BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
2 N
24

HIPPOCRATIS COI MEDICORVM OMNIVM LONGE PRINCIPIS, OPERA QVAE apud nos extant omnia.

PER IANVM CORNARIVM MEDICUM *Physicum Latina lingua conscripta.*

Accessit index rerum copiosissimus.

LVGDVNI,
APVD ANT. VINCENTIVM.

M. D. LV.

cet, ac datum est, ego neminē prohibeo. Sed sic sentio, Hippocratem istos fucatos ornatus auersari, & amare vt sicut in sua, ita in omni lingua, breuis & verbis, & sententijs, & tamen plenus ac grauis, clarius item ac dilucidus, quātum ad eius ætatem posteris assequi datur, & quod potissimum est, rectus legatur. In hoc si quid præstiti, quod volui sum assecutus: nec est quod verear vllos nasos, vel ῥινοκέρωτας quantūuis in cornu exacutos. Quo verò sciant studiosi aliquam huius operæ à nobis transactæ partem, Habent in hoc [illegible] Latino Hippocrate librum De aëre, aquis, & locis, duplo auctum, & nisi fallor integrum: Habent libri de capitis vulneribus principium, quod in Græcis codicibus impressis deest: Habent librum verū μοχλικόν, id est Vectiarium eundemq; De ossibus inscriptum: quæ omnia in Græcis exemplaribus partim desid[illegible]antur, partim alien[illegible] [illegible]o posita, iustis locis restituta sunt. [illegible]orum omnium g[illegible]iam vt vobis viri Augustenses medicinæ studiosos debere v[illegible]o, ita nec pudebit, ne[illegible] [illegible]igebit vos, spero, summum medicum [illegible]ppocratem ve[illegible] [illegible]horit[illegible]te tutum, v[illegible]stro fauore commendatum, in publ[illegible] vtilitatem [illegible] [illegible]ga Augustissimum Senatum vo[illegible]atis declara[illegible] [illegible]s inscriptu[illegible] [illegible]c dedicatum prodijsse. Valete viri magnifici. Mar[illegible]i Hessorum. Calendis Septembribus. Anno Christi M. D. XLV.

INDEX LIBRORVM IN HOC volumine contentorum.

De exsect

FINIS.

3

INDEX COPIOSISSIMVS IN opera Hippocratis.

ff

Amygda

Anguilla. 205.

Artium

Carno

Conuulsiones

Κρίσις

D

diaria f... bris 224 ...

Fœtus

12

anlis et clysteris ... 381
gingiae sanguinem ... 445
430.

humores numeris 182 f. 180.d 24 f.

hydropis species 192 d.

humores temperãdos esse. 13.

Infœcun

Judicatio quid. 194

marcs homi nis chuli... ores sunt 105.e

M

Medici

Membro

Mollit

18

morbor. differentia 9.c.

ctis

N

Notæ

nutritio quo fiat. 35. a.
nutrimenti abũdantioris signa. 120.

Purgato

24

pulmo ... 191. d. 151. c 77. f. ...

Radix.

remedia ... ma ... arcani ... nestea ... Tes ... fit'nentur.

Sapien

Sedis dolor 425

singultus in ... moribus. 4.. 518.f.

Soporosi 408

Suppurat[illegible] quot[illegible] fiant 147.a

Tripli

 Tussis unde oriatur: 191.e

30

varix pul... ...monis ... 208.147

venæ sectio verte 185.b

vena ... pneumonia incidenda 152.f

venæ sect... quot parti... nes reg... 388.b

venæ sectio ... reddit ... tione 38...

ventris cur nō bl... teritur: ... 5.

Vlcera

uolucri alimentũ dũ in ouo existit 43 b.

urina vomitiale preg... 44.

Vteri

FINIS.

34

A HIPPOCRATIS COI VITA EX SORANO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Ippocrates genere Cous fuit, Hera-
clidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes
filius. Ad Herculem autem & Aescu-
B pium originē generis sui referebat,
ab alteróq; se vigesimū, ab altero de-
cimūnonum se numerabat. Eius au-
tem genealogiæ Eratosthenes men-
tionem facit, & Pherecydes, & Apol-
lodorus, Arius item Tarsensis. Cæterum parentis sui Hera-
clidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & vt quidam tra-
dunt, Gorgiam Leontinum rhetorem audiuit, & Democri-
tum Philosophum Abderiten. Floruit temporibus Pelopo-
nesiacis, natus (velut Istomachus in primo de Hippocratis
secta tradit) primo octogesimæ Olympiadis anno. Soranus
verò Cous: qui Coorum bibliothecas perscrutatus est, ad-
dit, sub Abriadæ monarchia, Agriani mensis septima & vi-
C cesima die, in qua etiam vsque in hunc diem Coos Hippo-
crati omnia sacra facere tradit. Porrò quum in arte medica
totóque disciplinarum orbe exercitatissimus esset, functis
vita parentibus, ex patria discessit, vt quidem malignè de
eo Andreas in eo quem de Medicinæ origine scripsit li-
bro prodit, propterea quòd publicam Cnidiorum biblio-
thecam igne concremasset. Alij autem eo proposito eum pa-
triam reliquisse dicunt, vt rei medicæ effectus & successum
per multos locos cognosceret, & in his varijs modis exerci-
taretur. Quemadmodum verò Soranus Cous narrat, Somnus
deus eum per somnium admonuit, quo se ad Thessalorum
regionem inhabitandam conferret. Cæterum per omnem
Græciam Medicinæ gloria omnibus admirationi fuit, adeò
vt etiam à Perdicca Macedonū rege, qui tabe laborare puta-

Coi singulis annis Hippocrati parentabant.

Andreas Hippocratem infamauit.

Soranus Cous.

Perdiccas phthisicus creditus.

Euryphon medicus. batur, vocatus publicè sit, ad ipsumque vnà cum Euryphon- D te, qui ipso ætate maior erat, peruenit animique hunc regis affectum esse certis signis deprehendit. Post mortem *Phyla Alexandri pellex à Perdicca adamata.* enim Alexandri parentis, vnam ex pellicum eius numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quam quum rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius cõspectu omnino illum mutari obseruauit, atque ita morbo depulso regem conseruauit. Vocatus est & Abderam quo præsens ipse Democritum ab insania liberaret, atque eo sanato à tota vrbe *Democritus insanus putatur.* pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimásque barbaras terras peste ingruente, & illarum gentium regibus ipsum ad se vocantibus, quum à legatis ipsorum qui venti in illis regionibus vigerent, didicisset, ipsos re infecta dimisit. E *Qua cura Græciam à pestilentia liberauit.* At verò quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturam præuidisset, futurum id prædixit, & tum ciuitatum, tum discipulorum curam gessit, intantúmque Græciæ amator fuit, vt quum ipsius nominis celebritas vsque ad *Artaxerxes Hellesponti hipparchos.* Persas diuulgaretur, atque ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectum, magnis muneribus & precibus vt ad ipsum veniret inuitaretur, ob honestatem, argentíque contemptum, ac Græciæ amorem, regi id denegarit, quemadmodum & hoc ex epistola eius ad illum manifestè ostenditur. Propriam porrò patriam liberauit, quum Athenienses ei bellum illaturi essent, Thessalis ad auxilium fe- *Quantũ ab omnibus coleretur Hippocrates.* rendum rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos F consequutus est: imò & apud Thessalos Argiuósque & Athenienses, qui eum Eleusinijs sacris secundum ab Hercule publice initiarunt, & ciuem conscripserunt, atque in Prytaneo alimentatum ipsi, tum posteris eius dederunt. Liberaliter *Mors hippocratis.* autem & minimè inuidiose studiosos artem edocuit, decenti iureiurando prius adstrictos. Vita functus est apud Larissæos, quando & Democritus obijsse traditur, atque alij quidem nonagesimo ætatis suæ anno, alij octogesimoquinto, alij centesimoquarto, quidam verò centesimonono, decessisse tradunt. Sepultus autem est inter Gyrtonem & Larissam, vbi vsque in hunc diem monumentum eius cernitur, in quo sanè ad multum tempus examen apum mellificantium erat quo melle ad infantum oris vlcuscula iuxta tumulum illito, nutrices ea facile persanabant. Porrò in multis imaginibus

A ginibus velato capite pingitur, vt quidam aiunt pileo, quod nobilitatis signum est: nam hoc modo etiam Vlysses Pileatus cernitur: Alij autem pallio velatum dicunt, atque ex his aliqui decoris gratia id fieri asserunt, quandoquidem caluus erat: aliqui verò ob capitis imbecillitatem id fieri perhibent, aliqui autem significanter id ab eo factum volunt, nimirum quod principem rationalis animæ sedem probè munitam & contectam esse oporteat. Alij signum peregrinationes amantis esse ferunt: alij verò rursus obscuritatem scriptorum ipsius per hoc significari contendunt. Alij postremum in testificationem id fieri volunt, quòd etiam sanitatis tempore ea quæ lædere possunt cauere debeamus. Quan-

Cur capite tecto cernatur.

B quam quidam affirment, quòd in administratione rerum gerendarum, ne quod à circumfluo pallio manus ipsius impedirentur, idipsum complicatum in caput reijcere consueuerit. Cæterum de scriptis ipsius multa dissensio est, quare fit vt quum alia alij opinentur, non facile sit de ipsis certum quid pronunciare, ob multas præsertim caussas quæ iudicij certitudinem obfuscant: velut est primum quidem cognomen. Secundo quòd dictionis characterem possibile sit seruare. Tertio quòd vnus & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem vtatur: neque desunt etiam aliæ præter has caussas, si referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribusque sanctis, ac Græcorum amator, quare etiam gentiles suos summa diligentia cura-

Libri Hippocratis in controuersiam adducti.

C uit, adeò vt à peste omnes ipsorum ciuitates liberarit, quemadmodum supra dixi. Vnde & splendidos honores non apud Coos tantum, sed & apud Argiuos & Athenienses est consequutus. Filios à morte reliquit duos, Thessalum & Draconem, discipulorum verò magnum numerum. Clarissimi verò ipsius filij fuisse perhibentur.

Thessalus Dracoque Hippocratis filij.

HIPPOCRATIS D

COI IVSIVRANDVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

★

Apollo Aesculapius. Hygeia. Panaceia.

POLLINEM medicum, & Aesculapiũ, Hygeamq́ue ac Panaceam iuro, deosq́ue omnes, itemq́ue deas testes facio, E me hoc iusiurandum, & hanc contestationem conscriptam pro viribus & iudicio meo integrè seruaturum esse. Praeceptorem sanè qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturum, vitam communicaturum, eáque quibus opus habuerit impertiturum: eos item qui ex eo nati sunt pro fratribus masculis iudicaturum, artémque hanc si discere voluerint, absque mercede & pacto edocturum: praeceptionum, ac auditionum, reliquaeq́ue totius disciplinae participes facturum, tum meos, tum praeceptoris mei filios, imò & discipulos qui mihi scripto cauerint, & medico iureiurando addicti fuerint, alij vero praeter hos nulli. Caeterum quod ad aegros F attinet sanandos, diaetam ipsis constituam pro facultate & iudicio meo commodam, omneq́ue detrimentum & iniuriam ab eis prohibebo. Neque vero vllius preces apud me adeò validae fuerint, vt cuipiam venenum sim propinaturus, neque etiam ad hanc rem consilium dabo. Similiter autem neque mulieri talum vuluae subditicium, ad corrumpendum conceptum, vel foetum dabo. Porrò praeterea & sanctè vitam & artem meam conseruabo. Nec vero calculo laborantes secabo, sed viris chirurgiae operarijs eius rei faciendae locum dabo. In quascunque autem domos ingrediar, ob vtilitatem aegrotantium intrabo, ab omnique iniuria voluntaria inferenda, & corruptione cum alia, tum praesertim operum venereorum abstinebo, siue muliebria, siue virilia, liberorúmve hominum aut seruorum

Quae praestet medicus.

A rum corporea mihi contigerint curanda. Quæcunque vero inter curandum videro aut audiero, imò etiam ad medicandum non adhibitus, in communi hominum vita cognouero, ea si quidem efferre non contulerit, tacebo: & tanquã arcana apud me continebo. Hoc igitur iusiurandum mihi integrè seruanti, & non confundenti, contingat & vita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Transgredienti autem & peieranti, his contraria eueniant.

B HIPPOCRATIS COI LEX, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERprete.

★

Edicina omnium artium præclarissima est. Verum propter ignorantiam eorum qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quòd tales pro medicis iudicat & habet, iam eò res deuenit, vt omnium artium longè vilissima censeatur. At vero hoc peccatum ob hanc potissimum caussam mihi committi videtur. Soli nanque Medicinæ nulla pœna in rebus publicis statuta est, præterquam ignominiæ, verum hæc ipsa non afficit, neque contingit eos qui ex composito personam ipsius induerunt. Similimi enim huiusmodi Medici sunt personis quæ in tragœdijs introducuntur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum quos referunt habent, illi ipsi autem verè non sunt. Sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autem & opere valde pauci. Quisquis enim Medicinæ scientiam sibi vere cõparare volet, eum his ducibus voti sui compotem fieri oportet, Natura, Doctrina, Loco studijs apto, In-

Medicæ artis præstantia.

C

Quæ pœna malis medicis irrogetur.

Necessaria medico futuro. stitutione à puero, Industria, & Tempore. Primum quidem igitur omnium Natura opus est. Natura enim repugnante, irrita omnia fiunt. Si verò natura ad optima viam demonstret, artis Doctrina facile contingit, quam sanè cum prudentia sibi comparare oportet, ita vt à puero institutio accedat, atque id in Loco à natura ad disciplinam apto. Amplius autem & industriam adhibere oportet: eamque ad multum omnino tempus, quo disciplina ipsa insita, feliciter & cum profectu fructus suos producat. *Disciplinæ cõparatio ad agriculturam.* Qualis enim eorum quæ terra producit consideratio est, eiusmodi etiam disciplinæ Medicinę per omnia similiter existit. Natura enim nostra, velut ager est, dogmata præceptorum, velut semina sunt. Institutioni à puero cum eo conuenit, quòd opportuno tempore semina in aruum cadere oportet. Locus autem in quo disciplina contingit, est velut ambiens aër, à quo è terra nascentibus nutrimentum accedit. Industria autem, cultura est. Tempus postremum hæc omnia corroborat, vt perfectè enutriantur. His igitur ad artem medicam allatis, & vera ipsius cognitione comparata, tandem per vrbes obambulando, non sermone tantum sed & opere medicos haberi conuenit. Imperitia vero malus thesaurus est & infelices opes his qui eam repositam habent, & insomnium, aut potius somnium diurnum, & maximè verum, alacritatis fiduciæque ac veræ exultationis expers, timiditatisque & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiam, Audacia verò Ignorantiam artis significat. *Sciẽtia multum differt à persuasione.* Duo enim sunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem scire facit, altera verò ignorare. Cæterùm res sacræ sacris hominibus demonstrantur, prophanis id fas non est, prius quàm scientiæ orgijs initientur.

Hippocratis

A HIPPOCRATIS

COI LIBER DE ARTE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B

SVNT quidam qui artem putant, reliquas artes turpiter incessendo dehonestare, atque id quidem veluti putant non transigunt, vt ego sanè assero, sed propriam cognitionem ac scientiam ambitiosè ostentant. Mihi verò inuenire aliquid eorum quæ nondum inuenta sunt, quod ipsum notum quàm occultum esse præstet, scientiæ votum ac opus esse videtur. Similiterque & semiperfecta ad finem perducere & absoluere. At verò verborum inhonestorum arte ad ea quæ ab alijs inuenta sunt confundenda, promptum esse, nihil quidem corrigendo: eorum verò qui aliquid sciunt inuenta apud ignaC ros calumniando, non sanè scientiæ votum aut opus esse videtur: sed proditio magis naturę suæ aut ignorantia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipsum factum conuenit, qui contentiose quidem gestiunt ac conantur, nequaquam verò possunt maliciei sufficere, ad hoc vt aliorum opera quæ quidem recta sunt, calumnientur, quæ verò non recta sunt, reprehendant. Eos quidẽ igitur qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæc curæ sunt, quorúmque id interest, & præstare hoc possunt, prohibeant. Præsens vero sermo his qui medicinam eo modo inuadunt aduersabitur, confidens quidem & animatus propter vtilitatem eorum quos insectatur: copiosus verò ob artem, qua præstat & auxiliatur: potens autem ob sapientiam, qua est eruditus. In vniuersum itaque nulla videtur mihi ars esse quæ non existat. absur-

Sciẽtiæ votũ ac opus.

Ignarorum graphica depictio.

dum enim est aliquid esse putare quod non est, quoniam eorum quæ non sunt, quánam substantia conspecta aliquis denuntiare possit quòd sint? Si enim non existentia videre non datur, quemadmodum existētia, haud equidem scio quomodo quis mente concipere queat ea quæ non sunt, quemadmodum ea quæ sunt, quæ certè oculis videre est, menteq; intelligere quòd sunt. Verùm vt ea nec videas nec intelligas, non similiter contingere potest. Sed existentia quidem semper videntur ac cognoscuntur: non existentia autem, neque videntur neque cognoscuntur. Cognoscuntur itaque demonstratis iam artibus, & nulla est ars quæ nō ex specie quadam rerum videatur, arbitrorq; sanè ego etiā nomina artibus ex speciebus accipi & imponi. Absurdū enim est existimare ex nominibus species rerū germinare & prouenire, imo etiam impossibile existit. Nomina enim lege quadā naturæ indita sunt, Species autem rerum non lege sancitæ sunt, sed naturæ germina existunt, atq; hæc quidem si quis ex prædictis non ad plenum intelligat, in alijs sermonibus fortassis clarius edocebitur. De Medicina verò, vtpote de qua hic institutus est sermo, claram demonstrationem faciam, & primùm sanè definiam quod sentio, Medicinā esse morbos ab ægris in totum tollere, & morborū vehementes impetus obtundere, & eorum qui à morbis victi sunt curationē non aggredi, quum id in cōfesso sit, quòd Medicina tales sanare nō possit. Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præstet, de hoc iam reliquum sermonem instituā. Cæterùm in artis demonstratione simul etiam sermonem illorum qui eam dehonestare contendunt, quatenus quisq; eorū sibi quid transegisse visus est, reuellā. Principium itaq; sermonis hoc erit, cui omnes assensuros scio. Quòd quidem aliqui à medicina curati sanitati restituūtur, cōfitentur. Quòd verò non omnes ob hoc iam ars ipsa vituperatur: aiuntq; hi qui eam pe ius incessunt, quòd hi qui á morbis apprehenduntur, eosque euadunt, fortunæ ope euadāt, & non auxilio ipsius artis. Ego verò non priuabo quidem ipse fortunā tanquam nihil operæprecij faciat, puto enim morbis qui male curantur vt plurimum infortunium accedere: qui verò bene, eos bonam fortunam nancisci. Postea verò interrogo: quomodo possibile est sanatos aliud quam artem causari, siquidem eius vsu & mi

Medicina quid.

Medicina mala omnia non sanat.

Quatenus medicina non probetur.

A & ministerio sunt sanati? Nudam enim fortunę speciem eos respicere ac sequi noluisse, ex hoc apparet, quòd seipsos arti concrediderunt quare à gratia fortunæ referēda liberi sunt: ab ea verò quæ arti debetur minimè se vendicare possunt, quo minus ei sanitatem acceptam ferāt. In hoc enim quod se ei commiserunt ac cōcrediderunt, palàm est ipsos speciem eius esse contemplatos, vim verò eius patrato opere cognouerunt. Dicet sanè hic aduersarius, quòd multi iam ægri etiā citra medicorū vsum sunt sanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autē mihi omnino fieri posse, vt & qui medicis non vsi sunt in medicinam inciderint, non tamē vt scierint quod in ipsa rectum fuerit, & quod non rectum: alioqui cōtigisset B vt seipsos eodē penitus modo curassent, quo curati fuissent, si medicos adhibuissent. & hoc tandem magnum signū est substantiæ ipsius artis, nempe artē esse, & quidem magnam, quando sanè etiam hi qui eam esse non putant, per ipsam seruati apparent. Valde enim necessarium est nosse, eos qui medicis etiam non sunt vsi, si ægrotauerunt & conualuerunt, quòd aut facientes aliquid, aut non faciētes sanati sunt. Aut enim inedia, aut edacitate, aut vberiore potu, aut siti, aut balneis, aut illuuie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut vigilia, aut his omnibus promiscuè vtentes, cōualuerunt. Et sanè propterea quòd opem senserunt, valde necessarium est ipsos nosse, quòd fuerit aliquid quòd opem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperunt, necesse est & detrimentū nosse, C & quod fuerit aliquid quod damnum dedit ac læsit. Non enim quiuis cognoscere potest ea quæ commoditate & detrimento sunt disparata. Si igitur is qui ægrotauit, siue laudare, siue vituperare nouerit quid ex diæta, per quam conualuit, omnia hæc Medicinæ esse comperiet, & sunt nihil minus ea quæ damno fuerunt, quàm ea quæ opem tulerunt, in testimonium arti, quod ars ipsa sit. Quæ enim profuerūt, ob rectum vsum profuerunt: quæ verò nocuerunt, ob id quod non rectè vsurpata sunt, nocuerunt. Atqui vbi rectum, & non rectum vtrunque suum finem habet, quomodo quis hoc artem esse neget? Hoc enim ego artis expers esse dico, vbi neque rectum neque non rectum aliquid existit. Vbi verò vtrū que horum inest, quomodo hoc non artis opus, sed potius inartificialitatis existat? Amplius autem si ex pharmacis pur-

Species fortunæ nuda.

Medicis non utentes non negat posse sanari.

Qui sine medicis sanantur, aliqua re sanātur.

ἀτεχνίας.

Medicamẽta purgantia, & sistẽtia nõ satis sunt ad conualescentiã.

gantibus,& aluum sistentibus solũ,tum Medicina,tum Medicis sanationem facerent, infirmus sanè sermo meus meritò iudicaretur. Nunc verò hi qui inter medicos maximè laudati sunt,& diæta,& alijs medicaminum formis sanant,quas ne idiota quidem artis ignarus si audiat,nedum Medicus artis esse negare queat. Vbi igitur nihil neque in ipsis bonis medicis,neque in arte medica inutile est,sed in plurimis eorum quæ ex terra nascuntur,& eorum etiam quæ fiunt, species & formæ insunt medelarum & pharmacorum : non est quod amplius aliquis eorum qui sine medico conualuerunt, casum spontaneum vero sermone vehere possit tanquã caussam suæ sanationis. Spontaneum equidem nihil esse apparet ac deprehenditur.Omne enim quod fit,propter quid fieri comperitur,atque etiam in singulis adeò propter quid fieri videtur.Spontaneum verò nullam substantiã habere comperitur,sed nudum tantum nomen.Medicina autem tum ex his quæ propter quid de industria excogitata sunt, esse adparet,tum substantiam amplius habere conspicitur. Quare his quidem qui fortunæ sanitatem acceptam ferunt, artique derogant, hæc quæ dixi respondere quis possit. Cæterùm eos qui ob morientium calamitatem, artem demoliri contendunt, miror quánam memorabili ratione commoti,intemperantiam quidem morientium caussam mortis non statuunt, scientiam verò eorum qui medicinam exercent,accusant : tanquam sanè Medici quidem ea quæ non conueniant,imperare possint, ægri verò quæ imperata sunt,transgredi non possint. Atqui longè magis rationi cõsentaneum est,ægros non posse facere quæ imperantur, quàm medicos non conuenientia iubere. Medici nanque sana mente sanóque corpore rem aggredientes, & præsentia considerant & de præteritis similiter iuxta præsentia ratiocinantur, intantum etiam vt aliquando palàm gloriari soleant ægri, se illorum opera sanitati restitutos esse. Aegri verò neque qua parte laborent,neq; ob quam caussam laborent, neque quid ex præsentibus futurũ sit, neq; quid ex horum similibus fiet scientes,medici imperio subiacent , dolentes quidẽ ob præsentia,timentes autem futura:& pleni quidem morbo, inanes autem ciborum,ea quæ morbo grata sunt, quàm quæ ad sanitatem faciunt assumere malunt, mori quidẽ non aman-

D (beside the first line) · E (beside "ret ac deprehenditur") · F (beside "niant,imperare possint")

Medica ars cur refelli nõ possit. (beside "peritur,sed nudum tantum nomen")

Quid contra eos qui mortuos medicis assignant,dicat. (beside "eos qui ob morientium calamitatem")

Quid medicus conside ret ante curam. (beside "non conuenientia iubere")

Cur lãguẽtes non pareant. (beside "illorum opera sanitati restitutos esse")

tes,

A tes,sed tolerare tamen non potentes. Hoc modo autem affectos, vtrum verisimilius est, hos à medicis imperata facere, an alia facere quæ medici non iusserunt? aut medicos tales quales superiori sermone declaraui, non conuenientia imperare? Nónne multò magis hos quidem quæ conueniant iubere? illos autem temerè & impotenter nolle obedire? atque sic inobedientes in mortem incidere? Quæ sanè qui non rectè considerant, causas ad hos qui inculpabiles sunt, referunt: eos verò qui maximè accusandi sunt, à culpa liberant & defendunt. Porrò sunt item quidam qui ob eos qui victis à morbis curam adhibere nolunt, medicinam ipsam reprehendunt, dicúntque quòd morbi quos sanare aggrediuntur illi,
B per seipsos fuissent sanati: qui verò auxilio opus habent, eos non contingũt. Oportebat autem, inquiunt, siquidem ars esset, omnibus æquè morbis sanitatem afferre. Qui igitur hęc dicunt, si medicis indignarentur, quòd ipsorum talia dicentium, non vt delirantium curam habeant, meritò sanè succensuerint magis, quàm quòd illa reprehendunt. Si quis enim ab arte potentiam in ea quæ non profitetur, aut à natura facultatem in ea ad quæ nata non est, exigat: is ignorat insaniam dementiæ potius quàm ignorantię conuenire. Quorum enim instrumentorum siue naturæ, siue artium facultatem obtinemus, per ea sane opifices esse possumus, per alia verò minime licet. quũ igitur homo morbo afficitur qui vehementior est quàm medicinæ instrumenta, ne sperare qui-
C dem oportet vt à medicina exuperetur. Exempli enim gratia, Inter ea quæ in medicina vrendi vim habẽt, ignis extremè vrit, verùm eo minus etiã alia multa. An verò ex eis præstantiora leuiores morbos curare non posśint nondum satis constat, valentisśimos autẽ morbos potentisśima etiã instrumenta curare non posse, quomodo non sit manifestum? Quę enim ignis nõ efficit, quomodo ea quæ ab illo non sunt domita non ostendant, quòd alia arte opus habeant, & nõ ea in qua ignis instrumentum existit? Idem sentio & de alijs instrumentis quæcunq; medicinæ opus adiuuant, quorum omnium singulatim successum si nõ assequitur medicus, vim affectionis accusare oportet, mea quidẽ sententia, non ipsam artem. Qui igitur eos reprehẽdunt qui victis à morbo manũ adhibere recusant, hortantur etiã vt ea quæ nõ conueniunt attingant,

Dãnatur ars medica, quinetiam cũ deploratos non curet.

Deploratos nõ expedit tangere.

qn est incurabilis morbus

attingant, non minus quàm ea quæ contingere intereſt ar- D
tis, quod quum faciunt, his quidem qui nomine medici ſunt,
admirationi ſunt: ab his vero qui arte præſtant, deridentur.
Nec vero adeo deſipientes huius artis experti ſunt: neque vi
tuperatoribus neque laudatoribus indigent, ſed ratione,
ad quam ſanè actiones opificum abſolutæ, plenę ſunt, & quæ
ab ea deſtitutæ, mancæ. Amplius vero etiam defectus ali-
quos quidem opificibus imputare oportet. aliquos vero ipſis
operibus. Quæ quidem igitur ad alias artes pertinent aliud
tempus, aliumque ſermonem requirunt. Quæ vero ad medi
cinam, qualia ſunt, & quomodo iudicāda, partim quidem ſu-
periori ſermone oſtendimus, partim vero præſenti oratione
docebimus. Sunt enim his qui hanc artem probe norunt, E
morbi partim non in obſcuro poſiti, & non multi: partim
non in manifeſto loco hærentes, & multi ſunt. Qui enim ad
interna vertuntur, in obſcuro ſiti ſunt. Qui vero ad ſuper-
ficiem corporis erumpunt aut tumeſcunt, manifeſti ſunt. ex-
hibent enim ſeſe vt tum viſu, tum tactu, & ſoliditas & humi
ditas ipſorum percipiatur, & qui calidi ſint quique frigidi
ſentiātur, qui ſanè ſingulorum aut præſentia aut abſentia ta
les exiſtunt. atque horum quidem omnium in omnibus cer-
tas ac infallibiles medelas eſſe oportet, non ob id quòd faci
les ſint, ſed quòd certo inuento conſtent. Neque verò à qui-
buſuis volentibus inueniuntur, ſed ab his qui volunt item-
que poſſunt, poſſunt autem quibus tum diſciplina non emi-
nus ſed propè & largiter contigit, tum natura non infelix li F
beraliter acceſsit. Ad manifeſtos quidem igitur morbos hoc
modo artem diuite facultate præditam eſſe oportet. Neque
verò ad minus manifeſtos eam inopē ac dubiam hærere con
uenit. Sunt autem morbi minus aperti, quique ad os, quique
ad ventriculum ſunt conuerſi. Habet autem corpus non vnū
vētriculum ſed plures. Duo enim ſunt qui cibum ſuſcipiunt
& demittunt, alijque præter hos plures, quos norunt hi qui-
bus hæc res curæ fuit. Quæcunque enim membra carnem in
orbem circunſitam habent, quam muſculum appellant, ea o-
mnia ventriculum habent. Omne enim inconcretū & quod
non coaluit, ſiue pellicula ſiue carne contegatur, cauum eſt.
Impletur autem dum ſanum eſt flatu, dum ægrotat ſanie.
Habent itaque brachia talem carnē, habent & fœmora, ha-
bent

Quædā arti quædam artifici dāda.

Mala patentia pauca ſunt, contra quæ nō patent multa.

morbi differentie

morbi obscuri ubi fiunt.

Corporis uentriculi.

(4)

A bēt ſuæ. Quin & in macilētis & ex carnib. partibus eiuſmodi caro ineſt, ſimiliter vt in carnoſis eſſe demonſtratum eſt. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis circulus, in quo cerebrum concluditur: ipſumq; adeo dorſum, ad quod pulmo vergit, horum membrorum nullum eſt quod non & ipſum vacuum ſit, ac multis ſegmentis plenum ac quaſi diſcriminatum exiſtat, quæ parum abeſt vt vaſa exiſtant quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua vero etiam proſunt. Præter hæc autem & venæ multæ, & nerui non in carne ſublimes, ſed ad ipſa oſſa producti ligamentum ſunt articulorum: ipſi etiam articuli in quibus oſſium quæ mouentur commiſſuræ inuoluuntur: & horū nul-

Loca corporis uacua.

Venæ, nerui quid faciāt.

B lum eſt quod non ſubſpumoſum ſit, & circa ſe forulos habeat, quos ſanies prodit, quæ deductis ipſis, multa & magno multorum mœrore egreditur. Ex prædictis itaque omnibus nullum eſt quod oculis conſpicienti videre ac cognoſcere contingit, quapropter etiam obſcura mihi appellata ſunt: & ab arte quoque obſcura eſſe iudicata ſunt, non tamē quod obſcura permaneant & nos vincant, ſed quantum poſsibile eſt cognoſcantur & ſuperentur: poſsibile autem eſt quantum ægrorum naturæ ad conſiderandum conferunt, & quantum eorum qui perſcrutaturi ſunt naturæ ad perſcrutandum aptę ſunt. Cum multo enim labore, & non modico tempore præ oculis videntur & cognoſcuntur. Quæcunque enim oculorum conſpectum effugiunt, ea mentis oculis obtinentur &

Quæ cauſæ cur non cognoſcantur morbi ſtatim.

C ſuperantur. Quæcunque vero ob id quòd non ſtatim cognoſcantur ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos curantes ipſos, tanquam ad ipſorum autores referenda ſunt, ſed ad naturam ipſius ægri, itidemque ipſius morbi. Medicus enim quum non poſsit malum neque viſu aſſequi, neque audiendo ex aliorum narrationib. cognoſcere, ratiocinatione ipſum perſequitur. Etenim ipſi quoque ægri qui obſcuro morbo laborant, ſi conentur medicis de morbis ſuis narrare, ex opinione magis quàm ſcientia narrant. Nam ſi ſciuiſſent, in ipſos ſanè medicos non incidiſſent, quum eiuſdem ſcientiæ ſit morborum cauſſas noſſe, & morbos ipſos omnib. medicamentis quæ augeſcere morbum prohibent, curare poſſe. Quando igitur neque ex ægri narrationib. ad infallibilem certitudinem peruenire poſsit, aliò certe reſpicere medicum neceſſe

Cauſæ morborum non ſtatim cognoſcuntur.

Languentib. non ſemper credendum.

necesse est. Quare huius tarditatis non ars ipsa, sed corporũ natura causa existit. Hæc enim malum sentiens, mederi magnopere gestit, considerans tamẽ ne temeritate magis quàm consilio, & vt facilitate magis quàm violentia medeatur. Medicus verò si quidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum. Si verò is in quo morbus cognoscitur, superetur, ob id sanè quòd serius medicum accersit, aut ob morbi celeritatem peribit. Si enim ex æquo processerit morbus cum medicina, velocior non est. Si verò præoccupauerit, velocior omnino existit. præoccupat autem tum propter corporum angustiam, in qua non in conspicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorum negligentiam. Differunt enim & cunctantur, atque vbi iam à morbis ipsis apprehensi sunt, tum demum curari volunt ac expetunt. Quare artis potentiam magis ex merito admiremur, si quem ex clandestino morbo ægrum restituat, quàm si impossibilibus & desperatis opem ferre moliatur. Nequaquam vero in vlla aliqua iam inuentarum artium tale quiddam inest, sed quæ ex eis igne opificium exercent, igne non præsente, ociosæ sunt. Vbi verò illum contigerunt, operosæ. Quæ item tractabili rerum materia artem suam exercent, veluti aliæ quidem lignis, aliæ corijs, aliæ sculpendo tum ære, tum ferro, alijsq; similibus rebus earum quàm plurimæ. Opera porrò quæ ex hac materia, & cũ huius materiæ instrumentis fiunt, tam etsi facile retractari ac corrigi possunt, tamen nõ magis velocitate quàm velut decet perficiuntur, neque defunctoriè transsiliuntur, verùm si quod instrumentũ desit, interim quiescũt, quanquam etiam illis cunctatio & tarditas ad opus commodius absoluendum impedimento sit: attamen opus laudatur & præfertur. Medicina verò aliquibus quidem ex suppuratione thoracis, aliquibus verò iuxta hepar & rhenes, alijs autem per omnes corporis ventriculos ægrotantibus, eorum omnium inspiciendi potentia priuata est: quod ipsum apud omnes in confesso existit, alias tamen facultates coadiutrices adinuenit. Vocis nimirum claritatem & tarditatem, itẽque fluxiones quæ singulis locis per quos exitus eis dantur, destillare consueuerunt, quarum modo odores, modo colores, deinde etiam ponderatam tenuitatem ac crassitiem obseruat, ex eisq̃ue signa tum eorum quæ ægri iam perpetiuntur, tum

Margin notes: *Quid studeat natura.* — *Medicus cum morbũ nouit, facile pellit.* — (handwritten) vide infra 94. — *Medica ars nihil cæteris simile habet.* — (handwritten) per quæ morbi inferni cognoscuntur — *Natura quid agat, uideto.*

Margin letters: D, E, F

A tur,tum quæ perpeti posſint,colligit. Quum verò hæc ſignificationem de ſe præbeant,neque ipſa natura voluntaria dimittat,vires amplius ac neceſsitates medicina ipſa inuenit, quibus natura coacta indemnis tamen concedat. Natura autem ſtimulata & impulſa,artis peritis quæ facienda ſunt demonſtrat. Cogit autem partim coalitum in nobis calorem, pituitam per ciborum ac potuum acrimoniam diffundere, quo intelligat quid ſibi viſum ſit de illis, quæ vt viderentur ipſa machinata eſt: partim verò ſpiritum velut delatorem, tum vijs arduis, tũ curſibus accuſare ac prodere cogit. Quin & ſudores per prædicta ducens ac excludens,humorum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea quæ per veſi-B cam pergreſſa magis morbum oſtendere poſſunt,quàm quæ per carnem exhalarunt. Inuenit igitur & tales potiones itemque cibos, qui calidiores aliàs calefacientibus exiſtentes, illaque & eliquant, & profluere faciunt, quæ ſanè non profluxiſſent ſi non hoc modo tractata fuiſſent. Alia itaque ex alijs,& alia per alia prodeunt,quæ corpus pergreſſa morbum ipſum produnt, vt nihil miri ſit ipſis ſerius fidem haberi, & medendi conatus ac aggreſsiones tardiores eſſe, quum ſic per peregrinas interpretationes ad medendi ſcientiam ac cognitionẽ medici perueniant ac erudiantur. Quòd igitur & rationes in ſeipſa plenas & ad ferendum auxilium abundantes habeat medicina, & quòd morbis qui corrigi non poſſunt meritò auxiliares manus negat, aut ſi fortè C opem ferre molita eſt, citra culpam eam exhibet, id ipſum tum iam habitus ſermo manifeſtum facit, tum etiam artis peritorum demonſtrationes palam documentum præbent, quas ſanè ex operibus iucundius quàm ex ſermonibus oſtendunt: vtpote qui dicendo non magnopere exercitati, multitudini fidem ſinceriorem ex his quæ videat quàm quæ audiat facere malint.

Lotiũ magis morbos indicat.

Proprium artis medicæ.

Hippocratis

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VETERI MEDICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete. D

*

Priores artis medicae scriptores taxantur.

Vicunque de medicina dicere aut scribere aggressi, dicendi scopum sibijpsis ac fundamentum supposuerunt, calidum aut frigidum, aut humidum aut siccum, aut aliud quodcunque voluerint, rem in compendium contrahentes, principiũ caussæ, tum morborum, tum mortis, hominibus omnibus idem, vnum aut duo proponentes, hi in multis quidem quæ dicunt manifestò errasse deprehenduntur. Iustior autem querela est de arte, qua omnes in maximis vtuntur, & bonos artifices maximè colunt. Sunt autẽ opifices alij viles, alij longè præstantes, quòd sanè si nõ esset omnino medicina, neque in ipsa obseruationes essent, neque quicquam inuentorũ, nõ vtique extaret, sed omnes æqualiter eius ignari & inexperti essent, & per fortunam omnes ægrotorum res gubernarẽtur. Nunc verò res nõ sic se habet, sed quemadmodum aliarũ omnium artium opifices multum inter se differunt, tum manu, tum mente, sic etiam in medicina. Quapropter non censeo ego ipsam inani fundamento indigere, velut obscura & dubia. de quibus si quis dicere conetur, necesse est fundamento vti. Velut si quis de sublimibus in aëre rebus, aut de subterraneis dicat, & quomodo habeant sciat, tamen neque dicenti, neque audientibus manifestum satis fuerit veráne sint an secus. Neque enim est ad quod quis se conferat, cuique innitatur vt veritatem cognoscat. Medicina autẽ iam ab antiquo existit, & principiũ & via inuenta, per quam inuenta & multa & probè habentia comperta sunt, per multũ adeo tempus, & reliqua deinceps inuenientur, si quis sufficiens sit, & iam inuentorũ gnarus, ex his ad perquirendũ procedat. Quicũq; vero

E

Medicam artem esse, & ueram asseuerat.

F

Medicinae antiquitas.

Certa esse inuenta in hac arte.

A verò his reiectis ac omnibus reprobatis, alia via aliaque forma inquirere conatur, & quid inuenisse gloriatur, falsus est & fallitur. Impossibile enim id est, verum ob quas necessitates impossibile sit, ego demonstrare conabor, docens ac demonstrãs quòd ars existat. Ex hoc autem palam fiet, impossibile esse aliquo alio modo inueniri. Videtur autem mihi maximè, de hac arte dicturum oportere vulgo ac plebeis hominibus nota dicere. Neque enim de alio quopiam, neque quærere neque dicere conuenit, quàm de affectionibus, ex quibus illi ipsi ægrotant. Ipsos quidem igitur suas ipsorum affectiones condiscere, quomodo fiunt ac desinunt & quibus occasionibus augescunt ac deficiunt, quum idiotæ sint non B est facile, verùm ab alio inuentas ac proditas, procliue. Nihil enim libentius quisque recordatur quàm quæ sibijpsi accidisse audit. Si quis autem idiotarum sententia destituetur, & audientes non afficiet, ille etiam veritatis compos non fiet, & propterea neque fundamẽto neque scopo opus habet. Etenim Ars medica neque inuẽta ab initio fuisset, neque quæsita. Nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, si eadem diæta vterentur, & assumerẽt quæ sani edunt ac bibunt, imò etiam alterius diætæ vsus eis profuisset, si non alia fuissent his meliora. Nunc autẽ ipsa necessitas homines coegit Medicinam inquirere ac inuenire. Quoniam ægrotis eadem in cibo assumentibus quæ sani solent, non fuit vtile, velut neq; nunc vtile existit. Quin vt rem altius expendamus, neque C ipsam sanorum diætam ac alimoniam qua nunc vtuntur, inuentam fuisse censeo, si suffecisset homini idem cibus ac potus, qui boui ac equo, & omnibus alijs præter hominẽ, veluti sunt ex terra nascentia, fructusq; ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & augescunt, & illæsi degunt, nõ indigentes alia diæta. Quanquam ego sanè ab initio etiã hominem tali victu vsum esse putem. Quæ verò nunc inuẽta sunt edulia, multa arte excogitata & multo tẽpore producta esse mihi videntur, quum multa & grauia, ex forti ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & magnas vires habens ingerebatur. qualia sanè etiam nunc ex ipso paterẽtur, doloribus vehementibus & morbis obnoxij, & breui etiam morti. Verisimile est autem hæc mala tunc minus perpessos ipsos esse, propter consuetudinem: quanquam etiam tunc ve-

De rebus cõmunibus tractat medicina.

Medica ars est de rebus morbisue vulgo notis.

Quæ de cibarijs dicat aspicito.

Multi priore cibo peribant.

hemẽter afflicti sint,& cõsentaneũ est plurimos & debiliore natura prędítos perijsse,eos verò qui victũ illũ superare poterãt longiori tẽpore durasse ac restitisse. Quẽadmodũ etiam nũc ex validis edulijs aliqui facilè liberant,aliqui cũ multis doloribus ac malis.Ob hãc itaq; necessitatem etiã illi mihi videntur quæsiuisse victũ naturæ cõuenientem,& inuenisse hunc,quo nunc vtimur.Ex tritico igitur macerato,& à cortice purgato,molitoq; ac cribrato,& subacto,ac assato,panem fecerunt.Ex ordeo verò mazã,aliaq; multa ex hoc excogitantes,coxerunt,& assarunt,& miscuerunt,fortiáque & intẽperata,debilioribus temperarunt,effingentes omnia iuxta hominis naturam ac vires,quæ quidem fortiora essent, ab ipsa natura non posse superari,si ingesta essent,existimantes: ab his ipsis quoque dolores & morbos ac mortes oriri iudicantes:cõtrà ab his quæ natura domare posset,alimentũ & augmentum & sanitatẽ. Porrò inuento huic quodnã iustius aut magis conueniens nomen quis imposuerit quàm medicinę? quandoquidem ad hominis sanitatem alimentumq́; ac salutem inuentum est,in permutationẽ illius victus ex quo dolores & morbi fiunt.Si verò ars ipsa esse non putatur, nihil absurdi est.Nã cuius nemo ignarus est, sed scientes omnes, ob vsum & necessitatem eius non conuenit aliquem artificẽ appellari.Atqui inuentum ipsum & magnum & multę artis ac considerationis existit.Qui etiam in hunc vsq; diem exercitiorum & reparendarum virium curam gerentes, semper aliquid amplius adinueniunt,iuxta eandẽ viam inuestigantes quod quis edens ac bibens maximè superet,ac seipso fortior euadat.Consideremus itaque & confessam ab omnibus medicinam,eam videlicet quæ propter ægros inuenta est,an & nomen & artifices habeat,& ipsa dominari ipsis velit, & vnde tandem initium sumpsit.Mihi equidem, velut in principio dixi,nemo ne quæsiuisse quidem medicinam videtur, si idem victus & ægrotis & sanis conuenisset. Itaque vsque in hunc diem hi qui medicina non vtuntur Barbari ac Græcis confines,eodem modo quo sani victitant ad voluptatem, & à nulla re quam concupiscunt,abstinent,neque quicquam deuitant.Cæterùm qui Medicinam quæsiuerunt ac inuenerunt eandem cũ illis de quibus superiori sermone dictũ est, sententiam habuerunt,& primùm quidem ex his ipsis cibis copiam

Panificia varia. *Medici hũc cibum excogitarunt.* *Principia medicinæ.* *Barbarorũ victus.*

D E F

A copiam detraxerunt,& pro multis paucos ſtatuerunt. Quum verò ipſis aliquãdo hoc ad aliquos ægros ſufficeret, palamq; fieret quòd prodeſſet, non tamen omnibus, ſed eſſent quidã ita habentes, vt neque modicos cibos ſuperare poſſent, imbecilliore ſanè quopiã tales indigere illis viſi ſunt,ſorbitioneſque inuenerũt pauca ex fortibus multa aqua permiſcentes,& robur ipſum tẽperatura ac coctura detrahentes. Quòd ſi qui neque ſorbitiones ſuperare poſſent, his detraxerũt etiam ipſas,& ad potiones peruenerunt,obſeruaruntque vt & hæ tum vſu,tum copia moderatè haberent, & neque plures quàm oportet,neque meraciores & intẽperatiores, neque defectuoſiores offerentes.Probè autẽ noſſe oportet quibus ſorbitiones in morbis non cõducunt.Nam ſtatim vbi hoc fecerint exacerbantur ipſis febres ac dolores, & manifeſtum fit, quòd aſſumptũ morbo quidem alimentum ac incrementum præbet,corpori verò tabes & infirmitas exiſtit.Quicũque verò homines in hac affectione exiſtentes ſiccum cibum aſſumunt,aut mazã,aut panẽ,etiamſi valde modicũ,decuplo magis & manifeſtius lædũtur,quàm ſi ſorbitione vſi eſſent, ob nullã aliã cauſſam quàm fortitudinẽ edulij ad affectionẽ, in quo ſorbere cõducit,edere autẽ non. Si enim plura comederit,plus vtique lædetur : ſi verò pauca, dolebit tamen omnino.Omnes itaque dolores cauſſæ ad idẽ reducuntur, nimirũ fortiſsima edulia maximè & manifeſtiſsimè hominẽ lędere, ſiue ſanus ſit,ſiue ægrotus.Quid igitur aliud cogitaſſe videri queat hic appellatus Medicus,& cõfeſſus artifex, qui ægrorum diætã ac victũ adinuenit,quàm ille qui ab initio omnibus hominibus victũ quo nũc vtimur,ex agreſti illo ac ferino reperit ac ſubornauit?Mihi eqdẽ videt idẽ modus,& vnũ quoddã ac ſimile eſſe inuẽtũ.Hic enim ea q̃ natura humana ſana ſuperare nõ potuit incidẽtia & ingeſta, ꝓpter feritatẽ intẽperantiamq;,ille verò qualicũq; tandẽ vnuſcuiuſq; affectiõe teneret, vt ſuperare nõ poſſet,eadẽ detrahere quæſiuit ac inſtitit.Quid hoc ab illo differt?præterq̃ qđ multiplicior & variegatior ac maioris negotij eſt hæc ſpecies. Verũ principiũ fuit illa quæ prius eſt ꝓducta. Si verò qs cõſideret quæ ſit ægrotorũ diæta,cõparatione ad ſanorũ diætã facta, is inueniet hanc ægris nocentiorẽ quàm eam quæ ferarum eſt & aliorum animaliũ ſanis.Etenim vir laborãs morbo neq; dif-

Sorbitionũ & potionũ inuentio.

B *Quid obſeruandum medicis.*

Cibus ſanorum languẽtib. obeſt.

C *Duorũ horum nutricatuum differentia.*

Medicina in Chirurgiam,pharmaceuticã, & Diæteticen.

Ciborum cõparatio.

ficili & intolerabili, neque rursus leui & despicabili, si panẽ D aut carnem, aut aliud quid ex his quæ sani edentes iuuantur, comedere volet, nõ multũ, sed multo minus quàm sanus poterat, contingat autem vt nec sit qui eum delinquere admoneat. Alius contra sanus naturam habens non omnino debilem, neque rursus fortem, si comederit quid eorum quæ bos aut equus comedens iuuatur, & edat sane eruum aut ordeum, aut aliud quid huiuscemodi, non multum, sed multo minus quàm potest. Sanus vtique qui hoc fecerit, minus & dolebit & periclitabitur quàm ægrotus ille, qui panẽ aut mazã intẽpestiue ingessit. Hæc itaque omnia signa sunt, quòd ipsa ars medica via ac methodo quæsita inueniri possit. Si quidem igitur simpliciter, velut aliqui putant, quæ fortiora sunt, nocerent, quæ debiliora, prodessent & nutrirent, tum ægrũ, tũ sanum, facilis sanè res erat. Multum enim de securo detrahere oportebat vt ad debilissimum deduceretur. Nũc autem non minus delictum, nec minus lædit hominem, si pauciora & defectuosiora quàm satis est, assumantur. Fames enim magnã potentiã in naturã hominis habet & sanandi & debilitandi & occidendi. Multa verò etiam alia mala, diuersa quidem ab his quæ ex repletione fiunt, non minus autem grauia, vacuationis sunt, quapropter multo variegatior est, & maiorem diligentiã requirit. Oportet enim modum aliquẽ coniectare. Modum autem neque pondus, neque numerum aliquem, ad quem referas cognosces: certitudinem enim exactam non reperies aliã quàm corporis sensum. Quapropter F operosum est ita exactè cõdiscere, vt parum in alterutrã partem delinquas: quanquã ego etiã cùm medicum vehementer laudarim, qui parum delinquat. Certitudinem autem exactã raro videre contingit. Quare plerique Medici eadẽ quæ mali gubernatores in se admittere mihi videntur. Etenim illi quum in tranquillitate gubernantes delinquunt, non fiunt manifesti: quum verò deprehenderit ipsos ventus magnus & tempestas, palàm iam conspicui sunt omnibus hominibus, quod ignorantia & culpa erroris sui nauem perdiderunt. Sic sanè etiam mali & plurimi medici, quum curãt homines nihil graue patiẽtes, in quos si quis etiam maximè delinquat, nihil graue faciat. Sunt autẽ multi tales morbi, & multo sepius q̃ graues hominibus accidũt. In talibus sane delinquentes, non

Quis erret in ægrotis.

Medicos nauium rectoribus cõparat.

E

A tes,non fiunt manifesti idiotis hominis. Vbi verò obtigerit magnus & fortis & periculosus morbus, tunc ipsorum delicta & ars omnibus in conspicuò sunt. Neq; enim longè absunt singulorum pœnæ ac cruces,sed breui adsunt. Quod autem non minores afflictiones ab intempestiua vacuatione quàm à repletione hominibus cõtingant, probè discemus si in sanis rem expenderimus. Sunt itaque aliqui ipsorum quibus semel in die cibum capere conducit, & hoc propter vtilitatem sic obseruant. Alij etiam prandent, propter eandem necessitatem,sic enim ipsis conducit: Sed & quidam nõ propter vtilitatem,sed aut ob voluptatẽ, aut ob alium aliquem casum alterutrum faciunt. Plurimorũ enim hominum nihil B interest vtrum tandem faciant,siue semel tantùm edant siue etiam prandeant, hac consuetudine vti. Sunt autem quidam qui non possint extra vtilitatem facientes facilè degere, sed contingit vtrisque ipsorum, per diem vnum atque eum non ociosè permutãtibus,immẽsa afflictio. Alteri enim si pransi fuerint,idque eis non conducat,statim graues & corpore segnes fiunt,itémq; mente pigri, hiatúq; ac oscitatione & dormitatione & siti pleni. Si verò etiam insuper cœnauerint, & flatus,& tormina,& aluus effringitur,& multis magni morbi principiũ hoc fuit,si eosdẽ cibos quos semel insumere cõsueuerunt, bis assumant, & nihil his ampliùs. Alteri verò si prandere consueuerunt, ídque ipsis conducat, & non pransi fuerint,mox vbi tempus præterierit,statim impotentia vehe C mẽs,tremor,animi deliquiũ,posteà oculi pallidi,vrina crassa & calida,os amarum,& viscera pendere ipsis videntur,vertigo,iracundia,tristitia.hæc autem omnia vbi cœnare tentauerint. deinde autẽ pransuri cõsumere nõ possunt quæ priùs cœnarunt.atq; hæc ipsa cũ tormine ac strepitu descendentia aluum concludunt,ipsíque ægrè dormiunt,insomniáq; conturbata ac tumultuosa habent, plerisq; verò etiam horũ hoc magni morbi principium fuit. Cõsiderare porrò oportet ob quas causas hæc ipsis acciderũt. Et sanè puto his qui semel cibum sumere cõsueuerunt,ꝙ non expectauerunt iustum tempus,donec ipsorum vẽter pridiè ingestos cibos perfectè consumpsisset & exuperasset, euacuatúsque esset ac quieuisset, sed in feruentem adhuc & fermentatum nouos ingesserunt. Eiusmodi autẽ ventres multò tardius concoquunt,& maiori

Quando error patet.

Sumẽdi cibi uarietas.

Cũ hora cibi præterit, quid fiat uideto.

Cur uariæ hi afficiantur.

opus habent cessatione ac quiete. His verò qui prandere as- D
sueti fuerunt, ꝙ non vbi citissimè alimento corpus indigebat,& iam priora consumpta erant, nec habebat aliquã amplius fruitionem, statim ipsi nouum alimentum suppeditatum est:deficit autem & cõsumitur præ fame.Nã omnia quę tales homines perpeti dixi,fami imputo.Dico autem etiam alios omnes homines,qui duos aut tres dies inediam pertulerint,eadem passuros esse, quæ de impransis dixi.Cæterùm tales naturas quæ citò & fortiter eiusmodi delictis offendũtur,imbecilliores alijs esse censeo , proximus est autem imbecillis languenti:verùm imbecillior est languens,& plus laborare contingit ipsum,vbi iustum tempus non est assequutus.Quum itaque eiusmodi exacta certitudo circa artem exi E
stat,difficilè est semper quod rectissimum est assequi Multę autem species in Medicina ad tantam certitudinem perueniunt, de quibus dicetur.Non censeo itaque propter hoc artem velut non existentem,neq; probè inuestigatã, veterem oportere reijci,quòd non habeat circa omnia certitudinem exactã. Verùm multò magis propterea quòd propinqua est recto, simúlque ratione posit ad ipsum peruenire,admirari oportere censeo ea quæ ex multa ignorãtia sunt eruta & inuenta,quòd probè & rectè adinuenta sunt , & non à fortuna aut casu. Porrò ad eos qui nouo modo artẽ ex scopis ac fundamentis suppositis quærunt , sermonem reducere volo.Si enim calidum est aut frigidum,aut siccũ, aut humidũ, quod hominem lædit ,& oportet rectè medentem auxiliari, cali- F
do quidem in frigidum permutato,frigido verò in calidum, sicco in humidum,humido in siccum contingat mihi homo non fortis naturæ , sed ex debilioribus , hic autem triticum edat quòd ex area sustulit crudum & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquam. Hoc victu vtens satis scio quòd multa & grauia perpetietur,Nam & doloribus vexabitur,& corpus debile euadet,& venter corrumpetur,& multò tempore viuere non poterit. Quòd igitur auxilium præparare oportet sic habenti?calidum an frigidum,vel siccum, vel humidũ?simplex enim est quodcũque ex istis.Si enim id quod ipsum lædit aliquod ex his est , contrario soluere oportet ac liberare,quẽadmodũ ipsorũ sermo testatur.Atqui certissimũ & manifestissimũ medicamentum est, victum quo vtebatur auferre,

Qui diu cibò abstinẽt, quid patiantur.

Cur nõ semper in arte medica attingitur ueritas.

Suppositũ hominis,materiáue.

Hoc considerato.

Potissimũ auxilium.

A auferre & pro tritico panem dare, pro crudis verò carnibus coctas, insuperq; vinum propinare. His permutatis impossibile est non fieri sanum, nisi penitus fuerit tempore ac victu corruptus. Quid itaq; dicemus? Num quòd ipsi à frigido afflicto calida hęc oblata auxilium tulerunt, aut contrà? Equidem opinor me multam hæsitationem interrogato prębiturum esse. Nam qui panem ex tritico parauit, calidum, aut frigidum, aut siccum, aut humidum abstulit: panis enim & in ignem & in aquam datur, & multis alijs elaboratus est, quorum singula propriam vim & naturam habēt, & aliqua quidem à natura in ipso existentia abijcit, alijs autē temperatur ac permiscetur. Sed & hoc scio, quòd in corpus hominis refert, panis purus, aut cui nihil furfurum decessit, & ex tritico non decorticato, aut decorticato, & multa aqua subactus, aut contrà, & superassatus aut crudior, aliaq; præterea infinita. Similiter etiam de maza, & singulorum adeò vires magnæ, alteraq; alteri nihil simile habet. Quicunq; autē hæc nō cōsiderans nō nouit, haud scio quo modo ille affectiones in homine cognoscere possit: ab vnoquoque enim horū afficitur & alteratur homo, vel hoc, vel alio modo, & ex his omnis vita & sano, & ex morbo cōualescenti, & ægroto. Nihil igitur vtilius neque magis necessariū quàm hæc cognouisse: quod & probè & conuenienti ratiocinatione inuestigantes, iuxta hominis naturam hæc primi inuentores inuenerunt, iudicaueruntque artem dignam quæ deo adscriberetur, quemadmodum etiam est receptum. Non enim siccum neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quicquam ex his putauerunt hominem lædere, neque aliquo horū homini opus esse opinati sunt, sed quod in vnoquoque forte & humana natura potentius est, quódque non possit superare, hoc ipsum lædere duxerunt: & hoc auferre quæsiuerunt. fortissimum autem est inter dulcia, dulcissimum, inter amara, amarissimum, inter acida, acidissimum. & in omnibus adeò rebus vigor ipse ac summum. Hæc enim & in homine inesse viderunt, & hominē lædere. Inest enim in homine & amarū & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & fluidum, & alia infinita, omnigenas facultates habētia copiámque ac robur. Atque hæc quidem iuxta ac inter se temperata, neque cōspicua sunt, neque hominē lædunt. Vbi verò quid horū secretū

Panis differentia. (B)

Maza.

Quæ prospiciēda medico.

Quid spectarint primi artis inuentores. (C)

Quæ ualentissima.

Qui humores succiue & sapores sint in homine.

fuerit, atque ipſum in ſeipſo fuerit, tunc & conſpicuum eſt, D & hominem lædit. Quin & ex cibis quicunque nobis incõmodi ſunt,& ingeſti hominem lædunt: horum vnuſquiſque aut amarus eſt & meracus ac intemperatus,aut ſalſus, aut acidus,aut alius quis intemperatus & fortis: & propterea turbamur ab ipſis, quemadmodum etiam ab his quæ ex corpore excernũtur. Omnia autem quæ edit aut bibit homo,talia edulia palàm eſt minimè hoc intemperato, & diſſidente ac excedente ſucco participare, velut ſunt panis & maza & his ſimilia,quibus adſuetus eſt homo plurimis & ſemper vti:exceptis his quæ ad voluptatem ac delicias condiuntur ac præparantur: & ab his plurimis in hominem ingeſtis turbatio ac ſecretio corporis facultatũ minimè contingit.Verũ robur E & augmentum,ac alimẽtum preſertim,per nihil aliud cõtingit quàm quod probe temperatum eſt, & nihil habet intẽperatum,neque forte,ſed totum vnum factum eſt & ſimplex & non forte.Et valde ſanè dubito ego,quónam modo hi qui talem ſermonem proferunt, & artem ex hac via ad ſcopum abducunt,curaturi ſint homines,quemadmodum proponũt. Non enim eſt ipſis,velut ego opinor,inuentum quid, ipſum in ſeipſo calidum, aut frigidum, aut ſiccum,aut humidum, quod nulla alia ſpecie communicaret. Verùm arbitror eoſdem potus ac cibos ipſis eſſe, quibus omnes vtimur. Apponunt autem alij quidem, quòd ſit calidus, alij frigidus, alij quòd ſiccus,alij humidus. Quoniam illud ſanè dubium eſt, imperare ægroto calidum quid aſſumere:ſtatim enim inter F rogabit quid ſit illud, vt nugas producere neceſſe ſit, aut ad aliquid eorum quæ ſunt cõfugere.Si autẽ eſt calidum quoddam acerbum exiſtens,aliud vero calidum fluidum, aliud calidum tenue, ſunt enim & alia calida etiam alias vires ſubcontrarias ſibiipſis habentia, quod igitur ipſorum aſſumere oportebit? calidum & acerbum, an calidum & fluidum, aut ſimul frigidum & acerbũ? Nam & hoc eſt,itemqúe frigidũ & fluidum.Etenim quod ego ſcio,totum cõtrarium ab vtroque ipſorum euenit,idque non ſolùm in homine, ſed etiam in corio ac ligno, & alijs multis rebus quæ magis ſtupidum ſenſum habent quàm homo.Nõ enim calidum eſt quod magnam vim habet,ſed ipſum acerbum & fluidum,& alia quæ à me relata ſunt,tum in homine, tum extra hominem, ſiue edantur,

Quæ perturbent.

Qualis panis, puls, mazáue.

Calidum, hoc, vel contra neſit, certum non eſt.

Quare hoc calidum illud contra putatur.

A edantur, siue bibantur, siue forinsecus illinãtur, aut quomodocunque formata adhibeãtur. Frigiditatem autẽ & caliditatem ego omnium facultatum minimè potẽtes esse in corpore existimo, ob has sanè caussas. Quo equidem tempore ipsa inter se permixta simul frigidũ ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentum enim & moderatio contingit frigido à calido, & vicissim calido à frigido. Vbi verò seorsim vtrunque secretum fuerit, tunc affligit. In hoc itaque tempore quum frigidum intus generatur, & cito hominem affligit, primum propter hoc ipsum adest calidum inde adeò ex homine ipso, nullo alio auxilio, neque præparatione opus habens, atque hoc & in sanis hominibus & in

Contraria cõmista nõ lædunt.

B ægrotis operatur. Itaque si quis sanus hyeme corpus perfrigerare velit, aut frigidæ lotione, aut alio quopiam modo, quanto id amplius fecerit, si modo non omnino corpus congeletur, vbi vestimẽta acceperit, & sub tegmen venerit, magis & amplius corpore calescit. Rursus si quis fortiter calfieri velit, aut calido lauacro, aut multo igne, inde verò eandem vestem habens in eodem loco conuersari, in quo perfrigeratus, multo apparebit frigidior, & longe horridior, quàm aliquis qui præ estu ventilationem admisit, & sibijpsi frigus præparauit, atque sic ex hoc modo recreatus est. Nam qui hoc facit, decuplo maiorem æstum ac ardorem percipit, quàm is qui nihil tale facit. Verùm sunt adhuc testimonia multo maiora. Quicunque per niuem aut

Qui calor, & frigus cõcipiatur.

C aliud frigus iter facientes, excellenter frigescunt aut pedibus aut manibus aut capite, vbi se continuerint in noctem, quum cooperti fuerint & in tepore extiterint, ab æstu & pruritu vexantur, quibusdam etiam bullæ velut ambustis ab igne exurgunt, neque prius hoc patiuntur quàm calfiant: adeò promptè vtrunque ipsorum ad alterum accedit. possem & alta innumera recensere. Cæterùm circa ægrotos, nónne quibus rigor contingit, his acutissima febris relucet? sed non adeò fortiter, verùm pauco tempore quiescens, & aliâs ferè innoxia, & quo tempore affuerit, percalida, & per totum corpus penetrans, desinens maximè in pedes, vbi sanè rigor & frigus validissimum diutissimè durauit. Rursus quum sudor prodierit & febris decesserit, multò magis frigescit æger, quàm si ne apprehendis-

Quid per niues gelu ꝗ̃ euntibus eueniat.

fet quidem ab initio. Cui igitur breui adeò contrarium acce- D
dit, cuique vis adimitur sua sponte, quidnam ab hoc malum aut graue fiat? aut quid opus est multo ad hoc auxilio? Verùm dixerit aliquis, Qui ardenti febre febricitant, itemque peripneumonijs, & alijs fortibus morbis, non citò ex calore liberantur, neque adest hic frigidum aduersus calidum. Atqui ego hoc maximum signum esse puto, quòd non propter calidum simpliciter homines febricitent, neque hoc sit simpliciter afflictionis caussa: sed est & amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidum, & alia infinita, & rursus frigidum cum alijs facultatibus coniunctum. hæc itaque sunt quæ ledunt, simul adest autem & calidum robore participans, nimirum ducens & E
exacerbans & augens simul cum illis, verùm nullam potentiam, maiorem quàm conuenit videlicet, habens. Atque hæc quidem sic se habent. Signa porrò primùm quidem manifestissima producemus, quorum omnes iam sæpe experientiam sumpsimus. Itaque quibuscunque nostrum grauedo innascitur, & fluxus per nares mouetur, hic vt plurimùm acrior est eo qui prius erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumescere facit nasum, & exurit calentem & extremè ignitum. si verò manum admoueas, & diutius perseuerauerit, etiam exulceratur locus minimè carnosus & durus existens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus prodit, & inflammatio consistit: sed postquam fluxus crassior & minus acris, concoctusque & magis per- F
mixtus priore fuerit, tunc sanè iam etiam ardor cessat. Rursus autem alijs ex frigiditate ipsa sola manifestè grauedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc est, vt ex frigiditate quidem affecti percalfiant, ex ardore verò perfrigerentur, atque hæc breui accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem omnes fluxiones quas propter humorum acrimonias & intemperantias ego fieri sentio, restituuntur & curantur, vbi temperatæ fuerint & concoctæ. Rursus quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur vt fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & sub oculis partes: ad quascunque tandem influxerint, rumpunt etiam & peredunt eam quæ oculum ambit tunicam. dolores autem

Quorũ morborũ calor non statim cessat.

Destillationum signa.

humores ten... ...andi ...

Destillationes oculorũ

A autem & ardor,& inflammatio extrema adſunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & craſsiores redditæ, & lemæ ab ipſis extiterint. Fit autem concoctio,ex permixtione,temperaturáque mutua,& quaſi coctura. Quinetiam fluxiones in fauces delabentes,ex quibus raucedines fiunt,anginæ,eryſipelata,peripneumoniæ: Omnes hæ primùm quidem ſalſæ & humidæ acréſque deſcendunt, & in talibus morbi firmantur. Vbi verò craſsiores & maturiores factæ fuerint,& ab omni acrimonia liberatæ,tunc iam & febres, & alia hominem lædentia ſoluuntur. Oportet autem vtique cauſſas vniuſcuiuſque ea putare, quæ quum adſunt, talem modum fieri neceſſe eſt, quum permutantur in aliud B temperamentum,ceſſare. Quando igitur ab ipſa caliditate ſincera,aut frigiditate fluxiones contigerint,& nulla alia facultate participauerint,ſic ſanè ſedabuntur, vbi ex frigido in calidum permutatæ fuerint. & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo quem dixi modo. Ampliùs porrò etiam alia quæcunque mala homo patitur,omnia à facultatum potentijs proficiſcuntur. Itaque quum amaritudo quædam diffuſa fuerit,quàm bilem flauam appellare ſolemus,quales ſtatim anxietates & æſtus & impotentiæ occupant? Verùm vbi liberati fuerimus ab illa & purgati,aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modò tempeſtiuè quid ipſorum fiat, manifeſtè & à doloribus & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem eleuata fuerit, & C cruda & meraca ac intemperata, nulla arte neque dolores,neque febres ſedare poſsis. Et quos quidem acuta acriſque ac æruginoſa bilis affligit, quales mox rabies,& morſus viſcerum ac pectoris, & deſperatio? Non ſedantur autem hæc priuſquàm eadem expurgetur & proſternatur, & alijs permiſceatur. Concoqui autem & permutari, attenuárique ac craſſeſcere in humorum ſpeciem, per multas & omnigenas ſpecies contingit. Quapropter & iudicationes, & numeri temporum, in talibus multùm poſſunt. Hæc verò omnia minimè contingit calidum aut frigidum perpeti. neque enim hoc putreſcere neque craſſeſcere poterit. Quid autem ipſum eſſe diceremus? & temperamentũ ipſorũ eſt, verũtamen inter ipſa mutuò vim habẽs, quoniam nulli alij permixtũ calidum, deſinit eſſe calidum, quàm

Cauma
Rheuma.
πέψις
Cauſſa bonorum malorum.
Mala homini unde accidant.
ἀπεψία.
Calor & frigus non putreſcit.

quàm frigido: sic rursus non permutatur alio frigidũ quàm calido. Reliqua omnia in homine, quantò pluribus miscentur, tantò mitiora ac meliora fiunt. At verò homo omnium optime dispositus est, vbi concoquit & in quiete est; nullam peculiarem vim præ se ferens. De his igitur videor mihi abundè demonstrationem fecisse. Porrò Medici quidam itémque Sophistæ dicunt, quòd impossibile est medicinam cognoscere, eum qui non nouit quid sit homo, & quomodo primùm factus & compactus sit. Ego verò ea quæ alicui sophistæ aut Medico, de natura dicta sunt aut scripta, minùs censeo medicæ arti conuenire quàm pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifestũ ac euidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere quàm ex Medicina, atq; hoc tunc condiscere possibile est, vbi quis ipsam medicinam totam rectè comprehenderit. Verùm quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognouisse videntur, cognouisse autẽ dico, narrationem scilicet hanc, Quid est homo, & ob quas caussas nascitur, & reliqua diligenter. Atqui mihi necessarium esse videtur, vt omnis Medicus de natura sciat, & omni studio annitatur vt cognoscat, si modo aliquid eorum quæ fieri debent rectè præstare velit, Quid est homo ad ea quæ comeduntur ac bibuntur comparatus, & quid cuique ab vnoquoque continget & accidet, & nõ simpliciter sic existimare, quod malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repleto ex ipso. Sed quem dolorem, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti incommodum existit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodem modo. Proferatur autem mihi verbi caussa aliquid, velut Vinum meracum multum potum hominem aliquo modo debilem reddit, & omnes qui viderint hoc fatẽtur & cognoscũt, quod hæc est vis vini, & quod ipsum est caussa, & in quas in homine partes maximè possit, nouimus. Talem itaq; veritatem etiam de alijs ostendere volo. Etenim caseus (quãdoquidem hunc in exemplũ adsumpsi) nõ omnes homines lædit, sed sunt qui ex ipso repleti, ne tantillum quidẽ offenduntur, imo gracilibus mirabiliter; etiam conferre proditur. Sunt autem qui difficulter summouentes ipsum ab eo liberantur. Horum verò naturæ differunt, differúntque etiam iuxta hoc quod est in corpore caseo cõtrarium. Nam à caseo excitatur

Quæ in homine mistio bona. *Hominis bona dispositio.* *Quid oporteat medicos scire.* *Quid sit homo & quomodo gignatur sciat medicus.* *Caseus esu malus.* *Temetũ bonum nõ est.* *Caseus malus est.*

D E F

A & cõmouetur, in his quibus eiusmodi humor multus in corpore existit, & quo magis hic potens est, eo magis verisimile est ipsos malè affligi. Si verò toti humanæ naturæ malus esset, omnes vtique læderet. Hæc autem si quis nouisset, nõ incurreret ea neque sanè pateretur. In refectionibus conualescentiũ ex morbis, insuperque in longis ęgritudinibus, multæ conturbationes & præuaricationes fiunt, partim sua sponte, partim à quibuslibet temere admissis. Noui autem medicos multos velut idiotas, qui vbi illi die aliqua noui quippiam fecissent, velut si lauissent, aut deambulassent, aut quid alienum comedissent, atq; hęc omnia melius esset adhibuisse quàm non, nihilominus tamen causam alicui ex his cõtribuebãt, verã quidem caussam ignorãtes, & fortasis id quod B commodisimum erat damnantes. Quod ipsum certe facere nõ oportet, sed scire quid balneum intempestiue adhibitum operetur, quid item fatigatio & lassitudo. Nunquã enim eadem afflictio ab his prouenit, neque etiam ex repletione, neque ex cibo tali vel tali. Quisquis igitur hæc non cognoscet quomodo singula se habeant ad hominem comparata, is neque cognoscere quæ ab ipsis fiunt potest, neque recte vti. Cæterum & hæc cognoscere oportere mihi vident, nimirũ quæ affectiones homini ex facultatibus ac potentijs, quæ item ex figuris adueniunt. Quod autem dico tale est, Nempe facultatem quidem esse, humorum summas vires ac robur nosse. Figuras autem dico quæ in ipso homine insunt, Aliæ enim ca- C uæ sunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expassæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ latæ & pensiles, aliæ extentæ, aliæ lõgæ, aliæ densæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ spõgiformes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad sese allicereque humiditatem ex reliquo corpore maximè possunt? Num cauæ & expassæ, an solidæ & rotundæ, aut cauæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales esse, quæ ex cauitate & amplitudine in arctum sunt coactæ, Id quòd ex manifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quòd ore hians nihil sanè humoris attraxeris, vbi verò labra foras produxeris, contraxerisq; ac compresseris, insuperque fistulam admoueris, facilè sanè attraxeris quicquid volueris. partim verò quòd cucurbitæ quæ corpori adponi solent, ex amplitudine in angustiã arctatæ ad hoc factæ sunt, ad trahẽdum

Medico quid prospiciendum.

παθήματα. δυνάμεις. σχήματα. χυμός. Figuræ schematadue.

Patẽtia nõ sorbent.

Cucurbitulæ formæ cur talis.

dum videlicet & alliciẽdum ex carne. Sunt autẽ & alia multa eiuſcemodi. Verùm intra hominẽ natura & figura talia, ſunt veſica, & caput, & vterus in mulieribus: atque hæc manifeſtè maximè trahunt, & ſemper plena ſunt attractæ humiditatis. At verò cauæ & expaſſæ figuræ, influentẽ quidem humorem maximè omnium ſuſceperint, non autẽ ſimiliter attraxerint. Solidæ autem & rotundæ, neque attraxerint, neq; ſuſceperint: dilabitur enim & non habet ſedem, in qua maneat. Spongiformes verò & molles, velut lien, pulmo, & mãmæ, vbi admotæ maximè fuerint & adhæſerint, ebibunt, duraque fiunt ac augeſcunt humore accedente, maximè pulmo. Non enim in ventriculo ineſt, in quo humorem extrinſecus contineat ipſe ventriculus in quo eſt humor, vt quotidie exhauriatur, ſed quum biberit & ſuſceperit ipſe in ſeipſum humorem, & vacua & rara ac parua penitus explentur, & pro raro ac molli, durus ac denſus euadit, & neque concoquit, neque dimittit. Atq; hæc patitur propter figuræ naturã. Quæcunque autem flatum & reuolutiones operantur in corpore, ea in cauis ac amplis, veluti ventre ac pectore, ſtrepitum ac ſonitum facere ſolet. Etenim quod non ſic repleant vt ſtent, ſed habẽt tranſmutationes & motus, neceſſe eſt vt ab ipſis & ſtrepitus & manifeſtæ commotiones fiant. Quæcunque verò carnoſa ſunt & mollia, in talibus torpores & excreſcentia, velut in trucidatis fiunt. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipſi reſtiterit, idque natura fuerit neque fortè, vt aduerſus violentiam durare poſsit, & nihil mali pati: neque molle & rarum, vt excipere ac cedere queat: verum tenerum & floridum & ſanguineum ac denſum, velut hepar, quòd propter denſitatem quidem ac latitudinem reſiſtit ac non cedit, flatus verò ſubiẽs augeſcit ac fortior euadit, & aduerſum reluctans maximè impetũ facit. propter teneritudinem autem & ſanguineitatem, abſque doloribus eſſe non poteſt, & propter has cauſſas, dolores acutiſsimi ac frequentiſsimi circa eum locum contingunt, ſuppurationeſque ac tubercula plurima. Fiunt etiam circa ſeptum tranſuerſum fortiter, ſed multominus. Diſtentio enim ſepti tranſuerſi lata eſt & renitens, natura autem neruoſior & robuſtior, quapropter minus dolore affligitur: fiunt tamen & dolores & tubercula circa ipſum. Multæ verò etiã aliæ & extra &

Caput veſica, & vterus.

Lien, pulmo, mãmæ.

Hepar.

Flatus quid agat.

Dolor unde.

Nerui cur non tã crebro dolitẽt.

D E F

A tra & intra corpus figurarum species sunt, quæ magnopere inter se differunt: quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tũ sano: velut capita parua aut magna, colla tenuia aut crassa, longa aut breuia, ventres longi aut rotũdi, pectoris & costarum latitudines aut angustiæ, & alia infinita, quæ omnia nosse oportet quatenus differant, quo causas singulorum cognitas probè obserues. De potentijs autem humorum perspectum habere oportet, quid singuli ipsorum in homine facere posint queadmodum etiam prius dictũ est, quomodo cognationes inter se habeant. Quod dico tale est, An videlicet dulcis humor in aliam speciem mutetur, non à contemperamento, sed ipse desciscés & immutatus ab eo, qualis pri-

Capitis & colli differẽtia.

Succorũ saporúmue cõsideratio.

B mùm fuerat, amarus aut salsus, aut acerbus, aut acidus. Sit sanè acidus. Ergo acidus humor reliquos præcellens, maximè incommodus fuerit: si vtique dulcis, omnium commodissimus existit. Id quod si quis forinsecus querens consequi possit, is semper quod melius est ex omnib' eligere queat. Optimum autem est, quod longissimè ab incommodo abest.

humor acer malus, Dulcis vero bonus.

HIPPOCRATIS
COI LIBER DE MEDICO,
IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

C

*

Ic liber Medici gubernatio est, & præceptum quomodo officinam medicam instruere oportet. Medici equidem gubernationem esse putamus, vt videat quo bono colore, & bona, ac carnosa corporis habitudine præditus sit, iuxta existentem in ipso naturam. Vulgus enim existimat eos qui non sic bene dispositum corpus habent, neque alijs bene prospicere posse. Deinde vt opinionem captet apud ipsum vulgus vestitu decoro, & vnguentis odoratis, non suspectum odorem ad omnia habentibus. Inde enim ægrotos iucunde affici contingit. Postea animaduertere

Medicus qualis esse debeat.

tere ipſum oportet vt animum habeat modeſtum, non ſolum quod ad taciturnitatem attinet, ſed etiam circa reliquam vitam probe compoſitum. Maximè enim ad opinionem ac autoritatem comparandam conducit, bonis ac honeſtis moribus præditum eſſe. Nam quum talis fuerit, omnibus venerandus ac humanus iudicàbitur. Promptitudo enim temeraria, & facilitas contemnentur, etiam ſi valde commoda exiſtant Scopum autem præfigere oportet poteſtatem facultatum ſuarum. Nam eadem ab ijſdem non abundantibus boni conſuluntur. Figuram faciei habeat meditabundam ac ſubtriſtem, non tamen amarulentè. Contumax enim eſſe videbitur & homines odio habens. Qui verò in riſum exolutus eſt, ac nimium hilaris, oneroſus iudicatur. Hoc itaque vitandum eſt vel maximè. Iuſtum autem ad omnem conuerſationem eſſe conuenit. Iuſtitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem commercia ægris cum medico ſunt. Nam ſeipſos medicis ſubditos faciunt, & omni hora vxoribus, virginibus, & opibus maximi precij, illi occurrunt. continenter igitur ad omnia hæc ſe habere oportet animo itaque ac corpore ſic diſpoſitum eſſe conuenit. Porrò præcepta ad artem medicam, per quæ artificioſus eſſe videbitur, ab initio cõſiderabimus ex quo primum homo diſcere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, ferè ad diſcentes pertinent. Primum quidem locum domus habere oportet, qui ſanè talis ſit, vt neque ventus ad ipſum accedens moleſtus ſit, neque ſol, neque ſplendor infeſtet. Lux enim ſplendida medentibus quidem non eſt moleſta, non ſimiliter autem ægrotantibus. Itaque talem ſplendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit. Tale igitur præceptum de luce obſeruetur. Deinde vt nequaquam faciem aduerſam ſplendori habeat. Infeſtat enim viſum debilem, omnis autem occaſio ſufficiens eſt ad debiles oculos conturbandos. Luce itaque hoc modo vtendum eſt. Sellæ autem æquales altitudiue ſint quantum eius fieri poteſt, vt in ipſis ægri collocentur. Aeramento exceptis inſtrumentis, nullo vtatur. Ornatus enim oneroſus mihi eſſe videtur, talibus vaſis vti, Aqua exhibenda eſt ægris potabilis & pura. Exterſorijs vtendum eſt puris ac mollibus, ad oculos quidem, linteis, ad vulnera verò, ſpongijs. hæc enim per ſe probè auxiliari

Quo geſtu adeundus eſt æger.

Qualis debeat eſſe medicus.

Quid primùm obſeruet medicus

Luminis ratio.

Luxum domeſticum prohibet.

Linteola.

D E F

A xiliari videntur. Omnia autem ritè fabrefacta ad vſum eſſe oportet, magnitudine, grauitate, ac tenuitate. Quæ verò offeruntur omnia conſiderare oportet vt conferant, maximè ſi ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autem ſunt, ligamenta & medicamenta, & lintea circa vulnus, & cataplaſmata. hæc enim longiſsimo tempore circa ægrotantes locos ſunt. At verò ablatio horum, refrigeratioque ac mundificatio & aquarum affuſio, pauco tempore abſoluuntur. Diligenter autem conſiderare quid horum faciendum ſit oportet, & vbi magis aut minus ea adhibere conuenit. Vtrorumq; enim vſus opportunis, itemq; negligentia, magnam differentiam habet. Eſt autē ꝓpria & genuina medicinæ deligatio, ex qua æger B opem ſentit. Maximè autem proſunt duo hæc, quibus vtendum eſt, cōprimere videlicet vbi oportet, & remiſsè deligare. Iuxta horæ verò tempus, quando integrè oporteat & nō, videndum eſt, vt neque debili, neque fortiore alterum horum vtaris. Concinnas autem deligationes ad ſpectaculum comparatas, & nihil iuuantes, reprobare oportet. Oneroſæ enim ſunt, & omnino petulantes, ſæpe verò etiam damnum dederūt. Quærit autem æger non ornatū, ſed auxilium. Cæterùm in chirurgis quæ per ſectionē aut vſtionem fiunt, velocitas ac tarditas æqualem laudem merētur. Eſt enim vtriuſque vſus. Nam in quibus per vnicam ſectionem chirurgia abſoluitur, velocem diſſectionem facere oportet. cùm enim contingat eos qui ſecantur dolere; id quod dolorem affert, C quàm minimo tempore adeſſe conuenit, quod ipſum continget veloci ſectione facta. Vbi verò multas ſectiones fieri neceſſe eſt, tarda chirurgia vtendum eſt. Velox enim continuum & multum dolorē inducit. Tardus verò & intermittens, requiem aliquam his qui curantur, exhibet. Idem de inſtrumentis quoque dici poteſt. Gladiolis enim acutis ac latis vti, non in omnibus ſimiliter præcipimus. Nam partes quędam ſunt corporis, quæ celerem ſanguinis fluxum habēt, & non facile eſt eum ſiſtere, Tales autem ſunt varices, & quædam aliæ venæ. Itaque in talibus anguſtas ſectiones facere oportet, neq; enim poſsibile eſt, vt fluxus in his ſiſtatur. Cōducit autem aliquando à talibus ſanguinis detractionem facere. At verò ad locos non periculoſos, & circa quos non tenuis eſt ſangnis, latioribus gladiolis vtendum eſt: ſic enim

Inſtrumēta

Quæ uulnera poſcant.

Deligatio.

Duo quæ his proſunt.

Sectio, uſtioq;.

Celeritas et tarditas ubi adhibenda eſt.

Miſsio ſanguinis ubi & quando facienda.

ſanguis prodierit, aliter nequaquam. valde autem turpe eſt D non contingere ad chirurgia quod velis. Cucurbitarum porrò duo modi commodi exiſtunt. Quando enim fluxus procul ab apparente carne compactus fuerit, circulum ipſius breuem eſſe oportet, ipſamq́; non ventroſam, ſed prolixam parte ad manum vergente, non grauem. Quæ enim talis eſt, in directum trahet, & ſeroſos humores ſeparatos ac diſtantes probè ad carnem attrahet. Maiore autem dolore per carnẽ diſperſo, in reliquis quidem conſimilem cucurbitam eſſe oportet, ſed circulum magnũ. Sic enim ex plurimis partibus id quod dolorem facit educere comperies, ad locum conuenientem. Neque enim magnum eſſe circulum putant, ſi nõ ex pluribus locis caro comprehendatur ac contrahatur. At E ſi grauis ſit, ad ſupernos locos repit, infernè autẽ magis detractionem facit, vt ſæpe morbi relinquantur. Lati itaq; circuli, vnà cum incumbentibus fluxionibus, & longè diſtantibus à ſupernis locis, multa ſimul attrahunt de alia carne. Cõtingit igitur humiditatem inde detractam, apponi collecto infernè ſub cucurbita ſeroſo humori, & quę quidem infeſtãt, relinqui: quæ verò nihil moleſtant, detrahi. Magnitudinem porrò cucurbitæ quæ cõmoda ſit, iuxta corporis partes quibus admouere oportuerit, coniectare oportet. Vbi verò ſcarificationem ſubter cucurbitam adhibere velis, ſanguinem ſcarificãdorum locorum conſpicuum eſſe oportet, aliàs neq; circulum attractum ſcarificare ac pertundere oportet. Debilior enim eſt caro loci dolore affecti. Scalpris autem incur- F uis, in ſummo non valde anguſtis vtendum eſt. Aliquando enim ſeroſi ac ſanioſi humores viſcoſi ac craſsi veniunt: periculum igitur eſt, ne in fiſſuris ſubſtent, vbi arctæ fuerint incuſſæ. Porrò venas in brachijs, funiculorum apprehenſionibus conſtringere oportet. Caro enim contegens in multis non probæ coaptata eſt venæ, vbi enim lubrica fuerit caro, non cõtingit ſectiones vtrorumque iuxta ſeipſas fieri. Nam venam contectam inſufflari contingit, & ſanguinis fluxum impediri. multis verò etiam propter hoc pus congregatur. Quapropter duo nocumenta talis chirurgia inducit, ſecto quidem dolorem, ſecanti verò multam ignominiam. Idem in omnibus venis fieri præceptum eſt. Hæc quidẽ igitur neceſſaria ſunt in officina medica inſtrumẽta, & circa quorum vſum

Cucurbitulæ modus.

Cum locus cucurbitulæ admotæ aperitur quid agas.

captatio uenarum brachij.

A vsum artificiosum esse oportet addiscentem. Volsellis autem tum dentium, tum vuarum, quilibet vti potest. simplex enim vsus ipsorum esse videtur. Cæterum de tuberculis & vlceribus quę maiorum morborum sunt, amplius videndũ est. Tubercula equidem deprehendere & dissoluere posse, maximè artificiosum habetur, itemque collectiones ipsorum impedire. Consequens est, ea in conspicuum & quam breuissimum locum contrahere, & compagem ipsam æqualem per totum tuberculum facere: vbi enim inæqualiter se habuerit, periculum est vt rũpatur, & vlcus ægrè curabile reddatur. exæquare itaq; oportet similiterq; totũ maturũ facere & neq; prius diducere, neque sinere vt sponte rumpat. Quæ verò maturũ *Volsella.*

B facere æqualiter possunt, in alijs libris relata sunt. At verò vlcera quatuor vias habere vidẽtur. Vnã in profundũ, hæc autẽ sunt fistulosa, & quæ sanie plena sunt, ac intus excauata. Alteram in altum, quæ videlicet carne superexcrescũt. Tertia via est in latitudinẽ, atque hæc sunt quæ appellãtur serpiginosa. Quarta via est quæ sola secũdum naturam motus esse videtur. Carnis itaque calamitates hæ sunt, omnes autẽ communem rationem habent ad hoc quod ipsis conducit: & signa quidem horum in alijs relata sunt, itemque qua vtendũ sit cu ratione, per quæ autem concretum dissoluatur, similiterque id quod carne excrescente repletũ, aut cauum factum est, aut quod in latitudinem iter fecit, de his omnibus in alijs scriptis nostris abundè dictum est. Amplius verò de Cataplas- *Vlcerũ quatuor uiæ.*

C matis sic res habet. Linteorum quæ imponuntur ac induuntur alicubi in morbo, vsus exactus esse videtur, & est sanè vlceri conueniens linteolorum impositio. Verùm cataplasmate per ambitũ vlceris vtaris. Nam hic vsus cataplasmatis & artificiosus est, & multum prodesse potest. Videtur enim vlceri opitulari vis eorum quæ circumponantur. Linteum autẽ cõterendum est ac emolliendum. Verùm partibus extra vulnus circunsitis cataplasma prodest. Talem igitur ipsorum vsum esse oportet. Porrò de temporum occasionibus, quando singulis horum vtendum est, & quomodo præscriptorum vires condiscere oporteat, in præsens relictum est. Talia enim longè præstantissima in studio Medicinæ sunt, & procul in arte iam progressi existunt. His consequens est chirurgia vulnerum in militia acceptorum, circa extractionẽ telorum. Nam *Vlcerũ uulnerũue mutua curatio.* *Quæ prætermittat perpende.* *Militarium uulnerũ curatio.*

in vrbanis cõuersationibus modicus horum vsus existit. Raro enim per omne tempus ciuiles ac hostiles expeditiones fiunt. huiusmodi autem sæpe ac frequentissime circa externas militias fieri solent. Qui igitur hac chirurgia vti volet, eum militare oportet, & externos exercitus sequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad eiusmodi vsum ac necessitatem. Quòd verò circa hæc artificiosissimum esse mihi videtur, referetur. Etenim signa exquirere ac inuenire telorum in corpore existentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars existit. Vbi enim hoc cognitum fuerit, non relinqui potest vulneratus ex ignorantia neglectus, quum non conuenienter tractetur. Solus autem is qui signorum expertus est, hanc chirurgiam ritè aggredietur. Verùm de his omnibus in alijs scriptum habetur. D E

Signa inhærentium telorum.

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE DECENTI ORNATU, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

Disciplina nulla probatur, nisi quæ ad vitã humanam facit.

ON sine ratione faciunt, qui sapientiam ad multa vtilem esse prætendunt, eam videlicet quæ inter homines existit. Multæ enim ad superfluam curiositatem factæ apparent, dico autem eas quæ de nulla re vtili differunt. Assumi autem vtique possunt etiam harum partes ad illas, vel propterea quòd neque ociositas est, neque malitia. Ocium enim & ignauia malitiam quærunt, & ad eam distrahuntur, vigilantia verò & mens ad aliquid intentata, trahunt ad se quid eorum quæ ad vitæ honestatem pertinent, etiam ex disputationibus nihil vtile tractantibus. Gratiosior est enim sapientia, F

A pientia,& ab alijs quibusdam in artem constituta,artem videlicet ad parandum honestum ornatum ac opinionem. Omnes enim non cùm turpi lucro & turpitudine consistũt. Et illis methodus quædam est artificialis quæ operatur: quod si non innocẽter fiat,raptores sunt. adolescentes enim in ipsos incidunt,verùm in vigore constituti, propter verecundiam, videntes ipsos idiotas ducunt:Senes verò propter amarulentiam,legislationem in ipsos cõstituunt,ex ciuitatibus videlicet expulsionem.Hi enim sunt qui fora frequentant,ruditate ac inscitia sua imponentes, & in circulis ciuitatum versantes.Cognouerit autem quis ex vestitu & alijs lineamentis.Quamuis enim fuerint splendidè ornati,multò magis fu-

B giendi sunt,& à cõspicientibus odio habendi. Qui verò contrario modo se gerunt,frugi homines iudicandi sunt,quibus non est excogitatus apparatus,neque superflua curiositas.Ex vestitu enim cognosces,& decenti in ipso ornatu ac frugalitate,nõ ad superfluitatem parato, sed magis ad bonam opinionem,& meditationem, animumq; intra se compositum, & ad profectionem. Imò quocunque vestitu ac ornatu, tales sunt minimè diffluentes,non curiosi,amarulenti ad occursus & obuiam itiones,appositi ad responsiones,graues aduersus resistentes, ad sui similes solertes, & familiares, ac affabiles, temperati ad omnes, ad seditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato & continẽtes,ad tempus appositi, & ad occasionem arripiendam accommodati, ad victum frugales &

C contenti,patiẽtes ad temporis expectationem, ad sermones expediti, omne demonstratum proferentes, suauiloquentia vtentes,gratijs affecti,& gloria horum omnium corroborati ac fortificati, ad veritatem ac demonstrationem audentes ac confisi.Principalissimum quidem igitur horum omnium prædictorum est Natura.Nam si hęc affuerit his qui artibus animum applicant, per omnia prędicta penetrare poterunt. Incognita enim vtilitas,tum in sapientia, tum in arte adhibita, ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit & confunditur cùm sapientia, ad cognoscendum ea quæ ab ipsa natura facta sunt. Etenim in vtrisque sermonibus multi conuicti, nullatenus vtrisque rebus vsi sunt ad demonstrationem.postquã igitur quispiam ipsorum expenderit ad veritatẽ ea quæ retulimus,nullatenus naturæ

Artes quæ probandæ

medici circu-ranei

ueri medici signa

Dux natura in cunctis est.

bona ipsis procedent. Comperiuntur itaque hi non consimili cùm illis via progresi, quapropter denudati, omnem induũt maliciam ac ignominiam. honestus est enim ex opere quod quis edoctus est sermo. Quicquid enim artificiosè factum est, ex ratione prolatũ est ac productũ. Quicquid autẽ artificiose dictum est, non autem factũ, methodi inartificialis demonstratiuum existit. Nam putare quidem non autem facere, ignorãtiæ & inartificialitatis signũ est. Opinio enim maxime in Medicina in crimen vertitur eam adhibentibus: his verò qui ea in se vsi sunt, perniciem affert. Etenim si sibiipsis in sermonibus persuaserint, & opus ex disciplina se scire putauerint, quemadmodum aurum adulterinum in igne iudicatum, tales seipsos esse demonstrant. quanquam talis prædictio nihil commouet ad prudentiam eos qui sunt eiusdem generis. quòd autẽ rectus sit finis, cognitio manifestum facit. Tempus porrò etiam artem facilem ac peruiam facit, aut in consimilẽ viam incidentibus processus manifestos facit. Quapropter singula prædicta suscipere oportet, & sapientiam transferre ad medicinam, & medicinam ad sapiẽtiam. Medicus enim philosophus, est deo ęqualis. Neq; enim multa est inter ipsas differentia. Nam omnia quæ ad sapientiam requiruntur, insunt in medicina: argenti contemptus, reuerentia, verecundia, habitus submissus, autoritas, iudicium, quies, obuiam itio, mũdicia, doctrina, cognitio ad vitam vtilium ac necessariarũ purificationũ, alienitas à mercimonijs, alienitas à superstitione, præminentia diuina. Habent enim quæcunq; habent ad coërcendam intemperantiam, inscitiã, auaritiam, concupiscentiam, rapináq; ac impudentiam. Hęc enim est cognitio accedẽtium, & vsus eorũ quæ ad amicitiã pertinent, & quomodo ad liberos, ac quascunq; res se gerere oporteat: quatenus igitur cùm hac societatẽ habet, sapientia quædã est. Nã & plurima ex his etiã medicus habet. Etenim sciẽtia de dijs vel maximè animo ipsius implexa est. Etenim in alijs affectionibus, & in symptomatis accidentibus, Medicina erga deos valde reuerẽter se habere comperitur. Medici verò deis concedunt. Non enim est potentia in ipsa redundans. Nã & hi multa quidem aggrediuntur, multa verò etiã per seipsa ipsis superantur. Quæ verò nunc posidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipsius sit in sapientia, hactenus

Quid ars.

Persuasio in his periculosa.

Cognitio uera quid faciat.

Medicus philosophus est deo æqualis.

Sapientia qualis.

Medicus deos potissimum colit.

D E F

A ctenus dictum est. Nam & illis ipsis hoc modo se res habet. Quæ verò putant, & confitentur ac profitentur, sic habent. Quæ circa corpora adsunt & adueniunt, quæ sanè per omnẽ ipsam artem procedunt, dum illa transformantur aut transmutantur. Quæ item per chirurgiam sanant. Et quę auxilijs & medelis aut victu curantur. Summa verò horum omnium tendat ad horum cognitionem. Quum igitur relata omnia tali modo se habeant, cõuenit vt Medicus comitatem quandam sibi adiunctã habeat. Austeritas enim & sanis, & ægris, difficilẽ accessum præbet. Maximè verò adseruare ipsum seipsum cõuenit, vt ne multas corporis partes ostendat, neque cum imperitis multa fabuleẽ, sed necessaria. Hoc enim vio- *Medicinæ uiæ partesue.* *Medico quid obseruandum.*

B lentia esse cõsueuit, ad curationis prouocationẽ. Facere autẽ nihil horũ debet valde curiose, neque ex imaginatione. Hæc verò omnia cõsiderato, quo tibi præparata sint ad abundantiam, prout opus fuerit. Sin minus, instante necessitate semper penuria fuerit. Procurare autem oportet hæc in medicina, cum omni submissione: de frictione, & illitione, & perfusione, ad manuũ cõcinnitatem: de linamentis vulsis, de splenijs, de ligamentis, de his quæ pro temporis cõstitutione requiruntur, de medicamẽtis ad vulnera, & ocularia, & ex his ea quæ ad singula genera pertinent: quo tibi præparata sint & instrumẽta, & machinæ, & cõsequenter ferrũ. Nam in his penuria detrimentosa est, & artem mancã facit. Sit autem tibi alter apparatus simpliciter ad peregrinationes instructus, *Quæ potissimũ curet. Instrumenta medico in promptu esse debent.*

C ad manus promptus. Expeditissimus autẽ per methodi rationem. Neq; enim fieri potest vt medicus omnia percurrat. Firma item memoria teneto medicamẽta, & simplices facultates, & descriptas, si modo tales extant. Sint & in memoria tibi morborum curationes, & harum modi, quotupliciter & quomodo in singulis se habent. Hoc enim principium est in Medicina, & medium, & finis. Præparata quoq; tibi sint malagmatum genera ad singulos vsus. Potiones quæ incidere possunt, ex descriptione præparatæ iuxta genera. In prõptu sint & quæ ad medicationẽ pertinent ad purgationes, sumpta de locis congruis, & parata eo quo conuenit modo, iuxta genera, & magnitudines, ad vetustatem ferendam curata. Recentia verò iuxta temporis occasionẽ: & alia iuxta rationem. His autem tibi pręparatis hoc commodi erit, vt vbi ad *Potiones in prõptu habendæ.*

ægrotum introieris, animo incertus non sis, quũ apposité ha- D
beas singula ad id quod faciendũ est. Antea verò hoc cogni-
tum habeas quod facere oportet, quàm ad ægrum ingredia-
ris. Pleraq; enim neq; ratiocinatione, sed auxilio rerũ opus
habent. Itaq; euentum ex experientia prius discernere opor
tet. Est enim hoc gloriosum, & facilè cognosci potest. In in-
gressu verò meminisse conuenit & sessionis, & habitus sub-
missi, amictus cõpositi, autoritatis, breuiloquentiæ, vt nihil
cum perturbatione facias, assessus, diligentiæ, respõsionis ad
ea quæ occurrunt, & ad tumultus fientes compescendos con-
stantiæ apud teipsum, increpationis ad turbas castigandas,
promptitudinis ad ministeria. Et ad hęc memor sis primi ap
paratus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad prom E
ptitudinem parandam præcipiuntur. Ingressu vtere frequen
ter, visita diligentius, his quæ à deceptis per errorem fiunt
occurrens, vt mutentur. Facilius enim cognosces, simulq; ex-
peditior eris. Instabilia enim sunt quę in humidis consistunt.
Quapropter etiã facilè & à natura, & à fortuna transmutan-
tur. Neglecta enim ea quæ circa temporis occasionem admi
nistrare oportebat, impetu suo progressa occupant ac peri-
munt. Non enim est quod opem ferat. Multa enim sunt quæ
simul mali aliquid faciunt. Nam quod singulatim iuxta con
sequentiã fit, magis opportunum & frequẽtius est. Obserua-
re autem oportet ægrotorum quoque peccata, per quæ multi
sæpe mentiti sunt in assumendis his quæ ingerẽda exhiben- F
tur, postquã exosas potiones non accipientes, aut pharmacis
datis, aut alia curatione adhibita, perempti sunt. Et factum
quidem hoc non ad ipsorum confessionem vertitur, verùm
Medico culpa imputatur. Considerare verò oportet etiã de-
cubitus, quosdã ex ipsis iuxta anni tempus, quosdã iuxta ge-
nera. Quidam enim in altis sedibus, quidam in subterraneis
ac tenebrosis decumbũt. Strepitus quoq; & odores, maximè
vini, deterior enim hic est: fugere ac transmutare oportet. Et
omnia hæc facere placidè, expeditè, cum ministerio, ita vt
pleraq; ægroto occultes, & hilari ac sereno vultu ipsum con
soleris: quo à suis illum cupiditatibus auertas, simul cum
amarulentia & contraria instantia increpando, simulq; cum
commonefactione ac dexteritate suscipiẽdo ac consolando,
non tamen vt quicquam futurorum aut pręsentium ipsis in-
dices.

Quid pre-cogitandũ.

Quæ præstare debeat medicus.

Medicus ægros crebro inuisere debeat.

Culpa ægrotantium medicis sæpe ascribi solet.

Habitationes languentiũ pro uarietate morborũ eligendæ sunt.

idea mulie... stabis

A dices. Pleriq; enim ob hanc causam, in vtranlibet partem cō pulsi sunt, propter relatam videlicet prædictionem præsentium aut futurorum. Sit autem ex discipulis aliquis præsens, qui instet vt præceptis non amarulente vtatur, & quod mandatum est, faciat. Deligito autem ex ipsis eos qui iam in arte progressum fecerūt, quò ea quæ vtilia sunt addant, aut securè offerant, vt & in interuallis nihil te lateat. At verò imperitis nunquam quicquam procurandum committes. Sin minus, eius quod malè factum est, vituperium in te recidet, si non ambiguè res habeat, ex quibus id quod recta methodo tractatum est, procedet, & vituperationem tibi non afferet. Sed & quod factū fuerit, ad genus referetur. Proinde omnia

Quales ministri ægrotis dandi sint.

B hæc prædicito in his quæ fiūt, his quibus ea cognouisse propositum est. His igitur ita habentibus, ad bonam existimationem ac decentem ornatum, & in sapientia, & in medicina, & in alijs artibus: oportet medicum distinctis partibus, de quibus diximus, semper vtrisque amictum, ea conseruare ac custodire, & tradere ac facere. Quum enim apud omnes homines inclyta sint, conseruantur. Et qui per ipsa procedunt, celebres sunt à parentibus & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deueniunt.

HIPPOCRATIS

C
COI PRAECEPTIONES,

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

Empus est in quo occasio est, Occasio verò in qua tempus non multum. Medela tempore, aliquando etiam occasione contingit. Hæc sanè nosse oportet, & non ratiocinationi prius probabili intentum curam aggredi, sed exercitationi cum ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam est, quę componit ea quę per sensum

Tempus quid. Occasio.

Ratiocinatio.

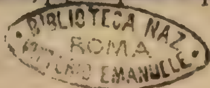

ſunt percepta. Imaginatione enim cōcepta eſt euidenter. Senſus autē perpeſſus iam delegator eſt eorū quæ ſubiacent ac obueniūt, ad ipſam cogitationē. Qui verò ſenſus ſæpe mala perpeſſus eſt, & ſuſcepit, quibus, quādo, qualiter, lęſus ſit obſeruans, & in ſeipſum reponēs recordatur. Collaudo quidem igitur etiā ratiocinationem, ſi quidem ex fortuita occaſione initium faciat, & delationem in morbū ex apparētibus perſequatur. Si enim ex his quæ palàm perficiūtur, ratiocinatio initium fecerit, in mentis potentia eſſe cōperitur, ita vt ipſa ab alijs ſingula aſſumat. Proinde ſtatuendū eſt naturā à multis ac omnigenis rebus moueri ac doceri, ita vt violētia quędam ſubſit. Mens autē vbi ab ipſa accepit, velut dixi, poſtea ad veritatē perducit. Si verò non ex euidenti aggreſsione, verùm ex probabili rationis figmento, ſæpe grauem & moleſtam inuehit affectionem. Tales autem inuiam viam arripiunt. Quid enim tandem erat mali, ſi mercedem auferrent hi qui medicinæ opera malè adminiſtrant? Nunc verò ægrotis qui extra culpā ſunt, nō ſufficiēs eſſe apparet violētia morbi, niſi Medici quoq; imperitia accedat. Et de his quidē hæc dicta ſatis ſint. At his quæ ex ſola ratione perficiuntur, frui nō datur: verùm his quæ ex operis indicatione. Fallax enim eſt & ad errorem procliuis affirmatio, quæ fit cum garrulitate. Quapropter in vniuerſum his quæ fiunt, inhærere oportet, & circa hæc vel maximè verſari, ſi quis facile ac minime delinquentem habitū, quē ſanè Medicinā appellamus, ſibi comparare volet. Valde enim magnā vtilitatē afferet, tum egrotantibus, tum horū artificibus. Non tamē cunctādū eſt & ab idiotis inquirere, ſi quid conferre viſum fuerit ad curationis occaſionē. Sic em̄ arbitror vniuerſam artē cōmonſtratā eſſe, eo quod ex vnoquoq; fine obſeruatio facta eſt, & cōſonantia in idem cōcurrerit. Attēdere igitur oportet fortuitę occaſioni, quæ plerunq; ſe offert, atq; hoc cum vtilitate ac leni progreſsione potius, quàm cū promiſsione, & excuſatiōe ea quæ fit cū actione. Vtilis eſt autē & varia prædeſtinatio eorū quæ egroto offerunt. Non enim aſſeuerare oportet, quod aliquid ſolū exhibitū proderit. Omnes em̄ affectiones, propter multas caſuum circunſtantias ac mutationes, mora quadam diutiore adhærent. Et hoc ſanè admonitione opus habuerit, ad diligentem conſiderationem faciendam. Si enim à mercede incep

Qua uia medico procedendum ſit.

Medicus rudes etiam ſciſcitari debet.

Quid potiſſimū obſeruandum.

Merces cō-

medicina quid

A inceperis: cōducit enim hoc vniuerso negocio: ægroto quidem huiusmodi cogitationē inducis, ꝙ videlicet nō ipso relicto abibis. Si verò non pacisceris, ꝙ ipsum negliges, & de quibusdam in rem præsentem nō admonebis. Curare igitur oportet de cōstituenda mercede. Inutilē enim esse putamus eiusmodi ęgroti ipsius cogitationē, multò aūt magis in morbo acuto. Morbi autem celeritas tēporis occasionē non præbens ad reuersionem, non impellit bonum Medicū ad quærendū suā cōmoditatem, sed vt magis existimationis suæ rationem habeat. Itaq; tunc melius est vt seruatis exprobret, quàm vt letaliter affectos præcōturbet. Quāquā aliqui ęgroti id expetunt, hospitij ius, & facilem mali depulsionē produ- *stituēda medico.*
B centes, digni quidē qui negligantur, nō tamen qui affligantur. Quapropter his te meritò oppones, cùm bolidis iactu in maris turbati fluctibus iter faciētibus. Qui enim bonus Medicus est, is per Iouē fide magis quā duricia medetur. Quare in principio totā affectionē indagare oportet, & quædā suggerere conducentia ad curationem, curaréq; ægrotū, & non negligere. At verò remunerationis exigendæ acerbitatem, absque præparāte ad disciplinā cupiditate, hortor vt ne valde inducas, sed & ad opulentiā & facultates respicias. Quandoque verò etiā gratis cures, ita vt gratitudinis memoriā potiorem, quā præsentē existimationē auferas. Si verò occasio ferendæ opis se obtulerit, & peregrino, & egeno, maximè talibus opituleris. Si enim affuerit erga homines amor, adest *Gratis nōnunquā curandum.*
C etiam amor erga artem. Quidā enim ægrotantes vbi perceperunt affectionem circa se nō esse in tuto, per Medici probitatem ac mansuetudinem gloriantur sanitati restitutos se esse. Laudabile est autem, ægrorum quidē curam gerere, gratia sanitatis: sanorum verò curam suscipere, ea gratia vt sine morbis degant. Sed & sanorum cura habenda est, gratia boni ac decori ornatus. Qui igitur in profundo ignorantiæ artis versantur, prædicta minimè perceperint. Nā hi quum sint non initiati, miserabilésq; ac subitò exaltati: fortunæ tamen indigi, à diuitibus quibusdam, ex angustijs remissionem acquirūt, sempérque ob opera gloriātes, & in deterius dilabentes deliciātur, artis sinceritatē negligētes, ob quā bonus Medicus, qui ab artis cōiunctiōe socius artis appellatur, in vigore esse posit. Hic aūt medelas citra delictū facilè perficiens, *Quid malus medicus agat.*

nihil

nihil horum transſilierit, non præ facultatis inopia. Non enim infidus eſt velut in iniuſtitia. Nam ad curationẽ hi non accedunt, vbi affectionem pernicioſam eſſe vident, vitantes aliorum medicorum ſuperinductionem, laudantes ægrotos propter praui auxilij odium. At ægrotantes afflicti natant in vtraque improbitate, eo quod potiori in arte curationi ſeipſos non commiſerunt ad finem vſque. Remiſsio enim morbi alicuius magnum ægroto refugium præbet. Quapropter ſanam affectionem cupientes, eundem vſum ſemper admittere nõ volunt, medici varietati ſe aſsimilantes. Sumptuum equidem opulentia ægroti carent, morum improbitate adorantes, & ingrati fientes. Quum autem conſequi poſſunt vt ditentur, de mercede aſſeueranter affirmant, ſani eſſe volentes, quæſtum nimirum ex vſura, aut agricultura af fore producentes, & poſteà de ipſis quæſtum facere negligentes. Et de huiuſmodi quidem declaratione hæc ſufficiant. Remiſsio enim & intenſio ægrotantis, medicam adminiſtrationem requirunt. Nec verò indecore ſe ille geret medicus, qui in rei præſentis anguſtia circa ægrum aliquem, & imperitia tenebras offundẽte, alios quoque accerſere iuſſerit, quo ex communi conſideratione, res circa ægrum inquirantur ac cognoſcantur, & illi cooperatores fiant ad auxilij ferendi facultatem. Nam in afflictionis aſsiduitate, angeſcente affectione, ob conſilij inopiam, plurima ad rem præſentem effugiunt. In eiuſmodi igitur temporis occaſione confidendum eſt. Nunquàm enim ego tale quid decerno, quod ars ipſa iudicat. Et de hoc nunquam contendere oportet affirmando, ac mutuis inter ſe cõuicijs decertando. Hoc enim iureiurando affirmare poſsim, quòd Medici ratiocinatio nunquam alteri inuidere poterit. Imbecillis enim hoc modo apparuerit. Sed hæc magis expeditè faciunt hi qui circa forenſia negotia ac quæſtus verſantur. Quanquam neque falsò hoc cognitum fertur, quòd in omni copia, inopia ineſt. At verò cũ his omnibus magnum ſignum ſubſtãtiæ artis apparuerit, ſi quis rectè medicans, ab eiuſmodi compellatione non deſtiterit, iubens ægrotos mente non turbari, in eo quòd ad ſalutis tẽpus peruenire geſtiunt. Hoc enim non inutile eſſe ducimus, & hoc ſanè præcipiens non peccabit. Ipſi enim ægroti propter dolorificam affectionẽ deſperantes, ſeipſos vita exuũt.

Languentis cupiditas.

Medici plures cur conuocandi.

Vt bene ſperet hortandus ægrotus.

D E F

Qui verò

A Qui verò ægrũ sibi cõmissum habet, si artis inuenta demonstrauerit, cõseruans non mutans naturã, præsentẽ auferet remunerationem, aut cõtrà, fidem suam statim amittet. Hominis enim bonus habitus natura quædam est, quæ motũ non alienum ex natura acquisiuit, sed valde cõgrua est, & spiritu, & calore, & humorũ concoctione vndiquaq;, & vniuersa victus ratione, & alijs omnibus cõposita ac cõstructa: si nõ aliquis ex natiuitate, aut ab initio defectus fuerit. Si verò etiã quis fuerit, is si exilis est, conandũ est vt subiectæ naturæ assimiletur. præter naturã enim est id quod imminutũ est, etiã per tempus. Porrò fugienda est & frictio per lintea sudaria, propter parandã medendi autoritatem. Itemq; odor curiosè

εὐεξία natura quædam est.

Frictio.

B ascitus. Propter multã enim peregrinitatem, in calumniã incides: propter modicam verò, decentem ornatũ consequeris. In parte enim dolor modicus: in toto, multus. Gratitudinem autem qua hominibus cõplaceas, non tollo. Digna enim est medico præsidio. At verò appositionis per instrumẽta, & indicationis eorum quæ significant, & eiusmodi rerũ memoriã adesse oportet. Si verò etiam vulgi gratia velis dissertationẽ ad audiendum te facere, non valde gloriosè id captes: nõ tamen cum testimonio ac ostentatione poëtica. Impotentiam enim industrij laboris ostẽdit. Auersor enim ad alium vsum transferri industriã cum labore partam, quæ propterea in seipsa sola gratiosæ sectæ electionem habet. Cõsequeris enim instar fuci promptam cum comitatus deductione elationem.

C Optanda est & eiusmodi dispositio quę aliena sit ab eo quod quis grandis iam natu discat. Hoc enim præsentiũ quidẽ nihil perficit, absentium verò tolerabilis memoria existit. Fit itaq; omnia tentans infortunium, cum recẽti pernicie, quæ negligit decorum, & in præfinitis terminis, & in professione, & in maximis iuramẽtis deorum gratia factis: dum Medicus præest morbo, cũ assidua lectione, instructioneq; imperitorum fugitiuorũ, ita vt sermones trãslatiuos imitetur, qui etiã antea quàm in morbo incertus animo esset, collecti fuerunt. Taliũ igitur vbi etiã præfectus essem, nõ sanè in collectitia curatione id facerẽ. Verùm cõfidenter auxilium peterem. Cognitionis enim decoræ scientia in his dispersa est. Quũ igitur hi necessariò sint inscij ac imprudentes, hortor eos vt cõmodam habeãt exercitationẽ, post dogmatũ cognitionis

tionis penuriã. Quis enim multifidam dogmatũ sectionẽ se verè cognoscere posse sperarit, citra exercitationis constantiam? Quapropter hoc admoneo, vt dicentibus quidẽ attendant, facientibus autem incumbant, & contractam victus rationem non diu præscribant. Aegrotantis enim diuturnam concupiscentiam erigit indulgentia quoque, in morbo diuturno. Si quis cæco animum aduertat, velut res magni timoris cauendus est, & gratia desperanda, per quam vnitas constat. Aeris repẽtina turbatio vitanda est. Vigor ætatis omnia habet gratiosa, Decrepita verò ętas, vice versa. Obscuritas linguæ non satis claræ fit, aut propter affectionem, aut propter aures, ita vt priusquam priora enunciarit, alia adijciat: aut priusquam id quod mente concepit dicat, alia insuper cogitet. & quæ quidem citra affectionem visibilem appellatam, contingit linguæ obscuritas, his maximè qui artium studio tenentur, accidit. Aetati etiam quum paruum est aliquando subiectum, valde magna vis inest. In morbo tranquillitas, longitudinem significat. Iudicatio verò est morbi exolutio. Parua causa medelis exoluitur, nisi quid circa locum principalem affectum fuerit. Quandoquidem affectio per consensum à tristitia inducta vexat, quidam sanè ex alterius consensu vexantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris studium subterfugiendũ est. Maritimus locus ad sanitatẽ commodus est.

Vigor ætatis. *Linguæ obscuritas unde.* *κρίσις quid* *Quæ uexẽt ægrotum.* D E

HIPPOCRATIS
COI LIBER DE NATVRA HOMINIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INterprete.

F

*

VICVNQVE de natura humana amplius differentes audire consueuit, quàm eius ad medicinam pertinet, huic non est commodum hunc meum sermonem audire. Neque enim omnino ex toto aërem dico hominem esse, neq; ignem, neque aquam, neque terram, neque quicquam aliud, quia non manifestum

A ſtum eſt vnum in homine eſſe: ſed volentibus tamen hæc dicere permitto. At verò talia dicentes, mihi non rectè rem cognoſcere videntur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, verùm non eadem dicunt, ſententiæ tamen epilogum eundem faciunt. Aiunt tamen vnum quid eſſe, quodcunque tandem eſt, & id ipſum eſſe vnum ac totum, iuxta nomina autem non conſentiunt. Eſt enim alius ex ipſis aërem eſſe, hoc vnum ac totũ dicit, alius ignẽ, alius aquam, alius terrã, & addit vnuſquiſq; ad ſermonem ſuum teſtimonia ac ſigna quæ nullius momenti exiſtunt. Quia enim eadem ſententia omnes vtuntur, dicunt autem nõ eadem, manifeſtum facit quòd neq; cognoſcunt ipſa: quod ex eo vel maximè quis cognouerit, qui ipſorum diſceptationibus interfuerit. Nã cùm ijdem viri inter ſe diſceptant, ijdem auditoribus præſentibus, nunquam ter conſequẽter idem homo vincit in eodem ſermone, ſed modò hic, modò alius ſuperat, cuicunque fuerit lingua maximè fluida ac populo grata. Atqui iuſtũ erat, vt is qui de rebus ſe rectè cognoſcere pronunciaret, ſemper ſermonem ſuum victorẽ ſtatueret, ſi quidem vera cognoſceret, ac rectè ſentiret ac iudicaret. Verũ huiuſmodi homines videntˉ mihi ſeipſos oppugnare in verbis ſermonũ ſuorũ, præ ſtultitia, & Meliſsi ſermonẽ approbare. De his igitur ſufficiũt mihi quæ retuli. At verò ex medicis quidam dicunt, ꝙ homo ſanguis ſolùm eſt, alij ex ipſis bilẽ aiunt hominẽ eſſe, aliqui pituitam, epilogum autem & ipſi omnes eundem faciunt. Vnum enim quid eſſe dicunt, quodcunq; cuiq; ipſorũ nominare viſum eſt, & id ipſum vnum exiſtens, ſpeciem ac vim tranſmutare, coactum à calido ac frigido, fieriq; & dulce, & amarum & album, & nigrũ, & omnigenũ quid aliud. Mihi verò neq; hæc ſic ſe habere videntˉ. Plurimi quidẽ igitur talia quædã, & amplius his proxima pronunciant. Ego autem dico, ſi vnũ eſſet homo, nunquã ſanè doleret. Neq; enim eſſet vnde doleret vnum exiſtens. Si verò etiã doleret, neceſſe eſſet & quòd mederetur ac ſanaret vnũ eſſe. Nunc verò plura ſunt. Multa enim ſunt in corpore exiſtentia, quæ quum mutuò præter naturam calfiunt & frigeſiunt, ſiccanturq; & humectãtur, morbos pariunt. Quare multæ quidem ſpecies morborum ſunt, multaq́; etiam medela ipſorũ exiſtit. Atq; ego ſanè cenſeo eum qui hominẽ ſanguinẽ ſolùm eſſe dicit, & nihil

Sententiæ uariæ de hominis natura.

Meliſſus.

Medicorũ opinio.

Si re una homo cõſtaret, non langueret.

Morborũ cauſa.

B (margin, at "gnouerit")

C (margin, at "Vnum enim")

& nihil aliud, demonstrare debere, ipsum non transmutare speciem, neque omnigenum fieri, vel saltem horam aliquam anni, aut hominis ætatẽ, in qua sanguis solus in homine inesse appareat. Verisimile est enim vnum aliquod esse tempus, in quo appareat ipsum in seipso vnum existens. Eadem censeo etiam de eo qui pituitam solam esse dicit, & qui bilem. Ego enim demonstrabo ea quæ hominem esse dixero, & iuxta receptum morem, & iuxta naturam, quòd semper eà ipsa similia sint, & in iuuene, & in sene, & tempore frigido æquè ac calido. Exhibebo insuper signa, & necessitates ostendam, per quas vnumquodque augescit ac minuitur in corpore. Primùm quidem igitur, necesse est generationem fieri non ab vno, Quomodo enim vnum existens, aliud quid generarit, si non alicui misceatur? Deinde neque generarint, si non eiusdem generis existentia misceantur, & quæ eandem vim habeant, neque sanè nobis similia perficerentur. Et rursus, Si non calidum ac frigidum, & siccum ac humidum, moderatè ac æqualiter inter se haberent, sed alterum alterum multum præcelleret, & fortius debiliore præstaret, generatio fieri non posset. Proinde quomodo verisimile est, ab vno quid generari, quum neque à pluribus generetur, nisi habuerint temperamentum inter se probè conueniens? Necesse itaque est tali existente natura, cùm aliorum omnium, tum humana, non vnum esse hominem, sed singula quæ ad generationem eius conferunt, vim quandam in corpore habere, eam videlicet, quam contribuerunt. Et rursus necesse est secedere singula in suam ipsorum naturam, homine moriente humidum nimirũ ad humidum, siccum ad siccum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum. Talis autẽ & animalium est natura, & aliorum omnium, generanturque similiter omnia, & occidunt similiter omnia. Cõstat enim natura ipsorum ex his prædictis omnibus, & desinit iuxta prædicta, in id vnumquodque vnde est compactum secedens. At verò corpus hominis habet in seipso sanguinem, & pituitam, & bilẽ duplicem, flauam videlicet & nigram. atq; hæc sunt ipsi corporis natura, & per hæc & ægrotat, & sanus est. Sanus equidẽ maximè est, vbi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum, tum facultate, tum copia, & vbi maximè fuerint permixta. Aegrotat autem cùm horum quid minus aut amplius

Qui omnia gignantur. (margin, at "pore. Primùm")

Quæ i corpore sunt. (margin, with handwritten "83")

Languoris causa. (margin, with handwritten "26. 135")

Sanus quis (margin, with handwritten "74", "186", "187")

Aegrotus (margin, with handwritten "193")

D E F (margin letters)

A plius fuerit, aut ſeparatur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum. Neceſſe eſt enin quum quid horum ſecretum fuerit,& per ſe ſteterit, nõ ſolùm eum locum vnde ſeceſsit,morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quẽ propter nimiam copiam diffuſum eſt,dolore ac morbo vexari. Etenim quum quid horum extra corpus effluxerit amplius quàm redundat, euacuatio ipſa dolorẽ exhibet. Rurſus itaque ſi idem intus fecerit euacuationem, & tranſitionem,& ab alijs ſecretionẽ,geminatum dolorem exhibere neceſſe eſt,velut dictum eſt,nempe & vnde ſeceſsit,& vbi receptum redundat. Dixi porrò,quæcũq; hominem eſſe dixero,ſemper demonſtraturum me eſſe, quòd talia ſint & iuxta receptum morem ac opinionẽ,& iuxta naturã. Et dico ſanè eſſe ſanguinem,& pituitam, & bilem flauam ac nigram:

B & horum primũ quidem iuxta receptam opinionem nomina diſtincta eſſe dico,& nulli ipſorũ idem nomen eſſe. deinde ſpecies iuxta natura ſeparatas eſſe,& neq; pituitam ſimilem eſſe ſanguini, neq; ſanguinem bili, neq; bilem pituitæ. Quo enim modo hæc inter ſe ſimilia ſint,quorũ neque colores ſimiles videntibus apparent,neque ad manuum tactũ ſimilitudo aliqua eſſe deprehẽditur? Neque enim ſimiliter calida ſunt,neque frigida, neque ſicca,neque humida. Quum itaque intantum inter ſe diſcrepent,tum ſpecie,tum facultate,neceſſe eſt ipſa non vnũ eſſe, quandoquidem neque ignis & aqua idem ſunt. Quod autem hęc omnia non vnum ſunt,

C ſed vnumquodque ipſorum vim & naturam ſuam habet, vel hinc cognoſcere licebit. Si enim homini alicui medicamentum dederis,quod pituitam ducit,pituitam tibi vomet, & ſi pharmacum dederis bilem ducẽs,bilem tibi vomet, Eadem ratione & bilem atram purgabit,ſi medicamẽtum exhibueris quòd bilem atram ducit. Quòd ſi ipſi partem aliquã ſauciaris,vt vulnus fiat,effluet ipſi ſanguis, atque hæc omnia faciet tibi totam diem ac noctem, & hyeme & æſtate, donec ſpiritum in ſeſe trahere potens fuerit,potens autem erit donec aliquo horum congenitorum fuerit priuatus. Congenita autem ſunt prædicta. Quomodo enim non congenita eſſent? Primùm etenim manifeſtum eſt hominem in ſeipſo hæc omnia ſemper habere,donec vixerit. Deinde nata ſunt ex homine hæc omnia habente. Poſtea nutrita ſunt in ho-

mine hæc omnia habente, quæ videlicet ego nunc dico ac D demonstro. Qui verò dicunt, quòd vnum est homo, videntur mihi hoc consilio vsi esse. Nimirum quum viderint eos qui medicamenta hauserunt in superpurgationibus interijsse, alios quidem bilem vomentes, alios pituitam, vnumquodq; horum hominem esse putauerunt, quod vidissent his purgatum interijsse. Et qui sanguinem dicunt hominem esse, eodẽ consilio vtuntur. Nam quum vident iugulatos homines, & sanguinem ex corpore ipsorum effluentem, hunc ipsum animam in homine esse putant. atque his testimonijs sanè omnes vtũtur in sermonibus suis. Atqui primùm quidem in superpurgationibus, nemo vnquam mortuus est bile sola purgatus. Verùm quum quis pharmacum biberit, quòd bilẽ de- E ducit, primùm bilem vomet, deinde pituitã, postea per vim etiam atram bilem, postremùm moribundus etiam sanguinem purum vomet. Eadem perpetiuntur à medicamentis pituitam ducentibus. Primùm enim pituitam vomẽt, deinde bilem flauam, postea atram, morientes autem sanguinem purum, & in hoc mox vitam finiunt. Etenim pharmacum vbi corpus intrauerit, primum quidem ducit id quod ex omnibus in corpore existentibus, sibi maximè secundum naturam familiare fuerit, deinde verò etiã alia trahit ac purgat. Quemadmodum ex terra nascentiã & in ipsam plantata ac seminata, vbi in terram peruenerint, vnumquodque trahit id quod naturæ suæ familiare in terra existit. Inest autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & salsum, & omnigenum. F Primùm itaque plurimum eius trahit in seipsum, quod sibijpsi iuxta naturam maximè familiare fuerit, deinde trahit etiam reliqua. Huiusmodi sanè quiddam etiam pharmaca in corpore faciunt. Quæcunque enim bilem ducunt, primùm meracissimam bilem purgant, postea verò mixtam. Et rursus pituitæ pharmaca, primùm meracissimam pituitam ducunt, postea mixtam. Et iugulatis primùm quidem sanguis calidissimus & ruberrimus profluit, deinde pituitosior ac biliosior. Porrò pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyemi maximè secundum naturam conuenit ex omnibus in corpore existentibus. Frigidissima enim existit. Signa autem quòd pituita frigidissima est, hæc sunt. Si enim pituitam & bilem & sanguinem contingere libuerit, pituitam

Pharmacũ quid agat.

Pituita cur hyeme uigeat.

A tàm ſanè frigidiſsimam eſſe comperies,quanuis viſcoſiſsima ſit,& per vim maximè poſt bilem atram trahatur. quæ verò per vim trahuntur,calidiora fiunt,à violentia coacta, ſed tamen ſuprà hæc omnia, frigidiſsima eſſe apparet pituita ex ſua ipſius natura. Quòd autem hyems corpus pituita repleat, inde cognoſcere datur, quòd homines pituitoſiſsima & ſpuunt & emungũt hyeme, & tumores laxi albiſsimi fiũt maximè hoc tempore,itemque reliqui morbi pituitoſi. Cæterùm vere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet, ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittunt, & imbres ſuperueniunt. Sanguis autem iuxta hæc augeſcit,ab imbribus videlicet & calidorum dierum tempore. Hæc enim anni pars maximè iuxta naturam ipſi conuenit, vt quæ calida

Qui humores per ſingula tempora uigeant.

Sanguis

B & humida exiſtat. Signa autem hinc colligere licet. Quòd homines Vere & æſtate maximè dyſenterijs corripiuntur,& ſanguis ex naribus ipſis fluit,& calidiſsimi ac ruberrimi. At verò æſtate ſanguis adhuc viget, & bilis in corpore eleuatur,& vſque in autumnum porrigitur. In autumno verò ſanguis modicus fit, contrarium enim eius naturæ id tempus exiſtit. Bilis autem per æſtatem ac autumnum corpus poſsidet, id quòd inde cognoſcere potes: quòd homines ſua ſponte hoc tempore bilem vomunt,& in medicamentorum potionibus bilioſiora purgantur. Manifeſtum fit & febribus, & hominum caloribus. Pituita autem æſtate debilior ſeipſa eſt. Contrarium eſt enim naturæ eius id tempus,cali-

Bilis corpori dominatur.

C dum enim eſt & ſiccum. Sangnis verò autumno paucíſsimus fit in homine, Siccus enim eſt autumnus, & hominem iam frigefacere incipit. Atra porrò bilis autumno & plurima & fortiſsima eſt. Poſtquàm autem hyems apprehenderit, bilis flaua perfrigerata modica fit, & pituita rurſus augetur, tum ob pluuiarum copiam,tum propter longitudinem noctium. Corpus quidem igitur humanum hæc omnia ſemper habet, verùm pro temporis circunſtantia, aliquando plura ſeipſis fiunt,aliquãdo pauciora, ſingula tum iuxta partem ac copiã, tum iuxta naturam. Quemadmodum enim annus omnis omnium particeps eſt,& caliditatum & frigiditatum,& ſiccitatum ac humiditatum. Neque enim quicquam horum ne minimo quidem tempore conſiſteret ac duraret,citra omnia ea quæ in hoc mũdo inſunt,verum ſi vnũ aliquod deficeret,

atra bilis

omnia sanè abolerentur: ex eadem enim necessitate omnia D consistunt & mutuò aluntur: Sic etiam si quid ex homine deficeret ex his quæ ipsi congenita sunt, non sanè viuere posset homo. In anno autem aliquando quidem hyems maximè viget, aliquando ver, modò æstas, modo autumnus, Sic etiam in homine, aliquādo pituita præualet, aliquādo sanguis, aliquādo bilis primū quidem flaua, deinde etiam nigra appellata. quorum omniū euidentissimum testimonium hinc habes. Si enim eidem homini idem pharmacum quater in anno dare velis, vomet tibi hyeme quidē pituitosissima, Vere autē humidissima, æstate biliosissima, autumno nigerrima. Itaque quum hęc sic se habeant, quicunque morbi hyeme augescūt, æstate desinere solent, quicūque verò æstate augescunt, hyeme finire consueuerunt, nisi certo dierum circuitu discedant. E de circuitu autem rursus dicam. Quicūque autem morbi Vere fiunt, ad autumnū eorum discessum fore expectare oportet, Quicunque postremū autūnales morbi sunt, eorū discessum necesse est Vere fieri. Quicunque verò morbus hæc tēpora trāsgressus fuerit, eum annuum fore scire oportet. Porrò Medicum sic aduersus morbos instare oportet, prout vnūquodque horum in corpore præualet, iuxta tempus sibijpsi maximè natura conueniens existens.

Medicus hæc omnia cōsiderato.

Additit ia sunt hæc, non genuina Hippocratis, *ut ait Galenus.*

Quin & hæc insuper ad illa nosse oportet, quòd quoscunque F morbos repletio parat, euacuatio sanat: & quicunq; ex euacuatione fiunt morbi, repletio sanat. quicūque verò à labore fiunt, quies sanat. qui autē ab ocio gignuntur, labor sanat. In summa, Medicum scire oportet, opponere se contrarium instantibus & morbis, & naturis, & tēporibus, & ætatibus, & distendētia soluere, & soluta distendere, Sic enim vel maximè morbum sedauerit, & mihi sanè hoc ipsum sanatio esse videtur, Morbi partim ex diætis, partim ex spiritu, quem adtrahentes viuimus, fiunt. Vtrorunque cognitionem sic facere oportet. Quādo ab vno morbo multi homines corripiuntur eodem tempore, causam ad id quod communissimum est, & quo maximè omnes vtimur, referre oportet. Est autem hoc spiritus & aër quem inspirando trahimus. Manifestum est enim

Obseruationes morborum.

Morbi unde oriantur.

A enim iam, quòd diæta vniuscuiusque nostrum, caussa nõ est, quum morbus omnes consequenter contingat, & iuniores, & seniores, mulierésq; ac viros, & tam vinolétos quàm aquæ potores, & tam mazam edentes, quàm pane vescẽtes, & tam multum laborãtes, quàm parum. nequaquã igitur diæta caussa fuerit, quum homines diuersa victus ratione vtẽtes ab eodem morbo corripiuntur. Quum verò omnis generis morbi fiunt eodem tẽpore, palàm est victus singulos singulis caussas esse, & curam sanè facere oportet ex contrario instando aduersus morbi caussam, quemadmodum & alibi à me relatum est, & victus rationem permutare. Conspicuum est enim diætam qua homo vti consueuit, non esse ipsi cõmodam, aut

B in totum, aut magna ex parte, aut vnum saltem quoddam ex ipsa: quod vbi cognoueris transmutare oportet, habitáque consideratione naturæ hominis, & ætatis, & speciei, horæque anni & modi ipsius morbi, curationem facere, aliquando detrahendo, aliquando apponendo, & quemadmodum iamdudum à me dictum est, ad singulas ætates, & horas, & species, ac morbos respiciendo, tum in exhibendis pharmacis, tum in constituenda diæta. At verò quum vnius morbi popularis grassatio consistit, manifestum est diætam non esse culpabilẽ, sed quẽ trahimus spiritũ in caussa esse: palamque est insuper eum ipsum spiritum siue aërem morbosam aliquam exhalationem habere. Eo itaque tempore homines in hunc modum commonefacere oportet, Nimirum vt diæ- *Medela morbi passim uigentis.*

C tas non permutent, quia morbi caussa non existunt, verùm vt videant quo corpus habeant quàm minimæ molis ac debilissimum: detrahendi insuper sunt cibi ac potus quibus vti consueuerunt, ídque paulatim facere oportet: Nam si quis cito diętam permutet, periculum est etiam à permutatione aliquid in corpore nouatum iri. Quapropter victu solito quidem vtendum est, vbi hominem nihil lædere videtur. prouidendum verò vt quàm paucissimus aëris influxus in corpus ingrediatur, & vt ille ipse quàm peregrinissimus existat. Regionum etiam locos in quibus morbus consistit, quantùm eius fieri potest, permutare oportet, & corpora attenuare: sic enim minimè multò ac denso spiritu homines opus habuerint. Porrò quicunque morbi à fortissima corporis parte fiunt, grauissimi existunt. Etenim si isthic vbi initium sum-

pserint,permanserint, necesse est fortissima parte laborante,totum corpus laborare. Et si à validissima ad quãdam debiliorem transierint,difficulter soluuntur. Quicunque à debilioribus partibus ad fortiores transierint,commodius solui possunt. Nam influentia à vi ipsarum facilè consumuntur. Venæ crassissimæ sic se habent. Quatuor paria ipsarum sunt in corpore, & vnum quidem à capite retrò per ceruicem, forinsecus ab vtraque spinæ parte ad coxendices & in crura progreditur, deinde per suras & malleolos forinsecus ad pedes peruenit. Oportet igitur venæ sectiones, in doloribus dorsi ac coxendicum, de poplitibus facere & de malleolis forinsecus. Alterum par principium ex capite iuxta aures habet per ceruicem,& sphagitides appellantur,hoc est iugulares. deferuntúrque vtrinque iuxta spinam intrinsecus ad lumbos, in testes ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per suras ad malleolos intrinsecus & in pedes. Quapropter in doloribus lumborum ac testium, venæ sectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinsecus. Tertium par venarum ex temporibus per ceruicem sub scapulas tendit,& ad pulmonem defertur,altera quidem à dextris ad sinistram partem, altera verò à sinistris ad dextram, & dextra quidem sub mammam abit & in splenem, & in rhenem,sinistra verò in dextram partem tendit à pulmone sub mammam & in hepar,& in rhenem. Vtraque autem in rectum intestinum ac podicem desinit. Quartum par à priore capitis parte & oculis, sub ceruicem ad clauiculas deuenit, deinde super brachia supernè in flexuras, posteà per cubitos in manuum iuncturas ac digitos. deinde à digitis rursus,per cubitos ac manus supernè in flexuras, & per brachiorum infernam partem ad alas,vnde supernè à lateribus altera in lienem peruenit,altera in iecur,posteà suprà ventrem vtraque in pudendum desinit. Et crassissimæ quidem venæ sic se habent. Sunt autem & ex ventriculo venæ per corpus multæ & omnigenę,per quas corpori alimentum accedit. ferunt autem à crassis venis, in ventriculum ac reliquum corpus, & ab externis & ab internis, & inter se mutuò distribuunt internæ extrinsecis, ac vicissim extrinsecæ internis. Venæ igitur sectiones iuxta prædictum sermonem facere oportet. Enitendum est autem vt sectiones

quàm

De uenarũ natura.

Quatuor paria uenarum.

Misrio sanguinis.

Venarum digestio.

A quàm longiſsimè à locis faciamus, vbi dolores fieri, & ſanguis colligi ſolet. Sic enim mutatio minimè magna de repentè fiet, & conſuetudinem remouebit, vt non amplius in eundem locum colligatur. Quicunq; pus multum ſpuunt, citra febrem, & quibuſcunque in vrina pus multum ſubſidit, citra dolorem, & quibuſcunque alui recrementa cruenta, velut in dyſenterijs, & tardè ac diutinè prodeuntia, velut in iuuenibus quinque & triginta annorum, atque etiam ſenioribus, his omnibus ex eadem cauſſa morbi fiunt. Neceſſe eſt enim hos labori deditos, ac exercitationis ſtudioſos, & corpore operarios in iuuentute fuiſſe, poſtea verò relictis laboribus, molli carne & multum à priore differente carnoſos
B redditos eſſe, & corpus multũ diſcrepans habere, vt id quod prius extitit cum eo quod nunc adepti ſunt, nulla parte conſentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit ſic diſpoſitos, eueſtigio quidẽ effugiũt, poſtea autẽ à morbo progreſſu tẽporis corpus colliqueſcit, & ſeroſi ac ſanioſi humoris ſpecies per venas, qua parte maximè amplæ fuerint, fluit. Siquidem igitur in inferiorem ventriculum proceſſerit, ferè qualis in corpore ineſt, tale etiam recrementum prodit. Quum enim decliuis ſit via, non multo tempore hæret in inteſtino. Quibuſcunque autem in pectus influxerit, ſuppurati fiũt. Nimirum purgatione accliui exiſtente, & multo tempore in pectore immorans putreſcit, & purulenta redditur. quibuſcunq; verò eadem ſeroſi humoris ſpecies in veſicam pro-
C ruperit, à loci caliditate, calida & alba fit, & ſegregatur, & quod quidem rariſsimum eſt, ſuperſtat, craſsiſsimum verò infra mergitur, quod ſanè pus appellatur. Fiunt autem & calculi pueris, propter huius loci caliditatem itemque totius corporis. Viris autem calculi non generantur, propter corporis frigiditatem. Nam id probè noſſe oportet, quod homo primis diebus calidiſsimus eſt ſui reſpectu, vltimis frigidiſsimus. Neceſſe eſt enim augeſcens, & ad vim procedens corpus calidum eſſe. Vbi autem inceperit marceſcere corpus, delabens in ocium, frigidiſsimum euadit. Et iuxta hanc rationem, quantò amplius primis diebus homo augeſcit, tantò calidior exiſtit, & quantò plus vltimis diebus marceſcit, tantò frigidiorem eſſe neceſſe eſt. Sani autem fiũt ſua ſponte illi prædicto modo diſpoſiti ac affecti. plurimi qui-

calculi cur ... 71

dem ab hora qua liquescere incipiunt, quinto & quadrage- D
simo die. Qui verò hoc tempus transgressi fuerint, anno finito sua sponte conualescunt, nisi quid aliud mali grauioris hominem infestet. Quicunq; morbi sensim ex modici temporis caussa fiunt, & quorum caussæ cognitu faciles sunt, securissimi appellari possunt. Curationem itaque ipsorum instituere oportet, vt caussæ morbi nos opponamus. Sic enim soluitur vtique id quod morbum in corpore fecit. Quibuscunque arenosa aut tofi in vrinis subsident, his initio tubercula circa crassam venam enata sunt, & suppurata. Postea verò tuberculis non citò effractis, tofi ex pure coalti sunt, qui per venam foras exprimuntur vnà cum vrina. Quibuscunq; verò cruentæ vrinæ sunt, his venæ laborant. Quibuscunque E
autem in vrina crassa existente, carunculæ paruæ capilliformes simul prodeunt, eas à rhenibus prodire nosse oportet, & ab artriticis. Quibus verò pura vrina est, & aliàs atque aliàs velut furfures in vrina innatãt, horum vesica scabiosa existit. Febres plurimæ à bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generantur. Nomina ipsarum sunt: Continens, Quotidiana. Tertiana, Quartana. Continens itaque appellata, à plurima ac meracissima bile prouenit, & iudicationes quàm breuissimo tempore facit. Corpus enim nullo tempore perfrigeratum citò colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactũ. Quotidiana verò post continentem à plurima bile generatur, & præ reliquis celerrimè discedit, verùm longior est continen F
te, quanto à pauciore bile prouenit, & propterea quòd requiem habet in ipsa corpus, In continente verò non quiescit vllo tempore. Tertiana autem longior est quàm quotidiana & à pauciore bile gignitur. Quanto verò longiori tempore in tertiana corpus quiescit quàm in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris est quàm quotidiana. At verò quartanæ reliquæ iuxta eandem rationem habent, sed tertianis diuturniores sunt, quanto pauciore bilis parte participant, vnde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipsis plus perfrigescit, id quod ab atra bile ipsis contingit superfluè adeò vt ægrè frigus depelli possit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores viscosissima est, & sedes diuturnissimas facit. Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes

Lotij diuersitas.

Quatuor febrium species

Qualis atra bilis.

A cipes sint, vel hinc condiscere licet. Autumno enim maximè homines à quartanis corripiuntur, & in ætate à quinque & viginti annis, vsque ad quadragesimum quintum. Hæc autem ætas præ omnibus alijs maximè à bile atra infestatur & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem aptissimum est. Quicunque autem extra hoc tempus & ætatem à quartana corripiuntur, pro certo scire oportet eam febrem non fore diuturnam, nisi quid aliud grauioris mali hominem infestauerit.

Quo tempore & qua ætate, quartana ingruit

B DE SALVBRI DIAETA LIBER IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Addititius est ad librum De natura hominis, Polibi, Hippocratis discipuli, ait Galenus.

C

IDiotas & priuatos homines hac diæta vti oportet. Hyeme quidem comedere quàm plurima, bibere autem quàm parcissimè. Sit potus vinum quàm meracissimum: cibi, panis, & obsonia assata omnia. Oleribus quàm paucissimis hoc tempore vtendum est, Sic enim corpus maximè siccum ac calidum reddetur. Vbi verò ver apprehenderit, tunc sanè potum ampliorem assumere oportet, vinum dilutius & paulatim: cibis quoque mollioribus ac paucioribus tum vtendum est: & ablato pane, mazam exhibere, & iuxta eandem rationem obsonia detrahere, & ex assatis omnia cocta facere. Oleribus verò paucis tunc vti oportet, donec ad æstatem per-

Priuatorũ hominũ uictus in hyeme.

In Vere.

[illegible] est in [illegible] medio d 5
temperaturã &c. ita quoque ad mediam uictus rationẽ requirit, frigidiorẽ sc. et humidiorẽ ut ad hiemẽ; calidiorẽ et sicciorẽ tamquam ad æstatem

ueniat homo, cibis mollioribus vtendo, & obsonijs coctis, & oleribus tam crudis quàm coctis, similiterq; potibus quàm dilutissimis ac plurimis: ita tamen vt paulatim non de repentè his vtatur, ne videlicet magna mutatio fiat. At verò æstate maza molli nutriatur, & potu aquoso ac multo, obsonijs omnibus coctis. Sic autem his vbi æstas fuerit, vti oportet, vt frigidum sit corpus & molle. Tempus enim calidum est & siccum, & facit corpora æstuosa & squallida. Quapropter tali studio auxiliari oportet. Iuxta eandem verò rationem, quemadmodum ex hyeme ad ver, sic ex vere ad æstatem deducendus est, cibo quidem detracto, potu vero aucto. Sic quoque contraria faciendo ex æstate ad hyemem perducatur. In autumno verò rursus cibi plures exhibendi sunt & sicciores, & obsonia iuxta eandem rationem, potus verò pauciores & meraciores, quo etiam hyems bona fiat, & homo in ipsa vtatur potibus meracioribus ac paucis, cibis verò quàm plurimis ac siccissimis. Sic enim & maximè sanus fuerit, & minimè frigore impetetur. Nam tempus hoc valde frigidum ac humidum existit. Porro habitibus corporum carnosis & mollibus ac rubris, plurimo anni tempore siccioribus diætis vti conducit. Humida enim est ipsorum natura. Verùm duros & graciles, fuluosque ac nigros humidiore diæta maiore temporis parte victitare oportet. Corpora enim talia sicca existunt. Sed & iuuenibus corporibus, mollioribus & humidioribus diætis vti confert. Nam ætas ipsorum sicca est, & corpora compacta sunt. Seniores autem sicciore victus modo, maiori temporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida sunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatem, & ad tempus anni, & ad corporum species ac habitus, diætas constituere, ita vt consistentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus, Sic enim maximè sani fuerint. Quin & ambulandum hyeme quidem velociter est, æstate autem leniter, nisi per solis æstum iter faciendum sit. Oportet autem & carnosos citius ambulare, graciles verò tardius. Balneis quoque multis estate vtendum est, hyeme paucioribus, Gracilibus autem magis expedit lauari, quàm carnosis. Vestes autem puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac sordidas, æstate. Cæterùm pingues, & qui graciles fieri volunt, omnes labores

Margin notes: D — In æstate. — E — In autūno. — In hyeme. — Carnosorū natura. — Iuuenum victus. — F — Senum victus. — Balneæ. — Obesorum victus.

A bores ieiuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, & non refrigerati, præpoto vino diluto, & non valde frigido, & obsonia præparata assumere ex sesamis, aut condimentis hortensibus, & alijs huiuscemodi. Sint autem obsonia pinguia quæ offeruntur, sic enim à quàm paucissimis impleri poterint. Sed & semel in die cibum sumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantùm eius maximè fieri potest. Quicunque verò graciles sunt, & pingues fieri volunt, tum alia his quæ dixi contraria facere, tum ieiunos nullum laborem subire oportet. At verò vomitibus, & alui per infusa elotionibus hoc modo vtendum B est. Sex menses hybernos vomendum est, Hoc enim tempus pituitosius est æstiuo, & morbi circa caput fiunt, & regionem eam quæ est suprà septum transuersum. Quum verò æstas ac calor fuerit, infusis vtendum est. Hora enim hæc æstuosa est, & corpus biliosius, & lumbi ac genua grauantur, & calores oboriuntur, & in ventre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime eleuantur, inferne subducere ex istis locis. Sint autem infusa pro crassioribus ac humidioribus salsiora & tenuiora, pro siccis verò & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac crassiora. Crassa autem & pinguia infusa sunt quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia huiusmodi. Tenuia verò & salsa, sunt muria & aqua C marina, & eiuscemodi. At verò vomitus sic facere oportet. Quicunque homines crassi ac pingues sunt, & non graciles, ieiuni vomant à cursu aut ambulatione cita, iuxta meridiem. Sit autem dimidia hemina hyssopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat affuso aceto & adiecto sale, quo iucundius euadat. Bibat autem primùm sensim ac lentiùs, posteà ampliùs & citiùs. Qui verò graciliores sunt ac debiliores, à cibis vomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminam, deinde cibos omnigenos edat, & neque dum cibum sumit, neque à cibo bibat, sed contineat se donec quatuor stadia quis percurrat, deinde vina tria permixta ipsi in potu offerantur, austerum, dulce, ac acidum, primùm quidem meracius, & paulatim, & per multum temporis spatium. deinde verò dilutius, & citiùs, & multum.

Quicunque

Gracilium. & macilentorũ uictus.

Vomitus quî cietur.

× austerum vinum adhibet ut instrumenta per quae vomitus fit, corroboret, dulce ut vomitum incitet et humores diffundat acidum, ut quae ventriculo sunt illita, detergat

Quicunque autem bis in mense vomere consueuit, huic melius est vt consequenter in duobus diebus vomat, quàm per quintum & decimum. Verùm aliqui penitus contrarium faciunt. Quibuscunque verò commodum est reuomere cibos, aut quibus alui non probum transitum habent, his omnibus conducit sæpè in die comedere, & omnigenis edulijs vti, & obsonijs varijs modis præparatis, vinúmque bibere duplex aut triplex. Qui verò reuomunt cibos aut aluos habent humectas, his omnibus contrarium huiusmodi facere cõducit. Cæterùm puerulos infantes per multùm tempus in aqua calida madefacere oportet, & vinum bibẽdum dare aquosum, & non penitus frigidum. Dandum est & id vinum quod minimè ventrem eleuet ac inflet. Hæc autem facere oportet, vt & conuulsionibus minùs corripiantur, & maiores fiant, ac meliorem calorem adipiscãtur.

Muliebris victus.

Mulieres porrò siccioris modi diæta vti oportet. Nam & cibi sicciores ad muliebriũ carnium molliciem cõmodiores sunt, & meraciores potus præstabiliores sunt ad vteros ac fœtuum nutrimenta.

Exercitia.

Qui exercitijs vtuntur, hyeme currere ac luctari debent. Aestate verò luctari quidem parum, currere autem minimè, sed multùm deambulare secundùm ventum ac frigus. Quicunque ex cursibus fatigati fuerint, eos luctari oportet. Qui verò ex lucta fatigantur, eos currere expedit. Sic enim laborans, fatigata corporis parte vel maximè calfieri componíque ac recreari queat. Quoscunque exercitijs vtentes alui profluuia corripiunt, & recrementa ciborum speciem referẽtia ac cruda habent, his exercitiorum nõ minùs quàm tertiam partem detrahere oportet, & ciborum dimidium saltem exhibere. Palam est enim quòd ventriculus confouere non pôtest, quo ciborum multitudo cõcoquatur. Sint autẽ his cibi, panis quã maximè assatus in vino intritus, & potus quàm parcissimi ac meracissimi, & deambulationibus à cibo ne vtantur. Oportet autẽ sub hoc tẽpus semel dũtaxat in die cibũ sumere. Sic enim quàm maximè concalescit ventriculus, & ea quæ ingesta sunt exsuperauerit. Fit hic profluuij alui modus maximè his corporibus quæ densam carnẽ habent, quum ad carnium esum homo cogitur, natura eiusmodi existente. Venæ enim densatæ cibos ingestos nõ suscipiunt. Est autem hæc natura acuta, & in vtráque partem vertitur, & ad modicum tempus

viget

A viget bona habitudo in talibus corporib. At verò rariores ac hirſutiores corporum ſpecies ac habitus, tum carnium eſum ſuſcipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ habitudines ipſis fiunt diuturniores. Quicunque poſtridie cibos eructant, & præcordia ipſis eleuantur, vt pote cibis crudis & incoctis exiſtentibus, his longiori quidem tempore dormire cõducit, verùm & alijs laboribus corpora ipſorum cogere oportet, Vinum autem meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus ſub id tempus vtantur. Palàm eſt enim quòd ventriculus præ imbecillitate ac frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non poteſt. Quoſcunque verò ſitis corripuerit, his & cibi & labores detrahendi ſunt, & vinum bi-

B bant aquoſum & quàm frigidiſsimum. Quibuſcunque autẽ dolores fiunt ex viſceribus, ſiue ex exercitijs, ſiue ex aliquo alio labore, his quieſcere conducit cibis abſtinentes, potione autem vtantur, quæ quàm parciſsimè in corpus aſſumpta, plurimam vrinam ducat, quo venæ viſceribus inſitæ non diſtendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriuntur, ab febres. Quibuſcunque verò morbi à cerebro fiunt, torpor primum caput occupat, & frequeter mingit æger, & reliqua velut in vrinæ ſtillicidio perpetitur, atque hæc ſanè ad dies nouem patitur. Et ſi quidem erumpat per nares aut aures aqua ſiue mucus, à morbo liberatur, & vrinæ ſtillicidium ſedatur. Mingit autem multum, & citra dolorem, idque albũ, donec viginti præterierint dies, & capitis dolor hominem

C relinquit. Intendenti autem oculos ſplendor occultatur. Porro virum prudentem id ſecum reputare oportet, quòd res preciosiſsima eſt ſanitas, & proinde ſcire vt ex ſuo ipſius conſilio in morbis vtilitatem percipiat.

HIPP

HIPPOCRATIS COI LIBER DE GENITURA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

D

Hic à Galeno Polybi esse perhibetur.

Prouidens natura quãtum posit hinc perspicito.

Lex quidem omnia corroborat. Verùm genitura viri prouenit ab omni humido, quod in corpore existit, ita vt id quod robustissimum est, secernatur. Argumentum autem eius, quòd robustissimum sercernitur, hoc est; quòd à Veneris vsu paucula adeò re emissa, imbecilles reddimur. Habet autem res hoc modo. Venæ & nerui ab omni corpore in pudendum vergunt, quibus dum aliquantulum teruntur, & calescunt ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas ac caliditas accedit. Quum verò pudendum teritur, & homo mouetur, humidum in corpore calescit, ac diffunditur; & à motu conquassatur, ac spumescit: quemadmodum etiam alij humores omnes conquassati spumescunt. Sic autem in homine ab humido spumescente, id quod robustissimũ est ac pinguissimũ secernitur, & ad medullam spinalem venit. Tendunt enim in hanc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totum corpus, & in medullam: & ex ipsa medulla procedunt viæ, vt & ad ipsam humidum perferatur, & ex ipsa secedat. Postquã autem ad hanc medullam genitura peruenerit, procedit ad rhenes, hac enim via tendit per venas: & si rhenes fuerint exulcerati, aliquando etiam sanguis simul defertur: à rhenibus autem transit per medios testes in pudendum. Procedit autem non qua vrina, verum alia ipsi via est illi contigua. Et sanè qui somnia venerea habent, propterea per somnum genituram effundunt, quum humidum in corpore diffusum & calfact

Cur semen spumescat.

Pars ualentissima cur in coitu excernatur.

Nõ eadem uia seminis & lotij.

Sõnia Ve-

E

F

A calfactum fuerit,& siue ex labore, siue alia quapiam re spumuerit, dum ab ipso secernitur,coitus imaginem repræsentat. Habet enim humiditas hæc similiter vt in coeuntibus. Sed non est mihi de his qui per somnum semen emittunt,& de toto morbo quid est,& quæ operatur, & quare coitus locum expleat,sermo:atq; hęc quidem de hoc dicta sufficiunt. Cæterùm eunuchi propterea non coeunt, quia geniture transitus ipsis sublatus est.Est enim per ipsos testes via eius, & nerui tenues ac crebri ex testibus in pudendum tendunt, quibus & eleuatur,& demittitur: atque hi nerui in exsectione dum castrantur, rescinduntur; quapropter non sunt vtiles eunuchi.Nam neruis ipsorum extritis, geniture via obturata est. Callus enim obducitur testibus, & nerui duri ac torpentes à callo facti,pudendum neque tendere, neque laxare possunt. Quibuscunque verò iuxta aures venæ sectæ sunt,hi coeunt quidam & genituram emittunt, verùm modicam & debilem ac infœcundam. Nam plurima genituræ pars à capite iuxta aures in spinalem medullam procedit. Ipse autem transitus,cicatrice sectioni inducta,consolidatus est.At vero pueris venulæ tenues & repletæ existentes, genituræ transitum impediunt,& pruritus ipsis non similiter accedit,& propterea neq; conquassatur in corpore humidum, ad genituræ secretiorem.Quin & virginibus quousque iuuenculæ fuerint, menses non procedunt, propter eandem causam.Postquam autem adoleuerint & virgo & puer, venæ in pudendum pueri tendentes,itemque virginis in vterum,amplæ fiunt præ augmento,& oscula ipsarum aperiuntur, & via ac transitus per angustias cõtingit, & humidum tunc etiam agitationem habet.Nam spatiositas ipsi tunc ab agitatione ac conquassatione contingit: & puero sanè procedit genitura vbi plenè puber fuerit ob hanc causam,itemque virgini menses.Atque hæc mihi sic demonstrata sunt. Porrò genituram dico à toto corpore secerni, & à solidis, & à mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore. Sunt autem humidi species quatuor, Sanguis, Bilis, Aqua, & Pituita. Tot enim species congenitas homo in seipso habet, & ab his morbi fiunt, aut etiam ex morbis discretiones. Et hæc quidem dicta sunt à me, de genitura, vnde fiat, & quomodo, & quare, & quibus genitura non est,&

nerit cur fiant.

Castrati cur non coeant.

B *Secundum aures venæ incisæ, procreationem tollunt.*

Cur pueri & puellæ nihil demittunt.

C

Quatuor corporis humores.

Qui fœminis in coitu fiat. est,& quare non est,& de mensibus virginum, & quòd mulieribus in coitu,dum confricatur ac teritur pudendum, & vteri mouentur,velut pruritus in ipsos incidat,& quòd reliquo corpori voluptas ac caliditas accedat. Emittit autem & mulier à corpore genituram,aliquãdo in ipsum vterum, qui sane inde humidus euadit: aliquando foras, si vterus magis *Coitus uoluptas utrorumq; est.* quàm opportunum est hiarit. Et delectatur mulier vbi coire inceperit per omne tempus,donec vir semen emiserit. Et si quidem appetit viro commisceri,prius quàm vir emittit, & de cætero non similiter delectatur. Si verò nõ appetit, simul cum viro delectari desinit:& habet res hoc modo, quemadmodum si quis in feruentem aquam,alterã frigidam infundat,illa feruere cessat. Sic genitura viri in vterum illapsa,caliditatem & voluptatem mulieris extinguit. Exilit autẽ voluptas & caliditas simul cum genitura in vteros illabẽte,deinde desinit:quemadmodum si quis in flammam vinum infundat,primùm quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri,ad vini infusionem,deinde desinere. Ita etiam mulieri caliditas exilit ad genituram viri: de- *Maiore uir in coitu uoluptate afficiatur.* inde desinit. Cæterũ multò minus delectatur fœmina quàm vir in coitu,& vir etiam tempore longiore. Propterea autem ꝙ vir magis delectatur,secernitur ipsi de repente ab humido,fortiori turbatione ac agitatione quàm mulieri. Habet *Cur fœmina si crebro coeat, magis ualeat.* autẽ & hæc res hoc modo. Mulieres si cum viris coëant, magis sanæ sunt:si non, minus. Nã & vteri simul humidi fiunt in cõmixtione:qui enim sicci sunt magis,quàm cõuenit, fortiter contrahuntur: vbi verò fortiter cõtrahuntur,dolorem corpori afferunt:& simul coitus sanguinem calfaciens ac humectans,viam faciliorem mensibus facit. Mensibus autẽ nõ procedentibus, corpora fœminarũ morbosa fiunt. Quapropter autem morbosa fiant,in muliebribus morbis referetur. *Conceptus signum.* Et de his quidem hactenus. Postquam autem coiuit mulier, si quidem conceptura non est intra seipsam, pro more foras procedet genitura ab vtrisque,vbi fœmina volet. Si verò cõceptura est,non procedit foras,sed manet in vtero genitura. Nam vteri susceptam & conclusam in sese continent,osculo nimirum ipsorum præ humiditate contracto ac concluso simulque permiscentur,tum quæ à viro venit,tum quæ à muliere emissa est. Quòd si fœmina partus perita sit, & cogno-

A uerit quando genitura non exciderit, ſed intus manſerit, ſciet qua die intra ſeipſam concepit. Habes autem & hoc ſic. Quandoque quidem fortius eſt ſemen à muliere emiſſum, aliquando verò debilius. Similiter etiam quod vir emiſit. Et eſt tum in viro fœmineum itemque maſculum ſemen, tum itidem in muliere. Fortior autem maſculus fœmina eſt. neceſſe eſt igitur ipſum à fortiore ſemine generari, habétque res hoc modo. Si ab vtriſque ſemen fortius prodierit, maſculus erit partus: ſi verò debile, fœmina naſcetur. Vtrum autem multitudine ac copia præualuerit, iuxta illud ipſum partus naſcetur. Si enim multò plus fuerit debilis ſeminis quàm fortioris, ſuperatur forte, & debili B permixtum, in fœminam tranſit. Si verò plus fuerit fortis ſeminis quàm debilis, ſuperatur debile, & in marem tranſit. Quemadmodum ſi quis ceram & adipem miſceat, & de adipe tamen plus conijciat, eaque ad ignem liquefaciat, Quandiu quidem liquida fuerint, non apparet vtrum tandem horum ſuperet, vbi verò congelata fuerint, tunc iam conſpicuum eſt, quòd adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiam maſculi & fœminæ genitura. Quòd verò & in fœmina, & in viro, genitura fœminea ſit ac maſcula, ex manifeſtis factis coniectare licet. Multæ enim mulieres iam fœminas pepererunt ex proprijs viris, verùm ad alios viros tranſgreſſæ maſculos genuerunt. Et viri illi ipſi apud quos mulieres fœminas pepererunt, ad aliarum mulierum mix-C turam progreſsi, maſculos genuerunt: & quibus maſculus ſexus gignebatur, alijs fœminis permixti fœmineam ſobolem genuerunt Atque hæc ſanè ratio declarat tum virum, tum fœminam, & fœmineam, & maſculam genituram habere. Nam apud quos viros, fœminas pariebant, ſuperabatur fortius ſemen à copia debilioris, & gignebantur fœmellæ. Apud quod verò maſculos pariebant, ſuperabatur debilius, & gignebantur mares. procedit autem non ſemper ab eodem viro genitura fortis, ſed neque ſemper debilis, ſed aliàs alia, atque ſic etiam in muliere res habet, vt minimè mirandum ſit, eaſdem fœminas, eoſdemque viros, ſobolem maſculam & fœmineam producere. Habet autem & in brutis genituræ fœmineæ ac maſculę ratio eodem modo. Et in ipſa genitura egreditur & fœmineum, & maſculinum

Semen maſculũ & fœmineum in utroq; ineſſe

Cur mares modò, fœminæ modò gignantur.

Cur permutato coniugio permutetur & ſoboles.

Partus similitudinis uarietas. ab omni corpore,& à debilibus debilis,& à fortibus fortis: D & necesse est sic in partum distribui. Et ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quàm mulieris, partus ille magis similis erit patri. Vndecunq; verò à corpore mulieris plus venerit, magis assimilabitur matri. Est autem impossibile, partum per omnia matri similem esse, & patri nihil; aut vice versa, neque alteri quicquam similem esse: sed vtrisque necesse est in aliquo similem esse, siquidem ab vtrisque corporibus semen in partum procedit. Vter autem tandem plus contulerit ad similitudinem,& à pluribus corporis regionibus, illi magis similis est. Contingitque aliquando vt filia nata maiori ex parte, magis similis sit patri quàm matri, & filius natus aliquando magis simi- E lis est matri quàm patri. Atque hæc tam multa à me relata declarant superiorem sermonem, Quòd & in muliere, & in viro tum mascula, tum fœminea genitura existat. Con*Cur non ualidi ex ualidis gignantur.* tingit autem & hoc. Quandoque partus tenues & debiles generantur, ex patre & matre crassis ac robustis: & si quidem multis iam generatis pueris tale quid contingat, manifestum est quòd fœtus in vtero ægrotauit, & ab vtero quid de suo ipsius incremento foras prodiuit, vtero nimi*Cur omnes partus non ualidi edantur.* rum amplius hiante: & propterea debilis factus est. Vnumquodque autem animal iuxta proprium robur ægrotat. Si verò omnes pueri nati debiles fuerint, vteri ipsi in caussa sunt, angustiores quàm oportet existentes. Si enim non habuerint spaciositatem, in qua fœtus nutriri possit, necesse F est ipsum tenuem fieri, vtpote qui non habeat satis amplum locum ad incrementum capiendum. Si verò habeat satis amplum locum, & non ægrotet, verisimile est ex magnis parentibus magnam sobolem generari. Habet autem hoc *παράδειγμα à cucumere.* modo, Quemadmodum si quis cucumerem qui iam defloruit, sit autem adhuc tenellus,& in cucumerario adhuc adhæreat, ponat ac immittat in vas angustum, æqualis ac similis euadet cauitati ipsius vasis. Si verò quis eundem in vas amplum indet, quòd verisimile sit cucumeris capax esse, sed *Cur modò parui modò magni nascantur.* non valde multo maius quàm pro cucumeris natura, æqualis itidem ac similis erit cucumis vasis ampli cauitati. Nam in augescendo cum vasis cauitate contendit. & fermè omnia nascentia sic habent, quomodo quis ipsa cogat. Sic sanè & in pue

A in puero ſe res habet. Si enim ſpatioſitas ipſi contigerit in augeſcendo, maior euadet: ſi verò anguſtia, minor. At verò mutilum in vtero puerum, ſentio aut contuſum ex matris vterum geſtantis plaga, aut eiuſdem lapſu, aut alio quopiam violento affectu matri accidente, mutilatum eſſe. Qua verò parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur. Si verò amplius contundatur fœtus, ita vt pellicula ipſum continens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia huiuſcemodi cauſſa pueri mutilantur. Quum in vtero iuxta locum in quo mutilatus eſt fœtus, anguſtia fuerit, neceſſe eſt corpus quod in anguſtia mouetur mutilari, iuxta illum locum. Quemadmodum etiam arbores quæcunque in terra ſunt, & *Cur mutilati.*
B non habent ſatis amplum locum, verum à lapide, aut aliqua alia re impediuntur, quum emergunt, obliquæ ac tortuoſæ ſunt, aut hac parte craſſæ, altera tenues. Sic accidit etiam circa puerum, ſi in vtero iuxta aliquam corporis partem, anguſtior altera vteri pars altera fuerit, Cæterum quòd ex mutilatis hominibus ſani & integri gignantur pueri, vt plurimum contingere ſolet. Habet enim mutilatum, numero omnia quæ ſanum. Vbi verò morbus aliquis ipſis, & humido ipſorum acciderit, à quo ſemen prouenit (quatuor ſanè quum ſpecies ſint humidi, quæ naturaliter in corpore exiſtunt) genituram non totam exhibent, debiliorem autem, iuxta mutilatam partem. Quare nihil miri mihi videtur, ſi etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc mi- *Semper ferme ſani & integri ex mutilis naſcuntur.*
C hi de hoc dicta ſufficiant. Redibo autem rurſus retro ad ſermonem quem dicere reliqui.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE NATVRA PVERI SIVE FOETVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

*

E

Et de hoc Galenus dubitat Hippocratisne an Polybi sit.

Quid agat semẽ in uulua cùm remansit.

I genitura ab vtrisque permanserit in vtero mulieris, primum quidem simul miscetur, vtpote muliere non quiescente, coaceruaturque ac crassa per calorem euadit. Deinde spiritum cõcipit, nempe in calido existens, & postea matre spirante. Deinde vbi spiritu repleta fuerit, viam hic ipse sibijpsi foras facit, & per mediã genituram spiritus erumpit. Quum autẽ spiritui calido via foras facta est, rursus alius frigidus à matre inspirat, atq; hoc facit per omne tẽpus. Calescit enim F
Cur omnia ardẽtia spiritum emittant. vtpote in calido existens, & frigidum spiritũ concipit à matre spirante. Omnia autem quæ calescunt spiritum habent. Spiritus autẽ erumpit & sibijpsi viã facit, ac foras procedit. Id autẽ quod calescit rursus in seipsum aliũ spiritum frigidũ trahit per fissuram vnde nutritur. Atque hoc cõtingit etiam in lignis, & in folijs, cibisque ac potibus, si fortiter calefiant.
Ligna uiridia cum ardent cur flatũ spiritúmne emittãt. Eius rei notionem ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt, maximè verò subuiridia. Emittũt enim spiritum iuxta sectionem. Spiritus autem quum foras procedit, circum cæsurã volutatur, id quod semper fieri videmus. Manifesta igitur est ratiocinatio de spiritu, quod calidus existẽs in ligno, attrahit alterum frigidum à quo nutritur, & à seipso dimittit. Nam si nõ alterum pro eo quem à se dimittit attraheret,

A attraheret, non volutaretur spiritus foras prodiens. Omne enim calidū frigido moderato nutritur. Et vbi percalfactū fuerit humidum quod est in ligno, in spiritum mutatum foras procedit, & qua parte foras exit, ea ipsa calidus qui inest adhuc in ligno, alterum frigidum spiritum eius loco attrahit, à quo nutritur. Idem faciunt & folia viridia. Quum enim incenduntur spiritum concipiunt, deinde erumpit spiritus & viam facit, forásque prodit & circumuolutatur, procedens autem strepitum facit, qua parte inspirationem præbet. Quin & legumina & frumenta, & arborei fructus nucum generis calfacta spiritum habent, qui fissura facta foras prodit, & si humida fuerint, ampliorem spiritum emit-

Folia uiridia cū comburūtur spirant.

Legumina & poma similiaque calefacta spiritū concipiunt.

B tunt, & rimam maiorem faciunt. Et quid multis verbis opus est? Omnia quæcunque calefiunt, spiritum emittūt, & alium frigidum vicissim eius loco attrahunt, à quo nutrimentum sumunt. Atque hæ necessitates ea gratia à me productę sunt, vt cognoscatur quòd genitura in vtero calfacta spiritum habet, & emittit. Simul autem & à matre spirante, genitura spiritum habet. Quum enim mater frigidum attraxerit ex aere in seipsam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem est, vtpote in calido existens, & tunc sanè spiritum habet, ac emittit, atque ipsa genitura inflata pelliculam acquirit. Circuntenditur enim quod forinsecus circumipsam est, continuumque euadit, vtpote viscosum existens Quemadmodum in pane dum torretur, tenue quiddam pelliculæ specie in super-

Quid agat semen cū in uulua remansit.

C ficiem abscedit ac extat. Calescens enim panis & inflatus eleuatur, qua parte verò inflatur, isthic pelliculæ species excitatur & consistit. Geniture autem calfactæ ac inflatæ ex toto, pellicula forinsecus circundatur. Verùm iuxta medium genituræ, spiritui transitus extrà ac intro fit per pelliculam, & hac parte tenuitas pelliculæ à genitura distat, & paucissimum quid de genitura inest. Ipsa autem reliqua genitura rotunda est in pellicula. Atqui genituram quæ sex diebus in vtero mansit, & foras prolapsa est, ipse vidi, & qualis tum animo meo obseruabatur, ex illis ipsis reliquorum cōiecturam facio. Vt verò ego viderim genituram sex dierum existentem enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ existimationis ex virorum consuetudine erat, quam in ventre concipere non conueniebat, vt ne minoris existi-

Quali specie fuerit semen quod sex dies in

uulua manifestat.

mationis redderetur. Audierat autem cantrix ipſa, qualia D mulieres inter ſe dicunt, quòd quando mulier conceptura eſt in ventre, genitura non egreditur, ſed intus manet. Auditis autem his atque intellectis, hoc ſemper obſeruauit, & quum quandoque ſentiret genituram non exeuntem, dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me peruenit. Ego verò quum audiſſem, iuſsi ipſam ad terram ſaltare, & poſtquàm ſepties iam exſilijſſet, genitura in terram profluxit, & ſtrepitus factus eſt, atque illa conſpecta ipſa admirata eſt. Qualis autem erat ego referam: velut ſi quis ouo crudo externam teſtam circum circa adimat, in interna verò pellicula incluſus liquor pelluceſcat. Modus quidem talis erat, & vt abundè dicam, ruber erat liquor & E rotundus. In pellicula vero fibræ quædam albæ ac craſſæ ineſſe videbantur, cum cruore craſſo & rubro obuolutæ: circum autem pelliculam foris cruenta veſtigia inſtar ſugillatorum, iuxta medium verò tenue quid eminebat, quod mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum ſanè ſpirationem extra & intro primum facere apparebat: quin & pellicula genituram ambiens ac complectens, tota ex illo tendebatur. Talem ſanè ego genituram ſex dierum exiſtentem vidi. Referam autem & aliam dinotionem, omni cupienti de hoc ſcire, qui mihi paulo poſt hanc manifeſtè apparuit, & teſtimonio eſſe poteſt omni meo ſermoni, quod verus eſt, quantum homini de huiuſmodi re dicere datur. Atque hæc mihi de hoc dicta ſunt. Quòd genitura in F pellicula eſt, & ſpiritum habet intro & foras, & augeſcit à matre ſanguine in vterum deſcendente. Menſes enim non prodeunt, vbi mulier conceperit intra ſeipſam, ſi puer ſanus fuerit, & permanere debet, niſi in quibuſdam primo menſe modicam ſui indicationem faciant. Verùm ſanguis à toto corpore mulieris deſcendens, in orbem forinſecus pelliculam circunſtat, Simulque cum ſpiritu ſanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata eſt, & à genitura diſtat, congelaturque & futuro animali augmentum præbet. Quum autem tempus acceſſerit, rurſus aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circuntenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autem & hæ ab vmbilico extentæ, & inter ſe mutua

Semen in membrana molli tanquam ouum continetur.

Fœtus in vtero quomodo creſcat.

Quomodo ſenſim creſcit fœtus.

A mutua ligamenta habent. Quum verò iam hoc factum est, ex descendente à matre sanguine & congelato, caro fit. Iuxta mediam autem carnem vmbilicus distat, per quem spirat, & alimentum ac incrementum capit. At verò mulier quum vterum gerit, à mensibus non prodeuntibus propterea non dolet, quod sanguis non cõturbatur, aceruatim abire solitus singulis mensibus, sed procedit sensim & modicè citra dolorem, quotidie in vterum ipsum, & quod inest intus in vtero augescit. Singulis autem diebus ea gratia procedit, & non semel per mensem, quòd genitura in vtero existens semper à corpore trahit, prout vires, tum ipsa, tum spiratio habet. Et primùm quidẽ modica spiratio fit, & sanguis modicus à matre procedit. *Fœmina cũ uterũ gestat menstruis cur non languet?*

B Quum verò spiratio amplior redditur, magis sanguinem trahit, & vberior is in vterum descendit. Atqui vterum non gestantibus, vbi menses non prodierint, propterea dolor oboritur. Primùm quidem sanguis in corpore singulis mensibus turbatur ab huiusmodi necessitate, quòd mensis à mense multum differt, & secundum frigiditatem, & caliditatem. atque hoc percipit mulieris corpus, humidius enim est quàm virile. Vbi autem turbatus est sanguis, & venas impleuit, ab ipso descendit, qualis ab initio naturæ fuit. Quare si quidem euacuatur à sanguine mulier, in ventre cõcipit: si verò repleta fuerit, non. Nam vacuis vteris, & venis à sanguine factis, mulieres in se fœtus concipiunt. Etenim post menstrui sanguinis purgationẽ mulieres in ventre con- *Mulieres quæ grauidæ nõ sunt, & mẽstruis carent, cur male habẽt?* *Fœminæ mẽstruis carentes non concipiunt.*

C cipiunt. Caussa iam dicta est. Quando autem conturbatus & secretus sanguis foras non procedit, sed in vteros, vteri autem non hiauerint, tunc sanè à sanguine diutius immorante vteri calescentes, reliquo corpori calorem transmittunt, quandoque etiam sanguinem in venas corporis distribuunt, vt & venæ repletæ doleant, & tumores laxos producant. Quandoque etiam periculum est ne claudicatio ex hoc inducatur. Aliquando & vesicam obsident, premuntque ac claudunt vesicam, & vrinæ stillicidium inducunt. Aliquando pleni quoque sanguinis existentes vteri procidunt, aut ad coxendices, aut lumbos, & dolorem exhibent. Aliquando vbi sanguis quinque aut sex menses in vteris moram traxit, putrefactus pus fit, & quibusdam pus per pudendum exit. Sunt etiam quibus circa inguen velut tuber- *Sanguis in uuluis retentus totũ corpus afficit.* *Menstruũ diutius retinentibus,*

quæ ægritudines cõtingant. culum fit, illicque suppuratum exit. Sed & alia multa huiuscemodi mala mulieribus fiunt, vbi lunares purgationes non procedunt. Sed quid opus est ea hic recensere? Referentur enim in muliebribus morbis. Verùm iam repetito eo quod reliqui, sermonem absoluam. Quum autem generatur caro, tunc pelliculæ augescente in vtero sanguine, etiam ipsæ augentur ac sinuantur, & præsertim externæ. Et sanguis à matre descendens, quem sanè caro spirans attraxerit, in incrementum cedit, & si vtilis non sit, in sinus pelliculárum secernitur: & vbi sinuatæ factæ fuerint, ac sanguinem susceperint, tunc iam secunda appellatur. Et tantum de hoc mihi dictum sit. Cæterùm caro augescens à spiritu articulatur, & abit in hac vnũquodque simile ad simile, densum ad densum, rarum ad rarũ, humidũ ad humidũ. & vnumquodque in propriam regionem abit, iuxta cognationem, ad id à quo genitum est: & quæcunque à densis genita sunt, densa sunt: & quæcunque ab humidis, humida: & reliqua iuxta eandem rationem fiunt in incremento. Et ossa durescunt à calore conglutinata. Et sanè ramificantur velut arbor, & tum interna, tum externa corporis, adhuc melius articulantur: Ipsumque caput distantiam acquirit ab humeris, & brachia ac cubiti à lateribus: & crura inter se disparantur: & nerui exiliunt circum naturas articulorum: & os per se diducitur, & nasus, & aures eminent in carne, ac perforantur: & oculi implentur humore puro, & pudendum cõspicuum fit verũ tandem fit: & viscera coarticulantur: & iam etiam supernis partibus spirationem facit, tum ore, tum naribus: & venter inflatur, & intestina inflata supernè, per vmbilicum spiritum assumunt, ac disperdunt: & in podicem via fit à ventre ac intestinis foras, & in vesicam via foras. Atque hæc omnia à spiritu coarticulantur, Nam inflata disparantur omnia, iuxta cognationem. Etenim si velis fistulam vesicæ alligare, & per fistulam immittere in vesicam, terram & harenam, & plumbi tenuia ramenta, insuperque infusa aqua in fistulam inflare, primum quidem illa aquæ permiscẽtur, deinde verò temporis progressu inflata secedent, & abibit plumbum ad plũbum, harena ad harenam, terra ad terram. Et si quis ipsa arefieri permittat, & distracta vesica contempletur, inueniet simile ad simile progressum esse. Sic sanè etiam genitura & caro

Margin notes: *Caro cũ gignitur quid fiat.* — χόριον. — *Conformatio partus.* — *Similitudinem hãc cõsidera.*

Margin letters: D, E, F

A caro coarticulatur,& vnumquodque in ipsa simile ad simile abit. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt, & factus iam est puer,& ad hoc peruenit fœmella quidem in quadraginta & duobus diebus vt longissimè, primam coagmentationem ac coarticulationem accipiens. Masculus verò vt longissimè, in triginta diebus. Vt plurimum enim hoc tempore,aut paulò breuiore,aut paulò longiore, articulatio ipsis contingit. Nam & purgatio fit à partu vt plurimùm, in fœmellis quidem,diebus quadraginta & duobus:atq; hæc tardissima est, & perfecta. Vacauerit autem periculo,etiã si in viginti quinque diebus purgetur. In masculo verò purgatio fit diebus triginta:atq; hæc tardissima est,& perfecta. Citra tamen periculum fuerit,etiam si in viginti diebus mulier purgetur. Postremò autem tempore purgatio quàm paucissima procedit, & in iunioribus paucioribus diebus purgantur, in senioribus verò pluribus. Cæterùm maximè laborant ac dolent in partu,& partus purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt, magis dolent, quàm quæ sæpius. Atqui purgationes à partu mulieribus ea gratia fiunt, quòd primo tempore vsque ad dies quadraginta duos in fœmella,in masculo verò ad dies triginta,paucissimus sanguis in augmentum pueri descendit. Ab hoc autem tempore copiosior, donec pariat. Oportet itaque purgationem reddi in toto puerperij tempore, & foras exire ac respondere pro dierum ratione ac proportione. Principium autem huiusmodi purgationis tale mulieri fit: Dum ex partu laborat, conturbatur sanguis mulieri, & à forti pueri motu vehementer calescit. Conturbatus autem,primus quidem foras prodit. Deinde puer,post puerum verò, mucus crassus sanguinolentus, & deductio contingit huic, quemadmodum aquæ effusæ in mensa. Postea post illum per omnes dies purgatio procedit, vsque ad prædictum tempus, copia Atticæ heminæ vnius & dimidiæ primùm,aut paulò plus minúsve, pro eius temporis ratione,donec desinat. Procedit autem sanguis velut à victima,si sana est,& sana futura est mulier, & statim congelatur. Si verò mulier sana non est,neque sana futura est,purgatio paucior procedit,& specie deterior, & non citò congelatur. Id verò hoc modo habet. Si mulier vterum gestans morbum habuerit nõ cognatum,in puerperij purgatione perit.

Tempus cõformatiõis in utero.

B *Quæ fœminæ plus minus'ue in partu, puerperioq; laborent.*

C *Quo pacto fœtus erumpat.*

Si verò non purgetur in prioribus diebus vterum gerens, statim sana existens, aut etiam non, commoueatur autem ipsa purgatio siue à pharmacis, siue sua sponte de repente, iuxta dierum rationem procedet, quibus non vna vice procedit. Si enim non purgetur mulier à purgationibus partus, morbus magnus ipsam corripiet, & periculum vitæ incurret, nisi citò curetur, & quis conuenientem ipsi purgationem inducat. Hæc propterea produxi, vt ostenderem quod in pueris membrorum discretio longissima contingit, in fœmella in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta. Argumento est purgatio à partu, quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta, vt tardissimè contingat. Repetam autem iterum eandem rem iisdem verbis, maioris lucis ac declarationis gratia. Dico enim talionem rependi, quòd genituræ in vtero existenti paucissimus sanguis à matre in vterum venit, si fœmineam genituram habeat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulantur puerorum membra: ab hoc verò tempore copiosior sanguis venit. Et in masculo rursus iuxta rationem dierum triginta. Quòd verò hæc vera sint, etiam alterum testimonium adest, hoc modo habens, Primis diebus vbi genitura in vteros illapsa est, paucissimus sanguis à muliere in vteros venit, deinde copiosior. Si enim aceruatim & multus semel veniret, genitura spirationem habere non posset, sed sanguine multo accedente suffocaretur: Rependitur autem in purgatione vice versa, purgatio enim puerperij in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec desinat. Multæ autem mulieres puerum masculum iam perdiderunt paulò antè trigesimum diem, & inarticulatus apparuit. Qui verò posterius perditi sunt, aut simul cum trigesimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidem iuxta rationem quadraginta duorum dierum habet. Nam vbi his absolutis perditur, articulatio membrorum apparet. Siue autē prius, siue posterius perdetur puer, iuxta hanc rationem apparet. Nam & secundum rationem, & necessitatem, articulatio contingit in fœmella, in diebus quadraginta duobus, in masculo in triginta. Testimoniū enim præbent abortus puerorum, & à partu purgationes. Quòd autem fœmella posterius conformatur ac coarticulatur, caussa hæc est: quòd genitura

Puerperæ cum nō plenè purgantur, periclitantur.

Purgationes quot diebus fiant.

Quādo abortus informes.

Puellæ cur tardius conformētur.

D E F

A nitura fœminea debilior eſt ac humidior quàm maſcula, & iuxta hanc rationẽ neceſſe eſt poſteriùs conformari fœmellam quàm maſculum, atque ea gratia etiam purgatio diuturnior eſt in fœmella quàm maſculo. Redibo autem rurſus retrò vnde digreſſus ſum. Poſtquã iam articulatus fuerit puer, ſpeciebus membrorum ipſius augeſcentibus, tunc & oſſa duriora fiunt, & cauãtur, atque hæc à ſpiritu fiunt. Caua autem exiſtẽtia trahunt ad ſeſe à carnibus quod in ſanguine eſt pinguiſsimum: & progreſſu temporis ramificantur rurſus extremitates oſsium, quemadmodum arboris extremitates poſtremùm ramos ſpargunt, ſic & in puero digiti manuum ac pedũ inter ſe diſparantur. In ipſis autem extremitatibus vn-

Caua oſſa quid agãt.

Digiti tanquã ramuſculi poſtremò diſcernũtur.

B gues enaſcuntur Deſinunt autẽ venæ hominis omnes in digitos manuũ ac pedum. Et craſsiſsimæ quidẽ ſunt venæ totius corporis, venæ capitis, deinde crurũ, & brachiorum ac cubitorum. In pedibus autẽ & manibus, tenuiſsimæ ac denſiſsimæ & plurimæ venæ ſunt. Nerui itẽ tenuiſsimi ac denſiſsimi & plurimi, & oſſa magnitudine minima, atq; hæc maximè in digitis manuũ ac pedum exiſtunt. Verũ ex digitis, vtpote oſſa denſa ac parua habẽtibus, venas itidem ac neruos, ſic etiam vngues tenues ac denſi naſcũtur, & intercipiunt ac concludũt venarũ extremitates, vt ne ampliùs augeſcant, neque altera alteri premineat: vt nihil miri ſit vngues in extrema corporis parte denſiſsimos eſſe, ex denſiſsimis enim conſtant. Simul autẽ cum vnguibus etiã capilli in capite radicã-

Quæ in pedib. & manib. inſunt.

Cur denſi vngues.

C tur. Cæterũ pilorũ natura hoc modo ſe habet, Oriuntur quidem maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rariſsima eſt, & vbi pilus moderatũ humorẽ in alimentũ habet: & vbi cuticula poſterius rara fit, ibi etiã pili poſterius naſcũtur, velut in mento, & pube, & ſicubi aliâs pili naſcuntur. Simul enim vt genitura prodit, etiã caro rareſcit, & cuticula & venæ aperiuntur magis quàm priori tẽpore. Nam dum adhuc puer eſt, & venæ tenues exiſtunt, nõ procedit per ipſas genitura, eadem ratio de menſibus virginũ eſt: Simul autẽ vt via fit & genituræ, & menſtruis virginibus, etiã pilos emittit pubes, tum pueri, tum virginis, rara nimirum cuticula reddita, ſimulq́ue pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & non pauciorẽ. Sic verò & in mento viri cõtingit. Rara enim fit cuticula, procedente in ipſam de capite humiditate,

Capillus piluſq; quo loco fruticet.

Seminis per uenas uia quando fiat.

Virgũculis cur interdũ menſes non ſint.

Pubertatis cauſſam.

Simul

Simul enim & in coitu, simúlq; interiecto tẽpore, pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & tunc maximè, quum tempus contingit humiditati de capite descendenti in coitu, ad mentum à pectore distãs. Signum autem eius quod in rarissimis cuticulę partibus pili enascũtur: si quis velit inurere cutem, & pustulam tantum facere, eámq; sanare, cutis densa reddita per cicatricẽ pilos nõ producet. Quicunque verò Eunuchi dum pueri sunt, fiunt, propterea neque in pube, neque in mento pilos producunt, leuésq; toti existunt, quòd via geniturae non facta, cuticulam non rarefacit per totam superficiem. Intercepta est enim ac conclusa geniturae via, quemadmodum paulo ante à me relatũ est. At verò mulieres leues fiunt, & mẽto, & corpore, quòd in coitu ipsarum humiditas non similiter agitata velut viri, cuticulam raram non facit. Quicũque autem calui fiunt, hi sanè pituitosi sunt. & pituita in capite ipsorum simul cum coitu agitata & calfacta, ad cuticulam allabens pilorum radices exurit, & defluũt pili. Verum Eunuchi propterea calui non fiunt, quòd vehementem motum non faciant, neque pituita in coitu calfacta pilorum radices exurit. Caeterùm cani ob id fiunt quòd longo tempore pertrãseunte in homine humiditate, albissimũ eius secernitur, & ad cuticulã allabitur, & pilus albidiorem humiditatem trahẽs albidior fit quàm priori tempore, itémque ipsa cuticula, praesertim vbi cani sunt, albidior alia euadit. Et quicunque ex natiuitate canum quid in capite habẽt, etiã illis cuticula summa vbi cani sunt, reliqua albidior existit. Illic enim albissima est humiditas. Habet autẽ res hoc modo, Qualemcunque humiditatem caro attraxerit, siue albam, siue rufam, seu nigrã, tali colore etiam pilus inficitur. Atq; haec de hoc dicta sunt, Redibo autem rursus ad sermonem relictum. Quum itaque extremitates corporis pueri foras ramos sparserint, & vngues ac pili radices egerint, tunc iam etiam mouetur, & tẽpus ad hoc fit, masculo quidẽ menses tres, foemellae verò quatuor. Sic enim vt plurimum cõtingit. Sunt autem aliqui pueri qui ante hoc tempus mouẽtur. Mouetur autem primùm masculus, quia fortior est quàm foemella: & primùm quoque conformatur masculus. nam à fortiore & crassiore genitura fit. Quum autem mouetur foetus, tunc sanè lac indicationem sui, matri prębet. Mammae enim

attolluntur

Cute usta pilus nõ fruticat (margin, beside "quod in rarissimis")

Eunuchi quare non pubescant. (margin)

D · E (margin letters)

Caluitij caussa. (margin)

Eunuchi non caluescunt. (margin)

Canicies cur. (margin)

Cani cur in ortu. (margin)

F (margin letter)

Quotus in utero foetus mouetur. (margin)

A attolluntur,& papillæ gliſcunt ac turgent:Lac verò non prodit:& in mulieribus denſam carnem habentibus, lac poſterius ſignificationem de ſe præbet ac prodit,in rarũ verò carnem habentibus,prius. Lac autem ob huiuſmodi neceſsitatẽ fit.Quum vteri tumidi prę puero ſunt,ventrem mulieris cõprimũt:eius autem pleni vbi compreſsio cõtigerit,pinguiſsimum de cibis ac potibus foras proſilit, in omentum ac carnem. Quemadmodũ ſi quis corium illinat multo oleo,& imbibere permittat,& vbi imbibit,corium ipſum premat,oleũ vtique exilierit foras ex corio compreſſo.Sic etiam ſi venter pingnitudinẽ in ſe habeat à cibis ac potibus,comprimaturq́; ab vteris,pinguitudo proſilit in omentũ ac carnem. Et ſi raræ carnis mulier fuerit, citius percipit eius perſultationem: ſi non,poſterius.Quin & pecora prægnantia ſi non ægrotẽt, ab eodem potu ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter autẽ & mulier.Et à pinguitudine calfacta ac alba exiſtente, quod edulcatũ eſt à caliditate,quæ ab vteris acceſsit, expreſſum venit in mammas,& in vteros quoque parum venit,per eaſdem venas.Tendunt enim & in mammas & in vteros venulæ hæ,& cõſimiles aliæ.Et vbi peruenerit in vteros de lacte,puer ipſo paululum fruitur, Mammæ verò ſuſcepto lacte impletæ attolluntur. Et vbi peperit mulier principio motus facto,lac in mãmas ipſas procedit,ſi lactauerit. Sic enim res habet.Dum mammæ lactant ac exugunt, venulæ in mãmas ampliores fiunt,ampliores autẽ factæ,à ventre pinguitudinẽ trahentes,in mammas diſtribuũt.Nam & vir ſi multũ coeat, venæ ampliores redditæ,Venerẽ magis inducunt. Habet autem & hoc eo modo:Alimentum & augmẽtum puerorũ fit, vbi ea quæ à matre veniunt, in vteros proceſſerint, & prout mater habet iuxta ſanitatem aut debilitatem,ſic & puer habet.Quemadmodum etiam quæ in terra creſcunt,à terra nutriuntur,& prout terra habuerit, ſic etiam naſcentia in terra habent.Etenim ſemen vbi deiectum fuerit in terram, humiditate quadam ab ipſa impletur. Habet enim in ſe terra omnigenum humorem,vt naſcẽtia nutrire poſsit:impletũ autem humore ſemẽ,inflatur & intumeſcit,& vis quæ in ſemine leuiſsima eſt,ab humore condenſari cogitur, condenſata autem à ſpiritu vis,& humore folia producente,ſemen rumpit,& primũ folia foras emergunt.Vbi verò emerſerint,quũ non

Lac cur fiat.

τῇ ὁμοιώσει probat.

B *Pecora grauida potu & cibo magis pingueſcunt.*

Lactis copia quãdo.

C *Salacitas uiris unde.*

Quomodo ſata naſcuntur.

non amplius ab humore in ſemine exiſtēte folia nutriri poſſint, rumpitur infernè ſemen, itemq; folia, & ſemen à folijs coactū, vim ſuam ad inferna demittit, quæ videlicet in ipſo reſtat propter grauitatem, & fiunt radices ex folijs diſtentæ. Poſtquàm autem planta iam firmiter radices infernè egerit, & alimentum à terra ſumit, tunc ſanè totum euaneſcit, & in plantam conſumitur, præter corticē, qui ſolidiſsimus exiſtit. Rurſus autem cortex in terra putrefactus progreſſu temporis euanidus fit, & quædam folia ramos producunt. Ex ſemine itaque tanquam ex humido nata plāta, donec quidem tenera & aquoſa fuerit, in augmētum ſupernè ac infernè procedens, fructum excludere non poteſt. Non enim vim habet fortem ac pinguem, ex qua ſemen condenſari queat. Vbi verò ſolidior facta eſt, & progreſſu temporis radices egerit, tūc iam & venas habet amplas, tum ad ſupernā, tum ad infernā partem: & tunc ſanè nō amplius aquoſum ex terra trahit alimentum, ſed craſſus & pinguius ac copioſius quod calfactū à ſole efferueſcit in extremitates, & fit fructus iuxta cognationē, ex quali etiam generatus eſt. Multus autē ex modico propterea fit, quòd ſingula ex terra naſcentia maiorem vim ex terra, quàm ex eo vnde generata ſunt, trahunt, & efferueſcunt non ſecundum vnum, ſed ſecundum multa. Quum autem fructus prodierit, à plāta ſua nutritur. Planta enim à terra trahens, fructui tranſmittit. Sol autem fructum coquit, & ſolidum facit, quod aquoſius in ipſo eſt, ad ſeſe trahens. Atq; hæc mihi dicta ſunt de his quæ ex ſemine naſcuntur à terra & aqua. Cæterū ex plantarijs ab arboribus arbores fiunt, hoc modo. Ramus vulnus habet, qua parte ab arbore defractus eſt, in infima ad terrā parte, vnde radices prodeunt. Pangitur autem, & in terrā demittitur, hoc modo: Quum planta quæ in terra exiſtit, humorem acceperit à terra, tumeſcit & ſpiritum habet, quæ verò pars ſupra terram eminet, nondum. Spiritus autem & humor condenſans in inferna plantæ parte vim, quātum eius grauiſsimum eſt, in infernam partē erumpit, & ex ipſo radices teneræ fiūt. Poſtquam autem in infernam partem receptus fuerit, tunc iam ex radice humorē trahit, & parti ſupra terram eminenti tranſmittit: & tunc ſanè rurſus ſuperna pars intumeſcit, ac ſpiritum habet, & quātum ex vi in planta leue ineſt, idipſum congregatum geminat,

Quæ terra gignuntur, quomodo procedant.

Cur multa ex uno gignantur.

Arbor quî plantetur, creſcatur.

D E F

ac ſo

A ac folia producit,& iam in supernam partem augmētum facit,itemq; in infernam. Sic itaq; contrarium contingit circa germinationem,in his quæ ex semine,& in his quæ ex plantarijs proueniunt. Ex semine enim prius folium emergit, deinde radices in infernam partem demittuntur. Verùm arbor primùm radices agit,deinde folia acquirit, propterea quod in semine ipso humoris copia inest, & in terra quum totum insit,alimentum inest primùm folio sufficiens,vnde folium nutritur,donec radicetur. Verū in ramo nō sic fit. Non enim gignitur ex altero,vnde folium primum alimentū habeat, sed ipse ramus est,& velut arbor habet,& multa eius pars supra terram eminet. Quare quum supra terram existat,humore impleri non potest,nisi ex inferna parte magna quædam B vis procedens in supernam humorem distribuat. Et plantarium primò necesse est sibiipsi alimentum sufficere à terra in radices,deinde vbi sic à terra attraxit,sursum distribuere, & folia ad germen & augmentum concitare. Quum autem augmētum cepit planta,à tali necessitate ramos spargit,quā referam. Quum plus humoris ipsi accesserit ex terra attracti erumpit præ multitudine, qua parte quàm plurimus fuerit, & hac parte planta ramos emittit: augetur autem & in amplitudinem,& in supernam,& infernam partem, propterea quòd inferna terræ pars hyeme quidem calida est,æstate autem frigida. Atque hoc propterea contingit, quòd terra humida est in hyeme,præ aqua de cœlo delabente, & compri-C mitur in seipsam,vtpote humore grauiore existente:densior autem ab hoc ipso est,& nullam transpirationem habet. Nō enim amplius magna raritas ipsi inest:& propter hoc inferna terræ pars hyeme calida est. Nam & fimum densius accumulatū,intus calidius est,quàm quod rarum existit & aliâs, humecta ac compressa,à seipsis concalescunt,& breui à calore valde exusta putrescunt. neque enim permeat spiritus per ipsa,nimirum quum densa existunt. Si verò sicca fuerint, ac rarè posita,multominus calescunt ac putrescunt. Atque sic sanè frumentum ac hordeum humidum,ac madefactum,intus calidius est,quàm si siccum sit,& rarè positum. Et vestes pelliceæ colligatæ ac fortiter compactæ,à seipsis comburuntur, velut ego vidi,quemadmodum ab igne exustæ. Sed & alia si quis velit considerare, Omnia quæ comprimuntur à seipsis, calidio

Cur herbæ & arbores contrario modo coalescant.

Cur terræ inferiora hyeme calida, æstate frigida sint

Cur humida cū coacernantur calefiant.

calidiora reperiet, quàm quæ rarè posita sunt. Non enim habent vnde frigiditatem inspirent à ventis. Sic etiam inferna terræ pars cùm plena sit, & ipsa à seipsa comprimatur, nimirùm grauis ac densa existens, ab humiditate in hyeme calescit, nullam enim caliditatis perspirationem habet. Sed vbi de cœlo aqua cadit in ipsam, quum spiritus prodierit ab ipsa in terra, non vlterius penetrat, vtpote terra densa existente, sed spiritus retrò ad aquam abit: & propterea fontes ac marinæ aquæ, hyeme calidiores sunt, & auctiores quàm æstate, quia spiritus dum exhalat, retrò abit ad aquam, quum terra densior existat, & per se spiritũ nõ transmittat. Et aqua multa existens quæ contigerit, ea perrumpens procedit, & viam sibijpsi ampliorem facit, quàm si modica existat. Aqua enim in terra non consistit, sed semper in decliue procedit. Si autẽ spiritum ab aqua prodeuntem terra per se hyeme transmittat, paucior aqua ex ipsa procederet, & fontes hyeme magni non essent. Atq; hæc omnia in hoc dicta à me sunt, quòd terræ inferna pars calidior esse apparet hyeme, quàm æstate. Nunc autem dicere volo, quòd æstate frigidior quàm hyeme, inferna terræ pars esse videtur. Terra æstate rara est & leuis, nimirũ sole vehementius irruente, & ab ipsa humiditates ad sese attrahente. Habet autẽ terra in se semper aquam plus aut minus. Spiritus autem omnes nobis sunt ab aqua. Id quod sic se habet, vnde cõiectare possis, demõstrabo. Etenim ab omnibus fluminibus ac nebulis spiritus semper procedũt. Est autem nebula aqua in aëre cohærens & continua. Et tũc sanè terra rara est ac leuis æstate, & aquã in se habet, & aqua in decliue fluit, procedente autem aqua semper inde alius ex alio spiritus exhalat. Qui verò exhalat, per terram abit leuẽ ac raram existẽtem, & frigiditatẽ terræ inducit, & ipsa aqua simul perfrigeratur. Habet autẽ sic, Quemadmodum si quis aquam in vtre existentẽ fortiter comprimat, & per puncturam acus, vel paulò maiorem, perspirationem aquæ faciat, & ipsum vtrẽ in sublimi suspẽdat, nullus spiritus per foramẽ procedat, sed aqua, non enim habet spaciositatem per quam aqua spiritum emittat. Sic sanè se habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in vtre locum satis amplum feceris, & vtrẽ in sublimi suspenderis, spiritus per foramẽ procedet. Locum enim spiritus habet ab aqua mota, procedendi per vtrem,

Mare & fontes cur hyeme calescãt, & turgeant.

Spiritus ... aer fertur

Nebula quid.

τῷ ὁμοιώσει confirmat.

A vtrem,& propterea per foramen ſpiritus tranſit. Sic ſanè ſe habet etiã æſtate aqua in terra. Satis amplum enim locũ habet, nimirum terra rara exiſtente,& ſole ab ipſa humorẽ ad ſe trahente,& pertrãſit ſpiritus, vtpote qui frigidus exiſtit, ab aqua per ipſam raram exiſtentem ac leuem. Ob hóc itaq; inferna ipſius pars æſtate frigida exiſtit, & aqua ipſa adhuc magis quâm ſpiritus, qui in terra frigidus exiſtit, & ipſa in ſeipſam, & in terra, ſpiritum emittit. Sed & aqua quæ hauritur in puteo, ſpiritum ſemper mouet, velut flabellum, atque hoc ipſum aquæ frigiditatẽ inducit. Quæ verò nõ hauritur æſtate, ſed ſtans denſa exiſtit, nõ ſimiliter ſpiritũ in ſe à terra ſuſcipit, neque in terram à ſeipſa diſtribuit:& ſimul à ſole

Cur aqua hyeme calida, æſtate friget.

et cur aqua que in estate no hauritur est cali[illegible] que hau[illegible]

B & aëre in puteo non diſperſo, ſed ſtante ac firmato, primùm ſuperficies ipſius calefit, deinde alia eius pars ad aliam deorſum caliditatem diſtribuit.& propterea aqua quæ æſtate nõ hauritur, calidior eſt ea quæ hauritur. Quin & fontes valde profundi æſtate ſemper frigidi exiſtunt: & aqua hauſta hyeme, terra calida exiſtente, ex tali fonte, ſtatim quidem calida eſt, vbi verò tẽpus progreſſum fuerit, frigida eſt ab aëre videlicet frigido exiſtẽte talis facta. Perflatur enim à vento, & ſpiritus per ipſam pertranſit. Quẽadmodum etiam aqua quæ æſtate hauritur, vbi hauſta fuerit, ſtatim frigida eſt, calida autẽ fit poſtea, propterea ꝙ terra rara exiſtẽte, & ſpiritu in ipſa exiſtente, perfrigeratur: Vbi autem hauſtæ tẽpus acceſſerit, ſtabilis fit,& calida cõſpicitur. Calefit enim ab aëre

Fontis alti qualis aqua

C calido exiſtente, quemadmodum & aqua quæ non hauritur in puteo æſtate, ob hoc ipſum calida redditur. Atq; hæc à me de hoc dicta ſunt. Repetam autem rurſus quòd æſtate inferna terræ pars frigida eſt, hyeme verò calida. Superna autem vice verſa. Et oportet arbori non duo calida ſimul accedere, neque duo frigida ſimul, ſi ſana eſſe debet. Verùm ſi quidem ex ſuperna caliditas acceſſerit, ex inferna frigiditatẽ ipſi accedere oportet,& vice verſa, ſi ex ſuperna parte accedat frigiditas, ex inferna caliditatem ipſi contingere oportet. Et radices vbi attraxerint, arbori tranſmittunt,& arbor viciſsim radicibus: atque ſic & frigidi & calidi conſeruatio contingit. Quemadmodum homini ingeſtis cibis inventrem, qui dum concòquuntur calefaciunt, perfrigerationem à potu facere oportet. Sic & arbori contrarium rependi oportet, ex infer-

Homines ſicuti arbores nutricantur.

hinc propo[illegible] [illegible] cibu[illegible] [illegible] sit ne[illegible] cessario

na parte ad supernam,& vicissim,& augescit arbor,& in supernam,& in infernam partem, propterea quòd alimentum ex inferna & superna ipsi accedit. Et quandiu quidem vehementer tenera fuerit arbor, fructū non producit. Non enim est in ipsa pinguis vis, neq; crassa, quæ ad fructum conferre possit. Progressu autem temporis venæ in ipsa dilatatæ, pinguem ac crassam influxionem ex terra in ipsam faciunt, sol autem ipsam diffundens, ebullire facit vtpote leuem existentem, in extremitates, & fructum producere, & tenuem quidem humiditatem à fructu sol aufert, crassam autem concoquens & calefaciens edulcat. At verò arbores non fructiferæ, in se pinguitudinem tantam non habent, quantum eius in fructum est expendendum. Omnis arbor autem quum per tēpus solida facta fuerit, & ex inferna parte radices firmarit, iam penitus cōstanter augescere desinit. Quicunque verò in arbores, ab alijs arboribus oculos indiderunt, & arbores in arboribus enatæ viuunt, & fructificant non similem fructū arboribus, quibus insitę sunt, id ipsum tali modo cōtingit. Oculus primum quidem germinat. Alimentum enim habet primum ab arbore, ex qua ablatus est, deinde ab ea, in quam insitus est. Vbi autem germinauerit, sic in arborem radices tenues à se demittit, & primùm humore fruitur in arbore, in quam insitus est, existente, deinde tēpore accedēte, demittit radices in terrā, per eam in quā insitus est, & fruitur humore quem à terra trahit, & alimentū inde ipsi contingit, vt non mirū sit, insitas arbores, alios fructus producere, à terra enim viuunt. Hæc mihi de arboribus & fructibus dicta sunt ea gratia, quòd indignum mihi factum videbatur, & ne poteram quidem, hāc tractationē semiperfectam relinquere. Redibo nunc rursus retrò ad illum sermonem, cuius gratia à me hęc de istis relata sunt. Censeo enim terræ nascentia omnia viuere ex terrę humore, & qualem terra humorē in seipsa habet, talem etiam nascētia ex ipsa habere. Sic etiam puer viuit de matre in vteris, & quali mater sanitate prædita est, talē etiā puer habet. Quòd si quis cōsiderare velit ea quæ de his dicta sunt, ab initio vsque in finem, inueniet naturam omnem cōsimilem esse, & ex terra nascētium & hominū. Et hæc mihi de hac dicta sunt. Cæterùm puer in vteris existens manus apud genas habet, caput autē prope pedes: & nō datur probè ac cer

Cur insita suū fructū ferant.

Partus terrenis comparatur.

Pueri situs in utero.

D E F

A ac certo cognoscere, etiamsi puerum in vtero videas. vtrũ caput sursum habeat, an deorsum. Verùm ex vmbilico pelliculę tentæ sunt ipsum cõtinentes. Nunc autẽ referam dinotionẽ, quam paulò ante me demonstraturum dixi, quantum humanæ menti possibile est manifestum existentem, omni qui de hoc cognosse velit, quòd genitura in pellicula est, & quòd iuxta medium ipsius vmbilicus est, & per illum sanè, primò spiritum in seipsam trahit, & foras emittit. & quòd ex vmbilico pelliculæ tentæ sunt. Sed & aliã pueri naturã, quàm dixi, sic totã habere vsque in finem reperiet, quomodo videlicet à me in his sermonibus declaratũ est, si quis testimonijs, & ocularibus inspectionibus à me producẽdis vti velit. Etenim si quis oua viginti aut plura, quo pulli ex ipsis excudant

B gallinis duabus aut pluribus subijcere velit, & singulis diebus à secũda exordiẽdo, vsq; ad vltimã qua excudetur pullus ex ouo, subtrahere, confringere, ac videre, inueniet omnia se habere iuxta meum sermonem, quomodo volucris naturam, ad humanam conferre oportet. Quòd enim pelliculæ ex vmbilico tentæ sunt, & reliqua quæ de puero dicta sunt, sic se habere in ouo volucris reperies, ab initio in finẽ. Atqui si quis nondum vidit, mirabitur in volucris ouo vmbilicum inesse. Atque hæc sic habẽt, & sic à me relata sunt. Quãdo verò mulieri partus appropinquat, tunc puero se mouẽte, & manibus ac pedibus calcitrante, pelliculam quandam internam rumpi contingit, rupta autem vna, etiam aliæ debiliorem vim habent, & rumpuntur primùm quidẽ illi contiguæ & cohærentes, postea extrema.

Per ouum hoc confirmat.

Quo pacto puer erumpat.

C Quum autẽ ruptæ fuerint pelliculæ, tũc fœtus à vinculo exoluitur, & agitatus foras procedit, Neque enim amplius robur habet pelliculis amissis, neq; vteri amplius puerũ cõtinere possunt, pelliculis velut dixi amissis, & ab ipsis abruptis, Cohærẽt enim pelliculæ etiã vteris, vbi circum puerum obuoluuntur, nõ adeò vi valida ac multa. Quãdo autem procedit puer, violat & dilatat vteros in exitu, vtpote teneros existentes. Procedit autem in caput, si secundũ naturã prodierit. Grauissimæ enim sunt ipsi supernæ partes, si ex vmbilico perpẽdantur. Quum autem in vteris est, magis continens existit vsque ad pellicularũ rupturam simul cũ decimo mense, quando partus matri propinquat, & adest. Si verò violentam affectionem perpetiatur puer, etiam ante

Caput prius exit si naturaliter exeat.

præfinitũ tempus ruptis pelliculis prodit. Quin & si alimentum à matre prius puero defecerit, etiã sic partus matri prius aduenit, & ante decimũ mensem puer prodit. Cæterum quæ longius quàm decẽ mẽsium tempus vterum gestare sibi visæ sunt: nam hoc iam sæpe audiui, illæ ipsæ hoc modo quem dicturus sum deceptæ sunt. Quum vteri spiritũ acceperint in seipsos, à ventre flatum exhibente, eleuantur ac intumescũt, contingit enim hoc, Videntur sanè sibi mulieres tunc concepisse. Præterea si menses non procedentes, congregati fuerint in vtero, & diutius manserint, semper perfluũt in vteros, aliquando vnà cum flatu à ventre, aliquando etiam calescentes, & sanè tunc quoq; in vtero habere mulieres sibi vidẽtur, nimirum mensibus non prodeuntibus, & vteris eleuatis. Deinde aliquando menses sua sponte erumpunt, aut alijs superuenientibus à corpore in vteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis iam statim post mẽsium purgationem vteri hiant, & ad pudendum vertuntur, & tunc viris præmixtæ, ad se genituram concipiunt, eadem die aut omnino in paucis. Existimant autem inexpertæ harũ rerum ac rationum, etiam illo tempore se in vtero habuisse, quãdo menses non prodibant ipsis, & vteri erant eleuati ac tumentes. Quòd autem non diutius quàm decem mensibus cõtingat vterum gestare, ego demonstrabo. Alimentũ & augmentum quod à matre descendit, non amplius sufficiens est puero, vbi decẽ menses præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simulque etiam lacte modicè fruitur. Quum autem hæc ipsi rariora ac pauciora sint, & puer plenus ac maturus existat, copiosius alimentum desiderans calcitrat, ac pelliculas rumpens, initium partus matri inducit. & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparę: deficit enim pueris alimentum, vt ad decimum vsque mensem sufficere non possit. deficit autem per hunc modum. Sunt quædã mulieres quibus sufficientes menses purgantur, quædam quibus pauciores: hoc ipsum si semper fiat, in natura, & genere, maternum ipsis existit. Quæ verò menses paucos demittunt, hæ etiam pueris postremò tẽpore, vbi iam maturi fuerint, alimentum rarius exhibentes, ipsos calcitrare faciunt, vt & ante decimum prodire festinent. Modicus enim sanguis à iuuenculis ac nouellis matribus

Quæ plusquam decẽ menses gestasse uidentur, cur fallantur.

Cur plusquam decẽ menses partus in utero esse nõ possit.

Cur nutrimentum ante decimum mensem puero in utero deficiat.

A bus procedit:vt plurimum verò cõtingit tales mulieres etiã sine lactè esse,quæ paucos menses demittunt.Sicciores enim sunt,& densiorem carnem habẽt. Huic autem rationi,quòd videlicet deficiente alimento prodit puer, etiamsi nõ aliqua violenta affectio ipsi accidat,etiã hoc testimonio esse potest. Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo.Incubante matre ouum calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur, calescens autem id quod in ouo inest,spiritum habet,& alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeò rarum est,vt spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod intus est transmittat:& augescit volucris in ouo,& coarticulatur modo eodem ac consimili velut puer, quemadmodum B iam anteà à me relatum est. Nascitur autem ex luteo oui volucris,alimentum verò & augmentum habet ex albo, quod in ouo est.atque hoc iam omnibus manifestum factum est, qui animum aduerterunt. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo,non habens id sufficiens vnde viuat, fortiter mouetur in ouo vberius alimentum quærens, & pelliculæ circum dirumpuntur, & vbi mater sentit pullum vehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit.atque hæc fieri solent in viginti diebus,& manifestũ est quod ita se habent. Vbi enim exclusa est volucris,nullus humor in oui testis inest,qui sanè memorabilis existat, expensus est enim in pullum.Sic etiam vbi auctus fuerit puer,mater non ampliùs sufficiens alimentum ipsi exhibere potest.Vberius itaque præ-C sente alimentum puer quęrens,calcitrando pelliculas dirumpit,& à vinculo exolutus simul foras prodit.atque hęc vt longissimè in decem mensibus fiunt. Et secundum hanc rationem etiam pecoribus ac feris partus aduenit, in tẽpore quo singula pariunt,non tardius.Etenim vnicuique animali necesse est tempus esse,in quo alimentum fœtui rariùs erit, & deficiet,& partus adest. Et quæ quidem paucius alimentum pueris præbent,citiùs pariunt. Quæ verò vberius, posteriùs. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Porrò diruptis pelliculis, si pueri momentum in caput inclinatum prædominabitur, mulier facilè parit.Si autẽ obliquus, aut in pedes procedet, contingit enim hoc sæpe si momentum huc inclinarit, siue præ vterorum spaciositate, siue si mater in labore ex partu primùm non quieuit:& si sic procedet,mulier difficulter pa-

Quæ parũ lactis habeant,

Hoc cõtra Plinium & Aristotelẽ esse uidetur.

Partus quãdo accelerat.

Pecora similiter enitantur.

Cur quædã tardius quædã celerius pariãt.

Partus qualis.

Quando in enixu matres partúsue pereunt.

riet. Multæ autem vel ipsæ perierùnt, vel puer, aut simul ma D
tres vnà cum fœtibus. Cæterùm ex parientibus ac puerperis

Cur primiparæ magis in enixu laborant.

maximè laborant primiparæ, propter inexperientiam dolorum, & dolent quidem [illegible] corpus, maximè verò lumbos ac coxendices. Nam [illegible] Verũ expertæ iam partus, minus primiparis dolent. Quę verò multoties peperrerũt, multominus dolẽt. Si porrò in caput processerit puer, caput primũ foras prodit, deinde alia mẽbra cõsequuntur, postremus aũt vmbilicus. Ex vmbilico autẽ secũda tenta

Caput primũ exit, deinde cætera.

Vmbilicus.

est. Post hæc aquositas & mucus sanguinolẽtus tum à capite, tũ à reliquo corpore secretus, præ violentia & dolore ac calore, atq; hic viã struit purgationi à partu cõsequenti. Post exitum aũt eius muci cruẽti, purgatio fit per tẽpus anteà relatũ. E
Et tum mãmæ, tũ reliqua mẽbra quę humidiora sunt, mulieribus rũpũtur, minimè quidẽ in primo partu, posteàverò, ꝑut plures pariũt, ita amplius rũpuntur, euacuatis venis præ partus purgatione. Atq; hæc à me de hoc dicta sunt. Gemelli au-

Quî gignãtur gemelli.

tẽ fiunt ab vno coitu, hoc modo. Vteri sinus frequẽtes & curuos habẽt, alios remotiores, alios propinquiores pudẽdo. Et animalia quæ multa gignũt, plures sinus habẽt, quã ea quæ pauca. Similiter aũt habẽt & pecora & feræ, & volucres. Vbi itaq; contigerit geniturã findi, & in duos sinus peruenire, & vteri, geniturã susceperint, & sinus alter ad alterũ nõ hiauerit, nec dimiserit, segregata genitura in vtroq; sinu pelliculas induit, & viuificatur eodẽ modo quo vnus fœtus, quapropter

Canes & sues hoc confirmant.

verò id fiat diximus. Quòd verò ab vno coitu gemelli gignã- F
tur, hoc testimonio cõstat. Est canis, & sus, & alia animalia, quæ ab vno coitu pariũt & duo, & plura, & vnũquodq; animal in vtero, in sinu ac pellicula existit: atq; hæc ipsi fieri videmus, & hæc omnia eadẽ die vt plurimũ pariunt. Sic autem & mulieri ab vno coitu gemelli facti, vterq; in sinu & pellicula est, & eadem die vtrũq; parit. & alter priùs foras procedit, & pellicula ipsius siue secunda. Quòd aũt gemelli, fœmella & masculus generan̄t, hoc caussę esse sentio. In muliere & in viro, & in omni animali, in singulis & debilior, & fortior genitura inest, & nõ semel ac simul genitura ꝓcedit. sed & bis & ter ebullit ac eiaculatur: & nõ est possibile omnẽ esse fortẽ, tũ quæ priùs exiuit, tum quæ posteriùs. In vtrũ autẽ sinũ, crassiorem ac fortiorẽ genituram ingredi contigerit, illic mascu-

lus gi

A lus gigni. In vtrum verò rursus humidiorem ac debiliorem, illic fœmella generatur. Si vero in vtrunque fortis ingredietur, ambo masculi fient. Sin debilis, ambo fœmellæ. Atque hic sermo sic relatus totus finem habet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CARNIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

*

Ego ad hunc vsque sermonem communibus sententijs vtor, tum aliorum qui me præcesserunt, tum etiam meis. Necesse enim est commune principiũ sententijs supponere eum qui velit hãc de arte medica tractationem componere: Verùm de rebus sublimibus in aëre ac cœlo, neque opus habeo dicere, nisi quòd quantum ad hominem & reliqua animantia quæ sunt, & nata sunt, pertinet, demonstrabo, & quòd anima sunt, & quod sanitas, & quòd morbus, & quòd in homi- de quibus tractat medicus

C ne malum ac bonum, & vnde moritur. Nunc autẽ ipse meas sententias profero. Et videtur sanè mihi id quod calidum vocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Huius igitur plurima pars, quum turbata essent omnia, in supernã circunferentiam secessit. Et videntur mihi ipsum veteres Aethera nominasse. Altera pars inferna, appellatur Terra, frigidum quid & siccũ, & multis motionibus obnoxiũ, & in hac sanè multum calidi inest. Tertia pars aëris, medium locũ occupauit, calidũ quid ac humidum existens. Quarta verò pars terræ proximum locum cœpit, humidissimum quid ac crassissimum. Hæc itaq; quũ turbata essent, & in orbem circunuoluerentur, multa calidi pars in terra cõclusa est, alibi maior, alibi minor, alibi valde pauca, alibi copia multa: & tempo- Calidũ cælorum sol et æther quid possit. Terra. Aër. Aqua.

ris progreſſu terra à calido arefacta, hæc concluſa in ipſa pu D
tredines faciunt veluti tuniculas,& quantum quidem ex pu
tredine terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit, id
ipſum per multum tempus caleſcens,celerrimè exuſtum eſt,
Oſſa unde. & in oſſa mutatum.Quæ verò glutinoſiora fuerunt,& frigi-
ditate participarunt, ea calefacta exuri non potuerunt, ne-
Nerui quomodo facti. que verò liquida fieri, propterea ſpeciem alieniorem ab a-
lijs acceperunt,& nerui ſolidi facti ſunt. Neque enim mul-
tum frigiditatis ipſis inerat. Verùm venæ frigiditatis mul-
Mẽbrana. tum habebant, atque eius frigidi quantum circumcirca glu-
tinoſiſsimum erat,à calido exaſſatum,membrana euaſit.fri-
gidum verò quod erat, à calido ſuperatum, diſſolutum eſt,
Fauces. & ob id liquidum factum. Iuxta eandem autem rationem E
Stomachus intestina, uenter uſq; ad anũ caua cur. etiam fauces,& ſtomachus ſiue gula & venter, & inteſtina
in podicem vſque, caua facta ſunt. Quum enim frigidum
ſemper caleſcat, quantum eius circumcirca glutinoſum e-
rat, exaſſatum eſt, & membrana tunica facta eſt. Quod ve-
rò intra frigidum erat, colliquatum eſt,& factum eſt liqui-
Veſica. dum. Non enim erat in ipſo, neque pingue,neque glutino-
ſum multum. Iuxta eandem rationem etiam veſica. Multũ
frigidum quod ipſum circuncirca concluſit, à calido calfa-
ctum, diſſolutum eſt, & euaſit liquidum, quum neque pin-
gue,neque glutinoſum in ipſo eſſet:quòd verò ſupererat,tu-
nica euaſit. Sed & de alijs quæ caua ſunt eodem modo res ſe
habet. Vbi enim plus glutinoſi quàm pinguis erat,membra
na tunica facta eſt. Vbi verò pinguis plus quàm glutinoſi,oſ- F
ſa facta ſunt. Eadem ratio & oſsium eſt. Vbi quidem non in-
Oſſa qui fiãt cauaq;. erat glutinoſi; verùm pinguis & frigidi, citius exuſta ſunt
propter pinguitudinem,atque hæc oſſa duriſsima & rigidiſ-
ſima exiſtunt. Vbi verò pingue & glutinoſum ſimilia ſunt,
hæc oſſa antroſa ſunt. Et de his quidem ſic habet. Frigidum
quidem congelat, Calidum autem diffundit, in multo verò
tempore etiam exſiccat. Vbi autem pinguitudinis aliquid af
fuerit, citiùs exurit & ſiccat. Vbi verò glutinoſum affuerit
frigido,citra pinguitudinem exuri non vult,ſed tempore ca
Cerebrum quale. leſcens congelatur. Cæterùm cerebrum ſedes & metropolis
eſt frigidi ac glutinoſi. Calidum verò pinguis ſedes & me-
tropolis eſt. Quod enim caleſcit primum omnium quũ dif-
funditur pingue fit. Et propterea cerebrum, quia minimum
ping

A pinguitudinis habet, plurimum verò glutinositatis, à calido exuri non potest, sed tempore tunicam, membranam crassam accepit, circum membranam verò ossa, quantum calidum superauit, & in quibus pinguitudo erat. Sed & medulla spinalis appellata, à cerebro descendit, & non est in ipso, neque pinguis, neque glutinosi multum, quemadmodum & cerebro. & propterea neque nomen medullæ iustè possidet. Non enim est alij medullæ similis, quæ in alijs ossibus inest. Sola enim membranas habet, quas alia medulla non habet. Signa porrò horum manifesta sunt. Si quis enim neruosa & glutinosa, itemque alia assare velit, alia quidem cito assantur. Verum neruosa & glutinosa assa-

Medulla spinæ cur propriè medulla nō sit

B ri non volunt, minimum enim pinguitudinis habent. Pinguissimum autem & vnguinosum celerrimè assatur. At vero viscera sic mihi constituta esse videntur: nam de venis prius à me dictum est. Cor multum glutinosi ac frigidi habet, & à calido calfactum, caro euasit dura & viscosa, & membrana circum ipsum, & cauum factum est, non quemadmodum venæ: & situm est in capite venæ cautissimæ. Duę enim sunt cauæ venæ à corde, alteri nomen est arteria, alteri vena caua, iuxta quam cor situm habet. Et plus habet calidi arteria, quàm vena caua, & spiritum condit ac conseruat. Verùm præter has duas venas, etiam aliæ in corpore sunt. Cauissima autem vena, ad quam cor situm est, per ventrem omnem transit, & per septum transuersum, & in

Cordis natura.

Arteria uenaq́; altera magna unde.

C vtrinque rhenem finditur, & in limbis finditur, & exilit tum in alias partes, tum in crus vtrunque, Sed & supra cor ad ceruicem, partim in dextram, partim in sinistram, & tunc in caput ascendit, & in temporibus finditur vtrinque. Possunt autē & numero maximæ venæ dici. Verùm in summa, à vena caua, & ab arteria, aliæ venæ per totum corpus fissæ sunt, cauissimæ autem sunt prope cor, & ceruicem ac caput, & infra cor vsque ad coxendices. Et calidum plurimum in venis ac corde inest. & propterea spiritum cor habet, vtpote quod omnium intra hominem membrorum calidissimum existat. Procliue est autem condiscere, quòd spiritus calidus est. Cor & venæ cauæ semper mouentur, & plurimum calidi in venis inest, & propterea spiritum cor trahit, ex omnibus in homine maximè calidum existens.

Venulæ corporis unde ueniant.

Cor calidū est.

Cor & uenæ semper agitantur.

τῆ ὁμοιώσει comprobat. Potest etiam aliter cognosci. Si quis ignem in domo accendere velit, quum ventus non inspirat, flamma mouetur aliquando magis, aliquando minus. Sed & lucerna accensa & ardens, eodem modo mouetur, modò magis, modò minus, vento nullo mouente, quem sane nos spirantem cognoscere possumus, & alimentum calido frigidum existit. D

Frigus calorẽ nutrit. Cæterùm puer in vtero comprimens labra ex vtero matris fugit, & tum alimentum, tum spiritum, cordi intro trahit, vbi sanè mater respirauit. Est enim hoc calidissimum in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & alijs omnibus partibus motum præbet. *Puerulus in utero quid faciat.* Si verò quis interroget quomodo hoc quis sciat, quòd puer in vtero trahit & sugit: illi sic respondendum est. *Cõfirmat.* Pueri nascuntur stercus in intestinis habentes, & vbi nati fuerint celerrimè ventrem, tum homines, tum pecora exonerant. Atqui non haberent stercus, nisi in vtero suxissent, Imo neque mammam statim vt natum est sugere nosset, si non in vtero suxisset. Et de motu cordis ac venarum sic habet. E

Pulmo. Porrò pulmo iuxta cor ita natus est. Cor ex humido quod glutinosissimum erat calfaciens cito exsiccauit, veluti spumam, fecitque antrosum, & venulas multas in ipso. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoso inerat frigidi, id ipsum quidem à calido colliquatum est, & liquidum euasit. Ab ipso verò glutinoso, tunica facta est.

Iecur. At verò Iecur sic compactum est. Quum vna cum calido multum humidi conclusum esset, citra glutinosum ac pingue, frigidum superauit calidum, & congelatum est. F *Cõfirmat.* Huius signum hoc est: Quando quis victimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus est sanguis, postquam autem perfrigeratus est, congelatur. *Sanguis quare coagulетur.* Si verò quis ipsum conquasset, & fibras eximat, non congelatur, fibræ enim frigidæ sunt & glutinosæ.

Splen. Splen autem hoc modo constitutus est. Cum calido & glutinoso conclusum fuit, calidum quidem plurimum, frigidi autem minimum, tantum solummodo quantum ad glutinosi compactionem satis erat: sunt autem id fibræ in splene existentes, & propter has fibras, mollis est splen, & fibrosus.

Rhenes. Rhenes porrò sic producti sunt. Parum glutinosi, parum calidi, multum frigidi conclusum fuit, & ab hoc congelatum est, & durissimum viscus euasit, & minimè rubrum, quia non multum calidi simul constitit.

A ftitit. Eadem de carnibus ratio est. Frigidum quidem constituit & compegit ac fecit carnem, glutinosum autem in foramina transijt, in foraminibus autem his humidum est, velut in venis magnis. Calidum autem in toto corpore est, plurimum verò & humidi in corpore est, & frigidi multùm in humido: tantùm autem est frigidi, quantùm congelare humidum ac liquidum potest, sed superatur à calido, quare etiam ab ipso diffunditur: Quòd verò humidum calidum est, hac demonstratione confirmatur. Si quis corpus hominis secet, vbicunque velit, sanguis calidus fluet, & quandiu sanè calidus fuerit, liquidus erit, postquàm verò refrigeratus est, tum ab intrinseco frigido, tum extrinseco, pellicula fit & membrana, & si quis hac pellicula detracta, modico tempore sinat, aliam pelliculam factam videbit, si verò quis hanc semper adimat, alia rursus pellicula è frigido generatur. Cæterùm ea gratia plura dixi, vt ostenderam, quòd extremum corporis ad aerem conuersum, necessariò pelliculam induit, præ frigido & ventis impetentibus. At verò articuli sic generati sunt. Quum ossa facta essent, quæcunque quidem ex ipsis pinguia erant, celerrimè exusta sunt, quemadmodum etiam priùs dictum superiore sermone. Quantum autem ex ipsis glutinosum erat, idipsum exuri non poterat, sed medio inter vstum & siccatum loco contentum, à calido in neruos, & saliuam ac mucum transiuit. quantum autem ex glutinoso liquidissimum erat, hoc calfactum crassius redditum est, vtpote liquidum existens, & ex hoc saliua facta est. verùm ex illo glutinoso vngues producti sunt. Etenim ab ossibus & articulis semper liquidissimum ipsorum discedens, glutinosum redditur, & à calido siccatum ac arefactũ, foras in vngues delegatur. Dentes autem posteriùs generantur ex hac caussa. Ex ossibus capitis ac maxillarum incrementum fit glutinosi, & quod ex pingui, inest à calido siccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis ossibus duriores, quia nihil frigidi inest. Et primi quidẽ dentes nascuntur à victu in vtero, & postquàm natus fuerit puero lactenti à lacte. Vbi verò hi exciderint à cibis & potibus, excidunt autem, vbi ad annos primi alimenti peruenerint, quibusdam etiã priùs, si à morbido alimento nati fuerint. Plurimis verò quum septẽ annos impleuerũt. Qui verò posteà

Caro.

Humidum liquidúmue caloris quid habet.

Tuniculam spiritus aër ue & frigus semper superinducit.

Articuli iũcturæúe.

Nerui.

Vngues.

Dentes.

Dẽtati cur nascantur.

posteà enascuntur simul consenescunt, nisi præ morbo perforentur. Cæterùm dentes propterea posteriùs alijs nascuntur. D

Maxillæ solæ ossiũ uenulas habẽt uentriculusq;.

In maxilla venæ sunt, & hæ huic ossi soli inter omnia ossa, ex inferno ventre alimentum præbent. Ossa verò tale augmentũ dant, qualia existunt, sed & alia omnia tale augmentum reddunt, qualia ipsa existunt. Etenim venæ ex ventre ac intestinis, in quæ cibi ac potus colliguntur, postquàm hi fuerint calfacti, tenuissimum ac liquidissimum trahunt, crassissimum autem & fex isthic relinquitur, computrescitque & fit stercus in inferioribus intestinis. Tenuissimum verò trahũt venæ ex ventre ac intestinis, quæ suprà ieiunum intestinum existunt, atque hoc calfactis iam cibis. Vbi autem ieiunum intestinum transierint, & in inferiora intestina collecti fuerint, stercus fiunt. At verò alimentum vbi accesserit, vnumquodque talem speciem vnicuique reddit, qualia sanè erant. Singula enim ab alimento irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigidum, & glutinosum & pingue, & dulce & amarum, & ossa & alia vniuersa quæ in homine insunt. Et ob id dentes posteriùs nascuntur. Dictum autem à me priùs est, quòd solæ ex ossibus maxillæ, ipsæ in seipsis venas habent: & ob id alimentum amplius in ipsas quàm in alia ossa trahitur, & quia vberius alimentum, & densiorem influxum habent, augmentum ipsæ à seipsis tale pariunt, quales sanè ipsæ existunt, atque hoc donec homo integer augescat: augescit autem vbi conspicuus euadit, conspicuus verò fit maximè à septennio, vsque ad decimum quartum annum. & in hoc tempore, tum maximi ex dentibus, tum alij omnes nascuntur, postquàm exciderint hi qui ab alimento in vtero nati sunt. Augescit autem & in tertium annorum septenarium, in quo adolescens fit, vsque ad quartum & quintum septenarium. Quin & in quarto septenario dentes enascuntur, plerisque hominibus duo, qui sapiẽtiæ dentes appellãtur. Porrò capilli sic nascuntur. Ossa sunt & cerebrum à quibus tale augmentum venit, vtpote glutinoso circumcirca existente, quemadmodum & neruis, & pinguitudinis nihil inest. Si enim pinguitudo affuisset, ex calido sanè exusta esset. Fortassis autem mirabitur quis quòd etiam sub alis & in pube pili multi, & quibusdam in toto corpore existunt. Verùm hic sermo de eo est, quòd vbicunque in corpore glutinosum est, ibi pili à calore

Stercus quĩ fiat.

Cibus & potus oĩa irrigant, conseruant & augent.

E

F

Capilli.

A lore fiunt. Auditus autẽ inde contingit, foramina auriũ ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingũt. Iam verò ad ipſum os eſt cauitas antroſa. Strepitus autem ad durum firmantur, os autem cauum reſonat per durum. Pellicula verò in aure iuxta os durum tenuis eſt, velut aranei tela, & omnium pellicurarum ſiccisſima. Quòd autem id quod ſiccisſimũ eſt maximè reſonat, multa ſigna ſunt. Quum igitur plurimũ reſonuit, maximè audimus. Et ſunt quidam qui de natura ſcribẽtes prodiderunt, quòd cerebrum eſt quòd ſonum edit. hoc autem fieri non poteſt. Ipſum enim cerebrum humidum eſt, & membrana ſiue tunica circum ipſum humida eſt & craſſa, itemque circum tunicam oſſa. Nullum igitur humidum B reſonat, ſed ſicca, reſonantia autem auditum faciunt. Olfacit porrò cerebrum humidum exiſtens, aridorum odorem vnà cum aëre, per corpuſcula chartilaginoſa ipſum trahens. Cerebrum enim in cauitatem naſi pertingit, atque hac parte non eſt ante ipſum os aliquod, ſed chartilago mollis velut ſpongia, neque caro, neque oſsiculum: & vbi quidem cauitas naſi ſicca fuerit, ipſum ſeipſo exactius arida olfacit. Aquam enim non olfacit, humidior eſt enim quàm cerebrum, niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſsior fit, & alia omnia. Quũ verò nares humectæ fuerint, olfacere non poſſunt. Nõ enim aërem attrahit cerebrum ipſum ad ſeipſum. Similiter etiam vbi cerebrum ipſum de ſeipſo plurimum liquefecerit, in palatum, & fauces, & pulmonem, ac reliquum ventrem: cognoC ſcunt autem hoc homines, & ex capite deſtillare dicunt, deſtillat autem & in reliquũ corpus. Et eſt modus eius calidus. At verò viſus propterea contingit: à cerebri membrana vena in vtrunque oculum per os deſcendit: per has duas venulas, quòd eſt glutinoſiſsimi tenuiſsimum de cerebro percolatur & propterea ipſam circum ipſum oculum tunicam talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidum, quòd ad aërem vergit, ad quòd venti ac flatus irruunt, eadem planè ratione quemadmodum de alijs membranis ac tunicis dixi. Sunt autem multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ, quales ipſi exiſtunt. Huic enim pellucido lumen & omnia ſplendida relucent, per hoc igitur relucens videt: quòd verò non ſplendidũ eſt, neque relucet, per hoc non videt. Verum reliquum quòd circum oculos eſt album, caro eſt. Quæ verò pupilla oculi appella

Auditus qui fiat.

Odoratus cauſſa.

Viſus qui fiat.

Viſus quæ cauſſa ſit.

Pupilla qualis.

A diebus habet quæcunque corpus habere debet. Mirari autem quis posſit, quomodo ego id ſciam. Verùm multa ego vidi hoc modo. Meretrices publicæ quæ ſæpius de ſeipſis periculum fecerunt, vbi cum viris rem habuerint, ſciunt quando in ventre concipiant, & poſtea conceptum intra ſe perdunt. Poſtquam autem iam perditus eſt, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam coniectam ſi conſpicatus conſideraueris, omnia membra habere reperies, & oculorum regiones, & aures, & manus & manuum digitos, & crura, & pedes & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifeſtum. Satis etiam manifeſtum eſt harum rerum peritis, quòd mulier quum in ventre concepit, B ſtatim horret, & calor, & dentium ſtridor conſequitur, & conuulſio occupat tum articulos, tum totum corpus, & vterum ſegnities ac torpor. Et quæ puræ ſunt, hoc perpetiuntur. Quæ verò craſſæ & mucoſæ hoc perpetiuntur, pleræque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoſcunt. Certè quatenus mihi oſtenderunt, hoc ipſum ſe cognouiſſe, eatenus ſcio ac prodo. Quòd verò vita hominis ſeptem dierum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur. Si quis in ſeptem diebus nihil edere aut bibere velit, plerique quidem in ipſis moriuntur. Sunt autem qui ipſos tranſmittunt, & tamen moriuntur. Sunt etiam quidam qui perſuaſi ſunt vt ne deſperarent ſeipſos fame conficientes, ſed comederent ac biberent: verùm venter non amplius ſuſcipit. Ieiunum C enim inteſtinum in his diebus concreuit, moriunturque etiam illi. Sed & ex hoc coniectare licet, hominis vitam ſeptem dierum eſſe. Puer ſeptimeſtri partu, natus, pro ratione natus eſt, & viuit, & rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas ac ſeptenarium exactum. Octimeſtris autem natus nullus vnquam vixit. Nouem verò menſium & decem dierum partus fit, & viuit, & habet ad hebdomadas numerũ exactum. Quatuor enim denarij hebdomadum, dies ſunt ducenti & octoginta, In denarium autem hebdomadum ſeptuaginta dies incurrunt. Habet autem & ſeptimeſtris partus tres denarios ſiue decadas hebdomadum, & in vnaquaq; decade ſeptuaginta dies. Tres verò hebdomadum decades, ex toto ſunt dies ducenti ac decem. Quin & morbi acutiſsimi ſic hominibus fiunt, præteritis diebus hebdomadis

Meretrices quæ docuerunt.

Conceptus ſigna.

Quota inedia.

Septimeſtris partus

Prænotio morborum.

dimidiæ, aut vnius, in quibus iudicantur, & moriuntur aut sani euadũt: & tertij generis in vndecim diebus, hoc est vna & dimidia hebdomade: & quarti in duabus hebdomadis. & quinti in duodeuiginti diebus, hoc est duabus & dimidia hebdomadis. At verò alij morbi non habent vt certa sententia pronuntiari posſit, quanto tempore homines ab ipſis sani euadant. ad eundem modum etiam vlcera magna in capite ac reliquo corpore: quarto die inflammari incipiunt, in septem autẽ inflammatio ſedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeuiginti. Si quis autem diligenter medeatur, & vulnera in capite magna in hoc tempore non ſedentur, homines moriuntur. Cæterùm inexpertus quiſpiam mirari queat, quòd ſeptimeſtris puer naſcatur. Ego quidem igitur hoc ipſum vidi, & quidem frequenter. Si autem hoc deprehendere vult, facile eſt obſtetrices adire, quæ parientibus adſunt, & ex ipſis percuntari. Eſt autem & aliud ſignum. Pueri ſeptem annis præteritis dentes explent. Et in ſeptem annis ſunt & ratione & numero exactè hebdomades trecentæ ac ſexagĩnta. Neceſſitatem autem naturæ, quapropter in ſeptẽ hæc ſingula diſpenſentur, ego alijs locis declarabo.

Capitis ulcera.

Dentes pueris quando renaſcuntur

D

E

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE SEPTIMESTRI PARTV IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

F

*

Eptimeſtres autem naſcuntur diebus centum & octuaginta duobus ac dimidio, & inſuper accedente diei particula. Si enim primi mẽſis dies quindecim ſupputaueris, deinde quinque menſium, dies centũ quadraginta ſeptem ac dimidium: In vndeſexaginta enim diebus quàm proximi duo menſes perficiuntur.

Macrobius & Galenus in Epidemiarum cõmentarijs hoc differit.

A tur. his igitur sic habentibus, ad septimum mensem supersunt dies non plures quàm viginti. Et est tota summa dimidij anni, vnà cum aliquantula diei parte. Quum itaque ad hoc perfectionis principium partus peruenerit, maturescēte fœtu, & robore multum augescente, in perfectione magis quàm alijs temporibus pelliculæ in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum spicarum membranæ laxantur, ad id coactæ anteaquàm fructus perfectè maturescat: & fortissimi ac plenissimi fœtus violantes ac dirumpentes pelliculas, partum fieri cogūt, & plurimis ex his pereunt. Quum enim parui sint, transmutatione maiore quàm alij vtuntur, & quadraginta dierum afflictionem perferre coguntur, ex vtero B egressi, id quod etiam in decimestris multos peremit. Sunt autem ex his septimestribus qui etiam superstites manent, ex multis pauci. Propterea quòd ratio & tempus in quod enutriti sunt in vtero, cōstitit, vt omnium particepes sint, quorum etiam perfectissimi participes existunt, maximè qui superstites manent, & processerunt de matre prius pariente, vtpote in octauo mense ęgrotaturi. Si enim in his laboribus succedant, vt in conspicuum prodeat puer, impossibile est superstitē esse, ob prædictas affectiones, quas ego octimestres perimere dico, Imò etiam multos decimestres. Cæterū multi fœtus septimestris ætatis, quum pelliculæ laxantur, secedunt in id quod cedit, & hic alimentum sumunt, primos quidem quadraginta dies laborantes, alij plus, alij minus: pro- C pter permutationem autem ex locis & pelliculis quæ ipsos aluerunt, transmutantur, & pro vmbilico, trahunt & transumunt etiam per matrem labores. Pelliculæ enim dum tenduntur, & vmbilicus conuulsus, dolores matri inducunt. Et fœtus ex antiquo vinculo exsolutus, grauior redditur. Multę verò mulieres etiam febricitant his cōtingentibus, quædam etiam pereunt vnà cum fœtibus, verū omnes in breui ex hoc contaminantur ac inquinantur. Aiunt autem & octonos mēses difficilimè vteros ferre, rectè id dicentes. Est autē octauus mensis non solùm hoc tempus, sed & dies accedunt à septimo mense, & à nono, & ab ipso anno. Verùm dies non similiter, neque dicunt, neque cognoscunt mulieres. Decipiūtur enim ex eo ꝙ non eodem modo fiunt, sed aliquando à septimo mense plures dies accedunt ad quadraginta, aliquādo

Cur septimestres edātur.

Cur pauci septimestres uiuant.

Cur plus minúsue quidam septimestres partus afficiātur.

Cur octauus mensis grauis sit.

Cur fœminæ in conceptu errent.

à nono Tunc enim fieri necesse est, prout contigerit mulie- D
rem in ventre concipere, tum mense, tum tempore. Mensis autem octauus minime dubius est, secũdum hũc enim cõtingit, vt iudicatio difficilis existat. Et mea sententia pars etiã in vndecimo mense, mensis est, vt hic satis memorabilis existat. Porrò mulieribus de partibus fidem derogare nõ oportet, dicunt enim omnia, & semper dicunt, & semper proferunt. Neq; enim aut opere, aut sermone persuasæ sunt, sed ex eo quod cognouerunt in corporibus suis cõtigisse. Licet autem & volentibus aliud dicere, Quæ verò iudicio præditæ sunt, & victoriã de hac sententia pronunciant, semper dicũt ac testãtur, nasci septimestres, & octimestres, & nouimestres, & decimestres, & vndecimestres: & ex his octimestres nõ su- E
perstites manere. Dicunt autem & abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri, sed & reliqua conscripta his accidere, in quadragenarijs, ac in singulis mensibus fieri dicunt. Quum autem septimo mense pelliculæ dirumpãtur, & fœtus secesserit, labores qui circa octauum mensem, & sextũ quadragenarium, in partu fieri traduntur, corripiunt. hoc autem tẽpore præterito, quibus bene futurũ est, inflãmationes tum fœtus, tum matris exoluũtur, vt venter molliatur, & tumor à præcordijs & laterũ mollitudine descendat ad locos inferiores, ad facilem partus tempore progresionem. & septimo sanè quadragenario plurimo tẽpore fœtus isthic existunt. Nam loci ipsis molles sunt, & transmotiones ipsis faciliores ac frequentiores fiunt, & propterea ad partũ magis F
solubiles consistunt, & mulieres per hos vltimos dies ex toto quadragenario facilius vteros ferunt, donec cõtigerit fœtum verti. Postea verò dolores partus ac labores incũbunt, donec à puero & à secunda mulier liberetur. Quæcunq; verò mulieres multos pueros pepererunt, & quidam ex ipsis claudus natus est, aut cæcus, aut aliud quoddã malũ habens, aiunt in hoc puero octauum mensem ipsas difficilius transegisse, quàm in his quos pepererũt nihil mali habẽtes. Fœtus enim mancus in octauo mense fortiter ægrotauit, vt etiã morbus abscessum ac ablationem siue mutilationẽ alicuius partis fecerit, quemadmodum etiã viris fortes morbi faciũt. Qui verò fœtus in alio tẽpore fortiter ęgrotãt, pereunt prius quàm ipsis abscessus eiusmodi fiat. Quicunque autem octimestres fœtus

Quid agat partus septimo mense.

Quare claudi, cæcive partus edãtur.

A fœtus non valde ægrotant, sed iuxta vnam aliquam partem, ex secessu afflictionem pertulerunt, quadraginta quidẽ dies in imbecillitate transigũt, vt plurimũ in vtero, propter prædictas necessitates, sani autem fiunt. Quicunq; autem natus fuerit in his quadraginta diebus, eum impossibile est superstitem manere, ægrotanti enim adhuc ipsi in vtero transmutationes & afflictiones post partum accedunt. Quicunq; verò ægrotans in vtero ad nonũ mensem peruenerit, & in hoc mense natus fuerit, superstes erit. Et superuiuũt quidem non minùs hi quàm septimestres, verùm pauci etiam ex his educantur. Neq; enim crassitudinem habent, quàm perfectissimi habent, & labores in vtero non diu antè tolerauerunt, vt tenues euaserint. Seruabitur autem vel maximè talis puer, si B nouem mensium fuerit in exitu, fortior autem euadet etiã is, qui plurimùm abest à morbis, qui octimestribus accidere solent. Qui enim in septem quadragenarijs nascuntur, decimestres appellari, ob id maximè educantur, quòd fortissimi sunt, & plurimùm à vulgarium puerorũ tempore absunt, in quo affliguntur quadraginta ægrotantes diebus, circa octauum mensem. Declarant autem de morbis & afflictionibus octimestrium, etiam nouimestres tenues nascẽtes. Iuxta multitudinem enim temporis, etiam magnitudo corporis cõtingit, ex morborũ afflictione progressus, & non velut septimestres carnosi gignuntur, & crassitudinem probè coaltam habentes, vt qui tempus quo in vtero gestabantur sine morbis transegerunt. Verùm enimuerò conceptus, & abortus, & C partus mulieribus in eo tempore, in quo etiam morbi, & sanitas, & mors omnibus hominibus fiũt, hęc verò omnia partim secundum dies, partim secundum menses, partim secundum dierum quadragenarios, partim secundum annum, significationem sui præbent. In omnibus enim his temporibus insunt ad vnumquenq;, & vtilia multa, & hostilia multa. Ex vtilibus igitur, sanitas & augmentũ contingit, ex contrarijs, morbi & mors. Dies quidem igitur maximè insignes in plurimis sunt, primi & septimi, multùm potentes in morbis, & multùm in fœtibus. Nam plurimi abortus in his diebus fiunt, nominantur autem tales effluxus, non abortus. Verùm alij dies intra quadragesimum insignes quidem minùs sunt, multi verò iudicant. Cæterùm in mensibus, eadem quæ

Qui post enixum uiuant.

Cur macilenti fiant.

Decimestres cur educentur.

Conceptus & cæterorum decretorium.

Quæ faciãt hæc.

Dierũ obseruatio.

Quantũ dies & menses possint.

in diebus fiunt,iuxta rationem insunt. Menses enim mulieribus sanis singulis mensibus apparent,tanquam peculiarem in corporibus vim mensis habeat. Vnde sanè septimi menses his quæ vterum gestant, fœtus in principium perfectionis constituunt. Pueris verò vbi septem menses à natiuitate impleuerunt,tum alia vtilia in corporibus fiunt, tum dentes in eo tempore apparere incipiunt. Eadem ratio est etiam in decretorijs diebus, si quidē fortassis vnà cū his quos recensui cōiungere,quis velit historiæ ac cognitionis gratia referentur. Etenim medicum qui ægrotorum salutem rectè coniectare volet, animaduertere quidem oportet & contemplari omnes dies,ex paribus verò decimum quartū, & vigesimum octauum, & quadragesimum secundum. Hic enim terminus ponitur à quibusdā pro harmoniæ ratione,& integer ac perfectus numerus, verùm ob quàm caussam, longius fuerit in præsenti exequi. cōtemplari autem sic oportet per ternarios ac quaternarios, ternarijs quidē omnibus copulatis, quaternarios autem, duobus ad duos connexis. At verò quadragenarij primū in fœtibus iudicāt. Quisquis enim primos quadraginta dies trāsmiserit,abortus effugit ex omni causa contingentes,plures autem fiunt in primò quadragenario abortus, quàm in alijs omnibus. Hoc autem tempore præterito, fœtus fortiores sunt, & ipsorum corporis per singula membra discretio fit: & masculorum quidem partes omnes valde conspicuæ fiunt fœmellæ verò in hoc tempus, carnes apparent exortus ac processus solùm habentes. Similia enim longius tempus in simili sunt, & tardius discernuntur, propter consuetudinem & amicitiā: quanquam aliâs quum à matre segregatæ fuerint,filiæ citius quàm filij pubescāt,& sapiant, ac senescant,propter corporum imbecillitatem, & victus rationem. Alter quadragenarius est, in quo circa octauū mensem fœtus in vtero ægrotant, de quibus hic totus sermo institutus est. Tertius est, in quo vbi nascantur pueri etiā malè afflicti,si effugerint quadraginta dies, apparent magis robusti ac sapientes. Nam & splendores clarius vident,& strepitum audiunt, quòd priùs non potuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus, cùm iuxta alia, tum iuxta sapientiam ex corpore elucescentem. Peculiarem quidem sapientiam in corpore inesse manifestū est, in prima sanè die. Nam

Dierū parium obseruatio.

Conformationis tempus in vtero.

Quā puellæ à pueris differant.

Quid suapte natura pueri sapiant.

D E F

A Nam in somnis, statim vbi nati sunt pueri, ridere & plorare videntur. Vigilantes quoque sua sponte statim rident ac plorant, priùs quàm quadraginta dies transeant. Non rident autem, etiam si titillentur ac irritentur, priusquàm hoc ipsum tempus transeat. hebetãtur enim vires in muccis: quanquàm mors etiã per fatum fit sorte designata. vt hoc exẽplo omnibus fit, ꝙ omnia existentia quæ naturam ex ijsdem habent, transmutationes per tempora venientia habeãt. Declaratur autem in singulis, quum alia nascantur, alia corrumpantur. Porrò anno finiente multi quidem morbi fiũt, multæ etiam sanitates, iuxta temporis rationem, ad menses, & ad singulos dies. Septenarijs autem annorum, cum alia multa insignia B corporibus fiunt, tum dentes pueris excidunt, & alij nascuntur. Quæ enim in corporibus fiunt, ea scribam.

Mors & cætera cur fiant.

Septimana in corporibus præualent.

Principium autem huius septimestris in alijs codicibus sic habebatur.

DE septimestribus autem quidam sic dicit, quod negotium oculis nondum vidi, sed tantùm audiui. Quo autem modo mihi fieri posse videatur, declarabo. Multæ naturæ mutationes, conuersiones, & excessus in animalibus & arbustis, cæterisq; satis, spõtéve nascentibus æuo perpetuò, longoq; fiũt: nam alicubi iam fœmina & mas multis manibus, oculis auribúsq; cõformati, natiq; sunt, varijsq; alijs formis, C concreta ora, & ossa alij habentes mirandam naturæ præuaricationem, mutationem, & excessum. cuncta enim temporibus labentibus & discreta, & cõfusa & peculiaria perficiuntur. Nam secundum priscam generationem, cùm omnia animantia condita & creata sunt, sic conformata fuerunt. Scitoque etiam nunc eodem modo & per eadem secundum leges & ritè cuncta conformari nasciq; posse. Mihi verò (quemadmodum homini circa septimestria definienti datur) hæc stata specie, pro cœli, terræq; benignitate, quemadmodum fructus oriri videntur. Quòd videre est in Aegypto, vbi omnia perfecta nascuntur, & perficiuntur, multa etiã & per annum totum omniq; tempore terrę benignitate, calorisq; circumaggeratione, Nilíve inundatione scaturiunt. Simili modo & circa animantia septimestriaq; perfecta vitaliaq; illic omnia

De mẽbris agnascentibus.

Terra Aegyptiæ fœcunditas.

Quid ad similitudinem faciat.

nascuntur. Quamobrem si quæ conceptura est, vti sibi successionem pariat, bene habeat, virq; ad eam rem demittendam promptus, præstoque sit, corpus siue corporis alueus creatur & perficitur. Collatio enim & concordia, validaq; necessitas & vis cogit, vti perficiatur & adolescat suo satori non dissimile. Nam si maior minórue, & dissimilis forma & figura sit, illi vnde orta est perfecta nõ haberetur. Quare dicito, statuitóue, medium quid esse in magno negotio, conformationem rysmónve. Si ergo cõformatio aliqua ad homines peruentura est, leni & miti modo perueniat necesse est, perq; hominum commoda: si minùs, quidam præpubescunt & præsenescunt, quemadmodum qui præsenescunt, & si ritè & secundùm legem fiat. Conformatioq; cõtabescit, & ad ossium commoda, fibrarum venarum, neruorum, viscerum, intestinorum, vteri, cæterorúmque perfectionem conuertitur. Sed forsitan aliqui petent, cur octimestria, & trimestria non viuant? quoniam fluxi paruuliq; sunt, quædam enim sic æuum, & ætatem nacta sunt & per similia conformari & discerni consueuerunt, quemadmodum quæ in terra seruntur & plantãtur. quædam enim pluribus, quædam paucioribus diebus nascuntur secundum tempus. Tempus autem solis & lunæ circuitu perficitur, & sequitur, nec etiam vndecimestres, nec duodecimestres secundum eandem rationem horum viuẽt, donec pueruli sunt: nihil enim præter sua vestigia & naturam fit, aut adolescit, nec etiam si quid fabulentur. Sed cuiusque conformatio, forma figuráve, & similitudo, siue rysmos, secundum naturalem legem perficitur, & ritè finitur. Nam naturalis machinatio cuncta in oculos, vel aures, vel nares, vel os transfert: quæ conformationibus his continetur, vel per alias concretiones, syncriséſve absumit. Quare nũc periti cùm sint, conceptus omnes noscent quæ priùs excogitaui.

Cur octimestres & trimestres non viuant.

Temporis autores sol & luna sunt.

Quæ prius conformentur.

D E F

Hippocratis.

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE OCTIMESTRI PARTV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

DE octimestri partu sic sentio. Impossibile esse vt duas cõsequenter succedẽtes afflictiones pueri ferre possint, *Cur octimestria nõ uiuant.*
B & propterea octimestres non superstites manere. Cõtingit enim ipsos consequenter affligi, tum ea quæ in vtero fit afflictione, tum ea quæ in partu accedit, & ob id nullus octimestris vitalis est. Insuper & decimestres appellatos, in septẽ quadragenarijs dierum magis in lucem edi sentio, & maximè contingere vt educentur. Nam perfectissimus est fœtus in primis quadraginta diebus, vbi verò plures accesserint, perit. Cogũtur enim multa in pauco tempore assumentes ac perferẽtes, multum ægrotare, ex quibus mors consequitur, incipit autẽ laborare puer ante partum, & interitus periculum subit, quũ *Quãdo partus periclitatur.*
C in vtero vertitur. Producuntur enim omnes sursum habẽtes caput, pariuntur autẽ multi in caput, & securius discedunt ac liberantur his qui in pedes pariuntur. Flexibiles enim corporis partes non impedimẽto sunt, puero in caput exeunte. Verùm quum in pedes prodierit, obturamenta cõtingunt. Versiones scilicet in vtero, & alia pericula, & vmbilici puerorum iam sæpe circa colla apparuerũt. Si enim iuxta partẽ quamcunque vmbilicus fuerit in vtero porrectus, magis hac parte puer vmbilici circũactionẽ, dum vertitur, faciet, quàm circa ceruicẽ. Si verò iuxta humerũ, vmbilici circũactionẽ retrahit, hoc autẽ vbi fit, etiã matrẽ magis laborare necesse est, & puerũ aut perire, aut difficilius exire. Quare multi iam pueri principiũ morbi intus nacti prodiere, & cõsequenter alij perierunt, alij morbidi superuixerunt. Quicunq; verò probè ac *Melius in caput exeunt.* *Multi de uentre morbos trahunt.*

Qui probe coalescant. tuto prodierint,& in conspicuum exierint, de repente ex ne D
cessitate in ventre liberati,& crassiores ac maiores, quã pro ratione statim existunt,his non ex augmẽto,sed laxo tumore id contingit, & multi sani ex his pereunt. Si enim tumor non residat citius quàm tertio die,aut paulo serius,morbi ex ipso fiunt. Quare etiam alimenta ac respirationes periculose mutantur.Si quid enim morbidum inducunt per os & per nares inducunt:& pro eo quòd tanta ingerantur edulia quanta sufficiũt,& ea etiã non superentur,multo plura ingerunt: vt necesse sit & cogantur præ ingestorum copia, & præ ipsa adeò affectione,qua pueri corpus afflictum est, alia quidem per os & nares rursus exire,alia verò per intestinum ac vesicam inferne transire,antea nullo horum ita cõtingente.Sed E
& pro flatibus ac spiritibus,& humoribus ita cognatis, cum quibus necesse est in vtero consuetudinem ac beniuolentiã habuisse omnibus peregrinis vtitur, crudioribus ac ficcioribus,& minus mãsuetis,vt necesse sit dolores aboriri multos,plerisq; etiam mortes:quandoquidem etiam viris transmutationes locorum ac victus,morbos faciunt. Eadem ratio est & de vestibus.Pro eo enim quòd carne & humoribus induti fuerunt, isq; tepidis ac liquidis & cognatis, tales vestes pueri induunt quales ipsi viri. At verò vmbilicus per quẽ alimenti ac spiritus ingressus pueris cõtingunt, solus ex omni corpore vtero adhæret,& per hunc introitus ac ingressus ingredientiũ particeps fit,reliquæ partes cõniuent, & nõ prius apertæ sunt,quã vbi in exitu fuerit puer ex ventre.Quũ autẽ F
in exitu fuerit,reliquæ omnes aperiuntur, verùm vmbilicus attenuatur,& cõniuet ac resiccatur.Quemadmodũ autem in his quæ ex terra nascuntur,fructus pleni ac maturi secernuntur,ac decidunt, iuxta discriminationem qua parte inhærẽt: Sic etiam pueris maturis ac perfectis,vmbilicus quidem conniuet ac clauditur,reliqua verò aperiuntur, vt & ingredientia suscipiant,& exitus habeant secundum naturã, quibus necesse est viuentes vti.Singula enim separantur, iuxta modũ quo agmina congregantur repẽtia:optima autem sunt, quæ maximè soli connutrita sunt.Cęterùm decimestres & vndecimestres partus, ex septem quadragenarijs eodẽ modo fiũt, velut ex dimidio anno septimestres. Plurimis enim mulieribus necessarium est in ventre concipere,post menstrua purgamen

Mutatio loci & ciborũ quid possit.

Proprietas umbilici.

Decimestres & undecimestres & septime-

A gamenta, vbi ab his exolutæ fuerint. Oportet igitur mulieri tempus dare mensis, in quo ipsa purgatio continget: & hoc tempus quibus breuissimum fit, tres sunt dies, Plerisque autem multo plures. Sunt autem & alia multa impedimenta etiam in viris, ex quibus conceptus retardatur. Oportet autē vel maximè hoc considerare. Quòd nouilunium quod dies vnus existit, exactissimè trigesima mensis pars est. duo autē dies, fermè quindecima mensis pars sunt. Tres verò dies, pars mensis decima sunt, & reliqua iuxta horum rationem. & nō est possibile in paucioribus partibus fieri, neque menstruorum solutionem, neque fœtuum conceptionem. Ex his igitur omnibus necessarium est plerasq; mulieres circa plenilu-
B nium, & vltra in ventre concipere, vt ducenti & octoginta dies, sæpe vndecimum mensem apprehendere videantur, tot enim dies septem quadragenarios constituunt. Nam quum vltra plenilunium mulier concipit, necesse est eum conceptū vndecimum mensem attingere ac apprehendere, quo ad vltimum circuitum perueniat.

Tres quādo pariantur. Conceptus uarietas.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE SVPERFOETATIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

Vum superfœtarit mulier, si primum puerum in medio vteri habuerit, superfœtatio elabitur, à primo ac veteri expulsa. Si verò in altero cornu superfœtationem habuerit, posterius ipsam insuper parit non vitalem, nimirū vitalitate vbi vterus laxatus & humectus fuerit exsoluta. Si verò non statim secedat superfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrē: & facies intumescit, tibiæq; ac pedes, & si pereat, cibū auer-

Quæ superconcipiant.

ſatur donec exciderit. Supesfœtant autem mulieres, quarum D ſtomachus id eſt vteri os, poſt primum cõceptum non clauditur ita valde, idque apparentibus ſignis conſtat, clauditur autem poſt ſuperfœtationes quæ poſterius inſuper pariuntur. Si ſuperfœtatio nondum partium diſcriminationem habeat, ſed caro ſit, non quidem intumeſcit, ſed putreſcit donec ex vtero exeat. Si cui exeat ſecunda pueri in vtero, priuſquam puer foras procedere incipit, ægrè parit: & magis adhuc periculoſe, ſi caput non præcedat. Si verò alicui vna cum ſecunda puer foras exierit, & ad ſtomachum, id eſt os vteri progreſſus, rupta ſecunda emerſerit, magis facilè parit. Itemque ſi puer quidem foras prodit, ſecunda verò adhæreſcit, & ſeipſam retrahit, atque iſthic manet. Quum puer non vitalis futurus naſcitur, caro ipſius vngues ſupereminet, vngues verò tum in manibus, tum in pedibus deficiunt. Quum vitali puero naſcente manus præminuerit, primùm retro retrudenda eſt, donec retruſeris: & ſi ambæ præminuerint, ambas retrudes, Et ſi crus præminuerit, etiam hoc repelles. Vbi verò ambo crura in propatulo manſerint, neque aliò proceſſerint, fomento vti opus eſt, à quo humectiſsimus vterus reddatur. habeat autem odorem ipſum fomentum. Et quum caput in propatulo fuerit, reliquum verò corpus intus erit, etiam ſic fomento vteris. Et quum pars corporis in vtero, pars in pudendis, pars extra pudenda intumeſcit ac manet, etiam ſic fomentum adhibebis. Et ſi quidem à fomento proceſſerit, ſatis eſt: ſin minus, os vteri elaterio craſ- F ſo aqua diluto oblines, quo partum producat. Sed & à potibus ac cibis partus promouendus eſt, & pudenda ipſa cerato illinenda, ſi ſicciora quàm ex re eſt, eſſe tibi videbuntur. Quum pueri capite ex ſtomacho apparẽte, reliquum corpus procedere non vult. puer autem mortuus eſt, digitos aqua madefactos inter ſtomachum ac caput immittito, & in orbem circunducito, deinde ſubditum ſub mentum digitum in os intrudito, ac foras trahito. Quum verò reliquum corpus extra pudenda fuerit, caput autem intus, in pedes videlicet prodeunte fœtu, poſtquam digitos in orbem circunduxeris, ambas manus inter ſtomachum ac caput aqua præmadefactas immittito ac extrahito. Si verò extra ſtomachum fuerit, verum intra pudenda, immiſsis manibus apprehen-

Quæ non facilè & contrapariant.

Stomachus uuluæ.

Quando ungues deſunt puero.

Quo pacto partus educatur.

Quo pacto partus educatur.

Quomodo partus mortuus educetur.

ſum

A sum capite educito. Si porrò fœtus intus maneat mortuus, &
non posit neque sponte, neque per medicamenta iuxta na-
turam excidere, manu cerato maximè lubrificante uncta,
deinde in vterum intrusa, humeros à collo magni digiti co-
namine deducito. Oportet autem ad huiusmodi etiam vn-
guem instrumentum in magno digito habere, & distractio-
ne facta manus educere, deinde rursus immissa manu, ven-
trem diffindere, & ex diffisso intestina sensim eximere: de-
inde his exemptis latera confringere, quo considens corpu-
sculum leuius ac expeditius fiat, & facilius exeat non tumi-
dum existens. Cæterùm si secunda non facilè excidat, ma-
ximè quidem ad fœtum appendere sinenda est, & puerpera
B velut super sella ventri exonerando destinata, lasanum græ-
ci vocant, locanda. Sit autem in altum extructa sella, vel si-
mile quiddam, quo fœtus dependēs grauitate sua secundam
simul extrahat. Sensim autem hoc faciendum est, nō violen-
ter, ne præter naturam diuulsa, inflammationem inducat.
Substernere igitur lanas molles quàm maximè recens car-
minatas fœtui oportet, quo paulatim remittant ac considant,
Aut vtres duos copulatos aqua plenos supponere, & suprà
vtres lanas insternere, & suprà has puerum. deinde vtrun-
que vtrem stilo perforare, quo paulatim aqua effluat, effluen
te autem aqua, vtres remittunt ac considunt, considentibus
autem vtribus, fœtus vmbilicum attrahit, vmbilicus verò
attrahit secundam. Si verò suprà lasanum, vel simile quid-
C dam puerpera sedere nequeat, super reclinatam sellam per-
foratam collocetur. Si verò adeò debilis est, vt omnino se-
dere non posit, lectum, quàm erectissimum à capitis parti-
bus struemus, vt deorsum declinet ac repat, & sic fœtus gra-
uitas quàm maximè simul secundam trahat. Verùm puerpe-
ram sub alis, foris ad lectum fascia, aut loro lato ac molli, al-
ligare oportet, vt ne quum erectus sit lectus, corpus ipsius de-
orsum feratur. Iuxta eundem autem modum etiam si vmbi-
licus abruptus sit, aut etiam ante tempus recisus, moderatè
grauibus ponderibus appensis, secundæ eductionem facere
oportet, Optima enim hæc curatio in talibus existit, & mi-
nimè lædit. Si cui puer in vtero immoriatur, & non egredia-
tur humido vtero existēte, & quum iā nō habeat ampliùs hu
miditatē, sed siccatus fuerit vterus, primū quidē intumescit
puer,

Secūda quō extrahatur.

Quid faciat umbilicus ruptus, uel ante tēpus abscisus.

puer,deinde colliquescunt ac putrescunt carnes,forasque effluunt,postremum autem ossa procedunt : & fluxus aliquando corripit,si non priùs moriatur. Quũ puer immortuus fuerit,tum alijs signis coniectare id licet,tum iubere,vt aliquãdo in dextro latere iaceat, aliquando in sinistrum transmutet. Trãslabitur enim in vtero puer eo quò mulier se vertit, velut lapis aut aliud quiddam,si mortuus fuerit,& pectinem frigidum mulier habet.Si verò viuat,& pecten calidus est,& venter totus translabitur vna cum reliquo corpore extẽtus, & in ipso nihil translabitur absq; reliquo corpore. Si cui ex partu laboranti fluxus multus sanguinolentus citra dolorem,ante puerum prodeat, periculum est puerum mortuum exoluendum esse,& non vitalem processurum. Prægnantibus mulieribus plerisque stomachus vteri propè extat ante partum. Mulier prægnans si non coitu vtatur,faciliùs à partu liberabitur. Quæ gemellos gestat, eadem die parit velut concepit, habet autem vtrosque pueros in vna secunda. Muliere ægrè pariente,si puer in genitalibus locis hæreat,& non facile exeat,sed cùm labore ac medici machinamentis,tales pueri modicæ vitæ sunt.horum vmbilicum secare non oportet,priusquàm mingant,aut sternutent,aut vociferentur,sed sinendi sunt,& mulier proximè apud puerum permaneat,& si sitierit,aquam mulsam bibat,& si vmbilicus inflettur velut stomachus,& moueatur aut puer sternutet,aut vocem rumpat,tunc sanè secetur dum puer respirat, si verò non infletur vmbilicus, neque moueatur tempore accedente viuet. Prægnantem mulierem si aliter non cognoscas, oculi tracti & cauiores fiunt, & candidum oculorum albedinis naturam non habet, sed liuidius existit. Si qua partui vicina sit,& oculos cauos habeat,& facies intumescat,& ipsa tota itemque pedes tument, vt velut à pituita alba apprehensa appareat,& habeat aures albas,& summum nasum album,& labia liuida, ea ipsa mortuos gestat quos pariet, aut viuos praue,& nõ vitales,& exangues,vtpote morbosos, aut priùs peperit non vitales.Huic sanguis in aquositatem conuersus est. Oportet igitur tali post partum odorata in vuluã apponere, & comedere ipsam ac bibere odorata. & primum in facie nasus summus insignis euadit,ac colorem recipit. Si qua prægnans terram edere concupiscat,aut carbones,eaque edit,in

Partus immortui signa. *Cùm fluor cruẽtus partum præcedit, periculum est.* *Quæ facilè pariant.* *Quãdo umbilicus non statim secãdus est.* *Signa grauida.* *Quæ paritũ mortuum gestet.* *Quum grauidæ ter-*

D E F

A edit, in capite pueri vbi natus fuerit, signum à talibus apparet. Mulierem id nosse expedit, vtra mamma ipsi maior est, illic enim fœtus existit. Similiter autem & oculum considerabit. Maior enim & splendidior omnino erit intra palpebram, etiam eius partis cuius mamma maior existit. Si cui ab appositis in vuluam non valde fortibus, dolores in articulos perueniant, & stridor dentium corripiat, & membris tendatur, acoscitat, hāc magis cōcepisse spes est, quàm eam quæ nihil tale patiatur. Mulier quæ præter naturam crassa est, ac pinguis, & pituita repleta, non cōcipit hoc tempore. Quæ verò ex natura talis est, horum gratia concipit, si non aliud quiddam ipsam impediat. Mulieribus plerisque quum menses apparituri sunt, stomachus vteri in seipsum contrahitur, magis quàm alias. Mulier quæ facilè concipiebat, si prægnans esse desijt, bis per annū à manibus ac cruribus venam secari sinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint: quum verò prægnans est, desinunt, conceptu autē ab vtero exoluto rursus insunt, odorata & bibere, & ad vteri os apponere conducit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis, vbi purgata esse videbitur, & os vteri rectè habuerit, lauetur, & caput confricetur, nullo autem vnguine illinatur, deinde linteum inodorum lotum circum capillos ipsos circundatum, reticulo loto aut nihil olenti obliget, ita vt primùm linteum ipsum capiti imponatur, posteà quiescat galbano ad vteri stomachum apposito, quod coctum ac mollitū sit ad ignem, & non ad solem. Deinde manè deposito reticulo cùm linteo, verticem suum alicui olfaciendum exhibeat, & si quidem oluerit, probè purgata est, sin minùs, malè. Hæc autem ieiuna faciat, & si non fœcunda fuerit, nunquam olebit, neque purgata, neque aliâs, & si prægnanti idem medicamentum apponatur, neque sic probè olebit. Quæ verò prægnans futura est frequenter, & facilè concipit, ac sana existit, etiam si non apposueris neque purgaueris, vertex ipsius olebit, aliud verò nihil. Vbi autem omnia probè videbuntur, & ad virum accedere oportuerit, mulier ipsa ieiuna sit, Vir autē non ebrius, frigida lotus, & commodo alimento nutritus. Et si cognouerit mulier genituram se cōcepisse eo tempore virum non accedat, sed quiescat. Cognoscet autem si quidem vir se emisisse

B and C appear as margin letters at "ses apparituri" and "stomachum apposito".

ram uel carbones edūt, quid eueniat.

Qua parte sit partus.

Crassæ præter naturam cur non concipiant.

Conceptus quî paretur.

emisisse dixerit, ipsa verò præ siccitate ignorauerit. Si verò D vterus rursus in pudenda genituram reddat, ipsaque humecta fiant, rursus cum viro coeat, donec concipiat. Mulier quæ concipit quidem, perdit autem fœtus bimestres, exactè in eodem tempore, & neque priùs, neque posteriùs, atq; hoc iterum atque iterum perpessa fuerit, imò si etiam trimestres aut quadrimestres, siue vetustiores perdiderit, iuxta eundem modum, Talibus vteri puero augescente, & bimestre aut trimestre, aut quantũcunque tempus transgrediente, si quando etiam aliàs augescit, in maiorem amplitudinem non porriguntur, ita vt non ampliùs sufficiãt capiendo fœtui, sed proptereà perditur eodem tempore. Huic cucumerarium medicamentum in vterum dare oportet, ipsumque distendere ac E inflare pharmacis appositītijs hisce. Cucumeris syluestris medulla contundatur ac cribretur, deinde modicum de ipsa melle cocto copiosiori misceatur, addito silphio modico: fit autem velut dixi, mel coctum, hoc circum specillum oblinatur, crassitudine formata quantam vteri stomachus suscipere potest: apponatur autem ad os vteri, & impellatur quo in internam vteri partem penetret. Quum verò colliquuerit medicamentum, specillum extrahatur. Sed & elateriũ hoc modo præparatum apponere potes, Similiterq; colocynthidem syluestrem. Per hoc autẽ tempus edat allia quàm plurima, & silphij caulem, & quicquid flatum in ventre inducit. Hoc appositītium pharmacum per tertiam diem apponatur, donec, probè habere visa fuerit, copia quantam vterus admittit. In- F teriectis diebus, mollientibus vtendum est: postquàm autem ex mollientibus præparatum fuerit os vteri, post mensium apparitionem vbi sicca fuérit, cùm viro commisceatur. Si cui vterus suppuratus fiat, aut post partũ, aut ex abortu, aut quomodocunque aliâs, & non in vase alio ac tunica, velut in tuberculo solet, pus fuerit: huic conducit specillum vnctorium in vteri os demittere. Minùs enim opus fuerit vstura, si ad specillum processerit, deinde erucas à tithymalide colliges: habent autem velut aculeos quosdam, quos leniter rescindes, ne pabulum internum ex ipsis elabatur, deinde siccabis ipsas in sole, ac teres. Vermes quoque stercorarios similiter in sole siccabis ac teres, & erucæ quidem pondus duorum obolorum Aeginæorum, vermium verò duplum miscebis, modico aniso

Cur quædã partus bimestres, uel maiores perdant.

Medela.

Purulentæ uuluæ caussa & medela.

Erucæ tithymalidis.

Scarabæi.

A anifo addito,aut aliquo eius generis. Nam mali odoris medicamentum euadit. Hæc autem læuia facta ac contrita vino albo odorato diluito, Et postquam biberit,grauitas accedit, & torpor in ventrem irruit. Si itaque accedit,aquam mulsam modicam insuper bibat. Si qua liberis carens, imprægnatione ac puerorum generatione indigeat, atque ea iam prægnans fuit ac peperit,& hoc ipsi contingat,aut quum stomachus vteri siccus,aut summa parte affectus,aut conclusus fuerit,aut non rectè habuerit,sed ad coxēdicem alterum distortus,aut ad rectum intestinum occultatus,aut in seipsum contractus fuerit,aut labium stomachi sibijpsi vtcunq; incubuerit,aut stomachus vteri asper & callosus fuerit: durus autem *Conceptus reparatio.*

B fit,& à conclusione,& à callositate:his menses non apparēt, aut pauciores quàm oportet,& per longius tempus apparēt. Sunt autem in quibus etiam menses iuxta corporis sanitatē, & vterorum exitum reperiuntur, imò consueto & iusto modo,& stomacho vteri præ caliditate ac humiditate mensium non valde læso. Verùm genituram non suscipit propter hāc læsionem, quæ impedit susceptionem, stomacho non rectè habente. Huic per totum corpus fomentum adhibere oportet, & pharmacum bibendum dare,ac corpore primùm purgatam ac mundam reddere,siue supernè & infernè opus habuerit,siue supernè solùm. Et si quidem supernè purgans medicamentum dederis, fomentū ante purgationem non præmittes. Verùm fomentum adhibebis infernè purgaturus. Si *Quæ conceptum impediant.* *Medela.*

C verò supernè purgante medicamento non egere videbitur, præmisso fomento,infernè purgans bibēdum dato. Cùm autem probè purgatum esse corpus videbitur postea vtero fomentum adhibeto,frequentes insessus ipsis adornans, si ita conferre videbitur. Immittes autem in fomentum,cupressi ramēta,& lauri folia cōtusa, lauabisq; multa & calida aqua. Vbi verò recens lauta fuerit,& fomentū admiserit, vteri os dilatabis specillo stanneo,corrigesq; vbi opus fuerit: potes & plūbeo vti,initio per paruum facto,deinde crassiore adhibito si suscipere potest,donec rectè habere videbitur. Intinges autem specilla in mollitorio quopiam diluto, aut etiam liquido reddito,si conferre videbitur. Specilla ipsa retrò caua facienda sunt,deinde circū ligna longiora adaptāda, sicq; ipsis vtendū. Cæterū hoc tēpore bibat,in vino albo odorato *Specillum quale in his uelit esse,uideto.*

dulci

dulci & quàm ſuauiſsimo decoctam tædam quàm pinguiſsi D mam, in tenuia ſegmenta conciſam, & apij ſemen cõtuſum, & cumini Aethiopici ſemen, & thus quàm optimum. ex hoc bibat ieiuna copia quanta moderata eſſe videbitur, tot diebus quot ſatis habere videbitur. Et edat catulos coctos, & polypum in vino dulci coctũ, iuſculumq́; ipſum bibat, & braſſicam coctam, Vinum autem albũ inſuper bibat, & ne ſitiat, & calida bis per diem lauet. A cibis autem hoc tẽpore abſtineat, ab eo verò tempore ſi quidem proceſſerit per ſtomachum, & quid purgationis foris apparuerit adhuc de potione bibendum eſt vnum atq; alterum diem, & à ſpecillorum vſu deſiſtendum, ac conandum, vt vteri appoſititijs medicamentis purgentur. Cuicunque autem ſtomacho recto, ac magoo E & ſano exiſtente, ac probè habente, & in loco vbi conuenit & oportet ſito, menſes non apparuerint ex toto, aut pauciores, & per longius tempus, & non ſani, morbum ipſum inueſtigabis quemcunq; tandem vteri habent, & ſi corpus quoq; aliquid conferat, cauſam perſcrutaberis ob quam non concipit: & hæc ſic habeant, & curationem facies ſi medelam ſuſcipere volet, initio à fortibus facto, prout opportunum viſum fuerit, ita vt deſinas in molliorum vſu, donec vterus viſus tibi fuerit probè eſſe purgatus, & ſtomachus recto ſtatu eſſe conſtitutus, & ritè ſitus. Si verò à potu ac medicamento menſes non proceſſerint, etiam ſi moderato tempore id biberit, nequaquam à potu ceſſandum eſt: vbi verò probè habuerit, ſpecillorũ vſu os ſtomachi molliendum eſt, & faciendum vt hiet, ac viam præbeat appoſito medicamento, idq́ue F pharmacis ſuffitui aptis ac mollientibus perficies. Quum autem ſatis ſuffitum ac mollitum eſſe videbitur, appoſito medicamento ſubdititio vteri purgationem facies, donec ritè habere videbitur, à mollibus ad fortiora progreſſu facto, ita vt rurſus in mollibus ac odoratis deſinas. Nam pleraque ex fortibus medicamentis ſtomachum exulcerant ac corrodũt. Deinde verò tum ſtomachum ad rectum ſtatum ac ſanitatẽ redigito, quo aptus ſit ad ſuſcipiendam genituram, tum vterum ſiccum reddito, & flatum immittito. Si mulier præ pinguitudine vterũ ad cõcipiendũ læſum habere videatur, attenuatio quàm maximè, & gracilitas inducatur, ſuprà reliquã curam. Tempus porrò vernum aptiſsimum eſt ad concipiendum

Stomachus locellorum.

Cùm pinguedo cõceptum impedit, quid agendum ſit.

A dum. Vir autem non sit ebrius, neque vinum albũ bibat, sed quod fortissimum est ac meracissimum, itemq; edulia fortissima, & calida non lauet: robustus autem sit, & sanus, & à cibis abstineat ad rem non conferentibus. Et vbi marem generare voluerit, mensibus desinentibus aut defectis misceatur, & quàm penitissime intrudat, donec desæuiat. Vbi verò fœmellam generare volet, quum plurimi menses prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum testem obliget, quantum id tolerare poterit: sed si marẽ generare expetat, sinister testis obligandus erit. Stomachus vteri à suffimẽtis quidem, vbi conclusus fuerit, hians redditur, ab emollientibus verò mollescit. Suffire autem oportet, loti corticem, lauri semen siue baccas, & folia eiusdem viridia contusa, thus myrrham, artemisiæ semen aut folia: item anisum & adipem aut ceram simul contusa, sulphur, cupressi semen, peucedani radicem, myrti folia viridia contusa, fibri testem, asini masculi stercus, allia, styracem, adipem suillum. sed & si distortum os vteri fuerit, his suffiendum est.] Sic quidem igitur hians redditur ac conuertitur. Mollire autem per hæc vteri os oportet, sandaracham videlicet, adipem caprinum, fici succum, silphij succum, cyclamini succum, Thapsiam, succum tithymalli, cardamoni semen, herbam quæ peplos appellatur, fibri testem, lini semen, nitrum, ari radicem, staphidem syluestrem, calamithæ folia viridia, herbæ lanariæ siue struthij semen scillæ internam partem.

Quo modo mas fœminaue generandus.

Simile quid præcipit Columella in ouibus.

B

Quæ leniãt asperent, claudant aperiántque uuluam, locellósue.

Medicamina purgantia locellos.

C

Medicamenta emollientia, & ad ciendum idonea, quo fortis purgatio fiat.

THapsiæ radicem, medullam bouis, adipem anserinum, rosaceum, hæc trita ac feruefacta per quatriduum apponat, & bibat porri succum, ac vinũ dulce album. Item resinam, & oleum tepidum, cuminũ, nitrum, mel, sordida lana excipiat, & per quatriduũ vtatur, bibatq; apij semen, & thuris nucleos quinque, & cuminũ Aethiopicum in vino albo meraco dulci, lauetq; bis per diem. Item myrrham, thus, fel bouis resinam terebinthinã, aut netopon siue metopium vnguentum, horum singulorũ æqualem mensurã misceat, & in lana pura, aut linteo tenui apponat. Intingat autẽ linteũ in vnguẽto albo Aegyptio odorato, & filo obligatũ, à balneo subdet,

Diuersa locellorũ purgamenta.

& polypum plagis molitum edat, & apij ac asparagi semen D
ac vinum album bibat, ter in die ieiuna existens. Aut myrrham, casiam, thus, cinamomum, netopum, singulorum equas portiones lana exceptas, aut in glandes redactas apponat.

Aut cucurbitæ sylvestris interiora, cuminum tostum, anethi semen, cupressi radicem, trita ac melle cocto subacta in glandes cogito, easque subdendas exhibeto, & bibat Pæoniæ radicem, apij semen, ac silphij succum, cum vino. Sed & Bulbium ipsum subditum purgat. Item myrrham primariam, & florem æris modicum in vino albo odorato subdat.

Medicamenta subdititia ad uterum purgandum conuenientissima.

ACcipe æris florem ac nitri tertiam partem, melleque E
cocto subacta in glandulas iustæ magnitudinis ac crassitudinis redige, atque sic ad vteri osculum appone. si verò fortius facere velis, elaterium ammisce, ad florem solum, & hoc modo coactas glandulas subdendas præbe. Potes & ramulorum fici corticem derasum ac tenuiter tritum ammiscere, quum os vteri siccius esse videbitur, dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium & æris florem trita, duabus floris partibus, vna elaterij acceptis, dilue, & cyclaminum tritum prout oportunum videbitur ammisce, & in lana simul coacta subde.

Glandulæ album fluxum purgantes.

ARtemisiam herbam, nitrum, cyclaminum semiaridum F
cuminum, subde. Alia. Artemisiam herbam viridem tritam, & myrrhæ tertiam partem, ammixto vino odorato, in lana alba obuolue, eamque vino tinctam apponendã præbe. Vbi verò hiauerit vterus, nitrum, cucumeris sylvestris medullam, cyclaminum semiaridum, in lana appone.

Subdititia omnis generis purgare potentia.

STaphidem sylvestrem viridem tritam, artemisiæ herbæ folia trita, melle cocto excipe, & in vmbra siccata in glandulas coge, ac subdendas exhibe. Aliud. Florem æris, & alumem Aegyptium cum cyclamino dilue, & velut priora melle cocto excipe, aut in carinam inde, cum modica myrrha. Aliud. Cyclaminum tritam vino albo odorato ammixto, in linteo tenuissimo puro obliga, & subdendã prebe.

Aliud

A Aliud. Cyclaminum ſemiaridum, nitrum, cantharidas, adipem, ſandarachen, ſubde.

De uirgine.

SI virgini menſes maturi non prodeant, multum & febricitat, & dolet, & ſitit, & eſurit, & vomit, & furit, & rurſus reſipiſcit: vterus mouetur, & quum ad viſcera vertitur, vomitus, ac febris, & delirium accedit, vbi vero ſedatur vterus, & hæc quieſcunt, eſurit, ac ſitit, & febris lenis, hepialon græci dicunt, tenet, Huic pelles agninas calidas ad ventrem apponere oportet, & ſuffitum facere in ipſa pudenda quàm penitiſsimè, ita vt ſuper amphoræ collo deſideat,
B & fumum admittat. Fiat autem ſuffitus ex myrrha magnitudine fabæ, & thuris dupla portione, ammixta etiam zea freſa, hæc ſimul ſuffire debet, & in ignem immittere maximè dum ieiuna eſt, & multa calida lauare.

Medicamentum ſubdititium.

ALumen Aegyptium emollitum lana inuolutum ſubdat. Aliud. Artemiſiam tritam, & vino albo ſubactam, apponendam præbe.

Puerperæ recèns enixæ.

ROſaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponenda præbe. Vbi autem vterus ipſi prociderit, acida & acerba offerenda ſunt, tum potanda, tum foris adhibenda. Item *Cùm uterus procidit.*
C ficum nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter trita in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ teſtam tuſam, & vino imbutam, cùm leporinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si verò poſt partum vterus doleat, ptiſſanam, & porrum, ac adipem caprinum coquat, indeq́ue modicum ſorbeat. Subdititium medicamentum. Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones ſubde.

Subdititium purgans & molliens.

NEtopum, roſaceum vnguentum, adipem anſerinum, linteis tenuibus excipe. Si menſes multi prodeunt, Pæoniæ grana nigra bis ſeptē numero, in vini cyathis duobus bibenda præbe. Si verò vteri frequenter prolabantur, vteros aqua tepida madefacies, ipſam verò mulierem ſupinam reclinabis, miſcebiſq́ue mali corium, gallam, & rhoem *Fabius Caluus legit, Si menſes multi nō prodeunt.*

rubram, hisque in vino albo tritis vteros illines, ac immittes. Posteà lauri folia in vino austero bibẽda dabis. Quũ autem mulier prægnans menses profluos habet, stercus asini siccum, & rubricam, ac sepiæ testam, trita simulque linteo illigata apponat, si verò secunda non purgetur, elaterij oboli Attici pondus in vini albi Cyathi mensura tritum bibendum præbè, & purgabitur. D

HIPPOCRATIS
COI LIBER DE EXECTIONE FOETVS, IANO COR[illegible]DICO PHY[illegible] INTERPRETE. E

*

Partus frustulatim extractio.

DE his qui non iuxta naturalem modum pariuntur, sed excinduntur, hoc modò se res habet. Primùm quidẽ Sindone suprà mulierem iniecta, eam suprà mammas circundato, & caput obuelato, ne videns quòd facturus es timeat ac exhorrescat. Si itaque fœtus obliquè prolapsus manum protensam habuerit, manu apprehensa foras producere quàm maximè conare, & brachium ipsum excoriato, atque vbi os brachij denudaueris, squatinæ pellem circũ duos manus digitos obligato, ne caro lubricitate sua elabatur. Deinde verò carnem circa humerum rescinde, ipsumque iuxta iuncturam exime, post ea caput iuxta naturã protrusum foras producere tenta, fœtũ verò ipsum intrò protrudito, ferramento per latus & costas, siue clauiculam adacto, quo flatum emittat fœtus, & considat ac contrahatur, atq; ipsi facilior exitus pateat. Cæterùm caput si fieri potest iuxta naturam extrahe, sin minùs, confringe: atque sic fœtum vnà subextrahe. Posteà calida largè perfusam, & oleo illitã decumbere iubeto, pedum situ alternatim variato. Bibat autem vinum dulce, album, meracius temperatum. Sed & resina melle trita ac vino ammixta, in potu præbeatur. De cætero verò curanda est, velut dixi, iuxta ea quæ relata sunt. Quum verò F

parienti

A parienti mulieri fœtus obliquè prolapſus fuerit:id quod contingit dum vertitur puer,& vmbilicus circum collum obuoluitur,& exitum fœtus impedit, & caput in coxendicem incumbit,& manus vt plurimum foras prominet, quod ipſum mortui fœtus ſignum eſt. Quibus autem manus non exerta eſt,vt plurimum viuunt fœtus, periculum autem etiam hoc modo eſt. Aliquę enim purgamenta ante partum mittunt,& neceſſe eſt cognoſcere ex eo partum ſiccum, & cùm dolore laborioſum eſſe. Quibus autem purgamenta antè partum non prodeunt,hę in pariendo faciliùs liberantur. Concutere porrò oportet hoc modo. Sindone ſubſtrata mulierem reclinabis,& aliam ſuperinijcies, quo pudendum ipſius ſit obuelatum,obuoluesque ſindonem circum vtrunque crus & circum vtranque manum. Mulieres autem duæ vtrunque crus apprehendant,& aliæ duæ vtranque manum,deinde concutiant validè ipſam tenentes non minus quàm decies. Poſteà in lectum reclinetur mulier in caput, ita vt crura ſurſum vergant,& mulieres omnes ipſum pedibus corripiant,manibus dimiſsis,ſæpeque concutiant,ac reiectionem in humeros faciant in lecto,quo fœtus in ſpacioſiorem locum retruſus vertatur,& naturaliter prodire poſsit. Et ſi dictamnũ creticum habueris,ipſum bibendum dabis:ſin minùs, fibri teſtem in vinum chium derades. Si verò vteri foras prodierint, ſiue ex dolore,ſiue ex partu,ſi quidem iuuenculæ fuerint,aggreſsionem facito: ſin minus, ſinito. Aggreſsio autem hoc modo fiat. Pelliculam vteri iuxta naturalem modũ & obliquè inciſam,linteo confricato donec inflammetur,& illinito phocæ oleo ſiue adipe, aut pice, aut mali punici flore integito,& molles ſpongias vino reſperſas apponito,& ex humeris ipſas alligato. Mulier verò decumbat cruribus quàm maxime ſurſum verſus porrectis. Moderatis autem edulijs veſcatur.

Partus directio.

B

C

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DENTITIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

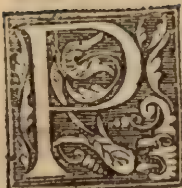

Carnosi, minùs lactis hauriunt.

PVeri natura habitiores, non pro carnositatis ratione etiam lac sugunt. Voraces verò & multum lactis trahentes, non pro ratione carnosi fiunt. Pueri sugentes si multum mingant, minimè anniculi fiunt. Quibus aluus multùm profluit, & bene concoquunt, hi saniores sunt. Quibus modicè profluit, & voraces sunt, & non pro ratione similiter nutriũtur, morbosi. Quib⁹ multũ lactosum reuomitur, his aluus supprimitur. Quibus in dẽtitione aluus ampliùs subducit, minùs cõuelluntur, quã quibus parũ. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum conuelluntur. Quicunque dentientes habitiores manent, & altiore somno vtuntur, periculum est ne conuulsione corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis similibus existentibus, meliùs liberantur. Non omnes in dentitione conuulsi moriũtur, sed multi etiam seruantur. Qui cùm tussicula dẽtiunt, tardius dentes producunt, in perpunctione autẽ magis gracilescunt.

Dẽtitionis uarietas.

Quicunque in dentiendo hyemem habent, si attente tractentur, dentitionẽ faciliùs ferunt. Qui plus mingunt quã egerunt, pro ratione habitiores sunt. Qui non pro ratione mingunt, verũ aluus frequenter cruda à pueris egessit, morbosi sunt. Qui bene dormiũt, & habitiores sunt, multũ alimentum adsumũt, idq; adiacet, nõ sufficienter distributum.

Qui dũ sugunt interim cibũ adsumũt, faciliùs ablactationẽ ferũt. Qui sæpè cruenta ac cruda per aluum egerunt, plurimi in febre somniculosi sunt. Vlcera in tonsillis citra febrẽ facta, securiora sunt. Quibus infantibus in sugendo tussis instat, vuã maiorẽ habere solẽt. Quibus citò in tõsillis vlcera

Tonsillarũ ulcera.

A vlcera serpentia considunt, febribus ac tussi permanentibus, periculum est rursus generanda esse vlcera recurrentia. Vlcera tonsillarum in infantibus periculosa. Pueris memorabilis magnitudinis, si vlcera in tonsillis sint, & deglutire possint, salutis signũ est. Quum verò maiores prioribus, deglutire in tonsillarum vlceribus non possunt, his multam bilem reuomi, aut per aluum prodire, periculosum est. In vlceribus tonsillarum si quid arenosum inest, non bonum. In tonsillarum vlceribus post prima tempora, pituitam per os effluere, si prius non fuit, commodum est, & tamen reducenda est. Si verò incipiat, & omnino remittat, gaudendum est. Si autem non sic effluat, vereri oportet. Qui tonsillas destillatione ve
B xatas habent, his aluus amplius subducta, siccas tusses soluit. Verùm pueris si quid concocti supernè prodierit, amplius soluit. Vlcera multo tempore in tonsillis citra augmentũ manentia, ante quintum aut sextam diem periculosa non sunt. Sugentes qui multum lactis adsumunt, vt plurimum somniculosi sunt. Sugentes qui non probè aluntur, macilenti fiunt, & ægrè vires recolligunt. Vlcera in tonsillis æstate facta, peiora sunt quàm alijs temporibus, citius enim proserpunt. Vlcera in tonsillis circa vuam proserpentia, in his qui seruantur vocem alterant. Vlcera proserpentia circa fauces, grauiora & magis acuta, vt plurimum spirandi difficultatem inducunt.

HIPPOCRATIS D
COI LIBER DE CORPORVM RESECTIONE,
IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INterprete.

*

Arteria.
Rteria ex vtraq; faucium parte exortum faciens, in summitatem pulmonis desinit, circulis composita consimilibus rotundis, in E
superficie se mutuo cõtingentibus. Ipse au-
Pulmo. tem pulmo testitudinẽ coadimplet, in sinistram cõuersus, quinq; apices habens, quos lobos & summitates vocant, cinereo colore præditus, notis
Cor. cauernosis cõpunctus, naturaq; antrosus existens. Ad mediũ verò ipsius cor situm est, rotondius ac oblongius quàm in o-
Magna uena. mnibus animalibus. A corde verò ad hepar multa chartilaginosa arteria procedit, & cum ipsa vena magna appellata, per quam totũ corpus nutritur.
Hepar. Hepar autem similitudinem quidẽ cum omnibus alijs habet, verũ sanguinolentius quam alia existit, apices habens duos, quos portas appellant, in dextris locis sitas. Ab hoc verò obliqua vena infernè ad rhenes
Rhenes. tendit. Rhenes autẽ consimiles colore, malorum speciẽ præ F
se ferunt. Ab his canales obliqui ac fermè triangulares in
Vesica. summum vesicæ apicem tendunt. Vesica autem tota neruosa est, magnaq; ac latè se extendens capacitas intra eam à natura disposita est. Et has sex partes intus per medium corpus
Gula. natura disposuit. Gula autem à lingua principium faciens, in
Stomachus ventrẽ desinit, quam sanè Græci etiã œsophagum, & stoma-
Septum. chum, id est os ventris, significanter appellant. Cæterùm
Lien. à spina retro hepar, septũ transuersum productum est. Ex la-
Venter. tere verò notho, sinistro videlicet, lien initio sumpto extẽtus est ad humani vestigij similitudinẽ. Venter autẽ hepati adiacens iuxta sinistrã partem, totus quidẽ est neruosus. A ventre verò extat intestinum ventri consimile, longum cubito-
Colon. rum non minus duodecim, pampino formiter in finibus inuolu

A uolutum,quod aliqui colũ vocant,per quod alimenti delatio contingit. A colo autem situm est rectũ ac princeps intestinum postremũ, carnem copiosam habens, & in summũ anũ desinens. Reliqua porrò natura ipsa ordinauit ac disposuit.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CORDE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

*

Or figura velut pyramis est, colore autem abundè puniceum,& tunicam leuem circũdatã habet, & est in ipsa humor modicus velut vrina, vt putare posis in vesica cor diuersari. Facta est autem ea gratia, vt sanũ in custodia florescat. Habet autem humiditatem tantã quantã satis est æstuanti in medelam. Cæterũ hunc humorem cor emingit, bibendo ipsum assumens ac cõsumens, pulmonis nimirũ potũ lambens. Etenim homo multo maximam partẽ in ventrem bibit. Gula enim siue stomàchus velut infundibulum, potus copiam & quæcunq; volu- C mus excipit. Bibit autem & in guttur ac arteriam, minus verò & quantum latere posit per rimam illapsum. Operculũ enim exactum epiglossis, lingula siue minor lingua appellata, ne permiserit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autẽ huius rei, hoc est: Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatã, sitienti valde bibẽdã dederit, maximè sui, hoc eñ pecus non est curiosum, neq; mundiciei deditũ. Deinde dum adhuc bibit ipsius guttur resecet, hoc colore ipsum tinctũ reperiet: sed nõ est cuiusuis hæc chirurgiæ aggresio. Nequaquã igitur fides nostra suspecta esse debet de potu, quòd homini in guttur vergat. Sed quomodo aqua aceruatim irruens, turbationẽ ac tussim multã exhibet? propterea inquã, quòd cõtra respirationẽ fertur. Quod enim per rimã illabitur, tanquã iuxta parietẽ delabens, aëris elationi

Cor quale cordis tunicula.

Paulò cor humectat.

Stomachi effigies.

Epiglossis

βεβαίωσις ab exẽplo.

non instat, sed leuem ac lubricā quādam viā humectatio ipsi D
præbet. Hūc itaq; humorē cor de pulmone vnà cum aëre abducit. Aërem quidē igitur vbi in medelā cessit, necessariò oportet retrò per eandē viam qua adduxit reijcere. Verū humorem partim in culeū ac vaginā suā expuit, partim rursus vnà cum aëre foras propellit. Quapropter etiā palatū eleuat, quū spiritus recurrit. Meritò autē recurrit. Non enī humanæ naturæ alimēta hæc sunt. Quomodo enim hominis alimētū sunt vētus & aqua cruda? sed sunt magis cognatæ affectionis castigatio & medela. Porrò vt ad institutū sermonē reuertamur. Cor musculus est valde fortis nō neruo, sed densitate ac cōstrictione carnis, & duos vētriculos habet discretos in vno amiculo, ab vtraq; parte vnū. Nihil autē inter se similes sunt, E
Alter enim in dextris ad osculū situs est, contingēs alterā venam. Alter in sinistris. Totū enim cor in his sedē suā firmauit. Sed ille etiā omnino amplioris ventris, & magis inanis quā alter est, neq; extremitatē cordis attingit, sed caudā eius ambit, solidus item est, veluti extrinsecus assutus. Alter autē subter sinistrā mammā maximè in directū situs est, vbi etiā saltus ipsius significationē sui præbet. Amiculum autē habet crassum itemq; foueā. Foueæ enim speciē præ se fert similē mortario. Sed enim hic etiam pulmonē subit cum mansuetudine, & circuniectu ipsius, caloris intemperantiā castigat. Etenim pulmo natura frigidus est, sed & inspiratione perfrigeratur. Ambo autē densi ac asperi sunt interna sui parte, & velut subcorrosi, magisq; sinister quàm dexter. Nam insitus F
natura ignis nō est in dextro. Quare mirū est sinistrū asperiorē fieri, vbi intemperatū aërē inspirauerit. Quapropter etiā roboris caloris custodiēdi gratia crassius intus cōstrict⁹ est. Oscula autē ipsis non sunt aperta, nisi si quis cordis auriculas præsecet, aut caput cordis præcidat. Si autē quis præsecet, apparebūt duplicia oscula in duobus vētriculis. Crassa enī vena ex altero excurrens visum decipit, si fuerit resecta. Hi fontes sunt humanæ naturę, & hic flumina sunt quibus totū corpus irrigatur: atq; hi etiā vitam homini cōferunt, & vbi resiccati fuerint, homo moritur. At verò prope exortū venarū, corpuscula circū vētriculos cōsurgunt, mollia cauernosa, quæ auriculæ appellātur. Non sunt autē foramina auriū, nō enim clamorē exaudiūt. Verū sunt organa quib⁹ natura aërē rapit. Et sanè

Cor quid.

Cordis uentriculi, siue sinus.

Pulmo cordis calorem moderatur.

Cordis sinus quales.

στόματα.

Fons uitæ hominis.

Cordis auriculæ.

A sanè videtur mihi boni ac præstãtis artificis opificium esse. Quum enim considerasset figuram solidam futuram ipsius visceris, propter sanguinis ex venis effusi collectionem ac concretionem, deinde attractorium ipsum esse totum vidisset, folles ipsi opposuit, quemadmodum fabri ferrarij fornacibus solent, quo per ipsos spiritum apprehenderet. Signum autem sermonis hoc est. Etenim cor videas ex toto ventilari, aures verò priuatim tum inflari, tum considere ac contrahi. Et propter hoc etiam dico, quod venæ quidem operantur respirationem in sinistrum ventriculum, arteria autem in alterum. Molle enim magis attrahit, & incrementum capit. Oportebat autem nobis magis incumbentia cordis tegmi-

Creatoris optimi summum opificiũ cor.

Venæ sinum sinistrum perflant.

B na perfrigerari. Est enim calor nom in dextris: quare propter hanc affectionem, non acceperunt amplum organum, vt ne in totum ab ingrediente aëre superarentur. Restant dicendæ cordis pelliculæ latentes, opus dignissimum cognitione. Sunt enim & aliæ quædã in ventriculis pelliculæ, velut araneorum telæ extentæ, quæ vndiquaque oscula cingunt, & strias ac segmẽta in solidũ cor inserũt. Hæ mihi nerui ipsius visceris & vasorũ principia aortis esse vìdẽtur, est autem ipsarum par vnum. Cæterum osculis singulis tres pelliculæ subornatæ sunt, rotundæ in summo, velut circulus semisectus. Et qui rei intelligentes sunt, admirantur, quomodo oscula & aortarum fines claudunt. Et si quis veteris, eximendi cor mortui, moris gnarus, aliam auferat,

Arteria magna dextrum.

Cordis reliqua.

Vena aorta.

C aliam recline t, neque aqua, neque flatus immissus in cor penetrarit: atque hæ magis in sinistri ventriculi osculis exactius, & meritò sanè subornatæ sunt. Mens enim hominis in sinistro ventriculo insita e st, & relinquæ animæ imperat.

Cor nihil afficitur.

Mentis situs.

Nutritur autem neque cibis neque potibus à ventre, sed pura & illustri substantia ex sanguinis discretione nata, Adsumit autem alimentum ex proxima sanguinis cisterna, radios suos eò immittens, & depascens, velut ex ventre intestinorum alimentum non naturale existat. Quo verò nõ in mora sit, qui in arteria est in fluctatione constitutus cibus, viam in ipsam occludit. Magna enim alteria ventrem depascitur ac intestina, plenaque est alimento non principali. Quod autem non nutritur sanguine apparente, & quẽ videmus, arteria ipsa magna, ex hoc manifestum existit.

Arteria magna uẽtrem depascitur.

Macta

Arteria parua.

Mactato enim animali,& sinistro vẽtriculo dissecto,tota desolata apparet, modico seroso humore excepto, flauáque bile,ac pelliculis,de quibus iam mihi dictũ est. Arteria autem altera sanguine non est destituta neque ventriculus dexter. Hoc quidem igitur vas caussa fuit,mea sanè sententia,vt pelliculæ producerentur. Id verò quod ex dextro fertur ventriculo etiam ipsum quidem commissura pellicularum clauditur,verũ non valde salit præ imbecillitate. Sed aperitur quidem in pulmonis vasa,sanguinem exhibens ipsis in alimentum,clauditur autem in cor, non tamen confestim, quo ingrediatur quidem aer,non autem multus. Debilis enim est hic calor,frigiditatis facultate superatus. Sanguis enim non est natura calidus,neque enim alia aliqua aqua, sed calescit, Multis autem videtur natura calidus esse. Et de corde sanè talia dicta sint. D E

Sãguis calidus naturaliter non est.

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE GLANDVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

F

Glandulæ quales.

E Glandularum tota natura sic habet. Natura ipsis est spongiosa, Sunt enim raræ & pingues, & neque carnes sunt reliquo corpori similes, neque aliud quid simile corpori, Sed friabiles sunt,&venas multas habẽt. Si verò disseces,sanguis largus erumpit,specie albus & velut pituita. Tangenti autem velut lanę apparent. Et si multa vi ipsas digitis cõpresseris, glãdula humorem oleosum remittit qui & ipse conteritur vt plurimum,ac disperit.

Sanguis albus de glandulis manat.

Aegrotant autem non valde,sed vnà cum reliquo corpore.

Quum

A Quum verò proprio morbo ægrotãt:nam parũ etiã cum reliquo corpore ægrotãt:morbi tubercula fiũt, & strumæ resultant,& febris corpus occupat.Perpetiuntur autẽ hæc, vbi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipsas influẽte. Influit autem ex reliquo corpore per venas,quæ per ipsas extentæ sunt multę & cauæ,vt humor quẽcunq; tandem traxerint,facilè in ipsas sequatur. Et si multa ac morbosa fuerit fluxio, glandulæ reliquũ corpus in se distendunt, atq; sic febris inceditur,& eleuantur ac inflammãtur glandulæ. Cæterùm glandulæ in corpore sunt plures siue maiores,in cauis ipsius partibus,quàm in articulis, & quęcunq; in alijs humectis ac sanguinolentis locis consistunt: atque illæ quidem,vt φύματα.

B quòd supernè in cauas partes influit,suscipiẽtes in se trahant, hæ vęrò vt rursus nascentẽ præ laboribus humiditatẽ in articulis,si quam articuli remittant,eius multitudinẽ susceptent: & sic nimia humectatio in corpore non inest. Nam si etiam quid gignatur humiditatis,nõ statim nimia humectatio inde successerit. Reflectitur enim & consumitur tum multa, tum modica, in ipsas glandulas, atq; sic reliqui corporis redundantiam glandulæ sibi lucrifaciunt, & alimentũ hoc est ipsis coalescens. Quare vbi cœnosæ partes sunt & humectæ, ibi etiã glandulæ. Cuius signũ est. Quòd vbi est glãdula,ibi etiã pili. Natura enim facit glandulas & pilos,vtraq; eadem vtilitate participãtes, illas quidem vt quòd influit, velut anteà dictum est,suscipiant. Pili verò ex glandulis opportuni- *Qua parte sint glandulæ.*

C tatem habentes nascuntur & augescunt, colligentes id quod in extremitates redundat ac efferuescit. Vbi autẽ corpus siccum est, neque glandula, neq; pillus inest.At verò teneræ & exercitijs deditæ & humectæ partes, glandulosæ sunt ac pilosæ. Glandulæ porrò sunt ab vtraque aurium parte iuxta iugulares colli venas, & pili etiam ibidem. Item sub alis vtrinq; & glandulæ & pili sunt. Inguina & pubes similiter vt alæ,& glandulas & pilos habent. Et hæ quidem cauæ corporis partes sunt,& ad humoris redundantiã expositæ.Nam & laborãt hæ,& ex omnibus corporis partibus maximè mouentur. Reliquæ verò glandulas tantùm habent, velut intestina. Habent enim & hæc glandulas in omentum maiores: pilos autem nõ habent. Nam & in cœnosis ac humectis terræ locis, semen nõ nascitur, neq; suprà terram ascendere conatur, *Sata ubi non nascuntur.*

natur, ſed per redundantiam putreſcit ac ſuffocatur. Violat D enim ſemen, violat autẽ & in inteſtinis copia ac multitudo humoris,& pilos enaſci non ſinit. Glandulæ autẽ in inteſtinis maiores ſunt,quàm alibi in corpore,& paſcuntur humectationem nimiam ex inteſtinis exprimentes. Inteſtina verò ex vaſis in omentum ſuſcipiunt ac remittunt humiditatem. Omentum autem in glandulas diſtribuit. Habent prætereà etiam rhenes glandulas, Nam & hi multa humiditate exſatiantur. Maiores verò etiam hac parte quàm aliæ glandulæ exiſtunt. Influens enim humor in rhenes nõ imbibitur, ſed perfluit infrà in veſicã. Quare quicquid eius lucrifaciunt de canalibus,hoc ad ſe trahunt. Sed & aliæ in corpore glandulæ ſunt paruæ valde, Verùm non volo hunc ſermonẽ longiùs E euagari permittere, Nam earũ quæ alicuius momenti ſunt gratia,hoc ſcriptum inſtitutum eſt. Nunc itaq; ſermone progreſſum faciam,& dicam de tota natura glandularum colli.

Viſcerum glandulæ magnæ ſunt.

Rhenum glandæ.

Collum ab vtraq; ſui parte hinc & hinc glandulas habet, & vocantur hæ glandulæ tonſillæ,in hunc vſum atque vtilitatem. Caput ſuprà ſitum eſt, ſurſum cauum ac rotundum exiſtens,& humiditatem ex reliquo corpore complectens,& corpus ſimul vapores omnis generis ſurſum in caput demittit,quos caput rurſus retro dimittit. Non enim immorari ac manere poteſt id quod influit, non habẽs vbi ſedem firmet. Niſi ſane caput ægrotet. Tunc enim non remittit,ſed iſthic retinet. Poſtquàm verò attractionem remiſerit in glandulas fluxio vergit,& nihil moleſtat,donec pauca & moderata flu- F xio fuerit,& ipſæ glandulæ validæ ac potentes extiterint. Si enim multa & acris influxerit,manſeritq́ue acris & glutinoſa,inflammatur ac intumeſcit & collum diſtenditur, atq; ſic ad aurem progreditur,& ſi quidem in vtranque partem proceſſerit,vtraque auris:ſin ad alteram,altera tantùm ægrotat. Si autem pituitoſa, & multa ac lenta fuerit fluxio, etiam ſic inflammatur, & inflammatio quum ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſsimum colli morbũ generat. In alas autem etiã tunc quid confluit. Sed vbi copioſi fuerint acres & ſeroſi humores,etiam ſic in ipſis tubercula producuntur. Sed & in inguinibus glandula à partibus ſuprà ſitis humiditatẽ trahet, Sed vbi multitudo eius occupauerit, inguina intumeſcit, & ſuppurantur, ac inflammatur, ſimiliter vt alæ ac collum.

Tonſillæ.

Caput quale.

Quando glandulæ uexant.

Atque

A Atque hæc ſanè tum bona,tum mala glandulæ exhibere videntur. & de his quidem hæc ſuffecerint. Porrò inteſtina multam ſacietatem ex cibis ac potibus habent, & præterea humiditatem ſub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur ac conſumitur in glandulas, ſimiliter velut ſuperior. Morbos autem nõ facit ferè,quemadmodum in articulis contingit. Frequentes enim glandulæ & expaſſæ, ac non cauæ ſunt, & altera alterius multitudine non multum fruitur, & aliàs ſi qua etiam plus habere velit, copiam eius habere non poteſt, Sed quod in paucas ac ſingulas confluit in articulis, id in multas hic diuiditur,& æqualitas ipſis exiſtit. Capüt etiam ipſum glandulas habet, cerebrum nimirum ſimile B glandulæ. Eſt enim cerebrum album ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit,& per relatas à me cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat per fluxiones ex magna parte. Maius autem eſt cerebrum quàm aliæ glandulæ,&capilli etiam maiores quàm alij pili. Maius enim eſt cerebrum,& in amplo ſpacio in capite ſitum eſt. Facit autem morbos & minores, & maiores,quàm aliæ glandulæ facit autem quum in infernas corporis partes redundantiã ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit.Fluxiones porrò de capite vſque ad ſecretionem contingunt, per aures ſecundum naturam,per oculos,per nares, atque hæ tres ſunt,& aliæ per palatum in guttur,& in gulam, & alia per venas in C medullam ſpinalem,& in ſanguinẽ. Quæ omnes ſeptem numero exiſtunt, hæ fluxiones cerebri ſordes ac purgumenta diſcedentes exiſtunt,& ſi non diſceſſerint, morbus ipſi inde oboritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt,ſi intrò abierint ac diſceſſerint hæ fluxiones,& non foras. Et rurſus turbatio multa oboritur, ſi hianter ac affatim attrahat,& acrem quidem fluxionem cerebrum demittat,quæ in fluxiones corrodit & exulcerat. Et ſi id quod cerebro influit copioſum fuerit, fluxio deſcendens non deſinet, donec multitudinem influentis exhauſerit atque ſic id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu cõſiſtens,& humores trahit,& morbos facit. Ambo autẽ magno tædio ac moleſtia naturam frangunt quæ ſi fuerit affecta, doloroſa afflictio exiſtit. Affectiones enim

Viſcerum mala unde.

Glandulæ inteſtinæ quales.

Cerebrum, glandulæ ſimile.

Septem capitis meatus fluoreſque. 74

enim naturæ ſunt prædictæ fluxiones,& multitudinē mole- D
ſtè ferunt,& morſum ac roſionē perceptant, ex eo quo præter rationem & non conſuetum exiſtit. Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipſum nō ſanum exiſtens, ſed ſi quidem rodatur,turbationem multam ſuſtinet,& mens deſipit,& cerebrum conuellit ac diſtrahit totum hominem,qui in ſeipſo vocem nō edit,ac ſuffocatur,& hæc affectio ſideratio ac grecè apoplexia appellatur. Aliquando verò acris quidē non eſt fluxio,ſed copioſa in cerebrū irruens,ipſum affligit,& mens perturbatur,& homo circum ambulat,aliena cogitās,& aliena videns,perferēs morbi mores,viſis,riſu,& peregrinis imaginationibus. Alia fluxio ad oculos ophthalmia Græcis,Latinè lippitudo appellatur,& oculi in ipſa intumeſcunt: Si verò ad nares defluxio fiat,arroduntur nares,& nihil aliud graue accedit:nam viç ipſarum amplæ ſunt,& ſibi auxiliari poſſunt,inſuperque non compactum eſt quod ab ipſis diſcedit. E

Sideratio, ἀποπληξία morbus imaginoſus ὀφθαλμία.

Purulentæ aures.

At verò aures intortus quidem meatus & anguſtus, cerebrum autem prope ipſum ipſis auribus apprimitur. Aegrotans verò hoc morbo,plurima excernit, & auris à frequenti fluxione per tempus vexatur,& pus graueolens effluit. Sic etiam fluxiones ad oculos foris conſpicuæ ſunt, & non lethales in totum. Si verò fluxio retrò proceſſerit per palatum, & in ventrem pituita peruenerit,fluunt quidem horum ventres,non autem ægrotant. Si verò infernè maneat pituita, affectiones voluuloſæ fiunt diuturnæ. Alijs autem ſi per palatum in guttur multa fluxio cōtingat, vt plurimum morbi F
tabis oriūtur,replentur enim pulmones pituita, atq; ea ipſa pus fit,id quod pulmones exedit,& ægroti non facilè ſuperſtites manent,& mens medici ſi bonus & prudens eſt,vt plurimum cauſam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxione capitis per venas in ſpinalem medullam. Inde autem in ſacrum os impetū facit,quo medulla ipſa fluxionem perducit,& in coxendicum acetabula ſiue iuncturas deponit: & ſi tabem fecerit,homo marceſcit,atque hoc modo cōtabeſcit, & viuere non expetit. Statim enim ſcapulæ dolent, amboq; pedes ac crura conſequuntur,& ſemper tādem pereunt multo tempore curati:atque ſic defloreſcit homo ac moritur.

Palati deſtillatio.

Tabes.

Pulmo qui conſumatur

Phthiſis.

Cerebri ala mala.

Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta ſunt. Sunt autem affectiones cerebri,etiam alij morbi,deliria,inſaniæ,omnia pericu

A periculosa, & ægrotat cerebrum, & aliæ glandulæ. Habet enim & dolorem, & alius congressus corporis hic contingit. Quin & glandulæ in pectoribus mammę appellantur, & attolluntur ac lac faciunt, aliquibus verò lac non faciunt. Et faciunt quidem lac mulieres, viri verò nō faciunt. Mulieribus enim rara est glãdularum natura, quemadmodum etiam reliquum corpus rarum habent, & alimentum quod in se trahunt, in lac permutant. Et ab vtero accedit ad mãmas, quod post partum puero cessurum est in alimentum, quod ipsum sanè exprimit ac sursum mittit omentum, ad supernas partus ab ipso fœtu coarctatum. Verùm maribus locorum angustia, & corporis insuper densitas conducit ad hoc, vt glandu-

Mammæ.

B læ non sint magnæ, Mas enim plenus est, & velut palliũ densus, tum ad visum, tum ad tactum: fœmina verò rara & laxa, & velut fluida, tum ad visum, tum ad tactum. Quare humiditatem non remittit id quod est rarum & molle. Mas autem non amplius quid eius susceperit, quum densus existat ac cohærens & compactus, sed & labor corpus ipsius corroborat, vt non sit locus vbi redundantia ac superfluitates recipiat. Atq; hoc modo cogit ac concludit hæc ratio, & pectora, & mammas, & reliquum corpus mulieribus laxa ac mollia esse tum ob otium ac segnitiem, tum ob alia prædicta, Viris autẽ vice versa. Porrò faciunt etiam mammæ tubercula ac inflãmationes, lac ipsum putrefacientes. Commoda autem habẽt superioribus similia, & reliqui corporis redundantiam aufe-

Mariũ corpus quale.

Fœminæ corpus.

C runt, testimonium abundè præbẽt mulieres, quibus morbus, aut alia quædam calamitas mammas adimit. Nam & vox ipsarum aspera redditur, & humores in gulam feruntur, & multo sputo vexantur, & caput dolent, & ab his ægrotãt. Lac enim proficiscens ac influens ab vtero, quemadmodum etiã antea in superna vasa transibat, quum propria vasa non habeat, nec reperiat vtpote ipsis per mammarum adeptionem priuatum, in principales corporis partes incurrit, cor videlicet ac pulmonem, atque sic suffocantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE OSSIVM NATVRA MOCHLICVS, ID EST VECTIARIVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

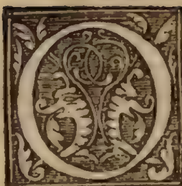

Manus pedisq; ossa articuli.

Ssium natura hæc est. Digitorũ quidẽ ossa ac articuli simplicia sunt. Manus autem & pedis multa alia, alio modo coarticulata. Maxima verò suprema parte. Calcanei vero vnũ, velut extra apparet. Ad ipsum autem posteriores tendines tẽdunt. Tibiæ verò duo sunt, quæ supernè ac infernè cohærent. Iuxta medium verò distant. Paruum est quod extrinsecus est, iuxta paruum digitũ paulò tenuius. Plurimũ autem hac parte distant, & minore momento iuxta genu: & tendo ex ipso enascitur, qui circa poplitem foris est. Habent autem infernè communem appendicẽ, ad quam pes mouetur. Aliam varò supernè habent appendicem, in qua femoris articulus mouetur simpliciter, & expeditè in longitudinem, specie nodosa, patellam habens. Ipsum autem femur foras, & in anteriore parte incuruum est. Caput autem eius appendix est rotunda, ex qua neruus, qui in coxæ acetabulo est, nascitur. Subobliquus autem etiam hic annexus est, minus verò quàm brachium. Coxa verò magno verticulo, quod iuxta os sacrum est, ex ligamento chartilagineo ac neruoso adhæret. Spina verò à sacro osse, vsq; ad magnũ verticulum gibbosa est, & vesica, & genitura, & recti intestini pars inclinata, in hac parte est. Inde verò vsque ad septum transuersum peruenit, in directum repanda est, & musculi lumbares hac parte existunt. Hinc verò vsque ad magnum verticulum, quod supra supernas humeri partes est, è directo gibbosa est. Imò magis esse videtur quàm est. Nam posteriores ossiũ propagines hac parte altissimę sunt. Ceruicis autẽ articulus

E

Patella.

F

Coxa.

Os sacrum

Spina.

Ceruix.

A lus repandus eſt. Vertiċula verò intrinſecus inter ſe æqualia ſunt: ab externis autem chartilaginibus ac neruis continentur. Coarticulatio verò ipſorum in poſteriore medullæ ſpinalis parte eſt. A poſteriore autem parte exortũ acutum habent, qui appendicem habet chartilaginoſam, vnde neruorũ propago prona fertur: quemadmodum etiam muſculi à ceruice ad lumbos adnaſcuntur, coſtarum ac ſpinæ medium explentes. Coſtæ verò iuxta diſcriminationes verticulorũ, neruo annexæ ſunt à ceruice vſque ad lumbos intrinſecus. Ab anteriore autem parte, iuxta pectus, laxam ac mollem ſummam partem habentes, ſpecie præ cunctis animalibus maximè obtorta. Hac enim parte anguſtiſsimã molem homo habet. Qua verò parte coſtæ non ſunt, exortus obliquus, breuis & latus, ad ſingula verticula neruo annexus eſt. At verò pectus cohærens ipſum ſibijpſi, diſcriminationes habet obliquas, qua parte coſtæ annexæ ſunt. Laxum autem eſt & chartilagineum: clauiculæ verò rotundæ ſunt ad anteriorẽ partem, ad pectus quidem breues motus habentes, ad ſummum verò humerum frequentiores. Summus autem humerus ex ſcapulis naſcitur, in plerisque diſsimiliter. Scapula ad ſpinam chartilaginea eſt, reliqua parte laxa, inæqualem partem foras habens, ceruicem verò & acetabulum habet chartilagineum, ex quo coſtæ motum habẽt. Facilè autem vt inter oſſa exoluitur, brachio excepto. Huius autem caput ex neruo ex acetabulo dependet, chartilaginis laxæ rotundam appendicem habens. Ipſum verò brachium incuruum foras, & anteriore parte obliquum, non rectum eſt ad acetabulum. Pars verò ad cubiti gibbum lata eſt, & nodoſa, & repagulo ſimilis, & ſolida, poſteriore parte caua, in qua cornix ineſt ex cubito, quum manus fuerit extenta. Ad hanc etiam torpidus neruus, qui ex cubiti oſsium diſcriminatione media enaſcitur, perficitur ac terminatur. Oſſa manus viginti ſeptem ſunt, pedis viginti quatuor. Colli vſque ad magnum verticulum ſeptem, lumbi quinque, ſpinæ viginti, capitis vnà cum oculorum oſsibus octo. In vniuerſum nonaginta vnum, cùm vnguibus verò centum ac vndecim. Cæterùm vt nos ipſi ex hominis oſsibus didicimus, verticula ſupra clauiculam vnà cum magno ſeptem ſunt. Iuxta coſtas autem tot quot coſtæ ſunt, duodecim videlicet. Iuxta laterum mollitudinem

Coſtæ. — B *Pectus.* — *Claues pectoris.* — *Scapulæ.* — *Caput humeri.* — C *Neruus torpidus.* — *Manus, pedis, cæterorumq; oſſa.* — *Vertebræ Coſtæ.*

Semen genitale fauo simile. verò forinsecus vbi coxendices, in lumbo quinque. Semen porrò velut fauus ab vtraque vesicæ parte est. Ex ipsis autem rhenibus venæ ab vtraq; meatus vrinæ parte, in pudendum tendunt. *Potus quô tendat.* Potus per fauces ac gulam: *Larynx.* larynx enim qui caput arteriæ est, in pulmonem ac arteriam tendit: ab his in summam vesicam. *Hepar.* Hepatis extremitates quinque sunt, *Fel.* super quarta autem extremitate fel incumbit, quòd osculum ad septum transuersum, & cor, ac pulmonem profert. *Cor,* Circum cor pellicula est. Intestina crassa homo maiora quàm canis habet, dependent autem ex Mesenterij membrana, quæ Mesocolon hac parte vocatur, *Mesocolon.* Mesocolon autem ex neruis de spina sub ventrem. *Rhenes.* Rhenes ex neruis de spina. *Arteriæ,* Arteriæ fons cognatus cor est. Vena tendit per septum transuersum, hepar, splenem, rhenes, ad coxendicem, circa suram ad summum pedem. Altera autem ex corde sub alas, clauiculas, iugula, caput, nasum, frontẽ, iuxta aures, humeros, dorsum, pectus, ventrem per cubitum. Aliæ verò per alias ad cubitum ad summam manum. *Nerui.* Neruorum exortus ab occipitio vsque ad spinam, ad coxendicem, in pudenda, in femora, pedes, tibias, in manus. Alij in brachia, partim in carnes, partim ad fibulam, in magnum digitum, partim ex carnibus in alios digitos. Alij ad scapulas, pectus, ventrem, ossa, ligamenta. A pudendo verò ad princeps intestinum ac podicem, acetabula coxarum, partim suprà femur, partim infrà ad genua. Inde alius ad genu extentus ad tendinem, pernam, pedes, *Venæ rhenum.* alius ad fibulam, alius in rhenes. Ipsæ porrò venæ in vtranque partẽ bifariàm maximè finduntur, partim ab vna vtriusque rhenis parte, partim ab altera: & perforatæ sunt in rhenes. Habent autem cordis formam ipsi rhenes. Nam etiam ipsi ventriculos habent. Ad verò Rhen cauam sui partem ad venas magnas habens situs est, Vnde enascuntur ex ipso venæ in vesicam, qua parte potus trahitur per venas in rhenes, & per ipsa intestina per quæ procedit. Deinde verò velut per qualum, per rhenes aqua percolatur. Spongiforme enim est ipsorum corpus ad vesicam, & hic percolatur ac secernitur à *Vrina quare rubeat.* sanguine vrina, quapropter etiam rubra existit. Neque enim in rhenes aliæ procedunt venæ quàm quæ dictæ sunt, neque est alius locus vbi potus colliquescat, quantum ego noui.

Venæ co- Venæ circa costas tendentes, subter vnamquanque costam sunt,

A sunt,non à capite, inferius etiam ab arteria. Arteria quidem *starum.* igitur subtermeans in costas distribuit. A crassa verò vena à corde recurrit vna in sinistram partem inclusa. Deinde hæc *Vena cordis.* quidem per medias vertebras vsque ad summas costas meat, non ex æquo distribuens costis à dextris ac sinistris ramos ac segmenta sua. Alia verò æquos quidem, verùm supernè in dextris finditur. Cæterùm iuxta vtranque clauiculam duæ *Venarum digestio.* venæ sursum,duæ sub pectus, partim ad dextras , partim ad sinistras,ramos siue segmenta, spargunt,illæ quidem magis ad ceruicē,duæ verò alteræ magis ad cor,partim ad dextras, partim ad sinistras, ab vtraque parte iuxta costas,& sub ipsis velut inferiores scinduntur,donec recurrenti infernè à cor-
B de commiscentur. At verò sanguiflua vena ab arteria hac, *Arteria.* propterea finditur,quòd sublimis hic est per cor means. Infrà verò costas vena sanguiflua crassa appellata, verticulis rursum seipsam ingerit,& hic adhæret,& non ampliùs pendet,velut supernè per hepar meās. Est autem iuxta lumbum quidem supernè arteria, infrà autem sanguiflua , ab hepate per septum trāsuersum sublimis veniens,& ad dextram cordis fertur vsque ad clauiculas simplex , præter quàm quantum cum corde communicat, iuxta vasa quidem in ipso magis in superficie fissa, verùm iuxta vasa in ventriculo cordis penetrans , posteà à corde ad sinistram se demittit , & simplex ad spinam rursus currit,ad superna quidem corporis vsque ad supremas costas,& ramos à seipsa habet iuxta vnam-
C quanque costam extentos iuxta naturam vsque ad pectoris commissuram , & in sinistram ; & in dextram ; & rectitudo ipsius magis ad verticulū est,quàm arteriæ extensio, itémq; venæ ab hepate venientis. Ad inferiorem verò cordis par *Tenor arteriæ & cordis.* tem,recta extensio ab ipsa magis ad verticulum est,quàm arteriæ extensio altera, quæ iuxta cor & in infernas partes septi transuersi ad spinam appensas conuersa est.Inde verò rami in vnamquanq; rectitudinem inferuntur,per ossa & carnes mutuò transeuntes. At verò venæ crassæ sic habent.Ex oculo iuxta supercilium per dorsum iuxta pulmonem sub pectore,altera ex dextra in sinistrā, altera ex sinistra in dextrā transit.& quæ quidem ex sinistra venit,per hepar in rhenem ac testiculum descendit, Quæ verò ex dextra,in splenem & rhenem ac testem,his autem osculum est ipsum pudendum.

A dextra verò mãma in ſiniſtram coxendicem,& in crus de- D
ſcendit,& rurſus à ſiniſtra in dextram. Oculus verò dexter,
ex ſiniſtro venam ſuſcipit,itemq́ue teſticulus. Iuxta eundem
Venarum quatuor paria. modum rurſus ſiniſter ex dextro. Craſsiſsimę porrò venæ
in hunc modum ſe habent. Quatuor paria ſunt in corpore.
& aliquæ quidem ex ipſis, à capite retrò per ceruicem foris
Venarum deſcenſus. iuxta ſpinam ab vtraque parte ad coxendices perueniunt, &
ad crura,deinde per tibias ad malleolorum partes externas,
ac in pedes procedunt. Oportet igitur venæ ſectiones in
doloribus in dorſo,ac in coxendicibus,à poplitibus facere &
Secundæ. à malleolis forinſecus. Alteræ verò venę ex capite iuxta au
res per ceruicem,ſphagitides,id eſt iugulares appellatæ, in-
trinſecus iuxta ſpinam, ab vtraque parte iuxta lumbos pro- E
cedunt in teſtes,& in femora,& per poplites ab interna par-
te,Deinde per tibias ad malleolos intrinſecus,& ad pedes.

Oportet igitur venæ ſectiones facere ad dolores lumbo-
rum ac teſtium,à poplitibus ac malleolis intrinſecus. Ter-
Tertiæ. tiæ venæ ex temporibus per ceruicem in ſcapulas procedũt,
deinde in pulmonem deferuntur,& perueniunt altera qui-
dem à dextris in ſiniſtras ſub mammam,in ſplenẽ & in rhe-
nem. Altera verò à ſiniſtris in dextras ex pulmone ſub mam
mam in hepar & in rhenem,deſinunt autẽ ambæ hæ in inte
Quartæ. ſtinum rectum ac podicem: Quartæ autem venæ ab ante-
riore capitis parte ac oculis,ſub ceruicẽ & ſub clauiculas pro
cedunt. Deinde à brachijs ſupernè ſub curuaturas,poſteà per
cubitos,ad manuum iuncturas ac digitos. Poſteà rurſus à di- F
gitis,per manuũ pectora,hoc eſt volas,& per cubitos in cur-
uaturas,& per brachiorum infernam partẽ ad alas,& ex co-
ſtis ſupernè,altera quidem in ſplenẽ procedit, altera in he-
par,deinde ſuprà ventrem ambæ in pudendum deſinunt. Et
Venæ aliæ ex his manantes. craſſæ quidem venæ hoc modo ſe habent. Sunt autem &
à ventre venæ per corpus multæ & omnigenæ,per quas ali-
mentum corpori venit,procedunt autem & à craſsis venis in
vẽtrem ac reliquum corpus,& ab extremis,& ab intimis, &
inter ſe mutuò diſtribuunt, internæ foras, externæ intro.
27: f *Sanguinis mittendi ratio.* Venæ igitur ſectiones facere oportet iuxta hos modos. Ope
ramq́ue dare oportet, vt quàm longiſsimè à locis,vbi dolo-
res fieri ſolent ac ſanguis colligi,ſecemus. Sic enim minimè
mutatio magna de repente fiet, & conſuetudinem tranſtu-
leris,vt

A leris,vt ne amplius in eundem locum colligatur. Cæterùm Hepatitis vena in lumbo vsq; ad magnũ verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit,inde sublimis eleuata per hepar,& per septum transuersum in cor:& hæc quidem recta ad clauiculas procedit. Inde verò aliæ quidẽ ad collum,aliæ ad scapulas, aliæ deorsum reflexæ iuxta verticula ac costas declinant,à sinistris quidem vna prope clauiculas, ex dextris autem in quendam ipsarum locum. Alia verò vtrinque deflexa. Alia paulò inferius deflexa,vbi illa quidem deficit, costis se ingerit,donec ad venam in ipsum cor accesserit ad sinistras deflexa. Infra autem decuruata ad vertebras descendit donec perueniat,& inde incipit eleuari,ingerens se costis re

Hepatis uena.

Venarũ distributio uaria.

B liquis omnibus,& hinc atque hinc ramos iuxta singulas spargens quum vna existat; à corde quidem in locum quendam in sinistris magis existens,deinde infra arteriam, donec consumatur & perueniat eo,vbi hepatitis eleuata est,priusquam autem eo venit, iuxta extremas duas costas bifida fit & altera pars hinc, altera inde ad vertebras progressa consumitur. Altera verò recta à corde ad clauiculas tendens,supra arteriam est,& ab hac(quemadmodum & ea quæ iuxta lumbũ infra arteriam est)in hepar exilit,partim in portas,& extremitatem, partim in reliquum consequenter procedit paulò infra septum transuersum. Septum autem transuersum hepati adnatum est,vt non facilè separari posit. Duplices autem venæ à clauiculis,alteræ hinc,alteræ inde,sub pectus ad pu-

C bem ac pectinem tendunt,quò verò inde, nondum noui. Septum verò transuersum iuxta verticulum infra costas,ea parte qua rhen ex arteria consurgit. Arteriæ verò ex rhene oriuntur, hinc & hinc ab arteria neruum habentes. Et hac parte in recurrente à corde hepatitis desinit. Ab hepatitide verò per septum transuersum maximæ duæ,altera hinc, altera inde sublimes feruntur. Multifidæ autem per septum sunt,& circum ipsum innascuntur. Verùm supra septum hæ magis conspicuæ sunt. Duo autem crassi nerui, à cerebro sub os magni verticuli supernè,& magis ad gulam, ab vtraque arteriæ parte vterque progrediens,inter se committuntur,vt vni similes existant. Deinde verticula ad septũ transuersum hic sunt vbi desinunt. Et quidam dubij, ad hepar & splenem ab hac societate tendere ipsos putauerunt. Alius

Arteriæ.

Nerui à cerebro.

neruus vtrinq; ex ventriculis iuxta clauiculã ad ſpinam ten- D
dit,ex obliquo verticulorum,& ſe in coſtas ingerit:atque hi quemadmodum venæ per ſeptum tranſuerſum ad meſenterium mihi tendere videntur.vbi autem hæ deficiunt, rurſus hinc vbi ſeptum exoritur,ab eo continui ac cohærentes exiſtentes,iuxta medium infra arteriam,de cætero ad verticula ſe ingerunt quemadmodum venæ, donec totum ſacrum os pergreſsi conſumuntur. Oſſa corpori ſtabilitatem, & rectitudinem,ac ſpeciem exhibent. Nerui flexionem & contractionem ac diſtentionem. Carnes & cutis omnium colligationem ac conſtructionem. Venæ per corpus diffuſæ ſpiritum & fluxum ac motum exhibent, ab vna multæ germinantes.atque hæc vna vnde oriatur,& vbi deſinat, non ſcio, E
Circulo enim facto principium non inuenitur.Cæterùm rami ac germina ipſius vnde pendeant, & qua parte corporis deſinant,& quod vna his conſentit,& in quibus locis corporis extentæ ſunt,ego declarabo. Circa caput iuxta medium ex obliquo circunſita eſt vena lata & tenuis,non multi ſanguinis, In cerebrum enim iuxta commiſſuras multæ tenues venulæ radices egerunt,& circum totum caput extẽtæ ſunt, vſque ad frontem ac tempora. Ipſa autem in rectum extenditur retro caput forinſecus iuxta ſpinæ cutem, inde verò circa externã ac internam venã ex his quæ in iugulis ſunt, demittitur.Vltra aures autem ſubfiſſa à gena forinſecus tendit craſſa. Ab hac in linguam multæ & tenues procedunt, excepta ea quę ſub linguam & ſub maxillares dentes fertur. F
Ipſa autem craſſa per clauiculam deſcendit ſub ſcapulas: & hac parte ab ipſa germinat per neruum ſubter ſummam humeri partem ſiue cuticulam,Vena humeralis appellata. Ipſa autem ſanguiflua eſt & ſanguine plena,& ægrè curatur,ſi rũpatur aut conuellatur. Ab altera enim parte neruus latus ipſam ambit,ab altera chartilago,medium verò locum ipſa tenet,& pellicula ſpumoſa. Quum igitur locus non ſit carnoſus,facilè rumpitur,& carnem circum naſci non cõtingit. & ſi ſanguis in hanc partem ſubtercurrat,nactus ſpacioſum locum non diſcedit, ſed induratur. Induratus autem morbum & dolorem exhibet. Atque hæc quidem finit vbi prius dixi. Illa verò ſub ſcapulas germina emittit ſub mammas denſatum & tenuium ac variè implicatarum inter ſe venularum, & per

Quid oſſa, nerui, caro, cutis, uenæ corpori præſtent.

Vena capitis.

Capitis uenæ quadripertitæ.

Vena ſub lingua.

Pellicula ſpumoſa.

Mammarum uena.

A & per humeralem venam,pretergrediens chartilaginem,ipsam subter subattingens ad brachiũ tendit,musculum in sinistra habens. Dextra autem ipsa finditur circa humerum, & cubiti supernam partem. Inde verò cubitum vtrunq; pene trans,postea manus iuncturam,inde autem defluens per totam manum variè vagans radices agit. Cæterùm principalis vena iuxta spinam sparsa,per dorsum,& iugulum,ac guttur,in cor inseritur, & de seipsa venam magnam multorum osculorum in corde producit, inde verò in os procedens fistulam facit,quæ sanè arteria appellatur,per pulmonem transiens,pauci sanguinis ac multi spiritus existens. Propter spaciositatem enim ac raritatem visceris,multis locis per pulmonẽ B deriuatur,cætera verò chartilaginosa facta est. Quapropter sane etiam si quid in has vias pulmonis delatum fuerit ex insuetis,vel in potu, vel in spiritus ac sanguinis transitu, vtpote venis talibus existentibus, & viscere spongiformi, ac multum humorem suscipere potente,& sursum procedente: tum humorum ingressorum lex constituta est, tum sanguis amplius per has venas non multus continetur,neq; multum constringitur, & non cito procedens, illabentia non educit. Ipsis autem non subductis,sed intus manentibus,callosa concrescit duricies. Sic autem destruitur alimẽti accessio ac ingestio, quum hac parte arteriæ capitis accessus ad externas partes existat. Interceptis verò transitibus per callosam duriciem,velocitas ac difficultas spirandi oboritur, quum neque C emittere neq; attrahere spiritum facilè possint. Ex huiusmodi autem tales morbi fiunt,velut sunt anhelationes,& tabes sicca. Si verò humor amplior in ipsis consistens præualuerit,vt crassefactus spissari non possit, & pulmonem putrem facit,& vicinas ipsi partes,fiuntque suppurati ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias caussas. Inde porrò hæc vena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas introconuersas, sub septum transuersum extenta est ad spinã, alba ac neruosa, venulas per reliquum condensatum corpus spargens. hinc autem per verticula densis venulis in spinalem medullam inseritur,ac instar hederæ implicatur. Et aliæ quidem venæ in corpus distributæ ex omnibus partibus ad spinam tendentes,vnaquæque quod tenuissimum ac sincerissimum est colligens hic eructat. Hæc verò velut præ-

Vena principalis.

Arteria magna.

ταχύπνοια
δύσπνοια.
Tabes sicca

Vena quæ pulmonem petit.

ses imposita per demissas plicationes in idem cogit. Inde D
verò etiam in rhenes radices agit, tenuibus ac fibrosis venu-
lis iuxta spuriā costam. hinc autem tēdens condensatur, post-
eaque etiam neruosa fit ad princeps intestinum ac podicē,
comprimensque musculos adstrictorios ipsi inseritur. In ve-
sicam etiam, & testes, ac adstites radices agit, multiplicibus
implicatis tenuibusque ac solidis & fibrosis venis. Inde ve-
rò crassissima ac rectissima ipsius pars rursus conuersa in cau
lem transit, hoc est pudendum. In reflexu autem in illa ipsa
adaptatur. Et per pectinem supra subter cutem ventris & ip-
sius venae, procedunt venae ad eas quae deorsum tendunt,
quae in seipsas mutuo deriuantur. Penetrant autē & per pu- E
dendum venae crassae, & tenues, & densae, & curuae. At verò
in foeminis illa ipsa in vteros tendit, & in vesicam ac vrinae
meatum. hinc autem recta procedit, & mulieribus quidem
circa vteros pendet, masculis verò circa testes dissemmatur.
Ob hanc autem naturam ipsa vena etiam plurima foecunda
ac genitalia concipit. A plurimis enim ac sincerissimis par-
tibus connutrita, paucique sanguinis existens ac caua, & den
sa instar nerui, ac spiritu referta, intentaque à pudendo, de-
missas ad spinam venulas cogit: hae verò velut cucurbita
medicinali in seipsas coactae, omnia in supernam venam e-
mittunt. Confluit autem & ex alijs corporis partibus in
hanc, verùm multo maxima pars velut dictum est, de me-
dulla hac colligitur. Voluptas verò accedit, vena hac geni-
tura expleta, Quum igitur soleat reliquo tempore modici F
sanguinis ac multi spiritus esse, repleta & calfacta & semine
deorsum confluente, ea quae in seipsa habet constringit. Spi
ritus autem in ipsa existens, & praesens violētia, & c[illegible]ditas,
& venarum vndiquaque concitatio, titillationem inducit.
Illa autem quae à seipsa germinauit, per deorsum & iugu-
lum iuxta spinam sparsa, multis venulis costas intertexit, &
verticula per carnes alternatim condensat, vt & probè nutri
ta & sanguine plena existat. Ipsa autem iuxta coxendicē ac
nates meat, per musculū sub foemore submersa, à natibus ve-
rò iuxta acetabulum femoris iuxta caput in venam perfora-
ta est, quę femori respirationem exhibet, trans femur autem
iuxta flexuram ad genu. Alteram verò iuxta inguina de-
mittit frequentibus radicibus, & aegrè transeuntem. Hęc ve-
rò per

Vena neruosa fit.

Caulis pudendorum.

Pectin.

Foeminis quâ distribuantur venae hae.

Voluptas coëuntibus quî fiat.

Venarū diuersa distributio.

A rò per musculum tendens,& circa genu dissseminatur, & per osſis tibialis ſummitatē venam de ſe in fiſtulam cauat, quæ medullam nutrit,& deriuatur per infimam tibiam,iuxta pedis illigationem ac connexionem. Ipſa autem per patellam genu ad interna per tibiæ muſculum ſubmerſa extenditur, & per malleolum implicatur,intus craſſa & ſanguine plena, atque hic circa malleolum,& tendinem,venas ægrè cognobiles producit ac inuoluit. Ipſa verò infrà ad pedem, ſub ſummum pedem decurrit, & hic ſe implectens, & in magnum digitum innitens,duplam ſanguine refertam venam supernè ſub cutem ex ſummo pede reflectit, & apparet ſanè craſſefacta iuxta externam malleoli partem, ac ſurſum

B ſpargitur iuxta oppoſitum tibiæ radium. Iuxta ſuram autem velut fundam facit.Inde extenditur iuxta internam genu partem. Immittit etiam patellæ venas, & iuxta internam patellæ partem quæ caua eſt, venam implicat, quàm ſi quis doleat, celerrimè bilioſum ſeorſum ac ſanioſum humorem colligit. procedit autem ipſa iuxta internam genu cauitatem. Diſtribuit etiam de ſe in poplites multas implicatas venas, Quæ inde tendentes iuxta neruos ſub femore, radices agunt in teſtes,& in rectum inteſtinum ac podicem, & circa os ſacrum attenuatæ vnitæ circuntenduntur. Illa verò procedens iuxta internam genu cauitatem, ſurſum iuxta internam femoris partem, in inguen tranſit, & per coxendicem vltrà ad ſpinam & lumbum foras veniens, craſ-

C ſa & lata ac ſangnine plena ſurſum porrigitur ad hepar, & vbi bifidam produxit ſanguine refertā venam, dextram hepatis extremitatem, ad rhenem occupat, Rurſus verò ſubter hepar diſperſa in venam craſſam finditur. Fiſſa verò in craſsitudinem hepatis inſeritur,& altera quidem ipſius pars in ſuperficie viſceris extat, in qua etiam eſt fel, habétque multas radices inſtar cirrorum ac plicationum per hepar diſperſas.altera verò pars per internas ipſius partes deriuatur. *Fel.*

Duæ autem venæ inter duas latas extremitates explicantur, & vna quidem per vertices ac cutem penetrans ex vmbilico effertur.Altera verò premens ſpinam, in rhenem, ac veſicam, & pudendum,velut ancoris iactis inſeritur. Verùm ex coxendice incipiens aſcendere ad pubem, multas vagabūdas producit venas,& coſtas ac verticula ad ſpinā illigat,

& propa

& propagines suas multipliciter per venas transmittit,& intestina ac ventrem inuoluit. Et aliæ quidem à pube ad mammas,& suprà mentum , & summos humeros exporrectæ diuagantur. Alia verò procedens iuxta crassitudinem hepatis, vbi fel in fistulam coëgit, sursum sub spinam dispergitur, per septum transuersum itinere facto. Cæterùm vena ex sinistris partibus , in reliquis quidem iuxta eandem naturam, velut ea quæ in dextris , radices agit. Verùm ex sinistris emergens in hepar non se ingerit, sed in splenem inseritur, iuxta caput quod in crassitudine ipsius consistit. Inde verò internas splenis partes subit, ipsasque venulis sanguinolentis instar aranearũ telæ intertexit. Hic verò totus ex omento eleuatur , venulis ex seipso sanguine plenum ipsum reddens. Quæ verò à capite splenis ad spinam accedunt, per septum transuersum penetrant. Inde verò sursum & dextra & sinistra sub pulmonem extenduntur. Quæ autem sanguine plenæ sunt , sub ipsum & in ipsum corriuantur. Quæ verò pauci sanguinis & tenues à pulmone intrinsecus procedentes, qui natura rarus existit, vtpote ab ipso emulctę, in cor frenantur circa auriculas ipsius, & in cauitates internas diffluũt. Ingerunt autem & priores in ipsum. Etenim in angustia transitus situm est , velut ex omni corpore habenas habens,

Vena quæ de sinistris dextra tendit.

Lien.

D

E

Quapropter ex omni corpore maximè circa thoracem sensus existit. Colorum quoque mutationes corde adstringente venas ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati ac pellucidi, constringente verò, virides cùm pallore & liuidi. Verùm tales euariant iuxta præsentes in vnoquoque colores.

Sensus corporis totius cur in pectore.

F

Hippocratis

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE LOCIS IN HOMINE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B Mihi quidem videtur principium corporis nullũ esse, sed omnia similiter principium, & omnia finis. Circulo enim scripto principium non reperitur. Similiter etiam morborum in toto corpore. Quòd enim siccius est, morbos magis recipere, ac magis dolere, à natura solet. Humidum verò minus. Morbus enim qui in sicco est, stabilitur & non cessat. Qui verò in humido, diffluit, & aliâs aliam corporis partem occupat, & semper transmigrans requiem facit, & citiùs quoque sedatur, vtpote nõ stabilitus. Corporis autem singulæ partes altera alteri, vbi hinc aut illinc processerit, morbum statim facit, venter capiti, caput carnibus ac ventri, & reliquæ omnes iuxta eandem rationem, quemadmodum venter capiti & caput carnibus ac ventri. Etenim quum venter egestionem moderatam non fecerit, & in ipsum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingestorum corpus irrigat. Ipsa autem humiditas à ventre obstructa, aceruatim ad caput viam facit, & vbi ad caput peruenerit, à vasis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipsum subit, partim verò circum cerebrum per os tenue. Et si quidem in ventrem rursus peruenerit, ventri morbum inducit. Si verò ad aliam aliquam partem incubuerit, illi ipsi morbum facit. Ita etiam reliquæ partes altera alteri morbum inducit, & optimum fuerit sic curare ægrotas per has quæ morbos faciunt. Sic enim quàm optimè principium ægrotantis quis sanauerit.

Membra hominis qualia.

Corpus siccum magis morbo obnoxium quàm humidum.

C

Corpus quale. nauerit. Corpus porrò ipsum sibijpsi idem ac simile est, & ex ijsdem compositum est. Similiter autem habet & paruas & magnas partes, itemq; infernas ac supernas. Et si quis minimam corporis partem acceptam malè afficere velit, totum corpus affectionem sentiet, qualiscunque tandem ea fuerit: propterea quòd minima corporis pars omnia habet quæcunque & maxima. Insuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad gentilitatem refert ac transfert, vnaquæque ad suam, siue bonum siue malum id fuerit, & proptereà corpus & dolet, & lætatur, cùm minima gente, quia in minima omnes insunt partes, & hæ ad gentiles sibijpsis singula transferunt, & omnia denunciant. D

Corpus humanũ medici materia est. Cæterùm natura corporis, principium sermonis in arte medica, primùm perforata est qua parte audimus. E

Auditus. Etenim vacua circum circa aures, non aliud inaudiunt quàm strepitum & clamorem, Quicquid autem per membranam in cerebrum peruenerit, id liquido & clare auditur. Ob id etiam foramen solum per membranam circum cerebrum extentam est,

Odoratus Narium qualitas. In nares autem non inest foramen, verùm mollis laxitas velut spongia & proptereà per longiorem distantiam audit quàm olfacit, odor enim ab olfactu longè dispergitur.

Visus quo pascatur. Et in oculos venulæ tenues ad visum ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ visum olunt humore de cerebra purissimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ etiam visum extinguunt, vbi fuerint resiccatæ.

Tres oculorum tunicæ. Membranæ autem tres sunt quæ oculos custodiunt. Superna quidem crassior, media tenuior, tertia tenuis, quæ humorem conseruat. Ex his superna & crassissima si lædatur ac mutiletur morbos facit. Media verò etiam ipsa periculosa est, & vbi rupta fuerit prominet foras, velut vesica. Tertia autem tenuissima omnino periculosa est, quæ humorem conseruat. F

Cerebri duæ membranæ. Membranæ cerebri duæ sunt, altera superna crassior, altera tenuis cerebrum attingens, non ampliùs eadem permanens, postquàm fuerit vulnerata.

Venulæ capitis. Venæ autem transeunt ad verticem per carnem venientes ad ossiculum, feruntur & per carnem duæ ex vertice rectà, qua parte supercilia clauduntur, & desinunt ad angulos oculorum. Vna autem à vertice ad nasum fertur, & in vtranque nasi chartilaginem finditur. Aliæ verò duæ venæ iuxta tempora feruntur, in medio temporum & aurium,

quæ

A quæ premunt oculos,& semper pulsant, Solæ enim hæ ex venis sanguine nõ rigantur,sed auertitur ex ipsis sanguis. Qui autem auertitur influenti occurrit, & qui quidem auertitur volens discedere, qui verò supernè influit volens infrà procedere,hic impelluntur ac diffunduntur ac mutuò circunagitantur,& pulsum venis exhibent. Visus humore de cerebro nutritur,quum autem quid eius de venis acceperit, fluxione turbatur,& humor ipse nõ apparet,& ob oculos moueri ipsi videntur aliquando velut auicularum imagines, aliquando velut lentes nigræ,& nihil exactè iuxta rei veritatem videre potest. Aliæ duæ venæ in medio aurium & aliarum venarum,quæ feruntur ad aures,& premunt aures. Aliæ duæ *Quæ imagunculas præ oculis cursitantes creant.*
B venæ ex ossis conclusione in aures feruntur. Quædam verò infrà ad corpus conuertuntur:duæ quidem venæ iuxta tẽdines colli feruntur & iuxta verticula,& desinunt in rhenes, hæ autem etiam in testes penetrant,& quum hæ affectæ fuerint homo sanguinem mingit. Aliæ duæ venæ à vertice ad humeros feruntur, & sanè humerales vocantur. Aliæ duæ venæ à vertice iuxta aures,ab anteriore colli parte vtrinque ad cauam appellatam venam feruntur. Caua autem vena finitur quidem velut gula, consistit autem inter gulam & guttur siue arteriam, ferturque per ceptum transuersum & per cor,& inter septum,& finditur ad inguina,& ad femora intrò,& disparationes in femoribus facit,& ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ & infœcundum faciunt hominem, quum fuerint sectæ,& in magnos digitos desinunt. *Venarum digestio.*
C

Ex caua autẽ vena producitur quædã in sinistram manũ, fertur autem subter splenem ad sinistri lateris mollitudinẽ, vnde splen propagatur, per omentum, & finem sortitur ad thoracem. Producitur autem iuxta septum,& cum humerali committitur subter cubiti articulum:atque hæc splenis gratia secatur. Alia etiam ad dextram manum eodem modo à caua producitur. Communicant autem omnes venæ,& cõfluunt inter se mutuò,& aliæ quidem sibijpsis per se cõmittuntur ac coincidunt,aliæ verò per venulas à venis extentas. Quæ autem carnes nutriunt,ea parte inter se confluunt. Et quicũq; morbus à venis oritur leuior est quàm qui à neruis. diffluit enim vnà cum humore qui in venis inest, & nõ quiescit. Et natura venis in humore est,in carnibus. Nerui autẽ sicci *Neruorum qualitas.*

ficci sunt,& ventriculosos siue cauitates non habent, & ad D ossa consistunt,& maxima ex parte ab ossibus nutriũtur. Nutriuntur & à carnibus,& volorem ac robur inter ossa ac carnem medium habent:& humidiores quidem sunt ac carnosiores quàm ossa,ficciores autem ac magis ossei quàm carnes. Quicunque autem morbus in ipsos peruenerit, roboratur & quiescit in eodem loco,& difficile est ipsum educere. Maximę verò impetunt ipsos distentiones, & alij morbi à quibus tremor corpus occupat,& qui temerè ipsum faciunt. Nerui autem premunt articulos,extentique sunt per totum corpus. Robusti autem maximè & semper crassissimi sunt in illis corporis partibus,in quibus paucissimæ carnes sunt. Et corpus quidem omne neruis plenum est. Verùm circa faciem & caput non sunt nerui,sed fibræ consimiles neruis,inter ossa & carnes,tenuiores & solidiores. Capita suturas habent,alia tres,alia quatuor,& quæ quidem quatuor habent, his sunt vtrinque iuxta aures,& tertia ab anteriore, quarta à posteriore capitis parte. Sic quidem in capite quòd quatuor habet,in eo verò quòd tres,iuxta aures vtrinque sunt, & ab anteriore parte tertia. Posteriore verò parte sutura nulla est, velut in eo quòd quatuor habet. Saniores autem capite sunt,qui plures suturas habent. Inter supercilia os descendit ac transit,& mandibularum clausura in medio mento,& supernè ad caput est. Verticula alij plura,alij pauciora habent. Qui pauciora habent, his duodeuiginti sunt. horum alia sursum ad caput,alia deorsum ad sedem tendunt. Costæ septem à posteriore corporis parte, ad verticula connectuntur,anteriore parte in pectore inter se committuntur. Clauiculæ articulos habent,alios in medio pectoris iuxta guttur, atque hic coarticulatæ sunt, alios verò ad humeros, reclinatos ad scapulas,qui humeris semper adhærent. Scapulæ verò ad membrana brachij siue totius manus coarticulãtur, incumbẽtes in ipsum os quòd in membro est. Iuxta os autẽ appendices duæ prodeunt, altera intrinsecus, altera forinsecus, quæ ad scapulas ossi adnascentes, infrà coarticulatæ sunt. Quæ verò in cubiti flexura sunt, infrà quidem radio coarticulatæ sunt, iuxta os natura cauum existens, supra autem radium paululum,in cubiti gibbum,& tũc tum os, tum radius in idem commissa,articulum in cubiti gibbo faciũt.

Nerui ubi non sunt. *Capitis suturæ.* *Supercilia.* *Mãdibulæ.* *Costæ.* *Clauiculæ pectoris.* *Scapulæ.* *Appendices.*

E F

Iuxta

A Iuxta vlnam verò appendices prodeunt tenues valde quatuor, duæ sursum, duę deorsum, & ad cubiti gibbum quidem duæ appendices consistentes, suprà ex osse hærent, hæ cùm osse cohærentes, iuxta ossis articulum in cubiti gibbum coarticulantur. Quæ verò infrà sitæ sunt, & intus reclinatæ, hæ vtræq; cõmittũtur ad radium ex supernis à membro procedentẽ, & intus ad membrum coarticulantur, & radium appellatum faciunt hæ sibijpsis intus in cubito cõmissæ. Infra autẽ ad manũ os articulum habet. Appẽdices verò hac parte teneræ existentes, duæ quidem non exeunt in articulũ. Superna autẽ & inferna, cum osse coarticalantur ad manum. *Appendices quatuor*

Cæterùm manus articulos multos habent. Quęcũq; enim ossa inter se cõmittuntur, omnia articulos faciunt. Digiti articulos habent multos, vnusquisq; tres. Vnum ad vnguẽ, in medio vnguis & nodosæ prominentiæ, alterum in ipsa nodosa, prominentia, qua parte etiam digitos conflectũt. Tertium qua parte digitus à manu exoritur. At verò in coxendicibus articuli duo sunt, quæ acetabula appellantur, & femora in hos inarticulata sunt. Iuxta femora autem appendices duæ protenduntur, altera intus, altera foris, & in articulum neutra procedit, neque ab altera parte, sed ad os ad femur inseruntur. Femur autem supernè vbi in acetabulum ingruit, bifidum est huiusmodi bicipitate. In ea quidem parte quæ intrò inclinata est, in summitate rotundum est ac leue, quæ etiam in acetabulum ingreditur. Altera autem bicipitatis pars exterior, magis foras prominet, & inferius apparet ad nares, & coxendix appellatur. Ad genu verò os femoris taliter biceps est. Bicipitio autem huic os tibia appellata, velut in cardine adaptatum est, suprà adaptatum autem Mola siue patella incumbit, quæ humiditatem à carne in articulum expassum descendere prohibet. Iuxta tibiã aũt appendices duæ procedunt, quæ infernè ad malleolos pedis finiunt, supernè ad genu, nõ autem perueniũt ad articulum. *Manus articuli.* B *Digiti.* *Coxẽdices.* *Femur.* C *Genu.* *Tibia.*

Ad pedẽ verò tibia iuxta malleolos articulũ habet, & aliũ infra malleolos. Et in pedibus articuli multi queẽadmodũ & in manibus sunt. Quot enim ossa, tot sunt articuli, & in digitis pedũ eodem numero sunt, ac pari modo habent. Articuli insuper multi in corpore parui sunt, nõ similiter omnibus, sed alij alijs. Hi autẽ qui scripti hic sunt, omnibus simi- *Pedum articuli.*

liter habent. Aliæ etiam venæ alijs ſunt,ſed non memorabiles. Mucus omnibus à natura eſt,& cùm hic purus fuerit articuli ſani ſunt,& bene moueri poſſunt,vtpote lubrici inter ſeipſos. Labor autem & dolor fit, vbi à carne humiditas fluxerit vitioſa. Primùm enim articulus ſtabilitur, Nō enim lubrica eſt humiditas quæ de carne influxit. Deinde vt multa,& valde ſparſa,& ex carne non irrigata,ſemper reſiccatur. & vt multa exiſtens,& articulo ipſam non capiente, effluit: & malè ſtabilita eleuat neruos, quibus articulus colligatur, ipſosque inconnexos ac diſſolutos facit. & propterea claudi fiunt,quum hoc magis fit,magis:quum minus,minus. In ventrem porrò ea quæ comeduntur ac bibuntur procedunt. Ex ventre autem,fibræ in veſicam, qua parte humorem percolat,extentæ ſunt. Fluxiones autem, & perfrigerata valde carne,& percalfacta fiunt, ac ſuperinflammata. Fluxiones propter frigus fiunt,quum caro in capite, & venæ tenſæ fuerint, Hæ enim horrente carne,& ad anguſtias perueniente, adſtrictaq; ac excludēte, humiditatem exprimunt. Et ſimul carnes ipſæ contra exprimunt,ad anguſtias peruenientes: & capilli ſurſum erecti fiunt,vtpote ſimul vndiquaque fortiter compreſsi. Quicquid igitur inde expreſſum fuerit, id ipſum quocunque contigerit fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem, quum carnes rarefactæ tranſitus præbuerint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit,& omne cedens fluit, Maximè verò vbi valde fuerit inflammatum propter hanc fluit cauſam.

Mucus.

Claudicatio unde.

Ventriculi uenulæ quæ ueſicam petunt.

Fluxiones frigore magis fiunt.

Calore etiã

Carnes valde plenæ factæ quum capere non poſsint, fluit humor qui capi non potuit,fluit autem quocunque contigerit. Vbi verò ſemel fluidæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum quò tandem contigerit, donec tranſitus fluxionis compreſsi fuerint propter gracilitatem. Quum autem corpus fuerit reſiccatum,& alioqui corpus ipſum ſibijpſi communicans ſit, etiam quum ſiccum eſt,diducit, & concipit ac ducit,vbicunque humor tandem obtigerit: ducere autem ipſum non difficile eſt, vtpote corpore vacuo, & non intumeſcente, præ gracilitate. Aliquando autem infernæ partes ſiccæ fiunt,ſupernæ verò humidæ. Magis autem ſuperna vaſa humida ſunt. Venæ enim plures ſupra ſunt quàm infra, & carnes in capite minori humiditate opus habent.

Cur ſuperiora humeſcãt magis.

Ducit

A Ducit itaque ſicca corporis pars humiditatem ex capite, & ſimul tranſitus magis ducenti patent, quàm ei quæ ducitur. Nam ipſi tranſitus, vtpote ſicci exiſtentes, eam ſibi lucrifaciunt, & ſimul humores à natura deorſum procedere ſolent, ſi vel modica quædam neceſsitas contingat. Fluxiones de capite ſeptem ſunt, in nares, in aures, in oculos, atque hæ ex capite fluxiones ob oculos conſpicuæ exiſtunt. Poſtquàm autem in thoracem fluxerit præ frigore, bilis fit. Magis autẽ in thoracem præ frigore fluit, propterea quòd facilis eſt fluxio ad guttur, vtpote non conte&ctum. præ frigore verò à bile infeſtati propterea laſsitudine affliguntur, quia carnes quum bilem habuerint, non quieſcunt, ſed concutiuntur, & B concuſſæ laborant ac delaſſantur, vtpote velut in itinere faciendo concuſſæ, & ſuppurati fiunt quum in thoracem fluxerit, itemque tabidi. Quum verò in medullam fluxio contigerit, tabes occulta ac inconſpicua oboritur. Quum autem retrò ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Id quod ex hoc cognoſcere datur. Siccæ enim anteriores partes ſunt, caput videlicet, & nares, ac oculi: & oculis ampliùs hebetudo accedit, fiuntque cùm virore pallidi, itemque reliquum corpus: & nihil expuit homo, etiamſi multũ fluat. Fluxus enim per mediã carnem retrò fluens, & ab anteriore auerſus, anteriores partes ſiccas facit, poſteriorum verò carnem irrigat, & magis eam quæ intus eſt ad ventrem, quàm quæ foris eſt ad naſum. Et propterea corpus foris magis ſo-C lidum eſt, quàm intus, & anguſtiores meatus ac foramina habet. Quare ſanè quum tenuia ſint foramina, conſtringuntur, ipſaque ſibiipſis medentur, & fluxus nullus hac tranſire poteſt. Intus verò foramina ampliora ſunt, & intermedia tenuiora habent, fluxus verò vtpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra ſe habens, influit & carnes humiditate replet. Sed & humiditas à cibis in idem procedens corrumpitur, corrupta autem ipſa præ ammixtione, & ſimul cùm ipſa ea quæ à capite defluit, corpus nutriunt. Carnes verò multo humore nutritæ, & morboſo augeſcẽtes, hydrope plenæ ſunt. Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum & articulorum diuturnam affectionem facit, vbi fluere ceſſauerit. Nam vt modicus, & vndiquaque ab omnibus fortioribus depulſus, ad articulos refugiũ facit. Fiunt præ-

Septẽ fluxus descensus.

Biliosi magis laſsitudine affliguntur.

Purulenti.

Tabidi.

Hydrops.

tereà articulorum ac coxendicum affectiones,à talibus morbis ſanatis,quum morbum quidem efficiens ſanatur, in carne verò quid relictum fuerit,cui non ſit exitus, neque rurſus intrò, neque foras, ſed ad cutem egreſſum tuberculum vtique fecerit, fugit autem in id quod cedit, articulos videlicet,& aut articulorum, aut coxendicum affectiones inducit. D

Cùm nares tument. Si porrò intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atque ea compacta, oportet pituitam compactam ac congelatam attenuare aut fomentis,aut medicamento,& non auertere. Si enim fluxus auerſus aliò procedet, omnino maiorem morbum faciet.

Cùm aures fluxio petit. Quum verò in aures fluxerit, primùm dolorem exhibet,violenter enim procedit:dolorem autem exhibet,donec in fiſtulam redactus fuerit. Vbi autẽ fluere conſueuerit,non ampliùs dolorem facit. Ei verò quem dolor affligit medicamentũ natura calidum, tepidum factum & netopo dilutum, infundendum eſt, & retrò cucurbita medica affigenda,ſi ſiniſtra auris doluerit,ad dextram,ſin dextra, ad ſiniſtram, non autem ſcarificando pertundere oportet, ſed vt trahat ſolum ſinenda eſt. Si verò per hæc dolor non ſedetur, frigefacientia à natura frigida infundantur, & medicamentum potandum præbeatur, quòd ſeceſſum deorſum faciat, ſurſum autem non, quandoquidem vomitus non auxiliatur: & de cætero frigidis vtendum eſt, & ſemper non ſanantem variare oportet modum, & ſi quidem peius reddiderit malum, ad contrarium te conuerte: ſi verò ad ſanitatem tendat, omnino nihil ab his quæ adhibentur auferre oportet,neque quicquam aliud addere aut apponere. Si verò iam in fiſtulam redactus fuerit, & multa purulenta ſanies fluxerit, quæ graueolens ſit, ſic facere oportet. Spongiam ſiccante quopiam ſicco medicamento imbue, & in aurem quàm penitiſsimè inde,& in nares purgatoriũ mendicamentum mitte,quo ea quæ priùs in aures fluebant,in nares ferãtur, & non id quod morboſum eſt in caput rurſus recedat. E F

Cucurbitula quo loco in hoc danda.

Quæ potio.

Cùm oculi fluore uexantur. Cæterùm vbi in oculos fluxio proceſſerit, oculi inflammantur & tument. Sic autem affectum hominem medicamento liquido,aut ſicco inſperſili curare oportet. Si verò ſtatim inflammati fuerint,nihil omnino illine, ſed aut fortiſsimo quàm infimè vrito, aut alio quopiam aluum ſubducente medicamento attenuato,vitando ne vomitum facias. Si verò la

A rò velut lapilli ſubtercurrerint, medicamẽtum illines quod plurimam lachrymam ducere poteſt,& reliquum corpus hu mectabis ac tumidum facies, quo oculi humidiores fiant ac colluantur,vt lachrymam adſtrictam ac compactam decurrere facias. Quum autẽ in oculos paulatim fluxerit,& pruritum fecerit,ſic affectum molli medicamẽto illines,quòd ſiccare poteſt,ſimulq; modicam lachrymam ducere,& ad nares medicamentum adhibebis,aut ſingulis diebus, aut alternis eodem vtens. Sit autem tale medicamentum, quòd non plus quàm acetabulum per nares deducat, idque paulatim : quod verò oculis adhibetur reſiccet, vt quod oculorum pharmacum reſiccarit ac obſtruxerit, id ipſum ad nares feratur.

B Medicamenta caput purgantia, quæ quidem fortia ſunt, à toto capite ducunt. quæ verò debilia, ab oculis & hinc à vicinis naſo partibus. Si autem à carne & oſſe, muco inter os & carnem ſubſiſtente,fluxus ad oculos fiat,ex hoc manifeſtum fit quòd inde profluit. Cutis in capite compreſſa cedit,& vlcera in capite enaſcuntur, & oculi lachrymantur,& palpebræ nõ exulcerantur,neç mordax eſt fluxus,nec viſum hebetat, ſed homo ipſe acutius videt. Fluxus enim non eſt ſalſus, vtpote non de cerebro, ſed magis mucoſus. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamento caput purgandum eſt non forti,& corpus attenuandum, & cibis & medicamentis infrà corpus ſubducentibus, donec attenuato corpore fluxus reſiccetur, aut medicamento in nares indito e- *Medela.*

C moueatur. Verùm ad ipſos oculos nullum pharmacum adhibendum eſt. Si verò neque ſic ſanus fiat, caput ſecare donec ad os perueneris oportet,nõ ſuperficialibus neque tranſuerſis aut obliquis fiſſuris incuſsis vſquequo ad os ipſum pertigeris,frequenter autẽ ſecare oportet,vt compactus humor citiùs prodeat per vlcera effluens, & ſimul vt frequentes ſectiones,extenſionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet, ſi huic hoc modo res ſuccedat. Si verò hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, vt elutus acutè cernere faciat, ſemper ab incumbente oculi magis ſplendeſcentes fiunt,& acutus viſus hominis extinguitur. Si in viſum, in humorẽ purum cruentus aliquis humor ingrediatur, huic viſus intra oculum non rotundus eſſe apparet, propterea quòd in quocunque ineſt cruentus humor, id ipſum non ap- *Cũ fulgent oculi.*

paret. huic itaque deficit vt visus rotundus appareat, & ante D
oculos aliqua moueri ipsi videntur, & nihil reuera videt. Hu
Medela. ius venas visum prementes exurere oportet, quæ videlicet
semper pulsant, & inter aurem ac tempora consistunt: & vbi
has obturaueris, oculis pharmaca quæ humectant adhibe,
& lachrymam quàm plurimam prolecta, quo id quod in
Tumor oculorum. oculis compactum est, & morbum facit. eluatur. Si verò oculus rumpatur, mollibus medicamentis & acerbis vtendum est, vt vlcus adstrictum in angustum coëat, & cicatrix tenuis fiat. Si autem adhuc humoribus plenus fuerit, lachrymare oculo conducit. At verò quum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifestum fit. dolor lateris mollitudinem occupat, & clauiculam eiusdem partis, & febris E
adest, & lingua supernè pallida ac viridis fit, & exscreat compacta. huius morbi periculum septima aut nona die instat. Alia bilis. Quum ambo latera doluerint, reliqua autem similia velut in priore fuerint. Hæc quidem peri-
Peripneumonia, pleuritisq; qui differant. pneumonia est. Illa verò pleuritis. Hæ autem propterea fiunt. Quum in pulmonem fluxerit ex capite, per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo tanquam natura rarus & siccus, trahit in se humorem quantùm eius capere potest, & vbi influxerit maior fit: & vbi quidem in totum fluxerit, extremitas eius maior reddita vtrunque latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum morbum, facit. quum verò alterum tantùm, pleuritis id est costalis morbus fit. Peripneumonia multò periculo- F
sior est, & dolores multò fortiores sunt, qui ad laterum mollitudinem & ad clauiculas tendunt, & lingua multò viridior ac pallidior, & fauces præ fluxione dolent, & lassitudo fortis occupat, & spiritus sexta aut septima die corripit. hūc si non septima die febris dimiserit, moritur aut suffocatur, aut vtrunque. Si verò nona die. duabus diebus interpositis, corripiat, vt plurimum etiam hic aut moritur, aut suppuratus euadit. Si verò duodecima die, suppuratus fit. Si quarta & decima, sanus fit. Et quicunque præ peripneumonia aut pleuritide suppurati fiunt, non moriuntur, sed sani fiunt. Sup-
Suppurati purati vt plurimum fiunt, quum fluxus in idem velut in bile contingit, sed in bile quidem multùm defluit, & vbi defluxit sedatur. Suppuratis verò minùs defluit, & non sedatur.

Fiunt

A Fiunt etiam suppurati, quum minus exscreant quàm influit in pulmonem. Hoc enim quod in pulmone consistit, & quod influit, pus fit. Pus autem in pulmone & in thorace consistẽs ac congregatum, vlcerat & putrefacit, & postquam exulcerata fuerint, ab vlcerato influit, & quum exscreat caput simul concussum magis fluit, simulq; ex vlcerato in thorace ac pulmone magis fluit, & vlcera agitata refringuntur, vt etiam si fluxus à capite cesset, is qui ab ipsis vlceribus venit sufficiens sit morbum facere. Fit præterea etiam ab vlcere suppuratus, & leuior hic morbus existit. Fit etiã extra pulmonẽ, maxime quidem à ruptura, & vbi caro contusa fuerit. Iuxta hãc enim pus congregatur, & congregatum fluctuat, si quis corpus concutiat, & strepitum facit, & hæc vruntur. Tabes autem fit quum in idem, velut in suppurato, fluxio fit per guttur, & appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pulmonẽ & guttur continent ac cõiungunt. Fluĩ autẽ in pulmonem frequenter & paulatim, & humiditatẽ in pulmone non multam facit. Resiccatũ enim id quod influit, & in gutture cõpactum, vtpote quod non eluitur, sed paulatim influit ac detinetur, tussim excitat, & in aortis id quod influit detentum, vtpote quum angusta foramina aortæ habeant, angustũ spiritui locum exhibet, & talem spiritũ habere facit, qui velut defectus semper respirare concupiscit. Et in pulmone velut non vehementer humido existente, pruritus contingit. Quum verò multũ de capite fluxerit, pruritus in pulmone

B (margin: *Tabes.*)

C non fit. Multum enim est quod in ipsum influit, & suppurati ex his tabidis siue phthisicis græcè appellatis fiunt, vbi corpus humectius factum fuerit. & contrà vbi siccius fuerit factum, ex suppuratis tabidi. Suppurati hoc modo cognoscuntur. Lateris mollitudinẽ à principio dolor occupat. Quũ verò iam pus collectũ est, & dolor similiter habet, & tussis fit, & pus exscreat, & spiritus corripit, Si verò nondũ erupit pus, in lateris mollitudine concutitur, & velut in vtriculo strepitum facit. Si verò horum nihil adsit, suppuratus autem sit, ex his coniectare oportet. Spiritum multũ habet, subraucosiusq; loquitur, & pedes ad genua intumescũt, magis autem ab ea lateris mollitudinis parte, in qua pus est, & thorax concuruatus est, & membrorum dissolutio fit, & sudor per totũ corpus diffluit, & aliquãdo sibijpsi videtur callidus esse, ali-

(margin: *Pus intus quid faciat.*)

(margin: *Suppurati signa*)

quando frigidus, & vngues circuntensi sunt, & aluus calida fit. Ex his suppuratos cognoscere oportet. Porrò quum retrò in spinam fluxio processerit, huic tabes fit eiusmodi. Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipsi esse. Bilis autem periculosa est, si icterus siue regius morbus in oculis accedat, & in vnguibus liuiditas si fiat. & si corpus vlcera habeat, & partes circa vlcera liuidæ sint, & quum sudor non toto corpore erumpit, sed vna aliqua corporis parte, & quum febre adhuc existente exscreat æger pallidum viride, aut si dum adhuc in pulmone inest pallidum viride, exscreatio cesset. Sic autem quum inest, & non inest, cognoscere oportet. Quum inest, in faucibus respirantis strepit, & spiritus periculosus est, & singultus adest, & febris discedit, exscreatione adhuc in pulmone hærente, & aluus debili iam existenti secessum facit. Hæc pleuritidis & peripneumoniæ periculosa indicia existunt. Cęterùm pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris sedanda non est per septem dies. Potu vtendum aut aceto mulso, aut aceto & aqua: hæc autẽ quàm plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaq; facta exscreationem faciat: & dolor sedandus est calfactorijs medicamentis, & absorbendum dandum est quicquid exscreationem facit, & balneis vtendum quarta die, quinta autem & sexta oleum illinendum est. Septima lauandum est, si febris dimittere non velit, quo præ balneo sudor contingat. Insuperq; & quinta & sexta fortissimis vtendum est exscreatorijs medicamentis, quo septimam diem quàm facilime transigat. Si verò neq; septima die febris cesset, nona cessabit, si non aliud quid periculosum accedat. Postquam autem febris dimiserit, sorbitiones quàm debilissimæ offerantur. Si verò euacuatio oboriatur, si quidem iuuenile adhuc est corpus, potus auferendi sunt. Si verò febris dimisit, triticeis sorbitionibus vtaris, Et eodem modo peripneumoniam curato. At verò suppuratis, caput purgare oportet non fortibus medicamentis, sed paulatim auertere in nares, & simul edulijs ventrem subducentibus vti. Et quum principium morbi nondum est, sed eò fluxus vertitur ac vergit, exscreationem facere, & tussim excitare, & medicamentis infusilibus in nares vti, & cibis simul ingestis. Quum autem exscreationem facere oportet, pluribus cibis & salsis ac pinguibus vtendum est, &

Tabes spinea. *Pleuritidis curatio.* *Acetũ mulsum quibus detur.* *Purulentorũ medela.*

D E F

A est,& vino austero, & quum sic habet tussis inducenda. Tabidos item eodē modo quod ad reliqua attinet curabis. præterquam quòd cibi non multi simul ingerendi sunt,& obsonia non plura quàm cibaria frumentacea,& vino inter edendum vtendū est aquoso, vt ne calfaciat,& corpori debili existenti caliditatem exhibeat, & simul ambo calfaciant in eodem tempore,& caliditate multum fluxum inducāt. Quum porrò per gulam fluxus in ventrē processerit, morbus infra fit, aliquando etiam supernè. Huic si quidem in ventre dolor inerit,subducendus est primùm medicamento aut succo, deinde pharmaco fortiore vtēdum est,cibis verò aluum subducentibus,donec dolor perseueret. Vbi verò dolor sedetur, *Tabis curatio.*

B cibis validioribus vtatur. Eodem modo vbi morbus multos dies hæserit curabis. Si verò debilis fuerit,& prę imbecillitate hæc offerri nō possint:primùm quidem ptisanæ succo per clysterem infuso,aluus eluenda est,pòst vbi per hunc purgaris,aliquo ex adstringentium numero. Quum autem retrò in carnē iuxta vertebras fluxus illapsus hydropem fecerit,sic mederi oportet.Caro in collo inter venas crustis tribus vratur,& vbi vsseris,constringatur,& cicatrices quàm tenuissimæ inducantur,& vbi fluxum obturaris,medicamentum in nares adhibe, vt eò vertatur,& aliud rursus donec auertatur.& anteriores quidem capitis partes calfacito, posteriores verò perfrigerato. Et postquam anterioribus capitis partibus excalfactus fuerit,cibos edat quàm pituitosissimos, *Hydrops quî curetur.*

C ac minimè ventrem subducentes,quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte quàm maximè dilatentur,Postea vbi obturaris & auerteris influxionem,si quid prius quàm curaris fluxum, in corpus peruenerit,sic mederi oportet. Si quidem magis ad cutem secesserit,externis partibus fomentum adhibebis.Si verò intrò ad ventrem,foris autem non conspicuum sit medicamentum bibendum dabis.Si verò in vtranque partem,ab vtraque detrahes. Verùm hoc studio habere oportet,vt proximum exitum facias,siue infernè siue supernè,aut etiā alia aliqua corporis parte,vbi exitus sunt. Quū coxēdicum morbus à fluxione fiat,cucurbitam medicam affigere oportet,& foras trahere,& nō scarificādo pertundere. & calfactorijs medicamētis in potu exhibitis intus calfacere, quo exitus fiat tum foras ad cutē per cucurbitæ tractio- *Ischiados medela.*

nem tum intus ad ventrem per caliditatem. Nam quum obturatus fuerit fluxus, & non habeat quò iter faciat, viam ad articulos facit, & in id quod cedit influit, & sic coxendicum morbum inducit. Tabes ex fluxione retrorsum. Qui hac affectus est, ei caput est purgandum debili medicamento, donec fluxus auertatur, diæta autẽ vtere velut in tabe superiore. Medicamentum potandum præbe Elateriũ deorsum purgans, & infernè aluum lacte infuso elue, de cætero fomentis vtere. Quum splen præ febre magnus factus fuerit, fit autem quum corpus attenuatur. Ex iisdem enim & splen florescit, & corpus contabescit. Quum autem corpus tenuè fuerit, & splen floruerit, & omentum simul cum corpore attenuatum fuerit pinguitudo in omento colliquescit. Vbi verò vasa pinguitudine vacua facta fuerint, & à splene florente ac augescente in omentum defluxerit, vtpote vicinum valde existens, & vt vasa habens eaq; vacua, excipit, & vbi morbus semel in corpore factus fuerit, ad id quod est morbosum vertitur, nisi quis probè disponat ac curet. Nam etiam si quis bene tractet, periculo non vacat. Hunc sic sanare oportet. Medicamenta in potu exhibenda sunt quæ aquam purgent, & edulia quàm pituitosissima offerenda. Si verò neq; sic leuior fiat inurẽdæ sunt crustæ quàm tenuissimè, & quàm maximè in superficie quo aquam continere possis, circum circa vmbilicum, & vnà in vmbilicũ, & emittere singulis diebus. Quũ enim morbus periculosissimus sit, in his periclitari oportet. Si enim successerit, sanum facies: sin minus, quod etiam aliàs futurum erat, idipsum perpetitur. Cæterum in puero hydropem sic curare oportet. Partes tu[mi]dæ & aqua plenæ aperiẽdæ sunt scalpello, & frequenter ac parum educendum est. Educendum autem est à singulis corporis partibus, & fomentis vtendum, & semper locum apertum vnde eduxeris calfactorio medicamento illines. Pleuritis sicca citra fluxum fit, quum pulmo valde exsiccatus fuerit præ siti necessaria. Pulmo enim natura siccus existens, vbi amplius quid quàm pro natura siccatus fuerit, gracilis fit, & impotẽs redditus, & ad latus præ impotentia reclinatus, latus contingit, & postquã contigerit ipsum humidũ existens, & cohæret & adglutinatur, & pleuritidẽ hoc est lateris morbũ facit. Tunc verò & dolor fit in latere, & clauicula, & febris, & album exscreat. hunc

Tabes spinæ & eius medela. *Lien turgidus.* *Medela.* *Hydropis curatio anceps.* *Pueri hydropici qui curentur.* *Pleuritis sicca.*

pulmo n[imis] sic[c]us

D E F

A hunc multis potibus curare oportet,& lauare, & doloris medicametum præbere,& alia quæ exfereationem faciunt. hic in septē diebus sanus fit, & morbus minime periculosus est, & cibos præbere non oportet. Febres porrò propterea fiunt,quum corpore superinflammato carnes intumuerint,& pituita ac bilis cōclusa quieuerint,& neq; refrigeretur quicquàm,neque exeat,neque moueatur,neq; aliud quid subeat. Quum itaq; lassitudo occuparit & febris ac repletio, lauare multa aqua oportet,& oleo illinere,& quàm maximè calfacere,quo caliditas aperto corpore,prę sudore egrediatur.consequenter autem hæc faciēda sunt per tres,aut quatuor dies: & si non sedetur ac cesset, pharmacum in potu exhibendum

B est quod bilem educat,& febris perfrigeranda est,præterquā si quartana existat. Medicamentū tamen donec corpus floridum est ne propinato,non enim vacuantur,nisi parum,vtpote corpore turgente.Quum autem gracilis ac macilentus fuerit,tunc bibendum exhibe,& euacuabitur. Febrienti cibum ne offeras,neque sorbitionibus subtus aluum ducas. In potu dabis aquam calidam,& aquā mulsam , & acetum cum aqua.hæc autem quàm plurima bibat.Si enim non frigidus ingressus fuerit potus calidus existens ac manens,ex corpore ægroto detrahet,& vel per vrinam eijciet,vel exsudabit. Vndiquaque autem apertum,& respirans, ac motum corpus , id quod conducibile est,faciet. Quum verò gracilem existentem febris vrat,manifestum est quòd non propter corporis

Cum febris uexat quid agas.

C tumorem febris occupet , & si non cesset, nutrire oportet ac tumidum facere,& si neque sic conducat,palàm est quòd nō oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum potare oportet quod educat , qua parte febris magis hæret, siue supernè siue infernè,& si quidem supernè hæreat,supernè,sin infernè, infernè. Nihil autē minus oportet etiam debiles fortia medicamenta potare,sed similiter:aut solùm sic, fortibus quidem fortè,debilibus verò debile exhibeas. Ardores verò potionibus & sorbitionibus, quemadmodum febrem frigefactorio medicamento exoluere oportet ,cammaro videlicet,aut alio quopiam huiuscemodi: & si nauseā contrahat à frigefactorio, calfactorijs vtere consequenter. Vbi verò non cesset,frigefactorijs rursum vtere. Icterum siue regium morbū sic curare oportet.Quum susceperis nutrito,&

Quæ medicamēta singulis dāda.

Morbus regius quî curetur.

balneis,

balneis,& pinguefacientibus,potibusque ac cibis humecta- D
to, per tres aut quatuor dies. Postquàm autem humectatum fuerit corpus,purgato & resiccato ipsum,pinguitudinemque derepente exhaurito , & vndiquaque si possibile sit medicamentum adhibens,humiditatem educito, ad caput verò purgatorio debili vtitor:& vrinam cientia bibenda dato,eaque ante cibos hoc tempore quo turbatam humiditatem purgaueris in potu præbe,ne ab eo tẽpore corpus nutriatur.Quum verò attenuatum fuerit,etiam balneis purgato,& contusa cucumeris syluestris radice,eaque in aquam coniecta , inde lauato. Cæterùm medicamenta bilem ducentia ne propinato,ne corpus magis conturbes. Vbi verò siccũ fuerit id quod conturbatum fuit,nutrito,nullo aluum subducente medica- E
mento,neque vrinã ciente vtens,sed vino vinoso,& his quæ rubicundiorem hominem faciunt. Si verò viridis ac luteus sit, rursus exhaurito , nequaquam verò siccato,vt ne is color stabilis reddatur. Vlcus ferinum in corpus propterea venit. Postquàm caro tumida & inflammata circũ circa fuerit,& margines vlceris magni extiterint,& vlcus ipsum humidum,& in vlcere sanies resiccata inerit, aut vlcus constrictum fuerit.Sanies computrefaciens ab vlcere defluens , foras prodire à constricto ad carnem vlcere prohibetur. Caro autem suscipit,vtpote eleuata existens ab inflammatione,& quum in ipsam peruenerit sanies subterfluens, putrefacit & attollit. Hunc medicamentis humectantibus ipsum vlcus illinere oportet,vt ex humectato vlcere fluxus foras effluat, F
& non subter carnem.Influentia etiam in vlcus frigefacientibus pharmacis illinẽda sunt,quo perfrigerata caro existat, & non dirupta rursus fluxionem immittat.Sed & alia vlcera frigefacientibus oblinenda sunt, & super ipsa humectantia imponenda. Angina quàm cynanchen græci vocant à sanguine fit,quum sanguis in venis quę in callo sunt compactus fuerit. Sic affectis à venis quæ in brachijs sunt, sanguinem detrahes,& simul aluum infernè subduces, quo id quod morbum exhibet,detrahatur. Lingua quoque quum magna vlcera habuerit , similiter curanda est. Morbos à principio curare oportet,& si quidem à fluxionibus fiunt,primum fluxiones sedare.si verò ab alia causa, principium morbi sedare ac curare:deinde id quòd influxit, si quidem multum fuerit, educere,

Cucumeris syluestris radix.

Ferinum vlcus.

Angina.

A educere, sin modicum, per diætam moderari ac componere. Capitis fracturæ. Si quidem os fractum fuerit ac contritum, periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si verò rumpatur, & fissura fiat, periculosum est. Huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens membranam cerebri putrefaciat, Nam vt per angustum intrans, non autem exiens affligit, & furere hominem facit. Huic itaque serram adhibere oportet, vt sanies exitum habeat, non solùm ingressum, ampla serratura facta. Medicamentis autem vtendum quæ humorem in sese trahunt, & lauandum. Febricitanti caput ne purgato, vt ne furiosus fiat. Calfaciunt enim caput pharmaca purgatiua, & sanè ad caliditatem febrilem accedens ea quæ in medicamento est, insaniam facit. Ex quacunq; caussa malè affligéte quis atram bilem reuomuerit, moritur qui vulnus habet. Et qui ab euacuatione detinetur, & debilis est, & tenuis existens derepente siccus subsidit, moritur. Quum à caliditate detento, vlcuscula eruperint debili existenti circum circa liuida, moritur. Quum à morbo quopiam detento, debili iam existenti, liuida vlcuscula enata fuerint, mortale. Quum quis à medicamenti potu superægrotarit, & infernè ac supernè ab ipso secesserit, vinum sorbeat primùm quidem dilutum, deinde meracum frequenter, & sanabitur. Medicamentum autem neque euacuatiuum, neque vomitorium sumat. Bilis vbi sua sponte eruperit, aut infernè, aut C supernè, difficiliùs sedatur. Quæ enim sponte procedit, præ violentia corpori facta impellitur. Si verò à medicamento fluat, non à gentilitatis cognatione violatur. Quum susceperis vinosum & vomentem, vomitum ne sedato. Vomitus enim euacuationem sedat, faciliùs autem vomitus posteà sedabitur. Si verò debilis fuerit qui hæc patitur, somnificum medicamentum à vomitu præbebis. Sanguis quum morbum facit, dolorem exhibet, Pituita autem grauitatē vt plurimùm. Morbum si quis non cognoscat, medicamentum bibendum præbeat non forte. Si itaque leuior inde fiat, demonstrata via est, quòd gracilitatē inducendo curandus est. Si verò non leuior reddatur, sed peius habeat, contraria facienda sunt. Si non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequenter permutare, ita vt hoc consilio vtaris.

Quæ vulnera mala.

Quod medicamentum non dandū.

Quæ medicamenta danda.

[illegible handwritten marginal note]

ris. Si quis in morbis quid permutaturus est, forti quidem D ægroto, debili autem morbo, tunc quidem confidenter fortiore quàm morbus est, medicamento vtendum est. Nam etiamsi quid de sano abducat vna cùm debili ac ægroto, nullum detrimentum est. Si verò morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipsum morbum superent & abducant, verùm ægrotū nihilo debiliorem reddant. Ars exercitandi corpora, & Medicina cōtrariæ sunt. Ars enim exercendi corpora: gymnastice græcis appellata: non opus habet permutatione, sed Medicina. Sano enim non auxiliatur transmutatio ex præsenti statu, verùm ægroto. Morbi quicunq; vlcera sunt, & super reliquū corpus eminent, eos simul cùm medicamētis etiam fame curare oportet. E Fluxione ex capite fluente vomitus conducit.

Medica ars & exercitatoria gymnicáue cur contrariæ.

Capitis fluxio.

Antiqui morbi difficiliùs curantur quàm recentes, verùm morbos antiquos primùm recentes facere oportet. Vlcus callosum factum, eiecta primùm duritia per putrefactorium medicamentum, constringere deinde oportet. Pharmaca quæ tumefacere maximè solent, ea pura vlcera adstringunt. Quæ verò attenuant, ea purgant. Si verò quis constringat vlcera nondum matura, corpus ægrotum nutrit quòd vlcus habuerit. Et si quidem adstringere oporteat vlcus ac implere, tumefacere prodest, etiamsi in capite carnem velis. Renutrita enim à cibis caro, propulsat eam quæ à medicamento putrefacta est, & simul cùm natura debellat. Verùm eleuatam aut leuem carnem, cibis gracilem reddere oportet. F

Morbi uetusti & recentes qui curentur.

Tristes anxios & ægrotos, ac se strangulare volentes, mandragoræ radice manè in potu data minore pondere quàm quod insanire facit, curabis. Conuulsioni sic mederi oportet. Ignis ab vtraque lecti parte succendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur minore pondere quàm quod insaniam facit. Et ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. A conuulsione si febris inuaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. A ruptura febris non corripit ampliùs quàm tres aut quatuor dies. Si verò corripiat, & quis putat se à ruptura habere, ab alia sanè quapiā causa corripitur, & non oportet ipsam velut à ruptura curare. Quum homo manibus ac pedibus distentus ac tortus fuerit, insaniā sibijpsi facit. Venam porrò sic vrere conuenit commodam ad

Mori stuentes qui cures.

Conuulsionis medela.

Ruptura.

Manus pedesq; si torqueantur, quid portendant.

A ad morbum,ex quocunque tandem quis ægrotarit. Si vſtus fuerit homo,& fluxerit ſanguis,ita vt hoc non periculoſum ſit ipſi,ambo hæc facere licet.Si verò percuſſeris ipſam in do lore , cuius gratia vrebatur,non coaleſcit,verùm fluxui prodeſt. Si enim peruſta fuerit,non fluit. Nam poſtquam peruſta eſt , extremitas vtraq; venæ recurrit , qua parte peruſta eſt,& exareſcit.Si verò quid relictum fuerit,præ relicto perfluente fluxum humectatur. At ſi ſanguis ex vena fluit, per tranſuerſum perurito.Si verò non ceſſet, ad hæc ſupra ac infra vtrinq; diſſecato,quo ſanguinis fluxus auertatur. Diductũ enim facilius eſt medicamẽto ſedare, quàm coaceruatũ.

Capitis doloris medela.

Doloris in capite gratia,ſanguinem de venis detrahito.Si B verò non ſedetur,& diuturnus ſit,perure venas, & ſanus euadit.Si verò caput purgaueris , magis affliges. Medicinam citò diſcere nõ eſt poſsibile, propterea quòd impoſsibile eſt ſtatam ac certam doctrinam in ipſa fieri,velut(verbi gratia) Qui ſcribere didicit,iuxta vnum modum,quem omnes docent,nouit,& ſcientes omnes ſimiliter nouerunt , propterea quòd idem & ſimiliter factum,& nunc,& non nunc, non poteſt fieri contrarium , ſed ſemper exactè ſimile eſt, & non opus habet occaſione. Medicina verò & nunc,& ſtatim, non idem facit,& ad eundem contraria facit , & hæc etiam contraria ſibijpſis. Primum aluum ſubducentia nõ ſemper hoc faciunt,& aluum ſubducentia vtrunq; faciunt.Fortaſsis autẽ neque ſic ſe habent aluum ſubducentia , velut aluum ſiſten-

Medicinæ cur penitus nõ ſciatur.

C tibus contraria.Reſtitante enim aluo,propter vehementem ſtabilitatem corpus intumeſcit , pituita in ventrem perueniente,ſic ſtabilitas ſeceſſum facit.Vbi enim pituita in ventrem ingreſſa fuerit,euacuatio contingit. Inſuper verò aluũ ſubducentia ex natura,ſtabilitatem faciunt in ventre,ſi quidem non ſubducentia feceris , Si autem exoluatur, & humectetur id quod morbum facit,poſtquam exolutum fuerit, ſanus euadit. Et ſic ventrem ſiſtentia,ſubducentibus ſtabilitatem ventris faciunt,& viciſsim ſubducentia ventrem,ſiſtentibus. Eodem modo res ſe habet circa rubicundos & pallidos. Nam & pituitoſa ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris,Itemque attenuantia. vtriuſque autem medicamentum ſunt contraria contrario. Verbi cauſſa, Quum intumuerit pallidus exiſtens,exoluitur ſanè ſi quod medica ment

Pallor.

mentum attenuans adhibitum fuerit. atque hic tumenti attenuans opitulatur. Rursus autem quod aliquãdo vtilitatem cœpit, nunc hic opitulanti opitulatur, quum ſanè præ gracilitate decolor & pallidus factus fuerit. Si quis enim pituitoſum ac tumefaciens medicamentum exhibuerit, pallor ſedatur. Inſuper verò etiam dolor, & propter frigiditatem fit, & propter caliditatem, & propter valde exuperans, & propter imminutum. Et in perfrigeratis quidem natura extra corpus ad cutem, propter calfaciens valde, dolor fit. In calidis verò natura, propter frigidum. Et in ſiccis natura, ſi humectentur. & in humidis natura, ſi reſiccentur. In ſingulis enim quorum natura permutatur ac corrũpitur dolores fiũt. Sananturq́; dolores contrarijs, idq́; etiam vnicuique morbo proprium eſt. Nam in calidis natura propter frigiditatem ægrotantibus, dolores calefiunt. & reliqua iuxta hanc rationem fiunt. Alius porrò modus hic eſt, per ſimilia morbus fit, & per ſimilia adhibita ex morbo ſanantur. Velut, vrinæ ſtillicidium idem facit, ſi nõ ſit, & ſi ſit, idem ſedat. Et tuſsis eodem modo, velut vrinæ ſtillicidium, ab ijſdem fit & ſedat. D E

Febris et uomitus medicamenta nõ certa.

Alius rurſus modus hic eſt. Febris quæ propter tumefactionem ex pituita fit, aliquando quidem ab ijſdem fit, & ſedatur, aliquando autem à contrarijs. Aliquando enim ſi quis vult aqua calida lauare, & multum potum exhibere, ſanus æger fit, & febris quæ propter tumefactionem facta eſt, pituitoſis ac tumefactionem facientibus oblatis, & adhibitis ſaneſcit. Et ſi quis vult medicamentũ bibendum dare, aluum ſubducens & vomitorium eodem modo & à facientibus ſedatur, & à ſedantibus fit. Nam ſi quis homini vomẽti, aquam multam bibendam dare velit, eluentur ea propter quæ vomit, vnà cum vomitu. Et ſic quidem per vomitum vomitus ſedatur. Rurſus autem propterea quod ſedatur, quia infernè procedere ipſi fecit, ex illo id quod intus eſt vomitum facit, & ambobus cõtrarijs modis homo ſanus fit. Et ſi quidem ſic in omnibus haberet, ſtata ſanè ac certa medicina eſſet. Ita alia quidem contrarijs curare oportet, qualia tandem ſint, & à qua cauſa fiant: alia verò ſimilibus, qualia tandem ſint, & à qua cauſa fiant. Huius autem rei cauſa corporis debilitas exiſtit. Corpus enim à cibis æqualibus æqualiter nutritur, à corpore verò cibi ſuperantur. Poſtquam verò plus aut minus F

Cauſſa.

in ipſum

A in ipſum ingeſtum eſt,aut alia quæpiam tranſmutatio facta eſt,ſuperatur,ſuperant autem cibi. Et quum ſanè ſuperatur corpus ab his quæ ipſi offeruntur,florere hæc ipſa facit, & ſuperant hæc ſimul corpus, & contraria ipſi faciunt. Et calida lauari,donec quidem corpus ſuperat eius exhibitionem, florere corpus facit. Quum verò ſuperatũ fuerit,gracile corpus facit. Et conuiuari ſimiliter vt lauari facit. Hæc enim donec ſuperátur florere corpus faciunt. Vbi verò ſuperauerint, & alui ſeceſſus & varia vitia inducũt. Quum autem id quod offertur,tranſmutatur,neceſſe eſt & id cui offertur,tranſmutare. Etenim corpus tranſmutatum parum efficax ac potens eſt,& ab omnibus offenſiones percipit. Hoc autem faciunt, *Quæ corpus iuuent & contra.*

B & aluum ſubducentia:& florere ipſum facientia, gracile corpus faciunt,& reliqua omnia contraria his facientia. At verò Medicina breuem occaſionem habet: & qui hoc nouit,illa ſtata ac certa habet : & ſcit quæ conſueta ſint , & quæ non conſueta,ad quæ cognoſcenda non eſt occaſio in medicina, & quòd aluum ſubducentia , non ſubducentia fiunt , & reliqua quòd contraria ſunt,& contrarijſsima non contrarijſsima. Occaſio autem hæc eſt , vt cibos offeramus ea copia, quantam corpus cui offeruntur ſuperare valeat. Nam ſi quis ſic fecerit,omnino neceſſe cibum eſt aluum ſubducentem oblatum,ſubducentẽ eſſe,& pituitoſum,pituitoſum. Si igitur ſuperauerit corpus ipſos cibos,neque morbus,neque contrarietas fit ex his quæ offeruntur,& hæc eſt occaſio quam me- *Qualis medicæ ars.*

C dicum noſſe oportet. Quum verò occaſionem ſupergreſſus fuerit,contrarium fit, & antequam ei exceſſum factum eſſe putant,conſequens eſt vt caleſcat. Donec enim corpus id quod oblatum eſt ſuperauerit,corpus nutritur. Vbi verò hanc occaſionem tranſmiſerit,contrarium fit,nam attenuatur & graciléſcit. Sed & alia omnia,& quæ tumefaciunt,donec quidem ſuperauerit corpus , ampliuſque pro occaſione offeruntur,etiam iuxta naturam ſuam ſingula faciunt , & pituitoſa ſiue tumefacientia tumefaciunt. vbi verò occaſionem tranſmiſerint,contraria ſunt. Medicamẽta ſunt omnia quę præſentem ſtatum tranſmouent. Omnia autem fortiora trãſmouent. Licet autem ſi velis,medicamento tranſmouere, & rurſus ſi velis,alimento ac cibo. Omnia verò ex præſenti ſtatu tranſmouere,ægrotanti opitulatur. Si enim id quod morbũ *Quando omnia ſuam naturã conſeruant. Medicamẽta quid faciant.*

facit,non tranſmoueris,augeſcit. Medicamenta fortia à natura,in debilibus morbis dare non oportet,neque paucitate medicamenti,debilitas ipſius facienda eſt, Sed fortibus natura,fortibus pharmacis vtendum eſt,debilibus verò , pharmacis non fortibus. Neque partiendum eſt medicamentum, ſed ſingulis ſecundum naturam,debilibus quidem debilia à natura,fortibus verò morbis,fortis naturę pharmaca exhibēda ſunt. Cæterùm morbi ea parte qua proximi ſunt,educendi ſunt , & qua parte ſingulis exitus quàm proximus eſt extrahendi. Aluum autem ſubducentia talia ſunt, quæcūque lubrica & inciſiua ſunt,& quæcunq; in calidis attenuantur. Venter enim calidus eſt:& reliqua quę ſalſuginoſa ſunt, & quæcunque ex talibus plurimum participant. Contra aluum non ſubducentia,ſed ſiſtentia ſunt, quæ flatum exhibent,humida enim reſiccata flatum faciunt:& quæ adſtringunt,& quæ à calore compacta ſunt, & friabilia , & ſicca. D E

Omnia autem quæ foris extenuant,intra corpus aſſumpta tumefactionem inducunt,eadem autem & vētrem ſiſtentia, & pituitoſa,ac tumefacientia exiſtunt. Et quæ aluum ſubducunt ac extenuant,cum calefacientibus eadem ſunt. Inſuper autem etiam acida pituitoſa ſunt. Omnia verò quæ frigefaciunt ea quæ in ventre ſunt , talia aluum ſubducunt, Item quæ frigida ſunt,& quæ humida. Quum autē non aluū ſubducentia fuerint,calfaciunt. Frigefaciūt autem & calida in ventrem aſſumpta,& citò ſeceſſum faciunt. Si verò ſeceſſum non faciant,calida in ventre exiſtunt. Ex his quæcūque repletionem faciunt,maximè pituitoſa ſunt. Quæ verò plurima aſſumpta repletionem nō faciunt. aluū ſubducunt. Medicina itaque mihi iam tota inuenta eſſe videtur,quæ ſic habet.& quæ docet ſingulas & conſuetudines,& occaſiones. Qui enim ſic medicinam nouit , minimè fortunam reſpicit, aut expectat,ſed & citra fortunam,& cum fortuna, rectè faciet. Conſtans enim ac firma eſt tota medicina, & doctrinæ optimæ in ipſa compoſitæ,minimè fortuna egere apparent. Nam fortuna ſui iuris eſt,& nullius imperio ſubeſt , neque optantis eſt ad ipſam peruenire. Scientia verò imperata facere cogitur , & facile eſt ipſam feliciter aſſequi , ſi quis ſciens vti velit. Deinde verò quid opus eſt Medicinæ fortuna? Si enim morborum medicamenta clara ſunt & manifeſta, velut equidem F

Acida pituitoſa.

Medicina quæ.

Fortuna in his parum facit.

A equidem arbitror, nõ expectant ſanè fortunam ad ſanandos morbos ſi quidem ſunt medicamenta. Si verò cùm fortuna exhibere ipſa prodeſt, nõ magis medicamenta quàm ea quæ non ſunt medicamenta, vnà cùm fortuna adhibita ſanos faciunt. Quicunque verò fortunam ex Medicina, aut alia quapiam arte expellit, dicitque eos qui probè rem aliquã ſciunt fortuna non vti:is contrarium mihi iudicare videtur. Mihi enim ſoli hi fortunatè aſſequi, itemque infortunatè non aſſequi videntur, qui rectè quid, & malè facere ſciunt. Fortunatè enim aſſequi, eſt rectè facere, hoc autem hi qui ſciunt faciunt. Non aſſequi autem hoc eſt, ſi quis non ſciat, hoc non rectè faciat. Indoctus autem qui eſt quomodo fortunate aſ-

Medicamẽta ſine fortuna ſanãt.

Quæ aduerſa uel ſecunda fortuna huic uideatur.

B ſequi poſsit? Si quid enim etiam aſſequatur, non memorabilem ſanè ſucceſſum habebit. Qui enim non rectè quid facit, non fortunatè aſſequi poterit, quum reliqua quæ æquum eſt facere non faciat. Morbi muliebres. Vteri omnium morborum cauſæ ſunt: hi enim vbi ex natura tranſmoti fuerint, morbos exhibent, ſiue aſcenderint, ſiue deſcenderint. Et quũ quidem vteri oſculum ſuum non demittentes, & pudendi eminentias non cõtingentes, tranſmoti fuerint foras, leuiſſimus morbus eſt. Quum verò in anteriorem partem promoti fuerint, & oſculum in pudendi eminentias ac labra immiſerint, primùm quidem ipſo contactu dolorem vterus percipit ac exhibet: deinde obturatus, & velut operculo cõtectus, ex eo quòd pudendi eminentijs incumbit, fluxus non con-

Vteri omniũ morborum cauſſæ fœminis.

Vteri moleſtiæ.

C tingit, qui menſium nomine venit. Hic verò fluxus congregatus, tumorem ac dolorem exhibet. Et ſi quidem infrà deſcendens & auerſus, in inguen ſe immiſerit, dolorem exhibebit. Si verò ſurſum aſcendens auerſus & obturatus fuerit, etiam ſic propter raritatem ac coarctationem dolorem exhibet. Quum verò propter hoc ægrotarit, coxendicum ac capitis dolorem facit. Vbi verò vteri impleti intumuerint, nihil fluit, & pleni fiunt: quum autem pleni facti fuerint, coxendicesque contingunt, dolores exhibent, & in coxendices, & in inguen, & velut pilæ in ventre diſcurrunt, & caput dolore affligunt, modo altera ipſius parte, modo totum, prout contingit ipſi morbus. Hæc itaque ſic curanda ſunt.

Si quidem deſcenderit ſolùm, & illini poſsit, vtere quocũque libet ex graueolentium genere, aut cedro, aut alij intri-

Medela.

to, myrtoto græcis appellato, aut aliquo alio ex grauiter D
& malè olentium numero, eoque suffitum facito, & fomenta ne adhibeto, neque cibo neque potu vrinam ciente hoc tempore vtitor, neque calida lauato. Si autem sursum ascenderit, & non auersa fuerit, medicamentis appositititijs bene olentibus, & quæ simul calfaciunt vtere. Velut sunt myrrha, aut vnguentum, aut aliud quoddam odoratum simulq; calfactorium. Et his quidem subdititijs vteris, fomentũ autem ex infernis ex vino adhibebis, & calida aqua lauabis, & vrinam cientibus vteris. Ex hoc autem manifestum fit auersa sit nécne. Si enim sursum progressa auersa nõ fuerit, fluxus procedit. Si verò auersa sit, fluxus, menstrua appellata, non contingit. Hunc morbum fomento primùm tali curare oportet. E
In vinum grossos immittito, ipsúmque vinum calfacito, & cucurbitam circũ osculum vasis in quo calefit addito, hoc modo: Cucurbitam per medium dissectam euacuato, & summitate ipsius modice rescissa, velut in vtriculis fieri solet, hanc ipsam vasi velut operculum circundato, quo odor per angustiam means ad vterum perferatur. Insuper autem & calida aqua fouere, & calfacientibus medicamentis subdititijs vti oportet. Calfacientia autem sunt ea quæ ducunt ex superiùs relatis, itemque hæc. Stercus bubulum, fel bubulum, myrrha, alumen, galbanum, & si quòd aliud eiusmodi est. Plurimis etiam ipsarum per purgantia infernè medicamenta aluus subducenda est, & per debilia quæ vomitum faciunt, ne euacuatio ex superuacuatione fiat. Cæ- F
terùm subdititias glandulas sic facere oportet, si fortes facere velis. Mel semicoctum facito, & ex præscriptis subdititijs pharmacis ea quæ valde efficacia sunt immittito, & vbi immiseris, glandulas formato instar earũ quæ in sedem induntur, verùm longas facito has ac tenues. Mulierem verò supinam reclinato, locis à pedibus lecti altiùs instratis, deinde apponito, & panniculo intecto, aut alia quadam re consimili calfacito, donec colliquescat. Si verò debiliorẽ glandulam subdere velis, in linteolum illigato. Sed & si humore pleni vteri osculum tumidum habuerint, & nõ fluxerint, fluxionem facere oportet, & subdititijs pharmacis sanare, itemque fomentis velut scriptum est, ita faciendo velut in priore fluxione suppressa. Quin & si in anteriorem partem

Calida apposita.

proced

A procedens vterus auersus fuerit, fluxionem facere oportet, velut in superiore fluxione suppressa. Quum verò fluxus nimius fuerit, neque calida aqua, neque alio quopiam calfacere oportet, neque vrinam cientibus vti, neque cibis aluum subducentibus. Lecti autem partes à pedibus altiores esse oportet, vt ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Vtere autem simul etiam subdititijs adstringentibus. Fluxiones porrò quum confestim venerit purgatio statim subcruentæ fiunt, quum verò tardius prodierit, purulentæ. Et iunioribus subcruenta magis prodeunt. Seniores verò magis mucosa menstrua habent.

B HIPPOCRATIS COI LIBER DE AERE, AQVIS ET LOCIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

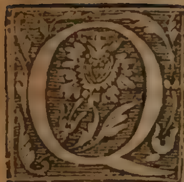

C Vicunque artem medicam integrè adsequi velit, primùm quidem tēporum anni rationē habere debet; quantū potentia quodlibet eorū valeat: nō enim simile quicquam in illis existit, verùm differunt inuicem propter varias quæ in eis fiunt mutationes. Deinde ventorum calidorumq; & frigidorum, maximè qui ex his omnibus hominibus sunt cōmunes, & mox qui in vnaquaq; regione sunt indigenæ & proprij. Neq; verò negligentiorē se circa aquarum facultates cognoscendas exhibere conuenit. Quemadmodum enim gustu differūt, & pondere ac statione, sic quoque virtute aliæ alijs longè præstāt. Quare si quis ad vrbem sibi incognitā perueniat, circūspicere oportet eius situm, quo modo scilicet ad vētos, & solis exortus iaceat: nō enim æquales vires sunt, ad Septētrionem sitæ, & vergētis ad Austrum: neq; eius quæ solem exorientē, & quæ eundem occidentem

Quæ prospicienda sunt medico.

Venti.

Situs urbium.

Aquarum qualitas. spectat. Hæc itaque diligenter oportet perscrutari, ac simul D
quo modo habeant circa eam aquę: num ne palustribus vtantur & mollibus, aut duris & ex sublimi loco prolabentibus, & scaturientibus ex petris, siue salsis, & crudis. Terra etiam
Terræ qualitas. ipsa consideranda, nudáne sit & aquis carens, aut densa & aquosa & an concaua sit & æstuosa, vel alta & frigida, hominum insuper diæta perquirenda, qua maximè capiantur.
Hominum victus prænoscendus. An bibuli sint & lurcones & ocio dediti, aut exercitijs varijs vtentes, & tolerantes laborum, ciborumque plus adpetentes quàm poculorum. Ex his enim singula sunt inuestiganda. Nam qui hæc omnia probè, quantum fieri potest, cognouerit, aut horum plurima, eum non latere possunt quum in
Prænotio futurorum quomodo paretur. vrbem etiam ignotam sibi peruenerit, neque morbi regioni E
peculiares & patrij, neque communis regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, vt non posit in cognoscēdis morbis dubius hærere, aut errare sicubi ad morborum medicationem adhibeatur. Quæ ambo illis euenire solent, qui non prius prouidi hæc diligenter cognouerunt. Quare qui ea studiosè rimatus fuerit, vniuscuiusque temporis, ac anni futuri constitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communi adfectione ciuitatem sint inuasuri tum æstate, tum hyeme, & quæcunque pericula vnicuique sint timenda ex diætę ac victus immutatione: quum enim temporum mu-
Astrorum cognitio ad artem medicam facit. tationes, & astrorum ortus ac occasus obseruauerit, quemadmodum singula horum eueniant, prænoscet vtique & de anno, qualis hic sit futurus: hoc nanque modo si quis rima- F
tus fuerit ac procognouerit temporum occasiones, maximè de singulis sciet, vt plurimumque sanitatem adsequetur, & recta via procedet, non minima artis suæ gloria. Quod si cui hæc sublimiora videantur, is si ab hac sententia discedat, discet sanè non minimam partem conferre ad rem medicam
Situs urbis calidæ. ipsam Astronomiam, sed omnino plurimam, quum vnà cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem singula quæ diximus scrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifestè. Quæcunque quidem ciuitas ad ventos sita est calidos, puto autem eos qui inter brumalem solis exortum itidemque occasum perflant, huic hi venti sunt peculiares. A Septentrionalibus autem ventis tuta ac protecta ea ciuitas existit. Aquæ verò eius mul-

tæ &

A tæ & subsalsæ sunt,& necessariò nō sublimes,æstate quidem calidæ,hyeme frigidæ. Et quæ quidem vrbes bene sitæ sunt ad solem,& ad ventos,& aquis bonis vtuntur,hæ minus à talibus mutationibus afficiuntur. Quæ verò aquis palustribus ac lacustribus vtuntur,& non bene sitæ sunt ad ventos, & ad solem,hæ magis. Et si quidem æstas sicca fuerit,citius sedantur morbi. Si verò pluuiosa, diuturni fiunt: & phagedænas ad edentes ex omni occasione oboriri verisimile est, si vlcus fiat. Si verò hyems frigida sit, homines capita humida ac pituitosa habere par est: & ventres ipsorum frequenter exturbari,pituita à capite influente: & formas ipsorum vtplurimum debiliores esse: ipsosque ad edendum ac bibendum non appositos esse. Nam qui capita debilia habent,

Quæ urbes salsas aquas habēt.

Hyems frigida quæ mala inuehat.

B non fuerint boni potores. Crapula enim magis grauat. Morbi verò hi ipsis vernaculi sunt. Primùm quidem mulieres morbosæ,ac fluxionibus obnoxiæ sunt,deinde multæ steriles sunt ex morbo,non à natura,& frequenter abortiunt. Pueris verò incidunt conuulsiones ac anhelationes,quæ morbus puerorum,& sacer esse putantur. Viris autem dysenteriæ,& alui profluuia,& febres lenes,diuturnæ,hybernæ, & pustulę nocturnæ multæ,& hæmorrhoides in sede. Pleuritides autem,& peripneumoniæ,& febres ardentes, & quicunque acuti morbi putantur, non multum proueniunt. Non enim fieri potest vt isti morbi vigeant, vbi alui liquidæ existunt. Lippitudines verò oboriuntur humidæ, non graues, nec

C diuturnæ: si non ex mutatione temporum morbus aliquis omnibus communis occupet. Et vbi quinquagesimum annum transgressi fuerint,defluxiones ex cerebro accedentes, homines semisyderatos faciunt,vbi caput derepente insolatum,aut frigore correptum fuerit. Atque hi quidem morbi ipsis vernaculi sunt: præterquam si morbus aliquis omnib. communis ex temporum mutatione oboriatur, nam & huius participes fiunt. Quæcunque verò ciuitates his ex opposito sitæ sunt,ad ventos frigidos,inter occasum solis æstiuum, & orientem æstiuum:etiam ipsis hi venti vernaculi ac indigenæ sunt,ab austrò verò & calidis ventis protectę sunt. Et de his vrbibus sic se res habet. Primùm quidē aquæ & duræ & frigidæ vtplurimùm dulcescunt. Homines autē vegetos & siccos esse necesse est: & plures ventres infernos cru-

dos ac duros habere,ſupernos verò fluidiores: bilioſosq; ma D
gis quàm pituitoſos eſſe.Capita verò ſana ac dura habent,&
plerunq; vaſa ipſis rumpuntur.Morbi autē populares ipſis hi
ſunt,pleuritides & quos acutos eſſe receptum eſt.Neceſſe eſt
autem ita habere,quum alui durę exiſtant,& ſuppurati mul
ti ex omni occaſione fiunt. Huius autem cauſa eſt, corporis
extenſio,ac ventris duricia. Siccitas enim & aquæ frigiditas
facit vt vaſa rumpantur.Edaces autem tales naturas eſſe ne-
ceſſe eſt,& nō multū bibaces.Non enim fieri poteſt vt ſimul
multum edant ac bibant.Lippitudinesq; his fieri ex tempo-
ris interuallo neceſſe eſt,duras autē ac vehemētes, & ſtatim
oculos rumpi.Sanguinis item ex naribus fluxiones vehemē
tes æſtate fieri iunioribus triginta annis.Morbos etiā ſacros F
appellatos,paucos quidem,verū vehementes. Longæ verò vi
tæ magis quàm alios,hos homines eſſe par eſt: & vlcera nō
pituitoſa oboriri,neq; efferari.Mores verò magis feros quā
manſuetos.Ac viris quidem hi morbi vernaculi ſunt:pręter-
quàm ſi quis omnibus cōmunis ex temporum mutatione in-
gruat.Ex mulieribus verò,primū quidē multæ ſteriles fiūt,
propter aquas quæ duræ ſunt ac crudæ,& frigidæ.Purgatio-
nes enim menſium non contingunt commodæ,ſed paucæ ac
prauæ. Deinde pariunt difficulter, & non valde abortiunt.
Vbi verò pepererint,pueros nutrire non poſſunt. Lac enim
ab aquarū duricia ac cruditate extinguitur: & tabes frequen
tes à partu fiunt. Præ violentia enim ruptiones ac vulſuras
habent, pueris autem hydropes in teſtibus fiunt, quandiu E
parui fuerint , deinde ætatis progreſſu euaneſcunt. Pube-
ſcunt autem ſerò in hac ciuitate.Et de calidis quidem ventis
ac frigidis, & vrbibus ad hos ſitis, hoc modo velut dictū eſt,
res ſe habet. Quæcunq; verò ciuitates ſitæ ſunt inter æſti-
uos ac hybernos ſolis ortus:& quæcunque ex oppoſito harū,
de his ita habet. Quæ quidem ad orientem ſolem ſitæ ſunt,
eas par eſt eſſe ſalubriores his quæ ad ſeptentrionem con-
uerſæ ſunt, & his quæ ad calidos ventos ſitæ ſunt, etiamſi
ſtadium ſolum interſit.Primum enim moderatior eſt calidi
tas ac frigiditas.deinde aquas quæ ad ſolis ortus ſunt,omnes
ſplendidas eſſe neceſſe eſt, & odoratas, & molles, & amabi-
les oriri in hac ciuitate.Sol enim emergens ac illuſtrans ip-
ſas caſtigat.Matutinum enim tempus ipſe aër vtplurimum
ſemper

A semper occupat. Et hominum formæ boni coloris sunt, & magis floridæ, si non quis alius morbus prohibeat. Et clara voce præditi sunt homines, & ad iram ac intelligentiã præstantiores septentrionalibus, si quidem & alia quæ in ipsa nascuntur meliora existunt. Et ciuitas quæ hoc modo sita est veri maximè similis est, iuxta caliditatis ac frigiditatis moderationem. Et morbi pauciores fiunt ac debiliores, similesque sunt morbis, qui in ciuitatibus ad ventos calidos conuersis oriuntur. Et fœminæ isthic valde fœcundæ sunt, ac facilè pariunt. Et de his quidem ita habet. Quæ verò ad occasus sitæ sunt, & ipsæ à ventis ab oriente spirantibus protectæ sunt, & tum calidi venti leuiter afflant, tum frigidi ab Vrsis
B præterflant: eas vrbes necesse est situ morbosissimo positas esse. Primum enim aquæ non sunt splendidæ. Causa verò est quòd aër matutinum tempus vtplurimum occupat, qui aquæ immixtus claritatem eius disperdit. Sol enim priusquam eleuetur, non illustrat. Aestate verò, mane quidem auræ frigidæ spirant, & ros decidit. de cætero verò sol ad ipsas occidens, quàm maximè homines percoquit. Quapropter etiam decolores ac infirmos ipsos esse par est, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipsis separantur. Verisimileque est ipsos graui voce præditos ac raucos esse, propter aërem, eo quòd impurus plerunque isthic est, & morbosus. Neque enim ab aquilonaribus valde expurgatur. Non enim perseuerant venti. Qui verò perseuerant ac
C ipsis incumbunt, aquosissimi existunt. Nam venti occidentales, similes sunt autumno. Et huiusmodi ciuitatis situs est ad diei mutationes, eò quòd multum temporis inter matutinum ac vespertinum intercedit. Et de ventis quidem qui commodi sunt ac incommodi ita se res habet. Cæterùm de aquis deinceps narrare volo, quæ morbosæ sint, & quæ saluberrimæ: & quæ mala ab aqua fieri verisimile est, itemque quæ bona. Plurimam enim partem conferunt ad sanitatem. Quæcunque igitur palustres sunt, & stabiles ac lacustres, eas necesse est æstate esse calidas, ac crassas & olentes. Quum enim non defluant, sed aqua pluuia semper noua inferatur, & sol vrat, necesse est ipsas decolores esse, & prauas ac biliosas. Hyeme verò glaciatas & frigidas ac turbatas præ niue ac glacie, vt pituitosissimæ ac raucosissimæ existant:

Bibentibus autem splenes semper sint magni ac pleni:& vétres duri, tenues ac calidi. Humeri verò & clauiculę & facies attenuata. In splenem enim carnes colliquantur, quapropter graciles existunt. Edaces autem esse tales ac siticulosos par est, ventresque tum supernos, tum infernos, calidissimos habere, vt etiam fortioribus medicamentis opus habeant. Atque hic morbus ipsis & æstate & hyeme familiaris est. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac letalissimi fiunt. Aestate enim dysenteriæ multæ ac alui profluuia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducunt ac occidunt. Et hi quidem morbi ipsis æstate fiunt. Hyeme verò iunioribus quidem peripneumoniæ,& insaniæ morbi, Senioribus verò, febres ardentes, propter ventris duriciem. Mulieribus autem, tumores oboriuntur,& pituita alba,& vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariũt,& fœtus magnos ac tumidos, deinde ex alimentis tabescentes ac deprauati fiunt. Et purgatio commoda post partum mulieribus non cõtingit. Pueris verò herniæ accedũt,& viris varices,& vlcera in tibia. Quare fieri non potest vt tales naturæ longæuæ sint, sed ante temporis aduentum senescunt. Præterea fœminæ se in vtero habere putant, & vbi partus tempus adest, ventris moles illa ac plenitudo euanescit. Hoc autem contingit ex aqua quum vteri ex aqua concepta laborant. Atque has quidem aquas ad omnem rem improbas esse censeo. Secundo verò loco eas quarum fontes è petris scaturiunt. Duras enim esse necesse est: aut isthic vbi calidæ aquæ existunt: aut ferrum nascitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut sulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ violentia caloris nascuntur. Non itaque ex huiusmodi terra aquæ bonæ prodeunt, sed duræ & æstuosæ, quæ & difficulter minguntur,& ad alui egestionem contrariæ sunt. Optimæ verò sunt quæ ex sublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces sunt, & albæ, & vinum modicum ferre possunt, & hyeme calidæ fiunt, æstate verò frigidæ. Tales enim fuerint ex profundissimis fontibus. Maximè verò laudare eas oportet, quarum fluxiones ad solis exortus erumpunt, & præsertim ad æstiuos. Necesse est enim odoratas esse ac leues. Quæcunque verò salsæ, & crudæ ac duræ sunt,

Aquæ quæ optimæ.

Aquæ salsæ.

et hoc aq[illegible] ... et ad illos ... calculos in renibus ... [illegible] ... illi calculi a renibus ad vesi[cam] descendentes aglutinentur et fit lapis magnus in vesica: q[uonia]m pituita est in causa ut illi calculi in ve[sica] collecti aglutinentur et fiat unus ... aq[ua] hec pituitam corradit

A ræ ſunt, ad hoc quidem vt eas omnes bibant, non bonæ ſunt. Sunt tamen aliquæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ ſunt, de quibus ſtatim dicam. Habet autem & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fontes ſuos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ ſunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æſtiuos ſolis exortus ac occaſus emergunt, & magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco ſunt, quæ inter occaſus æſtiuos ac hybernos ſcaturiunt. Peſsimæ verò quæ ad auſtrum, & quæ inter æſtiuum ortum & occaſum. Et hæ quidem ad auſtrales partes valde prauæ ſunt, ad boreales verò meliores. His autem hoc modo vti conuenit. Quiſquis ſanus eſt ac valet, is nullum diſcri-
B men faciat, ſed ſemper eam quæ præſens eſt bibat. Quicunque verò morbi gratia, eam quæ commodiſsima eſt bibere volet, is ſi ita fecerit, maximè ſanitatem aſſequi poterit.

Quorum quidem ventres duri ſunt, & idonei ad hoc vt amburantur, his dulciſsimæ & leuiſsimæ ac ſplendidiſsimè conducunt. Quorum verò molles ventres, & humidi ac pituitoſi ſunt, his duriſsimæ & crudiſsimæ, ac ſubſalſæ aquę conferũt. Sic enim maximè reſiccari poterint. Quæcunq; enim aquæ optimæ coctu ſunt, ac facilimè liqueſcunt, eas par eſt & ventrem maximè exoluere ac eliquare. Quæ vero crudæ ſunt, & minimè coctu bonæ, hæ magis conſtringunt ventres ac reſiccant. At enim mentiuntur homines de ſalſis aquis, propter imperitiam, in eõ quod pẽr aluum ſecedere eamq; ſoluere pu-
C tantur. Maximè enim contrariæ ſunt ad alui egeſtionem ac seceſſum. Sunt enim crudæ, & coqui non poſſunt. Quare venter magis ab ipſis adſtringitur quàm eliquatur. Et de fontanis quidẽ aquis hoc modo res ſe habet. De pluuialibus autem, & quæ à niue fiunt, vt habeat, deinceps dicam. Aquæ igitur pluuiales leuiſsimæ & dulciſsimæ, & tenuiſsimæ ac ſplẽdidiſsimæ ſunt. Primum enim ſol quod tenuiſsimum ac leuiſsimum eſt in aqua educit ac ſurſum rapit. Clarum autẽ hoc, ipſum mare facit. Quod enim ſalſum eſt iſthic relinquitur, præ craſsitudine ac grauitate, & fit mare. Quod verò tenuiſsimum eſt ſol ſurſum rapit, præ leuitate. Rapit autem tale non ſolum ab aquis ſtagnantibus, ſed etiam ex ipſo mari, & ex omnibus in quibus aliquid humoris ineſt. Ineſt autem in omnibus rebus. Et ex ipſis hominibus tenuiſsimum ac leuiſ

ac leuissimum humorem ducit. Eius rei maximũ signum inde sumere licet, vbi homo vestibus indutus in sole iter fecerit, aut sederit. Quascunque enim corporis partes sol aspicit, hæ non exudant. Sol enim quicquid comparet sudoris sursum rapit. Quæ verò sub veste contectæ sunt, aut sub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim ac domatur à sole sudor. Seruatur autem ex tegmẽtis, vt ne disperdatur à sole. Quum verò in vmbram deuenerit, totũ corpus similiter sudore perfluit. Nõ enim ampliùs sol affulget. Quapropter etiã ex omnibus aquis hæ citissimè putrescunt: & odorẽ malum pluuialis aqua habet, eo quòd ex plurimis cõgregata est ac permixta, vt citissimè putrescat. Ad hæc verò, vbi rapta est & in sublime eleuata, dum circũfertur & ad aërẽ permiscetur, quod turbidum est in ipsa, ac noctem refert, id excernitur, ac decedit, & fit aër, & nebula. Quod verò tenuissimum est ac leuissimum in ipsa, hoc relinquitur ac dulcescit, dum à sole vritur ac coquitur. Fiunt autem & alia omnia quæ coquuntur semper dulcia. Quandiu igitur dispersa fuerit, & nõdum congregata, fertur sublimis. Vbi verò coaceruata fuerit, ac simul congregata derepente à ventis inter se aduersarijs: tunc deorsum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit. Tunc enim hoc magis fieri verisimile est, quum nebulas à vento stabilitatẽ non habente cõcitatas ac procedentes, derepente ventus contrarius, ac aliæ nebulæ reliserint: atque tunc quidem prima ipsius pars cõgregatur, quæ verò à posteriore parte sunt, insuper accedunt, & sic crassescunt, & nigrescunt, ac simul congregantur, & præ grauitate deorsum prorumpunt, & pluuiæ fiunt. Atque hæ quidem aquæ optimæ sunt secundum hanc rationem. Verùm opus habent vt decoquantur, ac excolentur. Sin minùs, odorem prauum habẽt, & raucedines & vocis grauitatem bibentibus inde accedere par est. At verò aquæ ex niue ac glacie fientes, omnes malę sunt. Quum enim semel concretæ fuerint, nõ ampliùs in pristinam naturam restituuntur. Sed quod quidem in ipsa clarum ac leue, & dulce est, excernitur ac disperditur. Quòd vero turbidissimũ est ac ponderosissimũ, relinquitur. Hoc verò cognoueris hoc modo. Si enim volueris hyemis tempore, vasculũ certa aquæ mensura infusa, sub dio exponere, quo maximè congeletur: deinde postridie in locum calidum deportatum sinere, quo

maximè

A maximè glacies liquescat, & vbi exoluta fuerit, aquam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atq; hoc signum est, quòd à cõgelatione id quod leuissimum ac tenuissimum est, disperditur, & non quod grauissimum ac crassissimũ existit. Nõ enim hoc disperdi poterit. Hac igitur de causa has aquas quæ à niue ac glacie eliquãtur, pessimas esse puto ad omnes res: Itemque eas quæ ad has sequuntur. Atque sic quidem de pluuialibus, & niualibus, ac glacialibus aquis res se habet. Calculo verò maximè laborãt homines, & ex rhenũ affectionibus, & vrinæ stillicidio, & coxendicũ morbo corripiuntur, & herniæ fiunt, vbi aquas omnigenas bibunt, & de magnis fluminibus in quæ alia deferuntur: & de stagno, in quod fluxiones multæ ac omnis generis deueniunt. B Et qui aquis inuectitijs vtuntur, quæ ex longo, & nõ breui locorũ interuallo afferuntur. Non enim fieri potest, vt alia aqua similis sit alij. Sed aliæ dulces sunt, aliæ salsæ, & aluminosæ, aliæ de calidis fluunt. Vbi verò hæ simul inter se miscẽtur, dissident: & quæ fortissima est, semper superat. Præualet autẽ non semper eadem, sed aliâs alia. Sed & ex ventis, alij quidem Boreas robur exhibet, alij verò Auster, & de reliquis eadem ratio existit. Talibus igitur necesse est limum & arenã in vasis subsidere, & ab his si potentur, morbi prædicti fiunt. Quòd autẽ non omnibus, cõsequenter declarabo. Quorũ quidem aluus satis fluida est ac sana, & vesica non ardens, neq; stomachus vesicæ valde coardescit, hi facilè vrinam eijciunt, & in vesica C nihil ipsis congregatur. Quorum verò aluus ardens ac feruida fuerit, in his necesse est etiã vesicam idem perpeti. Quum enim magis quàm pro natura fuerit calefacta, stomachus ipsius inflammatur. Vbi verò hæc perpetitur, vrinam non dimittit, sed in seipsa concoquit & adurit: & quod quidem tenuissimum in ipsa est, excernitur: & quod purissimum est, transit & emingitur. Quod verò crassissimum ac turbidissimum est, coaceruatur, & concrescit primùm quidem parum, deinde maius fit. Dum enim voluitur ab vrina, quicquid crassum compactum fuerit, ad seipsum adaptat, atq; sic augescit, & in tofum concrescit. Et quum vrinã emittit, ad vesicæ stomachum allabitur ab vrina impulsum, & vrinæ emissionem impedit, & dolorem vehementẽ exhibet. Quare pueri calculosi fricãt ac trahunt pudenda. Videtur enim ipsis caussa

mict

mictionis eo loco esse. Signum autẽ eius quòd hæc ita se ha- D
bent, hoc est. Vrinã splendidissimã calculosi mingunt ad si-
militudinẽ seri, eo quòd id quòd crassissimum est ac biliosis-
simum isthic manet, & coaceruatur ac concrescit. Et pleriq;
sanè hoc modo lapidem & calculum cõtrahunt, fit autẽ pue-
ris etiã ex lacte, si nõ salubre id fuerit, sed valde calidũ ac bi-
liosum. Ventrem enim percalefacit, & vesicam. Quare vrina
dum aduritur, hæc patitur, & sanè sentio meliùs esse pueris
vinũ quàm aquosissimum dare. Minus enim venas adurit ac
resiccat. Muliebribus autem pudendis nõ similiter cõtingit.
Meatus enim vrinæ in vesica breuis est & amplus, vt facilè
vrina impellatur. Neq; enim manu pudendum fricat, veluti
masculus, neq; vrinæ in vesica meatũ contingit. Ad pudenda E
enim perforatus est. Et quia meatus sunt ampli, etiã plus bi-
bunt quàm pueri. Et de his quidem sic res se habet, aut his
quàm proximè. Cæterùm de annis hoc modo cõsideratione
facta quis cognoscere possit, qualisnam annus sit futurus, sa-
lubrisne an morbosus. Si enim secundum rationẽ fiant signa
in astris occidentibus ac orientibus: & in autumno aquæ
fiant: & hyems sit moderata, & neq; valde clemens, neq; mo-
dum excedens frigiditate: & in verè ac æstate tempestiuè
pluat: sic sanè saluberrimum esse annũ par est. Si verò hyems
quidem sicca sit, & borealis, ver autem pluuiosum & austra-
le, necesse est æstatem febriculosam fieri, & lippitudines in-
ducere. Quum enim æstus derepente accedat, terra humida
existente à vernis imbribus, & ab austro: necesse est æstũ du- F
plicatũ esse, & à terra irrigua ac calida, & à sole vrẽte: quum
ventres in hominibus nondum cõstricti sint, neq; cerebrum
resiccatũ. Non enim fieri potest, quũ ver tale existat, vt cor-
pus & caro non humore fluida fiant, adeò vt febres acutissi-
mæ in omnes irruant, maximè autẽ in pituitosos. At dysen-
terias par est fieri & mulieribus, & viris humidioribus. Et si
quidem circa canis exortum accedat aqua ac tempestas, &
Etesiæ spirauerint, spes est cessationis, & vt autũnus salubris
fiat. Sin minùs periculum est ne & pueri, & mulieres morian
tur: Minimè verò senes: & ne qui superstites euadũt, in quar-
tanas desinant, & ex quartanis in hydropas. Si verò hyems
australis fiat, & pluuiosa, & clemens, ver autẽ boreale & siccũ
& tempestuosum, primũ quidem mulieres quæ vterũ gestãt,
& partus

Prognostica ex temporum qualitate.

A & partus ipsis ad ver instat, abortum facturas esse verisimile est. Quæ vero etiam pepererint, impotētes ac morbosos pueros parere, ita vt aut statim pereant, aut tenues & debiles, ac morbosi viuant. Atq; hæc quidem mulieribus, reliquis verò dysenterias & lippitudines siccas: & aliquibus defluxiones à capite in plumonem. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatem. Biliosis verò lippitudines siccas, propter carnis caliditatem ac siccitatem. Valde autem senibus defluxiones, propter raritatem ac eliquationem venarum, adeò vt aliqui quidem derepente pereant, aliqui verò semisiderati, aut dextra aut sinistra parte fiant. Quū enim hyems
B sit australis, & pluuiosa, ac calida, & corpus non adstringatur neque venæ, vere accedente boreali & sicco ac frigido, cerebrum postquam ipsum dissolui ac purgari contigit, à grauedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur ac cōstringitur. Quare derepente æstate accedente, & ardore ac mutatione cōtingente, hi morbi incidunt. Et intestinorum leuitates & aqua intercus ferè reliquis morbis desinentibus superueniunt, quum non queant facilè ventriculi à concepta humiditate exsiccari. Si autem æstas pluuiosa sit & austro multùm perfletur similisque sequatur autumnus, necesse est hyemem morbidam esse, & his qui pituita abundant, & qui quadragesimum annum excesserunt febres ardentes fieri verisimile est, qui verò bile abūdant, costarum inflammationes &
C pulmonis, pleuritidas ac peripneumonias dictas. Si verò æstas sicca existat, & borealis, sequens verò autumnus pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemē expectare cōuenit, & cerebri corruptiones, ampliusq; raucedines, grauedines, & tusses, aliquibus etiam tabes. Quòd si borealis sit autumnus ac siccus, ac neq; sub caniculā, neq; sub Arcturi occasum pluuiosus, confert pituitosis natura, & maximè qui natura sunt humida, & mulieribus. Biliosis autem infestissimū hoc tempus existit. Valde enim exsiccantur acciduntq; eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquib' bilis atra, siquidem quod liquidissimum & aquosissimū in bile est cōsumitur: densissimū verò & acerrimū relinquitur, quod idem accidit secundum eandem rationem & circa sanguinem, vnde hi morbi his accidunt, pituitosis autem hæc omnia com-

moda

moda sunt. Exsiccantur enim & in hyemem perducũtur, minimè humecti, sed resiccati. Hæc igitur si quis mente concipiet & considerabit, is præcognoscet plurima omnino quæ ex huiusmodi mutationibus sint futura. Maximè autem obseruare oportet magnas temporum mutationes, vt neq; medicinas in illis libentes exhibeamus, neq; vramus quæ circa ventrem, neque secemus, priusquam prætereant dies decem aut plures, & nõ pauciores. Periculosissima sunt etiam ambo solstitia, maximè verò æstiuum. Periculosum etiam æquinoctium vtrunque, magis verò autumnale. Oportet autem & astrorum exortus considerare, præcipuè canis, deinde arcturi, & Pleiadum occasum. Morbi enim in his maximè diebus iudicantur, alijq; perimunt, alij verò desinunt, aut in aliam speciem, aliumq; statum transmutantur. Et circa hæc quidem sicut dixi habet. Volo autem & de Asia & Europa demonstrare, quantum differant inter se per omnia, & de gẽtium formis quid distent, & nihil inuicem simile habeant. Verùm de omnibus si quis dicere velit in immensum excresceret sermo, quare de maximis, & plurimũ differentibus diuersitatibus dicã, quantũ saltem mihi in ea re est compertũ. Ac dico quidem plurimũ differre Asiam ab Europa secundũ naturas omnium ex terra nascentium, itemque hominum. Longè enim pulchriora & maiora omnia nascuntur in Asia. Estq; regio ipsa, hac nostra multo mansuetior, sunt etiã hominum mores benigniores & cultiores. Caussa verò horum est temporum anni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad aurorã, à frigitate ac caliditate omni remotior. Incrementum autem & benignitatem inde proficisci omnibus in confesso est, quum nihil sit præcellens & cogens violenter, sed per omnia æqualitas vigeat, quanquam non habeant vbiq; per omnem Asiam omnia secundum eundem modum. Quæcunq; enim in ea regio in medio sita est calidique & frigidi, ea omnium fertilissima existit, & arboribus refertissima & maximè serena, aquisque vtitur & cœlestibus & ex terra promanantibus. Neq; enim à calore combusta est valde, neq; à squalore & aquarum inopia exsiccatur, neq; à frigore oblæditur. Verùm austris perflatur & irrigua est, tum propter imbres multos, tum propter niues. Fructus autẽ suo tempore maturos multos in ea nasci par est, siue ex sparsis

Mutationes temporum obseruandæ.

Canicula. Arcturus. Pleiades.

Differẽtia inter Asiã & Europã

Pulchriora maioráque sunt Asiana, & cur.

Varietas rerũ in Asia

Cœli clemẽtia & soli ubertas in Asia.

A ſparſis ſeminibus hi proueniant, ſiue terra ipſa per ſe ſponte producat eorum plantas, quarum fructibus vtũtur homines, eas ex agreſtibus cicures & domeſticas facientes, & pro commoditate ſua tranſplantantes. Pecora etiã ipſa pleniora proueniunt, quæ & pariunt ſæpius & pulcherrimè educantur. Quin & homines habitiores eſſe ac ſpecie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, minimeq; differentes, quantum ad formam ac corporum proceritatẽ attinet, conſtat. Certumq; eſt hanc regionem proximè accedere ad naturam ac temperaturam optimæ conſtitutionis, verùm virilitatem, laboris tolerantiam, ac audaciam non veriſimile eſt huic naturæ innaſci, Sicut neque eiuſdem neque diuerſi generis conſtantes

Aſiatici corporis robore non præſtant.

B ac perpetui ſunt amatores. Vincit enim in ipſis voluptas, quę ratio eſt multiformes generari partus, pręcipuè in feris. Atq; ſic quidẽ de Aegyptijs ac Libycis mihi habere videtur. Qui verò ad dexteram hyberni ortus ſolis vſque ad Mæotidem paludem habitant: hic eſt enim Europę & Aſiæ terminus: ſic habent. Multò maior diuerſitas eſt inter illas ipſas gentes quàm de quibus iam dixi, quum propter varias temporũ mutationes, tum ob regionis naturã, Habet autem eodem plane modo, quemadmodum & circa aliorum hominum terras accidit. Vbi enim tempora magnas mutationes faciũt & frequentiſsima, illic & regio agreſtis & maximè inæqualis exiſtit, inueniaſque & montes plurimos & denſos, itemq; campos & prata. Vbi autem non valde variant tẽpora, illic æqua

Europæ et Aſiæ terminus.

Gentes cur inter ſe differant.

C liſsima regio eſt, quod idem & de hominibus ipſis eſt intelligendum. Si quis enim rectè conſideret, videbit quorũdam naturam, mõtanis, ſyluoſis ac aſperis locis ſimilem eſſe aliorum verò aquoſa ac exilia loca referre: ſicut quidam pratorũ ac paludum naturam præ ſe ferunt, atque alij ſunt à quorum planitiebus nudiſq; ac ſiccis terris cõſtitutio ſimilis exiſtit. Tempora enim quæ formarum naturam variant, ſunt diuerſa: quum ergo inter ſeſe fuerint maximè diuerſa, varias & multiplices formas producũt. Porrò quæ parum inter ſe differunt gentes relinquam, Quæ autem plurimum non natura ſolùm, ſed & legibus & conſuetudinibus diſcrepant, de illis referam quomodo habeant. Ac primum omnium de Macrocephalis, quum nulla omnino alia gens ſit, quæ ſimilia capita habeat: A principio quidem conſuetudo in cauſa fuit, vt

Macrocephali.

tam longis capitibus essent. Nunc autem natura ipsa cum D consuetudine conspirauit, Siquidem generosissimum apud eos putatur, caput habere quàm maximè longum: consuetudinis autem hoc initium fuit. Quum recēs infans natus est, caput eius adhuc tenerum ac molle existēs, quàm celerrimè constringunt manibus, coaptansque cogunt in longitudinē augeri, quin & vinculis connectunt, ac aptis instrumētis colligant, quo rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo augeatur. Ea consuetudo tantum efficit vt eiusmodi natura capitum existeret. Temporis verò progressus natura quoq; tales produxit, vt non esset necesse consuetudine priore cogere. Quum enim semen genitale ab omnibus corporis membris procedat, à sanis quidem sanum, à morbidis morbosum E fiatque vt ex caluis calui gignantur, ex cæsijs cæsij, & vt plurimùm distortus distortum generet, eademq; ratio sit circa reliquas formas, quid prohiberet vt non ex Macrocephalis Macrocephali gignerentur? Nunc autem non nascuntur ita magnis capitibus quemadmodum prius, quum consuetudo nō amplius duret, per incuriam hominum intercepta. Et de his quidem hæc sufficiant. De illis autem qui phasim accolunt adijciam. Regio eorum palustris est, calida, aquosa & dēsa, imbresque in eam decidunt omnibus temporibus & magni & impetuosi, homines verò ipsi vitam agunt in paludibus domosq; ligneas, & ex arundinibus in ipsis aquis habent extructas, neq; multum inde prodeunt, vt adeant vel emporia vel vrbes. Verū nauiculis ex vno ligno fabrefactis permeant sursum ac deorsum, habent enim fossas ac ductus aquarum plurimos. Bibunt autem aquas calidas & stagnātes, quæ & à sole sunt putrefactæ, & ab imbriū casu auctę. Ipseq; fluuius Phasis omniū fluuiorū stagnātissimus est, & qui lentissimo cursu profluat: fructus autē qui illic nascuntur omnes insalubres sunt, euirati imperfectiq; præ multitudine aquarum, neque vnquam maturescunt. Atq; quum multus aër ab aquis regionem occupet, ob hanc ipsam causam, quòd ad formam ac corporū speciem attinet, Phasiani sunt à reliquis hominibus longè diuersi. Sunt enim magnitudine ingenti, ac corpulentia valde excellenti, neq; iuncturæ eorum vllæ neq; venæ compareant, pallidumq; præ se ferunt semper colorem, quemadmodum qui regio sunt obnoxij morbo: loquuntur F

Phasis accolæ.

Phasis qualiter fluat.

Phasiani quales.

autem

A autem vt si qui alij omnium hominũ grauissimè, nimirum
aëre vtentes non sereno, sed obscuro, & maximè humectato.
Sunt insuper ad laborem à natura ipsa segniores, anniq; tem
pora non varias habent, neque ad æstum, neq; ad frigus per-
mutationes. Venti autem eis sunt plurimi austrini omnes,
præter vnũ eius regionis propriũ & indigenam, qui aliquan
do violentior ac molestior calidus existens spirat, quẽ Cen-
chrona patrio vocabulo appellant. Verùm Boreas non valde
ad eos pertransit, quòd si aliquando spiret, debilis tamẽ exi-
stit ac valde lenis. De natura ergo ac diuersitate & forma eo-
rum qui Asiam & Europam incolunt, ita habet. Quòd au- *Cur Asiani imbelles.*
tem timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis
B Asiani existant, moribusq; mansuetiores, tempora ipsa anni
in causa sunt, quæ non magnas permutationes faciunt, neq;
caloris, neque frigoris, sed semper æqualia permanent: vnde
neq; mentes stupore percellũtur, neq; corpora fortẽ trans-
mutationem incurrunt. A quibus verisimile est iram exaspe-
rari, cognitionemq; & calorẽ ampliùs excitari, quàm si sem-
per in eodem statu quis persistat. Mutationes enim sunt quæ *Mentẽ quæ excitent.*
hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere.
Propter quas sanè causas imbelle vniuersum Asianorum ge- *Asiani cur non bellaces.*
nus existit, atq; adhuc ampliùs propter leges. Multò maxi-
ma enim Asiæ pars sub regibus est. Vbi autem nõ in sua po-
testate viuunt homines, neq; sui iuris sunt, sed dominis sub-
iecti, ibi nõ multùm curiosi sunt quo modo se ad bellum ad-
C parent, imò magis hoc curant, vt ne bellicosi videantur. Pe-
ricula enim eis nõ æqualia instant. Nam hi in militiã profi-
cisci, laboresque perferre, ac mortem oppetere pro dominis
suis coguntur, relictis interim domi liberis, vxoribus ac re-
liquis amicis: atq; siquidem viriliter & feliciter bellum gef-
serint, dominis inde commoda accedunt, eorumq; facultates
inde augentur. Verùm ipsis præter pericula & cædes nihil
demetitur. Proinde neq; his hominibus regionẽ frequenter
habitatã esse necesse est, Imò eam propter inertiã bellicam
ac otium à plerisque relinqui. Vt enim quisq; maximè à na- *Fortes, leges auersantur.*
tura virilis & magnanimus est, ita plurimum eius animus le-
ges auersatur: cuius rei magnum indicium vel inde habere
licet, Quòd quicunq; in Asia Græci itemq; Barbari dominis
non subsunt, sed iure suo degunt, sibijpsisque omnes labores

lucrifaciunt, illi bellicosissimi omniũ existunt. Periclitantur D
enim ipsi sibi, virilitatisque præmia ipsi reportãt, sicut timi-
ditatis ac ignauiæ pœnã luunt pariter. Inuenias autẽ & Asia-
nos ipsos inter se plurimum differentes, generosiores alios,
alios degeneres, quorum omnium causa ad temporũ muta-
tiones est referenda, quẽadmodum & in præcedentibus di-
Quare nonnulli ab alijs differãt. xi. Atq; sic quidem habet in Asia. In Europa verò genus ho-
minum est Scythicũ, circa paludem habitans Mæotim, quòd
à reliquis gentibus maximè differt, Sauromatæ appellantur,
Scythica gens. Horum fœminæ equites sunt, arcubus vtũtur, ac sagittas ia-
culantur ex equis, cùm hostibus cõgredientes, dum virgines
Mæotis palus. existunt, neque deuirginantur priùs, quàm hostium tres con-
fecerint, neque priùs maritis cohabitant, quàm sacra deo pa- E
Sauromatæ. trio more fecerint. Quòd si qua sibi virũ acceperit, ab equi-
tatu libera est, nisi necessitas cogat cõmuni expeditione om-
nes exarmari. Dexteram autem mammam nõ habent, Nam
puellis adhuc infantibus matres æreo instrumento in hunc
vsum parato, igneque candefacto eam auferunt, ac exurunt,
ne iterum succrescere contingat, atque vt omnis vis ac robur
in dextrum humerum & brachium deferatur. Cæterùm re-
liqui Scythæ quòd ad formam adtinet, ipsi sibi similes sunt,
Aegyptij cur inter se se similes. alijs dissimiles. Sicut quoque Aegyptij ipsi inter se, præter-
quam quòd hi à vehemẽti calore, illi ab intenso frigore sunt
compressi. Verùm solitudo quæ Scythica dicitur, in planitie
Scythæ. sita est, pratis abũdans, sublimis & mediocriter aquosa. Sunt
Nomades quomodo uiuant. enim fluuij in ea magni, in quos aqua ex cãpis per riuos de- F
ducitur. In hac itaque Scythæ degunt, qui Nomades vocan-
tur, propterea quòd nullas habeãt domos, sed in curribus ha-
bitant. Sunt autem currus ex quibus minimi quatuor rotis,
reliqui sex circumaguntur. Sunt etiã luto obturati ac instar
domorum fabrefacti, aliqui simplici, aliqui etiam triplici ta-
bulato, Vnde robur illis inest aduersus omnes iniurias aqua-
rum, niuis ac ventorum propellendas. Trahunt currus ali-
quos quidem boum paria duo, aliquos tria, atque hi cornibus
carent, quum præ frigore regionis cornua eis non enascan-
tur. In his itaque curribus degunt mulieres. In equis autem
vehuntur viri. Sequuntur autem simul oues, boues & equi.
Tandiu deinde in vno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pe-
coribus pabulum, quo deficiente in aliam regionem commi-
grant.

A grant. Vescuntur autem ipsi carnibus coctis, bibuntque lac equinum, comedunt etiam Hippacen, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de victu & moribus diximus, temporibusque anni ac formis, quæ à reliquis hominibus longissimè sunt Scythiæ genti diuersæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit quemadmodum & gens Aegyptiorum. Minimè autẽ fœcũda ea gens est, regioq; ipsa minimas feras enutrit, neq; numero, neque specie insignes. Sub ipsis enim Vrsis Riphæisque montibus sita est, vnde Boreas spirat, Solque ipse supremo æstiuo solstitio deficiens proximè accedit, ac tum quidem exiguo tempore calefacit. Neque verò venti à calidis locis spirantes valde ad eam regionem penetrant, ni- *Hippace quid.* *Riphæi mõtes.* *Qui uenti hic spirent.*

B si parumper & debiles. Verùm ab Vrsis venti procedentes sunt illic perpetui frigidi à niuibus, glacie imbribusque condensati. Qui nunquàm à montibus decedunt, vt propterea etiam inhabitabiles fiant. Aërque ipse totum ferè diem nubilus campos occupat. Ipsi verò in humidis locis degunt. Et ferè perpetua est ipsis hyems, æstas autẽ paucissimis diebus atque illis non valde multa, Sunt enim planities eminentiores, & nudæ, neque vllis montibus circunseptæ, sed ferè sub ipsis Vrsis accliues. Neque feræ nascuntur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra cõtegi. Prohibet enim hyems & nuditas terrę, quæ & diuerticulis & vmbraculis caret, propter temporum anni mutationes, neque multas neq; fortes, sed similes semper, vel parũ admodum diuariantes, vnde *Cur nõ magna animalia illic gignantur.*

C & formas corporum inter se similes habent, quum eodem vtantur victu & amictu, æstatis & hyemis tẽpore, attrahúntque aërem aquosum cõdensatum, aquam insuper bibentes à niuibus & glacie resolutam, nullo etiam corporis exercitio accedente, quum non verisimile sit corpus aut animum vllis exercitationibus apta fieri, vbi non mutationes temporum fiunt fortes. Propter quas causas formæ eorum sunt crassæ & carnosæ, Iuncturæ verò humectæ & inefficaces, ventriculíque humidi omnes, maximè omnium tamen inferior aluus, Nequit enim ipsa exsiccari in eiusmodi quum regionis, tum naturæ & temporis constitutione. Sed pinguedine & nuditate carnis formæ inuicem sunt similes, masculorum masculis, & fœminarum fœmellis. Tempora enim quum sint inter se similia, nullas corruptiones, neque malignitates inferunt *Cur oẽs hi carnosi pinguesq;.* *Cur inter sese dissimiles.*

in ſeminis genitalis mixturam ac compactionem, niſi quid- D dam aliud fortuitò vel caſu cõtingat, aut à morbo. Magnum autem argumentum humiditatis corporum Sytharum hoc exhibebo. Multos enim ipſorũ, præcipuè qui Nomades ſunt, reperias exuſtos humeros ac brachia habentes manuumq́ue iuncturas, pectora, coxas, & lumbos, nullã ſanè aliam ob cauſam, niſi ob humoris & molliciei naturæ detractionẽ. Nam neque arcus intendere, neq; telum torquere poſſunt præ impotentia humiditatis humerorum, quum autem vruntur, humor ipſe à iuncturis exoluitur, fiuntq́ue corpora ipſorum validiora, meliùs nutriuntur, & magis redduntur articulorum vſu potentia. Fluida verò fiunt ac lata primũ propterea quòd faſcijs non colligantur, quemadmodum fieri ſolet in Aegy- E pto. Deinde quòd non animaduertunt quomodocunque inter equitandum equis inſideant. Poſtremum etiam propter deſidiam perpetuam. Maſculi enim eorum antequàm potentes fiant equos conſcendere, atque in illis vehi, plurimũ temporis deſident in curribus, raroq́ue prodeunt vt inambulent, propter exilia ac perpetuas circulationes. Muliebriũ autem corporum formæ ad miraculum vſque fluxæ exiſtunt. Porrò Scytharũ gens fului valde coloris exiſtit propter frigus ingens. Non enim vehemens accedit ad eos ſol, à frigore verò albedo, exuritur & fit fulua. Neque verò poſsibile eſt fœcundam eſſe eorũ naturam, quum viri minimè cupidi ſint cum fœminis commiſceri, ob nimiam corporis liquiditatem, ventrisq; mollitiam ac frigiditatem, quæ cauſæ adparent mini- F mè viros ad coitum incitari. Accedit his laſsitudo ex continua equitatione contracta, quę eos ad commiſtionem reddit impotentiores, atque hæ ſunt cauſæ cur viri infœcundiores putentur. Mulieres pinguedo carnis & humiditas ſteriles facit, præ quibus vteri earum genitale ſemen nequeunt continere. Lunares namq́ue purgationes eis non eueniũt quemadmodum eſt neceſſe, ſed minus & intempeſtiue per longius tẽpus. Ipſumq́ue ampliùs vteri os præ pinguedine concluditur, vt nequeat ſemen ſuſcipere. Sũt enim otioſæ & pingues, ventresq́ue earum frigidi & molles, vnde neceſſariò ſequitur non multùm fœcũdam Scytharum gẽtem eſſe, cuius rei famulæ earũ indiciũ exhibent. Nam hæ viris miſceri plurimũ gaudẽt, in vteroq; conceptum continent, propter corporis

Mulieres Scythæ molliſsimæ.

Quid continua equitatio faciat.

In Scythia cur mulieres ſteriles.

Sterilitatis altera cauſa.

A ris exercitium frequens carnisq; gracilitatem. Amplius autem plurimi Scythæ Eunuchi fiunt,& muliebria officia obeunt,instarq; fœminarum omnia faciunt,& loquuntur, vocanturq; hi effœminati. Et regionis quidem incolæ causam ad Deum referunt,coluntque hos ipsos homines & adorant, sibijpsis timentes ne quid tale accidat. Mihi verò hi affectus diuini quidem esse videntur, sicut & reliqui omnes,neque vllum aliquem alio esse diuiniorem aut humaniorem, sed diuinos omnes, verum vnusquisque eorum suam propriam habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo hic affectus contingat, vt mihi videre videor, narrabo. Ab equitatione ipsa diuturni eos corripiunt B articulorum dolores. Nimirum propendentibus semper ex equis eorum cruribus, deinde claudi fiunt, contrahunturque coxendices quum inualuerit morbus. Medicantur autem sibijpsis hoc modo, A principio morbi vtráque venam retro aures incidunt, quo facto sanguine multo promanante, somnus eos corripit præ imbecillitate, sicque obdormiscunt: quorum quidem aliqui depulso somno sani exurgunt,aliqui verò minimè. Atque mihi sanè videntur ea medicatione seipsos perdere. Venæ enim retro aures sunt, quas si quis secet sterilitatem inferat his quibus secantur, quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere certum est. Quando igitur postea vxores adeunt impotentesque se factos vident cum illis coire,primùm quidem nihil molestius C cogitantes quiescunt, quum autem bis aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt, mox putant se Deum offendisse, in quem culpam reijciunt. Induuntque se veste muliebri, palam se euiratos esse confitentes, ad mulierumque contubernia transeunt earum opera tractantes. Hoc itaque malo ditissimi Scytharum afficiuntur, minimè verò infimi. Imò qui maximè & genere & potentia præualent ex nulla alia, quàm continuæ equitationis causa hoc perpetiuntur. Pauperes verò minus, quum non multum equitent. Vnde si hæc affectio alijs diuinior censenda esset, non nobilissimis, non ditissimis Scytharum ferè solis accideret. Sed esset omnibus, æqualiter peculiaris. Imò magis inuaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores, si saltem gaudent dij in hominum ad-

Quæ uenæ sectæ sterilem reddũt.

Cur ditiores potius quàm pauperes hoc patiantur.

mirationẽ constitui, & pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Diuites enim sæpius dijs sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt, coluntque, quum pecunijs abundent, pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant. Quin etiam aliquando deos detestantur, qui eis opes non suppeditent, vt verisimilius esset, pauperes ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quàm diuites & qui opibus abundant. Verùm sicut & prius dixi, diuinus quidem hic affectus est, secundumque naturam accidit similiter vt alij omnes, neque alia eius causa quàm ea quam dixi, Scythis existit. Simili autem modo & reliquis hominibus euenit. Vbi enim frequenter & continuè homines equitant: ibi plurimi à diuturnis doloribus articulorum, coxendicumq; maximè & pedum corripiuntur, ad coitumque fiunt impotentes, quæ omnia mala Scytharum genti adsunt. Atq; propterea Scythæ omnium hominum minimè sunt ad coitum valentes. Et quòd Anaxyridas (braccarum siue fœminalium id genus est) semper habent, & plurimum temporis in equis desides degunt, vt neque manu tractare pudenda liceat, atque præ frigore & lassitudine voluptatis ac iucunditatis coëundi obliuiscantur, neque prius aliud sibi faciendum putent, quàm vt euirati fiant. Hactenus ergo de Scytharum gente recensui. Reliquum autem in Europa hominum genus valde inter se dissimile est & diuersum, tum quod ad magnitudinem adtinet, tum quod ad formam, atque id propter temporum mutationes contingit apud eos magnas & frequentes. Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluuiæ multæ, rursumque siccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multæ & omnimodæ fiunt transmutationes. Neque à vero discrepat circa generationem has ipsas mutationes sentiri, inque seminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eandem, æstatis pariter vt hyemis, pluuioso vt sicco tempore, progigni. Eaque causa est, cur putem Europæos magis quàm Asianos secundũ corporum formas inter se discrepare, & magnitudines diuersissimas in singulis adeo vrbibus prouenire. Plures enim corruptiones contingunt in seminis coactione, quum tempora frequenter variant, quàm si eadem sunt & similia. Eadem autem morũ ratio in vtrisque existit. Feritas, integritas, & audacia

Cõtinua equitatio ubique nocet.

Cur in Europa homines inter se dissimiles sint.

Seminis genitalis uarietas uarias formas reddit.

Cur sæuiores in Europa.

D E F

A audacia à natura Europæis innaſcitur. Frequentes enim mentis perculſiones feritatem inducunt, manſuetudinem contra & benignitatem extirpant. Quare etiam magnanimos magis eos qui Europam incolunt Aſianis iudico. Siquidem ſimilitudo & æqualitas ſegnitiem parit. Mutatio autem & animum & corpus ad exercitationem excitat. Augetur itaq; à deſidia & ocio timiditas, ab exercitio verò & laboribus creſcit virilitas. Vnde bellicoſiores quoque Europæi extant, non ob hanc ſolum cauſam, ſed & propter leges. Non enim regibus obediunt quemadmodum Aſiani. Vbi enim ſub regibus viuitur, ibi neceſſe eſt homines timidiſsimos eſſe, quẽadmodum & ſuprà oſtendi. Seruitute nanque animi eorum preſsi non libenter, neque volentes temere pro alijs ſe periculis exponunt. Europeæ autem ſuo iure viuentes, quum pro ſeipſis pericula belli ſubeant, magna cupiditate feruntur, volenteſque ac alacres difficultates omnes adgrediuntur, ipſiq́ue ſibi ex re bene geſta præmia reportant, vt certum ſit leges plurimum ad magnanimitatem conferre. Tota itaq; & vniuerſa res de Europa & Aſia ſic vt retuli habet. Cæterùm Europa ipſa adhuc habet gentes inuicem differentes, non magnitudine & forma ſolum, ſed & magnitudine ac fortitudine. Quæ verò in eis hanc diuerſitatem faciant, in præcedentibus dixi dicamq́ue amplius magis manifeſtè. Quicunque regionem montanam, aſperam, nudam & non aquoſam incolunt, his mutationes temporum contingunt magnæ &

Segnities vbi magis uigeat.

Europæi cur bellicoſiores quã Aſiani.

Locorũ uarietas uarios homines creat.

C diuerſæ, vnde & hominum formas magnas progigni conuenit, qui & ad laborem & ad viriliter agendum à natura præſtent, quibuſque feritas & immanitas non mediocriter à natura ſint congenita. Qui verò loca concaua, pratenſia & æſtuoſa habitant, ventoſq́ue calidos plus ſentiunt quàm frigidos, & aquis vtuntur calidis, hi magni quidẽ eſſe non poſſunt, neque bene compoſiti & longi ac erecti, ſed in amplitudinem à natura producti carnoſi ſunt, & capillis nigris. Imò & ipſi toti nigri magis quã albi, & qui minus de pituita habeant quàm de bile. Virilitas autem & tolerãtia laboris non æquè ipſis à natura ineſt, niſi conſuetudo accedat, & hæc in eis efficiat. Quòd ſi flumina extent in ea regione, quæ ſtagnantes & pluuias aquas euehant, homines ipſi incolumes ac ſplendidi viuent. Si verò flumina deſint, aquaſq́ue puteo-

Quæ flumina ſalubria.

rum stagnantes & olentes bibant, necesse est ab ipsis illis a- D
quis & ventrem lædi & splenem. Quicunque autem altam
habitant regionem, planam, ventis expositam & aquosam,
eorum formæ magnæ ac inuicem similes & erectæ. Animi
quoq; eorum existunt mansuetiores, Qui uerò macra, aquis
carentia, & nuda loca tenent, & quæ temporum mutationibus non sunt permixta, horum formas necesse est esse asperas & vegetas, flauas magis quàm nigras, mores etiã eorum
rigidi sunt, pertinaces & contumaces. Vbi enim mutationes
temporum contingunt frequentes, & plurimum inter se diuersæ, ibi & formas, & mores, & naturas reperias plurimùm
differentes. Temporum itaque varietates potissimæ sunt,
quæ naturam ipsam permutant. Deinde etiam regio in qua E
multæ variationes fiunt, postremum autem aquæ. Inuenias
enim ferè semper & formas hominum & mores regionis naturæ compares. Nam vbi terra pinguis est & mollis, & aquosa, aquæ autem valde sublimes, ita vt æstate calidæ sint, &
hyeme frigidæ, & temporum ratio aliàs probè conueniat,
ibi & homines carnosi, articulis non adparentibus, humidi,
laboris intolerantes, & vt plurimùm maligni nascuntur. Segnitiesq; & somnolentia eis inest multa. Suntq; ad artes tractandas crassi, non acres aut subtiles. Vbi autem regio est
nuda, natura munita & aspera, quæq; & à frigore hyberno
prematur, & à sole æstiuo exuratur, ibi duros & robustos, &
articulis probè disiunctis, vegetosq; & hirsutos reperias homines, & in quibus à natura laboris tolerantia, & vigilantia F
insit. Quiq; mores habeant pertinaces, ad iram proclines &
contumaces, magisq; feritate participantes quàm mansuetudine. Insuper ad artes etiam acutiores & plus solertes, & ad
res bellicas gerendas aptiores. Quin & omnia quæ è terra
proueniunt, terræ ipsius naturam resipiunt & sequuntur. Atque hactenus quidem maximè contrarias corporum naturas
& formas diximus, è quibus coniectura facta, si quoq; reliqua consideraueris, nunquam à vero aberrabis.

Quales gignat alta regio.

Sterilis quales.

Quales ubi tempestates uariant.

Pinguis regio quos gignat.

Montosa quales.

HIPP

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE FLATIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Vnt quædam artes, quæ illis quibus earum cognitio contingit, multum laboris ac molestiarum exhibent: illis verò qui earum vsu indigent, iucundæ ac vtiles existunt. Imò ignaris etiam ac plebeis hominibus commune quoddam sunt bonum. His verò qui eas exercent planè molestæ. Ex harum artium numero est & ea quæ medicina appellatur. Medicus enim oculis perlustrat singula pericula, contrectat etiam nulla voluptate, & ex alieno malo proprias sibi demetit molestias. Aegrotantes autem artis beneficio, à maximis malis liberantur, à morbis, à doloribus, à tristitia, à morte. Omnibus enim his euidens medicina auxiliatrix reperitur. Huius autem artis quæ vilia vulgo putantur, cognoscere difficile est. Quæ verò alicuius precij existunt, facile: atque vilia quidem soli medici norunt, vulgus ignorat. Non enim corporis, sed animi opera existunt. Quæcunq; quidem manuum operam exigunt, ad ea consuetudine perueniendum est, Est enim vsus ipse egregius manuum exercitator & magister. Verùm de non adparentibus & difficillimis ægritudinibus planè opinio magis quàm ars ipsa iudicat. In his ergo plurimùm refert expertúsne sit quis, an omni experientia carens. Vnum autem est horum omnium iudicium, hoc scilicet, Quæ tandem causa sit morborum, & quòd principium ac quasi fons sit, ex quo corpori mala omnia scaturiant. Si quis enim causas corporis affecti probè cognouit, potens est valde ea adferre, quæ corpori commodent, nimirum contraria corporibus morborum natura perspecta. Est enim maximè secundum naturam ipsa medicina. Quare statim vbi fames molestat, morbus fit. Quicquid enim

Medicinæ qualitas.

Vsus peritiáue doctor & magister sumus.

Morbi latentes grauesq; opinione nō arte censentur.

Quid primū in morbis & quæ medela.

Contraria tollunt contraria.

morbus quid

enim homini molestiam ac tristitiam infert, hoc morbus vocatur. Quòd ergo est famis remedium? hoc scilicet quod famem sedat, id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandum. Ampliùs autem vbi sitis vrgeat, bibere compescit: & rursus, repletioni euacuatio, euacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelam ex labore reperias: atque vt breuiter dicam, contraria cōtrariorum sunt medicamina. D

Medicina quid. 4 21

Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum quæ excedunt, adpositio verò eorum quæ deficiunt: qui autem istud optimè facere potest, is optimus medicus censebitur, quantumque quis ab hoc præstando deficit, tantùm deficit quoque ab ipsa arte. Atq; hæc quidem prçter institutum futuri sermonis à me dicta sunt. Mor E

Loci morbos dissimiles faciunt.

borum autem omnium vnus & idem modus est. Locus verò ipse eorum differentiam facit. Quare videntur quidem morbi inter se nihil simile habere, propter diuersitatem scilicet locorum, quum sit tamē vna morborum omnium & species & causa quoque eadem. Quæ autem hæc ipsa sit, in sermonis

Tria sunt quæ corpora hominū & aīalium cunctorum sustentant.

huius progressu manifestum facere conabor. Corpora enim omnia tum hominum, tum reliquorum quoque animātium à triplici nutrimento sustentantur. Horum autem nutrimentorum nomina hçc sunt, cibus, potus, spiritus. Ac spiritus quidem qui in corporibus sunt, flatus vocantur: qui verò extra corpora existunt, aër. Qui sanè maximus est in omnibus quç corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæprecium est eius potentiam diligentius perspicere. Ventus enim ip- F

Ventus quid & quid possit.

sius aëris fluctus & vnda existit. Quando igitur multus aer fortes fluctus facit, tū & arbores radicitus euelluntur, & mare vndis exæstuat, spirituum potentia ita cogente, & naues onerarias etiam & ingētes in altum diijciente. Talem itaque vim in ista exercet, etiamsi oculis minimè sit cōspicuus, & tantùm consideratione cognoscatur, & effectu suo fiat manifestus. Quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei nō adest? Omne enim quòd inter cœlum & terram est, spiritu re-

Spiritu aëreue cuncta ugent.

pletū est. Hic & hyemis & æstatis causa est. In hyeme quidē frigidus & condensatus. In æstate autē mitis & tranquillus. Quin & solis & lunç, & astrorū omnium cursus per spiritum procedunt. Etenim igni spiritus nutrimentum præbet, quo si ignis priuetur, viuere nō possit. Et solis perpetuum cursum,

aër

A aër perpetuus & tenuis conseruat. Verùm neq; mare ipsum spiritus exors esse omnibus manifestũ esse puto. Non enim viuere natantia animantia possent, si non spiritu participarent: quomodo autem participarent, si non per aquam & ex aqua spiritum abtraherent? Et Lunæ hic fundamentum est, & terræ vehiculum, neque quicquàm vsquàm est spiritu vacuum. Atque hactenus quidem quantum aër alijs commodet diximus. Mortalibus autem vitæ, & morborũ ægrotis, solus is est autor. Tantaq; omnibus corporibus spiritus necessitas extat, vt siquidem omnibus alijs abstineat homo, neq; cibũ sumat, neq; potum, possit tamen dies duos vel tres & plures ducere, Si cui verò spiritus in corpus viæ intercipiantur, in B breui parte vnius diei intereat, vt vel hinc quãto vsus spiritus corpori sit liceat æstimare. Ampliùs autem ab omnibus operibus aliquando immunes quiescunt homines: multæ enim sunt mutationes in vita, verùm ab hoc opere nulla omnibus mortalibus animãtibus requies cõtingit, vt cessent spiritũ adducere, ac rursum exhalare. Vides ergo ex his quæ dixi quanta cõmunio omnibus animãtibus in fruendo aëre existat. Subijciam igitur mox & illud, quòd nõ aliunde vnquàm verisimile sit morbos euenire quàm inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis sordibus inquinatior in corpus se ingerat. Sed hæc de vniuersa hac re dicta sufficiant. Ad ipsa nunc opera sermonẽ conuertens demonstrabo, omnes morbos ex hoc oriundos corporibus innasci, C ac generari. Primùm autẽ à cõmunissimo morbo febrili exordium sumam, & qui omniũ morborũ comes est: præcipuè tamen ex inflãmatione & tensione abscessuũ. Quod satis indicant sequentia offendicula, statim enim cum inflãmatione inguinum abscessus & febris consequitur. Sunt autẽ febrium genera duo, vt hoc quoque nunc attingam, quorum alterum commune omnibus pestis adpellatur, alterũ propter malam diætam priuatim his contingit qui ea vtuntur, vtriusq; autem generis aër autor & causa existit. Cõmunis ergo febris propterea omnibus accidit, quòd eundem spiritum omnes adtrahunt, fitque vt simili corpori similes spiritus similiter permixti, similes gignant febres. Sed est fortasse qui dicat vt quid ergo non omnibus animantibus, sed alicui eorum generi incidunt hi morbi? Cui ego sic respõderim, Differt corpus

Spiritus usus quàm necessarius sit.

Spiritus semper trahitur uel emittitur.

Morbi unde.

Febrium duo genera.

Communis peculiarisq; febris causa.

pus à corpore, natura à natura, & nutrimentũ à nutrimẽto. D Non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt, aut commoda ſunt, ſed ſunt alia alijs magis cõuenientia. Quando igitur aër eiuſmodi inquinamentis plenus eſt, quibus humana natura offenditur, homines ægrotãt. Quando verò alteri cuipiam animantiũ generi aër inconueniens eſt, tum morbus illud genus corripit. Qui ergo populares ſint morbi hactenus dictũ ſit, & quare, & quomodo, & quibus, & vnde gignantur. Quomodo autẽ propter malam diætam febris accidat deinceps exponam. Eſt autem mala diæta hæc. Primùm quidem quum quis plures cibos, liquidos aut ſiccos ingerit in corpus, quàm ipſum corpus ferre queat, neq; laborẽ aliquem ciborũ ſaltem multitudini parem adiungit. E Deinde quum varios & diſsimiles inter ſe cibos adſumit, ſeditionem enim mouent quæ ſunt inæqualia, aliquaq; citius, alia difficilius concoquuntur. Cùm multorũ autem ciborum ingeſtione neceſſe eſt & multũ ſpiritũ ingredi. Omnia enim quæ eduntur & bibuntur, ſpiritus in corpus inferũt, aliquando plures, aliquando etiã pauciores. Id autem inde manifeſtũ fit, quòd plurimis eructationes poſt cibos & potus euenire ſolent, diſcurrente nimirùm aëre incluſo, vbi perruperit bullas quibus fuerat incluſus. Quãdo igitur corpus cibis expletum eſt, ac ſpiritus quoq; multitudo vehementer excellit, cibique ventri diu immorantur, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter vel aluus ipſa ſit obturata, per vniuerſum corpus permeant flatus, ſanguineq; plenas corporis partes maximè petentes eas infrigidant: infrigidatis autem his locis vnde fontes & radices ſanguinis prodeunt, per vniuerſum corpus horror cõſequitur: vniuerſo autẽ ſanguine frigefacto, totum corpus horret. Quæ ratio eſt cur primùm horrores antè febres corpus cõcutiant, quantoq; maiore impetu multitudinis & frigiditatis ipſi flatus præcelluerint, tantò maior fit & horror, à pluribus videlicet & frigidioribus fortior, à paucioribus ac minus frigidis, minùs etiã fortis. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt, ſecundum eundem planè modum. Sanguis enim præſentis horroris timore perculſus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maximè calidos. Hi enim ſunt eius ſaltus. Decedente itaque ab extremis corporis partibus ſanguine, viſcera

Febris mali nutricatus.

Horroris tremorisq; cauſſa.

A viſcera contremiſcunt & carnes. Sunt autem quædam corporis partes ſanguine plenæ, quædam verò exangues. Exangues itaque propter frigus non tremunt, ſed parumper commouentur quum calor ex eis defecerit. Sanguine autem abũdantes propter ſanguinis multitudinem & tremunt, & inflámationes ſuſcitant. Nequit enim fieri vt ſanguinis multitudo conquieſcat. Hiatus etiam præcedere ſolet febres, ſiquidẽ multus aër coaceruatus, cumulatim ſupernè petens commouet ac diducit os, quum per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodum enim ab aquis in lebete feruentibus vapor multus eleuatur: Sic & corpore calefacto penetrat per os aër conuolutus, & quadam vi erumpens. Amplius autem & articuli exoluuntur ante febres, calefacti enim nerui diducuntur. Quando autem cõgregatus fuerit cumulatim plurimus ſanguis, calefit rurſus ipſe aër, qui antea ſanguinem infrigidauit. Nimirum à calore multo victus, accenſuſque ac velut igneus factus per omne corpus calorem ſpargit, cooperante ei in hoc etiam ipſo ſanguine. Liquefit ergo quicquid ignea vis illa attigerit, fitq; inde ſpiritus. Qui cùm ad meatus corporis irruerit, ſudores fiunt. Siquidem ſpiritus compactus in aquam tranſmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem plana modo, quo à feruentibus aquis vapor eleuatus, ſi obſtaculum habeat, ad quod impingere oportet, pinguefit ac cõdenſatur, guttæque deſtillant ab his corporibus quibus vapor ipſe fuit impactus. Inſuper autem & dolores capitis ſimul cum febre accidunt, cuius rei hæc cauſa eſt. Sanguinis tranſitus in capite magna anguſtia coarctantur. Repleti enim ſunt multo aëre. Cuius abundantia ac concluſio dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipſe natura calidus exiſtens, vi coactus per anguſtam viam tranſire celerrimè non poteſt, quum multa impedimento ſunt obſtacula, & oppilationes, quapropter etiam pulſus fiunt circa tempora. Hoc ergo modo, vt dixi, febres fiunt, & cum febribus dolores, ac aliæ quædam ægritudines. Porrò ſunt aliquæ aliæ infirmitates vtpote voluuli, agitationes inteſtinorũ, tormina atque opilationes: quòd autem hæ ipſæ omnes à flatibus cauſſentur, nemini puto non menifeſtum eſſe. Omniũ enim horum cauſſa eſt ſpiritus tranſitus. Nam is quum contingit locos teneros, inconſuetos, ac prius intactos, quemadmodum ſpiculum

Hiatus.

Sudores qui creentur.

B

Capitis dolor cum febre cur fiat

C

Pulſus temporum cur.

ſpiculum infixum penetrans per carnem perrumpit, aliquando præcordia petens, aliquando ilia, Imò quandoque vtraque ſimul adfligens. Quare ſolent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare. Rarefacto enim corpore à calore fomentum ſpiritus inde exhalat, vt quies inde aliqua & mitigatio contingat dolorum. Sed dixerit fortaſsis quiſpiã, Quomodo ergo fluxus generantur per ipſos flatus? Et quonam modo ſanguinis rupturarum circa pectus flatus autor & cauſſa exiſtit? Opinor autem ego me iſta per hæc maniſeſtè declaraturum. Quum igitur venæ circa caput aëre repletæ ſunt, primùm quidem caput ipſum propter flatus incluſos aggrauatur, deinde conuoluitur ſpiritus cum ſanguine propter anguſtiam viarum, tenuiſsimum autẽ ipſius ſanguinis per venas excluditur, atque idipſum tenuiſsimum liquidum quum coaceruatur, per alios meatus fluit, & vbi tandem cumulatim progrediens conſtiterit, ibi conſtituitur & morbus. Si itaq; ad oculos peruenerit, ſequitur eorum dolor. Si ad aures, morbus & illas occupat. Si ad nares, grauedinem generat. Si ad pectus, raucedinem. Pituita enim ipſa acribus humoribus permixta, quocunque proruperit, maximè in nõ conſuetos locos, eos exulcerat. Quòd ſi fauces teneras aliâs fluxus petiuerit, eas exaſperat: ſpiritus enim qui fauces ingreditur, ad pectus vſque procedit, ac rurſus effertur per eandem viam. Quum autem ſpiritus ingrediens in fluxum qui intus eſt inciderit, tuſsis gignitur, & repellitur ſurſum pituita. Quæ quum ſic habeant, fauces exulcerantur, exaſperantur & inflammantur, adtrahuntq́ue calefactæ humorem de capite, caput autem rurſus ab alijs corporis partibus adtrahens his tranſmittit. Quum igitur hic fluxus cõſueuit ſic manare, implentur meatus, & tranſmittunt in pectus. Acris autem quum ſit pituita carnem penetrãs, exulcerat ac perfringit venas. Ex quibus ſanguis effuſus in alienos ſibi locos vbi moram traxerit putreſcit, ac in pus conuertitur, & neq; ſurſum poteſt conſcendere, neque infra exire. Surſum nõ, nam non facilis eſt via humori ad ardua prodire, ſicut neque alijs rebus, quæ aliquam admixtam ſecum habẽt grauitatem. Infra autem procedere prohibet ſeptum tranſuerſum. Quare ſanè contingit fluxum aliquem citra ſpiritum rumpi, & aliquando quidem ſua ſponte, quandoque etiam propter dolores,

Calor fomẽti foris appoſiti quid faciat.

Diſtillationis cauſſa.

Fauces qui exaſperentur tuſsisq́ fiat.

Sanguis cũ putruit pus efficitur.

D E F

A res, Ac sponte quidem quum aër in venas vltrò receptus sanguinis meatus coarctat. Multitudine nanque sua compressus sanguis meatus perfringit, qua eius copia maximè prorũpit. Effusione autem eius facta, venæ rursus spiritu complentur, & ex eo dolor sequitur. Necesse est enim affectum locum spiritu occupari, aliaque dictis similia fieri. Rupturę autem omnes fiunt hoc modo, Quum violentia quadá inuicem discedunt & findũtur carnes, fissuram subtercurrit spiritus, ac dolore adfligit: quum autem ipsi flatus carnes pergresi, meatus corporis rarefecerint, sequitur post flatus humiditas, cui viam iam antea aër præstrauit. Irriguo itaq; corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, tumoresque in suras descẽ

Locus affectus spiritu uexatur.

Scissura carnis fragmentáue quî fiant et hydrops.

B dunt, atq; morbus fit, qui aqua intercus adpellatur. Maximũ autem signum est, morbum hunc à flatibus generatum esse, quòd iam sæpe aliqui hoc malo affecti exoluti sunt, & ab aqua euacuati. Atq; his quidem subitò aqua ex ventre prorũpens multa adparet, post moram autem paucior fit. Cur verò hoc fiat satis manifestum est. Nam primùm subitò prorumpens aqua aëre plena est, is tumorem ac aceruum præ se fert ingentem, cùm autem aëris spiritus euanuerit, remanet planè eadẽ aqua, & adparet quidem paucior, verùm penitus eadem existit. Adijciam autem aliud adhuc signum. Si quis vniuersum ventrẽ penitus euacuet, nõ tres procedunt dies rursus plenus fit. Quid ergo aliud quod impleat putandum est quàm spiritus? Quid enim aliud tam repẽtè impleſset? Nam

C neq; tantum potuum in corpus ingestum est, neque carnes in caussa esse possunt, vtpote antea liquefactæ. Supersunt aũt ossa, nerui, chordæ, fibræ, à quorum nullo vllum aliquod [illegible] augmentum potest prouenire. Ergo quomodo aqua intercus fiat iam sit dictum, ꝙ verò stupor attonitus vel sideratio à flatibus fiat, deinceps demonstrabo. Cùm ergo flatus frigidi multi penetrent ac inflent carnes, partes corporis stupidæ fiũt, & siquidẽ plurimi flatus per vniuersum corpus discurrãt, totus homo syderatur. Si per partẽ, pars illa percutit, atq; vbi abierint flatus, cessat & morbus: quãdiu autẽ permãserint, cõsistit & morbus, idq; sic habere indicat perpetuus syderatorũ hiatus. Videtur autem mihi amplius & sacrũ adpellatum morbum ab ipsis flatibus gigni: à quibus autem rationibus ego persuasus sum, illis ipsis & auscultaturos persuade-

Syderationis apoplexiæue caussa quæ.

Sacer morbus comitialisq; quî fiat.

re conabor. Opinor autem inter omnia quæ in corpore sunt, D nihil magis ad prudentiã cõferre, quàm sanguinẽ. Hic ergo quũ in cõstanti habitu persistit, cõsistit & prudẽtia: sanguine verò permutato, concidit simul & prudẽtia. Quòd aũt hæc ita habeant, multa sunt testimonia. Ac primum quidem, qui omnibus animãtibus cõmunis est, hæc cõfirmat somnus. Quũ em̃ corpus inuaserit somnus, sanguis frigesit. A natura enim somno frigefaciẽdi vis est. Infrigidato autem sanguine, languidiores fiũt eius meatus: quod hinc palàm fit, quòd corpora adgrauata reclinantur. Omnia enim grauia natura ad fundum deferuntur: & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesq; peregrinæ mentem occupant & exercent, quæ sanè insomnia adpellantur. Quin & temulẽtis per ebrietatem aucto repẽte sanguine percellitur animus, & in animo prudẽtia, fiuntq; præsentium malorum obliuiosi, ac futurorum bonorum fœcunda spe beantur. Possem autem plurima eiusmodi cõgerere, in quibus sanguinis permutationes, animi quoq; prudentiam permutãt. Siquidẽ igitur penitus totus conturbatus est sanguis, penitus & prudentia prosternitur. Affectus enim & cognitiones à consuetudine contingunt: quum autem à cõsuetudine solita recedimus, aufertur nobis prudentia. Dico itaq; & sacrum morbum tum fieri, quum plurimus spiritus per omne corpus vniuerso sanguini fuerit permixtus: tum enim multæ oppilationes fiunt multifariam per omnes venas, quumq; in crassiores & pleniores sanguine venas aër prodierit, progressusq; diutius maneat, prohibet sanguinis cursum, atq; alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi adhuc tardius. Qua sanè inæqualitate trãsitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates per omne corpus contingunt. F Omne enim corpus vndiquaque contrahitur ac turbatur, nimirum corpore partes suas ad tumultum ac conturbationem sanguinis subministrante, continguntq; ex sanguinis peruersione, totius omnino corporis subuersiones. Eo enim quo corripiuntur à morbo, tempore, neq; sentiunt quicquã, neque audiunt quæ dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque vllos aliquos dolores percipiunt. Sic nanque aër conturbatus sanguinem turbauit, ac conspurcauit. Spumaque etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam per iugulares venas aër transiens, penetrat

Sanguis quid possit.

Somnus qualis.

Insomnia.

Temulẽtia quoque sensus uariat.

Sacer morbus qui fiat

Sanguis quid possit & faciat.

Comitiales cur nihil sentiant.

Comitialibus cur os spumescat.

A penetrat quidem ipse, adducit autem simul secum quòd tenuissimum est in sanguine, idipsum quum humidũ sit, multa permixtione albescit. Tenues enim mẽbranas purus permeans aër pellucet, quapropter & albæ spumæ omnes adparent. Porrò liberantur aliquãdo huic morbo obnoxij, maximè accedente hyeme. Quomodo autem id fiat, dicam. Quando varijs laboribus exercitatum corpus calefactum est, calefit & sanguis, qui calefactus, rursus calefacit & flatus, hi verò calefacti, dissoluuntur & ipsi, & compactum sanguinem dissoluunt simul, proceduntque è corpore partim cùm spiritu, partim cùm pituita eiecti. Deferuente itaque spuma, & consistente sanguine, tranquillitateque per omne corpus facta, quiescit etiam morbus. Quare, vt dixi, flatus ipsi verè o- B mnium istorum morborum omnimodæ existunt causæ. Cæteraque omnia quæ causæ videri queant, vel hos adiuuant, vel consequenter post hos in corporibus morbos generant. Hactenus ergo morborum omnium causas flatus esse demonstraui. Id enim à principio receperã me facturum. Recensui autem spiritum ipsum, quum in alijs omnibus rebus potentem, tum maximè in animantium corporibus plurimùm posse. Deduxi autem sermonem vsque ad morborum cognitionem, atque adeò ægritudinum singularum, in quibus verùm argumentum huius sermonis est à me manifestatum. Quòd si pergerem singula ægritudinum genera recensendo ampliùs corroborare, longius quidem sermo ipse ex- C tenderetur. Verus autem nihilominus futurus esset, & qui fidem suam omnibus probaret.

Flatus quid faciant.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MEDICAMENTIS PVRGANTIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Edicamentorum purgantiũ res non ita se habet, quemadmodum vulgò putatur. Eodem enim medicamento purgantur & non purgantur. Quandoque verò alia purgat quàm quæ purgare solet. Aliquando nimium purgat. Aliquando ea quæ debet, facit. Quare fieri non potest vt quis medicamentis confisus, ea temerè exhibeat. Nam & cibos nos alentes, medicamenta esse putandũ est, verùm minùs quàm illa. Homines enim qui his rectè in cibo vtuntur, sani sunt: qui non rectè, ægrotant: qui verò modum excedunt, purgantur quidem velut à sinceris medicamentis, verùm minùs & tardiùs quàm à sinceris medicamentis. Clarum igitur est, quòd & hi medicamenta existunt. At verò hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, si temerè & negligenter exhibeantur, temerè homines turbant, & quodammodo morbos inducunt. Quin & sinceros & acidos cibos si quis citra delectum ac inconsideratè exhibeat, nihil commodi perficient. Oportet igitur primùm biliosis dare quòd bilem purgat. Pituitosis quòd pituitam, hydropicis quòd aquam, atrabiliarijs quòd bilem atram. Si verò extra hæc purgaueris, quæ quidem purgari debent, non purgabis: quæ verò nõ debent, ea euacuabis. Quare in vtranq; partem peccabis. Quum itaq; pharmacum alicui dare voles, siue deorsum siue sursum purgans, interrogare ipsum oportet, an priùs biberit medicamentum, & an aluus ex deorsum purgantibus cita sit, & celeriter obediat, aut dura. Et si citam ac facilem solutu esse dixerit, mollioribus & paucioribus medicamẽtis opus habet. Si verò dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in sursum purgantibus requiritur. At si nunquã neque sursum, neque deorsum, se purgatum esse dixerit, neque medicamentum bibisse: cognoscere oportet an ad ea quæ sanus in corpus ingessit, aluus deorsum solutu facilis fuerit, aut sursum versus apposita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alui profluuium ipsi successerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo rectè consulere possis. Turpis enim est calamitas, medicamento purgante dato hominem

Cibi quatenus nobis medentur.

Medicamenta pro natura cuiusque danda.

Pharmacũ daturus quid prius agat.

D E F

A nem occidere. Quicunque igitur à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minus, saltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum & ventres, quum calidi sint, medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij speciem præ se ferunt. Commota enim bile, & non purgata, non sorbere vult æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerunq; perit, Si verò detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur: à meridie vero nimium purgatur, & perit. At si hac die superstes maneat, & vnà cum purgatione remittat febris sanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verum si alicui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescunque volueris. Hoc enim minoris periculi est. Iuxta eandem rationem etiam tempore æstatis, à canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet, & non dare medicamentum, sed infusis per clysterem vti. Idem enim periculum imminet. *Febricitanti qualia medicamenta danda.* B

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

I quis mihi ex prioribus, quid de diæta humana ad sanitatem conferente scripserunt, rectè cognouisse ac omnia per totum, quantū humanę menti possibile est, conscripsisse videretur: satis esse mihi aliorū laboribus, quos nossem rectè habere, vti, prout singula vtilia esse viderentur. Nunc verò multi quidem iam scripserunt, *Ratio cur de humano uictu scribat.*

nullus autem rectè nouit, quidnam fuerit ipsis scribendum. D Et alij quidem aliud assequuti sunt, Verùm totum nullus adhuc ex prioribus. Immeritò autem vllus aliquis ipsorum reprehendatur, propter ꝙ inuenire non potuerunt. Imo laudãdi potius omnes quòd inuestigare conati sunt. Itaque redarguere ea quæ non rectè dicta sunt, minimè institui, Verùm his quæ sufficienter cognita sunt, testimonium præbere animus est. Quæcunque quidem igitur rectè à prioribus dicta sunt, vt non sit possibile me aliter conscribere, rectè conscribam. Quæcunque verò non rectè dixerunt, si quidem redarguam hæc quòd non sic se habent, nihil perfecero. verùm exponendo qua de caussa singula ipsorum rectè mihi habere videntur, declarare volo. Propterea verò hunc sermo- E nem præpono, Quod multi homines vbi audierint aliquem prius de re aliqua exposuisse, eum qui de his posterius disserit non recipiunt, non cognoscentes quòd eiusdem intelligentiæ est, ea quæ rectè dicta sunt posse iudicare. Ego igitur velut dixi, rectè quidem dictis testimonium præbebo, quæ vero non rectè dicta sunt ac cognita, qualia sint declarabo. Quæ autem nullus ex prioribus explanare tentauit, ea etiam ipsa qualia sint demonstrabo. Porrò eum qui de victu humano scripturus est, censeo primùm quidem totius hominis naturam nosse ac dijudicare oportere. Nosse quidem ex quibus ab initio constitutus est, dijudicare verò quæ in ipso partes dominium obtineant, Si enim constitutionem ab initio non cognoscet, & id quod in corpore do- F minatur, non poterit ea quæ homini conducunt offerre. hæc igitur scriptorem cognoscere oportet. Deinde verò ciborum ac potuũ omnium, ex quibus victũ habemus, facultatem, quã tandem singula habent & secundum naturam, & secundum necessitatem ac artem humanã. Oportet enim scire quomodo fortiũ natura vim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artẽ addere oporteat, prout singulorũ occasio se obtulerit. Et si relata iam etiã cognouerit, nondũ sufficiens est hominis curatio, propterea quòd homo edens sanus esse non potest, nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se vires habẽt cibi & labores. Verũ inter se mixti conferunt ad sanitatem. Labores enim ea quæ insunt cõsumere solẽt, cibi aũt & potus ea quę euacuata sunt, explẽt. Oportet aũt velut

Potius laudãdi, quam uituperandi qui aliquate nus uitam adiuuant.

Quæ scire oporteat qui de humano uictu scribit

Quæ obseruanda.

A velut par est laborum vim pernoscere, tum naturalium, tum eorum qui per vim fiunt, & qui ex ipsis carnes in augmentũ præparant, & qui in defectũ. & non solùm hæc, sed etiã mensuram ac proportionem laborum ad multitudinem ciborũ, & hominis naturam, & corporũ staturas ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes ventorum, & ad situs regionum in quibus degunt, & ad anni constitutionẽ ac statum. Sed & Astrorum ortus & occasus cognoscere oportet, quo mutationes & excessus ciborũ ac potuum, & ventorũ, & totius mundi, ex quibus sane morbi hominibus oriũtur, obseruare sciat. Quum autem hæc omnia cognouerit nondum sufficiens inuentum est. Siquidem enim supra hæc inuenta fuerit ciborum mensura, & laborum ad vnamquanque naturam numerus, ita vt excessus neque supra, neque infra modum fiat, inuenta sanè exactè fuerit hominibus sanitas. Nunc verò prædicta quidem omnia inuenta sunt, qualia sint, hoc verò inuenire impossibile est. Si quidẽ igitur præsens quis sit, & inspiciat, cognouerit vtiq; hominem exeuntem & in gymnasijs exercitantem, vt custodire sanum possit, alia detrahẽdo, alia apponendo. Verùm non præsenti impossibile est cibos ac labores exactè præscribere. Nam quantum possibile est inuenire à me iam relatum est. At enim etiã si valde parum defectuosiora quàm alia fiant, in multo tempore necesse est corpus ab excessu superari, & ad morbum peruenire. Alij itaq; hucusque inquirere conati sunt, & neq; hæc dixerunt ac prodiderunt. A me verò hæc inuenta sunt priusquã homo ægrotet, vt ab excessu in vtram tandem partem factus fuerit, prænotio contingat. Non enim derepente morbi hominibus accedunt, sed paulatim collecti, aceruatim apparent. Priusquã igitur in homine sanitas à morbo superatur, quæ perpetiuntur homines à me inuentum est, & quomodo hæc in sanitatem restituere oportet. Hoc autem vbi accesserit ad ea quæ scripta sunt, ratiocinationum huius doctrinæ conatus perficitur. Constituuntur quidem igitur tum animantia alia omnia, tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate, concordibus verò & commodis vsu, igne inquam, & aqua. Hæc autem ambo simul sufficiẽtia sunt, tum alijs omnibus, tum mutuo sibijpsis. Vtrumuis verò seorsum, neque sibijpsi, neq; vlli alteri sufficiens est. Vim igitur ac facultatẽ vtrunq;

Astrorũ ratio cognoscenda medico.

B

C

Morbi sensim pullulant.

Ignis & aqua cuncta gignunt.

ipsorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia mouere D potest, Aqua verò omnia per omnia nutrire, Particulatim verò vtrunque superat & superatur, ad summum ac minimum, quantum eius fieri potest. Neutrum enim superare penitus potest, ob hanc sanè causam. Igni quidem vbi ad extremitatem aquæ peruenerit, deficit alimentum: auertitur igitur eò vnde nutriri potest, Aquę verò vbi ad extremitatem ignis peruenit, deficit motus. Sistitur itaque in hac, quum verò steterit, nō amplius potens est, sed ab illabente igne in alimentum consumitur. & propterea neutrum penitus superare potest. Si verò etiam alterutrū superetur, nihil sanè ex his quæ nunc sunt fuerit velut nunc habet. Quum autem sic semper se habeant, erunt & eadem & neutra, & neq; simul deficient. E Ignis igitur & aqua velut à me dictum est, sufficientia sunt omnibus per omnia ad summum ac minimum similiter. Cæterùm vtrique horum hæc adsunt, Igni quidem caliditas & siccitas, aquæ verò frigidas & humiditas. Habent autem inter se mutuo, ignis ab aqua humiditatem. Inest enim ab aqua humiditas. Aqua verò ab igne siccitatem, Inest enim in aqua ab igne siccitas. Quum autem hæc sic habeāt, multas & omnigenas formas ac species, tum seminum, tum animalium, à seinuicem secernunt, quæ nihil inter se simile habent, neque visu, neque facultate. Etenim quum nunquam simul in eodem consistant, sed semper alterentur, necessarium est etiam ea quæ ab ipsis secernuntur ac producuntur dissimilia fieri. Equidem nullum omnino corpus perit, neque fit F quod prius non erat, Verùm permixta & discreta alterantur Homines autem putāt hoc quidem ex orco in lucem auctum generari, illud verò ex luce in orcum imminutum perire ac corrumpi. Oculis autē magis credere oportet quàm opinionibus. Ego verò hæc ex sententia exponam. Animalia enim sunt & illa & hæc, & neque animal mori possibile est nō cū omnibus, Vnde enim moriatur, neque quod non est generari, quum non sit vnde generetur. Sed augentur omnia ac minuuntur, ad summum & ad minimum, quantum eius fieri potest. Quid verò dicam generari & perire, vulgi gratia interpretabor. hæc autem commisceri & discerni significare declaro. Habet autem res hoc modo. Generari & perire siue corrumpi, idem est. Idem est commisceri & secerni. Generari idem

Potestas ignis & aquæ.

Quæ ignis & aqua inter sese permutent.

Quid gigni & perire.

A ri idem est quod commisceri. Perire corrumpique ac minui idem est quod secerni. vnumquodque ad omnia, & omnia ad vnumquodque idem sunt. Consuetudo enim in his naturæ contraria est. Seorsim autem omnia & diuina & humana sursum ac deorsum vicissitudinem habent ac transeunt, dies & nox ad summum ac minimũ, Sic & Luna ad summum ac minimum. Ignis accessus est & aquæ. Sol ad longissimũ ac breuissimum. Rursus hæc, & non hæc. Lux Ioui, tenebræ orco. Lux orco tenebræ Ioui. Accedunt transmutentur illa huc, hæc illuc, Omni tempore transigunt illa res horum, hæc autem illorum, & quæ quidem faciunt, non sciunt, quæ veræ faciunt, scire sibi videntur. & quæ quidem vident, non cognoscunt, attamen omnia ipsis fiunt per diuinam necessitatem, & quæ volunt, & quæ non volunt. Accedentibus autem illis huc, his verò illuc, & inter se permixtis, vnumquodque destinatum fatũ explet, & ad maius, & ad minus. Corruptio autẽ omnibus mutuo inter se est, maiori à minore, & minori à maiore. Et augescit maius à minore. Reliqua autẽ omnia, & hominis anima, & corpus velut anima, ornantur ac gubernantur. Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum temperaturam habentia, ignis videlicet & aquæ, partim acceptura, partim datura, & quæ quidem accipiunt, plus faciunt, quæ verò dant, minus. Secant homines lignum per serram, alter trahit, alter protrudit, Idem autem hoc faciunt, & minus facientes, plus laborant ac faciunt. Sic & hominis natura, aliud protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud accipit, & alij dat, ab alio accipit, & alij quidẽ tanto plus dat, ab alio verò nihil minus accipit. Locum autem vnumquodq; suum seruat, & quæ quidem ad minus eunt, ad minorem locum secernuntur, quæ verò ad maius vadunt, permixta in maiorem ordinem mutantur. Peregrina verò non eosdẽ mores habentia, ex aliena regione protrudũtur. Semper autem anima & maiora, & minora habens, suas ipsius partes circumambulat, non appositione, neq; detractione partium indigens, verùm augmento & decremẽto earum quæ iam sunt opus habens. Locum verò vnicuique perficit, ad quem perueniant. & allabentia suscipiant. Non enim potest id quod non similes mores habet, in discordibus locis permanere. Oberrãt enim velut ignota, permixta verò inter se cognoscunt. Cõcors enim

concordi adhæret ac aſsidet, diſcordia autem rebellãt, & pugnant, atque inter ſe diſsident. Quapropter anima hominis, in homine augetur, in alio verò nullo, & aliorũ magnorum animaliũ ſimiliter. Quæcunque verò aliter ab alijs per vim ſecernuntur, de alijs quidem animalibus prætermittã, de homine verò declarabo. Irrepit in hominẽ anima, ignis & aquæ temperamentum habens, partem corporis humani. Fœmellæ autẽ & maſculi, & multi & omnigeni nutriuntur, Nutriũtur autem & augeſcunt per diætam quæ homo vtitur. Neceſſe eſt autẽ omnia quæ ingrediuntur partes habere, Cuiuſcunque enim pars non inerit à principio, augeri nõ poterit, neque multo, neque modico alimento ingrediente. Non enim habet quod augeſcere faciat. Id verò quod omnia habet, augeſcit, vnumquodq; in ſuo loco. Alimento autem ingrediente ab aqua & igne, ſicco & humido, alia quidem intro coguntur, alia verò foras protruduntur. Quemadmodũ fabri lignarij lignum ſerra diſſecant, & alter quidẽ trahit, alter protrudit, idem ſanè facientes: & qui deorſum premit, ſuperiorẽ trahit, neq; enim aliàs admitteret deorſum ire. Si verò violenter cogant, toto opere aberrabũt. Similiter & circa hominis alimentũ ſe res habet. aliud trahit, aliud protrudit. intro autem coactum, foras repit. Si verò importunè & violenter cogatur, omni ſucceſſu priuabitur. Singula autẽ tãto tempore eundẽ ordinẽ habent, donec locus nõ amplius ſuſcipiat, neq; alimentũ aquarum ac ignis ſufficiẽs ad ſummũ habeat. Poſtea ad extremam regionem trãſeunt & fœmellæ & maſculi, eodẽ modo præ violentia & neceſsitate impulſi. Quæcunq; autem deſtinatum fatum expleuerint, ea primũ ſecernuntur, ac ſimul cõmiſcentur. Singula enim ſecernuntur, omnia autem hæc commiſcentur. Poſtquam verò regionem permutauerint, & nacti fuerint harmoniam rectè habentẽ ſymphonias tres comprehenſim penetrantes per omnia, viuunt & augeſcunt iiſdem quibus etiam antea, Si verò harmoniam non aſſequuti fuerint, neque grauia acutis conſona fiant, prima ſymphonia perit. Et ſi etiam ſecunda generetur, propterea quòd vnus per omnia corruptus eſt, omnis tonus vanus eſt. Non enim concentum habuerit, ſed tranſitio fit ex maiore ad minus, ante deſtinatum fatum quod qui faciũt, nõ ſciunt quid faciant. Cur autem vtrique tum maſculus, tum fœmina fiant,

Qualis hominis anima perſpicito.

A fiant, in sermonis progressu declarabo. Vter autem ipsorum harmoniam assequetur humidus existens mouetur ab igne, motus autẽ viuificatur, & alimentũ attrahet ab ingredientibus in mulierem cibis ac spiritu, primùm quidem vndiquaque similiter, donec recenter rarus est, à motu autem & ignis siccatur ac consolidatur, consolidatus autem & firmatus circum circa densatur. Et ignis inclusus non amplius sufficiens alimẽtum attrahere potest, neque spiritum expellit, propter ambiẽtis corporis densitatem. Consumit enim humorem intus existentem. Quæ igitur solida natura sunt in cõpacto ac sicco, ea non consumuntur ab igne in alimentum: sed valida ac robusta fiunt, & consistunt humore deficiente, atque hæc B sanè ossa ac nerui nominãtur. Ignis autem ex commixto ac moto humore corpus secundum naturam ordinat ac disponit propter talem necessitatem. Nam per solidum & siccum non potest diutinos transitus facere, quia alimentum non habent, per humida verò & mollia potest, hæc enim ipsius sunt alimentum. Inest autem & in his siccitas, quæ ab igne nõ cõsumitur, Hæc autem inter se congregantur mutuo. Ignis igitur penitissimè ad intima obturatus, & plurimus est, & maximum exitum facit. Plurimus enim humor in ea parte inest, quæ venter appellatur, & excidit inde vbi alimentũ non habet foras, & exitum facit. Plurimus autem humor in vẽtre inest, tum propter alimẽti ingestionẽ, tum propter concoctionem. Qua verò in relinquũ corpusculu sus est ignis, triplices circuitus facit. Etenim quod humidissimũ est in igne, in his C locis quæ venæ cauæ appellantur, existit. In media autẽ horum id quod relinquum est aquæ congregatũ stabilitur, atq; ea vocantur carnes. In summa, ignis omnia quæ in corpore sunt, secundũ suũ ipsius modũ exornauit, ad vniuersi imitationẽ, parua ad magna, & magna ad parua, Ventrẽ quidẽ maximũ, sicco & humido prõptuariũ, vt det oĩbus, & accipiat ab omnibus, iuxta maris facultatẽ qđ est animaliũ in ipso nutritorum ac nutriri solitorũ alimentũ, discordiũ verò pernicies. Circũ hunc autẽ aquæ frigidæ & humidæ cõgregatio: transitus spiritus frigidi & calidi, ad terræ imitationẽ, omnia quæ in ipsum incidunt alterantis, Et alia quidem consumens, alia vero augens, atque tenuis ac ignis dispersionẽ fecit, in superq; non obscuri & apparẽtis à cõpacto secretionẽ, in quo delata omnia

Partus cõpositio. *Venter.* *Venæ.* *Caro.* *Mundi imitatio.* *Terra qualis.*

omnia in apertum perueniunt, ſingula iuxta deſtinatum fatũ. In hoc verò triplices circuitus ignis fecit, inter ſe mutuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cauitates humorum lunæ facultate, alios vero ad externam circunferẽtiam, ad ambientem ſoliditatẽ aſtrorum facultate. Medij verò & intro & foras terminantes, calidiſsimũ ac fortiſsimum ignẽ habent, qui ſanè omnibus dominatur, omnia ſecundum naturam gubernans, ſine ſtrepitu, tum ad viſum, tum ad tactũ. In hoc Anima. Mens, Prudentia, Augmentum, Motus, Imminutio, Permutatio, Somnus, Vigilia. Hic omnia p omnia gubernat, & hæc, & illa, nunquam quieſcens. At verò homines ex manifeſtis obſcura conſiderare non nouerunt. Quum enim artibus vtantur ſimilibus humanæ naturæ, id ipſum ignorant. Diuina enim Mens edocuit ipſos ſua ipſorum imitari, ita vt cognoſcant quæ faciunt, & non cognoſcant quæ imitentur. Omnia enim ſimilia ſunt, diſsimilia exiſtentia, et omnia concordia, diſcordia exiſtentia, quæ comprobamus, non cõprobamus, æquitatem habentia, iniqua ſunt. contrarius eſt modus ſingulorum ei quem confitentur. Lex enim & natura, quibus omnia tranſigimus, nõ confitentur quæ confitentur. Legem enim poſuerunt ac tulerunt homines ipſi ſibijpſis, non cognoſcentes de quibus tulerunt. Naturam verò omnes dij exornauerũt. Quæ igitur homines ſanciuerũt. nunquam eodem modo habent, neque rectè, neque non rectè. Quæ verò dij ſanciuerunt, ſemper rectè habent. Et recta ac non recta intantũ differunt. Ego verò Artes hominis manifeſtas, affectionibus & manifeſtis, & obſcuris, ſimiles eſſe declarabo. Vaticinatio tale quid eſt. Ex manifeſtis quidem cognoſcere obſcura, ex obſcuris verò manifeſta, & ex præſentibus futura, & ex mortuis viuentia. Et ea quæ intelligi non poſſunt, vates intelligunt, qui quidẽ doctus eſt, ſemper rectè, qui verò non doctus eſt, aliàs aliter. Naturam hominis etiam hæc quãtum poſsibilè eſt, imitantur. Vir mulieri concumbens puerũ facit, Hoc manifeſto obſcurum cognoſcere datur, quòd ſic futurum eſt. Mens hominis obſcura, cognoſcens manifeſta, ex puero in virum tranſit, hoc præſenti futurum cognoſcit. Non ſimile à morte vllum aliquod animal exiſtit, neque mortuo animal viuum. Venter quod intelligi non poteſt nouit. per hunc enim intelligimus quod ſitit aut eſu

Partes ignis.

Leges cur ſibi fecerũt neſciunt.

Vaticinatio & me-

D

E

F

A aut esurit. Hæc artis vaticinandi & humanæ naturæ affe- ctiones, cognoscẽtibus quidem semper rectè habent, verùm non cognoscentibus aliàs alter. Artis fabrilis ferrariæ instrumenta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimentum iam præsens auferunt, vbi verò rarefecerint, feriunt ac tundunt. Aquæ autem alimento ferrum rursus roboratur. Eadem patitur homo à pædotriba, præsens enim alimentũ igne detrahitur, quum præ spiritu homo cogatur, rarefactus autem tunditur, atteritur, subuertitur. Aquæ autẽ aliunde accessione corroboratur ac fortis euadit. Et fullones idem transigunt, calcitrant, feriunt, destruentes, tundunt, trahunt destruentes, robustiora faciunt, deradentes su-
B pereminentia, & attexentes pulchriora reddunt. Eadem etiã homo perpetitur. Sutores coriatij tota in partes dissecantes, scindentes & pungentes, marcida ac lacera, sana & integra, faciunt, Et homo idem patitur. Ex totis partes secantur, & ex partibus compositis tota fiunt. Punguntur & secantur à medicis marcida, sananturque ac viuit homo. Medicina id quod molestat, tollit, & id à quo homo ægrotat auferens, sanum facit. Natura eadem sua sponte nouit. Desidens conatur resurgere, currens conatur requiescere, & alia eiuscemodi natura habet quæ medicinæ sunt. Fabri lignarij serra secantes, alter trahit, alter protrudit, Idem autem vterque facit, & in vtranque partem tendit. Iidem terebrant, alter trahit, alter protrudit, & qui premit, superiorẽ deorsum
C trahit, & minus facientes plus faciunt, naturamque hominis imitantur. Spiritus alter trahit, alter protrudit, Idem autem vterq; facit, & in vtranq; partem tendit. Cibi partim deorsum premuntur, partim sursum vergunt. Ab vna anima diuisa, plures & maiores, & minores & pauciores fiunt. Aedificatores ex diuersa rebus vnam concordem facientes, sicca quidem humectantes, humida verò siccantes, & tota diuidentes, diuisa verò componentes, Si enim non sic contingeret, nihil priuatim ac proprium constitui posset: diætam humanam in hoc imitantur. Nam & in hac sicca humectantes, & humida resiccantes, tota quidem diuidunt, diuisa verò componunt. Hæc omnia diuersa ac discordia existentia, cùm natura concordant. Musices autem organum primùm producere oportet, in quo harmonia quæ vult declarabit. Construct

dicina fere similes sunt.

Cibariorũ potestas multis comparatur.

Domorum structura.

Musica.

ſtructiones ex ijſdem nõ eædem ſunt, ex acuto, ex graui, nomine quidem ſimilibus, ſono autem nõ ſimilibus. Quæ plurimùm diuerſa ſunt, maximè concordant, & quæ minimùm diuerſa ſunt, minimè concordant. Si verò quis ſimilia omnia faciat, non ineſt delectatio. Plurimæ ac multiformes tranſmutationes, maximè delectant. Coci obſonia hominibus parant, omnis generis diuerſa commiſcentes, ex ijſdem non eadem, ad hominum cibum ac potum. Quòd ſi omnia ſimilia facerent, non haberent delectationem, & ſi in eodem etiam omnia conſtruerent, non vtiq; rectè haberent. Pulſantur toni in muſica partim supernè, partim infernè. Lingua muſicam imitatur, cognoſcens quidem dulcedinẽ & acorem eorum quæ allabuntur itemq; diſſonantia, pulſat autem ſonos ſupernè ac infernè, & neque ea quæ ſupernè pulſantur, ſi infernè pulſentur rectè habent, neque quæ infernè, ſi ſupernè. Quum autem lingua probè fuerit attemperata, ſymphoniæ delectatio contingit. Si verò diſcors fuerit ac incongrua, moleſtia. Pellium tinctores tendunt, terunt, pectinant, lauant. Eadem eſt puerorum curatio. Plicatores ac textores ducentes in orbem fila plicant, à principio in principium deſinunt. Idem circuitus in corpore eſt, vnde incipit, in hoc deſinit. Aurum operantes, tundunt, lauant, molli igne liquant, forti autem non conflatur, Vbi verò elaborarunt, ad omnia vtuntur. Homo frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne coxit, vtitur, & forti quidẽ igne in corpore nõ conflatur, verùm molli ac lento. Statuarij imitationem corporis faciunt, anima excepta, mentem autem habentia non faciunt, ex aqua & terra humida ſiccantes, & ſicca humectantes, ab his quæ ſuperabundant detrahunt, & ad ea quæ deficiunt apponunt, ex minimo ad maximum augentes. Eadem patitur homo, augeſcit à minimo ad maximũ, ex ſuperabundantibus detrahens, & deficientibus apponens, ſicca humectans & humida ſiccans. Figuli rotam verſant, & neque retrorſum, neque antrorſum procedit, ſed ſimul in vtranque partem, Vniuerſi hæc imitatrix circularis exiſtit. In eadem autem quum iam circũfertur, omnis generis opera efficiunt, vt alterum altero in nulla re ſimile exiſtat. Ex ijſdem homines eadem patiuntur, itemque reliqua animalia in eadem circumferentia omnia operantur, & ex ijſdem nihil ſimile, ijſdem

Marginalia: *Coci.* D *Linguæ vis.* E *Coriarij.* *Aurifices.* *Panificiũ.* *Statuaria.* F *Figlina.*

A ijsdem instrumentis ex humidis sicca facientes, & ex siccis humida. Grammatica tale quid est, figurarum compositio, quæ signa ac notæ sunt humanæ vocis, facultas reuocandi in memoriam præterita, & quæ facienda sunt declarandi. Per septē figuras notitia contingit, Eadem omnia homo trāsigit, siue sciens literas, siue literarū rudis, Per septem figuras etiā sensus hominibus contingit. Auditus sonorum, Visus manifestorū, Nasus odoris, Lingua voluptatis & iniucunditatis, Os sermonis, Corpus tactus calidi aut frigidi, Spiritus transitus intro ac foras. Per hæc cognitio hominibus cōtingit. Palæstra & pædotribæ tale quiddam docent, præuaricari secundum leges, iniuriam facere iuste, defraudare, B furari, rapere: violare honestissima ac turpissima. Qui hæc non facit, malus, qui hæc facit, bonus est. Ostentatio multorum ac vulgi est, desipientiæ hæc esse vident, & vnum ex vniuersis bonū iudicant, reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci cognoscunt. Homines in forum progressi eadē perpetrant, defraudant vēdentes & ementes, Qui plurimùm defraudauit in admiratione est. Bibentes & insanientes eadem perpetrant, currunt, luctantur, pugnant, furantur, defraudant. Vnus ex omnibus præfertur. Simulatores & deceptores alia ad scientes dicūt, & alia sentiunt, Iidem ereptāt, & irrepunt non ijdem. Inest autem homini, alia dicere, alia facere, & eundē nō esse eundem, & nūc aliam habere mentem, nunc rursus aliam. Sic quidē artes omnes cum humana C natura communicant. Cæterū anima hominis, quemadmodum etiam antea à me dictum est, ignis & aquæ temperamentum habens, partes autem hominis, irrepit in omne animal quod sanè spirat, itémque in omnem hominem, & iuniorem, & seniorem. Non autem similiter in omnibus augescit, sed in iuuenibus corporibus, vtpote celeri circunuolutione existente, & corpore auctili, expassæ & attenuatæ partes illæ animæ: in corporis augmentum consumuntur. In senioribus autem, vtpote tardo existente motu, & corpore frigido in decrementū hominis cōsumunt̄. Quæcūq; autē corpora in vigore sunt, & in ætate fœcūda, eas nutrire & augere possunt. Potētes aūt homines, vt quisq; plurimos homīes alere pōt, ita fortis iudicatur ac potens, vbi verò defecerint quos alat, imbecilior censetur. Sic etiā circa singula corpora

res se

Literaria.

Sensus humani.

Palæstra, & puerorū institutio.

Hypocrita.

Procreatio.

res se habet. Quæcunque plurimas animas nutrire possunt, ea fortiora sunt, vbi verò hæ discesserint, imbecilliora. D

Quicquid igitur in aliud corpus ingressum fuerit, nō augescit. Quicquid verò in fœminā, augescit, si ea quæ ipsi cōgrua sunt, contingant. Discriminantur autem partes & augescunt simul omnes, & neque prius alteræ alteris, neque posterius. Verùm maiores natura priores apparent minoribus, quum non priores existant. Non autem in æquali temporis spatio omnes fœtus exornantur, sed alij citius, alij tardius, prout singuli & ignē & alimētum fuerint nacti. aliqui itaq; in quadraginta ac tribus diebus scaturiunt ac formantur, aliqui in quatuor mensibus. Similiter etiam vitales fiunt ac gignūtur, aliqui citius, septimo mense perfectè: aliqui tardius, perfectè nono mense in lucem prodeunt, & ostendūt se temperamentum habere, quod semper habebūt. Masculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur, quātum eius fieri potest. E

Conformatio mēbrorū

Cæterùm fœmellæ ab aqua magis, & à frigidis ac humidis & mollibus augescunt tum cibis, tum potibus, itemque studijs ac exercitijs. Masculi verò magis ab igne, à siccis videlicet ac calidis cibis & reliqua diæta. Si igitur fœmellam parere velit, diæta ad aquam vergente vtendum est. Si verò masculum, exercitijs ac victu ad ignem tendente vtetur. Et non solùm virum hoc facere oportet, sed etiam mulierem. Non enim solùm quod à viro secernitur auctile est, sed etiā quod à muliere, ob hanc sanè caussam. Vtraque quidem pars sufficientem motum non habet ad humoris multitudinem, vt quod influit consumat, & propter ignis debilitatem coagmentantur. Quum verò ambæ coinciderint, mutuò inter se incurrunt & obuoluuntur, ignis ad ignem, & aqua similiter. Siquidem igitur in sicco loco circunuoluitur ignis, coillapsum aquam superat, & ab hoc ignis augescit, ne ab illabente vnda extinguatur, aliumque accedentem suscipiat ac sibi consociet. Si verò in humorem inciderit, statim ab initio extinguitur ab illabente vnda, & in minorem ordinem dissoluitur. In vna autem die vniuscuiusque mensis, consociare ac superare ea quæ accedunt potest, & hoc si coinciderint ab vtrisq; in vnum locum. Consistere autem possunt inter se & fœmella & masculus, propterea quòd anima quidem idem est in omnibus animatis. Corpus autē vniuscuiusque F

Qui mas et fœmella gignantur.

Quid in cōceptus cupiditate agendum.

Procreatio diuersa.

A cuiusque differt. Anima quidem igitur semper similis,& in maiore,& in minore. Non enim alteratur neq; per naturã, neque per necessitatem. Corpus autẽ nunquam idem in vllo aliquo est, neque secundum naturam, neque ex necessitate, propterea quod partim secernatur in omnia, partim permisceatur ad omnia. Si quidem igitur mascula corpora ab vtrisq; secreta fuerint, augescunt pro re præsenti,& fiunt hi viri animis splendidi,& corpore fortes, si non à diæta postea detrimentum sentiant. Si vero à viro quidem masculum secernatur, à muliere verò fœmineum,& superauerit si ita cõtingat masculum,(Genitura enim ammiscetur ad fortiorẽ aut debiliorem, Non enim habet ex præsentibus aliquid ad quod familiarius secedere possit. Suscipit enim parua maiorem,& maior minorem. In commune autem super hæc quæ adsunt dominium exercent) corpus sanè masculum augescit, *Clarus uir quando gignatur.*

C fœmineum vero minuitur,& in aliam sortem secernitur. Et hi quidem minus prioribus splendidi fiunt, tamen quia masculum à viro superauit, viriles euadunt,& hoc nomen meritò habent. Si verò à muliere quidem masculum secretũ fuerit, à viro autem muliebre, superauerit autem masculum, augescit eodẽ modo sicut prius, fœmineum verò minuitur. Et fiunt hi Androgyni, id est viri effœminati, atq; sic rectè appellãtur. Tres quidẽ igitur hæ sunt generationes hominum, differentes in eo quod magis aut minus tales sint, propter partium aquæ temperamentũ, & alimenta,& institutiones, ac consuetudines. declarabo autẽ in progressu sermonis etiã de his. Cæterum fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab vtrisque fœmineũ secretum fuerit, fœminosissimæ ac in- *Semimares.*

B geniosissimæ fient, Si vero à muliere quidem fœmineum, à viro autem masculum, superauerit autem fœmineum, audaciores quidem prioribus fient, veruntamen ornatæ ac moderatæ etiam ipsæ. Si verò à viro quidem fœmineum, à muliere verò masculum secretum fuerit,& fœmineũ superauerit, augescit eodem modo,& fiunt hæ audaciores adhuc prioribus,& viriles ac viragines nominantur. Si autem quis nõ credat animam animæ admisceri, demens est. Si quis enim carbones ardentes ad ardentes adijciat, fortes ad debiles, & alimentum ipsis præbuerit, simile corpus omnes exhibebũt, & alter præ altero non cognoscitur, sed in qualicunque cor- *Fœmellæ procreatio.* *Similitudo animæ.*

pore ignem susceperint, tale in omnibus erit. Vbi verò præ- D
Gemellorũ procreatio. sens alimentum consumpserint, secernuntur ac obscurantur. Idẽ hoc anima hominis patitur. At verò quomodo gemini nascantur, hoc sermone declarabo. Equidem natura vterorum in fœminis vt plurimùm in caussa est. Si enim similiter in vtranq; partem iuxta osculum dispositi à natura fuerint, & similiter hiauerint, & à purgatiõe siccantur, alere possunt, si semẽ viri cõceperint ita vt statim discindatur. Sic eñ necesse est dispergi in vtrunq; vterum similiter. Siquidem igitur multum semẽ ab vtrisq; & fortè secretũ fuerit, in vtrisq; locis augeri potest, dominium eñ habet in alimentũ quod accedit. Si verò aliter cõtingat, gemini nõ fiunt. Quũ itaque masculum ab vtrisq; secretum fuerit, necessariũ est in vtrisq; E masculos gigni, quum verò fœmineum ab vtrisque, fœmellę fiunt, quum autem alterum fœmineum, alterũ masculũ fuerit, vtrũ altero præualescet, idipsum augescet pro ea ratione.
Cur similes Similes porrò inter se fiunt gemelli, ob hanc caussam. Primùm quidem ꝙ æquales sunt loci in quibus augescunt. Deinde ꝙ simul secreti sunt. Postea quòd ijsdem alimentis augescunt, vitalesq; in lucem prodeunt. *Superfœtationes quomodo fiant.* Cæterum superfœtationes hoc modo fiunt. Quum vteri calidi & sicci natura fuerint, ipsaq; mulier eiusmodi, & semen calidum ac siccũ illapsum fuerit, non fit amplius vlla aliqua humiditas in vteris, quæ semen superillabens contineat. Quapropter cõsistit ab initio ac viuit, perseuerare autẽ non potest, sed etiam id quod iam adest insuper corrumpit, quia non eadem vtrisq; F conferunt. Etenim quod tenuissimũ est in aqua, & quod rarissimũ in igne, si in hominis corpore temperamentum acceperint, sanissimum habitum constituunt. Propterea quod neq; in temporũ anni maximis mutationibus, neq; in regionum permutationibus, neq; in ciborũ ac potuum alterationibus, aqua dẽsissima euadit in aquæ impetuosis incursibus, neq; ignis in ignis impetu. Possunt eñ ambo & generationem & satietatẽ plurimã suscipere. Aës mollissimum ac rarissimum, plurimũ temperamentũ suscipit, ac optimum euadit. Eodem modo etiã quod tenuissimũ est in aqua, ac rarissimũ in igne, vbi temperamentũ acceperint. *Qui sani diutius perseuerent.* Qui igitur hãc naturam habẽt, sani perseuerant omni tempore vsq; ad quadragesimum annũ, aliqui vero etiam vsq; ad extremã senectutem

A ctutem. Qui verò à quadrageſimo anno, à morbo aliquo correpti fuerint, nunquã ferme euadunt. Quæcunq; autem corpora ignis fortiſsimi, & aquæ denſiſsimæ temperamentum acceperint, fortia & robuſta fiunt, verũ multa cuſtodia opus habet. Magnas enim tranſmutationes in vtranq; partem habent, & in aquæ incurſibus in morbos incidunt, & in ignis cõſimiliter. Qui igitur eiuſmodi naturã habet, eum victu vti conducibile eſt tẽporibus anni contrario. Et aquæ quidẽ incurſu cõtingente, vti oportebit eũ ab his quæ ab aqua ſunt, paulatim pro temporũ ratione diſcedendo. Porrò vbi aquæ craſsiſsimæ & ignis tenuiſsimi in corpore mixtura facta eſt, talia cõtingunt, ex quibus frigidam & humidam naturã co-
B gnoſcere oportet. Talia enim corpora in hyeme morboſiora ſunt, quàm in æſtate, & in verè quàm in autũno. Cæterùm quòd ad ætates attinet, Saniſsimi ex talibus pueri ſunt. Deinde adoleſcẽtes. Morboſiſsimi autem ſenes, & his vicini, & hæ naturæ cito ſeneſcunt. Talibus in victu cõferunt quæ calfaciunt ac ſiccant, tum in cibis, tum in exercitijs, & externas corporis partes magis quàm internas exercere conducit. Si verò humidiſsimũ in igne, & denſiſsimum in aqua, in corpore mixturã acceperint, ex his humidã ac calidam naturam cognoſcere oportet. Laborant quidem ex morbis huiuſmodi maximè in vere, minimè in autumno, quia in vere exceſſus eſt humiditatis, in autumno vero ſymmetria & moderatio ſiccitatis. Ex ætatibus verò morboſiſsimę ſunt iuniores. Cor-
C pora autem citò augeſcunt, & tales diſtillationibus obnoxij ſunt. His cõducit exhibere quæcunq; ſiccant ac frigefaciũt, & in cibo, & in potu ac laboribus. Verùm labores intra corpus his facere maximè cõfert. Si verò mixturã acceperint fortiſſimum in igne, & tenuiſsimũ in aqua, ſicca & calida eſt natura, & talibus morbus in ignis acceſsionibus contingit, ſanitas verò in aquæ. Et in ætatibus vigẽtibus ad carnis bonam habitudinẽ, morboſiſsimi ſunt, ſaniſsimi autẽ ſenes. Ita etiã vtriſq; proximi. Diætæ quæ frigefaciunt ac humectant, & ex laboribus qui minimè excalfaciunt ac colliquant, plurimam frigiditatẽ exhibebunt. Huiuſmodi naturæ viuaciſsimæ ac ſaniſsimæ exiſtunt. Si autem mixturam acceperint corpora ignis rariſsimi, & aquæ ſicciſsimæ, ſicca & frigida talis natura eſt, morboſa quidẽ in autũno, ſana verò in verè, & vicinis

Quæ ætas ſana ud contrà.

Quæ cuiq; ætati conueniant.

Naturarũ cognitio.

temporibus. Similiter ætates ad annos quadraginta morbosæ, pueri sanissimi, Ita & vtrisq; proximi. Diætæ his cōferunt quæ calidæ existentes humectāt, & labores sensim adhibiti leuiter calfacientes, & non multū ab his quæ sunt auferentes. De naturæ igitur cognitione sic à prima cōstitutione cognoscere oportet. Cæterùm ætates ipsæ ad seipsas hoc modo habent, Puer itaq; ex calidis & humidis temperatus est, quia ex his cōstitutus est, & in his augmentū accepit. Humidissima igitur & calidissima sunt corpora proxima generationi, & augescūt quàm plurimùm, & quæ his proxima sunt eodem modo. Adolescens autē calidus quidem est, quia ignis impetus aquæ dominatur. Siccus autē, quia humidū ex puero consumptum est, partim in augmentū corporis, partim in motum ignis, partim præ laboribus ac exercitijs. Vir quum steterit iam corpus, siccus est & frigidus, quia caliditatis impetus non ampliùs dominatur, sed stat corpus ab augmento quiescens, ac perfrigeratū. Verùm ex adolescenti ætate siccitas inest. Ab insequenti autē ætate & aquæ accessu, humiditatē nō habet, quapropter ex siccis & frigidis exuperatus est. D E

Cognitio ætatum.

Senes autē frigidi sunt & humidi, Quia ignis quidem recessus cōtigit, aquæ autem accessus, & siccorū quidem sublatio, humidorum autem status. Ex omnibus autem masculi calidiores sunt & ficciores, fœminæ verò humidiores ac frigidiores. Propterea quòd ab initio vtrique in talibus geniti sunt, & à talibus augescūt. Vbi verò in lucē editi sunt masculi, victu ac diæta laboriosiore vtuntur, vt excalescant ac resiccentur. Fœminæ verò humidioribus ac pigrioribus diætis vtuntur, & caliditatis purgationē ex corpore singulis mensibus faciunt. Porrò de animæ sapientia ac desipientia, hoc modo se res habet. Quòd humidissimum est in igne, & siccissimum in aqua, si in corpore temperamentū acceperint, sapientissima sunt. Quia ignis quidem habet humiditatē ab aqua, aqua autem siccitatē ab igne, vterq; autem sic sufficientissimus est. Neq; ignis alimēti indigentior multū procedit, neque aqua motus indiga multùm leuis redditur. Sic itaque vtraque & per se sufficientissima sunt, & inter se permixta. Quòd enim minimè vicinis indiget, hoc maximè præsentibus obtēperat, velut ignis qui minimè mouetur, nō præ necessitate: & aqua quæ maximè, nō præ violētia. Ex his autem F

Quomodo inter sese ætates differant.

Cur mares fœminis calidiores sint.

Prudentia qui præstent.

Qui præ-

anima

A anima temperata, sapientissima est, & memoria valentissima prędita. Si verò aliquo ascitamento vtens, alterutrum horum augescat aut contabescat, desipientissima redditur, propterea quòd quum sic habeant sufficientissima existunt. Si autem ignis sincerissimi, itemq; aquæ temperamẽtum anima sortiatur, sit autẽ ignis paulo inferior ac defectuosior quã aqua, sapientes quidẽ sunt etiam hi, verùm defectuosiores quã in priore temperamento: propterea quòd ignis ab aqua superatus:& tardiorem motum faciens, segnius sensibus allabitur. constantes autem cum mansuetudine sunt eiusmodi animæ, ad quãcunq; tandem rem animum applicuerint. Si verò recto victu vtantur, & sapientiores & acutiores præter na

dentissimus memoriâ que tenacissima prædi tus.

Cõstantes.

B turam fieri queant. Talibus confert victu vti ad ignẽ magis tendente, & nõ repletionibus, neque ciborum, neque potuum. Cursibus itaque vtendum est velocibus, quo & corpus humore euacuetur, & humor amplius citius sistatur. Luctis autem & fricationibus & eiusmodi exercitijs vti non conducit, vt ne meatus cauiores redditi repleantur. A talibus enim animæ motum grauari necesse est. Confert & deambulationibus vti, tum à cœna, tum mane, itemque à cursibus. A cœna quidem, quo alimentum siccius anima suscipiat ab ingredientibus ac ingestis. Manè verò, quo transitus humoris euacuentur, & meatus animæ non obturentur. Ab exercitijs verò, vt ne in corpore relinquatur quod secretũ est à cursu, neque animæ commisceatur, neque transitus obturet, neque a-

Horum victus & exercitatio.

Cur his plurimum laborandum sit.

C limentum conturbet. Confert & vomitibus vti, quo corpus depurgetur, si quid defectuosius labores transegerunt. à vomitu autem paulatim adijciendo cibus offerendus est, minimum ad quatuor dies. At vero vngi conducibilius est quã lauari. Coitu vtendum est, aquæ accessibus contingentibus, frequentiore, in ignis autem impressionibus, pauciore. Porrò si in aliqua anima defectuosiorem vim ignis accipiat quã aqua, eam tardiorẽ esse necesse est. & appellantur tales stolidi. Nam vt tardiore existente circuitu, sensus paulatim allabuntur, & qui acuti existunt parum commiscentur, propter circuitus tarditatẽ. Sensus enim animæ qui per visum ac auditum contingunt acuti sunt, qui verò per tactum, tardiores & facilius percipiuntur. hos quidem igitur percipiunt etiam tales nihilominus, velut sunt frigida & calida ac consimilia,

Diuersæ naturæ.

Ignis & aquæ temperatura diuersa fiunt.

Quæ verò per visum aut auditum percipere oportet, quæ nõ D priùs sciunt, percipere non possunt. Si enim non commota fuerit anima ab igne allabente, non percipere poterit quale quid tandem sit. Tales igitur animæ non perpetiuntur hoc ob celeritatem, Si autẽ recta diæta vtatur, etiam talis homo melior fieri posit. Conferunt itaque huic eadem quę priori, Verùm siccioribus ac paucioribus cibis vtetur, laboribus autem pluribus & acutioribus ac velocioribus. Confert & fomentis vti, & vomitibus à fomentis, & exhibitionibus ciborum à vomitibus ex longiori tempore, si defectuosius contigerint vomitus. Et sanè hæc faciens, sanior ac sapientior fuerit. Si verò ampliùs adhuc superetur ignis à præsenti aqua, hos iam alij desipientes, alij attonitos siue stupidos ap- E pellant. Et hæc insaniæ quędam species tardior existit. hi plorant nemine molestante aut verberante, formidantque non formidanda, & tristantur in rebus nihil ad se pertinentibus, & sentiunt ea quæ nõ conueniunt sapientibus. Confert itaque his, fomentis vti, & à fomẽtis veratris expurgari, ac diæta vti quam priùs dixi, indigetque talis homo attenuatione pulmonis ac siccitate. Si autem aqua defectuosiorem vim accipiat quàm ignis, quum alias sincerum temperamentum habeant, sani sunt homines corporibus, & sapientes. Talis autem anima citò percipit allabentia, & non sæpe ab vna re ad aliam transit. Natura quidẽ igitur, talis animæ bonæ est. Melior autem reddetur rectæ diætæ vsu, & peior prauæ. Confert huic, diætæ vsus ad aquam magis vergentis, ita vt F excessus vitet & ciborum, & potuum, & laborum. Vtetur & cursibus curuis & rectis reuertentibus, luctisque ac reliquis exercitijs, ita vt in nullo excessum faciat. Si enim sanum fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi temperamentum sapiens existit. Si verò ampliùs aquæ vis ab igne superetur, tali homini necesse est tantò acutiorem animam esse, quanto citius mouetur, & ad sensus citius allabi, verùm minus constantem priore, propterea quòd iudicat ea quæ obueniunt, & in pulmonem procedit ob celeritatem.

Nutricatus multum facit.

Attoniti siue stupidi.

Tardus furor.

Cùm ignis aquam superat quales fiant.

Naturæ huius nutricatus.

Confert tali homini diæta vti magis ad aquam vergente, quàm priori, & maza magis quàm pane, & piscibus magis quàm carnibus, & potu aquosiore, & Venere rariùs vtetur, & laboribus qui sunt maximè secundum naturam quàm

Diuersæ naturæ & nutricatio.

A quàm plurimis, violentis autem vti non est necesse. Vtetur & vomitibus paucioribus ex repletionibus, quo corpus quidem euacuetur, quàm minimè vero calescat, Conducit etiam talibus ad sapiētiam, vt minimè carnosi sint. Nam ad carnis bonam habitudinem, ardoris inflammationē fieri necesse est. Quum autem tale quid huiusmodi anima perpetitur, ad insaniam adigitur, ex superata aqua adacta. Talibus confert actiones obire ac transigere à cibo accepto magis quàm ieiunis. Stabilior enim redditur anima alimento cōmodo ammixto, quàm alimenti indiga. Si verò adhuc amplius superetur aqua ab igne, talis anima valde acuta est, & tales necesse est somnia videre, vocant autem ipsos subfurio B sos. Nam res valde propinqua insaniæ est. Etenim à breui & incōmoda inflāmatione insaniunt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine, & præ carnium esu. Verùm talem oportet ab his omnibus abstinere, itemq; à reliqua repletione, ac exercitijs violentis. In victu vtendum est Maza vino dulci non subacta, & oleribus coctis, sed non purgantibus, & pisciculis ex muria, & aquam bibere præstantissimum est, si fieri possit, sin minus, vinum molle & album quod aquæ sit proximum. Deambulationibus quoque multis mane vtendum, à cœna verò satis est exsurgere, quo cibi quidem non resiccētur à deambulationibus post cœnam, corpus autem euacuetur à matutinis. Lauare autem magis conducit aqua tepida circumaffusa, quàm vngi. Confert & in æstate interdiu C somno vti breui non multo, vt ne corpus ab anni tempore resiccetur. Conueniens est etiam vere veratris purgare, fomentis antea præparatos, deinde sensim ad diætam inducere, & neque hunc ieiunum actiones obire oportet. Et ex hac sanè cura, huiusmodi anima sapientissima fuerit. Sapientis quidem igitur ac desipientis animæ hoc temperamentum caussa est, quemadmodum à me scriptum est, potestque ex diæta & melior, & deterior fieri. Cæterum cursus impetu igne præualescente, impossibilè forte fuerit aquæ aliquid apponere, Similiterq; aqua præualente in temperamēto, ignem augere. Ex his verò & sapientiores & desipientiores animæ fiunt. At verò taliū nō amplius temperamentum est, qualis est, Iracūdus, Segnis, Dolosus, Simplex, Infestus, Beneuolus. Taliū omnium natura meatuum per quos anima

Quàm uaria hæc natura à cæteris.

Qui nutricatus.

Quæ nulla cura mutentur.

meat caussa est, per qualia enim vasa secedit, & ad qualia al- D
labitur, & qualibus ammiscetur, talia sapiunt. Ob id itaque impossibile est talia ex diæta transmutare. Naturam enim obscuram transformare non est possibile. Similiter autem & vocis qualiscunque tandem fuerit meatus spiritus caussa sunt, per qualescunque enim aër mouetur, & ad qualescunq; allabitur, talem necesse est esse vocem: & hanc quidem tum deteriorem, tum meliorem facere possibile est, quia leuiores ac breuiores meatus spiritus facere possibile est. Verùm illa ex diæta alterare impossibile existit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER II. E

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Regionum qualitas.

Egionum singularum situm & naturã hoc modo cognoscere oportet. Et in summa res hoc modo se habet. Regio F
ad meridiem sita calidior est, & siccior, quàm ea quæ ad septentriones iacet, propterea quòd soli propinquior est. Et in his regionibus necesse est & hominum genera, & nascentia ex terra, ficciora ac calidiora & fortiora esse, quàm in contrarijs, velut Libyca gens ad ponticã, & vtrisq; vicinæ. Ipsa autem loca iuxta seipsa hoc modo habent.

Loca alta. Alta & squallida & ad meridiẽ sita, ficciora sunt quàm cãpestria & æqualiter sita, propterea quòd pauciores humores habent, Illa enim stationem pro aqua pluuia non habẽt, hæc habent. At verò lacustria ac palustria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidem quia caua sunt & circũdata, & non perflantur: humectant autẽ, quia nascentia ex terra quibus

A bus homines aluntur, humidiora sunt, & spiritus quem attrahimus crassior est, propter aquæ stationem ac immobilitatem. Verùm caua loca & non aquosa, siccant & calfaciunt. Et calfaciunt quidem quia caua sunt & circundantur. Siccant autem, tum propter alimenti siccitatem, tum quòd spiritus quem inspiramus siccus existens, humorem ex corporibus trahit in alimentum sibijpsi, quum non habeat alium humorem ad quem allapsus nutriatur. Vbi autem regionibus montes adiacent ad austrum, in his squallidi austri & morbosi afflant. Vbi autem ab Aquilone montes adiacent, in his aquilones perturbant ac morbos faciunt. Vbi verò ab Aquilone caua loca vrbibus adiacent, ab æstiuis ventis

B calida & morbosa hæc regio existit, propterea quòd neque aquilo perflans puram spiritus inductionem exhibet, neque ab æstiuis ventis perfrigeratur. Cæterùm insulæ propinquæ continenti tempestuosiores sunt & ægrè in ipsis hybernamus. Marinæ verò hyeme tepidiores sunt, propterea quòd niues & glacies in continenti stationes habent, & ventos frigidos in vicinas insulas mittunt. Verùm insulæ intra pelagus positæ non habent in hyeme niuium stationem. Porrò de ventis quam naturam ac facultatem singuli habent, hoc modo cognoscere oportet. Naturam quidem habent omnes venti humectandi ac frigefaciendi, tum animalium corpora, tum nascentia ex terra, ob hanc caussam, Necesse est omnes ventos spirare à niue, à glacie, & ge-

Qualitas insularum.

Ventorum natura.

C lu vehementi, & fluminibus, & stagnis, terraque humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem ventos, à maioribus & fortioribus, debiliores verò à minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus spiritus inest, Sic etiam alijs omnibus, alijs quidem minor, alijs verò iuxta magnitudinem. Naturam quidem igitur habent humectandi ac frigefaciendi omnes venti, Verùm propter situm regionum ac locorum, per quæ venti ad singulas regiones accedunt, diuersi inter se fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores, Singulorum autem caussam sic cognoscere oportet. Boreas siue aquilo frigidus spirat ac humidus, quia progreditur à talibus regionibus, meatque per tales locos, ad quos non accedit sol ipse, neque aërem resiccans, humorem ebibit ac exhaurit, Quare

Septentrio.

ad terram habitabilem accedit suam ipsius vim habens, vbi D
non per regionis situm corrumpitur. & his quidem qui proximè habitant frigidissimus est, qui verò remotissimè, minimè. Auster autem à similibus aquiloni natura regionibus spirat. Ab Australi enim polo spirans, & à niue multa glacieque ac gelu fortibus procedens, necessariò his qui prope ipsum illic habitant talis spirat, qualis nobis est Aquilo. Verùm omnem non item similis accedit regionem. Nam quum per solis iter & in meridiem spiret, humiditas ipsius à sole ebibitur, & resiccatus rarescit, quapropter necesse est ipsum calidum ac siccum huc accedere. In proximis igitur regionibus necesse est ipsum talem vim calidam ac siccam exercere. & hoc sanè in Libya facit, Nam & terræ nascentia exarescunt, & homines latenter resiccat, Quum enim non habeat nec mare, nec fluuium vnde humiditatem accipiat, ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Vbi vero pelagus transit, tanquam calidus & rarus existens, multa humiditate regionem in quam illabitur implet, & necesse est ipsum calidum ac humidum esse, vbi non regionum situs alterius qualitatis causa existat. Eodem modo etiam aliorum ventorum facultates se habent. Cæterum iuxta singulas regiones venti hoc modo se habent. Venti ex mari in regiones illabentes, sicciores quodammodo sunt. Qui verò à niue aut glacie, aut stagnis aut fluminibus procedũt, omnes humectant ac frigefaciunt, tum plantas, tum animantia, & sanitatem corporibus exhibent qui non frigiditate superexcellunt. Hi enim lædũt, propterea quod magnas mutationes calidi ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem perpetiuntur hi qui in regionibus habitant palustribus ac calidis, prope flumina magna. Reliqui verò venti qui à prædictis spirant vtiles sunt, tum aerem purũ ac sincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatẽ præbentes. Quicũque verò venti ex terra accedunt, eos necesse est sicciores esse, tum à sole, tum à terra resiccatos, Quum autem nõ habeant venti vnde alimentum trahant, à viuẽtibus humorem trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et quicunque venti relictis montibus ad vrbes accedunt, non solùm siccant, sed etiam turbant spiritum quem inspiramus, & corpora hominum morbosa faciunt. Naturam quidem igitur

Auster. *Qualis sit auster.* E *Qui uenti boni sint.* F *Loca non sana.* *Cur mediterranei uẽti sicci.* *Montani uenti.*

A tur & vim singulorum sic cognoscere oportet. Quomodo autem ad singulos se præparare oporteat, in sermonis progressu declarabo. At verò ciborum ac potuum singulorũ vim, tum eam quæ secundum naturam est, tum eam quæ per artem accessit, hoc modo cognoscere oportet. Quicũq; igitur in summa dicere aggressi sunt, aut de dulcium, aut pinguium, aut salsorum, aut alterius cuiusdam consimilis facultate, non rectè iudicant. Non enim eandem vim habent, neque dulcia inter se, neque amara, neq; vlla aliqua eiusmodi. Multa enim ex talibus sunt quę & aluũ emolliunt, & sistunt, siccantque & humectant, Similiter autem etiam in reliquis omnibus. Sunt & quæ adstringunt, itemque aluum mouent, B & vrinam cient. Sunt quę neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfacientibus ac reliquis omnibus, alia aliam facultatem habẽt. De omnibus quidem igitur impossibile est qualia nã sint declarare, Verùm quã singulatim vim habeant, docebo. Ordeum natura quidem frigidum est & siccum. Inest & purgatorium quiddam à succo palearum. Eius signum habebis si voles ordeum non purgatum coquere, Purgat enim is succus fortiter, Si verò decorticatũ coxeris, perfrigerabit magis ac aluum sistet. Quum autem tostum fuerit, humor quidem purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem & siccitas relinquitur. Quæcunque verò perfrigerare ac siccare oportet, id ipsum polentæ transigunt. Mazæ omnis generis sic vtimur, facultatem autẽ habet maza hæc talem, C farinæ ex toto collatæ alimẽtum quidem minus habent, verùm magis per aluum secedũt. Puræ autem magis nutriunt, minùs verò per aluum secedunt. Maza priùs subacta, respersa, vino dulci non emollita, leuem facit, & per aluum secedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta est, per aluum autem secedit, quia citò concoquitur. leuem verò facit, quia multum alimenti cùm flatu foras excernitur. Quum enim transitus alimenti angustiores sint, aliud insuper accedens non suscipiunt, & quod quidem cùm flatu attenuatum est, foras excernitur, quòd vero intus manet, flatum inducit, & partim superne eructatur, partim infernè secedit. Multum itaque alimenti à corpore difflatur. Si verò velis mazam statim vt subacta est exhibere, talis resiccatoria est. Quum enim polenta sicca existat, & aqua sit madefacta

Quæ nõ rectè priores digessere.

Ordeum.

Maza.

madefacta, atque sic præparata in ventrem illabatur, humorem ex ipso trahit calidum existentem. Solet enim calidum attrahere frigidum, & rursus frigidum calidum. Consumpto autem humore ex ventre necesse est siccari. Aqua verò quæ vnà cum maza ingressa est, frigefacit. Quęcunq; igitur siccare oportet aut frigefacere, aut vētris profluuio diffusum, aut alia quapiā eiusmodi caliditate, maza efficax existit. At verò siccā, vino dulci emollita ac trita maza, siccat quidem non similiter, propterea quòd vehementer est adstricta, alimentū verò plurimum corpori præbet, Nam vt leniter liquescentis alimētum transitus suscipiunt. Per aluum quidem igitur tardè secedit, flatum autem non inducit, neque eructatur. Quæ verò & aqua, & vino dulci emollita ac prius subacta est, nutrit quidem minus, per aluum autem secedit, & flatum magis inducit. D E

Cyceon. Cyceon autem solum in aqua quidem frigefacit ac nutrit, in vino verò calfacit ac nutrit, & aluū sistit. In melle autem calfacit quidem minus ac nutrit, per aluum verò magis secedit, si non meracum mel fuerit: sin minus. nō secedit, sed aluum sistit.

Lac. In lacte verò bene alunt omnes Cyceones hoc est farinæ. Veruntamē ouillum aluum sistit, caprinum verò magis per aluum secedit. Bubulum verò minus. Equinum autem & asininum magis secedunt.

Triticum. Triticum fortius est ordeo & magis nutrit, minus autē per aluum secedit, tum ipsum, tum succus. Panis autem ex tota farina collata, siccat & per aluum secedit. Purus autem magis nutrit, minus verò secedit.

Panis varietas. Ex ipsis porrò panibus, fermentatus quidem leuis est & secedit. Et leuis quidem est, quia à fermenti acore humiditas consumpta est, quæ sanè alimētum existit, secedit autem, quia cito concoquitur. Non fermentatus secedit quidem minus, nutrit autem magis. Qui succo subactus est, lenior est, & multum nutrit, ac per aluum secedit. Nutrit, quia purus est, leuis est, quia leuissimo subactus est, & fermētatus ac tostus ab eodem est: per aluum secedit, quia passo, & aluum mouente tritici parte, permixtus est. Ex ipsis autem panibus maximi maximè alūt, propterea quod minimè exuritur humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt quā focarij & veruarij, propterea quod minus exuruntur ab igne. F

Clibano autē cocti & subcinericij siccissimi sunt, hi quidem propter cinerem, illi verò per testam humore priuati.

Similagi

A Similaginei omniũ horum fortiſsimi ſunt, Et adhuc magis qui ex alica fiunt, valdeq; nutriunt, verùm non ſimiliter ſecedunt. Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Furfurum ſuccus coctus, leuis, per aluum ſecedit, *Farina.*

Verùm farinæ in lacte datæ magis per aluum ſecedunt, quàm in aqua, propter ſerum, & maximè inter aluũ mouentia numerantur. Quæcunq; verò farinæ cùm melle & oleo coquuntur, aut aſſantur, omnes æſtuoſę ſunt, & ructum cient. Et ructum quidem cient, quia probè alentes non ſecedunt. Aeſtuoſæ autem ſunt, quia pinguia, & dulcia, & inter ſe concordia, non eadem coctura indigentia, in eodem ſunt. Similago & alica cocta, fortia ſunt & alunt, nõ tamen per aluũ *Similago.* *Trygis.*
B ſecedunt. Trygis, id eſt, Tragus ſiue olyra, leuior eſt tritico, & quæ ex ipſa fiunt ſimiliter vt ea quæ ex tritico parãtur, & magis per aluum ſecedunt. Auena comeſta humectat ac perfrigerat, itemq; in ſorbitione accepta. Polentæ ac farinæ recentes ſicciores ſunt vetuſtis, quia igni & præparationi propinquiores exiſtũt. Vbi verò vetuſtæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur. Panes calidi ſiccant, frigidi minùs, gracilitatem autem quandam inducunt. Fabæ alunt, aluum ſiſtunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud inſuper accedẽs alimentum non ſuſcipiunt. Aluum ſiſtunt, quia totam alimenti fecem habent. Piſa inflant quidem minùs, per aluũ autem magis ſecedunt. Ochri ſiue eruiliæ, & dolichi ſiue phaſioli ac ſiliquæ, hi magis per aluum ſecedunt, minùs in- *Auena.* *Polentæ recentes.* *Panes calidi.* *Faba.* *Piſum.* *Ochri.*
C flant, & probè alunt. Cicer album per aluum ſecedit, & per vrinam eijcitur, & alit. Et alit quidẽ, carnoſum in ipſo. Per vrinam verò eijcitur, dulce, per aluum autẽ ſecedit, ſalſuginoſum. Milij grana ac paleæ ſiccant, & ventrem ſiſtunt, & cùm ficubus, fortibus doloribus conferunt. Ipſum autem Milium coctum alit, nõ tamen aluo ſecedit. Lentes æſtuoſæ ſunt & turbatiuæ, & neque per aluum ſecedunt, neque ipſam ſiſtunt. Eruum aluum ſiſtit, & robuſtum eſt, & craſſe facit, & explet, & boni coloris hominem facit. Lini ſemen comeſtum aluũ ſiſtit, habet & quiddam frigefactoriũ. Hormini ſemen conſimilia lini ſemini facit. Lupini natura robuſti ſunt & calidi, verũ per præparationẽ leuiores ac frigidiores fiũt, & aluo ſecedunt. Irio humectat & aluo ſecedit. Cucumeris ſemen per lotiũ magis abit quàm ſeceſſum. *Cicer.* *Milium.* *Lens.* *Eruum.* *Linum.* *Horminũ.* *Lupinum.* *Irio.* *Cucumis.*

Explet

Explet autem & crassescit. Et secedit quidem per aluũ, propter paleam externam, explet autẽ & crassefacit, propter carnem. Lotum verò secedit quidem verùm minùs, crassefacit autem & explet magis, humectat autem & vrit, propter pingue & oleosum. Cnicus aluum mouet. Papauer aluũ sistit, magis autem nigrum hoc facit, sed & album idem agit, alit autem & robustum est. Horum porrò omnium succi carnis aluum mouẽt, oportet itaq; in præparatione id obseruare, vt quæ siccare velis, ab his succos detrahas, & carne vtaris. Quæ verò aluũ mouere velis, vt succo copiosiore, carne verò pauciore & succulentiore vtaris. Cæterùm de animalibus quæ in ciborum vsum veniunt, sic cognoscere oportet. Carnes Bubulæ robustæ sunt, & aluum sistunt, & ægrè in ventre concoquuntur, propterea quòd crassi ac multi sanguinis est hoc animal, & carnes graues, itemq; sanguis, ac lac. Quorum autem animaliũ lac tenue est, & sanguis similiter, eorũ etiam carnes consimiles sunt. Caprinæ carnes his leuiores sunt, & magis aluo secedunt. Suillæ robur quidem magis quàm hæ corpori inducunt, multùm autẽ aluo secedunt, propterea quòd tenues & modici sanguinis venas sues habent, carnem verò multam. Agninæ leuiores sunt ouillis, & hedinæ caprinis, quia exanguiores sunt & humidiores. Quum enim sicca & robusta natura sint animalia, dum quidẽ teneræ sunt, aluo secedunt, vbi verò augmentũ sumpserint, non similiter. Et vitulinæ carnes eodem modo se ad bubulas habent. Verùm porcinæ suilis grauiores sunt. Quum enim animal sit natura carnosum & exangue, humiditatis excessum in tenella ætate habet. Quum igitur meatus superaccedens alimentum non suscipiant, intus manens calfacit ac perturbat ventrem. Asininæ carnes aluo secedunt, & pullorũ adhuc magis.

Cnicus.
Papauer.
Caro cuiusque animalis.

D
E
F

Equinæ leuiores sunt. Caninæ calfaciunt ac siccãt & robur inducunt, nõ tamen aluo secedunt, catulinæ verò humectant & secedunt. Suis siluestris caro siccat & robur exhibet, ac secedit. Cerui siccat, minus autem secedit, magisque vrinam prolicit. Leporinæ siccæ sunt & aluum sistunt, vrinæ autem citamentum quoddam faciunt. Vulpinæ humidiores sunt & vrinam cient. Et erinaceorũ terrestrium carnes humidiores sunt ac vrinam cient. Porrò de volucrium generibus sic res se habet. Omnia ferme volucrium genera sicciora sunt quàm

Caro auiũ.

A quàm quadrupedia. Quæcunq; enim vesicam non habent, neque mingunt, neq; sputum aut saliuam fundunt, omnino sicca sunt. Propter caliditatem enim ventris, humiditas ex corpore consumitur in alimentum caliditatis, quare neque mingunt, neque sputum aut saliuam fundunt. Cui autem tales humiditates non insunt, id ipsum necessariò siccat, Siccissima igitur caro est palumbis, deinde columbæ, tertio loco perdicis, ac galli, & turturis, Humidissima verò anseris. Semini leges autem volucres prædictis sicciores sunt. Verùm anatis carnes, & reliquarũ auicularum quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ sunt. At verò ex piscibus siccissimi sunt hi, scorpius, draco, callionymus, cuculus, *Pisces.*

B glaucus, perca, thrissa. Leues autẽ sunt petrosi fermè omnes, velut turdus, phuca, elephetis, gobio. Tales autem & prædicti itidem, leuiores sunt erronibus, Nam hi vt quiescentes raram ac leuem carnem habent, Errones autẽ & vndas verberantes laboribus fracti, solidiorem carnem habent. Torpedines autẽ & squatinæ ac Rhombi, & huiusmodi, sunt leuiores. Quicunque verò pisces in lutosis & aquosis locis alimenta habent, velut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui eiusmodi, grauiores sunt, propterea quòd ab aqua & luto, & in his nascentibus, alimenta habent, à quibus etiam spiritus in hominem ingrediens ipsum lædit ac grauat. *Pisces errones.*

Fluuiatiles autem & palustres his adhuc grauiores sunt. Polypi verò & sepiæ, & eiusmodi pisces, neque pisces velut vi- *Pisces grauiores, & contra.*

C dentur sunt, neque per aluum secedunt, quapropter etiam oculos comesti grauant. Iuscula tamen horum aluum mouent. Cæterum conchylia velut sunt pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, ostrea, ipsa quidem sicca sunt, succi autem ipsorum aluum mouẽt. Mituli verò & pectines ac tellinæ magis aluo secedunt. Vrticæ autẽ & chartilaginosi generis pisces, maxime humectant ac aluum mouent. Cæterũ Erinaceorũ oua, & locustarũ humor, & musculi & vrsæ, ac cãcri, magis quiddẽ fluuiatiles, sed & marini, aluũ mouẽt & vrinã cient. Salsamẽta siccant & attenuant, pleraq; etiã aluũ leniter mouẽt. Et salsamẽtis siccissima sunt marina, deinde fluuiatilia, Humidissima autẽ sunt palustria. Ex ipsis aũt salsamẽtis pisces percæ appellati valde sicci sunt. Animaliũ porrò cicurũ ea quę in syluis & agris pascũtur, sicciora sunt his quæ intra ædes *Conchylia.* *Saliti pisces* *Animaliũ & carnium diuersitas.*

ædes nutriuntur, quia labore reficcãtur, itemque præ sole ac D frigore, & spiritu ficciore nutriuntur. Verũ syluestria ficciora sunt mansuetis, & crudiuora ac syluarum materie pasta, itemque parum edacia, ficciora sunt edacibus. Et frugiuora herbiuoris ficciora sunt, Et frugiuora non frugiuoris, & pau cibiba multibibis, & sanguine referta exanguibus ac paucũ sanguinem habentibus, & quæ in vigore sunt vetustis valde ac iuuenculis, & mascula fœmineis, & castrata non castratis, & nigra albis, & hirta nudis. Contraria verò his humidiora sunt. Ex ipsis autem animalibus carnes hæ fortiores sunt, quæ optimè exercentur ac sanguinolẽtissimæ sunt, & in quibus recumbunt, Leuissimæ autem carnes sunt, quæ minimè exercentur, & in vmbra degunt, & in intimis animalis parti E bus sitæ sunt. Exanguium autẽ partium robustissimæ sunt, cerebrum & medulla. Leuissimæ verò carniũ partes sunt capitales, & sub ventre, musculi, pectines, pedes, Ex piscibus siccissimæ sunt supernæ partes, leuissimæ sub vẽtre, Et capita ipsorum humidiora sunt, propter pinguedinem ac cerebrum. Oua volucrum robustum quid habẽt, & alunt, & inflant. Robustum quid habent, quia generatio est animalis. Alunt, quia hoc est pulli lac. Inflant, quia ex parua mole in multã diffundũtur. Caseus robustus est & æstuosus & alit, Robustus quidem, quia proximus est generationi. Alit autẽ, quia carnosæ reliquię sunt lactis. Aestuosus est, quia pinguis. Aluum autẽ sistit, quia succo & coagulo cõpactus est. Aqua frigefacit. Vinum calidum est & ficcum, Habet & purgato F rium quiddã à materia. Vina nigra & austera ficciora sunt, & aluum non mouent, neq; vrinam cient, neq; saliuam faciunt. Siccant autem & calefaciunt, humiditatem ex corpore consumentes. Mollia verò nigra humidiora sunt, & inflant atq; aluum magis mouẽt, Dulcia nigra humidiora sunt, calfaciunt autem & inflant humiditatem inducentia. At vero alba & austera calfaciũt, magisq; vrinam cient, quàm aluum mouent. Noua viua aluum magis mouent, quia propiora musto sunt, itemq; alunt, & odorata magis quàm inodorata eiusdẽ ætatis, quia magis concocta sunt: & crassa magis quàm tenuia. Verum tenuia dulcia magis vrinã cient, & aluum mouent, & humectant corpus & sanguinem debilem faciunt, & aduersarium corporis sanguinem in corpore augent.

Oua qualia.

Caseus.

vinũ Ac *Aqua.*

Vinum nigrum.

A re augent. Mustum inflat,& subducit,ac conturbat ferues in ventre,& aluo secedit. Inflat quidem, quia calfacit, subducit autem ex corpore, quia purgat, cõturbat autem, quia feruet in vẽtre, atq; ita aluo secedit. Vina acida frigefaciũt, attenuant & humectant. Frigefaciũt quidem & attenuant humiditatis euacuationem à corpore facientes, humectant autẽ per aquam vnà cum vino ingredientẽ. Acetum frigefacit, quia colliquans humiditatẽ in corpore consumit. Sistit autem magis quàm mouet aluũ, quia nõ alit & acre est. Sapa calfacit & humectat ac subducit. Calfacit, quia vinosa est, humectat, quia alit, subducit quia dulcis est. Vinum recẽs sub torculari expressum & nondum excolatum, humectat, subducit,& inflat, quia etiam mustum idem facit. Mel calidum est & siccum, si meracum sit, cũ aqua autem humectat & aluum mouet biliosis, pituitosis verò sistit. Dulce verò vinum pi-

Mustum. *Vinum acidum.* *Acetum.* *Sapa.* *Mel.*

B tuitosis magis aluo secedit. De oleribus porrò hoc modo res se habet. Allium calidum est,& aluum mouet & vrinã ciet corpori, oculis verò non est commodum. Multam enim corporis purgationem faciens, visum hebetat, aluum autem & vrinam mouet, propter vim purgatoriam: coctũ debilius est quàm crudum, flatum autem inducit, propter spiritus intentionem. Cepa visui cõmoda est, corpori verò mala, quia calida & æstuosa est,& aluo secedit,& alimentũ quidem nullum corpori præbet neq; vtilitatem, calfaciens autem siccat propter succum. Porrũ calfacit quidem minus, vrinam verò ciet,& aluum mouet, habet & quid purgatoriũ, humectat autem & ructũ acidum sedat. Præstat à reliquis cibis postremum ipsum edere. Raphanus siue radicula, humectat pi-

Allium. *Cepa.* *Porrum.* *Raphanus*

C tuitam diffundẽs sua acrimonia, folia minus prosunt, prçterquam ad articularem morbum. Radix vitiosa est, innatãs ac ægrè concoctilis. Nasturcium calidum est,& carnẽ liquat. sistit autem pituitam albam, quare vrinę stillicidiũ inducit.

Sinapi calidum est & aluum mouet, sed & hoc vrinæ difficultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrum calidum est,& aluum sistit,& ructum acidum sedat,& somnum conciliat, si postremum edatur. Lactuca frigidissima est, prius quàm succum habeat, debilitatem autem quandam corpori inducit. Anethum calidum est,& aluum sistit,& sternutamenta sedat olfactatum. Apium magis vrinã ciet

Nasturciũ. *Sinapi.* *Coriandrum.* *Lactuca.* *Anethũ.* *Apium*

quàm aluum mouet, & radices magis quàm ipsum, aluũ mo D
Ocymum. uent. Ocymum ſiccum eſt & calidũ: & aluum ſiſtit. Ru-
Ruta. ta vrinam magis quàm aluum mouet, Habet & vim quandã
Aſparagus condenſandi, & ad medicamenta noxia commoda eſt præ-
Saluia. potata. Aſparagus ſiccus eſt & aluum ſiſtit. Saluia ſicca
Solanum. eſt & aluum ſiſtit. Solanum frigefacit, & ſemen in ſomnis
Portulaca. effundere non permittit. Portulaca fluuiatilis frigefacit,
Calamin- ſale verò condita ac ſeruata, calfacit & purgat. Calamin-
tha. tha calfacit & purgat. Mintha calfacit & vrinã ciet, & vo-
Mintha. mitus ſiſtit. Et ſi quis ſemen eius ſæpe comedat, colliquefa
cit vt quis diffluat, & arrigere prohibet, & corpus debile fa-
cit. Rumex calfacit ac aluum mouet. Atriplex humida
Rumex. eſt, non tamen aluum mouet. Blitum calidum eſt, non mo
Atriplex. uens aluum. Braſſica calfacit ac aluum mouet, & bilioſa
Braſsica. ducit. Betæ ſuccus quidem aluum mouet, ipſum autem ſo-
lus comeſtum ſiſtit. Radices verò magis aluum mouent. E
Cucurbita Cucurbita frigefacit & humectat, & aluum mouet.
Rapum. Rapum æſtuoſum eſt, humectat autem & conturbat cor-
Pulegium. pus, non tamen aluo ſecedit, & vrinæ difficultatem indu-
Origanum. cit. Pulegium calfacit & aluum mouet. Origanum cal-
Thymum. facit, & bilioſa ſubducit. Thymbra ſimilia origano effi-
Hyſſopum cit. Thymum calidum eſt, per aluum ſecedit & mingi-
Herbarum tur, ducit & pituitoſa. Hyſſopum calidũ eſt & pituitam du
uires. cit. Porrò ſylueſtria olera, quæ os calfaciunt, & odorata
ſunt, ea calfaciunt & minguntur magis quàm per aluum ſe-
cedunt. Quæ verò humidam habent naturam frigidamque
ac fatuam, & odores graues, magis per aluum ſecedũt, quàm
per vrinam. Quæ autem acerba & auſtera ſunt, aluum ſi-
ſtunt. Quæ acria & odorata ſunt, vrinam cient. Quæ acria F
& ſicca in ore ſunt, ea omnia ſiccant. Quæ acida ſunt, frige-
faciunt. Cæterum ſucci vrinam cientes ſunt, crethmi, a-
pij, alij cremor, cytiſi, fœniculi, porri, adianti, ſolani, qui &
frigefacit. Item ſcolopendrinum, mintha, ſeſeli, caucalides,
hypericũ, vrticæ. Aluum autem mouent & purgant, cicer,
lenticula, ordeum, beta braſſica, mercurialis, ſambucus, cni-
cus. Hæc omnia aluum magis mouent quàm vrinam. At ve
Poma. rò de pomis hoc modo ſe res habet. Quæ quidem ſemini-
bus referta ſunt, ea magis aluum mouẽt, Item viridia magis
Mora. quàm ſicca. Verùm vis & facultas ipſorum referatur. Mora
calfaciunt

A calfaciunt & humectant ac aluo secedunt. Pira matura calfaciunt & humectant ac aluum mouent. Dura verò sistunt. Pira syluestria, hyberna, matura, aluum mouent ac purgant. Cruda verò sistunt. Mala dulcia ægre concoquuntur. Acida verò & matura, minùs. Cydonia adstringunt, & non mouent aluum. Succi autem malorum, vomitus sistunt & vrinã cient. & ante vomitum odores ipsorum idem præstant. Mala syluestria aluum sistunt. Cocta comesta magis aluum mouent. Verùm ad respirationem quæ erecta ceruice fit, & succi ipsorum, & ipsa quoque, hausta prosunt. Sorba, Mespila & Corna, & quæcunque alia huius generis poma, aluum sistunt & acerba sunt. Mali punici dulcis succus aluum mouet, habet B autem quid æstuosum. Mala punica vinosa, minùs æstuosa sunt. Acida verò magis frigefactoria. Nuclei autem omnium sistunt. Cucumeres crudi, frigidi sunt & ægrè concoctiles. Maturi autem & pepones, mingũtur & per aluum secedunt. verùm flatuosi sunt. Botri vuarum calidi sunt & humida, ac aluum mouent, maximè albi. Dulces quidẽ igitur calfaciunt fortiter, propterea quòd multùm iam caliditatis habent. Immaturæ verò minùs calfaciũt, magis autem purgant potati.

Pira. *Mala dulcis.* *Cotonea.* *Sorb.* *Mesp. Corna.* *Mala punica.* *Cucumis.* *Pepones.* *Vua.*

Ficus & vuæ passæ æstuosæ sunt, sed aluum mouent. Ficus viridis humectat & aluum mouet, ac calfacit, humectat, quia succo plena est. Calfacit, propter succum itidem, aluum mouet, propter succi dulcorem. Primæ ficus pessimæ sunt, quia succulentissimæ, optimæ autẽ sunt postremæ. Ficus ari- C dæ æstuosæ sunt, sed aluo secedunt. Amygdalæ æstuosæ sunt, verũ probè nutriunt. Aestuosæ quidẽ sunt propter pinguitudinem, nutriunt autem propter carnositatem. Nuces rotundæ similes his sunt. Latæ verò maturæ probè alunt, & aluum mouent. Depuratæ verò etiam flatum inducunt. Tunicæ verò ipsarum aluum sistunt. Acyli ilicis glandes, & quercinæ fagineæ glandes, aluum sistunt crudæ & assatæ, coctæ verò minùs. Pingues carnes æstuosæ sunt, sed aluum mouent. Carnes conditæ ac asseruatæ in vino quidem siccant & alunt. & siccant quidem propter vinum, alunt autem propter carnem. In aceto autem asseruatæ calfaciũt quidem, verùm minùs propter acetũ, multùm autem nutriunt. At verò sale seruatæ minùs quidẽ alunt, humiditate per salem priuatæ, attenuant autem & siccant, ac sufficienter aluum mo-

Ficus. *Amygdala.* *Nuces.* *Castaneæ.* *Caro variè cõdita quid possit.*

Quo vires demantur & augeantur.

uent. Cæterùm vires singulorum detrahere, & addere ac augere, hoc modo oportet. Ex igne & aqua omnia constituuntur, & animalia, & terra nascẽtia, & ex his augescunt, & in hæc secernuntur ac resoluuntur. Fortium quidem igitur eduliorum vim sæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet, & vice versa augere. Humidorum autem torrendo ac assando humiditatem eximere. Siccorum verò rigando ac madefaciendo. Salsorum rigando & coquendo. Amarorum & acrium dulcium mixtura. Acerborum pinguium temperamento, & de reliquis omnibus ex prædictis iudicium facere oportet. D

Tosta.

Quæcunque tosta aut assata sunt, aluum magis sistunt quàm cruda, propterea quòd humiditas itemque pinguitudo per ignem ablata sunt. Quum itaq; in ventrem inciderint, humiditatem ex ventre trahunt, & oscula venarũ concludunt siccantque ac calfaciunt, quare transitus humiditatis sistunt. E

In siccis locis nata.

Quæ verò ex inaquosis ac siccis & æstuosis locis veniunt, ea omnia sicciora ac calidiora sunt, & robur ampliùs corpore exhibent, propterea quòd pari mole ac copia grauiora sunt & densiora, & maiorẽ redditũ tribuunt, quàm quæ ex humidis & riguis ac frigidis. Hæc enim humidiora sunt & leuiora ac frigidiora. Non igitur ipsius cibi & potus, & animalium ipsorũ vim nosse oportet, sed etiã patriæ vnde sunt. Quum igitur fortè alimentum corpori offerre voles, & ex ijsdem cibis, his quæ ex inaquosis locis veniũt vtendum est, & cibis, & potibus, & animalibus. Vbi verò leuiore & humidiore, his quæ ex riguis veniunt vteris. Dulcia & acria, & salsa, & amara, & austera, & carnosa calfacere solẽt. Item quæ sicca sunt, & quæ humida. Quæcunque igitur de sicca parte plus in se habent, ea siccant & calfaciunt. Quæ verò humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectant, & aluũ magis mouent quàm sicca. Nam vbi alimentũ ampliùs corpori præbuerunt, reuulsionem in ventre faciunt, & humectantia aluo secedunt. Quæ autem excalfacientia siccant, tum edulia, tum pocula, neq; saliuam, neque vrinam, neq; secessum facientia, corpus siccant, idque ob hanc caussam. Corpus calfactum humore vacuatur, & pars eius ab ipsis cibis, pars in alimẽtum caloris ipsius animæ cõsumitur. Pars etiã calfacta & attenuata per ipsum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleosa replent, quia ex modica mole mul- F

tùm

A tùm diffunduntur. Calfacta autem & diffusa, caliditatem in corpore replent ac tranquillam esse faciunt. At verò acida, & acria, & austera, & acerba, & ex toto collata, & sicca, nō replent: propterea quod oscula venarum aperiunt & expurgant, & partim siccantia, partim mordentia ac adstringētia, humiditatē carnis horrere ac considere & in modicam molem contrahi faciunt, atque ita vacuum multum in corpore fit. Quum igitur voles à modicis implere, aut à pluribus euacuare, talibus vtaris. Recentia omnia maiorem quàm alia fortitudinem habent, propterea quod propinquiora viuo sunt. Verùm antiqua & marcida, magis quàm recentia aluū mouent, quia propiora putredini sunt. At verò cruda alunt & *Qui pauca satient.*
B ructus cient, propterea quòd quæ ignem coquere oportebat, ea venter transigit, debilior quā ingesta sunt existens. Cæterum obsonia ex varijs intritis præparata, æstuosa & humida sunt: propterea quòd pinguia, & tosta, & calida, & inæquales inter se vires habentia, in eodem cohærent. Verùm quæ in muria præparantur, meliora sunt, & non æstuosa. Porrò de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatem. Salsum autem balneum calfacit ac siccat. Quum enim natura calidum sit, trahit à corpore humiditatem. Calida autem balnea ieiunum attenuant ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatē de corpore auferunt, euacuata autem de carne humiditate, corpus perfrigeratur. à cibo accepto eadem calfaciunt, ac hu *Obsonia ex intritis uarijs condita.* *Balnea.* *Balnea calida.* *Frigida.*
C mectant, ea quæ supereminent in corpore diffundentia in maiorem molem. Balnea autem frigida vice versa, vacuo quidem corpore præbent quandam caliditatem. Vbi autem cibus ingestus est, ab humido existente detrahunt, & frigidum existens siccitate replent. Non lauari siccat quum humiditas consumatur. Similiter etiam vnctionis neglectus.

Vnctio verò calfacit, humectat, ac mollit. Sol & ignis siccant, propterea quòd quum calida sint & sicca, humiditatem ex corpore trahunt. Vmbra & frigus moderatè humectāt, dant enim magis quàm accipiunt. Sudores omnes abeuntes siccant & attenuāt, humore ex corpore deficiente. Coitus attenuat, humectat & calfacit, Calfacit quidem propter laborem & excretionem frigiditatis. Attenuat autem propter euacuationem: humectat, propter colliquationis reli- *Vnctio.* *Sol, ignis* *Vmbra.* *Sudores.* *Coitus.*

Vomitus. quias in corpore præ labore. Vomitus attenuant propter D
cibi euacuationem, non tamen ſiccant, ſi quis poſtridie re-
ctè curet, ſed humectant, propter repletionem & colliqua-
tionem carnis præ labore. Si verò quis ſinat hæc poſtridie
conſumi in alimentum caliditati, & diætã ſenſim adhibeat,
Vomitus ſiccant. Ventrem autem compactum vomitus ſoluit, & e-
uentrem mo gerentem magis quàm oportet, ſiſtit, illum quidem hume-
uet, & mo- ctans, hunc verò ſiccans. Quum igitur aluum quis ſiſtere
ratur. volet, auidè deuoratum cibum euomere oportet, priuſquam
humeſcat & infrà detrahatur. & magis acerbis & auſteris e-
dulijs vti. Vbi verò ſoluere aluum quis velit, plurimo tem
pore cibis immorari cõfert, & acribus, ac ſalſis, & pinguibus
ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus vti. Somni ieiu- E
Somnus. num attenuant & frigefaciunt, ſi non longi fuerint, præſen-
tem humiditatem euacuantes. Qui verò magis calefaciunt,
colliquant carnem, & corpus diffundentes exoluunt, ac de-
biles faciunt. à cibo verò ſumpto calfacientes humectant, ali
mentum in corpus diffundentes. à matutinis autem deambu
Vigilia. lationibus ſomnus maximè ſiccat. Vigilia in exſatiatis ci-
bo noxia eſt, non permittens cibum liquari ac concoqui. Ie-
Segnicies. iunos autem attenuat quidem, verùm minus lædit. Segni-
cies ac ocium humectat, & corpus debile facit. Anima enim
Labor. quieſcens humiditatem ex corpore non conſumit. Labor
μονοσιτία. ſiccat, & corpus robuſtum facit. Semel in die cibum cape-
re attenuat, & ſiccat, & aluum ſiſtit, propterea quòd per ani-
Prandium. mæ caliditatem humiditas ex ventre & carne conſumitur. F
potus aquæ Prandium contraria facit. Aquæ potus calidus attenuat,
ſimiliter & frigidus. At verò & ſpiritus, & cibus, & potus, hu
miditatem in corpore congelant, ſi excellenter frigida fue-
rint, & per cogelationem ac frigiditatem aluos ſiſtunt. Nam
Quæ refri- animæ humiditatem ſuperant. Rurſus autem etiam cali-
gerent. ditatis exceſſus eandem congelant, in tãtum vt diffundi ne-
queat. Quæcunque verò calfacientia corpus, & alimentum
non præbentia, carnem humiditate euacuant etiam exceſ-
ſum non facientia, ea frigiditatem homini exhibent. Nam
præſente humiditate mota, flatu ab ipſa repletur ac perfri-
Labores. geratur. Cæterum quam vim labores habeant nunc expo-
nam. Sunt enim alij naturales, alij violenti. Naturales igitur
ſunt. Viſus labor auditus, vocis, curarum. Viſus quidem igitur
talis

A talis vis est. Anima in id quod videtur intenta, mouetur & calescit. Calfacta verò, euacuata humiditate siccatur. Per auditum verò allabente sono, anima concutitur & laborat, laborans autem calescit & siccatur. Quæcunque fiunt hominibus in cura, anima etiam ab his calescit ac siccatur, & humiditatem consumens laborat, & carnes attenuat, & hominē euacuat. Quicunque labores vocis sunt, velut sermo, aut lectio, aut cantus, omnes hi animam mouent, Mota autem siccatur & calescit, & humiditatem in corpore consumit. At verò deambulationes etiam ipsæ maximè præ reliquis naturales sunt, Habent autem quid violentum. Vis ipsarum talis est. Deambulatio à cœna & aluum, & corpus, & ventrem siccat, ipsumque amarum fieri nō sinit, ob hanc causam. Quū mouetur homo, calefit corpus, itemque cibi. Attrahit igitur humiditatem caro, & aluum amaram fieri non sinit. Corpus quidem igitur repletur, aluus verò attenuatur. Siccatur autem eadem, ob hanc caussam. Quum corpus mouetur & calescit, quod tenuissimum est alimēti consumitur, partim per insitum calorem, partim verò vna cū flatu foras excernitur, partim etiam per lotium eijcitur. Quod verò siccissimū est de cibis relinquitur; Quare vnà cum aluo etiam caro resiccatur. Matutinæ deambulationes attenuant, & partes circa caput leues, & agiles, ac promptas reddunt, & aluū soluūt. Attenuant quidem, quia motum corpus calescit, & humiditas attenuatur ac purgatur, partim per spiritū ac flatum, partim vero emungitur & exscreatur: sed & aliqua pars in alimentum caliditatis animæ consumitur. Aluum autē soluunt quia quum calida sit, frigido spiritu supernè allabente, caliditas frigiditati cedit. Leues autem partes circa caput faciūt, ob hanc causam. Quum euacuata est aluus, ex reliquo corpore & capite humiditatem in seipsam attrahit, nimirū calidā existens. Euacuato autem capite, & visus & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autem post exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, sed ipsam depurgant. Cæterum cursus longi ac curui sensim facti, calfacientes carnem, concoquere ac diffundere possunt, & vim ciborum in carne concoquunt: verum corpora tardiora ac crassiora reddunt quàm cursus circulares. Et multa comedē-

Deambulationes.

B

Matutinæ deambulationes.

C

Deambulationes post exercitia.

Cursus.

tibus commodiores sunt,& hyeme magis quàm æstate. D

Cursus uestiti. Qui verò in veste fiunt,eandem vim habent,magis autem excalfaciunt, & corpora humidiora faciunt, & decoloratiora:quia sincerus spiritus allabens ipsa non depurgat, sed in eodem spiritu exercentur. Conferunt itaque & siccis,& carnosis qui carnem demoliri & abolere volunt,itemq́ue senioribus, propter corporis frigiditatem. *Cursus recti.* Cursus autem recti reuertentes,& equestres indefiniti, carnem minus diffundunt, attenuant autem magis,propterea quod externis animæ partibus hi labores sunt,& humiditatem ex carne reuellunt,& corpus attenuant ac siccant. *Cursus circulares.* Circulares verò cursus carnem minimè diffundunt, attenuant autem & distendunt carnem & ventrem maximè, propterea quod acutissimo spiritu vtentes, humiditatem in seipsos celerrimè trahunt. E At verò concussiones siccant quidem derepente, non sunt autem idoneæ, neque commodæ:nam conuulsiones inducunt: quia excalfactum corpus, cutem quidem fortiter attenuat, carnem verò minus coagmentat quàm cursus circulares,carnem autem humore euacuant. Commotiones & alleuationes carnem quidem minimè excalfaciunt, corpus autem & animam irritant, & spiritu euacuant. *Lucta.* Lucta & fricatio, externis corporis partibus magis laborem exhibent: calfaciunt autem carnem, & corroborant ac augeri faciunt, ob hanc causam. Quæ ex natura solida sunt, confricta considunt ac coagmentantur, quæ verò caua sunt, augescunt. Quod itaque densum est in carne, id confrictum coagmentatur, caua verò augescunt, itemq́ue venæ. F Nam carnes calfactæ ac siccatæ,alimentum in seipsas per venas trahunt,deinde augescunt. *ἀλίνδησις.* Volutatio in puluere consimilia luctæ efficit. Magis autem siccat propter puluerem,& minus incarnat. *ἀκροχειρίζειν.* Micatio per summas manus attenuat, & carnes sursum trahit. *κωρυκομαχίη, καὶ χειρονομίη.* Follis, & manuum ad rythmum motus, consimilia faciunt. Spiritus detentio, meatus disparare, & cutem attenuare,& humiditatem sub cutem extrudere potest.

Puluis & oleũ quale. Exercitia in puluere & oleo in tantum differunt, quòd puluis quidem est frigidus,oleum autem calidum.In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea quòd frigus prohibet à corpore quid auferre. In æstate verò caliditatis excessum faciens, carnem liquat: quùm & à tempore, & oleo,

A leo, ac labore, corpus calefiat. At verò puluis qui inter exercendum accedit, in æstate quidem magis auget. Nam frigefaciens corpus, in excessum calfieri non permittit. In hyeme verò frigus & algorem inducit. Morari in puluere post exercitia in æstate, modico tempore, confert frigefaciendo. Verùm longior mora superreficcat, & corpora dura ac lignosa efficit. Frictio ex oleo & aqua mollit, & non vehementer excalfieri finit. Porrò de lassitudinibus quæ in corpore fiunt, hoc modo res se habet. Homines inexercitati ab omni labore lassantur. Nulla enim corporis pars exercitata est ad vllum aliquem laborem. Corpora autem exercitata, ab insuetis laboribus delassantur. Aliqua verò

Cõfricatio olei cum aqua.

B etiam à consuetis exercitijs lassantur, si modum excesserint.

Species quidem igitur lassitudinum eiusmodi sunt. Vis autem ipsarum sic habet. Etenim inexercitati humidam carnem habentes, quum laborauerint corpore calefacto multam colliquationem remittunt. Quicquid igitur exsudauerit, aut cum corpore depurgatum fuerit, non exhibet magis laborem in corporis parte præter consuetudinem euacuata. Quicquid verò ab excretione intus remanserit, non solùm huic laborem exhibet, sed etiam ei parti quæ humiditatem suscepit. Non enim commoda est corpori, sed infesta. Et in carnes quidem corporum non similiter congregatur, Verùm in carnosas partes, quare his laborem exhibet, donec exiuerit. Tanquam enim circuitum non habens, quie

Desidiosi quid patiuntur.

C scens calefit tum ipsa, tum quæ allabuntur. Si igitur multum fuerit quod excretum est, etiam sanum corpus exsuperat, vt totum concalescat, & febrem fortem inducit. Calefacto enim sanguine & attracto, celerem circuitum faciunt ea quæ in corpore sunt, & tum reliquum corpus præ spiritu purgatur, tum quod compactum est calescens attenuatur, & simul ex carne foras sub cutem extruditur, atque hoc sudor calidus vocatur. Hoc autem excreto, & sanguis in naturalem statum restituitur, & febris remittit, & lassitudo sedatur maximè tertia die. Cæterùm eiusmodi lassitudinem sic curare oportet, vt fomentis & balneis calidis id quod compactum est dissoluamus, & deambulationibus vehementibus depurgemus, & modico cibo ac attenuationibus carnis euacuationem cogamus ac coagmentemus, & oleo sensim multo

tempore fricemus, vt ne violenter excalescat. Vnguentis etiã tum exudatorijs, tum mollientibus, vngere ac mollire conducit. At verò exercitatis, ab insuetis laboribus propterea lassitudo contingit. Quum corpus nõ fuerit laboribus exercitatum, necesse est carnem humidam esse ad eum locum, ad quem non est adsuetus se laboribus exercere, quemadmodũ etiam ad singula exercitationum genera. Carnem igitur necesse est colliquari, & excerni, considereq́ue ac contrahi, velut priori. Confert autem hoc modo curari. Exercitationibus vtendum est consuetis, quo id quod compactum est calescens extenuetur ac depurgetur, & reliquum corpus non humectetur, neque inexercitatũ maneat. Vtile est & hunc balneis calidis vti, itemq́ue frictione similiter vt priorem. Verùm fomentis nihil habet opus. Labores enim calfacientes sufficiẽtes sunt attenuare & depurgare id quod compactum est. Lassitudo autem à consuetis exercitijs hoc modo fit. A moderato quidem labore lassitudo non mouetur. Quum verò maior quàm oportet labor fuerit, carnem superresiccat, euacuata autem humore caro, calefit, & dolet, & horret, & ad febrem perducitur longiorem, si non quis rectè curet. Oportet autem primùm quidem ipsum balneo non valde multo, neque nimis calido lauari. deinde exhibito à balneo molli vino, in cœna offerre plurima & omnigena edulia, & potu aquoso, vino verò molli ac multo vti. Postea longo tempore his immoretur, donec venæ repletæ attollantur. Deinde verò vomat, & post modicam stationem, molliter dormiat. Postea per dies sex sensim ad cibos & labores consuetos adhibeatur, atque ita ad consuetum cibum ac potum perducatur. Vim autem habet hæc curatio talem. Resiccatum excellenter corpus, humectare potest citra excessum. Si quidem igitur posibile esset, laboris excessum nosse, quantus is esset, commodum foret ipsi per moderatum cibum mederi. Nunc verò illud imposibile est, hoc verò facile. Corpus enim resiccatum, ab ingestis omnigenis edulijs id quod conducibile sibijpsi est, sumit, vnaquæque pars de singulis cibis. repletum autem & humectatum, aluo per vomitum euacuata, rursus excessum remittit. Aluus autem vacua existens reuellit. Excedentem itaque humiditate caro eructat, moderatam verò non remittit, nisi per vim, aut labores, aut medicamenta, aut

Curatio. *Medela.* *Curationis ... tius uis.*

D E F

ta,aut

A ta, aut aliam quãdam reuulſionẽ. Qui autem additione cibi ſenſim creſcente vtitur, is corpori diætam placide conſtituit. *Qui aptè nutricabit.*

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER TERTIVS,

B

E diæta humana exactè quid conſcribere, vt ad ciborum copiam, laborum commenſuratio ac ſymmetria fiat, non eſt poſsibile, quemadmodum etiam anteà à me relatum eſt. Multa enim ſunt impedimenta. Primũ quidem hominum naturæ, diuerſæ exiſtentes. Nam & ſiccæ ipſæ ad ſeipſas, & ad alia collatæ magis ac minus ſiccæ ſunt & humidæ. Similiter etiam aliæ omnes. Deinde ætates non iiſdem indigentes, Inſuper & regionum ſitus, & ventorum mutationes, & temporum alterationes, & anni conſtitutiones. *Quid uetet perfectam uictus rationem.* Eſt & C inter ipſos cibos multa differentia, Triticum enim à tritico differt, & vinum à vino, & reliqua omnia ex quibus victum facimus diuerſa exiſtentia, impediunt quo minùs poſsibile ſit exactè de diæta conſcribere. At enim prænotiones inuentæ ſanè à me ſunt eorum quæ in corpore dominãtur, ſiue labores cibos, ſiue cibi labores ſuperent, & quomodo ſingulis mederi oporteat, prædiſcereque ſanas naturas, & vt non accedant morbi, niſi quis valde multum delinquat ac ſæpè. hæc autem medicamentis iam opus habent. Sunt autem quæ neque per medicamenta ſanari poſſunt. Quantum quidem igitur inueniri poſsibile eſt quæ maximè ad rem faciunt, à me inuentum eſt. Verùm exactè à nullo. Primùm igitur multis ac vulgò hominibus cõſcribam, ex quibus maximè vtilitatem *Qui modus uitæ.*

tatem capere posſint, qui ſanè cibis vulgaribus vtuntur, ac laboribus neceſſarijs, profectionibusque neceſſarijs, ac operis marinis ad vitam degendam repertis, quique caleſcunt plus quàm expedit, perfrigeranturque præter commoditatem, & reliqua diæta inconſtanti vtuntur. His itaque ex præſentibus ſic victum facere conducit. D

Anni quatuor partes. Annum equidem in quatuor partes diuidunt, quas plerique omnes nouerunt, hyemẽ, ver, æſtatẽ, autũnum. Et hyemem quidem à pleiadum occaſu, vſque ad æquinoctium vernum. Ver autem ab Aequinoctio vſque ad pleiadum exortum. Aeſtatem verò à pleiadum ortu vſque ad Arcturi exortum. Autumnum ab arcturi ortu, vſque ad pleiadum occaſum.

Victus hybernus. In hyeme quidem igitur tempori frigido & compacto ſe opponendo, hoc victu vti conducit. E Primum quidem ſemel tantum in die cibum capere conuenit, niſi quis valde ſiccum ventrem habeat. Id verò ſi fieri nõ poſsit, modicum prandere. Victu autem vtendum eſt ſicco & auſtero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autem magis vti expedit, & obſonijs aſſatis potius quàm coctis Et potionibus nigris meracioribus ac paucioribus. Oleribus minimum, præterquam calefacientibus & ſiccis. Succis item ac ſorbitionibus minimè vtẽdum eſt. Laboribus autẽ multis omnibus, curſibusque curuis ſenſim creſcente acceſsione, & lucta in oleo longa, à leuibus ordiendo ac ſenſim addendo. Et deambulationibus ab exercitijs, acutis ac celeribus. à cœna vero, tardis in tepore. Matutinis autem multis, leni initio facto, ac ſenſim creſcente acceſsione, ita vt placide rurſus deſinas. F Vtendum eſt & ſtrato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac curſibus per funem vti cõfert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciunt. Vtendum etiam nauigatione. Vbi autem quis lauari velit, ſi quidem in palæſtra ſe exercuerit, frigida lauetur. Si vero alio quopiam exercitio vſus fuerit, calida commodior exiſtit.

Vomitionis modus. Vtendum & vomitibus, ſi humidiores ſint ter in mẽſe, ſin ſicciores, bis à cibis omnis generis. à vomitibus ſenſim perueniendum eſt ad conſuetum cibum per dies tres, eoque tempore laboribus leuioribus ac paucioribus vtendum. à bubulis autem & porcinis carnibus, aut alijs, quicquid tandem modum exceſſerit, repletus vomat: & à caſeoſis & dulcibus ac pinguibus, eum qui non eſt adſuetus repleri, vomere conducit: & ab ebrietate,

A tate, ac ciborũ mutatione, & regionum alteratione vomendum est. Oportet autem frigori seipsum purum exhibere, præterquàm à cibis ac exercitijs. Sed & in matutinis deambulationibus vbi corpus calefieri cœperit, itemque in cursibus etiam in alio tempore, excessum vitare oportet. Meliùs est enim corpori hyemem ferre, quàm exerceri hoc tempore. Nam neq; arbores quæ hyemẽ non pertulerunt hoc tempore, fructum ferre possunt, neque ipsæ sanæ esse. Vtendum est & laboribus hoc tempore multis vsque ad excessum, nisi lassitudines succedant. Signum autẽ docebo idiotas, ostendamque quapropter hæc ita se habent. Tempore existente frigido ac compacto, consimilia patiuntur etiam animalia B ipsa. Necesse igitur est corpora tardè calefieri à labore, & modicam quandam humiditatis præsentis partem excernere. Deinde modicum tempus concessum est quo laborent, multùm autem quo quiescant. Dies enim breuis est, nox verò longa, propterea igitur neque tempus, neque labor excessum habet. Ob hanc itaque causam hoc tempore sic diætam instituere oportet, à pleiadum occasu, vsq; ad solstitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa solstitium autem maximè in custodia ac tutela esse, & à solstitio alios totidem dies eadem diæta vti. Postquàm autem tempus adduxerit fauonium, & mollius factum fuerit, oportet etiam cùm tempore diætam sequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo volat. Sequens verò tempus magis va- C rie transigere oportet vsque ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta vti hoc tempore variegatiore, mollioreque ac leuiore, & cibo, & potu, & labore, atque ita sensim ad ver perducere. Quum autem æquinoctium iam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breuiores, & tempus calidum ac siccum constiterit, etiã præsens victus probè nutriens ac meracus sit. Quemadmodum igitur arbores rationem non habentes, hoc tempore præparant sibi ad æstatis commoditatem, tum incrementum, tum vmbram: Sic oportet hominem, quum sanè mente ac ratione præditus sit, carnis incrementum salubre sibi præparare. Oportet igitur vt ne derepente diæta transmutetur, tempus in sex partes diuidere, per octo dies. In prima itaque parte, & labores detrahere oportet, & reliquis quoq; velocioribus vti.

Plus ocij quàm laboris hyeme datur.

Vergiliarũ occasus

Solstitiũ.

Fauonius.

Arcturi ortus.

Hirundo.

Æquinoctium.

Homines arbores imitentur.

Diuisio temporis in sex partes.

vti. Cibis autem mollioribus, & potibus aquosioribus ac albioribus, & lucta cùm oleo in sole vtendũ est. In singulis autem temporibus singulas diætas paulatim trãsmutare oportet, & deambulationes detrahere à cœna plures, matutinas pauciores: & mazam pro pane offerre, & olera cocta exhibere, & obsonia cocta assatis adæquare, & balneis vti, & parum prandere, & re venerea pauca vti, & vomitibus primùm quidem quarto quoq; die, deinde per longius tẽpus, quo & corpus pura carne incarnatũ constituas, & diætam in hoc tempore mollem, vsque ad pleiadum exortum. Et in hoc iam æstas adest, & ad hanc nunc diætam instituere oportet. D

Victus æstatis.

Quum itaq; pleias exorta fuerit, cibis mollioribus ac paucioribus vti oportet. Deinde maza magis quàm pane, atque ea priùs subacta, & vino dulci non emollita, potibus autem mollibus albis aquosis, prandio modico, & somnis à prandio breuibus, & repletionibus ex cibis ac potibus quàm minimis. Potu inter edendum vtendum est sufficiẽte, per diem verò minimè bibendũ, nisi necessaria aliqua siccitate corpus vtatur. Vtendum est & oleribus coctis, exceptis æstuosis ac siccis. Vtendum etiam crudis, exceptis calfacientibus ac siccis. Vomitibus nisi si qua repletio contingat, vtendum non est. Re autem venerea minimè. Balneis autem tepidis vti licet. At verò poma fortiora sunt quàm pro humana natura. Meliùs est igitur à pomis abstinere. Si verò quis cùm cibis vtatur, minimè deliquerit. Laboribus quoque ac cursibus circularibus exerceri oportet, & cursibus rectis reuertentibus modicis multo tẽpore, & deambulationibus in vmbra, lucta autẽ in puluere, quo quàm minimè excalescat. Verùm volutationes in puluere meliores sunt quàm cursus circulares. Frigefaciunt enim corpus humore euacuantes, à cœna deambulandum non est, sed saltẽ surgendum. Manè verò deambulationibus vtendum. Soles vitandi sunt, itemq; frigora, tum manè, tum vesperè, quæ flumina, aut stagna, aut niues exhalant. Hanc autem diætam tolerare oportet vsq; ad solstitium æstiuũ, quo in hoc tempore adimas omnia quæ sicca sunt & calida & nigra ac meraca, itemque panes; præterquam si parũ quid voluptatis gratia concedere velis. Sequenti verò tempore vtetur mollibus & humidis & perfrigerãtibus ac albis, vsq; ad arcturi exortum ac æquinoctiũ per dies E F

Poma.

Per æstatem exercitatio.

nonag

A nonaginta tres. Cæterùm ab æquinoctio sic dietam instituere oportet, per autumnum ad hyemem adducendo, ita vt mutationes frigorum ac teporis vites vestitu crasso. Vtendũ autem hoc tempore motu in veste, frictioneque ac lucta in oleo, ita vt sensim accessio crescat. Deambulationes quoque in tepore faciendæ sunt, & calidis lauacris vtendum, & somni diurni detrahẽdi. Cibis autem vtendum est calidioribus, ac minus humidis, & puris, & potibus nigrioribus, verùm mollibus & nõ aquosis. Oleribus verò minus. Reliquã item diætam omnem sic cõsonam adhibere oportet, vt ab æstiuis detrahas, hybernis autem vtaris nõ ad summum, quo hybernum victum quàm proximè cõstituas, in diebus duodequin-

Victus autumni.

B quaginta, vsque ad pleiadum occasum, ab æquinoctio. Hæc porrò multitudinis commonendæ gratia ac vulgi hominũ causa prodo, qui ex necessitate vitam temerè transigunt, neque licet ipsis aliorum negligentes esse, ac suam ipsorum sanitatem curare. Quibus verò iam hoc certum ac percognitũ est, quòd neque diuitiarum, neque corporis, neque vllius alterius rei vlla vtilitas est, citra sanitatem, ad hos inuenta est à me diæta, quantum possibile est, ad veritatem ac certitudinem possibilium rerum adducta. Hanc itaque in sermonis progressu declarabo. Inuentum autem hoc honestũ quidem mihi repertori, vtile verò discentibus, nullus adhuc priorum ne attentauit quidem cõponere, quod ad omnia alia magni æstimandum duco. Est autem præcognitio antequam æ-

Sine sanitate nihil iuuat.

Quæ inuenerit Hip.

C grotent cognitio, quid corpora perpetiantur, vtrum cibus superat labores, aut labores cibos, aut moderatè inter se habeant. Vtrum enim tandem superetur, morbi fiunt, ab æqualitate autem inter ipsa mutua, sanitas adest. Ad hæc sanè commemoranda accingor, & demonstrabo qualia fiunt hominibus qui sani sibi esse videntur, & iucundè comedunt, laborareque possunt, & corporis ac caloris satis habent. Nares citra causam apertam à cœna implentur, & repletæ esse videntur, emungunt autem nihil. Vbi autẽ deambulare mane incipiunt ac exerceri, tũc emungunt ac spuunt, & progressu temporis etiam palpebras graues habent, & pruritus frontẽ occupat, & à cibis abstinent, & bibere minus possunt, & color fit decolor, & aut destillationes mouentur aut febres horridæ, iuxta quodcunque tempus repletio fuerit mota. Quicquid

Quid præcognitio & cognitio.

quid autem eo tempore fecerit, in idipsum culpam ac causam reijcit, quum id ipsum causa non sit. Huic enim cibi superant labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipsum adduxit. Sed nõ huc vsque differre oportet, verùm vbi prima signa cognouerit, scire quod cibi labores superant, & paulatim collecta repletio existit. Mucus enim & saliua repletionis indices sunt ac signa. & quiescente quidem corpore, meatus spiritus obturant, multa repletione existente, vbi verò calefactũ est præ labore, attenuata excernuntur. Talem autem sic curare oportet. Exercitatũ in consuetis exercitijs citra lassitudinem, calidaq; lotum, cibis omnigenis expleto, ac vomere facito, à vomitu verò os & fauces colluat vino austero, quo oscula venarum cõstringantur, & nihil attrahat, velut à vomitu fieri solet. deinde surgens modicè deambulet in tepore. Postridie verò deambulationibus quidem vtendum est, exercitijs autẽ paucioribus & leuioribus quàm prius, & si æstas fuerit, impransus degat, sin minus, parum comedat, & de cœna quam sumere solebat, dimidium detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes consuetos ac deambulationes, verùm cibos sensim ingerat, quo quinta die à vomitu consuetum cibum assumat. Et si quidem ab hoc satis bene habuerit, de cætero cibis quidem paucioribus, laboribus autem pluribus curetur. Si verò signa repletionis nõ quieuerint, interpositis duobus diebus ab ea qua consuetos cibos assumpsit, rursus vomat, & eodem modo sensim ad consuetos cibos redeat. Quod si non successerit, etiam tertium eadem repete, donec à repletione liberetur. Sunt autem homines qui vbi labores superantur à cibis, talia patiuntur. Incipiente quidem repletione somni longi & dulces ipsis contingunt, & interdiu etiam dormiunt. Somnus autẽ cõtingit carni, & sanguis funditur, & spiritus diffusus tranquillus est. Quũ verò nõ suscipiat amplius corpus repletionem, secretionem iam remittit intro, præ circuitus violentia, quæ sanè secretio contraria alimento à cibis, animam perturbat. Quo tempore non amplius iucundi ipsis sunt somni, sed necesse est hominẽ perturbari, & videtur sibi cum aliquo pugnam committere. Qualiacunque enim patitur corpus, talia videt anima, visu iam concluso. Quum igitur ad hoc peruenerit homo, prope iam est vt ægrotet. Quòd autem

Plenitudinis signa. D

Medela, E

F

Diurna dormitio bona nõ est.

Morborũ alia caussa.

A autem veniet morbus, valde manifestũ est. Qualis enim secretio venerit,& quancunq; partem superauerit, eam ipsam morbo affligit. Verùm non oportet ita desipientem esse & & hucusque differre, sed statim vbi prima signa cognouit, curam contingere,& hunc velut priorẽ curare longiori autem tempore, ac fame opus habet. Sunt præterea etiam talia repletionis signa. Dolet corpus aliquibus totũ, aliquibus pars quædam, quæcunq; tãdem. Dolor autem est velut lassitudo, & delassati esse sibi videntur, segniciẽq; ac repletione curãtur donec ad febrem perueniant, & adhuc nondum hoc cognoscunt, sed balneis ac cibis vtentes, ad pulmonis inflammationem, peripneumoniam Græcis dictam, morbum dedu- *Repletionis signa.*

B cunt,& ad extremum periculum deueniunt. Verùm oportet prouidere antequã ad morbos perueniant, & hoc modo curare, vt maximè mollibus fomentis hominẽ foueamus, aut si id fieri nequeat, multa calida lauemus, ac corpus dissoluamus,& à multis ingestis cibis, primũ quidẽ acribus ac plurimis, deinde salsis, probè vomere faciamus, quo facto exurgat ac modico tẽpore deambulet in tepore, deinde dormiat. Mane verò deambulatiõibus sensim crescẽtibus vtendũ est, & exercitijs leuibus,& ciborũ exhibitiõibus sensim crescẽtib9, velut prius. Attenuatiõe aũt plurima opus habet, itemq; deambulationibus. Si verò prouidẽtia non adhibita ad febrem peruenerit, nihil aliud offerre oportet præter aquã per dies tres. Siquidẽ igitur ex hac sedetur, bene est: sin minus, ptisa- *Curatio.*

C næ succo curandus est,& aut quarta aut septima die decedet febris, si exsudabit. Bonum autem est & vnguentis exsudatorijs vti, sub iudicationes, exsudare enim cogunt. Quidam verò etiã talia à repletione perpetiuntur. Caput ipsis dolet ac grauatur,& palpebræ ipsis à cœna cõcidunt,& in somnis turbantur,& calor inesse ipsis videtur,& aluus aliquãdo sistitur. Et talis vbi venere vtitur, leuior statim esse sibi videtur: postea verò magis grauatur. His caput repletionem reuellens,& aluum sistit,& ipsum grauatur. Periculum autem subest, vt quò erumpat ipsa repletio id ipsum corrumpat. Verùm prouidere hoc modo oportet. Si curam celerem facere velit, veratro purgandus est, deinde exhibendi cibi leues ac molles ad dies decem, atque hi aluum mouentes, quo venter inferior superet, & de capite reuellere valeat. *Morbus ... plethoricus* *Curatio.*

Vtendum & cursib. tardis ac matutinis, & deambulationib. D multis. Item lucta in oleo, & prandio, & somno à prãdio nõ longo: à cœna verò exurgere satis est, & partim balneis, partim vnctione vtendum, balneis verò tepidis, à venere autem abstinendum. Hæc quidem velocior cura est. Si verò medicamentum bibere nolit, multa calida lotus, à cibis dulcib. ac salsis vomat, à vomitu verò satis est vt exurgat: mane autem deambulationib. adhibendus est, & exercitijs præscriptis ad dies sex, die septima repletione corporis facta à similibus cibis vomitum faciat, & eodem modo cibi rursus sensim adijciendo exhibeantur, atq; his hoc modo ad quatuor hebdomadas vtatur. In tanto enim tempore maximè sedatur. Deinde cibi exhibẽdi quo corpus reficiatur, & diæta paulatim ad consuetum morem redigenda est. Fiunt etiam talia à E repletione. Quibusdam venter quidem concoquit cibum, carnes autem non suscipiunt. Alimentum autem intus manens flatum inducit. Vbi verò pransi fuerint, sedatur. Nam à fortiore id quod leuius est expellitur, & videntur sibi liberati esse. Verùm malum multo maius postridie accedit. Quum autem quotidie augescens fortius inualuerit, id quod prius inest superingesta superat, & calfacit ac perturbat corpus, & profluuiũ ventris facit. Sic enim nominatur quandiu ipsum solum alimentũ putrefactũ secedit. Vbi autẽ corpore calefacto purgatio acris fiat, tunc & intestinũ raditur ac exulceratur, & sanguinolenta egeruntur, hoc autem dysenteria, à mala intestinorum affectione appellatur, morbus grauis & periculosus. Sed prouidere oportet, & prandium detrahere, & F cœnæ tertiam partẽ. Cursibus autẽ pluribus, & luctis ac deambulationibus vti, tum ab exercitijs, tum mane. Quũ verò dies decem præterierint, dimidiũ cibi detracti apponere, ac vomitu vti, atq; sic ad dies quatuor cibum exhibere: vbi autẽ alij decem dies pręterierint, etiã reliquum cibum apponere, ac vomitum facere, atq; sic ad consuetũ cibum reducẽs, & tandem laborib. confidenter premens ac vrgẽs, in hoc tẽpore sanum facies. Fit etiam talis repletio. Postridie cibum eructant crudum, citra ructum acidum. Aluus autem egerit, pauciora quidem quàm pro ratione ciborum: attamẽ multũ. Dolor verò nullus intus est. His ventriculus frigidus existens, cibos in nocte concoquere non potest. Quum igitur motus

Margin notes: Cùm potiones nõ admittit. — Plenitatis varia mala — Dysenteria — Curatio. — Plenitas alia.

A motus fuerit, cibum crudum eructat. Oportet itaque huic præparare ventriculi caliditatem, tum ex victu, tum ex laboribus. Primùm quidem igitur vtendum est pane ex tota farina collata, fermẽtato, diffracto in vinum nigrũ, aut in iusculum suillæ carnis piscibus verò coctis in muria acri. Vtendũ etiam carnosis, velut extremitat[illegible] percoctis, & suillis carnibus coctis pluribus, & porcinis non multis, & catulorũ, ac hœdorum. Ex oleribus verò porro & allio cocto ac crudo, blitoq́ue cocto & cucurbita. Potionibus verò meracioribus, somnisq; longis citra prandiũ prima die, itemq́; somnis ab exercitijs, cursibus autẽ curuis sensim accessione augescente, luctaq; molli in oleo, balneisq́; modicis. Est & ficus cum cibis bona, & meracũ vinum ab ipsa. Ex hac autem curatione

Medela per nutricatum.

Quibus ficus post cibum prosit.

B alijs citiùs, alijs tardiùs repletio sedatur. Alij porrò quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & vbi comederint, paulò post eructant acida, & acor in nares proserpit.

Plenitatis alius morbus.

His corpora pura non sunt, & plus est quòd de carne colliquatur præ labore, quàm quòd depurgatur præ circuitu. Et hoc sanè intus manens alimento contrarium est, ipsumq́ue violat ac acidum facit. Alimentum quidem igitur eructatur, illud ipsum verò sub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos similes aquæ inter cutem parit. Verùm prouidere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio est poto veratro, exhibere cibos quemadmodum à me scriptum est. Verùm tutior à diæta, hoc modo. Primùm quidem calida lotus vomitum faciat, deinde septem à vomitu diebus

Medela quæ.

C cibum consuetum capiat, decima autem à vomitu die rursus vomat, & similiter cibum assumat, & tertiũ similiter faciat. Et cursibus quidem circularibus paucis ac velocibus vtatur, & motibus, ac frictione, & mora longa in gymnasio ac exercitio. Vtatur & volutatione in puluere, & deambulationibus multis ab exercitijs, sed & à cœna. Plurimis autẽ matutinis in puluere vtatur. Quum autẽ lauari vult, calida lauetur, & eo tempore imprausus degat. Et si quidẽ vno mense restituitur, de cætero conuenientibus curetur. Si verò quid reliquum fuerit, medela vtatur. Sunt autem quidam quibus postridie ructus acidi fiunt. His in noctẽ secretio præ repletione fit. Quum igitur motum fuerit corpus ex somno densiore spiritu vsum, calidum ac acidum vnà cùm spiritu

foras expellit, & ex hoc morbi fiunt, nisi quis prouidentia D vtatur. Conducit autem etiam his facere velut priori. Verùm laboribus pluribus hos vti oportet. Quibusdam etiam talia fiunt. In corporibus densa carne præditis, quum cibi concalescunt ac diffunduntur, & à primò somno, & præ cibis carne calescente, secretio per somnum fit à carne multæ humiditatis. Deinde caro densa existens alimentum non suscipit, Id verò quod à carne secretum est alimento contrarium ac foras protrusum, hominem suffocat ac calfacit, donec euomuerit. Postquàm autem leuior factus est, dolor nullus in corpore manifestus inest, sed decoloratur. Progressu verò temporis, & dolores, & morbi fiunt. His consimilia patiuntur etiam qui inexercitati derepentè laborauerunt, & colliquationem carnis violentam ac multam fecerunt. Hos autem sic curare oportet. De cibo detrahenda est tertia pars. Vtendum autem cibis acribus, & siccis, & austeris, ac odoratis, & vrinam cientibus. Cursibus verò plurimis curuis in vestitu, rectis autem reuertentibus & circularibus, exutis vestibus, frictione & lucta modica. Micatio per summas manus commodior est quàm follis. Vtendum & deambulationibus ab exercitijs multis, itemque matutinis. A cœna verò etiam vocis exercitatio valde commoda est, humiditatis enim euacuationẽ faciens rarefacit carnem. Conducit & impransum degere. His autem cibis vtẽdum est per dies decem, deinde dimidium ablati apponẽdum est ad dies sex, & vomitus faciendus, ab vnoquoq; verò vomitu, ad dies F quatuor sensim adijciendo exhibendus est cibus. Quum autem dies decem à vomitu transierint, omnẽ detractũ cibum assumat, laboribusq; ac deambulationibus deditus sit, & sanus euadet. Talis autẽ natura copiosiore labore quàm cibo opus habet. Quidam etiam talia perpetiuntur. Secedit ipsis cibus per aluum liquidus inconcoctus, velut ex intestinorum leuitate, & dolorem nullum exhibet, patiuntur autem hoc ventres maximè qui humidi ac frigidi sunt: & propter frigiditatem quidem non cõcoquunt, propter humiditatem verò secessus fit. Corpus igitur contabescit, alimentum conueniens ac debitum non accipiens, Ventresque corrumpuntur, & in morbos incidunt, verùm prouidere oportet. Confert huic de cibis tertiam partem auferre. Sint autem cibi,

Carnosa corpora quæ patiantur.

Desidiosorum morbus. E

Curatio.

Quæ exercitationes.

Vocis exercitatio.

Morbus aluus.

Curatio.

A cibi, panes non fermentati ex tota farina collata, clibano cocti, aut subcinericij calidi, in vinũ austerum tincti, & piscium partes ex dorso ac cauda. Verùm capitales & sub ventre sinendæ sunt velut humidiores. & coctos quidem pisces in muria edere oportet, assatos autem in aceto. Vtendũ etiam carnibus sale & aceto inueteratis, & caninis assatis, & de palumbe ac reliquis eiusmodi volucribus, assatis ac coctis. Oleribus verò minimè. Vino vtendum est nigro, & deambulationibus à cœna ac matutinis, à deambulatione autẽ dormiat. Cursibus verò curuis sensim accessione augescente vtatur. Sit & frictio multa, & lucta tarda, & in oleo, & in puluere, quo caro concalescens reficcetur, & humiditatem ex ventre B reuellat. Vngi autem magis conducit quàm lauari, impransus verò degat. Quum autem dies septem transierint, dimidium cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & vomat. Post alios verò septem dies, omnem cibum assumat, & vomitu rursus facto, cibus eodem modo exhibeatur. Quibusdam verò alijs talia fiunt. Secessus non putrefactus per aluum abit, & corpus contabescit cibis non fluens, hi verò progressu temporis in morbos incidunt. His ventres frigidi ac sicci sunt. Quum itaque neque conuenientibus cibis, neque exercitijs vtuntur, talia perpetiuntur. Conducit autẽ sic affecto, panibus puris furnaceis vti, & piscibus coctis cũ intritis, & carnibus coctis suillis, & extremitatibus percoctis, & plurimis assatis, & ex acribus ac salsis his quæ humectant, & C salsuginosis. Vinis autem nigris mollibus, & inter cibos vuis ac ficubus impleri confert. Oportet & modicum prandere, & exercitationibus pluribus vti, cursibusq; curuis sensim crescẽtibus, postremũ autẽ cursibus circularibus, & post cursum lucta cũ oleo: deambulationibus verò nõ multis ab exercitijs, à cœna verò satis est exurgere. Matutinis autẽ pluribus deambulationibus vtatur. Lauetur calida, & vtatur laboribus, ac vnctionibus somnoq; longiori indulgeat, & molliter cubet. Oportet & venere aliquo modo vti. Verũ de cibis quarta pars detrahenda est, & post dies decem rursus ad cõsuetos cibos reducendus est. Sunt etiam quibus secessus liquidus ac putrefactus per aluum abit, & qui aliàs sani sunt ac exercentur, nullum dolorẽ res exhibet. Quibusdã verò excludun tur ea quę cõueniebant, progressuq; temporis venter per ca.

Morbus alius.

Curatio.

Qui cibus & exercitatio.

Morbus alius.

liditatem carnes attrahit,& dolorem exhibet, & cibi excluduntur,& venter exulceratur,& ipsum sistere iam operosum ac difficile est. Verùm priùs prouidere oportet,ac nosse ventrem calidum ac humidum magis quàm debet esse, laborumq; incōmodum excessum factum esse. Per diætam igitur frigefacere ac siccare oportet,& primùm quidem exercitia ex dimidia parte detrahere, & de cibis tertiam partem. Vtatur autem Maza anteà subacta,ac vino dulci emollita,& piscibus siccissimis coctis,& neque pinguibus neq; salsis. Vtatur & carnibus assatis volucrium, coctis quidem, palumbis ac columbæ,assatis autem perdicum & gallorum,citra condimenta. Leporinis vero coctis in aqua, itemque ferinis omnibus. Ex oleribus autē quæ frigefactoria sunt,velut beta cocta acida. Vino verò nigro austero. Gymnasijs autem, cursibus circularibus velocibus, verùm frictio non multa adhibeatur, sed modica, neque lucta. Micatio per summas manus,& manuum ad rythmū motus,& follis, & Volutatio in puluere,commoda sunt,sed non multa. Deambulationibus ab exercitijs vtatur sufficiētibus iuxta laborem,& à cœna pluribus,iuxta cibum,& mane moderatè,iuxta habitum. Lauet autem tepida,ac quiescat. Sic vbi in hac diæta transegit dies decem,apponatur cibi dimidium, & laborum tertia pars,& vomitum faciat à cibis siccis & acerbis, & in cibo ne moretur, sed quàm celerrimè vomat: à vomitu ad dies quatuor & cibus,& labor partitus exhibeatur. Vbi autē dies decem præterierint,reliquum cibi apponatur,& vinum potabile,verùm labores pauciores,& vbi vomitum fecit, cibus velut scriptum est exhibeatur. Hoc verò tempore semel tantùm in die cibum capere cōducit, donec malum sedetur.

Medela. *Cibus qui.* *Beta refrigerat.* *Quæ exercitatio.* *Vomitus.* *Semel comedere his confert.*

D E F

Alijs porrò quibusdam siccus & perustus secessus fit, & os siccum,& progressu temporis etiam amarum fit,& aluus sistitur,itemque vrina. Quum enim non habeat intestinū humiditatem circa excrementum,intumescens transitus obturat,& dolorem exhibet,& calor occupat,& quicquid biberit aut ederit homo,id ipsum reuomit. Postremum verò etiam stercus vomit,atque hic nō superuiuet, quum ad hoc peruenerit. Verùm prouidere oportet ac nosse, quòd caliditas & siccitas in homine prædominantur. Victum igitur ipsi constituere oportet ex maza priùs subacta respersa, & pane

Morbus alius qui stercoris uomitū facit.

ex

A ex tritico trimestri, succo furfurum fermentato. Oleribusq; vtendum, exceptis acribus & siccis, atque illis coctis, & piscibus leuissimis coctis, & partibus capitalibus tum pisciũ, tum locustarum, & mitilis, & herinaceis, & cancris, & conchyliorum succis, ipsisq; liquidissimis. Carnibus autẽ suillis & extremitatibus anterioribus coctis, & hœdorũ & agnorum ac catulorum coctis. Piscium verò fluuiatilium ac in stagnis degentiũ coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autem vtendũ est non multis, neq; velocibus, sed omnibus quietis, Deambulationib⁹ verò mane vtatur, iuxta habitũ sufficiẽtibus, & ab exercitij laboribus, moderatis. à cœna verò ne deambulet. *Qui nutricatus.*

B Balneis vtatur & somnis mollibus, & prandio, & somno à prandio non longo. Pomis etiam humectantibus vnà cum cibis vtatur, & cicere viridi, ac sicco in aqua macerato. De laboribus verò prioribus dimidium detrahat etiam hic à principio, & vomitũ faciat à dulcib⁹ & pinguibus ac salsis, hisq; plurimis: moretur autem plurimũ tempus in cibis vsque ad vomitum. Deinde cibũ exhibeat ad triduum, & nõ maneat impransus. Quum verò dies decem prætetierint labores sensim adijciendo augeat. & si quidẽ repletio inerit à cibo, aut ventris vitio, vomat: sin minus, sic reliquo tempore curetur. *Morbus alius.*

Fiũt insuper etiã talia. Horrores à deambulationibus matutinis accedunt, & caput grauatur. Huic plures fiunt deambulationes quàm modus requirit. Corpus enim & caput humore euacuatũ horret ac grauatur. Progressu verò tẽporis ad febrẽ perueniunt horrores. Sed non hucusque differre

C oportet, verùm prius curare hoc modo. Quamprimùm aliqua signa apparuerint, vnctus ac frictus modicè prandiũ amplius solito faciat, & vinum multũ bibat molle, deinde somno vtatur à prandio sufficienter. ad vesperam verò vbi exercitijs lenibus vsus est, calidaque lotus, consueto more cœnet. deambulationib⁹ autem à cœna ne vtatur. verùm ad tempus differat. Postridie in aqua lauetur, & somnis mollibus tẽpus transigat. Et per dies quinque paulatim ad consuetos cibos ac labores procedat. Sunt aũt quidam qui horrẽt ex gymnasijs, & quum se exuunt donec decertent, vbi verò perfrigerati sunt, rursus horrent, & stridor dentium tremulus corpus occupat, somnoque talis grauatur. Vbi autem expergiscitur, sæpe oscitat, & à cœna palpebræ ipsi graues sunt. ꝓgressu ve- *Medela quæ.* *Morbus alius.*

rò temporis etiam febres malignæ accedunt. Verùm cauere D
oportet,& non hucusq; differre, sed prius curare hoc modo.
Curatio. Primùm quidem ab omnibus exercitijs dimidiũ auferatur. Cibis verò omnibus humidioribus ac frigidioribus vtatur, & potibus mollioribus ac dilutioribus. Vbi verò præterierint dies quinq;,tertia pars laborum ablatorum apponatur. Cibis verò iisdem vtatur.Post alios autem quinque dies, dimidium reliquorum laborũ apponatur. Et rursus post alios quinq;,omnes labores & leuiores & pauciores reddito,vt ne rursus excessus fiat.Nam his qui hæc signa perpetiuntur,labores maiores sunt quàm cibi. *Cur hæc fiant.* Adæquare igitur hæc oportet. Quidam verò non hæc patiuntur,sed aliqua ex his, aliqua verò non. In omnibus autem his signis, labores superãt E
cibos,& curatio eadẽ est. Et confert his calida lauare,ac molliter cubare,& semel atque iterum inebriari,verùm non vsque ad excessum,& venere vti,vbi excessus contigerit,& segnem esse ad labores.Deambulationes autem in totum nõ sunt faciendæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE INSOMNIIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

* F

Quæ per somnum fiunt.

Visquis de his quæ in somnis obueniunt rectè cõiectat, is magnam habere vim ad omnia, ipsa reperiet. Anima enim vigilat,& quum, quidem corpori inseruit,in multas partes distributa, non sui iuris est, sed partem aliquam singulis corporis partibus siue sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gressui, actioni, ac omni corporis facultati. Ipsa autem animæ cogitatio sui iuris non est. Quum autem corpus quiescit, anima in motu est,& corporis partes perreptans, doptans, domum suam guber

Gal. lib. de insomnijs
Videtur namque in somnijs a[ni]a profunda corporis ingressa, externis relictis sensibus, ea quæ corporis sunt dispositionis sentire, et om[n]e quæ recipit tanquam iam præsentia per istam imaginationem frui

A gubernat & omnes corporis actiones ipsa perficit. Nam corpus dormiens non sentit, ipsa verò vigilans cognoscit, ac visibilia videt, & audibilia audit, vadit, tangit, tristat, animaduertit. In summa, quæcunque corporis aut animæ munia, ea omnia anima ipsa in somno obit. Quicunque igitur hæc rectè iudicare nouit, magnam sapientiæ partem nouit. Quæcunque quidem igitur somnia diuina sunt, & quædam euentura significant, aut vrbibus, aut populo priuato, siue bona, siue mala, nõ ipsorum delictum, de huiusmodi sunt qui iudicant certam artem habentes. Quæcunque autem corporis affectiones sunt, & anima per ipsas repletionis aut euacuationis rerum à natura insitarum excessum, aut consuetorũ mu- *Quantũ sit somnia nouisse.* *Quæ coniectores non assequãtur.*

B tationem permonstrat, de his quidem itidem iudicãt, & partim assequuntur, partim aberrant, & de neutris rectè sentiunt, cur nam fiat: neque sciunt quando assequuntur, neque quando aberrant, cauere admonentes ne quid mali accidat. Atque hi non docent quomodo cauere oporteat, verùm dijs supplicare iubent. Et supplicare quidem decorum ac valde bonum est. Oportet autẽ etiam ipsum opitulari, & deos inuocare. De his igitur res hoc modo se habet. Quæcunq; insomnia mens hominis in noctem per somnũ offert de diurnis actionibus, & reddit quo modo facta sunt, ea quæ seria ac iusta in re per diem facta sunt, aut de quibus cõsilium initum est: hæc homini bona sunt, sanitatem enim significant propterea quod anima in diurnis consilijs perseuerat, neque *Sõnia perspicito.*

C repletione, neque euacuatione, neque aliqua alia forinsecus allapsa re, victa. Quum autem insomnia diurnis actionibus aduersantur, & de ipsis pugna oboritur, quum sanè hoc contigerit, turbationem in corpore significat. Et si quidem fortis fuerit, forte est malum: si verò leuis, debilius. De actione quidem igitur, an auertenda sit, siue non, nihil decerno. Verùm corpus hominis curari consulo. Repletione enim aliqua intus facta, secretio quædam contigit quæ animam perturbauit. Si igitur fortis fuerit contrarietas, vomitum facere cõducit, & cibos leues exhibere sensim adijciendo aliquid ad dies quinque, & deambulationibus multis ac velocibus sensim augescentibus vti, & exercitijs exerceri moderatis, pro ciborum assumptorum ratione. Si verò debilior fuerit cõtrarietas, detracto vomitu, tertiam sibi partem adime, atq; hanc *Quæ bona & contrã.* *Curatio.*

gal. qui in somnis [illegible] s
[illegible] se facere arbitrantur [illegible], quam [illegible]
nobis et ad defectus et ad excessus et qualitates
denique humorum respondeas [illegible]

sensim rursus ad dies quinque adijce, & deambulationibus D
preme. Sed & vocis exercitijs vtatur,& dijs supplicet,& turbatio ipsi sedabitur. At verò solem & lunam,& cœlū ac stellas,pura atque agilia solito more videre, singula bona sunt. Sanitatem enim corpori significant ab omnib. præsentibus. Verùm talem habitum præsenti diæta cōseruare oportet. Si verò quid cōtrariū his fiat,morbū quendā corpori significat: à fortibus quidem,fortiorem: à debilioribus verò,leuiorem. Et astrorum quidē exterior est in corpore circuitus,solis verò medius,lunæ autem ad cauitates. Quodcunque igitur horum astrorum extingui,aut lædi,aut disparere, aut sisti à circuitu suo videtur,iuxta illam ipsam partem morbum redundare significat:& si quidē ab aëre,aut nebula, aliquod ex ipsis astris pati quid horum vider, debiliorem: si verò ab aqua, E
aut grandine fortiorem. Significat autem secretionem in corpore humidam ac pituitosam factam esse,& in externam circunferentiam illapsam esse. Conducit itaq; huic & cursibus in omni vestitu vti multis,sensim augescētibus,vt quàm maximè exudet. Itē deambulationibus ab exercitio multis citra prandium vti,& detracta ciborum tertia parte, ad dies quinq; sensim adijciendo rursus exhibere. Si verò fortius videatur malum esse,etiam fomentis vti. nam per corporis cuticulam purgationem facere expedit, propterea quòd in externa circunferentia offensa ac læsio existit. Cibis verò vtendum est siccis,acribus,austeris, meracis, & laboribus maximè siccantibus. Si verò quid horum luna patiatur,reuulsionē F
intro facere conducit, vtiq; vomitu ab acribus, & salsuginosis,ac mollibus cibis,cursibus autem circularibus celeribus, & deambulationibus velocibus. Vtēdū & vocis exercitijs,& prandiū auferendū,cibiq; detractione,ac rursus appositione, eodem modo vtendum est. Ob id autem intro reuellendum est,quia ad cauitates corporis offensa apparet. Si autē sol tale quid pati videatur,fortius iam malū est, & difficilius exigi potest. Oportet autem in vtranque partem reuulsiones facere, & rectis cursibus,& curuis,& circularibus vti,& deambulationibus,& alijs laboribus omnibus. Ciborū autem detractione,ac rursus appositione, eodem modo. deinde vomere. & rursus sensim cibos augere, ad dies quinque. Si verò serenitate existente premantur hæc,& debilia esse videantur,

Sol, Luna, stellæ quid portendant in somno uisæ.

Quæ nutricatio.

Luna per somnum pati uisa quid portendat.

Quid sol.

A & præ siccitate à circuitu suo impediri, periculum significāt delabendi in morbum. Verùm oportet labores detrahere, & diæta humectione ac molli vti, & balneis ac ocio ampliori, & somno longo ac multo, donec malū sedetur. Si autē igneū ac calidum esse videatur quod se illis opponat, bilis secretionem significat. Si verò superata hæc dispareant ac euanescāt, periculum est ad mortem perueniēdi ex morbo. Si verò versa ac mutata hæc esse videantur, pręsentem statum in fugam verti significant. Fugere autem ipsa celeriter, esseque qui ea persequantur, periculum denunciant futuræ insaniæ hominis, si non curatus fuerit. Omnibus autem his conducit, vt veratro purgati, optimā victus rationem instituāt. sin minùs, B vt victu ad aquam tendente vtantur. vinum verò nō bibant, aut omnino album, tenue, molle & aquosum. Abstineāt autē ab acribus, resiccantibus, calfacientibus, ac salsuginosis. Laboribus secundum naturā plurimis vtantur, & cursibus in vestitu plurimis. Frictio verò ne fiat, neq; lucta, neq; volutatio in puluere. Somnis vtatur mollibus, & in ocio degat, exceptis laboribus naturalibus, à cœna deambulet. Bonū est & fomentis vti, à fomentis verò vomere, per triginta verò dies nō repleatur. Quum autē repletus fuerit, bis in mēse vomat à dulcibus & aquosis ac leuibus. Quæcūq; autem ex his aliàs aliò præ nulla necessitate errant, animæ turbationē quandā præ cura significant. Confert autem huic ocium, & animum conuerti ad spectacula, maximè risum mouentia: quod si fieri nō C possit, ad id ex quo ad biduum aut triduum maximè voluptatem capiat, & sedabitur. Sin minus, periculum est delabendi in morbum. Quæcunq; astra ex circūferentia excidere videntur, suntq; pura & splendida, & vltrà ac prorsum ferri videntur, sanitatem significāt. Quicquid enim in corpore parū ex circuitu excernitur secūdum naturā, à vespera in aurorā: id ipsum rectè habet. Nā & quę in vētre secernūtur, & quę in carnē eructātur, omnia ex circuitu ac circūferentia excidunt. Quæcunq; verò nigra & obscura sunt, & ad vesperā ac occasum ferri vidētur, aut in mare, aut in terrā, aut sursum, ea magis morbos significāt. Et quæ quidē sursum feruntur, fluxum capitis significant. Quæ verò in mare, ventris morbos. Quæ in terram, tubercula maximè significāt ex carne enascentia. His cōducit tertiā cibi partē detrahere, & à vomitu, ad dies quinque

Diuersitate somniorū obseruatio.

Pura uidere astra quid portendat.

quinque eandem rursus sensim adijciendo exhibere, in alijs D autem quinque diebus cibos omnes assumere,& vomitu facto, rursus eodẽ modo cibus sensim auctus exhibeatur. Quęcunq; verò ex his pura & candida in cœlo exhęrere videbuntur, sanum esse significant, quia quod in hominem descendit ex æthere est. Tale autem videt anima, quale sanè descenderit. Quæ autem nigra fuerint,& non pura, neque conspicua, morbum significant, non propter repletionem, neq; euacuationem: sed forinsecus inductum. Huic cõfert cursibus circularibus velocibus vti, quo quàm minima corporis colliquatio fiat,& spiritu quàm densissimo vtens, id quod inductum est excernat, à cursibus autem deambulationibus celeribus vtendum est. Victus autem mollis & leuis ad dies quatuor E offeratur. Quicquid porrò à deo accipere quis sibi videtur purum, bonum est ad sanitatem. Significat enim ea quæ in corpus ingesta sunt pura esse. Quicquid verò huic contrariũ videre quis putat, non est bonum. Morbum enim in corpus venisse significat. Oportet igitur velut priorem etiam hunc curari. Si quis se complui putet clementi cœlo, aqua molli,& non valde madefieri, neque vehementem tempestatem ingruere, bonum est. significat enim moderatum ac purum spiritum ex aëre ingressum esse. Si verò vice versa, valde complui quis sibi videatur, & tẽpestatem ac turbinem esse, idque aqua non pura, morbum designat à spiritu qui in ipso est. Verùm oportet etiam hunc simili diæta vti, & omnes hos pauco cibo ali. De significationibus quidem igitur F astrorum sic iudicare oportet, prouidereq; ac diætam statuere,& dijs supplicare, in secundis quidem rebus Soli, Ioui cœlesti, Ioui possessori, Mineruæ opulentę, Mercurio, Apollini. In contrarijs verò, dijs malorum auersoribus,& terræ, & heroibus, quo mala ac grauia omnia auertat. Cæterũ & hæc sanitatem præsignant. Nimirum ea quæ in terra fiunt, acutè videre,& audire,& securè iter facere,& securè ac citra timorem currere,& videre terram leuem ac probè cultam, & arbores florentes, fructuosasque ac satiuas, & flumina solito more fluentia,& aqua pura, neque copiosiore, neque pauciore quàm cõueniens est. Item fontes & puteos eodem modo.

Quid puritas aëris.

Cùm deus qui dat.

Quid pluuia serena.

Quibus dijs supplicãdũ. Diuersa uisa.

Hæc omnia sic visa, sanitatem homini desigñat,& corpus rectè habere, omnesque circuitus, & exhibitiones ciborum, ac secre

A ac secretiones, integras esse. Si verò quid his contrarium videatur, detrimentum aliquod in corpore significat. Et visus quidem ac auditus læsus, morbum circa caput significat.

Itaque matutinis deambulationibus, itemque à cœna pluribus vtendum est, ad superiorem diætam. Cruribus verò læsis, vomitibus reuellendum est, & lucta ampliore vtẽdum, vltra superiorem diætam. Terra autem aspera, carnem non puram significat, quare deambulationibus ab exercitijs pluribus vtendum est. Arborum verò sterilitas, seminis humani corruptionem indicat. Si igitur folia arboribus decidant, ab humidis ac frigidis corpus læditur. Si verò floridæ sint arbores, verùm infructuosæ, à calidis & siccis, hæc igitur per diætam frigefacere ac humectare oportet, illa verò siccare ac calfacere. Flumina autem non solito more fluentia, sanguinis circuitum significant, & auctiora quidem fluentia, excessum: imminuta verò, defectum. Oportet itaque per diætam hunc quidem augere, illum verò imminuere. Non pura autẽ fluentia, turbationem significant, quæ à cursibus circularibus & deambulationibus, corpore per densum spiritum moto, purgatur. Fontes verò & putei commoti conspecti, flatus circa vesicam significant, quos medicamentis vrinã cientibus expurgare oportet. Mare perturbatum, ventris morbum significat, sed oportet aluum mouentibus, leuibusque ac mollibus expurgare. Terram aut domum moueri videre, sano quidem viro debilitatem significat, ægrotanti verò sanitatẽ, & ex præsenti statu transmotionem. Sano itaque transmutare diætam conducit, Itaq; primùm vomat, & rursus, vbi paulatim cibum assumpsit, à præsenti enim diæta totum corpus mouetur, debili verò eadem diæta vti conducit. Nam corpus ex præsenti statu transit. Terram ab aqua aliqua aut mari inundatam videre, morbum significat, humiditate multa in corpore existente. Verùm oportet vomitibus, & prandij detractione, & laboribus & sicco victu vti, deinde sensim adijciendo, ac modico cibo renutrire. Sed neque nigram, neque combustam terrã videre bonũ est, sed periculum est delabendi in fortem ac lethalem morbum. Siccitatis enim excessum in carne esse significat. Verùm oportet & labores detrahere, & cibos qui sicci & calidi, & acres ac vrinam cientes sunt: nutrireq; ptisanæ succo decocto, & omnibus mollibus ac leuibus

Medela.

B

Cursus fluminis per somnum uisus quid uelit.

Fontes, putei.

Mare.

Motus terræ uel domus.

C

Terræ inũdatio.

Terræ nigræ perustæque somnium bonũ non est.

bus modicis:& potu vti aquoſo, albo, copioſiore: & balneis D multis calidis, ſed ieiunus ne lauet, molliter cubet ac dormiat,& in ocio degat,frigus & ſolem vitet. Supplicet autem terræ, & Mercurio, & Heroibus. Si verò in ſtagno, aut in mari, aut in fluminibus natare quis ſibi videatur, nō eſt bonum,humiditatis enim exceſſum ſignificat. Confert autem huic & diæta ſicca, & laboribus vti, febricitanti verò id bonū eſt,extinguitur enim caliditas ab humoribus. Quicquid porrò quis circa ſeipſum videt ſolito more fieri, ad naturam ſuiipſius,neq; maius,neq; minus,bonum eſt ad ſanitatem. Et veſtitum album indutū eſſe, & calciamentū pulcherrimum, bonum eſt. Quicquid verò membris maius fuerit,bonū non eſt, ſed neque quodcunque tandem fuerit minus: & oportet E hoc quidem per diætam augere,illud verò minuere. Nigra autem morboſiora ſunt,& periculoſa. Mollire itaq; oportet & humectare. Noua quoque tranſmutationem ſignificant. Mortuos videre puros in veſtibus albis,bonum eſt,& accipere aliquid ab ipſis purum,bonum eſt.Sanitatem enim ſignificat corporū,& ſalubritatem ingeſtorū,à mortuis enim nutrimenta,& incrementa,ac ſemina fiunt.Hæc autem pura in corpus irrepere,ſanitatem ſignificat. Si verò contra quis videat ipſos nudos,aut nigris veſtibus indutos, aut non puros, aut aliquid accipientes,aut ex domo portantes,non eſt commodum.Morbum enim ſignificat,quæ enim in corpus ingeruntur, nociua ſunt. Verùm oportet curſibus circularibus & deambulationibus depurgari, & alimēto molli ac leui à vo- F mitu ſenſum nutriri.Quæcunq; verò formæ peregrinæ corpora in ſomnis apparent,& hominē perterrent, ciborum inconſuetorum repletionem, & ſecretionē, & bilis ſupernè ac infernè eruptionē,& morbum periculoſum ſignificant. Verùm oportet vomitum facere,& ad dies quinq; cibos quamleuiſsimos non multos, neque acres, neque ſiccos, neque calidos ſenſim adijciendo accipere, & laboribus naturalibus maximè vti, exceptis deambulationibus à cœna. Vtendum etiā balneis ac calidis lauacris, & ocio. Solem verò & frigus vitet. Si verò quis per ſomnum edere aut bibere conſuetos cibos ac potus ſibi videatur, inopiam alimenti ſignificat, & animæ triſtitiam. Et ſi carnes robuſtiſsimas quis edere ſe putet,maximum alimēti exceſſum deſignat.Si verò debiliſſimas,

Natatio quid portendat.

Veſtis calciamentiq́ſomnia.

Nigra.

Noua.

Mortui.

Corpora formæ peregrinæ.

Comeſtio potatioq́.

Carnis comeſtio.

A ſimas, minorem. Quemadmodũ enim id quod editur bonũ eſt, Sic etiam id quod videtur. Cibos igitur detrahere conducit. Nam alimenti exceſſum hoc ſignificat. Sed & panes ex caſeo ac melle facti per ſomnum comeſti, ſimiliter ſignificant. Aquam autem puram bibere bonum eſt, reliqua omnia nociua ſunt. Quæcunque homo ex conſuetis ac familiaribus ſe videre putat, ea animę concupiſcentiam ſignificant. Quæcunque verò fugit perterrefactus, ſanguinem ſiſti ac præ ſiccitate coërceri ſignificant. Confert itaq; frigefacere ac humectare. Quum verò quis pugnat, aut pungitur, aut ab alio ligatur, ſecretionem circuitui contrariã corpori contigiſſe ſignificat. Conducit igitur vomere, & attenuare ac B deambulare, & cibis leuibus vti, & à vomitu ad dies quinq; ſenſim renutrire. Quin & oberrationes & aſcẽſus in ſomnis viſi, grauia ſignificant. Fluminum tranſitiones, & hoſtes armati, monſtra formæ peregrinæ, morbum aut inſaniã ſignificant. Confert itaq; his qui talibus in ſomnis vexantur, cibis modicis vti leuibusq; ac mollibus, itemq; vomitibus, atq; ſic ſenſim rurſus ad dies quinque cibum exhibere. Vtendum & laboribus naturalibus multis. præterquã à cœna, Calida lauacra, & ocium, frigusq; ac ſolem vitent. Qui igitur his quemadmodum conſcripta ſunt vtetur, vitam ſanus deget, & inuenta eſt ſanè à me hæc ipſa diæta, quantum poſsibile eſt humano ingenio excogitare, dijs auxiliantibus.

Aquæ potio.

Diuerſa ſomnia aſpicito.

Inuentum Hypocratis.

C HIPPOCRATIS COI LIBER DE ALIMENTO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Hunc librum Galenus Hippocratis eſſe negat. Sed tamen non alicuius plebei ac uulgaris hominis eſſe dicit, & fortaſsis ipſius Theſſali. Quidam Herophilum autorem putant.

Alimentum

Limentum & alimenti species, vnum & multæ, vnum quidem, quatenus vnum genus est. Species verò humiditate ac siccitate finitur, & in his formæ, ac quantitas est, & ad quædam, & ad tot. Auget autem, & corroborat, & incarnat, & assimilat, & dissimilia facit quæ in singulis sunt, iuxta vniuscuiusque naturam ac facultatem quæ ab initio adest. Assimilat autem pro viribus, quum id quod superingeritur superatur, id verò quod prius inest superat. Exile autem fit aliquando quidem prius, in tempore dissolutum aut insuper appositum, aliquando verò posterius, in tempore dissolutum aut appositum. Destruit autem vtrunque in tempore & post tempus, id quod extrinsecus assiduo superingestum est, & per multum tempus omnibus membris solidè implicatum est, & propriam quidem formam producit, priorem verò aliquando autem & priores, destruit. Facultas porrò alimenti peruenit & ad ossa, & ad omnes partes, & in neruum, & in venam, & in arteriam, & in musculum, & in pelliculam, & carnem, & pinguedinem, & sanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & medullam spinalem, & interanea, omnesq; ipsorum partes, & sanè etiam in caliditatem, & spiritum, & humiditatem. Alimenti verò & id quod hoc nutrit, alimentum est, & quod velut nutrimentum est, & quod nutrimentum futurum est: Principium autem omnium vnum est, & finis omnium vnus, & idem finis est atque principium: & quæ particulatim in alimento probè, & malè distribuuntur. Probè quidem, quæ prædicta sunt. Malè verò, quæ contrarium his ordinem habent.

Ciborũ uit.

Succorum uit.

Succi varij, & coloribus, & viribus, & in detrimentum, & in vtilitatem, & neque lædentes, neque commodantes, & multitudine, & excessu, & defectu, & implicatione, aliquorum quidem, aliquorum verò non. Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant, & frigiditatem lædunt ac iuuant, & facultatem lædunt ac iuuant. Facultatis autem variæ naturæ sunt. Succi corrumpentes & totum, & partem, & forinsecus ac intrinsecus, spontanei & non spontanei, Nobis quidem spontanei, causæ verò non spontanei.

Rursus

A Rursus autẽ caussæ, aliæ manifestæ, aliæ obscuræ, & aliæ possibiles, aliæ impossibiles. Natura omnibus subuenit. Ad hãc verò forinsecus quidẽ cataplasma, Illitio, Vnguentũ, Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta eandem rationem & Adstrictio, & vlceratio, & morsus, & corrosio. Intrinsecus verò & quædam ex prædictis, & suprà hæc caussa obscura, & parti & toti, & alicui & non alicui, excretiones ventris secundum naturam, item vrinam, sudoris, saliuæ, muci, vteri, iuxta hæmorrhoidas, verrucam, lepram, tuberculum, carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex cole, secundum naturam, & præter naturam, discrimina horum alijs iuxta aliam rationem, aliquando etiã aliter. Vna natura sunt hæc omnia, & non vna. Multæ naturæ

Caussæ uariæ.

Caussa non semper [illegible] tet.

B sunt hæc omnia, & non vna. Medicina sursum & deorsum, & neque sursum, neque deorsum. In alimento medicina, optimum. In alimento medicina malum. Malum & optimũ ad aliquid. Vlcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, vlcera capitis manantia, impetigo, vitiligo, lentigo, aliquãdo lędit, aliquando prodest, aliquando neque lædit, neque prodest. Alimentum, non alimentum. Si nutrire nõ potest, nomen est alimentum, non opus. Opus & res est alimentum, nõ nomẽ. In pilos alimentum, & in vngues, & in extremã superficiem intrinsecus peruenit. Forinsecus alimentum ex extrema superficie, ad intima peruenit. Confluxio vna, conspiratio vna, Consentientia omnia. Iuxta totius quidẽ corporis naturam omnia, iuxta partem verò, partes in vnaquaq; parte ad opus. Principium magnum ad extremam partẽ peruenit. Ex extrema parte ad magnum principium peruenit. Vna natura,

Medicina uaria.

Alimẽtũ.

C esse, & non esse. Morborum differentiæ, in alimẽto, in spiritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in neruo, musculo, pellicula, osse cerebro, medulla spinali, ore, lingua, stomacho, siue gula, ventre, intestinis, septo transuerso, peritonæo membrana aluum ac intestina amplectente, hepate, splene, renibus, vesica, vtero, cute. Hæc omnia & singulatim & particulatim. Magnitudo ipsorum magna, & non magna. Signa, titillatio, dolor, ruptura, mens, sudor, vrinarum subsidẽtia, quies, iactatio, visus, imaginationes, morbus arquatus, singultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus. & ex his

Mira & breuis discursio membrorum.

Signa languentis.

& ex alijs naturalibus, & quæcunque alia huiusmodi ad detrimentum & vtilitatem procedunt. Labores totius & partis. Et magnitudinis signa, alterius ad maius, alterius ad minus, & ab vtrisque ad maius, & ab vtrisque ad minus. Dulce non dulce, dulce ad potentiam, velut aqua. Dulce ad gustum, velut mel. Signa vtrorunque, vlcera, oculi, & gustus, & in his magis & minus. Dulce ad visum, & in coloribus, & in alijs mixturis. Dulce magis & minus. Raritas corporis ad perspirationem, quibus amplius aufertur, saniores sunt. Densitas corporis ad perspirationem, quibus minus aufertur, morbidiores. Qui probè perspirant, debiliores & saniores sunt, & à morbis facilè reconualescunt. Qui malè perspirãt priusquã ægrotent, fortiores sunt. Vbi autem ægrotarunt, difficilius à morbis reconualescunt. Hæc autem & toti parti. Pulmo contrarium corpori alimentum trahit, reliqua verò omnia idem. Principium alimenti spiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua respiratio. Principium alimenti & humidi & sicci, os, gula, venter. Verùm antiquius & primordiale alimentum, per abdomen vmbilicus. Radicatio venarũ hepar. Radicatio arteriarum cor, ex his aberrant in omnia sanguis & spiritus, & color per hæc meat. Vis vna & non vna, qua omnia hæc & alia gubernantur, alia quidem ad vitam totius & partis, alia ad sensum totius & partis. Lac nutrimẽtum, quibus videlicet secundum naturam alimentum est, alijs verò non. Alijs autem vinum alimentum est, & quibusdã non alimentum. Et carnes, & aliæ multæ alimenti species, & iuxta regionẽ & iuxta consuetudinem alunt, partim ad augmentum, & ad esse, partim ad esse solum, velut in senibus. Quædam verò supra hæc, etiam ad robur. Dispositio Athletica non est à natura. Habitus sanus melior in omnibus. Magna est res quantitas ad vires solerti ratiocinatione adoptata. Lac & sanguis alimenti sunt redundantia. Circuitus ad multa consoni sunt, ad fœtum eiusq; alimentum. Rursus autem sursum repit in lac, & in alimentum, & ad infantem. Viuificantur non animalia, viuificantur animalia. Viuificantur partes animalium. Naturæ omnium nullo doctore vsæ sunt. Sanguis alienus vtilis. Sanguis proprius vtilis. Sãguis alienus nociuus. Sanguis proprius nociuus. Humores proprij nociui. Humores alieni nociui. Humores alieni cõducibiles.

Signa obseruanda. *Varietas consideranda.* *Pulmo.* *Alimenti principium.* *Venarũ sedes & arteriarum.* *Lac.* *Vinum.* *Sanguisua riat.*

D E F

A ducibiles. Humores proprij conducibiles. Consonans dissonans est. Dissonans consonans est. Lac alienum bonum. Lac propriùm nociuum. Lac alienum nociuum. Lac proprium commodum. Cibus iuuenibus facilè ac leuiter putrefactus. Senibus verò ad summum transmutatus. His qui in vigore ætatis consistunt, impermutabilis. Ad figurationem, soles triginta quinque. Ad Motum, septuaginta. Ad perfectionem, ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam, quadraginta quinque, ad motum, septuaginta sex, ad exitũ, ducenti & decem. Alij sic. Ad formam, quinquaginta, ad primum saltum, centum, ad perfectionem, trecenti. Alij sic. Ad discriminationem, quadraginta, ad transitum,

Lac uariat.

Digestio per ætates.

Partus conformatio.

B octoginta, ad elapsum, ducenti quadraginta. Non est, & est. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, secundum totũ, & secundum partes. Non multò autem plures aut pauciores, pauciores verò tot, & quæcunque alia his similia.

Ossium alimentum ex confractione. Naso bis quinque. Maxilla & clauiculæ, & costis duplicia, cubito triplicia. Tibiæ & brachio quadruplicia, femori quintuplicia. Et si quod in his plus aut minùs potest. Sanguis humidus & sanguis solidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis solidus malus.

Quota ossium coalescentia.

Sanguinis alia uariatio.

Ad aliquid omnia mala & bona sunt. Via sursum deorsum vna. Potentia alimenti melior quàm moles. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & in siccis detrahit & apponit idem, & alteri quidem aufert, alteri verò

Cibariorũ uariatio.

C apponit idem. Venarum pulsationes, & respiratio spiritus, iuxta etatem, & consonantia & dissonantia sunt, & morbi & sanitatis signa, & sanitatis magis quàm morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Alimentum enim etiam spiritus est.

Pulsus spiratio, signa sanitatis & morbi.

Humidum alimentum magis facilè transmutatur quàm siccum. Siccum alimentum faciliùs transmutatur quàm humidum. Alimentum quòd ægrè alteratur, ægrè consumitur. Quòd facilè apponitur, facilè consumitur. Et quicunque veloci appositione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum. Quicunque verò adhuc velociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habent, solido alimento vtantur. Musculi solidiores ægrè magis quàm alia colliquescunt, excepto osse & neruo. Quæ denudata sunt, ægrè transmutantur, & secundum ge-

nus ipſa ſeipſis fortiora ſunt quàm pro re ipſa: propterea D ipſa ſeipſis ægrius colliqueſcunt. Pus ex carne, purulentũ ex ſanguine, & ex alia humiditate. Pus vlceris alimentũ. Pus alimentũ venæ, arteriæ. Medulla alimentum oſsis, propterea callo obducũtur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti vehiculum eſt.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HVMIDORVM SIVE LIQVIDORVM VSV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

*

Aqua.

Qua potabilis, ſalſuginoſa, mare, potabilis quidem in officina medica optima. Nam & ferramentis & æramentis optima, & medicamentis plurimis inueteratis communiſsima. Verùm ad corpus noſſe oportet, quòd hæc aut madefacit, aut frigefacit, aut calfacit. Aliter verò nulli commodat, aut detrimento eſt potata. F Vbi modica potabili in ſpongia veteris, optimum oculis eſt. *Oculorum medela.* Cutis ipſa supernè exulceratur calidæ aſperſione. Fomentum corporis totius aut partis. Cutis duræ mollitio, diſtente laxatio, neruorum, carnium, humorum ſub cutem effuſio, ſudoris ſecretio. Humectare prolutione, velut nares, veſicam, flatus. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuere, colorem reuocare, colorem diſpergere. Somniferum & in caput, & in alia, conuulſionum, tenſionum, mitigatiuum dolores ſtupefacit auris, oculorum, & quæcunque talia, frigida calfacere, velut pix vlceribus, præterquàm à quibus ſanguis erumpit, aut erupturus eſt, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola ſunt medicus, Capitis grauitati. Moderatio in vno quoque, ne vltra

torq

torqueamus, velut calida corpori, ex excessu in vtranq; partem, vt ab vtraque non aberret, coniectatione ex detrimento, aut inutili facta, velut in tepida. Oportet enim detrimentis aut vtilitatibus etiam si sint vti, vsquequo iuuent, aut donec lædant. Madefactio itaque & humectatio, debile quid est. Frigefactio verò & calfactio, forte: velut ex sole. *Madefactio.*

Verùm frigida calida existens, velut potabilis aqua, debile quid est. Calida autem ne vlterius pergat, vt vrat. Indicat autem de his ipse ægrotus, exceptis mutis, aut leuiter sydera tis, aut stupefactis, aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis. his enim hæc sensu non percipiuntur. Nam non sentiunt hi perusti. Itemque profundæ ac magnæ *Frigefactio* *Calfactio.*

B luxationes. Iam verò etiam pedes deciderũt perfrigerati, ex calidæ perfusione. Sed his corpus perfusi iudex est, similiter etiam frigidæ. Harum aut vtrarumq; paucitas, debile quid est. Multitudo verò, forte. veruntamen sinere oportet, donec fiat id cuius gratia fiunt. anteà verò quàm postremũ fiat, cessandum est. Harum porrò vtraque lædit, & calida quidem ampliùs ea vtentibus has læsiones inducit, carnium effœminationem, neruorum debilitatem, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia hæc ad mortem. Frigida verò conuulsiones, tensiones, nigrores, rigores febriles. Mediocritas quidem extra noxam est. Reliqua verò lædunt ac prosunt, velut relatum est. Voluptatibus, & iucunditatibus, & doloribus ac molestijs, prout singula ex ipsis conueniũt, ita sa- *Calida copiosius utẽtes quid patiuntur.*

C ni apparent. Corpus tegi ac velari adsuetum, quicquid insuetũ est, quicquid longissimè à familiari calore abest, & peregrino frigori propinquissimũ, id ipsum auersatur: & propterea sanè calida gaudet, & ferre potest. Cerebrũ & quæ ab hoc oriuntur, frigida quidem tristantur, calida verò gaudent, si sanè frigidius & solidius à natura fuerit. Propterea ossibus, dentibus, neruis frigida inimica, calida verò amica, quia ab illa conuulsiones, tensiones, rigores febriles, quæ sanè frigida facit, calida verò sedat. Ob id etiam à calida voluptates, & illecebræ, à frigida verò dolores & auersationes Ideoque spina, pectus, dorsum, præcordia, magis frigida aggrauantur calida verò gaudent, & ferre ipsam possunt. propterea sanè spina, pectus, dorsum, præcordia, contraria perpessa sunt, quia sunt cõtraria. Propterea sanè in hoc loco an- *Ossibus dentibus neruis frigida inimica.*

xietatem ex calida obortam, frigida ſedat. propterea ſanè D
frigidæ potu gaudet. propterea ſanè cibis calidis delectatur. propterea ſanè & in animi deliquijs frigidã extremis partibus affundere prodeſt. Quòd autem poſteriores partes calidam magis ſufferũt quàm anteriores, quæ relata ſunt in cauſa ſunt. Quòd verò etiam frigidæ, rectè habet. Nam & extremæ partes anteriores ſunt, & tegi non adſuetæ: velut etiam interna pars ſe habet ad externam. Cogitãdum autem quòd vtraque in vnoquoque corpore potior eſt externa cute, quæ & ſibijpſi, & neruo ſanguineo cõtinua ac cohærens, eo quod extrà proprium calorem, in externo frigore eſt, ab vtriſque frequenter ſuperatur, & vtriſque frequenter opus habet, frequentius autem calida ad voluptatem. Perpetiuntur autem E
& extremæ partes tale quid, quare citò multa percipiunt, tardè autem primùm attolluntur. Et venæ quoque aliæ prius, aliæ poſterius. Atque ſic omnia apparent, & vbi frigeſiunt extremæ partes, & vbi caleſiunt, in vaſorum euacuationibus, in animi deliquijs. Et iuxta rationem meritò etiã venas ſequuntur, ea quæ ab his eueniunt. Et calefacit primùm calida velut in manibus, internas partes. At vlcera calida gaudent ex confeſſo, quia tegi adſueta ſunt. Meritò itaque altera grauatur. Meritò igitur & ipſæ venę, quia ſunt in calido. Meritò etiam ipſe thorax, & ventriculus ipſe à frigida ſuperatus, moleſte fert, & mortem minatur, quia maximè deſuetus eſt. Verum plurimum abeſt ab eo vt patiatur: propinquiſsima autẽ F
inter ſe ſunt, egere, & pati. Meritò igitur frigidæ potu delectatur. Et ſic conſentiunt inter ſe omnia hæc. Quòd verò omnia deſquamata & ambuſta in ſuperficie, nõ valde tegi adſueta, maximè frigidã moleſtè ferũt, par eſt. Citiſsimè enim ſuperantur. Et profundiſsima ſi ſuperentur, maximè vtique grauentur. deinde etiam natura neruoſa participant. Quoniam imus venter calida delectari videtur, conſiderandus locus eſt, & poſteà extremæ partes, & veſica, & genitales partes, & virilis membri glans natura frigidior eſt, quã quis putat. Surſum enim non deorſum exilit caliditas: & propterea calida delectatur. Conſiderandum etiam, quòd poſt calidam *Corpus frigeſcere magis poſt.* frigeſcit corpus magis perfrigeratum: poſt frigidam verò recaleſcit magis cõtrarium: velut etiã aquæ frigefaciẽdæ & calefaciendæ ſunt, propter tenuitatẽ. Et ꝙ poſt calidã dureſcit corpus

A corpus magis resiccatum, velut oculi post frigidam. Altera enim similis est aëri ambiēti, altera non. Mare pruriginosis, & qui ab acribus humoribus vellicantur prodest, vt & lauēt, & foueat ex calido. Qui verò nō adsueti sunt, aliquantū læduntur. Verū ad vlcera, & ambusta, ac desquamata, & quæcūque talia, contrarium est. Aptum est autem puris. Bonum est & ad attenuandū, & ad piscatorum vlcera. Hæc enim neque suppurantur, si non vellices: & ad vlcera cuniculosa, & depascentia proserpendo sedat ac sistit, velut sal, salsugo, nitrum. Omnia autem hæc si quis parum vtatur, irritant: si excellenter, bona sunt. Melius autem est calidum ad plurima. Acetum ad corpus & articulos, simile est mari, & potentius, ad *Acetū quā vim habeat.*

B perfundendum & ad fomentum: & ad vlcera recens vulneratis, & ad sanguinis grumos, vbi nigredines sunt in pudendis, collutio est ad aures, & ad dentes. Callido autem hæc fiunt, & alia, sed & ex tempore coniecturam facere oportet. Eliquat velut sal, & vt alia quæ impetigini, lepris ac vitiligi nibus conducunt, affusum ad calidū solem. maximè verò cōducit vnguibus leprosis. Superat enim post tempus. verrucas formicarias attenuat, & sordes in auribus sanat. Mollit autem & corpus, & multos alios locos, si nō odor offenderet, & maximè mulieres. Valuerit & ad podagram, si nō corpus vulneraretur. Eadem etiam fex aceti facit. Vinum dulce ad *Vinūdulce.* diuturna vulnera cōmodum est asiduè vtenti. Sed & ad medicamentorum potionem. Austerum autem & album, & ni-

C grum vinum, frigidum ad vlcera commodum est, frigidum propter caliditatem. Lanæ quæ frigiditatis gratia, aut perfunduntur, aut induuntur, aut intinguntur, aquam frigidissimam postulant. Quæ verò adstrictionis gratia, vinum nigrum etiam lanas aspergere potest, velut etiam betarum folia, aut linteola intinguntur, in plurima quibus adstrictio inest, velut sunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora sunt, aut friabiliora, velut hedera & rubus, rhus coriarius, saluia: & in ea quæ mollire oportet, velut farina cocta. Aqua frigida prodest papulis rubicundis, quales alia atque alia parte sublatæ erumpunt, quales per splenia attractoria emergunt: In carnosis verò & tenera carne præditis subrubicūdæ sunt: in nigris autem rotundæ, dothienes hoc est furunculi appellatæ, & quales in ipsis calidis lauacris oboriuntur, & *Aqua frigida.*

mulieribus ex menſium ſub cutem recurſu fiunt, & ab irritamentis cutis, aut inſolita veſtimentorum aſperorum geſtatione,& ex ſudoris exitu,aut vbi quis ex frigore,derepente ad ignem, aut calida lauacra acceſsit. Nam ſi hæc poſterius fecerit, nequaquam amplius erumpunt. Alioqui quæ ex frigore fiunt, aut quæ exaſperantur inſtar milij, deinde exulcerantur, eas frigida lædit. Calida verò prodeſt. Tumores in articulis, & dolores ſine vlcere, ac podagricos, & conuulſa, plurima ex his frigida multa affuſa leuat ac extenuat,& dolorem torpefacit. Torpor autem moderatus,dolorem ſoluit. Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis, reſolutis, ante ac retro diſtentis, conuulſis, talia accedunt, diſtentiones, tremores, leues ſiderationes: Talibus laxatis, claudicationes, torpores, vocis interceptiones, ad talia, excretiones per infernas partes ſuppreſſæ. Cauendum autem eſt in frigidæ vſu, ne modum excedamus. Articulos induratos, aut ab inflammatione aliquando oborta, aut à diſtortione, operæprecium eſt ſanare, aqua calida in vtriculum infuſa. Manum deligare,& oculos lachrymas lenit,ita vt ad acres,ſtillamẽtum lene infundat quis,vt ne ſalſuginoſa contactu lædat. Et foſſulis vlceribus oculorum elotio prodeſt,& repletio ad naturam reducens. Calida oculis cõuenit,doloribus,ſuppurationibus,lachrymis mordacibus, ſiccis omnibus. Frigida doloris exortibus,valde rubicũdis, & qui collectiones tuberculorũ iuxta venas habere ſolẽt,qualia ſunt vlcuſcula capitis manantia,circa thoracẽ, & alia dura. Verùm podici & vtero non valde commoda eſt,neq; ſanguinem in frigore mingẽtibus. Vlceribus quidẽ frigida mordax,cutem obdurat, doloroſa non ſuppurari facit, liuefacit, nigrefacit,rigores febriles facit,cõuulſiones,ante ac retro diſtenſiones. Quandoq; verò in hac diſtẽtione,ſine vlcere iuueni carnoſo,media æſtate,multæ frigidæ aquæ effuſio,caloris reuocationem facit. Calor autem hæc ſoluit. Callida ſuppuratoria eſt, non in omni vlcere,maximum ſignum ad ſecuritatem, cutem mollit,attenuat,dolorem eximit, rigores, conuulſiones,ante ac retro diſtentiones lenit, capitis grauitatem ſoluit, plurimùm autem conducit oſsium fracturis, magis autem denudatis, & ex his maximè his qui in capite vlcera habent, & quæcunque præ frigore, aut moriuntur,

Tumores articulorũ.

Calida.

Frigida.

D

E

F

loca ing. de podagricis afectibus sub nec 198. 291 334. 345. 397 411. 416 514 144

A tur, aut vlcerantur : itemque in vlcerationibus voluntarijs ac inuoluntarijs, qualia sunt desquamata : herpetibus serpendo adedentibus, denigratis aut in gingiuis, aut in aure, aut in sede, aut vtero. His omnibus calida amica est ac iudicatoria. Frigida verò inimica & occidens, præterquam in quibus sanguinem fluxurum esse timor est. Atque hoc modo vtendum est liquidorum perfusionibus, inunctilium illitionibus, foliorũ impositionibus, aut linteolorũ cataplasmatis, quæcũq; aut frigiditate, aut caliditate prosunt, aut nocẽt.

B HIPPOCRATIS COI LIBER DE HVMORIB.

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Genuinum Hippocratis librum hunc esse Galenus dicit. Verùm quædam insunt ad extremam dictionis breuitatem contracta: quædam rursus ultra modum extẽta.

C

Mpetus & ferocitas humorum, vbi non reciprocatio humorum est, velut florũ, ducendus est quà repit per conuenientes ac commodas regiones, exceptis his quorum maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut aliò quò oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas, pilorum nuditas, viscerum vacuitas, infernis repletio, supernis alimentum, mutatio sursum, mutatio deorsum. Spontanea sursum & deorsum, quæ prosunt & lædunt. Cognata species, regio, mos, ætas, tempus, constitutio morbi, excessus, defectus. Quibus quantum

Difficilis humorũ dissertatio.

Considerãda medico.

deficit, aut nõ, medela, declinatio, deriuatio, in caput, in obliqua, quà maximè repit, aut reuulsio in supernis deorsum, in infernis sursum. aut siccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus superna, aut eluitur, aut quibusdam mitigabitur. humores effusi ne intro reuellantur, sed secretiones siccentur. Turbatio, infusio per sedem, pelluuium, quibus abscedit ad sedem, vnde exoluitur aut medicamentum, aut vlcus, aut humor aliquis compactus, aut eruptio pustulosa, aut flatus, aut cibus, aut animalculum, aut æstus, aut alia quædam affectio. Consideranda hæc, spontanea desinentia, aut velut ab exustione excitatæ bullæ, in quibus qualia lædunt aut prosunt. Figuræ, motus, eleuatio, & rursus subsidentia, somnus, vigilia. Quæ facienda, aut impedienda, cito assequi. Castigatio per vomitum, infernè per exitum, aut sputũ, mucum, tussim, ructum, singultum, flatum, vrinam, sternutationem, lachrymas, pruritus, euulsiones, contactus, sitim, famem, repletionem, somnos, labores, ocium, corpus, mentem, disciplinam, memoriam, vocem, silentium, vteri purgationem. Quæ supernè erumpunt ac torquent, pinguia, intemperata ac meraca, spumosa, calida, mordacia, æruginosa, varia, ramentosa, fæculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, sicca. Quæcunque circumfluunt, ferendi facilitatem contemplari oportet, itemq; difficultatem, priusquam periculũ veniat. Item quæ sedare non oportet. maturatio, descensus eorum quæ infra sunt, redundantia & fluctuatio eorum quæ supra. & quæ ex vteris, & in auribus sordes, cõcitatio ac permixtio, apertio, euacuatio, calfactio, perfrigeratio, intrinsecus, forinsecus. horum quidem, horum verò non. Quum infra vmbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle est tormen. Vice versa, contra. Quæ per aluum egeruntur quà repunt, non spumosa, matura, cruda, frigida, fœtida, sicca, humida. Quæ olfactum malè afficiunt. Sitis quæ prius non adfuit, neque æstus, neque alia causa. Vrina, nasi humectatio, lactationem. Siccitatem. & non esse contractum ac arefactum, & spiritum turbulentum, præcordia, extremitates, oculos male affectos. coloris transmutatio. Pulsus, frigiditas, palpitationes, cutis duricies, neruorum, articulorum, vocis, mentis, figura voluntaria, pili, vngues. facilè ferre, aut non, qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis, oris, secessus, auris,

Tormentũ umbilici.

Quanta sit hæc obseruatio videto.

A auris,flatus,vrinæ,vlceris,sudoris,sputi,nasi.Corpus salsuginosum,aut sputũ,aut nasus, aut lachryma, aut alij humores. Penitus similia, iuuantia, lædentia. Insomnia qualia videat, & in somnis qualia faciat,an acutè audiat, & obedire paratus sit animo,an magis fortia sint ac plura quę commoda sunt ac seruant, quàm alia, an sentiant omnia omnibus sensibus,& ferant,veluti odores, sermones, vestitus, figuras, & huiusmodi patienter,quæ sanè & sua sponte comparentia prosunt,& quando etiam talia iudicationem inducunt.Item tot,& talia,veluti sunt flatus,vrina,qualis,& quanta, & quando. Quæ verò contraria sunt, auertere, ipsisque aduersari. Quæ propinqua & communia sunt affectionibus, prima & maximè affliguntur.Constitutionem autem ex primis incipientibus,quicquid tãdem excernatur ex vrinis, qualésnam fuerint.& qualis sit corporis collapsio,coloris immutatio,spiritus imminutio, & reliquæ cum his victus rationes. Scire etiam oportet an similia sint quæ decedunt, transitus, vrinæ,per vteros,sputa,per nares, oculi, sudor, ex tuberculis,ex vulneribus, ex pustulis, quæ sua sponte, quæ arte. Quòd similia sunt inter se omnia quæ iudicant, & quæ prosunt, & quæ nocent, & quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens auertat, illa verò accersat, & ducat, ac suscipiat. Sed & alia eodem modo, cutis, extremarum partium, præcordiorum, articulorum, oculorum, oris, figurarum, somniorum, qualia iudicant, & quando, talia machinari. Insuperque qui tales abscessus fiunt.Qualia prosunt cibis, potibus, odoribus, visu,auditu,cogitatu, secretionibus,humoribus,calefactiõe, frigefactione,siccitatibus, humectando,siccando,vnguentis, illitionibus,cataplasmatis,emplastris, inspersionibus, denique & epithematis quæ imponuntur. Figuræ,defrictio,curatio,labor,ocium,somnus,vigiliæ:spiritibus supernè,infernè, communibus, proprijs, arte paratis. In exacerbationibus neque præsentibus, neque futuris, neque pedum frigiditate,sed in declinante deorsum morbo. In exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborum oblationes dandæ non sunt, neque cogere oportet, sed auferre de appositionibus ante iudicationes. Quæ iudicantur,& iudicata sunt integrè, neque mouere oportet, neque nouare,neque medicamentis, neque alijs irritamentis,sed sinere.Concocta medicamentis aggredi

Quæ per exordia dignoscenda. (margin, at B)

Hæc eadẽ in Aphorismis dixit. (margin, at C)

aggredi oportet, & mouere non cruda, neque in principijs, D si non turgeant. Multa verò non turgent. Quæ ducere oportet: quò maximè repunt per conuenientes locos, eò ducere oportet. Quæ prodeunt non multitudine æstimare oportet, sed quãdiu prodeant qualia oportet, & facilè æger ferat. Vbi verò opus est, debilitare etiam, aut animi deliquiũ inducere oportet, donec hoc feceris, cuius gratia hoc fit, interim aliò vertere, aut siccare, aut humectare, aut reuellere, si sufficiat æger, id quod ex his coniectabis. Sicca quidem calida erunt, humida verò frigida. Quæ verò aluum mouent, plerunque contraria. Hæc imparibus diebus, sursum, si & circuitus, & constitutio talis sit ex exacerbationibus. Fiunt autem plurima paribus diebus, deorsum: sic enim & sua sponte prosunt: E si non circuitus faciant exacerbationes in paribus. In talibus autem, in paribus sursum: in imparibus deorsum. Tales autem pauci sunt. Et tales constitutiones etiam difficilius iudicantur. Quin & vlterius tempore progressa sic fieri necesse est, velut ad decimamtertiam, ac decimamquartam diem. Decimatertia quidem deorsum, decimaquarta verò sursum, Ita enim ad iudicationem conducit. Et quæ ad vigesimam. Cæterùm quæ infrà prodeunt, multũ purgare oportet, & hæc non propè iudicationẽ, sed longiùs ab ea. Raro autem in acutis, multa ducere oportet, in delassatis, totum.

Concussiones & decretoria quã fiant.

In febribus ad articulos, & circa maxillas maximè abscessus fiunt, propè sanè dolores vnicuiusque, ad supernam partem magis & in totum. Si verò lentus fuerit morbus & deorsum tẽdens, infernè etiam abscessus fiunt. Maximè autem F pedes calidi, infernè significant: frigidi supernè. Qui verò ex morbis se erigentibus statim in manibus aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus contingunt. Sed & si quid doluerit quis anteà quàm ægrotet, ad eas partes firmatur. Quemadmodum etiam tussientibus & anginosis in Perintho. Faciunt enim tusses abscessus, velut etiam febres. Iuxta eãdem rationem cõtingit ab humorum aut corporis colliquatione & frigiditate. Proinde nosse expedit, in quibus temporibus humores florẽt, & quales in singulis morbos faciunt, & quales in vnoquoque morbo affectiones: & reliquum corpus ad quem morbũ maximè natura repit: & quale quid splen intumescens facit. Horũ sanè & natura, & fermè colores deteriores

Perinthus.

Humorum obseruatio.

Lienosi q. d

A res sunt, & corpora tument. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, velut est animi intemperantia circa cibos ac potus, somnum, vigilias, aut ob amores quosdam, velut tesserarum, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborum, & quorum ordinata est, aut inordinata: Mutationes ex qualibus ad qualia: ex moribus animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut videns, aut dicens, aut aliud quid, velut tristitiæ, iracundiæ, cupiditates, quæ ex casu contingunt. Molestiæ animi aut per oculos, aut per auditum, velut etiam corporum, Molis quidem ad seipsas attritis, dentes stupescunt: Ambulanti verò circa cauum locũ, crura tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet le-

patiantur.

Molæ dentes collisi molestant.

B uat, hæ tremunt: Serpens de repente conspectus pallorem cùm virore inducit. Timores, pudor, mœror, voluptas, ira, aliaque huiusmodi quomodo obediunt. Vnicuique autem pars corporis ad actionem pertinens in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & eiusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt aut nocent, vnctio perfusio, illisio cataplasmatum vsus, deligatio lanarum & talium rerum: & internæ partes talibus obediunt, nõ solùm externæ his quæ intro assumuntur: Sed & quæ in lanis ab ouili succidis adhibentur, & quòd à rege nomen habet cuminum, videntibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbant, sermones, vox, & huiusmodi, mammæ, genitura, vterus, & quæ signa in ætatibus, & in suffocationibus, & tussi, & quæ ad testiculos. Quemad-

Quæ cruru tremorem, & pallorem faciunt.

Quæ foris uel intus officiant.

C modum arboribus terra, ita animalibus ventriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dum euacuatur, calefacit, dum impletur. Quemadmodum terra stercorata hyeme calida est, ita etiã ventriculus. Arbores corticem tenuem siccum habent, intrinsecus autem carne sicca, sanæ, non putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est. Aetatibus, temporibus, annis, similia animalia, non deteruntur si moderatè melioribus vtantur. Quemadmodũ hydria quòd recens est transmittit, quòd inueteratum retinet. Sic & ventriculus transmittit alimẽtum, & fecem retinet, velut vasculum. Modi morborum hi sunt, partim quidem cognati sunt, de quibus interrogando discere oportet: partim à regione, familiares enim sunt per multas, & multi ipsos noscunt: partim ex corpore, & victus ratione,

Terra sata, uentriculus animalia nutrit.

Ventris qualitas.

Quid animalia tueatur.

Morborum natura.

3° aph:4

tione, ac temperiei constitutione, aut à temporibus. At regiones ad tēpora malè dispositæ, tales morbos pariunt, quali tempori similes fuerint. Verbi gratia. Inæqualis calor aut frigus eadem die quum talia fuerint, morbos autumnales faciunt. Et in alijs temporibus secundum rationem, alij ab odoribus cœnosis aut palustribus: alij ab aquis, calculosi, splenici: alij à ventis bonis & malis incipiunt. Qualia verò sunt tempora tales erunt etiam morbi, & constitutiones ex ipsis. Si tempora tempestiue, & ordinate se habuerint, morbos iudicatu faciles faciūt. Vernaculi autem temporum morbi iudicant mutationes, & prout euariauerit tempus, similes aut dissimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur. Si verò similiter procedat, eiusmodi quoque fuerint morbi, & ad talem modum tracti, veluti est morbus regius autumnalis. Frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et si æstas biliosa fiat, & bilis aucta intus relinquatur, etiā aliquantū splenici fient. Quum igitur & Ver sic processerit, etiam vere fit morbus regius. Proximus est enim hic motus tempori, iuxta hanc speciem. Quum verò æstas fiat verisimilis, sudores in febribus, & febres faciles, & non peracutæ, neque linguis obaridæ fient. Si verò hybernū fiat ver, & postremū hyemis tempus, hyberni etiam morbi, & tusses, & perineumoniæ, & anginæ. Et autumnus si non in tempore ac derepente hybernarit, non assiduè, tales morbos facit, eo quòd nō in tempore incepit, sed inæqualiter fit. Quapropter etiam tempora à iudicatione aliena ac inconstantia fiunt: quemadmodum etiam morbi, si prærumpant, aut præexcernantur, aut intus relinquantur. Recidiuas enim etiam tempora faciunt, quemadmodum & morbos ita inducunt. Itaque insuper considerandum est, quomodo habentia se corpora tempora suscipiant. Austri auditum grauant, caliginem inducunt caput grauant, torpidi sunt, dissoluunt. Quum hic præualuerit, talia in morbis patiuntur, vlcera glabra, maximè os, pudendum, & aliæ partes. Si verò aquilo, tusses, faucium affectiones, ventres duriores, vrinæ difficultates, horrores, dolores laterum ac pectoris. Quum hic dominatur, tales morbos magis expectare oportet. Si magis redūdauerit, ad squalores sequuntur febres itemque ad pluuias, ex qualibus tandem redundantiæ transmutatæ fuerint, & quomodocunque habentia

Morborum quorundam caussæ.

Bilis per æstatem quid faciat.

Ventorum qualitas.

Magna uētorum cæterarumq; rerum ob-

A habentia se corpora ex alio tempore susceperint, & quocunque tandem humore in corpore dominante. Cæterùm siccitates & austrinæ sunt,& Aquilonares. Differũt enim & alia hoc modo. Magnũ enim,& hoc est. Nã alius in alio tempore ac regione magnus est. Veluti Aestas bilem parit, Ver sanguinem,reliqua prout singula. Mutationes maximè pariunt morbos,& præsertim maximæ:& in tẽporibus magnę mutatiõnes,& in alijs. Quædam sensim fiente progressu fiunt. Tempora huiusmodi sunt securissima, velut etiam dietæ,& frigus, & calor maximè sensim facto progressu. Et ætates sic transmutantur. Naturæ quantùm ad tempora attinet, aliæ ad æstatem, aliæ ad hymem, bene aut malè dispo-
B sitæ sunt. Quantum verò ad regiones,& ætates,& victus rationem,& alias morborum cõstitutiones, aliæ ad alias bene aut malè se habent. Et ætates ad tempora,& regiones,& victus rationem,& morborum constitutiones. Et in temporibus, victus, & cibi, & potus, qualitatem suam requirunt. Nam hyems ab operibus ocium habet, & quæ in corpus ingeruntur matura ac simplicia postulat. Magnũ enim & hoc est. Autumnus autem laboribus deditus. Sub insolationibus potus frequentes sunt cibi inconstantes, vina, arborum fructus. Quemadmodum autem ex temporibus morbos coniectare datur, ita quandoque etiam ex morbis aquas,& ventos, & siccitates prænoscere licet,& aquilonares,& austrinas. Licet autem ei qui probè ac rectè didicit, vnde sint hæc consi-
C deranda, velut & lepræ quædam, & circa articulos dolores. Aquæ vbi futurę sunt, pruriginosi sunt,& alia huiusmodi. Et quæ pluuiæ alternis, aut singulis diebus, aut per alios circuitus, aut assiduæ fient. Et venti aliqui per multos dies flant,& cõtrario inter se modo flant, alij per pauciores. Et ijdem per circuitum. Hæc habẽt cum temporum cõstitutionibus similitudines. Verũ breuius talia. Si verò annus diutius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, tales etiã morbi diutius erunt. Et si magis fortes fuerint, maximi quoq; morbi sic fient,& cõmunissimi, & ad plurimũ tẽpus. Ex primis aquis, vbi post multã siccitatẽ, aqua futura est, de aqua inter cutem prædicere licet:& vbi talia parua signa apparuerint in ventorũ quiete, in transmutatione. Colligẽdi igitur sunt quę in qualib' aquis aut vẽtis morbi significãt, & audiẽdus est si qs nouit,

seruatio.

Bilis per æstatẽ, sanguis per uer uiget.

Temporũ mutationes quantum possint.

Posse et ex morbis & ex anni tẽporibus & tempestatibus omnia præuideri.

Hydropũ coniectatio

nouit, quod tali hyeme prægressa, tale ver aut æstas erit. D

Colores non sunt similes in temporibus, neque in aquilonaribus, neque in austrinis, neque in ætatibus, neque in vnoquoque ad seipsum, neque in alio ad alium. Considerandum autem est ex his quæ præsentia ac quiescẽtia nouimus de coloribus, & quòd ætates temporibus similes sunt, & colore, & mutatione. Qui hæmorrhoidas habent neq; pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neq; tuberculis terebinthi figurã habentibus corripiuntur. Fortasis autem neque lepris, fortasis neque vitiliginibus. Multi tamen tempestiuè curati, non tardè correpti sunt, & sic perniciosæ fuerũt. Et quicunq; alij abscessus, velut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ vbi insuper comparent sedare solent, ea prius fientia impedimenta ab his liberant. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut grauitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quòd alijs sunt E communications. Propter inclinationem nõ amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt, conuenit quibusdam sanguinẽ detrahere tempestiuè in talibus, in alijs autem velut in his, non hoc conuenit. Impedimẽtum in spuentibus cruenta, tempus anni pleuritis, bilis. Tubercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, & pro ratione recidiuarum, recidiua fiente, rursus intumescũt, & permanent, quemadmodum febrium recidiuæ, in simili circuitu: in his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si verò vltra hoc, etiam sanguis è naribus largè eruperit etiam valde. F Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est, quietior erat. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

Vrina crassa alba quid faciat.

Archigenes.

HIPPO

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBO SACRO, IANO CORNARIO MEDICO NPHYSICO interprete.

*

Non Genuinũ Hippocratis, sed memorabilis tamẽ uiri, hunc librum Galenus esse dicit, tum quod ad dictionem, tum quod ad sententiam attinet. Hippocratis autem neque dicendi modum, neque sententiarum acumen in ipso esse.

B

E morbo sacro appellato sic se res habet. Nulla re videtur mihi alijs diuinior esse morbis, neque sacratior. Verum naturam habet quam etiam reliqui morbi, vnde fit. Homines verò naturam & causam eius diuinã esse putauerunt, præ inexperientia & admiratione, propterea quòd reliquis morbis nulla re similis est, & per inopiam quidem quòd nõ cognoscunt, diuinitas ipsi conseruatur. Per abundantiam verò & parabilem modum sanationis medentur. Exoluuntur enim aut expiationibus aut incantamẽtis. Si verò propter

Comitialis morbus.

Cur hoc malum non magis diuinum quàm alia putandum sit.

C admirationem diuinus censetur, multi morbi sacri erunt, & non vnus, quemadmodum ego demõstrabo etiam alios nihil minus admirabiles, neq; minus monstrosos, quos nemo sacros esse censet. Primũ etenim febres quotidianę, & tertianæ, & quartanę, nihil minus mihi sacri esse videntur, nec minus à deo fieri quàm hic morbus, etiam si nihil admirabile habeãt, Deinde video insanos homines & delirantes à nulla manifesta caussa, & multa & simul importuna facere, vndiq; multos in somno plorare ac vociferari, alios verò suffocari, alios exilire & foras fugere, atq; ita delirare donec expergiscũtur. postea autẽ etiam sanos esse ac sapientes velut prius, esseq; ipsos pallidos ac debiles, atq; hęc non semel, sed sæpe, alijq; multi sunt ac omnigeni morbi, in quibus singulis recensendis in longũ sermo extenderetur. Cæterũ qui primi

Quid cætera faciant.

s

hunc morbum ſacrum eſſe pronunciauerunt, tales homines D mihi fuiſſe videntur, quales etiam nunc ſunt magi & expiatores & circulatores, & quidã arrogantes, qui ſe vehementer pios eſſe ſimulant, & amplius quid ſcire. Hi itaque cõſilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatẽ, quum nihil haberent quod exhibitũ prodeſſet, vt ne manifeſta fieret ipſorum ignorantia, ſacram hanc affectionẽ eſſe pronunciarunt, & rationibus idoneis collectis, curationem cõſtituerunt ſibi ipſis ſecuram, expiamenta offerentes & incãtamenta, & à balneis abſtinere iubẽtes, & à cibis multis ac ineptis ad hominum ægrotorũ eſum, velut ex marinis quidẽ à mullo, & melanuro, mugiliq́; ac anguilla, hi enim piſces opportunè haberi poſſunt. Ex carnibus verò à caprina, ceruina, ſuilla, ac canina. Hæ eñ carnes maximè aluum turbant. Ex E volucribus autem, à gallo & turture ac otide, inſuperq́; ab his quæ robuſtiſsimæ eſſe cenſentur. Ex oleribus à mẽtha, allio, ac cepa. Nihil eñ acre infirmo conducit. Pallium præterea nigrum habendũ nõ eſſe præcepere. Niger enim color mortalis eſt. Neq; in caprina pelle decũbẽdum eſſe, neque eandem geſtare oportere, neq; pedem ſupra pedem habendum eſſe, neque manum ſuprà manum. Hæc enim omnia curationis impedimenta eſſe, Omnia aũt hæc diuinitatis gratia apponunt, velut amplius quid ſcientes, & alios prætextus proferentes, quo ſi ſanus æger euadat, ipſis gloria & dexteritas adſcribatur, ſin moriatur, in tuto poſitæ ſint ipſorũ excuſationes, habeantq́; prætextũ quòd non ipſi ſint in cauſſa ſed dei. F Neque enim medicamentum aliquod edendum aut bibendum exhibuerunt, neq; balineis incoxerunt, vt ipſi in cauſſa eſſe videri poſsint. Mihi autẽ videtur nullũ ex his qui mediterranea Africæ inhabitãt ſanum eſſe poſſe, propterea quòd caprinis pellibus ac carnibus vtuntur, quum neque ſtratum, neque pallium, neq; calceamentum habeant, quod non ſit caprinũ. Non enim alia vlla ipſis ſunt pecora præter capras & boues. Si autem hæc admota & comeſta morbum augent, & non comeſta ſanant, nõ eſt ſanè deus alicuius autor aut cauſſa, neque proſunt expiamenta, ſed edulia ſunt quæ & ſanant & lædunt. Numinis verò vis diſsipatur. Sic igitur mihi videntur hi qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neq; ſacros ipſos putare, neq; diuinos. Vbi eñ præ talibus expiamentis

Magi.

Quæ uetauerunt.

que carnes aluum turbant

Libes cur non ſanarẽtur ab hoc morbo.

A mentis ac tali curatione transmutantur, quid vetat etiã præ alijs artibus similibus illis,& discedere ab hominibus & accedere? Quare nõ deus autor est,sed aliquid humanũ. Quisquis enim lustrationibus & magicis incantamẽtis talẽ affectionem abducere potẽs est,is etiã alijs artibus abduxerit,& ex hac ratione diuinitatis opinio penitus pessumit. Talia itaq; dicẽtes ac excogitãtes, ampliùs quid se scire simulãt,& homines decipiũt,proponẽtes his lustrationes ac purificationes,quum verba ipsorum magna ex parte se ad deum ac dæmonium extendant. Atqui mihi sanè nõ de pietate verba facere videtur,velut ipsi putãt,sed potius de impietate,& quòd dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorũ impia est ac scele- *Quare non diuinũ malum hoc sit.* *Quales ueneſici.*

B sta,velut ego docebo. Si enim & lunã abolere, & solem obscurare,tempestatemque ac serenitatem facere,pluuias item ac siccitates, & mare sterile itemq; terram, & aliã huiuscemodi omnia,se scire profitentur,siue ex sacrorum mysterijs, siue ex alia quadam professione aut meditatione,hãc potentiam iactent,qui talia studio habẽt, impij sanè mihi esse videntur,& deos nõ esse putare,neq; si sint,aliquid posse, neq; vllum aliquod etiã extremũ malum prohibere. Quod quum faciãt,quomodo nõ ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificijs vtens,& lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non vtique ego horum aliquid diuinum esse putauerim,sed humanum,si sanè diuinitatis potentia ab humana voluntate superatur,& in *Quare hæc fingantur.*

C seruitutẽ redacta est:fortassis autẽ hęc non hoc se modo habẽt,sed homines victus indigni multa & omnigena moliuntur & euariant,tum in alia omnia,tum in hũc morbũ, in singulis affectionis speciebus caussam deo adscribentes. Non enim semel, sed sæpius eorundem mentionẽ faciunt. Siquidem enim capras imitentur,& si balatum edant,& frendant, & si dextris partibus cõuellantur, Matrem deorum caussam esse aiunt. Si verò acutiorem & concitatiorem sonum emittant,equo assimilant, & Neptunum autorem esse dicunt. Si verò etiam aliquid stercoris emittant,quod sæpe quibusdam contingit præ morbo coactis,Hecates enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & densiorem vocem edant, velut auiculæ,Apollo Nomius,id est pastor,si verò spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent,Mars caussam habet. Qui- *Quibus dijs hæc tribuãt.* *Apollo Nomius.*

cunque porrò pauores noctu ingruũt, timoresque ac deliria, D
& exsaltationes è lecto, terroresq; ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, & heroum insultus, expiamentisque vtuntur ac incantamẽtis, & scelestissimum ac impijssimum, meo sanè iudicio, faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itemq; alijs sceleribus inquinatos, aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt, quos contraria his facere oportebat, sacrificare nimirùm ac precari, & ad templa progressos dijs supplicare. Nunc verò horum quidem nihil faciũt, verũ expiant, & alia expiamenta terra occultant, alia in mare proijciunt, alia ad montes deferunt, vbi nemo attingat, neq; conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre ac deo contribuere, si quidem deus est author, Non tamẽ ego puto hominis corpus à E
deo inquinari, sordidissimum scilicet à purissimo. Verùm etiamsi cõtingat ab alio inquinari, aut quid perpeti, cupierit vtique à deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaq; est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat ac purificat, & liberatio nostra existit, ipsiq; terminos tẽplorum ac delubrorũ dijs designamus, vt nullus qui nõ purus sit eos transcendat, & ingressi respergimur, nõ velut qui inquinemur, sed si quod etiam priùs scelus habemus purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi videtur. Hic verò morbus nulla re diuinior reliquis mihi esse videtur. Sed naturã habet, quàm etiã alij morbi, & caussam vnde

Malum hoc medicabile.

singuli gignuntur. Naturã autẽ & caussam, ab eodẽ deũ fieri, F
à quo etiã alia omnia. Et sanabilis esse mihi videtur nihilo minùs quàm alij, nisi iam præ tẽporis longitudine inualuerit, vt fortior sit medicamentis quæ adhibentur. Incipit autẽ velut etiã alij morbi secundum genus. Si enim ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus gignitur, & ex tabido tabidus, & ex splenico siue lienoso lienosus: quid prohibet vt cuius pater & mater hoc morbo correpti fuerint, etiã posterorum ac nepotũ aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, à sanis sanũ, à morbidis morbosum. Aliud porrò signũ magnum est, quòd nihilo diuinior reliquis sit morbis: pituitosis enim natura oboritur, biliosis verò nõ accidit. Atqui si diuinior est reliquis, similiter omnibus morbũ hunc fieri oportebat, & nõ discrimẽ facere

Pituitosos tantũ comitialis morbus uexat.

cere

A cere inter biliosos ac pituitosos. Sed enim ipsis cerebrum autor est & caussa huius affectionis, velut etiã aliorũ maximorum morborũ. Quo verò modo, & ex qua caussa fiat, ego manifeste docebo. Cerebrum hominis duplex est, quemadmodum etiam alijs omnibus animalibus. Medium autẽ ipsius diuidit membrana tenuis. Quapropter non semper eandem capitis partẽ dolet, sed particulatim vtramuis, aliqñ verò totum. Sed & venæ in ipsum tendunt ex vniuerso corpore, multæ & tenues, duæ verò crassæ, altera ab hepate, altera de liene. Et quæ quidem ab hepate venit, hoc modo se habet. *Cerebrũ hominis duplex.* *Venæ duæ.*

Altera quidem venæ pars deorsum tendit, per partes ad dextram, iuxta ipsum rhenem ac lumbum, ad internam femoris partẽ, & descendit in pedẽ, & vocatur vena caua. Altera verò sursum tendit per venas dextras ac pulmonẽ, Finditur autem & in cor, & in brachium dextrũ. Reliquum verò sursum fertur per clauiculam ad dextram ceruicis partem, ad ipsam cutem, vt conspicua fiat. Iuxta aurem verò occultatur. Atq; hic finditur, & crassissima quidem ac maxima & cauissima ipsius pars, in cerebrum definit: alia verò pars in aurem dextram, quæ sanè venula tenuis est, alia autem in oculum dextrum, alia in ipsum nasum. Atque sic quidem venæ ab hepate habent. Tendit autem & à liene vena in sinistra sursum ac deorsum, velut ab hepate, verùm tenuior & imbecillior. Cæterùm in has venas etiam spiritus copiam inducimus, Hæ enim corporis nostri respirationes sunt, aerem in *Vena iecoris.* B *Vena lienis*

C seipsas trahentes, & in reliquũ corpus ac venulas deriuantes, refrigerantque ac rursus dimittunt. Non enim possibile est spiritum stare, sed procedit sursum ac deorsum. Si enim alicubi constiterit ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars vbi cõstiterit. Cuius rei signũ hoc est. Quum enim desidenti aut decumbenti venulæ cõpressæ fuerint, vt spiritus à vena non discurrat, statim torpor occupat. Et de venis quidem reliquis sic habet. At verò morbus ipse fit in pituitosis, in biliosis verò non. Incipit autẽ fieri in fœtu adhuc in vtero existente. Purgatur enim & florescit cerebrum, velut etiam aliæ partes priùs quàm gignãtur. In hac autem purgatione, si quidem probè ac moderatè purgatum fuerit, & neque plus neq; minùs quàm oportet defluxerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto cerebro *Cerebrũ in vtero purgatur.*

Tinnitus auriū unde. facta fuerit, morbosum caput augescens fœtus habebit,& sonitu plenum,& neque solem, neque frigus tolerabit. Si verò ab vna aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic afficitur qualiter sanè colliquatio contigerit. Si verò purgatio non contingat, sed in cerebro spissetur ac cogatur, sic necesse est fœtus pituitosos esse. Et quibuscunque quidem *Vlcera & pustulæ pro sunt pueris.* pueris existentibus erumpunt vlcera in caput,& in aures, ac in reliquum corpus,& qui saliuosi fiunt ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facilimè degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quàm in vtero purgari oportebat, & qui sic purgati fuerint, comitiali siue sacro morbo ferè non apprehenduntur. Qui verò mundi sunt, & neque vlcus vllum, neque mucus, neque saliua vlla prodit, neque in vteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, vt ab hoc morbo corripiantur. *Tremuli gi bberosiq; un.* Si porrò ad cor progressum fecerit defluxus, tremor apprehendit & anhelationes, & pectora corrumpuntur, aliqui verò etiam incurui fiunt. Quum enim descenderit pituita frigida ad pulmonem aut ad cor, perfrigeratur sanguis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem & cor assiliunt,& cor tremore concutitur, vt præ hac necessitate anhelationes incidant, & spiratio ceruice erecta. Non enim spiritum suscipere potest, donec id quod influxit à sanguine fuerit superatum, & calefactum in venas fuerit diffusum. Deinde & tremor & anhelatio sedatur, sedatur autem prout copia eius fuerit, Si enim ampliùs influxerit tardius: sin minùs, citiùs. Et siquidem densiores ac crebriores fuerint defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur: sin *Diuersi huius morbi affectus.* minùs, rariùs. Hęc itaque perpetitur homo si ad pulmonem ac cor fluxus processerit. Si verò in ventrem, profluuia alui apprehendunt. Si verò ab his vijs exclusus fuerit,& in venas quas dixi defluxum fecerit, mutus fit & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur, & manus conuelluntur, & oculi distorquentur, & nihil sapiunt, aliquibus etiam stercus infernè secedit. Atque hæc fiunt aliquando in sinistra, aliquando in dextra, aliquando vtrinque. Quomodo verò singula hæc perpetiatur ego narrabo. *Cur mutescant.* Mutus quidem est, quum pituita derepente in venas delapsa, aërem excluserit,& non admiserit neque in cerebrū, neq; in venas cauas neque

A uas neq; in ventriculos,sed occuparit respirationem. Quum enim accipit homo per os & nares spiritum, primùm quidẽ ad cerebrum venit, deinde verò in ventriculum magna ex parte,pars etiam ad pulmonem,& pars ad venas. Ex his verò ad reliquas partes in venas dispergitur, & quantum quidem eius ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud cõfert. Idem præstat & quod ad pulmonem venit. Qui verò ad venas peruenit aër,confert ad ventriculos ingressus & ad cerebrum. Atq; sic sapientiam & motũ membris exhibet. Quare vbi fuerit exclusus à venis aer præ pituita, eumq; non susceperint, mutum ac desipientem hominem reddunt. At verò manus impotentes fiunt ac conuelluntur,sanguine quiescen- *Cur oculi*
B te & dum non diffunditur velut solebat. Oculi quoque dis- *distorquen-*
torquentur aëre à venis excluso, & commouentur. Spuma *tur.*
verò ex ore prodit ex pulmone. Quum enim spiritus nõ in- *Cur os spu-*
grediatur in ipsum,spumescit & ebullit velut moriẽs. Ster- *mescat.*
cus verò subit dum violenter suffocatur. Suffocatur autem, *Cur olecet.*
hepate & vẽtre sursum ad septum transuersum irruentibus. *Cur præfo-*
& stomacho ventris concluso. Irruunt autem,quum tantum *cetur.*
spiritus in os non ingreditur quantum solebat.Calcitrat au- *Cur calci-*
tem pedibus,quum aër in membris conclusus fuerit,& foras *trent.*
penetrare non poterit præ pituita, verùm exiliens per sanguinem sursum ac deorsum, conuulsionem ac dolorem inducit,& propterea sanè calcitrat. Porrò omnia hæc perpetitur, quum pituita frigida defluxerit in sanguinem calidum exi-
C stentem. Perfrigerat enim & sistit sanguinem. Et si quidem fluxus multus fuerit ac crassus,statim occidit. Dominatur enim sanguini per frigus,ipsumq; congelat. Si verò paucior fuerit,in præsens quidem dominatur obturans respirationẽ. Deinde temporis progressu quum dispersus fuerit per venas & ammixtus sanguini, multo existenti ac calido, si sic superatus fuerit, venæ aërem suscipiunt, atque ita ægri resipiscunt. Et quicunque quidem pueri parui hoc morbo corri- *Cur infan-*
piuntur,vtplurimum moriuntur,si multus fluxus contingat, *tes hic mor-*
isque humidus existat. Venæ enim tenues existentes pitui- *bus necat.*
tam præ crassitudine ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur ac congelatur sanguis, & sic moriuntur. Si verò modica existens pituita in vtrasque venas defluxum fecerit,aut in alterius partis, superuiuunt,nota ex morbo im-

preſſa relicta.aut enim os conuellitur,aut oculus,aut ceruix, D
aut manus, vbicunq; ſanè vena pituita repleta ſuperata fuerit & gracilis reddita.Hanc itaq; venam neceſſe eſt debiliorem eſſe,& hanc corporis partem lęſam defectuoſiorem.Verùm ad longius tempus pleruq; prodeſt. Non enim amplius morbo apprehēditur, ſi ſemel notam impreſſam ſuſceperit. Quapropter neceſſariò etiam reliquæ venæ affliguntur, ac partim ſimul gracileſcunt, vt aërem quidem ſuſcipiant,pituitæ autem defluxus non amplius ſimiliter illabatur.Debiliora tamen ſimiliter membra eſſe veriſimile eſt venis afflictis. Quibuſcunq; autem imperfectis & valde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes,hi citra notæ impreſsionem ſuperuiuunt, verùm periculum eſt ne morbus connutriatur, E
[redacted] ſi non his quæ commoda ſunt curentur. Pueris quidem [redacted]e huic modo. Seniores verò non occidit ſi accedat, neque diſtorquet. Nam & venæ ſunt cauæ, & ſanguinæ calido refertæ,quapropter neque ſuperare poteſt pituita, neq; perfrigerare ſanguinem vt congelet ipſum,ſed ipſa ſuperatur,an ſanguini cito ammiſcetur. atque ſic venæ aerem ſuſcipiunt, & ſapientia contingit, ſignaq; prædicta minus inuadunt propter fortitudinem. At verò antiquiſsimis ſi hic morbus accedat, propterea ipſos occidit, aut leuiter ſideratos facit, quia venæ ipſis ſunt euacuatæ,& ſanguis modicus eſt ac tenuis & aquoſus. Si igitur multum defluxerit,& hyemis tēpus fuerit, occidit. Suffocat enim reſpirationes, & ſangui- F
nem congelat, ſi in vtranque partem defluxus fiat. Si verò in alteram tantùm, leuiter ſideratum facit. Non enim poteſt ſanguis pituitam ſuperare, quum tenuis ſit frigidusq; ac modicus, ſed ipſe ſuperatus congelatur, vt impotentes fiant illæ partes iuxta quas ſanguis fuerit corruptus.Ad dextras autem magis defluit quàm ad ſiniſtras, quia venæ ſunt cauiores & plures quàm in ſiniſtris. Ab hepate enim tēdunt & liene. Defluit autem & eliquatur pueris maximè, quibus ſanè caput fuerit percalefactum,ſiue à ſole, ſiue ab igne, ſiue etiam derepente inhorruerit cerebrum, etiam tunc pituita ſecernetur. Eliquatur etenim per calorem ac cerebri diffuſionem, ſegregatur autem à frigore ac concretione, & ſic defluit. Et quibuſdam quidem defluxionis cauſa hæc eſt. Alijs

Cur adultos non tollit.

Cur ſenes perimit uel ſiderat.

Cur dextrā partem potius uexet hic morbus.

A Alijs verò etiam vbi derepente post aquilonares ventos auster flare cœperit, compactum ac debile cerebrum derepente soluit ac laxat, vt pituita redundet, & sic defluxum facit. Defluit insuper & ex ignoto timore, si quidem timuerint aut aliquo vociferante, aut inter plorandum spiritum cito reuocare non potuerint, id quod pueris frequenter contingere solet. Quicquid sane horum ipsorum acciderit, statim horret corpus, & æger mutus factus spiritum non trahit, sed spiritus quiescit, & cerebrum compingitur, & sanguis consistit, & sic secernitur ac defluit pituita. Et pueris quidem hæ ipsæ caussæ sunt, vt ab initio à sacro morbo corripiantur. At verò senibus hyems infectissima est. Quũ enim ad multum ignem senex caput & cerebrum percalfecerit, deinde
B in frigore versatus fuerit ac inhorruerit, & ex frigore ad teporem accesserit, & ad ignem desederit, idem hoc patitur, ac sic à morbo sacro apprehenditur iuxta prædictum modum. Periculum verò multum est vt & Vere patiantur idem hoc, si caput fuerit insolatum. Minimè autem æstate, non enim fiunt repentinæ mutationes. Postquam verò viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit; præterquam paucos aut nullum, nisi ex puero connutritus fuerit. Venæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & acerbum ac rigidum, quare non defluit in venas: si verò defluxerit, sanguinem non superat multum ac calidum existentem. In quo vero à puero augmentum cepit ac connutritus
C est, in eo per consuetudinem facit vt in mutationibus ventorum patiatur, & vtplurimùm morbo sacro corripiatur, præcipuè australi ac humida aëris constitutione. Et liberatio difficulter contingit. Cerebrum enim humidius quàm ex natura fit, & præ pituita inundat, vt defluxiones quidem frequentiores fiant, non autem amplius possibile sit pituitam excerni, neq; cerebrum resiccari, sed perrigatur & humidum existit. Cognouerit autem hoc ipsum quis maximè ex ouibus hoc morbo correptis, & præsertim capris, Hæ enim frequentissime corripiuntur. Si enim caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum esse, & sudore refertũ, ac male olens. Et in hoc nimirum cognosces quòd non Deus corpus affligit, sed morbus. Sic verò se res habet etiam in homine. Quum enim ætatem adeptus fuerit morbus, non am-

Cur ver periculosum sit.

Oues & capræ comitiales.

Comitialis

inueteratus nõ sanatur. plius curabilis est, cerebrum enim eroditur à pituita ac colliquatur. Id verò quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrũ ambit ac circunalluit, & propterea frequentius ac facilius à morbo hoc corripiuntur. Propterea verò diuturnus est morbus, quia id quod influit venis tenue est præ multitudine, & statim superatur à sanguine ac calescit. *Quid casuri agant.* Quicunque verò iam assueti sunt morbo, præcognoscunt se corripiendos, & ex hominum frequentia fugiunt, si domus ipsorum in propinquo fuerit, ad domum: sin minus, in locum desolatissimũ, vbi quàm paucissimi ipsos lapsos sint visuri, statimq; se obuelant, idq; faciunt præ pudore affectionis, non præ timore, uelut multi putant, dæmonij. At verò pueri primùm quidem cadunt vbicunque tandem contigerit præ inassuetudine, Quum autem sæpius à morbo corripiantur, postquã præsenserint cõfugiunt ad matres, aut ad alium maximè notum, præ timore ac formidine affectionis. verecundari enim pueri nondum sciunt. *Quid uentorum mutatio possit.* Cæterùm in mutationibus ventorũ propterea morbo sacro corripi censeo, maximè quidem austrinis, postea verò etiam aquilonaribus, deinde etiam reliquis ventis, hi autem sunt qui fortissimi ex ipsis existunt, & inter se tum statione, tum viribus contrarijssimi. Etenim aquilo compingit aërem, & turbatũ ac nubilosum excernit, & illustriorem ac pellucidum facit. Eodem modo etiã alij omnes venti ex mari ac alijs aquis proficiscẽtes. Ex omnibus enim rebus, atque adeò ex ipsis hominibus humiditatem ac tenebrositatẽ excernunt. *Aquilo qualis, & auster.* Quapropter saluberrimus omniũ ventorum aquilo existit. Auster autem contraria huic operatur. primùm enim incipit aërem compactum liquare ac diffundere, quapropter etiam non statim magnus spirat, sed primũ lentus ac lenis est, quoniam aërem statim superare non potest, qui prius densus est & compactus, sed temporis progressu ipsum dissoluit. Idem porrò hoc etiam in terrã operatur & in mare, fluuiosq; ac fontes & puteos, & quæ ex terra nascuntur, & in quibus humor inest. Est autem in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia autem hæc ventum hunc sentiũt, & ex splendidis tenebrosa fiũt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida. Et quæcunq; in domibus vasa iuxta terram sunt cum vino aut alio quopiam liquore, ea omnia austrũ sentiũt, & formam in aliam speciẽ transmutant. Solem verò & lunã ac syd

A ac sydera multò hebetiora quàm ex natura sunt reddit. Quum igitur etiam his quę adeò magna sunt ac fortia intantum dominetur, & corpus sentire faciat, vt ex horum ventorum alterationibus trãsmutetur, necesse est ab austris quidem solui ac humectari cerebrũ, & venas laxiores reddi, ab aquilonis verò flatibus, quòd sanissimũ est in cerebro compingi, quod verò morbosissimum ac humidissimũ est excerni, & forinsecus circunalluere, atque sic defluxus in horum ventorum mutationibus succedere. Hoc modo hic morbus fit & floret, tum ab accedentibus, tum à decedentibus, & nullatenus difficilior aut cognitu aut curatu est quàm alij, neq; etiam diuinior alijs. Porrò expedit homines nosse, quòd ex nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & lætitiæ, &

Mutatio uentorum quid possit.

B risus & lusus, quàm ex cerebro. Itemque mœrores & anxietates tristitiæque ac eiulatus & querelæ. Et hoc sapimus maximè ac intelligimus, & videmus & audimus, & cognoscimus turpia & honesta, mala & bona, iucunda & iniucunda, partim consuetudine discernẽtes, partim vtilitate percipientes. Eodem voluptates & iniucunditates pro opportunitate dinoscimus, & non eadem nobis placent. Eodem & insanimus & deliramus, & terrores & timores nobis accedunt, partim noctu, partim interdiu, & insomnia, & errores intempestiui, & curæ inanes, & vt non noscamus adstantes, & desuetudo, & inexperientia. Atque hæc omnia perpetimur à cerebro, quum sanum non fuerit, sed aut calidius quàm ex natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut siccius, aut aliud

Cerebrum caussa omnium.

C quid perpetiatur præter naturam, & consuetudinem. Et insanimus quidem præ humiditate. Quum enim humidius fuerit quàm pro natura, necesse est moueri. vbi verò mouetur affectio, necesse est neque visum quiescere, neque auditum, sed alias aliud videre & audire, & linguam talia dicere qualia semper ac singulis vicibus viderit ac audierit. Quantò verò tempore cerebrum quieuerit, tantò etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusq; cognitio sic contingit. Qui enim à pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur neque tumultuantur. Qui verò à bile, vociferatores sunt & malefici, & non quieti, semper aliquid intempestiuum faciẽtes. Si quidem igitur assidue insaniunt, hæ ipsis sunt caussæ. Si verò terrores ac timores accedant, à cerebri transmu

Cerebrum quando furiat.

Pituitosi biliosiq; furores quales.

Pauoris caussa.

transſmutatione id contingit, transſmutatur autem dum cale D
ſcit, caleſcit autem prę bile, vbi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas hoc eſt ſanguinarias appellatas, & timor adeſt donec rurſus redierit in venas ac corpus, deinde quieſcit. Angitur autem homo & inquietudine mulcta iactatur intempeſtiuè, dum cerebrum perfrigeratur, & præter conſuetudinem compingitur. Hoc verò à pituita perpetitur, ab hac autem affectione etiam obliuioſus euadit. Noctu verò clamat & vociferatur, quum derepente cerebrum percalefiat. hoc autem perpetiuntur bilioſi: pituitoſi enim non percaleſiunt: quum ſanguis multus ad cerebrũ peruenerit & efferbuerit, venit autem per venas prædictas: Quum contigerit vt homo videat in ſomnium horrendum, E
& in timore fuerit, velut etiam ſi vigilet, tunc magis facies igneſcit, & oculi rubeſcunt, quũ timuerit, & mens meditatur aliquid mali operari, ſic etiã in ſomno patitur. Vbi verò expergefactus fuerit, & reſipuerit, atque ſanguis rurſus in venas prædictas diſperſus fuerit, quieſcit. Et propterea iudico cerebrum vim plurimam in homine habere. Hoc enim eſt nobis eorum quæ ab aëre fiunt interpres, ſi ſanum fuerit. Sapientiam autem ipſi exhibet aër. Oculi verò & aures & lingua, & manus & pedes, qualia cerebrum ſtatuit ac cognoſcit talia ſubminiſtrant. Sapientia enim toti corpori contingit, prout aëre participarit. Ad intelligẽtiam verò internuncius eſt cerebrum. Quum enim homo ſpiritum in ſeipſum attraxerit, primùm quidem ad cerebrũ peruenit, & ſic ad reliquũ F
corpus aër diſpergitur, relinquens in cerebro ſuum ipſius vigorem, & quicquid prudens ac ſapientia præditum fuerit. Si enim in corpus primùm perueniret, & poſteriùs in cerebrũ, relicta in carnibus ac venis dinotione ac iudicio, ad cerebrum calidus iam exiſtens perueniret, & non ſincerus ac purus, ſed ammixto humore à carnibus & ſanguine, vt non amplius exactè ſincerus eſſet. Quapropter dico cerebrum intelligentiæ ac prudentiæ internuncium ac interpretem eſſe.

Obliuio unde & uociferatio nocturna. *Spũs aërue ſapiẽtiæ autbor.* *Cerebrum prudẽtiam præbet præcordia nõ.*

Cæterùm præcordia aliàs fortuitum nomen apud Græcos per conſuetudinem habent, quum phrenes à ſapientia dicta videantur, reuera autem non, neque ex natura. Neq; ego ſanè noui quàm vim habeant præcordia, vt ſapiant & intelligant, præterquàm ſi homo ex improuiſo nimio gaudio perfundatur,

A fundatur, aut tristitia afficiatur, tunc sanè exiliunt & anxietatem exhibent præ tenuitate & quòd distenta sunt maximè in corpore, & ventriculum non habent ad quem suscipiant aut bonum, aut malum allabens, sed ab vtrisque his turbantur, propter naturæ debilitatem. Nam nullo sanè priùs sentiunt ex his quæ in corpore insunt, sed frustra hoc nomen & causam habent, Quemadmodum quæ ad cor sitæ sunt aures appellantur, quum nihil conferant ad auditum. Porro dicunt quidam quòd corde sapimus, & quòd hoc est quod angitur, & quod curam gerit, Verùm hoc nõ ita se habet, sed conuellitur quidẽ velut præcordia, & magis etiã propter easdem caussas. Ex omni enim corpore venæ ad ipsum tẽdunt, *Cor cur nõ sedes sapientiæ.*

B & cõclusiones habet vt sentiat, si quis dolor, aut collectio homini contingat. Necesse est enim & dum angitur, inhorrere corpus ac distẽdi, & si quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidem & præcordia maximè sentiũt, sapientia tamen minimè participant, sed omniũ horum cerebrum caussa est, quemadmodum igitur etiam prudentiam ac aërem omniũ primùm ex his quæ in corpore insunt percipit cerebrum, Sic etiam si qua mutatio fortior in aëre contingat, præ temporibus anni, etiam ipsum à seipso diuersum redditur in aëre. Etenim cerebrum propterea primùm sentit, quia etiam morbi in ipsum irruũt acutissimi, & maximi, ac præcipuè lethales, & qui difficilem iudicationem habent apud inexpertos. Hic verò morbus sacer appellatus, ex ijs- *Cordis præcordiorũq; proprietas.*

C dem caussis oritur, à quibus etiam reliqui, ab accedentibus nimirum ac decedentibus, velut frigore, sole, ventis, quæ & transmutãtur, & nunquàm quiescunt. Hæc autem sunt diuina. Quare nequaquam hunc morbum ab alijs discriminare oportet, neque reliquis morbis diuiniorẽ putare, sed omnes diuinos omnesq; humanos. Naturam autem vnusquisq; habet & vim in seipso, & nullus nec auxilij nec remedij expers est, & plerique his ipsis curantur, à quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimentum est, alterius verò pernicies ac afflictio. Hoc itaque Medicũ nosse oportet, & temporis occasionem in singulis pernoscere, quòd alterum quidem per alimentum absoluet & augebit, alterũ verò detrahet & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, nõ augere morbos, sed festinare vt ipsos ex- *Morbus sacer unde.* *Medicum quæ scire oporteat.*

teramus,

teramus, id quod aduersissimum est morbo exhibendo, non D
quod amicum & familiare. A familiari enim & consueto floret ac augescit, ab aduerso verò & hostili perit & dissipatur. Quisquis autem talem mutationem in hominibus nouit, & humidum ac siccum facere potest hominem, calidum item ac frigidum per diætam, hic vtique & hunc morbum sanauerit, si occasionem eorum quæ conferunt pernoscet, citra expiamenta ac incantationes, citraque omnem aliam huiuscemodi machinamentorum absurditatem.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

*

Quæ medicus præstare debeat.

Vi de sanatione rectè inquirere velit, percunctantiq; respondere, & contradicere rectè, eum hæc animaduertere oportet. Primùm quidem à quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde verò qui morbi necessario vbi facti fuerint, aut longi sunt F
aut breues, aut lethales aut non lethales, aut aliquam corporis partem mutilent, aut non mutilent, & qui postquàm orti sunt dubij sint, an mala ab ipsis euentura sunt, aut bona. Et à quibus morbis ad quales transitus fiat: Et quæ per fortuitum successum medici ægrotos curantes faciunt. Et quæ bona aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importunè aut dicuntur, aut fiunt à medico ad ægrotum, aut ab ægroto ad medicum. Et quæ exactè fiunt ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipsa, & quæ non recta. Et quòd ipsius principium, aut finis, aut medium, aut aliud quid eiuscemodi demonstratum, quòd rectè habet vt in ipsa sit, aut non sit. Et quæ parua & magna,

& multa

A & multa & pauca. Et quod omne in ipsa vnum est, & omnia quod vnum. Et quæ fieri possunt intelligereque ac dicere, & si opus sit, neque intelligere, neque dicere, neque facere. Et quòd facilitas in ipsa sit, & quòd difficultas, & quòd opportunitas, & quòd intempestiuitas, & quibus alijs artibus simi lis sit, & quibus nihil similis sit. Et de corpore, quod calidum sit aut frigidum, aut siccum aut humidum. Et quòd forte aut debile, aut densum aut rarum. Et quæ multa, pauca fiunt, aut in peius, aut in melius. Et quòd honestè aut turpiter, aut tarde aut citò, aut rectè aut nō rectè. Et quòd malum suprà malum fieri necesse est. Hæc animo versantem obseruare oportet in sermonibus, quantum quis ab his delinquat, aut in

Omne unū est.

B dicendo aut percunctando, aut respondendo. Et an quæ multa sunt, pauca dicat, & an quæ impossibilia sunt, possibilia esse asserat. Et quicquid sanè etiā aliud dixerit ac aberrarit, hac ratione obseruare oportet, & in contradictione aggredi & impetere. Morbi quidem igitur vniuersi fiūt ex his quidem quæ in corpore insunt, tum à bile, tum à pituita. Ab externis verò, à laboribus & vulneribus. Sed & à calido & supercalefaciente, & à frigido ac superfrigefaciente, & sicco ac superresiccante, & ab humido ac superhumectāte. Et bilis quidē ac pituita vnà cum nascentibus gignuntur, & sunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autē exhibent, partim à cibis & potibus, partim à calido supercalefaciente, & à frigido superfrigefaciente. Necessitatem autem talia habēt,

Quæ morbos creent.

Bilis & Pituita congenita.

C vt fiant hęc quum ipsa fiūt, velut verbi caussa. In vulneribus eos qui crassos neruos sauciatos habent, necesse est claudos fieri. Itemq; si musculorum capita saucia sint, præsertim eorum qui sunt in femoribus. Moritur autem si quis cerebro sauciatus fuerit, aut spinali medulla, aut hepate, aut præcordijs siue septo transuerso, aut vesica, aut vena sanguiflua, aut corde. Nō moritur autem vulneratus in his partibus, in quibus hæc membra non insunt, sed ab his logissimè absunt. Ex morbis verò tales necessitatem habent, vt ab ipsis perimantur quum fiant, Tabes, Aqua inter cutem ac subter carnem nascens, & si mulierem fœtum in vtero habentem peripneumonia, id est pulmonis inflammatio corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis siue lateris inflammatio, aut phrenitis, id est, membranarum cerebri inflammatio, aut Erysipelas

Morbi qui mortiferi.

Quæ non semper periment. pelas ignis sacer appellatus, in vtero fiat. Dubij autẽ morbi, vt & perdant, & non, tales sunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, vua, hepatitis, splenitis, nephrytis, dysenteria, in muliere fluxus sanguinolentus. Tales verò non lethales sunt, nisi quid ipsis accedat, affectiones fluidæ circa articulos, atra bilis, podagra, coxẽdicũ morbus, tinesmus qui est voluntas egerẽdi ineuitabilis, quartana, tertiana, strangulatus vrinæ, lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis. *Quæ mutilent.* Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, sideranturque manibus ac pedibus, & linguæ impotentes redduntur. Et ab atra bile quidam leuiter siderantur. Claudi verò à coxendicum morbo fiunt. Oculi autem & auditus mutilantur à pituita obfirmata. *Longi morbi.* Longos autem necesse est esse, tabem, dysenteriam, podagram, affectiones fluidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbum, vrinæ strãgulatũ, in senioribus verò Nephrytim Mulieribus verò fluxum sanguinolentum, hæmorrhoidas ani, fistulas. *Qui celeriter decernũt.* At verò febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, vua, pleuritis, cito decernunt. *Qui in alia transeant.* Transitu autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem, ex phrenitide in peripneumoniá. Verùm ex peripneumonia febris ardens non fit, ad dysenteriam tinesmus accedit, & à dysenteria, lienteria siue leuitas intestinorum, sequitur: ex lienteria in aquam inter cutem transitus fit, & ex puituita alba in aquam inter cutem, & ex peripneumonia ac pleuritide, in pectoris suppurationem.

Quæ necessario sequuntur. Mala porrò supra mala fieri necesse est, velut si rigor corripuerit, ardor igneus superuenit. Et si neruus dissectus fuerit, conuulsionem facit, & vt dissectus neque coalescat, & fortiter inflammetur. Et si cerebrum concussum fuerit ac doluerit eius qui percussus sit, necesse est euestigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Si verò fauciatum fuerit, febrem necesse est superuenire, & bilis vomitum, & aliquã corporis partem sideratam fieri ac perire. *Omentum quando putrescit.* Si vero omẽtum exciderit, necesse est putrefieri. Et si sanguis ex vulnere aut vena effluxerit, in supernum ventriculum, necesse est ipsum in pus conuerti. *Tempora, occasiones.* Temporum autem occasiones, vt in summa dicam, multæ sunt & variæ in arte, quemadmodum etiã morbi & affectiones, & horum curationes. Maximè verò repentinæ sunt, in his quibus animo defectis opitulari oportet, &

A tet.& qui neque vrinam neq; stercus egerere possunt, & qui suffocantur, & si mulierem parientẽ aut sauciatam liberare oportet.& quęcunque eiuscemodi. Et hæ quidem occasiones repentinæ sunt,& paulò posterius non sufficiunt. Plerique enim paulò posterius pereunt. Occasio verò est,si horum aliquid perpetiatur homo, & qui antequã animam efflet opituletur,hoc totum ex occasione opitulatur. Est quidem igitur fermè hæc occasio etiam in omnibus alijs morbis. Semper enim in quocunque sanè quis opituletur tempore,ex occasione opitulatur. Quicunq; verò morbi, aut vulnera non ad mortem tendunt,sed temporarij sunt ac periculosi, doloresque in ipsis fiunt,verùm possibile est vt cessent,si quis re-

B ctè medeatur. His sanè non prosunt auxilia à medico adhibita,quum adhibeantur. Nam & non præsente medico vtiq; cessassent. Alij verò morbi sunt, quibus occasio est vt curentur matutina diei hora, nihil autem refert an valde mane,aut paulò posterius. Alij morbi sunt quibus occasio est, vt semel in die curentur,nec refert quo tempore id fiat. Alij per tertium aut quartum diem curantur, & alij semel per mensem,& alij per tertium mensem, nec refert an id ipsum tertij augmento vel fine fiat. Tales itaque occasiones sunt, in quibus non aliam quàm hanc certitudinem habent. Intempestiuitas autẽ hæc est,si quæ mane curari oportebat in meridie curentur. Propterea verò intẽpestiuè curantur, quia inclinationem ad peius habenr, propter curationem non in

Curatio opportuna.

C tempore factam. Quæcunque etiam citius siue in meridie, siue vesperi,siue noctu curentur,intempestiuè curantur. & si vere curari oporteat, curentur autem hyeme, aut si hyeme oporteat,curentur autem æstate:aut si quod iam curari oportet, id ipsum differatur, aut quod differre oportet, id ipsum iam curetur. Talia omnia intempestiuè curantur. Rectè porrò & non rectè in ipsa hæc fiunt. Non rectè quidem fit, si morbum alium existentem, alium esse pronuncies: & magnum existentẽ,paruum dicas.& vicissim paruum, magnũ. & si superuicturum,non superuicturum pronuncies, & periturum non periturum. Et si suppuratum existentem non cognoscas, nec morbum magnum in corpore nutriri cognoscas.& si medicamento aut potione quis opus habeat, quo ipsi opus sit,non cognoscas. & si quæ sanari possunt,non sa-

Quæ ritè fiant

nes,& quæ ſanatu impoſsibilia ſunt, te ſanaturum recipias. D Atque hæc quidem circa ſententiam non rectè fiunt. Circa chirurgiam verò hæc. Pus in vlcere aut tuberculo exiſtens non cognoſcere:& fracturas ac luxationes non cognoſcere, & ſpecillo admoto ad caput non cognoſcere an os fractum ſit:& fiſtulam in veſicam immiſſam demittere non poſſe, & lapidem in veſica exiſtentem nō cognoſere : & ſuppuratum exiſtentem ex concuſsione non dinoſcere, & ſecādo aut vrēdo,aut à profunditate,aut à lōgitudine aberrare,aut vrere & ſecare quæ non oportet. Et hæc quidem non rectè. Rectè autem fiunt hæc. Morbos cognoſcere qui ſint, & à quibus, & qui ipſorum longi,& breues,& lethales & non lethales, & qui tranſmutantur, & qui augeſcunt, & qui minuuntur, & E qui magni,quiq́ue parui.& dum curas poſsibiles quidem curare,impoſsibiles verò ſcire cur curatu ſunt impoſsibiles. & dum curas eos qui tales habent, per curationem quantum poſsibile eſt opitulari. Quæ verò offeruntur ægrotis, ea ſic obſeruare oportet, recténe anſecus fiant, veluti ſi quis quæ ſiccare oportet, humectet, aut ſi craſſefacere oporteat, non exhibeat à quibus craſsitudo inducitur. aut ſi quæ attenuare oportet,non attenuet,quæ frigefacere, non frigefaciat, quæ calfacere, non calfaciat, quæ putrefacere, non putrefaciat, et reliqua iuxta eandem rationem. Talia autem ſua ſponte ac caſu hominibus in morbis fiunt, tum bona, tum mala. Febrienti ac biliofo, in tempore foras diſperſa bilis,bonum:diffuſa verò ac diſperſa ſub cutem,toleratu leuior F eſt habēti,et curatu facilior ſananti.diffuſa autem ac diſperſa et ad vnam aliquam corporis partem allapſa,malum.

Quæ non ritè. *Quid ritè fiat.* *Perperam medicandū non eſt.* *Quæ ſuo tēpore ueniunt bona ſunt.*

Aluus turbata in pleuritico aut peripneumonico,aut ſuppurato,malum. Febrienti aut vulnerato aluus reſiccata, malum. Subaquoſo ac lenioſo ab alba pituita detento, aluus fortiter turbata,bonum. Eryſipelas ſi extra diffuſum intrò vertatur,malum. Si verò intra diffuſum foras vertatur, bonum. A profluuio alui forti correpto, vomitus ſuperueniens,bonum. Mulieri ſanguinem vomenti menſes erumpere,bonum. A fluxione verò infeſtatæ, ad nares aut os fluxionem tranſire,bonum. Mulieri à conuulſione preſſæ ex partu,febrem ſuperuenire, bonum. Et tetano ac cōuulſione occupante,igneum ardorem ſuperuenire,bonum.

Eryſipelas

Talia

A Talia enim per nullam medicorũ ignorantiam, aut scientiam, fiunt, & non fiunt, sed sua sponte ac fortuito casu fientia, & prosunt, & nocent, iuxta eandem rationem. Cæterùm Medici talia per fortuitum successum bona, in curatione faciunt. Nimirum si medicamento sursum purgante dato, & sursum & deorsum probè purgãt. Et si mulieri medicamento dato, quod bilem aut pituitam deorsum purgat, menses aliàs nõ fluentes erumpant. Et si lienem suppuratum habenti medicamentum dederint, quod bilem ac pituitam deorsum purget, & sic pus deorsum à liene expurgẽt, & à morbo liberent. Et si medicamento exhibito calculoso, calculum in vrinarium meatum præ pharmaci violentia protrudant, B vt per vrinam eijciatur. Et si medicamentum dederint quod pituitam sursum purgat, ei qui pus in superiore ventriculo in tuberculo habet, non scientes quòd habet, isque pus vomat ac sanus fiat. Et si eum qui ex medicamẽto sursum purgante superpurgatur, sua spõte aluo subter erumpente, à vomitu sanum faciant. At verò Mala operantur Medici præ infortunio hæc. Si pharmaco bilis aut pituitæ sursum ductino dato, venam in pectore præ vomitu rumpant, ei qui priùs nullum manifestum dolorem in pectore habuit, atque sic fiat morbus. Et si mulieri in vtero habenti medicamentum supernè purgans exhibeant, aluus autem infernè erumpens fœtum expellat. Et qui suppuratum curat, si aluus proflua fiat, ipsum perdit, & qui oculos curat ac sublinit, si dolores C incidant acutiores, & si ita cõtingat, rumpantur oculi & destruantur, accusant medicũ quòd oculos subleuit. Et si puerperæ in ventris dolore medicus aliquid det, & malè habeat aut pereat, medicus in culpa est. Fermè autem quæcunque necessitatem habent vt fiant in morbis ac vulneribus mala supra mala, ea vbi fiunt, in medicum culpam reijciunt, & necessitatem talia fieri cogentem non agnoscunt. Et si ad febricitantem aut vulnus habentem ingressus, admotis quàm primùm remedijs non opituletur, sed postera die æger peius habeat, medicum accusant, Si verò opituletur, non æqualiter laudant. Oportere enim ipsum perpeti putant, vlceraque inflãmari, & in morbis quibusdã dolores fieri oportere, neq; tales esse vt ne fiant. Neruus præcisus ac dissectus non coalescit, neque vesica, neque aliquod ex tenuibus intestinis,

Quæ bona maláue medicus faciat.

Quæ non benè medico succedant.

Quibus non iure medicus arguatur.

Quæ non coeant præcisa.

Principiũ artis cur nullum est.

neque vena ſanguiflua, neque tenuis genæ pars, neque pudendi pellicula. Porrò principium ſanationis demonſtratum quidem non eſt, quòd ſanè rectè principium ſit vniuerſæ artis, neque ſecundum aliquod, neque medium, neque finis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando operantes, & deſinimus eodem modo. Et neque dicentes ex ijſdem ſermonibus incipimus, neque ſi de ijſdem dicamus, neque in ijſdem deſinimus & operantes iuxta eandem rationem, neque ex ijſdem operibus incipimus, neque in ijſdem deſinimus. At verò facilitas ac promptitudo in his eſt. Quum quis ſecans aut vrens, neque neruum ſecet, neque venam. Et ſi ſuppuratum erat, pus conſequatur. Et ſi ſecet, eodem modo. Et fracturas rectè componere. Et ſi qua pars corporis ex natura excidat, vt ipſam rectè ad naturam retrudat. Item apprehendere fortiter ea quæ oportet, & apprehendendo premere. Et apprehendere leniter ea quæ oportet, & apprehendendo non premere. Et in obligando tortuoſa non facere ex rectis, neque premere quæ non oportet. Et in contactu vbicunq; tandem contigerit, dolorem ex ſuperfluo nõ exhibere. Hæc quidẽ igitur facilitatis ac promptitudinis exiſtunt. At verò digitis decenter attingere, aut probè, aut non probè, aut longis, aut breuibus, aut probè deligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere iudicatur de facilitate ac promptitudine, ſed ſeorſim. Quicunque ſuppurati fiunt pulmone, aut ſuperiore vel inferiore ventre, aut tubercula habent, ſiue in ſuperiore ventre ſiue inferiore, aut in pulmone, aut vlcera intrinſecus, aut ſanguinem vomunt aut ſpuunt, aut dolorem aliquem habent, vel in pectore vel in dorſo: Hæc omnia habent ex his quidem quæ in corpore inſunt, à bile & pituita: ab externis verò ab aëre inſito calori ammixto. Sed & à laboribus ac vulneribus. Et quicunque quidem pulmone ſuppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus in iudicatorijs diebus non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum ac pituita, ſuppuratus fit. Et ſi quidem ſtatim curatus fuerit, vt plurimùm effugit, ſi verò neglecta fuerint illa in pulmone corrumpitur, illis & inhærentibus & putreſcentibus, vlceraturque pulmo & ſuppuratus fit, & nõ ampliùs intro ad ſeipſum nutrimentum memorabile trahit, neque quicquam depurgatur ab eo ſurſum,

Purulenti pulmonis ſigna.

D

E

F

A sum, sed suffocatur, & semper ampliùs difficulter spirat, & respirando stertit, & respirat illinc sursum ex pectore, tandem verò obturatur à sputo, & moritur. Fit autem & suppuratus, si pituita ex capite ad pulmonem destillet, & primùm quidem vt plurimùm latenter defluit, tussimque tenuem exhibet, & sputum paulo amarius solito, & aliquando tenuis adest calor. Temporis autem progressu, exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente ac putrescente: & grauitatem exhibet pectori & dolorem acutum ante & retro, caloresque acutiores in corpus incidunt, & pulmo à calore trahit ad se pituitam ex toto corpore: & maxime ex capite. Caput verò calefactum ex corpore, & hanc putrescentem subcrassam spuit. Quanto verò magis tempus progre-

B ditur, tantò magis pus sincerum spuit, & febres acutiores fiunt, & tussis frequens ac fortis, & inedia vexat, & tandem aluus inferne turbatur. Turbatur autem à pituita, pituita verò de capite descendit. Hic quum ad hoc peruenerit, perit quemadmodum dictum est in superioribus, purulento ac putrido pulmone facto, aut ventre infrà erumpente.

Fit prætereà & ab his pulmo suppuratus. Quum venula videlicet aliqua in ipso fuerit rupta, rumpitur autem à laboribus: & vbi rupta fuerit, sanguinem fundit, si quidem crassior fuerit, ampliùs, sin tenuior, minus, & sanguinem quidem ipsum partim confestim spuit, partim verò nisi vena adstringatur, in pulmonem funditur, & in ipso putrescit, & vbi pu-

C trefactus fuerit pus facit. progressu verò temporis aliquando pus sincerum, aliquando pus subcruentum, aliquando sanguinem, & si magis repleta fuerit vena, ipsam sanguinis copiã aceruatim à seipsa reuomit, spuiturq; pus crassum ab accessoria & intus putrescente pituita. Hic si anticipetur incipiente morbo, priusquàm vena sanguinem fundat ac fortiter laxetur, & priusquàm attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, superstes ab hoc morbo euadit. Si verò neglectus fuerit, & hæc occuparint, vt ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit. perit autem hic aut ex ijsdem quæ superiùs dixi, aut à vomitu, sanguine multò multoties per vomitum reiecto. Si verò vena omnino quidem rupta non fuerit, verùm acutus tractus in ipsa fiat, fit autem maximè velut varix *Varix interior.*

qui etiam ſtatim vbi factus fuerit,dolorem quẽdam tenuem inducit,ac tuſsim aridam.Si verò diu durauerit & neglectus fuerit,primùm quidem ſanguinem modicum ac ſubnigrum dimittit ac reijcit, deinde verò adhuc copioſiorem & ſincerißimum,deinde pus, patiturque quæcũque in ſuperioribus dicta ſunt. Conducit autem talibus, ſi ab initio curandos ſuſcipiat,vt & venæ de manibus ſanguinem emittãt,& diæta à qua quàm ſiccißimus & exanguißimus fiat. Eodem porrò modo etiam venæ in latere afficiuntur, quæ intus in ſuperficie ſitæ ſunt. Quum igitur affectæ fuerint, varicoſæque factæ,& intus eleuatæ,& neglectæ fuerint hæc perpetiuntur. Erumpunt & ſpuunt à ſe ſanguinem, & aliquando etiam vomunt,& ſuppurati fiunt,& vt plurimum pereunt.Si verò curentur incipiente morbo, rurſus in loco venæ conſidunt ad latus,humileſque fiunt. Et pulmo ab his ſuppuratus redditur,& ab ipſo etiam talia perpetiũtur,& ſic moriuntur.

Medela.

Purulentus unde.

Cæterùm ſuperiore ventre ſuppurati multipliciter fiunt. Nam quum pituita de capite copioſa & aceruatim in ſuperiorem vẽtrem fluxerit,putreſcit & in pus vertitur.Putreſcit autem maximè in diebus viginti vna. Hoc igitur pus cõcutitur & intus fluctuat ad latera allabens. Hic ſi vratur aut ſecetur priuſquã diuturnũ fiat pus,ſanus plerunq; euadit. Fiunt autem & ſuperiore ventre ſuppurati ex pleuritide,quum fortis fuerit, & in iudicatorijs diebus neq; putruit,neque ſputo reiecta eſt,ſed latus exulceratum fuerit à pituita affixa,& bile,& quum vlcus factum fuerit,reddit de ſe pus,& ex vicinis locis præ caliditate in ſeipſum pituitam adducit,& hæc vbi computruit,pus ſpuitur.Aliquando verò etiam ex venis ſanguis ſe in vlcus ingerit,& putrefactus pus fit.Hic ſi eueſtigio aſſumatur,ſanus plerũq; fit.ſi verò negligatur,perit. Fiunt præterea ſuppurati etiam, ſi pituita de capite delapſa,ad latus adglutinata fuerit & putruerit.Tunc enim latus vtplurimum inflammatur,& patitur eadem quæ ex pleuritide ſuppuratus. Fiunt & quum præ labore,aut exercitijs, aut alio quopiam modo,vena antè aut retro fuerit rupta, & ſic rupta vt nõ ſtatim ſpuatur ſanguis, ſed in carne acutus tractus ſiue varix fiat:& carò tracta ac cõuulſa humiditatẽ modicã traxerit, & ſubliuida facta fuerit: & ſtatim quidẽ ſic affectus non ꝑcipit pręrobore ac bona habitudine,aut ſi etiã ſentit, nihil moleſti

Purulentus uentriculus ſuperior quot modis fiat.

A molesti esse putat. Hic vbi deprehenderit, quum iam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuatus, caro sauciata subresiccatur & subcalescit, & humiditatem in seipsam à vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Vbi autem attraxerit, intumescit & inflãmatur, & dolorem exhibet tenuem, & tussim raram & siccam primũ. Deinde adhuc magis trahit in seipsam, & dolorẽ inducit vehementiorem, & tussim frequentiorẽ. Et primùm quidem subpurulentum spuit. Aliquando verò liuidum & subcruentum. Et quanto magis tẽpus progreditur, amplius in seipsam trahit ac putrefacit, & de ipsa carne quantum ab initio liuidum erat, hoc pus fit: & dolorem acutum exhibet, & febrẽ, & tus-
B sim multam ac frequentem, & per sputum sincerum pus expuit. Si verò pus in ventre moram traxerit, totum corpus ab ipso calescit. Maximè verò vicinissimæ partes. Calescente autem corpore, humiditas maximè eliquatur. Et quæ quidem à supernis partibus eliquatur, in supernum ventriculum maximè confluit, & pus fit, ad hoc quod iam in ipso est. Pars verò eius etiam in infernum ventriculum fluit: & quandoq; aluus ab ipsa turbatur, & hominem perimit. Nam cibi ingesti secedunt inconcocti, et alimentum ab ipsis corpori nõ accedit. Et sputi sursum purgatio non æqualis contingit, aluo nimirum calefacta, et omnia deorsum trahente in seipsam. Et à sputo quidem suffocatur et stertit, dum non purgatur: à ventre verò fluente debilitatur, et plerunq; perimitur. In hu-
C iusmodi autem morbis hũc fluxum maximè exhibet caput, vtpote quod cauum est, et supernè situm. Quum enim ab aluo fuerit calefactum, tenuissimã pituitam de corpore in seipsum trahit. Vbi verò hæc in ipso fuerit collecta, reddit rursum aceruatam et crassam, velut dictum est: et pars quidem ipsius in supernũ ventriculũ defluit, pars verò in infernum. Quum igitur caput fluere inceperit, et reliquum corpus colliquari, non amplius æqualiter, ne vsti quidẽ, superstites euadunt. Superant enim supra pus influentia mala, ea quæ defluunt: et carnes liquescunt magis à malis, quàm nutriuntur ab ingestis. Qui verò huiusmodi morbos habent, partim ab his breui pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus à corpore, et ætas ab ætate, et affectio ab affectione, et tempus à tempore, in quo ęgrotarint: et aliqui ma-

Capitis rheuma.

iorem tolerantiam in morbis habent, alij omnino ad tolerandum impotentes sunt. Proinde certitudo exacta temporis in quo pereũt non est, an longum, aut breue futurum sit. Neq; enim hoc tempus certum est quod quidam definiunt: & plerunq; neq; hoc ipsum suppurat. Differt enim & annus ab anno, & tempus à tempore. At si quis de ipsis rectè cognoscere ac dicere velit, is cognoscet omni tempore, & perire, & superstites euadere, & pati quæcunq; tandem patiantur. D

Qui uentriculus inferior purulẽtus fiat.

Cæterùm inferno ventriculo suppurati fiunt, maximè quidẽ quum pituita aut bilis acervata inter carnem & cutem collecta fuerit. Fiunt autem & à conuulsionibus, quum venula conuulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit & suppuratur. Si verò caro conuulsa fuerit, aut contusa, sanguinẽ ex venis sibijpsi propinquis trahit, atq; hic putrescit ac suppuratur. E
His siquidem foras de se significationem præbuerit & eruperit pus, sani fiunt. Si verò sua sponte intrò proruperint, pereunt. At verò diffusum pus in ventriculo inferno, veluti in superno dictum est, generari haud quaquam poterit, sed velut à me dictum est in tunicis & in tuberculis innascitur. Et si quidem intro notas habuerit, cognitu difficile est. Neque enim ex concussione cognoscere licet. Cognoscitur autem maximè ex dolore vbi fuerit, & si terram figulinã, aut aliud quid huiuscemodi imposueris, breui id resiccat.

Pulmonis erysipelas.

Erysipelas autem in pulmone fit, vbi pulmo fuerit nimium resiccatus, id quod contingit ab ardore, & à febribus, & à labore, ac intemperie. Et quum superresiccatus fuerit, plurimùm sanguinis in seipsum trahit, maximè quidẽ & plurimũ ex magnis venis. Hæ enim ipsi vicinissimæ sunt, ac ipsi incumbunt. Trahit etiã ex alijs vicinis. Et tenuissimum ac debilissimũ trahit. Postquam autem traxit, febris ex ipso fit acuta, & tussis sicca, & repletio in pectoribus, & dolor acutus in anterioribus ac posterioribus partibus, maximè circa spinam, nimirũ magnis venis percalefactis: Et vomunt aliquando subcruentum, aliquãdo liuidum. Vomunt item pituitam & bilem, & frequenter animo linquuntur, propter sanguinis transmutationem derepente cõtingentem: atq; hoc maximum signum est Erysipelatis in pulmone generati, & si assidua febris inuasio contigerit. Huic si quidem duobus aut tribus aut quatuor ad summum diebus, id quod intus est diffusum fuerit ac F

transi

A transierit foras, plerunq; sanus euadit. Si verò non diffundatur ac foras transeat, intus putrescit, & suppuratus fit ac perit. Perit autem breui, vtpote pulmone toto suppurato ac putrido. Si verò foras diffusum, intrò vertatur & pulmonē corripiat, huic nulla vitæ spes reliqua est. Quum enim antea resiccatus pulmo, traxerit in seipsum, nō amplius dimittit, sed statim ab ardore, & siccitate, nihil amplius suscipit, neq; quicquam sursum distribuit, sed corrūpit. Tuberculū in pulmone fit hoc modo, quum pituita aut bilis coacta putrescit. Et quandiu quidem adhuc crudius fuerit, dolorē exilem, ac tussim siccam inducit. Postquam autem maturum factū fuerit, dolor & ante & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac tussis vehemens. Et si quidem quàm citissimè maturuerit, & eruperit, & pus sursum vertatur, ac totum expuatur, & vētriculus in quo fuerat pus, contrahatur ac resiccetur, penitus sanus euadet. Si verò ruptum quidem fuerit quàm celerrimè, & maturatum, ac repurgatum, verùm penitus resiccari non poterit, sed ipsum tuberculum à seipso pus produxerit, & à capite sanè tunc, itemque reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putrescit, & pus fit, ac expuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem à ventre fluente, ab his quæ antea relata sunt, & loquente ipso ac intelligente omnes res, æquè vt in priori tempore, resiccatur ac perfrigeratur, conniuentque venæ in corpore omnes, vtpote sanguine ex ipsis à febre exusto: quandoque verò etiam præ temporis longitudine ac morbi magnitudine, tum malorum iam præsentium, tum eorum quæ insuper accedunt. Quod si multo tempore rumpi non posit, neque sua sponte, neque à medicamentis, consumitur debilitatus à doloribus vehemētibus, & inedia, & tussi, & febribus, & vtplurimùm perimitur. Si verò iam attenuato, & in lectum reclinato, pus eruperit, neque sic valde reualescunt, sed tali modo perimuntur. At si eruperit quidem quàm celerrimè, & maturuerit, maturatum autem multa sui parte ad septum transuersum effundatur, statim quidem melius habere sibi videtur. Verùm progressu temporis si quidem totum per sputum reiecerit, & ventriculus in quo pus inerat, considat ac resiccetur, sanus euadit. Si verò & tempus longius protrahatur, & ipse debilior fiat, & per sputum reijcere nequeat, sed vstus fuerit aut se-

Pulmonis uomica.

B *Pulmonis uomica quādo saneſcat.*

C

ctus,& pus exeat,statim quidem & sic melius habere sibi videtur, verùm tempore procedente perimitur ab iisdem quæ prius relata sunt. Porrò in latere fiunt tubercula, & à pituita & bile eadem ratione qua in pulmone. Fiunt etiam à laboribus,quum vena aliqua tracta rupta fuerit, non tamē penitus rupta, sed ita vt acutus tractus in ipsa factus sit. Siquidem igitur rupta fuerit, statim sanguis è vena effusus putrescit & suppuratur.Si verò acutus tractus in vena fiat,principio quidem dolorē exhibet ac pulsat: progressu verò temporis distribuit vena sanguinem in carnem, atque hic in carne putrescens,pus fit. Eodem modo & caro. si quidem magis doluerit,& sanguinis plus in seipsam trahit ex vicinissimis venis,& statim suppuratur. Si verò minus doluerit, tardius & trahit,& suppuratur. Quibusdam autem quum debiles facti fuerint tractus in carnibus, aut venis non suppuratur, sed fiunt dolores diuturni, & vocantur Ruptiones. Et quæ quidem in carne fiunt,hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit,aut conuulsa,aut percussa aut aliud quid perpessa,liuida velut antea dixi fit,non sincero sanguine, sed tenui & aquoso, eoq; modico. Quum autem plus solito fuerit resiccata,percalescit & dolorem exhibet,& à venis ac carnibus vicinis humiditatem in seipsam trahit:& vbi nimium fuerit humectata,atque ea ipsa humiditas vbi à carne fuerit supercalefacta,per totū corpus dispergitur,qualis est attracta,magis tamen in venas dispergitur quàm in carnes. Venæ enim magis trahunt quàm carnes. Trahunt tamen etiam carnes. Quando verò ad multam in corpore humiditatem, modica de carne attracta fuerit , obscura iam fit, & doloris exors,& pro morbida cum tempore sana euadit. Si verò caro magis fuerit percalefacta,& ampliorem humiditatem traxerit,dolorem exhibet: & ad quamcunque corporis partem ab ipsa processerit ac firmata fuerit,dolorem inducit acutum,& aliqui putant ipsis ruptionem transmutatā esse,verùm hoc fieri non potest, Propinquissima verò vlceri sunt quæcunq; talia & alia.At humiditas de carne exilijt per venas,quum autem percalefacta, & crassa, & copiosa facta fuerit, dolorem exhibet,donec similis fiat reliquæ humiditati, in tenuitate ac frigiditate. Quæcunque verò in venis fiunt, sic habent. Ipsa quidem vena, inquantum tracta est, in loco manet. Quum

Costarum uomica.

Ruptiones

D E F

A Quum autem tracta fuerit(trahitur autem ac conuellitur à labore & violentia)fit veluti varix. Percalescit autem & trahit in seipsam, liquidam quandam humiditatem, quæ est à bile ac pituita. Et vbi mixta fuerint sanguis & humiditas de carne, crassescit sanguis, & multipliciter ipse seipso, ea parte qua vena conuulsa est, & morbosior fit, & ampliùs stabilior. Et quum copiosior factus fuerit, plenitudo ipsa transmigrat, quocunque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, vt aliquibus videatur ruptio locum permutasse. Et si contigerit vt ad humerum transferatur, & grauitatem in manu inducit, & torporem ac segniciem. Et si quidem ad venam proruperit, aut ad humerum & dorsum tendat, dolor plerunque statim quiescit. *Vena conuulsa.* *πλήρωμα.*

B Fiunt porrò conuulsiones & à laboribus, & lapsibus, & à plaga, & si quis onus maius leuet, & à cursibus & lucta. & eiusmodi omnibus. Quicunque verò à vulneribus suppurati fiunt, aut ex hasta, aut pugione, aut iaculo, intrò sauciati fuerint, quandiu quidem habuerit vlcus respirationem foras, per antiquum vulnus, & hac parte frigidum in seipsum adducit, & calidũ à seipso hac parte emittit, & sanè facilè tum pus, tum si quid est aliud, expurgatur. Et si quidem & interna & externa pars simul fuerint sanatę, sanus penitus homo euadit. Si verò externa quidem sanata fuerit, interna verò non, suppuratus fit. Et si etiam sanatæ simul sint interna ac externa pars, cicatrix autem intus debilis fiat, & aspera ac liuida, reulceratur quandoque, atque sic suppuratus fit. *Purulentus uulnere.*

C Rursus exulceratur etiam si quid ampliùs laborarit, & si attenuatus fuerit, & si pituita aut bilis ad cicatricem affixa fuerit, & si alio morbo correptus attenuatus fuerit. Vbi verò vlcus factum fuerit, siue hoc modo, siue vbi externa pars priusquàm interna coaluit, dolorem acutũ inducit, & tussim, & febrem: & frigiditatem ipsum sibijpsi vlcus inducit, eo quòd ampliùs calidum existat: & ipsum à seipso caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longiùs tempus curatur, & tardius sanescit: quandoq; verò neque sanescit. Nam carò, & vlcus, ab ardore qui est in corpore coquitur, & nimium humectatur, vt nõ possit neque siccari, neque carnem producere, neque sanari. Sed cùm temporis progressu moritur, patiens talia quæ etiam priùs dicta sunt. At si contingat vt crassarum venarum aliqua saucietur, & sanguis *Cur quãdoque uulnus nõ coalescat* *Purulentus alia de causa.*

guis intro fluat ac putrescat, suppuratus fit. Et si quidem hoc D
pus totum per sputum reiectum fuerit, & vena sauciata coaluerit, & vlcus intus ac foris sanatum fuerit, penitus sanus euadit. Si verò neque vlcus intus coalescere poterit, neque vena constringatur, sed alias atque alias sanguinem remittat. Et si statim vomatur & spuatur, aut etiã putrescat, & pus expuatur, plerunq; perimitur, aut statim sanguinẽ vomens, aut posteriori tempore, dum perit ab ijsdem quę anteà dicta sunt. Sæpe verò hi quibus venarum aliqua intus sauciatur à vulneribus, aut quibusdam laboribus, aut exercitijs, aut alia quadam caussa, quum coaluerit & sana esse videtur vena alio tempore iterum rumpitur, idque ab ijsdẽ contingit caussis, à quibus etiam priùs patiebatur. Vbi verò iterum rupta E
est, sanguinem fundit, & statim pereunt sanguinem multum ac sæpe vomentes (aut aliàs atque aliàs sanguinem recentem vomunt) pus autem spuentes per omnem diem multum ac crassum, tali aut cõsimili modo pereunt, velut etiam in alijs morbis dictum est.

Diuersitas varia.

At verò in his ac similibus morbis multum refert, quãtum ad facilem ac difficilem curationem, vir sit an mulier qui morbum habet, iuuenis an senex, & mulier iuuencula an anicula. Et prætereà tempus à tempore differt in quo ægrotant. Interest item an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu, maior à minore, & corpus à corpore, & curatio à curatione. His autẽ

Morborũ affectus diuersi.

sic inter se differentibus, necesse est etiam tempus diuturnitatis differre: & alijs longius fieri, alijs breuius: & alios perire, alios non: & morbos alijs durabiles esse & maiores, alijs minores & breuis temporis: alijs permanere vsque ad senectutem & commori, aliàs perire ab ipsis breui. F

Seniorũ & iuniorum affectus.

Et qui quidẽ iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ sunt, hi & ampliores & vehementiores ipsas patiuntur, & magis quàm alij dolent, & statim in ipsis manifestę fiunt, vt sanguinem aut spuant, aut vomant. Sed & quædam fientia fallunt ipsos, præ bona corporis habitudine. Seniores autem rarò quidem patiuntur, & si patiantur, debiles ipsas perpetiuntur, vtpote ipsi debiliores existentes, & remittunt magis ipsis, & affectionum maiorem curam gerunt. Fiunt igitur ab initio omnino minus seniori quàm iuniori, & vbi factæ fuerint, seniori debiliores fiũt, iuniori vehemẽtiores. Et iuniori quidem

A ri quidem, vtpote qui habet corporis vigorem & ſiccitatem, & carnem denſam ac robuſtam & ad ipſa oſſa aſsidenté, cute circum ipſam circūtenta: quum aliquid ampliùs laborarit, ſolito magis & derepente, conuulſiones vehemétes fiunt, & ruptiones multæ ac omnigenæ venarū ac carnium. Et horum aliqua ſtatim manifeſta fiūt, aliqua poſteriori tempore comparent. At ſenioribus vigor fortis non ineſt, & carnes circum oſſa diffluunt, & cutis circum carnes: & ipſa caro rara eſt ac debilis, & neq; tale quid pati poſsit ſimiliter ſenior veluti iunior. Et ſi quid patiatur, leuiter patitur, & ſtatim manifeſtum redditur. Atque intantùm quidem in affectionum principio, iuniores ſenioribus difficiliùs liberantur. Quum B verò morbus conſpicuus factus fuerit, & aut pus, aut ſanguinem, aut vtrunque expuerint, qui quidem iuniores ſunt, quū corpus ipſorum ſit robuſtum ac denſum, non æqualiter depurgari poſſunt ab vlceribus, quorum pus in ſuperno ventriculo exiſtit. Nam & pulmo non valdè trahit ad arterias, vt qui denſior ſit: & arteriæ quum tenues & arctæ ſint, pus non ſuſcipiunt, niſi modicū & raro. Quare neceſſe eſt pus in thorace, & in vlceribus coaceruari & craſſum fieri. At ſeniori & pulmo rarior ac cauior eſt, & arteriæ ampliores, vt pus non diutius in ventriculo & vlceribus moretur, & quicquid eius inſuper generatum fuerit, hoc totum neceſſariò ſurſum attrahitur à pulmone ad arterias, & ſtatim expuitur. In iuniore igitur, vtpote quum ſint affectiones vehementiores, & C purgatio pro ſputi ratione nō fiat, & febres acutiores & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt, tum in ipſo affectionis loco, tum in reliquo corpore: nimirùm quum venæ ſint robuſtæ ac ſanguine plenæ. Vbi verò hæ percaleſcunt, dolores ab ipſis tranſiliunt alias ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerunque breui perimuntur. Senioribus verò quum affectiones ſint debiliores, & ſputum ab ipſis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores adſunt quidem, verùm exiles. Et ab huiuſmodi affectionibus ne ſenes quidem penitus liberantur, ſed longò tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus ſpuunt, quandoque ſanguinem, quandoque neutrum, tandemque cum his moriuntur. Moriuntur autem hoc modo, quum ipſos morbus aliquis huic quem anteà habent conſimilis apprehendit, ita vt & hunc habeát, & is quem

Pulmonis uarietas.

Cur iuuenes magis quàm ſenes afficiātur.

Morbi periculosi. is quem priùs habent vehementior fiat, & vtplurimùm pereunt. At verò morbi qui hos morbos efficiunt, maximè sunt pleuritis & peripneumonia. Febris porrò ab his fit. Quum bilis aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his calescit, & vocatur hoc febris. Calescit autem bilis & pituita, intrinsecus quidem à cibis & potibus, à quibus etiam nutritur ac augetur. Extrinsecus autē à laboribus ac vulneribus, & à calido nimium calefaciente, & à frigido nimium frigefaciente. Calescit item à visu & auditu, verum minimum ab his. *Morborũ frigus unde.* Rigor autem in morbis fit quidem & ab externis, ventis, aqua, serenitate, & alijs huiusmodi. Fit autem & ab ingestis cibis ac potibus. Maximè verò & vehementior fit, quũ bilis & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut vtraque. Magis tamen si pituita sola permixta fuerit. Est enim pituita frigidissima ex natura. *Pituita frigida, calidus sanguis.* Calidissimus autem sanguis. Frigidior est etiam aliquanto bilis sanguine. Quum igitur hi humores ambo, aut alter solùm, permixti fuerint ad sanguinem, ipsum congelant, non tamen omnino. Neq; enim viuere posset homo, si sanguis densior & frigidior seipso multis modis fieret. Frigescente igitur sanguine, necesse est & reliquum totum corpus perfrigerari, & vbi huiusmodi quid factum fuerit, rigor appellatur. *Rigor.* Et si quidem vehemens fiat rigor, vehementior est etiam tremor. Nam dum cõtrahuntur venæ, sanguine & coacto & congelato, corpus & cõtrahunt, & tremere faciunt. Si verò minùs aliquãto sanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. *Horror.* Horror autē dicitur debilissimus rigor. Quòd autem post rigorē necessariò corripiat febris, aut maior, aut minor, sic habet. Quum sanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rursus ad suam naturã redierit, cõcalescit simul & pituita, & bilis sanguini permixta. Et sanguis ipse seipso multipliciter *Feruor. Sudor.* calidior euadit. His igitur percalefactis, necesse est febrem succedere post rigorē, præ sanguinis caliditate. Sudor verò fit hac de causa. Quicunque morbi in iudicatorijs diebus iudicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita & bile quòd tenuissimum est eliquatur & secernitur, & secedit partim extra corpus, partim intus & isthic in corpore relinquitur, partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cùm spiritu permixtũ foras procedit. Atque hæc quidem huiusmodi

sunt,

A sunt, et ab his sudor generatur. Quare verò quandoque calidus, quandoq; frigidus est, ita contingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exusto, et attenuato, et debili, et non valde multò secernitur, et necesse est ipsum calidiorem ex corpore excerni. Frigidus autem de ampliore malo secernitur, & de eo quod reliquum est et adhuc validum, et nõdum putrefactum, neque attenuatum, neq; exustum, et frigidior ac crassior et graueolentior prodit. Manifestum autem hoc ex hac re fit. Qui frigidum sudorem exudant, è longis morbis plerunque ægrotant, inualescente malo eo quod in corpore relinquitur. Qui verò calidum sudorem excludunt, citius à morbis liberantur. Pleuritis & Peripneumonia fiũt B hoc modo. Pleuritis quidem, quum potiones aceruatè et fortes valde corripiunt. Percalescit enim totũ corpus ac humectatur à vino. Maximè autem et bilis et pituita percalescit ac humectatur. Et sanè his commotis ac humectatis, continget vt rigor inuadat ebrium siue sobrium. Et cum latus natura carne nudum sit, præ omnibus corporis partibus: et non sit quicquam in ipso quod renitatur, præter ventriculi cauitatem: maximè rigorẽ percipit. Et cùm riguerit ac perfrigeratum fuerit, tum caro quæ est in latere, tum venæ, cõtrahuntur ac cõuelluntur. Et quantũ in ipsa carne inest bilis ac pituitæ, aut in venis quæ in ipsa carne sunt, id magna ex parte aut totũ secernitur, introq; compellitur ad caliditatẽ, carne extrinsecus condensata: atq; id ad latus affigitur, et dolorem C vehementem exhibet, et percalescit: et per caliditatẽ trahit ad seipsum, à vicinis venis ac carnibus, pituitam ac bilem. Atq; hoc sanè modo fit, vbi verò ad latus affixa putruerint, & per sputum reiecta fuerint, sani fiunt. Si verò & antiquum multum affixum fuerit ad latus, et aliud insuper accesserit, statim pereunt, præ saliuæ copia expuere nequeũtes: aut suppurati fiunt, et partim pereunt, partim euadunt. Indiciũ autẽ hæc de se præbẽt in septem diebus, aut nouem, aut vndecim, aut quatuordecim: dolorem quoque inducunt ad humerum, & ad clauiculam, et ad alas, hac de caussa. Vena quę splenitis appellatur, tendit à splene ad latus, à latere verò ad humerũ & sinistram manum. Hepatitis autem ad dexteras partes eodem modo: & quum huius in latere pars à rigore contracta fuerit, et sanguis in ipsa horruerit, ad alas et clauiculã ac humerum

Calidus frigidúsue cur

Pleuritis, peripneumonia.

Vena splenitis.

merum concedit,& conuellit ac doloré inducit. Eodem modo & loci circa dorsum: ab affixo ad latus humore pituitæ ac bilis percalescunt:& quandoque dolorem locis infrà latus exhibent. Sæpe verò si ad infernas partes conuertatur, dolorem per venas ad vesicam distribuit, multumq; ab biliosum æger mingit. Arbitrantur aũt huius morbi caussam ac principium rigorem esse. D

Peripneumonia quî fiat. Peripneumonia fit quum commota ac calefacta pituita ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in seipsum de vicinis locis, ad ea quæ iã sunt in ipso. Et percalfacit quidem totum corpus ac dolorem exhibet, maximę autem dorso,& costis,& humeris, ac spinæ, nimirum ab his in seipsum attrahens plurimam humiditatem,& superresiccãtur hæ partes,& nimium calescunt. Postquã autem attraxit in seipsum,& tum bilis, tum pituita, sedem in pulmone occupauit, putrescit ac suppuratur. Et si quidem in diebus iudicatorijs putrefacta per sputum reiecta fuerint, æger superstes euadit. Si verò & ea quæ ab initio aduenerunt susceperit,& alia insuper accesserint,& neque spuens, neque putrefaciens superarit, præ copia eorum quæ insuper accedunt, vt plurimùm moriuntur. Si verò ad dies perueniant duos & viginti,& febris remittat,& in his per sputum purgati non fuerint, suppurati fiunt. Fiunt autem maximè ex his, quibus & pleuritis & peripneumonia vehementissima existit. Fit autem & peripneumonia & pleuritis sine sputo, ambæ ex eadem caussa præ siccitate. Siccant autẽ & calida, vbi nimium calfaciunt:& frigida, vbi nimium frigefaciunt. Congelatur autem latus,& quæ sunt in ipso venæ,& conuellitur, & quãtum in ipso inest pituitæ aut bilis, id à caliditate resiccatur, & dolorem inducit, & à dolore febrem. Huic venam secare. E F

Splenitis hepatisq; uena. cõducit in manu splenitidem appellatam, aut hepatitidem, iuxta vtram sanè fuerit morbus. Atque sic dolor mollior fit, & lateris,& aliarum partium. Nam vena & quantum in ipsa inest bilis ac pituitæ,& ipsius sanguinis ægrotantis vnà cum his magnam partem foras dimittit. Pars verò ex carne per medicamenta & potiones diffunditur, & à calefactorijs forinsecus adhibitis, ita vt morbus per totum corpus dispergatur. Vocatur autem hæc pleuritis sine sputo. Peripneumonia verò quum pulmo etiam ipse superresiccatus fuerit, & quantum in ipso inest bilis aut pituitæ, neque putrefacit

æquali

A æqualiter,neque per ſputum reddit: & quantum in ipſo eſt humiditatis,aut à potu,aut à ſorbitione, aut à vicinis locis, hoc totum exurit, præ nimia ſiccitate ac caliditate. Huic potiones bibere conducit, à quibus pulmo humectatur, ac ſputum reijcit.Si enim ſputum non reiecerit,& durior fit,& coareſcit,& hominem perimit. Febris ardens corripit magis bilioſos,corripit item pituitoſos.Corripit autē hoc modo.Quum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit vt venæ & ſanguis attrahant bilem,eumq́; plurimam ex carnibus ac vētriculo,ad eum qui prius ineſt,vtpote quum etiam natura calidiſsimus ſanguis in corpore exiſtat. Cùm itaque percaluerit ex carnibus & ventriculo,ſupra eum qui iā ineſt, καῦσος.

B adhuc magis à bile, percalfacit etiam reliquum corpus. Et quædam ſanè partes præ multa humiditate,penitus reſiccari non poſſunt.Si verò reſiccatæ fuerint,homo moritur. Extremæ verò corporis partes,vtpote natura ſiccæ,reſiccantur, & plurima humiditas ex ipſis exuritur, & ſi ipſas contingere velis,frigidas comperies ac ſiccas.Quapropter hi qui à febre ardente corripiuntur,internis quidem partibus à febri exurũtur,externis autem frigidi ſunt.Et lingua ac fauces ab interno ſpiritu ac caliditate exaſperantur & areſcunt. Quantũ autem in ventriculo & in veſica ineſt bilis, quod quidem in ventriculo eſt,aliquando deorſum exturbatur.plerunque verò in primis diebus vomitur,aut in quatuor aut quinque.Vomitur autem hac de cauſſa. Quum ſupernus ventriculus ſu- *Cauſſa uomitionis quæ.*

C percalefactus fuerit, attrahit in ſeipſum, & fit vomitus. Et ob hoc ipſum etiam ex febre ardente,& ex pleuritide,ad peripneumoniam maximè morbi tranſmutantur.Vbi enim ſupernus ventriculus ſupercalefactus fuerit, trahit in ſeipſum, & ſuſcipit pulmo,& fit peripneumonia:& plerunq; pereunt, nimirum debiles iam exiſtētes,& morbo alio nouo inſuper generato,dies tranſigere nequeuntes, donec ſputum in pulmone concoquatur.Verùm vtplurimum pereunt præ debilitate.Aliqui tamen euadunt.At quibus in veſicam confluit quid bilis,his craſſa vrina mingitur, craſſa autem à pituita. Bilioſa verò alui egeſtio prodit, eo quòd combuſta ſint ea quæ ſunt in ventre. Phrenitis hoc modo ſe habet.Sanguis qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam confert.quidam dicunt totum. Quum igitur bilis commota ad *Craſſum lotium cur.* *Phrenitis quô fiat.*

venas & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage ac motione dimouet, & serosum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & desipit homo, & non sibi constat, præ febris copia, & sanguinis ad ferocitatem transmutatione, & motione non solita cõtingente. Assimiles autem sunt maximè hi qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant. Nam & hi vbi sanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt. Aliqui verò etiam insaniunt. Et qui phrenitide correpti sunt eodem modo. Tanto autem minor insania ipsumque delirium fit, quãto paucior ac debilior est bilis quàm pituita. Porrò subcruentum & liuidum est sputum in pleuritide ac peripneumonia, idque ob hanc causam. E

Sputũ subcruentũ & liuidum cur

Principiò quidem plerunque neutrum spuunt, neque liuidum, neque subcruentum. vnde nosse conuenit morbum vehementem esse. Quum autem sputum subcrassum spuere cœperint, tunc maximè purgantur. Spuitur autem id à distentione venarum, in pleuritide quidem earum quæ sunt in latere: in peripneumonia verò earum quæ sunt in pulmone: & caliditatẽ ad seipsam affectio trahit. Si verò ægro abscessus fuerit ruptus, & purulentus fuerit, prima mox die sanguinem, & pus subcruentum ac liuidum cum saliua spuit. Liuidum autẽ fit à sanguine, si modicus ad multam saliuam ammixtus fuerit, & nõ statim spuatur, sed semiputrefactum & effœminatum in corpore manet. Moriuntur autem ex pleuritide, vbi & multum pituitæ ac bilis ab initio lateri fuerit F affixum, & multum insuper ex reliquo corpore effluxerit, & neque spuens, neque putrefaciens superarit, præ materiæ affluentis copia. Implentur autem arteriæ ab his quæ insunt, pituita ac pure. Deinde stertit, & frequenter, & illinc statim respirat. tandem verò omnia obturantur, & moritur. Eodem modo ex peripneumonia pereunt. Quicunque verò ex febre ardente moriuntur, omnes præ siccitate moriuntur. Et resiccantur primùm quidem extremæ ipsorum partes, manus ac pedes. Deinde partes sicciores. Vbi autem humiditas ex corpore penitus fuerit exusta ac resiccata, sanguis quidem congelatur penitus ac perfrigeratur. Reliquum verò corpus exsiccatur, ac sic homo moritur. At ex phrenitide ita perit. Desipiunt in hoc morbo semper, nimirum sanguine corrupto,

Liuidũ sputũ sanguis fit.

Peripneumonia quãdo necat.

Febris ardens quãdo perimat.

Phrenetici quomodo pereunt.

A rupto, & ex consueta motione emoto, & quum desipiant, nihil eorum quæ ipsis exhibentur accipiunt, quod saltem memoratu dignum sit. Quum verò progressum fuerit tempus, marcescunt ac imminuti consumuntur, tum ex febre, tum quòd nihil alantur. Et primùm quidem extremæ partes consumuntur ac perfrigerantur. Deinde ipsis proximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorum principium hoc habet. Quum sanguis qui est in venis perfrigeratus fuerit à pituita, transmutatur & cõuellitur aceruatim aliàs alia parte, & tremit. Tandem verò omnia perfrigerantur, & moritur.

B HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER SECVNDVS, [illegible]O CORNARIO MEDICO PHY[illegible] [illegible]NTERP[illegible]E.

MVltùm vrinæ emittitur vbi caput nimiũ incaluerit. Liquescit enim in ipso pituita, liquescens autem secedit partim ad nares, partim ad os, partim per venas quæ ducũt ad pudendum. Quum autem ad pudendum peruenerit, mingit homo & patitur quemadmodum ab vrinæ stillicidio. Cæcutiunt autem quum ad venas in oculis peruenerit pituita, Aquosior enim fit visus & turbulentior, & splendor in oculis non similiter splendidus est, neq; in ipso comparet si videre voluerit, similiter sicut antè quum splendidus & purus esset. Hic in quadraginta diebus maximè sanatur. Si verò longo tempore posteà morbus reuertatur, cutis capitis crassescit, & reliquum corpus attollitur, & crassescit, ac bonum colorem habet. Hæc pituita ad carnes conuertitur, & ab hac crassus esse videtur. Nam carnes quum sint perrigatæ & eleuatæ ac rariores, sanguinem ex venis trahunt, & propterea bene colorati esse videntur. Alius morbus. Ca-

C

Cùm quis multum meit.

Qui uisu hebetetur.

causa boni coloris in [illegible]

Pustularū capitis origo. put vlceribus impletur, & corpus intumescit, & color morbi regij est, & aliàs alia corporis parte vlcera erumpunt: & febris aliàs atque aliàs corripit, & ex dorso aqua fluit. Huic quum in capite pituita subbiliosa connutrita fuerit; vlcera fiunt vbi sinciput pituita & bile perrigatū fuerit, & vbi pituita rara & aceruata fuerit, itemq; bilis. Hæc enim cōsistit, putrescit, & exulceratur. Attenuata verò pituita ad aures penetrat. At in reliquo corpore vlcera eadē ratione qua in capite fiunt, sanguine & bile putrefactis quacunque in parte fuerint collecta. Hac enim parte caro putrescit & exulceratur, & accedentem pituitā ac bilem insuper putrefacit, & fit pus. *Caput cur dolitet.* Alius morbus. Dolor circum circa caput vexat, & vomit bilem, & difficulter mingit, & desipit. Hic caput quidem dolet, præ nimia eius calefactione. Desipit autē quum sanguis in capite à bile aut pituita fuerit calefactus, & plus solito commotus. Vomit autem bilem, vtpote cōmota ipsa in corpore. Et caput præ caliditate trahit in seipsum, & crassissimum quidem vomit, tenuissimū verò in seipsum trahit, Mingit autem & in hoc morbo ab ijsdem, velut etiam in superiore dictum est. Alius morbus. Si circa cerebrum venulæ supereuomant, nomen quidem rectum morbo non est. Neque enim fieri potest vt aliqua vena, siue parua, siue magna supereuomat. Nominant tamen & dicunt superuomitū. Si verò etiam quàm maximè supereuomant morbum ab hoc *Malum ex bono nō fit.* ipso fieri non est verisimile. Nam à bono malū fieri non potest, neque à malo vtique bonum fiat. Neque rursus bonum plus iusto fieri potest. Verùm supereuomere videntur, quum ad venas bilis aut pituita ingressa fuerit. Eleuātur enim venæ & pulsant, & dolor per totum caput dispergitur, & aures *Tinnitus auriū unde.* sonitum percipiunt ac nihil audiunt. Et sonitum quidē percipiunt, vtpote venis pulsantibus & palpitātibus. Tunc enim sonitus est in capite. Grauiter autem audiunt, partim præ interno strepitu ac sonitu, partim quum cerebrum & venæ circa ipsum eleuantur. Præ nimia enim caliditate, vacuam circa aurem partem cerebrum de seipso implet: & quum æqualis aëris copia non insit, velut priore tempore, neque æqualem sonum exhibeat, ea quæ dicuntur nō æqualiter se imprimunt, atque ex hoc grauem auditum habent. Hic si quidem erumpat ipsi ad nares, aut ad os aqua & pituita, sanus

A nus fit. Si verò nõ erumpat, ſeptima die maximè moritur. At ſi in capite venæ ſupereuomant, id quod ab iiſdem fit quę & priùs relata ſunt. Signum vero quòd tali modo ſupereuomat hoc eſt. Quum quis aut manũ, aut caput, aut aliam quandam corporis partem, hoc patientem incidat, ſanguis niger profluit, & turbatus ac morboſus: quanquam neque ſanguis nominari iuſte mereatur, niſi tũc quum rubicundus ac ſincerus fluit. Quum itaq; ſupereuomant ab iiſdem cauſsis, dolor & vertigo, & grauitas caput occupant. Dolor quidẽ, præ nimia ſanguinis caliditate. Vertigo verò, quum aceruatus ad faciem proceſſerit ſanguis. Grauitas autem, ꝙ copioſior ſanguis fit in capite, & turbulentior ac morboſior, quàm intrinſecus. *Signũ uenularũ cerebri id efficiẽtiũ*

Vertigo, grauitas.

B

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptũ fuerit, dolor ex capite ſpinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & ſudor adeſt, & ſomni expers eſt, & ex naribus ſanguis fluit. Sæpe etiã ſanguinẽ vomit. Corrumpitur autẽ cerebrũ tali modo, quum aut nimium calefactus aut perfrigeratus, bilioſus aut pituitoſus plus ſolito factus fuerit. Vbi verò horum aliquid perpeſſus fuerit, etiam ſpinalem medullã ſupercalefacit. Et quum etiam hic percaleſcit, dolorẽ ſpinæ inducit. Animo verò linquitur homo, quum pituita aut bilis ad cor conſiſtit. Cõſiſtere autẽ neceſſe eſt cõmotis ac humectatis. Sudor autẽ fit præ dolore. Sanguinẽ verò vomit, quum venæ quæ ſunt in capi-
C te, à cerebro fuerint calefactæ: quæ verò circa ſpinam ſunt, à ſpina, Spina autẽ à ſpinali medulla. Medulla verò à cerebro, vnde ſanè originẽ trahit. Quum igitur calefactæ fuerint venę, & ſanguis in ipſis efferbuerit, quæ quidẽ in capite ſunt, venæ, diſtribuũt ipſum ad nares, & ad os: quæ verò circa ſpinã ſanguifluæ, in corpus. Hic tertia aut quinta die plerũq; perit.

Alius morbus. Derepente dolor occupat caput, & ſtatim vox intercipitur ac ſui impotens fit. Hic in ſeptẽ diebus moritur, ſi nõ febris inuaſerit. Si enim hæc inuaſerit, ſanus euadit. Patitur autẽ hæc, quum atra bilis ipſi in capite commota fluxerit, maximè in parte in qua plurimæ ſunt venæ, in collũ inquã, ac pectus. Deinde poſtridie ſideratus fit ac impotens, ſanguine nimium perfrigerato. Et ſi ſuperior euaſerit, ita vt ſanguis caleſcat, ſiue ab his quæ exhibentur, ſiue à ſeipſo, at- *Dolor capitis qui uocẽ intercipit.*

tollitur & diffunditur ac mouetur,& spirationem inducit,& spumescit,& à bile separatur,et sanus euadit. Si verò superior non euaserit, adhuc magis perfrigeratur: et vbi penitus perfrigeratus fuerit,& calor ex ipso defecerit,cōgelatur,& moueri non potest,sed moritur. At si ex ebrietatibus hæc patiatur (nam et hoc contingit) itidem moritur. D

Temulētia hoc & ipsa facit.

Caries oßis capitis.

QVum caries facta fuerit in osse,dolor ex osse corripit. Temporis autem progressu cutis de capite alia atque alia parte discedit. Talia verò patitur is cui in secunda osis lamina,pituita superueniens resiccata fuerit. Hac enim parte rarum fit,et omnis humiditas ex ipso deficit, et quia aridum est,cutis ab ipso discedit. Hic morbus lethalis non est. E

Alius morbus. Si sideratus fiat, anteriorem capitis partem dolet, et oculis non æqualiter videt, et soporatur,et venæ pulsant,et febris debilis tenet, et corporis impotentia.

Capitis stupor.

Hic patitur hæc,quū venæ in capite fuerint calefactæ, et calefactæ pituitā in seipsas traxerint. Et principiū quidē morbi ex hoc fit. Anteriorē verò capitis partem ideo dolet, quòd venæ in hac sint crassissimæ, et cerebrum ad anteriorē capitis partē magis situm est quàm ad posteriorē. Et oculis ideò non videt, procumbente eo cerebro ac inflammato. Impotentiæ verò ideo corpus occupant. Postquam venæ pituitam in seipsas traxerint, necesse est præ pituitæ frigiditate, sanguinem magis nunc sisti ac perfrigeratum esse quàm priori tēpore. dum autem sanguis non mouetur, fieri non potest, vt non etiam corpus quiescat ac torpeat. Et si quidem sanguis ac reliquum corpus superarint, ita vt calescant, homo euadit. Si verò pituita præualuerit, sanguis magis perfrigeratur ac congelatur. Et si frigiditas ac congelatio augescant, penitus congelascit ac perfrigeratur homo, et moritur. F

Angina.

ANgina siue cynanche fit, quum pituita in capite commota aceruatim deorsum fluxerit, et in maxillis ac circa collum constiterit. Hic neque saliuam deglutire potest, respirat autem violenter ac stertit, et aliquando etiā febris ipsum corripit. Et morbus sanè ex hac caussa fit, et aliquando sub ipsam linguam, aliquando paululum supra pectus.

Vua mor

A

Vua morbus.

VVa fit quum pituita de capite ad gurgulionem descenderit, & gurgulio præceps dependet, ac fit rubicundus. Temporis autem progressu, nigrescit. Nigrescit autem hoc modo. Venosus est gurgulio ac crassus, & postquam inflammatus est, calescit: & pre caliditate sanguinem ex vena adtrahit, ac ab ipso nigrescit. Quapropter si non turgentem seces, statim inflammantur. Nam vena calefacit, & præ caliditate partes circa gurgulionem sanguine replet, & breui suffocantur.

Tonsillæ ac uicinæ partes.

B Tonsillæ, & partes sub lingua, & gingiuæ, & lingua, & quæcunque huiusmodi hoc loco consistunt: hæ omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autem de capite descēdit. Caput autem ex corpore trahit. Trahit autem vbi fuerit calefactum, per calescit autem à cibis, et sole, et frigore, et laboribus ac febrili calore. Quum verò calefactum fuerit, tenuissimum ex corpore ad seipsum trahit, Vbi verò traxerit, rursus id ad corpus descendit.

Morbi à capite fientes.

QVum repletū fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum, torpor caput tenet, & frequenter mingit, & alia patitur quæ ex vrinæ stillicidio contingere solent. Idem per nouem dies hæc patitur. Et si quidē per nares aut aures, aqua & mucus erumpat, à morbo liberatur, & vrinæ stillicidium sedatur, mingitq; citra dolorē, vrinam multam, & albam, ad vigintidies. Et dolor capitis cessat, & intuenti splendor ex oculis subtrahitur, & dimidiatas rerū facies se videre putat. Hic quadragesima die penitus sanus euadit. Multis verò quandoq; morbus redit, septimo aut decimoquarto anno. Et capitis cutis ipsi crassescit, & ad tactum cedit, & de paucis cibis tener ac bene coloratus apparet, & non acutum auditū habet. Quum ita habentem offenderis in principio morbi, priusquā erumpat aqua per nares & aures, & tenuerit ipsum dolor: deraso capite vtrem coriaceum circum frontem deligare oportet, aqua plenum calidissima, quantū sustinere potest, atque hinc ipsum calefieri permittere, & vbi perfrigeratus fuerit, alium adhibere. Si verò hinc debilitetur, desistere:

Capitis torpor narcéue.

C

Strāguria.

Medelaque.

tempore interposito eadem repetere, donec remiserit dolor. D
Et si aluus non egerat, infusum per clysterem immittere, & vrinam cientibus in potu datis, aquam mulsam aquosam insuper bibendam exhibere. & calore quàm maximè foueatur. Sorbeat autem succum ptisanæ tenuem. Si verò venter non subeat, mercurialem in aqua coctam terito, ac succum excolato, & de ipso, ac de ptisanæ succo, parem mensuram permiscето, & modicum mellis adijcito. Hunc succum ter in die sorbeat, & vinum mellei coloris, aquosum, album modicum, à sorbitione insuper bibat. Postquam autem eruperit ipsi per nares mucosa, & vrinam crassam eiecerit, & à dolore capitis liberatus fuerit, vtre amplius ne vtatur, sed multa calida lotus, vrinam cientia, & aquam mulsam aquosam bibat. Et pri E
mis quidem diebus miliũ delingat, & cucurbitã edat, aut betas per triduũ. Deinde cibis vtatur mollissimis ac quã maximè per aluum subeuntibus, ita vt semper modicum ad cibos priores addat. At vbi quadraginta dies præterierint (sedatur enim morbus maximè in tanto tẽpore) capite ipsius purgato, prius medicamento exhibito, ipsum deorsum purgato, si tempus anni hoc permittat. Deinde serum ad dies septem bibendum dato, aut pauciores, si debilis existat. Si verò morbus reuertatur, fomento per totum corpus adhibito, postridie veratrum bibendum dato. Deinde quanto tempore tibi visum fuerit intermittito, & tunc capite purgato, medicamento deorsum purgante exhibito, crustas octo capiti inurito. duas circa aures, duas in occipitio. hinc atque hinc ad F
ceruicis neruum, duas in naso circa angulos oculorum. Venæ autem circa aures vrendæ sunt, donec pulsare desinant. Ferramentis verò cuneoli forma paratis obliquas venas perurito. Atque hæc vbi feceris, sanitas continget. Alius morbus.

Caput vlceratur.

Vlceribus impletur caput, & crura intumescunt, velut ab aquæ potu. & in tibias tumor infarcitur, & si premas, color morbi regij apparet, & vlcera aliàs alia corporis parte erumpunt, maximè tamen circa tibias, & malum aspectum præ se ferunt. Vbi verò inflammatione liberata sunt, cito sana fiunt. & febris aliàs atque aliàs corripit. Caput autem semper calidum est, & ex auribus aqua fluit.

Medela quæ.

Quum ita habet, medicamentum ei dandum est, à quo pituita & bilis sursum purgatur, si quidem frigus fuerit, præfoto ac calida loto.

Dein

A Deinde tribus diebus interpositis caput purgato. Postea etiã deorsum purgans medicamentum bibendum dato. Si verò tempus anni ferat, etiam serum postea bibat. Sin minus, lac asininum. Post purgationes cibis quàm paucissimis, & quàm maximè per aluum subeuntibus vtatur, & non lauet. Si verò caput exulceratur, fecem vini ad smegma faciendum comburito, & glandis corticem tritum leuigatum ammisceto. & pari nitro ammixto, his defrictus multa calida lauetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis, & gallis, & myrrha, & thure, & argenti flore, adipeque suillo ac oleo laurino. His permixtis inungatur. Post hoc autem tempus vomitibus vtatur bis in mense, & exerceat se ac calida lauet.

B At si his adhibitis, ex reliquo quidem corpore morbus fuerit exclusus, verùm in capite ipsi vlcera adhuc fiant, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea bibendum dato. Deinde raso capite, fissuras raras incutito, & vbi sanguis effluxerit confricato. Postea lanas succidas vino imbutas superligato, & postquam exolueris, spongia detergito, & ne humefacto. Deinde oleo sublito cupressum inspergito. Laneis autem deligamentis donec sanus fiat vtatur. *Si morbus repullulet quid agendum.* Alius morbus. Dolor caput corripit, & si paululum moueatur, bilem vomit. Quandoque etiam vrinam difficulter emittit, ac desipit, & septima die quandoque moritur: & nona quoque ac vndecima, septimam transgressus, si non eruperit per nares aut aures. Si verò eruperit, euadit.

C Fluit autem aqua subbiliosa. Deinde temporis progressu putrefacta pus fit Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priusquam ex naribus ac auribus erumpat, spongias aqua calida imbutas cito capiti admoueto. Si verò his non laxetur, vtre vtaris eodem modo velut in superiore morbo. Bibat autem aquam mulsam aquosam. Sin minus, aquam de farina crassa in ipsa macerata. Sorbeat ptisanæ quoque succum, & vinum album aquosum insuper bibat. *Curatio.* Postquam verò per aures eruperit, et febris ac dolor remiserit, cibis vtatur per aluum subeuntibus, à modicis initio facto, semper aliquid addendo. Et caput calida lauetur: et aures colluat aqua pura, et spongiam melle tinctam indat. Si verò neque sic resiccetur, sed diuturna fluxio fiat, collutione facta, argenti florem, sandaracham, ceru-

ſam ſingula æquis portionib. trita leuigataq́; in aurē indito, eamq́; expleto, & ſi qd præterlabatur, de medicamento amplius ſuperaddito. Vbi verò reſiccata fuerit auris, expurgato ac medicamētum eluito. Poſtea (obſurdeſcit enim primū reſiccata) lenibus fomentis aures foueto. Nam & ſic vix ac longo tempore ſedabitur. Moriuntur autē etiam, ſi dolor in aure fuerit, & nihil in ſeptē diebus eruperit. Hunc multa calida lauato, & ſpongias aqua calida imbutas exprime, & tepidas ad aurem appone. Si verò neque ſic erumpat, auri fomentum adhibeto. Sorbitionibus autem ac potionibus ijſdem vtatur quibus in ſuperioribus. Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per ſinciput ac tempora emergit, aliàs alio loco: & rigor ac febris aliàs atq; aliàs, & regiones oculorum dolet, & cæcutit, & pupilla finditur, & ex vno duo ſe videre putat, & ſi ſurrexerit, vertigo ipſum corripit, & ventum non ſuſtinet, neque ſolem: & aures tinniunt, ac inter audiendum ſtrepitu offenditur. & vomit ſaliuam ac pituitā, quandoq; etiam cibos: & capitis cutis attenuatur, & contactu gaudet. Quum ſic habuerit, primùm dandum eſt ipſi medicamentum quod ſurſum pituitam educit, & poſtea caput purgato. Deinde interpoſito tempore medicamentum deorſum purgans bibendum dato. Poſtea cibis quàm maximè aluum ſubeuntibus ipſum reficito, ſemper modica addendo. Poſtquam verò comederit iam cibos ſufficientes, vomitibus ieiunus vtatur, lenticulæ decocto mel & acetum miſcens, & olera antea comedens: & in die illa qua vomuerit, primùm cyceonem bibat tenuem, poſtea ad veſperam cibis modicis vtatur, & non lauet. & à cibis deambulet, itemque mane, vitans ventum ac ſolem, & ad ignem ne accedat. Et ſi quidem talia faciens, ſanus fiat, bene eſt. Sin minus, vere vbi ipſum prius purgaris primùm veratro. poſtea etiā in nares medicamentum infundito, & pauco tempore interpoſito deorſum purgato, Deinde cibis reficito. Poſtea inciſo capite iuxta ſinciput, ad cerebrum vſq; perforato, & veluti ſectionē ac perforationem curato. Alius morbus. Rigor, dolor, & febris per caput, maximè ad aurem, & ad tempora, & ad ſinciput, & oculorum regiones dolet, & ſupercilia ipſi incumbere videntur, & grauitas caput detinet, & ſi quis ipſum mouerit minget, & multum ac facilè mingit. & dentes torpent, & ſtupor

Cerebri madetis ſigna

Medela quæ.

Capitis alius morbus

D E F

A por ipsos tenet,& venæ attollũtur ac pulsant in capite,& nõ potest quietus esse,sed anxius est ac desipit præ dolore.Huic si quidem per nares aut aures erupuerit,aqua profluit subpurulenta,& sanus euadit.Sin minus, plerunq; in septẽ diebus moritur. Hic morbus maximè fit ex febre lipyria,quum liberatus à febre,nondũ purgatus,aut cibis se impleuerit, aut inebriatus fuerit,aut in sole laborarit. Quum sic habuerit, primùm sanguinem de capite mittito,vndecunq; tibi visum fuerit. Et post sanguinis missionem, raso capite perfrigeratoria ipsi adhibeto.Et si aluus non subeat, infusum per clysterem immittito.In potu verò ptisanæ succum frigidum dato,& aquam insuper bibendam. Si verò ad perfrigeratoria *Medela.*

B non remittat,transmutatione facta,vtre vtitor ac calefacito, postquam autem quieuerit dolor,cibis vtatur aluum subeuntibus,& ne impleatur. Vbi verò vigesimum diem attigerit sedato dolore,fomento capiti ipsius adhibito, ad nares medicamentum apponito,& interposito triduo medicamẽtum deorsum purgans exhibeto. Alius morbus. Si venæ circa cerebrum sanguinem supereuomuerint,ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & sinciput, ac posteriorem capitis partem, & aures tinniunt ac flatu implentur, et nihil audit, & anxius est, et seipsum præ dolore iactat. Hic quinta aut sexta die moritur.Cùm sic habuerit, caput ipsius calefacito. Si enim per aures aut nares aqua eruperit, mortem effugit.Si vero sex dies euaserit, victum ipsi velut in superiore morbo constituto. *Cerebri morbus.* *Medela.*

C Alius morbus. Si venæ superuomuerint in caput, dolor grauis totũ caput tenet,et ad collum,et aliâs ad alias capitis partes trãsit.Et vbi surrexerit,vertigo ipsum corripit, febris autem non inuadit. Cùm igitur sic habuerit,deraso capite si non calefactorijs cesserit,frontẽ ea parte qua capillus desinit à capite findito:vbi verò secueris disparata ac diducta cute, cùm sanguis defluxerit,salẽ tenuissimũ inspergito: & postq̃ effluxerit sanguis fissuram componito, et duplici filo totam ipsam includito.Deinde spleniũ cera ac pice illitum, vlceri imponito,et lana sordida superimposita deligato, & ad dies septem ne soluito, si non dolor vexet: si verò dolor adsit,exoluito. Donec autem sanus fiat,aquam de macerata in ipsa crassa farina bibendam dato,et ptisanę succum sorbendum, *Capitis morbus.* *Medela.*

dum,& aquam insuper bibendã. Alius morbus. Si cerebrum bile infestatur,febris emergit debilis,& rigor,& dolor per totũ caput,maximè ad tẽpora,ad sinciput, & ad regiones oculorum:& supercilia ipsis impendere videntur,& ad aures dolor procedit,& quandoque per nares bilis defluit: & oculos hebetes habent,& plerisque dolor ad dimidiã capitis partem extenditur,quandoq; etiam per totum caput. Quum sic habuerit, perfrigeratoria ad caput apponito,& postquam dolor ac fluor cessarit, apij succum in nares instillato,& ne lauet quandiu dolor obtinuerit. Et sorbeat milium tenue modico melle affuso,& bibat aquam. Si verò aluus non subeat, brassicas edat & succum sorbeat. Sin minus,folia sambuci eodem modo. Et postquam tempestiuum tibi esse visum fuerit cibos quàm maxime aluum subeuntes ipsi exhibeto. Et si depulso fluore ac dolore,grauitas ipsi supra supercilia incũbat, & in naso mucus crassus ac putridus fuerit, fomẽto ex aceto, & aqua,ac origano ipsi adhibito,deinde calida aqua loto,florem æris & myrrham ad nares apponito. Atque his factis plerumque sanum efficies. Morbus autem non est lethalis.

Cerebrũ biliosum cum est. D

Curatio.

Quæ ventrẽ cient. E

Alius morbus. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex ceruicis neruo ad spinam tendit,& ad cor frigus descendit,& derepente nouus sudor adest, & per nares sanguis fluit, Vomunt quoque multi. Hic triduo moritur. Si verò septem dies transgrediatur:plerique autem non transgrediuntur:& si sanguinem vomat,aut è naribus fundat,neque calidã ipsum lauato,neq; calefactoria adhibeto. Verùm acetũ album aquosum bibendum dato,& si debilis sit,ptisanam sorbendam. Si verò plus iusto sanguinem vomere tibi videatur, aut ex naribus ipsi fluat,à vomitu quidem bibat farinã trimestris tritici in aquã inspersam. Si verò ex naribus fluat,venas & in brachijs,& in temporibus,splenijs suppositis deligato. At si neutrum horũ ipsi affuerit, dolet autem ceruicis neruum, & collum,& spinam,& frigus ad cor processerit, cum eruo pectora,dorsum,& ceruicis neruum,& collum calefacito. Nam his factis maximam vtilitatem capere poterit. Verùm pauci huiusmodi morbum effugiunt. Alius morbus. Sanum derepente inuadit dolor circa caput,& statim vox intercipitur, & stertit, & os hiat, & si quis ipsum vocet aut moueat,solum suspirat,nihil autẽ intelligit,& multum mingit,& mingere se non

Cerebri corruptio.

Medela. F

Quo modo sanguis sistatur.

Capitis subitus dolor.

A ſe non ſentit. Hic ſi non febris ipſum corripiat, in ſeptẽ diebus moritur. Si verò corripiat, plerunq; ſanus fit. Huiuſmodi verò morbus ſenioribus maximè fit, & magis quàm iunioribus. Hunc vbi ſic habuerit, lauare oportet multa calida, & quàm maximè calefacere, & aquã mulſam tepidam in os inſtillare. At ſi reſipiſcat, & morbũ effugiat, vbi ipſum cibis refeceris, ita vt viribus valere tibi viſus fuerit, indito in nares ipſius medicamento, & paucis diebus interpoſitis, pharmacũ deorſum purgans bibendum dato. Si enim ipſum nõ purgaueris, timor eſt ne rurſus morbus reuertatur. Effugiũt autem non ita valde ex primo. Alius morbus. Si quis ex ebrietate voce priuetur, & ſtatim ſanè ipſum etiam febris corripiat, B ſanus fit. Si verò non corripuerit, die tertia moritur. Si itaq; in ita affectum incideris, multa calida lauato, & ſpongias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic ſi quidem apertis oculis, & loquutus, ad ſe redierit, & nõ nugetur, hac die ſopore preſſus iacet, poſtridie verò ſanus fit. Si verò exurgens bilem vomuerit, inſanit, & moritur maximè in quinque diebus, ſi nõ dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lauato, donec ipſe ad ſeipſum redeat. Deinde multò oleo illitũ, ad ſtragula molliter reclinato, & veſtimentis contegito: & neq; lucernã apud ipſum ardere, neq; loqui permittito. Vt plurimùm enim ex balneo obdormit, & ſi dormierit, ſanus euadit. Poſtquã verò ad ſe redierit, primis tribus aut quatuor diebus, miliũ tenue C ſorbeat, aut ptiſanæ ſuccum, & vinum mellis ſpeciẽ referens bibat. Deinde cibis vtatur molliſsimis, ac paucis primùm.

Senum morbus. *Medela.* *Temulentiæ morbus.* *Medela.*

Cerebri corruptio.

SI corruptio cerebrum inuaſerit, dolor tenet maximè anteriorem capitis partem, & paulatim etiam intumeſcit, & liuida fit: & febris, & rigor apprehendit. Quum ita habuerit, ſecare oportet qua parte intumuit, & perpurgato oſſe ipſum radere donec ad ſecundam laminam perueniat, deinde velut fracturam curare.

Curatio.

Caries ſiue teredo.

QVum caries facta fuerit in oſſe, dolor ex hoc corripit ipſum os, & progreſſu tẽporis attenuatur ac inflatur, & fit in ipſo fractura. Et ſi hanc reſecueris, cõperies

ipſum

ipsum os eleuatum,& asperum,ac fuluum. Quibusdam verò D etiã ad cerebrum vsq; corrosum. Vbi in hoc modo affectum incideris,si quidẽ vltra corrosum fuerit,sinere optimũ est,& vlcus quàm celerrimè curare. Si verò corrosum nõ fuerit,sed asperũ,ad secundam vsq; laminã rasum, velut præcedens curare. Alius morbus. Si sideratus quis fiat, & anteriorẽ capitis partẽ dolet,& oculis videre non potest, sed sopor ipsum tenet,& venæ in temporibus pulsant,& febris debilis tenet, & totius corporis impotẽtia,& emacescit. Quum sic habuerit,multa calida ipsum lauato, & calefactoria ad caput adhibeto. A fomẽtis verò myrrhã & æris florem in nares infundito. Sorbeat autẽ ptisanæ succũ, & aquã bibat. Et si quidem vbi hæc feceris meliùs habuerit, bene est. Sin minus,quæ E vna spes reliqua est,sinciput ipsius findito,& vbi sanguis defluxerit, labijs cõpositis curato ac deligato. Si verò non secueris,decimo octauo aut vigesimo die plerunque moritur.

Curatio.

Medela.

Angina.

FEbris corripit & rigor, & dolor capitis: & maxillæ intumescunt,& sputũ difficulter deglutit. Expuit autem & saliuas duras ac paucas:& infrà in faucibus stertit:& si apprehensa lingua inspexeris,gurgulio non magnus est,sed mollis, fauces autẽ intrinsecus saliua viscosa plenæ sunt, & non potest exscreare,& decũbere nõ sustinet, verũ si decũbat suffocatur. Hũc si ita affectũ deprehenderis hæc facito. Primùm quidẽ cucurbitas ad verticulũ in collo primũ affigito. Deinde in capite præraso, & iuxta aurẽ ab vtraq; parte apponito. F Et vbi cucurbitã affixeris,ad multũ tempus adhærere finito. Posteà fomentũ ipsi ex aceto, nitro, origano, & nasturtij semine adhibeto. Hæc terito,& cũ aceto pari aqua permixta diluito,ac parũ olei instillato. Deinde in ollulã infusis,operculo addito arũdinẽ cauã immittito, & prunis imposita feruefacito:& vbi per arundinis fistulã vapor ascẽderit,hianti ore vaporẽ intro trahat,cauens ne fauces adurat. Forinsecus autẽ spõgias aqua calida imbutas, ad genas ac maxillas apponat. Gargarismus porrò ipsi parãdus est,ex origano,satureia,apio, mẽtha,& modico nitro, cũ aqua mulsa aquosiore, & modico aceto instillato,prædictarũ herbarum folia trita, & nitrũ,in aqua mulsa diluito, tepefacito, ac sic gargariset. At si saliua

Curatio.

Gargarismus.

Saliua

supprim

A supprimatur, myrrhi ramulum cõplanatũ sumito, & tenera ipsius summa parte incuruata, ac molli lana obuoluta, in fauces immissa, saliuã expurgato. Et si venternõ egerat, glandẽ subdito, aut clysterẽ adhibeto. Sorbeat autẽ ptisanæ succum & aquam bibat. Si verò tumor ipsi oboriatur, & ad pectus intumescat, ac rubicundus sit, & ardeat, amplior spes salutis est. Facienda verò hæc sunt, postquã inflammatio foras conuersa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore gargariset, & ne lauet. Hæc faciens maximè euaserit. Est autem morbus lethalis, & paucissimi euadunt. Alia angina. Febris & dolor capitis corripit, & fauces inflammantur, itemq; maxillæ, & saliuam deglutire nõ B potest, spuit autem crassam ac multã, & difficulter loquitur. Quum ita habuerit, primùm cucurbitam affigito, eodẽ modo veluti suprà diximus. Deinde spongiam aqua calida imbutã, ad collum ac maxillus adhibeto. Aquam autẽ mulsam aquosam colluendam dato. Et succũ ptisanæ sorbere cogito. Si verò ipsi talia facienti saliua non exierit, eodem modo velut in priore fomẽtum adhibeto. At si ad pectus conuertatur inflammatio, aut ad collum, betas aut cucurbitas concisas, in frigidam aquam tinctas superimponat, & frigidam aquam bibat, quo saliua facilius exscreetur. Cùm autem ad pectus extumuerit, pleriq; euadunt. Si verò faucibus ac tumoribus sedatis, morbus ad pulmonem conuersus fuerit, febris statim corripit, & lateris dolor, & vtplurimum moritur, vbi hoc fa- C ctum fuerit. Si verò quinq; dies effugerit, suppuratus fit, si nõ ipsum statim tussis inuaserit. Si verò inuaserit, facta exscreatione depurgatus, sanus fit. Huic quàm diu dolor latus tenuerit, latus calefaciendum est, & adhibenda quæ in peripneumonia adhiberi solent. At si quinq; dies effugerit, & febris remiserit, tussis autem remãserit, primis quidẽ diebus sorbitionibus vtatur. Postq̃ autẽ cibos sumere inceperit, quàm pinguissimos ac maximè salsos edat. Quòd si tussis nõ affuerit, nimirũ suppuratũ fieri scito, & vbi cœnauit cùm dormire volet, alliũ edat crudum quàm plurimũ. & vinũ insuper bibat vinosum meracius. Et si quidẽ ita pus eruperit, bene habet. Sin minus, postridie calida loto suffitum adhibeto, & si eruperit, velut suppuratũ curato. Alia angina. Linguę posterior pars inflammatur, itemq; locus sub tonsillis ad gut-tur,

purgatio.

Secunda angina.

Medela.

Tertia angina.

tur,& neque saliuam,neq; quicquã aliud deglutire potest.Si D verò coactus fuerit,per nares ipsi effluit. Quum ita habuerit mentam viridem tritã,apium,origanũ,& nitrum, & rhoem rubrum melle diluito.& ad crassam formã redacta,intus lin guæ qua parte tumet illinito.Postea ficus aqua coquito,& de rhoe parum tritũ,hoc ficuum decocto diluito,ac gargarisandum dato si id potest,sin minus colluendum. Bibẽdam verò aquam de farina crassa in ipsa macerata exhibeto.Foris autẽ ceruicem & maxillas,farina calida in vino & oleo cocta integito,& panes calidos apponito.Suppuratur enim plerunq; in loco sub tonsillis,& si quidem sua spõte eruperit,sanus fit. Si verò non rumpatur,vbi digito cõtigeris an molle sit,ferramẽto acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis E multi sani fiunt.Est autem hic morbus minimè lethalis.

Medela.

Vua morbus.

SI vua morbus in faucibus fiat, summa gurgulionis pars aqua impletur,& rotunda fit ac pellucida,& spirationem intercipit. Et si maxillæ ab vtraque parte inflammatæ fuerint,suffocatur.Si verò ipse morbus per se consistat, maxillis non inflammatis,minus moritur.Quum sic habuerit, gurgulionem digito apprehensum sursum ad palatum apprimimito,& summam ipsius partem præsecato. Postea foliorum hortensium condimentariorum decoctum gargarisandum dato,& farinam frigidam delingendam,aquamq; insuper bibendam:& ne lauet.

Medela.

Tonsillæ,morbus. F

SI tonsillæ fiant,intumescunt sub maxillis ab vtraq; parte,& ad contactum foris durum est tuberculum, & gurgulio totus inflammatus est. Quum sic habuerit, immisso digito tonsillas protrudito, ad gurgulionem autem florem æris siccum illinito,:& foliorum condimentariorum hortensium decoctum,velut à sole calidum gargarisandum dato. Foris qua parte tumor est,ordeaceam farinam in vino & oleo coctam calidam pro cataplasmate apponito. Postquam verò tubercula mollia esse tibi visa fuerint intrinsecus ad contactum, scapello ipsa pertundito. Quædam etiam sua sponte sedantur.

Medela.

Tuberculum sub lingua.

Si tuber

A SI tubercululum sub lingua, hypoglossis appellatum, fiat, lingua intumescit, & pars sub ipsa ac externa ad tactũ dura est, & saliuã deglutire non potest. Cùm sic habuerit, spongiam aqua calida imbutam apponito, & ordaceam farinam vino ac oleo coctam, foris vbi tumor est imponito, Gargariset ficuum decoctum, & ne lauet. postquam autem purulentum factum fuerit, secato. Aliquando verò sua sponte erũpit, & sedatur non sectum. Si verò foras suppurauerit, perurito. *Hypoglossis.*

Inflammatio consistens ad palatum.

SI Inflammatio constiterit ad palatum, intumescit & suppuratur. Quum sic habuerit, tuberculum inurito. Vbi verò exierit pus, reliquum eluito, primùm nitro & aqua calida.
B deinde vino. Postquam autem elueris, vuam passam albam exemptis vinaceis tritam, in vsturæ locum indito, & vbi exciderit, vino meraco tepido colluat, & vbi edere quid aut sorbere valet, spongiam indat, atq; hæc faciat donec sanus fiat.

Polypus.

SI polypus fiat in naso, ex medio cartilaginum dependet, veluti gurgulio. & vbi expirationẽ facit, progreditur foras, & est mollis, vbi verò inspirationem facit, retrocedit: & loquitur obscurè, & cùm dormit, stertit. Quum sic habuerit, *Medela.* spongiam in rotundum concisam, & velut spiram factã, lino Aegyptio obuoluito, ac duram efficito. Sit autem eius magnitudinis, vt ad nasum quadret. Spongiam verò quadrupli-
C ci lineo filo deligato, ita vt vnumquodq; lõgitudinẽ habeat cubitalem. Deinde facto vno ipsorũ principio, virgã stanneã tenuem sumito, quę ad alteram sui partem foramen habeat, & transmisso per foramen filorum principio, virgam inacutam in os transmittito, & attrahito donec filorum principiũ apprehẽdas. Postea specillo instar vngulæ bifurcato sub gurgulionem subposito, renitens trahito, donec polypum extraxeris. Postquàm verò ipsum extraxeris, & sanguis fluere desierit, siccum linamentum specillo obuolutum indito, & de cætero æris flore in melle cocto, linamentum illine, atq; sic in nasum inde. Et vbi iam vlcus curatum fuerit, plumbũ efformatum ita vt ad vlcus perueniat, melle illine, & donec sanus fiat, appone. Alius polypus. Impletur nasus carnibus, & ad contactum caro dura apparet, & per nasum

Medela. spirare non potest. Quum sic habuerit, fistula immissa, ferramentis tribus aut quatuor vrito, & post vstionem veratrum nigrum triticũ inijcito, & postquã cõputruerit ac exciderit caro, linamenta melle illita cum æris flore indito. & vbi curatũ fuerit vlcus, plumbeas massas siue fistulas melle illitas immittito, donec sanus fiat. Alius polypus. Intrinsecus ex cartilagine caro rotũda prominet, quæ ad contactum mollis est. Cùm ita habuerit, chordam nerueam accipito, & facta in ipsa parua ansula, eam tenui filo obligato, deinde alterum principiũ per ansulam transmittito, alia maiore ansa facta. Postea principium illud per virgam stanneam transmittito. Deinde ansam illam maiorẽ in nasum indito, & specillo insecto ipsam circũ polypum obducito ac adaptato, & vbi circunsita fuerit, virgam in os transmittito, & arreptam ipsam trahito, eodem modo specillo instar vngulæ bifurcato supposito sub gurgulionẽ ac renitente. Postquã autem extraxeris, curato velut superiorem. Alius polypus. Intrinsecus circa cartilaginem alicunde durum quid nascitur, & videtur quidem caro esse, si verò ipsum attigeris, strepitum edit velut lapis. Cùm sic habuerit, fisso per scalpellum naso expurgato, deinde inurito. Atq; hoc facto nasum rursus consuito, & vlcus curato, linamẽtum melle illitum indens, & vbi cõputruerit, ęris florem cum melle illinito. Fiat autem curatio plumbeis masśis itidem immisśis. Alius polypus. Nascitur ex obliquo cartilaginis in summo, velut cancelli. Omnes autem hos vrere oportet, & post vstionem veratrum inspergere. Postquam autem computruerint, æris flore cum melle expurgare. Curatio autem etiam plumbo immisso fiat.

D

E

F

Morbus regius niger.

COlor fit niger circa faciem, & maximè circa partes velut in vmbra occultatas: & oculi cum virore pallidi, itemque lingua infernè, & venæ sub lingua crassæ ac nigræ: & est homo sine febre, ac mingit vrinam crassam, biliosam.

Medela. Quum ita habuerit, primùm venas sub lingua secato, deinde calida multa loto, asphodeli radices bibendas ieiuno dato, ita vt æquales quinque radices depurgatas in vino coquas, & apij foliorum quantum manu plena capit, addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginẽses,

A ses, vt à coctura semihemina supersit. Hoc permixtũ bibendum dato. Postquàm autem minxerit, cibis aluum subeuntibus vtatur, et à cibo cicer album edat, et vinum album, multum, aquosum bibat: et apium ac porrum in cibo edat, faciat autem hæc per dies septem, et si quidem in his color probè depurgatus esse tibi visus fuerit, bene est. Sin minùs, etiam alios tres hæc faciat. Posteà interposita vna atque altera die, medicamentum ad nares apponito. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendũ dato, à quo bilis purgatur. Et si splenicus fuerit, asininũ lac aut serum posteà exhibeto. Hæc faciens, sanum efficies. Alius morbus regius. Febris corripit debilis, et grauitas caput tenet, et quibusdam sanè febres cessant, Ipse verò fit cùm virore pallidus, et maximè ocu-

B li, et debilis est, et corporis impotentia adest, et vrinam crassam cùm virore pallidam emittit. Hunc calida lauato, et vrinam cientia bibenda dato. Postquàm autem purior esse tibi visus fuerit, et color melior apparuerit, medicamentum ad nares appone, et posteà deorsum purgans bibendum præbè. Cibis autem vtatur quàm mollissimis. Vinum bibat album, dulce, aquosum. Hæc faciens sanus euadet. Medela.

Febris à bile.

SI bile infestatur homo, febris ipsum corripit quotidie, ac dimittit. Detinet autem in meridie, et os amarum est, et quum sine cibo manet, offendit hoc ipsum. Vbi verò ederit, strangulatur, et à modicis quibusdam cibis impletur, et

C abominatur, et vomitiones ipsum inuadunt, et ad lumbos ac crura grauitas incumbit, et multum dormit. Hic si post febrem exudarit frigidum ac multum sudorem, et febre nõ liberetur, morbum diuturnum sentiet. Si verò non sudarit, citius iudicatur. Quum sic habuerit, et ad nonum diem deuenerit, pharmacũ dato. Nam si statim à febris initio dederis postquàm purgatus est, febris, repetit, et rursus medicamento opus habet. At si os non afficiatur, verùm ad imum ventrem tormen irruat, pharmacũ deorsum purgans bibendum dato, et posteà lac asininum, aut serum, aut aliquem succum. Si verò debilis fuerit, per clysterem subtus eluito. Medela.

Ante medicamenti verò potionẽ, si quis febriat, danda est ipsi aqua mulsa aquosa. Altera autem die qua febris detinet: aquam frigidam quantum bibere volet, dabis. Vbi verò re-

miserit febris, ptisanæ succum, aut milium tenue sorbeat, & vinũ album, odoratũ, aquosum insuper bibat. Si verò febris neq; noctu, neq; interdiu remittat, & ad cõtactum supernas partes habeat calidas, venter autem & pedes frigidi sunt, & lingua aspera: huic medicamẽtũ ne dederis, sed molli infuso per clysterẽ subluito, & ptisanæ succũ bis in die frigidũ sorbendum dato, & vinũ aquosum insuper bibendum. Reliquo verò tempore aquã frigidissimã bibat. Hic si quidẽ septima die exudarit, & febris ipsum dimiserit, bene est. Sin minùs, decimaquarta die plerunq; moritur. Alia febris. Foris ad cõtactum febris debilis est, intrinsecus autẽ ardet, & lingua ipsius aspera est, & per nares & per os spirat calidũ. Quinta die præcordia dura sunt, & dolor inest, & calor qualis in morbo regio apparet, & crassam ac biliosam vrinam eijcit. Hũc si septima die rigor & febris vehemẽs apprehẽderit, & exudarit, bene est. Sin minùs, moritur septima aut nona. Corripit autẽ maximè hic morbus, si nõ annus squalidus fuerit. Quum sic habuerit, quotidie calida lauato, aquamq; mulsam aquosam multã bibendã dato, & ptisanæ succũ frigidũ bis in die sorbendũ. A sorbitione verò vinũ bibat aquosum, albũ, modicũ. Si verò aluus nõ egerat, clysterẽ adhibeto, aut glandulam subdito. Cibũ autẽ ne exhibeas, donec febris remittat. Vbi verò sedata fuerit, pharmacũ deorsum purgans bibat. Reuertitur enim quandoq; morbus, si impurgatus permanserit. Et ampliùs morbus hic rursus corripit, si sanguis nimiũ biliosus factus fuerit. Alia febris. Si tertiana febris tenuerit, si quidem non omissis tribus inuasionibus, quarta corripiat, pharmacũ deorsum purgans bibẽdum dato. Si verò pharmaco nõ opus habere tibi videatur, radicũ quinquefolij tritarum acetabuli mensurã, ex aqua bibendam dato. Si verò neq; sic cesset, multa calida loto, trifoliũ, & silphij succum, in vino pari aqua ammixta, bibenda præbeto, & reclinato vestimenta multa integito, donec exsudet. Postquàm verò exsudarit, si sitiat, polentam cum aqua bibat. Vesperi autem milium coctum tenue sorbeat, & vinum insuper bibat, donec febris cesset: & cibis quàm mollissimis vtatur.

Continua febris. *Curatio.* *Medela.* *Tertiana febris.* *Medela.*

Febris quartana.

Medela.

Qvum febris quartana ex alio morbo non purgatũ apprehenderit, pharmacũ deorsum purgans bibendum dato.

A dato. Deinde caput purgato. Postea rursus infra purgato. Si verò his factis non cesset, interpositis duabus inuasionibus post purgationẽ infernam, multa calida ipsum lauato. & seminis hyoscyami milij magnitudinẽ, & mãdragoræ tantũdem, & succi silphij trium fabarum magnitudinẽ, & trifolij tantundem, in vino meraco bibat. At si firmus & sanum se esse putans, ex lassitudine, aut profectione febre correptus, ad quartanam deueniat: fomentis ipsi adhibitis allium dato, in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat, melle & aceto ammixtis. Postquam autẽ repletus fuerit, vomat. Postea calida lotus, vbi frigidus factus fuerit, cyceonem ex aqua bibat. Vesperi cibis mollibus & non multis vtatur. Altera verò exacerbatione, vbi multa calida laueris, & stragula ipsi in- B texeris, donec exudet, statim veratri albi radices trium digitorum longitudine, & trifolij drachmam, & succi silphij duarũ fabarũ magnitudinẽ, & in vino meraco bibat. Et si vomitiones ipsum vrserint, vomat. Sin minus, post caput purgatũ. Cibis autẽ vtatur quàm mollissimis & acerrimis. Quũ verò exacerbatio ipsum inuaserit, ieiunus medicamẽtũ ne bibat.

Pleuritis.

PLeuritis vbi corripuerit, & febris & rigor tenet, & dolor per spinam ad pectus, & erectæ ceruicis spiratio, & tussis, & saliua alba ac subbiliosa, & non facilè per tussim reijcit, & per inguina dolor est, & cruentã vrinam mingit. Quum C ita habuerit, si quidem febris septima die remiserit, sanus euadit. Si verò non remittat, deuenit morbus ad vndecimum aut decimum quartũ diem. Et sanè multi in his diebus moriuntur. At si decimũ quartum transgrediatur, euadit. Quum ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto. Bibat autem mel, æquali aceto affuso coctum, ita vt quanta fuerit mensura cocti mellis & aceti, vndeuigesimam partẽ aquæ affundas. Hoc paulatim & frequenter bibendum dato: et postea quoque aquam modico aceto affuso ammisceto. Sorbeat & milij succum, melle modico adstillato frigidum, quartæ heminæ partis mensura, quoties vtrunque cibum sumit, & bibat vinum album vinosum, aquosum modicum. Sit autem vinum quàm mollissimum, odorem nõ habens. Vbi verò febris dimiserit, per biduum milium bis in die sorbeat, & betas iucũdissimè *Medela.*

paratas edat. Deinde catulũ aut auiculam coquat, & ius sorbeat,& de carnibus parum edat. Reliquo verò tẽpore, maximè quandiu à morbo tenetur: in prãdio miliũ sumat, vesperi cibis paucissimis ac mollissimis vtatur. Alia pleuritis. Febris tenet,& tussis, ac rigor,& dolor ad latus,& quandoq; ad clauiculam: & saliuã spuit subbiliosam ac subcruentã. Quòd si ægro abscessus ruptus fuerit, qua parte dolor maximè vrget, calefactoria adhibeto,& calida lauato, si non magna febris ipsum teneat. Sin minus, non. Bibendũ autẽ dato fauum in aqua maceratũ, ita vt aquã iam subdulcem facias,& postea quoq; aquã ammiscens. Sorbeat ptisanæ succũ bis in die,& vinũ inde bibat album, aquosum. Et si quatuordecim dies effugerit, sanus euadit. Alia pleuritis. Febris detinet,& dentiũ stridor,& tussis sicca,& cum virore pallida reijcit, quandoq; etiam liuida:& dolor latus corripit,& dorsum subrubidũ fit. Caput & pectus calescunt, aliquãdo etiam venter,& pedes,& crura. Et quum erectus sedet, magis tussit:& aluus turbatur, & alui egestio cum virore valde pallida est, ac graueolẽs. Hic in viginti diebus morit̃. Si verò has effugerit, sanus fit. Huic donec quatuordecim dies præterierint, aquã de farina crassa in ipsa macerata bibendã dato,& vinum album vinosum, aquosum postea bibendũ. Sorbeat succum ptisanæ frigidũ, bis in die. Verũ præ melle mali punici succũ, ad ptisanæ succũ ad misceto, postquã iam hic ptisanę succus coctus fuerit,& lauet nõ multa. Vbi verò quatuordecim dies præterierint, in prandio miliũ sumat. Ad vesperã carnibus auicularum, cum iusculo,& paucis cibis vtatur. At talem morbum pauci effugiunt.

Medela. (margin, beside "si ægro abscessus ruptus fuerit")

Medela. (margin, beside "in viginti diebus morit̃")

D E F

Peripneumonia.

FEbris detinet dies quatuordecim vt minimum, ad summum duas de viginti,& per hos dies fortiter tussit,& primùm quidem exscreat saliuam crassam ac puram, septima & octaua die. Si verò febris corripuerit, nona ac decima, subdulcem & purulentã, donec quatuordecim dies præterierint. Et si quidem decimaquinta die pulmo resiccatus fuerit, & tussiendo reiecerit, sanus fit. Sin minus, duas de viginti obseruato,& si quidem in his diebus tussis sedata fuerit, euadit. Si nõ sedata, interrogato ipsum, an saliua ipsi dulcior appareat,& si hoc confessus fuerit, morbus annũ durabit. Nam pulmo sup-

A puratus fit. Huic primis diebus vinum dare conuenit dulce, album, aquosum, paulatim frequenter bibendum. Sorbeat etiam ptisanæ succum melle ammixto bis in die, donec dies decem & octo præterierint, & febris desiuerit. Periclitatur autem maximè in septem, aut quatuordecim. Postquam autē decem & octo dies trasgressus fuerit, non amplius moritur, sed pus spuit, & pectus dolet, & tussit. Quum sic habuerit, ieiunus cum saluia vini illam potionem bibat, & leguminis fresi decoctum sorbeat, adipe multo ammixto, si non calor fuerit. Si verò fuerit, ne sorbeat, sed cibis vtatur salsis ac pinguibus, & marinis potius quàm carnibus. Et si pro ratione B purgari tibi visus fuerit, in os infundito, ac fomenta adhibeto: si quidem crassum fuerit pus, fomēta adhibeto: si verò tenue, infundito & ex cibis hæreat quàm maximè, & ab acribus abstineat, & à carnibus bubulis, ouillis, ac porcinis. Medela.

Suppuratus ex peripneumonia.

QVum ex peripneumonia suppuratus factus fuerit, febris detinet, & tussis sicca, & difficultas spirādi, & pedes intumescunt, & manuum ac pedum vngues cōtrahuntur. Hunc ita effectum ad decimam diem à suppurationis initio progressum, multa calida lauato, & ari radicē tali magnitudine tritā, & salis granum, & modicū mellis, & aquā, & olei parum, extracta lingua tepida infundito, & postea humerum concutito. Et si quidem ab his pus erumpat, bene habet. Sin C minus, aliud facito. Cibos acres & cyclaminū exsuccato, sitq; succi vtrorunq; acetabulum paruum, deinde silphij succum fabæ magnitudine terito ac diluito, & lactis caprini aut asinini acetabulum ammisceto. Hoc tepidum infundito. Quod si ab hoc non erumpat, raphani corticem, & æris florem, triū fabarum magnitudine terito: Sit autem raphani duplum: & oleo diluito quarta heminæ parte. Hoc tepidum infundito. Et si eruperit pus, cibis quàm salsissimis ac pinguissimis vtatur. At si non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os, ex sij succo, vino Tornio, lacte bubulo, aut caprino, singulis pari mēsura permixtis, ita vt sint heminæ tres, in quas postea furni testas igni candefactas iniicito, atque inde vaporem per fistulam trahat, cauendo vt ne aduratur. Postquam autem purius iam sputum prodierit, vrticæ semen, Medela.

Trn ier[illegible] Alex [illegible]

thus,origanum in vino albo, melleq́ue ab oleo modico, ipsi D
infundito,idq́; per tertium diem. postea verò butyrum, resinam in melle eliquatam. Et cibis non amplius vtatur salsis,neq; pinguibus. At diebus interpositis, infusionũ oris vsu cessante,saluiam,rutam,satureiam,origanum, pari portione ieiunus ex vino bibat acetabuli mensura,omnib.illis insper sis. Quòd si ab infusionibus his oris non eruperit,nihil miri est. Sæpe enim prorumpit ad aluum,& statim melius habere sibi videtur,vbi ex angusto ad ampliorem regionem deuenerit. Alius morbus. Quum tẽpus longius protrahitur, & febris vehemẽs ac tussis corripit,& latus dolet, & ad sanã partem decumbere non potest,sed ad dolentem, & pedes, & oculorum cauitates intumescunt. Hunc vbi decimusquintus E
ab eruptione dies adest,multa calida lotũ in sella firma collocato, & alius quidem manus ipsius teneat,tu verò humerũ concutito, vt audias in vtrum latus affectio strepitum edat: optandum autẽ esset in sinistrum. Hunc ipsum igitur locum seces,minus enim lethalis est. Si verò præ crassitudine ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis, (nam hoc aliquãdo contingit) vtrum latus tumuerit ac magis doluerit, hoc infime secato retro tumorẽ magis quàm ante ipsum,quo puris exitus facilem fluxionẽ habeat. Secato autem inter costas per nouaculam primum cutem,deinde scalpello acuto,quod panniculo sit obligatũ,ita vt summa ipsius pars, ad vnguis magni digiti mensuram expedita restet,quam intromittas. Postea emisso pure quantum visum fuerit,vulnus F
linamento ex lino crudo, alligato foras propendente filo, concludito: & quotidie semel pus educito. postquam autem decimus affuerit dies, omni pure emisso linamentum ex linteo indito. Deinde vinũ & oleum tepefacta per fistulam infundito,ne pulmo à pure humectari solitus derepente resiccetur. Emittendum autem est id quod mane infusum est, ad vesperam: quod vespera,mane. Vbi verò pus tenue velut aqua fuerit,& ad digiti contactum viscosum ac modicum,penicillum stanneum cauum indito. Postquam autem omnino venter resiccatus fuerit,paulatim linamentum præfectũ minuito,donec vlcus coalescat, & ipsum penitus eximas. Signum autem an euasurus sit habes: si pus album ac purum fuerit,& fibræ sanguinis insint, plerunque sanus fit. Si verò prima die

Vomica interior quî signatur. Curatio quæ.

Pus de uomica quî educatur.

profluat

A profluat lutei oui speciem habens, aut secunda die defluat crassum, cum virore subpallidum, fœtens, moriuntur vbi pus effluxit. Alius morbus. Quum quis ex pulmonis affectu tabescit, is saliuam crassam, cum virore subpallidam, dulcẽ, tussiendo reijcit, & stridor ac dolor ad pectus & ad dorsum fit, & in faucibus tenuis sibilus auditur, & fauces siccæ sunt, & oculorum cauitates rubicundæ. & vox grauis, & pedes intumescunt, & vngues contrahuntur, & supernæ partes attenuantur ac imminuuntur, & saliuã abominatur vbi exscreaturus ipsam in ore habet, & tussit mane maximè & circa mediam noctem, imò etiam alijs temporibus. Et corripit magis hic morbus mulierculam iuuenculam quàm vetulam. *Tabes.*

B Huic si iam pili de capite defluant, & nudum sit caput, velut ex morbo: & si prunis inspuenti saliua graueolens sit, intra breue tempus ipsum moriturũ esse pronuncia, id verò quod occidet, alui profluuium fore. Vbi enim iam pus circa cor putruerit, nidorosum odorem prunis iniectum de se præbet: & cerebrum cõcalescens salsuginosum humorem effundit, qui aluum mouet. Huius autem signum est, quod capilli ex capite defluunt, Hunc vbi ita habuerit ne curato. Si verò à principio morbus obtigerit, lenticulæ decoctum bibendum dato. Deinde interposita vna die, veratrum dato temperatum, vt ne aluum infernam moueat. Et quum noctu ad os salsuginosus humor ipsi influit, medicamenta ipsi frequentiora ad nares appone. Si verò non fluit, appone quidem sed rarius, & *Signa mortis.* *Medela.*

C mense semel, ita vt insuper veratrum bibendum des, quantum duobus digitis comprehendi potest, in vino dulci temperato. Statim verò lenticulæ decoctum inde bibendum dato. At medicamenta quàm paucissima bibat, si non febres acutiores ipsum corripiant. Radicem dracontij albam, & veratri delingat, sed non ex melle. Sic enim minimè aluum mouebit. Si verò tormen in aluo inferna oboriatur, primùm per clysterem illud infusum immittito, in quod coccus cnidius ammiscetur. Quòd si neque sic sedetur, lacte asinino cocto purgato, pharmacum autem nullum deorsum purgans dato. Si verò ante medicamentum, præpotato veratro bilem vomat, ab ipso lenticulæ decocto accepto vomat. Cibis autem vtatur, si febres acutæ tenuerint, carnibus ouillis coctis, & volucrium, & cucurbita, & beta. Iusculum autem ne *Coccus cnidius.* *Cibus qualis.*

forbeat,neq; ad intinctus vtatur. Piscibus vtatur scorpijs, & cartilaginei generis coctis. Calidũ verò nihil edat,neq; lauet si febris multa teneat. Neq; oleribus acribus vtatur, præterquã satureia, aut origano. Vinum bibat albũ. Si verò sine febre sit, calores autẽ aliàs atq; aliàs corripiãt, pisces edat optimos ac pinguissimos. & pinguia, & dulcia, & quàm maximè salsa. Et deambulationibus vtatur, neq; in vẽto, neq; in sole. Et à cibis vomat, vbi tẽpestiuũ visum fuerit. Et calida lauet, capite excepto. Ex cibis frumẽtaceis prẹstat panis, his qui nõ mazã edere soliti sunt, Mazã verò edere solitis, vtraq; dato. D

Alius morbus appellatus Tabes.

TVssis vexat, & sputum multum ac liquidum, & quandoq; facilè tussiendo reijcitur etiam pus, veluti grando. quod dum digitis conteritur, durum & male olens est. At vox pura est & doloris exors, & febres non corripiũt, verùm calor quandoq; aliàs atq; aliàs, atq; hic debilis. huic veratrũ bibendum est, & lenticulæ decoctum, & largè cibus sumendus, ita vt abstineat ab acribus, & carnibus bubulis ac porcinis & ouillis. Exerceatur modicè & deambulet, & à cibis vomitu vtatur. A Venere abstineat. hic morbus per annos septem aut nouem durat. quòd si ab initio æger curatus fuerit, sanus euadit. Alius morbus. Si ex feruido vlcere, aphtha appellato, pulmonis fistula laborarit, febris debilis tenet, & dolor mediũ pectus, pruritus corporis adest, & vox raucosa, & saliuam liquidam ac tenuem spuit: quandoq; etiã crassam, velut ptisanæ succum. Et in ore odor oboritur ipsi grauis, velut à piscibus crudis, & aliàs atque aliàs in saliua apparent dura, velut fungus ab vlcere, & supernæ partes attenuantur, atque adeò homo totus: & circuli faciei rubescunt, & progressu temporis vngues contrahuntur, & aridi ac cum virore pallidi fiunt. Moritur autem statim, si non curatus fuerit, sanguinem ac pus spuens. postea etiam febres vehementes accedentes ipsum perimunt. Si verò curetur, effugit ex hac tabe. Curare porrò oportet, vt lenticulę decocto poto vomat. Quòd si tempestiuum esse visum fuerit, veratrum bibat, siquidem potens fuerit homo, per se. Sin minus, dimidium potionis ad lenticulę decoctum ammisceto, ita vt in quinta aut sexta potione desinat. At ventrem infernũ medica E F

Medela. *Pulmonis fistula affecta quid faciat.* *Medela mali huius.*

A dicamēto ne moueas, si nō febres fortes corripuerint. Si non autē corripuerint, lacte asinino subtus purgato. Quòd si debilis sit, vt bibere nō possit, per clysterē infundito. Minus autē caput moueas, & si quidē saliua ad os prodierit multa ac salsuginosa, ad nares apponito quid, quod bilē nō ducat. Si verò fluxio ad os nō fiat, nihil capiti adhibeto. vbi autē saliua graueolēs fuerit, interpositis inter lenticulæ decocti vsum diebus, medicamentū in pulmonē infundito, & interposita vna die suffito. Cibis vtatur carnibus ouillis & volucriū, & piscibus cartilaginei generis, & scorpijs coctis. Quarto verò quoque die salsamentū edat optimum ac pinguissimū, & in prādio mazā sumat, in cœna verò etiam panem ad hanc addat, B & nihil sorbeat, neque cyceonem bibat, si edere poterit. Porrò obsonia condiat ac edat sesamo pro tritico, & coriandro ac anetho. Silphio autem ne vtatur, neque alio copiam olere acri, præterquàm origano, aut timo, aut ruta. Deambulationibus autem vtatur ante & post cibum, vitans ventum & solem. Ab ebrietatibus & re venerea abstineat. Lauet tepida, excepto capite, quod quàm rarissimè lauari debet.

Tabes dorsalis.

Dorsalis tabes à medulla fit. Corripit autem maximè recentes sponsos, & veneri deditos. Sunt autem sine febre, & bene cibum capiunt, ac consumuntur. Et si interroges ita affectum, dicet sibi supernè de capite in spinam velut formicas descendere videri, & vbi mingit, aut ventrem exonerat, C prodit ipsi genitale semen multum ac liquidum, & genitura in vtero non manet, & in somnis semen profundit, siue dormiat cùm vxore siue non. Et quum iter fecerit aut cucurrerit, tum aliàs, tum ad accliuem locum, anhelatio ac debilitas ipsum corripit, & capitis grauitas, & aures sonant. Hunc temporis progressu vbi febres fortes ipsum corripuerint, perdunt febres lipyriæ. Quum ita habuerit, si ab initio curandum susceperis, fomento per totum corpus adhibito, medicamentum sursum purgans bibendum ipsi dato, & postea caput purgato. Deinde deorsum purgans exhibeto. Optandum autem fuerit vt vere hanc curationē aggrediamur, Postea verò serum aut lac asininū bibendum dato. Cęterum bubulum lac per quadraginta dies bibendum præbeto.

Seminis clandestina fluxio.

Medela.

beto. Ad veſperam verò quàm diu lac potat, alicam ſorbendam dato. A cibis autem abſtineat. Poſtquàm verò lac bibere ceſſarit, cibis mollibus ipſum reficito, ex modico initium ſumens, & quàm maximè craſſum ac pinguem facere ſtudeto. Per annum ab ebrietatibus, & venere, & laboribus abſtineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus & ſolem. Tepida autem lauet. D

Pulmonis morbus.

SAliua craſſa ac fulginoſa tuſsi reijcitur, & color niger, ac ſubturgidus eſt, & dolores tenues ſub pectus & ſub ſcapulas fiunt: & vlcera ipſis ægrè ſaneſcũt. Minus tamẽ periculoſus eſt hic morbus ſuperiore, & plures euadunt. Hunc veratrum bibere oportet, & per ſe, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet ac ſuffitum facere. Cibis quoque largè vtatur, abſtinendo à carnibus bubulis, ouillis, & porcinis, & ab acribus oleribus, prçterquàm origano, aut ſatureia. Vtatur deambulationibus. Mane verò ieiunus ad accliuem locum iter faciat. Deinde folia condimentaria hortenſia bibat in vinum temperatum inſperſa. Deinde verò cibis relatis vtatur.

Medela. E

Arteria uulnerata.

SI vulnerata fuerit arteria, tuſsis habet, & ſanguinem tuſſiendo reijcit, et fauces ſanguine latẽter implẽtur, et grumos eijcit, et dolor fit acutus ex pectore ad dorſum, et ſaliua viſcoſa ac multa, et fauces ſiccæ, et febris ac rigor corripit, et ſtrident fauces velut à pinguedine, atque hæc ad quindecim dies patitur. Poſteà verò pus ſpuit, et velut vlceris ricinos, bronchia in pulmone cartilaginoſa, et rurſus tuſsit, et ſanè ſanguis erumpit, et poſteà pus craſsius ſpuit, et febris fortior fit, et in pulmonem deſinit, et vocatur ruptio pulmonis. F

Medela. At ſi poſt primum ſanguinẽ pus nõ ſpuat, à laboribus ac exercitijs quieſcere oportet, et vehiculum inſcendere, abſtinereq; à cibis ſalſis, ac pinguibus, et ab oleribus acribus, et poſtquã ipſe ſeipſum optimè corpore affectum eſſe putat, pectus ac dorſum inurito, ex parte vtrunq;, et poſtquã vlcera ſana fuerint, per annũ abſtineat ab ebrietate, et ne nimium impleatur, neq; manibus laboret, neq; vehiculum inſcendat, ſed ſtudeat vt corpus quàm maximè craſſum efficiat.

Articuli

A

Articuli pulmonis conuulsi.

QVum articuli pulmonis fuerint conuulsi, sputum spuit album, quandoq; verò cruenta, & desipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorsum, ac latus: & si se vertat, tussit & sternutat. Huic qua parte dolor fuerit calefactoria apponito, & centauriũ, & daucum, & saluiæ folia trita, melle & aceto affuso, præsorbenda dato, & aquam insuper sorbendam. Et ptisanæ succum præsorbeat, & vinũ aquosum insuper bibat. Postquàm verò dolor sedatus fuerit, saluiã tusam ac cribratã, & hypericum, & irionem trita, & polentam, singula paribus portionibus, in vinũ temperatum coniecta, ieiuno bibenda præbeto. At si ieiunus non sit, leguminis fresi B decoctũ sine sale sorbendum dato. Si verò calor fuerit, cibis vtatur mollissimis, non salsis, & minimè nidorosis, vbi iam probè se habuerit corpus, & in pectore, & in dorso. At si ambo cõuulsa fuerint, tussis emergit, & saliua crassa ac alba apparet, & dolor acutus adest ad pectus, & sub scapulas, ac latus: & ardor detinet, & rubicundis in tibijs circulis impletur, & pruritum habet, & non sustinet neque sedere, neq; iacere, neq; stare, sed ægrè afficitur, ac viribus deficit. Hic quarta die maximè moritur. Si verò hanc effugerit, spes neq; sic multa superest, Verùm periclitatur & in septima. Quòd si & hanc effugiat, sanus euadit. Hunc vbi sic habuerit, multa calida bis in die lauato. Et quum dolor habuerit, calefactoria C adhibeto, & mel, & acetum bibendum dato, & ptisanæ succum sorbendum, & vinũ album vinosum insuper bibẽdum. Si verò ad balneum & calefactoria affligatur, ipsaq; non sustineat, crassi lintei panniculos ipsi adhibeto, quos aqua tinctos in pectus ac dorsum imponas. Et fauum mellis aqua frigidissima macerato, aquamque bibendam dato, & frigidum ptisanæ succum, & aquam insuper bibat, & ad frigus decumbat. Hæc facienda sunt. Verùm morbus lethalis est. *Curatio.*

Erypelas in pulmone.

SI erypelas in pulmone fiat, tussis habet, & saliuã expuit multam ac liquidam, velut de gutture, non est autẽ cruenta: & dolor tenet dorsum, & vacuas partes ventris, ac laterum mollitudinem, & viscera sugunt, & vomit pituitã ac velut acetum, & dentes stupescunt, & febris, ac rigor, & sitis corrip

corripit, & vbi quid ederit, in visceribus sugit, & acidũ eru- D
ctat, & venter stridet, & corpus torpescit, & vbi vomuerit, meliùs se habere putat. Quum autem non vomuerit, digressa die tormen & dolor in ventre oboritur, & excrementum alui liquidum procedit, hic morbus maximè fit ex ebrietatibus, & carnium esu, & ex aquæ mutatione. Sed & ex aliJs causis emergit. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & lac asininum insuper bibendum, si non natura fuerit splenicus. Si verò splenicus fuerit, ne purges, neque succis, neque lacte, neq; sero, sed eo quod modicum ingestum multum educet. Per clysteres quoque infusio in aluum fiat, & glandulæ subdantur in omnibus morbis, si aluus nõ egerat. Adhibendum est & frigidæ lauacrum in hoc morbo, & ex- E
ercitium, vbi febres remiserint, & corpus leuiter se habere visum fuerit. Et vere & autumno vomitus inducatur. At verò allij capita, & origani pugillum, quantũ tribus digitis apprehendi potest, duabus heminis vini dulcis affusis, & aceti acerrimi hemina vna, & mellis quarta heminę parte, coquito donec tertia pars reliqua fiat. Deinde vbi hominem exercueris, & aqua tepida laueris, calidum hoc bibendum præbeto, Dato etiã lenticulæ decoctũ, melle & aceto ammixtis, donec impleatur. Deinde vomat, & ea die pota polenta & aqua, ita ieiunus permaneat. Ad vesperam verò betam edat, & parum de maza, & vinum aquosum bibat. Reliquo verò tempore, à lenticulæ decocto, & à cibis vomat. Et si discesserit dolor sub scapulas, cucurbitam affigito, & venas in ma- F
nibus pertundito. Cibis porrò vtatur non salsis, neque pinguibus. Acria autem & acida edat, & frigida omnia. Vtatur & deambulationibus. Hæc si fecerit, optima victus ratione vsus fuerit, & per plurimum tempus morbus prorogari poterit. Est autem non lethalis, sed consenescentes relinquit. Si verò iuniorem aliquem citius à morbo liberare voles, vbi ipsum purgaris, pectus & dorsum inurito.

Medela.

Morbus dorsalis.

RIgor & febris, & tussis, & spirandi difficultas corripit, & saliuam spuit cùm virore pallidam, quandoq; etiam subcruentam: & dolet maximè dorsum & inguina: & tertia aut quarta die cruentam vrinam mingit, & moritur septima die. Si verò quatuordecim dies effugerit, sanus euadit: effugit

A git autem non ita valde. Huic àquam mulſam bibendam da- *Medela.* to, in olla noua ferueфactam ac perfrigeratam, & apij aut feniculi radicis cortice in ipſa macerato. Dato & ptiſanæ ſuccum bis in die, & vinum album aquoſum inſuper bibẽdum. Qua verò parte dolor conſtiterit, calefactoria adhibeto, & calida lauato, ſi non febris multa vexet. Poſtquam autẽ quatuordecim dies præterierint, in prandio quidem ſumat milium, ad veſperam verò carnes catulinas, aut volucrium, coctas edat: & de iuſculo ſorbeat. Cibis autem quàm pauciſsimis primis diebus vtatur.

Tuberculum in pulmone.

QVum tuberculũ in pulmone natum fuerit, tuſsis tenet, B & erectæ ceruicis ſpiratio, & dolor ad pectus acutus, & ad latera, & vſq; ad quatuordecim dies ita afficitur. Nã pleriſq; per tot dies tuberculi affectio inflammantur. Sed & caput dolet & palpebras, & videre nõ poteſt: & corpus ſubfuluum fit, ac venis impletur. Hũc multa calida lauato, & aquã *Medela.* mulſam aquoſam bibendam dato, & ptiſanę ſuccum ſorbendum, & vinum aquoſum inſuper bibẽdum. Si verò dolor vrgeat, calefactoria adhibeto. Vbi autem ſedatus fuerit, cibis molliſsimis vtatur. Quòd ſi liberatum à morbo, ſpirãdi difficultas corripiat, dum ad accliuem locũ recta pergit, aut aliàs feſtinat, pharmacum dato, à quo inferna aluus nõ moueatur. Et ſi vnà cum vomitu pus ſequatur, ſi quidẽ pus fuerit albũ, & fibræ in ipſo ſubcruentę fuerint, effugit. Si verò liuidum, C & cum virore pallidum, ac graueolens, moritur. Purgantur autem in quadraginta diebus ab ea qua erupit. Multis etiam annus fit morbus. Hunc velut ſuppuratum curare oportet. Quòd ſi non erumpat (multis enim progreſſu temporis abſcedit ad latus, & extumeſcit) hũc ſi hoc fiat ſecato aut vrito.

Pulmo repletus.

SI pulmo repletus fuerit, tuſsis tenet, & erectę ceruicis ſpiratio, ac anhelatio, & linguam exerit, rubicundis circulis in tibijs repletur, & pruritus vexat, & dolor acutus emergit ad pectus & ſcapulas, & non poteſt ſedere, neque iacere, neq; ſtare, ſed ægris viribus eſt. Hic quarta die maximè moritur. Si verò hanc euaſerit, ſpes plerunque eſt, periclitatur tamen etiam in ſeptima. Si verò hanc effugerit, ſanus euadit. *Curatio.*

hunc

A tor, vbi verò id quod infusum est emiseris, aliud infundito. atque hęc per dies quinque facito. postqam autem pus tenue effluxerit, velut ptisanæ succus ac modicum, ad manus contactum, stanneum penicillum indito, & vbi penitus resiccatum fuerit, linamento semper modicè præsecto, vlcus ad linamentum coalescere finito.

Hydrops pulmonis.

SI hydrops in pulmone fiat, febris & tussis tenet, & acervatim respirat, & pedes tument, & vngues contrahuntur omnes, & patitur talia, qualia is qui suppuratus fit, sed debilius ac diuturnius. Et si quid infundas, aut fomentũ aut suffitum adhibeas, pus nõ sequitur, atq; ex hoc sanè cognoueris, B non pus, sed aquam intus esse. Et si multo tempore aure ad latera adhibita audire tentaueris, ebullit intrinsecus velut acetum: & hæc quidem aliquandiu patitur, postea erumpit ad aluum, & statim quidem sanus esse sibi videtur, ac à morbo liberatus. Verùm progressu temporis aluus incenditur, eademque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumescunt ventre, scroto, ac facie. Et quidam ab inferna aluo id esse putant, quum videant ventrem magnum, & pedes tumentes. Intumescunt enim hæc, si sectionis tempus transgrediaris. Hunc si quidem extra intumuerit, inter costas sectum curare oportet. Si verò non intumuerit, multa calida lotum *Curatio* velut suppuratos collocato, & qua parte strepitum percepe- *quæ.* ris, ea secato quàm potes infimo loco, quo effluxio facilis cõ C tingat. Postquam secueris, linamentum ex lino crudo indito, ita vt crassum & acutum linamentum facias, & sanguinẽ paucissimum parcè emittas. Et si quidem in linamento pus adhæserit quinta die, plerunque euadit. Sin minus, vbi aquã exhauser t, sitis corripit & tussis, & moritur.

Pectus aut dorsum ruptum.

SI pectus aut dorsum fuerit ruptum, dolores tenent pectus ac dorsum perpetuò, & calor aliàs atque aliàs corripit, & saliuam subcruentam tussiendo reijcit, & velut pilus cruentus per saliuã transcurrit. Atq; hæc maximè patitur, si manibus quid laborarit, aut in currũ aut equum inscenderit. *Curatio.* Hunc ante & retrò vrito ex partibus vtroq; loco, et sic sanus euadit. Cæterùm per annũ à labore se contineat, et ab vstura

pinguefaciendo corpori studeat. D

Febris ardens.

FEbris tenet,& sitis vehemens,& lingua aspera,& nigra, & cum virore pallida,& sicca,& vehementer rubicunda: & oculi cum virore pallidi sunt,& excrementum egerit rubicundum & cum virore pallidum, talem quoq; vrinā mingit,& multū spuit. Sæpe etiam transmutatur velut ad peripneumoniā,& delirat. Ex qua re cognoueris quòd peripneumonia fit. Hic si quidem peripneumonicus fiat, & quatuordecim dies transgrediatur,sanus fit. Si verò in decem & octo diebus peripneumonicus fiat,si non impurgatus permanens suppuratus fiat, aquam de crassa farina in ipsa macerata bibat,& acetum album quàm odoratissimū postea bibat,& ptisanæ succum sorbeat bis in die,si verò debilis fuerit, ter. & vinum vinosum,album,aquosum insuper bibat,& quàm minimum lauet. At si suppuratus fiat,velut suppuratum curato. E

Peripneumonicus.

Medela.

Febris singultiens.

FEbris detinet vehemēs,& rigor,& tussis,& singultus,& vnà cū saliua grumos sanguinis tussiēdo reijcit,& septima die moritur. Si verò decē dies effugerit,melius habet. Verùm vigesima suppurat, & primis diebus pus modicū tussiēdo reijcit,deinde amplius. Purgatur autē in quadraginta diebus. Huic primis diebus acetū & mel cocta bibenda dato, & postea acetū & aquā ammisceto,quo aquosior potio fiat. Et ptisanæ succum modico melle ammixto sorbeat, & vinum album vinosum insuper bibat. Postquā autē decem dies præterierint,si febris sedetur,& sputū purum sit,ptisanā integrā sorbeat,aut milium. At si vigesima die pus spuat,saluiam, & rutam,& satureiam,& origanū,ac hypericum,singula æquis portionibus cōtusa ac cribrata permisceat, ita vt omniū ciathy parui siue cōchæ marinæ. sit mensura,& polentæ tantūdem. Hæc ieiunus in vino dulci tēperato bibat. Et si hyems sit,aut autumnus,aut ver,sorbitionibus vtatur. Si verò æstas, minime. Verùm amygdalas, & cucumeris semē torrefactū, & sesamū,singula æquis partibus, vt in totū sit cōchæ marinæ mensura terat,& aquæ heminam Aegineam affundat, & farinam ac fauum inspergat. Hæc post potum sorbeat. Cibis vtatur pinguibus & salsis,& marinis magis quàm carnibus. F

Ptisana integra.

Potio quæ.

Calida

A Calida lauet, minimè verò caput. Hæc faciens à morbo liberatur.

Morbus lethargus dictus.

TVſsis oboritur, & ſaliuam ſpuit multã ac liquidam, & nugas garrit, & vbi nugari deſierit, dormit: & recrementum malè olens egerit: huic aquam de macerata in ipſa farina craſſa bibendam dato, & vinũ album vinoſum posteà bibendum, & ptiſanæ ſuccum ſorbendum Verùm huic mali punici ſuccum ammiſceto: & vinum vinoſum album inſuper bibat, & ne lauet. Hic in ſeptem diebus moritur, Si verò has effugerit, ſanus euadit. *Curatio.*

Morbus ſiccatorius appellatus.

B NEque ſine cibo eſſe, neq; cibum acceptum tolerare poteſt. Verùm vbi quidem ſine cibo manet, viſcera ſugũt, & os ventriculi dolet, & aliàs alia vomit, & bilem, & ſaliuã, & pituitam, & acria: & poſtquàm vomuit, aliquantiſper meliùs habere ſibi videtur. At vbi cibum accepit, ructus adſunt, & cùm rubore exardeſcit, & ſemper multùm ſe cacaturũ eſſe putat. Vbi verò ea gratia deſederit, flatus prodit: dolor caput habet, & totũ corpus velut aciculis pungi videtur, aliàs alia parte, & crura grauia ſunt ac debilia, & conſumitur, ac debilis fit. Huic medicamentum bibendum dato, primùm deorſum purgans, posteà supernè: & caput purgato, & à cibis abſtineat dulcibus, & oleoſis ac pinguibus, & ab ebrietatibus. *Medela.*
C Vomat autẽ à ſuccis, et à cibis, et pro anni tẽpore, lac aut ſerum aſininũ bibendũ præbẽs, pharmacũ inſuper bibendum dato, vtro tandem magis opus eſſe tibi viſum fuerit. Aeſtate et vere frigida lauet. Autumno autẽ et hyeme vnguẽto vtatur, et deambulet, et modicè ſe exerceat. Si verò debilior ſit quàm vt exerceri poſsit iter, faciat. Et cibis frigidis ac aluum ſubeuntibus vtatur. Et ſi vẽter nõ egerat, molle infuſum per clyſterem injcito. Morbus hic diuturnus eſt, et cõſeneſcentes, ſi ita futurum eſt, relinquit. Sin minùs, commoritur.

Febris interficiens appellata.

FEbris tenet, et rigor, et ſupercilia impendere vidẽtur, et caput dolet, et vomit ſaliuam calidam, et bilem multã. quandoque etiam infra egerit, et loci oculos non capiunt, et dolor ad ceruicem et ad inguina emergit, et affectis viri-

bus est,& nugas garrit. Hic septima die aut etiam priùs moritur. Si verò hanc effugerit, plerunque sanus fit. Morbus est lethalis. Huic perfrigeratoria adhibere oportet ad viscera,& ad caput, & ordeum torrefactum vnà cum paleis fractũ aqua macerare,& de excolata aqua, mulsam facere, atq; hãc aquosam bibendam dare. Cibum autẽ non offerre, neq; sorbitionem, vsq; ad septimũ diem, si non debilis esse visus fuerit. Si verò sit, ptisanæ succum frigidum ac tenuem modicũ, bis in die exhibere,& aquã insuper bibendam. Postquàm verò septem dies præterierint,& febris dimiserit, miliũ lingat, Ad vesperã cucurbitam, aut betas paucas sumat, & vinũ album aquosum inde bibat, donec ad nonũ perueniat diem. Posteà cibo quàm paucissimo vtatur, miliũ in prandio sumens. Balneo donec dolor & febris affuerint, ne vtatur. Vbi verò cessauerint, multa lauet. Quòd si venter non egerat, molle infusum per clysterem immittito, aut glandulas subdito. Quum verò validus factus fuerit, molli pharmaco ad nares apposito, aluum infrà purgato, posteà lac asininũ bibendum dato. D E

Medela.

Morbus liuidus.

FEbris detinet sicca, & horror aliàs atque aliàs, & caput dolet, & dolor viscera tenet, & bilem vomit, & quum dolor tenet, suspicere nõ potest, sed grauatur, & venter durus fit,& color liuidus,& labia, ac albæ oculorũ partes liuescunt, & aspectũ præ se fert velut qui strangulatur. Quandoq; etiã colorem trãsmutat, & ex liuido, cùm virore subpallidus fit. Huic medicamentum & deorsum,& sursum purgans bibendum dato,& clysterem adhibeto,& à capite purgato. Et calida quàm minimè lauet, sed & vbi lauerit, ad solem apricetur. Serum etiam & lac asininum pro anni tempore bibat,& cibis quàm mollissimis vtatur & frigidis, abstinẽs ab acribus & salsis: verùm dulcioribus ac pinguioribus vtatur. Cæterùm hic morbus vtplurimum cùm ægro commoritur. F

Medela.

Morbus ructuosus.

DOlor corripit acutus,& dolitat vehementer, & ipse seipsum iactat, & vociferatur, & frequenter eructat, & vbi eructauit, meliùs habere sibi videtur. Sæpe etiam bilem reuomit modicam, poculi parui mensura:& dolor corripit à visceribus ad imum ventrem, & laterum mollitudinem, &

vbi

A vbi hoc factum fuerit, melius habere sibi videtur: & venter inflatur, ac durus fit, & strepit,& flatus non egreditur,neque stercus. Hunc si dolor habuerit,multa calida lauato, & calefactoria ipsi adhibeto. Vbi verò in ventre dolor ac flatus fuerit, clysterem adhibeto: & mercurialis coctæ succum,ad ptisanæ succum ammisceto,ac sorbendum dato,& vinum dulce,aquosum,insuper sorbendum.Cibum autem ne exhibeas, donec dolor remiserit, & vuarum expressarum retrimenta dulcia, per noctem in aqua maceret, & hanc aquam per sex dies bibat.Si verò vuarum expressarum retrimenta non habeat,mel & acetum cocta bibat. Postquam autem dolorem emouerit,medicamento deorsum aluum purgato.Cibis vtatur inde mollibus & aluum subeuntibus, & marinis magis quàm carnibus, carnibus autem volucrium & ouillis coctis: edat etiam betas & cucurbitam:ab alijs verò abstineat.Morbus hic si iuuenem corripiat, tempore decedit: si seniorem commoritur.. *Medela.*

B

Morbus pituitosus.

Corripit quidem morbus pituitosus etiam virum, sed magis mulierem,& est hæc quidem crassa & bene colorata,verum iter faciens debilitatur,& maximè si ad accliuem locum iter faciat. Corripit ipsam etiam febris tenuis,quandoq; etiam suffocatio:& euomit vbi ieiuna est,bilem & saliuas multas,sæpe etiã vbi cibum accepit,de cibo tamen nihil:

C & quum laborarit, dolet pectus & dorsum,aliàs alia parte,& rubicundis cutis eminentijs impletur,velut ab vrtica inustis. *Medela.*

Huic medicamentum bibendum dato, & serum ac asininum bibat. Si verò serum potet, medicamentum deorsum purgans de plurimos dies præbibendum dato. Et si serum bibere desierit, lac asininum postea bibat,& dum hoc potarit,à cibis quidem abstineat, vinum verò quàm iucundissimum bibat,donec purgari desinat. At vbi à potione cessauerit,milium in prandio sumat. Vesperi cibo mollissimo vtatur ac paucissimo. Abstineat à pinguibus & dulcibus ac oleosis. Et aliàs atque aliàs, maximè tamen hyeme, à lenticulæ decocto vomat,oleribus præsumptis. Et calida quàm minimum lauet, sed & ad solem apricetur. Morbus autem commoritur.

Pituita alba.

D

INtumescit totum corpus albo tumore, & venter ad cōtactum crassus est,& pedes ac femora tumēt, Tibiæ item ac scrotum,& aceruatim respirant, & facies rubicunda est,& os siccum , & sitis tenet , & vbi cibum accepit , spiritus frequens incumbit. Hic eadem die quandoque melius habet, quandoque peius. Huic si quidem venter sua sponte turbatus fuerit in principio morbi, proximus sanitati est. Si verò non turbetur, medicamentum deorsum purgans dato,à quo aqua purgetur. Et calida non lauet,& sub dio exponatur,& scrotum vbi impletum fuerit secato. Cibis vtatur pane puro frigido,& beta, & piscibus scorpijs coctis,iusculo autē quàm paucissimo. Et frigida omnia edat,& non dulcia,neque pinguia:sed trita & acida, & acria , excepto alio, cepa, & porro. Origanū verò & satureiā multā edat, & vinū inde vinosum bibat,& ante cibum iter faciat. At si à medicamēto tumeat, clysterē adhibeto,& cibo,deambulationibus,& illuuie præmito. Medicamenta verò quā paucissima exhibeto. Verū sursum purgans nō prius dederis,quā tumores ad infernas partes descēderint. Quòd si extenuato iam ipso suffocatio in pectore oboriat̄,veratrū bibēdū dato,& caput purgato, & postea deorsum purgās bibat. Morbus hic maxīe à nullo discedit.

Curatio.

E

Cura morbus difficilis.

IN visceribus veluti spina esse videtur,& pūgere,& anxietas ipsum corripit, & lucē ac homines fugit , & tenebras amat,& timor inuadit,& septum trāsuersum foris tumet, & ad contractum dolet , & expauescit,& terriculamenta ac somnia horrenda videt, & quandoq; etiā mortuos. Et morbus hic ferè plurimos vere corripit. Huic veratrū bibendum dato,& caput purgato, & post capitis purgationē pharmacū deorsum purgans bibat,postea verò lac asininum bibat. Cibis vtatur quā paucissimis,si nō debilis fuerit, & frigidis,et aluum subeuntibus,& nō acribus,neq; salsis,neq; pinguibus neque dulcibus. Et calida non lauet,neque vinum bibat,sed aquam maximè,aut saltem vinū aquosum. Neque exercitijs vtatur,neque deambulet. Hęc si fecerit,à morbo liberabitur temporis progressu. Si verò neglexerit,commorietur.

F

Morbus niger.

Nigrum

A Nigrum vomit veluti fecem, quandoque cruentũ, quandoque velut vinum secundarium, quandoque velut polypi atramentum, quandoque acre velut acetum, quandoque saliuam & pituitam, quandoque bilem cum virore pallidã. Et vbi quidem nigrum cruentum vomuerit, cadaueris fœtorem refert: & fauces & os à vomitu aduruntur, & dentes stupescunt, & id quod vomitu reiectum est, terrã eleuat. Et post quàm vomuit, paululum melius se habere putat. Et neq; sine cibo esse, neq; ampliorem cibum ferre potest. Verùm vbi sine cibo manet, viscera sugunt, & saliuæ acidæ sunt. Quum verò cibũ accepit, grauitas in visceribus est, & pectus ac dorsum velut stilis pungi vidẽtur, & dolor tenet latera, & febris B debilis est, et caput dolet, et oculis nõ videt, et crura grauantur, et color niger est, et consumitur. Huic pharmacũ bibendum dato frequenter, et pro anni tempore et serum, et lac. Et à cibis abstineat dulcibus, et oleosis ac pinguibus, et frigidissimis ac maximè per aluum subeuntibus vtatur. Et caput purgato, et post medicamentorum potiones sursum purgantes, de manibus sanguinem detrahito, si non fuerit debilis. At si aluus non egerat, molle infusum per clysterẽ immittito. Et abstineat ab ebrietatibus et venere. Si verò coierit, ieiunus fomentis vtatur. Et à sole abstineat, neque multum se exerceat, neque deambulet, neque calida lauet, neque acria edat, neq; salsa. Hæc faciẽda sunt. Et vnà cum ætate aufugit etiam morbus, et cũ corpore senescit. Si verò denigratus fuerit cõ- *Medela.*

C moritur. Alius morbus niger. Subfuluus et gracilis, et oculis cum virore pallidis fit, et tenuem cutem habet, ac debilis est. Quanto autem tempus amplius progreditur, tanto morbus amplius affligit. Et vomit omni tempore velut stillamentum modicũ, ad duorum poculorum paruorum mensuram, et frequenter etiam cibum, ac vnà cum cibo bilem et pituitam: et post vomitum dolet totum corpus, aliquando etiam antea quàm vomat. Et horrores tenues ac febris tenet, et ad dulcia ac oleosa maximè vomit. Hunc medicamentis sursum ac deorsum purgare oportet, et lac asininum postea bibendum præbere. Cibis autem vtatur mollissimis ac frigidis, piscibus littoralibus, et cartilaginei generis, et betis, et cucurbitis, et carnibus tritis. Vinum bibat album, vinosum, aquosius. Labore et deambulationibus vtatur, et calida ne la- *Medela.*

uet,& à sole abstineat. Atque hæc sanè facienda sunt. Verùm D morbus lethalis quidem est, non autem consenescit.

Morbus corruptorius.

ALia quidem omnia eodem modo patitur. Verùm grumos bilis cõcretos vomit, & deorsum similiter egerit, postquam cibos excreuit. Cæterũ eadem facere oportet, quæ in priore morbo relata sunt, & clysterem adhibere.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER TERTIVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

*

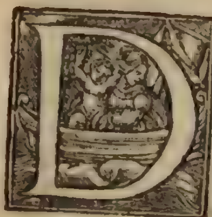

E febribus vniuersis à me dictum est, de reliquis iam dicam.

Cerebri tumor.

QVum cerebrum ab inflãmatione tumuerit, dolor totum caput occupat, maximè qua parte cõstiterit inflammatio: Consistit autem in temporibus: & aures sonitu implentur, & F auditus hebescit, & venæ extentæ sunt, ac pulsant. & febris ac rigor aliquando corripiunt, & dolor nunquam deficit, sed quandoque remittit, quandoque magis premit, & vociferatur ac exilit præ dolore. Et vbi surrexit, rursus ad lectum decumbere festinat, & iactat seipsum. Hic lethaliter quidem affectus est, in quot verò diebus morietur, non habet iudicationem. Nam alij aliter pereunt. Plerunque tamen in septem diebus moriuntur. Si verò vigesimumprimum effugerint, sani fiunt. Quum itaque dolor vexarit, frigefacere caput oportet maximè quidem per rasuram, aut frigefactorio aliquo, velut est solani succus, & terra figularis, in vesicam aut folliculum immisso, ita vt vicissim modo apponas, modo auferas, priusquam tepescãt. Sed & sanguinem detrahere

Medela.

A here oportet, & caput purgare, ad apij ſuccos odoratis ammixtis. A vino autem in totum abſtinere. Ptiſanæ ſuccum ſorbere, & infernam aluum ſoluere.

Cerebri repletio doloroſa.

QVum doluerit caput præ cerebri repletione, vitioſorũ humorum purgationem non factam eſſe ſignificat, & dolores totum caput tenent, & delirat, & moritur ſeptima die, & euadere non poterit, ſi non eruperit humor ſeptima die per aures. Sic enim & dolor ſedatur, & reſipiſcit. effluit autem multus & inodorus. Huius aures priuſquam pus erupiſſe videris, potius ne curato. Si verò ſupernam ac infernam B aluum purgare voles, ſeorſum vtramque ſoluito. Poſtea capiti maximè quidem vniuerſo, ſed, & per aures, & per nares, fomentum adhibeto. Sorbeat autem ptiſanæ ſuccum, et à vino abſtineat in totum. Poſtquam verò eruperit pus, contineto te donec multa fluxio ſedetur, poſtea aures colluito vino dulci, aut lacte muliebri, aut oleo veteri, atque hęc tepida infunduntur. Caput verò frequenter mollibus ac odoratis fomentis foueto, quo citius cerebrum purgetur. hic primùm quidem non audit, progreſſu verò temporis et fluxio minor fit, et auditus vnà cum fluxione penitus quieſcente contingit, et maximè ſibijpſi ſimilis redit. Cauere autẽ oportet ſolem, ventos, ignem, fumum, acriũ odores, et alia huiuſmodi: et quieſcere, ac molli victus ratione vti. Sit autem aluus in- C ferna præ vaſorum vacuatione ſolutu facilis.

Medela.

Syderati.

QVi icti ac ſyderati eſſe dicũtur, quum cerebrum multa immũdicia vitioſorũ humorum repletum fuerit, anterior capitis pars primùm dolorem ipſis exhibet et ſuſpicere non poſſunt, aliqui ambobus oculis, aliqui altero, et ſopor ipſos tenet, et deſipiunt, et tempora ſaliunt, et febris tenuis habet, et corporis impotentia. Hic tertia aut quinta die moritur, et ad ſeptem non deuenit. Si verò deuenerit, à morbo liber euadit. Hunc ſi curare voles, capiti fomenta adhibeto, et ſectione facta tranſpirationem efficito. Si verò dolor tenuerit, etiam ſternutationes inducere oportet, et caput purgare leuibus ac odoratis, infernam item aluum purgare. A vino autem penitus abſtineat, et ptiſanæ ſucco vtatur.

Medela.

Cerebri corruptio.

D

SI cerebrum corruptũ fuerit, dolor caput tenet, & per collum procedit ad ſpinã, & æger non audit, & frigus ad caput deuenit, & totus intumeſcit, & derepente priuatur voce, & ex narib⁹ ſanguis fluit, & liuidus fit. Quod ſi morbus leuiter corripiat, vbi ſanguis diſceſsit, melius habet. Si verò vehemẽter correptus fuerit, cito perit. Huic ſternutationes per odorata inducito, & aluũ vtrãq;, aut alterã ſaltẽ purgato. & odorata quæ leues odores habet, narib. admoueto. & ſorbitionẽ tenuẽ ac tepidã exhibeto. Abſtineat autẽ penitus à vino.

Medela.

venter utrumque

Lethargus.

MOrbi lethargi appellati ſtatus idẽ eſt, qui & peripneumoniæ. Verũ difficilior, & nõ omnino liber ac remot⁹ eſt ab humida peripneumonia. Sed multo tardior eſt morbus. Patitur autẽ æger hæc. Tuſsis & ſopor ipſum tenet, & ſaliuã liqdã ac multã educit, & vehemẽter impotẽs eſt: & quũ moriturus eſt, multũ atq; id liquidũ infra egerit. Huic valde exigua vitæ ſpes eſt. Attamẽ hoc curãdũ eſt vt plurimũ ſpuat, & calefiat, & à vino abſtineat. Si verò effugerit, ſuppurat⁹ fit.

E

Medela.

Morbus ſiue febris ardens.

IN morbo febri ardente appellato, ſitis tenet multa, & lingua horret. At color eius primo quidem tempore eſt veluti ſolet, verũ ſicca eſt. Progreſſu verò tẽporis induratur, exaſperatur, craſſeſcit ac nigreſcit. Si verò in principio hęc patiãtur, citiores iudicationes fiũt, Si poſterius tardiores. Cæterũ remiſsiõis eadẽ om̃ia ſigna lingua exhibet, quę in peripneumonia: & vrinæ biliosæ aut cruẽtæ, dolorem ampliorẽ: flauæ verò, minorẽ ſignificãt. & ſputũ præ caliditate ac ſiccitate, cõbuſtũ ac craſſum eſt. Sæpe verò etiã in peripneumoniã tranſit, quod ſi cõtigerit, breui moritur. Hũc autẽ hoc modo curare oportet, Calida bis aut ter ſingulis diebus lauato, capite excepto. At in iudicationibus lauare non oportet. Et primis quidẽ diebus deorſum purgato, & aquã bibendã dato. Nam plerunq; vomitum aqua ciere ſolet. Poſterioribus verò poſt purgationẽ humectato, & ſorbitionib⁹ vtatur, ac vinis dulcib⁹. Quod ſi non ab initio ægrũ curãdũ ſuſceperis, ſed ſiguis iam in lingua exiſtẽtibus, ſinere oportet donec iudicationes præterierint, & linguę ſigna mitiora facta fuerint: & neque medica

F

Medela.

vomitus per aqua

A dicamentum dederis, neq; ad purgationem faciendam clysterem adhibueris priusquam iudicationes prætereant.

Pulmo tumens præ calore.

QVum pulmo tumuerit prę nimio calore repletus, tussis tenet fortis & dura, & erectæ ceruicis spiratio, & aceruatim respirat, & frequenter anhelat, & intumescit, & nares expãdit, velut equus ex cursu, & linguã frequẽter exerit, & pectus ipsi canere videt̃, & grauitas in ipso inesse. Quapropter hãc capere pectus nõ põt, sed dirũpitur & impotẽs fit, & dolor acutus emergit, & dorsum, & pectus, & latera velut acubus pũgũtur: & ardẽt hæ partes velut eius qui sedeat ad ignẽ & rubores exoriunt̃ ad pectus & dorsum, velut à flamma, & B morsus fortis incidit, & angustia, vt neque stare, neq; sedere, neq; decũbere possit. Verũ ita velut desperatis rebus anxius iactat seipsum, & iã mori videt̃. Morit̃ autẽ maximè quarta aut septima die, quas si effugerit, nõ valde perit. Hũc si cures infernã aluũ quã citissimè clysteri adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naso, & lingua, ac de omni corporis parte sanguinẽ mittere. Potiões itẽ frigefaciẽtes exhibere & sorbitiones idẽ præstãtes. Dãda sunt & vrinã ciẽtia sæpe, sed quæ nõ calefaciant. Et ad ipsos quidẽ dolores quuũ irruunt, calefactoria leuia ac humida adhibẽdo, locũ calefacere ac humectare oportet, vbicũq; dolor fuerit: ad reliquas verò partes. frigefactoria adhibere, vicissim ea apponendo ac tollẽdo, & vbicunq; arserit frigus facere. A vino aũt penitus abstinere. *Medela.*

C

Capitis dolor.

QVum à capite initio sumpto, dolor acutus statim vocẽ interceperit, tum aliàs, tum si ex ebrietate hoc contingat, ita affectus septima die moritur. Minus tamen moriuntur qui ex ebrietate tale quid perpessi sunt, & voce priuati permanserunt. Nam si eadem die, aut postera, aut tertia vocem edant, sani euadunt. faciunt autem hoc aliqui ex ebrietate, & neutri moriuntur. Hi sternutationes fortes inducere oportet, et infusum per clysterem inijcere, quod bilem vehementer ducat. Quòd si sensum æger receperit, Thapsiæ succũ in multa calida aqua dato, quo quàm citissime reuomat. Postea attenuato, et à vino prohibeto per septẽ dies. Detrahendus est et à lingua sanguis, si venã cõprehendere possis. *Medela.*

Phreni

Phrenitides.

D

PHrenitides fiunt etiam ex alijs morbis. Patiuntur autem ægri hæc: septum transuersum dolent, vt ne contingere quidẽ permittant, & febris accedit, & mente mouẽtur, & intentis oculis vidẽt, & alia similia faciũt his qui peripneumonia affecti sunt, vbi sanè in peripneumonia mẽte mouentur. Hoc modo affectũ calefacere oportet calefactorijs humidis & potionibus, excepto vino. Et si quidẽ fieri poterit, sursum purgare, & p tussim ac sputionẽ educere oportet, quẽadmodum in peripneumonia. Sin minus, inferna aluus præparãda est, vt egerat. Humectato aũt potiõibus, hoc eñ cõducit. Morbus aũt lethalis est. Moriunt eñ tertia, aut quĩta, aut septima die. Si verò leniter corripiat, iudicat velut peripneumonia. E

Medela.

Angina.

AB Angina appellãta suffocatur homo, & in faucibus magis ipsi inhærere videtur, & neque saliuam, neque quicquam aliud detrahit, & oculi affecti sunt ac prominent, velut strangulatis, & intentè per ipsos videt, & ipsos conuertere non potest, & anxius est, & exilit frequenter, & facies & fauces ardent, imo etiam collum. At vidẽtibus nihil mali habere videtur, & videt ac audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit, neque quid dicat, neque quid audiat, aut faciat. Verùm hians decumbit saliuam fundens, ac talia faciẽs. Hic quinta, aut septima, aut nona die moritur.

Leuis angina paracynanche appellata.

F

AT vbi horum signorũ quid abfuerit, laxiorem morbũ significat, quem paracynanchen vocant. Huic venã secare oportet, maximè sub mamma. Concomitatur enim hac parte ex pulmone spiritus calidus. Oportet quoq; deorsum purgare medicamento, aut per clysterem. Fistulas item detrudere cõuenit in fauces iuxta maxillas, quo spiritus ad pulmonem trahatur. Et faciendum vti quàm citissimè spuat, & pulmo gracilis fiat. Et suffitus fiat per hyssopum Cilicium, sulphur, et bitumen: et attrahat et per fistulas, et per nares, vt exeat pituita. Fauces et lingua conficentur his quæ pituitam ducunt. Et venæ sub lingua secentur. Sed et à cubitis sanguis dimittatur, si vires validæ fuerint. A vino abstineat, et ptisanæ succum tenuẽ sorbeat. Postquã verò remiserit morbus, et

Medela.

bus.et

A bus,& iam cibos gustarit, elaterio recenti purgato, vt ne in aliud malum incidat.

Morbus regius.

MOrbus regius huiusmodi acutus est, & cito occidit. Color totus mali corium valde refert, & cùm virore pallidus est,quales sunt lacerti cùm virore pallicantes. Consimile est etiã corpus: & in vrina subsidet velut eruum fuluum,& febris ac horror debilis habet.Quandoq; etiã vestimenta ferre nõ potest,sed mordetur ac raditur. Et mane quũ cibum nõ accepit,viscera plerunq; lancinãtur. Et quum quis ipsum excitat,aut alloquitur, non patitur. Hic plerunque in quatuordecim diebus moritur. Has si effugerit,sanus euadit.
B Oportet autem ipsum calida lauare, & aquã mulsam bibendam dare,ita vt de nucibus Thasiis decorticatis,& absinthij coma,æquis portionibus acceptis,& de aniso cribrato dimidia parte ammixta,obolos tres ieiunus ex illa bibat, & rursus dum cubitũ it,hanc aquã mulsam sumat. Bibat etiã vinũ vetus tenue,& sorbitionibus vtatur. Nec à cibis abstineat. *Medela.*

Tetanus.

QVum distentiones Tetani appellati,corripuerint,maxillæ rigent velut ligna,& os aperire non possunt, & oculi lachrymantur ac distorquentur, & dorsum riget, & crura contrahere nõ possunt, similiter neque manus, & facies rubicunda est, & valde dolet, & vbi moriturus est,
C & potum,& sorbitionem, & pituitã per nares reuomit. Hic tertia die, aut quinta, aut septima, aut decimaquarta perit. Vbi verò has effugerit,sanus euadit. Huic catapotia ex pipere & veratro nigro deuoranda dato: & iusculum volucrium pingue calidum. Inducendæ sunt etiam fortes ac multæ sternutationes, & fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non vtitur, calefactoria humida ac pinguia vndequaque in vesicis ac vtriculis apponãtur, maximè tamen ad partes dolentes,& calido oleo multo ac sæpe illinatur. *Medela.*

Opisthotonos.

QVum autem distentio in posteriores partes, opisthotonos appellata tenuerit, reliqua quidem plerunque eadem sunt. Verùm in posteriores partes conuellitur,& vociferatur aliquãdo, & dolores emergunt vehementes,

tes,& crura interdum contrahere nō permittit, neq; manus D
extendere. Sunt enim cubiti incuruati,& digiti in pugnum contracti,& pollicē plerunq; alijs digitis cōtinet, & clamat, & nugas garrit quandoq;,& non poteſt ſeipſum cōtinere,ſed aliquando exilit,vbi dolor premit, quum verò dolor remittit,quietem habet. Aliquando etiā vox intercipitur ſimul vt morbo corripiuntur,aut inſani & atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur voce ſoluta, & reuomunt per nares. Si verò effugerint decimumquartū diem, ſani fiunt. Curandus

Medela. hic eſt velut ſuperior. Quòd ſi voles,etiā ſic facies. Aquā frigidam plurimā ſuperfundito,& poſteà veſtimēta tenuia, pura, ac calida ſuperintegito. Ignem autē tunc nō adhibeto. Hoc auxilium & ad tetanos,& ad opiſthotonos adhibere oportet. E

Voluuli.

Voluuli fiunt quum ſupernus ventriculus caleſcit,infernus verò frigeſcit. Reſiccatur enim ſimul inteſtinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, vt neque flatus, neque cibi pertranſeant, ſed venter durus ſit, & quandoque vomat, primùm pituitoſa, deinde bilioſa, poſtremū ſtercus. Et æger ſitim habet ac dolorem, maximè circa præcordia. Verùm & totum ventrem dolet,& inflatus eſt,& anxius eſt,

Medela. & febres corripiūt,& fiunt maximè ſeptima die. Hos ſic curare oportet. Supernum ventriculum quàm citiſsimè purgato,& ſanguinē de capite ac cubitis detrahito, vt ſuperna aluus caleſcere deſinat,& partes ſupra ſeptum tranſuerſum frigefacito, excepto corde. Infernas autem calefacito, homine F
in ſolio aquæ calidæ collocato,ac ſemper oleo illito. Calefactoria quoque humida apponito. Et glandulam de melle ſolum decem digitorum longitudinis facito,& ex ſumma anteriori parte fel taurinum oblinito, atque ſic bis ac ter ſubdito, quo omnia combuſta ſtercora circa rectum ac princeps inteſtinum cōtenta educas. Et ſi quidem ſic obedierit, poſteà clyſterem adhibeto. Sin minùs, follem fabrilem indito, & in ventrem flatum immittito, à quo & ventrem, & inteſtini cōtractionem diſtendas. Deinde extracto folle, clyſterem adhibeto. Sit autem infuſum per clyſterē inijciendum paratum non ex valde calefactorijs, ſed ex his quæ ſtercora diſſoluunt ac colliquant. Poſteà obturata per ſpongiam ſede,

in aqua

A in aqua calida desideat continens clysteris infusum. Et si hoc infusum susceperit, & rursus dimiserit, sanus euadit. Cæterũ priore tp̄e mel optimũ delingat, & vinũ splẽdidũ vernaculũ bibat. Quod si voluulo amoto, febris ip̄m corripiat, desperatus est. Fortasis enim & inferna aluus soluta ip̄m occiderit.

Desperatio huius morbi quã do.

Peripneumonia.

PEripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, & spiritum frequentem ac calidum respirat, & anxietas adest, et impotentia, et iactatio, et dolor sub scapulas, et ad clauiculam, et ad mammam, et grauitas in pectore, quãdoque etiam delyrium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tussire inceperint,
B Verùm hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. [redacted]em, ac spumosam primùm spuit. Lingua flaua est. Verùm progressu temporis nigrescit. Si igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Sin posterius, tardius. Tandem verò etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas inhæret. At liberationẽ à morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimum diebus quatuordecim, ad summũ vna et viginti, et per hoc tempus tussit vehemẽter, et vnà cum tussi purgatur, primùm saliua multa et spumosa. Septima verò et octaua die vbi febris in vigore fuerit, si humida sit peripneumonia, crassior prodierit: sin minus, non: Nona verò & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem vsque decimamquar-
C tam, multa & purulenta. Atque hoc in his contigit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, et morbus fortis est. Quorum verò et natura, et morbi cõstitutio sicca est, in his minus. Si quidem igitur decima quarta die resiccatus fuerit, & non amplius purulentum tussiendo reiecerit, sanus est. Sin minus, ad duodeuigesimam, et vigesimam primam animum aduerte, et si quidem tunc sputum illud quieuerit, euadit. Sin minus, interroga ipsum, an dulcior sit saliua, et si affirmauerit hoc, scito pulmonem ipsi suppuratum esse, et morbus annum durabit, si non in quadraginta diebus pus eduxerit. Si verò insuauem saliuam esse dixerit, status morbi lethalis est. Verũ in primis diebus hi maximè manifesti fiũt. Si enim putrefactum ac purulentũ expuerit in diebus duobus ac viginti, & non exulceratus fuerit, euadit. Si minus, non.

Purulenti pulmonis signa.

non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus quæ in pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionũ abfuerit, cognoscere oportet & quæ ægrotus mala habeat, & quæ medicus aggredi debeat. Si verò pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis. Cæterùm peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis etiam pleuritidem & phrenitidem ita curare aggrediatur. Primùm caput leuius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id quod consedit ac compactum est, potissimum elueris ac cõmoueris. Quarta die & quinta ac sexta, nõ amplius dulces, sed pingues. Nã ad sputum sursum exscreandum conducunt. Si verò pro ratione spuere non possit, ex pharmacis sursum educẽtibus dato. Aluum autem in primis quatuor aut quinq; diebus subducere oportet, & hoc paulò amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores. Quum autem euacuatus fuerit, & corpore debilis, infernã aluum tertio quoq; die deorsum cõmoueto, quo & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infrà secedat, à quinta die, mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccantur, & sputi purgatio sursum nõ prodit. Oportet igitur & infernam aluum, neque valde suppressam esse, vt ne febres sint acutæ: neque valde egerere, quo saliua sursum educi possit, & æger viribus valeat. At medicamẽta sursum educẽtia, sexta & septima ac nona die, & morbo adhuc vlterius progresso, magis exhibeto. Sit autẽ medicamentum veratrum album, thapsia, elaterium recẽs, singula æquis portionibus. Quòd si saliua non probè purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non præualeat, prædicẽdum est nullam spem vitæ reliquã esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna aluus ministerium suum probè obierit. Quin & aliter facere curationẽ oportet. A prima die initio sumpto, ari magni conchulam maiorem dato, dauci & vrticæ vtriusq; itidem vnam, sinapis & rutæ quãtum tribus digitis comprehendere potes, & succum silphij magnitudinæ fabæ. Hæc in aceto dulci & aqua permixta & diluta ac excolata, ieiuno tepida bibenda dato. Postquam verò purum exspuere cœperit

Curatio. D E F

Venter nimis solutus quinto die necat.

Curatio altera.

A cœperit, ari cõchulam maiorẽ, & ſeſamũ, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibẽda præbeto. Si verò magis ducere voles, radicis Capparis corticem his ammiſceto.

Pleuritis.

QVum pleuritis apprehenderit: hæc patitur. Dolor latus, & febris & horror tenet, & frequentẽ ſpiritum habet, & erectę ceruicis ſpiratio vrget, & tuſsiendo reijcit ſubbilioſa, velut à mali punici corio, ſi nõ ruptiones habuerit. Si verò habuerit, etiam ſanguinem à ruptionibus. Eſt autem & ſanguinea pleuritis, in qua ſubcruẽta reijcit, Et eſt quidem bilioſa mitior, ſi non ruptiones æger habeat: ſin minus, doloſorior quidem eſt, ſed non lethalior. At ſanguinea
B fortis & doloroſa, & lethalis eſt. Quum igitur affuerit ſimul ſingultus, ſimulque cum ſaliua ſanguinis grumos nigros tuſsiendo reiecerit, ſeptima die moritur. Si verò dies decẽ trãſgreſſus fuerit, à pleuritide quidem ſanus fit, verùm vigeſima ſuppuratur, & pus tuſsiendo reijcit, demum verò reuomit, & non adeò facilis curatu eſt.

sanguinea pleuritis

Pleuritides ſiccæ.

SVnt & ſiccæ pleuritides ſine ſputo, Verùm hæ difficiles ſunt. Iudicationes autem ſimiles alijs ſunt, ſed ampliore in potu humectatione opus habent quàm aliæ. Bilioſæ verò & ſanguineæ, nona & vndecima die iudicãt, atque hi magis ſani fiunt. At ſi à principio quidem molles quidam tenuerint dolores, à quinta verò ac ſexta die acuti, hi vſque ad duodeci
C mum perueniunt, & non valde effugiunt, Periculum autem maximè eſt, vſque ad ſeptimum. Imò etiam vſque ad duodecimum. Poſt has verò ſanantur. Quæ verò ab initio molles ſunt, à ſeptima autem & octaua acutæ, ad decimumquartum iudicant, & ſani fiunt.

Pleuritis ex dorſo.

PLeuritis ad dorſum intantum ab alijs differt, dorſum dolet velut ex plaga, & ſuſpirat, & aceruatim reſpirat. ſtatim autem ſpuit pauca, & corpus deliſſatur. Tertia aut quarta die ſaniem mingit ſubcruentam. Moritur autem maximè quinta die: ſin min⁹, ſeptima. Has ſi effugerit, vixerit, Et morbus lenis eſt ac minus lethalis. Cuſtodire tamẽ oportet vſq; ad decimumquartum. Poſtea verò ſanus euadit. Cæterùm

quibusdam pleuriticis saliua quidem pura est, mictio autem cruenta, velut serosa à carnibus assatis sanies. dolores verò acuti per spinam ad pectus, & ad inguem tendunt. Hic si septimũ diem effugerit, sanus fit. At si alicui in his pleuritidibus cõtingat dorsum rubefieri, & humeros calefacere, & inter desidendum grauari, & vẽter exturbetur egestione cum virore pallida ac valde graueolenti, hic propter vẽtris egestionem, vigesima prima die moritur. Has si effugerit, sanus fit. Quibus autem statim sputa varia sunt, & dolores valde acuti, hi tertia die moriuntur. Hanc autem transgressi, sanescunt. Qui verò sanus non fit septima, aut nona, aut decima, hic suppurari incipit. Melius est autem suppuratũ fieri, etiãsi dolorosum sit. Minus enim lethale est. Porrò supra omnia relata signa in vnaquaque pleuritide considerare oportet linguam. Si enim bulla subliuida fiat in lingua, velut ferro in oleum tincto, si quidẽ in principio fiat aspera, difficilior est morbi emotio, & necesse est sanguinem tussiendo reijcere, in diebus quibus id fieri oportet. Si verò facto morbi progressu fiat, iudicationes quidem contingent ad decimumquartum diem, Verùm necesse est sanguinem spuere. Habet autem se res de liberatione ab hoc morbo, hoc modo. Si quidem tertia die inceperit maturari ac expui, citius liberabitur. Si verò posterius maturescat, posterius iudicationes fiũt, quemadmodum in capitis signis. Dolores porrò in omni pleuritide, plerunque magis interdiu quàm noctu leuiores fiunt. Curare verò pleuritidas hoc modo oportet, vtplurimũ velut phrenitidem & peripneumoniam, præterquam quòd hic balneis calidis & vino dulci vtẽdum est. Si igitur prima aut secunda die postquam inuasit ægrum, accesseris, si stercus prodijt purum, aut leuiter biliosum & modicũ, infusum ex Thapsia per clysterem inijcito. Si verò aluus commota, nocte quidem egerat, postridie verò dolor & tormen vexet, rursus clysterem adhibeto. At si æger biliosus sit natura, & non purgatus correptus fuerit à morbo, priusquam saliuam biliosam expuat, etiam medicamento bilem probè purgato. Si verò iam expuat biliosa, medicamentum ne dederis. Si enim dederis, sputum sursum prodire non poterit, sed septima aut nona die suffocabitur, maximè si præcordia doleant. Quod si ad dolores in lateribus etiam præcordia doleant,

Medela.

D E F

clyster

A clysterem adhibere oportet,& in potu ieiuno bibendam dare, Aristolochiam, hyssopum, cuminum, silphium, peplum, mecona appellatum album, florem æris, mel, acetum, & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curationes facere oportet. Reliqua verò sic se habent. Multa calida pro viribus ægri lauato, capite excepto, & quum iudicationes sunt, dolentes locos humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito. Quum verò impetu fertur morbus, & ægrũ & medicum à curationibus quiescere conuenit, ne quid mali inducatur. Dandus autẽ est ptisanæ succus coctus, aliquanto crassior spissitudine mellis. Post balnea etiã vinũ dulce & aquosum bibendum est, non frigidum, modicum, ex angusti oris B pocillo, & vbi tusses inuaserint, ampliùs bibendum & quàm maximè exscreandum, & potu humectãdum, quo pulmo humidior factus, faciliùs ac citiùs sputum reddat, & tussis minùs affligat. Sed & mali punici dulcis vinosi succũ, lacte caprino modico, & melle ammixto, paulatim sæpe dato, & noctu & interdiu, & somnum quàm maximè prohibeto, quo purgatio & citiùs & copiosior fiat. At verò sanguineã pleuritidem sic curare oportet. Post iudicationes cibis leuibus reficito, & quietem agat, & nimiùm caueat solem, ventos, repletiones, acida, salsa, pinguia, fumum, flatus in aluo, laborem, venerem. Si enim morbus recidiuarit, mors sequetur. In expuitionibus autem si dolor habeat, & expuere nõ possit, ieiuno æris florem dato, magnitudine oliuæ, & succi silC phij dimidiũ eius, & trifolij seminis modicum. Hęc ex melle delingat. Aut piperis grana quinque, & succi silphij magnitudinem fabæ, mel, acetum, & aquam, ieiuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores sedat. Quòd si pro ratione spuere non possit, sed moretur sputum hærens in ipso, & stertat in pectore, ari magni radicis conchulam maiorem, & oleum ac acetum mixta dato, & acetum aqua dilutum insuper bibat. Aliud forte. Florem æris magnitudine fabæ, & nitrum assatum dupla portione, & hyssopi quantum tribus digitis comprehendi potest, melli misceto, & aquam ac oleum modicum adstillato, & tepefacta in conchula maiore infundito, vt ne suffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, si non purgetur. Si verò neque stertat, neque velut oportet, spuat, capparis fructus quantum tribus digitis

Pleuritis hæmatodes.

comprehendi poteſt, & piper, & nitrum modicum, & mel, D & acetum, & aquam miſceto, atque hæc tepida ſorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, melle, & aqua feruefacta ſorbeat. Hoc etiam ſtertentibus dato, & his qui purgari non poſſunt. At ſi fortius facere voles, hyſſopi & ſinapis, & naſturtij concham maiorem, melle & aqua terito, & ferueFacta ac excolata, tepida ſorbenda dato. Atque hoc modo hi morbi curati ſanantur, ſi non quid ſputi in pulmone relictum pus fiat, a quo arida tuſsis ſequitur, & febris ac horror emergunt, & erecta ceruice ſpiratio tenet, & frequentem & aceruatam reſpirationem æger habet, & vox paulò grauior fit, & color cùm calore faciem occupat. Progreſſu verò temporis, morbus magis manifeſtus redditur. Hunc ſi intra decem dies ſuſceperis, vbi victu & balneo calido calefeceris, E medicamentum quod pus ducat, in pulmonem infundito, alijsque pus ducentibus vtitor, atque ſic velut ſuppurato victus rationem præſcribas. Caput quoq; reſiccato, vt ne quid influat. Si verò ex eo quod in pulmonem infuſum eſt, pus non educatur, rumpitur hoc ipſum ex pulmone in thoracē, & poſt ruptionem ſanus eſſe videtur, quoniam ex anguſtia ad amplam capacitatem pus peruenit, & ſpiritus quem reſpirando attrahimus in pulmone locū ac ſedem habet. Verùm progrediente tempore pectus pure impletur, & tuſſes, & febres, & alij dolores omnes magis ipſum premunt, & morbus inclareſcit. Hunc poſt eruptionem per quindecim dies ſinere oportet, quo pus rurſus matureſcat, Nam ex eo quod pus F ad ampliorem locum deuenit, perfrigeratum eſt, & id quod in thorace humidi erat ad ſeipſum attraxit, ita vt ipſum ſit ſemiputrefactum. Si quidem igitur ſua ſponte expui incipiat in hoc tempore, bene eſt. Sin minùs, medicamentis aut potionibus opem ferre oportet, in vltimis ex quindecim illis diebus, feſtinando ad corporis excitationem antea quàm magis affligatur, ita vt caput purum cuſtodias, influxionum gratia. Si verò non ſpuatur, ſed ſui ſignificationem ad latera præbeat, ſecato aut vrito. At ſi neque ſpuatur, neque ad latera de ſe ſignificationem præbeat, vbi multa calida ieiunum lauaſti, & neque potu vſum infirma ſella locaſti, alter ex humeris ipſum apprehendat, tu verò concute ipſum, aure ad latera admota, quo percipias ex vtra parte ſignificationem ſui

præb

A præbeat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras vrere aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipsis fiunt. Quod si præ crassitudine, humor non fluctuet, neque strepitus sit in pectore, verùm spiritũ frequentem trahat, & pedes intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiant, hęc, sed thoracem pure plenũ esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & valde trita ac tepida, linteum tenue tingito, eoque thoracem circumcirca integito, & qua parte primũ resiccatum fuerit, ea secato aut vrito, quàm proximè ad septũ trasuersum, cauendo tamen ne hoc ipsum lædas. Si verò voles, ipsam terram eretriadem illinito, & similiter velut in linteo considerato. Multi simul illinunt, ne quæ primùm illinuntur resiccentur. Post sectionem aut vstionem, linamento ex lino crudo vtere, & paulatim pus emitte. Cæterum vbi secare vel vrere voles, corpori in eadem figura, in qua inter secandum aut vrendum futurum est, notam imprimito, vt ne cutis te decipiat, si in figuræ trãsmutatione sursum aut deorsum magis cedat. Sed & tusses vitare oportet ex victu, vt ne rursus pus reuellant ad pulmonẽ. Malum enim hoc est: quare permittẽdum est vt ad sectionẽ quàm citissimè resiccetur. Postquam verò duodecima affuerit dies; reliquum pus totũ emittito, & ex linteo linamentum indito, & bis in die pus emittito, & ventrẽ supernũ ex victu quã maximè resiccato. Atque hoc modo oportet etiam suppurationes ex vulneri-
C bus, & ex peripneumonia: & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare ac curare.

B

Frigefactoriæ potiones in febre ardenti.

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus quando voles bibendas dato. Sunt autem multarum operationũ. aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alui egestionem, aliæ vtrunque præstant, aliæ neutrum, aliæ solùm frigefaciũt, velut si quis in vas aquæ feruentis frigidam aquam infundat, aut ipsum vas ad frigidum ventum exponat. Dabit itaque alias alijs. Neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ: neque eadem omnes bibere possunt. 1. Fauorum siccorum heminarum duarum mensuram aqua macerato, & conterens gustato donec sub dulcis aqua fiat, deinde exco-

lato,& iniectis apijs bibendam dato. II. Seminis lini acetabulum, aquæ heminis decem affusis, in noua olla prunis D
imposita coquito ac feruere finito vt transpirent, donec succus ad tactum pinguis fiat. III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito, deinde apio iniecto frigidam paulatim exhibeto. IIII. Ordeum Achilleum magnum ac plenum heminæ mensura siccato,& acutis spicis ablatis, vbi probè laueris, aquæ congio affuso coquito ad dimidias, frigefacito ac bibendum dato, V. Cumini Aethiopici heminæ decimæ parti, tres aquæ semicongios affunde, & olla luto piloso oblita, donec tertia pars restet feruere fine,& frigidam hanc ad omnem ardentem aliamq́ue febrem exhibe.

VI. Aquam cœlestem ipsam per seipsam præbe. E

VII. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso, ad dimidias coquito, deinde excolato,& apijs iniectis frigidam dato.

VIII. Prosunt & vina alba aquosa ex vuis passis.

IX. Prosunt & vuarũ passarũ expressarũ retrimẽta aquosa.

X. Vuarum passarum albarum exeptis vinaceis heminá, radicum quinquefolij manipulum, tundito, & affusis aquæ heminis viginti, ad dimidias coquito, & frigidam hanc paulatim bibendã dato. XI. Ad farinæ ordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, atquæ congium affundas,& quum iam intumescunt crassæ farinæ partes, manibus teras, donec aqua alba fiat,& adianti pugillo iniecto, sub dio per noctẽ exponito, ac exhibeto. XII. Ouorum trium aut quatuor candidum, in aquæ congio concussum bibat. Hoc valde frigefacit,& ægrum ad aluum exonerandam conturbat. F

XIII. Ordei torrefacti probè loti chœnicẽ dimidiá, in aquæ cõgio bis aut ter feruere finito,& frigidã hãc exhibeto.

XIIII. Ptisanæ succum coctum tenuem, & vinum dulce dato. Hoc vrinã inducit. XV. Cucumeris peponis corio nudati pollinem ex aqua præbeto. Hæc potio vrinam ciet, frigefacit,& sitim sedat. XVI. Eruum in aqua præcoquito, deinde ollam nouam, in maiorẽ ollam aqua plenã ponito,& alia aqua eruo affusa, ad modicũ tempus coquito. Postea vbi coctũ fuerit eruum, tertiá aquæ partem reliquam excolatam bibendam dato, ita vt ad singulos cyathos, & cucumeris, & erui pollinem inspergas. Hoc constanter sitim edat.

XVII. Vinũ Thasiũ vetus parte vna, cũ vigintiquinq; aquæ partibus

A partibus dato. XVIII. Trifolium, cucumeris pollinem, & crassam ordei farinam in aqua macerato, & hanc bibendam dato. XIX. Apij manipulos tres, pulegij pugillos duos, in aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle & aqua dilutum, aquosum bibat, adianti pugillo iniecto. Hoc vrinã ducit, & aluum soluit. XX. Mala odorata dulcia contudito, & aqua macerato, & aquam bibendam dato. XXI. Mala cydonea eodem modo, si aluus soluta fuerit in febre ardente. XXII. Quòd si morbus regius insuper corripiat, vuæ passæ albæ exemptis vinaceis, & cicerum alborũ, vtrorumq; dimidiam heminam, & ordei Achillei magni ac pleni tantundem, cnici tantundem, aquæ heminas decem, & apium,
B & mentam, & coriandrum, de singulis parũ, terito donec placide aqua dulcescat, & adianti pugillo postea iniecto, vbi sub dio per noctẽ exposuisti, exhibeto. Potes etiã alia his similia imitari. Omnia verò per noctem sub dio exposita dabis febrienti, exceptis his quibus alui plus quàm conuenit fluunt. XXIII. Pulegij pugillos tres, apij duplum, in vino diluto coquito ac exhibeto: hoc vrinã ciet, & bilem per aluum trahit.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER QVARTVS.

C

D hominis generationem de omnibus & viri & mulieris partibus semen progressum, & in vterum muliebrem illapsum condensatur, temporeq; veniente natura hominis formam referẽs ex ipso producitur. Habet autem & mulier, & vir, quatuor species humoris in corpore, a quibus morbi fiunt, qui non à violentia aliqua fiunt. Sunt

Mẽbra omnia generationi conferunt.

autem ſpecies hæ, Pituita, Sanguis, Bilis, & Hydrops ſiue aqua: & de his non minima, neque debiliſsima, in ſemen procedit portio. Et quia animal ſecundum parentes naſcitur, tot humorum ſpecies, & ſanorum & morboſorum in ſeipſo habet. Oſtendam autem quæ in vnaquaque harum ſpecierum & plura & pauciora in corpore fiunt, & à quo ægrotant. Et quod morbi imparibus diebus iudicantur. Et quæ ſint morborum principia. Et qualia ſingula ex ipſis in corpore efficiant, vt morbum inducant. & à quo rigor febrilis fiat, & cur poſt ipſum febris irruit. Primùm autem demonſtrare volo, quomodo bilis, & ſanguis, & hydrops, & pituita, copioſiora & pauciora fiant à cibis & potibus, hoc modo. Ventriculus dum plenus eſt, omnium horum corpori fons eſt. Verùm vbi vacuus eſt, corpore fruitur colliqueſcente. Sunt autem & alij fontes quatuor, à quibus vnuſquiſque horum humorum in corpus procedit, poſtquàm ſanè ipſi à ventriculo acceperunt: & hi quoque fontes vbi euacuantur, de corpore fruuntur. Sed & ipſum corpus attrahit, vbi ventriculus in ſeipſo quid habuerit. Et ſanè ſanguini fons eſt cor, pituitæ caput, Aquæ ſplen, Bili locus folliculi in hepate. hi ſunt quatuor humoribus his fontes, ventriculo excepto. Et his autem maximè caui ſunt, Caput & Splen, Nam in hoc ipſo maxima amplitudo eſt. Verùm de hoc paulo poſtea clarius dicam. Quin & hæc ſic ſe habent. In omnibus cibis ac potibus & bilioſi quid eſt, & aquoſi. & ſanguinei, & pituitoſi: in alio plus, in alio minus. Quapropter & quæ eduntur ac bibuntur, alia alijs præſtant ad ſanitatem. Atque hæc mihi de hoc dicta ſunt. Poſtquam verò comedit aut bibit homo, corpus in ſeipſum humorem relatū ex ventriculo, & fontes trahunt per venas de ventriculo, ſimilis humor ſimilem, & corpori diſtribuunt. Quemadmodum etiam in plantis ſimilis humor ſimilem trahit de terra. Habet enim eodē modo terra omnigenas in ſeipſa ac innumeras facultates. Quæcunque enim in ipſa naſcuntur, his omnibus exhibet humorē ſimilē vnicuique, qualem & hoc ipſum quod naſcitur ſibi ſimilem, iuxta cognationem habet. & trahit vnumquodque de terra alimentum, quale etiam ipſum exiſtit. Nam & roſa de terra trahit talem humorem, qualis ipſa in potentia eſt: & allium de terra humorem eiuſmodi trahit, quale ipſum in potentia eſt.

Pituita, ſanguis, bilis.

Quatuor corporis fontes.

Cor ſanguinis fons, caput pituitæ lien aquæ, fel bilis.

Quo pacto hæc corpus hauriat.

Terræ vires.

παράδειγμα à roſa & allio.

A est. Et alia omnia terræ nascentia, ex terra trahunt, singula iuxta seipsa. Si enim hæc res non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus. Cui porrò plantę in terra cognatus humor multo vberior est quàm conuenit, ea planta ægrotat. Cui verò paucior quàm opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio non insit terræ humor, quē planta iuxta cognationem trahat, ne germinare quidē poterit. Intelligentiam autem huius rei, quòd si non habeat planta humorem secundum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis suppeditatur. Ionia enim regio & Peloponesus pro temporibus anni à sole non minimè calet ac illustratur. vt sol nascentibus è terra sufficere posśit, attamē fieri nō potest, multis frustra iam id tentantibus, vt in Ionia aut Peloponeso Silphium nascatur. At in Libya sua sponte nascitur. Non enim est neque in Ionia, neque in Peloponeso, eiusmodi humor qui ipsum alere posśit. Quum autem sint & aliæ multæ medicinæ, quas sole sufficiente, regiones alere nō possunt, aliæ verò sua sponte producunt, hoc ipsum eius quod nunc dicturus sum considerandi occasionem exhibet, quantum videlicet locus alteri loco etiam valde vicinus præstet ad iucundi vini productionem, sole æqualiter sufficiente. Hic etenim in terra humor est, qui vinū suaue exhibere potest, illic non est. Sunt etiam syluestria non pauca in loco nascentia, quæ ad orgyæ seu cubitorum quatuor spatium translata, nasci minimè comperias. Non enim habet terra

Silphium.

C talem humorem translato, qualem illa syluestribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipsis quædam venenosiores, aliæ humidiores, aliæ dulciores, aliæ ficciores, aliæ asperiores, & innumeræ aliæ aliter se habent. Innumeræ enim sunt in ipsa terra facultates. Et propter hæc genera primùm nihil alteri simile ex terra productum est, quod non esset cognatum. Et mihi sanè videntur hæ omnes plantæ syluestres fuisse, Verùm homines ipsas mansuefecerunt, fructum ferre efficientes vnamquanque iuxta suum semen. Trahit enim similis humor similem ex terra, & ex hoc augescit ac nutritur. & nullū ex terræ nascentibus alteri simile est, quòd non æqualem, neq; similem humorem ex terra trahat. Et omnia quæ nascuntur in cibi ac potus vsum venientia, multas facultates de terra ad se trahunt, & in omnibus est aliquid pituitosi

Diuersi terræ humores

Prius syluatica omnia fuerūt.

Cibus potusq; quid secū habeat.

ac ſanguinei. Et ex hoc adeò ad hanc demonſtrationis neceſ- D ſitatem deueni, quòd à cibis ac potibus in ventriculum procedentibus trahit corpus, ſecundum fontes quos nominaui, ſimilis humor ſimilem per venas. Referam quoque aliud argumentum, quòd ſingula prout relatum eſt trahant, & ſimul dicam, vnde pituita in corpore gignatur. Vbi quis caſeū comedit, aut aliquid acre, aut aliud quid edit aut bibit, quod pituitoſum eſt, ſtatim ipſi ad os ac nares accurrit, atque hoc ita fieri partim omnes videmus, partim ita eſſe credere oportet, ex his quæ ego referam. Aſſero itaque, quod quantum in cibo aut potu pituitæ ineſt, illud vbi ad ventriculum peruenit, partim corpus ad ſeipſum trahit, partim caput, vt quod cauum ſit, & velut cucurbita corpori incumbat, ad ſe trahit, E vt pote viſcoſa exiſtente pituita, ita vt hanc alia per aliam ſequatur ad caput: & quæ quidem recens ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copioſior eſt recens, ab ipſa violente extruditur. Quapropter vbi quis edit aut bibit aliquid pituitoſi, exſcreat pituitam. Habet autem & hæc res ſe hoc modo. Si vbi edit aut bibit quid pituitoſi homo, non rurſus exeat quod redundat, neque per os, neque per nares, neceſſe eſt ipſum manere in capite, aut ad corpus deſcendere de capite, & ad ventriculum peruenire. Ac optimum quidem fuerit, ſi ad ventriculum perueniat. Exire enim poterit vnà cum ſtercore, & ſi quidem multum fuerit ac humidum, ſtercus humectare poterit. Si verò modicum, non hoc effecerit. At ſi in capite maneat, multum dolo- F rem capiti exhibuerit, quum in venis eſt. Si verò modicum, non hoc fecerit. Significationem autem de ſe præbet copioſum ne ſit an modicum. Quòd ſi ad corpus deueniat, atque illic alio humori ammixtum fuerit, ſi quidē multa fuerit pituita, ſtatim corpus læſerit: ſi verò pauca, nō adeo lædere poterit, quum magnum ſit corpus, ſi nō & aliud quoddam principium ipſi reliquū ſit. Verùm temporis progreſſu, ſi alia pituita ſuperaccedat, lædi vtiq; poſſit. At ſi corpus veſicæ ac vētriculo deleget, atque hæc foras perferant, nihil mali ex ipſa habuerit. In hoc igitur ſermone demonſtratum eſt, quomodo caput pituitā ex vētriculo trahat, & ſimile ad ſimile perueniat, & ſimul à me dictū eſt, quomodo & quare copioſior pituita homini à cibis ac potibus fiat. Nunc verò dicam de bile

Caput cucurbitulæ inſtar.

Pituita quid agat.

A bile, quomodo & cur copiosior in corpore fiat, & quomodo Bilis. locus folliculi in hepate ipsam trahat. Habet se res hoc modo. Postquam comedit & bibit homo aliquid amari, quodq; aliàs biliosum ac leue est, copiosior etiam bilis fit in hepate, & statim dolet hepar, quod pueri cor vocant, atque hoc ita fieri videmus, & clarum nobis est quòd à cibo aut potu factũ est. Trahit etenim corpus in seipsum de cibis omnem prędictum humorem. Trahit etiam folliculus in hepate, quicquid isthic biliosi inest. Et si derepente multa bilis fiat, homo hepar dolet, & de ventre copiosior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculũ, & ex hoc tormen ventriculo oboritur, & pars ipsius per vesicam, pars per aluum egreditur, atq; sic minima pars in homi-B ne manet, & dolores cessant. Si verò neutrũ horum contingat, procedit primùm de veteri bile ad corpus, distribuitur enim ad ipsum: & si multa fuerit, statim significationem sui præbet alij humori ammixta. Si verò modica, nõ adeò læserit, quum magnum sit corpus, si nõ & aliud quoddam principium suboriatur, Verũ tẽporis progressu, si alia bilis superaccedat copiosior, hominẽ vtiq; læserit. Si verò nõ superaccedat, excolare illam poterit corpus, vt & bilis, & quæcunq; biliosa sunt, prodeant. Nam quæ in cibo ac potu sumuntur, alia aliorum medicamenta sunt. Sic sanè etiam alia quæcunque lædentia sunt medicamenta, vbi aliud ab alio in ventriculum incidit, sua ipsius potestate caussam habens, id quod
C superatum est expellit, ac ipsum lædit. At si superaccedat alia bilis in corpore, ab his quæ in ventriculum incidunt, morbus huic oboritur. Atque in hoc sermone iam ego declaraui, quomodo bilis, & cur copiosior fiat in corpore, à cibis & potibus: & quòd trahit in seipsum folliculus in hepar, iuxta similitudinem id quod biliosum est à cibis ac potibus.

Nunc verò dicam de aqua, quomodo, & cur copiosior fiat in corpore, & quomodo splen trahat in seipsum. Assero autem vbi homo bibit amplius, & corpus, & splenem, aquam in seipsa trahere ex ventriculo. Et si plus traxerint quàm oportet, statim hominem affligi, atque hoc ita fieri intelligunt quicunque homines splenici existunt. Postquam autem traxit splen, optimum est, si vetus aqua quæ in splene inerat, ad vesicam aut ventriculũ excoletur, & per hæc expellatur.

Splen aquã trahit

Nam

Nam per supernas regiones non purgatur aqua de plene, ni- D
si quantum eius in vasis inest, quæ de liene procedunt: verùm
ad ventriculũ & vesicam depurgatio fieri potest. Si verò hæc
ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per ea foras ex-
coletur, de splene ad infernas partes aqua procedit, atque ist-
hic alij humori miscetur. Et si quidem pauca fuerit, non sanè
læserit sed de corpore ad vesicam, & ad ventriculum, per ve-
nas excolari poterit. Sunt enim multæ ex hoc tendentes de-
orsum, quæ ex infernis partibus à seipsas trahunt, vbi siccio-
Splen turgens quid agat. res fuerint quã prius erant. At si alia aqua generetur, & ven-
triculus ac vesica foras nõ expellant, splen eleuatur, & infer-
næ corporis partes dolore afficiuntur. Atque hæc à me dicta
sunt, quomodo & cur aqua copiosior generetur in corpore à E
potu: & quomodo splen trahit. Nunc autem de sanguine
dicam, quomodo & cur amplior in corpore generetur. Post-
quàm bibit aut comedit homo aliquid quod sanguineũ est,
trahit quidem & totum corpus in seipsum, trahit autẽ & cor
sanguineũ ad seipsum. Et vbi plus attraxit, nõ oboritur cor-
di dolor. Est enim cor res solida ac densa, & propterea dolo-
Cor cur nõ laboret. re nõ affligitur. Et ex ipso procedunt venæ crassæ iugulares
appellatæ, ad quas statim si copiosius accedat, sanguineum il
Venæ iugulares. lud distribuitur, & illæ impletæ breui ad caput & corpus de-
legant. Et quum ederit aut biberit homo quid sanguinei, sta
tim venæ iugulares attolluntur, & facies rubet. Accedente
verò ad cor & corpus sanguine quã satis est vberiore, à cibis
ac potibus, & ad alium humorẽ ammixto, si nõ ab ipso egres F
sus fuerit, per aluũ aut vesicam, reliquo humori ammixtus,
dolorem corpori inducit. Si verò modicus accedat, non sanè
læserit corpus. Verùm temporis progressu distribuitur ab ip
so ad ventriculum, aut ad nares, quæ ipsum foras excolant, &
nulla lęsio contingit. Si verò paulatim copiosior fiat, morbo-
sus efficitur. Atque ita quomodo copiosior sanguis genere-
tur, à me declaratum est. Quum autem sint quatuor, San-
guis, Bilis, Pituita, & Aqua, omnia hęc à me demõstrata sunt,
& quomodo, & cur copiosiora fiant, à cibis ac potibus. Quòd
autem ex his fiant ac generentur, hoc argumento constat. Si
homo parum edit, & parum bibit, nullum morbũ hoc ipsi in-
ducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta sunt. Attigi etiã obi
ter ostendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Ve-

rùm de

A rùm de hoc paulò post meliùs tractabo. Cæterùm fontes hi
quatuor quos nominaui, quum pleni fuerint, semper corpori
distribuunt: quum verò vacui, vice versa trahunt ab ipso, Sic
etiã ventriculus facit. Et habet se res hoc modo, veluti si quis
tria aut plura ænea vasa in planissimo loco cõponat, & co-
aptata quàm optimè disponat, fistulas ad foramina insertis,
atq; ita placidè in vnum vas aquam infundat, donec omnia
ab aqua fuerint expleta. Ab vno enim diffluet in reliqua va-
sa, donec etiam alia fuerint expleta. Postquàm autem plena
facta fuerint vasa, si quis de vno aquam effundat, retribuet se
retro fluens aqua ad vnũ vas, & vacua fient reliqua vasa rur-
sus, quemadmodum etiam susceperunt. Sic sanè & in corpo-
B re res se habet. Postquàm enim cibi ac potus in ventriculum
inciderint, fruitur corpus de ventre, & vnà cùm fontibus im-
pletur. Vbi verò aluus vacuatur, rursus retro humor ab ipso
redditur, quemadmodum susceperat, veluti ex alijs ad vnum
vasculum. Venæ enim sunt per totum corpus tendentes, aliæ
tenuiores, aliæ crassiores, multæ ac frequẽtes. Hæ autem do-
nec viuit homo, apertæ sunt, & suscipiunt & dimittunt nouũ
humorem. Vbi verò mortuus fuerit, clauduntur & extenuan
tur. Quandiu igitur viuit homo, fruitur corpus de vẽtriculo;
vbi quid in seipso habuerit: fruuntur etiã fontes, & impleti
corpori distribuunt. Si enim corpus non traheret de ventri-
culi humore, sed soli fontes, & hi ad corpus distribuerẽt, non
sanè haberet corpus sufficiens alimentum, sed pauciùs. Non
C enim ampliùs haberent alimentũ fontes, quod corpori sub-
ministrarent. At verò si fontes isti non essent, dum edimus
ac bibimus, verè non cognosceremus, neq; quid iucundum,
neq; quid iniucundum esset, propter hanc quam referam ne-
cessitatem. Hi loci quum minores sint, & intra reliquũ cor-
pus, semper etiã anteà quàm atrahat vnusquisque iuxta suam
facultatẽ, reliquo corpori denunciat de cibis ac potibus, qui
biliosus sit, & qui pituitosus, & qui sanguineus, & qui aquo-
sus. Quicquid enim horum humorũ plus quàm opportunum
est, in cibis ac potibus nobis obuenerit, neq; cibos illos iu-
cundos facit. Quæ verò maximè appetimus, pro eorũ ratio-
ne etiã illi iucundi sunt. Si verò cibis ac potibus opus habue
rit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipsis
fontibus, donec humor paucior quàm oportet fiat, & tũc sa-
nè appetit

Fontes corpori subministrant, non soli.

Quo pacto sua quisque trahat.

nè appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod por- D

Cur cùm multum sumpsimus plus appetimus.

tionem illam expleat, ac reliquis adæquet. Et propterea vbi multùm cibi sumpsimus aut bibimus, quãdoq; adhuc cibum aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quàm quòd appetimus. Postquàm autem comedimus, & adęquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc cessat appetentia. Atq; hæc de hoc à me dicta sunt. Quin &

Locus bilis fel.

hoc se ita habet, quòd ad folliculum in hepate, sola bilis à cibis ac potibus secernitur. Venulæ enim quum debiles & tenues sunt, alium humorẽ trahere non possunt, qui grauior & crassior existit: & simul non est ea loci capacitas, vt alius humor in hoc folliculo cõsistat: & est hic locus maximè familiaris bilis secundum naturã, & ob id in ipso nullus alius fit E morbus, quàm is quem homines Cardiogmũ, hoc est cordis morsum vocant. At caput, & Cor, & Splen, de omnibus humoribus participãt. Vnumquodq; tamen si nõ ægrotet, plu-

Caput pi- [illegible] nis lien aquæ.

rimùm de relatis participat, iuxta suã ipsius naturã, caput pituita, cor sanguine, splen aqua. Trahũt autẽ & de alio humore venæ in seipsas, amplæ & crassæ, & instar pãpini retortæ existentes, ita vt vbi trahant, alius humor aliũ sequatur. Et

Venæ iugulares.

cordi quidem propinquãt venæ iugulares crassæ, ad quas citò distribuitur, vbi illi amplior quàm commodus est humor accedat. Hæ verò ad reliquũ corpus delegant: & simul ipsum cor solidum est ac densum, vt ab humore nõ ægrotet, & pro-

Cur cor nõ afficitur, caput & lien multum.

pterea nullus morbus in corde oboritur. Caput autẽ & splen maximè sunt morbis obnoxia. Aegrotãt enim & ab his quæ F à natura insunt, quum plura quàm opportunum est, accesserint; Aegrotãt item ab alijs humoribus. Venæ enim in ipsis crassæ ac multæ sunt, & ipsa quoque venosa sunt ac caua, vt & alijs humoribus recipiendis capacitas in ipsis sit, paulatim nimirùm accedentibus, & ad eum humorẽ qui à natura inest, se ammiscẽtibus. Quemadmodũ in vase magno amplior capacitas est quàm in paruo. Sic sanè & in capite, aut in splene, res se habet. Magna enim capacitas maximè in ipsis est. Si verò repletæ fuerint isthic humore venæ, ab ipso sanè in illis morbus oboritur. Atq; hæc mihi de hoc nũc dicta sunt.

Quo pacto humores in corpore minuantur.

Volo autem meliùs declarare, quomodo vnusquisque horum humorum in corpore paucior fiat. Quatuor equidem humores esse demõstraui hominẽ lædentes. Quatuor item ipsorũ

fontes.

A fontes. Quatuor quoque esse dico locos, per quos homo de singulis his expurgatur. Sunt autẽ hi, os, nares, podex, vrinæ meatus. Et vbi humor aliquis affligens copiosior factus fuerit, si his locis homo depurgetur, nullus ipsum morbus ab illo premit. Et si ventriculus plenus fuerit, liquescente corpore ab humore, defluit ad ipsum, & extra prodit per aliquem horũ locorũ, & propterea humor paucior fit in corpore. Corpus enim velut & antea dixi, vẽtriculo retribuit, vbi vacuus fuerit, & fruitur de ipso, vbi plenus existit. Atq; hæc à me dicta sunt, quomodo & cur pauciores fiant humores hominem affligẽtes. Quomodo verò & cur homo sanus degat, referã. Postquam comedit ac bibit, & humor ad corpus peruenit, eo

Quatuor locis corpus purgatur.

Sanitas quã contingat.

B quo dictum est modo, ammixtus alij, tum ei qui in corpore, tum ei qui in fonte est, ea quidem die qua accesserit, in corpore manet. postridie verò alius humor ad ipsum accedit. Atq; hi quidem duo sunt dies, duo verò in corpore humores. Et alteri quidem humori duo dies sunt, alteri vnus. Et qui quidẽ postridie accessit, manet in corpore, vt qui sit crassus. Alter autẽ coctus à caliditate diffunditur, & tenuis fiens, postera die ad vẽtriculum accedit, & per omne tẽpus à recenti expellitur. Vbi verò ad vẽtriculum peruenit, cibos in hoc loco coquit, & de se sanguinẽ in corpore facit. Si verò permãserit, tẽpore graueolens fit. Tertia verò die vnà cum stercore, & vrina exit, copia ipse sibijpsi æqualis, & cõsimilis, & ęquilibris, etiamsi suijpsius pars quædam sit, quo humor maneat

Tertio quoque die quæ sumuntur prodeunt.

C in corpore iuxta relatã rationẽ. Influit autẽ & tertia die humor de corpore ad vẽtriculum amplior & graueolentior, qui videlicet reliquus fuit à secundo, & defert cibos concoctos, & quicquid est in corpore morbosum, & rursus simul exit. Indicio est autem vrina quæ salsuginosa est, quòd cibi deferunt de corpore etiam id quod morbosum est. Et cibi quidẽ semper postridie per aluum secedunt, humor autem ad tertiam diem. Hoc modo sanitas contingere solet. Atq; hæc dicta sunt, quomodo, & cur homines sani degunt. At verò humor hic si particulatim foras prodiret postridie, cibi nõ similiter ex ventriculo graueolentes facti foras prodirent, sed veluti cocti: & vrina potui similis, & corpus semper euacuaret, & per omne tempus homo, vbi ventrẽ exonerasset ac minxisset, opus haberet statim potu ac cibo, pro egestionis factæ

Quid esset si statim oletaretur.

copia,

copia, si modo validus esse deberet, quum humor sufficiens in corpore non relinquatur, sed vnà cum stercore foras prodeat postridie, aut eadem die. Et si quidem comedisset, bene esset. Sin minus, & euacuatus, debilis esset, neque humor crassus fieri posset, vt postridie foras prodiret. Nõ enim sufficiens in corpore relinquitur. Nunc verò aluum exonerantes probè valemus, & si per biduũ nihil cibi acceperimus, & viuere, & facere quid possumus, & non penitus debilitamur ex euacuatione in hoc tempore. Humor enim in corpore manens, robur exhibet. Atque hæc à me dicta sunt, quomodo & cur fieri non possit, vt humor qui corpori accessit, foras egrediatur eadem die, imò neque postridie. Id porrò assero, si humor pluribus quàm tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, venis calescentibus ac stantibus, maius malum, aut minus, homini significationem de se præbere: hyeme quidem minus, & posteriùs: æstate verò maius, ac prius. Atque hæc à me dicta sunt, de eo quod fieri solet, si humor in corpore maneat. At verò si corpus cibos eadem die egereret, non sufficienter humore vti posset, sed essent homines tenues ac debiles. Nunc verò quum maneant cibi ac potus, quandiu permanent, corpus fruitur sensim de ventriculo trahẽs, & impletur. Hæc dixi & quomodo, & cur cibi nõ possint eadem die exire. Si verò cibi maneant in ventriculo, ampliore tempore quàm opportunum est, & alij ad ipsos incidant, corpus vtriq; repleatur, & dum premuntur à plenitudine venæ, calor ac dolor corpori accesserint, æstate quidẽ citius, hyeme verò posteriùs. Aestate enim calidus est aër ambiens, & calidiorem corpus in seipsum trahit. Et si calido adhuc existente ventriculo, calidior quàm opportunus est spiritus homini accedat, nihil miri est hominem ex tali febrire. hyeme verò cùm frigidum spiritũ trahat in seipsum, multò magis poterit corpus repletionem ferre, homine modicè võtrem exonerante. Et hæc à me dicta sunt de eo quod fieri solet, si cibi ampliore tempore in võtriculo maneant. & attigi quoque obiter vt declararim omnem humoris ac cibi, & longioris & breuioris temporis differẽtiam, cur homines ægrotent. Verùm de hoc melius tractabo temporis progressu. Reuertor rursus retrò de sanitate dicturus, quòd sanè corpus hominis humore de cibis ac potibus fruitur, & prodeũt foras

Duos dies sine cibo quis duret.

Triduo exeũt cibaria oportet.

Si cibaria statim exirent quid eueniret.

Quid cibaria retenta diutius faciant.

febris

D E F

A foras in sano, tum cibi, tum humor, iuxta relatam rationem. Et si quidē foras prodeat plus humoris, quàm de cibis ac potibus accessit, homo attenuatur. Prodit autē foris plus quàm accessit ob hanc caussam. Si in quiete degat homo, & non laboret, mali aliquid ipsi in corpore inest. Verùm prę alia sanitate quæ multa est, nō lædit valde. Malum verò illud huiusmodi est. Postquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus, aduenerit copiosius, non ita multò corpus calescit sensim, vt non valde lætatur: & liquescit in ventriculo, & cibum homini iniucundum facit. Si verò humor alius alio copiosior fuerit, febris ex hoc homini oboritur. Verùm de hoc exactius paulò pòst tradam. Quandoq; etiam vbi cibus iucundus est, homo attenuatur. Causa verò eadem est. His autem *Macies unde.* *febris*

B fientibus, plus humoris extra prodit, quàm succēturiatur. Et propterea in quiete degēti cōtingit vt attenuetur. At verò laborantibus hominibus itidem corpus coalescit. Et hoc à labore calescēte, tum humor in ipso diffunditur, tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad ventriculum, & ad vesicā defluit, hæ autem foras expellunt. Pars verò ipsius extra exhalat, per internam corporis raritatem. Pars autem quæ adhuc intus manet, sudor fit, & per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes iuuenum idem efficiunt quod labor. Si verò etiam non paucior fuerit humor eo qui prius exiuit, accedatque insuper alius à cibis ac potibus, attenuatur propterea homo. Paucior autem *Quid exercitatio possit.*

C accedit, si nō aliud quid edere poterit, & si neq; laboret proprioris laboris aut exercitationis ratione, alij alijs pauciores fiunt. Cæterùm bonus corporis habitus accedit ex esu, hac de caussa. Postquam resiccatus est tempore humor, & in priore labore prius egressus est alius alio copiosior, & vnus alius alios valde superauit, homo repletus fit. Et si quidem à multis valde superetur, febris ex hoc modo oboritur. Si verò à paucis parum superatur. Sed & corpus hoc modo sufferre ac reualescere potest, humiditate enim vberiore in ipso existēte, calorem exoluit. Calescit enim corpus à febre, & si quidē modicum fuerit id quod affligit, tertia die eodem modo dimittit, per duas autem cōtinue tenet: Si verò copiosius, quinta die: per quatuor verò tenet pro ratione. Atque hoc modo morbi per dies iudicātur. At si dimiserit febris in imparibus *febris* *Morborum decreta.*

diebus, & sanus homo fit, & moritur. Qua de caussa, paulò post dicam. Nunc autem referam cui febris dimittat. Sic autē sentio, Quæcunque febris de corpore hominem corripuerit, necesse est tertia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio copiam impari die, iuxta rationem antea relatam. Non enim exit prius quàm alius bonus de ventriculo ipsi accedat. Nam intermedia & posterà die corpus trahit de ventriculo, quicquid ipsi in seipso dimiserit priore die, nisi ventriculus id expulerit, & alium humorem habuerit, quod sanè malum homini esset. Si verò dimiserit febris tertia die, eodem modo dimittit quo etiam eadem die, velut dictū est. Atque ita quidem contingit, vt febris de corpore fiens, tertia die remittat. Dico autē, etiam si quinta die, aut septima, aut nona dimittat, eodem modo dimittere, quemadmodum & tertia exiuit. Etenim alimentum febri contingit, secundum locos quos paulò antea dixi. Vbi enim humor copiosior præualuerit, homo liberatur à febre. Dimittit autē febris in diebus imparibus ea de caussa. Quòd videlicet in paribus diebus trahit corpus de ventriculo: in imparibus verò dimittit. Ventriculus autem extra propellit in homine sano, iuxta huiusmodi necessitatem morbi in imparibus diebus iudicantur. Atque hac quidem ratione homo febricitans sanus euadit. Assero autem & quòd doleant maximè homines ægroti in imparibus diebus, propter hoc & secundum rationē fieri. Conturbatur equidem homo quum febricitat. Cuius rei signum est, quòd horror aliàs atq; aliàs per corpus transcurrit. Hoc verò non sanè ita cōtingeret, si nō cōturbaretur humor, & de ipso aut plus, aut minus secerneretur, & alius aliū superaret. Conturbatur autem maximè in imparibus diebus quum ægrotat. Sed & horror maximè tunc fit. Habet enim se res hoc modo, De humore affligēte expellitur aliquid ex corpore, à recentissimo humore superatum, & procedit ad aluum infernam, & aluus ipsa vnà cum affligente calescit, suscipiēs in seipsam magis quàm priore tempore. Hoc autem maximè fit in morbi iudicatione. Et si paulatim corpus ad aluum dimiserit, & non multum fuerit id quod hominē affligit, & aluus, & corpus, calorem sufferre in iudicatione potest, & homo san⁹ euadit, vbi humor affligēs egressus fuerit. & is qui febri alimentū præbuit consumptus, & sanus præualuerit

Cur diebus nō paribus hæc fiant.

Salutis mortisq; causa.

A luerit. Atque hac ratione propter relatas à me cauſſas, homo ægrotus ſanus euaſit. Nunc verò referam cur moriantur homines in imparibus diebus. Sic autem ſentio. Si multũ fuerit id quod affligit in corpore, magis quàm opportunum eſt, & aceruatim robuſtum, turbatur ad ventriculũ. & quum non poſsit calorem ſufferre corpus, eo fruitur, & grauęolentiam circa ſpiritum fieri neceſſe eſt. & quum nequeat corpus præ debilitate, nimirùm omni humore morboſo exiſtente, ſpiritum trahere, quo ea quæ in ventriculo ſunt refrigerentur, quicquid eſt humoris vitalis id foras exhalat, atq; ita homo moritur. Non enim ſuperat alius humor, ſed totus à morboſo qui multus eſt eleuatus, ac cõſumptus à febri exhalauit ac
B perſpirauit. Atque hoc modo in imparibus diebus maximè dolor affligit. Neq; eſt quiſquam cui hoc non ſit notũ. At verò quòd humor turbetur in ijſdẽ diebus, hoc ſignũ eſt. Quicunque iam à febre continua correpti, pharmaco vſi ſunt in diebus paribus, hi nimium purgati nunquàm ſunt. Qui verò in diebus imparibus medicamento forti vſi ſunt, nimiũ purgati ſunt. Multi verò etiam perierunt nimium purgati. Proinde priores Medici in hoc maximè peccarũt. Medicamenta enim exhibuerunt in diebus imparibus, & homines peremerunt, non ſcientes quòd hęc res ſe ita habet. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirum corpore humorẽ ad ventriculum tranſmittentę. Et ſi quis iam turbatũ, adhuc magis perturbet medicamento im-
C miſſo, nihil miri eſt ex talibus hominẽ perire. Quin & vlcera ſi curentur, maximè in his diebus inflãmatur. Venit enim humor ad omnes venas quum turbatur, easq; replet. Et vbi ad vlcus peruenit, ſi quidem non curetur, & pus exitum habeat, expellitur ab humore qui in turbatione acceſsit, & vlcus foras expurgatur. Si verò curetur, pus exitũ non habens, & iſthic vnà cum eo qui acceſsit permanens, dolorẽ inducit, & carnẽ circa vlcus attollit: & ex illo ſi quidem in cruribus habuerit vlcus, attolluntur venæ quæ in iunctyris crurum exiſtunt. Si verò in manibus, quæ in manuũ iuncturi ſunt, & ex hoc glandularũ tumores fiunt. Quibuſcunque verò hominibus febris incidit, ſi nihil aliud malè habeat homo, à pinguiore quàm oportet exiſtente humore incidit, & venæ impletæ dolorem ac calorem vlceri inducunt. Hoc autem calc-

Diſparibus diebus omnia languentium diſcernuntur.

Cur febris nulla de cauſſa fiat.

factum,etiam reliquum corpus calefacit. Atq; hoc modo caliditas ad vlcera peruenit.Caleſcit enim corpus, & vlcera,ab humoris cõmotione. Et labor talia efficit. Liberátur autem vlcera ab inflammatione quinta die,& iuxta horum dierum rationem,prout etiã vlcera fuerint magna,& tertia,& quinta,& ſeptima,& nona,& vndecima. Deinde abſoluto primo circuitu,rurſus ſecundi principiũ tertia ſequens hinc eſt,quæ à prima,decimaquarta eſt.Maxima verò vlcera decimaquarta die ab inflammatione liberantur. Atque hæc ratio docet morbos in imparibus diebus iudicari, & humorẽ in ſano homine tertia die exire , ſtercus autem ſecunda. Et hæc tertia die cõtingentia mutuum inter ſe teſtimoniũ præbent, quòd res ſe ita habeat. Atq; ita mihi hic ſermo vniuerſus ad ſummum perductus eſt.Nunc verò exactius referre volo,cur homines ægrotent, ſimulque cùm hoc ſermone dicam quæ ſint principia morborum,& qualia vnumquodque ipſorum efficiat. Sic autẽ aſſero. Si cibi plures quàm opportunũ eſt , qui iam concocti ſunt,intus maneant, & homo non purgetur, & alij cibi ſuperingerantur,corpus ab humore priore ac recenti repletum caleſcit , & febris ex hoc homini oboritur. Verùm febris hoc modo fiens,nõ periculoſa,neque fortis eſt, in qua humor æqualis eſt , copia paululũ vberiore nos affligẽs. Si enim hoc ita ſe habuerit, & quis admodum validus ſit, & quæ commoda ſunt,adhibuerit,ſanus euadit.Vnus autẽ morbus ſolus eſt ex omni humore,& ſeptem ſigna habet. Nã & tuſsis ipſum habet,quæ & debilis & ſicca eſt:& venter durus fit,vtpote & ſtercore intus contento : caput grauatur : & vomit:& febrit:& vrina non probè prodit. Hæc ſeptem ſigna huius morbi ſunt ex omni humore fientis. Si verò alui egeſtione non prodeunte,vnus ex alijs humoribus ſuperet,melius deget homo.Et ſi quis febre fiente ab omni humore,nõ adhibeat idonea , inualeſcet morbus quantum ipſe humores ſuperauerit,hoc modo. Caleſcẽte ſanguine exhalat maximè per hunc humor aquoſus,qui febri eſt infeſtiſsimus. Relinquitur autem pinguis ac leuis,qui eſt bilioſus,& febri maximè nutrimẽtum eſt. Exhalat autem hoc modo, Velut ſi quis aquam & oleum in vas æneum infundat,& ligna multa ſubiecta ad multum tempus exurat. Aqua enim multo paucior erit, ex vaſe enim exhalabit:oleum autem paululum imminuetur.

Labor quid faciat. — D

Diſparia omnia decretoria.

Morborũ cauſſæ. — E

Signa ſeptem mali uniuſ[modi]. — F

Simile.

A nuetur. Nam aqua prę raritate ab igne attenuari poteſt,& leuis reddita exhalare. Oleum verò vt pote quod eſt coniunctũ ac denſum, attenuari non poteſt, neque ſimiliter vt aqua exhalare. Sic ſanè & in homine ſe res habet. Aqua enim caleſcẽte corpore foras exhalat : Bilioſus autem humor, vt qui coniunctus eſt ac denſus, non ſimiliter attenuatus exhalare poteſt. Verùm attenuatus hic bilioſus humor, corpus magis calere facit. Copioſius enim & melius alimentũ febri bilis ſuppeditat, & prorumpens aut firmata in corpore, morbum ſupra priora corroborat. Atque hæc quidem dicta ſunt de eo quod afficitur homo, ſi non purgetur & curetur. Si verò non ipſa copia præualuerit, ſiue ſemel multa fiens, ſiue paulatim B colligatur, reliquum corpus dum hoc fit, præ robore ſufferre poteſt, donec principium aliquod ſuperaccedat. Atq; hoc ſanè modo morbus fit, ſi homo à copioſiore fiente humore nõ expurgetur. Principia ex quibus fiunt morbi, tria ſunt. Et vnum quidem iam à me relatũ eſt, qualia & quod afficiat in corpore. demonſtraui enim quomodo & cur ægrotet homo, ſi non purgetur. Alterum eſt, ſi contingat vt ea quæ ex cœlo obueniunt, inepta & præter victus rationẽ ſint. Tertium eſt, ſi violentum quid accidat. Violentum autem eſſe dico, & caſum, & vulnus, & plagam, & laborẽ, & ſi quid aliud eſt huiuſmodi. Horum verò principiorum maximum eſt Violentia ſi magna fuerit: ſi verò parua, non ita maximum. Secũdum eſt ſi non purgetur homo. Tertium, ſi quæ ex cœlo obueniũt inC epta fuerint ad ſanitatem. Proinde diligenter ab his ſe cuſtodire oportet. Singula verò talia in corpore faciũt, qualia ego dicturus ſum. Equidem ſi vulnus fiat, manifeſtum eſt quòd caro diſſecta eſt, & vlcus factum eſt. hoc autẽ morbum eſſe dico. Si verò contuſio fiat, homine percuſſo, aut lapſo, aut aliud quid tale ꝑpeſſo, et tumor oboriatur, ſanguis ſtatim prę violẽtia calefactus, et venis hiãtibus illapſus, nõ habẽs exitũ prę copia, quò abire poſsit, conglobatur: et propterea tumor fit, et tamdiu adeſt, donec depurgatus fuerit, eo modo quo de locis depurgari dictum eſt, aut etiam per ipſum tumorem, et ſiue per chirurgiam, ſiue ſine ea, ſanguini trãſitus fiat, aut per tempus ſuppurato, aut nõ. Sed et labor tale quid efficit. Quũ enim homines laborarint, quibus ſanè maximè ſanguinis afflictio contigerit, illic firmatur ac caleſcit, et ex hoc dolor

Tria morborũ principia.

Tumoris cauſſa.

Labor quæ faciat.

oboritur. Si verò hæc quidem superarit homo, verùm multa copia labor accedat, & aluus ac vesica non breui copiam expulerint, febris sanè ex hoc irruerit. Et si quidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si verò in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hęc à me dicta sunt de violentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo sunt principia, Violentia, & plenitudo, quæ si non purgentur homines, corpora calefaciunt. At verò quod ex cœlo obuenit principiũ, si ineptũ fiat in homine, superat aliquid humoris, & velut ad morbũ calefacit & frigefacit prius si fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod calefacit. Sic igitur sentio. Si in eodem homine fuerit aliquid morbosi, quale in priori dixi, & ea quæ ex cœlo obueniunt, incommoda fuerint, & calescat homo, turbatur humor omnis in corpore calescens. Hoc autem violentia facit. Et si quidem depurgetur homo, humore illo turbato, secernitur quantum eius plus quàm commodum est, redundarit. Et habet hæc res similitudinem ad id quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in caua vasa lignea infusum concutiunt. Illud autem dum turbatur, spumescit ac secernitur; & pingue quidem, quod Butyrum vocant, quum leue sit, in superficie consistit: graue verò & crassum, deorsum sidit, quod etiam secretum siccant. Vbi verò concretum ac siccatum fuerit, Hippacen ipsum vocant. At serum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid eius est in corpore, à principijs quæ dixi, disparatur. Et in superficie quidem bilis consistit. Leuissima enim existit. Secundo loco sanguis. Tertio pituita. Grauissimus autem horum humorum est aqua. His verò ita se habentibus, quisquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio fiente turbatione, deuenit ad locum, vbi plurimus esse possit. Verùm in turbatione, spaciosa capacitate fiente, secretus distrahitur, & calefacit corpus. Aut aliqua corporis parte firmatus, vnà cum alio humore, cum quo est in alio loco, dolorem ac calorem exhibet. Qui verò calefactus est locus, insuper etiam reliquum corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur magis à bile, & pituita, & sanguine, calidissimi enim hi humores existũt. Et si quis horum in

Cœlestis uis quid faciat.

Scytharum butyrum.

Hippace.

Qui humores febrem creent.

op. side sup. 154

A rum in aliqua corporis parte firmatus fuerit, vtplurimū morbus illinc nominatur, & cognomē habet. Cæterùm ab aqua non valde fortis febris oboritur, neque diuturna. Nam igni non bonum alimentum aqua præbet. Atque hæc quidem de hoc dicta sunt. At verò ante turbationem, non habet multus humor quò procedat, sed sursum ac deorsum voluitur & distrahitur alij humori permixtus. Omnia enim plena existūt. In turbatione verò euacuantur. Verùm aliud alio magis euacuatur. Et multus humor suum locum occupat, & alienus alij non ammiscet, si firmatus fuerit priusquā ille viribus adæquetur. Potest autem ipsi adæquari is qui ab ipso postea ad morbum superaccessit, donec purgatus fuerit locus qualicūque purgatione.

Hydrops febrem leuē & non longam facit.

Qui æquentur superuenientia.

B Si verò multus fuerit affligens humor, fruitur: & consumitur ad morbum etiam alius qui prius salubris erat. Et tali modo homo moritur. fruitur autem, si morbus non amplius sufficiens alimentū habuerit, & consumitur ab humore qui in loco dolente existit. primùm enim propinquum assumit, deinde longius depascitur, donec consumptū fuerit, & non amplius inest in corpore alimentum. Alimentum autem est homini humor leuis. Quemadmodum igitur vt certum est, putrefactio primùm paulatim fit, si maximè calefiat: Postea vbi isthic alimentū putrefactioni non amplius sufficit, depascitur de sano, initio sumpto à proximo, ad totū corpus, donec totum quicquid carnosum est, putrefecerit, postquam verò in totum depasta est, alimentum putredini

Mortis caussa.

Simile.

C consumitur: Sic sanè etiam in morbo. Sumpto enim à loco illo initio, vbi isthic alimentum sufficiēs non amplius inest, depascitur vlterius, à proximo initio facto. Postquam enim per totum grassatus fuerit, alimentum morbo consumitur, & alius salubris humor non superat. Et si hoc fiat, homo moritur. Quin & in turbatione, vbi hic salubris humor ampliorem locum occuparit, & non firmatus fuerit, sed voluatur ac distrahatur, non amplius alij miscetur, sed ad morbū consumitur, si non depurgetur. Deinde venæ superimplentur. Valde autem impletæ, nihil ex seipsis remittunt, priusquam spaciosa capacitas ipsis cōtingat. Quemadmodum vbi quis vehementer percussus est, sanguis sub plagam subtercurrit, nimirum venis à plaga euacuatis. Postquam autē carnes veluti spongia fuerint repletæ, non amplius remittunt,

sed continent in seipsis, donec in loco aliquid ab ipsis euacuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit sanguis, præ copia viam intercipit. Quemadmodum si quis vas olearium coriaceum angusti oris oleo impletum, in osculum vertat è directo, & si hoc fecerit, oleum ex ipso prodire non poterit: viam enim ipsum oleum intercepit, vtpote multum & aceruatim incumbens. Si verò quis ipsum vas inclinet, libera erit via osculi intercepta, qua effluet oleum ex ipso. Idem fecerit etiam aqua in mensa. Ita sanè etiam vbi multus humor in corpore præ turbatione locum occuparit, & venas impleuerit, non amplius ab ipsis discedit, priusquam vbi locus vacuus est, alimento à morbo consumpto. Atque hæc à me dicta sunt de hoc, si in corpore quid fuerit vnde morbi gignantur, redundantibus etiam alijs: & quomodo principia efficiant colorem & turbationem humorũ deducentia ad morbum. Nunc verò dicam quæ efficiant ea quæ ex cœlo nobis obueniunt, si ad ea quæ in corpore generata sunt, inepta fiant, & quum humorem in corpore superarint. Assero autem partem humoris in homine, vbi liquatus fuerit, conglobari ac spissari, donec morbum pepererit: partem verò dilatari, ac secerni. Habet autem & hæc affectio similitudinem ad lac. Si quis enim succũ in lac immittat, frigiditas in ipso oborta, lac inspissat & conglobat. Ac circum inspissatum, serum est. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo oborta, conglobatur & inspissatur. Circum ipsum verò aquosum humorem, adhuc etiam alius humor, quanto copiosior fuerit in alio corpore, ammixtus est. At si quidem ad aluum deuenerit, stercus conturbat, & tormen in aluo inducit, & foras pertransit, nullo magno damno illato. Si verò non ad aluum deuenerit, firmabit se aliqua corporis parte, vbi ipsi plurima capacitas erit. Volutatur itaque exquirens sibijpsi loci capacitatem. Et quod quidem aquosi humoris de conglobatione secretum est, vtpote frigidissimũ ac grauissimũ in corpore existens, ad infernas partes descendit, & circum ossa ac neruos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit, & clarum est quod circa neruos, & præsertim circa ossa, aquosus humor, qui humorem facit, existit. Circa osseas enim corporis partes, homo maximè riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac sicciore fiente quàm

Hydrops.

Horroris caussa.

priori

A priori tempore: Nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obuoluto. Atque hinc sanè solus ille locus vbi primo tempore erat, humorem facere nõ potest, vnde etiam rigor oboritur. At verò reliquus humor q æqualissimè crassus est, partim quidem in toto corpore est, partim verò quantum abundauerit, si quidem aluus plena non fuerit, & quod affligit modicum sit: quandoque ad aluum deuenit, & nullum magnum damnum inducit. & aliquando quidem febrẽ non inducit, aliquando verò debilem & innoxiam. & quod affligit vna cum stercore exit. Si verò aluus plena multum quod affligit habeat, periculum est ex ipso morbum aliquẽ fieri, si alicubi se firmet id quod affligit, aut ad latus, aut ad

Venter plenus uel uacuus quid faciat.

B viscus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, quo primùm illum humorem simul turbet. Qui verò non valde ex calore ab aquoso humore victi sunt, vtpote qui circa ossa, & prope medullam cõsistit: hos progressu temporis magis lædet, primùm quidem in illum ipsum locum, deinde ipsi propinquũ, & semper vlterius depascitur, & aluus ipsum assumit, vt quæ calida sit, & postea tum aluus, tum lædens humor, adhuc magis calefacit. At humor crassus calescens primùm diffunditur, is qui propinquus affligenti existit. diffusus autem aquoso humori affligenti miscetur: deinde in concussione corporis inanior redditur. & tam diu rigor tenet, quandiu aquosus humor alij humori ammixtus est. Quin & febris hoc modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata, cale-

febris

C scens corpus febrem in se suscipere cogunt: & ab affligente, & ab aluo calefactum, reliquum aquosum humorẽ superat. Atque sic febris fit post frigus, si qua corporis parte copiosior humor formatus fuerit. Si verò voluatur ac distrahatur, tali modo febris oboritur. Post frigus febris voluatur, maximè affligens circa aluum & supernam, & infernam. Isthic enim plurima loci capacitas existit. Dum autem volutatur, primùm propinqua calescunt, & viscera, & quæ in aluo sunt, Postea etiam alius humor diffusus calore fruitur, & aquoso humori miscetur. Atque febris post rigorem hic fit, vbi affligens volutatur, Imò etiam vbi firmatum fuerit reliqua corporis parte. Et hæc à me dicta sunt quomodo, & quando, rigor morbosus fiat, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum irruit. Et quæ sint principia morborum, & qua-

Qui post frigus febris fiat.

epilogus

lem vnumquodque ipsorum morbum in corpore inducat, D & quomodo & cur in diebus imparibus morbi iudicantur. Et vnde homines sani sint, & vnde ægrotent. & quomodo bilis, & pituita, copiosior & paucior fiat. Itemq; alia multa quæ in ipsa natura humana sunt, demonstraui, quæ sanè hic sermo exigebat. Atque hæc ita relata finem habent. Nunc autem de lumbricis latis dicam. Affero enim ipsos in puero dum adhuc in vtero est nasci. Postquam enim semel ex vtero egressus est, non tanto tempore stercus in aluo manet, vt ex eius diuturnitate ac putrefactione, tantæ magnitudinis animal generari possit. Excernit enim semper hesternum stercus per omnes dies, si sanus homo esse debet. Tale verò animal nasci non possit, etiamsi multis diebus homo stercus non egereret. Multa enim nascuntur dum puer in vtero E est, hoc modo, Vbi ex lacte & sanguine computrescente ac redundante, vtpote quod dulce est, pus factum fuerit feruidum, animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotundi lumbici isthic eodem modo. Signum verò quòd hæc res ita se habet, hoc est. Postquam in lucem editi sunt pueri mulieres ipsis in cibo offerunt medicamenta, quo stercus ex intestino exeat, & non comburatur, & simul vt intestinum dilatetur. Vbi verò cibum obtulerunt, multi sanè pueri & rotundos & latos lumbricos vnà cum primo stercore excernunt. Si verò non excreuerint, fiunt etiam insuperque nascuntur in ventribus. Et rotundi quidem pariunt, lati verò non amplius, etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam F homo qui latum lumbricum habet, velut cucumeris semen excernit aliàs atque aliàs, vnà cum stercore ipso, & sunt homines qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi verò non rectè dicere videntur qui talia dicunt. Neque enim ab vno animali tot pulli generari possunt: neque ea est loci in intestino capacitas, vt partus educare queat. Augescente autem puero, augescit etiam lumbricus in intestino, ab his quæ in ventriculum ingesta sunt, & æqualis fit intestino, quibusdam in pubertate, quibusdam posterius, quibusdam paulò prius. Et postquam intestino adæquatus est, similiter augescit, & quanto maior factus fuerit, vnà cum stercore excernitur de intestino recto, & excidit velut cucumeris semen, sæpe verò etiam maior. Quibusdã verò iter facientibus, aut labo-

Lubrici qui creentur.

Lubrici nõ gignunt.

boran

A borantibus, & ventriculo calescente, deorsum descendit, ipsisque prominet ex podice inflatus, hocque facit, & de podice resecatur, aut retrocedit. Signa verò quòd non pariat, sed ita habeat velut ego dico, hæc sunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit aut potionem, siquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit, & homo sanus euadit. Si verò ad medicinam hereat, recta pars de lumbrico abrumpitur, longitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiam longè amplior, & vbi abruptus fuerit per multũ tempus signa cùm stercore non prodeunt. Postea verò augescũt. Atque hæc argumenta sunt, quòd lumbricus latus non parit, sed abrumpitur. Est autem species ipsius, qualis alba intestini rasura. Signa habet hæc. Cacat aliàs atque aliàs velut cucumeris semen, & vbi ieiunus est homo, exilit ad hepar aliàs atque aliàs, & dolorem inducit: & quandoque sputa ori influunt vbi ad hepar assilit, quandoque non. Quibusdam etiam vocem intercipit, si fortiter ad hepar irruat, & valde multa sputa ex ore fluunt, paulo autem post sedantur, & tormen multum in ventriculo aliàs atque aliàs oboritur. Quandoque etiam ad dorsum dolor incidit. Nam & hic aliquãdo firmatus innititur. Hæc lumbrici lati signa sunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Vbi verò debilis factus fuerit, vix reualescit. Latus enim lumbricus partis alicuius particeps fit, ex his quæ in ventriculum ingesta sunt. Si quidẽ igitur curatus fuerit iusto modo, sanus fieri poterit. Si verò non curetur, sua sponte non exit. Mortem tamen nõ inducit, sed cõsenescit. Atque hæc à me dicta sunt de lumbrico lato, vnde nascitur, & quæ morbi ipsius signa sunt. Cæterum calculi morbo principium oboritur à lacte, vbi puer lac impurum sugit. Lac autem in nutrice impurum fit, si pituitosis cibis ac potibus, & alimentis impuris nutrix vtatur. Conferũt enim omnia in ventriculum illabentia in ipsa ad lac. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si nutrix non sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa: Lac etiam malum puero generatur. Consentiunt enim corpus & ventriculus. Plurimum verò ipsi ad lac cedit, de eo quod ipsa plurimum in seipsa habuerit. Et puer si de nutrice

Longus lumbricus.

B

Lumbrici signa.

C

Calculus puerorum unde fiat.

lac non

lac non purum ſuxerit, ſed bilioſum velut dixi, morboſus fit ac debilis: & in præſens maximè affligitur, quandiu lac prauum ac morboſum ſuxerit. At vbi ſuxerit lac non purum, ſed terreum & pituitoſum, & habuerit puer venas de ventriculo ad veſicam tendentes amplas ac attrahentes: procedit autem & quod bibit nutrix, & lac in ventriculum pueri, tale quale trahit à ventriculo de lacte, in totum ſimiliter prout venę ad ventriculum detrudere poſſunt: ſi quid ſane in lacte non purum fuerit, id quod veſica fruitur lapis fit tali modo, velut in aqua non pura, in calice aut vaſe æneo turbata, & rurſus ſedata, fex aceruata fit in medio. Sic ſanè & in veſica de vrina non pura exiſtente. Et non per vrinam eijcitur, vt quæ in cauo ſit loco, & maximè aceruata fiens, præ dolore per mictionem non pertranſit, & à pituita cruda concreſcit. Glutinum enim fit pituita ad fecē ammixta. Et primùm parua lanugo ſuperſtat, deinde quod accedit arenoſum fit, glutino fiente pituita, quæ eſt in veſica de lacte, & augetur, & quicquid humoris in glutinatione acceſſerit, emingitur. Rurſus autē fex ſolida fit, & lapidis ſpeciem accipit. Quemadmodum ferrum ex lapidibus ac terra dum comburuntur fit. Et in prima quidem in ignem immiſsione, cōglutinati ſunt lapides cū terra ad ferri recrementū. At vbi iterū atq; iterū in ignē immiſſa fuerint, recrementū quidem foras decedit liqueſcens ex ferro, id quod ita fieri oculis videmus. Ferrum autem in igne relinquitur, & recremento decedente ſubſidet, fitque ſolidū ac denſum. Sic profectò etiam fex in veſica, dum pituita glutinum fit, emingitur id quod ab vrina liqueſcit. Fex autem ſubſidet, & denſatur, ac ſolida fit velut ferrum. Vbi verò ſubſedit ac ſolida facta eſt, ſurſum ac deorſum in veſica volutatur, & feriens veſicam dolorem inducit, & ſi vehementer feriat ac vlceret, aliquid de ipſa aufert. Verùm id quod inſuper affertur, adhuc magis quàm id quod arenoſum deceſsit, concretionem efficit. Atque tali modo fit lapis de lacte in veſica: & ſi puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, aliàs atque aliàs, vbi meiere vult, vrinæ meatum apprehendit. At ſi puero iam adulto lapis gignatur ex terræ eſu, dolor nō adeſt ipſi prius quàm ipſe ſibijpſi cibum deligat. Et hæc à me de hoc relata ſunt. Cæterum morbus ſigna quinque habet. Nam vbi meiere vult, dolore affligitur, & vrina paulatim fluit velut in

Lapis in veſica quî fiat.

Similiterq; ferrum fit.

Calculi diuerſa cauſa.

Quinq; calculi ſigna.

A lut in vrinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirũ vesica à lapide exulcerata, & vesica inflammata est. Verùm hoc signum inconspicuũ est, iudicat tamen summa pars præputij. Quandoque mingit arenosa, verùm à talibus, qualia ego dicam. Eijcit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures paruos, generatos eodem modo, velut de vno dixi. Fiunt etiam tali modo. Quum lapis fuerit concretus, & profundè subsederit in vesicam in arena separata, ita vt ipsam aduenientem lapis non assumat in seipsum, sed grauior ac copiosior fiat, vt tamen ipsa ad seipsam non concrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione aliquid disparatur, & arenosum per vrinam B eijcitur. Quod etiam aliquando contingit, vbi arena ad vesicam descendit, & non coaluit. Quidam dicunt quòd potus in pulmonem deuenit, ex hoc verò in reliquum corpus. Hi autem qui hæc dicunt, redarguuntur ex hoc quod dicturus sum, quòd videlicet pulmo cauus est, & in ipso fistula est. Quòd si pulmo cauus non esset, & fistula non ipsi adhæreret, animalia vocem non ederent. Vocem enim edimus de pulmone, quia cauus est, & fistula ipsi adest. Vocem autem articulant labia & lingua, Verùm de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterùm hominibus quibus potus in pulmonem ferri videtur, aduersabor, habetque res se hoc modo. Procedit potus in ventrem, à ventre autẽ in reliquum corpus expenditur. Oportet autẽ his quæ dicturus sum men- C tem adhibere. Sermonis argumenta, quòd potus non procedit in pulmonem, sed in ventrem, hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facilè respiraret, neq; loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem vnum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes nõ similiter concoquerentur. Atque hæc duo argumenta existunt. Sed & medicamenta aluum subducentia, si in potu sumantur, extra ventrem procederent. Habet autẽ hæc res hoc modo. Quæcunque medicamenta purgatoria sunt aut supernè, aut infernè, aut etiam vtrunque præstant, ea hæc faciunt. Omnia valde vrunt, & fortia quidem ex ipsis, si partem aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora verò turbulentum

Quũ duo, [illegible]

Potus pulmonem non petit.

Medicamẽta quid agant.

lentum corporis motum faciunt, quacunque tandem partem D
occuparint. Si verò aliquod ex his medicamentis in pulmonem perueniret, videtur mihi magnũ aliquod malum inducturum esse, Pituita enim de capite descendens, eum in valde breui tempore exulcerat. Tenera enim & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, non bene habebit homo ille, ob multas sanè caussas. At verò venter à medicamento non exulceratur. Nam res est valida ac robusta, nimirum velut pellis & corium. Et pleriq; sanè ex Libyæ incolis pecorũ pellibus pro vestibus vtuntur, ventribus autem pro vtriculis. Robusta enim res venter existit. Deinde vbi à vino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atq; hæc omnia argumēta existūt. Et vbi allia comederimus, aut aliud E
quoddam edulium olidum, vrinã reddimus comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum venit quòd dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, aut aliud quid eiusmodi, & hoc ipsum in pulmonem peruenerit, certè arbitramur ipsum ne minimùm quidem tempus viuere posse. Vbi enim modicum quiddam pituitæ in pulmonem peruenerit, aut in fistulam ipsius, multa ac fortis tussis oboritur, ac conuulsio. Si verò vtique & vixerit homo qui cyceonẽ biberit, aut farinam coctam sorbuerit, vbi sanè concocta fuerit sorbitio, videtur mihi multa & fortis caliditas corpori oboritura esse, multusque dolor, vt omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonem perueniant. Atque hæc iam argu- F
menta septem sunt. Prætereà quomodo lac infantes pueros nutrire posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumentũ est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeò homines essent, quibus potus in pulmonem procedere videtur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis velit auditorem à priore sententia abducere ac conuertere vt suis verbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in ventrẽ: quia contigua & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hanc procedit. Et simul pulmonis fistulæ velut hederæ foliũ incumbit, quare neq; descendere permitteret in trãsglutiendo, si in ipsum procederet. Atq; hæc mihi de hoc relata sunt.

Cur lotium oleat osculenta.

Lactis etiã exẽplo hos refellit.

Quid pulmonis fistulam tegat cùm quid edimus.

Procedit

A Procedit nanque potus in ventriculum, & vbi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad venas, & ad omentum, & in decliue deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes. Et postquam morbus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de ventriculo, & semper ad splenem venit de potu, vbi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, vt neq; febricitẽt aliàs ex ventre, quàm vbi homo sitiat, vesica autem & ventriculus non iusto modo excolent, neq; conueniente diæta homo vtatur. At splen subægrotans à ventre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pellucidum fit, & clauiculæ, & collum, & pectora attenuantur. Colliquãtur enim ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ sunt, & venter cibum auersatur, & quandoq; B valde adstringitur, quandoque defluit. Nec vesica iusto modo excolat, & plerunque horror aliàs atque aliàs per corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida fit, quibusdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpũtur, vbi morbus diuturnus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidunt & vigiliæ & impotentia corporis, ac maximè lumborum. Et postquã edit aut bibit, etiam paulò amplius splen affligitur, & spiritum frequentem semper emittit. Atq; hæc signa hydropis sunt. Est autem & circa ventriculum solùm, siue febris corripuerit, siue non. Et venter magnus fit. Et crura implentur aqua. Verùm supernæ corporis partes attenuãtur his qui ita affecti putãtur. At signa omnia debiliora sunt C & simul in cruribus aqua non discedit, & dolor tanto minor existit. Cæterùm circa ventriculum solùm hydrops & aqua hac de caussa fit. Etenim vbi aceruatim aqua accessit, & via in principijs non pateat ad infernas partes, sed aceruatim in venis concludatur, nimirum vt quæ respirationem non habeat, neq; seorsum, neque deorsum inniti potest, haud aliter quàm si quis magnum vas angusti osculi occludat, ac subitò inuertat, deinde sensim operculum de osculo detrahat. Et si enim hoc feceris, aqua nõ effluet foras, neq; enim respirationem habet, sed à spiritu qui intus est, cõclusa est. Nã spiritus qui intus est replet vas, & externo spiritui renititur, & excursus aquæ nõ datur præ spiritu vas implẽte, & simul aëre incũbente. Si verò quis sensim vas inclinarit, aut fundum perforarit, spiritus de vase exibit. Egresso autem spiritu, procedit

Quæ gracilescant tabescantq; in hoc morbo.

Subtercutanei morbi signa.

Cur solus venter turgeat.

Simile.

cedit etiam aqua foras. Sic sane in hydrope, si quidem perspiratio sursum aut deorsum cõtingat, in principio morbi, trásit ad crura hydrops, & ad pedes. Sin minus, isthic solùm voluatur circa ventriculum. Atque ita quidem de his à me dictum est. Fit autem & mulieribus hydrops in vtero ipso, & signa sanè in ventriculo, & in cruribus, & reliqua signa eadem habet. Et de hoc ipso à me dictum est in morbis mulieribus. Atque hæ tres sunt species morborum ab hydrope. Fiunt autem hi morbi omnes citò difficiles, & omnes citò augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, si ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc deuenerit. Si quidem igitur subitò occupauerit morbus hominẽ, moritur, nempe alio morbo diutissimè iam affligente. At vbi etiam aluus valde fluida fuerit, citissimè moritur, & sentiens, & loquens. Atq; hæc à me relata sunt de hydrope, & vnde oriatur, & quòd hæc sint ipsius signa.

Mulieres etiam hoc patiuntur.

D

E

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE AFFECTIONIBUS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

F

Hunc Galenus Polybi esse dicit.

Virum prudentem ratione apud se inita, quòd maximi pretij res est hominibus sanitas, nosse cõuenit quomodo ex sua ipsius intelligentia, in morbis vtilitatem capiat. Nosse autem conuenit ea quæ à medicis & dicuntur, & adhibentur corpori suo, eaque dijudicare posse. Atque hæc singula hactenus nosse satis est, quatenus idiotæ contingere potest. Hæc verò nouerit

quis

A quis maximè, si harum rerum cognitione ac studio teneatur. Morbi omnes hominibus à bile ac pituita fiunt.

Bilis autem & pituita morbos exhibent, quum in corpore nimium aut resiccantur, aut humectantur, aut incalescunt, aut frigesiunt. patiuntur autem hęc pituita & bilis, & à cibis, & à potibus, & à laboribus, & à vulneribus, & olfactu, & auditu, & visu, & coitu, & calido, & frigido. patiuntur autem quum singula ex relatis, aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non consueta, aut plura & fortiora, aut pauciora & debiliora. Vniuersi igitur morbi hominibus ex his fiunt. Oportet autem ad hæc idiotam nosse, quæ par est nosse idiotam. Quæ verò artifices nosse par est, B ea etiam adhibere ac tractare. De his autem quæ dicuntur & fiunt, fieri potest vt idiota ex intelligentia quadam coniecturam faciat. Iam verò vnde singula hæc nosse oportet, ego referam. Sin in caput dolores inciderint, huius caput calefacere conducit: ita vt multa calida lauemus, & sternutatione facta pituitam ac mucos subducamus. Et si quidem ex his à dolore liberetur, sufficiunt hæc. Si verò non liberetur, purgandum est caput à pituita. Victus autem sit sorbitio, & potus aqua. Vinum autem non exhibeatur, donec dolor sedetur. Quum enim calidum existens caput, vinũ attraxerit, dolor fortior euadit. Dolores incidunt à pituita, cùm in capite mota cumulata fuerit. Si verò aliâs atque aliâs dolor & vertigo in caput inciderit, prosunt quidem & hæc C adhibita, prodest autem etiam, si sanguis à naribus fuerit detractus, aut à vena in fronte. Si verò diuturnus & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat, huius caput aut scarificare oportet, aut venas in circuitu inurere. Ex his enim solùm sanum fore spes est. Aegrotos considerare oportet statim in constitutionis morborum principio, qua re opus habeant: & quales sint vt pharmaco purgentur, aut vt aliud quid, quodcunque tandem volueris, exhibeas. Si verò omisso principio, ad finem iam vergente morbo exhibueris, in desperato iam corpore, forte quiddam præbere veritus, periculũ est ne magis delinquas, quàm successum consequaris. Si in aures inciderit dolor, conducit multa calida lauare, & auribus fomentum adhibere. Et si quidẽ ad hæc cesserit pituita de capite attenuata, & dolor cessaue-

Morborum origo.

Capitis dolor.

Aurium dolor.

rit, sufficisit hæc. Sin minus, optimum omnium pharmacum D fuerit, quod in potu exhibitum, sursum pituitam purgat. Aut purgandum est caput medicamento, quo capitis pituita purgatur. Fit autem & hic dolor, quum intrinsecus ad aures pituita ex capite allapsa fuerit. Si verò fauces inflammatæ fuerint gargarismis vti oportet. Fit autem & hoc à pituita. Si verò gingiuæ, aut aliquid sub lingua inflammatũ fuerit, his quæ commanduntur vtendum est. A pituita autem & hæc fiũt. Si verò vua dependerit & suffocarit (Quidam hoc gurgulionem vocant) statim gargarismis vtendum est, præparatis velut scriptum est in medicamentis. Si verò ex his gracilis non fiat, retrò raso capiti cucurbitæ duæ adhibeantur, & sanguinis plurimum detrahatur, & pituitæ fluxus retrò reuellatur. Si verò neq; ex his detumescat, scapello incidito, & aquam educito. Sectio autem facienda est, vbi summum subrubicundum factum fuerit. Nam si tale factum sectum non fuerit, inflammatur, & aliquando derepente strangulat. Fit autem & hoc à pituita, vbi ex calefacto capite acer natim defluxerit. Cæterùm quod ad dentium dolores attinet, si corrosus fuerit dens, & mouetur, eximatur. Si verò non corrosus est, neque mouetur, dolorem autem exhibet, per vstionem resiccatur. Prosunt etiam quæ commenducantur. Dolores autem fiunt, quum pituita sub radices dentium subierit. Exeduntur autem & corrunduntur, partim à pituita, partim à cibis, si natura debiles fuerint, & cauitatem habuerint, & malè in gingiuis fixi fuerint. Si in nare Polypus nascatur: quæ res ex naso in obliquum per respirationẽ diffluatur, ac intumescit: eximitur laqueo ex naso ad os distractus. Aliqui etiam pharmacis erodunt. Nascitur autem à pituita. Atque hi quidem sunt morbi qui à capite oriuntur, exceptis oculorum morbis, de quibus priuatim agemus. At verò de morbis circa ventrem, hæc considerare oportet.

Faucĩu inflammatio. *Vuæ tumor* *Dentium dolor.* *Polypus.* (E, F)

Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, hi morbi acuti vocantur, & fiunt maximè quidem ac fortissimi hyeme: fiunt etiam æstate, verùm minus, & molliores. Quòd si forte in tales incideris, hæc sanẽ faciens ac consulens, maximè successum senseris. Pleuritis. In pleuritide febris detinet, & lateris dolor, & erecta ceruice spiratio, & tussis, & sputum ab initio quidem subbiliosum spuit. Postquam autẽ

Pleuritis. *Peripneumonia.* *καῦσος.* *Phrenitis.*

quinta

A quinta aut sexta dies aduenerit, etiam subpurulentum. Huic *Morbi late* ad lateris quidem dolorem dandum est, quod pituitam & *rum cura-* bilē à latere deducat. Sic enim dolor lenissimus fuerit. Aluus *tio.* autem curanda est per clysterem subducentē ac frigefacientem. Hoc enim vniuerso morbo cōmodissimum erit. Exhibendus est etiā potus, & sorbitio. Et potiones dandæ sunt acidiores, quo sputum de latere repurgetur. Quum autem pus purgari inceperit, latus calefacere cōducit, & forinsecus maturare ea quæ circa latus sunt, priùs autem hoc facere nō expedit. Resiccatur enim. Fit autē hic morbus maximè ex po- *Caussa mor* tu, quū quis humecto corpore, aut ebrius, aut sobrius, friguerit. *bi huius.* Fit etiā aliter. Iudicatur autē morbus breuissimus septi-
B ma die, longissimus decimaquarta. Et siquidem in hac, per sputum reiectū ac purgatū fuerit pus à latere, sanus fit. Si verò per sputum nō fuerit pus reiectum, pectore suppuratus efficitur, & morbus longus erit. Porrò iudicari in morbis est, *Morborum* quum morbi augescunt, aut marcescunt, aut in aliū morbum *decretoriū* transeunt, aut desinunt. Peripneumonia. In peripneumo- *quid.* nia febris detinet, & tussis, & excreat primùm quidē pituitā *Peripneu-* crassam ac puram, Sexta verò & septima, subbiliosam & sub- *monia.* liuidam. Octaua autem & nona suppurulentam. Huic si quidem dolor adest, aut dorsi, aut laterū, dandū est medicamen- *Medela.* tum, quod in pleuritide ad lateris dolorē, in medicamentario libro scriptū est. Per potus autem, & sorbitiones, & ventris subductionem ac frigefactionem, eadem curatio adhi-
C beatur quæ in pleuritide. Quo verò sputū & pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autē hic morbus, quum pituita aceruatim ex capite ad pulmonem fluxerit. Aliquan- *Morbus hic* do etiam ex pleuritide in peripneumoniā & febrem arden- *unde fiat.* tem transitus fit. Iudicatur autē breuissimus quidem in diebus quatuordecim, longissimus verò in duobus de viginti. Pauci verò hunc morbū effugiunt. Fiunt etiā pectore suppurati ex hoc morbo, si non in iudicatorijs diebus pulmo fuerit purgatus. Phrenitis vbi apprehenderit, febris primùm *Phrenitis.* dibilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextera, ad hepar. Quum autem quarta aut quinta aduenerit, & febris fortior fit, & dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Huic ad dolorem quidem dan- *Medela.*

da sunt quæ in pleuritide,& tepor faciẽdus vbi dolor hæret. D
Sed & aluus curanda,ac reliqua similiter facienda sunt,excepto potu. Potu verò vtendum est quocunque alio volueris, præter vinum. Aut acetum & mel ac aquam dato. Vinum autem non conuenit mente motis,neque in hoc morbo,neque in quibusuis alijs. Conducit autem in hoc morbo etiam caput multa calida lauare. Mollito enim corpore, sudor quoq; magis sequitur,& aluus & vrina secedit. Et æger ipse seipso temperátior euadit. Fit hic morbus à bile,quum mota visceribus ac septo transuerso insederit. Iudicatur autem morbus, breuissimus septima die:longissimus vndecima. Effugiũt & hunc pauci, transitq́ue etiam ipse in peripneumoniam, & si

Causos. transierit, pauci effugiunt. Febris ardens siue causos, quum E
habuerit,febris detinet,& sitis fortis,& lingua aspera ac nigra fit, à spiritus sanè caliditate. Et color subbiliosus fit, & sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidẽ frigidus fit,intrinsecus verò valde calidus. Huic conducit frigefaciẽtia adhibe-

Medela. re,& ad aluum,& forinsecus ad corpus,cauendo ne inhorrescat, potiones quoque ac sorbitiones dandæ sunt frequentes, & paulatim quàm frigidissimæ. Venter autem curetur, & si quidem non subeant quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittãtur,aut quotidie,aut alternis. Hic autem morbus fit à bile, quum mota intra corpus firmata fuerit. Solet etiam in peripneumoniam transire. Iudicatur autem breuissimus quidem nona aut decima die. Longissimus autem decimaquarta. Et siquidem transierit in peripneumo- F
niam,pauci effugiunt. Si verò nõ transierit, multi effugiunt. Atque hi quidem morbi acuti vocãtur, & oportet hos sic cu-

Hybernæ febres cur obseruãdæ. rare. Quæcunque verò aliæ febres hyeme fiunt,siue ex vino, siue ex lassitudine,siue ex aliqua alia re, eas obseruare oportet. Transeunt enim aliquãdo in morbos acutos. Transitio verò ipsarum talis est. Quum commotis duobus humoribus, pituita & bile,non conducentia corpori exhibentur, ipsi inter seipsos coacti,pituita videlicet ac bilis, corpori vbicunq; tandem contigerit allabuntur. Et fit pleuritis, aut phrenitis,

Quæ obseruatio. aut peripneumonia. Obseruare igitur ac vitare oportet febres in hyeme. Sit autem obseruatio,& tutela ab ipsis,quies, & gracilitas,& ventris euacuatio. In sorbitionibus autem & potionibus degendum est, donec febris imminuta fuerit.

Ex

A Ex morbis fermè maximè acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt, & opus est ad ipsos plurima tutela, & exactissima curatione. Et à curante nullum malum accedere oportet, sufficiunt enim quæ ab ipsis morbis adsunt. Verùm vt boni quid præstet, pro viribus conetur. Et si quidem rectè curante medico, à magnitudine morbi superetur æger, non hæc culpa medici est. Si verò non rectè curante, neque cognoscente, à morbo superetur, medici culpa est. Aestate porrò hæc fiunt febris detinet fortis, & sitis. & vomunt aliqui bilem, aliquibus verò etiam infernè secedit. His in potu dandum est, & ad sorbendum, quodcunque tandem tibi idoneum esse visum fuerit. Si verò bilis aut pituita ad cor consederit, B aqua frigida, aut aqua mulsa pota, vomant. Si verò venter non secesserit, clysteri vtendum est, aut subdititia glande. Morbus autem fit à bile. Liberantur autem maximè septima die, aut nona. Si verò febre detinente non purgentur, neque deorsum, neque sursum, dolor autem affuerit per totum corpus, tertia aut quarta die, pharmaco leui aut potione, deorsum purgato. facito autem sorbitionem ex milio, aut farina: & ijsdem potionibus curato. Patiuntur autem & hæc à bile. Si verò externæ partes non valde feruidæ fuerint, verùm internæ, & lingua aspera ac nigra fit, huic pharmacum ne dederis, curato autem frigefacientia adhibendo, & ad aluum, & ad reliquum corpus. Vocatur autem hæc febris æstuosa. Iudicatur maximè vndecima die, & decimaC quarta. Si verò febrilis calor apprehenderit ac dimiserit, grauitas autem corporis ipsum detinuerit: hunc donec qui[illegible] r tenuerit, sorbitionibus ac potionibus curato. Quum autem non tenuerit, etiam cibos dato. purgato autem quàm celerrimè pharmaco, siue sursum siue deorsum opus habere tibi visum fuerit. Si verò febris quidem nō tenuerit, os verò amarum habuerit, & corpus grauetur, & cibum auersetur, pharmacum dandum est. Patitur autē hæc à bile, quum in venas ac articulos incubuerit & firmata fuerit. Quicunque verò alij dolores in æstate circa ventrem fiunt, si quidem ad præcordia & cor tenderint, aquam mulsam aquosam facito, & aceti tribus heminis affusis, tepidam bibendam dato. & vbi modico tempore ipsam retinuerit, & igne ac vestibus concalefactus fuerit, vomat. Si verò à vomitu rursus ac-

Morborum acutorum natura.

Per æstatē quæ uexēt.

Medela.

Feruor internorum.

Causodes febris.

Curatio.

Dolores æstatis.

Medela.

cesserint ac suffocauerint, rursus vomitum faciat. Aut ipsum multa calida lotum, per clysterem subluc, & tepefactoria adhibe, si affuerit dolor. Patiuntur autē hæc maximè à pituita, quum cōmota ad cor collapsa fuerit. Danda sunt etiā his qui talibus doloribus vexantur, pharmaca quæ descripta sunt ad eiusmodi morbum, in medicamētario libro. Si verò transierit dolor aliàs ad alium vētris locum, & febre caruerit, multa calida lauetur, & doloris gratia bibenda dentur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut alia prout tibi visum fuerit. Si verò à dolore non liberetur, per pharmacum deorsum subpurgetur. A cibis autem abstineat, quousque dolor affuerit. Tales autem dolores, qui sic errant, à bile fiunt. Quicunque verò dolores infrà vmbilicum fiunt, in his molli infuso per clysterem immisso subluito. Si verò non sedentur, pharmacū deorsum purgans dato. Quicunq; verò dolores derepente in corpore fiunt citra febrem, in his lauare multa calida conducit, & tepefacere. Nam pituita & bilis compacta quidem, fortia sunt, & præualent in quacunque corporis parte constiterint, & laborem ac dolorem fortem exhibent. Diffusa verò debiliora sunt, quacunque corporis parte manifesta fuerint. At verò morbi qui in æstate fiunt, sic fieri solent. Quum corpus à sole fuerit calefactum, humectatur, humectatum autem ægrotat, aut totum, aut ea parte in quam pituita & bilis incubuerint. Si quidem igitur quis ipsos incipientes curet, neque longi fiunt, neque periculosi. Si verò non curet, aut male curet, & longiores fiunt, & sæpe quoque occidunt. Sed & tertianæ & quartanæ febres, ex talibus fieri solent. Hec morborum constitutio maximè quidem æstate fit, aliquibus verò etiam hyeme. Tertiana febris quū apprehenderit, si quidem videbitur tibi non purgatus esse, quarta die pharmacum dato. Si verò pharmaco non videbitur opus habere, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, aut deficiat. Exhibeto autem velut scriptum est in medicamentis. Et in apprehensione quidem, sorbitione & potu nutrito. Interposito verò tempore, cibis per aluum secedentibus. Apprehendit autem plerunque non ita sæpe. Si verò non curetur, in quartanam transire solet, & diuturna fieri. Si verò quartana apprehenderit, si quidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, & interpositis tribus aut quatuor diebus,

Caussa bonumalorum æstatis.

Tertiana.

Quartana

A diebus, pharmacum sursum versus purgãs dato in ipsa apprehensione. Et interpositis diebus rursum aliud deorsum purgans dato in ipsa apprehẽsione. Si verò ex his nõ sedetur, rursus interpositis diebus, multa calida lauato, & pharmaca quę scripta sunt dato. potibus autem & sorbitionibus, & reliqua diæta vtendũ est velut in tertiana. Apprehendit autẽ hæc febris plurimos multo tẽpore, alios verò pauco. Et fit tum tertiana, tum quartana, a bile & pituita. Cur autem tertiana & quartana, alibi à me scriptum est. Vim porrò habent medicamenta in his febribus, vt potis his corpus in loco sit, in consueta caliditate ac frigiditate. & neq; præter naturã calefiat neq; frigefiat. Dãda sunt autẽ velut scriptũ est in medicamẽtario libro. Pituita alba quum tenuerit, corpus totũ intumescit albo tumore. & in eadem die alia parte melius sibi videtur habere, alia deterius. Et tumor aliàs in alia corporis parte maior & minor fit. Hunc pharmaca danda sunt deorsum purgantia, à quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autem ratio constituenda est, in cibis & potibus, ac laboribus, à quibus siccissimus ac gracilimus euadat. Morbus autẽ hic fit à pituita, quum quis ex febribus diuturnis pituitosus existens, impurgatus manserit, & pituita ad carnes ipsius cõuersa fuerit. Et nihil quidẽ albidior est hæc pituita quàm alia. Verùm corporis color albidior apparet. Sanguis enim à pituitæ copia aquosior fit, & non inest similiter in ipso bonus color. Quapropter albidiores apparent. & vocatur hic morbus pituita alba. Si quidem igitur curatus fuerit incoante morbo, sanus fiet. Sin minus, in hydropem transit morbus, & hominem corrumpit. Quicunque splenem habent magnum, qui quidem fuerint biliosi, hi mali coloris fiunt, & malis vlceribus scatent, & ex ore graue olent, & tenues euadunt. Et splen durus est, & semper consimili magnitudine. & cibi non secedunt. Qui verò pituitosi sunt, hæc & minus patiũtur, & splen aliàs maior, aliàs minor efficitur. His cõducit si quidem impurgati fuerint, & caput & reliquum corpus purgare. Si verò purgatione non egeant, victus ratio cõstituenda est, ita vt pituitosis corpus reliccemus ac attenuemus, cibis & potibus, & vomitibus, & exercitijs plurimis, & deambulationibus. Et in vere sursum per veratrum purgentur. Biliosis autem conducit, vt per victum humectantem, aluum & vesicã subduca-

Pituita alba.

Medela quæ.

Morbi huius caussa.

φλέγμα λευκόν.

Lienosi quales sint.

Medela.

mus,& vt de vena splenitide frequenter sanguinem mittant D
& medicamentis vrinã cientibus vtantur,quæ splenem mol lire scripta sunt,& vt pro anni tempore bilem purgent. Quidam verò splenici à pharmacorum potu nihil vtilitatis sentiunt,neq; à reliqua curatione quicquam gracilior splen ipsorum euadit,sed quæ adhibentur à magnitudine morbi superantur.progressu verò tẽporis,aliquibus in hydropẽ morbus degenerat,& corrumpuntur. Aliquibus autẽ splen suppuratur,& vsti sani fiunt. Cum quibusdam verò consenescit durus & magnus existens. Morbus autem fit, quum ex febribus & mala curatione,bilis aut pituita, aut ambo in splenẽ incubuerint. Et diuturna quidem est affectio,non autem lethalis. Ex pharmacis quæ splenis gratia exhibentur,alia per E
vesicam purgant,& ipsum molliorem faciunt. Alia verò purgant quidem,verùm neq; per vesicam quicquam, quod manifestius fiat,neque vsquam alia parte. Splenem tamen molliunt. Voluulus quum apprehenderit, venter durus fit, & nihil secernit, & dolor infernè omnem aluum tenet, & febris,& sitis. Aliquando verò præ dolore æger etiam bilẽ vomit. Hunc humectare oportet,& intrinsecus, & extrinsecus. Et multa calida lauare. Et bibenda dare quæ aluũ mouent, & vrinam subducunt. Et clysterẽ adhibere,si admittat. Si verò nõ admiserit clysterem , fistulam ad vtriculi extremitatẽ alligato,& insufflando multum flatum immittito. Et vbi intestinum & vẽter eleuata fuerint à flatu,exempta fistula,statim infusum per clysterẽ immittito. Et si susceperit,secessum F
emittet,& sanus euadet. Si verò non sic susceperit infusum, moritur maximè septima die. Talis autem morbus fit quũ stercore aceruatim combusto in intestino, pituita circa hoc colligitur. Et intestinũ intumescit,vtpote his aceruatim induratis,& neq; pharmaca quæ supernè bibuntur suscipit, sed reuomit, Neque infusa infernè adhibita admittit, Est autem morbus acutus & periculosus. Aqua inter cutem fit plerunque quum quis ex lõgo morbo impurgatus multo tempore manet. Corrumpuntur enim carnes,& liquantur,& fit aqua. Fit etiam hydrops à splene,quum ægrotauerit:& ab hepate, & à pituita alba,& à dysenteria ac lienteria. Et si quidem ex purgatione non facta fiat hydrops,venter aqua impletur. pedes autẽ & suræ attolluntur. humeri verò & clauiculæ,& pectora

Hydrops. *Voluulus.* *Medela.* *Morbi huius caussa.* *Aqua inter cutem.*

A ctora & femora liquefiũt. Hũc si à principio acceperis, priusquam aqua superexcrescat, pharmaca bibenda dato à quibus aqua aut pituita purgatur. Bilem verò ne moueto. Cibos autem & potus & labores ac deambulationes constituito, à quibus gracilis ac siccus euadat, & carnes quã robustissimæ fiãt. Morbus autem est lethalis, cùm aliàs, tum si venter aqua repletus fuerit. Quum verò à splene, aut hepate, aut pituita alba, aut dysenteria in hydropem transitus fit, conducit quidem per eadem curare, effugiunt autem non valde. Nam in morbis quum alter alteri succedit, plerunque occidit. Quum enim corpori à præsenti morbo debilitato, alius morbus accesserit, præ imbecillitate perit, priusquã alter morbus q posterior accessit, desinat. *Medela.*

B Aqua porrò sic fit. Quũ carnes à pituita, & tẽpore, & morbo, & nõ purgata immunditia, & mala cu ratione, ac febribus corruptæ fuerint, liquescunt & fiũt aqua. Et venter quidem non distribuit aquã in seipsum, verùm in circuitu circa ipsum consistit. Siquidem igitur à pharmacis, & alia victus ratione, æger vtilitatẽ percipiat, & vẽter ipsius euacuatur, bene est: Sin minus, sectione facta, aquã emittito. Secatur autem vel iuxta vmbilicum, vel retro iuxta lumbos. Effugiũt autem & hinc pauci. *Morbus q fiat.* *Medela anceps.*

Dysenteria quum habuerit, dolor adest per totum ventrem, & tormẽ, & egerit bilem ac pituitam, & sanguinem combustum. Huius vbi purgaueris caput, pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitã purgat, & aluum lacte cocto elueris, reliquum corpus curato; & *Dysenteria* *Medela.*

C si quidẽ febre caruerit, pinguibus & dulcibus ac liquidis semper quæ insunt, ex aluo subducito. Et multa calida partes sub vmbilico lauato, si dolor affuerit. Potus autẽ & sorbitiones ac cibos exhibeto, velut scriptum est in medicamentario libro. Morbus hic fit, vbi bilis & pituita in venas ac aluũ incubuerint, ægrotat quidẽ sanguis, & corruptus secedit: ægrotat autem & intestinum, & raditur ac exulceratur. Fit autem hic morbus, & longus, & laboriosus ac lethalis. Et si quidem robusto adhuc corpore curetur, spes est fugę. Si verò colliquato iam, & vẽtre omnino exulcerato, nulla vitæ spes superest. *Morb' hic unde.*

Lienteria. In lienteria, hoc est intestinorum leuitate, cibi secedunt non putrefacti, liquidi, dolor autẽ non adest, & corpus attenuatur. Hunc per eadẽ curato, velut à dysentrria detentos. Morbus autem fit, quum ex capite & superiore vẽtre, *Lienteria.*

pituitæ defluxus fit in vẽtrem inferiorẽ. Quod vbi cõtingit, D cibi ab ipso frigefiunt ac humectãtur. Et secessus ipsorũ non putrefactorũ velox contingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multũ tempus in ventre non concoquuntur, & simul à ventre calido, præter naturam calescit. Profluuium ventris longum quum detinuerit, secedunt primũ quidem liquida, quæ sunt ingesta: postea pituita. Et probè quidem edit, verùm à multo secessu debilis ac tenuis fit. Hunc sursum versus resiccato, veratro in potu dato; & capite à pituita purgato. Ventrem quoque lacte cocto eluito. Deinde reliqua cibis ac potibus curato, à quibus venter & totum corpus resiccetur.

Profluuiũ ventris.

Morbus autem ab ijsdem fit, à quibus etiam intestinorum leuitas. Hi morbi, dysenteria inquã, & lienteria, ac diarrhœa E siue profluuium ventris, consimiles sunt. Et oportet ipsos sic sanare, ita vt defluxũ à capite & superiore vẽtre intercipias, aut auertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sentẽtiam tuam reprehendet. Fermè autem & reliquos morbos sic considerare oportet, vnde vnicuique natura sit. Et si sic consideraueris ac deprehenderis principiũ morborum, minimè aberraueris. Tenesmos vbi apprehenderit, secedit sanguis ac mucus, & dolor fit in ventre inferiore, maximè vbi ad secessum deuenerit. Huic conducit ventrem humectare, & pinguefacere, ac tepefacere. Et quæ insunt subducere, & calida lauare, excepto capite. Solet autem hic morbus plures cibos expetere. Tormina enim euacuato ventre à sanguine ac muco pertranseuntibus, & ad intestinũ allabentibus, fiunt. Quũ F autem insunt cibi minorem mordacitatẽ intestino inferunt. Et fit quidem ex ijsdem à quibus & dysenteria, verùm debilior, & breuis; & non lethalis. Quum ex vino aut à cõuiuio bilis supernè ac infernè fluxus, aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidẽ conducit ieiunare. Et si sitim habeat, vinũ dulce dare, aut vuarum passarum dulcium retrimenta. Ad vesperam verò danda sunt, quæ etiam his qui à pharmaco purgati sunt dant. Si verò nõ cesset, velis autẽ sedare, vomitũ à cibo, aut lenticulæ decocto facito, & cõfestim sursum reuellit infernus secessus, & si succo lentium aut cicerum infuso elueris, etiam sic sanè sedabitur. At verò bilis fluxui conducit, si dolor adsit, dare quæ in pharmacis scripta sunt sedantia dolorem. Venter autem curetur, tum superior, tum inferior, per

Malorum obseruatio.

Tenesmos.

Cholera.

Medela.

potio

A potiones humectantes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto, & sic tum vomitus procliuior fit: & si liquor aliquis ingressus fuerit, ea quæ aduersantur sursum reuomuntur: tum infernus secessus magis prodit. Si vero euacuaueris, violenter vomuntur, & violentius secedunt. Ad vesperam verò dato & huic ea quæ dari solent ei qui pharmacum bibit. fiunt autem & hi dolores qui ex potationibus aut ex conuiuio oriuntur, quum cibi & potus plus solito in ventrem ingresi fuerint, & quæ extrinsecus corpus supercalefacere solent, bilem, ac pituitam mouerint. Vrinæ stillicidij modi quidem multi & omnigeni sunt. Conducit autem forinsecus quidem corpus balneis callidis mollire. Intrinsecus B verò humectare aluum quidē per cibos, à quibus fluida fiat, Vesicam verò per potus, à quibus vrina quàm plurimum diffunditur. Danda sunt & vrinam cientia medicamenta, quæ scripta sunt in medicamentario libro sedantia dolorem. *Dolores crapulæ.* *Medela.*

Morbus autem fit à pituita. Et quum quidem vesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata, dolorem exhibet. Quum verò humida est, & plena, aut etiam diffusa, minus. fit autem senioribus diuturnior hic morbus. Iunioribus autem breuior. Neutris verò lethalis. Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxę iuncturam, & summas nates, ac coxendicem. Tandem verò etiam per totum crus dolor vagatur. Huic confert quum dolor tenuerit, mollire in quacunq; tandem cruris parte dolor hęserit, per balnea, & tepefactoria ac fomenta. Et aluū subducere. Vbi verò quieuerit dolor, phar- C macum dandum est infrà purgans. Et posteà bibat lac asininum coctum. Doloris autem gratia dentur quæ scripta sunt in medicamentis. Morbus hic fit, quum bilis & pituita in sanguifluam venam incubuerint. aut ex alio morbo, aut aliter quantumcunque sanguinis à pituita & bile compactum ægrotarit. Hic enim per crus vagatur per sanguifluam venam: & vbicunque constiterit, ibi etiam dolor manifestus fit maximè, molestus quidem, sed non lethalis. Si verò in vnum aliquē locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, vrito quocunq; loco fuerit dolor. Vrito autem lino crudo. Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor & dolor corporis articulos. Corripit autem acutus, & in aliū atq; alium articulū dolores incumbūt, *Ischias.* *Curatio.* *Morbus hic unde.* *Articularis morbus.*

tum

est etiam hic morbus acutus

Medela. tum acutiores, tum molliores. Huic conducit adhibere qua parte dolor hæret, frigefactoria. Et quæ insunt ex aluo subducere, per clysteres, aut glandem subditam. Ad sorbendũ verò & bibendum dato quodcunque tibi conducibile visum fuerit. Quum verò dolor intus fuerit, pharmacum infrà purgans bibendum dato, & post hoc serum coctum, & asininum lac. Hic morbus à bile fit & pituita, quum commota in articulos incubuerint. Et breuis quidem fit & acutus, non autem lethalis. Solet autẽ iunioribus magis quàm senioribus contingere. D

Podagra. Podagra violentior est omnibus eiusmodi circa articulos morbis, & diuturnissimus ac ægrè cedens morbus. Et est quidem hic morbus sanguinis in venulis à bile ac pituita corrupti Quantò autem in tenuioribus fuerit venulis, & in plurima corporis necessitate constitutis, & in neruis, & ossibus multis ac densis: tantò sanè durabilior est morbus, & qui ægerrimè depelli possit. Conducunt autẽ & huic eadem quæ morbo articulari. Et longus quidẽ est & hic morbus ac molestus, sed non lethalis. Si verò in digitis dolor relinquatur, venas paululum suprà articuli in digito nodũ inurito. Vrito autem cum lino crudo. E

Regius Morbus. Morbum autem regium sic curare oportet. Extrinsecus quidem corpus molliendum est balneis calidis. Aluus verò & vesica humectanda, & vrinã cientia danda, quæ sunt præscripta. Si verò fortis fuerit, purgato capite, pharmacum quoddam potandum dato quòd bilem deorsum purgat. Posteà verò vrinam cientibus vtendum est. Morbus autem fit, quum bilis commota sub cutem vertitur. Quòd si hæc nouerit vir idiota, non similiter in incurabiles morbos inciderit. Solẽt enim morbis ex paruis occasionibus magni ac diuturni fieri. F

Quæ medicamẽta cautius danda. Et quicunque cibi, aut potus, aut sorbitiones congruè ac consequenter se habent, & quæcunque pharmaca doloris gratia, ea omnia sine periculo semper exhibẽtur, si iuxta præscriptum exhibueris. Quæcunque verò pharmaca purgant bilem aut pituitam, in his pericula fiunt, & culpæ medentibus imputantur. Quàm maximè igitur ea vitare oportet. Atque hi quidem sunt morbi qui circa ventrem fiunt. Exceptis pectore suppuratis, & tabidis, & muliebribus morbis. Hi enim seorsim describentur.

Tubercula. Tubercula quæ enascuntur omnia, à pituita aut sanguine nascũtur, quum sanè à vulnere, aut casu fuerint collecta. Conducit

A ducit autẽ horum aliqua cataplaſmatis integere, & per phar maca in potu data diffundere. Aliqua verò impoſitis cataplaſmatis maturare, & diffundunt quidẽ cataplaſmata, quæ quum calida ſint, humectant, & non in ſeipſa trahunt. Maturant autem, quæ calefacientia contrahunt. Quum verò aliquod ſectum fuerit, aut ſua ſponte ruptum, pharmaco humorem repurgare conuenit, vbi autem pus effluere deſiuerit, velut vlcus ſanare. Lepra, & pruritus, & ſcabies, & impetigines, & vitiligo, & alopeciæ, à pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis quàm morbi. Fauus, & ſtrumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus, à pituita fiunt. Quo verò hæc depurges, pharmacis ſic vtendum eſt. Quicunque bilioſi B ſunt, his dato ea à quibus bilis purgatur. Pituitoſis verò, ea à quibus pituita. Atrabiliarij autem, ea à quibus atra bilis. Hydropicis ea per quæ aqua. Quæcunque verò pharmaca in potu dantur, & non purgant neque bilem, neq; pituitam, ea quum in corpus ingreſſa fuerint, vim exhibere oportet, aut frigefacientia, aut calefacientia, aut ſiccantia, aut humectantia, aut contrahentia, aut diffundentia. Quæ verò ſomnũ faciunt, ea quietem ſanguini exhibere oportet. Quum ad ægrotum deueneris, interrogare oportet quæ patitur, & ex qua cauſſa, & quot iam diebus: & an venter ſecedat, & quo victu vtitur. Et primùm conſiderare, an morbus à bile aut pituita factus ſit, aut vtriſq;. Et hoc probè noſſe cõuenit, quod neceſſe eſt, vt ab altero horum, aut vtriſque fiat. Deinde vtrũ C ſiccitate aut humiditate opus habeat. Aut aliquæ quidẽ partes corporis ſiccitate, aliquę verò humiditate. Poſteà an morbum ſurſum purgare oportet, aut deorſum, ſiue per veſicam. Et an augeſcit morbus aut marceſcit, & an ſoluitur, aut in aluum tranſit. Vulneratos fame affligito, & ex aluo quæ inſunt ſubducito, aut per clyſterem, aut pharmaco infra purgante exhibito, & in potu dato aquam, aut acetum. Aut ſorbitiones præbeto. Inflammata cataplaſmatis frigefacito. Talia verò cataplaſmata ſint, aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleæ folia, aut fici folia, aut rubi, aut quercus, aut mali punicæ. Atque his coctis vtendũ eſt. Crudis verò rhamni folijs, aut viticis, aut ſaluiæ, aut Tithymali. Aut pulegium viride, aut porrum, aut apium, aut coriandrũ, aut iſatidis folia impone. Si verò nihil horum habueris, neq; vllum aliud catap

Lepra, pruritus, ſcabies impetigo, vitiligo, alopecia.

Fauus, ſtrumæ, pani, furunculi, carbunculus.

Sauciorum curatio.

Quæ vulnus refrigerent.

cataplasma, polentam aqua aut vino subactã imponito. Tanto autem tempore hæc cataplasmata prosunt, quanto frigidiora fuerint quàm vlcus. Quum verò fuerint calidiora, aut similiter calida, nocent. Pinguia ad inflammata non conducunt, neque ad ea quæ non sunt purgata, neque ad putrescentia. Sed ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac putrescentia, acria faciunt, & quæ mordacitatem aliquam inducentia purgant. Vbi verò carnem producere voles, pinguia & calida magis cõducunt. Ab his enim caro pullulat. Quibuscunque cibis aut potibus homines sani in victu vtũtur, ex his oportet præsentibus vti ad ægrotos, ita vt præpares calidos & frigidos, & humidos, & siccos. Ex frigidis quidem calidos, & calidos ex nõ calidis, & siccos ex non siccis, & reliquos iuxta eundem modum. Neque verò de præsentibus desperare oportet, tanquam nihil possint, & absentes quærere, qui nullam vtilitatẽ ægro afferant. Comperies autem, si rectè consideraueris, extra hos, paucos quibus ad ægrum vtaris. Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptisanam, aut milium, aut farinã, aut alicam. Et quæcunq; ex his dederis ad secessum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius quàm salsiora aut calidiora. Quæ verò ad robur aut refocillationẽ, crassiora, pinguiora, & mõderatè cocta. Potibus autem vtendum est, si quidem aluum & vesicam subducere velis, vino dulci aut aqua mulsa. Si verò adstringere, austero, albo, tenui. Si corroborare, austero, nigro. Qui vinum bibunt citra affectionẽ erga ipsum, his dandi sunt potus qui præparãtur, & in medicamẽtario libro scripti habentur. His qui medicamentum biberunt, post purgationem detur, febrientibus quidem, aut lenticula, aut milium tenue, aut ptisanæ succus. Danda est autem ptisana & milium, velut quæ leuia sint. Alica verò velut omniũ robustissima. Et farina velut his robustior. Lenticula autẽ odorata præparetur, & modica secundo loco detur, vt quæ leuis sit sorbitio, & stomacho grata sursum versus. Ammisceatur autem aut sal, aut mel, & carainum, & oleum. Ad lenticulam verò ammisceatur pulegij herba, & parũ aceti. Non febrientibus autem, panis puri medullam in iusculum interito, aut mazam & frustum piscis dato, aut ouiculæ tenerrimæ carnem, aut volucris aut catuli coctam. Febrientibus autem

Quæ vulneri complendo prosint

Temperamentum omnium.

Quæ sorbeantur.

Quæ uentrẽ urinámque ciunt.

Quæ stringunt.

Post purgationem quæ dantur.

D E F

A etiam betam dato, aut cucurbitam, aut blitum. Et post cibũ bibant vinum vinosum, vetus, album quàm aquosissimum.

Quibus lauari non conducit, vngantur vino & oleo calido, & alternis extergeantur. Quum aluum debilis, à cibis humectare volueris, mazam dato & obsonia. Et marinorum quidem piscium frusta cocta cum intrito. carnes autem ouiculæ tenerrimæ, aut hœdi, aut catuli, aut volucris coctas. Et betam, aut blitum, aut rumicem, aut cucurbitam, si tempus tulerit. Ex oleribus verò apium, & anethum ac ocimum. & vinum mellei coloris, vetus, album item ac aquosum. Quum verò siccare volueris corpus, panem dato, & obsonia assa, & sicca, & hæc omnia calidiora. & carnium partes carnosas: pisces, petrosos: olera, rutham, aut thymũ, aut origanum. Vinũ *Quæ siccet*

B verò nigrum austerum. Præparentur autem obsonia cum sale & cumino. Alijs verò cõdimentis parcissimè vtendum est.

Quum autem ex morbo refocillare volueris, alia quidem eadem dato, quæ exhibes quum ventrem humectas, Verùm pro lactentibus carnes fortiores, & pro catulis, volucrium, ac leporinas, & ex his aliquas assatas, tum de carnibus, tum de piscibus, & quàm optimè præparatas. Quibuscunq; morbis siccitas conducit, his semel in die cibum exhibere expedit, & cibos ac potus pauciores dare, quàm vt repleantur, & hos laboribus ac deambulatione perficere, & quàm minimũ dormire. Quibuscunque verò humiditas conducit, his expedit inediam non ferre, & cibi ac potus non indigos esse, *μονοσιτία.*

C neque laborare, & dormire quantum voluerint. Quoscũq; cibos, aut obsonia, aut potus ægroti concupiscunt, exhibeto, si non corpori damnum inde accessurum est. Quum aut cibus aut potus augere inceperis aut detrahere, paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. Quicunq; cibos sufficientes perficere possint, his sorbitiones ne dederis. Excludunt enim cibum. Qui verò non possunt, his dato. Si verò quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptisanam triticeam. Hæ enim sorbitiones sunt fortiores. Dentur autem post cœnam. Pharmaca quæ potantur, & quæ ad vulnera adhibentur, discere oportet: omnibus enim hoc expositum ac procliue est. Non enim ex intelligẽtia homines hæc reperiunt, sed potius ex fortuna. Neque artifices magis quàm idiotę. Quæcunque verò in arte medica, intelligentia discun *Quicquid lãguens petierit dato.* *Sorbitiones ualidæ.* *Medicamẽta casu repertæ.*

discuntur & reperiuntur, aut de cibis aut de medicamentis: D ea ab his qui dinoscere possunt quæ in arte sunt, discere oportet, si quid discere velis. Post sorbitiones cibum debilibus dato, & vinum vinosum insuper bibẽdum. Ante cibos verò & potus aut sorbitiones, & postea, & cibum & potum quicunq; tãdem tibi videbitur debilibus exhibeto, ita vt & corpus & animam inspicias. Sic enim maximè profueris.

Qui uis eorũ quæ porriguntur cognoscitur.

Quam facultatem singuli cibi habeant, coniectare oportet, ex his qui vim manifestam faciunt. Quicunque flatum, aut morsum, aut repletionem, aut ructũ faciunt, aut tormen, aut secedunt, aut non secedunt: hi manifesti sunt quòd hæc operantur. & ex his etiam alios considerare oportet. Habent enim singula edulia, & quo prosunt, & quo lædunt. Verùm E alia manifestissimè operãtur quæ operãtur, alia verò obscurius. Cibi & obsonia præparentur ac exhibeantur debilibus, à quibus neq; flatus fit, neq; ructus acidus, neq; tormen. & quæ neq; valde per aluum secedunt, neque valde resiccantur. Hæc autem sic fiunt. Quæcunq; quidem venter superat & corpus ipsa suscipit, ea neque flatum exhibent. neque tormen. Si verò venter non superarit, ab his & flatus, & tormẽ, & alia huiusmodi fiunt.

Leuia quæ.

Leuissima sunt cibaria, & potus ac obsonia, quæ moderata in corpus ingesta, aut paulò amplius supra modum, neque repletionem exhibent, neque tormen, neque flatum, neque aliud quiddam eiusmodi, & celerrimè concoquuntur, & concocta secedunt, & per omnem diem in vẽtrem ingesta, minimè molesta sunt, etiam si diu antea fuerint ingesta. F

Grauia.

Grauia autem sunt, quæ moderata exhibita, aut infra modum, repletionem & dolorem exhibent. & quæ neque dari, neque edi, neque bibi possunt, vt non dolorem exhibeant. Et si quis ipsa per tempus rursus bibat aut edat, etiã sic dolorem exhibent, & non pro ratione secedunt.

Sanitati conducẽtia.

Ad sanitatem optima sunt, quę modicè ingesta, sufficiunt, vt & famis & sitis sint medela. Et plurimo tempore corpus ipsa suscipit, & pro ratione secedunt.

Robur facientia.

Ad robur autẽ optima sunt, quæ carnem plurimam ac densissimam producunt, & sanguinem crassefaciunt, & pro ingestorum ratione secedunt, & corpus plurimo tempore ipsa suscipit. Pinguia, & caseosa, & mellita, & ex sesamo parata, ructũ acidum maximè faciunt, & bilis fluxum supernè ac infernè, & tormen, & flatum,

A flatum,& repletionem. Hoc ipsum etiam cõtingit,cùm quis plura ederit aut biberit,quàm venter concoquere potest.

Debilibus si quidem pro morbi ac corporis ratione dederis,quæcunq; tandem dederis, consumit hæc corpus, & neq; indigum est, neque repletum. Si verò aberraris à temporis occasione,detrimentum in vtraque sequitur. Quæcunque cibaria aut potus,aut obsonia corpus suscipit,ab his maximè neque tormen fit,neque flatus,neque ructus acidus. Quum enim in ventrem ingesta fuerint,corpus ab ipsis trahit quod ipsi commodum est. Et necesse est iam quod restat debilius esse,quàm vt tormen, aut flatum , aut aliud quid huiusmodi in ventre faciat. *Cibariq,poculaq; consferentia, & contr.* Vina dulcia,& austera , & mellei coloris *Vina.*

B vetusta,ventrem subducunt,maximeque vrinam cient ac nutriunt,& neque flatum exhibent , neque tormen, neque repletionem. Carnes percoctæ & exassatæ , vtræque debiles *Carnes.* sunt ad robur augendum. Ad secessum verò percoctæ cõmodæ sunt, Assatæ verò magis sistunt. Quæ verò moderatã habent & cocturam & assaturã,hæ & ad robur , & ad secessum moderatè se habent. At verò crudiores ad robur quidem cõmodæ sunt,sed non ad secessum. Ex cibis ac potibus qui cõmodissimi sunt corpori ac maximè sufficientes, & ad alimentum,& ad sanitatem,& ex his ipsis etiam, vbi quis ipsis non in tẽpore vtatur,aut pluribus quàm tempestiuum est,& morbi,& ex morbis mortes fiunt. Reliqui verò cibi ac potus, qui talem vim nõ habent,parum vtilitatis afferunt , etiamsi

C quis semper ipsis in tempore vtatur:parum autem etiam lædunt. In vtranque enim partem debiles sunt,vt & boni aliquid faciant,& mali. Sunt autem cibi & potus qui hanc vim habent hi,panis,maza,carnes,pisces,vinum.& ex his alij magis,alij minus. Quicunque ex sicco victu viuũt, his non cum *Siccus nutricatur.* cibo potus detur,sed post cibum , multo tẽpore interposito. Et sic quidem siccus humor à siccis cibis ortus, corpus siccat. Si verò quis simul cum cibo bibat,cibus humidior factus,corpus humidius facit. Panis calidus,& carnes calidæ,ipsæ per se comestæ,siccant. Si verò cum liquore dederis, aut statim à cibo potum præbueris,nõ siccant. Panis purus ex farinis. *Panis differentia.* ad robur ac refectionem commodior est , quàm qui non est ex tenuibus farinis paratus,& recens vtilior est quàm vetus, & ex farinis recentibus melior quàm veteribus. Polenta ex *Polenta.*

ordeo non madefacto,sed circuncirca consperso ac decorti- D
cato,fortior est quàm ex madefacto:& recens quàm vetusta.
Vinum qui debilitetur. Et maza prius subacta fortior est,quàm nõ subacta. Vinum diffusum,ac perfrigeratum,& excolatum, tenuius fit ac debilius. Carnes coctæ, si quidem percoctas feceris, debiliores sunt ac leuiores. Assatæ verò si exassatæ fuerint,& inueteratæ ex aceto aut sale,debiliores sunt & leuiores recentibus. Debiles ac leues cibi,ventrem quidem nõ lædunt, neq; corpus,eo quòd calefacti non intumescunt,neq; replent, sed citò mollescunt,& concocti secedunt. Humiditas autẽ ab ipsis debilis corpori accedit,& neq; augent, neq; robur memorabile exhibent. At fortes cibi et intumescunt vbi in ventrem ingesti fuerint,et replẽt,et difficilius quidem ac tardius cõ- E
coquuntur,et nõ secedunt. Verùm humor ab ipsis fortior ac incorruptus accedens,multum robur ac augmentum corpori addit. *Caro quæ leuissima.* Ex carnibus leuissimæ sunt in corpus,caninæ, & volucrium,& leporinæ coctæ. *Grauis.* Graues autem sunt bubulæ. Et porcinæ moderatiores,flatum autem faciunt, & coctæ & assatæ. Et sanis autẽ & debilibus conueniunt ouillæ. Suillæ verò his qui laborãt & exercitantur,& ad bonum habitum, & ad robur commodæ sunt. Debilibus autem & priuatam vitã degẽtibus fortiores. Sed & farinæ mãsuetis leuiores. sunt, eo quod fructum non similem edunt. Differunt autem & pecorum carnes,& eorum quæ fructum edunt,& quæ non edunt. Et fructus non idem in omnibus facit, sed partim den- F
sam ac fortem victimæ carnem efficit,partim rarã & humidam,ac debilem. *Pisces.* Vt in summa dicam, pisces leue sunt edulium,& cocti,et assati.& ipsi per se,& cum alijs cibis. Ipsi verò inter seipsos sic differũt. Stagnorũ pisces,& pingues ,& fluuiatiles,grauiores sunt. Littorales autem marini, leuiores. Et percocti assatis sunt leuiores. Ex his itaq; fortes dato,vbi reficere aliquem voles. Leues verò,vbi gracilem & tenuem facere oportuerit. *Balneum.* Balneum calidum moderatum quidem,mollit,& auget corpus. Quòd verò opportunũ modũ excedit,siccas quidẽ corporis partes humectat, humidas verò resiccat. Et siccæ quidem humectatæ debilitatem & animi deliquium exhibent. Humidæ verò siccatę,siccitatẽ ac sitim. *Holera. Allia.* Ex oleribus allia,& cocta & assata, vrinã cient, & per aluum secedunt,& ad menses muliebres conducunt. *Cepæ.* Cepæ ad

A ad vrinas cõmodæ sunt. Succus enim acrimoniã quãdam exhibet, vt secedat. Atq; his quidem sic vtendum est, sed debilibus non exhibenda. Apium & coctum & crudum vrinam ciet, & palustre magis quàm satiuũ, quod etiã maiorem vim habet. Coriandrum stomacho gratũ est, & per aluum secedit, tum coctum, tum crudum. Ocimum & humidum est & frigidum, ac stomacho gratum. Porrum coctũ quidem vrinam ciet, & secedit. Crudum verò æstuosum est & pituitosum. Malum punicũ reficit & pituitosum est, & cùm nucleo quidem, aluum sistit. Citra nucleũ verò, secedit. Calidi cibi, sicci quidem sistunt, humorẽ enim in ventre resiccant. Si verò humidi sunt, humectantes per caliditatẽ, aluũ subducunt. *Apium.* *Coriandrum.* *Ocimum.* *Porrum.* *Malum punicum.* *Cibaria.*

B Acerba siccãt, & cõtrahunt corpus. Habent & vim sistendi.

Acida attenuant, morsum inducentia. Salsa secedunt, & vrinam cient. Pinguia & dulcia, humiditatẽ & pituitam exhibent. Reficiunt cucurbita, & beta, & blitum, & rumex, & per humiditatẽ secedunt. Brassica verò acrimoniam quandam habet ad secessum, & simul boni succi est. Caseus, & sesamum, & vua passa, reficiunt & pituitosa sunt. Vinum dulce, & mellis speciẽ referens, ambo & reficiunt, & vrinã cient, & pituitosa sunt. Austera verò, ad robur & siccitatẽ commoda sunt. Vrinam autem cient etiam austera vetusta, quæ alba & tenuia existunt. Oleum & quæcunq; oleosa, reficiunt & pituitosa sunt. Ex oleribus coctis secedunt, quæ ex natura humidissima aut acerrima sunt, aut caliditatẽ habent. Dan- *Brassica.* *Vinum.* *Oleum.*

C da autẽ sunt hæc tepidiora ac flaccidiora, Sic enim ad secessum cõmodant. Cucumis pepo, & vrinã cit, & aluo secedit, ac leuis est. Alter autẽ pepo, frigiditatẽ quandam exhibet, & sitim sedat. Alimentum verò, à neutro horum contingit, nisi tenue quoddam. Sed neq; malum, neque memorabile. Mel cùm alijs quidem comestum, & nutrit, & bonũ colorem exhibet. Ipsum autem per seipsum attenuat magis quàm reficit. Nam & per vrinam, & per secessum plus iusto expurgatur. Vrinam cientia in ventre & cito calefiunt, & calefacta marcescunt ac liquescunt, & ob id citum secessum faciunt. *Mel.*

Stabiles autem ac aluum sistentes cibi, & calescũt, & calefacti cito resiccantur ac compinguntur, & propterea obduri facti, non secedunt. Quæ per aluum secedunt, succosa sunt, & natura calida. Quæ verò vrinam cient, sicca & frigida. *Cibariorum uarietas.*

Frumentum vinum.

Frumentum & vinũ,differunt quidem & ipsa inter seipsa D ex natura,tum robore & debilitate,tum leuitate ac grauitate. Differt etiam locus à loco, ex quo illa fuerint. Est enim alius aquosus,alius aquarũ inops, & apricus, & vmbrosus, & bonus,& malus. Quare omnia hæc ad hoc conferunt, vt singuli cibi aut fortiores sint,aut debiliores. Quicunque sanè panem comedere soliti fuerunt,his dandus est & in morbis.

Quum plus iusto comeditur quid agendum.

Quum quis cibos aut potus plures solito acceperit, si non solito more perfecerit,optimum est vt statim reuomat. Poma & fructus arborei, tum mollis, tum duri corticis, propterea post cibũ molestiora sunt,& sano,& debili, quia corpus eius qui cibũ sumpsit, solùm ab ipsis humores trahit. Si verò ieiunus quis edat,plures.

Cibaria cùm uexãt, quid agas.

Quicunque cibi aut flatum, E aut æstum,aut morsum,aut repletionẽ, aut tormen faciunt,à talibus liberat vinum meracum insuper potatum. Corpus enim à vino calefactum, per calorẽ amouet ea quæ insunt à cibis & potibus ac similibus.

Ventris diuersitas.

Venter aliquando perturbatur,aliquando sistitur, aliquando etiam pro ratione secedit. Cur autem hæc sic se habent? primùm quidem venter quum humidior fuerit,& quum siccior, susceptum cibum corrumpit. Deinde quum mutatio facta fuerit,siue ex frigore ad caliditatem, siue ex caliditate ad frigiditatẽ, itidem corrũpit. Quare necesse est ventrẽ, ab ijsdem cibis ac potibus propter hæc ipsa,& molliorem fieri,& duriorem. Cibaria & potus & obsonia,excepto pane,& maza,& carnibus, & piscibus, & vino,& aqua, reliqua omnia tenues ac debiles vtilitates ex- F hibent,ad augmentum,& ad robur,& ad sanitatem. Tenuia item ac debilia mala ab ipsis fiunt.

Languentium nutricatio.

Quoscunque ægrotos, febres non continenter detinent, sed intermittentes corripiunt,his cibi dandi sunt post apprehensionem,ita vt coniecturam facias,ne febris à recẽs accepto cibo irruat, sed cibis iam concoctis. Vinum & mel optima iudicata sunt in hominibus,si iuxta naturam & sanis,& debilibus cùm temporis opportunitate ac mediocritate exhibeãtur. Et bona quidem sunt ipsa per seipsa, Bona verò etiam permixta, & tum alia,tum quæcunque memorabilem vtilitatẽ habent. Quæcunque sanis commoda sunt,ea etiam ægrotis exhibita fortiora sunt. Et oportet detracto ipsorum vigore ea dare, alioqui non feret ipsa corpus, sed magis lædunt, quàm prosunt.

Hippoc

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE INTERNIS AFFECTIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO P... ICO INTERPRETE.

*

B SI pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula ex his quæ in pulmonem dependent, rupta fuerit, aut aliqua fistula ex his quæ per pulmonẽ distẽtæ sunt: & alia in aliam distracta fuerit, & sanguine fuerint impletæ: distrahuntur sanè ac rumpuntur ob has maximè causas, propter laborem, propter cursum, ob casus, ob plagas, ob vomitus violenter fientes, ob febres. Hæc igitur patitur. Primùm quidem tussis sicca obtinet. Deinde paulò pòst expuit saliuam subcruentam, aliquando autem puram. Et si quidem hic breui à morbo liberetur, satis est: Si verò non, temporis progressu sanguis amplior prodit, aliquando purus, & aliquando etiam subputridus. Sæpe verò etiam fauces non animaduertentibus sanguine implentur. Posteà sanguinis grumos paulatim & frequenter emergentes reijciunt. Aliquando verò etiam graueolentia ab ipsis contingit, & fauces aliquando spuma quadam replentur. Et rigor ac febris apprehendit, circa initia quidem morbi, vehemẽter. In progressu autẽ debilius, & alias atque alias corripit, & dolor quandoq; in pectoribus insitus est, & in dorso, & in lateribus. Et vbi sanguinẽ spuere desierit, saliuam multã liquidã expuit, quandoq; verò etiã viscosam. Atq; hæc quidẽ sic patitur donec quatuordecim dies prçterierint. Post hos verò si nõ desiuerit morbus, squamas ab arteria tussiendo auellit, quales à pustulis decedunt. & dolor incidit in pectus, & in dorsum, & in latus, & prçcordia cõtingens velut vlcus dolet. Huic cõducit vt quàm maximè quietẽ intus habeat, si morbus sic se habuerit. Si enim quid laborarit, & do-

Pulmonis arteria sauciata uenæue fractæ.

C

Curatio.

lor acutior, & tussis magis quã priùs premit, & rigor ac febris magis occupat. Et si sternutauerit, dolor acutus irruit. Dolet aũt & in lecto, quũ se circũuertit. Huic cibos quidẽ eosdem, quos & pectore suppurato exhibere oportet, verùm hos nõ multos. Ex obsonijs autẽ his vtatur. De piscibus quidem, squatina, aut pagro, aut galæo magno albo, aut alijs similibus, omnibus cũ rhoe & origano cõditis. Carnẽ autẽ edat galli assatã, sine sale. aut capræ coctam. & vino austero vetustissimo ac iucũdissimo nigro vtatur. Deambulationib. aũt moderatis. Verũtamẽ hæc fiant febre nõ tenente. Si verò febris tenuerit, sorbitione farinæ aut milij vtatur. Si verò cibos assumat, paucos assumat, & obsonia per aluũ secedẽtia. Et si pharmaco tibi vtendũ esse videbitur, cnidio cocco, aut tithymalide ipsum subpurgato. Et post purgationẽ, farinæ coctæ pinguis heminã absorbendã dato. Deinde quã maximè reficito, vt quã minimum tenuis sit. Ad huiusmodi enim morbũ non cõducit tenuẽ esse. Deambulatiões etiã primũ paucas faciat, vt ne lassitudo succedat. Fomentũ verò aliâs atq; aliâs adhibeatur. Et qua die fomẽtũ adhibetur, sine cibo sit excepta farina cocta, cuius heminã absorbeat. Aquã autẽ bibat. Postera die minus quã solitus fuit edat, & bibat vinũ nigrũ, iucũdũ, austerũ modicũ. De cæterò verò bis aut ter in die cibi dẽtur. Sic aũt huic paulatim dato, donec ventrẽ confirmaueris. Nã ex febribus & inedia, si os quidẽ appetiuerit, venter autẽ suscipere noluerit, vbi aceruatim suscepit, inflammatur. Quare paulatim dare oportet. Si verò aceruatim dederis, & parũ laborarit, deambulationibus vẽter nõ perfrigeratur, nimirũ cibis quiete cõpactis. Quare etiã febris succedere solet, & hyeme quidẽ minus, æstate verò periculũ est ne delinquat. Hunc quã maximè reficere oportet, quo quã crassissimus fiat. & deambulationib. moderatis vtatur, & minus solito luctetur, & parũ laboret primũ, deinde ampliùs, nũquã aũt multũ. hæc si fecerit, celerrimè sanus erit. Si verò tenuis fiat ꝓpter laborẽ, remittat ac quietẽ agat. Hic vbi sanus fuerit, neq; ad vẽtũ celeriter currat, neq; equũ, neq; currũ cõscẽdat. Vitet etiã vociferationẽ, & iracũdiã. Periculũ est enim ne morbus reuertat̃. Quare hæc oĩa vitare oportet. Si verò cibũ auersetur, eruum torreto, & corticẽ depurgato, deinde per triduũ in aqua macerato, singulis aũt diebus aquã diffundito, & alia affundito.

D E F

Medela quæ.

Quæ cauenda.

Posteà

A Posteà quarta die excolato ac resiccato, deinde tenuissimè molitum cribrato. Et lini semen tostum tundito ac terito. Et sesamum tostum tundito ac terito. Et polentam non salsam, puram, tenuem accipito. Et erui quidem ac polentæ, amborũ æqualis sit mẽsura, sesami verò tertia pars, lini verò dimidia vnius partis. Hæc in lacte caprino cocta quàm liquidissimè absorbeat. Postea verò in prandium ipsi dentur cibi puri, & obsonia fortiora. Vinum autem idem bibat. Dato autem ipsi & centaureæ radices, ad has rupturas facientes, in vinũ ipsas deradens. dato item dracontij radices in vinum derasas. Sed & tussis gratia, dracontium derasum in melle delingendum dato: Et si decoctum in lacte asseuerarit se sorbere non pos- *Sorbitio quæ.*
B se, lac bubulũ quàm plurimum bibat, tertia parte aquę mulsæ ammixta. Atque sic celerrime sanus erit. Morbus autẽ curatiõe multa opus habet. Est enim difficilis. Si enim curatus & sanus factus non seipsum custodierit, plerisque reuertens morbus interitus caussa fit. hic si quidẽ ab hac curatione sanatus fuerit, satis est: Sin minus, ipsum lacte cr[illegible]factum, & in pectore, & in dorso vrito. Si enim successerit vstio, fugæ morbi spes est. Si verò arteria conuulsa fuerit, aut aliqua vena ex his quæ ad pulmonem tendunt, hæc patitur. Ab initio quidem morbi, tussis acuta obtinet, & rigor, & febris, & saliuam expuit multam, albã & spumosam, aliquando verò sub cruentã, et dolor caput ac collũ detinet. hic morbus fortior est priore, et vsq; ad decem primos dies talia patitur. Postea *Curatio.* *Arteriæ lancinatio.*
C pleriq; vndecima die pus crassum violenter expuunt. Decimaquarta verò die puriora expuit, si euasurus est, et dolore minus vexatur, et breui sanus fit. Si verò morbus diuturnus futurus est, tunc et pus multo amplius expuit, et reliquus dolor multo amplior in corpore inest. Calores autẽ debiliores habent quàm prius. Hunc si à principio acceperis, infra subpurgato scammoniæ succo, si non febricitarit. Post purgationẽ autem accipiat ea quæ prius, et alia eadem assumat, quieto quàm maximè corpore et molliter cubet. et hæc quidem ab initio faciat vsque ad decem dies. Si verò pectore suppuratus fiat, eadem quæ etiam prius faciat. Si verò sanus fiat, ab his cibis ac potibus abstinere oportet, ab acidis, et acribus, et salsis, et pinguibus. A labore itẽ ac iisdem à quibus prior, abstineat. Hæc si fecerit, celerrimè à morbo liberabit. *Medela.*

Si verò quid horum non fecerit, rursus reuerso morbo periclitabitur, & morbus peior erit. Nam multi rupto pulmone vitam degunt, donec moriantur. Hunc si non statim quis curet, recidiuãte morbo postea non habueris quo prodesse possis, nisi hæc feceris. Lacte bubulo crassefactum, in pectore & dorso vrito. Si enim vstio successerit, proderis. Morbus autẽ hic ex ijsdem delictis fit, ex quibus etiam prior. D

Pulmonis morbus unde fiat. Pneumonis siue pulmonia, ab his maximè fit. Quum pulmo sanguinem in seipsum traxerit, aut pituitã salsam, & non rursus dimiserit, sed in ipso coacta ac cõpacta fuerint: ab his tubercula fieri solent in pulmone & suppurari. Hic autem hæc patitur. Ab initio & per totum morbum tussis acuta sicca obtinet. Et rigor, & febris, & dolor in pectoribus & in dorso incumbit. Aliquando etiam in latere, & erecta ceruice spiratio vehemens incidit. hic vsq; ad quatuordecim dies talia patitur. Sæpe verò etiam plures. Deinde erumpit pus, & multũ expuit. Sæpe verò etiam velut araneorum tunicas expuit. Sæpe etiam subcruentum. Et si quidem depurgatus fuerit & breui gracilis factus pulmo, interitum effugit. Si verò non adhæret, & per annum morbus tenet, & transmutatur, vt aliàs alia æger patiatur, huic in principio antequam pus erũpat, hæc adhibere oportet. E

Medela. Quum febris remiserit, multa calida lauetur, & sorbitionibus multis vtatur. Ptisanæ succum coctum, melle ad coctum affuso, sorbeat. Et vinum bibat dulce album, aut aquam mulsam coctam. Quum verò pus expuere inceperit, eadem bibat, quæ prior suppuratus, & cibis ac potibus, & obsonijs ijsdem vtatur, abstinens ab acidis, & acribus, & salsis, ac pinguibus. Et à venere ac ebrietatibus, nisi morbo cõmodum fuerit. Ex coloris autem inspectione æstimandum est, qualibus opus habere videatur. Reliqua verò eadem faciat. Bibat etiam lac bubulũ, ac caprinum pro tempore. prius autem subpurgetur lacte asinino cocto. Bibat etiã equinum lac excolatum quotidie manè, poculi tres heminas continentis mensura, si facere poterit. Si quidẽ igitur sic curatus melius habebit, satis est. & si nõ eruperit pus in pectus, ipse seipsum curet, quietem quàm maximè corpori exhibẽs, & quæ cõmoda sunt sibijpsi exhibens. F

Pus sectione ustionéue educitur. Si verò erũpat pus in pectus, qua parte tibi significationem de se præbere videbitur, illic maximè sectione aut vstione facta, pus emittito modicum

A dicum primùm. Reliqua verò eadem facito, quæ & in priore suppurato facto descripta sunt. Si in pulmone varix fiat, tussis sicca corripit, & rigor, & febris in principio quidē morbi valde vehementer, habet etiā erecta ceruice spiratio, & dolor in capite cōsistit. Et supercilia impendere videntur, & tumor in faciem descendit, & in pectus, & in pedes. Sæpe verò etiā in capite innititur, & præ dolore vbi is vexat, respicere non potest, & corpus subpallidum est, & venæ per ipsum tendunt flammeæ, aut nigræ. Huic quum sic habuerit, & dolor maximè premit, primùm sanguis detrahatur. Deinde multa calida lauato. Et vbi sitis habuerit, Cyceonem in vino nigro austero quàm iucundissimo, æquali mensura aquæ mixtum, B bibendum dato. Frigidum autē maximè bibere oportet. Sorbitionibus autem vtatur prisanæ succo cocto, melle bono affuso. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim diebus.

Si verò diutius morbus teneat, & dolor amplior fuerit in corpore, et impotentia aderit, huic sic habēti eadem exhibeto, quæ ei qui pulmonem suppuratum habet, vbi quatuordecim dies præterierint. Hic morbus fit à labore, et atra bile.

Morbi causa. Quum venæ cauæ per pulmonem tendentes, sanguine aut atra bile impletæ fuerint, venulæ aliæ in alias rumpuntur, vt quæ in angustijs sunt conclusæ, et exitum non habeant: et dolorem exhibent ac flatum in pulmone. Hic morbus difficilis est, et multa curatione opus habet, Alioqui ægrum non relinquit, et plerunque in multis simul commoritur. *Pulmonis inflāmatio.* Si in- C flammatio in pulmone fiat, fit autem maximè à vinolentia, et gulositate, piscium capitonum, et anguillarum. Hi enim pinguedinem habent naturæ hominis infestissimam. Iam verò etiam factus est morbus à pituita, vbi sanguini mixta in pulmonē influxerit. Accidit etiā ex carnis esu, et ex aquæ mutatione. Hęc igitur æger patitur. Tussit fortiter, et saliuā expuit liquidam ac multam. Sæpe etiam crassam et albam, velut à raucedine, Et dolor premit acutus in pectora, et dorsum, et laterum mollitudinem ac latera. Et acidum eructat. Et ex pectoribus ac pulmonibus, velut venter murmurat. Et vomit pituitam acidam. et si id quod vomuit in terram effundas, radit terram velut aceto infuso, et dentes stupescunt, et rigor ac febris, et sitis fortis detinet, et si quid pingue voluerit edere, exugitur ad viscera, et vomitum indu-

cit. Et totum corpus torpor occupat. Quum verò reuomuerit, paulò leuior sibi esse videtur. postea vbi vespera diei accessit, venter sonitum edit, & tormine versatur, ac murmurat. Huic quum sic habuerit, & tempestiuum esse visum fuerit, curationem sic adhibeto. D

Medela. Mel & lac, & acetum, & aquam, mixta in ollam infusa tepefacito, & origani capitati ramulis agitato, vbi verò tepida facta fuerint, bibenda dato, aut apprehensa lingua, sensim per fistulam infundito. Deinde conuolutum quietem habere iubeto. Postea si vomitus succedat, promptè vomat. Si verò non succedat, irritatione per pennam facta vomat, & si quid pituitæ vomuerit, per dies quinque idem faciat. hinc enim leuior euadet. Bibat autem hæc exercitatus, si fieri poterit, & multa calida lotus: Sin minus, saltem lotus. Postquam verò quinque dies præterierint, manè ieiunus bibat in aqua mulsa, aut vino mulso silphij succum, erui magnitudine, & allium comedat ac raphanidas ieiunus: & meracum vinum insuper absorbeat nigrũ, aut album austerum. Bibat etiam inter cibum, & post cibũ. Cibis verò siccis, & carnibus caninis vtatur coctis, si rigor & febris non apprehenderit. hic si à tali infusione per fistulam in os, purgetur, satis est. Sin minus, sursum per veratrum ipsum purgato. Post purgationem verò farinæ coctæ duas heminas absorbendas dato, melle affuso. Vinum verò idem bibat aquosum. At si non in principio affueris morbo, lacte ipsum crassefactum in pectore ac dorso vrito, ita enim maximè à morbo liberari poterit. Si verò non fuerit vstus permanet, & non valde deficit, sed ad senectam vsque adhæret. Sæpe etiam commoritur, si non in primis quadraginta diebus mortuus fuerit. Quare multa quàm maximè opus est cura. Et serum ac lac pro tempore bibat, bubulum & caprinum, & asininum ac equinum. Sic enim facilimè deget. Est autem morbus difficilis. E

Vstio. F

Pulmonis erysipelas. Si pulmo ab erysipelate intumuerit, Hic autem tumor maximè à sanguine fit, quum pulmo in seipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit. Morbus autem hic æstatis tempore maximè fit: Hæc igitur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & febris, & erecta ceruice spiratio, & dolor fortis in pectoribus, & nares aperit, velut equus à cursu. Et linguam exerit, velut canis æstate ab ardoris flatu vstus. Et tumor detinet

A tinet pectora.& parum loquitur.& rubor est in facie.& pruritum fert in corpore. & præ dolore decumbere non potest. Sed ipse seipsum anxius iactat. Hic in septem diebus moritur. Veruntamen in principio quum sic habuerit, per hæc curetur. Corpus quidem perfrigeretur, betis in aqua frigida tinctis, ac corpori impositis, in recenti maximè dolore. Aut lintea frigida aqua tincta ac expressa apponito. Et si quidem sic melius habuerit, satis est: Sin minus, terram figularem frigidam pro cataplasmate imponito. & sub dio decumbat. Sic enim tractatus sæpe septem dies effugerit. Quum autem septem dies præterierint,& dolor adhæserit, dolentem partem intus, cùm oleo illinito,& tepefactoria eadē quę in pleu- *Medela.* *Curatio.*

B ritide adhibeto: & potionem ad subpurgationem ipsi dato, ex peplio, & meconide, siue peplo,& grano cnidio. Et post purgationem, lenticulæ heminam absorbendam dato. Bibat autem aquā. Postera die multa calida aqua ipsum lauato, capite excepto. Posteà origanum in aqua mulsa macerato, & bibendam dato. Potibusq; quàm calidissimis vtatur. Cibos autem accipiat eosdem quos & qui à pleuritide correptus est, si non febris adhæserit. Hic morbus grauis est, & pauci effugiunt. Si pectus & dorsum dirupta fuerint:(Dirūpuntur autem maximè à labore)æger hæc patitur. Tussis obtinet acuta, & saliuam expuit aliquando subcruentam, & rigor & febris plerunque corripit. & in pectore, & in dorso, dolor inest acutus. & in latere velut lapis incumbere vide- *Pectoris scapularūue scissura.*

C tur, & à dolore perpetuò pungi, velut si quis acu stimulet. Huic quum sic habuerit, statim lactè in potu dato, pectus & dorsum inurito. Et sic celerrimè sanus erit. De cætero verò quietam maximè corpori vitam degat. Si quid enim laborarit,& aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri subdiderit, periclitabitur ne rursus morbus recidiuā faciat. Et si hoc contingat, periculum est vt corrumpatur. Morbus enim reuersus magis premit quàm ab initio. Si verò non fuerit vstus, ijsdem ipsum curato quibus & suppuratum, sorbitionibus,& potibus, & cibis. In summa verò, quietem agat, & commodis cibis alatur, Si enim sic tractatus fuerit, celerrimè sanus erit. Morbus autem grauis est. Si in latere tuberculum nascatur,& suppuratus fiat, hæc patitur. Rigor tenet & febris,& tussis sicca per multos dies. Et dolet latus.& *Tuberculū lateris.*

ad mam

ad mammam,& ad clauiculam,& ad ſcapulas,dolor impetũ D
Curatio. facit.Hic quum ſic habuerit,in primis decem diebus ſorbitionibus vtatur,ptiſanæ ſucco cocto melle affuſo, quum ſorbitio cocta fuerit.Vino autẽ vtatur albo,dulci,aut auſtero,& aquoſo.Et vt vinũ ſæpè ſorbeat,ac expuat iubeto. Et à ſomno impedito,donec vndecim dies præterierint.Poſt hos dies cibis paucißimis vtatur,carnibus catulinis aut galli calidis. Oportet autem ipſas probè cum iuſculo pręparare,& iuſculũ abſorbeat.Et ſorbitionibus priùs quàm cibo vtatur.& ne ſitiat,donec latus ſuppuratum fiat.Suppuratur autem maximè in quadraginta diebus,aut paulò priùs. Hoc autẽ cognoſces,
Puris emißio. vbi ſuppuratum fiat latus.Pus enim non expuit,neque reuomit.Hunc quum ſic habuerit,vbicunque tumor ſignificationem de ſe præbuerit,ſecato aut vrito.Et poſteà pus paulatim emittito.Et poſtquàm exhauſeris,linamẽtum crudi lini immittito & hoc poſtridie rurſus exempto,paulatim pus exhaurito.Deinde rurſus linamẽtum indito,& rurſus tertia die,& alijs deinceps,bis per diem exhaurito, donec reſiccatum fuerit.Dato autem & cibos & obſonia,ſi admiſerit.Et bibat modicum non multum, ſiue vinũ, ſiue aquam. Edat etiam origanum tenellam plurimam melle tinctam.Si verò tenellam non habeat, ſiccam tritam & melli ammixtam plurimã exhibeto.Et neq; frigeat,& balneis lauet,& molliter cubet.Et ſic hunc morbum curans,celerrimè ſanum feceris.Quum autem ſanus euaſerit,vitet frigus,calorem,ſolem. Et deambulationibus modicis vtatur poſt cibum,vt ne laßitudo corpus corripiat.Hæc faciens ſanus erit. Ex his morbis quoſcunq; vſſeris, ſtatim poſt vſtionem, porrum multum tritum ſuper vſturas imponito,& per diem vnam ſinito. Tres ſunt tabis
Tabis tres ſpecies. ſpecies.Prima quidem fit à pituita.Quum enim caput pituita impletum ægrotarit, & calor acceſſerit , pituita in capite computreſcit , vt quæ moueri non poteſt vt decedat. Poſteà quum craſſefactæ fuerint & putrefactæ ac ſuperexpletæ venulæ,fluxio in pulmonẽ fit.Et pulmo vbi ſuſceperit , ſtatim ægrotat,vt qui à pituita mordetur quæ ſalſa eſt ac putrida.

Hæc igitur æger patitur.febris debilis inuadere incipit,& rigor,& dolet pectora ac dorſum. Aliquãdo etiam tußis premit acuta,& expuit ſaliuam,multam & liquidam ac ſalſam. Et hæc quidẽ in principio morbi patitur. In progreſſu verò

corpus

A corpus attenuatur, cruribus exceptis, hæc enim intumescunt. & pedes & vngues cõtrahuntur, ex humeris autem tenuis & debilis est, & fauces velut lanugine implentur, & velut per arundinẽ sibilat: & fortiter sitit per totum morbum: & multa impotentia corpus habet. Hic quum sic habuerit, in anno corruptus malè perit. Verùm studiũ quàm maximè adhibere oportet, ac reficere. Et primũ quidem veratrũ bibendum dare, infra autem subpurgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithimalide. Hæc quater in anno dare oportet, sursum bis, deorsum bis. Dandũ est & lac asininũ coctum ad subpurgationẽ, aut bubulum, aut caprinum. Bibat etiam crudum lac bubulum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per *Medela quæ.*

B quinque & quadraginta dies. ammixto etiã origano. Caput autẽ ipsius priùs purgetur, pharmaco ad nares apposito. Cibaria autem & obsonia dentur, neque pinguia, neque nidorosa, neque valde acria. Hæc autem morbum obseruando facere oportet, & deambulationibus ad cibos vti, obseruando ne frigeat. Hyeme verò iuxta ignem habitationem faciat. Vinum autẽ bibat austerum, nigrũ, quàm vetustissimum ac iucundissimum, verùm modicũ. Et si tibi visum fuerit, ante pharmacũ fomẽtum adhibeto, & sic pharmacũ dato. Si verò dare nolueris, facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito, velut priùs scriptum est. Huic si commodæ fuerint, deambulationibus vtatur. Si verò non conducant, corpore quàm maximè quiescat. Hic hoc modo tractatus, facilimè in mor-

C bo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt. Secunda tabes fit à labore. Eadem autem æger patitur quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit, Saliuam verò exspuit crassiorẽ priore, & tussis premit maximè senes, & dolor fortior est in pectoribus, & velut lapis incumbere ipsis videtur Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit, & si quid laborarit, flatus & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maximè moritur. Curare autem oportet ijsdem, quibus etiã priorem. *Tabes secunda.*

Hic morbus multis adhæret vsque ad tres annos, sed moriuntur. Estq; morbus grauis. Tertia tabes. Ab hac hæc patitur. Medulla ipsius spinalis sanguine plena fit. Tabescit autem similiter & à cauis venis. Hæ verò pituita hydropiformi, & bile replentur. Patitur autem eadem, ab vtris tandem tabescat. *Tabes tertia.*

tabeſcat. Et homo ſtatim niger fit ac ſubtumidus. Et partes D
ſub oculis pallidæ fiũt. Et venæ in corpore pallidæ diſtentæ
ſunt,quædã verò valdæ rubicundæ. Maximè autẽ manifeſtæ
ſunt,quæ ſunt ſub alis. Et ſpuit pallida, quæ vbi ipſum inua-
ſerint,ſuffocãt:& tuſsire volens aliquando nõ poteſt. Quan-
doque autem præ ſuffocatione & tuſsiendi cupiditate,bilem
aceruatim vomit,aliquando verò pituitã. Sæpe verò etiã ci-
bos quum comederit. Et vbi reuomuit,leuior ſibi eſſe vide-
tur. Deinde modico tempore interpoſito , in iiſdem dolori-
Curatio. bus iacet. Hic etiã acutius loquitur quàm quũ ſanus eſſet. Et
rigor ac febris interquieſcens,rurſus ſudoroſa corripit. Hunc
vbi ſic habuerit,cibis & ſorbitionibus,& potibus ac pharma
cis,& reliquis omnibus curato,velut priores. Morbus autem E
durat maximè annos nouẽ. Poſteà durat dum corrumpitur,
pauci verò ex ipſo effugiunt. Grauis enim eſt morbus. Si ve-
rò voles,ſic ipſum curato. Primùm fomentũ adhibeto,& vbi
fomentũ adhibueris, poſtridie aquæ mulſæ dimidiũ congiũ
ipſi bibendum dato modico aceto affuſo,& hæc citra reſpira
tionem bibere iubeto. Deinde ſtragulis ipſum ad multum ac
quàm longiſsimum tempus cõtegito. Si verò nõ ſuſtineat,&
euomere velit,vomat. Si verò vomitus nõ ſequatur,tempore
iam aliquo interpoſito , aquæ tepidæ poculo magno ſuper-
ingeſto vomat,irritatione per pennã facta. Quum verò euo-
muerit,vt bene habeat,quietẽ agat per hũc diem. Vbi autem
cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicã, & obſoniũ ha-
beat,ſalſamentũ & porrum. Hæc autem quàm plurima edat. F
Vinum verò bibat dulce. Reliquo tempore per totam diem,
exordio manè facto, multa calida lauetur,& poſt balneũ ca-
uere oportet,vt ne frigeſcat, ſed decumbens plurimo tempo
re dormiat. Quum autem à ſomno ſurrexerit, viginti ſtadia
minimum circumeat illa die. In aliis autẽ diebus alia quin-
que ſtadia prioribus addens vadat,ſingulis diebus additione
facta,donec ad centũ ſtadia perueniat. Ventrem verò quoti-
die ſubpurgare oportet,ſuccis betæ,& à braſsica, ita vt vtrã-
que ſeorſim coquas, & de vtraque congium excoles. Deinde
adipis à rhenibus detracti minæ quadrantẽ ammiſceas ac ſi-
mul coquas, in vtriſque ſuccis diuiſim facta coctura. Quum
autẽ bibere voluerit,ad braſsicæ quidem ſuccũ,ſalem adiici-
to. Ad betæ verò ſuccum,mel affundito. Licet autem ſeorſim
vtranque

A vtranq; bibere: Aut melle in alterum poculum affuso bibat, in alterum verò immisso sale. Ebibere autem oportet totum succum, & hæc facere per triginta dies. Secundo verò mense edat panẽ, & carnes pingues suillas coctas, aliud verò nihil. Vinum autem bibat album, austerum, & iter faciat, non minus stadiorum triginta ante cœnam. Post cœnam verò decẽ. & ne frigeat, sed contegatur. Hæc si fecerit, leuius morbũ feret. Tertio autem mense cyceonem floridum bibat, apij radices, & anethum, & rutam, & mentã, & coriandrum, & papauer tenerum, & ocimum, & lentẽ, & mali punici dulcis & vinosi succum. Oportet autem dulcis duplam mensurã esse, ita vt vtriusq; succi simul sit heminæ dimidium, & vini nigri iucundi austeri heminæ dimidium, & aquę heminæ dimidiũ.

Secundi mẽsis curatio.

Tertij.

B Postra flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et postea farinæ erui acetabulum adijciatur, & polentæ tantundem, & casei veteris caprini rasi tantundem, & hæc permixta ebibat. Deinde modico tempore interposito prandeat panem, & obsonium habeat, frustum torpedinis aut squatinæ, aut galei, aut raiæ. Et carnes suillas edat coctas & crassefaciat seipsum, quietem quàm maximè agens. Et decimo quoq; die fomentum sibijpsi leuiter adhibeat. Quarto autem mense, quinto quoque die leuiter fomento vtatur. Et edat obsonium plurimum. Sint autem obsonia, caseus, & carnes ouillæ coctæ paucæ. Et iter faciat per stadia, velut antea dictum est. Et prima quarti mensis die, initio à decem stadijs

Quarti.

C facto eat, & quotidie addat, donec octuaginta stadia fiant. & deãbulet in die stadia octuaginta. Ante cœnã, triginta. Post cœnã, viginti. Mane triginta. Reliquo verò tẽpore victu vtatur, mazã & panẽ vtraq; edens. Et obsoniũ habeat, chartilaginea. Sed & carnes oẽs edat, exceptis bubulis ac porcinis. A piscibus autẽ is abstineat, à mugile, anguilla, & melanuro. Edat autẽ torpedinẽ, squatinã, raiã, galeũ, pastinacã, & ranas. Ex alijs nihil. Si verò videat innoxius esse, etiã cyceonẽ bibat. Postq̃ autẽ dormire voluerit, bibat de vino nigro, iucundo, veteri, poculũ duarũ heminarũ. Et per diẽ eodẽ vino vtatur inter cibũ. Et in die iter faciat per stadia centũ quinquaginta. Ante cœnã nonaginta. Post cœnã, viginti. Mane, quadraginta. Hic nõ mõ curatus, in anno sanus euadit. Resiccatur medulla spinalis maximè, quũ venulæ ad medullã tẽden

Medulla spinæ cur arescat.

tes fuerint obturatæ, itemq; ex cerebro accessus. Propter cor D poris autem afflictionem hæc patitur, & ægrotat. Resiccatur etiam à venere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi in caput, & in collum, & in lumbos, & in lumborũ musculos, & in articulos crurum, vt aliquando flectere non possit. Et stercus non secedit, sed sistitur. Et vrinę difficultate vexatur. Hic in principio quidem morbi quietius degit. Quãto autẽ magis tempus morbo prolongatur, tãto magis omnia dolet. Et crura velut ab aqua inter cutẽ tument. Et vlcera à lumbis emergunt, & alia quidem sanescunt, alia verò nascũtur. Huic

Medela. quum sic habuerit, caput purgato, hippophais succo, aut cnidio grano, corpore prius valde bene foto. Vesperi verò post purgationem, ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. E Vinum autem bibat albũ molle. Postera die asinini lactis cocti, melle affuso, octo heminas ebibẽdas ipsi dato. Si verò asininum nõ habeas, bubuli, aut caprini cocti tres semicõgios, melle affuso. Et dum temporis opportunitas adest, lac bibat, sero & lacte vtens, per quinq; & quadraginta dies. Cibis autem & obsonijs vtatur quàm maxime per aluũ secedẽtibus. Vinum bibat album molle, Mendesium. Quum autem crassissimus fuerit, in lumbos ipsius ab vtraq; verticulum parte crustas quatuor inurito, & in dorsum vtrinque quindecim.

Vstio quæ. & in ceruicem duas, inter tendines. Si enim vstio successerit, sanum facies. Est autem morbus hic grauis. Quatuor morbi

Rhenum morbi quatuor. à rhenibus fiunt, A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in rhenẽ, & in lumbos, & in testem secũdum rhenem situm. F Et frequenter mingit, & adstringit paulatim ac supprimitur vrina, & cum vrina procedit arena. Et vbi per vrinę meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quum autem ipsam per vrinam eiecerit, dolor remittit. Postea verò rursus

Medicorũ error. in ijsdem doloribus iacet. Quum autẽ mingit, etiam colem præ dolore fricat. Vulgus autem medicorũ quod non intelligit morbum, vbi videt arenam, putat vesicam è calculo la-

Calculi caussa. borare. At nõ vesica, sed rhen lapide laborat. Hic morbus fit à pituita, quum rhen susceptam in seipsum pituitam, nõ rursus dimiserit, sed in ipso in tofum concaluerit, & fiunt ex ea

Medela. tenues lapilli, velut arena. Huic quum sic habuerit, cum scamoniæ succo aut ipsa radice, fomento prius adhibito, totum corpus purgato, postera verò die duobus congijs succi ciceris albi

exercitia etiã valde cōferunt; vide infra. 354. c

A albi ſubpurgato, quē ſale iniecto bibendum dabis. Poſt hæc potibus, & cibis, & balneis curato, & eadē quæ in vrinæ ſtillicidio exhibentur pharmaca dato. Quum autē dolor preſſerit, multa calida lauato, & tepefactoria qua parte maximè dolet, adhibeto. Cùm autē intumuerit & eleuatus fuerit, ſub id tempus iuxta rhenem ſecato, & extracto pure arenam per vrinam ciētia ſancto. Si enim ſectus fuerit, fugæ ſpes eſt. Sin minus, morbus homini cōmoritur. Secundus rhenum morbus. Dolores fortiter premunt, velut in priore. fit autē morbus à labore, quum ruptæ fuerint venulæ ad rhenem tendentes, & poſtea rhen ſanguine repletus fuerit. Hic vbi hæc patitur, cū vrina ſanguinē mingit in principio morbi, deinde B progreſſu temporis pus: hic ſi quietem corpore habuerit, celerrimè ſanus erit. Si enim quid laborarit, dolores multò magis obtinebunt. Quum itaq; ſuppuratus fuerit rhen, circa ſpinam intumeſcit. Hunc vbi ſic habuerit, circa tumentē partem ſecato, profunda maximè ſectione iuxta rhenē. Et ſi quidem ſucceſſerit ſectio, eueſtigio ſanum facies. Si verò aberraueris, periculum, eſt ne vlcus linamētis curandū fiat. Si autē concreuerit vlcus, venter intrinſecus à rhene ſuppuratur, & ſi quidem pus intus rumpatur, & ad inteſtinum rectum procedat, fugæ ſpes eſt. Si verò contigerit alterum rhenem, periculum eſt ne pereat. Curetur autē pharmacis, & iiſdem omnibus, quibus & prior, & diætā eandem habeat. Hic morbus grauis eſt, & multi ex ipſo ad tabem rhenalem deuenerunt.

Secundus rhenū morbus.

Morbus hic qualis.

Curatio.

C Tertius rhenum morbus. Vrina prodit, velut à carnibus bubulis aſſatis ſuccus. fit autem morbus ab atra bile, cùm bilis in venas confluxerit quę ad rhenem tendunt, & cùm conſtiterit, exulcerat venulas & rhenē. Ab vlceratione igitur tale quiddam cum vrina procedit, Dolores autē hęrent in lumbis, & in veſica. & inter anum & pudendum, & in ipſo rhene ad modicum tēpus. Deinde remittit dolor, & rurſus acutus breui corripit. & in tenuem ventris partem aliquando dolor incidit. Huic quum ſic habuerit, vētrem ſubpurgato, epithymo, aut ſcammonię radice. Bibenda verò eadem dato, quę & ex vrinæ ſtillicidio laborāti, & quum dolor habuerit, multa calida lauato. & tepefactoria ad dolentē maximè locum adhibeto, & ſorbitione vtatur farina cocta, melle affuſo. & reliquo victu vtatur quàm maximè per aluū ſecedente, & vinū

Tertius rhenū morbus.

Medela.

D

bibat album Mendæū mellei coloris. Aut aliud albū iucundissimum probè temperatum. Hic morbus nō valde deficit. D & pro temporis opportunitate serum & lac bibat. Serū quidem ad purgationem. Lactis autem potū faciat in tempore per quinq; ac quadraginta dies. Hæc si ita feceris, morbum in melius dispones. *Quartus rhenum morbus.* Quartus rhenum morbus. Morbus hic fit à bile & pituita, maximè tempore æstatis. fit etiā à venere morbus. Hic æger hęc patitur. Dolores premunt ipsum in lateris mollitudinē, & in lumbos, & in lumborū musculos: & patitur qualia solet mulier ex partu laborans, & non sustinet in sanam partem decumbere, sed valde dolet. & ex lateris mollitudine quædam pēdere videntur, velut abrupta. Si verò pronus decūbat, nō dolet. pedes & tibiæ ipsius semper E frigent. Vrina verò vix prodit, præ pituitositatę & crassitudine sua. & si siueris ipsam ad modicum tempus depositam donec desederit, videbis subsidentiam crassam, velut farinam, & siquidē bilis præualuerit, subfuluā ipsam videbis. Si verò à pituita fuerit morbus, alba & crassa erit. & primū quidem in annum, aut paulò amplius aut breuius tempus, æger talia patiēs perseuerat. Si verò prolongetur morbus, & magis dolet, & suppuratur. & quum suppuratus factus intumuerit, qua maximè parte intumuerit, in rhenem secato, & pus emittito & si quidem successerit sectio, statim sanum facies. Hūc cùm *Curatio.* sic habuerit, ijsdem omnibus curato, quibus etiam priores. Et à principio morbi oportet & purgare, & ante subpurgationē fomentū adhibere, & balneis frequenter lauare. Vngatur item & magis calefiat, neq; frigeat, & à sole abstineat: & F neq; venere vtatur. Hæc si fecerit, & nō celerrimè sanus euaserit, nihil noui est. Morbus enim est grauissimus. Si verò citra pharmaca curari velit, crassum ex diæta facere oportet, siue ex hoc morbo ægrotet, siue ex aliquo de prioribus, diuisis cibis quos edere solet in decē portiones, ita vt vna parte *Obsonium obseruato.* detracta, reliquas comedat. Obsonium autē habeat, carnem suis tritam. & ea die decē stadia deambulet. postera verò die & tertia vsq; ad decem dies, portionem minus edat, & deambulet decem stadia aut plura singulis diebus addens. Quum autem ad vltimam cibi portionem deuenerit, etiam ad centum stadia iter faciat. & edat quidem vnam tantùm portionem, & ea die centum stadia deambulet. Post cœnam autem viginti

A viginti, mane verò quadraginta. Vinum autē bibat Mendæũ album, austerum, atque hæc per tres menses faciat. postea reliquo tēpore deambulationes imminuat, & cibos plures comedat, eodem modo additione facta velut detrahebat. Deambulationem verò detrahat vsque ad decimũ diem. & post ea quàm maximè quietē habeat. & cibis puris alatur, & obsonia quàm pinguissima habeat, & dulcia omnia ipsi cōmoda sunt. Ab oleribus autē, & acidis omnibus abstineat, itemque ab acribus, & quæ flatũ faciũt. Multa etiã calida lauet, & ne frigeat. Hæc si fecerit, celerrimè sanus erit. A rhenũ morbo corripit morbus magnus venarum cauarum, quæ à capite iuxta iugulum per spinam tendunt, ad malleolũ pedis externum, & ad intermedium magni digiti locũ. Morbus hic fit *Quàm magnus morbus hinc fiat.*
B à pituita & bile, quũ in venas cōfluxerint. Venæ autē hæ sanguine plenę sunt. Si igitur quid alieni in ipsis pręter lapsum fuerit, ægrotant. Si dextram partē morbus corripiat, dolorē ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto autem amplius tempus progressum & prolongatum fuerit, tanto acutior dolor infra descendit, & quum ad malleolum pedis externum, & ad magni digiti inter mediũ locum deuenerit, rursus ad caput venire incipit, & vbi in ipso vlcus cōstiterit, fortiter premit, & homo caput sibi distringi putat. & oculi pituita replentur, itemque totum corpus. huic quum sic habuerit, elaterium bibendum dato, aut thapsiæ radicē, aut veratri, aut succum scammoniæ. post purgationē verò eadē *Medela anceps.*
C exhibeto quę superioribus. Si verò ab hac curatione non desinat, lacte ipsum crassefacito, & in scapulam dextrã quatuor c[illegible]stas inurito, & in acetabulũ coxæ dexteræ, tres: & sub na[illegible]'uas: & in medio femore, duas: & supra genu, vnam: & supra malleolum, vnã. Hic vbi sic vstus fuerit, neq; sursum neque deorsum morbũ procedere permittit. Si verò alicubi dolor ruptus visus fuerit, si quidem in crus incubuerit priusquã vratur, claudus erit. Si verò in caput, surdus aut cæcus. Si verò in vesicam, prodit simul cum vrina sanguis maximè, per quadraginta dies. Verùm si in vesicam eruperit, eadem pharmaca quæ & in vrinæ stillicidio dato, & si alicubi dolor congregatus fuerit, vrito. Vrere autem oportet carnosa quidem, ferro: ossea verò & neruosa, fungis. Cæterũ ante hæc si in principio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibēdũ *Curatio.*

est vinum album Mendæum, aquosius, plurimùm per diem, D
& inebrietur donec sanguis à naribus erumpat. Quum autẽ fluere inceperit, minimum tres & decem dies fluit. Vbi verò hi dies præterierint, non ampliùs inebrietur, neq; vbi semel fluere inceperit. Bibat tamen paulò ampliùs vinum inter cibum, quo sanguis fluere possit. Iam verò quibusdam sedato sanguine, erupit in vesicã, & prodijt sanguis ac pus. Si igitur eruperit, eadẽ pharmaca quæ & ex vrinæ stillicidio laborãti dato. Et de eodem vino plus bibendum exhibeto. Hic si ita curetur, & cibos per aluum secedentes assumat, & obsonia eiusdẽ facultatis, citissimè sanus erit. Morbus autẽ grauis est.

Vena sinistra læsa.

Alius morbus à sinistra vena. Hic æger alia quidem eadem patitur, quæ etiã prior. Verùm in splenem dolor acutus E
incumbit statim, & in principio morbi. Et si nõ intellexerit priusquàm incubuerit, prosilit in pulmonẽ. Huic per fungos crustas octo inurito, capita lienis quàm celerrimè intercipiens. Et vbicunq; alius dolor incubuerit, vrito. Sic enim statim sanus erit. Si verò nõ fuerit vstus, sanus autẽ sponte fiat,

Medela.

plerisq; post duodecim annos, morbus rursus reuertitur, & si splenẽ occuparit, multis aquam inter cutem inducit. Verùm oportet statim curare velut priorem, & si visum fuerit, vrere velut priorẽ, si dolor in ijsdem articulis cõstiterit. Si verò nõ sic curatus fuerit, de cætero colliquescens moritur. Morbus enim grauis est.

Pituita.

De pituita easdem sentẽtias habeo, quas & de bile, & species ipsius multas esse puto, & alia quidẽ popularis est, quæ sanè recẽtissima est. Cuius etiã curatio facilima F

Curatio.

est. Vomitus enim post cibũ facere oportet per duos aut tres dies, ita vt & prandeat insuper ac quiescat, si prioribus diebus semel in die cibũ capere, & laborare solitus fuit. Sin minus, huiusmodi diæta vtatur. Primùm multa calida lauetur,

Victus.

quũ vomitũ facere voluerit, & edat mazã oleo & melle subactam, & panem exassatũ veterem. Hæc enim magis pituitã trahũt. Obsonijs autẽ vtatur & oleribus acribus. Sed & pinguia, & dulcia, & acida omnia idonea sunt, vt permixta assumantur. Et oleribus omnibus viridibus vtatur. Et bibat inter

Vomitus qui.

cibum frequenter modicum vinũ dulce, & in fine placentam insuper edat, & mel, & ficus. Et quũ cœnabit, pocula largè exhauriat, & vbi iam repletus fuerit, parũ dormiat. Deinde experrectus vomat, magno vini poculo epoto, cùm tepida aqua temperato.

A temperato. Trahit enim magis pituitam & humorem ex carnibus, & corpus magis resiccat. Euomat autẽ donec ficus euomuerit. Hæ enim postremũ euomuntur. Atq; hæc quidẽ hac die faciat. postera verò contineat seipsum vsq; ad cœnam, & in cœna sumat panem, cui nihil furfurũ decessit. Obsonium autem sit ex fortioribus. Vinum verò bibat nigrum, austerũ. Atque hæc quidem popularis pituitæ medela est. Si verò edere & bibere potest, & cibis delectatur, deinde verò crura grauentur, & color immutatus fuerit, huic ostendendum est, pituitam molestantem in ventre esse. Verùm oportet quum sic habuerit, mel & vinum dulce, & oleũ, & nitrũ tali ouilli magnitudine, permixta per clysterem infundere. hæc enim mi-

Quæ facilè subluant.

B tissima sunt in clysterem ad hominis naturam. Mensurã autem singulorum esse oportet, vini quidem heminam, olei verò heminæ dimidium, & mellis tantundẽ. Si verò clysterem non voluerit, humectum hominẽ facere oportet, fomẽto humido admoto. Fortassis enim etiã sit stercus subeuacuari poterit. Nam à ciborum nimia resiccatione hæc patitur. Siquidem igitur quis edat cibos valde succosos, fortassis hæc non ita vehementer patiatur. Si verò etiã aliquando patiatur, modica curatione opus habuerit. Hunc ita curans, celerrimè sanum feceris. At si antiquior fuerit pituita, appellatur autẽ hæc pituita alba, hæc patitur. Grauat hominem magis, & speciem à populari alienã habere videtur pallidiorem & totum corpus laxo tumore intumescit, & facies rubet, & os siccũ est,

C & sitis tenet: & quum comederit, spiritus densus ipsi incidit. Hic eadem die aliquando melius habet, aliquando derepente dolet, & sibi mori videtur. Huic si quidem vẽter sua sponte turbatus fuerit, sanitati proximus erit. Si verò nõ sua sponte venter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide Magnesiæ. Et post purgationẽ, lenticulæ hemina vna aut duæ dentur ad absorbendũ. Coquatur autem allium in lẽticula. Detur etiã betæ pinguis hemina non conditæ, polenta circuminspersa. Bibat vinum nigrum, austerũ, & forte. Postera verò die mane stadia viginti deambulet. A qua deambulatione reuersus, panẽ edat paruum exassatũ, & obsoniũ habeat allium coctũ. & de eodẽ vino paulo meracius bibat. deinde stadia vadat triginta. & vbi tempus aderit cœnet, quantum etiam prandere cõsueuit: ob-

Quæ uentrẽ moueant.

Quæ caro piscésue dandi. sonium autem habeat, maximè quidem pedes, & capita suilla. Sin minus, galli carnibus & suis tritis vtatur. Ex piscibus autē scorpio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut gobio, aut alijs piscibus qui æqualem facultatem habēt. Ex oleribus autē solo allio, & nullo alio vtatur. Hoc verò quàm plurimum edat, & crudum, & assatū, & coctum, semper plus singulis diebus. & laboret ex modico ampliùs, respectu ad cibos facto. *Morbi huius caussa.* hic morbus maximè fit tempore æstatis ex aque potu. Insuper & à somno multo. Iudicatur autē in triginta diebus, an lethalis sit, aut non. *Medela.* Atque hæc quidem faciat vbi triginta dies prçterierint. In primis autē diebus, sorbitionibus vtatur, lenticula cocta acidiore ab aceto, & ptisana acida. Bibat aquam mulsam tepidam, polēta modica inspersa, quo corpus præparatū sit ad pharmacorū potū. Et his diebus sub dio dormiat. & si tibi visum fuerit sanguinē à lumbis detrahere cucurbitā affigito, & venas in scroto crassissimas secato. hic ita curatus citissimè sanus fiet. D E

Aqua inter cutē de pituita quî fiat. A pituita maximè in aquam inter cutem trāsitus fit, hoc modo. pinguedo colliquescit, & à calore qui in pituita est, fit aqua. Cognosces autē hoc an quis sanari possit, aut non. Donec enim quis in pectine pinguedinem habet. fieri non potest vt ipsum sanes. Cognosces autem ex his maximè, an pinguedo insit in pectine, aut non. Si quidem febres succedāt, & nō potest exurgere, & vmbilicus inflatus extra prominet, indicium est non ampliùs inesse pinguedinem, & sanabilem esse. Huic conducit vētrem siccare, & panem dare cui nihil furfurum decessit, antiquū calidum. Obsonium autem carnē leporinam, & canis perfecti, & ouiculæ, & suis assatam, & galli assatā ac calidā. & polypos edat *Victus.* coctos in vino nigro austero. Vinū autem bibat nigrum, austerum quàm crassissimū ac acerbissimū. Piscibus autem vtatur, gobio, dracone, callionymo, cuculo, scorpio, & alijs huiusmodi, omnibus coctis, non recētibus, & frigidis. hi enim siccissimi sunt, & in iusculū ne intingat, & insulsi sint pisces. ex oleribus autē vtatur raphanis, & apio. Torreat autē lenticulā ab aceto acidiorē, & edat. Et deambulet quotidie, & post cœnā, & mane. & serotino tēpore dormiat, & mane exurgat. Et si quidē ab his restituitur, satis est: Sin minus, cneorū, aut hippophais succū, aut granū cnidiū, bibendū dato. Et post purgationem, lēticulæ heminas duas sorbeat, & panē parū comedat. F

dat,

A dat. Vinum verò bibat nigrum, acerbum modicum. Bibat autem pharmacum bis in die, donec vacuus fiat. Si verò tumor constiterit in scroto, & femoribus ac tibijs, acuto scalpello multa & frequentia vulnuscula incutito. Et si hæc feceris, cito sanum efficies. Aqua inter cutem ex his fit. Quum æstatis tempore siti vexatus aquam multam biberis: nam ex hoc maximè fieri solet: & pulmo expletus fuerit, rursus ad pectora dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorem vehementem exhibet, vt pinguedo quæ in arterijs inest colliquescat. & si semel liquari pinguedo inceperit, multo amplius in breui tempore aquam inter cutem facit. Fit etiam si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectora rupta. Quòd autem fiat etiã à tuberculis aqua inter cutem, testimoniũ habeto, & in boue, & in cane, & in sue. In his enim quadrupedibus maximè fiunt tubercula in pulmone, quæ aquam habẽt. Si enim dissecueris, citissimè cognoueris. Fluet enim aqua. Videntur autẽ talia multo magis in homine fieri, quàm in pecoribus, quanto etiã morbosiore diæta vtimur. Facti sunt autem & multi pectore suppurati tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbum cõsequuntur. Tussis sicca, & fauces exasperari videntur, & rigor ac febris succedit, & erecta ceruice spiratio. & corpus intumescit, & pedes tument, & vngues contrahuntur. & donec quidem in superno ventre fuerit aqua intercus, adest dolor acutus. postquam autem ad infernum ventrem venerit, melius habere C sibi videtur. Postea progressu temporis patitur qualia prius impleto ventre. Quandoque etiam ad latus intumescit, & indicat vbi secare oportet. Si verò non indicat, multa calida lauato, & humeris apprehensum concutito, & deinde in vtro latere magis fluctuet audito. Quo intellecto costam tertiam ab vltima vsque ad os secato. Deinde cum terebra caua vltra perforato. Et vbi perforata fuerit, aquæ parũ emittito, & vbi emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiã mollem superimponito. Deinde vt ne excidat linamentum deligato. Emittere autem per duodecim dies aquam oportet, semel in die. Post duodecimum autem diem sequenti decima tertia totam aquam emittere, et reliquo tempore si subnascatur aqua emittere, et ventrem cibis reficcare. Post sectionem autem hæc exhibere oportet. Succi silphij drachmæ pon-

Aqua inter cutẽ unde. *Tubercula pulmonis.* (B) *Exemplo probat.* *Purulenti etiam hinc fiunt.* *Curatio.*

dus parato,& aristolochiam tali ceruini magnitudine dera- D
dito,& lentium ac erui torrefactorum polentam, dimidiæ chœnicis mensura vtranq; purgato, atq; hæc melle & aceto subigito. Deinde pastillos sexaginta efformato, & quotidie vnum tritũ in vini nigri austeri ac iucundissimi hemina dimidia diluito,& mane in potu dato. Reliquum verò victum ac laborem eundem, velut priori tempore, habere iubeto, Et si intumuerint pudenda ac femora, confidenter vulnusculis impactis pertundito. Hunc si ita curaueris, celerrimè sanum facies. Ab hepate fit aqua intercus, quum in hepar pituita accesserit,& hepar ipsam susceperit;& humectum fuerit. Statim igitur calorem huic exhibet,& flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur. Postea morsus in corpus E
incidit. Et tumor in tibijs ac pedibus inest, & hepar durum est ac intumescit,& clauiculæ attenuantur. Huic quũ sic habuerit, in principio si hepar doluerit, origanum tritum,& silphij succum erui magnitudine, in vini albi dimidia hemina diluta, bibenda dato. & lactis caprini poculum quatuor heminarum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. A cibis autem per primos decem dies abstineat. Hi enim iudicant morbũ, an lethalis sit, aut non. Sorbeat autem ptisanę succũ coctum, melle affuso. Vinum autem bibat album Mendæũ, aut aliud iucundissimum aquosum. Quum autem decem dies præterierint, cibos accipiat puros, & obsonium habeat, galli carnẽ assatam calidam. Habeat & catulinam coctam. Pisce verò vtatur galeo,& torpedine assatis. Vinum verò idem bibat. & F
si quidem ab his quiescat, satis est: Sin minus, postquam sanè crassissimus factus fuerit, & hepar maximum, fungis vrito. Sic enim celerrimè sanum feceris. Iuurere autẽ oportet crustas octo. Si verò aqua intercus innascatur, & rumpatur in ventrem, ijsdem medicamentis & potibus,& cibis, ac laboribus, quibus priores curato. Vinum verò bibat austerum nigrum. Si verò tibi videatur discessisse ab hepate, per ferrum vbicunque apparuerit vrito,& aquam paulatim emittito, & velut reliquos priores curato. Si verò ab his non sanus fiat, temporis progressu corrumpitur ac moritur. Morbus enim est grauis,& pauci hunc effugiunt. Aqua verò intercus à splene, hoc modo fit, & ab huiusmodi maximè causa, quum quis ficuum viridiũ,& malorũ fructus multos ederit. Multi verò

Aqua intercus ab hepate.

Curatio.

Aqua intercus alia.

Alia à liene.

A verò iam etiam à cibo botrorum multorum, & à multo musto, morbum inciderunt. Si quidem igitur in morbum collabetur, statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene consistũt, transeunt autem & in humerum, & in clauiculam, & in mammam, & ad lumbos, & febres fortes tenẽt. Et si parum quid ederit, venter impletur, & splen attollitur, & dolorem exhibet. Hic morbus si durauerit, reliquo quidẽ tempore minus dolet. Quum verò fructuũ malorũ tempus fuerit, & hos ederit, magis quàm prius dolet. Hunc vbi sic habuerit, à principio curato, & sursum quidem veratrum exhibeto. Deorsum verò cneorum, aut hippophais succum aut cnidium granum, Lactis item asinini heminas octo, melle affuso: & si quidem ab his restituitur, satis est: Sin minus, quũ maximus fuerit lien, & maximè intumuerit, fungis vrito, capita eius intercipiens: aut ferramentis, cum multa cautione ac obseruatione ne vltra peruras. hæc à morbi principio facito, & hac diæta nutriatur. Si quidem febris non affuerit, pane vtatur triticeo assato, aut ex duro tritico bis cocto: obsoniũ autem habeat salsamentum Gaditanum, aut saperdã. Et carnem ouillam tritã. Et acida ac salsa omnia edat. Et bibat vinum austerũ Coum quàm nigerrimũ. A dulcibus abstineat. Quum autem exsurgit, & potens est, luctetur summis humeris, & laboret per circuitus multos in die, & comedat ea quæ dicta sunt. Si verò aqua intercus fiat, ijsdem curato quibus & priores. Alia aqua intercus ab his fit. Aestatis hora si iter faciens per viam longam, in aquam pluuialem ac stabilẽ inciderit, & biberit de ipsa multũ affatim. Si igitur carnes absorbuerint & continuerint in seipsis aquam, secessus autem nusquam fiat, hæc patitur. Si quidem fuerit in carne, calorem facit & in ventre, & in corpore, vt pinguedo ventrẽ ambiens colliquescat. hic quandiu quidem iter facit, nihil mali habere videtur. Postquam autem iter facere cessarit, & sol occiderit, statim dolorem multũ habet. progressu verò morbi valde attenuatur. Si verò etiam cibi fastidium accedat, multo plus attenuatur. Si verò cibos edere poterit, & ad laborẽ impotens fuerit, etiam amplius læditur, & plerisq; horum tumor in totum corpus deducitur. Et tenui quidem color corporis liuidus fit, & venter magnus, & sitis fortis tenet, & viscera ipsius à calore resiccantur. progrediente verò tempore,

Medela. (margin, beside "Quum verò fructuũ malorũ tempus fuerit")

B (margin, beside "so: & si quidem ab his restituitur")

Alia aqua intercus. (margin, beside "Alia aqua intercus ab his fit")

C (margin, beside "faciens per viam longam")

ad edendum quidem promptus fit, &.edit quodcunque quis D
dederit,& bibit,& dolet nihil.Si verò tumor obtumuerit,color huic fit pallidus.Et venæ nigræ frequentes per corpus distenduntur.Indignatur autem & tristatur ex quauis re,etiã si nihil noui accidat. Venter verò aqua perhumescit,& magnus fit,& laternæ speciem præ se fert.Et temporis progressu cibos non admittit, sed videntur ipsi cucumeris syluestris odorẽ habere,præ abominatione.huic vbi sic habuerit,cneori aut hippophais succum dato,aut cnidium granum. hæc verò pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidem per sextam diem,Hippophais autem succum per octauam.Cnidium verò granum per decimam.& dare ipsa oportet donec expurgetur,& vacuus fiat. Interpositis autẽ diebus alatur ex ijsdẽ E
quibus & prior.Maximè autem de eadem aqua bibendũ dato,ex qua morbus corripuit, plurimum, quo ventrem ipsius turbet,& valde secessum faciat.Sic enim potißimum sanum facies.Si verò tibi videbitur,etiam frequenter clysterem adhibeto,ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ parte ammixta,his cum quatuor succi betæ heminis dilutis,atq; sic infusis.postea die etiã asinini lactis cocti octo heminæ dentur affuso melle,aut adiecto sale potandæ. Et post purgationem,ijsdem vtatur quibus prior. & interiectis diebus,cibis ac potibus ijsdem vtatur, & deambulationibus similiter,& sic curatus breui à morbo liberabitur tertio mense,aut sexto.Si verò negligentia aliqua contigerit,& nõ statim curatus fuerit,breui moritur.Sed & in attenuato ijsdem F
vtendum est ad sanationem. Præhumectare verò antea corpus ipsius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat.At verò statim curã adhibere oportet:Sin minus, cum multis consenescit morbus.Sed & vter tandem morbus sit, clysterem ex his adhibere cõuenit. Vini albi heminas duas accipito,& mellis heminam dimidiam, & olei heminam dimidiam , Nitri Aegyptij rubri torrefacti quadrantem, foliorum cucumeris syluestris tusorum ac expressorum succi heminam.hæc omnia mixta & in ollulam infusa feruefacito, & per clysterem infundito. Morbus hepaticus.Fit ab atra bile, quum influxerit ad hepar. Accidit autem maximè in autumno, in mutationibus anni . Hæc igitur æger patitur. Dolor acutus ipsi in hepar incidit, & sub vltimas costas,

Curatio.

Morbus hepaticus.

A costas, & in humerum, & in clauiculam, & sub mammam. Et suffocatio fortis tenet. Et aliquando liuidam bilem reuomit. & rigor, & febris primis diebus debilior habet, & dum attingitur, hepar dolet, & color ipsius subliuidus est, & cibi quos prius comedebat, suffocant ipsum, & ingesti vrunt ac torquent ventrem. Atque hæc quidem in principio patitur. Morbo verò progrediente, & febres remittut, & a paucis cibis repletur. In solo autem hepate dolor restat, & ipse aliquando fortis, aliquando quietus. Quandoque verò acutus corripit, & sæpe derepente æger animam efflauit. Huic condicũt vbi dolor habuerit, tum alia, tum tepefactoria eadem apposita, quæ etiam pleuritidi. Quum verò remiserit dolor, *Medela.*

B multa calida ipsum lauato. & aquam mulsam bibendam dato, & vinum album dulce, aut austerum, vtrum tandem profuerit. Et sorbitiones easdem quas etiam à pleuritide correpto. Cæterùm ad dolorem hæc bibenda dato. Oui gallinacei cocti liquorem terito, & succi solani dimidiam heminam affundito, & aquæ mulsæ dimidiam semiheminæ partem ammisceto, diluito, ac bibenda dato, & sedabunt dolorem. dato autẽ quotidie donec dolor quiescat. Bibat etiam silphij succum erui magnitudine, & cum eo origanum tritum in vino albo diluat, & sic ieiunus bibat. Bibat insuper & pharmaca quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat & caprinum lac, tertia parte mellis ammixta. Sin autem lactis heminæ quatuor. Hoc mane bibat, quum alia non biberit. A cibis autem abstineat, donec iudicetur morbus. Iudicatur

C autem maxime in septem diebus, in his enim manifestum fit, an lethalis sit, an non. Si verò etiam suffocatio accesserit, hæc dare oportet quo vomat. Mel, aquam, acetum, salem, permixta in ollam nouam infundito. Deinde tepefacito, & origani capitati ramulis vnà cum semine agitato. Vbi verò tepefacta fuerint, tepida ebibenda dato. Deinde stragulis iniectis contectum sinito, donec quàm maximè exudarit. Et vbi vomitus ipsum apprehenderit, promptè vomat irritatione per pennam facta. Si verò vomere non posit, aquę mulsæ tepidæ poculum duarum heminarum insuper bibat, & sic vomat. Et si quid pituitæ aut bilis euomuerit, rursus idem facere oportet ad horas quatuor. proderit enim. Post morbi verò iudicationem curato modicis cibis, ijsque puris datis. & si quidem *Suffocationis medela.*

quidem panem edere cupiuerit, panem calidum maximè purum edat. Si verò mazam, eam quæ vino dulci subacta non est, edat, vbi tamē priùs aqua subegit. Obsonium autem habeat carnes catuli coctas, aut columbæ, aut pulli gallinacei carnibus, omnibus coctis vtatur. Ex piscibus autem galeo, torpedine, pastinaca, & rais paruis, omnibus coctis. Lauetur autem quotidie, & frigus vitet & parum deambulet anteà in securitate. Hæc si seruauerit non est timor vt morbus reuertatur. Nā huiusmodi morbus grauis est ac diuturnus. Alius hepaticus morbus. Dolores quidem eodem modo premūt in hepar, & color differt à priore. Malicorij enim formā habet. In tempore verò æstatis maximè incidit. Fit autem à bubulæ carnis esu, & vini potu nimio. Hęc enim omnia isto anni tēpore hepati sunt infestissima, & bilem maximè ad hepar adducunt. hęc igitur æger patitur. Dolores acuti incidūt, & non deficiunt vlla hora, sed semper magis premunt. Aliquando etiam vomit bilem pallidam. & vbi vomuit, paulo melius sibi habere videtur. Si verò nō vomuerit, bilis ad oculos peruenit, & fiunt valde pallidi. Et pedes intumescunt. Atque hæc patitur quandoque valde, quandoque minus. Quum autem dies preterierint in quibus morbus iudicatur, dolor minus vrget, si nihil deliquerit, & eiusmodi diætam huic constituere oportet, qualem & priori. Si enim inebriatus fuerit intempestiuè, aut venere vsus fuerit, aut aliud quid fecerit quod commodum non est, hepar statim ipsi durum fit, & intumescit ac à dolore pulsat. Et si quid facere festinarit, derepente hepar & totum corpus dolet. huic vbi sic habuerit, & primi dies præterierint, fomentum adhibeto. deinde scammonio subpurgato. Si verò venter combustus fuerit, clysterem ex ijsdem quibus in prioribus vsus es, adhibeto, quæ probè ducant. & post clysterem, lactè asinino cocto subpurgato, octo heminis eius, melle affuso, in potu datis. Dato etiam caprinū lac mane poculi quatuor heminas complectentis mensura, tertia parte aquæ mulsæ ammixta. Dato item cocti lactis caprini heminas duas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, aut ipso solo melle affuso. dandum est etiam equinum lac, eodem modo velut asininū, & si quidem ab his morbis curatus cedat, satis est: Sin minus, dextri cubiti internam venam secato, & sanguinem detrahito. Si verò non visus

Alius hepaticus morbus.

Medela.

D E F

A visus fuerit tibi per asininum lac subpurgandus esse, bubuli lactis crudi duas heminas dato, tertia aquæ mulsę parte ammixta, quotidie ad dies decem. Deinde ad alios duodecim dies, sexta parte aquæ mulsæ affusa, ad bibendum dato. De cætero verò ipsum lac duarum heminarum mensura, donec pinguefiat exhibeto. Si verò neque sic desinat, vrere oportet, quum maximũ hepar factum fuerit, & maximè eminuerit. Vrito autem per buxeos fusos, in oleum feruens tinctos. Apponito autem donec tibi bene habere, & vstionem factã esse visum fuerit. Aut per fungos octo crustas inurito. Si enim vstio successerit, sanum facies, & reliquo tempore meliùs deget. Si verò non successerit, de cætero ab alijs sanus nõ fiens, B corrumpitur ac moritur. Alius morbus hepaticus. Reliqua quidem eadem patitur hic æger velut priores. Color autem niger est. At hepatis fel, pituita & sanguine repletũ, velut ratiocinamur, dirumpitur, & vbi diruptum fuerit, celerrimè insanit, & indignatur, & loquitur stulta, & latrat velut canis. Et vngues punicei fiunt, & oculis videre non potest, & pili in capite erecti stant, & febris acuta corripit. Huic eadẽ adhibere oportet quæ etiam prioribus. Plerique verò moriuntur in vndecim diebus, paucíq; effugiunt. Splenis morbus primus. Fit huiusmodi morbus, propter caliditatem solis bile commota, quum in seipsum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur, febris acuta in principio accedit, progrediente verò morbo remittit, excepto ipso splene, in quo sem- C per calor hæret, & dolor aliàs atque aliàs incidit acutus, & in lateris mollitudinem, & in ventrem. Et cibos in principio quidem admittit, non autem valde secedunt, progressu autem temporis, & color pallidus fit, & dolor fortis irruit, & clauiculæ attenuantur, & cibos non similiter admittit, velut in principio, & à modico impletur. Lien verò aliàs magnus fit eadem die, & aliàs minor, huic quum sic habuerit veratrũ purgans deorsum, bibendum dato, & cnidio cocco subpurgato. Ad vesperum autem post purgationem, lenticulæ acidioris heminam sorbendam dato: & betarum pinguium heminam polenta inspersa, postera verò & tertia die panẽ paruum dato, pro obsonio autem lenticula vtatur, & carne suilla in lenticula cocta trita. Vinum bibat austerum, nigrum, paulò meracius. Et quietem his diebus habeat, nisi quòd in-

Hepatis tertius morbus.

Spleniticus.

Medela.

tus

tus in vmbra paululum deambulet. Reliquo verò tempore D hæc exhibenda sunt. Cibus sit panis cui nihil furfurũ decessit. Obsonium habeat carnem canis maioris, vel capræ, vel ouiculæ tritam. & salsamẽtum Gaditanum, aut saperdam. & acida ac salsa omnia assumat, & acerba. Bibat vinũ Coũ subastringens quàm nigerrimum. à dulcibus autẽ & pinguibus ac nidorosis abstineat. & silphium non accipiat, neq; allium, neque carnem porcinam. Neque mugilem, nec recentẽ, nec salsum, neque anguillam. Neq; olus vllum coctum sine aceto. Ex troximis autem, hoc est his quæ cruda eduntur, raphanide vtatur & apio, in aceto tinctis. & polentam vino subactam edat, & vinum meracum sorbeat. Si verò velit, etiam panem in vinum interat, ac calidum edat. Dentur etiam pisces, scorpius, draco, cuculus, gobio, callionymus. Hos coctos E & frigidos dato. Dato etiam quæ splenem attenuare possunt singulis diebus, asphodeli semen, aut visci folia, aut fœnum Græcum, aut viticis semẽ, aut rutam, aut mentæ radicem. ex his quodcunque volueris tritum in vino austero dato ieiuno. Si verò adeò validus fuerit, per triginta dies ad ligna secanda cogito. & summis humeris luctetur. & interdiu deambulet. & vespere dormiat. Mane verò surgat, & quæ relata sunt edat. Si verò ab his non melius habeat, splenem fungis vrito, decem magnis crustis inustis, quum maximus fuerit splen, & maximè eleuatus. Si enim successerit vstio facta velut oportet, sanum facies, verùm non breui. Opus enim habet morbus curatione. Grauis est enim & diuturnus, si non F fuerit statim curatus. Alius splenis morbus fit quidem ab ijsdem à quibus & prior, patitur igitur æger ab hoc morbo hæc. Venter inflatur, postea verò etiam splen intumescit, & durus est, & dolores acuti in splenem incidunt. Color autem mutatur, & conspicitur niger, pallibus, malicorij speciem referens, & ex aure male olet, & gingiuæ malè olent, & à dentibus discedunt. & ex tibijs vlcera erumpunt, velut pustulæ nocturnæ. Membra verò attenuantur. & stercus non secedit. Hũc quum sic habuerit, ijsdem pharmaticis & edulijs, & potibus, & laboribus, atque alijs omnibus curato. & vbi stercus secedere noluerit, clysterem adhibeto, ex mellis hemina dimidia, & nitri Aegyptij magnitudine tali ouilli. Hæc trita in quatuor heminis aquæ de betis coctis diluito, & per clysterem

Saperda.

Quæ lienẽ extenuent.

Lienis secundus morbus.

Curatio.

A sterem infundito. Si verò morbus ab his non sedetur, splenē ipsius vrito velut prioris, & si vstio successerit, sanū efficies.

Alius splenis morbus fit, in anno, veris maximè tempore, verùm à sanguine. Quum enim repletus fuerit splen sanguine, erumpit in ventrem, & dolores acuti in splenem incidūt, & in mammam, & in clauiculam, & in humerum, & sub scapulam. Color autem corporis est plumbiformis, & parua vlcuscula velut lancinata in tibijs exurgunt, ex quibus vlcera magna fiunt, & quæ primùm infrà secedunt, sanguinolenta sunt, & æruginosa. & venter durus subit, & splen velut lapis est, hic morbus magis lethalis est quàm priores, & ex ipso pauci effugiunt. hunc quum sic habuerit, ijsdem purgato qui B bus et priorem, veruntamen pharmacum sursum purgans ne dederis. Deorsum verò granum cnidium exhibeto. Et postera die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle affuso. Si verò hoc non adsit, bubuli aut caprini cocti duos cōgios præbeto, ita vt alternatim mel in poculū ammisceatur et vicissim bibantur. Ad vesperam autem post purgationem eadem quæ priori dato. Et si visum fuerit ab interna cubiti sinistri vena sanguinem detrahito. Reliquis autem diebus quotidie ieiuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia muriæ parte ammixta. Cibis verò et potibus, et alijs omnibus ijsdem curato, quibus et priorem. Abstineat autem à venere, et ebrietate, hic velut prior. Et si videatur etiam vrito, quū crassissimus et maximus splen factus fuerit. et si opportunè C vsseris ac successerit, sanum facies. Si verò ab hac curatione sanus nō fiat, tēpore corruptus moritur. Est enim morbus valde grauis. Alius splenis morbus. Accidit & hic morbus vere maximè, quū splen pituitā assumpserit in seipsum, & statim magnus factus fuerit ac durus, & deinde rursus, sedatur. Et quum quidem eleuatus fuerit, dolores incidunt acuti. Quum verò mollis fuerit, doloris exors est. Et vbi diuturnus factus fuerit morbus, obscurior esse videtur. & insurgit, & citò sedatur. Hic quum sic habuerit, in principio morbi cibos admittere non potest, & citò attenuatur: & corpus impotentiam multam habet. Morbus autem si non statim curatus fuerit, aut sua sponte quieuerit, interpositis quinque aut sex mensibus, rursus insurgit. Intermittit autem maximè per hyemem. hunc si in principio acceperis, decem cru-

Lienis tertius morbus

Medela.

Lienis quartus morbus

stas

ſtas in ſplenem vrito,& ſtatim ſanũ facies.Si verò non vſſeris,iiſdem pharmacis curato,quibus & priores. Et aliis item iiſdem,& potibus,ac laboribus. Sic enim celerrimè ſanũ feceris,huius autem color fit exalbidus,ſubpallidus, & ſqualidus. D

Lienis quintus morbus

Alius ſplenis morbus. Fit autumno maximè ab atra bile.Fit autem ab olerum multorum quę cruda eduntur eſu, & ab aquæ potu. Patitur itaq; æger hæc.Quũ morbus corripuerit,ſplenem vehementer dolet , & rigor & febris apprehendit , & inedia ipſum habet,ac cibos auerſatur , & corpus citò concidit.Splen autem,magnus quidem non valde fit,verùm durus, & ad viſcera allabitur , & adhærens ſugit.

Medela.

Hunc quum ſic habuerit,iiſdem pharmacis & eduliis ac laboribus quibus priores curato.Et ſi ſe tibi exhibuerit,vrito ipſum eo modo quo etiam alios.Hic morbus in pleriſque ſi ſtatim curatus fuerit,breui decedit. E

Regius morbus primus

Quatuor morbi regii, primus quidem æſtate maximè corripit,bile commota.Cõſiſtit igitur a bilis ſub cute, & in capite, quare ſtatim corpus in alium colorem mutat,& fit pallidum, velut malicorium. Et oculi pallidi fiũt.& in capite ſub pilis velut cortex ſubeſt.& rigor ac febris corripit,& pallidam vrinã mingit, & craſſum ſubpallidum in ipſa ſubſidet.& manè quàm diu ieiunus fuerit, ad cor & viſcera exugitur.& ſi quis ipſum alloquatur aut interroget,ægrè fert,& anxius fit,& non ſuſtinet audire.Stercus autem excretum cum pallore albicat, & malè olet. Hic quum ita habuerit , maximè moritur in quatuordecim diebus.Si verò has effugiat,ſanatur.

Medela.

Curare autẽ oportet ipſum ſic.Quum febris remiſerit,multa calida lauato,& aquã mulſam bibendam dato.Et ſorbitionibus vtatur, ptiſanæ ſucco, melle affuſo. Mel autem non ſimul coquito , donec præterierint quatuordecim dies. Hi enim iudicant an lethalis ſit morbus,aut non.poſtea verò bis in die lauato, & nutrito primùm modicis quæcunque maximè admiſerit. poſtea tamen plura dato. Vinum bibat album plurimum per diem. & ſi progreſſu temporis videatur tibi pallidus eſſe & debilis, vomitum à cibis facere iubeto , velut in ſuperioribus morbis habetur.Et ſi quidem ab his morbis quieſcat , ſatis eſt : Sin minus,veratrum bibendum dato. Poſt talem autem purgationem,ad veſperam edat mazam mollem,aut panis medullam.Obſonium verò edat,pullum gallinaceum percoctum, F

probè

A probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & vua passa alba. Vinum autẽ bibat album, austerum, vetustissimum. Aluum verò infra subpurgato, posterā die succo cicerum alborũ, melle affuso, vtatur, & duas heminas eiusmodi succi ebibat. Tertia verò die initio facto, singulis diebus hāc aquam bibat, ex his rebus coctam fœniculi radices tenues ea copia quanta tribus digitis comprehendi potest, in duos aquæ congios mittito, ac coquito vsque ad dimidias. Et cicerum alborum chœnicen, in duobus aquæ congijs ad dimidias item coquito, & quod superest excolatum sub dio per integram noctem exponito, & ambo hæc decocta misceto. Cum hac aqua & vinum temperatum bibat, & ipsam aquam B solam si velit, quàm plurimam bibat: & aliā aquam non bibat. Si verò hanc potionem non admiserit, aliam sic præparatam dato. Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ congijs coquito, excolato, & sub dio per integrā noctem exponito. postea hāc aquam bibat, siue nudam ipsam voluerit, siue cum vino mixtam. Bibat autem nō aceruatim multam, sed pro vna vice dimidiam heminam, vt ne alui profluuium ipsi succedat, & modico tempore interposito rursus bibat. Commoda autem sunt & hæc in potu data ieiuno singulis diebus, trita & in vini veteris albi hemina diluta, apij semẽ, cucumeris semen, fœniculi semen, cuminum Aethiopicum, adiantum, coriandrum herba, vuæ passæ albæ. His & illis in potu acceptis vtilitatem percipies, et celerrimè sanus fiet.

C Alius morbus regius siue arcuatus. Hic corripit tempore hyemis, et ex ebrietate et rigore. Incipit autem primum rigor inuadere, postea etiam febris detinet. Et humor qui est in corpore, congelatur in cute. Quòd autem sic habeat, ex his ostenditur. Liuidum est ipsius corpus et subdurum. Et venæ per corpus distentæ sunt pallidæ. maiores autem et crassiores sunt quàm prius. Et aliæ venæ subnigriores distentæ sunt. Et si quis aliquā ipsarum secet, sanguis effluet pallidus, si pallidæ sunt venæ. Si verò nigræ fuerint, niger sanguis effluet. Et vestem interiorẽ corpori adiacentẽ, præ pruritu nō sustinet. Hic promptus est ad iter faciendũ et ambulandum, sed præ debilitate crura labascunt, ac ipsum non sufferunt, et sitit vehementer. Hic morbus non minus priore lethalis est. Procedit autem ad amplius tempus, si non in primis diebus

Secundus.

Quales in hoc morbo venæ.

ſanus fiat. Si verò morbus prolongetur, & ad octauum aut D nonum diem duret, in morbum incidit, & morbus, & dolor magis premit, & exurgere non poteſt. Et plerique in hoc tempore ſtatim pereunt. Huic vbi ſic habuerit, ſi quidem principio morbi acceſſeris, quum iam ſeptem dies præterierint, veratrum bibendum dato. Ventrem verò infrà ſubpurgato per ſuccum, velut priori. Et alia eadem pharmaca dato. Exhibeto & cantharidas, ſine alis & capite, quatuor tritas, & in vini albi hemina dimidia dilutas, modico etiam melle affuſo. Atque has bis aut ter in die bibat. Progrediente verò morbo, balneis & fomentis curato. Edat autem quæcunque admittit. Vinum bibat album, auſterum, & alia eadem aſſumat quæ prior. Hic morbus diuturnus eſt & grauis, ſi non ab E initio probè fuerit curatus.

Medela. quæ. *Cãtharidæ*

Tertius. Morbi cauſa.

Alius morbus regius. Popularis appellatur hic, eo quod omni tempore corripit. Fit autem à repletione maximà ac ebrietate. & poſtquam riguerit, ſtatim ſanè corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi valde ſunt. Et ſub pilos & ſub vngues morbus procedit. Et rigor ac febris debilis tenet. Et debile eſt corpus, & in capite dolor adeſt. Et pallidũ ac craſſum mingit, hic morbus minus lethalis eſt prioribus. & curatus breui ſanatur.

Curatio,

Huic quum ſic habuerit, cubiti venam ſecato, & ſanguinem detrahito. Deinde fomento adhibito, elaterium bibendum dato. Tertia verò die rurſus infra ſubpurgato, cum lacte aſinino. Reliquas verò ſorbitiones, & potus, ac edulia, eadem dato quæ priori. Et caput ipſius frequenter purgato. & de F ſucco bibendum dato. Et multa calida ipſum lauato, ac carnem defricato, & defrictas ſordes in vino albo bibendas dato. & ad alia omnia iiſdem vtatur. & breui ſanus euadet.

Quartus.

Alius morbus regius, fit quidem à pituita, hyeme autem maximè corripit. & color ipſius ægri eſt albus, & pectora ipſius pituita plena fiunt, & ſpuit ſaliuam: & quum exſcreat, ſingultus ipſi oboritur. Et album lotium ac craſſum mingit & in vrina ſubſidet, velut farina. Hic morbus non eſt lethalis, & breui ſanatur.

Medela,

Huic quum ſic habuerit, cnidium granum bibendum dato. Et poſt purgationem, ſucci ptiſanæ quatuor heminas, melle affuſo, exſorbendas dato. Superiorem verò ventrem vomitu inducto, velut in prioribus purgato. Sic enim facilimè pituitam à pulmone & arterijs abduxer

duxer

A duxeris. Sed & gargarismum ipsi frequenter præparato. Hic aliquando etiam febrit debili febre, & horror tenuis succedit. De cætero verò ijsdem quibus priores curato, & pharmacis, & fomentis, & balneis, & edulijs, & potibus, & sorbitionibus. Sic enim maximè sanum facies. Morbus Typhos vocatus. Typhos quidem appellatur hic morbus, hoc est stupor attonitus, corripit autem tempore æstatis, quum canis sydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipsum febres fortes tenent, & calor acutus, & grauitate debilitas, & crurum ac manuum impotentia: maximè enim inutilia ipsi fiunt hęc membra, & venter turbatur, & quæ secedunt grauè olent. Et tormen forte succedit. Sed & hæc *Typhos.*

B patitur, si quis ipsum erigere velit, erigi nõ potest, neq; oculis videre potest præ calore. Et si quis ipsum interrogat, præ dolore respondere non potest. Quum autem moriturus est, acutius videt, & loquitur confidenter, & bibere ac edere cupit, & si quis det quòd edat, breui etiam animam emittit, si non euomuerit. Huic morbus hic iudicatur in septem, aut quatuordecim diebus. Multi verò perueniũt etiam ad viginti quatuor. Si igitur hos trãsierit, sanus erit. Nam in his diebus iudicatur, an lethalis sit morbus, aut non. Hunc quum ita habuerit, sic curato. In primis quidem diebus à balneo abstineat. Vngatur autem vino & oleo tepido, in lecto, & à cibis abstineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, austerum, si ipsi conducat: Sin *Medela.*

C minùs, album, aquosum, austerum. Si verò sitis fortis premat propter calorem, potu aceruatim dato, euomere iubeto, bis aut ter hoc repetito. Et quum calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte se maximè ardere dixerit. Si verò horrorem habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic quum doluerit, ab huiusmodi maximè dolore periclitatur, ne repente animam relinquat. Verùm exhibere oportet ipsi doloris caussa festinanter, eadem pharmaca quæ ei qui à pleuritide tenetur. Quum autem exsurrexerit, cibo & potu, & balneis quàm celerrimè refocillato. Morbus enim est difficilis, & pauci effugiunt. Alius typhos. Corripit quidem hic morbus omni tempore, fit autem propter corporis humiditatẽ, quum cibos humidos, & potum multum, carnes combibunt, & fluidæ fiunt, ab his maximè fit morbus. *Quî æstus leniatur.* *Typhos alter.*

Incipit igitur febris, tertiana aut quartana, in principio fiẽs. D
Et dolor fortis in capite consistit, Aliquãdo etiam in corpore intermittens. Et vomit saliuam, & frequenter eructat, & oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pedes descendit. Quandoq; verò etiam totum corpus intumescit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit, & venter turbatus est, & oculis fortiter tuetur, & saliuam multam & spumosam expuit, & in faucibus detineri videtur, & exasperat ipsas. Sæpe verò etiã inflammantur fauces. Hic vbi sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ ceruicis spiratio fortis inciderit, quandoque derepente præ dolore animam emittit, in septem diebus, aut quatuordecim. Multi verò vsque ad viginti quatuor dies durant. Sæpe verò etiam E
derepente morbus remittit, & æger sanus esse sibi videtur. Verùm obseruare oportet donec quatuor & viginti dies prę-

Medela.

Potio quæ.

terierint. Si enim has effugerit, non ita valde moritur. Huic quum ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare oportet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinum verò dandum est nigrum, paulatim, prout voluerit temperatum. Cibi autem ne exhibeantur priusquàm hi dies præterierint. Polypi verò in vino cocti edendi dentur, & iusculum sorbendum. Et raphanidas multas edat, & nasturtij semen torrefactum, molitũ ac cribratũ, vino nigro acerbo affuso bibat. Et polenta tenuis modica manè bibẽda detur. A balneo autem abstineat, donec hi dies præterierint. Vino verò & oleo tepefactis in lecto illinatur, & extergatur. Et fructus pæoniæ F
grana decem in vino nigro cocta bibenda dato, & rapi probè percocti succum sorbeat, caseo insulso conditum, & papauere, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si verò etiam pharmacum bibendum dare volueris, cnidium granum dato. Et post purgationem, farinæ coctæ & pinguis duas heminas exsorbendas dato. Vinum autem bibat idem. Et ex pharmacis & sorbitionibus ac potibus quicquid dederis profuerit, siue singulatim, siue plura simul exhibueris. Atq; sic celerrimè sanum feceris. Morbus autẽ est grauis, & pauci effugiunt.

Typhos tertius.

Alius typhos, hic quidem propter hoc fit. Quum bilis putrefacta ammixta fuerit sanguini, per venas & articulos, quum sanguis steterit, consistit quidẽ maximè in articulis. Incumbit autem quandoq; etiã in reliquum totum corpus,

A pus & dolores acutos exhibet.& multi ex huiusmodi morbo claudi fiunt, quum bilis in articulis conclusa in tofum callescit. Dolor autem intermittens, corripit per tres & quatuor dies. Hunc vbi sic habuerit, hoc modo curato. Dolore in corpore præualente, tepefactoria facere & adhibere oportet, oleo priùs illito. Quum autem remiserit, veratrum ipsi dato, toti corpori anteà fomento adhibito. Postera die serum caprinum coctum bibendũ dato, duorum cõgiorum mensura, ita vt in alterum cõgium mel affundas, & in alterum sal adijcias, deinde poculis vicissim permutatis bibat, donec totũ ebiberit. Ad vesperam verò post purgationem, lenticulæ heminam sorbeat.& betarum pinguium heminam, polẽta in- *Medela.* *Potio quæ.*

B spersa ebibat. Et pulli gallinacei carnẽ, aut columbæ, aut turturis, aut ouiculæ, aut suis pinguem edat. Veratrum autem per sextum diem dato.& si alicubi in articulis tumor fiat, & discessus fieri nolit, cucurbita affixa sanguinem detrahito, punctura per acum triangularem facta in genua, si in genibus tumor fuerit. Verùm nullum ex alijs articulis perpunxeris. Interpositis autem diebus cibum accipiat, panem maximè assatum. Mazam verò maximè oleo & melle subactam. Obsonia verò habeat, maximè quidem assatas carnes volucrium, non salsas: Sin minus, etiam coctas, conditas, verùm sine caseo, & sesamo, & sale. Piscibus autem vtatur carnosissimis, assatis eodem modo velut carnes: & coctis origano conspersis, ac oleo ipsis affuso. Vinum autem bibat album, si con

C ducat: aut si hoc nõ commodet, nigrum. & in deambulationibus se exerceat per diem, & post cœnam, & mane. Serũ autem & lac pro tempore semper bibat. Si verò tibi visum fuerit, etiam asininum lac decoctum dato. Et si sanus fiat, in custodia ipsum esse oportet, vt ne à frigore & æstu lædatur.& cibis non valde expleatur. Periculum est enim ne morbus reuertatur. hic itaque morbus si sic curetur, in sex mensibus sanatur. In tot enim mensium spatio iudicatur an mortalis sit, aut non, etiamsi statim curetur. Nam morbus est grauis, & plerisque commoritur. Alius typhos. Fit quidem hic morbus in tempore pomorum, quum quis se fructibus mollis corticis, & foris nõ lignosi, omnis generis repleuerit. Plerisque verò etiam ab his factus est talis morbus, vbi videlicet placentarum, & liborum sesaminorũ, & aliorũ dulciariorum ex *Typhos quartus.* *Morbi huius caussa.*

melle paratorum, esu se insatiabiliter expleuerũt. Mel enim D coctum æstuosum est, et ventri adhæret: posteà quũ concoctũ fuerit in ventre, efferuescit: & venter derepente attollitur, & ardet ac dirumpi videtur. Deinde repente ventris profluuiũ succedit. et quum semel secedere inceperit, per multos dies purgatur. & multi post hanc purgationem sani fiunt. Quum *Medela.* igitur sua sponte purgari cessauerit, lenticum succi tres semi congios ipsum ebibere cogito, sale adiecto. post purgationẽ verò succi, ad vesperam, lenticulæ frigidæ non salsæ heminã sorbeat: Multum autem silphij in ipsam deradat: & betę pinguis non conditæ heminam, polenta inspersa. Vinum autem bibat nigrum, austerum, paulatim. Reliquo verò tẽpore eadem faciat. Et cibos accipiat panem exassatum, & Mazam E oleo & melle quàm maximè subactã. Primis autem diebus farinam edat coctam frigefactam, melle affuso. Vinũ autem bibat nigrum, acerbum, & donec quieuerit morbus hæc assumat. At qui ex fructibus morbo arreptus est, flatum sentit, & tormen, et dolorem: et cibi secedere non volunt, et venter ipsius magnus ac durus est, & rigor ac febris habet. huic si quidẽ sponte turbatus fuerit venter, in viginti diebus vt minimũ purgatur. Et quũ purgari cessauerit, sanus statim erit. Si verò non fuerit purgatus, purgato ipsum hippophais succo, aut cnidio grano. Ad vesperam autem eadem exhibeto, quæ ei qui sponte purgatur. Postera die si febris habuerit, quietem habeat. Et de eodem vino in aqua frigidissima ipsi bibendum dato. Si verò febris nõ habuerit, victu vtatur non F humido, sed fortiore. Et deambulet coniectura iuxta cibos facta. Ab hoc morbo multis iam aqua intercus facta est. Et si tibi clysterem adhibere visum fuerit, eadem quæ etiam hydropico per clysterem infundito. Si verò volueris, hæc infundere potes. In aquæ mulsæ hemina, herbã thapsiæ coquito, & sic infundito. hic hoc modo curatus celerrimè sanus erit.

Typhos quintus. Alius typhos. Fit hic morbus quũ humor qui est in corpore, putrefactus fuerit, et magis quàm opportunum est resiccatus. Fit igitur æger hoc morbo correptus, specie limpidus ac humectus, subpallidus, pellucidus, & vesicæ vrinæ similis, verùm non intumescit, sed tenuis et aridus est, ac debilis. Attenuantur autem in corpore maximè clauiculæ, & facie fortiter gracilescit, & oculi valde sunt excauati. & hæc quidem

à morbo

A à morbo patitur. Color autem corporis niger est, causa verò hęc est. Quum bilis atra in venas, & ad cutẽ subierit, & postea calor successerit, necesse est à calore venas comburi ac reficcari, Quare sanguis è venis excedit. hęc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gracilis. & oculis raro nictat, & muscas à stragulis venatur. Et grauitas ciborũ maior est quàm quũ sanus esset. & lucernæ extinctæ odore delectatur, & frequenter semen per somnum effundit. Sæpe verò etiam inter eundum genitura ipsi exit. huic quum sic habuerit, ventrem nigro veratro purgato, supernũ videlicet: infernũ verò scammoniæ succo. Post purgationem verò eadem quæ & alijs dato. & serum ac lac bubulum, aut caprinum pro tempore exhibeto. dato & lac asininum decoctum, ad purgationem. Hic ita curatus in duob⁹ maximè annis sanus fit. Cibos autẽ quos vult assumat, & quàm maximè nutriatur, & deambulet cõiectura ad cibos facta. hic morbus corripit maiorẽ viginti annis. Vbi verò corripuit, si non à principio morbi qs curatus fuerit, nõ desinit, nisi viginti anni præterierint, sed adhæret. postea ab aliquibus dum curantur decedit. Morbus autẽ grauis est. Voluuli porrò vocantur hi morbi. fiunt autẽ maximè ab his. Si hyemis tempore quis calido & humido victu vtitur, & non deambulationibus se exerceat, respectu ad cibos facto. Verũ repletus semper dormit. & deinde lõgũ iter perficere cogatur, frigore sæuiẽte. Deinde riguerit sub ossa. hæc igitur patitur. Flatus in toto corpore oboritur. et color

Medela.

B

Voluuli.

C ipsius fit plumbiformis, et riget semper, vt etiã calida ipsi affusa, calida esse nõ videatur. Corpus autẽ ipsius dum lauatur, à calida desquamatur, maximè scrotũ, et si digito corpus cõpresseris, impresionem facies, et notæ tibi apparebũt, velut in farina aqua subacta. Maximè autem in potibus impresionem perfert. Crura verò ipsius grauia sunt. et si obambulet, tremit, et si ad accliuem locum iter faciat, vehementer anhelat, et vlnæ dependere videntur, et sitis vrget noctu, cibi verò crudi secedũt quoscũq; ingesit. Huic quum sic habuerit. fomento prius adhibito, cneorum bibẽdum dato, aut hippophais succum, aut cnidiũ granum. post purgationẽ verò, eadem dato quæ prioribus. Postera die lactis asinini cocti congium dato bis ebibendũ, sale adiecto. Ad vesperã cœnet panem. Obsonium autẽ habeat, ouiculæ carnes coctas, et poly-

Curatio.

pos coctos in vino nigro,& iusculum sorbeat.& lenticulã ha- D beat sic præparatam:heminã lentis coctam probè terito,deinde farinã ammisceto,& silphium derasum addito,et salem adijcito,& acetum affundito,& alliũ ad hæc simul coquito, & affusa aqua bis aut ter ferueacito, & cum tudicula vndiquaq; expassa brachia habẽte,simul ipsa agitato: deinde ablata frigefacito.Sit autẽ nõ valde crassa,& odoris gratia etiã pulegiũ vt simul coquatur,adijciatur. Intermedijs verò diebus vomitus faciat per sextũ diẽ. Verùm aliàs atq; aliàs ante vomitum,& pharmaci potum,fomentum adhibere oportet. Et per tertiam diem lauetur,si cõducat:Sin minus, vngatur. Et deambulet si ita potens fuerit,coniectura ad cibos facta. & sambuci,ac conyzæ semper teneræ,folia cocta edenda da- E to.Sic enim curatus,facilimè deget, & morbus annum desinet.Multis verò iam sanis factis,post duos annos morbus reuersus est.Sed si hoc contingat,eodem modo curetur.Si verò tertium reuertatur,tumor quidem non succedit.Tenuis autẽ fit & gracilis,incipitq; à facie attenuari, & colore exalbescit magis q̃ prius.huic quãdoq; aqua intercus fit in vẽtre.Si igitur facta fuerit,secare ipsum non oportet,moritur enim,sed ijsdem curare quibus eum qui à splene aqua inter cutẽ laboret.hunc maximè in principio curare velis,& sic cito sanũ facies,Opus autẽ habet morbus multa curatione.Est enim grauis. Alius voluulus arcuatus. Hic maximè æstatis tempore in palustribus regionibus corripit.Magis autẽ ab aquę potu. Multi verò iã à tali morbo correpti sunt, ex volutatione ad F solem capitis dolore affecti.Verùm similia prioribus patiuntur,excepto colore.Nam pallidus fit æger, velut malicoriũ. Et oculi aliquãdo morbo arcuato implentur. hunc vbi sic habuerit,ijsdem curare oportet quibus priorem. Danda etiã in potu aqua à cicere albo cocta, & cum vino eadem permixta danda est. Et caput eius tetragono medicamento purgetur. hic minus q̃ prior lethalis est, & vocatur voluulus arcuatus. Voluulus hæmatites.Reliqua quidẽ eadẽ patitur cum prioribus.Incipit autem morbus autumno fieri.Hæc verò in morbo accedunt.Ex ore male olet à dentibus, & gingiuæ discedunt,& à naribus sanguis fluit. Aliquãdo etiam ex cruribus vlcera pullulant,& alia sanescunt,alia emergunt.Et color niger fit,& cutis tenuis.Est autem ad deambulandum ac laborandum

Malum hoc redit.

Voluulus secundus.

Curatio.

Voluulus hæmatites.

A randum promptus. Hũc vbi sic habuerit, ijsdẽ curato quibus priores, & hæc per clysterẽ infundito. Cucumeris syluestris folia quinq; terito, & mellis dimidium heminæ ammisceto, itemq; olei heminã dimidiam, & salis quantũ vna manu cõprehẽdere potes. & succi betarum heminas quatuor. Ad subpurgationem verò lactis asinini cocti heminas octo exhibeto, melle affuso. Bibat etiã bubulũ lac pro tempore, per quadraginta dies. Bibat item mane bubuli lactis duas heminas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per intermedios dies. Hic morbus multa medela opus habet. Sin minus, nõ exit, sed cũ homine moritur. Vocatur autẽ voluulus hæmatites. Morbi crassi appellati. Ex crassis appellatis morbis, hi maximè fiũt. *Medela.*

Morbi crassi.

B Quũ pituita & bilis mixta fuerint in corpore, fluunt in ventrẽ, & quũ cõgregata fuerint in vẽtre, attolluntur, & sursum ac deorsum discurrũt, velut vnda. Et rigor ac febris corripit. Et dolor in capite consistit, & quũ dolor circa viscera cõstiterit, suffocationẽ inducit. Aliquando verò vomit pituitã acistam, quãdoq; etiã salsam & postquã euomuit, os amarũ ipsi esse videtur. In lateribus autem rubores detinentur. Nã quũ pituita in ventre sit, sanguis à caliditate cõgregatus in latere allapsus est, & rubores in lateribus excitat. Et calor maximè latera occupat, ac costas. Et dorsum ipsius incuruũ fit. Et quũ maximè doleat, corporis contactũ non sustinet. Nam velut ex vlcere dolet. Et carnes præ dolore vibrant, & testes cõtrahuntur. & in sedem, & in vesicam calor quidã ac dolor

C irruit, Et mingit crassum velut in aqua inter cutem. Et ex capite defluunt capilli, & pedes semper frigidi sunt. & dolor premit maximè latera, & dorsum, & collum, & ad cutẽ aliquid ipsi proserpere videtur. Morbus verò quandoq; vrget, quandoq; remittit. In progressu autẽ magis assidue premit, & cutis capitis crassa ac rubicunda est. Hic vsq; ad sex annos talia pati perseuerat. Postea & sudor multus diffunditur, & male olet. Sæpe verò etiam per somnum semen effundit. Quod verò per coitum emittit, subcruentũ ac subliuidum prodit. Hic morbus fit propter calorem solis, & aquæ potũ. proinde hũc quum sic habuerit, cneoro aut hippophaë, aut cnidio grano dato, subpurgato. dato etiã lactis asinini cocti heminas octo bibendas, melle affuso. postera die post purgationem, eadem quæ alijs exhibeto. Primis autem diebus ex ijsdẽ nutriatur. *Medela.*

ex quibus etiam is qui ab aqua inter cutem correptus est, & D deambulationibus se exerceat, si ita potẽs fuerit. Si verò præ febribus impotẽs fuerit, & cibos edere nõ poterit, lenticulæ sorbitione vtatur. potu verò vino nigro quãmaximè austero. Hic morbus maximè corripit autumno, & tempore fructuũ pomorum. hic si quidem curatus fuerit in sex annis, satis est: Sin minus, adhæret vsq; ad decem annos. Cum multis verò simul morit̃, si non statim curatus fuerit. Alius crassus morbus. Tales crassi morbi à bile fiunt, quum bilis in hepar influxerit, & in capite cõstiterit. hęc igitur æger patitur. hepar intumescit, & præ tumore ad septũ transuersum expanditur. & dolor statim in caput irruit, maximè verò in tẽpora. & auribus non acutè audit. Sæpe verò etiam oculis non videt, & E horror ac febris corripit. Atq; hæc quidem in principio morbi ipsi fiunt, intermittentia quãdoq; valde, quandoq; minus. Quanto autẽ magis morbus progressus fuerit, tãto amplior dolor in corpore existit, & pupillæ oculorũ disperguntur ac hebetantur, & si digitũ oculis admoueris, nõ sentit, eo quòd non videt. Quòd autẽ nõ videt ex hoc cognoueris, quòd admoto digito non nictat, & floccos de stragulis tollit, si quos viderit, pediculos ipsos esse putans: & quum hepar magis ad septũ transuersum expassum fuerit, delirat. & ob oculos ipsi obuersari vident̃ reptilia, & omnis generis peregrinę ferę, & milites armati pugnãtes. & ipse sibi inter ipsos pugnare videtur, & talia loquit̃ velut q̃ videat pugnas & bella geri, & inuadit, & minat̃, si q̃s ipsum exire vetet, & si surrexerit, crura F eleuare non potest, sed cõcidit, & pedes ipsius frigidi sunt. Et quum dormit, exilit à somno, & timet quũ insomnia viderit horrẽda. Cognoscimus autẽ hoc, quòd ab insomnijs exilit ac timet, postq̃ resipiscit. Nã insomnia denarrat, & ea quæ corpore fecit, & quæ lingua loquutus est. Atq; hæc quidẽ sic patitur. Quandoq; verò etiam per totã diem ac noctẽ voce priuatus iacet respirans spiritum multũ aceruatum. Quum autẽ delirare cessauit, statim euestigio resipiscit, & si quis ipsum interroget, rectè respondet, & cognoscit ac intelligit omnia quæ dicuntur. deinde rursus post modicũ tẽpus, in ijsdẽ afflictionibus iacet. hic morbus accidit maximè in peregrinatione. Et si quis alicubi per desertam viam iter faciat, & timor ipsum ex spectro corripiat. Fit etiã aliter. huic quũ sic habuerit,

Morbus crassus secundus.

Medela.

A rit, veratri nigri obolorũ quinq; põdus, in vino dulci bibendum dato. Aut hæc per clysterem infundito. Nitri Aegyptij magnitudinẽ tali ouilli terito, & mellis optimi cocti dimidiã heminam, & olei dimidiã heminã, in mortario ammisceto, & aquæ à betis coctis heminas quatuor per noctẽ sub dio expositas addito: aut si volueris, pro beta lac asininũ coctum ammisceto. & hæc mixta per clysterẽ immittito, siue febris habeat, siue nõ. Sorbitionibus aũt vtatur, ptisana cocta, melle affuso. Bibat etiã mel & aquã & acetũ, simul permixta, donec iudicatus fuerit morbus. Iudicatur autem in quatuordecim diebus ad summũ, siue lathalis est, siue non. Multis autẽ iam huiusmodi morbi sedatus, rursus redijt. Si igitur redierit, pe-
B riculum est ne ęger pereat. Iudicatur autẽ morbus in septem diebus, an lethalis sit, aut non. Si verò has effugerit, nõ valde moritur, sed morbus in plerisq; curatus decedit. Quum autẽ desiuerit morbus, diæta bona vtatur, quiete ingerẽs quæ venter suscipiat, & non cõburantur, neq; ventris profluuiũ succedat. Ambo enim hæc periculosa esse videtur. Lauetur autẽ quotidie, & deambulet post cibos modicè. Veste verò induatur leui ac molli. & pro tempore anni lac & serum bibat, per quinque ac quadraginta dies. Hæc si fecerit, celerrimè sanus erit. Morbus aũt grauis est, & multa cura opus habet. Alius morbus crassus. Fit à pituita putrefacta. Quòd aũt putrida est vnde fit, ex hoc manifestũ est. Eructat ab hac quod odorẽ habet, velut si quis raphanides edisset. Incipit autẽ fieri talis morbus à cruribus, deinde ab his ascendit ad ventrẽ. Et quũ
C in ventre constiterit, rursus decurrit ad viscera. Et quũ in his cõstiterit, fugit & vomitũ facit, pituitam acidã subputridam educens, & vbi euomuit, non habet seipsum neq; sibi cõstat æger. Deinde angustia fit circa viscera. Quandoq; etiã in caput derepente dolor incũbit acutus. Et auribus acute audire non potest, neq; oculis videre, præ grauitate. & sudor multis diffundit male olẽs, & maximè quũ dolor habuerit, & morbũ leuat. Color aũt ipsius arcuatus apparet. hic morbus priore paulò minùs lethalis est. Huic quũ ita habuerit, vẽtrẽ purgato, deorsum quidẽ, per hippophaes. sursum autẽ, per veratrũ. & caput tetragono purgato. & quũ à veratro purgatus fuerit, postera die lacte asinino cocto subpurgato. Tertia deinde caprino cocto. & similiter quarta ac quinta. Reliquis verò viginti

Tertius crassus morbus unde.

Medela.

viginti diebus,lac bubulum crudum, aut etiam caprinũ da- D
to,tertia aquæ mulsę parte ammixta.Bibat autem lactis con
gium. Post purgationem verò deorsum versus,eadem phar-
maca exhibeantur,quæ hydopricis. Reliquo tempore quum
lac bibit, cœnet panem exassatum. Obsonium autẽ habeat,
ex piscibus scorpium,aut callionymum,aut cuculũ,aut squa-
tinæ frustum cum condimentis coctum.ex carnibus,ouillas,
aut gallinacei pulli coctas. Vinum bibat album,si conducat:
Sin minus,nigrum austerum.deinde post cibum deambulet,
vt ne frigeat.Si quidem igitur cõducant,cibos huic dato qui
dicti sunt. Si verò non conducunt, sorbitiones dato ptisanæ
aut milij. In hoc morbo si æger triginta dies trãsgressus fue
rit,sanus fit.hi enim iudicant an lethalis sit,aut nõ. Est autẽ E
morbus grauis. Alius morbus crassus. Fit hic morbus à
pituita alba.Cõgregatur autem in ventre,quum febres diu-
turnæ corpus occuparint,Initium hic morbus à facie sumit,
& intumescit facies. deinde descendit in ventrem, & vbi in
ipso constiterit,ventrem magnum attollit, & corpus velut à
labore lassatur,& in ventre grauitas inest, & dolor fortis,&
pedes tument,& si pluuia in terram effundatur,pulueris odo
rem non sustinet.Si verò in pluuia steterit,& terram odoret,
derepente cadit.Hic morbus interquiescens, longiore tem-
pore quàm prior occupat,& tardius decedit. Curare verò ip-
sum oportet ijsdem quibus hypropicum,fomentis videlicet
& pharmacis,& edulijs ac laborib. Hic morbus per sex an-
nos maximè obtinet. Deinde decedit temporis progressu,si F
probè curetur,etiamsi non in principio fuerit curatus.Est au
tem morbus difficilis,& multa cura opus habet. Coxendi-
cum morbus ex his maximè caussis fit plerisque.Si quis diu-
tius in sole versetur, & coxendices fuerint calefacti, & hu-
mor qui est in articulis,à calore fuerit resiccatus. Quòd autẽ
id quod resiccatur, condensatur, ac constringitur, hoc mihi
signum est.Aeger enim articulos vertere aut mouere nõ po-
test,præ dolore qui est in ipsis,& eo quòd verticula sunt com
pacta.Dolet autem maximè lumbos,& verticula ex obliquo
iuxta coxendices,& genua. cõsistit autem dolor multò tem-
pore in inguinibus simulque coxendicibus,acutus & æstuo-
sus,& si quis ipsum erigat,aut transmoueat, præ dolore eiu-
lat quàm maximè potest. Aliquando etiam conuulsio succe-
dit,

Quintus crassus morbus unde.

Curatio quæ.

Coxendicis dolor.

A dit,& rigor ac febris,fit autem & à bile, & pituita, fit item à sanguine,dolor cõsimilis velut ab omnibus morbis,& rigor ac febris aliquãdo corripit debilis. Cæterùm eum qui à sole hoc morbo correptus est, sic curare oportet. Corpus ipsius fomento humectetur,& cibi ac potus,& alia quæ exhibẽtur, tepida ac humida præbeantur. Atque hæc omnia cocta, cibo vtatur maza molli,vino dulci nõ subacta. Vinũ bibat album, aquosum, & corpore quietem habeat, & quamuis impotens fuerit vt exsurgat, tamen modicè singulis diebus deambulet,& ne frigeat,& non multa aqua lauetur,& quum tibi bene habere visus fuerit,& corpore humidus esse, leni fomento vehemẽter foueto. Magis enim remittit,& condensationem ex articulis humectat ac relaxat. Deinde postera die cnidium granum bibendum dato. Si verò non profuerit,hæc per clysterẽ infundito,cumini heminã dimidiã terito,& colocynthidem integrã paruam ac rotundam in mortario tundito ac cribrato, & nitri rubri Aegyptij minæ quadrantem torreto, ac terito. Atque hæc in ollam conijcito, & olei heminam,mellis heminã dimidiam, vini albi heminã, & succi betæ quantũ videbitur affundito, & donec bonam crassitudinem habere visa fuerint coquito. Deinde per linteum excolato,& si mel non simul coquere velis, mellis Attici heminam ipsis ammisceto. Si verò Atticum nõ habeas, optimi aliàs cocti heminã in mortario ammisceto. Si verò crassius fuerit hoc infusum,de eodem vino affundito, iustæ crassitudinis respectu habito,& per clysterem infundito,deinde vsque ad dies tres purgari sinere oportet. Si verò pluribus diebus purgetur,bubuli aut caprini lactis heminas tres ebibendas dato,deinde betas pingues non salsas,condimentis consperſas, edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi facti sunt. Si verò à bile morbus fiat, veratrum deorsum purgãs ipsi bibendum dato,aut scammoniæ succum,post huiusmodi verò purgationem,succi ptisanæ melle affuso,heminas duas exsorbendas dato, postera verò aut tertia die adhibito fomento,lacte asinino cocto subpurgato. Ad vesperã autẽ pinguis betæ heminas duas edat,polenta insperſa. Vinum bibat album,aquosum, dulce, & nunc, & post pharmaci purgationem. Si verò à pituita ægrotet,cnidium granum, aut hippophaes,adhibito priùs fomẽto, bibendum ipsi dato, post purgationem

Medela. (margin, beside "hoc morbo correptus est")

B (margin, beside "nem ex articulis")

C (margin, beside "dinis respectu habito")

Biliosus morbus. (margin)

Pituitosus. (margin)

gationem verò, easdem sorbitiones ac potus exhibeto. Itemque lactis potionem. Intermedijs autem diebus, diæta quàm leuissima vtatur. Et si quidē ab his vtilitatē sentit, bene est: Sin minus, ipsum vrito multis ac profundis crustis inustis, in osseis quidem partibus, per fungos. In carnosis autem, per ferramenta. Si verò à sanguine ægrotarit, fomentū adhibeto, & cucurbitā affigito, & venas in poplitibus secato. Si autem tibi visum fuerit, etiam cnidium granū ipsi bibendum dato. Diæta verò quàm siccissima vtatur. Vinum autem ne bibat. Si verò bibere velit, quàm minimū & aquosissimum dato, & modice deambulare iubeto, aut si potens fuerit, plurimum. Conducit autem & à pituita ægrotanti talia facere. Si verò stare non possit, in lecto ipsum quàm frequentissime circunferre oportet, à quacunque caussa ægrotarit, per omnia similiter, vt ne intus chartilago concrescat. Si verò concreuerit, & articuli conglutinati fuerint, omnino necesse est hominem claudum fieri. Et si clysterē adhibere volueris ei qui à sanguine ægrotat, quo sanguinē ac pituitam à coxendicibus abducas, hæc infundere oportet. Salis pugillo trito, olei heminam, & de ordei decocto duas heminas ammisceto, atque sic infundito. Si enim sic curationem feceris, celerrimè sanum facies. Morbus autē grauis valde est ac diuturnus. Tetani tres. Si ob vulnus tetanus siue distentio fiat, æger hæc patitur. Maxillæ conglutinantur, & rigent, & os aperire non potest, & oculi lachrymantur ac detrahuntur, & dorsum conglutinatum riget, & crura flectere nequit, neque manus, neq; spinam. Quum autem lethalis fuerit, potum & cibos quos priùs accepit, aliquando per nares reddit. Hunc quum sic habuerit, fouere oportet, & pinguiter vnctum, ad ignem nō ita prope calefacere, & tepefactoria illito corpori adhibere. Et absinthiū, aut lauri folia, aut hyoscyami semen, & thus terito, deinde vino albo diluta in ollam nouā infundito, & oleum pari cùm vino mensura affundito, & cùm his calefactis largè calidis corpus ac caput illinito. Posteà super pelliceum indumentum reclinatum, ita vt pars ad quam fuit animalis caro sursum vergat, mollibus ac puris stragulis ac vestimētis cōtegito, quo vehemēter exsudare possit. Aquam verò mulsam tepidam, si quidem hanc bibere poterit, per os exhibeto. Si verò non poterit, per nares infundito. Vinum autem

Sanguineus.

Tetani tres.

Curatio.

D

E

F

A autem album quàm iucundissimum ac plurimum bibēdum dato. Hoc quotidie facere oportet, donec sanus fiat. Est autem morbus grauis,& statim curatione opus habet. Opisthotonos. In distentione retrorsum fiente (opisthotonum vocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, quum tendines qui sunt retrò in ceruice ægrotarit. Aegrotat autē, aut ab angina, aut ab vua, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam à capite febribus succedentibus, conuulsio succedit. Iam verò etiam à vulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore circa dorsum ac pectora, eiulat. Hic conuellitur vehemēter, vt vix detinere possint ipsum præsentes, ne è lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligi- *Opisthotonos.*
B tur, sępe etiam leuius degit. Huic sic habenti eadem exhibere oportet, quæ priori. Morbus autem adhæret ad summum diebus quadraginta. Si verò hos euaserit, sanus fit. Alius tetanus. Hic tetanus minus lethalis est quàm priores. Fit autem ab ijsdem. Multi verò etiam ex casu in partes posteriores, à morbo correpti sunt, patitur igitur æger hæc. Totum corpus conuellitur. Aliquando verò quacunq; corporis parte id contigerit conuellitur. & primùm quidem obambulat. Posteà temporis progressu in lectum cadit. & rursus remittit & dolor,& conuulsio. & si surrexerit, & fortassis ad paucos dies obambularit, postea rursus in ijsdem afflictionibus iacet. Atque hæc patitur ac transmutat, per multum tempus. & si quid comedit, non secedit infrà, nisi difficulter, atque *Curatio.* *Tetanus tertius.*
C hoc combustum. At in pectoribus hæret cibus,& suffocationem inducit. Hunc si ijsdem curaueris quibus priores, celerrimè sanum facies. clysterem verò ex ptisana cocta tenui, ac melle adhibeto. *Medela.*

HIPPOCRATIS
COI LIBER DE VIRGINVM MORBIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Princ

Rincipium sit mihi compositionis eorũ quæ perpetua sunt in arte medica: Non enim posibile est morborum naturam cognoscere (si quidem artis est inuenire) nisi quis nouerit naturam in indiuisibili, ex qua in principio discreti sunt: primùm de morbo sacro appellato, & de attonitis siue syderatis, & de timoribus. ex quibus adeò fortiter pauent homines, vt delyrent. & dæmones quosdam videre putent, ipsis infestos, quandoq; nocte, quandoque interdiu, aliquando verò vtroque tempore. Postea ab huiusmodi spectris multi iam se strangulauerunt, plures autem mulieres quàm viri. Est enim mulie- E bris natura animi magis deiecti ac imminuti. Cæterùm virgines nubiles & maturæ viro, hoc magis patiuntur, vnà cum mensium descensu, antea non valde hinc afflictæ. Postea enim sanguis in vteros confluit, velut effluxurus.

Virgines quâ percellantur.

Quum igitur osculum exitus non fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos & corporis augmẽtum, tunc sanguis non habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transuersum. Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyrium apprehendit. Quemadmodũ quum aliquo longo tempore desidente, sanguis ex coxis ac femoribus depressus, in tibias ac pedes torporem inducit. A torpore autem, pedes ad iter faciendum impotentes fiũt, F donec sanguis ad seipsum reuertatur. Reuertitur autem celerrimè, quum steterit in aqua frigida, quæ vltra malleolos madefaciat. Atque hic quidem torpor facilè cedit. Citò enim propter venarum rectitudinem refluit. Et locus corporis non est periculosus. At ex corde & septo trausuersо tardè refluit. Venæ enim obliquæ sunt, & locus periculosus, & ad delyrium ac insaniam paratus. Quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant. his autem sic habentibus præ acuta quidem inflammatione, insanit: præ putredine verò, clamat: præ caliginositate autem, timet ac formidat: præ compressione verò circa cor, strangulationes parat: præ sanguinis autem malitia, animus mœrens ac anxius malum attrahit.

Quid pedũ torporem discutiat.

Caussa furoris.

Planetes febres.

Sed

A Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos prosilire ac incidere iubet, & strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem vitæ vtilitatem excedentia. Aliquando verò sine spectris ac phantasmatis, voluptas quædam adest, ex qua mortem, velut bonum aliquod, amat. Postquam autem resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres vestes Dianæ consecrant, à vatibus id iubentibus deceptæ. Cæterùm curatio vt hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit quod impediat. Ego verò iubeo virgines quum huiusmodi patiuntur, quàm citissimè viris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si verò huiusmodi non affuerint ipsis, simul cum pubertate, aut paulò pòst corripien-
B tur, si non viro nupserint. At verò ex mulieribus viro iunctis, steriles magis hæc patiuntur.

Quæ Dianæ darent.
Furoris medela.

HIPPOCRATIS COI, LIBER DE NATVRA MVLIEBRI, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

C
E muliebri natura ac morbis hæc dico. Maximè quidem numē in hominibus caussam esse. postea verò naturas mulierū, & colores. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ verò duriores acerbioresq; ac adstrictiores. Quæ verò vini colorem referunt, medium quid inter vtrasq; habēt. Sic autē et in ætatibus cōtingit. Iuuēculę enim humidiores sunt, & multo sanguine plerunq; refertæ. Aniculæ verò sicciores, & modicum sanguinem habētes. Mediæ autē, medium quiddā inter vtrasq; habēt. Oportet autē eum qui hæc rectè tractare velit, primùm quidem ex dijs ordiri. Deinde mulierū naturas discernere, itemq; ætates, & tem-

Deus potissimus author & caussa rerum humanarum.
Medici munus.

pora,& locos,in quibuscunque degunt. Frigidi enim loci, fluidi sunt. Calidi verò, sic & stabiles. Initium autẽ faciam ab humido secundum naturam. Si aqua intercus in vteris oboriatur, menses pauciores ac deteriores fiunt. Deinde repentè deficiunt. & venter intumescit, & mammæ siccæ fiunt, & reliqua malè habet. Et in ventre sibi habere videtur. & ex his cognosces, quòd aqua inter cutẽ laborat. Sed & in ore vterorum significationem de se præbet. Tangentibus enim gracile apparet: & calor & aqua ipsam corripit. Quum autẽ tempus amplius processerit, dolor imum ventrem, & lumbos, ac laterum mollitudinem occupat. Hic morbus maximè fit ex abortu. Accidit item ex alijs. Quum sic habuerit, calidè lauare oportet, & tepefactoria adhibere, donec dolor sedetur. pharmacum autem deorsum purgans bibendum dare oportet. post pharmacum verò, vteros bubuli stercoris fomento fouere. & postea medicamentum cum cantharide præparatum apponere. Et interpositis tribus diebus, id quod cũ felle paratur. Vna verò die interposita, per triduum aceto infuso colluatur. & si quidem venter mollis & vacuus fiat, & febres sedatæ fuerint, & menses prodeant, viro cõdormiat. Sin minus, rursus eadem facito, donec menses prodeãt. & aliquibus subdititijs vtatur. Intermedijs autem diebus crethmi corticem bibat, & pçoniæ grana nigra, & sambuci fructum, ieiuna in vino. & Mercurialem quàm plurimam edat, & allium coctum & crudum. & cibis mollibus, & polypis, ac alijs mollibus vtatur. Si verò pepererit sana erit. Si vteri ad hepar accesserint, muta derepentè fit, & dentes conserit, & color niger fit. patitur autem hæc derepentè dum sana est. Est autem huiusmodi affectio virginibus maximè antiquis, & viduis, quæ iuuenculæ sũt & pepererunt, ac viduæ manent. Quum sic habuerit, depulsione per manum infrà facta, sub hepate aut sub præcordijs, fascia deligato, & aperto ore vinũ odoratissimũ infundito. Et graueolentia naribus adhibeto ac suffito. Sub vtero verò bene olentia. Postquam autẽ resipuerit. pharmacũ infrà purgans bibendum dato. & lac asininũ postea bibendum exhibeto. Deinde vteros odoratis foueto, & medicamenta cũ buprestі præparata apponito. Postridie vero Netopon vnguentum. Intermissis autem duobus diebus, vteros cum odoratis colluito. Et postridie pulegiũ apponito.

Humoris aquatici cognitio & medela. Primus locellorũ morbus.

Stercus bubulum.

Cum vteri hepar petũt

A to, die verò vna interposita, aromata suffito. Atque hæc quidem viduæ facito. Virginẽ autem vt viro cohabitet persuadeto, ad vteros verò nihil adhibeto, neque pharmacũ bibendum dato, verùm conyzam & castoreum in vino ieiunæ exhibeto, & caput odoratis ne vngat, neque odorata olfaciat.

Si vteri prociderint, & foras egressi fuerint, calor habet maximè pudenda, & sedem. Et vrina paulatim destillat, ac mordet, hæc patitur si ex partu progressa viro cõdormierit. Quum autẽ sic habuerit, myrti baccas & loti ramẽta, in aqua coquito, & aquã per noctẽ sub dio exponito, & pudenda cùm eo decocto quàm frigidissimo perfundito, & eadẽ trita pro cataplasmate adhibeto, posteà bibens aquã lentium, & mel, *Cum uteri prociderint*

B & acetũ, donec vteri fuerint eleuati, vomat. Et lectum à pedibus altiorem facito, & graueolentia sub pudenda suffito, odorata verò sub nares. Cibis verò vtatur mollissimis ac frigidis. Et vinum aquosum album bibat, Ne lauetur autẽ, neq; cùm viro dormiat. Si verò penitus ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum. Et dolor corripit imum ventrem, & lumbos, & quum tempus processerit, ad locum redire non volunt. Morbus autẽ corripit, quum ex partu progressa vteros doluerit, aut cùm viro in puerperij purgatione cõcubuerit. Quum verò sic habuerit, frigefactoria ad pudenda apponere oportet, & quòd foris est depurgatũ, & cùm vino nigro, in quo malum punicum coctum est, ablutum, intro detrudere. Deinde mel & resinã mixta infundere. Decumbat *Cum exciderint.* *Medela.*

C autem supina pedes sursum extentos habens, posteà spõgias imponito, & ex lumbis deligato. Quum autẽ sic habuerit, à cibis quidem abstineat, potu verò, quàm paucissimo vtatur, donec septem dies præterierint, & si quidem sic ingredi voluerint, bene habet: Sin minus, summas vteri oras deradito. calefacito, abluito, àc cerato picato illinito, & alligata ad scalam muliere, scalam iuxta caput pulsato, & vteros cùm manu intrudito, posteà crura ipsius alternatim colligato, & sic per diem ac noctem sinito, & modicum ptisanæ succũ frigidum dato, aliud verò nihil. Postera die decũbenti cucurbitã quàm maximam ad coxendicem affigito, & multo tempore trahere sinito, postquàm verò detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam sinito, & nihil aliud quàm succũ exhibeto, donec septem dies præterierint. Si verò sitiat, aquam dato frigidam

quàm paucissimam. Vbi verò septem dies præterierint, cibis D
mollissimis ac paucissimis vtatur. Si verò ventrem exonerare velit, decumbens exoneret, donec quadraginta dies prætereant, posteà surgat, & parcissimè obambulet, & ne lauetur, sed intra pudendum graueolentium suffitum admittat, & modica edat.

Cùm locelli hæserint. Si vteri adglutinati fuerint, incumbunt. & si contigeris, videbis locum durum sub lateris mollicie, & dolor corripit imum ventrem, & laterum mollitudinem, & lumbos, & in crura dolor irruit, eaque extendere nõ potest. Sæpe verò etiam suppurantur, & linamẽtis inditis curatæ ac fluentes moriuntur, si non vsseris, aut secueris.

Medela. Quum autem sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendum dare oportet, & multa calida lauare ac fouere, & quum recens lota aut E
fota fuerit, iubere vt admota manu, cùm digito os vterorum abstrahat, & myrrham caloniam suffiat, rosaceo affuso. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, castorio ammixto, in vino odorato, & in coxam sanam decumbat, & appponat Baccarim vnguentum, aut oleum album ad coxam sanam, & edat allium plurimum, & crudum, & coctum, & succum sorbeat, & cibis mollibus vtatur, postquàm autem dolor quieuerit, abduces euntem super sanam coxam, posteà verò fomentum ex vrina adhibeto, lauro inspersa, & à fomento cyclaminũ apponito, postera die lotæ suffitus ex aromatis adhibeatur. Cæterùm ex hoc morbo maximè steriles fiunt.

Si os uterorum complicatũ fuerit. Si complicatum fuerit os vterorum, menses nõ prodeunt. Si verò prodeant, pauci ac praui sunt. Et vbi cùm viro coit, F
dolet, & dolor imum ventrem tenet ac lumbos. Et si contingat digitis & os requirat, non est manifestum.

Curatio. Quum sic habuerit, vrina humana foueatur, & post fomentum lenticulæ decocto lauetur, & postquàm lota fuerit, vteri vnguento Aegyptio foueãtur. Et si odor ad nares ascẽderit, spes est ipsam sanam fore. Et quum dormire voluerit, Aegyptium oleum in lana subdat. Postera verò die consideret an magis correcti sint vteri, posteà odoratis foueto, & purgatoria quæ non mordeant subdito, & post subdititia medicamẽta, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito. Quum autem menses prodierint, ieiuna & illota, & suffita, cũ viro coeat. Maximè verò ex hoc morbo steriles fiunt.

Cùm uteri coxendicem petunt. Si vteri ad coxam decurrerint, & menses non procedunt, & dolor ad imum ventrem accedit,

A accedit, & ad lateris mollicicm.& si digito cõtigeris,deprehendes os in coxa. Quum ita habuerit,calida lauato, & allia plurima edenda dato. Et lac ouillum purum bibat.&postquã lac purum exhausit,fomẽto adhibito,postea pharmacum infrà purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit,rursus vteros foueto,ex fœniculo & absinthio permixtis. Vbi verò recens fota fuerit,os cum digito abstrahito, & scillam apponito, & interposita die postea id quod præparatur cum narcissino adhibeto. Si verò tibi purgata esse visa fuerit, Netopon apponito. Et postridie rosaceum vnguentum. Cæterum prima mensium decurrentium die ab apponẽdo cessato.postera verò incipito vbi defecerint. At in mẽsibus si quidem sanguis eruperit, satis est: Sin minus,cantharides quatuor bibat,pedibus & alis ac capite reiectis,& pæoniæ grana nigra quinque,& sepiæ oua.& apij semen,cùm vino. Et si dolor habuerit,& vrinæ stillicidium vexarit,in aqua calida desideat.& aquam mulsam bibat aquosam. Si verò à primo nõ fuerit purgata,rursus bibat donec fiat.postquam autem purgatio decurrit, ieiuna cùm viro coeat. In purgatione verò mercurialem edat, & polypos coctos. & cibis mollibus vtatur. Liberabitur autem à morbo,si in vẽtre habuerit. Si ex partu non fuerit purgata, tumet venter & crura. & rigor ac dolor imum ventrem,ac lumbos tenet. Quãdoque etiam ad viscera ascendit, & animo linquitur. Atque hæc patitur incipiente morbo. progressu verò temporis,cauæ faciei partes rubescunt. Quum igitur sic habuerit,fomento vteris adhibito,cyclaminum apponito. Bibat autem medicamẽtum cùm tæda præparatum, donec fluxus fuerit commotus. Ad os verò vterorum,adipem anserinum illinito,& myrrham,& resinam tepidam.& quàm maximè deambulet. & ante cibum Mercurialem coctam edat, & allium ac porrum. & brassicæ succum sorbeat. & cibis mollibus vtatur, & magis marinis. & calida lauetur. A pinguibus autem & dulcibus abstineat. donec sana fiat. Si vteri pituita impleti fuerint, flatus oboritur, & menses albi pituitosi superueniunt. Aliquando etiam sanguis tenuis pelliculis plenus.& præ humiditate cũ viro coire non vult, et pallida ac tenuis fit. Interrogare igitur ipsam oportet, an quod fluit mordeat et exulceret.et si non mordeat, pronunciare cerebro fluxum esse. Si ve-

Curatio.

B

Cum puerpera non purgatur.

C *Curatio.*

Cum uteri pituita opplētur, quid accidat.

Curatio.

rō mordeat, à ventre. Si quidem igitur à ventre fuerit, à D
lenticulæ decocto vomat. Deinde veratro purgato. postea idem in nares immittito. Postquam autem superior venter tibi purgatus esse videbitur, pharmacum infra purgans bibendum dato. A cibis autem pinguibus ac dulcibus abstineat. Acres autem exhibeantur, velut commodi, nisi pudenda fuerint exulcerata, præstant autem frigidi. Et modice lauetur, non tamen calida, neque caput. Ieiuna verò bibat hypericum, semen apij, saluiam, in vino aquoso. Quum autem cessauerit fluxus, cum succo grossorum eluito, & postea acerbis colluito, Est autem morbus grauis.

Cum uteri penitus inflammātur, quid agendum.

Si vteri inflammati fuerint menses omnino non prodeunt, aut praui & pauci. Et quum ieiuna est, vomitus ipsam corripit. E
Vbi verò quid ederit, vomit cibos. & dolor imum ventrem ac lumbos habet, & animi deliquium inuadit. Venter autem aliquando durus, aliquando mollis est, & inflatur ac magnus fit. et putat se in ventre habere. Si verò contigerit, plenitudo illa vacua fit. Huic vsque ad decimum mensem tumor paulatim augescit, velut in ventre habenti. Vbi verò decem menses præterierint, venter aqua impletur, et vmbilicus eminet. Et si digitum admoueris, os vteri gracile et collapsum comperies. Et vbi menses apparuerint, pauci sunt et praui. Et claviculæ ac collum attenuantur. Et pedes intumescunt. Quum igitur sic habuerit pharmacum infrà purgans bibendum dato. et ad vteros quæ purgant et non mordent apponito. Et post appositionem vteros eluito, pari mensura aceti acerri- F
mi ad aquam ammixta. et Mercurialem edat, et succum eius farina inspersa, vbi cocta fuerit absorbeat. Morbus autem est periculosus.

Vteri erysipelas.

Si ignis sacer erysipelas dictus in vteris oboriatur, tumor fit à pedibus exorsus, et ad crura et ad lumbos procedens. Quum autem tempus ampliùs processerit, intumescit etiam venter, et rigor ac febris corripit, itemque debilitas. Præ dolore verò, quiescere nō potest, sed iactat seipsam. Dolor autem ex imo ventre ascendit ad lumbos. Posteà sursum vergit ad precordia, et pectora, et caput. Et mori sibi videtur. Quū autē remiserit, torpor occupat manus. Aliquando etiam inguina et crura, et poplites. et liuida fit, et modico quandoq; tēpore sibi meliùs habere videtur. Deinde rursus eadē patitur. et corpus pustuli implet. et facies rubescit, et sitis fort

A tis fortis tenet,& fauces siccæ sunt. Hic morbus si prægnanti fiat, moritur. Sin minus curata sanatur. Quum igitur sic habuerit, adhibere oportet, si dolor habeat, frigefactoria, & vẽtrem turbare. Et si quidem in ventre habeat, cibis ac potibus vtatur, à quibus fœtus non corrumpitur. Si verò non secedant, clysterem adhibeto. Si autem in ventre non habuerit, pharmacum bibendum dato, & cibis paucißimis vtatur mollißimis ac frigidis, & Mercurialem edat, & sambucum, & neque salsa, neque pinguia, neque acria, velut est origanum, aut thymus, aut ruta. Postquam autem calor & strangulatio remiserit, & tumor non fuerit sedatus, medicamentũ fortius infra purgans postea bibẽdum dato. Morbum autem

Curatio.

B hunc paucæ effugiunt. Si vteri præter naturam hient, & menses plus quàm oportet prodeunt, viscosioresq; ac frequentiores, & genituram nõ manet intus. Et si digito contigeris, os hians comperies, & febris ac rigor & dolor, imum ventrem & lumbos corripit. Hic morbus à fluxu sanguinolẽto corripit. fit autem quum menses suppreßi derepente eruperint. Huic quum dolor maximè habuerit, tepefactoria apponito. Et cum remiserit, vteros foueto, & pharmacum infra purgans bibendũ dato. Et quæ non mordent subdito, & post subdititia medicamẽta, cum acerbis colluito, & quàm minimum lauato. Cibis autẽ siccißimis vtatur. Si verò his factis sana non fiat, pharmacum bibendũ dato, à quo sursum ac deorsum purgetur. Et quum mẽses moti fuerint, & quum quie-

Cum uteri præter naturã hiant.

Curatio.

C uerint, eiusdem modi victum exhibeto. Morbus autẽ lethalis est. Si vteri ad medium lumborum processerint, dolor imum ventrem habet, & crura cõtrahuntur, & quum aluum exonerat, dolores acutiores fiunt, & stercus cum vi prodit, & vrina destillat, & animo linquitur. Quũ sic habuerit, fistula ad vesicam alligata vteros sufflato, & fomentum adhibeto. Aut multo calido lauato, & male olentia sub pudenda suffito. Sub nares autem odorata. Quum autem dolor cessarit, lenticulæ decocto præpotato, pharmacum sursum purgans bibendum dato, à quo venter moueatur. postquam autem vteri ad locum suum redierint, medicamentum infra purgans bibendum exhibeto, & postea lac bibendũ dato. Postea fomento ad vteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito, & apponito quæ nõ mordent, ammix-

Cum uteri lũbos petũt.

Medela.

to aceto. Postea aromata suffito. Cæterùm steriles & claudæ D fiunt ex hoc morbo. Quum fluxus albus obortus fuerit, velut vrina asinina apparet. Et dolor imum ventrem habet, & lumbos, & lateris mollitudinem, & tumores sunt crurum ac manuum, & caua eleuantur, & oculi humidi sunt, & color arcuatus ac albus fit. Et quum iter facit, anhelat. Morbus autem fit, si vbi natura pituitosa est, febricitarit, & bilis commota purgata non fuerit. Si quidem igitur venter acuerit, ventris profluuia fiunt. Si verò ad vteros vertatur, fluxus fit. Postquam igitur ventris profluuium habuerit, papaueris albi ac rubri corticem pari pondere, & spinæ fructum in vino diluto terito, & polenta recenti inspersa bibat. Si verò velis, malicorium calido cinere torrefactum ac tritum ex vino bibat, pari polenta ac farina inspersa. Minimùm verò lauetur. Cibis autẽ vtatur quàm siccissimis ac frigidis. Vbi verò fluxus quieuerit, pharmacum bibendum dato, à quo superna purgentur, & lac asininum bibat. Postquam autem infra purgata fuerit, bubulum lac bibat, ad dies quadraginta, si poterit meracũ, sub dio per noctem expositum, quarta aquæ parte ammixta. Vesperi verò vbi ebibit, alicam sorbeat. Quum autem decem dies fuerint transacti, lactis & aquæ decimam partem detrahito. Quantum autem detraxeris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat. postridie verò duas portiones, vt in decem portionibus pro modico diluto sit meracum, & ad quatuor dies bibat. Dum autem decimã partem detrahit, etiam de sorbitione amplius addat. Postquam autem quatuordecim dies transegerit decimam lactis partem bibens, postea tertiam aquæ partem affundens, ad dies decem bibat, & cibis vtatur, & sic fiant omnes dies quadraginta. Quum conceperit & vterum ac partus gestarit, ea quæ natura sterilis est, primùm quidem menses deficiunt, & pauciores fiunt, & tempus in quo prius fiebant, trãsmittunt. Postea derepente multi fiunt, & puri ac fortes, & si quidem semel facti fuerint, de cætero secundum rationem in ventre habet. Sin minus, & primùm fiunt & iterum atque iterum in mẽse, postea ex seipso definet fluxus, pallidaq; ac tenuis fit. Pharmacum igitur & sursum & deorsum purgans bibendum dare oportet. Et lac asininũ postea bibendum aut serum. Postea adhibito fomento, vteros medicamento quod non

Profluuiũ album.

Medela.

E

F

Profluuiũ aliud.

Medela.

A non mordeat purgato. Deinde cum aceto colluito. Postea aromata suffito. Hæc autem facito vt prima mensium die facta sint. Et ne sit illota & impasta, cyceonem insulsum crassum bibens, & aromatis suffiatur, betopo affuso & vnguento rosaceo. Postea cum viro coëat. Si acetabula pituita plena fuerint, menses quidem bene succedunt, & in vẽtre habet. Corrumpit autem fœtum vbi fortior factus fuerit. Non enim retinere potest, sed abrumpitur. Cognoueris autem hoc modo. Humida fit, & mucosum ac viscosum defluit, & non mordet, & in mẽsibus vbi à fluxu purgari cessauerit, per duos ac tres dies muci ab vteris prodeunt. Hanc grossorum succo eluito, & collutione per acerba postea bis aut ter facta. de cætero ap *Cum acetabula pituita implentur.* *Medela.*

B ponito id à quo pituita purgatur, & mollia fomenta adhibeto. Et post subdititia apposita, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito, & in mensibus aromata suffito. Postea impasta & illota cum viro dormiat. Quum menses occultati fuerint dolor imum ventrem tenet, & onus incumbere ipsi videtur, & lumbos dolet, ac laterũ mollitudinem. Quũ verò ad præcordia vteri allapsi fuerint, suffocant: & vbi frequẽter acida euomuit, ad modicum tempus melius habet. Dolor autem & ad caput & ad collum procedit. Postquam igitur allapsum parãt, aut allapsi sunt, tepefactoria adhibeto, & graueolentia suffito, infra autem odorata, & castorium bibendum dato, et conyzam. Vbi verò deorsum prociderint, infra graueolentia suffito. sub nares autem odorata. Sedatis autẽ do- *Menses cũ non decurrunt.* *Medela.*

C loribus, pharmacum bibendum dato. Et lac asininum postea bibendũ. Deinde succum à quo vomat dato, et ad nares apponito. Postquam autem purgaueris, fomento vteris adhibito ex his quæ cum lauro præparantur, id quod ex narcisso præparatur apponito. Et tribus interpositis diebus, fomento adhibito, id quod ex cantharide præparatur apponito, et postera die adipem anserinum. postea intermissis tribus diebus, collutione cum aceto parata eluito. In purgationibus autem mercurialem ante cibos edat, et cibis mollissimis vtatur, et acria edat. Et bis in die calida lauetur. Si verò menses non fiant, vbi hæc opportuno tempore feceris, cantharides bibendas dato, et postquam prodierint, ieiuna et illota, ac suffita, cum vino dormiat. Quum in ventre habens, fœtum menstruum aut bimestrem corruperit, et ad perfectionem gesta- *Cum prægnans partũ mẽstruũ perdit.*

Medela. re non poterit, et tenuis præter naturam fiat. Huius vteros D purgare oportet ac corpus pinguefacere. Non enim prius fœtum perferre poterit, quàm vteri ipsius crassi fiant, et robusti euadant. Si verò crassefacta fuerit mulier præter naturam non concipit in ventre. Nam omentum multum ac crassum incumbens vteros deprimit, et genituram nõ suscipit. Hanc attenuare oportet, et pharmacum infra purgans bibendum dare, et ad vteros apponere quod purget ipsos, et flatus inducat.

Crassæ cur non concipiant.

Cum os uuluæ durescit.

Si verò os vterorum durum fiat, aut ceruix, digito intromisso id cognosces. Itemque si ad coxam fuerint auersi.

Medela. Quum sic habuerint, nihil acre adhibeto. Si enim os exulceraueris, vbi inflãmatum fuerit, periculum est ne penitus sterilis fiat. Verùm apponito quæ non mordent, à quibus purgetur. E

Si mulierem parere non potentem purgare velis, et fuerit biliosa aut pituitosa. Cognosces autem vtrum horum sit, si arena substrata quum menses fiunt, in sole sanguinem superfundas, ac siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, supra arenam sanguis pallidus erit. Si verò pituitosa, velut mucus erit. Et sanè vtrum horum fuerit, infra purgato, et ad vteros subdititia apponito.

Cum mẽses nõ decurrũt

Si menses omnino non fiant, si quidem præ dolore id contingat, primũ ventrẽ infra purgato, deinde medicamentum à quo sanguis ex vteris purgatur apponito. postea intermissa die vna aut altera, rursus id à quo sanguis purgatur apponito. Reliquo verò tempore corticem crethmi in vino tritum bibat.

Cum humidius fuerit os uuluæ.

Si humidius fuerit os vterorũ quàm oportet, acria apponito, quo morsum perreptet, F et inflammatũ valde durum fiat. Si verò induratum fuerit, acria adhibeto. Mordentia enim saniem diffundunt. Deinde mollia apponito. Sed et ad alios morbos non minus apponito. Si puerperæ vteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam oleum Aegyptium album, aut baccarim vnguẽtum apponere oportet, et in sanã coxam decũbat, et pæoniæ grana nigra quinq; bibat, et fructus sambuci conchæ testam maiorem, et castorij magnitudinem fabæ in vino. postea lota suffiatur, et potibus ac cibis mollibus vtatur, et mercuriali, et acribus omnibus, excepto raphano ac cepis.

Strangulatio uuluæ.

Quum suffocantur vteri, graueolentia omnia suffire oportet, bitumen videlicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium. Odorata verò subter

puden

A pudenda. Si verò puerperæ inflammanti fuerint, vteri, ardet, & suffocatio habet. Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasmate adhibeto, postea crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, ac lini semen, oleo & aceto affuso coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quàm calidissima ferre potest imò ventri imponito. Si verò fixi fuerint vteri, lentem & mentam multam in aceto coquito, vt vaporem inde in os trahat, & nares adhibeat. & graueolentia suffito. & mercurialem edat, & in succo eius farinam coctam sorbeat. Quam celerrimè autem & priusquã dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ vteros à dolore leuant. & cibos per aluum secedentes assumat. Si verò vẽter calefiat, clysterem adhibeto. Si ex partu inflãmati fuerint vteri, solani succum in pudenda infundito. & vbi hic calidus factus est, alium infundito, Si verò hic non fuerit, lentisci aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde. & quod in medio huius est tenerrimum, derasum longa forma inde. postea cerusam aqua tritã & lana exceptã appone. Si verò horruerit, tolle. Si mulier ab vtero debilis sit, et bilis ipsam suffocet, & opus sit ipsam leuiter purgare, & dolorem sedare, peucedani succũ trium cyathorũ mẽsura bibendũ dato. Si in lumbis aut lateris mollitudine fuerint vteri, & transmouere velis, sulphur & bitumẽ terito, & melle cocto affuso, glandulã crassam facito, & in sedẽ indito. & vteri C si sicci fiant, hæc quàm celerrimè apponito. Mulieri si vteri sicci fiant, & ad pudẽda promineant, & inguina dura fiant, & calor in pudẽdis insit, cancerari incipit. Quũ sic habuerit, cucumeris syluestris internã partem aridam terere oportet, & aquæ hemina affusa, in sedẽ immittere, & purgari sinere donec purgetur. Quum autẽ mulieri pharmacum dederis, ammisce ad pharmacũ ea quæ vteros purgant, & quæ expellunt.

Cum uteri inflammantur. *Medela.* *Cum uteri compacti fuerint.* *A partu inflammatio uuluæ.* *Debilitas à partu.* *Cum lumbi & ilia uexantur.* *Cum uulua durescit.*

Potiones, & subdititia medicamenta quæ secundas educere, & menses detrahere possunt.

CAntharides quinq; auulsis alis & pedibus ac capite, deinde tribolos ad mare nascentes vnà cũ radice mensurã quanta est cõchæ testa terito. & anthemi pallidã siue luteam

intern

internam partem ſiccam tritam, conchæ teſtam addito,et ſe D
minis apij tantũdem,et ſepiæ oua quindecim et in vino dulci diluto bibenda dato.et quum dolor habuerit,in aqua calida deſideat,et aquam mulſam aquoſam bibat. Aliud. Ranunculi foliorum et floris triti Aeginei ſtateris põdus, in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album et vuas paſſas in aqua coquito,et perfrigeratam bibendã dato.et vbi vrinæ ſtillicidium vexarit, in aqua tepida deſideat. Aliud. Adianti ſtaterẽ Aeginæum, in vino albo pari aqua ammixta,bibendũ dato. Aliud. Violæ albę ſemen quantum tribus digitis apprehendi poteſt,in vino albo eodẽ modo temperato,bibendum dato. Aliud. Leucoij nigri radicem,in vino eodem modo ſumat. Aliud. Crinanthemũ E
quod in domibus naſcitur,eodem modo miſceto ac bibendũ dato. Aliud. Anchuſæ foliorum pugillos duos, in vino albo æquali aqua ammixta,bibendos dato. Aliud. Chamæleonis radicem,velut veratri potionẽ,deraſam in vino albo, aqua pari menſura ammixta, bibendã dato. Aliud. Braſſicæ et porri ſuccũ,ad vtrunq; ſucci ſilphij obolis tribus ammixtis,et vino albo cum pari aqua bibendum dato. Aliud.

Oliuas albas priuſquam oleum inſit compunctas ſiccato, poſtea tuſas et cribratas ac in vinum iniectas bibendas dato. Hoc et menſes detrahit,et ſecundam expellit. Aliud. Dictammi Cretici obolũ in aqua bibendũ dato. Et ſi hoc in potu dato,ſecundam eijcere non potes, ſambuci ſucco cocto im
miſſo foueto, et cantharidẽ apponito.Hoc etiam fœtum ex- F
pellit.Quum autem morſum intulerit,auferat,et roſaceo vnguento tinctum apponat donec elapſa fuerit. Aliud. Populi nigræ creticæ grana nouem trita,in vino bibenda dato. Cum hoc etiam abluatur:ſi difficulter pariat. Aliud. Gonyzæ teſtam conchæ maiorẽ cum porri ſucco diluito, et netopi teſtam conchæ maiorem ammiſceto.et hæc in vino bibenda dato. Aliud quod menſes detrahit. Peucedanum et panaces,et pæoniæ radicẽ,in vino bibenda dato. Aliud quod fœtum mortuum et ſecundas eijcit. Violæ et portulacæ ſemen contundito ac miſceto,et in vino albo veteri exhibeto. Aliud quod menſes detrahit. Seminis violæ albæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt,et ſtercoris caprini pillulas quinque aut ſex,in vino odoratiſsimo ꝑmiſceto,

et biben

A & bibenda dato, vbi priùs fomentum ex aqua & oleo immiſeris. Adhibeto autē fomentū in ſella, & vbi hæc bibit, quàm celerrimè lotam reclinato. Braſsicam verò edendam exhibeto, & ſuccum eius ſorbendum. Aliud. Seminis violæ albæ quātum tribus digitis apprehendi poteſt, in vino bibendum dato, & in aqua calida deſideat. Si verò id non habeat, fœniculi radices contuſas, in aqua mulſa tepida macerato, & exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem, in vino bibenda dato. Hoc in omni vterorum morbo cōmodum eſt, & valde ciet vrinam. Aliud. Succum ſilphij magnitudiue erui, & naſturtij ſemē terito ac ammiſceto, & in vino aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtum expellit. Aliud

B fœtum eijciens. Ranunculum herbam, & parum elaterij, in aceto temperato mixta bibenda dato. Aliud ad idem.

Braſsicæ caulem tenerū, extremitate ex netopo illita, affricato. Aliud ſi menſes non fiant. Terebinthi fructum tritum, in vino & aqua dilutum ac excolatum, ieiunæ bibendum dato, & calida lauetur. Aliud menſes ciens. Rubra pæoniæ grana, in vino ieiunæ bibēda dato. Aliud ad puerperij purgamenta purganda. Fœniculi ſemen, & crethmi corticem, & thus, in vino bibenda dato. Aliud. Tædam quàm pinguiſsimam in vino coquito, & pæonię grana quinque in vino terito, & heminæ quadrantem bibendam dato.

Aliud. Mercurialis ſemen & folia, in vino bibenda præbeto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, & ſæpiæ oua

C in vino bibenda dato. Ad omnē puerperam. Ad irionem & polentam, oleum affunde, & coctū ſorbeat, & cibis quàm mollisſimis vtatur. Aliud. Scammoniam in lacte muliebri tritam, lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis folia trita in linteo ſubde. Aliud. Herbam artemiſiam tritam, & vnguēto roſaceo imbutam appone. Aliud. Albam radicē tritam ac roſaceo vnguento ſubactā appone. Aliud.

Pæoniæ radicē melle, vnguento roſaceo & Aegyptio ſubactam, in lana ſubde. Aliud. Farinam non lotam eodem appone. Aliud. Lolij & tritici farinam, ſimul melle ſubactas, in lana ſubde. Aliud quòd menſes & puerperij purgamenta purgat & aquā ducit. Radicis ſtruthij tuſi triti quātum tribus digitis apprehendi poteſt, melle ſubactum appone. Naſcitur autem in Andro in littoribus. Aliud ad vteros

depurg

Nr topon

depurgandos. Mercurialis contusæ,& cucumeris syluestris D
modicũ,in vino tere,& melle subacta appone. Aliud. Pilos leporis cõbustos,ac tritos in vino,& melle cocto & aqua subactos,bibẽdos dato,& aqua calida lauetur. Aliud partus purgatoriũ. Polentã crassius fresam dimidij hemichœnicis mẽsura,in aquæ heminis quatuor coquito,& vbi efferbuerit,bis aut ter sorbendã dato. Aliud purgans puerperij purgamẽta. Sambuci folia coquito,& oleo affuso bibẽda dato. Edat & brassicas coctas,& porrũ. Aliud purgans vteros. Rhois folia & irionẽ terito,& in vino,polẽta insperſa,bibẽda dato. Aliud. Misyos obolos duos tritos & vino subactos apponito. Aliud. Lini semen tritũ,vino subactũ apponito. Aliud. Trifolij
semẽ in vino bibendũ dato. Si verò ad lũbos vteri incubuerint,polypos coctos edat,itemq; assatos,& vinũ bibat nigrũ, E
odoratũ,meracũ quàm plurimũ. Aliç potiones,medicamẽta subdititia ac purgatoria. Rhoẽ rubrũ,& vinacea,in aqua coquito,& farina tritici recẽtis in aquã insperſa,bibendã dato. Aliud. Farinã in aquã iniectã bibẽdã dato. Aliud. Mora rubi siccato ac terito,& polẽta recẽti ammixta, amborũ acetabuli mensuram, in vino odorato & aquoso, bibat. Aliud. Terrã nigrã samiã in aqua tritã, tali magnitudine bibẽdam præbeto. Aliud. Hypocistidẽ in vino bibendã dato. Aliud. Mala punica vinosa exsuccato,& polentã cùm succo, subactã siccato. Posteà tritã in vino bibendam dato. Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito,& polẽta insperſa,bibendas exhibeto. Aliud. Mali punici dulcis assati drachmã,in F
vino tritã bibẽdam dato. Aliud. Triticũ & ordeũ torrefacta,trita,& ad farinam redacta,in vino nigro bibenda dato. Aliud. Mali punici dulcis internã partẽ,pari aqua ammixta bibendã dato. Aliud. Cicutæ quantũ tribus digitis apprehendi potest,cùm aqua bibendũ dato. Aliud. Farinæ tritici recẽtis,& gypsi,æquales partes mixtas in aqua bibẽdas dato. Aliud. Mali punici dulcis corticẽ ac coriũ, in vino bibẽdũ dato. Aliud, si sanguis ex vteris fluat. Viticis folia in vino nigro bibenda dato. Aliud,ad fluxũ ac dolorẽ. Rosmarini radicẽ in vino bibendã dato. Alias item potiones ad vteros habes. Cedri fructus,seseli,cuminũ Aethiopicũ,casiç fructũ, iuniperi baccas,miliũ,lentisci fructũ,nigellã,dauci radicẽ ac semẽ.Aromata verò,thymũ,thymbrã,ericẽ,hypericũ, papa-
uer

A uer album crethmi radices ac ſemen, maluæ radices mercurialis ſemen,& folia, vrticę ſemẽ,ſaluiam,populum nigram, dictamnũ,pſeudodictamnũ,amomum,cardamomũ,heleniũ, ariſtologiam,caſtorium, adiantum, dracõtium, peucedanũ, rutæ folia ac ſemẽ,apij ſemẽ, fœniculi ſemẽ, hippoſelini ſemen & radices,hippomarathri ſemen & radices, ſtruthij ſemen & radices,hyſſoppum cilicium,irionem,pæoniam, panaces.Quodcunq; horum volueris,& cũ altero permixtũ, & per ſe in vino aut aqua prout volueris coctũ,exhibeto bibendum. Commoda ſunt et purgatoria,et quæ dolores ſedant.

Maluæ radicem in aqua dato. Aliud. Pæoniæ ſemen modico cedrino oleo ammixto,in vino bibendũ dato. Et vte-
B rorum dolores ſedabis. Aliud,quum vteri ſuffocarint. Caſtorium et conyzã in vino albo bibenda dato. Si verò ad nares acceſſerint,cnidij internã partem albã, melle ammixto, naribus illinito. Aliud ſedans dolores. Maluæ radicem, et fœniculi ac crethmi corticem,ex aqua bibenda dato.

Aliud. Stellas marinas nigras,et braſsicam miſceto,et in vino odorato bibenda præbeto. Aliud. Myrrhæ obolos tres,coriandri parum,reſinã,pæoniæ radicem,cuminum Aethiopicum,hæc trita in vino albo diluta, leuiter tepefacta bibenda dato. Aliud, quod ſecundas expellit. Ricini radicem bibendam dato. Aliud,ſi ad cor allapſi vteri ſtrãgularint. Vticis et pæoniæ ſemen,in vino bibendum dato. Appoſititia acria ſanguinem ducentia. Cantharidas quin-
C que thuri ac myrrhæ ammiſceto,et glandulam longam magnitudine gallæ formato,et lana obuolutã linteo albo circũdato,et vnguẽto Aegyptio albo aut roſaceo madefactã apponito. Aliud. Bupreſtim ſi parua fuerit,totã,ſi magna,dimidiã,ad prædicta ammiſceto, et eodẽ modo apponito. Si verò mollioribus vti velint,bupreſtidas in vinum mitte, et cuminũ Aethiopicũ,et ſeſeli,ac aniſum addito ac feruefacito.ad decẽ verò bupreſtidas,acetabulũ olei ammiſceto, reliquis oĩbus æquali portiõe acceptis.Ammiſceto etiã myrrhæ ac thuris parũ.Ex hoc pugillũ accipito.et velut priorẽ glandulã ſubdito. Aliud.Nigellã terito cũ melle,et vino ſubactã in glãdulã redigito, ac vtere velut ſupiore. Aliud. Philiſtiũ eodẽ modo preparatũ apponito. Aliud. Telephiũ eodẽ modo pręparatũ ſubdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo excipito

excipito,& myrrhę parum ammiſceto,& eodẽ modo vtitor. D
Aliud,quod ſanguinem ducit. Glandem Aegyptiam terito,& ſuſinum vnguentum quod eſt in terra Aegyptia addito,& aqua diluta,ac lana inuoluta apponito. Aliud bilẽ purgãs. Cucumeris ſylueſtris medullam tritam, ac melle ſubactam,& ad glandis formam redactam apponito. Aliud. Colocynthidis ſylueſtris internam partem terito, & melle ſubactam eodem modo ſubdito. Aliud. Elaterij potiones quatuor,adipe anſerino & caprino,& miſy ammixto, in glãdulam formato,& in linteo apponito. Aliud. Thlaſpi tritum,& melle imbutũ apponitò. Aliud. Foliorũ fici ſaniẽ deradito,& elaterij potiones duas ammiſceto,& nitri tantũdem,melleque ſubacta apponito. Aliud,ſi vteri inflammati fuerint. Nitrum rubrum,ficus pinguedinem internam, vtriuſq; pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem efformatas ſubdito. Aliud. Cucumini folia cũ vino trita, in linteo ſubdito. Aliud. Radicẽ albã terito,& melle affuſo feruefacito,& glandulã inde factã ſubdito. Aliud. Succũ ſilphij,& ficũ,mixta in glãdẽ formata apponito. Aliud.Cucumeris ſylueſtris ſemen tritũ eodẽ modo. Aliud. Fel tauri,nitrũ rubrum,netopõ, cyclaminũ terito,& de ſingulis gallæ magnitudinẽ,de cyclamino verò plurimũ,melli ammiſceto & apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatũ, in aqua tritum ac linteo illigatum apponito. Aliud. Myrrham,ſalem,cuminum,fel tauri,hæc melle ſubacta ac linteo excepta ſubdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, & tria F Indici pharmaci oculorum, quod piper vocatur, & alia tria de rotundis.Hæc tria in vino veteri trita,& oleo dulci diluta ac ſubacta,lanaq; excepta ſubdat,& vrina eluatur. Aliud. Tithymali ſuccum melle ſubactum, ac linteo exceptũ apponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitoruum ſex ſumito,& duobus digitis lana obuolutis ſubdito. Alia mollientia,à quibus aqua purgatur, & ſanguis ac menſes ducuntur,ſi non diuturni fuerint,& os vteri mollitur. Narciſſinum,cuminum Aethiopicum,thus, abſinthium,cyperum: aliorum quidem ſingulorũ æquales portiones ſumito, narciſsini verò partes quatuor.Hęc trita & in glãdulã efformata,linteoq́ue crudi lini excepta apponito. Aliud. Cyclaminum magnitudine tali,& florem æris magnitudine fabæ terito,

A terito, melle subigito, & efformatam hinc glandulã subdito.
Aliud. Pulegium, myrrhã, thus, fel suillum, melle subigito, & in glandulã efformata subdito. Alia acerba. Rhoem vino nigro subactum apponito. Aliud. Cnicum eodem modo præparatum subdito. Aliud. Loti ramenta eodem modo apponito. Aliud. Rhoem melle ammixto subdito. Alia mollientia. Sulphur, adipem, vitellum oui, farinã, melle subige, & tepefacta in lana subde. Aliud. Pinguedinem anseris, adipem ouillum, ceram albam, resinam vnguentum rosaceum, tenui linteo excepta appone. Aliud.
Medullam cerui & adipẽ liquefacito, & in lana apponito.
Aliud. Adipem ouillum aut caprinum, & oui candidum rosaceo vnguento subactum, ac lana exceptum apponito.
B Quæ ad eluendos vteros infunduntur. Grossos hybernos in aquam missos ad lentum ignem coquito, & oleo ad decoctum affuso eluito. Deinde verò malicorium, & gallam, & loti ramenta, in vino acerbo coquito, & hoc excolatum infundito. Aliud. Fecem vini combustam in aquam mitte, & postea cum aqua collue. deinde malicorio, myrrhi baccis, folijs rhois in vino coctis, vinum excolatũ infunde. Aliud.
Lẽtisci, saluiæ, hyperici folia, in vino nigro coquito, ac infundito. Aliud. Si quid in vteris fuerit exulceratum. Butyrum, thus, myrrhã, resinæ parum, infunde. Aliud. Porrũ in aqua coquito, & excolatã aquam ad vinum ammixtã infundito. Aliud. Sambuci fructum, anisam, thus, myrrhã,
C vinum, sumito & horum succum infundito. Aliud. Brassicam in aqua coquito, & in brassicæ succo, mercurialẽ coquito, modico lini semine adiecto, & postea excolatum infundito. Aliud. Myrrhæ acetabulum, thus, seseli, anisum, semẽ lini, netopum, resinã, mel, pinguedinẽ anseris, acetum albũ Aegyptium, horum singulorum æquales portiones terito, & in vini albi heminis duab⁹ diluito, & postea tepida infundito. Aliud. Mercurialem in aqua coquito ac excolato, & myrrhæ acetabulum, thuris, netopi, singulorũ æquas portiones ammisceto, ac tepida infundito. Aliud. Saluiam & hypericum in aquam coquito, ac infundito. Aliud. Sambuci fructum, & lauri baccas, æquis portionibus in vino coquito, deinde vinum infundito. Aliud. Pulegium in aqua coquito, & oleo ad aquam affuso immittito. Aliud. Pingue-

dinem anseris,& resinam,colliquefacta infundito. Aliud. D
Butyrum,oleum cedrinum modicum,cum melle liquefacito,& tepida infundito. Aliud. Cyperum, iuncum rotundum odoratum,calamum aromaticũ,pari portione myrrhæ ammisceto, & cum his Sisymbrium in vino coquito, ac infundito. Aliud. Semen apij,anisi,seselis,nigellam,in vino coquito ac infundito. Aliud. Cedrum creticam in vino coctam infunde. Aliud. Bryoniam albam & myrrham, in aqua diluta infunde. Aliud. Argenti florem cum vino & aqua infunde. Aliud. Elaterij potiones duas aqua dilutas infunde. Aliud. Cucurbitas siue colocynthidas syluestres duas,in vini aut lactis cocti heminis quatuor madefacito, excolato,ac infundito. Aliud. Cucumeris syluestris medul E
lam palmi parui magnitudine,in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuso infundito. Aliud. Radicis thapsiæ duas potiones,& mel ac oleũ,in duabus aquæ heminis diluito ac infundito. Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidæ infundito. Aliud. Thlaspios acetabulum melle admixto,in duabus aquæ heminis diluito,ac tepidè infundito. Aliud. Cucumeris syluestris magnitudinem palmi parui, in aquæ heminis quinq; coquito, & melle affuso infundito. Aliud. Grana cnidia sexaginta, oleo & melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitosa fuerit. Cneori potionẽ tritam in aquæ mulsæ hemina Aeginea diluito,ac infundito. Aliud. Si biliosa fuerit,Daphnes potionem odoratæ illius drachmæ pondus, scammoniæ F
potionẽ,terito & in aquę mulsæ,aut aquæ vuę passæ hemina Attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionem eodẽ modo. & si biliosa fuerit,hæc infunde:Si verò pituitosa, grana cnidia electa,& succi tithymali potionem infundito. Similiter etiam cneoro,& peplo,vtrisq; his vti oportet.Immittito autem cum infuso non ampliore quàm duarum heminarum. Suffitus porrò sunt hæc contusa. Gallam suffito. Aliud. Ramẽta loti ad oleæ folia sicca contusa misceto,& oleo subacta suffito. Aliud. Prunas subijcito,& ordei paleis humidis inspersis suffitum facito. Aliud. Super amphoræ oleariæ operculo stœben incendito. Aliud. Cupressi ramenta suffito. Aliud. Scammoniam, myrrham, thus, vnguento affuso suffito. Aliud. Bitumen,& ordei paleas misce

A misceto, ac addita pinguedine phocæ suffito. Aliud. Fraxinum, cupressi ramenta, cyperi radicem, vnguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam, muscum, arboreum, apij semen, anisum, simul mixta & vnguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Resinam siccam cineri feruido inspersam suffito. Aliud. Cinamomum, myrrham, casiam, paribus singula portionibus suffito. Aliud.

Crocum ammixta myrrha, & musco, æquali cùm croco portione suffito. Aliud. Calamum, cneorum, crocum, folia rosarum rubra suaueolentia trita & siccata ad crocũ ammisceto, & styracem dimidia croci portione addito. Hæc trita mixta & siccata, melle cocto modico subigito. Horum verò omnium suffitus sit oboli Attici pondus. Suffiantur autem super stercore bubulo. Formetur autem stercus velut acetabulum olearium, habeatque fundum tenue, & sit siccum. Ignis autem sit sarmentitius, in quo stercus iaceat, & ex illo mulier insidens contecta suffiatur. Aliud. Galbanum, resinam, mannam, vnguento rosaceo subacta suffito.

Aliud. Panacis et cupressi ramenta, vnguento Aegyptio albo subacta suffito. Aliud. Cinamomum, nardum et myrrham vnguento rosaceo imbuta suffito. Aliud. Violæ albæ semen, cedri ramenta, et galbanum, melle subacta suffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas, et leporis pilos, pinguedine phocæ subacta suffito. Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contusam ac tritam, et spongiam, et muscum C arboreum, trita simul mixta, atque phocæ pinguedine excepta suffito. Aliud. Stercus caprinum, et pulmonem phocæ, ac cedri ramenta suffito. Aliud. Stercus bubulum, cedri ramenta, et bitumen suffito. Aliud. Spinæ Aegyptiæ fructum, et cedri ramenta, et myrti siccæ folia. Hæc trita et vnguento molli subacta suffito. Multa verò aromata in vnguentum inijcito. Aliud. Vinacea tusa trita, et cedri baccas, et resinã pinus, simul mixta et passo cocto subacta suffito. Fomenta. Stercus bubulum contusum ac cribratum, aceti dimidia mensura, et decocti erui dimidia adiecta, leniter pro fomento adhibeto. Postquàm autem fomentum adhibueris, lenticulæ decoctum bibendum dato ac reuomendum. Et farinam sorbendam, ac vinum insuper bibendum. Postridie verò granum cnidium deuorandum exhibeto. Se-

quenti die quod vrinam ciet, hoc ſcilicet. Ciceris albi partes D duas tritas, vuæ paſſæ tertiã partem, affuſa aqua ad dimidias coquito, deinde excolatam aquam per noctem ſub dio exponito, & poſtridie bibendam dato. Et de cætero ſaluiam ac lini ſemen, polenta ad ambo hęc ammixta, bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas dimidias tres, foliorum ſambuci manus plenæ menſurã. Hæc cocta in craterem calidum fundito, & per teſtas calidas immiſſas fomentum facito, muliere in ſella collocata, ac veſtimentis cooperta. Aliud. Foliorum ſambuci manus plenæ menſuram, & myrti tantundem in aquam miſſa coquito, & ad excolatam aquam, ordei paleas inijcito, coquito, & linteo excipito, ac cùm hoc fomentũ facito, prout maximè calorem ferre poterit. Aliud. Acetum, oleum, aquam, mel, E hæc mixta valde feruefacito, deinde accepta veſica capiente congium, aut vtriculo ex tenui corio facto, infundito, & panniculo laneo obuoluto, foueto. Quum autem tepidus factus fuerit panniculus, alium obuoluito. Aliud. Pini corticem, & rhois folia in aquam coniecta fortiter coquito: & in excolata aqua ordei paleas coquito, oleo affuſo, vbi verò ſimul coxeris linteo excipito, ac foueto. Aliud. Loti ramenta & cupreſsi, aqua & oleo affuſo coquito. Deinde ſimul cocta linteo excipito, ac foueto. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem coniecta coquito, & in excolata aqua furfures triticeos coquito, & foueto. Aliud. Eodem modo gallam contuſam, & rhamni corticem in aqua coquito, & cum aqua fur F fures triticeos ſubigito, ac oleum ammiſceto. Poſteà ſemiaſſatum panem duos chœnices habentem facito, linteoq́ue excipito, ac foueto. Aliud. Braſsicam & porrum decoquito, & cum ſucco eodem modo fomentum facito. Aliud.

Ordei paleas coquito, oleo affuſo, & linteo excipito, ac foueto. Aliud. Solanum & oleæ folia coquito, & eodem modo fomentum facito. Atque hæc ſanè, ſi quidem humidis vti volueris, pro fomento velut ſcripta ſunt adhibe. Si verò ſiccis, panes parato & exaſſatos, & ſemiaſſatos, & cum his foueto. Sed & teſtis calidis linteo inuolutis foueto, itemq́ue cum ipſis linteis calefactis, & cum lenticulis vaſis teſtaceis, feruente aqua infuſa, Apponito autem ad pedes. Aliud.

Iridis radicem tundito ac coquito, & eodem modo foueto.

A to. Si aqua in vteris gignatur, menses pauciores fiunt, & deteriores, & per longius tempus, & prægnãs est semper per duos menses, aut paulo amplius. Quum autem hoc tempus aduenerit, & corrumpit, & aqua multa in ipsa gignitur. huic autem lac bibẽdum dare oportet, & peplum, mecona dictũ, donec fœtus moueri inceperit. Plerunque verò ante hoc corrumpitur, & per abortum extruditur, & vteri sanguine manant. Hæc autem paritur nihilo magis ex labore, quàm aliter. Hoc autem cognoscere poteris quòd hydrops inest, ex digiti cõtactu. Comperies enim osculum ipsorum gracile, & obscuratum ac plenum humiditate. Si verò non circa initia, sed dum iam mouetur, fœtus ipsi corrumpatur ac suffocetur, B tunc & venter imus intumescit, & ad contactum dolet, velut vlcere præsente. & febris ipsam ac dentium fremitus corripit. Et dolorem habet acutum & vehementem, circa pudenda, imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinẽ ac coxendices. Quum sic habuerit, calida ipsam lauare oportet. Et qua parte dolor hæserit tepefactoria adhibere, experimẽto facto de eo quod maximè admittat. & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Interposito verò tempore quãtum tibi sufficiẽs esse videbitur, & collutione facta, & fomẽto adhibito, cyclaminum apponito, ita vt melle subactam, & linteo exceptam deliges, & ad os vterorum apponas. Cupressi etiam ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verùm hæc breuiore tempore, & per longius temporis in- C teruallum, quanto magis mordent & exulcerant. Et specillum stanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato, experimentum faciens quas libẽter admittat. & cũ viro dormiat, maximè opportuno tempore præsente. Si enim genituram conceperit, & prægnans facta fuerit, ac pepererit, subexpurgantur & quæ priùs in ipsa fuerant, cum ipso puerperij purgamento. Atq; sic maximè sana fieri poterit. Si indurati fuerint vteri, & os ipsorum asperum fit, & menses occultantur. Quum verò apparuerint, velut arena sunt. & genitura hoc tempore non fit. Si verò etiam digito contigeris, asperum comperies os vterorum. Quum sic habuerit, cyclaminum terere oportet. & salem ac ficum crudam ammiscere, & cum melle efformata apponere. & fomento adhibito, purgatoria infundere.

Menses quando pauciores.

Medela.

Vteri duricies.

Curatio.

Edat autem mercurialem, & brasſicas coctas,& ſuccum ſorbeat,& calida lauetur. Si indurati fuerint vteri, & méſes occultantur,& os ipſorum conniuet,et nõ concipit. Quum ſic habuerit,ſi digito contigeris,comperies os aſperum,et digitum nõ intromittit.et febris ipſam corripit, ac dentium fremitus. Et dolor habet imum ventrem,et laterum mollitudinem, et lumbos. Patitur autem hæc, ſi fœtus in ipſa corruptus fuerit putrefactus. Quibuſdam verò etiam ex partu contingit. Sæpe etiã aliter. Quum ſic habuerit,multa calida ipſam lauare oportet.et fomentum adhibere. Quum autem recens lota aut fota fuerit,immiſſo ſpecillo os aperito ac dilatato,et per digitum eodem modo, & velut in priore ſcriptũ eſt apponito. Et potiones ſimiliter bibendas dato. & eodem modo curato velut priorem. D E

Vteri ad latus allapſi. Si vteri ad latus allapſi fuerint,tuſsis detinet,& dolor ſublatus,et vterus durus velut pila inſidet.et ad contactum dolet velut ab vlcere. Et contabeſcit,et videtur peripneumonia eſſe,et conuellitur, et gibboſa fit. Et menſes omnino non apparent. Quibuſdã verò prius conſpecti, euaneſcunt. Tunc autem fientes,debiles ſunt ac pauci,aut deteriores quàm antea.et genitura nõ fit hoc tempore. *Medela.* Quum ſic habuerit,pharmacum deorſum purgans bibendum dato,et eo epoto,multa calida ipſum lauato. et extepefactorijs quod maximè admittit adhibeto. et à quibus ſanguis purgatur ea apponito. et lini ſemen toſtum, tuſum ac cribratum,et peplum album, et ſaluiam cum polenta tenui,et caſeum caprinum,ſordibus et ſalis muria deraſis: hæc miſceto, vt caſei ſint partes duæ, reliquorum verò vna:polenta autem ſit antiqua non ſalſa,et ieiunæ in vino bibenda dato. Veſperi verò cyceonem craſſum melle affuſo exhibeto,et ex potibus quemcunque libenter admiſerit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. Calidam verò aſpergito,et per ceratum leniter mollito, ac à latere detrudito.et latus faſcia lata deligato, et lac bubulum quã plurimũ ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem vtatur quàm molliſsimis. Morbus hic vehemens eſt et lethalis.et paucæ etiamſi curentur ipſam effugiunt. F

Cum os uterorum concluditur. Si os vterorum concludatur,forte fit velut groſſus ficus. Et ſi digito contigeris, comperies durum ac contractum. et digitum non intromittit. et menſes occultantur. et geniturã nõ ſuſcipit hoc tempore.

A tempore,& dolor habet imum ventrem,& lumbos,& laterũ mollitudinem. Quandoque etiam sursum procedit,& suffocat. Quum sic habuerit,pharmacum deorsum purgans bibendum præbeto,& multa calida lauato,& quæ os molliunt apponito,& specillum immittito ac aperito, & digitum similiter,& calidam aspergito. Quum autem molle factum fuerit, ea quæ sanguinem purgant apponito, & ex potionibus dato,experimento facto quam libenter admittat, & brassicam edat,& succum eius sorbeat. Si vteri obliqui fiant, etiam os ipsorum obliquum fit, & menses ipsi nunc occultantur, nunc prius apparentes euanescunt, & non similes fiunt, sed deteriores & pauciores quàm antea, & genitura non fit hoc

Medela.

Vterorum obliquitas.

B tempore,& dolor habet imum ventrem,& lumbos, & coxã, & attrahit ipsam. Quum sic habuerit,pharmacum infra purgans bibendum dare oportet,& calida lauare,ac fouere. Vbi verò recens fota aut lota fuerit,digito immisso os vterorum corrigat ac dirigat, & odoratorum suffitum admittat, & ex potionibus dato, iuxta experimentum quam libenter suscipit. Cibis autem vtatur mollibus,& allia edat cocta ac cruda. & cum viro dormiat,& in sanam coxã decumbat. Alteri verò fomentum adhibeat. Morbus autem difficultet cedit. Si inflati fuerint vteri, et venter attollitur ac inflatur, et pedes intumescunt,et cauę faciei partes. Color verò iniucundus fit. et menses non fiunt. et genitura hoc tempore non fit, et anhelat,et anxia mœret,et quum surrexerit,aut progressa fue-

Medela.

Vterorum inflatio.

C rit, erectæ ceruicis spiratio ipsam tenet, et quicquid ederit aut biberit,ipsam molestat,et gemit,et magis ægrã tristatur quàm priusquam ederet. Sæpe verò etiam suffocatur. Quum sic habuerit,pharmacum deorsum purgans bibendum dato, et calida lauato,ac fomentum adhibeto. Interposito verò tẽpore quodam, apponito ea à quibus purgetur, ac non mordeatur. Frequentissimè verò totum corpus foueto. Tunc autem et sub pudenda odorata suffiantur. Sub nares autem grauеolentia,et potiones dato quæ vteros purgant, et ad locum compellunt. Et Mercurialem edat,et lac bibat,velut de latere dictum est. Morbus autem non est diuturnus. Si sanguinis grumi in vtero coierint, os ipsorum velut eruo plenum fit,et si attigeris,ita habere deprehendes,et menses nõ fiunt. Neque genitura retinetur, quàm diu sic habuerit. Quum

Medela.

Grumi sanguinis in utero.

Medela. igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito, & allium D & salem, & siccum, & mellis parum terito ac permisceto, & glandulam hinc formatam ad vterorum os apponito, & alia vteris conuenientia medicamenta subdito, quæ videlicet acria sunt ac corrodunt, & à quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas quæ vteros purgant, & omnia circunradito, & vesicæ pellicula siue cuticula digitis obuoluta, os vterorum deradito.

Vteri obtorti. Si obtorti fuerint vteri, & menses non fiũt, & genitura non manet intus, & dolor habet imum vẽtrem, & lumbos, & laterum mollitudines, & si digito contigeris, os vterorum attingere non poteris, nam fortiter secessit.

Curatio. Quum sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, à quo sursum ac deorsum purgetur, magis tamen deorsum. & E os ipsum ac vteros quàm maxime fouere, ac calida lauare bis in die, & de potionibus dato quam libenter susceperit pro experimento, & viro condormiat frequentissimè, & brassicam edat.

Cum uteri nõ cõsistũt. Si vteri commoti in loco non manserint, quo prolapsi fuerint dolores exhibent, & incõspicui fiunt. Quandoque verò eminent, velut sedes prolapsa. Et quum quidem supina decubuerit, in loco manent. Quum autem surrexerit, aut se inclinauerit, aut aliàs se commouerit, exeunt. Sæpe verò etiam quietem habent.

Medela. Hanc quàm maximè quiescere oportet, & non moueri, & lectum ad pedes altiorem statui, & iisdem vti, velut in superioribus, & cum acerbis infusis conspergere, & graueolentia suffire. Sub nares autem odorata. & malum punicum in medio per vmbilicum perforato, & in F ipso picem quæ maximè congruat cum vino tepefacito, & non valde premens quàm penitissimè apponito. Quum autem quid apposueris, lata fascia exceptum ex lumbis deligato, vt ne dilabatur, sed maneat & faciat quod expetitur, & peplum cum caseo, & polenta, bibendum dato, velut in allapsu ad latus dictum est, et ex potionibus quam maximè admiserit bibendam præbeto. Cibis autem molissimis vtatur. et cum viro quàm maximè dormiat.

Cum uteri hiant. Si hiauerit os vterorum magis quàm solet, menses plures fiunt, et deteriores, et humidiores, et per longius tempus. et genitura ipsam non contingit, neq; intus manet, sed rursus foras effundit, et si digito contigeris, os vterorum hians comperies. et impotentia ipsam corripit præ mensibus, et febris ac rigor, et dolor tenet

A net imum ventrem,et lumbos,ac lateris mollitudinem.patitur autem hæc maximè,si quid in ipsa fusum fuerit,et corruptum computruerit.patiuntur etiam ex partu,et aliæ aliter. Quum sic habuerit, pharmacũ bibendũ dare oportet, à quo sursum purgatur,et quum dolor habuerit,tepefactoria apponere,et calida lauare,et interposito tempore, per infusa colluere,velut scriptum est in priore,et de potionibus dare quã libentissimè susceperit,et suffire quæ siccant.Edat autem polypos et mercurialem. Si leuigati fuerint vteri, et menses plures fiunt,et deteriores,et humidiores,ac frequentiores,et genitura intus non manet,sed rursus exit,et si digito contigeris,comperies os leue. Et impotentia ipsam corripit præ B mensibus,et febris ac rigor,et dolor imum ventrem,et lumbos,ac lateris mollitudinẽ, maximè si quid in ipsa corruptũ computruerit,et ex partu,et aliâs.Quum sic habuerit,curare oportet vbi dolor habuerit,velut scriptum est in priore. Si vteri ad ventrem nutauerint. dolor acutus et vehemens coxendices,et lumbos, ac laterum mollitudinẽ habet. Et crus claudicat. Quum sic habuerit,pharmacum infra purgans bibendum dare oportet,postridie verò suffire hoc modo. Ordei chœnices duas,et oleæ folia probè contusa,et gallam cõtusam ac cribratam,et hyoscyami tertiam chœnicis partem. Hæc mixta,et olei hemina dimidia affusa,efformata,in olla per dies quatuor,ter in die suffito.Noctu verò lac bubulum, et mel,et aquam bibat,et calida lauetur. Si ad caput con- C uersi fuerint vteri,signum hoc est.Venas in naso et sub oculis dolere videtur. Hanc calida multa lauare oportet, etiam in capite,lauro et myrto in aqua incoctis,et caput vnguento rosaceo illinatur, et odorata subter suffiantur, et brassicam edat,et succum absorbeat. Si ad crura et pedes conuersi fuerint,ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis cõuellitur sub vngues.Et dolor crura ac femora tenet. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lauare oportet, et fomentum adhibere quod maximè libenter admiserit,et subter suffire graueolẽtia. Et vnguento rosaceo vngere. Si mulier cibum auersans vteros doleat,et febris ipsam ac rigor corripiat,pepli albi quintam dimidiæ chœnicis partem,et seminis vrticæ tantundem,et casei caprini rasi dimidiã chœnicem, simul cum vino vetere mollito, deinde cocta sorbenda dato. Si ex

Medela.

Cum uteri leuigati fuerint.

Medela.

Cum uteri in uẽtre uagentur.

Medela.

Cum uteri caput uexant.

Medela.

Cum uteri crura & pedes molestant.

Cum cibi fastidium ob uuluæ dolorem obrepit

partu fluxus corripiat,& cibi in ventre non maneant, vuam D passam nigram, & mali punici dulcis grana trita, & coagulum hœdi, vino nigro diluito ac vtitor, ita vt caseum caprinum derasum,& polentam tritici torrefactam adijcias,& bene temperata bibenda præbeas. Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula sauciata est,& dolor ad viscera procedit, & cor conuellitur. Hanc multa calida lauare oportet, & tepefactoria quæ maximè admiserit adhibere, & asininum lac bibendum ad dies quinq; dare. Postea verò vaccæ nigræ lac bibendum præbere, ita vt sine cibo degat, ad dies quadraginta. Ad vesperam verò sesamum tritũ bibat. Morbus hic est periculosus. Si mulier diu non concepit, mensibus apparentibus tertia aut quarta die, alumen tritum vnguento E dilutũ, lana exceptum apponito, & per tres dies appositum habeat. Tertia verò die fel bouis radito, & ramentum oleo dilutum ac subactum, linteo exceptum apponito. Et tres dies appositum habeat. Sequenti verò cum viro coëat. Ad vterorum morbum sedandum, lini scissi vnà cum stipula pugillum tenuiter tusum, in vino albo quàm iucundissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam molissimam tinctam apponito,& vicissim priore detracta aliam subdito. Si vteros purgare voles, primũ quidem ordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie verò carnem ouillam coquere, cum ordei decocto sub dio per noctem exposito. Sit autem decoctum ordei congij mensura,& valde ipsas coquito. Vbi verò coctæ fuerint, F leuiter tepidas edat, & iusculum sorbeat. Postridie autem thus & pulegium tritum, melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito. Si vteri ad sedem conuersi fuerint, & secessus secedere prohibuerint, dolores habent & lumbos,& imum ventrem,& ilia. Quum sic habuerit, calida ipsam lauare oportet,& lumbos fouere, & graueolentia suffire. & apponere quæ purgant & impellunt ipsos vteros. & bibenda dare ea quæ maximè admittit. Si vlceratum fuerit os vterorum aut inflammatum, myrrham & adipem anserinum,& ceram albam,& thus, in leporis pilis qui sub ventre sunt misceto ac terito, & in lana mollissima apponito. Si secundæ decedere non possint, statim quidem à cibo abstinere oportet. Viticis autem folia trita in vino & melle, oleo affuso tepefacito,

Cum fluor post partũ vexat. Medela. Sanguinis vomitus. Medela. Cum diuturno tẽpore non concipiat. Morborũ uterorũ remedium. Purgamenta uterorũ. Cum uteri sedẽ petunt. Cum os uterorum ulceratur. Cum secundæ decedere non possunt.

A pefacito,& heminæ menſuram bibendam dato. Si in flammati fuerint vteri, ſambuci folia tenerrima in tritici recentis craſsiore farina coquito, & leuiter tepida ſorbenda dato. Si vteri tranſmoti fuerint, hederam ſiccisſimam tritam,& linteolo tenui illigatam ſubdito. & pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum verò dato triticum recens,& peplum toſtum,& ſaluiam,& cyperum, & aniſum. Hæc trita vino diluta cum furfuribus ordei bis in die dato, pro vice dimidiam heminam. Si menſes conſtituto tempore non fiant, braſsicæ folia & rutam terito, poſtea paleas ordei chœnicis menſura madefacito donec flacceſcant, & per noctem ſub dio exponito. Mane verò in hemina inde excolata braſsicam ac rutam diluito,& affuſo oleo conquaſſato, B & bibenda dato. poſtea polypum vino albo ſuffocatum edendum dato,& vinum ebibendum. Si verò volueris,piſces odoratisſimos coctos edendos dato, & iuſculum ſorbendum.

Cum uteri flāmeſcunt.

Cum uteri mouentur.

Cum menſes ſtato tēpore non fiunt.

Si ex feruido & ſuperficiario vlcere pudenda fuerint exulcerata,myrti baccis in vino coctis pudēda colluat. Et poſtea mali punici dulcis putamina in vino coquito,& myrrham ac reſinam ſimul mixta vino diluito,& intinctum in his linteum ſubdito. Si vrinæ ſtillicidium corripiat, cucumeris ſiue cucurbitæ os & fundum reſecato, & ſubiecta pruna cucumim circumponito, & inſperſa in ignem myrrha,mulierem ſuper cucumim locato, ita vt ſummam cucumeris partem quàm penitisſimè in pudendum indat, quo vapor plurimus in pudenda tranſmittatur. Et ex potionibus C vrinam cientibus ieiunæ aliquas exhibeto. Si ad cor progresſi vteri ſuffocent, & non decedant, porri ſemen tritum, & pulegiū,in aquæ cyathis tribus, & aceti albi cyatho vno, & mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito, & ieiunæ ſorbenda dato. Si ex partu,aut obortu,rigor corripuit, iuniperi fructum & ſaluiam ſimul trita,in aceti albi cyatho diluito, & vini albi diluti poculam affundito,verſato ac ſtare ſinito. Mane verò excolato, & tepefactum bibendum dato. Si vteri inflati fuerint,& ſi ventus in vtero fiat & dolor,ſaluiam & cyperum tuſa madefacito per noctem,& mane excolato, & purū cremorē in ollam fundito, tritici farina craſsiore adiecta, & aceti albi cyatho affuſo,& ſucci ſilphij magnitudine fabæ addita, & cocta crudius ſorbenda dato.

Pudenda ulcerata.

Stranguria.

Cum uteri cor petunt.

Rigor à partu.

Vterorum inflatio.

Si in pu

Graueolentia in pudendis. Si in pudendis graueolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apij semen ieiunæ in vino datum. Graueolentiam verò, anisum eodem modo datum. Columellam verò resecare oportet. *Vlcera in pudendis.* Si vlcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ & hederæ & rubi & mali punicæ dulcis folia trita in vino veteri dilue, & postea carnem recentem folijs intege & appone. Et habeat subditam per noctem. Mane verò eximat, & myrtũ in vino decoquat, & cum vino pudenda colluat. *Genituram cum non suscipit mulier.* Si genituram non suscipiat, mensibus secundũ naturam fientibus, membrana ante vteri os excreuit. Contingit etiam ex alijs causis. Cognosces autem hoc, si digitum admoueris, membranæ prætextũ continges. Ad hæc medicamentum subdititium facere oportet. Resinam itaque & æris florem melle diluito, & linteum ex his tinctum penitissimè indito, filo ad extremam partem dependente illigato. Quum itaque hoc exiluerit, myrtum in vino coquito. & cum vino tepido eluatur. *Anhelationes.* Si anhelationes corripuerint mulierem, sulphuris magnitudinem fabæ, & nasturtij tantundem, & rutam, & cuminum Aethiopicum, hæc trita et vino diluta, ieiunæ bibenda præbeto. Oportet autem et à cibis abstinere, et non frequenter edere. *Inflatio in partu.* Si pariens inflata fuerit, hepar ouillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum dato meracius ad dies quatuor. et vinum bibat vetus. *Lumbi dolentes.* Si lumbos doleat, anisum et cuminum Aethiopicum bibat, et calida lauetur, et subcalidam bibat. *Menses cũ non fiant.* Si menses non fiant, testam crassam exurito ac terito, et origanum in pinguedine anseris coctam terito, et ad testam in linteũ ammisceto, ac tepida apponito. *Vteri conclusi.* Si vteri conclusi fuerint, et menses nõ apparuerint, colocynthidem syluestrem, et silphij semen, cuminum Aethiopicum, nitrum, salem thebaicũ adipem rhenalem, farinam, myrrhã et resinam, Omnia hæc feruefacito: simulque mixta ac trita in glandulam efformato, et apponito. *Vteri cum viscera petunt.* Si vteri ad viscera conuersi strangularint, vinum cedrinum, et cuminum Aethiopicum bibat. et calida lauetur. et subcalidam bibat. *Cum menses nõ fiunt.* Si menses non fiant, adipem anseris, et netopum, et resinam, mulier lana excepta subdat.

Vteri transmoti. Si verò magis quàm conuenit prodeant susinum, et raiæ linguam, in lana apponat. Si transmoti vteri aliquò allapsi fuerint, ordeum decorticatum tritum vnà cum paleis sume,

et cum

A & cùm cornu ceruino vino ſubige,& hinc vteros ſuffito.

Si ſecundæ decedere non poſsint,fœniculum vino & oleo ac melle feruefactum bibendum dato. Si menſes non appareant, & velis ipſos detrahere, craſsiorem tritici farinã & ordeum coquito,& oleo affuſo edenda dato. Si inflammati fuerint vteri,cotyledonis folia,& porrum,in craſsiore tritici farina coquito,& affuſo oleo edenda dato. Si moti vteri aliquò allapſi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ ſcabiem,& lauri ac cupreſsi ramenta,in aqua coquito, & linteo excepta apponito. Si vterus doleat, & ad veſicam fuerit dolor, porri ſemen in aqua tritum ieiunæ bibendum præbe. & tepefactoria adhibe. Si vteri prominuerint, lotos ipſos B cum aqua tepida, & vino ac oleo illitos, rurſus intrudito, & ex lumbis deligato, & graueolentia ſuffito, & ſi vrinã emittere non poterit,calida lauato ac foueto, & cupreſsi ramenta ſuffito. Et potiones vrinam cientes bibendas dato. Si fluxus fiat, acerba ſuffito, & ſtercus aſini deraſum, lanæ illigatum ſubdito. Sit autem ſtercus ſiccum. Si in pudendis vlcera fiãt,adipem bubulum illinito, & apponito, & cum vino in quo myrtus cocta eſt colluito. Si ex partu os vterorum fuerit exulceratum,florem roſarum tritum & vino imbutum in pilis leporinis apponito, & acerbis colluito. Si vteros doleat,allij caput integrum, & nitrum toſtum, & cuminum terito,& melle ſubacta ſubdito,& calida lauetur, & ſubcalidam bibat. Si ex feruido ac ſuperficiario vlcere pudenda C fuerint vlcerata,adipem bubulum, & butyrũ,& anſeris adipem,ac ſuſinum vnguentum miſceto, & ex his pudenda illinito, & aqua tepida colluito. Si vteri aſcendentes ſuffocarint, funiculum lucernarium accenſum extinguito, & naribus admoueto, quo fumum attrahat, poſteà myrrham vnguento dilutam, & lana exceptã apponito. Et reſinam oleo dilutam bibendam dato. Si ſecunda non ſecedat, conyzam tritam lana exceptam apponito, & ignẽ in vino tritam bibendam dato. Si caput doleat,& imum ventrem,et lumbos,bilis in vteris eſt. Huic itaque pharmacum dare oportet, quod ſurſum ac deorſum purgare poteſt, et calida lauare, et apponere quæ bilem purgant. Et aniſum ac nigellã vino diluito, et bibenda dato. Si fluxus oboriatur, cancros fluuiales in vino ſuffocato, et vinũ bibendum dato, et quæ ſiccant

Cùm ſecundæ non decedunt. *Vteri inflãmati.* *Vteri moti.* *Vterus dolitans.* *Vteri prominentes.* *Fluxus.* *Pudenda ulceroſa.* *Os uteri ulceratus.* *Vteri dolor.* *Vteri aſcendentes.* *Secunda nõ ſecedens.* *Capitis dolor.* *Medicamẽta aduerſus fluxus.*

ſuffito,

suffito, & apponito. Si fluxus oboriatur, porri pugillum in vino tritum bibendum dato, & siccis & acerbis vtatur. Si fluxus oboriatur, muli stercus combustum, tusumque ac cribratum, vino dilutum bibat. Reliquis autem eodem modo vtatur. Si fluxus oboriatur, & iam diuturnus fuerit, spongiam combustam ac tritam, vino odorato dilutã, bibendam dato, & per suffitus resicca, & quæ restringunt appone. Si vteros purgare velis, nitrum, cuminũ, allium, & ficus terito, & melle subacta apponito, & calida lauetur, & subcalidã bibat. Si vteros doleat, cyclamini radicem in vino ieiunæ bibendam dato, & calida lauetur, & subcalidam bibat. Si lac extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato, fœniculi verò semen bibendum dato, & radices fœniculi decorticatas, ac butyrũ simul coquito. Quum autem cocta fuerint, frigefacito ac bibenda dato. Commodum est etiam hippomarathrum & hipposelinũ simul coctum. Si lac extinctum fuerit, porrum tritum aqua dilutum bibendum præbe, & calida lauetur, & porrum ac brassicã edat, simul coctis Cytisi folijs, & succum sorbeat. Si lac extinctum fuerit, saluiam, cedri aut iuniperi baccis adiectis coquat, & ad diffusum, vinum affundat, ac bibat; & ad cætera farina inspersa additoque bulbo, & modico oleo affuso, edat. Et acria, & acida, & salsa, ac cruda olera omnia vitet. Nasturtiũ verò in vino potum cõmodum est. Nam lac purgat, & calida lauetur, & subcalidam bibat. Si velis mulierem prægnantem fieri, ipsam & vteros purgato, posteà farinam ieiunæ edendam dato, & vinum meracum insuper bibendum, & nitrum rubrũ, cuminum, ac resinam, melle subacta in linteo subdito, & vbi aqua defluxerit, nigros pessos mollitorios apponat, & cũ viro dormiat. Si prægnantem facere voles mulierem, ipsam & vteros purgato. Deinde linteum tenuissimum resiccatum, ac melle imbutum in glandes efformato, & in fici succo tinctos apponito, donec fuerint aperti. Posteà verò magis intrudito. Vbi autem defluxerit aqua, vino & oleo colluta cum viro dormiat. Bibat autem & pulegium in vino cedrino, quum viro condormire volet. Medicamentum fœtum ex vteris pellens. Cucumeris syluestris succum potionis mensura, in mazam conspersum apponito, vbi ad duos dies antea ieiunauit. Aliud. Staphidis syluestris pugillos duos

Vteri purgatio. *Vteri dolor.* *Lactis extincti remedia.* *Vt mulier prægnans fiat.* *Vt fœtus ex vtero expellatur.*

A duos, in aqua mulſa dilutos, bibendos dato. Experimentum fœcunditatis. Caput allij integrum deraſum vteris apponito. Poſtridie vero digitum immittat, ac contingens conſideret. & ſi quidem oluerit inde os, bene habet: Sin minus, rurſum apponat. Aliud experimentum. Netopum modicum in lana inuolutū apponat. & conſideret an per os oleat. Alia ſubdititia medicamenta. Scorpij marini fel, in lana inuolutum, & in vmbra ſiccatum apponito. Pulegium ſiccum tritum, melle imbutum in lana apponito. Cucumeris ſylueſtris ſemen, & teſtam combuſtam, vino ſubactam, cum pilis leporinis, in lana ſubdito. Alumen Aegyptium, lana inuolutum appositum. Cantharidas vino ſubactas, in lana B ſubdito. Herbā artemiſiam vino ſubactam apponito. Nigellam in vino tritam, in lana ſubdito. Aliud ad recens enixam. Vnguentum roſaceum & ceram, in lana apponito.

Bulbion ex tritico, tritum & vino ſubactum in lana ſubdito. Vini albi veteris fecem combuſtam, & vino albo extinctam ac tritam, in lana apponito. Galbanum, netopum, & miſy, cum vnguēto roſaceo, in linteo apponito. Elaterij potiones duas, & fauum cum vino, in linteo apponito. Butyrū & alumen melle ſubactum, in linteo ſubdito. Scammoniæ ſuccum, & adipē, cum maza miſceto, & vino imbuta, in linteo apponito. *Ne concipiat mulier* Si concipere nolit, miſyos fabæ magnitudinem aqua dilutam bibendam dato, & per annum non concipiet. *An conceperit experimentum.* Si periculum facere velis in muliere, an prægnans C ſit aut nō, rubro lapide ſiue terra erythrea oculos ſublinito. Et ſi quidem ingrediatur pharmacum, prægnans eſt, ſin minus, non. *Pudenda ſi ulceroſa ſint.* Si prægnāti pudenda feruido et ſuperficiario vlcere fuerint exulcerata, amygdala trita, et medullā bubulā in aqua coquito, et modica farina adiecta, pudenda illinito. et baccarum myrti decocto colluito. Si virgo ex lapide laborarit, ſemen radicis Aethiopicæ, in vino veteri ad dies decem dato. Deinde in aqua ad dies viginti, et bis in die multa calida lauato. Cataplaſmata. Allium, portulacam, apium, loti et cedri ramenta, trita ſimul mixta aqua mulſa diluito, et cataplaſma hinc factū imponito. Rubi folia, myrti folia, ſimul trita aqua mulſa diluito, et polenta ammixta ſubacta imponito. Sābuci folia, myrti folia, terebinthi folia tenerrima, eodē modo apponito. Loti ramenta, mori folia,

ſimul

ſimul trita mixta, aqua diluta cum vua paſſa imponito. Suffitus. Ouiculæ aut capræ cornu tuſum, & ordeum toſtum ac freſum, oleo ſubigito ac ſuffito. Cerui cornu, & oliuas nondum habẽtes oleum, ſimul trita mixta ſuffito. Rhoem rubrum, & polentam toſtam, oleo ſubigito ac ſuffito. Polentam, & ſtercus bubulum, & paleas, oleo ſubigito ac ſuffito. Loti ramenta, & rhois folia, & cupreſsi ſiccæ ramenta, vino nigro auſtero ſubacta ſuffito. Galbanum, mannam, & reſinam vnguento ſubacta ſuffito. Capræ cornu, & gallá, & adipem ſuillum, ac cedriam ſuffito. Terram & aſinorũ pedibus deradito, & ſtercus aſininum, cum vino nigro ſubigito ac ſuffito. Collutiones. Folia myrti, & lauri, ac hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubi folia, in aqua mulſa coquito, & cum ea excolata colluito. Sambuci & lentiſci folia in aqua coquito, & excolatam leuiter tepidam infundito. Fœniculi, & braſsicæ radices tuſas in aqua coquito, oleo affuſo, & poſtea cum excolata coluito. Oenanthen, & cyperum, & vuas paſſas, in aqua mulſa coquito, ac colluito. Malagmata. D E

Maluam & fœnogræcum in aqua feruefacito, & cum excolata aqua leuiter tepida colluito. Cupreſsi ramenta & amaracũ, in paſſo aqua temperato coquito, ac colluito. Serpillum & violæ albæ radicem, in aqua mulſa coquito, ac colluito. Hyppericũ, & lentiſcum, & baccas cedri in aqua coquito, & cum leuiter tepida colluito. Fauum, & butyrũ, & reſinam, & adipem anſerinum, in aqua coquito, & colluito. F

Fomenta. Lolium toſtum ac molitum, in poſca meraciore coquito. Poſtquam autem coxeris, linteo illigato, & foueto. Lentem toſtam, decorticatam, & in farinam craſsiorem alicæ ſimilem redactam, in aqua coquito, & linteo illigato, ac foueto. Eruum eodem modo parato, ac foueto. Commoda eſt & ſaluia eodem modo parata. Saluiam & hypericum in aqua coquito, & ordei paleis in decocto coctis, & linteo exceptis foueto. Loti & cupreſsi ramenta in vuę paſſæ cremore coquito, linteoq; ipſa illigato ac foueto. Oleæ, & myrti, & hederæ, ac lauri folia, in aqua coquito, & in decocto, ordei paleas coquito, deinde linteo illigato, ac foueto.

Cupreſsi ramenta & cedri, & ordei furfures, ſimul miſceto, & in vuæ paſſæ cremore ſubigito, ac panem formato, & cum

A cum hoc assato, calido in linteum alligato, foueto. Violæ albæ semen, aut radices, in aqua coquito, & cum aqua furfures tritici subigito, ac panẽ formato, cum quo calido in linteum inuoluto, foueto. Serpillam in aqua coquito, & furfure triticeo in aquã coniecto, eodem modo foueto. Spõgias calefacito & adhibeto. & cum mollibus lanis, & panniculis laneis, & vasis testaceis aqua infusa, & vtriculis eodem modo. & decoctionibus in vtres infusis foueto. Purgatorium.

Si mulierem parere non potentem, facere velis vt prægnãs fiat, considerare oportet in mensibus, an biliosa aut pituitosa sit. Cognosces autem hoc, arena tenui sicca ad solem conspersa, & quum mẽses prodierint, sanguine super arenam in
B sole effuso, ita vt ipsum siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, sanguis super arenam siccatus, pallidus fit. Si verò pituitosa, velut mucus existit. horum igitur vtrum tandem fuerit, ventrem purgato, siue sursum siue deorsum purgatione opus habere visa tibi fuerit, postea paucis diebus interpositis, vteros purgato. *Vteri cum duri fuerint* Vterorum fomenta. Si duri fuerint vteri, & non concipiat, Vinum quàm iucundissimũ cum pari aqua temperatum, trium semicongiorũ Atticorum mensura, & fœniculi radices, & seminis fœniculi quartam partem, & vnguenti rosacei semiheminã. Hæc in vas nouũ fundito, & vinũ affundito. Vasis autem operculũ perforato, & imposita arundine foueto. Arundinẽ verò cũ operculo tollito. Si enim sine operculo abstuleris, exuretur. Postquã autem fota fuerit, scillam
C apponito, velut infrà scriptum est. Apponito autem donec dixerit molle & amplum esse vterorum osculum, & si quidẽ exulcerata fuerit, & pustulæ in purgatione fuerint, si summa labia vlcerata fuerint, anisum, & adipem anserinum, in rosaceo oleo terito, & in lana inuoluito & accepta carnẽ bubula, magno pedis digito crassiore, sed digitorum longitudine, ipsam pharmaco illinito. & lana exceptam inuoluito, & ad extremam carnis partem quæ foras spectat filum alligato, & reliquam in vteros indito, vbi est vlcus. Mensium purgatoria. Si non procedat menstrua purgatio, cucumeris syluestris internam partem pondere trium obolorum, & artemisiam herbam, & thuris obolum, terito & ammixto melle in lana inuoluito, & ad os vteri apponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem viridem terito, & melle am-

mixto lana excipito,& eodem modo apponito. Aliud. D

Cupresſi fructum, & cucumeris ſylueſtris internam partem,& thus,terito & melle ammixto lana excipito, & eodẽ modo ſubdito. Aliud. Cupreſsi fructum & thus terito, & melle ammixto lana excipito, ac ſubdito. Aliud. Abrotani obolos tres,cum melle lana excipe,ac ſubde. Aliud. Elatherij obolum,& myrrhæ obolũ terito,& cum melle lanæ inuoluito,ac ſubdito. Purgatorium ſi mulier non concipiat. Tauri vrinam collige trium heminarum menſura. Deinde artemiſiam herbam,aut parthenium,aut adiantum & laurum viridem,& cedri ramenta ſimul contunde. Deinde in effoſa ſcrobe carbones accende, & impoſita olla vrinã tauri infunde,& contuſa in mortario adijce.poſtea ſellã circõpone,& artemiſiam herbam,aut hyſſoppum, aut origanũ impone,& muliere ſuper hæc collocata, donec ſudet foue. Vbi verò ſudarit,laua cum calida,& in lauacrum artemiſiam & laurum immitte.Deinde ſubdititium medicamẽtum adhibe.Aut artemiſiam,aut bulbium in vino albo tritum lanę inuolutum ſubdat.Hæc ad tres dies faciat,& deinde cum viro dormiat. Subdititium pharmacũ ad conceptum faciens. E

Cũ mulier nõ concipit

Ex nitro & thure,cum melle glandem formato, & apponito. Aliud purgatoriũ molliens. Caricam coquito donec granula abijciat,& hanc expreſſam leuiſsimè tritam in lana cum roſaceo vnguento apponat. Aliud acrius. Braſsicæ, rutæ,pares portiones tere ac vtere eodem modo. Aliud molle & purgatorium. Medullam anſeris, aut bouis, aut cerui, magnitudine fabæ, affuſo vnguento roſaceo & lacte muliebri terito,velut molle pharmacum teri ſolet. Deinde ex hoc os vteri illinito. Aliud tepidum purgatorium. Anſeris medullam magnitudine nucis,reſinæ lentiſsimæ aut terebinthinæ magnitudine nucis. Hæc in vnguento roſaceo ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum facito,& deinde ex hoc tepido os vteri illinito,& pectinem madefacito. F

Aliud detrahens purgationem & ſiſtens. Pæoniæ granã nigra aut rubra, tria aut quatuor in vino trita bibenda dato. Si verò magis detrahere voles,grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens.

Lauri baccas ad ſummum viginti, & ſeſelis dimidium acetabulum,cum vino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium

dimid

A dimidiorum obolorum Atticorum pondere, in vino ieiunæ bibendum dato. Et efformata quoque ex ipso catapotia deuoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorij obolum, Hæc cum vnguento rosaceo trita apponat. Aliud purgatorium. Semen vrticæ, & maluæ succum, cùm adipe anserino tritum subdat.

Aliud. Si non purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum tribus digitis comprehendi potest coquito, & melle affuso, ventri velut cataplasma imponito, & bibendum dato.

Aliud quod vteros aperit & purgat. Cantharidas quinque aceto albo affuso terito, & non valde liquidum pharmacum facito, sed vt digitis effingi possit, & de ficu alba pin-

B gui, sine granulis & pelle, duplá cantharidum partẽ ammisceto, & efformatã glandulam tenui lana inuolutam subdito. Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum dato, hoc etiam menses educit, & fœtus expellit. Aliud purgans vteros. Quum puero immortuo sanguis intus manserit, colocynthidem syluestrem in melle tritam delingat, aut subdat. Aliud sanguinem purgans.

Sanguinem ex vteris expelles, si violæ albæ semen tritum, vino dilutum bibendum dederis. Aliud quod similiter sanguinem ex vteris expellit. Rhois seminis quum rubrum fuerit, grana viridia triginta terito, & rosas caninas rubras, rubicundo ex ipsis delecto, in vino bibenda dato, quum sanguis eruperit. Aliud purgatorium. Si menses non appa-

C ruerint, styracem & origanum terito, commisceto, & adipe anserino affuso apponito. Aliud quod subditum vteros purgat ac euacuat. Absinthij radicem tritam cum melle, cum oleo apponito. Subdititia vteros purgantia, aperientia, & aquam ducentia. Scillæ frustum longitudine sex digitorum, & digiti parui crassitudine accipito, & de hoc duos digitos circunderadito ac leuigato, & reliquum lana sordida inuoluito, eam verò partem quæ circumrasa est ad os vterorum subditã, per diem ac noctem appositã finito. Postquàm autem lauit & abstulit, aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle, quod aquã & pituitam ducit, & pallidos ac subcruentos menses detrahit, si non diuturni fuerint, & os emollit. Vnguentum narcissinum, cuminũ quod edimus, myrrham, thus, absinthiũ, cupressum, salem, rosaceã oleum

Postremũ horũ medicamentum.

ſumito. Et de alijs quidem ſingulis congium accipito, narciſsini verò partem quartã,& omnia in glandem efformata, ac crudi lini linteo excepta ſubdito. Aut linteũ tenue pennæ circundato ac deligato, & in oleo albo Aegyptio tinctũ apponito,& tota die appoſitum ſinito. Deinde vbi lauit & abſtulit,aqua odorata colluatur. D

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

*

Cur mulieres crebrius laborent.

Quæ puerperia facilè decurrant.

Cur ſteriles magis afficiantur.

E mulicbribus morbis ſic ſentio. Mulierem quæ non peperit grauius & citius è menſibus ægrotare, quàm eam quæ peperit. Quum enim peperit venulæ fluidiores ſunt ad menſes. Fluidas autẽ ipſas facit purgatio illa quæ fit à partu. Et vbi hæc erumpit, vicinæ maximè ventri ac mammis corporis partes diſcinduntur. Diſcinditur item reliquum corpus, à quo verò hoc fiat, dictum eſt à me in natura pueri in partu. Diſciſſo autem corpore neceſſe eſt venas magis aperiri,& ampliores ac fluidiores ad mẽſes fieri: itemque vteros magis aperiri, nimirum puero per ipſos egreſſo, qui & vim & dolorem induxit, & quum hæc ſic ſe habeant, mulier purgationem à partu experta, minus laborioſè menſibus decurrentibus purgatur. Si verò etiam affectio aliqua mulieri quæ iam peperit accidat, vt menſes venientes probè purgari non poſsint, faciliùs dolorem feret, quàm ſi non peperiſſet, Aſueti enim ſunt vteri, & corpus idoneũ vt impleatur, vtpote in ventre habenti, & ſimul multa amplitudo in corpore eſt. Maior autem fit etiã amplitudo vbi peperit, nimirùm F

A mirum corpore discisso. & corpus in amplitudine existens minus dolore affligitur, si non venæ superimplentur; & nimium doleant. At verò ei quę non peperit, quum corpus non assuetũ sit, si impleta fuerit, & fortius ac solidius & dẽsius sit, si purgationem à partu experiatur: & quum vteri ægrius aperiantur, menses laboriosè prodeunt, & affectiones plures accidunt: vt propterea menses obturentur, si prius nõ peperit. Habet autem res se hoc modo, velut etiam prius à me dictũ est. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem esse quàm virum. & hæc res sic se habet. à vẽtre trahit humiditatẽ, & citius, & magis, corpus mulieris quàm viri. Etenim si quis super aqua, & per regionẽ aquosam, duobus diebus ac *Exemplo comprobat.*

B duabus noctibus, molles lanas ponat, & vestem puram & cõtextam æquali ad lanas pondere, sublatis vtrisque apponderatione facta, multo grauiores lanas comperiet quàm vestẽ. Fit autem hoc ex eo quod semper ab aqua sursum decedit in vasa ampliora oscula habentia. & lanæ quidem tanquam raræ & molles, ex decedente amplius suscipiunt. Vestis autem vt quæ plena est & ex cõtextu obturata, explebitur, non multum ex decedente aqua suscipiens. Sic sanè etiam mulier, velut quæ rarior est, ampliorem à ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quàm vir. & tanquam teneriori carne preditæ mulieri, vbi corpus sanguine repletum fuerit, si non ab ipso secesserit, carnibus impletis ac calefactis; dolor oboritur. Habet enim mulier sanguinẽ calidorem, & propterea *Cur mulier calidior sit quàm vir.*

C calidior est quàm vir. Si verò amplior accedens sanguis secesserit, dolor non fit à sanguine, neque calor. Vir autem vt qui solidiore carne præditus est quàm mulier, neque in superna ventris parte adeò sanguine superimpletur, vt nisi aliquid sanguinis singulis mensibus secedat, dolorem fieri necesse sit: & sanguinis quantum satis est ad nutrimentum trahit: & quum corpus ipsi non sit tenerum, non dolore affligitur, neque superincalescit à plenitudine, velut mulieri. Multum autem cõfert ad hoc viro, quòd magis laborat quàm mulier. Nam labor aliquid humoris abducit. Postquàm igitur mulieri quæ nõ peperit, occultati fuerint menses, & viam foras reperire non poterint, morbus fit. Hoc autẽ contingit, si vterorum os cõclusum fuerit, aut distortum, aut aliqua pudendi pars cõtracta. Si enim horũ quid fuerit, menses exitum inue- *Quid fœminas afficiat.* *Vteri inflexio*

niré non poterint, priusquàm vteri ad sanam naturam redie- D
rint. Fit autẽ hic morb⁹ his maximè, quæ angustos vteros ha-
bent, aut ceruicem vltra pudendum sitam. Si enim horum al-
terum fuerit, & mulier viro non misceatur, & venter magis
quàm oportet euacuetur, ab hac affectione vteri obtorquen-
tur. Neq; enim humidi in seipsis sunt, vtpote muliere nõ co-
eunte: & amplitudo ipsis spatiosa est, vtpote quum vẽter ma-
gis vacuus existat. Quare obtorquẽtur, dum siccior & leuior
est venter quàm conuenit, & aliquando dum ipsi obtorquen-
tur, etiam os ipsorum distorqueri contingit, nimirum cerui-
ce vltrà pudẽdum sita. Si enim humidi fuerint vteri, à coitu,
& venter non euacuetur, non facile distorquentur. Hæc igi-
tur causa est vt ipsi sint conclusi, nimirum à venere abstinen- E
te muliere. In tertijs porrò mensibus optimè afficietur, si quę
priùs insunt progressa fuerint educta. Sin minùs, mulier hęc
patietur. Suffocatio aliâs atque aliâs in ipsa irruet, & febris
aliàs atq; aliâs corripiet, ac horror, & lumborum dolor, hæc
patietur in tertijs mensibus, si ipsi non prodierint. In quartis
verò si nõ egresi prioribus exitum fecerint, etiã tunc tertij
mensis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maximè
tẽpore mensium. Deinde minùs. Sæpè verò etiam à dolore li-
bera sibi esse videbitur. Erunt autem in quartis etiã hæc si-
gna. Vrinam multam ac crassam eijciet, aliâs atque aliâs. Et
venter ipsius durus erit, & maior quàm priùs, & dentibus fre-
met, & cibum auersabitur, & vigilabit. Hæc patietur in quar-
tis mensibus. Si verò curetur, etiam in his sana euadit. Et in F
quintis si non multi menses descenderint, dolor adhuc for-
tior accidit. In sextis verò iam incurabilis est. & iuxta priora
quidem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiã hęc aderunt.
Anxia erit, & aliâs atq; aliâs seipsam iactabit, & animo defi-
ciet, & pituitã vomet, & sitis fortis ipsam corripiet. Nimirũ
dum exuritur venter ab vteris sanguine plenis. & ad conta-
ctum dolebit, maximè pectinem. Et aliâs atque aliâs acutè
febriet. & vteri aliàs atque aliâs murmurabunt, dum videli-
cet sanguis in ipsis cõmouetur ac discurrit. & venter consue-
to modo nõ secedet. Neq; vesica vrinam excolabit, maximè
quum vteri ad stomachum qui neruosus est, mulieri allapsi
fuerint, & ad vẽtrem irruerint, dolet spinam, & totum dor-
sum. & lingua ipsius refrenatur. & hanc non claram habet. et
animi

Menses diutius remorati quid agant.

Menses sex mensibus retenti non habent medelam.

A animi deliquium adeſt. Aliquibus etiã vocis priuatio, & ſtomachus mordetur. & flaua bilis exit. et ſpiritus offendens. et anxia eſt, et iactat ſeipſam, et ardet. Poſtquam autē tranſmutati fuerint, et veſica tenuem ſanguinem ab vteris trahet, tunc vrina mingitur rubra, Et dolet quidem reliquum corpus, maximè verò collum, et ſpinam, et lumbos, ac inguina. Et ipſi ad hoc progreſſæ, et venter attollitur, et crura ſupra modum intumeſcunt, et tibiæ ac pedes. et mors ſuccedit. Et circa hanc quidem ſic finiunt menſtruæ purgationes ad ſex menſes occultatæ. fiunt item hæc. Quibuſdam mulieribus menſes bimeſtres in vteris exiſtentes multi ad pulmonem procedunt. et vbi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ B in tabe dicta ſunt. et non eſt poſsibile ipſam ſupereſſe. fiunt et hæc. Quibuſdam ſuppurati fiunt menſes, vbi per duos aut tres menſes moram traxerint. Hoc autem maximè fit, ſi à febre fuerint cõbuſti. Signa verò ſunt ſi ſuppurati fuerint. dolores enim incidunt in pectinem. et pulſationes fortes, et contactum non ſuſtinet. et ſi melius habitura eſt, menſes ipſi erumpuntur in pudendum, et procedit pus ac ſanguis, et procedit graueolens, ad ſeptem, aut octo, aut nouem dies. In priore verò tempore dolet velut dictum eſt antea. Poſtquam autem depurgata fuerit, optimum quidem eſt ſi non fiant vlcera. Si verò relinquantur vlcera, ampliore curatione opus habebit, quo vlcera non putreſcant, et graueolentia fiant. Sterilis autem euadet, etiam ſi melius habebit, vbi maC gna vlcera fuerint quæ in vteris facta ſunt. Si verò non continget, vt menſes ipſi in pudendum procedant ſuppurati facti, ad partes ſupra inguen, iuxta lateris mollitudinem erumpent, circa tuberculum, vt pote purè rupto, et illa parte purulenta graueolentia procedent. et ſi hoc fiat, mulier non ſuperſtes manet. Si verò etiam ſuperſtes maneat, ſemper ſterilis erit. Hac enim parte de cætero via fit menſibus vt foras prodeant. Nam os vterorum ad hunc locum allapſum eſt. fit et hoc. Quibuſdam vbi bimeſtres aut trimeſtes aut diuturniores fuerint menſes, et ad lateris mollitudinem allapſi fuerint, quum non ſuppurati ſint menſes, velut tuberculum fit ſupra inguen, ſine capite, magnum, rubrum. et vulgus medicorum ignarum quid hoc eſſet, iam ſæpe ſecuerũt, et ſic in periculum induxerunt. Cæterum id quod velut tu-

Menſiũ uarius affectus.

Menſes cũ non in pudẽdum procedunt.

Cum uẽter extuberet.

berculum fit,tali modo fit. Fruitur sanguine caro ipsa,vtpote osculo vterorum lateris mollitudini adiacente,& impletur caro ab ipso, & insurgit ac eminet,velut sãguine repleta. Et aliquando si transmotum fuerit os vterorũ, & ad pudendum conuersum,& menses processerint per pudendum, id quod circa lateris mollitudinem eminuit sedatur. In vteros enim distribuitur,hi verò foras laxantur.Si verò nõ conuersum fuerit os vterorum ad pudendum,circa lateris mollitudinem suppuratur,& hac parte transitus fit mensibus, & eadem pericula sunt,quæ prius sunt relata.Sed & ad vomitum conuertitur,& quibusdam in sedem,velut in virginum morbis à me dictum est,& signa & dolores eosdem ostẽdit,quos isthic retulimus.Ad hanc viam minus faciunt menses mulieribus quàm virginibus. D E

Signa mensium nõ defluentium. Quum menses fuerint occultati, dolor habebit imum ventrem, & onus quoddam incumbere videtur, & lumbos & laterum mollitudinẽ mirum in modum dolet. Si verò omnino non procedunt, præ morbo aut crassi & viscosi,aut glutinosi fiunt. *Medela.* Primùm igitur ventrem purgare oportet sursum ac deorsum. Deinde vteros subdititio medicamento,à quo sanguis purgatur.Atque ita quiescere,& potandum dare pharmacum,à quo sanguis prodeat. Bibat etiam Crethmon in vino tędaceo.Si verò fluxus ipsi non fiat, continget vt prægnãs esse videatur,& dum cũ viro coit doleat,vt putet quid incũbere,& grauitas fit in ventre,& vẽter prominet,& desiderijs similibus afficitur,velut in ventre habeat, & stomachi dolore afficitur, maximè vbi quinquaginta dies præterierint,Et dolor aliàs atque aliàs habet ventrem, & partem circa vmbilicum.& collum, & inguina, & lumbos.Et postquam menses quo aut tres præterierint,quãdoque mẽses aceruatim ipsi in pudendum erumpunt, & quę prodeunt velut carnem esse putat, quemadmodum ex fœtus corruptione & nigra. F

Vterorũ ulcera. Quibusdam etiam vlcera fiunt in vteris,& opus habent diligenti animaduersione. *Vterorũ uarij morbi.* Multis verò contingit vt putent se sex mensibus in vtero habere,aut etiam paulo breuiore tempore, & venter prominet, & alia sibi fieri putat, velut in ventre habenti. Postea sunt & quibus suppurati eruperunt supra inguen,simul cum quinto aut sexto mense,& viam ea parte patefecerunt. Quibusdam autem vlcera fiunt in vteris etiam infra sub inguine, & periclicatur

catur

A tatur mulier de vita. Si verò etiam superstes maneat, sterilis erit. Quibusdam etiam in pudendum erumpunt, & prodeũt ipsi putrefacti ac purulenti. Et ab his vlcera fiunt in vteris, & periclitatur. Et oportet vt ne antiqua fiant vlcera, cum attentione mederi. Sterilis autem & hæc fit, etiamsi fuerit curata. Si verò non eruperint menses sex mensibus intus conclusi, omnia patietur velut ea quæ non peperit, in qua menses viã inuenire non possunt. Et si quidem curata fuerit, sana erit. Sin minus, etiam ad octo menses durans moritur. Multis verò contingit, vt menses pituitosi ad multum tempus prodeuntes, etiam pauciores sanis sint, sana autem talis fit, si conuenienti cura fuerit sanata. Si verò menses mulieri prodeant
B quidem, verum pauciores quàm conuenit, vtpote osculo vterorum paululum à pudendo emoto, aut nuper concluso ad hoc, vt prodeant quidem, verùm obturentur ab ipsis etiam transitus, per quos penetrant vbi ad vteros descendunt: moderati sanè paulatim prodeunt, sanguine semper perfectè osculo incumbente. Et postquã dies præterierint quibus purgari solet, & cõclusus fuerit sanguis in vteris relictus, & alij menses subdescendentes non expulerint conclusum sanguinem, sed semper paulatim grauant, & primis mensibus duobus aut tribus non valde prodeunt. Postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit, & non habet in ventre, quàm diu sanè sic habuerit, & febris corripiet ipsam debilis, maximè in diebus quibus purgari solet. Verisimile
C est autem & in intermedio tempore ipsam febrire, & horrere, & stomachi dolore vexari, & ad multitudinem addere singulis diebus. Et dolet aliàs atq; aliàs corpus, & maximè lumbos, et spinam, et inguina, et articulos manuum ac pedum. Verùm his locis nõ simul dolet, sed aliàs atque aliàs, qua parte sanguis discretus, et in vteris esse non potens impetu suo grauarit, et qua sanè corporis parte incubuerit, tumor est fitque etiam cõuulsio fortis articulorũ corporis. Et aliàs aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hæc siquidem iuxta debitum modum curata fuerit, sana euadet. Sin minus, morb⁹ septimestris aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut artes aliquas impotentes efficiet, si præ rigore et cibi fastidio, sanguis circa neruos compactus fuerit, quẽcunque tandem locũ occupauerit. Hic autem morbus magis *Cur sanguis circa neruos compingatur.*

ſit his quæ virum non habent. Si verò hi morbi iam relati, D
aut quicunque poſtea referentur, incidant in eam quæ partum non ſit experta diuturniores erunt, & minus doloroſi. Verùm ſigna eadem, & ijdem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei quæ puerperia experta eſt, contingunt, ſi non curentur. Oportet autem ſtatim curationem facere. Sin minus ſtatim comparent morbi. Si verò menſes plures quàm oporteat prodeant, & craſsiores: Nimirum corpore natura fluido exiſtente, & oſculo vterorum prope pudendum ſito, & ad hęc multò cum viro coitu vtatur, & conuiuetur, ſemel aliquando multi deſcendentes, & cumulatè prodeuntes, os vterorum impetu ſuo magis dilatant. & ſi ad hæc non incidat vaſorum euacuatio, ſed rurſus multus acceſſerit calor, & os amplum faciunt, & corpus: vt pote dum conuiuente & voluptatem ac cõſuetudinem viri conſectante muliere, facili fluxu ad vteros etiam calor defertur, & decolor erit quàm diu ſic habuerit. & ſi poſtea morbus aliquis aut affectio inciderit, vt corpus affligatur, & vteri ſimiliter iuxta ſolitum morem ampli ſunt, & corpus facili fluxu in ipſos præditum eſt. Et poſt hæc febris habet, & cibum auerſatur, & anxia eſt, & tenuis ac debilis. & lumbos ex menſibus dolebit. & progreſſu temporis ſi non curata fuerit, omnia ipſam magis affligent in intermedio tempore. & periculum ipſi imminet, ne ſterilis fiat, aut à tempore & morbo vexata, ſi alius morbus coincidat, ex hoc moriatur. prodeunt autem menſes craſsiores & plurimi, in intermedijs diebus. Incipientes autem & deſinentes, pauciores & tenuiores. Moderati verò ſunt menſes prodeuntes in omni muliere ſi ſana ſit, vt duarum heminarum Atticarũ menſura ſecedant, aut paulo plures, vel pauciores. atque hoc ad duos aut tres dies. Longius autem tempus aut breuius, morboſum & ſterile eſt. Coniectare porrò oportet mulieris corpus inſpiciendo, & interrogare collatione ad priora facta, an ſemper morboſa viuat, aut non. Si enim pauciores aut plures dies quàm ſolent prodeãt, aut ipſi pauciores aut plures fuerint, morboſi ſunt: Niſi natura ipſa morboſa & ſterilis fuerit. Si verò hoc fuerit, & ad ſalubriorem ſtatum tranſmutatur, melius eſt. procedit autem ſanguis velut à victima, & cito congelatur ſi ſana fuerit mulier. Quibus verò in natura eſt, vt plures quàm quatuor dies

Cur multæ purgatiões mẽſtruæ et craſſæ defluant. E

Menſium modus & qualitas. F

purgen

A purgentur,& menses valde multi prodeunt,hæ tenues fiunt, & fœtus ipsarum tenues,& emarcescunt. Quibus autem purgatio infrà tres dies fit,aut pauci menses secedunt,hæ crassæ sunt, & bene coloratæ, virilesque ac partus immemores,& neque concipiunt. Si suffocatio derepente accesserit:fit autem maxime his quę cùm viris non coeunt,& senioribus magis quàm iunioribus.Leuiores enim vteri ipsarũ sunt:fit autẽ potissimũ tunc,vbi mulieri vasa euacuata fuerint,aut plus solito laborarit:resiccati à labore vteri conuertũtur,vt qui vacui sint ac leues. Est enim ipsis locus spaciosus vt conuertantur,vtpote vẽtre vacuo existente. Dum autem conuertũtur, impetunt hepar,& iuxta consistunt,& ad præcordia irruunt. Currunt enim & progrediuntur sursum ad humiditatẽ, tan- *Suffocationis uuluæ caussa quæ.*

B quã à labore magis quã opportunũ est resiccati. Hepar autẽ humidum est.Postquã autẽ impetiuerint hepar,suffocationẽ faciunt,derepẽte perspirationẽ circa ventrẽ intercipientes,et aliquãdo simul incipiunt hepar impetere,& à capite pituita defluit ad præcordia,velut ab eo quod suffocatur, & aliquando simul cũ pituitæ defluxu,descendunt ab hepate ad locum suũ,et cessat suffocatio.Descendunt autẽ detrahentes humiditatẽ,& grauati. Stridor autẽ ab ipsis fit, dum ad suã ipsorũ sedem procedunt, postquã autem eo deuenerint, aliquando vẽter post illa humidior fit quã superiori tẽpore.Laxat enim iam caput pituitam in ventrem.Vbi verò apud hepar & præcordia fuerint vteri,& strangularint,mulier albas oculorum partes subuertit,& frigida fit. Sunt autẽ & quæ liuidæ fiunt.

C Quædam etiam dentibus frẽdunt, et saliuæ ad os fluunt, & similes sunt his qui ab Herculeo morbo detinentur. Si verò diutius moram traxerint vteri apud hepar & præcordia,mulier strangulatur.Quãdoq; verò vbi mulier vasa euacuata habuerit,& insuper laborarit,vteri cõuersi ad vesicæ stomachũ allabuntur,& vrinæ stillicidium inducunt. Aliud autẽ nihil mali habet, & curata citò sanescit, quandoq; etiam sponte. Quibusdam verò ex labore aut inedia,ad lumbos aut ad coxas allapsi, dolores exhibent. Si mulier corpore male habuerit, & menses biliosi prodierint, ex hoc probè cognosci possunt. Nigri sunt valde, quandoque verò nigri aut splendidi, & paucissimi prodeunt, & citissimè congelantur, & semen amborum, & maris & fœminæ euanescit, & non *Menses biliosi.*

habet in ventre,& incipiente quidem morbo,purgatur die- D
bus quibus solita fuit,non pluribus, progredientibus autem mensibus,pluribus diebus purgatur, & menses pauciores sin gulis diebus apparent. Et febres succedunt erroneæ acutæ, cùm horrore & cibi fastidio aliàs atque aliàs,& stomachi do lor,& dolebit maximè vbi mẽses ipsi appropinquarint.Postquàm autẽ purgata fuerit,& ad modicum tẽpus,superiorum respectu meliùs habuerit, posteà rursus ad idem perueniet. Dum autẽ curatur,citò sana fit.Si verò non curetur, & tẽpus procedat,omnia priùs relata valde ipsam affligent, & dolor corripiet,nunc vẽtris partem infrà vmbilicũ, nunc inguina, nunc lumbos et coxendicũ ad sedem iuncturã,nunc collum, aliquando verò strangulatio fortis accidet,et caligo ante ocu E
los obuersabitur,& vertigo, vtpote purgatione sursum vergente ac ascendente. Si enim corpus male habuerit mulieri menses pauciores fiunt,et quibus corpus plenum fuerit, his menses plures prodeunt.At verò biliosæ si menses prodeant, pusillanimitas incidit, et cibi fastidium aliàs atque aliàs,et anxietas,ac vigilia,et eructat frequenter, et non vult deambulare,et tristis est, et non videre sibi videtur,et timet. Et si curetur,ex his sana erit.Si verò tẽpus processerit, adhuc magis dolebit. Optimè autẽ cũ hac agatur, si vomitus biliosus succedat,aut venter turbetur, nõ fortiter,et subeant biliosa, et si fluxus succedat ipsi non fortis.Si enim quid ex his fortè inciderit in corpus afflictum, periclitabitur. Si verò leniter depurgetur aliquid biliosi aut totũ id quod molestũ est,sana F
fiet.Si verò neq; curetur,neq; quicquã horũ fiat, moritur mulier.plerũq; tamen cõtingit vt fluxus incidat biliosus ex hoc morbo,et si fluxus fiat,primũ quidem pauca sunt quæ cõparent:per omnes autẽ dies omnino plura cõtingunt. Tẽporis autem progressu plerunq; etiam morbus acutus fit:et vteri à purgatione biliosa prodeunte mordentur, ac exulcerantur. Sed et in hoc adhuc sana fit,si curetur,et fluxus compescatur. Si verò vteri ab vlceribus fuerint inflammati, adhuc acutior morbus erit,et multa graueolentia ac purulenta prodibunt, ab ipsis vteris iam egressa,et semper velut aqua de carnibus, et prius relata omnia ipsam magis affligent, et vlcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipsam vincant. Si verò etiam sanata fuerit, sterilis erit à cicatricibus. Si mulier

corpore

Febres erraticæ.

Cum fœminæ corpus male habet menses minores defluunt.

Profluuiorum consuetudo.

Vterorum vlcera.

A corpore malè habuerit,& pituitosi mẽses prodierint,cognosci autem possunt si pituitosi prodeant. Pelliculosi enim apparent,& velut araneorum casses distenduntur, & subalbidi sunt.Hoc autem contingit, si corpus & caput ipsi pituita repleta fuerint,& hæc non subpurgetur,neq; per nares, neque per sedem, neque per vrinæ meatum. Sed in mensibus, & in turbatione sanguinis,vna cũ purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerint,ad duos quidem aut tres menses nihil ęgrotat. postquàm autem amplius tempus progressum fuerit, & non curetur,magis dolebit,& febris erronea corripiet, & cibum aliàs atque aliàs fastidiet,& stomachum dolebit, & maximè dolebit vbi menses appropinquarint.Quũ verò purgata fuerit, ad modicum tempus, superiorum respectu meliùs habebit,posteà ad idem relabitur,& si non curetur,sed tẽpus procedat, fient ipsi omnia quæ ei cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam vt hæc fluxum pituitosum habeat, aut alia quæ ego dicam paulò posteà. Et si quidẽ fluxus succedat, semper procedũt per omnes dies, nũc aceruata, nunc pauca, & quandoque velut à carnibus aqua prodit,quandoque velut sanies, & in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt,& radit terram velut acetũ, & mordet vbicunque mulierem contigerit, & vteros exulcerat. Et vbi ad hoc peruenit, reliqua quidem similiter patitur, velut prior. Minus verò quàm illa caput dolebit, & vlcera neque deformia,neque magna,neque purulenta, neque graueolentia,similiter velut illi fiunt, sed minùs huic. Si verò curetur, sana euadit,etiam vbi morbus progressum fecit, & nõ valde moritur, Verùm prægnans esse nõ potest quæ sic habet. Quæcunque viro cohabitantes in ventre habere non possunt, interrogandæ sunt,an ipsis menses prodeant,aut non:& an purulenti sint, aut frigidi. Si quidem igitur responderit, interrogetur an statim exeat genitura, an postera die, aut tertia, aut sexta, aut septima. Si igitur dixerit statim exire vbi coiuit,vteri osculum rectum non est,sed distortum, & genituram nõ capit.Si verò dixerit, postera die, aut tertia, vterus perhumectus est,& semen eluitur. Si verò sexta aut septima, semen computrescit,putrefactum verò exit. Si igitur ab initio nõ suscipiat semen,os vteri primùm curandum est, vt rectum sit. Si verò eluatur postera, aut tertia die, vterus & caput.Si

Pituitosi menses. *Qualis uexatio inbis.* B *Fluxus pituitosus.* C *Quid in his agendum, quæ nõ concipiunt.*

put. Si verò computrescat & exeat, & vterus, & totum corpus D curetur. Atque hac singula sit cognoscere oportet. Quali verò purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. Quum menses prodeunt, linteum complicatum palmi magnitudine super tenuem cinerem expandito, deinde vt quæ exeunt super hoc defluant curato. Præstat autem duo esse lintea, vtrunque seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnum, & diurnum quidem, postera die lauare oportet. Nocturnũ verò, vbi per diem ac noctem super cinere situm fuit. In lotura verò considerare oportet, qualiánam fiant lintea lota, vbi in sole fuerint siccata. Optimum tamen est in tenebricoso loco ea resiccari. Si quidẽ igitur pituita fuerit quæ conceptionem impedit, mucosa lintea erunt. Si verò propter salsuginem & bilẽ impeditur, fulua & subliuida. His igitur cõsideratis, & diligenti animaduersione expensis, totum etiam corpus inspicito, an multa purgatione opus habeat, aut secus, ita vt & ad colorem, & ætatẽ, & robur, & anni tempus, & qua diæta vtantur respicias. Curatio verò & totius corporis est, & vteros ac osculum ipsorũ sanare, & si hoc conclusum fuerit, aperire. Si verò illi distorti fuerint, dirigere oportet. Si autem humidi fuerint, resiccare, & alia quoq; facere contraria. Fermè autem omnibus multa curatio eadem est, excepta mensiũ detractione. Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet. Imò quicquid in mensibus mali inest, hæc auferre oportet: quum videlicet pituitosi sunt, & pelliculosi, & saniosi, & tenues, aut albi, & grumosi: & quum nigri sunt, F & carbũculosi, aut caliginosi, aut acres, salsi, turbati, purulenti. Hæ omnes causæ tollendæ. Prohibẽt enim in ventre conceptum. Quibuscunque igitur menses pituitosi ac pelliculosi sunt, hæ carnosæ sunt, & his os humectum est, & saliua multa ac viscosa. Et si acidum aut acre quid gustarint, sputũ in ore liquidius erit, & insulsum, & ad omnia quæ ederint aut biberint, turbatio sequitur, & supprimitur ipsis ac attollitur venter, & nausea adest, & anxietas ac iactatio multa. Et à capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multã humiditatem inducit, & partes sub oculis liuidæ sunt ac inflatæ. Has totas fouere oportet & frequenter vomere, & à cibis, & ieiunas. Infernum autem vẽtrem mollire, sed pharmacis omnino leuibus, quæ minimè bilem ducunt, & semel in die cibum capere.

Mensium cognitio.

Medela.

Medela.

E

A pere,& frequenter exerceri. Et cibo ſiccißimo vti,& potu paucißimo meratiore.Melius autem eſt vt venter facilè ſolubilis conſeruetur.Verùm vteros ſi ad hanc diætam non pa ruerint,pharmacis ſubdititijs nõ mordacibus purgare oportet.Fomentum tamen ſemper purgationibus præmittẽdum eſt,prius id quod ex fœniculo paratur.Deinde quod ex ſuffimentis. Fomenta verò & ſubditiones medicamentorum facito,coniectura facta vt omnia fiant,& pro ratione adhibeãtus,quo tempore menſes prodeunt. Si quidem igitur puri & ſinceri ac cruenti fiant, ita ad virum accedat: incipientibus menſibus.Optimum autem,deſinentibus,& adhuc euntibus magis quàm vbi diſparuerunt.Quum autem ad virum itura B eſt,ſuffimentum quoddam ex adſtringentibus ſuffiat.Atque hoc per caniſtrum, & arũdinem,pharmaco calido cineri inſperſo.Quum verò inſperſeris,& caniſtrum, ſiue operculum circumponito, & per arundinem inſidenti fomentum adhibeto.Vbi verò opus fuerit ipſam ſuffiri,plumbea fiſtula vtere,vt aperto oſculo ſuffiatur.Deinde cùm ſurrexit, rurſus in lecto plumbeam fiſtulam apponat,Deinde ea ſubtracta cum viro coëat.Et ſi ea quæ à viro prodeunt,non fuerint ei manifeſta, extentis & alternatim poſitis cruribus quieſcat. Ieiunium autem vtile eſt in hac die,præterquam ſi cyceonem velit non ſalſum in aqua.Hunc autẽ tunc bibat quum vult ſuffiri. Si verò vbi cum viro coiuit,poſtridie detineat geniturã, & neq; altera die exeat:à cibis quidem & balneis prohibea- C tur.Bibat autem polentam in aqua non ſalſam, bis ac ter in die.Atque hæc diæta ſit per ſex dies,aut quod melius eſt, ſeptem, ſi non exierint ea quæ à viro ſuſcepit dum cum ipſa coiuit.Illota verò maneat per omne tempus, & det operam vt motus vitet. Si verò deambulare velit,deambulet in loco plano & leui,nequaquam accliui,neq; decliui. Deſideat etiã ſuper mollia,ſi conceperit.Reliquam verò diætam eandẽ faciat vſque ad dies triginta.Illota autem ſit,aut ſi lauari opus habeat,pauca & non valde calida lauetur. Caput verò ne madefaciat.Cibis autem vtatur & panibus,& maza ſi velit. Ex carnibus autẽ,palumbe,& ſimilibus.ex marinis,his quę aluũ ſiſtunt.prohibeatur ab olerib⁹ acribus.Vino verò nigro vtatur.Carnibus autem aſſatis potius quàm coctis,tum manſuetis,tum ferinis. Et hæc quidem ſi conceperit,hoc modo facere

Vterorum purgatio.

Poſt uiri congreſſum quid agat.

Quæ semen non cõtinet quid agat. cere oportet. Si verò non conceperit, sed secunda aut tertia die exeunt ea quæ à viro immissa sunt, fluentia cum multa humiditate: manifestum est quòd vteri sunt humidiores. Curare itaque oportet iuxta relatum modum, donec sicci fiant. Quum autem sicci esse videbuntur, sic curato. Optimum est pharmacum mollitorium, & retro, & anteriori parte ipsi adhibitum, donec vteri ad naturam suam redeant. & rursus ad virum accedat, quum menses nõ amplius multi, sed pauci & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in alijs diebus cum viro consuetudinem habere oportet, si optime habuerint vteri. Quum autem in relatis diebus consuetudinem habuerit cum viro, si probè parati fuerint vteri, & si geniturã ad decem aut duodecim dies detinuerit, ne adeat virum. *Quũ uirum adeat hæc mulier.* D

Cur nõ cõcipiãt sanæ Si verò non concipiat, vteri autem sani sint: contingit enim & hoc plerisque, quum debiles existentes vteri, ab affectione macilenti fiunt: aut præ medicamentis & fomẽto multo, genituram ferre non possunt, priusquam assueti fiant & conualescant. Hoc autem sic cognosci potest. Quũ ab ipsa exierint, secũda aut tertia die exeũt, aut adhuc prius, crassa & compacta velut mucus: nisi mali quid sit, & propter alium vterorum morbum genitura discedat. *Curatio.* Quum igitur talia apparuerint, curatione quidem vterorum non est opus, verùm reliqui corporis cura habenda est, quo huiusmodi bonus habitus sit ipsi, vt contractũ simul sit corpus, & iusta mole prẹditum, ex paucorum balneorum, pluriumverò & leuiũ laborum vsu. Ab acribus autem & salsis prohibeatur. Vomitibus vtatur ante dies quibus menses fieri solent. & rursus fame maceretur, & alia perficiat quæ dicta sunt. Atq; hæc quidem harum curatio est. E

Quum statim post coitum genitura exit. Quibus antẽ statim vbi coiuerint diffluunt ea quæ à viro sunt immissa, his os vterorum causa est. Curare verò sic oportet. Si quidem valde conclusum fuerit, tædis & plũbeis fistulis immissis aperito, & molli fomẽto ex fœniculo foueto. & subdititijs, quæ vteros attenuant, & in directum redigũt, purgato. *Medela.* Post purgationes autem & fomenta, ea infundito quæ causæ sunt contraria. F

Quum os uteri est distortum. Quibus verò os distortum est, & ad coxam allapsum: fiunt enim etiã talia prohibentia ne vterus semen suscipiat: Quum igitur tale quid acciderit, odoratis fomentis fouere oportet. *Medela.* post fomẽtum autem per digitum auulsum à coxa detrahito. Quũ autem

A autem discesserit, tædis & plumbeis fistulis immissis iuxta priorem rationem in rectitudinem dirigito. vbi verò rectificati ac aperti fuerint vteri, medicamentis subdititijs purgato, & alia facito iuxta relatam rationem. Quum autē magis quàm oportet aperti fuerint vteri, purgatione opus habent. post purgationes autem, collutionibus & suffimentis. Si verò propiores sint quàm oportet, vomitibus vteri opus habent, & fomento fœtido, donec ad suum locum redeant. Diæta verò vtendum est relata. Si verò os pingue fuerit & crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum ieiuna edat, & meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum, & cuminum, ac resinam. Optimum autem fuerit ni-
B trum vino ammiscere & resinæ, vnà cum cumino & vnguento albo. Aut cornu cerui vrito, & duplum crudæ ordeaceæ farinæ cum vino ammisceto. Si verò non melius habeat, porrum coquito, & ipsam insidere facito. Aut phagum id est glādem tritam apponat. Et allio recenti vescatur, & aqua mulsa insuper pota vomat. Quibus porrò intus manet viri semē et computrescit, et turbationem facit, his atriplicis semen aut succum, cum melle aut cum cumino delingendum dato. Quum autem à viro immissa graueolentia fuerint, non concipit. Portulacam igitur et adipem anserinum misceto et apponito. Quibus verò sexta aut septima die, à viro immissa prodeunt putrefacta his verisimile est ab vtrisque fieri, et bilis, et salsuginis influxu. Curare autē sic oportet, per
C veratrum, aut scammoniam, aut peplium. Hæc enim sursum ac deorsum pituitam et bilem purgāt, et flatus educunt. Ante purgationes autem fomentis vtendum est, ex suffimentis. Vbi verò fomentum adhibueris, per subditia purgato, eodē modo velut in prioribus. Et post subdititiorum ac purgationum vsum, mollitorijs vtere, et subdititio medicamento ex mercuriali et artemisia herba, et anemona, et veratro albo et nigro. Atque hæ quidem medicationes hoc modo his conducunt. Diætam verò respectu, ad totum hominis corpus facto constituere oportet, siue siccior, siue carnosior mulier esse videatur. Et si quidem siccior fuerit, balneis pluribus, et obsonijs omnibus coctis, tum marinis, tum carnibus vtatur. Vino verò aquoso, et oleribus coctis, et pinguibus omnibus ac dulcibus. Hæc enim plerunque faciunt vt humi-

Cùm uteri nimis hiāt.

Quum os uuluæ crassum est. Medela.

Quū semen intus putrescit.

Curatio.

Vterorū humescentium curatio.

ditas fit, tum in reliquo corpore, tum in vteris. Si verò humidior fuerit, tales vteri nullo ex his opus habent, sed vice versa neque contrectare, neque lauare recenti motu facto oportet, neque suffire. Nam ad periculum hæc procedere solent. Et si magis quàm pro natura fuerint humectæ, siccare sanè, ac suffire oportet. Si verò biliosa in ipsos confluant, medicamentum dare quod bilem purgat. Si verò salsuginosa, lac asininum, & vinum, & alia auxiliaria. Morborum porrò vires considerare oportet, & caussas ex quibus morbi fiunt exquirere, atque sic ad alia procedere, & morbos circa locos curare. & quæ quidem ob causam osculorum hiantium prohibentur, vt ne detineant in ventre, horum oscula præparare, vt probè diducta sint. Quum verò humiditas prohibuerit, hanc inspicere vt ne impediat, totis mulierum negotijs expensis, siue ex toto corpore, quid moueri videatur, siue ex ipsis vteris, siue ex vtrisque. Vteros autem sic curare oportet, vt neque humidi sint, neque valde sicci. Imò sicciores quidem, tanto magis bono succo, quanto sunt sicciores, eiusmodi humiditate vt pingues magis fiant quàm graciles. Humectos verò & madidos siccare, ita vt relinquas quo humidi sint, & non valde resiccentur. Excessus enim in his valde sunt vitandi. Concipit autem in ventre, neque ea quæ humiditatem habet, neque quæ resiccata est, nisi quid horum in vteri natura fuerit. Cæterùm virum adire ipsam oportet, post adhibitam curationem, desinentibus aut inchoantibus mensibus. Optimum est etiã vbi quieuerint. Maximè verò in his diebus experiendũ est, an prægnans fieri posit. hi enim sunt opportunissimi. Si verò nõ statim concipiat, & reliqua bene habeant, nihil prohibet etiam alijs diebus cũ viro coire. Nã hæc exercitatio alacritatem ipsi inducit, & venulæ hinc laxantur: & si ea quæ à viro prodeunt concurrerint secundum rectitudinem cum eo quod à muliere, citius concipiet. Hæc enim caussa est his, quibus siue statim, siue posteriore tempore exeunt. Atque hæc quidem de his dicta sunt. Si verò humidius fuerit os vterorum, genituram attrahere nõ possunt. Vtendum autem est medicamentis subdititijs acribus. Cõmorsus enim & inflãmatus stomachus solidus ac firmus quãdoque fit, & aliquo modo accommodatur. Sed & si in callum indurati fuerint, præstat acria apponere quæ mordeãt. Quæ enim

Tẽpus cõcubitus.

Quæ duritiam vuluarum tollãt.

A enim tenuia & feruida sunt, calli duriciam diffundunt. Si verò mollitus fuerit callus, mollibus curato, & his quæ nõ mordent. Quòd si diu non concipiat, mensibus non apparentibus, quum tertia aut quarta dies aderit, alumen tritũ, vnguẽto dilutum, & lana exceptũ apponito, & habeat per triduũ. Quarta verò die fel bubulum siccum in oleo feruefacito, & lanam teneram eo imbutam subdito, & habeat per triduum. Postridie autem eximat, & cum viro coeat. Si genituram non suscipiat mulier, mensibus secundum naturam prodeuntibus, membrana præposita est, fit etiam ex alijs caussis, cognosces autem vbi digito obicem cõtigeris, facito autẽ medicamentum subdititium, resinam & æris florem cum melle

Medela non concipientis.

B subacta in linteo apponito quàm penitissimè, filo ad extremitatem alligato, vbi verò hoc extraxerit, myrtum in vino coquat, & vino tepido perluatur, præstat autẽ membranam auferre. Sunt autem mulieres quæ facilè quidem in ventre concipiunt, gestare verò nõ possunt, sed fœtus ipsis corrumpuntur, aut tertio, aut quarto mense, nulla causa accedente, neque cibo incommodo ingesto, & hæc est causa quæ relata est, & maximè quum vteri augmẽtum fœtus dimiserint, aut venter ipsis turbetur. Debilitas autem, & febris vehemẽs, & cibi fastidiũ incidit eo tempore quo fœtus corrumpunt. Est autem & hæc caussa, si vteri fuerint leues, aut natura, aut vlceribus in ipsis innatis. Si enim leues fuerint, quandoq; continentes ipsum pelliculæ, minus quàm oportet cohærent: vt-

Partus retinendi curatio.

Leuitas vterorum uti dignoscatur.

C pote quum vteri ipsi pleni existant, cognouerit autem quis hæc singula, si de his exactè interroget. De leuitate verò cognouerit, si alia mulier cõtigerit, dum vteri vacui sunt. Non enim hoc tempore manifestum fit. Si verò menses prodierint his aceruatim prodeunt. Quibusdam tamen ipsarũ contingit vt fœtus edant. Et si qua curetur, spes partus adest, & de his quidem sic habet. Si mulierẽ puerperam facere velis, aliàs concipere nequeuntem, menses considerare oportet, an pituitosi sunt aut biliosi. Cognosces autẽ sic. Arenã tenuem ac siccã subijcito, & quum menses prodeunt, in sole sanguinem superfundito, ac siccari sinito. Et si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si verò pituitosa fuerit, velut mucus. Vtrum igitur horum fuerit, ventrẽ purgato, siue supra opus habuerit, siue infra, posteà vteros pur-

Quæ fœcunditatem parent. gato. Si verò concipere voles, hederæ grana septem, aut folia, singulis mensibus in vino veteri, cessantibus mensibus bibenda dato. Et malicoriũ in vino odorato meraco coquito,& glandem ex hoc factã in meridie subdito. Aut alumen Aegyptium tritum lanæ illigatum apponito. Quum autem sol occiderit, eo detracto, vino odorato perluatur. Hæc autẽ cessantibus mensibus facere oportet. Sed & hoc sic habet. D

Conceptus tempus. Quum purgatæ fuerint mulieres, maximè in ventre concipiunt cùm viro consuetudinem habentes, & genitura ipsis corroboratur, si quando oportet coiuerint. Et semen viri facilè ammiscetur,& si præualuerit, illi accommodatur ac appropriatur. Tunc enim maximè os vterorum hiat, & distentum est post purgationes. Et venæ genituram attrahunt. At E in priore tempore,& os vterorum cõclusum est,& venæ magis sanguine plenæ existentes,nõ similiter genituram attrahunt. *Quando nõ concipit.* Si verò genitura iugi cursu defluat, mulier viro misceri non cupit, & si misceatur, non concipit:& lumbi ac coxendices doloribus vexãtur,& febris debilis corripit, & impotentia ac animi deliquium succedit, & aliquando vteri in suo loco non sunt. Si quidem igitur præ plenitudine defluat, *Victus ratio.* sinere ipsam optimum est. Si verò vterus laxus fiat,diæta sit alica,caro suilla, aut palumbis,& vinũ nigrum,potiones verò, quæ ad fluxũ describentur. Nunc porrò dicam de mor- *Prægnantium mala.* bis earum quæ in ventre habẽt. Pronuncio autem de muliere in ventre habente duos aut tres menses & vltra, si menses statim prodeãt singulis mensibus, necesse est tenuem ipsam F fieri ac debilem. Quandoque etiam febris ipsam corripit his diebus, quàm diu menses prodierint. Et dum prodeunt, & postquàm prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His vteri magis quàm opportunum est,hiant, & augmẽtum fœtus dimittunt. Descẽdit enim quum mulier in ventre habet, sanguis paulatim in vteros à toto corpore, & in orbem circa id quod in vteris est circumstans,illud auget. Si verò hiarint vteri magis quàm oportet, sanguinẽ singulis mensibus, velut procedere solet,dimittunt. Et quod in vteris est,tenue ac debile fit. Si verò curetur mulier, melior & fœtus, & mulier euadit. Si verò non curetur, fœtus corrũpitur. Sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, si purgatio plus quàm oportet prodeat. Quia & post corruptionem periculum

A lum imminebit, nimirum vteris magis apertis, Si verò mulieri in vtero habenti caput pituitosum fuerit, & pituita acris in ventrem descenderit, & à capite ventrem perrumpit, & febris debilis ipsam corripit, & palpitationes quibusdam debiles subexolutæ, augescentes acutæ. Si verò etiam cibi fastidium, & impotentia corripiat, periculum est ne breui fœtus corrumpatur. Sed & ipsa in periculum adducetur, si non curetur. vbi verò effugerit, vt pote ventre fluido existente, statim concludere ac constringere oportet. *Caussæ variæ abortus*

Multa verò etiam alia sunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam si mulier in ventre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus leuarit, aut percussa fuerit, aut sal-

B tarit, aut cibum fastidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & consternetur, aut vociferetur, aut intemperanter viuat fœtum corrumpet. Nam & cibus corruptionis caussa est, & potus multus. Sed & ipsi vteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum sunt flatuosi, densi, magni, parui, & alia his similia. Si mulier in vtero habens, ventrem aut lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum edat, pelliculis qui ipsum continent ruptis. Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, si acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter consuetudinem, dum adhuc paruus intus est puerulus. Si enim puero quid accidat præter consuetudinem, & si paruulus adhuc fuerit, moritur. Et *Quam facile abortus fiat.*

C si eiusmodi edat aut bibat, velut diximus, vt necesse sit ipsi turbari ventrem, dum adhuc paruus est puer. Percipiunt enim & concitantur ipsi vteri, fluxione ex ventre secedente. Et si laborauit mulier plus quàm oportet, & venter ipsius concludatur, aut magnus fiat, etiam sic puer corumpitur, velut à labore calefactus, & à ventre pressus. Plerunque enim dum parui sunt, debiles sunt. Quidam verò etiam magni corrumpuntur, Quare mirari nō oportet mulieres, quòd inuitæ corrumpunt. Nam custodia & scientia multa opus est, vt in vteris gestent puerum & enutriant, & vt euadant ab ipso in partu. Si verò mulier in ventre habens corpore male habeat, & fuerit biliosa & doloribus vexata, & aliâs atque aliàs febricitet, & os examarescat, & lingua cum virore pallida fiat, oculi velut morbo regio affecti, vngues bi- *Prægnantium uarij affectus.*

liosi, vrina acris: hæc tum aliâs, tum si febricitet, aliâs atque aliâs ipsi accident: postquàm verò etiam purgationem contigerit biliosam esse, planè timendum est etiam pueros debiles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id quod valde contingit) meliùs deget. Et si biliosa aut valde nigra sunt partus purgamenta, etiam vt plurimum pinguedo succedit, et prodeunt paulatim, et non cito congelantur. et primo quidem tempore leuius fert, postea verò grauiùs, et minùs purgatur quàm oportet. Si enim corpus malè habuerit, etiam partus purgamenta pauciora ac deteriora ipsi procedent. Patietur autem et hæc omnia, etiam si menses prodeant biliosi. Verùm breuiori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, et signa, et transmutationes deueniet. Aut enim ipsis vomitus biliosus, aut purgatio per ventrem, in hoc morbo fit, et vteri exulcerantur. Multa verò custodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factum fuerit, vt ne moriatur, sterilis erit. Si verò nihil horum fiat, et non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in triginta et vna diebus vt plurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum est quod bilem ducat. Prodest et anisum, et quæ ad vrinam ciendam dantur. Vomat autem, et sudores eliciantur, et aluus succo ptisanæ, et melle, et ouis, et maluæ aqua infusa eluatur. Quibus in ventre habentibus circa septimum aut octauum mensem, derepente mammarum et ventris plenitudo collabitur, et vbera gracilescũt, et lac non apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum esse, aut viuere et debilem esse. Si enim in ventre habuerint, et apparuerint menses: aut abortus fiunt, si plures fuerint et male olentes, aut fœtus morbosi fiunt. Si mulier in ventre habens pituitosa fuerit, et caput dolet, et aliâs atque aliâs febrit, et in capite obuoluitur pituita. Et grauitatem exhibet ac frigus. et in corpus procedit, et in venas, quum caput fuerit repletum. Fit etiam colore plumbo similis, et vomit pituitam, lingua alba est, et vrina communiter exalbescit, frigida est, turbatio adest, et æger motus. Vbi verò pepererit, procedet ipsi purgatio pituitosa, et apparebit pelliculosa, et velut araneorũ casses in hac distenti erunt. et patietur quidẽ eadẽ omnia etiã ea cui menses pituitosi prodeunt. verùm breuiore tẽpore ægrotabit. et eadẽ pericula, et signa, et transmutationes

Medela. *Quid signi ficet partũ perijsse.*

D E F

A tiones morbus habebit.Cōtinget enim ipsi vomitū pituitosum fieri,& affectiones similes velut illi accident.Dependēt enim eodē modo partus purgamenta,& menses pituitosi,verùm purgamenta partus breuiore tempore quàm menses, et nisi eruperit ipsa purgatio quæ diu morā traxit, moritur in quinq; et quadraginta diebus,etiamsi pituitosum partus purgamentum ipsi prodierit. Curata autem mulier, sana fiet,et inflabitur ab initio si sanata fuerit,grauis enim erit hic morbus. Huic dare oportet pharmacum quod pituitam ducit, et lac caprinum coctum cum melle miscere. Si verò sæpe non obediat,nasturtium,aut cnicum, aut cneorū, aut polypodiū, *Periculum mortis in prægnāte.* *Medela.*

B aut serum, aut medicamentum ex sale compositum exhibeto,et quæcunque pituitam laxant,ac educunt. Si verò mulier in vtero habens,lienosa sit à relatis affectionibus,in hoc morbo menses hydropi similes et pituitosos demittit,et partus purgamenta procedēt hydropi similia,et prodibunt modò multa,modò pauca, et fiunt quemadmodum aqua à carnibus, velut si quis carnes cruentas abluat. Aliquando verò paulò crassiora,et non congelantur. Et patietur eadem omnia etiam ea cui menses aquosi procedunt,et pericula eadem ac transmutationes morbus habebit. Continget enim ipsi fluxum aquosum fieri,aut purgationem occultari, et ad ventrem conuerti,et ad crura,aut ad pectus, aut aliquam harum partium, et pericula erunt eadem quæ prius sunt relata. Si *Prægnans lienosa quid patiatur.*

C prægnans intumescat,vrticæ semen plurimum,et mel, et vinum dilutum odoratum potandum dato,bis in die. Si prægnantem bilis vexet, ptisanæ succum dato, rhoë rubro insperso, aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam,et sistetur. Si suffocatio derepente accidat pregnanti. Fit autem hoc maximè vbi mulier laborarit, et cibum fastidierit, vteris à labore calefactis, et pauciore humore fœtui accedente. Et quum vterus ac venter inanior sit quàm oportet, procedit fœtus ad hepar et præcordia, vt quæ sunt humecta,et suffocationem fortem derepente inducit. Intercipit enim perspirationem circa ventrem, et mulier voce priuatur, et albas oculorum partes subuertit, et reliqua patitur omnia quæ relata sunt,si mulier non prægnans ab vtero suffocetur. Quin et suffocatio fieri incipit mulieri in ventre habenti, quum à capite defluit pituita ad præcordia, *Suffocatio vuluæ cur.*

vtpote corpore respirationem trahere non potente. Et si D quidem vnà cum pituitæ descensu, fœtus redierit ad suum locum, velut qui humorem attraxit, & à pituita delatus sit, mulier sana fit. Stridor autem fit fœtu locum suum occupante. Et venter mulieris vtplurimum humidus fit. Si verò non breui redeat fœtus in suum locum, duo iam fiunt quæ fœtum affligunt, pituita quæ à capite descendit, grauat enim & insistens frigefacit: & loci alienitas, & periclitabitur. Et si non breui quis commodiorem diætam adhibuerit, mulier suffocabitur. Et de his quidem sic habet. Si verò mulieri in ventre habenti, tempus partus iam affuerit, & dolor partus tenuerit, & ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino obliquus aut in pedes procedit. Vtile E est autem in caput procedere. Et si obliquus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim si quis in vas oleariũ angusti oris nucleum immittat, non procliue est extrahere ipsum obliquatũ. Sic sanè etiam mulieri grauis affectio est, vbi fœtus fuerit obliquatus. Difficile est enim ipsum exire. Graue autem est etiam si in pedes processerit, & sæpe aut matres pereunt, aut pueri, aut ambo. Est autem & hæc magna causa vt non facilè exeat, si mortuus, aut syderatus, aut duplicatus fuerit. Quum mulier in ventre habuerit, tota fit cum virore pallida, quoniam purus ipsius sanguis semper quotidie ex corpore destillat, & in fœtum descendit, & augmentum ipsi accedit. Et quum paucior sanguis sit in corpore, necesse est ipsam esse pallidam, & semper alienos cibos appetere, F & sanguinea in ventrem intrare. Et debilior fit, quoniam sanguis minuitur. Assero porrò mulierem vbi pariet, frequentem spiritum emittere. Et si purgatio inceperit, venter plenus est, & calore pressus. Maximè verò frequenter respirat, vbi partus appropinquat. Et tunc maximè lumbos dolet. Nam & lumbi à fœtu colliduntur. Dolet autem stomachum siue ventriculi osculum in intermedio tempore aliàs atque aliàs, vtpote dum venter, maximè verò vterus, circum fœtum obuoluitur. Et si puerperæ vterus infletur, ouiculæ aut capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, & hoc edat, ac vinũ meracius vetus, si nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, si longius aberit à partu. Si verò lumbos doleat, anisum & cuminum Aethiopicum bibat. Et calida lauetur. Si ve-

ro anhe

Partus difficultas.

Cur grauida pallescat.

Parturitionis signa.

A ro anhelatio corripiat, sulphuris magnitudinē fabæ, & cardamomi tantundem, & rutæ ac cumini Aethiopici tantundem. Hæc terito, & vino diluta ieiunæ bibenda præbeto. Et à cibis frequenter abstineat. Si in partu purgatio multa prodierit, vterus contrahitur, & vesica, & intestinum, & neque stercus continent, sed & vrinam emittunt. Oua igitur sorbenda dato, & panem cinericium edendum, & reliqua quæ scripta sunt. Si verò ea quæ in partu est, sicca fuerit, & difficulter humectetur, oleum bibat, & locos oleo calido. cum maluæ aqua irriget, & celato liquido illinat, & anserinum adipem cum oleo infundat. Si verò parere non poterit, resinam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito. *Partus difficultas quâ tollatur.*

B Quicunque verò tumores vteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstringere non oportet, velut medici faciunt: verùm pharmaca optima exhibeto. Cuminum Aethiopicum quantum tribus digitis capi potest, & anisi, & sesellis grana quinque aut sex, pæoniæ radicis aut etiam seminis testam conchæ maioris dimidiam. Hæc in vino albo odorato maximè, ieiunæ exhibeto. Aut dauci Aethiopici radicem, seseli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hipposelini, aut dauci Aethiopici semen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Aethiopicum quatuor obolorum Atticorum pondere. Aut piper, anisum, daucum, pæoniæ Atticæ radicem, hæc in vino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut tres, & cuminum Aethiopicum, & pæoniæ radicē.

C Aut etiam lini semen similiter, quo etiam pueros tussientes nutriunt, cum oui assati vitello, & cum sesamo tosto. Si prægnanti pudenda superficiario ac feruido vlcere affecta sint, amygdalas tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito, & aqua à coctis myrti baccis perluito. Nunc verò dicam de puerperij purgamentis, & his quæ post partum exeunt. Quum mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut etiam vterus durus fuerit: dolor habet lumbos, & lateris mollitudinem, & inguina, & femora, & pedes amarè dolet, & venter attollitur, & horrores per corpus discurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. *Puerperarum purgatio.*

Hanc ita habentem, si quidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Maluam au-

tem coquito,& oleo cyprino in aquam eius infuſo,mitigandi gratia inſidere iubeto. In omnibus autem morbis in quibus fomentum auxiliatur,melius eſt poſtea oleo vngi.Si vero febris habeat,à balneis abſtinere, fomentis autem & tepefactorijs imum ventrem & lumbos curare.In potu autem exhibere pharmaca vterina,aut ſæpiæ ouis, aut caſtorio ammixtis. poſt hoc verò farinam cum ruta coctam, aut ptiſanæ ſuccum ſorbendum dare. Si verò mulieri cum puero in partu non prodierit humor velut oportet,ſed ſi quidem in capite habuerit humorem à calore attractum,in partu & ante,caput dolebit. Si verò in ventrem aceruatim deſcenderit, vbi concitatus fuerit,ipſum turbabit.Et non oportet longè progredi ſinere, ſed auxilium ferre, vt ne ex partu ventris profluuium ſuccedens, corpore male habente, ipſam dolore affligat.Si verò à capite delatus fluxus,ad puerperij purgationem vertatur,& multum concitetur,melius habebit.Si verò plus moderato, curam adhibeto. Si verò in ventrem, facilior vtique exitus puero contigerit. Si verò purgatio modica mulieri prodierit,dolor fortis corripit lumbos,& omnem circa pudenda locum, & intumeſcit, & femora ardent. Et ex ore ac naribus pituita fluit fortiter aquoſa, & dolet caput, & febris habet, & horror, & tumet, & dentes ſtridunt. & venter, & veſica conſtringetur, & oculus ſubuertit, & caliginoſum viſum habet. Quum mulieri puerperæ purgatio non facilè procedit, velut vteris inflammatis, & oſculo ipſorum concluſo. Obtorquetur enim ſtomachus vteri poſt pueri egreſſum. Si enim quid horum fuerit, purgatio non procedet. Si verò non proceſſerit purgatio, continget ipſam febrire,& horrorem habere, & ventrem magnum eſſe. & ſi ipſam attigeris,totũ corpus dolere,maximè ſi quis ventrem attingat, & aliàs atque aliàs ſtomachi dolore vexatur, & lumbos dolet, & tibi faſtidium, & vigiliæ, & punctura adeſt. poſtea quinto aut ſeptimo die quandoque venter turbatur, & ſecedunt nigra, & valde graueolentia aliàs atque aliàs,& vrina velut aſinina. Et ſi ſeceſſerint,videtur ſibi melius habere,& curata,breui ſana fit:ſin minus,periclitabitur profluuio ventris forti ipſi illapſo. Et puerperij purgamenta ipſi occultabuntur.Si verò venter ipſi non turbetur,neque purgatio prodeat ſua ſponte,neq; ea quæ commoda ſunt breui exhi

Quid ſi nõ curẽtur eueniat.

A qui exhibeantur, tempus autem progrediatur, multò magis ex prædictis affligetur. Et insuper periclitabitur, ne liuida fiat velut plumbum, & aquam intercutem incidat. & vmbilicus extabit ipsi, ab vteris eleuatus. Et circumcirca nigrior erit. & vbi hæc facta fuerint, fieri non potest vt mulier superstes maneat. Pereunt autem aliæ alio tempore, pro corporis & affectionis ratione. Verũ vnam & vicesimam diem nõ excedunt, id quod plerunq; sic contingit. Si verò purgatio ipsi eruperit, siue à pharmacis, siue sua sponte: fit enim & hoc si vteri os laxarint, à sanguine aceruatim derepente delato coacti: & si eruperit, grauolentia purulenta depurgantur, Quandoque etiã nigra: & meliùs habebit, & curata sanescit. Fiunt autẽ &

B vlcera in vteris, vtpote puerperij purgamentis putrefactis. Si verò fiant, maiore cura opus erit, vt ne ipsi vlcera magna & putredinosa fiant: periculum est autem ne aut moriatur, aut sterilis fiat. Signa verò hæc fiunt, si vlcera intus fuerint. Quum purgatio ipsi prodierit, velut spina per vteros transire videtur, & calor ipsam corripit, ac maximè ventrem inuadit. Et si attingatur, partem infrà vmbilicũ dolet, velut si purum neruosum vlcus contingat. Post dolores fortes aliàs atque aliàs in vteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum manus debilis & aliàs atque aliàs puerperij purgamẽta procedunt, maligna, purulenta, grauolentia. Hæc sunt signa, si vlcera in vteris fuerint, & multa cura opus habent. Atque huius quidem morbi tot fines existunt. Si verò purgatio puerperij primis tribus aut quatuor diebus processerit, verũ

Signa vlcerum in vuluis.

C postea derepente euanescit: easdem affectiones consimiles priori patitur, sed minus. & si transmutetur morbus, in idem transmutabitur. Diuturnus autem & debilior priore erit. Si verò curetur mulier, superstes erit, si cito curetur. & de hoc morbo sic habet. Si verò ex partu non fuerit purgata, venter intumescit, & splen, & crura. Et febris habet, & rigor corripit, & dolores prosiliunt ad lumbos. Aliquando etiam ad viscera. Et perfrigeratur, & febris habet. pulsus debiles sunt, & aliquando acuti, & aliàs attolluntur, aliàs deficiunt. Hæc patitur incipiẽte morbo, & sic habet. Temporis autem progressu, cauę faciei partes rubescunt Quum sic habuerit, leues cibos exhibeto. Et si turget, pharmacũ infrà purgans bibendum dato, si biliosa fuerit, quòd bilem purgat: Si pituitosa, quod

Cum puerperæ purgatio subsistit.

Cum post partum non purgatur.

Medela.

quod pituitam. Poſtea verò vteros odoratis foueto, & mollitorium in die apponito. Si verò oſculum ſolidum fuerit, tota die foueto, & mollitoria apponito. Deinde calida aqua lauato, & plumbeas fiſtulas indito. poſtea ſalis grana, & myrrhā in linteum illigato, & picē coctam ammixtis aromatis lana excipito, & ſingulorum pares portiones ad gallæ paruę figuram efformato, & per diem ac noctem apponito. Deinde verò intermiſsis tribus diebus, iiſdem foueto. Et grana cnidia decorticata duarum potionum menſura, & piperis grana trita, oleo Aegyptio albo, & melle optimo ammixto, in lanā infarcito, & pēnæ obuoluta. tota die ac nocte apponito. Et ſi tibi purgata eſſe videantur, melius eſt ſinere. Si verò purgatione opus habere videatur, duobus diebus interpoſitis, rurſus id quod ex cucumere ſylueſtri paratur, per diem ac noctem ſubdito. Deinde Netopon, & oleū roſaceum odoratiſsimum, & adipē cerui liquefacito, & die vna in lana ſubdito. & multa calida, quantum eius fieri poteſt, leniter lauato. Statim autem vbi purgatorijs, & calida, fuerint purgata loca affecta, adipe anſerino, & myrrha, & reſina tepida os vterorum illinat, & foueat. vteros verò poſtridie vino et oleo narciſsino eluat, Aut ſi narciſsinum non ſit, vino ſolo. Atque hæc die vno ante menſes faciat. Poſtquam autem menſes prodierint primis diebus atramentum, hoc eſt ſpondium cyprium terat et ſalis granum addat, et hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et ieiuna vinum meracū odoratum abſorbeat, Vbi verò quieuerint menſes, per diem id quod ex pulegio paratur apponat, et virum accedat. Et ſi in ventre conceperit, ſana euadit. Cibis autem in purgatione vtatur. Ad hæc cōmodat, mercurialem coquere, et porrū, allium, braſsicam, et grana mali punici ammiſcere, et ſuccum ſorbere. Alijs autē obſonijs marinis potius quàm carnibus vtatur. A dulcibus verò et oleoſis prohibeatur. Bibat autē ſemper ieiuna id quod ex tæda paratur, donec purgetur. Et menſibus prodeuntibus idē valde bibat. Si verò paulo pauciora quàm oportet prodierint mulieri puerperij purgamenta, velut vteris anguſto ore præditis ac diſtortis, Aut aliqua pudēdi pars valde fuerit cōcluſa ab inflammatione: Mulier acutè febrit, et ſtomachi dolore vexatur, et dolet totum corpus, et moleſtè fert. et ad articulos manuum ac crurum et lumborum dolor procedit. et locum

Puerperæ mala purgatio quid apportet.

A locum circa collum, & spinā & inguina dolebit, & quædam corporis partes impotentes fient. Posteà calor quietus erit, & horror valde manifestus. Vomūt autem & pituitosa, amara, acria, & de hac sic habet, & continget vt si curetur, sana fiat. Sin minus, clauda & quarundam corporis partium impotens erit. Non autem valde sterilis est hic morbus. Si quidem vlcerati fuerint vteri, & puerperij purgamenta nō prodierint, velut oportet, omnia dolebit, & si nō magna fuerint vlcera, curata breui sanescit. Oportet autem curationem vlcerum in vteris exactè facere, vt quæ in tenera & subtili sensu prędita sint parte, & in neruosa cauitate. Multæ autē sunt partes cùm quibus societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percelli-

Vterorum vlcera.

B tur, & improba fit, & nō facilè intelligit. Si verò vteri angusti oris ipsi fuerint, & puerperij purgationem nō emiserint, inflammantur: & si non curetur breui, omnia magis ipsam affligent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non inflammati fuerint vteri, sua sponte exit malū graue olens, & liuidum, aut nigrū grumosum, & mulieri puerperij purgamenta purgantur. Quandoque verò non exit, sed mulieri mortē portendit, nisi quis breui venā secet, aut ventrē emolliat, præstat autem etiam clysterem adhibere. Si verò ad vomitum facilis fuerit, etiā vomitum inducere. Melius autem est lotium ciere & exudare. Verùm in his occasio optima est, quum opus his fuerit. Si verò ex partu purgata mulier fuerit, paulo plura quàm oportet. Cōtingit enim hoc, si vteri am-

Cùm uterorum os angustū fuerit.

Purgatio cùm nō exit perimit.

Cur magis purgēt quā expediat.

C plioris osculi fuerint, & venæ quædā ruptæ sint, quæ sub vteros tendunt, præ violentia egressus ipsius fœtus: febris & rigor habebit ipsam tenuis, & calor per totū corpus. Aliquando etiā horror, & cibi fastidium, & omnino abominabitur. & tenuis erit ac debilis, & pallida, & tumida, & cibū auersatur. Si verò quid edat aut bibat, non concoquitur. Quibusdam verò etiā aluus & vesica erumpit, & horror magis obtinet. Et de hac sic habet. Si verò puerperæ aliqua pudendi pars obturata fuerit: Iam enim etiam hoc cognoui: si vlceratum fuerit os pudendi, vbi sanè vlceratum fuerit, in partu à pueri exitu violatū, simile quid fit vlceri superficiario ac feruenti, & valde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter se coincidunt, & se mutuo contingunt, vtpote quæ sunt exulcerata. Sed & frigus fit, & ambo labia clausa sunt, cōstringentia

Cum pudenda obturantur.

gentia purgationẽ relictam. Si verò prodiret purgatio, vlcera non cõclusa essent. Nunc autẽ influit, & aliena carne crassescunt. Proinde ea sanare oportet, velut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autẽ leuis & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiuntur vteri dum à puerperij purgamentis nõ purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex contactu cognouit, quòd obturata esset, & narrauit, & cùrata depurgata est, & sana euasit ac fœcunda. Si verò curata non fuisset, neque purgatio ipsi sponte erupisset, vlcus maius fecisset, & malo non remittente, periclitata fuisset ne vlcera cancerosa fierent. Si verò processerit mulieri puerperij purgatio ad caput, thoracemq́ue ac pulmonem: fit enim & hoc: moriuntur sæpe statim, si detineatur ac firmetur. Si verò probè exeat per os aut nares, sana euadit. Si verò morbus paulo diuturnior fiat, patietur sanè mulier ea quæ dicta sunt de virgine, cui menses primùm cõparentes sursum impetum fecèrunt. Verùm mulier longiore tempore superstes erit quàm virgo, & affectiones debiliores erũt, donec pulmo purulentus fiat. Si verò puerperij purgatio nõ exeat per os, sed sursum tamen impetum fecerit, occultabitur. & non procedet iusto modo. Et tussis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone à sanguine, valde dolebit latus & dorsum. Et quum tussiet, siccè tussiet. Aliquãdo verò spumosum expuet. Temporis autem progressu sputum apparet subnigrum & turbatũ. Et calor pectora tenet, magis quàm reliquum corpus, nimirùm sanguine ipsa calefaciente. Et febrit mulier, & venter ipsi coarctatur, & cibũ fastidit, & vigilabit, & abominabitur, & nõ superstes manet, sed moritur plerunque vicesimaprima die. Si verò purgatio sursum progressa, per os non exeat, neque in pulmonem vertatur: conuertetur ipsi ad faciẽ, & erit hæc valde rubicunda, & caput graue, quòd neque mouere potest absque doloribus, & oculi valde rubicundi erunt, & ex ipsis sanguis tenuis fluet. Et quibusdam ex naribus sanguis manat. Et si hic exierit, diuturnior morbus fit. Et aures nõ acutè audiunt in hoc morbo, & stomachi dolore vexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furiosa. Quibusdam autem adest oculorũ distortorũ ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, velut si purgatio ad pulmonem vertatur. Verùm nõ tussiet, neq; expuet eiusmodi, neq; dorsum

Cum purgatio caput petit.

Cum purgatio faciẽ petit.

D E F

A dorsum similiter dolebit. Curata verò sana fit. Non multa verò spes est de vita ipsius. Et si etiam superstes maneat, surditas aut cæcitas omnino ipsi accedet. Atq; hic est huius morbi finis. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre nō maneant, vuā passam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & vino nigro dilutis vtitor, ita vt caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam inspergas, & bene temperata bibenda præbeas. Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula sauciata est: & dolor ad viscera procedit, & cor cōuellitur. Hāc multa calida lauare oportet: & tepefactoria quæ maximè admiserit adhibere: & lac asininū in dies septē vel quinq; bibendum dare: postea verò vaccæ nigræ lac bi-
B bēdum prębere, ita vt sine cibo degat, si fieri poterit, ad dies quadraginta. Ad vesperam verò sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus. Quomodo autem lac fiat, dictū à me est in pueri in partu natiuitate, & alia similiter. Si lac fuerit extinctum, porrum tritum & aqua dilutum bibendum dato. Et calida lauetur, & in cibo porrum ac brassicam edat. Sed & cytisi folia simul coquat, & succum sorbeat. Bibat etiā fœniculi succum, & de radicibus fœniculi. Et ordeum molitū ac butyrum simul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto. Bonum est & hippomarāthrū, & hipposelinum, & cytisus. Hæc omnia simul multum lac faciunt & augent. Capræ item Scyriæ, casei autē maximè commodi sunt. Sed & saluiā coquat: Aut à iuniperi baccis, aut cedri fructu, succum diffundat, &
C vino affuso bibat: & reliqua oleo affuso edat, & ab acribus, & salsis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur. Nasturtium verò in vino potum commodum est. Nam lac purgat: & calida lauetur, & subcalidam bibat. Viticis itē fructū in vino bibendum dato: & betæ succus potatus multū lac facit. Sesamum quoq; recens, & ordeum trimestre, in mortarium coniecta terito, & succum per linteū exprimito, & mel aut amamelidas ammisceto: deinde in vino nigro bibēda dato. Quum mulier peperit, & à secunda non fuerit liberata, præstat dare ea à quibus maximè purgātur puerperij purgamēta: allia cocta aut assata in vino & oleo cum polypis ac sepiolis super prunis tostis, quicquid tandē ex his voluerit. Castorium verò aut nardum bibat. Bibat etiā rutam in vino nigro dulci ieiuna, aut sine vino. Si verò vinum non fuerit dulce,

Profluuium post partū.

Quæ lac reparent.

Quæ post partum eueniunt.

ce, melius est mel ammiscere. Edat etiam brassicam coctam cum ruta & mercuriali. & semen aliquod vtero commodum bibat. Si verò puerperij purgamenta in grumos fuerint coacta, & dolor in imo ventre fiat, porrum coctum, & quæcunq; syluestria ac hortensia olera dato, verùm omnia pinguia facito: & per tertium quenq; diem sub clementi cœlo lauetur. Frigus enim his inimicum est. & post balneũ inungere melius est, & non multa calida vti. Quum secunda non statim exierit post partum, imi ventris dolores fiunt, in laterũ mollitudine, & rigores ac febres. Et si discesserit secũda, sanatur etiam mulier. Sæpe verò putrescit, & discedit sexta aut septima die, aut etiam prius. Huic autem dare oportet pharmaca quæ ego describam, & spiritum continere iubere. Omnium verò optimum noui artemisiam herbam, & dictamnũ, & violæ albæ florem. Et silphij succus optimus est fabæ græcę magnitudine in aqua potus. Et si secũdas excludere nõ poterit, à cibo abstineat. Et postea viticis folia trita in vino & melle oleo affuso tepefacito, & heminæ mensuram bibẽdam dato. & exibunt. Si mulieri secunda in vteris relicta fuerit, hoc si contingit. Si per vim ruptus fuerit vmbilicus, aut ab obstetrice vmbilico seca per imperitiã resectus, quæ videlicet vmbilicum pueri prius incidit, antequã secunda ex vteris exijsset. & vteri sursum retrahunt secundam, vtpote lubricam & diffusam, & in seipsis detinẽt. Nam secunda ex vmbilico pueri hæret. & vmbilicus postremus ex vteris exit. Si enim prior exiret, non accederet per ipsum puero nutrimentũ, quoniam ex ipso dependet. Quum in ventre habens fœtum corruperit, menstruum, aut bimestrem, & secundæ exire nõ poterint, fuerit autem tenuis: huius corpus tunc purgare oportet ac pinguefacere. Non enim prius exeunt fœtus putrefacti, nisi fortes fuerint vteri, & probè compacti. Si mulieri secũda relicta fuerit, si non ampli fuerint vteri, purgatio ipsi minus quàm oportet procedit, & venter durus fit ac magnus. Et frigus detinet, & febris acuta, & dolor per totum corpus, & ventris maximè partem eam quæ est infra vmbilicũ: & grauitas fit in vteris, et tormen, velut fœtus insit. Et curata secũdam breui eijcit putrefactam, et sana euadit. Si ex partu vterus vlceratus fuerit, rosarum floribus curato. Sed et acerbis infusis colluatur. Si verò os eius vlceratũ fuerit ac inflammatum,

Cur secũda remanet.

Cùm partus minor non exit.

Cum secunda non exit

Cùm post partum uterus ulceratur.

A matum,myrrham,& adipem anserinum,& ceram albam, & thus,pilis leporinis subvẽtre enatis misceto,& simul trita in lana apponito. Si ex partu vteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet,& caligo adest. Ex ventre verò nunquã deficit calor,& sitit,& coxas dolet,& vẽter imus fortiter intumescit,& aluus turbatur.Secessus autẽ est malus & olidus. & calor vehemẽs corripit,& cibum auersatur,& dolor iuxta sinciput est,& ventris stomachus non potest trahere cibos ac potus, & cõcoquere nequit.& nisi curentur statim, plurimæ moriũtur. Venter autẽ est in caussa.Sambuci igitur folia tenerrima,in crassiore tritici recentis farina cocta, leuiter tepida sorbeat.Dato & aquam mulsam,& vinum aquosum. Et

Medela quæ.

B pectinem cataplasmatis frigefactorijs integito.Cibũ autem quàm minimum edat,& vẽter sistatur,& caput curetur.pręcordijs verò & vterorũ loco,cataplasmata adhibeto. Quum doluerit sedem,aut aliud quid,iuniperi baccas,aut apij & vrticæ semen terito,ac bibendum dato. Si ex partu doleat, resinam terebinthinam,& mel,& vinum tepidum , sorbẽda dato.Et si inflammati fuerint vteri,inde sedantur.Si verò nõ doleat vterorum locum,amygdalas amaras tritas,& oleæ folia tenera,& anisum,& irionem,& origanũ,& nitrum. Hæc misceto,terito & vterorum collyria efformato.Si verò inflãmati fuerint,& dolor habuerit,rosarum folia,cinamomũ,& cassiam simul terito,& netopo affuso, placẽtulas ac pastillos drachmales formato,easq; in ollam nouã fictilem igne can-

Quũ sedes post partũ dolitat.

Medela vterorum inflãmatorum.

C dentem mittito,circumlocataque muliere ac vestibus contecta,in vteros suffito.Hoc dolores sedat. Si verò ex partu vteri doluerint, calor debilis habet. verùm venter imus intus igne ardet,& ad coxendicem aliquando intumescit:& dolor habet imum ventrem,& laterum mollitudinem. Et secessus biliosi sunt,& graueolentes.& si non sistatur venter,derepẽtè moritur. Quum igitur sic habuerint,ventrẽ frigefacere oportet,cauendo ne horrescat. Bibat autem si non sistatur, aquam de crassiore tritici farina in ipsa macerata,& panis farinam edat.Sorbeat autem mali punici vinosi succum aqua dilutũ,farina lentium inspersa.Et hoc coquito , misce lentẽ, & cuminum,& salem , & oleum,& acetum,atq; hanc sorbitionem frigidam exhibeto.Lẽticulam item acidam dato, & vinum vinosum pramnium insuper sorbẽdum. Ab alijs autẽ

Quum post partum vteri dolent.

Medela.

cibis abſtinere oportet donec febris ſoluatur. Si verò viſum fuerit, etiam lauetur. Si verò debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et ſi imbecillior ſit, ex aqua frigida. Cibum autẽ exhibeto leuem, qui nõ euacuet, vbi calor remiſerit. Morbus hic acutus eſt & lethalis. Si inflammati fuerint puerperæ vteri, venter ardet, & magnus fit: & ad præcordia ſuffocatio habet. Quum ſic habuerit, muſcum marinum quem ſuper piſces inijciunt, pro cataplaſmate adhibeto. Verùm in mortario miſceto ac tundito, crudam ordeaceam farinam, & cinerem ſarmentitium, & lini ſemen toſtum, & hæc oleo, & aceto ſubigito, & velut cyceonẽ craſſum facito, deinde coquito donec velut farinæ ſubactæ maſſa fiat, atq; ita quàm calidiſſima imponito: & ſi opus fuerit, etiã inſidere facito. Si puerperæ inflammati fuerint vteri, intumeſcunt. & vbi puerperij purgamenta intus manſerint, occultè diſtenduntur: diſtenduntur autem vbi cõdenſati fuerint à frigore. His ſi quidem perfrigerentur, calefacere conducit. Si verò inflammati fuerint, & frigus diſceſſerit, medicamentum ſubdititium facere quod inflammationi aduerſatur. & ſimul lauare, ac fouere, & pharmaca adhibere, quæ ego deſcribam, & vaporem in os ac nares attrahere. Si verò ſuffocẽt, lentes in aceto, & ſale, & origano multo coquere, & attractionem facere. Et mercurialẽ edat, & in ſucco eius tenuem farinam ſorbeat: & quàm celerrimè ac prius quàm dolor corripiat, pharmaca dato quæ vterorum dolores ſedant: & cibos per aluum ſecedẽtes aſſumat. & ſi vẽter ſit inflammatus, clyſtere adhibito quàm citiſſimè ſubluatur. Si vteri pituita fuerint impleti, flatus in vteris fiunt, & menſes procedũt pauciores, albi, pituitoſi. Quãdoq; etiam ſanguis tenuis ſincerus, pelliculis plenus. Quibuſdam etiam conturbatur, & ter in menſe comparet: & præ humiditate cum viro commiſceri non vult, neque libidine ad hoc faciendum concitatur: & tenuis fit. Dolet autem imum ventrem, et lumbos et inguina: et ſi mordeat id quod effluit, et exulceret oſculi vteri circunferentiam ſummam, fluxionem diuturnam fore pronuntiato. Et ſi nõ multa fuerit fluxio, lẽticulæ decoctum cum veratro exhibeto ad vomendum. Deinde in nares infundito: et pharmacum deorſum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur. Si verò grauetur, et frigeat, et torpedo habeat, lac præbeto, et vinum odorat

Quum inflammãtur. *Medela.* *Quũ puerperia lechóciæ inflãmantur.* *Medela.* *Quî ſtrangulatio tollatur.* *Quũ uteri pituita implentur.* *Profluuij longi ſigna* *Medela ulcerum uterorum.*

D E F

A odoratum. Bibat autē ieiuna hypericū, apij semen, saluiam, in vino odorato aquoso, & vteros medicamento ex vini fæce colluat, & si vlcerati fuerint, interpositis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, & posteà cum acerbis lauet, myrti ac lauri decocto, & medicamento ex flore argēti illinat. Morbus autem est grauis & paucæ effugiunt.

Cùm acetabula uuluæ pituita plena sunt.

Si verò acetabula pituita plena fuerint, menses fiunt pauciores, & si in ventre habuerit, corrumpit vbi fœtus fortior factus fuerit, Non enim corroboratur, sed defluit. Cognoueris autem hinc. Humida fit, & quòd defluit mucosum & viscosum velut à ventre defertur, & non mordet, & in mensibus postquàm sanguine purgari desierit, per duos aut tres B dies, muci ex vteris prodeunt, & horror tenet, & calor non acutus, verùm non deficit. Hanc succo grossorum colluito, à quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterū atq; iterum. Postquàm autem purgata fuerit, de cætero acerbis vtatur. Apponat autem mollia, à quibus pituita purgatur, & foueat vteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto, & aromatis suffitum faciat, postquàm menses cessarint, posteà verò à cibis & balneis abstinere oportet. Coeat autem cùm viro, & cibos ac vinum parcè sumat, & calidè degat, & tegumenta cruribus circūdet, & oleo illinat.

Medela.

Aqua intercus uteri.

Si aqua intercus in vteris nascatur, menses pauciores & praui fiunt, & ante tempus deficiunt, & imus venter intumescit, & mammæ solidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat se in ventre habere, & C ex his cognosces quòd aqua intercus est. Sed & in vterorum osculo significationem de se præbet. Ad tactum enim gracile & humidum apparet, & rigor ac febris corripit. Quanto verò magis tempus processerit, tanto magis dolor habet imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit. Sed & ex alijs causis, & quum menses fuerint occultati.

Medela huius quæ.

Hanc multa calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere si dolor habuerit, Postquā autem sedatus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & vteros medicamento ex bubulo stercore fouere. Deinde id quod ex cantharide paratur apponere, & biduum aut triduum intermittere. Et si robur affuerit, netopo colluere, & si venter mollis fiat, & febres cessent, & menses secundum rationem prodeant cum viro dormiat, &

in medicamentis ſubdititijs perſeueret, & interpoſita die D crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quinque, & ſambuci fructum in vino ieiuna. Et mercurialem quàm plurimam edat, & allium crudum ac coctũ, & mollibus ad ſomnum vtatur, & multa potione, & alijs mollibus, & obſonijs marinis potius quàm carnibus, & ſi peperit, ſana euadit.

Hydrops uuluæ.

Si hydrops in vteris fiat, menſes pauciores fiunt ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores quàm oportet, aut paulò plures, & venter intumeſcit, & locus ſupra pectinem, & tibiæ, & lumbi. Vbi verò multum temporis proceſſerit, & in ventre habuerit, corrumpit ac eijcit, & aqua cùm ipſo fœtu effunditur, & mulier plerunque moritur.

Medela.

Sanguis autem corrumpitur, & aquoſus redditur. Huic lac bibendum E dato, & peplum album potandum, donec fœtus moueri poterit. Quin & antè hoc vtplurimum fœtus corrumpitur, & per abortum eijcitur, & vteri ſanguine & aqua manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quàm aliter. Cognoſcere verò poteris quòd hydrops eſt, ex digiti contactu. Deprehendes enim oſculum ipſorum gracile & plenum humiditate. Si verò fœtus in ipſa non circa initia, ſed iam bimeſtris corrumpitur ac ſuffocatur, tunc & venter imus intumeſcit, & ad contactum dolet, velut vlcere præſente, & febris magna ipſam ac dentium fremitus corripit, & dolor acutus & vehemens pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, & coxas. Quum ſic habuerit, calida ipſam lauato, & ſi dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo quòd maximè admittat, & pharmacum deorſum purgans bibendum dato. Intermiſsione verò facta per tempus quantum tibi ſatis eſſe videbitur, & colluito, & foueto, & cyclaminum melle ſubactum, ac linteo exceptum, ad os vterorum apponito. Et cupreſsi ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verùm hæc breuiore tempore, & per longius temporis interuallum, quãto magis mordent & lancinant. Et ſpecillum ſtanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoq; bibendas dato, quaſcunq; maximè libenter admiſerit, & cum viro dormiat, maximè opportuno tempore præſente. Si enim genituram cõceperit, & prægnãs facta fuerit, ac pepererit, ſubpurgantur, & ea quæ prius in ipſa fuerunt, vnà cũ ipſis puer-

perij

A perij purgamentis ſubeuntia. Atque ſic maximè ſana fieri poterit. Si mulier aqua intercute laborarit, ſplene ipſius magno & aquoſo exiſtente. Fit autem ſplen aquoſus ab hac affectione, quum febris habuerit, & nõ dimiſerit hominẽ, & ſitis ipſum corripuerit fortis, & biberit, ac nõ reuomuerit. Nã quod in veſicam penetrat, per vrinam eijcitur. Reliquum verò ſplen capit, abſtrahens à ventre ad ſeipſum, vt qui rarus eſt & ſpongiformis, & ſecundum ventrem ſitus. Et ſi his ſic habentibus non exudari, neque aluus laxetur, ab hoc ſplen attollitur, & hoc magis ſi aqua fuerit potus. & ſi quis ipſum cõtingat, mollis eſt velut molliſsima pluma ſiue lana: quandoque verò etiam renititur. Eleuatus autem & impletus, diſtribuit per venas corpori, & maximè in omentum, & locos circa ventrem, & crura. Altera enim pars ad alteram delegat in corpore, vbi ſingulis plus quàm oportet effluxerit, & cõtinere non poterint. Succedit autem ex hoc ſemper hydrops, vbi ſplen ad ſeipſum trahere cõſueuerit, quum natura rarus ſit ac mollis. Quibuſdã verò hoc morbi principium fit ſine febre, ſi calor quidẽ in ventre conſtiterit, velut pituita in ipſum collapſa. & ſi homo ſitim non continuerit, neq; veſica, neq; venter, vrinam & ſtercus iuſto modo excolarint: neque commoda diæta homo vtatur. Si verò hydropica fuerit, prodeũt mẽſes multi derepente quandoque verò pauci. Et fiunt aliquando velut aqua à carnibus, ſicut ſi quis cruentas carnes abluiſſet: aliquando vero paulo ſpiſsiores, & nõ congelantur. & anhelatio ipſam corripit priuſquã menſes prodeũt. & dolor in ſplene, & magis ſi quid dulce ederit. et vẽter attollitur ac magnus fit. Et vbi plura quàm ſolita eſt ederit, dolet vẽtrem, et lumbos aliàs atq; aliàs dolor vexat. et febris ipſam paulatim corripit. poſtquam autem depurgata fuerit, meliùs ſibi habere videtur ſuperiorũ reſpectu. poſtea ad idem relabitur. et ſi curetur velut cõuenit, ſana euadet. Sin minus, et fluxus comparet, et per omne tempus ſemper fluet paulatim velut feroſa ſanies, et ampliore curatione opus habet. Si verò fluxus non ſuccedat, ſed vteri à prioribus menſes nõ laxarint: tunc et venter ipſi magnus erit, et grauitas intus erit, velut in vẽtre habenti. et velut puer in ventre ipſius moueri videbitur, nimirum dum vteri aqua pleni ſunt, et aqua mouetur. Aliàs enim atque aliàs fluctuat in ipſis aqua, velut in ventre pars

Cauſſa hydropis in fœmina.

B *Lienis natura.*

Hydropiades mulier quæ patiatur.

C *Signa huius mali.*

infra vmbilicum ad contactum dolet.& clauiculę,& thorax, D & facies,& oculi attenuantur. & mammæ attolluntur. Quibusdam verò & venter,& crura aqua implentur.Quibusdam autem alterum horum.& si quidē ambo impleta fuerint,nulla spes est de hominis vita. Si verò etiam alterum horum, modica spes est si curetur,& non valde fuerit attenuata.Diuturnus est autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his quæ non pepererunt,fiunt autem sępe etiam his quę pepererunt. Periculosa verò sunt velut dictum est,& plerunq; acuta & magna,& intellectu difficilia, eo ꝙ mulieres participant morbis,& aliquando neq; ipsæ sciunt quòd ægrotant,priusquam morbos experiātur à mensibus,& seniores factæ fuerint.Tūc autem & necessitas,& tempus,ipsas morborū caussam docet. E & quandoque non cognoscentibus ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur rectè medicus ab ægrotante ex quo morbo ægrotet. Verentur enim narrare,etiam si sciant:& præ imperitia ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccant non exactè caussam morbi percunctantes, sed velut viriles morbos sanantes.& multas noui iam ab huiusmodi affectionibus corruptas. Quare statim caussam exactè interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborū ac virilium curatio. Si vteri fuerint vlcerati,sanguis & pus purgatur,& fœtor grauis oboritur: & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & in imum ventrem. & dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad clauiculas peruenit. & mordetur, & caput vehementer dolet, & delirat. Progressu verò temporis tota intumescit.& debilitas ipsam corripit, & animi deliquium,& febris tenuis,& perfrigeratio. Intumescunt autem maximè crura.Morbus autem corripit ex abortu, si qua corrupto ac putrefacto intus puero,non fuerit expurgata. & calor totum corpus tenet. Corripit etiam ex fluxibus, & si in ipsis acria fuerint,& biliosa mordeant. Si in hoc modo habentem incideris, vbi quidem dolores habuerint, multa calida lauato. & tepefactoria adhibeto qua parte fuerit dolor. & si quidem supernè fuerint dolores, et mulier fortis est,totam fomentato.et pharmacumdeorsum purgans bibendum dato.et vbi tempus anni fuerit, serum coctum insuper

Languentis & medici error.

Vterorum vlceratorū signa. F

Morbi caussa.

Medela.

bibend

A bibendum præbeto, per dies quinque, si id facere poterit. Si verò non fuerit serum, lac asininum coquito, & per dies tres aut quatuor bibendum dato. Post lactis autem potum, cum aquis ipsam reficito, & cum cibis commodis, carnibus ouillis teneris recentibus, & volucrium: & beta, & cucurbita. Abstineat autē à salsis & acribus, & marinis omnibus. Et à carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autē panes. Si verò animi deliquia teneant, & non valida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autem quidam qui his caput dolentibus lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alij aquam, quia animo linquantur. Ego verò vice versa, si caput dolent, & mēte percellantur, aquam commodam puto. Quū B autem mordentur, & acria sunt quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Vbi verò tibi valida esse videbitur, vteros colluito. primùm medicamento ex vini fece postea interpositis diebus tribus aut quatuor, eo quod cum brassicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus eo quod cum butyro paratur eluito. Et si vbi hæc feceris sanescāt vteri, eo quod cum malicorio paratur colluito. Super vlcera verò argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ Aegyptiæ fructum, & œnanthen syluestrem, & chrysocollā, et squamā æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen Aegyptium combustum illinito. Horum singulorum vna æqualis sit portio. Alumen verò & gallam, & crocum, vna omniū portione sumito. Hæc omnia trita ac permixta in vino albo C dulci diluito, deinde coquito donec mellis crassitudo fiat, & dato vt cum hoc pharmaco bis in die vlcera inungat, vbi aqua tepida prius lauit. Coquantur autem in aqua, & hedera, & saluia. Et vbi tibi hæc facienti melius habere visa fuerit, lac caprinum coctum præbibendum vna die dato. Postea verò lac bubulum præbeto eodē modo velut in prioribus. post lactis autem potum, per cibos quàm maximè crassefacito, & vt in ventre habeat facito. Sana enim fiet. Plerunque vero ex hoc morbo euadunt, & steriles fiunt. Senioribus autem non valde quid horum accidit. postea verò bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactum, et sesamum, et vrticæ semen, et pæoniæ radix amara, hæc in vino nigro odorato trita bibat. Si vteri vlcerati fuerint, et sanguis, et pus, et serosa sanies fluit: putrescentibus enim vteris, morbus ab ipsis fit, et

Quæ reficiant.

Quid capitis dolorem sedet.

Signa vterorum vlceratorum.

venter imus eleuatur, & attenuatur, & ad contactum dolet, D
velut vlcere præſente, Et febris ac fremitus ipſam occupat,
& dolor acutus ac vehemens inuadit pudenda, & pubem,&
imum ventrem,& lateris mollitudinem,& lumbos. Mor-
Morbi cau ſa. bus autem maximè corripit ex partu, ſi quid in ipſis diuul-
ſum computruerit. Itemque ex abortu,& aliàs ſua ſponte.In
Medela. has ſi incideris,aqua multa calida lauato, & qua parte dolor
habuerit, tepefactoria adhibeto & ſpongiam ex aqua calida
expreſſam,& colluito acribus & acerbis vitatis,mollioribus
verò ammixtis,prout tibi tempeſtiuum eſſe videbitur,& li-
ni ſemen ac ſambuci fructũ tundito,& ammixto melle phar
macum facito,atque hoc vtitor. calida verò aqua lauato. Et
acceptam ſpongiam, aut mollem lanam, in aqua calida tin- E
gito,& pudenda ac vlcera expurgato. Deinde in vino mera-
co,rurſus ſpongiam aut lanam tingens, eodem modo vtere.
Et poſtea pharmaco hoc inunge, quoties tibi tempeſtiuum
eſſe viſum fuerit. Poſtea reſina & adipe ſuillo mixtis ſimul
illinito ſæpe interdiu ac noctu. poſtea verò lini ſemen torre
to,tundito,ac cribrato: & peplum album in polenta tundito
ac cribrato: & caſeum caprinum aſſato,& ſordes ac ſalſugi-
nem deradito, & piuguitudinem eius, & polentæ pollinem
ammiſceto. Sit autem vna pharmaci menſura,& caſei,&
polentæ. Hæc bibenda dato mane ieiunæ,in vino auſtero
diluto. Ad veſperam autem miſceto,& craſſum cyceonem
præbeto,& quicquid muliercula maximè libenter admiſerit
bibendum dato. Et donec quidem ſanguis multusfluxerit, F
& dolores acuti habuerint, & modico tempore intermi-
ſerint, hæc facito. Poſtquam autem vlcus minus fue-
rit, & dolores debiles apprehenderint, & per longius tem-
pus, pharmaca bibēda dato à quibus purgetur deorſum ma-
gis quàm ſurſum,& intermiſſo tempore quantum opportu-
num eſſe viſum fuerit,lenibus fomentis foueto, muliere in
alto collocata,prout tempeſtiuum eſſe videbitur. Hæc ſi fe-
cerit,ſana euadet.Morbus autem eſt lenior & lethalis,& pau
Cum valde ulcerati fuerint uteri. cæ ipſum effugiunt. Si verò vehementer exulcerati fue-
rint, ſanguis & pus purgatur,& odor fit grauis. Et quum do
lor apprehēderit,velut à partus dolore fiunt ea quæ circa flu
xum contingere ſolēt.Et quum tempus affuerit,crura & pe-
des intumeſcunt. Et curant medici hunc morbum velut hy-
dropem

A dropem,verùm hic talis non eſt. Hanc ſi curandam acceperis,primùm calida lauato,& calefacito. Et acribus ac mollibus & acerbis,& aqua et vino colluito. Et polycarpon,et polycnemon,ac mel ſimul coquito, deinde lanam in his tingito, et pudenda illinito. Et reſinam, ac mel,et pinguedinem ſuillam illinito. Et bibendum dato ſemen lini ac ſeſamum torrefactum,et butyrum,et caſeum caprinum, et polentam in omnibus. Bibat autem in vino ieiuna. Ad veſperam verò plurimum mellis affundito.Et donec quidem ſanguis purgetur,et dolores acuti habuerint,et modico tempore intermiſerint,hoc facito. Quum autẽ ipſi minus prodierit,et dolores debiliores per longius tempus tenuerint,pharmacum deor- *Medicina post dolores* 180 388
B ſum purgans bibendũ dato,ac ſinito. Hæc ſi fecerit,ſana euadet.Sobolis autem ſpes non adeſt. Quæcunque vlcerationes in vteris fiunt,ex abortu,aut alia quadam cauſa, eas omnes reſpectu ad totum corpus facto curare oportet, quacunq; curatione opus habere viſæ fuerint, ſiue ex vniuerſo corpore hominem curandam eſſe putaueris , ſiue ex ipſis vteris. *Cauſſa ulcerum.*
Cognoſces autem an ab ipſis vteris ſint,hoc modo. Quæ enim vlcerationes ab ipſis vteris ſunt, purgationem exhibent purulentam et compactam:quæ verò non ab ipſis,tenuem et ſanioſam.Quum igitur tenues ſunt fluxiones,cum pharmaco eas curare oportet,et dare quod et ſurſum,et deorſum purget.Primum autem ſurſum. Et ſi quidem poſt pharmaci potionem, fluxiones pauciores fiunt ac faciliores, intermiſsio- *Cognitio.*
C ne facta rurſus eodem modo medicari oportet. Poſt pharmaci verò potionem, talem victum præſcribito, ex quo homo ipſa quàm ſiccisſima fiat. Id autẽ continget,ſi toti ipſius corpori,per tertiam aut quartam diem, fomentum adhibueris, et à fomentis ſtatim vomitus feceris. poſt vomitus autem et fomenta,diætam conſtituito ex illuuie, et aquæ potu, et panis cibo,nullo vero obſonio,quàm vino nigro meraco. Nullo item olere. Quum verò vomitum præparas, multis et acribus oleribus opus habes, quibus ipſam impleas, multis etiam cibis,et obſonio quodcunque voluerit. Et vt impleas ipſam multo vino aquoſo,et vt à fomentis ipſam laues multa calida. Atq; hæc quidam curatio eſt huiuſmodi fluxionũ. Melius tamen eſt vt vtraſque pharmacis cures, et vomitum procures,et ſurſum trahas. Diæta verò ſiccatoria melior eſt, *Nutricatio poſt potiones.* *Quî uomitio prouocetur.*

& illuuies. Cæterum vteros hoc modo curare oportet. Primum quidem fouere sambuci folijs in aqua coctis. Deinde post fomẽtum, smegmate ex vini fece colluere. Et si quidem putredo in vlceribus fuerit, & quæ exeunt graueolentia, smegmate meraciore. Si verò nihil tale, aquosiore. post fecem autem, cum aqua in qua cocta est myrtus & saluia. Postea verò cum vino colluere, meraco, albo, tepido. Quum autem mordetur iam à collutionibus, tunc iam pura sunt vlcera. colluere igitur oportet fece aquosiore, & vino nigro. post vinum verò, adipẽ suillum recentem liquato, & pinguedinem anseris si affuerit, sin minus, aliam, maximè gallinaceam, aut ex volucrium gente. Si vero neq; hæc adsit, oleum vetus ex oliuis ammisceto, atque hoc tepido colluito post vinum, per alium clysterem in os vteri infuso. Et si fuerit vlceratũ, linamenta ex mollitorijs facta apponito. Et si hæc subdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lauari iubeto: tali quali colluebatur. Si verò ad hanc diætam fluxiones non discedant, pauciores tamen fiant, & vehementer mordeant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac salsugo: & non solum internas partes, sed etiam externas exulcerent, diætam transmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones quàm aquosissimæ fiant, & minimè mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus piscibus carthilagineis, cum cepis & coriandro, in muria dulci coctis: coquantur autem pingui modo: carnibus coctis omnibus, excepta bubula & caprina: His enim percoctis cum anetho & fœniculo: vino mellei coloris, fuluo, aquoso, vberiore lactis potu cum vino dulci. Reliqua verò de collutionibus iuxta relatum modum facito. Atque hæc quidem est eiusmodi fluxionum curatio. Quum verò purulenta & compacta exierint, harum quidem totum corpus non mouere oportet. Verùm colluere, & per collutiones totam curationẽ facere. Colluere autem oportet cum ijsdẽ infusis, quæ prius dicta sunt eodem modo. Conscribentur tamen etiam aliæ collutiones. Vlcerum curatio. Ceruinum adipem recentem ac viridem subdito. Omnia verò statim vino siræo siue sapa colluere oportet. Optimum autem est cerussa; si vlcera fuerint, & oleo narcissino. Cibis autem mollissimis vtatur, non acribus. Si verò sordida fuerint, & proserpant, ac proximum

Smegma. D *Medela.* E *Cibus.* F

A mum locum mordeant,purgato, & nouam carnem producito,& carnem ad cicatricem perducito.facilè enim resoluuntur, & maligna fiunt.& frequẽter lauato. Si verò mulier ex abortu vulnus accipiat, aut ex medicamentis subdititijs vteros exulceretur: Qualia multa semper mulieres faciũt ac medicando excitant, & fœtus coruptus fuerit,& mulier non purgetur,sed vteri inflammanti fuerint vehemẽter ac cõclusi,& purgationem emittere nõ poterint,nisi primũ emittant sanguinem qui est in fœtu.hæc si quidem curetur,breui sana euadet, verùm sterilis. Si verò puerperij purgamenta ipsi sua sponte eruperint,& vlcera sanata fuerint,etiã sic sterilis erit. Si verò purgatio quidem ipsi fiat,vlcera autem nõ purgẽtur, periculum est ea putredinosa esse.Si verò purgatio prodierit

B ipsi iam afflictæ ac extenuatæ, moritur. Quin & si in partu vteri valde fuerint exulcerati, fœtu non secundum naturam exeunte,eadem patientur quæ patitur ea quę ex corruptione fœtus vteros vlceratos habet.Et transmutationes ac fines eosdem morbus habet,siue ex fœtus corruptione: siue ex partu vteri fuerint vlcerati.& si puerperij purgamenta omnia prodierint,minus dolebit,nisi magna vlcera fuerint.Et si curetur,breui sanescit. Oportet autem curam cito adhibere,si vlcera in vtero fuerint. Nam vt quæ in tenero loco sunt,cito augescunt,& breui putrescunt. Curare verò oportet vlcera, velut etiam ea quæ in reliquo corpore sunt,Nimirum vt inflammationem arceas, & repurges, & repleas,& ad cicatricẽ perducas. Danda est autem aqua in potum,vinum minimè.

Cum uteri partu uel abortu ulcerantur.

Curatio.

C cibos item paucos, ac minimè multos exhibeto. Quicunq; abortus facti discedere non possunt, dum aut toti,aut partes fœtuum sunt maiores, aut minores & obliqui ac impotẽtes, tales siquidem secundum naturam siti fuerint,pharmaco aliquo dato ex his quæ ego referam expellito,vbi multa calida prælaueris.Et si prodire volentes,non facilè exeant,quum siti sint secundum naturam, talibus sternutatorium admoueto.Apprehendito autem nasum,& os comprimito,ac sic sternutet,quo sternutatio quàm maximè efficax sit.Vtatur item concussionibus.Sic autem cõcussionem facito.Lectum altum robustum ac instratum sumito,& mulierem supinam reclinato.pectus verò & axillas ac manus, fascia aut molli lato loro ad lectum alligato ac cingito, & crura incuruato, & malleolis

leolis apprehensam detineto. Quũ autẽ sic disposueris, sarmentorũ molliũ fascem, aut aliquid huic simile parato, tãtũ quantus sufficit, vt lectũ nõ negligat excipiendo ipsum, dum in terrá proijcitur, quo nõ pedibus iuxta caput, terrá contingat. Postea verò ipsam manibus lectũ apprehẽdere iubeto, et lectũ ad caput sublimem habere, vt decliuis sit in pedes, animaduersione habita ne ꝓnua sit homo ipsa. vbi vero hæc facta fuerint, et lectus sublimis fuerit, retro sarmẽta supponito maximè autẽ dirigito, quo pedes terrá non contingant dum lectus proijcitur, et vt sint intra sarmenta. Eleuent autẽ duo viri ex vtroq; pede hinc atq; illinc, quo in directũ lectus cadat, planè ac æqualiter, et cõuulsione fiat. Concutiendum est autẽ maximè vna cũ partus dolore. Et si quidẽ discedant, statim quiescendũ. Sin minus, interstitio facto rursus cõcutito, et in lecto gestatam attollito, ac agitato. Atq; hæc quidẽ sic facienda sunt, vbi rectè et secundũ naturam discedant. Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus huiusmodi circa vterũ affectionibns optimũ est: et maluæ aquá affundere, et fœnigræci, aut potius ptisanæ triticeæ succum. Oportet autem vsq; ad inguina, sedem et pudendum fouere, et insidere, vbi partus dolores maximè infestarint, et nihil aliud mẽte versare. eá verò quæ medicatur, oscula mollibus aperire oportet, et leniter hoc facere. Vmbilicũ verò vnà cum fœtu attrahere. Quicunq; verò duplicati cõplicantur, et in osculo vterorũ incumbunt, eos siue viui fuerint, siue mortui, rursus retro ꝓtrusos vertere oportet, quo secundũ naturá in caput exeant. Quum autẽ retrudere voles aut vertere, supinę ipsi reclinatæ molle quiddá sub coxas substernere, oportet, et sub lecti pedes, quo altiores sint hi à pedibus, semper aliquid supponere. Sed et coxæ altiores capite sint, et vt nullũ ceruical sub capite sit prouideto. Quum verò retrusus fuerit fœtus et hinc atq; illinc obuoluitur, vt secundum naturá constituatur, et quicquid sub lecti pedes supposuisti ac lapides, et quicquid sub coxas subdidisti, subtrahito. Capiti verò puluinar subijcito. Atque talia hoc modo curato. Quicunque verò fœtus viui, manũ aut crus foras præmittunt, aut etiá ambo: eas oportet quá celerrimè vbi exitum significarint, prædicto modo intro retrudere, et ĩ caput vertere, et ad viá reducere. Et quicũq; fœtus cõplicãtur, ad lateris mollitudinẽ, aut coxá

Quum partus non rite prodeunt. quid agendum.

Cum partus uiuus manum uel crus emittit, & cum mortuus, quid agas.

in par

A in partu collapsi,eos dirigere ac vertere oportet,& in aquam calidã desidere facere,donec mulier refocilletur. Quicunq; verò fœtus mortui,aut crus,aut manũ, foras protendunt, eos optimũ quidẽ fuerit,si id fieri posset,intro retrudere, & ambas has partes in caput vertere. Si verò hoc fieri non poterit, verũ intumescit,secare hoc modo. Dissectũ per scalpellũ caput,cũ cõtusorio instrumẽto,vt ne in ramẽta findatur cõtundito,& ossa per osiũ volsellã,aut tractoriũ instrumẽtũ,iuxta caluiculã immissum,prout habuerint extrahito, non multis simul, sed paulatim exẽptis, ac rursus ablatis. Quũ verò hæc foras extraxeris, & in ipsis humeris fueris, ambas manus in articulis cũ ipsis humeris secato.Et vbi hęc extraxeris,si qui-
B dem fieri poterit vt exeãt,etiã reliqua facilè extrahito.Si verò nõ obediãt,totũ pectus vsq; ad iugulũ findito. Verũ caueto ne in ventrem seces,& aliquid de intestino denudes. Exit enim vẽter,& intestina,& stercus.Si verò horũ quid excidat, maioris negotij iam res fit. Cõtundito autẽ costas, & scapulas contrahito.Et facilè posteà reliquum fœtus procedet,nisi iam vẽtrẽ tumidũ habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius est ventrẽ fœtus leniter perforare. Flatus enim solũ à ventre exit,& sic facilè prodibit. Si verò exciderit manus, aut crus, immortui fœtus,si quidẽ fieri poterit, ambas partes retrudito,& fœtũ rite dirigito.Hoc enim optimũ fuerit.Si verò fieri nõ poterit vt hoc facias,quicquid sanè foris fuerit quãtum potes penitissime resecato, & reliquũ profunditate intus ex-
C plorata protrudito,& fœtũ in caput vertito.Quũ aũt vertere ac secare puerũ voles,vngues de manibus tuis resecato.Scalpellũ verò quo dissecas, incuruũ potius sit quã rectũ, & huius caput occultato per indicẽ digitũ,eodemq; interna exploratо ac deducito,ita vt caueas ne vterũ cõtingas. Cæterũ molæ cõceptus hæc caussa est.Quũ multi mẽses,modicũ & morbosum semen cõceperint, neq; cõceptus rectus fit, & vẽter plenus est velut prægnãtis.Nihil aũt in vẽtre mouetur,neq; lac in mãmis generatur.Mammæ autẽ turgidæ sunt.Hęc igitur ad duos annos,sæpe etiã tres,sic habet, & si quidem vna caro fiat,mulier perit.Neq; enim fieri potest vt superstes maneat. Si verò plures,erũpit ipsi per pudẽdũ sanguis carnosus plurimus,& si hoc moderatè fiat,seruatur. Sin minus,à fluxu correpta perit, & morbus quidẽ talis est. Iudicare verò oportet ex

Partus quo tus in utero moueatur. ex plenitudinis mole, & quòd in vẽtre nõ mouetur. Nã mas D trimestris, fœmina quadrimestris motũ habet. Postquã igitur tẽpore hoc prætergresso nõ mouetur, nimirũ hic morbus est, est autẽ hoc magnũ signũ, quòd lac in mãmis nõ generatur. Hãc igitur maximè quidẽ ne curato. Aut certè cũ prædictione. Et primũ quidẽ totũ corpus foueto. Deinde per sedem clysterẽ adhibeto, quo sanguis multus erũpat. Fortassis enim quod cõpactũ est cõmoueris, id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco cõcalefacta. Sed & vteros colluito, quo sanguinẽ educas. Sin minùs, subdititijs vtatur fortissimis è bupresti. Et dictãnũ creticũ in vino bibat, sin minus, castoris testem. Et retrò cucurbitã ipsi ad laterũ mollitudinẽ affigito, & plurimũ sanguinẽ detrahito. Atq; hoc maximè rerũ ac vi- E rium ipsarũ cõiectura facta facito. Et hactenus quidẽ dictum est de morbis à puerperij purgamẽtis fiẽtibus. Sunt autẽ pericula in ipsis nõ parua. Acuti enim sunt, & cito trãsmutãtur, & magis affliguntur primiparæ, quàm quæ sunt partuũ expertæ.

Curatio molæ.

Puerperiæ purgationis mensura, & color. Prodeũt autẽ puerperij purgamẽta sanæ mulieri sufficienter, primũ sesquiheminæ mẽsura, aut paulo plura, posteà adhuc pauciora iuxta hãc rationẽ, donec cessent. Prodeũt autem velut sanguis à victima, si sana velut dixi, mulier fuerit, & sana futura est, & cito cõgelãtur ac purgãtur, & post partũ plerunq; sanæ mulieri cõtingit vt post puellæ partũ, in quadraginta duobus diebus diuturnissima purgatio fiat, extra periculũ autẽ est etiã si vigintiquinque diebus purgetur, post masculi verò partũ, purgatio diuturnior fit in triginta die- F bus, extra periculũ est etiã quæ in viginti diebus cõtingit, & in his quæ fœtus corruperũt secũdũ horũ dierũ rationẽ purgatio cõtingit, & in iunioribus quæ corruperũt paucioribus diebus. In senioribus autẽ, pluribus.

Magis lædit abortus quàm partus. Eædẽ verò sunt affectiones ex puerperij purgamẽtis, & ei quæ corrupit fœtum, & ei quæ peperit, si menstruũ corruperit fœtũ, & quæ corruperunt magis periclitãtur. Corruptiones enim grauiores sunt quàm partus, Nõ enim fieri potest vt citra violẽtiã fœtus corrũpatur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut subdititijs medicamentis, aut aliqua alia re. Violẽtia verò malũ est. In huiusmodi enim periculũ est ne vteri exulcerentur, aut inflãmentur. Hoc aũt est periculosum.

Lactis procreatio. At verò lac quomodo fiat, dictũ est à me in natura pueri in partu. Postquã autẽ prægnans fuerit mulier,

A mulier, mẽses nõ valde prodeũt, præterq̃ quibuſdam pauci. Dulciſsimus enim humor ex cibis ac potib. ad mãmas vertiẽ ac eſfugiẽ. Et neceſſe eſt etiã reliquũ corpus magis euacuari & minus ſanguine plenum fieri. Atq; hoc ita contingit. Sũt autẽ quę natura ſine lacte ſunt, & quibus lac deficit ante tempus. Hę verò natura ſolidæ ſunt, & denſæ carnis. & propterea ſufficiens humor nõ penetrat à ventre in mãmas, quũ via ſit denſa. Ad menſes detrahendos. Elaterij potiones duas ſumito, & adipẽ ouillũ de rhenibus, pari elaterij portione ammiſceto, & non cõterito, verũ duas glãdulas ſubdititias facito. Aut melãrhium ex tritico terito, & aqua ſubigito, & duas glãdulas formato, atq; has ante dies quibus affuturi ſunt apponito. Si enim nõ prodeũt, rigores ac febres inducũt. Mol-

Cur quædã lac non habeãt aut ab eo deſerantur.

Menſium prouocatio.

Diuerſa de hac re medicamenta.

B litoria, à quibus aqua & arena purgatur, ducũt etiã menſes, ſi nõ fuerint diuturni, & oſculũ emolliunt. Narciſſum, myrrham, cuminũ, thus, abſinthium, cyperum, ſingula ęqualibus portionibus ſumito, narciſsi verò ſolùm quatuor portiones: & puluillũ ſtupæ dum pectinatur crudũ linũ ammiſceto, & hæc cũ aqua origani cocti terito, ac glandẽ formato & ſubdito. Aut cyclaminũ magnitudine tali, & æris florẽ magnitudine fabæ terito, & cum melle glandẽ formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrhã, thus, fel ſuis ac bouis, cũ melle ſubigito, & glandẽ efformato. Si menſes nõ prodeant, adipem anſeris, & netopũ, ac reſinã permixta ac lana excepta apponito. Medicamentũ ſubdititium, purgatoriũ, mollitorium,

C Caricam percoctã ac expreſſam leuiſsimè terito, et in lana ſubdito cũ roſaceo vnguẽto. Aut acris braſsicæ et rutæ, vtriuſq; dimidiũ terito, ac vtitor eodẽ modo. Purgatoriũ. Medullam anſeris aut cerui magnitudine fabæ affuſo vnguẽto roſaceo et lacte muliebri terito velut pharmacũ teri ſolet, et cum hoc os vteri illinito. Aliud ſubdititiũ molle. Medullam anſeris magnitudine nucis, cerã magnitudine fabæ, reſinæ lentiſcinæ aut terebinthinæ magnitudinẽ fabæ. Hęc cũ roſaceo vnguento ad lentũ ignem liquefacito, & velut ceratum efficito. deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatoriũ. Farinã recentẽ, myrrhæ obol. iij. croci tantundem, caſtorij obolum, hæc trita cũ vnguento irino apponat. Aut vrticæ ſemen, & maluæ ſuccum, ac anſeris adipem ſimul permixta ſubdat. Aliud ſubdititiũ

purgato

purgatorium,si menses nõ cõpareant. Styracẽ & origanũ terito,& permixtis adipem anserinum affundito ac apponito. D

Aliud quod vteros expurgat,ac sanguinẽ euacuat. Absinthij radicem tritã,melle ac adipe anserino ammixtis apponito. Aliud purgatoriũ. De bupresti caput & pedes & alas tollito, & reliquũ ipsius terito,ac ficus internã partẽ ammisceto. Sit aũt pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc vteros inflat. Hoc etiã desperatis optimũ est. Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuẽ biliosam purgationẽ ducit. Sed & artemisia facit velut mercurialis, & melius purgat. Veratrũ quoq; nigrũ cum aqua tritũ,velut aquã à carnibus ducit. Sed & alumen ac resina idẽ facit cyperũ,absinthiũ, aristolochiã, cuminũ,salem,mel. Hæc oĩa simul terito ac apponito. Et veratrum cũ vino dulci, & farina lolij ac tritici, melle subacta in lana subdatur. Subdititia si catapotia nõ purgarint. Mercurialem,myrrhã,violam albam,cepam acerrimã,& melanthium ac mentã,si sufferat,permixta apponito. Subdititia acria sanguinẽ ducentia. Cãtharidas quinq; demptis pedibus ac capitib.& myrrhã ac thus simul misceto,& mel addito. Deinde in oleũ rosaceum aut Aegyptium tinctũ per diẽ subdat,& vbi mordet,tollat.& rursum in lac muliebre ac vnguẽtum Aegyptiũ tingat,& hoc per noctẽ apponat. & aqua odorata perluat,& adipẽ subdat. Cõduxerit & buprestis, si quidem parua fuerit,sine alis & pedib. ac capite. Si verò magna fuerit,non cõmisceto eadẽ quæ cãtharidibus, sed solã sumito ac similiter apponito. Si verò molliore opus habuerit ad buprestim vinum & cuminũ Aethiopicũ immisceto, vuã item passam & pollinem seselis ac anisi. & vinũ feruefacito, eoq́; affuso reliqua terito,& pastillos drachmales efformato eosq́; apponito myrrha ac thure ammixtis:facito autẽ eodẽ modo velut cũ cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum ac melle subactũ apponito. Aut hoc ipsum melãthiũ cum melle tritum velut glandem efficito, circum pennam autem obducito. Subdititiũ efficax. Succum mandragorę & cucurbitæ syluestris,cũ lacte mulierbri apponito. Aut fecẽ siccã ex vino veteri albo vrito,& vino extinguito ac subdito. E F

Cucurbitã item syluestrẽ, mercurialẽ, nitrum & irionem.

Citius detrahit & madragoræ radix,cãtharis,serpyllũ, lauri fructus,vnguentum irinum,laurinum. Tithymali succũ permi

A permisceto ac agitato, & detracto visco, erui magnitudine exhibeto, Optimũ est & glãdẽ subdititiã ex eo facere. Si verò amplius ꝓdierit, vino proluatur. Aut æs vstũ dissoluito, & tepidum lana excipito ac apponito. Medicamẽtum ad cõceptum. Cedriæ acetabulũ, adipis bubuli drach. iiij. simul terito, & talorũ figuras efformato, quas ieiuna apponat, & dũ appositas habet per diem ieiunet. Apponat autẽ bis, mane & vesperi, post mẽses post cœnã verò lauet: & cũ viro dormiat. Aut melãthiũ cõtũdito, & in linteũ illigato, & adipe anserino addito, subdendũ dato. Aliud ad cõceptum. Quo cures mulierem vt in ventrẽ cõcipiat, vrinã sumito veterem, & ferri recremẽtum tantũ, vt in fragmenta resoluere possis. postea mulierẽ in sella collocato, & corpore & capite velato, peluiq; ad pedes supposita, ignita recrementi ferri fragmenta tria pro vna vice inijcito. Sit autẽ vetus hęc vrina cõgij mensura: & cum his triginta fomẽtis ipsam foueto. Dum autẽ fomentũ adhibes, caput lauato, ita vt donec fota fuerit rursus lapides illos recremẽti ferri in vrina extinguas, & fomẽtum rursus calefacias. Postea verò caput lauato plurimũ, polio & vticis folijs q̃ plurimis in aqua coctis. Hæc autem facito ad dies septẽ. Ter verò per singula hæc fomẽta suffito, antequã laues. A balneo verò oleo laurino inungatur. post cœnã autẽ, vbi cepas melle tinctas comedit, & aquã mulsam tepidã quatuor heminarũ mensura bibit, & paululum cõtinuit, vomat. & supina reclinata, rutã habeat auribus & narib. inditam. Et C panem fermentatum sexta chœnicis parte, in iusculum volucris confringat, habeat autem hoc iusculum apij chemam, & sic assumat: & rursus tãtundem in cœna dato. Et hoc per dies septem facito: postea verò ventri per dies septem clysterem adhibeto, Sit autem infusum clysteris, resinæ drachmæ quatuor, mellis acetabulũ, olei platæensium tantundem, furfurũ recentium succus, spuma nitri, oua tenuia. Sit autẽ infusum heminæ octo, & ex his tres succi ptisanæ. Obliquæ verò clysterem adhibeto, & parũ lauato. Apponat etiã glandes septẽ in die, & detineat donec fuerint liquefactæ. Sint aũt ex thure, nitro, galbano, melle cocto. Cibo verò eodem vtatur. Suffito autẽ asini albi pilos, & lupi stercus. De his plurimũ prunis inijce, ipsamq; circumlocatã ac contectã suffito, cauendo ne cõburas. Si verò mulier parere nequeat quæ prius pepe-

Cõceptoria

B

rit, nitrum & resinã, & myrrhã, & cuminum Aethiopicum, & vnguentum simul terat, & apponat. Aut pulegiũ siccũ in linteo subdat. Bibat autẽ pulegium vbi dormire volet. Aliud ad cõceptum. Victus rationem mulieri cõstituere oportet, quæ prægnans fieri cupit, & ad edendum ac bibendum exhibere ipsi, quæ libẽter admittit. Viro autem mulieris reliqua dato, pręter allium, & cepã, & legumina fresa cocta, & silphij succum, & quæ inflant. Ab his sanè abstineat. Medicamẽtum quod similiter infunditur si nõ concipiat. Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito ac succum exprimito, & testudinis marinæ partẽ inter anum & pudendum cõburito ac terito: & hæc in pudendũ muliebre infundito. Aliud quod similiter infunditur nõ cõcipienti. Lac & resinam, & mali punici dulcis succum, Hæc omnia melle am mixto infundito. Aliud ad cõceptum. Bulbi albi semẽ aut florem cum melle terito, & lanæ inuolutum per triduum ad vterum apponat. Quarta verò die, maluã syluestrẽ lotifoliã terat lacte muliebri ammixto, & lanę inuolutã apponat. deinde cum viro dormiat: præsorbeat autẽ pulegium in farina coctum, & bibat pulegium tenue in vino. Si verò huic non obediat, conyzã odoratã cõtundat, & expressum succũ vino mixtum ieiuna bibat. Aliud. Asparagi semen similiter in vino bibat. Aliud. Secundã mulieris, & vermium carnium capita, & alumẽ Aegyptium, cum adipe anserino diluito, & in lana ad os vteri apponat. Aliud. Aeruginẽ, florem æris, vtrunq; oboli dimidij pondere, thuris masculi, aluminis scissi, fructus vitis syluestris, gallæ, myrrhæ, malicorij, resinę, polij, singulorũ obolum, in melle tritum, per triduũ bis in die apponat. Si verò fortaßis acrius fuerit, anseris adipem ac nitrum tostum ammisceto. Vinũ autem exhibeto, fortitudinẽ in ipso vitans. Aliud ad conceptum. Vermem carnium qui caudam habet accipito, & de ipso tres aut quatuor partes sumito: & origanum tenuem simul cum rosaceo vnguento terito: & hoc ad vteri os apponat. Aliud. Portulacã cum adipe anserino, & myrrha, & porri semine, & felle bubulo terito, & lanæ inuoluta ad os vteri apponito. Si menses quidẽ fiant multi, non cõcipit autem, floris æris obolos duos, & aluminis scißi tantundem, cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanã in linteũ cum filo, & sibijpsi subdat,

Qui conceptus paretur. D

E

F

Conceptus reparatio.

A dat, ita vt filum extra promineat. Deinde quum probè purgata fuerit extrahat, & vino odorato myrti folijs iniectis feruefacto proluat, & virum accedat. Subdititium ad cõceptum.

Mel, myrrhã, myricæ fructum, resinam liquidam, adipem anserinum, omnia simul trita lanæ inuoluta apponat. Aliud, quod vterum valde aperire potest, quum cõclusus est, & cõcipere non potest. & ad aquam expurgandam. Accipe anchusam paruam, & lentiscum, & cuminum, & cyperum, & cucurbitam syluestrem, & nitrum rubrum, & sal Aegyptiũ, & anchusam magnam. Hęc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptũ mel ad lentum ignẽ coquito. Postquàm verò efferbuit, cerã ac resinã ammisceto. Deinde etiã alijs omni-
B bus ammixtis oleum affundito, ac ab igne tollito, & tepida lanæ cõuolutæ inuoluta vtero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierem cõcipere velis, ad purgatoria quibus vtitur, etiã virũ accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicum, cum melle trita in lanam succidam inuoluat, & semel in die subdat, & semel auferat, ad quatuor dies, & ijsdem diebus à cibo abstineat. Conceptum impediens. Si verò cõcipere non oporteat, misyos magnitudinẽ fabæ aqua diluito, ac bibendã dato, & per annum vt ita dicam, non concipiet. Partum accelerans ægrè parienti. Lauri radicem derasam, aut lauri baccas dimidij acetabuli mensura in aqua calefacta bibẽdas dato. Aliud partum accelerans. Dictamni obolos duos tritos in
C aqua calida bibat. Aut abrotoni drachmã, & lauri baccas, & anisum, in vini dulcis veteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuso bibendum dato. Hoc bonum est si antè partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolũ, myrrhæ obolũ, anisi obolos duos, nitri obolum. Hæc cum vini dulcis cyatho vno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affusis bibenda dato. Deinde calida lauato. Aliud partũ accelerans. Resinã terebinthinam, mel, oleũ duplum horum, vinum odoratũ quàm suauissimũ. Hæc mixta tepefacta sępe ebibenda dato. Oportet autem, & vteros sedare, si fuerint inflammati. Aliud.

Cõceptum impediẽtia. *Partum accelerantia.*

Cucumeris syluestris quicunq; albus fuerit semẽ ceræ infarcito, deinde lanæ rubræ inuolutum lumbis alligato. Si verò prægnans multo tẽpore cohibeatur, & parere nõ possit, sed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: Sit autem

iuuenis, in vigore, & multo ſanguine referta, ſecare oportet venas in malleolis, & ſanguinē detrahere, viriū reſpectu habito, & poſteà calida lauri corticibus incoctis lauato. Viticis autem ſemen, & dictamnū creticā, vtrunq; pari portione, in vino albo aut aqua bibendū dato. Subdititium autem medicamentū facito, galbano, & baccis lauri, & oleo roſaceo, in lana inuolutis ac ſubditis. Aliud. Filicis quercinæ radicem tritam in vino bibendam dato, & adiantū tritum in oleo dilutum illinendum, & in vino meraco bibendū dato. Aliud, quòd puerperæ puerperii purgamēta melius purgat. Teſtudinis marinæ hepar viride adhuc viuētis, in lacte muliebri terito, & cum vnguento irino ac vino ſubigito, & apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemiſiā tritam ſimiliter in lana ſubdito. Aut mercurialis & cucumeris ſylueſtris parum terito, & vino ac melle ſubactum apponito.

Quæ puerperia purgent.

D

E

Purgatoriū puerperij purgamentorum ex partu. Triticum trimeſtre fractū ac freſum, dimidię chœnicis mēſura, in aquę heminis quatuor coquito. Quū autē efferbuerit ter aut quater, ſorbendū dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, & aquā bibendam dato. Edat autē & braſſicas coctas, & porrum, & fœniculum, & anethū, & polypos, & locuſtas piſciculos. Aut rhois folia & eryſimū ex vino, aut polentæ pollinem bibendū dato. Aut miſy duorū obolorū pondere tritū ac vino ſubactum apponito. Purgatorium menſium & puerperij purgamentorum. Ducit etiā aquam & alia. Radicis ſtruthij tuſi triti quantū tribus digitis apprehendi poteſt, melle ſubactū apponito. Naſcitur autē in Andro in littoribus. Aliud ſimiliter purgans. Eryſimū in aqua coquito, & vbi ebullijt oleū affundito, ac bibendum dato. Commodum eſt etiā ſuccum pro fomento adhibere per ſuffitū, & cibis mollibus vti.

F

Aliud quod puerperij purgamenta purgat. Eryſimū placide terito, & corticē difflato. Quum autem purum feceris, leuiter terito, & aquā adſtillato, ſalemq; ac oleum ammiſceto, & vbi polentam inſperſeris coquito, ac ſorbendum dato.

Aliud. Si non deſcenderit purgatio, aut puerperij purgamenta nō prodierint. Cucumeris ſylueſtris internā partem, trium obolorū pondere ſume, & artemiſiam herbam, & thus oboli pondere, & hęc trita, & melle ammixto, lanæ inuoluta, ad vteri os appone. Et hoc ſemper noctu ac interdiu per dies

quinque

A quinq; facito. Aut vitis pampinos aut folia viridia terito, & melle ammixto lana excipito, & eodẽ modo subdito. Aut cupressi fructũ & thus simul trita, rosaceoq; ac melle diluta, & lana excepta apponat. Aut abrotoni drachmã, & cucumeris syluestris medullæ obolum, & thus cũ melle terito, & in lana inuoluta apponito. Aut elaterij obolũ, & myrrham, cum melle terito, & lana excepta apponat. Aut cupressi fructum, & cucumeris syluestris internam partem, & thus, melle ammixto, in lana subdat. Purgatoriũ si ex partu nõ purgetur. Trifolium in vino bibendũ dato. Idem etiã appositum menses erumpere facit, & fœtum eijcit. Purgatoriũ vterorum, quum puero mortuo sanguis in hoc mãserit. Cucurbitam syl-
B uestrem tritã cum melle delingat, aut apponat. Ad omnia puerperij purgamenta si nõ probè prodeant. Erysimum cocquito cũ polenta, & oleo affuso vbi coctum fuerit sorbeat: & cibis mollissimis vtatur. Aut scãmoniam cũ lacte muliebri tritam, ac lana exceptã apponito. Aut radicem dulcem melle, & rosaceo aut Aegyptio vnguento subactam, in lana subdat. Aut farinam lotã similiter apponat. Bibat autẽ crethmi: & seselis, & rutæ, & silphij semen, ita vt de singulis obolos duos simul tersis, & in vino meraco, si non febricitarit, præbeas. Subdititium quod secundam relictam eijcit. Ex sambuci foliorum decocto prius fomentum adhibeto, & id quod ex cãtharide fit apponito. Hoc & ea quæ debilia sunt sanat. Si verò lãcinet ac mordeat, statim tollito, & lanam ro-
C saceo tinctam subdat. Potiones quæ secundam educere possunt, & menses detrahere, itemque fœtum enectum.

Puerperæ purgatio diuersa.

Secundam quæ educãt.

Cantharidas quinque, alis & cruribus ac capite auulsis, & tribulum ad mare natum cum radice ac folijs tritum conchę mensura, & euanthemi, ac seminis apij tantundem, & sepiæ oua quindecim, in vino dulci temperato bibenda dato. Et vbi dolor habuerit in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat, & vinum dulce. Alia. Ranunculi foliorum ac floris triti, stateris Aeginæi pondus, in vino dulci bibat. Si verò dolor habuerit, cicer album & vuas passas, in aqua coquito, perfrigerato, ac bibendum dato. & vbi vrinæ stillicidium vexarit; in aqua tepida desideat. Aliud quod eijcit secũdas. Cucumeris syluestris succũ in mãzam cõspersum apponat, vbi prius ad biduũ ieiunarit. Hoc nullũ aliud

Fœcunditatis experientia. præstātius inueneris. Fœcūditatis experimentū. Caput al- D lij integrū derasum appone, & vide an per os oleat. Aliud experimentū. Netopon modicū lana inuolutū apponito, ac videto an per os oleat. Alia subdititia. Scorpij marini fel, lana exceptū & in vmbra siccatū appone. Aut pulegium siccatum & tritū ac melle subactū, in lana apponito. Aut florē æris cū melle linteolo illigatū subdito. Aut cucumeris syluestris semē, & testā cōbustā, cum vino subigito, & leporinis pilis ac lana excepta subdito. Aliud subdititium. Alumē Aegyptiū lana inuolutū apponito. Aut cātharidas tritas vinoq; subactas subdito. Aut artemisiā herbā vino subactam apponito. Aut melanthium cum vino tritum in lana subdito. Aut bulbiō ex tritico tritum & vino subactū apponito. Aut vini E veteris albi fęcē cōburito, & vino albo extinguito, teritoq; ac in linteo apponito. Aut galbanū, & netopon, & misy cum rosaceo vnguēto in linteo subdito. Aliud. Elaterij potiōes duas, & fauū cū vino in linteo apponito. Aut butyrū & alumen melle subacta similiter. Aut scāmoniæ succum & adipē cum maza misceto, & vino imbuta in linteo apponito. Potiones quæ possunt secundā in vtero detentā educere. Colocynthidis syluestris internā partē cū lacte muliebri tritā, in linteo apponat. Adidē. Silphium magnitudine fabæ in vino bibēdum dato. Aliud qđ fœtū expellit. Mulierē sub alis

Quæ fœtū expellant. apprehēsam fortiter cōcutito. In potu verò dato, viticis folia in vino. Aut dictānum creticū oboli pōdere in aqua terito ac exhibeto. Aut conyzę graueolētis man⁹plenę mēsurā cū por F ri succo diluito, & netopū chemæ plenæ mēsurā addito, atq; hęc trita in vino bibēda dato. Aut tędā pinguissimā cū vino dulci coquito, triū cyathorū mēsura vini affusa, & galbani obolos tres, & myrrhā adijcito, & vbi cocta crassa facta fuerit tepida bibēda dato. Aut porri succū, & myrrhā, & vinū dulce simul exhibeto. Aut portulacę semē terito, & in vino albo veteri dato. Aut populi nigrę creticę grana nouē ī vino trita bibat. Aut ranūculi herbę foliorū ac floris triti, drachmę Aeginęę pōdus, ī vino dulci bibat. Si verò adhuc scđa intus detineat, Senectæ anguiū obolū ī vino terito, ac bibēdū dato. Aut apij radicē, & myrti baccas coquat, & p dies quatuor bibat. Aut cuminū Aethiopicū, & castorij obolū, & cātharidis parū hæc ī vino bibēda dato. Aut fœniculi radicē, in vino & oleo

A oleo ac melle feruefactā bibat. Si secūda nō ꝓdierit, conyzā tritā in lana subdito. Melius autē est vt bibat. Aut conyzæ quātū manus capit, & porri succū, & netopū chemæ mēsura misceat, & hæc in vino bibat. Aliud qđ secundā eijcit. Holo conitidis dulcis radicē, est autē velut bulbus, & parua velut oliua: Hāc in vino terito, ac bibendā dato. Et si quidem parua fuerit duas dato. Si verò maior, vna sufficit. Ammisceto autem ex seminibus cuminū Aethiopicum, & seseli massiliēse. Aut silphij libyci semen siccū chœnicis dimidiæ mensura, in vini heminis tribus coquat, & ad dimidias redigat, & de hoc bibat. Aliud. Viticis semē, & seselis, pari portione simul cū myrrha terito, et cum aqua bibēda dato. Alia secundas ex-
B pellentia. Viticis albæ recentis acetabulū, in vino albo odorato tritum bibendum dato. Aliud. Castorij aut sagapeni obolum, bituminis drach.j. nitri drach.ij. Hęc omnia terito, et in vino dulci, ac olei hemina dimidia obolos duos ieiunæ bibendos dato. Et calida probe lauato. Aliud similiter habens. Herinaceos marinos tres totos tenuiter tritos, in vino odorato bibendos dato. Aliud. Mentæ fasciculum paruū, et rutæ et coriandri, et cedri aut cupressi semē, in vino odorato bibēdum dato. Et de herinaceis si habuerit, plurimum sorbeat. Postea verò similiter calida lauato. Aliud. Anisum, cedri baccas, semē apij, cuminū Aetiopicum, seseli, singulorum dimidiū acetabulū, tenuiter tritum, ex vino albo bibendum dato. Aliud. Dictamni fasciculum, et dauci seminis drac.ij.
C et melanthij tantundē, tenuiter terito et in vino albo bibenda exhibeto, et multa calida lauato. Dato autē iuxta corporis robur. Aliud. Galbanū oliuæ magnitudine, in oleo cedrino tritum apponat. hoc corrumpere et eijcere morātes secundas potest. Aliud secundarum expulsorium quod vteris infunditur. Quum secunda à frigore mortificata cōputruerit, vbi vētus frigidus fuerit, crocum leuiter tritum drachmæ pōdere, cum adipe anserino infundito, et ad plurimum tēpus finito. Potus ad idē probe cōferēs. Conyzam suaue olentē, et mel, et resinā terito, inq; vino odorato, aut in syrmæa potione moderate purgante bibēda dato, et calida lauato. Alius similis potus ad puerū et mala intus existentia. Aeruginē tritā cum melle, et syrmæa potione, bibendā dato. Aliud subdititium, ad eijciendū fœtum immortuum. Aeris ramēta in molle lin

teum indita,ad os vteri apponito,& profueris. Aliud. Testam recentē,& adipē anserinū terat ac apponat. Aliud. Nitrum cum resina coctū,& in glādē effor matū,gallinaceo adipe tinctum appone. Aliud. Charien appellatur herba, huius radicē non multo adeò tempore ad vmbilicū apponito. Aliud. Cucurbitā syluestrē,& muriū stercus,leuiter trita apponito. Aliud quod alligatur. Resinā & adipē gallinaceū, trita ac simul mixta,super vmbilicū ac vētrē deliget. Aliud subdititium. Hederæ albæ semen,& cedri ramenta terat,et glandes hinc factas subdat. Aliud. Testudinis marinæ cerebrum,& crocū Aegyptiū, & salē Aegyptiū terito,misceto, glandes formato,ac subdito. Suffimentū expulsoriū quod & sanguinē vētris expellere potest. Salicis folia in ignē posita suffito,& mulierē circūlocatā sinito donec fumus in vterum intrauerit. Abortus sanatio. Quum mulier abortū fecerit, & puer nō fuerit egressus,siue putrefactus fuerit,& intumuerit,aut aliud quid eiusmodi passus fuerit. Porri & apij succū per linteū expressum,de vtrisq; colligito, & olei rosacei heminam,& adipis anserini quadrantē adijcito, resinæq; obolos tres in oleo liquefacito, & vbi mulierē ad pedes altiorē feceris,in vteros infundito,ac decūbēs ad plurimū tēpus contineat. deinde ad dies quatuor desidere iubeto,& egreditur puer putrefactus. Sin minus,salē Aegyptiū & cucurbitā syluestrē viridē accipito,& melle ammixto trita edēda dato. Et postquā ederit,hinc & hinc moueatur. Aliud. Salē Aegyptium,& muriū stercus,& cucurbitā syluestrē sumito,& mellis semicocti quadrantem affundito,& resinæ drach.j.in mel inijcito,& cucurbitā ac muriū stercus,omnia probè cōterito, & in glādes efformato, easq; ad vterū subdito,q̃ diu opportunum esse visum fuerit, Aliud expulsoriū,quod puerū enectū eijcit.Helxinē in vino tritā bibendā dato. Aliud eiectoriū, quod puerū liuidum expellit. Veratri nigri radices tenues tritas,quantū tribus digitis apprehēdere potes,& myrrham magnitudine fabæ,in vino dulci bibēda præbe. Aliud expulsorium. Coriandrū cum radice,& nerpū apponat,ac deambulet. Aliud quod infunditur, si mortuus fuerit puer, vt ipsum eijciat. Crocum terito,& anserinū adipē affundito,& excolata in vteros infundito,& ad plurimū tēpus relinquito. Ad fœtum immobilē corrūpendū ac expellendū. Aluminis scissi

Abortus sanatio.

Partus immortui eiectio.

Cum par-

A scissi drach. vnam, myrrhæ tantundē, veratri nigri obolos tres, in vino nigro leuiter trita, in glādes afformato. & apponito donec paulatim fuerit exolutus. Collutiones vteros purgātes, si ex partu aut inflāmatione fuerint exulcerati. Grossos hybernos aqua affusa feruefacito, & excolato. Deinde oleo tepido affuso misce, & duas heminas ad summū infunde. Omnes autē collutiones nō ampliore q̄ hac mēsura vteris infundantur. Malicoriū item & mānam thuris, in vino nigro austero coquito, & excolatū vinū infundito. Alia collutio. Fęcem vini vstā liquefacito, & cum aqua infundito. Deinde malicoriū, myrti baccas, iuncum odoratū, lentes in vino coquito, & diffusum vinū infundito. Alia. Butyrū, thus, resi-
B nam, mel, simul liquefacito, & affuso vino, tepida infundito. Aut sambuci fructū in aqua coquito, & excolata aqua, apium myrrhā, anisum, thus, simul in ipsa terito, & vinū odoratū pari aquæ mēsura affundito, excolatoq; per linteum, & tepefactum infundito. Alia. Brassicā, & mercurialē, & lini semē, et linum viride, in aqua coquito, excolato, ac infundito. Aut foliorū myrti acetabulū, mirrhā, anisum, mel, resinā, vnguentum Aegyptiū, omnia terito ac vnito, affusisq; vini albi odoratissimi heminis duab⁹, excolato tepefacito, infundito. Aut lauri fructum et pulegiū in aqua coquito, et vnguentū rosaceū affundito, et cum hoc tepido colluito. Aut anseris adipē resinæ ammisceto, affusoq; ad hoc vino, tepefactū infundito. Alia. Butyrum et oleum cedrinū, in modico melle tepefaci-
C to ac infundito. Aut mel, butyrū, iuncum odoratū, calamum odoratum, muscū marinū sumito, et in vino coquito, excolato, ac infundito, Aut apij semen, seseli, myrrhā, anisum, melanthium, in vino coquito, et excolatū vinum infundito. Aut cedrum in vino coquito, et cum vino colluito. Aut hederā in aqua coquito, et aquā infundito. Aut elaterij, aut cnestri potiones duas in aqua coquito, et duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris syluestris interioris magnitudinem digiti in duabus aquæ heminis coquito, et melle ac oleo ad aquā affuso infundito. Aut radicis thapsiæ potiones duas leuiter terito, affusoq; oleo ac melle, in duabus aquæ tepidæ heminis diluito, ac infundito. Aut veratri nigri potiones duas, vino dulci et aqua dilutas infunde. Aut grana cnidia sexaginta terito, melleq; ac oleo et aqua affusa infūdito.

tus non mouetur.

Lotiones diuersæ.

D Collutio corroborans, si vlcera pura fuerint. Grossos hybernos terito, & aquã affundito, & per totã diem macerato, & oleo affuso colluito. Aut malicoriũ, & loti ramenta in vino nigro coquito, & infundito. Quum autẽ impura fuerint, & sordes deferuntur, fęcẽ vini vnã, cum vino & aqua infundito. Aut malicoriũ, rhoem coriariũ, myrtiq; ac rubi folia, in vino nigro coquito ac infundito. Collutiones quæ infunduntur ad vetera vlcera. Succo brassicæ cocto collue. Et mercurialem similiter ac nitrũ rubrũ modicũ ammisce, & myrrhæ acetabulũ, thus, seseli, anisum, apij semen, netopũ, resinã, mel, adipẽ anserinũ, acetum album, vnguentum albũ Aegyptiũ, Hęc oĩa simul trita, & vini albi heminis duabus diluta, tepida infunde. Aut mercurialẽ in aqua coque & excola, & E myrrhæ acetabulũ, thus, seseli, netopũ, singulorum pares portiones adde, ac tepida infunde. Aut saluiã & hypericum in aqua coquito, & cum aqua colluito. Aut sambuci fructũ, & lauri baccas, æquis portionibus in vino coquito, & cum vino colluito. Aut pulegij aqua colluito. Aut adipẽ anseris in resina liquefacito, & similiter oleum cedrinũ modicũ affundito, & cum melle liquefacito, ac tepida infundito. Aut argenti florẽ in vino & melle ac cera liquato, & cyperũ, & iuncum odoratũ, ac calamũ (quę sanè etiã in vnguentum ammiscentur) & iridem ac muscum in vino coquito & infundito. Aut apij semen, anisum, seseli, Myrrhã, melanthiũ, in vino coquito ac infundito. Aut cedrum creticã in vino coquito, aut in aqua, & infundito. Aut hederã creticam in aqua coquito ac infundito. F Atq; hæc facienda sunt si vulnus habet, & myrrhã in aqua dilutã infunde. Aut elaterij potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas syluestres duas in vino aut in lacte cocto, quatuor heminarũ mẽsura macerato, et excolato, aut infundito. Aut cucumeris syluestris interioris, pulmi magnitudinẽ in aquæ heminis quatuor coqto, & melle ac oleo affuso colluito. Aut radicis thapsiæ duas potiones, in vino dulci dilutas, cũ aquæ heminis duabus, tepidè infundito. Aut veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaspios acetabulũ, melle ammixto in aquæ heminis duabus dilue, & tepido vtere. Aut cucumeris syluestris magnitudinẽ palmi, & cneori potionẽ vnã, in aquæ heminis qnq; coqto, & melle ac oleo affuso colluito.

A lutro. Aut grana cnidia sexaginta, in melle aut in oleo diluta, cum aqua infundito. Si ex partu alui profluuio corripiatur. Bibat vuam passam nigrã, et punici dulcis malicoriũ, et internũ nucleũ, et coagulũ hœdi. Hæc vino nigro diluta, et caseo caprino, ac polenta triticea inspersis, bibenda dato. Triticum autẽ modice torreto. Si verò ex partu sanguinẽ vomat, huic hepatis fistula sauciata est. Hæc lac asini bibat, dein de vaccæ nigræ, ad quadraginta dies. Et sesamũ tritũ donec probè habeat. Bibat autẽ lac ieiuna. Si ex partu sedem doleat, iuniperi fructũ et apij radicẽ coquat, et ad dies quatuor bibat, et lactucæ semẽ cum anserino adipe tritũ edat. Si verò ex partu vteri inflãmati fuerint, solani succum infundito, aut betæ, aut rhamni. Si ex partu crus ab vteris claudũ fa- *Sanguinis uomitus caussa.*

B ctum fuerit, et exurgere nõ poterit, semen hyosciami chemę mensura, in vino nigro ad triduũ bibat. Si verò mẽte percellatur ipsa bibẽs, lactis asinini pauculũ bibendũ dato. Deinde pharmacum à quo pituita purgatur. ex sandaracha aũt et cerato, et pilis leporis, per triduũ suffitus fiat. De inflãmatione ex partu. Si ex partu vteri inflãmati fuerint, solani succum intra pudẽda infundito. Aut apij, aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succũ expressum. Aut sambuci medullã ac tenerrimam partẽ derasam, oblõgã indito. Aut absinthium in aqua terito, et lana exceptũ subdito. Si verò horruerit tollito. Aut cotyledonis folia, et porrũ, in crassiore tritici farina coquito, et oleo ipsis affuso præbeto. Bilẽ ex vtero purgantia. Cucumeris syluestris internã partem tritã ac melle subactã, *Contra uterorum inflammationem.*

C in glandẽ efformato ac apponito. Pharmacũ autẽ dare oportet, qđ sursum ac deorsum purget, et calida lauare. apponere verò anisum, aut melãthiũ: aut colocyntidis syluestris internam partẽ terito, & melle subactã apponito. Aut elaterij potiones quatuor, ammixto adipe anserino aut caprino, in oblongiorẽ glandẽ redactas apponito. Aut nitrũ, & cuminum, & allium, & ficũ, oĩa leuiter trita & melle subacta apponito. Calida verò lauet, & à balneo bibat. Aut thlaspi leuiter tritũ & melle subactũ apponito. Aut ficus veteris pinguitudinẽ derasam elaterij potiõibus duabus ammixtis, & nitro tm̃ quãtum est elateriũ, cum melle subigito ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibẽdos dato. Et anisum ac melanthiũ vino diluta bibenda dato. Aut elaterij potiones quatuor, adipe ouil *Diuersæ medelæ.*

pe ouillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata lauet, quæ leniter adstringat. Aut elaterij potiões tres cũ ouillo adipe, in glandẽ circũ pennã efformato, & vbi amouerit, sufficienti aqua probè eluatur. Aut thlaspis potionẽ cũ melle dato. D

Collutiones variæ.

Collutio si biliosa fuerit. Elaterij potiones duas aqua dilue, & oleũ narcissinum affunde, & cũ tepido collue. Aut colocynthides syluestres duas in lactis asinini cocti heminis quatuor macerato, & vnã excolato, ac oleũ narcissinũ ammisceto, & infundito.

Pituitosa & biliosa leuatio.

Alia collutio biliosa & pituitosa. Cucumeris syluestris internã partẽ palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor coque, & melle ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitã & bilẽ purgans. Grana cuidia sexaginta, melle ac oleo anthino ammixto, cũ aqua infundito. E Aut cneſtrũ in aquæ potabilis heminis quinq; coquito, & duabus excolatis, mel & oleũ anthinũ cũ narcissino ammisceto, ac colluito. Collutiones purgatoriæ. Grossi hyberni vsti in aqua macerantur, et ad aquã excolatã oleum ammiscetur, ac infunditur. Postea verò collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramẽtis. Hæc autẽ in vino nigro coquere oportet. Aut fece vini vsta vtere cũ aqua. Et postea hæc infundito, myrti folia et rhoem coriariũ. Coquantur autẽ in vino nigro odorato. Et postea lentisci folia, et hypericũ, et saluiã, cum vino nigro odorato cocta infundito. Aut cũ brassicæ aqua, in qua mercurialis cocta sit, modico nitro adiecto, colluito. Aut elaterij potionẽ, cũ oleo narcissino aut anthino, tepidã infundito. Si verò biliosa fuerit, colocynthidas duas, F in lactis asinini cocti quatuor heminis macerato, et cũ excolato colluito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Aut cucumeris syluestris internã partẽ palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coquito, et melle ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitosæ ac biliosæ conducit.

Collutio pituitã trahens. Granũ cnidiũ, et mandragoræ liquorẽ terito cũ aqua, Nam purgatio multa et oĩs generis ex hac collutione cõtingit. Aut allij caput integrũ, nitrũ, ficus internã pinguẽ partẽ, æquis portionibus trita ad gallæ magnitudinẽ efformato, ac apponito. Aut cimini folia cũ vino trita, in lana subdito. Aut radicẽ albã terito, et melle affuso feruefactã in glandẽ redigito, ac apponito. Aut silphij liquorẽ cũ ficis emollito, et glandẽ efformato. Bonũ est et cucu-

meris

A mèris syluestris semen similiter tritũ ac preparatum. Aut fel tauri,& nitrũ rubrũ,& netopũ,ac cyclaminũ, illorũ quidem gallę magnitudinẽ,cyclamini verò ampliorẽ portionẽ,melle ammixto mulier quæ curatur apponat. Aliud subdititiũ.

Cyclamini caput purgatũ aqua terito,& lana tenera exceptũ apponito. Aut myrrhã,salem,cuminũ,fel tauri, cũ melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta,& Indici pharmaci oculorũ,quod vocatur piper grana tria,decorticato:& rotundi itẽ tria. Hęc autẽ terito,& vino veteri tepido diluta,instar glãdis circũ volucris pennã efformato,& sic adhibeto. Aut tithymali succũ melle subactũ. Aut scillæ radicẽ longitudine digitorum sex, duobus digitis lana obuolutis subdito. Aut B ipsam scillã absq; radice terito,& similiter lana obuolutã apponito. Collutio si pituitosa fuerit mulier. Veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus diluito, & permixta infundito. Si purgatione opus habuerit,porrũ coquere oportet,aut sambuci fructũ,anisum,thus,myrrhã,vinũ. Hæc omnia terito,& cũ succo horũ colluito. Aut brassicã in aqua coquito,& in huius succo mercurialẽ coquito,& nitri parum,& excolatũ infundito. Aut cnestri potionẽ in melle dilutã immittito. Verũ mẽses cõsiderare oportet,an biliosi sint,aut pituitosi. Ad hoc arenã siccã tenuẽ in solẽ subijcito,& quũ mẽses prodierint,sanguinem superfundito,ac siccari sinito. Et si quidẽ biliosi fuerint,sanguis in arena siccatus viridis euadit. Si verò pituitosi, velut mucus conspicitur. Si igitur pituitosi C fuerint,cnestri potionẽ cum aquæ mulsæ hemina infundito. *Mensium cognitio.*

Purgatoriũ molle, aquã ducit & pelliculas,ac saniem subcruentã. Detrahit & menses,nisi diuturni fuerint,& vterorũ os mollit. Vnguẽtũ narcissinũ, & cuminũ quod editur,myrrham,thus,absinthiũ,cyperũ,vnguentũ rosaceũ. Horũ singulorũ pares portiones, narcissini verò quatuor partes sumito, & crudi lini puluillo dum à stupa depectinatur ammixto,omnia terito,& glãdẽ circũ pennã efformato,& linteo tenui circundato deligato,& in oleũ albũ Aegyptiũ tingito,ac apponito, & per totã diem sinito. Et vbi lauit & amouit, aqua odorata perluatur. Aliud purgatorium. Ducit aquã & pelliculas,& mucos,& saniẽ subcruẽtã. Myrrhã,salẽ,cuminũ,fel tauri,melle subacta & linteo indita apponito,& totũ diẽ insita sinito. Deinde vbi lauit & amouit, aqua odorata perluatur, *Purgamẽtum ad multa.*

tur. Aliud. Salem, cuminũ, fel tauri, melle ſubigito ac ſub- D
dito. Et ſilphium ficui ammiſceto ac apponito. Deinde vnguẽto roſaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato, portionemq; ipſorum terito, ac in glandẽ efformato. Aut alliũ & nitrũ rubrũ, & ficũ, paribus portionibus melle ammixto ſubdenda dato. Et vbi amouerit, cerui adipẽ apponat in vino liquefactum. Aut piperis grana quinque cũ modico elaterio, muliebri lacte inſtillato, in lana vnguento tincta apponat, ac amoueat eodẽ modo. Aut pinguiſsimã ficus partẽ cum elaterij potione, & nitri rubri ac mellis æquali portione, eodẽ modo. Aut fel tauri, nitrũ rubrum, netopum, cyclaminũ, paribus portionibus eodẽ modo cũ melle in glandẽ efformato.

Aut fel tauri oleo Aegyptio tinctum apponat. Et eo amoto E
roſaceũ illinat. Aut cucumeris ſylueſtris longi internã partem, exẽpto ſemine, cũ lacte mulieris maſculũ alẽtis, & myrrham purã, & modicum mel, & vnguentum Aegyptiũ, terito & apponito. Aut cucumeris ſylueſtris partẽ internã ſiccato, & ſine ſemine tundito, & adiecto melle feruefacito, & glãdem oblongã efformato, atq; oleo albo tinctum ſubdito. Aut ſylueſtrem cucurbitã eodẽ modo. Aut elaterij potiones tres cũ farinæ maſſa terito, & glãdẽ formato. Aliud ſimiliter faciẽs.

Grana cnidia decorticata triũ potiõnũ menſura coquito, & melle affuſo apponito. Deinde roſaceũ illinito. Quæcunq; verò glandẽ ſubdunt, eas priùs lanã in glandẽ infigere, deinde linteũ tenue circundare oportet, atque ſic oleo Aegyptio tinctam apponere. Ducunt autẽ hæc maximè, & pelliculas F
auferunt. Subdititia purgatoria fortia, quæ aquã ducere poſſunt, & mucos, ac pelliculas, magis quàm priora. Piperis grana quatuor maxima, aut etiã parua, ſi opus fuerit, ad elaterij potionẽ ammixta terito, & muliebri lacte inſtillato, cũ modico melle ſubigito. Atq; hęc in lanã mollẽ circũ pẽnã obuoluito, & linteo circũdato apponito, vbi priùs in oleũ Aegyptium tinxeris. Maneãt aũt ſubdita per diẽ, & vbi amouerit, adipẽ cerui apponat. Potiones ſimiliter purgatoriæ, quæ ſecundas eijcere poſſunt, & menſes detrahere, & fœtũ enectũ educere. Cantharides quinq;, alis & cruribus ac capite auulſis: & tribulũ ad mare natũ cum radicibus ac folijs tritũ conchæ menſura: & euanthemi viridẽ ſiue luteã internã partem, & ſeminis apij tãtundẽ, & ſepiæ oua quindecim, in vino dulci temp

Purgationes diuerſæ.

A ci tẽperato bibenda dato. Et vbi dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquã mulsam aquosam bibat, & vinũ dulce.

Alia. Ranunculi foliorũ as floris triti, æginei stateris pondus in vino dulci bibat. Cùm autẽ dolor habuerit, cicer albũ & vuas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato. Et vbi vrinæ stillicidiũ vexarit, in aqua tepida desideat & vinum dulce bibat. Subditia purgatoria si potiones non purgarint. Mercurialem tritã, ac myrrhã apponito. Aliud ad omnem morbum, & aperire, & purgare potens. Myrrham modicam & saluiam, & anisum terito ac vtitor. Purgatoriũ quod sterilem purgare potest. Si os vteri nõ rectè habuerit, stercus bubulum siccũ tusum ac cribratũ quatuor chœnicum

B mẽsura, & aceti heminas decẽ, & vrinæ bubulæ tantundẽ, & salsuginis marinæ heminas viginti, pro fomẽto adhibeto, & ad multum tẽpus hoc leniter facito. Deinde lota vbi lẽticulę decoctum, & mel ac acetum mixta bibit, vomat. Et farinam sorbendã dato: & vinũ odoratũ vetus sub dio per noctẽ expositum, insuper bibendũ. Cibum autẽ ea die ne gustet. Sequenti verò granum cnidium deuorãdum dato. Tertia verò pharmacũ vrinã ciens exhibeto, ita vt vuas passas & cicer album, duarum chœnicum mẽsura sumas, & aquæ semicõgios tres affundas. Deinde facta coctura excoles, & sub dio per noctem exponas, & postera die bibẽdum prębeas: & subdititijs pharmacis vtatur. Aliud purgatoriũ mensium. Stercus bubulum velut cõchæ testã efformato, & cupressi ramenta am-

C misceto ac subigito, & in sole siccato: & in hoc suffimẽta inijcito, ac suffito. Aliud quod infunditur ad similem affectionem, si mẽses nõ prodeant. Spinæ albæ folia trita, & excolata ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ vteros purgat. Porri & nasturtij semen tritum, & vino ac lacte cocto dilutum, imo ventri illinito. Illitio mollitoria. Ducit aquam, & mucos, & pelliculas. Et purperij purgamẽta detrahit, & nõ exulcerat. Myrrhę optimę dimidiã partem, & salis granum, & picẽ aromatibus conditã, cõtundito ac trita misceto. Sit autẽ myrrhæ dimidia pars, ad salẽ ac picẽ cõtusam, Hæc in linteũ ad gallæ magnę magnitudinẽ efformata immittito. Sint autem duo lintea, vt alterũ in die, alterũ nocte habeat, donec colliquescãt. Lauetur autem calida. Et deinde vbi amouit, aqua odorata perluatur. Si voles mulierem concipere

Vt cõcipiat mulier.

cipere, ipsam & vteros purgato. Deinde ieiunæ farinã edendam dato, & vinum meracũ insuper bibẽdum. & nitrũ rubrũ aut cuminũ, & resinã, melle subigito, & in linteo subdito: & vbi aqua defluxerit, nigros subdititios talos ad emolliẽdum apponito, & cum viro cõcumbat. Si verò os cõclusum fuerit, etiã fici succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterũ accipitris stercus in vino dulci terat, & ieiuna bibat, & tunc viro condormiat. Aut vbi menses desierint, anseris aut vulpis stercus, in rosaceo vnguento terat, & pudendum illinat, ac cõdormiat. Si vlcera fuerint acria & inflãmata, hac collutione vtere. Adipẽ anseris & resinam misce, & aqua tepida diluta infunde. Aut butyrũ melli ammixtum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ cõchę testam paruã deradito, & myrrhã ac mel similiter. Hæc in vino nigro odorato diluito, ac tepidum infundito. Si vlcerata aut pustulis plena fuerint summa labra, carnẽ bubulã sumito, & butyrum siue adipẽ anserinum, & anisum aut crocũ, aut spodium cyprium. Hæc omnia terito, & carni oblita apponito. Si vlcera fiant ac mordeant, Bubulã carnẽ adipe illinito, & carnẽ subdito. Et si sordida fuerint, eluito, & fomentũ ex fici radice adhibeto. Et postea etiã de pinguedine in vino dulci bibat. Si in pudendis fiant vlcera, bubulum adipem illinito. Et myrtum in vino coquito, & cum vino perluat. Aut oleæ folia, & rubi, & mali punicæ, eodẽ modo. Sit autẽ vinũ prãnium. Atq; hæc quidẽ sic facienda sunt. Et perseæ arboris videlicet folia terito, & ad pudenda apponito. Aut Anethi & apij semen tritum illinito. Si feruido ac superficiario vlcere pudenda laborẽt, sic curare oportet. Carnẽ bubulam longitudine duorum palmorũ paruorũ, crassitudine verò ligni quod in foramen bipennis immittitur, pudẽdi videlicet virilis forma, vsq; ad vesperam apponat. Noctu verò auferat. Postera die autem rursus apponat vsque ad meridiem, & bibat vinum dulce, melle ad vinum ammixto. Collutio si vlcerati fuerint vteri, & si vrinæ stillicidium vexarit. Porrum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrham, & vinum æquali mẽsura ad horum succum. Hæc mixta & feruefacta frigefacito, & moderatè colluito. Aut mel, butyrũ, medullã, & ceram immittito, ac illinito. Ad vlcera quæ in pudẽdo sunt ac enascuntur. Folia oleæ, & rubi, & hederæ, & mali punicę

Medela omnium quæ in pudendis nascuntur.

dulcis

A dulcis terito,& vino veteri diluta,noctu in lana pudendis apponito,& pro cataplasmate adhibeto.Quũ autem dies venerit,detrahito.& myrti baccas in vino coquito, ac colluito. Aut anseris adipem & resinã liquefacito ac infundito. Aut butyrũ et oleum cedrinũ , modico melle ammixto infundito. Ad vlcera in vtero resiccanda. Argenti florem in vino terito ac infundito. Aut butyrum cum melle infundito. Aut bryoniam albam,& myrrhã, & mel, vino diluta infundito. Postridie verò vino nigro tepido eluito.Aut lentisci folia in aqua coquito,& cum hac postea colluito. Si vlceratum fueris os vterorum,Butyrum,thus,myrrhã resinã,medullã ceruinam infundito.Aut lenticulã in aqua coquito, & cũ exco-

B lata aqua colluito. Quũ verò aqua ex vteris fluxerit,& vlcera fuerint,& lancinarint,anseris adipem & ouum illinito. Aut ouillum aut suillum adipem:& lentem in vino coquito & hoc pari aqua temperatum infundito.Quæ verò in pudendo suntvlcera,cum hoc perfundito,& mannã thuris,rubum, pini corticem inspergito.& cum aqua horum lauentur. Expulsorium si mortuus fuerit fœtus. Galbanum oliuæ magnitudine linteo inuolutum,ac oleo cedrino tinctum, ad os vteri apponat. Aliud. Calamũ odoratum,& cucumeris syluestris medullam,cum adipe anserino terito.Deliget autẽ vmbilicum & pectinem,& de hoc modicum lanę instillatum ad os vteri apponat.Et ab hoc paulatim extrahetur. Aliud. Rubiam & cedri ramenta cõtundito,& aqua affusa sub dio per

Fœtus immortuo iniectio.

C noctem exponito.Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphij drachm.vnam,& porri succi acetabulum,cedrini olei dimidio cyatho paruo ammixto , bibenda dato. Aliud. Tauri fel oboli vnius aut semioboli pondere, in vino terito ac exhibeto. Aut fermento oblitum , torrefactum deuorãdum dato. Aliud. Cancros fluuiatiles quinq; & rumicis ac rutæ radicem,& fulginem de furno, omnia simul trita,& cum aqua mulsa vnita,sub dio per noctem exponat,& ieiuna ter bibat. Aliud. Cucumeris syluestris medullam tritã,in cedrina pice lanæ inuoluito,& cum filo ad pennam deligato,apponat autem intro,ita vt pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana. Quum autẽ sanguis apparuerit,amoueatur. Aliud. Veratri nigri virgulam longitudine sex digitorũ lana obuoluito,extremã verò ipsius par-

tem nudam finito. Deinde quàm maximè intrò apponat, & vbi extrema pars cruentata fuerit, amoueat. Aliud. Veratrũ nigrum, & cantharidas, & conyzam in aqua terito, & glãdulam mollem sex digitorum lõgitudine efformato, ficcato; & vbi dura facta fuerit, lana inuolutã apponat. Summã autem partem cedria illinat, fitq; ipsa nuda. Cùm verò sanguis apparuerit, amoueatur. Aliud expulsorium. Si fœtus mortuus aut syderatus intus fuerit, ranunculum & elaterij parum in aceto meraco misceto ac bibendum dato. Aut brassicæ tener coliculus, in summa parte netopo illinitus immittatur. D

HIPPOCRATIS COI, DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER II. E

Diuersi fluxus.

Luxus albus in maioribus mulieribus magis fit quàm in iuniorib. Fluxus fuluus in vtrisq;. Fluxus ruber ex iunioribus. Et ruber quidẽ fluxus fit in febre. Magis autem ex abortu. fit & ex mensium interceptione, quum cõclusi derepentè eruperint. Fit etiã ex partu & febribus, & sanguis profluit valde multus, & grumi excidunt. Et dolor fit clauicularum ac tẽdinum. & corporis torpor, & crurum perfrigeratio. Aliquando verò etiam nasus effundit ad dẽtes, si amplior sanguis discesserit. & sudor multus diffunditur. Ad hæc & stomachi morsus fiunt, & perfrigerationes, & febris bilis meracæ ac pruriginosæ: & eadem die sæpe rigent, & rursus sudant. & aliquando à supernis locis conuulsiones ipsis fiunt, aliquando ab infernis. & ad inguina dolores acuti ac fortes irruunt, procedentes velut dolores partus. Quandoq; etiam vrinæ stillicidium adest, & os siccũ est, & sitis premit: & lingua aspera est: & digiti pedum magni contrahuntur, & ad suras semper cum femore distenduntur. Et lumbi doloresvexantur: & manus impotentes fiunt. Quũ F

autem

A autem huiusmodi fiunt, tunc etiam neruorum antrorsum ac retrorsum distentiones fieri solẽt, à clauiculis iuxta iugulũ, ad maxillas & linguã. A talibus verò paulo post retrorsum, à tendinibus iuxta spinã, ad lumbos, atq; sic per violentiã pereunt, prædicere igitur oportet fluxibus inchoãtibus, & diætam cõstituere hoc modo. Mane quidem dandũ est pharmacum ad fluxiones, ex his quæ ego describã, quocũq; maximè opus habere visæ fuerint. Dandum autem & ter & quater, si multus sanguis discesserit. Diæta igitur constituatur, si quidẽ sine febre fuerint, ex cibis. Si verò febricitarint, ex sorbitionibus. Sunt autẽ ex sorbitionibus hæ cõmodissimæ, panicũ, lenticula, farina horni ac recẽtis tritici cocta, alica cocta sorbilis, zea cocta. *Medela.* *Sorbitiones.*

B Ex potionibus verò polentæ pollen in aqua, & ramenta à panibus derasa cõtusa. Et polentæ recentes tenues in aqua madefactę, quas etiã insulsas delingere prodest. Ex cibis verò panis exassatus in cinere. Obsoniũ autẽ sit leporis caro, & colũbæ, ac palumbis, & cocta, & assata. Et hœdi caro assata, nullo ascititio cõdimento addito, sed vt in acetũ saltem intingant. Hepar item capræ aut bouis in cinere assatum. Oui tenue, aut ipsum luteũ. Caseus insulsus. Ex oleribus autem nullum gustent, neq; coctũ, neq; crudum. Et à balneis abstineant. Et manus ipsis deligato, ita vt lana sordida ipsas circundes, & laqueũ immittas supra cubitos, & ad poplites, supra genua. Et cum cucurbitis sub mãmas affixis, ipsas eleuato, modo ad dextram, modo ad sinistram partẽ translatis. *Potiones.* *Cibus.*

C Si verò spirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionem, cucurbitam amoueto, sanguinem autem ne detrahito. Verùm subdititijs vtere, quæ ego describam, & ad sistendum sanguinem in talibus sunt apta. Et si quidem ex fluxionibus mulier euaserit, vbi multus sanguis discessit: & color est exalbidus, & facies eleuata, & sub oculis tumores laxi, & crura turgida, & vterus humidus, ac semper præter rationem hians. Et quæ discedunt aquosa sunt, velut à crudis carnibus succus. Talibus si robustæ fuerint, vomitus ciere oportet ieiunis, & post vomitus prandium exhibere. His conducit modicus cibus. Vinum nigrum meracius. Illuuies, aut frigidæ lotio. Deambulationes. Semel in die cibũ capere, omnis resiccatio. Si verò ad hæc non sedentur, neque considant vteri, neq; à fluxionibus liberentur, respectu virium corporis ha-

bito,ſi quidem robuſta fuerit,veratrum dare oportet.Si verò D
nō obediat,caput purgare,facta autē purgatione,per diætam
Quæ in his considerentur. reliqua curare eodem modo velut circa ſteriles.Conſiderare
porrò oportet etiā naturas mulierum,& colores,& ætates,&
tempora,& locos,& ventos.Aliæ enim frigidę,aliæ humidæ
ac fluidæ, aliæ calidæ quidem, ſicciores autē & ſtabiles ſunt.
Nam quæ ſuperalbidæ ſunt , humidiores ſunt ac fluidiores.
Nigræ verò,ſicciores & acerbiores ac adſtrictiores.Quæ ve-
rò vini colorē referunt,mediū quiddā inter vtraſq; habēt.Sic
autem & in ætatibus cōtingit. Iuuenculæ enim humidiores
ſunt , & multo ſanguine plerunq; refertæ. Aniculæ verò ſic-
ciores,& modicum ſanguinē habētes. Mediæ verò medium
quiddam inter vtraſq; habēt, vt quæ nunc æquales exiſtunt. E
Oportet autē eum qui rectè hæc tractare volet , ſemper mu-
lierum naturas diſcernere, & temporū occaſiones, & ætates,
& tēpora,& locos,& ventos. Si fluxus in vteris obortus fue-
rit,ſanguis multus fluit, & grumi cōpacti excidunt, & dolor
occupat lumbos,& laterū mollitudinem, ac imum ventrē,&
durus eſt venter,& ad contactū dolet, & rigor ac febris acu-
ta corripit,& debilitas oboritur,& omnia preter humeros ac
ſcapulas dolet,& calor inuadit,& rubeſcit, & venæ duræ fiūt
Morbi caussa. ac renitentes.Morbus hic maximè fit ex abortu.Fit & quum
menſes multo tēpore retenti derepente eruperint. Huic vbi
Medela. ſic habuerit,groſſum ſiccum cōtuſum ac cribratū in linteum
alligato,ac apponito, & imo vētri perfrigerantia imponito,
cauens ne horreat.Poſtquàm autē fluxus ſteterit,oleæ ſylue- F
ſtris folia in acerrimo aceto coquat, eoque pudenda perluat.
Bibat autē vinacea,& rhoem rubrū in aceti acerrimi hemina
dimidia coquat,& eo pudenda perluat.Aut mora rubi rubra
ſiccata ac trita,cum farina recenti, pari potione mixta, ieiu-
Qualis fluor. næ bibenda dato. Si verò fortius facere voles, duabus farinæ
partibus ammixtis,bibendum dato.Et ne lauetur.Cibis au-
tem vtatur ſiccis , & vino nigro vinoſo. Si verò intumuerit,
fluxu iam ſedato , pharmacū deorſum purgans bibendū da-
to,poſt pharmacū autem vteros groſſorū decocto colluito,&
poſteà acerba infundito. Si verò his factis , humecta fuerit,
ſuffitum faciat donec reſiccet. Ruber fluxus fluit talis,qua-
lis ſanguis victimæ recens mactatæ , & grumi pellucentes.
Aliquando verò etiā fluxum rubrum emittit,& venter imus
attollitur,

A attollitur,& attenuatur,& impotẽs fit,& indurescit,&ad cõtactum dolet,velut vlcere pręsente.& febris habet,&dentiũ fremitus.& dolor ad ipsa pudenda,& pubem,& lateris mollitudinẽ,&lumbos,& tẽdinem, & ventrem, & pectus,& scapulas irruit.Et aliàs omnes partes dolet.& impotentia ac pusillanimitas occupat. & color mutatur. In principio quidem morbi hæc corripiunt.Si verò hæc omnia morã trahant,adhuc magis debilitatur.& manifestus est morbus.& cauæ partes attollũtur,& pedes intumescũt.Morbus hic ex partu maximè corripit,si quid in ipsa dilaniatum nõ prodierit,sed intus cõputruerit,& fœtus exasperatus fuerit. Hãc si in principio cõtigeris,spõgiã humectã ipsi adhibeto, quum fuerit do- *Medela.*
B lor.Aut linteum tenue molle rasum,aqua frigida madefactũ ventri imponito,& aqua perfundito.& lectum à pedibus altiorem facito,atq; sic insternito. & ad mẽses ciendos medicamentum quodcunq; magis admiserit,bibendum prębeto. Apij semen torreto,tundito,ac cribrato,& erysimum similiter,& peplij semen cum polẽta cribratum, & vrticæ semẽ similiter,& scabiem oleæ syluestris,& gallã,& rutã, & origanum,& pulegium cum polenta cribrato ac misceto: polentã verò crassam torreto,& triticeam polentam cõmolito,& caseum caprinum sordibus derasis, & de alijs quidem singulorum æquales portiones misceto. Origani verò & rutæ,& scabiei,& gallæ dimidium.Hæc ieiunæ ante motũ bibenda dato.Miscere verò etiã oportet ad vsum , si acriora prodierint,
C & cyceonem exhibere.Et de pharmaco quidem pars vna sit, & casei vna,& vna polẽtæ. Ad vesperã autem melle ammixto bibenda dato.& donec quidem principium morbi fuerit, & sanguis multus prodierit, & modico tempore intermiserit,& dolores acuti tenuerint,hæc facere oportet.Si verò sanguis paucior fluxerit,& per breuius tempus,ea quę deorsum aut sursum ducunt bibenda dato.& pudenda lenibus fomentis foueto , prout semper opportunum visum fuerit,& zeam vnà cum cortice fractam,& grossos siccatos, tusos ac cribratos,& oleæ folia similiter, singulorum pares portiones in cataplasmate adhibeto.& lac bubulum coctum,aut crudum bibendum dato, respectu ad id quod rectè habet facto,& prout opportunum esse visum fuerit. & videtur morbus hic debilis ac lethalis esse , & paucæ ex ipso effugiunt. Quum *Profluuiũ ex abortu uel labore.*

mulieri ſanguis ab articulis fluxerit, à partu aut à labore cor- D
ruptæ, quidam putant ex medicis hoc fluxum eſſe. Eſt autem aliud. Nam hoc quod ex articulis, & ex lumbis, ac coxendice aliud eſt, glutinoſum eſt ſimul cũ ſanguine. Illud verò quod ab vteris & cauis venis fluit, ſanguis purus eſt. Hãc ſuffire o-

Medela. portet hoc modo, Zeæ fractæ ſemodium aceto modico ſubigito, vt ne per totum vteros humectes: & ſulphuris viui ſemiobolum ad zeas tritas ammiſceto, & aceto ſubacta per noctem ſinito. Mane verò multo igne accenſo, obturamenta de dolijs olearijs imponito, & ſordes officinæ fullonum, & ſerpentis ſemẽ ammiſceto. Mox autem multum ignem tollito, & non vrito, ſed maximè ſuffumigare facito. Oportet autem ſellam perforatam adeſſe, & mulierem veſtibus contectam E
inſidere, vt ne quid præterſpiret. In ignem verò medicamentum cum aceto præparatum inſpergito, itemque de ſemine ſerpentis. Sed & myrrha ammixta efficax eſt, vt ſuffita pudẽdorum cruentationem ſedet. Si verò ſatis habuerit, eryſimi ſemen torrefactum terito, & in vino exhibeto. Fluxus fuluus fluit velut ex ouo vitioſo multus & graueolens. & vteri inflammantur. & dolor ex lumbis & inguinibus emergit. & prodeuntia multa ſunt, & ſi non liberetur, celeriter fluentia. At etiam ſi tempus accedat, quæ reſtant putrefacit, quàm maximè id fieri poteſt. Riget enim, & velut à carnibus aſſatis humor defluit. & cum his ſimul febres fortes ac rigores fiunt. Ex huiuſmodi verò fluxibus multæ pereunt, paucæ effugiunt. & ſi quidem in principio acceſſeris, ſic curare oportet. F

Curatio. Si ſine febre fuerint ac robuſtæ, veratrum ipſis dato. & intermiſsis tribus aut quatuor diebus, pharmacum deorſum purgans exhibeto. Poſt purgationem verò ſic diætam conſtituere debes, quo fluxiones aquoſæ ſint ac tenues. Mane quidem ieiunæ pharmacum aliquod ex his quæ ego deſcribam ad fluxum, ebibendum dato in vinum inſperſum. Poſt pharmacum autem, alia diæta curato. Vteros verò ſic curato. Si quidem inflammati fuerint ac concluſi, fomenta adhibere oportet mollia, donec os vterorum molle fiat. Poſt fomenta, infuſis qualibus opus habere viſæ fuerint colluito, ſiue magis purgantibus, ſiue mollioribus. Poſt collutiones, mollitoria apponito. Si verò non facilè ſolubile ſit oſculum, foueto & ſubdititijs mollito, quæ ego deſcribam,

A bam, donec apertum fuerit. Quod si ad hæc fluxiones non sedentur, caput purgato, et sic victus rationem constituito. Si quidem sine febre fuerit, asininum lac bibat. et oleribus coctis hortensibus ac syluestribus vtatur, excepto allio, porro, brassica & raphano longo. Ex marinis autem, raia leui, scorpio, congro, torpedine, anguilla, passere, gobio: coquere verò oportet cum cepis & coriandro, in muria dulci ac pingui, ita vt probe percoquantur. Ex carnib. autẽ, maximè suilla, deinde agnina, aut ouilla, coctis potius q̃ assatis, & ipsarũ iusculis. Vino verò albo mellei coloris, aut aquoso. Balneis autem non valde calidis, neq; multis, excepto capite. Si verò ex hac diæta, ab vlceratione & inflãmatione liberent, humi B di verò sint vteri, pro balneis quidẽ, illuuie. pro fuluis autem vinis nigris. & pro aquosiorib. meracioribus. & pro polenta panibus, & pro piscibus carnib. assatis, & omnib. cibis siccantibus, quibus sane in alui profluuijs vtimur. à collutionib. autem omnib. abstineat, excepto vino & aqua. Suffitus autẽ fiat per adstringentia. Optimum autem esset si cōc̃peret. Si verò iuuẽcula fuerit, frequenter ieiuna vomat, & postea parum prandeat. Atq; hæc harũ fluxionum diæta est. Fluxus albus fluit velut alba asini vrina, & in facie sunt tumores albi, & partes ambę sub oculis tumẽt. & hydropiformes ac nõ valde bona specie præditi sunt oculi, & splẽdor abest. & lacrymosi sunt oculi ac hebetes. & color corporis exalbidus ac pustulosus. & vẽter imus tumidus. & in maxillis pustulæ paulatim C rubẽtes, paruæ, aquosæ ac malignæ. & in crurib. tumores laxi, & si presseris digito, notæ imprimunt velunt in fermẽto, & os saliua implet. & stomachi morsus percipiunt quũ ieiunæ fuerint, aut etiã vomuerint velut acidam aquã, & si ad accliuẽ locũ procedunt, anhelatio citius corripit, & strangulatio, & crurum perfrigeratio, & genuum impotẽtia. & in ore vlcera feruida ac superficiaria. & vterus præter rationẽ aperitur, & ad osculum procidit grauis, veluti plumbũ. Et dolores per femora tendũt. & omnia inferna perfringerantur, ab imo vẽtre inchoãtia vsq; ad pedes. et plãtæ torpẽt, ac ingredi nõ possunt. Tales difficile est à morbis liberare. Nam & ætate prouecta sunt, & afflictiones cõsenescũt. Nisi casus aliquis spõtaneus forte fortuna allapsus ipsas soluat. Has exhaurire oportet quum redundarint, per pharmaca quę bilem flauam

Cibaria.

Nutricatus mutatio

Profluuiũ albũ quale.

Curatio.

non purgant. Sed vrinã cientia his pota conferunt,& capitis D
purgationes,& illuuies.& epithymi albi potus, & deambulationes.& omnis resiccatio in victu, Hæc vbi fecerint, sanæ quidẽ penitus nõ fiunt, facilius autem degunt. Fluxus albi alterius curatio. Purgatur album subluteũ,& quum mingit, morsum percipit,& lancinatur,& vterus vlceratur. & febris corripit acuta,& calor multus, sitis, vigiliæ,& mente mouentur. Et quũ aliqd festinãter egerit, anhelatio ipsam inuadit, & mẽbra exoluuntur. Hãc mecona, hoc est peplum album bibere oportet,& vrticæ semẽ,& quod pręstat, mali punicę dulcis radicem,& rhoëm, ac gallã. Hæc in vino acerbo bibenda dato,& mali punici succũ, aut caseum caprinum ammisceto. Subter autẽ suffito zeam,& grossos hybernos, & oleæ folia, E
& scabiẽ eiusdem, & cucumeris syluestris cortices ex tertia parte, reliqua paribus portionibus. Sorbeat etiã olera cocta, & sorbitiones ex amygdalis & sesamo.& gestet̃ ac curru vehatur, & non quiescat. Alius fluxus. Defluit multum velut vrina ouilla. color est albus,& tota intumescit,& in tibijs eminẽtiæ laxæ & rubicũdæ emergũt.& si digito attingas, notæ foueas præ se ferẽtes tibijs ac pedibus imprimuntur. & si quid edat, impletur ac imflãmatur.& vbi iter fecerit,& opus aliquod obierit, anhelatio & dolor ipsam corripit, & color albus, qñq; subluteus. huic si robusta & iuuẽcula fuerit.& alia apparuerint, ab initio pharmacum sursum ac deorsum purgans bibendum dato.& caput purgato, si pituitosa est per ea quæ pituitã purgãt. Si verò biliosa, per ea quæ bilẽ.& si tempus anni fuerit,& à natura nõ est lienosa,& si quid ex relatis fuerit, serũ dato. Decoquat autẽ hoc & bibat q̃ plurimo tẽpore.& ad vesperã vinum dulce aquosum, si opus habuerit. Cibum verò ne cõtingat. Si verò debilis fuerit, sorbitione modica vtat̃.& nõ lauet. Postquã autẽ tẽpestiuum esse tibi videbit̃, à potu cesset.& post purgationẽ cibis vtatur, ita vt abstineat à pinguib.& acribus,& dulcib. ac salsis.& ab olerib. acribus. Vtatur autẽ piscibus petrosis,& carnibus ouillis, aut volucrium, aut leporinis, pane frumentaceo. aut ex ordeo freso. & oleribus coctis vtatur, & syluestribus quæ cruda eduntur, item hortensib. acribus exceptis.& deambulet mane & à cibo. Vbi verò his factis siccior esse visa fuerit, vteros fæce vini colluito. & tribus aut quatuor diebus interpositis, postea F

acerba

Profluuiũ aliud albũ.

Curatio.

Profluuiũ aliud.

Medela.

A acerba infundito.& intermiſsione facta, ſi quidem ſicca fuerit,quieſcito. Et ſi à natura fuerit biliosa aut pituitoſa,à victu verò & pharmacorũ potione attenuata,& ſe recolligere non poterit,lac bubulum bibat per xl.dies,calidum de vacca. Præſtat tamen pituitoſam cibis q̃ paucisſimis vti,quãdiu lac biberit. Sit autem mẽſura ſex heminarum Atticarũ. Incipiatq; à duabus,& ſingulis diebus vnã apponat,donec ſex fiant. & inde paulatim ad duas rurſus deſcẽdat. & poſt lactis potum, cibis reficito & per victus rationem & poſt lactis potum, mane ieiuna adiantum bibat. hoc ſiccatum,tuſum,& exacte cribratum,in vino nigro odorato diluto exhibeto. Si verò reuertat̃ morbus,totã ipſam foueto, & rurſus pharmacis infra B purgato,& poſtea vteros colluito,ſi quidem natura fuerit pituitoſa,per cnidiũ granum,aut thapſiæ radicẽ. Si verò bilioſa,ſcãmoniæ ſucco,aut colocynthide ſylueſtri. hãc enim con iectã,duabus aquę heminis affuſis,coquere ad dimidias oportet,& huic mel,& oleũ narciſsinũ aut anthinum ammiſcere. Sit autẽ mellis quadrans heminæ. olei verò hemiolũ mellis, hoc eſt mẽſura ipſius tota,inſuperq; dimidia. Poſtea verò colluendũ eſt melle,& vino,& oleo ſolo.& ſuffitus adhibẽdi,& tribus aut quatuor diebus quieſcendũ. Bibat autẽ adiantũ. & ſi in vẽtre non cõceperit,morbus reuertit.& ſi morbus reuertitur,perit. Quũ verò ſeniores morbus hic corripuerit,etiam vteri cõputreſcunt. Valde verò paucæ euadũt. Alius fluxus. *Profluuiũ aliud.*

Purgatur velut ex ouo crudo luteũ ſubalbidum, & vlcerat C pudendũ.& tument pedes ac tibiæ.& cauæ oculorum partes intumeſcũt.& oculi humidi ac lachrymoſi ſunt. & ſi iter faciat, anhelatio ipſam corripit, & debilitas oboritur. Si verò euaſerit,morbus pituitoſus fuerit,& ſi nõ purgata fuerit, febricitat,bile vehemẽter cõmota. Seniores autem hic morbus magis inuadit q̃ iuniores. Quũ ſic habuerit,ſi quidẽ vehemẽter intumuerit,pharmacũ deorſum purgãs bibendũ dato, qđ pituitã & bilẽ purgat. Si verò nõ fortiter tumuerit,& pituitã ipſam preſſerit,pharmacum ſurſum purgãs dato. & ſi quidẽ potens fuerit,veratro purgetur. Sin minus, pharmaco quod bilem & pituitã ducit. Poſt pharmaca verò ſerum coctum bibendũ dato,per plurimos dies,cũ modico ſale. Edat autẽ inſuper mentã. Ad veſperã cibum ne attingat, ſed modicum ſorbeat,& vinũ dulce inſuper bibat,ſi opus habuerit. Si verò nõ *Medela.*

affuerit ſerum, lac aſininũ coquito, & exhibeto per quatuor D
dies. Ad veſperã verò eadẽ faciat, niſi febris noctu corripiat.
Si verò natura fuerit lienoſa, aut flatuoſa, & exanguis, neque
ſerũ, neq; lac bibat. Sed purgantibus infernè purgato. & vbi
tibi tẽpeſtiuũ viſum fuerit, vteros colluito, primũ quidẽ medicamẽto
ex vini fęce, bis aut ter. Poſt hoc ſcãmoniæ ſucco.
Affundito autẽ ad hunc, vinũ dulce, heminæ Atticæ mẽſura,
& olei narciſsini maximè, quartã heminę partẽ. Poſtridie verò
cum vini hemina colluito, & mellis quarta heminæ parte, et reſinæ
tertia mellis parte. Oleũ autẽ ſit melli æquale. Si
verò ea quę ab infuſa collutione ſuccedũt, ꝓdierint pituitoſa,
etiam rurſus colluito, interpoſitis iij. aut iiij. diebus. poſtea
grani cnidij duas potiones decorticato, et ipſas infundito. Si E
verò non affuerit cnidium granum, radicis thapſiæ potionẽ
vnam infundito. et poſtea iiſdẽ colluito. poſtq̃ autẽ purgata
fuerint ea quæ ſecedunt ad has collutiones, et ſi prodierit aliquid
cruentum, velut ab vlcere, per acerba poſtea colluito. et
ſi poſt hæc ipſa interrogata, dixerit os vterorũ durum eſſe, et
dolorẽ habere, eodẽ modo eo quod paratur cum butyro colluito
donec vteri fuerint reſiccati, et ſana eſſe videbitur. diebus
verò inter collutiões intermedijs, ſambuci fructũ bibat,
et leporis coagulũ, et pepli corticẽ, et vrticæ ſemẽ, et mali punici
dulcis corticẽ, ita vt de ſingulis pares portiones terat, et
polentã ac adiantũ ammiſceat, et in vino nigro odorato ieiuna
bibat. cibis autẽ vtat̃ mollib. non ſalſis, neq; acrib. Carnes
autẽ præſtãtiores ſunt piſciũ, aut volucriũ, aut leporinæ. F
et lauetur calida nõ multa. Si verò nõ quieſcat fluxus, ſed relinquatur,
et vteri humeſcãt, medicamentũ ex malicorio ſuffito.
et poſtea virũ accedat. et ſi in ventre cõceperit, ſana euadit.
At ſeniores à morbo leuari non poſſunt, ſed pereunt præ
debilitate. Fluxus alius. Fluit ſubluteum velut ex ouo, et
viſcoſum, et vẽter imus intumeſcit, ac durus fit. et ſi cõtingas
dolet, et dentibus ſtridet, et febris occupat. et dolor ad pubẽ,
et ad pudẽda, et ad imũ vẽtrẽ, et ad lũbos irruit. et animi deliquium.
et anxietates, et perfrigefationes, et ſudor multus, et
pulſus ad manũ accelerãtes, debiles, deficientes. et ſtatim pereunt.
Si verò ſupſtites mãſerit, et color ipſi mutat̃, et fit velut
fauus aut cera. et ſi corpus digito prematur, molleſcit, et notę
velut in maſſa farinæ ſubacta fermẽto imprimunt̃: et pedes
intume

Lac aſininũ pro ſero

Caro quæ bis danda.

Profluuiũ aliud.

Medela nulla bis datur tanquam de ſperatis.

A intumeſcunt ac crura. Hic autẽ morbus fit maximè, ſi in ipſis aliquid dilaniatũ fuerit, aut intus cõputruerit in partu. Seniores autẽ magis afficiunt. & huiuſmodi morbus nõ eſt valde leuis. Alius fluxus. Purgatur velut à carnibus aſſatis, humor, & pudendum exulceratur, & ad quãcunq; aliã corporis partẽ deſtillarit. Et rigor, & febris acuta: denſa, magna, & ſimul horror corripit. Dolores autem quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumeſcit, et infrà vmbilicũ. et cruribus. et color fit morbi arcuati. Talis autem fluxus ex hoc fit. Poſtquam ſanguis exhauſtus, ſubbilioſus factus fuerit, et nõ fuerit purgatus. Quum ſic habuerit, pharmacũ bibere oportet, Si quidẽ fortis fuerit, ex veratro. Si verò debilis, radicẽ et elateriũ. et *Profluuiũ aliud.*

B poſteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacum deorſum purgans dato, quod bilem et pituitã ducit. Vteros autem medicamento cum braſsicæ decocto parato colluito. Bibat autem ſaluiã, hypericum, apij ſemen, ſingula in vino nigro auſtero. Ieiunæ autem hęc bibenda dato. Si verò vlceratum fuerit pudendum, poſtea butyro colluito. Deinde pharmacũ bibendum dato, et vlcera butyro, reſina, myrrha, flore agenti illinito. Perluantur autem myrti ac ſaluiæ ex aqua decocto tepido. Cibis vtatur neq; ſalſis, neq; acribus. vt ne mordax vrina fiat. et à marinis prohibeat, et carnibus bubulis, et ouillis ac porcinis. Alijs autem carnibus vtatur coctis. Edat etiã panem, et vinum vetus odoratum nigrum bibat. Si verò hęc fecerit, et ſana nõ fiat, totam foueto, et poſtridie pharmacum *Curatio.*

C ſurſum purgãs dato. Deinde intermiſsiõe facta, rurſus quod infrà purget. et ſi quidem manſerit fluxus poſt pharmaca, decoctum ſerum quotidie bibendum præbeto. Veſperi verò ſorbitionibus, et vino dulci albo vtatur. Si verò non affuerit ſerum, lac aſininũ coctum per dies quatuor bibat. Ad veſperam autẽ ijſdem vtatur. Poſtea per dies quadraginta lac bubulum calidum bibat. et per diẽ nihil edat, vt ita dicã. Optimum enim hoc eſt. Nã et purgatur, et nutritur, et fluxus obtunditur ab huiuſmodi lacte. Veſperi verò cœnet carnem volucris modicam aſſatam, et panem modicum ſubcineritium Bibatque inſuper vinũ nigrum vetus vinoſum, quãdiu lac biberit, ſi multa prodierint, et acrimonia vexarit. et ſi his factis in ventre cõceperit, ſana fit. Quæcunq; verò ſeniores ſunt, in his morbus quandoq; reuertitur, et pereunt. Iuuenculis autẽ *Nutricatus*

nou eſt

non est lethalis. Diuturna porrò est saniosi fluxus curatio. D fluit autẽ talis subcruentus, velut à carnibus assatis humor, & mordet velut muria, & corrodit ac exulcerat pudenda. & vterus exulceratur circũcirca, & fœmora, & aliæ partes, & vbi super vestes destillarit, tinguntur & ægrè elui possunt. & vẽter attollitur ac durus fit, & ad cõtactum dolet. & calor corripit. & dolor ad pudenda, & sedẽ, & imum ventrẽ, & laterum mollitudinem, & coxas, & lumbos irruit. et impotẽtia adest. et color mutat̃, velut morbi arcuati. Si verò tẽpus et morbus producatur, hæc omnia amplius corripiunt. et cauæ partes attolluntur, et pedes tumẽt, et crura à lumbis. At hic morbus corripit vbi quid de fœtu dilaniatum fuerit, aut in abortu, aut in partu. Oportet autẽ fomenta adhibere, et suffire, et bibenda E præbere omnia ea quæ fluxũ sistunt. et lac asininũ et alia exhibere. et vomere si opus fuerit. Si verò sine febre fuerit, et debilis febris habuerit, siccum fomentũ adhibere melius est.

Caussa huius morbi.

Medela.

Strangulatio uaria.

Quum ad caput conuersi fuerint vteri, et hac parte suffocatio desinit, caput grauat. Verùm alijs alicubi aliàs finis habetur. Signum autẽ hoc est. Venas in naso, et partes sub oculis dolere dicũt. et sopor altior tenet. et spumat, vbi leuius habuerit. Hãc multa calida lauare oportet. Si verò nõ obediat, frigida etiã circa caput, ita vt laurum et myrrhũ in aqua coquas, ac frigefacias. Vnguẽto autẽ rosaceo caput illinatur, et odorata subter suffiãtur. graueolentia verò sub nares. et brassicam edat, et succum sorbeat. Si verò ad cor progressi vteri suffocent, et aẽr impeditus violenter attrahatur, anxia est et F vomit. et qbusdã statim tractus deorsum cedit, et flatus exit. et aliqua quidem vomit spumosa. alicui verò quies cõtingit. Quibus autẽ non decedunt, his porri semen, et peplum, trita et tribus aquæ cyathis diluta, bibenda dato. Auxiliatur et aceti albi cyathus potatus. Aut iuniperi fructũ et saluiã dato, aceto aut vino ad has species ammixto, Oportet aũt ipsam calefieri. Aut adipẽ sumere anserinũ, & ceratum resinatũ ac picem, in ipso liquefacere, & subdititias glandulas efformare. Quum autẽ ad pręcordia allapsi strangularint, vbi hic fuerit affectionis soliditas, & vomitus feruidus acris corripit, et modico tempore mitior fit, & dolor ad caput & ad collum pene trans. Tepefactoria igitur apponito, si sursum strãgularint. Sub nares verò graueolentia suffito, sensim progrediẽdo: Si enim

A enim aceruatim vteri infra decedunt,turba oboritur: Odorata verò infernè, & castoriũ ac conyzã bibẽda dato. Quum verò deorsum tracti fuerint,abominãda subter suffito,sub nares autẽ odorata.Si verò dolores quieuerint,pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato,& posteà lac asininũ aut serum bibendum præbeto,si nõ lienosa fuerit à natiuitate,aut exanguis,aut decolor,aut auriũ sonitus habuerit,velut hæ quibus propter cognationẽ morbi à iuuẽtute sunt familiares. At supernum ventrẽ ne moueto, cæcutient enim, aut circa fauces turbationes,& alia infestabũt. Verùm ptisanæ succũ dato. Si verò etiã valde facilis sit ad vomitũ, vomat. Collutio autem optima est ex narcisso. Subdititiũ verò id quod ex canthari- *Cur superior uentriculus non uexandus.*

B dibus præparatur. Quum vteri apud præcordia constiterint, suffocatur velut à veratro, & recta ceruice spirat, & stomachus fortiter vellicatur. Quædã etiã vomunt quãdoq; saliuã acidã,& os aqua impletur,& crura perfrigerãtur. Tales si nõ breui à præcordijs vteri discedant,loqui non possunt,& partes circa caput ac linguã torpor occupat. Proinde ad vteros quidẽ lanã quàm maximè fieri potest ad foramen apponito, ita vt pennæ obuolutã,vnguẽto albo aut Aegyptio, aut Bacchario, aut amaracino tingas. In nares verò, de pharmaco nigro ad caput præparato,specillo exceptũ infarcias. Si verò hoc nõ fuerit,silphij succo nares illinas. Aut pennã aceto tingito,& immittito,naresq; illinito. Aut sternutatoriũ apponito. Quũ autẽ cõclusum fuerit osculũ & internus trames, ca- *Cum uteri superiora petunt.* *Curatio quæ.*

C storium in vino bibendũ dato. Nares verò phocæ adipe illinito. Lanam autẽ appositã sinito,donec cõsidant. Quum autẽ quieuerint,auferre oportet. Si verò ea ablata rursus recursarint,lanã rursus eodẽ modo apponere. Sub nares verò cornu capræ nigrũ,aut ceruinũ suffire, scalptũ & in cinerẽ calidum inspersum, quo maximè suffumigetur, & nidorẽ sursum per nares quàm maximè potest trahat. Suffito etiã phocæ adipẽ, prunis testæ impositis,ipsaq; obuelata,& capite imminente, quo odor maximè ingrediatur, ita vt de adipe instilles, & ipsa odorẽ sursum trahat,os verò clausum habeat. Et si quidẽ sursum allapsi fuerint vteri,hęc facere oportet. Si verò ad hepar cõuersi fuerint vteri, mulier derepẽte voce destituitur,& dentes cõserti sunt,& color liuidus fit. Derepẽte verò hęc patitur sana existẽs. Cõtingit autẽ maximè virginib. antiquis, *Cum uteri iecur uexant.*

& viduis

& viduis quæ pepererũt aliquãdo,& viduitatẽ agũt. Maximè D
verò cõtingit omnino nõ ferentibus vterum,& sterilibus,ex
partu. Nõ enim prodit puerperij purgamentũ,& nõ intume-
Medela. scit vterus,neq; mollitur,neq; vomunt. Quũ sic habuerit,tu-
morẽ ab hepate cũ manu infra leniter detrudito, & præcor-
dia cũ fascia deligato, & os aperito. Vinũ verò odoratissimũ
dilutũ infundito,quãdo sanè etiã graueolẽtia ad nares adhi-
bere ac suffire cõuenit, ad vteros verò odorata & suffimenta,
& postquã sic curaueris, pharmacũ deorsum purgãs bibendũ
dare oportet,si quidẽ biliosa fuerit, quod bilẽ purgat. Si ve-
rò pituitosa,quod pituitã. Et posteà lac asininũ coctũ biben-
dum prębeto,& vteros odoratis foueto.& medicamẽtũ quod
cũ buprestì præparatur apponito, postridie verò netopũ. In- E
terpositis aũt duobus diebus rursus vteros odoratis colluito,
& posteà intermisso die,aromatis suffito. Atq; hæc vidua fa-
ciat. Optimũ autẽ in ventre habere. Virginẽ verò persuadeto
vt viro cohabitet. Ad nares autẽ nihil adhibeto,neq; medi-
camentũ ieiuna bibat. Verũ castoriũ & conyzã in vino odo-
ratissimo bibat per dies viginti, & caput odorato aliquo ne
Vterorum inflammatio diuersiq; eorum affectus. vngat,neq; aliquod odoratũ olfaciat. Si verò vteri inflãma-
ti fuerint circa latus,si cõtigeris durum apparet, & quum ad
præcordia allapsi fuerint, strãgulant, & vomit pituitã acidã,
& dentes stupescũt & vbi vomuerit, meliùs habere videtur.
Quum verò deorsum processerint, discedunt de ventre aliàs
aliò. Maximè verò ad laterũ mollitudinẽ quãdoq; incidunt,
& ad vesicã, & vrinæ stillicidiũ corripit, & ad sedẽ, & cacare F
sibi videtur,& menses prius aut posterius solito fiunt,aut nõ
Medela. statim huic apparẽt. In hoc morbo si sursum strãgularint,te-
pefactoria apponito,& graueolentia ad nares suffito,ad vte-
ros autẽ odorata,& conyzã fœminã,& castoriũ,in vino ieiu-
na bibat. Postquã verò ad naturã suã consederint,placidè suf-
fito. Bibat autẽ vrinã cientia, Atq; hæc faciat quàm diu dolo-
Curatio. res tenuerint. Vbi verò quieuerint,totã foueto. Deinde phar
macum deorsum purgãs bibendũ dato,si biliosa fuerit,quod
bilem purgat:si pituitosa,quod pituitã ducit, & lac asininum
bibendum dato,aut serum caprinũ decoctum. Si verò lieno-
sa fuerit,lac ne bibat, neq; serum, & in purgationibus, cibis
vtatur mollibus, & per aluũ secedentibus pisces autẽ melio-
res sunt carnibus, & vteros foueto, aut subdititijs purgato,
ipsosque

A ipsosq; colluito,& vbi suffitū admisit,ad virum accedat. Solutio verò morbi cōtingit,vbi in ventre cōceperit. Si vteri ad latera allapsi fuerit,tussis obtinet,& dolor sub latus.& in sidet vterus durus velut pila:& ad cōtactū dolet,velut ab vlcere,& cōtabescit,& videtur ipsi peripneumonia esse, & cōtrahitur,& gibbosa fit,& menses nō apparent,Aliquibus aūt quibus prius apparuerunt,etiā pereunt : & si tunc prodeant, imbecilles sunt,& pauci,ac deteriores.& genitura nō fit hoc tēpore.Quum sic habuerit,pharmacū deorsum purgās bibēdum dato.& multa calida lauato.& ex tepefactoriis quæcūque admiserit adhibeto.& à quibus sanguis purgatur ea apponito.Et lini semen torreto,tundito,ac cribrato:& peplum B albū et saluiā cū tenui polenta,&t caseū caprinū muria derasa.Hæc misce,vt casei sint partes duæ, reliquorū vero, et polētę nō salsæ pars vna,et ieiunę in vino bibēda dato.Vesperi vero cyceonem crassum melle affuso exhibeto,et ex potibus quencunq; admiserit bibendū dato. Et frequenter fomentū adhibeto.et calidā aspergito.et per ceratū leniter mollito,ac à latere detrudito.et latus fascia lata deligato.Et lac bubulū q̃ plurimū ad dies quadraginta bibendū præbeto.Cibis autē vtatur q̃ mollissimis.Morbus hic uehemēs est et lethalis, et paucæ etiāsi sic curentur effugiunt.Si vero in lumbis fuerint vteri,aut in lateris mollitudine,et spiritus sublimis iuerit,& suffocatio habeat,& anhelatio densa ipsam corripiat et moueri nō vult:sulphur,aut bitumen,aut cicutā, aut myrrhā tec C rito,et melle cocto affuso,glandulā longā efformato ac crassam,eamq; in sedem indito. Si vteri deuoluerint seipsas ad intermediam lumborū ac coxarū partem,dolor habet imum ventrem,et crura cōtrahuntur,et iuncturas coxarū ad sedem dolet.et quum aluū exonerat,dolores emergunt acuti,et stercus cum violentia prodit exiguū,et vrina destillat,et pusillanimitas ipsam corripit. Quum sic habuerit,fistulā ad vesicā alligare oportet,et oleū calidum in vteros infundere. Et fomentum adhibere,aut multa calida aqua lauare,et in oleū et in aquam desidere.Suffire autē subter pudenda,graueolētia. sub nares vero odorata.postq̃ aūt dolor quieuerit, pharmacū sursum purgans dato.Infernū vero ventrē turbare nō oportet.Vbi verò vteri cōsederint,pharmacū deorsum purgās bibendū dato,et lac asininū,si nō fuerit lienosa. Postea fomēta adhibeto

Cum uteri latera petunt.

Medela.

Curatio.

Cum uteri lumbos molestant.

Medela.

adhibeto vterosq; aspergito. & subdititiũ purgatoriũ quod D
cum lauro præparatur,& nõ mordet,apponito. Deinde aromatis suffita,ad virũ accedat.& si inventre habuerit,sana fit. Verùm pleræq; steriles & cruribus mutilatæ fiunt. Quibuscunq; osculum aliò inclinatur,& ad coxam allabitur. Cõtingunt enim & hęc,quæ vterum purgari ꝓhibent, & geniturá suscipere,& liberos gignere. Hãc odoratis fouere oportet.& post fomentũ,digito reuellere & à coxa disparare. & postea tædulis & plumbeis fistulis immissis dirigere. Nõ eñ velociter cogi potest,velut dictũ est. Cũ autẽ ad naturalem situm redierit,& vteri aperti fuerint,subdititijs mollibus purgato & alia cõnenienter facito. Quibuscunq; vteri ad coxá collabuntur,si nõ breui discedãt,& rursus in locum suum redeãt, E
ad coxam resiccãtur. Necessarium est autẽ osculum auersum esse,& in supernis detineri. Quum verò auersum fuerit conclusum esse. Ex auersione verò ac cõclusione,durum fieri , & mutilatum esse, Vbi verò vteri cõclusi fuerint,mẽses sursum ad mãmas delegare,& ad pectus ascendere facit,& imus venter attollitur,& inexpertæ in ventre se habere putant. Talia enim patiunt̃,qualia pręgnãtes,vsq; ad septem aut octo menses.et venter pro temporis ratione crescit.et pectora eleuantur,et lac innasci videtur. Quum autem hoc tempus preterierit,& mãmę gracilescunt ac minores fiunt,et venter idẽ perpetitur,et lac euanescit. venter item eo tempore in quo se pariturá sperabat,euanescit ac cõcidit. His verò contingentib⁹, vteri modico tempore fortiter cõtrahuntur,et osculum ipsorum reperire nõ datur. adeò omnia cõtrahuntur ac resiccantur. et in mãmis tubercula fiunt dura,partim maiora,partim minora. Hęc autem non fiunt suppurata,sed semper duriora. Deinde ex ipsis nascuntur cancri occulti, Cùm autem cancri futuri sunt,prius ora amarescũt,et quicquid ederint,oĩa amara esse vident̃.& si quis plura dederit,accipere renuũt,& cõpescenda faciũt. Mente verò percelluntur.& oculi duri fiunt, & nõ acutè vident:& ex mãmis dolores ad iugulũ transiliũt, & sub scapulas.& sitis tenet.& mãmæ graciles, & ipsę per totum corpus attenuatæ sunt,& nares siccę ac obstructę sunt,& nõ leuant̃. Spiritus est imminutus,& nihil oĩno olfaciunt, & in auribus dolor quidem nõ oboritur,verũ aliquando callosa cõcretio. Cùm igitur ad hoc temporis progressæ fuerint, F

Cùm os uterorum aliò uertitur.

Curatio.

Quid mulieres fallat.

sanæ

A sanæ fieri nõ possunt, sed pereunt ex his morbis si verò priusquam huc perueniant curatę fuerint, et mẽses soluti fuerint, sanæ fiunt. At verò curare tales oportet hoc modo. Primùm quidem omniũ si adhuc fortem assumpseris, reliqui corporis respectu habito. quacunq; tãdem purgatione opus habere videtur, medicamentũ exhibeto. Vbi verò corpus pręparaueris sic ad vterorũ medelam procedito. Si verò totũ corpus minimè mouẽdum esse videat, neq; morbi causæ hinc proficisci, verùm vteri à seipsis morbũ habeãt, curam hoc modo auspicare. Primùm quidẽ vteros sic foueto. Ollæ duas sextulas capienti, operculũ imponito ac adaptato, vt nihil præterspiret, deinde verò operculi fundum pertundito ac foramen facito. In foramen autem arundinem indito longitudine cubitalẽ.

Cura quæ.

Fomentum aduerte.

B Oportet autem arundinẽ operculo probè adaptari, vt penitus nihil prǽterspiret. Cùm autẽ hęc parauerìs, operculũ ollæ obdito, lutoq; oblinito. & vbi hæc feceris, fossam duorũ pedum altitudine effodito, ea magnitudine quæ ollam capere posśit. postea verò ligna immissa vrito, donec fossa ab igne exscãdescat. Quod vbi factũ fuerit, ligna ac prunas quę crassissimæ ac ignitæ fuerint, eximito. Cinerẽ verò ac fauillã in fossa relinquito, Quũ autẽ olla efferbuerit, et vapor sursum processerit, si quidem valde calidus fuerit vapor, abstineat. Si verò nõ, summæ arũdinis parti insideat, ipsamq; in vteri stomachum indat. Atq; sic fomentũ admittat. Si verò perfrigeretur, prunas ignitas adijcito, cauẽdo vt ne acutum fomentũ facias.

C Si verò adiectis prunis, acutum fiat fomentũ, magis q̃ cõuenit, prunas detrahito. At verò hoc fomentũ clemẽti cœlo parare oportet, vbi ventus nõ afflarit, neq; perfrigeret. Ipsam autem indumẽtis obuelatã esse oportet. Cæterùm in ollam allium siccum inijcere oportet, idq; magis cõminutum q̃ ea quæ sunt contusa. & aquã affundere, quo ipsum permadescat, & aqua tribus digitis ipsum excedat. & phocæ oleum superfundere, atq; sic calefacere, ac fomẽtum adhibere per multũ tempus. post fomẽtum verò si potens fuerit, lauetur toto quidem corpore ad voluptatẽ, lumbis aũt & partibus infrà vmbilicum, amplius. In cœnã porrò dato mazã, panem, & allium coctum. Postridie verò si quidem exoluta fuerit à fomento, eam diem intermittito. Sin minus, rursus fomẽtũ adhibeto. A fomento verò si cõsiderare hoc potest, osculum contingere

subeto, num fomentũ ipsum vteros flatu implet. Si enim flatu impleutur, osculum ex valida auersione, & ad coxã allapsu magis dirigunt, ac aperiuntur. Tanq̃ igitur tale sit fomentũ, & hæc facere posſit, sic fouere oportet. Quum autẽ fomentũ adhibebis, allium inijcere oportet, & phocæ adip. superfundere. Atq; hoc faciendum est. donec vteri videbuntur inflati, & osculum fortiter sursum tractũ. Nam ad hoc fomentum talia cõtingent. Post fomentum verò dictã constituito, velut priusquã fouebatur. Cùm vero cõmoti fuerint vteri, ac facilè solubiles fiant, fœniculi radicibus foueto, & aliam ollam eodem modo præparato. Radices autem fœniculi elotas cõtundito, & in ollam mittito, & affusa aqua eodem modo fomentum facito. Postea verò lauato: & ad vesperã mazam cœnet. Si vero panem voluerit, & boldidia parui polyporũ generis, & sepiolas paruas, in vino ac oleo coquito, & edenda dato. At inter fomenti adhibitionem, osculũ cõtingere coneris, an fomentum vteros propinquissimè adducat. Hos fouere oportet ad dies quinq; vel sex. hominis consideratione habita. & si quidem exoluat ac debilis fit, differre ad sufficiens tempus. Si verò nõ exoluat, fouere per oẽm diem. Post fomenta verò subdititia apponere conare, ex albicante tæda pinguissima. Illitio autem sit oleum. facito autem hæc longitudine quidẽ digitorum sex, numero vero quinq; vel sex. figura verò in angustum abeunte. Sit autem alterũ altero paulò breuius. crassitudo verò eius quod crassissimũ est, sit digiti indicis, & forma similis digito, summa parte tenuissima, in ꝓcessu verò crassior. Hæc aũt leuissima, ac rotũdissima facito, cauẽdo ne vlla adsit fissura. Apponat aũt primũ id q̃d tenuissimũ est, & vbi apposuit quiescat, obseruás ne excidat. Apponatq; primũ summã partẽ, deinde semper amplius, simulq; obtorqueat ac circũcirca tædã intrò trudat: & vbi parum susceperit, in hoc paruo se cõtineat, cauendo ne excidat. postea rursus eodem modo intrò trudat, donec quatuor digitorum mẽsura intra osculum vterorũ recipiat. Cùm autẽ hæc susceperit, alterum postea apponat simul vt prius inditum aufert, quo priusquam osculum cõniueat recipiatur, dum adhuc rectum est & apertum. Hoc aũt ita cõtinget, si alterum eximatur, alterũ autem indat. Oportet autẽ & plũbũ simile figura crassissimæ tædæ formatũ intrudere, quod cauum sit, quo cõtinere quid posſit.

plumb

Cibus. D E F

A plũbi verò amplitudo ſit talis fabricata, qualis in vlcera impellitur, ita vt os ipſius leue ſit, & nõ ſauciet. formato autem hæc velut etiã ſubdititia ex tædis. Quũ autẽ factus fuerit huiuſmodi plũbeus penicillus. adipe ouillo trito ipſum expleto, & vbi ita præparatus fuerit, tædã quidem ſubtrahito, plũbum autẽ indito. Si verò plumbũ appoſitũ ardorẽ exhibeat, plumbũ quidẽ detrahito, tædã verò rurſus apponito. Et plũbum in aquã frigidã immergito, & poſteà rurſus apponito, ac tædam eximito. Semper autẽ aliquid appoſitũ eſſe oportet, & interdiu quidem melius eſt tædã habere, noctu autem plumbum. Si verò ſurgere voluerit, cum cautione hoc faciat, quo penicillus intus quieſcat. Sin minus, ſtatim rurſus ſubdatur. Si verò ex tædis appoſitis nullã ſuſcipiat, tenuiorẽ facito,
B donec ſuſcipiat, ex his ad illa trãſeundo, & obedientes vteros faciendo. Si verò neq; oſculũ aperiri poterit, neq; vteri propè acceſſerint, rurſus ad veterẽ medicinã redito, à prima ad ſecundã, donec molleſcãt. & propinquiſsimè accedãt. Et poſtquàm aperti fuerint ſubdititia facta apponito. Sint autẽ magnitudine oliuæ. Horum autẽ alterum appoſitũ ſit donec liqueſcat, & deinde alterũ apponito. Quum autẽ apponere voles, ipſum ſubdititiũ medicamentũ ex reſina præparatum, in oleum roſaceũ aut irinũ tingito. Nam aliàs ab oſculo vterorum recedit. Priùs tamen plumbũ appoſitũ eſſe oportet, quo recto oſculo, in internã oſculi partẽ attrahatur. Poſteà verò mollitoria apponito. Lauet autem calida, & ante, & poſt ſub-
C dititia medicamenta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autem duobus aut tribus diebus ab appoſitione, cõſideratione habita an oſculũ vterorũ bene habeat, & purum ſit. Quòd ſi eſt, ab hoc ſubdititio quieſcito. Poſteà verò mollitoria apponito. Quum verò inflammatũ fuerit os vterorũ, rurſus eodẽ modo pharmaca apponito, reliquaque facito iuxta relatũ modum. Vbi verò probè habuerit corpus, velut dictum eſt ſufflato. Sed & oſculum, & vteros ſufflare oportet ſic. Subdititiũ factum cum ficu apponito, duo autem ſubdititia facito, & antequã ſubdas fomentũ adhibeto ex fœniculo priùs relatum, poſtridie verò poſt fomentũ, apponito medicamentum, & quum apponere voles, præ omnibus ſubdititijs vbi priùs laueris ipſam ita apponito, poſtera autem die mollitoria auxiliantur quandiu inflammati fuerint, poſt

inflammationem verò alia facito iuxta priorem rationẽ, facito itẽ de hoc subdititio talia, qualia de priore. Et si quidem in mense semel appositũ, satis videbitur inflasse vteros, quiescito. Si verò aliqua opus habuerit, rursus apponito eodẽ modo quo prius. posteà verò vbi bene habere tibi visa fuerit, & tempestiuum esse, fomentum ex suffimentis præparato, præparatur autem hoc modo. Cyperum tusum præparato testæ conchæ mensura, & calamum vnguentariũ eadem mensura, & iunci vnguentarij tantundem, cardamomi tantundẽ. Cumini item Aethiopici, anisi, & rutæ siccæ, & hyperici ac fœniculi seminis. Quũ autẽ hæc præparaueris, vini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollam infundito, & de contusis quadrantẽ inspergito ac permisceto. Deinde vnguẽti Aegyptij optimi, aut amaracini, aut irini, triũ obolorũ põdus affundito, permisceto, & molli fomẽto plurimo tempore foueto. Ante fomentũ verò lauato, & duos aut tres dies foueto. Quũ autem foueri desierit, operculum quoddã fomẽto imponere oportet, vt ne transpiret, posteà verò tædis & plumbis vtere. Quum autẽ duobus aut tribus diebus fomẽtum adhibueris, alias duas aut tres intermittito. Intermedijs autẽ diebus bis in die lauato. Edat autẽ porrum coctum & crudum, & raphanos, & nasturtiũ, & allium assatũ ac coctum, & potus sit meracior, & marinis predictis vtatur. Quũ verò intermedij dies præterierint, rursus fouere oportet, ita vt modicũ de singulis contusis ad prius fomẽtum inspergas, & vinũ insuper affundas, si opus esse videbitur, itemque oleum, atq; cum hoc foueas. Postquã autẽ fomenta bene habere tibi visa fuerint, & osculum molle esse ac apertũ, velut cõuenit, & ipsi vteri propè: postera die à fomento, pharmacũ quod cum myrrha præparatur apponito. Sunt autem appotitia duo, postridie verò post purgationem, mollitoria subdito, quandiu vteri fuerint inflãmati. Posteà verò tædis ac plũbeis penicillis vtere. Post hæc intermissis diebus quotquot visum fuerit respectu ad inflammationes vterorũ habito, & viriũ corporis coniectura facta rursus velut scriptũ est refoueto. Si quidẽ prius fomentum adhuc sufficiẽs esse videbitur cõiectis ad hoc suffimẽtis velut priùs, & vino ac oleo affuso. Si verò inutile esse prius illud fomentũ videatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacum renouare in singulis adhibitionibus,

A bus,quandiu subcruenta purgantur.Si verò talia purgata fuerint,quiescat. Diæta porrò hoc modo constituatur. Interrogato in quibus diebus menses ipsi prodierint,&ab his initio facto,hanc dietam præscribito.Primùm quidem multa calida lauetur,capite excepto. Quum autem cessauerit,caseum acrem,& rutam, vino nigro pari aqua temperato diluito,& postea polenta inspersa,statim ex balneo bibenda dato. Deinde prãdium tempestiuè exhibeto. Edat autem mazam aut panem,& porrum coctum aut crudum,& de huiusmodi omnibus acribus præscriptis,& aliquando leguminis fracti decoctum:spumã autem ne detrahito,& silphium multum derasum addito,ac multa allia incoquito.Obsonijs autem vta-
B tur pisciũ, chartilagineis omnibus coctis aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto:bolbidijs,polypodijs,in vino & oleo.& silphij semen tritum bibat.& quàm plurima tum in prandio,tum in cœna edat.Lauetur autem post cœnã, quum requiescere volet.Hac diæta ad dies quinque vel sex vtatur. post hos dies,mane ieiunæ sambuci fructus baccas sex,in vino meraco dato,& sepiæ oua decem aut duodecim.Hæc trita simul mane ieiunæ bibenda præbeto.post hoc verò pharmacum,potionem dato.At vbi interquieuit lauetur. Sit autẽ potio,ruta & caseus,atque sic prandeat præscripto modo.Serius autem cœnet.& semper bis in die lauetur.Hæc autẽ dięta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat.Quum verò hi dies præterierint,catapotia ex succo silphij fabę magnitu
C dine formato,atque hæc primùm dato,postea verò alia præscripta facito.Quum autẽ dies transacti fuerint viginti quinque in hac diæta, reliqua quidem facito eodem modo. Ante prandium verò vbi prãdere volet, allij segmenta quatuor,& caseum acrem tali magnitudine, terito & polentam modicam ammisceto,ac massam efformato,eamq; primum edendam dato. Ante cœnam verò meracum absorbeat, atque ita cibum capiat.De cætero verò eadem diæta vtatur.Quum autem nouem dies reliqui fuerint ad tempus mensium, primũ hoc dato. Cum ouis & sambuco, cuminum Aethiopicum,& castorij obolum,Vbi verò duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus ac catapotijs abstineat. Verũ pharmacũ cum tæda præparatum ieiuna vbi lauit,sumat.Post medicamenti verò potum, mercurialem & brassicam simul in aqua *Victus.*

cocta dato, cum aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto, sale, silphio & oleo condita. Atque hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos. & potum meraciorem bibat. Obsonijs autem vtatur polypodio cocto aut sepiolis & hæc quidem in prandio. In cœna verò sumat carnem caprinam, aut ouillam, aut agninam percoctam, & porrum, & alia acria, quæcunque voluerit. A cœna verò lauetur. & hæc sit diæta postremis duobus diebus. Si verò ex hac diæta menses non fuerint detracti, sequenti mense eandem diætam ab initio repetito, vsque ad postremos duos dies. In quorum priore apposititia facta apponat, iuxta superiorẽ rationem, ex pharmaco in aqua facto. Apponat autem prælota. Verùm considerare oportet etiam vteros quomodo habent, quo semper omni tempore bene habeant, & os rectum ac apertum sit, & si ita visum fuerit ante appositionem fomenta adhibeto. Quòd si eruperint menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lauacris vtendum est, & reliqua diæta ac curatione. Si verò pauciores, pluribus. Si verò significationem de se præbuerint, rursus eadem diæta vtendum est, ac curandum donec menses apparuerint. Quum autem semel talibus prodierint, optimum fuerit in ventre concipere. Atque hæc est omnium huiuscemodi morborum curatio. Si vteri contingant coxam, & incumbant, dura ac solida fit coxa ad lateris mollitudinem. & dolores imi ventris, & ad ipsam lateris mollitudinem, & lumbos ac crura dolor incidit ac extenditur, & suppurantur, & linamentis opus habent, & pereunt, nisi quid feces aut vras. Quum sic habuerint, pharmacum deorsum purgãs bibendum dato, & multa calida lauato, & vteros foueto, ita vt vrinam veterem in peluim infundas ac feruefacias, & supra ipsius cauitatẽ mulierem colloces vestibus contectam, vt ne præterspiret, & si frigefiat vrina, ferri igniti frusta in vrinã immittas, & fomentum facias donec se obscure videre, & animo deficere dixerit. Lauato autem calida aqua, & postea digito contingens os vterorum ad sanam coxam trahat. Et noctu mollitoria apponat Postquam autem dixerit directum esse, facto prius cùm odoratis fomento, rursus mollitoria quædam apponito. Imò & plumbeos penicillos per triduum, singulis diebus vnum post hos verò bryoniã albam, aut scillam per triduũ, postea verò conside

Cùm uteri coxendicem petunt.

Medela.

A cõſideratis menſibus diſce, an biliosi ſint, aut pituitoſi, aut an ſanguis ſit corruptus. & ſi opus fuerit ipſi ſanguinẽ purgare, quocunq; maximè opus habere tibi viſa fuerit, id apponito. Et poſtea cũ eiuſmodi colluito. Apponito aũt ſubdititia medicamẽta, donec ſanguis purus educatur, & hoc per triduũ facito. Deinde ceruinũ adipẽ liquatũ, molli lana eo imbuta apponat. poſtea per diẽ pulegium ſubdat. & aromatis ſuffita ſic ad virũ accedat. Si verò ex partu morbus fiat, vbi ex vrinæ fomẽto penitꝰ purgata eſt, ſtatim ad odorata accedat, & poſtea lota, oleum album Aegyptium ad ſanã coxã apponat, & ſuper hãc decumbat. Si verò neq; ad hæc tranſmoueãtur vteri, ieiuna pęoniæ grana nigra quinq; in vino odorato bibat. Et

Cum mora bus ex partu contrahitur.

B in cibo ſumat allia cruda, & aſſata, & cocta. Obſonijs autem vtatur paucißimis. Si verò ſana non fiat, ſimiliter ipſam purgato velut in priore dictũ eſt. Cæterùm in hoc morbo ſi non ſtatim in vẽtre habuerint, ſteriles fiũt. Si verò ſic habuerint, menſesq; nõ fiant, neq; febrilis calor corripiat, primũ pharmacis ſurſum maxime purgato. Si verò debilis fuerit, deorſum. Et poſt pharmaci potionẽ, ſi pituitoſa eſſe viſa fuerit, vomat ieiuna, & accepto cibo, et plerunq; ſana fiet. Si vteri ad coxam decurrerint, menſes craßi exiſtentes nõ prodeũt. Verùm dolor ad imum ventrẽ procedit, et ad lateris mollitudinem, & morſum percipit. Quũ ſic habuerit, multa calida lauato, & allia plurima edenda dato, & lac cõuenienter bibendum. deinde vinum meracũ. & totã foueto. & pharmacũ ſur-

Medela.

Cum uteri coxẽdicem petunt.

Curatio.

C ſum purgans exhibeto. Si verò debilior fuerit, infra. Si verò curata fuerit, vteros cum fœniculo foueto, & abſinthium ammiſceto. Poſtquã autem recens fota fuerit, os vterorum ſenſim, cum digito ad ſanã coxam detrahito, ita vt & ipſum os, & partes circũcirca affectas leniter mollias, & mollitorium quoddã apponas, & poſtea plumbeos penicillos, & mox ſcillam, deinde narcißinũ vna die interpoſita. Quum verò pura eſſe viſa fuerit, netopũ apponat in lana. & poſtridie oleũ roſaceum. At menſib. prodeuntibus, melius eſt nõ apponere. Si verò non prodeant, cantharidas quatuor ſine alis, ſine pedibus, & ſine capite. & pæoniæ grana nigra quinq;, & ſepiæ oua, & apij ſemẽ modicũ, in vino bibat. Et ſi dolor affuerit, & vrinę ſtillicidiũ vexarit, in aqua calida deſideat. et aquã mulſam aquoſam bibat. Si verò nõ purgetur, rurſus pharmacum

Medela.

bibat. Si autem purgatio prodeat, ieiuna cum viro coeat. Si D
verò non prodeat, dato quod detrahat ipſam, reſpectu ad vires mulieris habito. & tūc tutum eſt vt ad virum accedat. Si enim in ventre habuerit, ſana euadit. In purgatione verò ſi multa prodeat, mercurialē edat, & polypos teneros coctos. & cibis mollibus vtatur.

Cum coxē dicē uexāt. Si puerperæ vteri in coxā incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad alteram coxam oleum Aegyptium album, aut roſaceum apponito. Sed & in ſanā coxam decumbere melius eſt.

Medela. Bibat autē pæoniæ grana nigra quinq;, & ſambuci fructus in tædis conchæ teſtā maiorē, & caſtorium magnitudine fabæ. Et cibis vtatur mollibus. Conuenerit autem mercurialis ante cibum, cocta velut braſsica. Sorbeat autē & ipſam decocti aquam. & acria comedat, exce E
ptis raphano & cepis ac naſturtio. Optima eſt & lactuca.

Vterorum morbi. Quot verò morbos ex vteris fieri contingit? Dico autem quū vteri ex loco moti fuerint, aliò aliàs allabuntur. Ad quēcunq; verò locum allapſi fuerint, dolores ingētes incumbūt. Et ſi quis veſicam cōtingat, dolorem exhibent, & vrinam nō ſuſcipiunt, neq; geniturā in ſeipſos trahunt, & ambo dolent. & ſi non celeres ſolutiones fiant, vteri poſtea ſuppurantur iuxta eoſdē locos, ſi ad ipſos decurrerint. Contingit autem hoc & in laterū mollitudine, & in inguinibus, & ſuper pectine.

Curatio. Cæterùm in principijs quum dolor habuerit, ſic curare oportet, & tepefactoria adhibere, & in aqua calida ſedere. Bonum enim & hoc eſt: aut ſpongijs ex calida aqua expreſsis fouere. & pharmaca vteris cōmoda bibere. Si verò ad hæc non ſolua F
tur, pharmaco ſurſum aut deorſum purgare, vtro tandē opus fuerit. cognoſces autem id hoc modo. Si enim ad inguina, & pectinē, & veſicam irruerint, hæ purgatione ſurſum opus habent. Si verò ad laterum mollitudinē, et præcordia, hæ pharmaco deorſum purgante indigēt. At verò huiuſcemodi morbi omnes ſenioribus magis q̄ iunioribus fiunt, ad menſes ſuppreſſos. fiunt etiā iuuenculis, vbi multo tempore viduæ māſerint.

Cum uteri ſedē petunt. Si verò ad ſedem cōuertantur vteri, ſeceſſus recrementa impediuntur, & dolores occupant lumbos, et imū vētrem, et inteſtinū rectum ac podicem.

Medela. Quum ſic habuerit, calida ipſam lauare oportet, et lumbis fomentum adhibere, et poſtea graueolentia ſubter ſuffire, et apponere quæ purgant et impellunt vteros. et bibenda dare quæcunq; libenter ad-

miſerit

A miserit ex maximè conferentibus. Si verò incumbant in inguina, & vrinæ meatus, dolores fiunt fortes, & torpor in cruribus. & vrinæ meatus obturatur, & vrinā nō emittit. Curare verò oportet hoc modo. Ad nares quidē odorata apponito, & vnguenta. Ad vteros verò graueolentia suffito. Porrò omnis occasio vteros propellere potest, si quid mali habeant. Nam & à frigore pedum ac lumborum, & à saltatione, & terrore, & lignorū sectione, & cursu ad accliuē ac decliuem locum, & ab alijs multis propelluntur. Proinde hæc cōsiderare oportet, ad totum corpus respectu habito, quum præsentes morbi affuerint. propter talia em̄ omnia necesse est plus aut minus ægrotare. & postquā hęc reluxerint, maximè hac parte repētini morbi manifesti fiunt. Quū igit̄ hæc aduenerint, penitius ex tota homine deprehendere oportet. Nā quæcūq; perfrigerationes crurum, aut stupefactiones ex frigore fiūt, hæ omnes etiam in vterorū morbis vteros eleuāt. In talibus itaq; aquā calidam affundere oportet vteris & circūsitis locis. & ipsos ac crura excalefacere, quū allapsi fuerint. Si circunuersi fuerint vteri ex partu ad dextrā partem, & puerperij purgamēta nō fiant, & dolor imum ventrē habet, & lumbos, & laterum mollitudinē. & dextrū crus grauatur, & torpor occupat. & non tremit, & osculum vterorum contingere nō potest, sed ipsos leues ac fortiter planos deprehēdet. Quū sic habuerit, pharmacū bibendum dato, à quo sursum ac deorsum purgetur. magis verò deorsum. & totū corpus foueto, & præsertim vteros leniter. & calida bis in die lauato. & ex potibus quēcunq; libenter admiserit, experimento facto præbeto. & viro frequenter cōdormiat, & brassicā edat. Si vteri ad sinistram partē, aut coxam declinauerint, dolor acutus ac vehemens habet lumbos, & laterū mollitudines, ac ipsum crus. & claudicat. Quum sic habuerit, pharmachū infra purgans bibendum dare oportet, & postera die suffire hoc modo. Ordei chœnices duas, & oleæ folia parum confringito, et gallā cōtundito ac cribrato, & hyoscyami tertiam chœnicis partē. Hæc mixta & olei hemina dimidia subacta in olla noua, per dies quatuor suffito. Nocte verò lac bubulum, & mel, & aquā bibat. & calida lauetur. Si vteri transuersim situm habeāt, & obliqui fuerint, itemq; os ipsorū, menses ipsi partim occultantur, partim prius cōspicui euanescunt, & non si-

Curatio. *Quàm facilè uteri moueantur.* B *Cùm post partū ad dexterā declinant.* *Medela.* C *Si in sinistrū petant.* *Medela.* *Cum obliquantur.*

miles fiũt,sed deteriores & pauciores quã antea. & genitura D
nõ fit hoc tempore. & dolor habet imũ ventrẽ,& lumbos,&
Medela. coxã,& ipsa attrahitur.Quũ sic habuerit,pharmacũ infra pur
gãs bibendũ dare oportet,& calida lauare,ac fouere.Vbi ve-
rò recens fota & lota fuerit,digito immisso os vterorum cor
rigat ac dirigat.& odoratorum suffitũ admittat.& ex potib.
dato iuxta experimentũ,quẽ libenter susceperit. Cibis autẽ
vtatur mollibus,& allia edat cruda ac cocta. & cum viro dor
miat. & in sanam coxã decumbat. Alteri verò fomentũ ad-
hibeat.Morbus autem hic ægre cedit. Si verò propinquissi
mi fuerint vteri frequẽter vomat.Vteros autẽ graueolentib.
suffiat,donec in locũ suũ firmati fuerint. Diæta verò ventrẽ
Cum uteri extra naturam progrediuntur. non emolliente vtatur. Si vteri extra naturã progressi fue- E
rint,febrilis calor habet pudendũ & imũ ventrẽ.& vrina fre
quenter ac paulatim destillat.& pudendũ vehementer mor-
detur. Patitur autẽ hæc si recens ex partu viro cõdormierit.
Quũ igitur sic habuerit,mirti baccas,& loti ramẽta,in aqua
coquito,& aquam per noctem sub dio exponito,atq; sic frigi
dissimam pudendo affundito, & leuiter trita hæc apponito.
Postea aquã lentiũ cum melle & aceto bibens vomat, donec
vteri fuerint retracti. Sed & lectũ à pedibus altiorem facere
oportet.& pudendũ graueolẽtib.suffire,nares autẽ odoratis.
Cibis verò vtat̃ mollissimis ac frigidis.& vinũ aquosum al-
bũ bibat.& ne lauetur,neq; cũ viro coëat. Si penitus ex pudẽ
do exciderint vteri,dependent velut scrotũ.& dolor corripit
imum ventrẽ,& lũbos,& inguina. & quũ tempus ꝓcesserit. F
Morbi huius caussæ. nõ volunt in suũ locũ redire.Morbus autẽ hic corripit,quum
recens ex partu laborarit,aut fatigata fuerit,vt vteros conta-
ctu læserit:aut cum viro coiuerit in puerperiorũ purgatione.
Curatio. Quũ sic habuerit, frigefactorie mitigãtia apponere oportet
ad pudendum.& quod extra propendet depurgatũ, malo pu
nico in vino nigro cocto abluere,& intro protrudere.Dein-
de mel & resinam pari vtriusq; portione colliquare,& in pu
dendũ infundere. Et decũbat supina pedes sursum extentos
habẽs.Postea spõgias apponat,& ad lumbos deliget.Quãdiu
verò sic habuerit,à cibis quidẽ abstineat, potu verò parcissi-
me vtatur,donec septẽ præterierint dies.& si quidẽ sic obedi
re voluerint & redire,satis sit:Sin minus, summas vteri oras
derasas & ablutas,picato cerato illinito.Deinde pedes ad sca

lam

A lam deligato, vt caput deorſum pēdeat, & manu intro detrudito. Poſtea lauato, & crura ipſius viciſsim colligato, atq; ſic per noctē ac diem ſinito. & modicū ptiſanæ ſuccū frigidū dato, aliud autē nihil. Poſtera verò die reclinato, & cucurbitam quá maximá ad coxá affigito, & multo tēpore trahere ſinito, & vbi ipſam detraxeris ne ſcarificato, ſed reclinatá ſinito, & nihil præter ſuccū ptiſanæ exhibeto, donec ſeptē præterierint dies. Si verò ſitis vexet, modicū aquæ bibat. Quū autē ſeptē tranſierint dies, cibis mollisſimis ac paucisſimis vtatur. Vbi verò ventrem exonerare voluerit, decumbēs id faciat, donec quatuordecim prætereant dies. Deinde tepidis fomētis colluatur, melius autē eſt calida velut ex ſole. & quá parcisſimè

B deambulet, & ne lauetur. Ventrem autem ne ſolueris. Cibis verò paucisſimis vtatur, neq; acribus, neq; ſalſis. & pudendū graueolentibus ſuffiatur. & poſtquá obambulare inceperit, ſubligar geſtet. Si verò extra pudendum os vterorum exciderit: vtpote ceruice vterorum prope pudendū ſita, & ampla exiſtente, fit autē hoc magis ſterilibus, contingitq; maximè ex fatigatione, quum mulier laborarit, & vteri calefacti fuerint ac exudarint: tunc euertitur os ipſorum per ceruicem vt quod in humidiore ac lubriciore & calidiore ſit loco, quá in priori tēpore. & vbi hoc contigerit, procedunt vteri foras ad frigus, & oſculum ipſorum euerſum prodit. Et ſi quidē breui curata fuerit, ſana fit. Verū ſterilis penitus relinquitur. Si verò nō breui, oſculū durū ſemper ipſi extra erit, & fluet illic aliàs atq; aliàs ſanioſus humor viſcoſus ac graueolēs. Et ſi mē-

Cum uteri procidunt.

C ſes prodierint, ſi adhuc eius ætatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis autē progreſſu huiuſmodi morbus incurabilis fit. & conſeneſcunt vteros foris habentes. Si verò vteri extra prominuerint, ablutos ipſos aqua tepida, oleoq; ac vino illitos rurſus indito ac deligato, & graueolentia ſubter ſuffito. Sub nares autem odorata. Si verò multo tempore vteri promineant, & ſtupidè perfrigerentur, multá calidam aquam affundito, quo refocillentur. Si verò iam inflentur, etiam aceto ad aquá ammixto foueto: Sitq; hæc aqua aut lauri aut myrti decoctum, & leniter protrudito, & cerato vnguento illinito, & ſi paruerint, ſatis eſt: Sin minus, cum aqua abluito. & aceto modico tepefacto perfundito. Deinde illinito. Vbi verò conſederit, ablutos velut dictū eſt indito, & alia prędicta facito.

Medela.

Oleum

Oleũ verò ne adhibeto, neq; aliud pingue, aut pinguitudinẽ habens. Si quid ex osculis vteri cõplicatũ fuerit, menses nõ fiunt, aut pauci & praui ac dolorifici. & quũ viro cõdormierit, dolet. & quicquid vir immiserit ex coitu exit, & contingi nõ vult, neq; attrahit geniturã. Et dolor habet imum ventrẽ ac lumbos. & os vterorũ ad contactum non cõparet. Quum igitur sic habuerit, vrina veteri foueto. deinde vomat à lẽtis decocto, melle & aceto ammixto. Postea aqua calida lauetur. Deinde oleo albo Aegyptio in phialã argenteã aut æneam infuso, & sale addito cõtecta phialæ insideat, & si quidẽ odor olei per os ipsi penetrarit, ipsam pariturã esse, & postera die sanã fore ꝓnũcia, ac cõfidere iube. & vbi dormire volet, oleũ Aegyptiũ in lana apponat. Postridie verò cõsideret an os vterorum magis sit directũ. & si esse dixerit, per triduũ odoratis foueto, & subdititia quę nõ mordeãt apponito, purgatoq; & cũ odoratis ac mollibus postea colluito, totidẽ diebus velut prius. quũ autẽ mẽses ꝓdierint, ieiuna, & illota, aromatis suffita, ad virũ accedat, Pleræq; verò ex hoc morbo steriles fiũt, si nõ curatus fuerit. Si vlcerati fuerint vteri, & extremè foras processerĩt, oleo illitis manibus indito. et myrrhæ puræ pilulas tres deuorãdas prębe. et laurũ viridem tritã bibat vino dilutam. et sic sana fiet. Si in actum cõtracta fuerint pudenda, subdititium apponito. Anisi videlicet semen et apij tritum pudendis subdito Si vteri nõ in loco manserint, sed modo huc, modo illuc trãsierint, vt dolores exhibeãt, et nũc incõspicui fiant, nunc exeãt velut sedes. et quũ quidem supina fuerit, in loco maneant, quum verò surrexerit, aut ex somno expergiscatur, aut se inclinauerit, aut alium quendã motũ fecerit, exeunt. sępe verò etiã dum quiescit. Hãc quã maximè quiescere, et nõ moueri oportet. et lectũ à pedibus sternere altiorem. et vomitibus vti. Oportet enim ipsos sursum reuellere, et acerbis perfundere. et graueolẽtia subter suffire. Sub nares autem odorata. et ex malis punicis quodcũq; maximè cõuenerit et nihil impedierit, in medio per vmbilicũ perforatum, in vino tepefactũ quã penitissimè subdito. deinde lata fascia deligato ac circũdato, vt ne elabatur, sed maneat, et quod opus est, faciat. et de peplo, cũ caseo, et polenta bibendum dato, quẽadmodum supra in allapsu scriptum est. et de potionibus experimento facto, quãcunq; maximè admiserit, bibend

Cum os uterorum torquetur.

Curatio.

Vterorum ulcera.

Cum ualde procidũt & nusquã sistuntur.

Medela.

A bibendã præbeto.Cibis autẽ mollisſimis vtatur,& cum viro ne dormiat,donec ad locũ ſuum redierint. Si vteri exciderint, hederã ſiccisſimam tritã,ac linteo alligatã apponito,& nihil pingue adhibeto.In potu autẽ exhibeto triticũ recens, & peplum album,& ſyluiã,& cyperum,& aniſum.Hæc trita vino diluta, cũ furfuribus ordei bis in die dato, pro vice heminam dimidiam. Si ad crura & pedes vteri conuertantur, cognoſces ſic. Magni pedũ digiti cõuelluntur ſub vngues,& dolor habet crura ac femora, & incũbit ac premit neruos circa femur. Quum ſic habuerit, multa calida frequẽter lauare oportet,& fomentũ adhibere ſi ferre poterit, & graueolẽtia ſubter ſuffire. Et femora roſaceo oleo inungat. Si verò loqui B nõ poterit,crura derepẽte frigida repereris,& genua,& manus,& ſi vterũ cõtigeris, nõ in ſuo mũdo eſt, & cor vibratur, & dentibus frendit, & ſudor eſt multus, & alia quæ à ſacro morbo correpti patiũtur,& quæ ab aure exſudãt. His frigidã aquam multã affundere oportet ſuper crura & manus,& alia facere velut priùs dictum eſt. Si cõmoti vteri aliquò allapſi fuerint, & dolorẽ exhibuerint, oleæ ſcabiem, & lauri ac cupreſsi ramẽta in aqua cocta,lana excepta ſubdito. Quũ mulier recẽs enixa, onus maius quàm pro natura leuarit,aut timuerit,aut ligna ſecuerit, aut cucurrerit, aut alia quædã huiuſmodi fecerit,vteri excidũt ob hæc maximè:aliquãdo verò ad ſternutationẽ. Non enim violatur,ſi per vim ſternutãs,nõ apprehẽderit nares. Proluere itaq; aqua tepida vteros oportet. C Deinde betæ ſucco feruefacto ſimiliter, poſteà vino nigro meraco. Si verò non obediat, mollitoria facere oportet. Verũ hæc facere oportet priuſquàm perfrigerẽtur, & leniter introindere. Deinde crura extẽdere,ac ſubalternatim ponere,& molle quiddã ipſis ſupponere,à potu verò coẽrceri oportet tales quàm maximè,& vẽtrẽ cuſtodire, vt ne exturbetur. Naribus aũt odorata adhibere. Huiuſmodi verò poſteà ſi nõ quieuerint,ſed moueãtur, veratro purgare oportet. Et ſi non ſatis fuerit,etiã vomitus facere,& nõ lauari,tacereq; ac quieſcere. Si inflati fuerint vteri,vẽter attollitur, & inflatur,ac ſonitũ edit,& pedes & cauę faciei partes intumeſcũt, & color iniucũdus fit. Et mẽſes occultãtur, & genitura hoc tẽpore nõ manet intus,& anhelat,ſpumatq; ac anxia eſt, & quũ expergiſcitur è ſomno, recta ceruice ſpiratio ipſam corripit, & quicquid

Procidẽtiæ medela.

Quum uteri crura & pedes petũt. Medela.

Quæ repente obmuteſcunt. Curatio.

Procidentia uuluæ. Medela.

Quum inflati uteri ſint.

quicquid ederit aut biberit,ipsam molestat,& suspirat,ac tri- D
statur magis quã priusquã edit, & suffocatur, & nerui cõtra-
huntur. Et vteri ac vesicæ dolẽt,& manus cõtactũ nõ admit-
Curatio. tunt. Neq; lotiũ emittũt,neq; geniturã suscipiũt. Quũ sic ha-
buerit pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato,& calida la-
uet,ac frequẽter insideat toto corpore. Quandoq; etiã vsq; ad
vmbilicũ fomẽtũ adhibeto,& interposito tẽpore ea apponi-
to à quibus purgetur,& nõ mordeatur. Suffumiget autẽ odo-
rata subter pudenda:sub nares verò graueolẽtia. Et potiones
dato quæ vteros purgãt,& ad locũ impellunt. Et mercurialẽ
edat,& posteà lac bibat,velut de latere scriptum est. Morbus
Vterorum duritia. autẽ hic nõ est diuturnus. Si velut in callũ indurati fuerint
vteri,& osculum exasperatur,& menses occultãtur. Quũ au- E
tem prodierint,asperi apparẽt velut arena. Si verò etiã digi-
to cõtigerit,os vteri asperum cõperiet,& semper velut callus
Medela. accrescit. Quum sic habuerit,cyclaminũ terere oportet,& sa-
lem ac ficum simul miscere,& cum melle glandulã efforma-
re ac subdere,& fomento adhibito, purgãtibus eluere. Edat
autẽ mercurialem & brassicã coctã, & succũ sorbeat. Itemq;
Duritia alia. porrum, & calida lauetur. Si verò velut in callum indurati
fuerint,& mẽses obtorquentur, & osculum ipsorũ clauditur,
& nõ concipit,& velut aliud quid est,& si cõtigeris,velut la-
pis illic esse videtur,& est os asperũ ac multis radicibus præ-
ditum,& nõ leue aspectu,& qui ipsum considerat, digitũ in-
tromittere nõ potest,& febris circũfrigerans corripit,& fre-
mitus,& dolor vteros habet,& imum ventrẽ, & laterũ mol- F
Morbi huius caussa. litudinẽ,ac lumbos. Patitur autẽ hæc, si ipsi corrupti menses
cõputruerint. Quãdoq; verò etiã ex partu,& frigore,aut ma-
Medela. la diæta,& aliter. Medicamentũ igitur bibendũ dare opor-
tet,& multa calida aqua lauare. Oleo item vtere,& fomentũ
adhibe. Quum autẽ recens lota aut fota fuerit, specillo im-
misso aperito,& os ipsorũ dilatato,idemq; cum digito simi-
liter efficito,& mollitoria velut dictũ est apponito,& potio-
Quum uteri obdurescunt. nes similiter bibendas dato, & eodẽ modo curato. Si verò
obduruerint vteri,osculum ipsorũ durum fit, & clauditur, &
menses nõ prodeunt,sed pauciores & deteriores,& dolor in-
cidit,& febris & rigor corripit circa imũ ventrẽ, & lumbos,
Curatio. & laterum mollitudinẽ. Quum sic habuerit,multa calida la-
uato, & tepefactoria adhibeto, si dolor habuerit, & vteros
multo

A multo tẽpore cum aqua decocti cucumeris syluestris foueto. deinde mollitoria apponito. Atq; hæc per triduum facito: & si ex cõtactu osculum vterorũ molle apparuerit, ex crudo lino tres peniculos suppuratorios indito, primũ tenuem, secundum paulò crassiorẽ. Crassissimus aũt sit magnitudine digiti parui, lõgitudine verò quinq; digitorũ ita vt hos adipe anserino illito subdas. Sed & vbi fomentũ adhibueris ex odoratis, glandẽ mollitoriã apponito: Aut nitrũ tali magnitudine illitum, vt ne sauciet. Nõ enim pungere oportet: & appositum sit ad duos dies. Decedit autẽ velut cortex & pellicula crassa. Intermissis verò tribus diebus, cyclaminũ, cum narcissino subdito. Si verò hæc nõ purgarint, cum multa cõsideratione apponito id quod cũ pubresti paratur, & appositũ maneat per diem: & vbi fortiter momorderit, glandẽ extrahat, & pudendũ colluat cũ aqua calida, & in oleo insideat: postridie verò lota, ceruinũ adipẽ liquatũ, & molli lana exceptum apponat. & si tibi adhuc purgatione opus habere videat, tribus interpositis dieb⁹, id quod cũ narcissino parat subdito. postridie autẽ netopũ. Deinde rursus trib⁹ diebus interpositis, vteros odoratis & pinguib. colluito. postridie verò pulegium per vnũ diem apponito: & sequẽti die cũ aromatis suffito ac foueto. Vtatur autẽ cibis acrib⁹, marinis, aut carnib. In mẽsibus verò castoriũ bibat: & ieiuna illita suffita, & cyceonẽ bibẽs ad virũ accedat. Si verò inter os vterorũ nõ suscipiat geniturã, sed durũ fuerit, ac cõclusum, plumbeã penicillũ apponat, velut dictũ est per triduũ, vbi calida lota est. & mollitorijs vtatur, & supina decũbat: & in aquã calidã insideat: & lanã vnguento imbutã apponat. Verũ noctu magis apponere oportet. Iuxta coxas verò vestes laneas aut lineas molles supponat, vt ne corpus in alterutrã partem dilabatur. Vtatur & subdititijs mollibus, ex myrrha pinguissima, pice, cera, & adipe anserino. Sit aũt myrrhæ dimidiũ, reliquorũ verò duplum, & in lana subdat: duo verò sint subdititia quorũ alterũ lota per diẽ subdet, alterũ per noctẽ, donec molle factũ fuerit: & vbi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamẽti aliquantulum, si ita visum fuerit, in lacte mulieris masculum lactãtis terito & cerui medullam, & alia quę dicta sunt, ac modicum mellis ammisceto. Sit autẽ lana qua hæc excipiuntur mollis & pura

Cùm semen non admittitur. *Medela.*

B C

& pura,& ad diem subdat.Si verò fortius facere voles, myrrhæ parũ qd ammisceto. Optimũ autẽ est oui cãdidum,& adeps caprinus.& mel,& oleũ rosaceũ:his ammiscere farinã, & tepefacere ad ignem oportet, & quod destillat lana colligere ac apponere.Aut adipẽ rubrum anseris aromatibus cõditum,& vnguentũ rosaceum,permixta & lana excepta apponito.Pręstat autem anseris adipem,& adipẽ ouillum, cerã albam,resinã,netopum,oleum rosac.hæc simul liquare ac miscere.Vbi verò lota est,hæc tepida intrò ad vterorum osculũ apponat.Aut cerui medullam,& anseris adipem liquato , & rosaceo aut irino oleo ammixto,in valde molli lana apponito. D

Duritia uterorum. Cùm mulieri vteri duri facti fuerint , & ad pudẽda exierint,dura fiunt inguina,& ardor in inguinibus est, & oĩa cãcerãtur. E *Medela.* Cùm igitur sic habuerit, cucumeris syluestris internam partem,et fauum terito,et aquæ hemina affusa in sedẽ infundito,et purgatur. *Cùm os uuluæ siccitate durescit.* Si os vterorum durum fiat, et ceruix, præ siccitate,et morbus leuiter hæserit,ex digiti cõtactu cognosces.et si ad coxã deuoluantur,nihil acre adhibeto.Si ẽm exulceretur aut inflammet,periculum est ne penitus sterilis fiat. *Medela.* Verũ apponito ea quæ nõ mordent , à quibus purgetur. Quũ verò duri fuerint vteri,et sic doluerint,subdititia apponito,velut est cerui medulla,aut anserinus vel suillus adeps. et vnguẽtum irinum cum melle:et oui luteum,ac cerã albã, velut cataplasma emollito, et ordeaceã aut triticeam farinã, cum aqua et ruta coquito. *Cùm uulua clauditur.* Si vteri cõclusi fuerint,oscula ipsorum dura fiunt,et geniturã nõ amplius suscipiunt,sed statim F vbi cum viro cõdormierit,dum crura mouet,exit.et dolores imum ventrẽ,et lumbos,et inguina occupant.et mẽses omnino nõ prodeunt.Siverò eant,pauci et praui ac decolores prodeunt. *Medela.* Cùm sic habuerit,multa calida lauato , post balneum verò castorium cum pæoniæ radice , in vino nigro odorato permixta bibenda dato.Cibis autẽ velut puerpera vtatur.et si manifesti fuerint mẽses,diem vnã intermittito, et totã fo ueto,et pharmacũ potãdum dato, si adsuetæ fuerint , sursum purgãs,aut si egere visa fuerit,deorsum.Lac itaq; asininũ,aut serum exhibeto,et leniter foueto,et mollitoria vtero apponito,et cyclaminũ,et narcissinum. Cucumerũ verò paruorũ syluestrium internã partem sumito,et ex diuulsis semen eximito,ac lacte mulieris masculũ lactantis affuso terito, myr-

A rha pura & melle optimo ammixtis, oleoq; Aegyptio albo. & ne liquidum facito medicamẽtum, ſed ſiccũ, atq; hoc in lanam mollem purã infarciat. & in oleo Aegyp. albo tingat, & lota apponat. Subligetur autẽ & ſub tecto maneat cùm purgatur. Poſtq̃ autẽ ſufficiẽter habere tibi viſa fuerit, quieſcat. Sin minus, rurſus aliud apponat. poſtea verò obuolutã lanam mollem, rotundã faciat, & netopum immittat, & diem vnam ſubdat. poſtridie verò oleum roſaceum itidẽ in lana. Deinde rurſus cerui adipem, etiã ipſum liquatum in lana. Lauet̃ aũt calida aqua ſemper ante ſubditítiorum appoſitionẽ. Et odoratis leniter foueatur multo tempore. Poſtea verò vna interpoſita die, colluito. ſi quidẽ pituitoſa fuerit, eo ꝙ cum grano *Pituitoſæ et biliosæ purgatio.*
B cnidio paratur. Si vero bilioſa, eo quod cum ſcãmonia. poſt hæc ambo, poſtridie etiã narciſsino cũ vino dulci colluito. Si verò narciſsinũ nõ fuerit, cum anthino aut irino quàm optimo. Sit autẽ olei tertia vini pars: deinde interpoſitis duobus diebus, id quod cum pulegio præparatur vnũ diem apponat. Si verò prodierint menſes, ieiuna per triduũ bibat caſtoriũ, cum vino odorato albo: vbi verò deſiuerint menſes, & ſtabiles fuerint, lauetur: & aqua frigida perluta, cyceonem bibat nõ ſalſum. Cibum autem ne cõtingat: & cum viro dormiat duobus aut tribus dieb. Quãto verò tempore purgatur, mercurialem in aqua coquens, vbi cocta fuerit exprimat, & alliũ ac cuminũ, & ſalem ſubterat, & oleum his ammiſceat, & modico ſucco affuſo feruefaciat. Atq; hoc edulium ante cibos edat.
C Allium item coctũ ac aſſatum quàm plurimum accipiat. Si verò mercurialis non fuerit tenera, tritã cum braſsica coquere oportet, & cõdire, & lenis erit: & ſi in ventre cõceperit ſana euadet, & omnia ipſi iuxta ornatum procedẽt. Si os vterorum cõcluſum fuerit, fit fortè velut groſſus. & ſi digito cõtigeris, deprehendes durum ac conuolutum, & digitum non admittit: & menſes occultantur, & geniturã nõ ſuſcipit hoc tempore: & dolor habet imum ventrẽ, & lumbos ac laterum mollitudinem. Quãdoq; verò etiam ſurſum aſcendit & ſuffocat. Cùm ſic habuerit, pharmacum deorſum purgãs bibendũ dare oportet, & multa calida lauare, & apponere ea quæ os molliunt: & ſpecillum immittere ac aperire, itemq; digitum & ſimiliter leuigare. Cùm autem molle fuerit, apponere ea quæ ſanguinem purgãt: & potiones exhibere, & experiri vt *Cùm os uuluæ clauditur.* *Medela.*

præbeas quodcunque aliud libenter susceperit. Brassicam au- D
Cùm uteri clauduntur. tem edat, & succum sorbeat. Si vteri cõclusi fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, & cuminum Aethiopicum, & nitrum, & salem thebaicum, & adipem rhenalem, & farinam, & myrrhã, & resinam omnia simul feruefacito, & trito mixta, & in glandẽ efformata apponito. *Cùm grumosi fiunt uteri.* Si grumosi facti fuerint vteri, os ipsorum velut eruo plenum fit, & si contigeris, videbis ita habere, & mẽses non fiunt, neq; genitura intus manet. *Medela.* Quandiu sic habuerit, cyclaminum cortice detracto, & allium, & salem, & ficũ, ac modicum mellis, terito, misceto, ac glandem formato, & ad os vterorum apponito. Itemq; alia subdititia, quæ acria sunt ac corrodunt, & à quibus sanguis purgatur, & de po- E tionibus dato eas quæ vteros purgant. *Cum uteri hiant.* Si vteri præter naturam hiarint, menses plures prodeunt & viscosi, et frequẽter, et genitura intus non manet, et osculum hians est: et fieri nõ potest vt geniturам attrahat. et febris ac rigor corripit infernum ventrem, et lumbos. *Morbi causa.* Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo. fit et quum menses suppressi derepentè erupe rint. *Medela.* Diætæ itaq; ratio prius relata est. Oportet autem subdititijs curare, in principio quidẽ purgatorijs simulq; mollibus. Deinde leniter adstringentibus. et partes infra vmbilicum per spongias fouere. cum myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ aut rosarum, aut œnantes, aut vitis foliorum decocto.

Quum per menstrua hiant. Si os vterorũ hiarit amplius quàm in mensibus solet, menses ita fiunt plures et deteriores omnes et liquidiores, et per longius tempus, et genitura nõ attingit, neq; manet, sed rursus exit. et si permanserit, osculum comperies disparatum, et impotentia præ mensibus obtinet: et leuis est ac debilis vterus, et vlterius procedit: et vires laxãtur: et febris debilis, ac rigor, et dolor habet imum ventrem, et laterum mollitudinem ac lumbos: patitur autẽ hæc maximè, si quid in ipsa corruptum computruerit ac compactum fuerit. Quædam verò etiam ex partu patiuntur, aliæ etiam aliter. *Medela.* Quum itaq; sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, et facilius iudicabitur. et si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto. et frigida lauato, ac intermissione facta colluito: et ex potionibus dato quamcunque maximè libenter admiserit: et suffito ea quæ resiccant: et polypos edat ac mercurialem. Si verò

non

A non conclusi fuerint vteri velut oportet, in aqua desideat in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut vitis aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta verò sit quæ relata est in rubro fluxu. Optimum verò ipsi auxilium est sitis, frequentes vomitus, & prohibitiones balneorum. *Cum uteri non satis clauduntur uel nimis patent.* Quum vteri magis quàm conuenit, fuerint aperti, & non conclusi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & suffimentis. Si verò menses effloruerint, plures fiunt & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os cōtingas digito, comperies ipsum leue. Et impotētia ipsam præ mensibus corripit. Et febris ac rigor obtinet, & dolor imum ventrem, & lumbos, & laterū mollitu-
B dinem corripit, maximè si quid in ipsa corruptum cōputruerit, itemque ex partu, & aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, vbicunque tandem dolor fuerit, velut in superioribus scriptum est. *Cum uteri inflammantur.* Si vteri inflammati fuerint, menses obtorquentur, & ceruix multis tenuibus venulis, ad telarum araneæ similitudinem variegatur. Et febris est acuta, & mentem percellens, & menses praui ac pauci ipsi comparent. Et quum ieiuna fuerit, vomitus quidam ipsi superuenit. Quum verò quid comederit, reuomit. Et dolor occupat imum ventrem & lumbos, & animo linquitur, & per totū corpus perfrigeratur. Venter autem nunc durus, nunc mollis est, & incenditur & attollitur, & putat se in ventre habere. Quādoq; verò ventris moles vacua apparet, & aluus aqua impletur, &
C vmbilicus prominet, & osculum gracile fit, & derepente apparent menses stridentes, & pauci ac praui & attenuatur circa clauiculas & collum, & pedes intumescunt, & præsertim pedum extremitates. *Medela.* Quum sic habuerit, pharmacum infrà purgans bibendū dato, & subdititijs vtatur, & fomētis vteri foueantur odoratis. Per diem verò plūbeis penicillis vtatur, & ante appositioné, aqua calida nō mordenti colluito, & post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Post hęc tres dies intermittito, deinde cū eo quod cū aceto paratur colluito, & ante cibū, mercurialē cū aliquātulo vino coquēs edat velut brassicā. & succū sorbeat, Si verò permanserit, pharmaca bibēda dato à quibus aqua de vteris purgatur. Cibis autē vtatur panibus,

& oleribus coctis, flaccidis. Marinis autẽ potiùs quàm carnibus. Aut extremis partibus coctis, flaccidis, & laboret quàm plurimũ, & ante & post cibũ & quàm minimũ lauetur frigida, & à dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autẽ purgationũ intermedijs, adiãtũ bibat ieiuna in vino diluto. At morbus hic lethalis est, & paucæ effugere possunt, si nõ in vẽtre cõceperint. In vterorũ inflãmatione menses obtorquentur, & quum ieiuna est, vomit. Vbi verò comedit, dolor habet imum ventrẽ & lumbos. Et totus vẽter modo durior, modo mollis fit, & nõ valde cõsidet. Aluus magna fit, & non purgatur, & sibi prægnans esse videtur, & patitur quæcunq; prægnantes perpeti solent. Et si ventrẽ contigeris, leuem cõperies tumorem velut in vtre, & quum partus tempus esse visum fuerit, vteri cõcidunt, & menses pauci ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, & purgatoria apponere. Purgata verò sana euadit. Si inflammatus fuerit vterus, vellicatur. Si verò quid corruptum fuerit, ac vitiatum recruduerit, febris corripit acuta & magna, & horror durus, partes circa pudenda, & horribiliter afficitur, & mordetur, & cõcitatur, & si quis digito contingat, rursus peius habet, & pungitur, & caput dolet ac sinciput, & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur ac tremunt, & sopor profundus aliquando occupat, & audire non potest. Neq; reliquus sensus operatur, fastidium cibi est multum, & stomachus & venter omnino nõ continent cibum, & vociferatur, & exilit, & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos, & cito moriuntur. Si verò dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spõgijs calidis ex aqua & oleo expressis foueto, & subdititia mollia apponito, medullã cerui, adipem anserinum, & cerã albam, & oui luteum. Aut ceratum picatum cum resina subdito. Vino verò aut lacte caprino purgato, aut volucris iusculo. Vinum autẽ ne bibat, & ptisanæ succum sorbeat.

Quum dolor uteros molestat. Medela.

Ad dolorem vterorum medicamentum infusile. Si dolor solùm fuerit vehemens & violentus, caligo in vteris inest, & flatus non exit, sed isthic manet malum. Oportet igitur sic curare. Atriplicis syluestris semen, & betas simul trita ac tepefacta, in vteros infundito. Aliud dolores vterorum sedans. Vini suauissimi pari aqua temperati tres semicongios

A gios Atticos ſumito, & fœniculi radices ac ſeminis eiuſdem trientem,& olei roſacei heminã dimidiam. Hęc in ollam nouam immittito, & vinum ſuperfundito, deinde foueto. Apponito autem & ſcillam, donec oſculum molle factum fuerit & ad lationem idoneum ac apertum. Et quum in purgatione puſtulæ circa oſculum vteri exortæ fuerint, ſic curato. Carnem bubulam, cum butyro aut adipe anſerino & aniſo tritis illine, & ipſam carnem in pudendum inde. Si ignis ſacer habuerit vteros, intumeſcunt pedes, & mammæ, & corpus. & dolor ipſam corripit. & recta ceruice ſpiratio fit. & dolet laterum mollitudinem, & partes ſub ventre, & pectora, & caput. & tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites tremunt. Quandoque verò & in poplitibus liuidæ B fiunt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maximè verò mammæ attolluntur iuxta gentilitatis cognationem. Attamen non valde dolet. & febris ac rigor corripit. & facies rubicunda fit. & ſitis fortis eſt. & hepar reſiccatur. Hęc ſi prægnanti acciderint, moritur, & non poterit effugere. *Eryſipelas uterorum.*

Si ignis ſacer in vteris fiat, tumores fiunt liuidiſsimi, à pedibus exorſi vſque ad crura tota, & ad lumbos. Quanto verò tempus amplius progreſſum fuerit, etiã pectus percipit, & intumeſcit. & tota perfrigeratur. & febris habet magna, & rigor ſuperuenit, & ſpiritus denſus, & animi deliquium, & debilitas, & dolor totius corporis. & triſtatur, & mente variatur. Et affectio aſcẽdit ex inferno vẽtre ad lumbos, & ad dor C ſum, & præcordia, & pectora, & collum, & caput, & ſtomachum, & mortua eſſe videtur. Quũ autem dolor ſolutus fuerit, torpor habet lumbos, & inguina, & crura. & in poplitibus liuores fiunt, & modico tempore melius habere ſibi videtur, deinde rurſus affligit. & corpus puſtulis cõpletur, & rubores cõſpicui ac manifeſti faciẽ occupant. et guttur ſiccum eſt, et lingua aſpera. Hic morbus ſi pręgnantẽ inuaſerit, occidit. Sin minus, medelã adhibere oportet, et lac aſininum bibendum dare ac purgare. Si verò ſic non ſoluatur, ventrem mollibus frigefactorijs perfrigerare, et ſubdititijs non moleſtis et leuibus paulatim purgare. Itemq; vomere. Ad hoc cõmodum eſt ſambuci folia ſumere cocta, cum origano, aut thymo, aut ruta. Si verò febris dimiſerit, etiã vinũ ac cibos dulces dato. Veruntamen paucæ curãtur. Aqua intercus ſi in vteris fiat. *Medela.* *Aqua intercus.*

menses prodeunt arenosi & aquosi, & non valde cruenti. Intumescit & vterus,& venæ,& propinquissimæ partes.& pręgnans fit,deinde suffocatur.& mammæ fluunt,& imus venter durus est.ac intumescit, & omnis circũcirca locus, & dolet si quis ipsum attingat. Et febris ac stridor dentium corripit,et dolor vehemens laterum mollitudinẽ ac lumbos,et semen in somnis effudit,et peius habet. Hanc calida lauare oportet ac tepefacere.pharmacum autem bibendum dare,et cum debilibus fouere,et cyclamini obolos tres in linteo deliget ac apponat. Et cupressi succum in aqua madefaciat,ac cantharidas eadem terat,et modico tempore apponat,et per multum tẽporis interuallum. Efficax est. Subdititium. Cuminum chemæ mensura,vua passa alba. Aliud. Vrticæ semẽ,ari radix. Horũ quodcunq; voles leuiter apponito,vbi verò expurgaueris colluat̃,ita vt detrahas et cum infuso pudenda colluas. et simul cũ viro dormiat. & si fœtum ad partus tempus gestarit,tota expurgatur, & sana fit. Alia aqua intercus vterorum. Subcluentum quiddã fluit saniosum,& purgatur,& mordet valde, & vlcerat pudẽda velut muria,& circunsitas partes. & quocunque destillarit,vlcerat, & color est morbi arcuati. De cætero verò purgatur copia velut in alijs fluxionibus.Morbus autem hic & debilior est,& aliquãdo lethalis fit.si vteri egressi fuerint.Hanc curato velut eam quæ à fluxu albo vexatur.& lac asininum bibendum dato,& extenuato , & prædictis pharmacis curato.Eclegma. Quod delingitur ad aquã intercutẽ. Si aqua ex vteris fluat, sulphur & anseris adipem delingat. Si ventus in vteris fuerit,flatus exit,& stridet,& tota intumescit, et febris habet et ardor,et ad hæc valde exilit præ dolore.et virum nõ admittit,et valde ægrè fert coitum,et erigi non potest,et velut onus graue ipsi in vteris iacet,et caput dolet,et anxia est,et loqui nõ potest.Si verò dolor accesserit,clamat, et dolet oĩa, et lumbos, et pubem,et sedem.et vrina supprimitur,et vẽter suffocatur. et mori cupit. et præcodia distenduntur, et stomachus mordetur,et os amarum est.et vomit acida et pura ac meraca. et frequenter ructat,et melius habet. Sin minus,intumescit. et si attigeris,renititur et dolet.Proinde vterũ cum aqua mulsa,et aceto mulso ac oleo colluere oportet. Et cuminum aut anisum tritum sumere , et lini folia terere ,et volucrinum adipem

Margin notes: *Medela.* (beside "semen in somnis"); *Ventus vterorum.* (beside "delingitur ad aquã"); *Medela quæ.* (beside "et mori cupit"). Margin letters: D, E, F.

A adipem cum ouis in aqua infundere. Subdititijs verò ac potionibus vtere, quæ ego describam. Desideat autẽ in oleo calido, et aromata in ipsum immittito, iunci adorati florẽ. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimum autem est mollibus infusis ventrem purgare, aut glandem apponere quem admodum puero venter soluitur, lanam illotam cum melle. Si verò antiquior fuerit, cepam in oleum aut mel tinctam apponito. Aut taurinum fel, aut nitrum cum melle. Aut mali punici acidi nucleum, cum melle et ordeacea farina. Si mola ipsa innascitur à crassa genitura intus retenta, thymbrã tritã in aceto et aqua, liquidam bibendã præbeto. Aut hyoscyami semẽ tritum. et cum muria ac silphij succo et aceto colluito. *Ventris facilis solutio.* *Mola quæ fiat, & discutiatur.*

B Aut si opus fuerit cum aqua. Optimum verò est aquam mulsam infundere, cum aqua lẽtium, aut erui, aut floris violæ. Si verò purgata fuerit à talibus quæ sunt velut igne ambusta, myrtum coquito ac perluito, et myrrhã ac netopum cũ lana apponito. Si ventus in vteris fuerit, ac momorderit, et qua transit dolorem facit, et præ ardore intumescit, et dolet, et virum auersatur, et coitum valde ægrè fert, et tenditur ac intumescit pecten, et erigi non potest, nec dirigi. Quum sic inueneris, scito quod ventus et genitura in vteris est, et propterea nunc ægrotet. Accipe itaque mel, ceram, lini folia trita, et adipem volucrinum, et hæc in vino odorato tepefacta per clysterem in vteros infunde. Apponat autẽ folia lini. Aut semen lini terito, et in lanam inuoluito, et ad os vteri apponito. Sin *Cum ventosa sit vulua.* *Medela.*

C minus, efficaciore vtere. Irinũ et crocum, et lini folia, et adipem volucrinum terito, et lacte muliebri diluta, rasura de tenuibus linteolis derasa excipito ac illigato, et ad vteri osculũ apponito. Et si pinguitudo carnosior enascatur, quod consumat indito, et mediocriter attenuato. Quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt et abortiunt. Si verò udituram non susci pit vterus, sed dimittit, et calorem in seipso non habet, instrumentum parare oportet, cui insidens vaporem intra vterum recipiat, ita vt vestes circumcirca ponãtur. Suffire autẽ oportet casiã, cinamomũ, myrrhã, singulis pari portione vino sirzo siue sapa subactis, et super prunas cõiectis. Modicè verò lauetur, et modice cibum sumat. Opitulaẽ et subdititium huiusmodi. Myrrhã mollem cum melle efformato. Sit autẽ oblonga velut glãs. et sæpe hæc facito virium respectu habito. *Cum semen reijcit.* *Suffimẽtũ.*

Prosunt & pelecini in frumento nascentes, cum myrrha triti. Mel quoq; coquito, & cum tædis agitatũ permisceto, & fabæ Aegyptiæ magnitudinem apponito. fel item taurinum, & rhoem rubrũ pari portione. Conyza herba est similis apio crispo, nascitur autẽ prope mare in locis arenosis, odor verò eius ægrè tolerari potest. Hanc cum melle & vino apponito. Aut bulbion, cõspicit autẽ in tritico, maximè Aegyptio, acre simile cumimo Aethiopico: hoc & alliũ & nitrum simul apponito. Verùm antea lauetur. Quum mulier caput dolet, & sinciput ac collũ, & vertigo præ oculis obuersatur, & timet, & tristis fuerit, & vrinæ nigræ, & similia etiã per vterũ prodeũt, & anxietas ac mœror ipsam tenuerit: atra bilis in vteris inest. Curet autẽ sic. Cucumeris syluestris anniculi internã partẽ, fel tauri, florem æris, cum bacchare terito, & subdititia formato. & pharmacũ bibendum dato, ac lauato. Quũ verò mulier vteros mordetur, & dolet, lancinaturq;, & bilẽ flauam mingit, & vterus hiarit, & oculi fuerint velut morbo regio affectorũ: scito ꝙ bilis in vteris est. Quapropter optimũ est expurgare totũ corpus, et ipsos vteros subdititijs, quæ bilem educunt. Quum verò perfrigeratur vterus, et onus insitum esse videtur, et color nõ est clarus, et cõpactus est vterus. Quum sic habuerit, purgare oportet cum eo quod pituitã ducit, et attenuare, ac frequenter vomere. Quum mulieri male oluerit ex ore, et gingiuæ nigræ fuerint ac prauæ, caput leporis, et mures tres seorsim exure, et ex duobus muribus ventrem exime, hepar autẽ et rhenes non. et in pila lapidea marmor, aut lapidem album tere ac cribra, deinde singulorũ pares portiones miscere, ac dentes cõfricare oportet et locos in ore. et postea lana succidissima fricet, et cũ aqua colluat. Tingat autem lanam succidã in melle, et cõfricet dentes ac gingiuas, et internas ac externas partes. Terat item anisum, et anethi semen, et myrrham pondere duorum obolorum, atq; hęc in vini albi meraci hemina dimidia diluat, et cum his os colluat, et multo tempore in ore contineat. Hoc autẽ frequẽter faciat, et ieiuna gargarisset, et post cibum. Optimũ verò est modico cibo vti, et optima quoq; ingerere oportet. Hoc pharmacum dentes purgat, et bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum. Quum mulieri mãma aspera facta fuerit, stœbes aut rubi fructum, cum aqua et oleo coquito,

Capitis dolor. *Medela.* *Dolor uuluæ.* *Vulua frigescens.* *Medela.* *Oris malus odor.* *Mammæ asperitas.*

D E F

A quito,et catap lasmate facto mammas integito,et betæ folia superponito. Deinde ex linteo velut pileũ cõsuito,et magni tudine vt mammã capiat,atq; sic mammã indito. Si verò sup puretur,secato, et ex lana succida linamentum siue penicillũ immittito,et eadẽ superponito. Postea verò ex lenticula cocta cum polenta permixta,cataplasma adhibeto. Si in pudendo mulieris,aut intestino recto ascarides nascantur,viticis semen aut folia,cum fellis bubuli obolo permiscentur,et oleo cedrino subiguntur,et lana succida mollissima excipiũtur. Induntur autem tertio quoq; die,per noctẽ ac diem. Postridie verò vbi amouit,calida lauetur.et allium coctũ ac crudum edat.et Ascarides exeunt ac moriuntur. Muria verò etiã *Ascaridũ eiectio.*

B colluere oportet Ad faciem ornandam. Hepar tauri terito cum oleo illinito autem cum vino macerato. Fel autem furfures exterit. Sed et ptisanæ succus similiter illustrat,et ouorum candidum,et farina lupinorum,et erui cum ficis in cata plasmate adhibita. Et brassicæ radix ac semen. Hæc etiã lentigines tollunt. Itemq; alcyoniũ. Et si puluis faciẽ læserit,ceratum liquidum ex rosaceo præparatũ sublinito, et aquã frigidam affundito. Et rugas leuigat hoc. In pila lapidea plumbaginem terito,et menstrua ex situ aqua affusa pastillos formato,qui vbi reficcati fuerint,oleo dilutos rugosæ faciei illinito. At si capilli defluant,ladanum cum rosaceo aut anthino vnguẽto terito,et cum vino illinat. Aut terram cimoliã cum vino,aut rosaceo,aut vmphacino,aut acacia. Si verò calua fa *Quæ faciẽ ornent.* *Quæ erugent.* *Quæ capillum fluentẽ sistent.*

C cta fuerit,cuminum impone,aut stercus columbinum,aut raphanum tritum. Aut cum cepa cõfricet,aut cum beta,aut vrtica. Cæterùm solares appellatas maculas tollit,erui decoctum,betę succus,ouorũ candidum,ptisana,cucumeris syluestris radix sicca,cumvini fæce trita,ac illita. Aut fici folia adhibita. Item sesamo trito fricari,aut amygdalis amaris.et vrticæ semen,et allij cortex superligatus,et lepidium. Impetigines omnes extrahit. Acetum,manna thuris, pumex sulphur cum aceto,nasturtiũ syluestre vstum et in cinerẽ redactum,vipere exuuiũ,rumicis syluestris radix. Teratur autem cum aceto vinoso. Si vero postulæ emergãt,etiã spuma argenti vtere. Potio ad fluxum rubrum commoda. Cornu cerui vstum,ad duplũ crudæ ordeaceæ farinæ ammisceto,atq; hæc In vinum pramniũ inspersa bibat,et sistitur. Alia. Adianti *Quænæuos & similiter tollant.* *Impetigines quæ curent.* *Pocula rubri profluuij.*

radicem tritam,& cicer torrefactum, & lentium farinam ex melle bibat,aut velut potum exhibeto.Aut farinæ tritici recentis acetabulum,gummi albi dimidiam, mãnæ thuris tertiam partẽ,& iunci odorati parũ. Aut de pinu,vel cupresso aqua dilue,& bibendũ præbe.Bibat autem in die.Aut cornu cerui comburito ac terito,& crudã ordeaceam farinã cum cedri baccis quinq;, & vinum austerũ nigrũ cum tædis ammisceto.Aut mali punici dulcis assati succũ,cum vino nigro bibat.Aut cupresſi baccas tres aut quatuor,& myrti baccas nigras,& simul,& ipsas per seipsas,ad robur corporis mulieris respectu habito.Cum vino verò potio fiat.Aut castorij obolum in vino nigro austero terat,ac bibat. Potio ad fluxũ,& omnes morbos qui ab vteris fiunt.Pæonię semen & radices, cuminũ Aethiopicũ,& melantiũ in vino albo exhibeto. Aut ferulę rasæ acetabulũ,& porri succũ,in vino albo diluto.Hoc etiam ex naribus manantẽ sanguinẽ sistit.Aut malum punicum in vino nigro coquito,ac decorticato,& interna in vino nigro terito,& cum polentę farina exhibeto.Aut linum,vel erysimũ tostũ,& oleę folia viridis.et radicẽ nigrã aspalathi, et peplum plenũ,hęc trita in eodẽ vino diluto bibenda dato. Aut coagulũ asininum et mali punici dulcis radicẽ,et gallam omnia æquis portionibus,et mali punici dulcis succũ,cum vino bibat.Aut rumicis semẽ,cũ gallæ parte externa circũrasa. Hæc simul terito,et postea cyceonẽ facito ac exhibeto. Si sanguis largus ex vteris fluat,viticis folia cum vino nigro dato.Acerba item omnia fluxum sistunt,vino nigro ammixto.

Potio ad omnia vuluarum mala.

Sanguinis narium sedatio.

Coagulum asininum.

Sanguinis sistentia.

Ad fluxum et dolorẽ. Cancryos radicẽ in vino nigro bibat.Si verò amplior fuerit,terebinthi fructus tritus prodest. Oportet autẽ vino et aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat, cancros fluuiatiles in vino suffocato,et de tali vino cum aqua bibẽdum dato.Si verò adhuc ferat fluxus promalon siue myricam torreto,et tritã in vino dato.Aut porri succum.Si verò multus deferẽ fluxus,muli stercus cõburito,terito et cum vino dato.Si autẽ diuturnus fiat fluxus,spõgia cõbusta auxiliatur.Terẽda est aũt spõgia,et cum vino odorato exhibẽda.Cataplasma ad fluxus.Allium et portulacã,et apiũ,et loti ac cedri ramẽta trita simul misceto.et cũ aqua mulsa diluito,et cataplasma facito.Aut rubi,et rhãni,et oleę folia trita simul misceto,et in aqua mulsa diluito,et cum polẽta in catasplasmate adhibeto

Quæ fluores sistant & dolores sedent.

Emplastra fomentaq́;.

A adhibeto. Aut sambuci & myrti folia in cataplasmate adhibeto. Aut loti raměta, & mori folia, ac rosę folia, cũ vua passa ad cataplasma redigito. Foměta ad fluxus. Loliaceam farinã torrefactã in posca meraciore coquito, & linteo illitã pro fomẽto adhibeto. Aut lẽtes torrefactas ac decorticatas in crassiorẽ instar alicæ farinã redigito, & in aqua coquito, ac similiter adhibeto. Aut eruum eodẽ modo. cõmoda est & saluia. Aut paleas ordei in saluię & hyperici decocto coquito, & imponito. Aut loti raměta & cupressi, in vuę passæ cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomento adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, & cũ his etiã ordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatũ aqua coquito. *Diuersa fomenta.*

B Aut furfures triticeos in vuę passæ cremore coquito. Aut violæ albę semẽ, vel radices coquito, & ad aquã decocti furfures triticeos inijcito, ac foueto. Aut cũ eo decocto furfures triticeos subigat, & panẽ faciat, eoq; calido lanę inuoluto foueat. Aut in serpilli decoctum furfures triticeos inijcito, & eodem modo foueto. Sed & fomentũ adhibendũ est cũ spongijs calidis, & cũ mollibus lanis, si dolore vexet. & cũ vasis testaceis aqua infusa, & cũ vesicis oleo calido plenis. Collutiones ad fluxus. Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cũ hac tepida colluito. Sãbuci & lẽtisci folia in aqua coquito, & cũ excolata leuiter tepida colluito. Aut œnãthen, & cyperum, & vuas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito. Aut cũ fœnograeci aqua, aut rubi decocto, aut oleę viridis, aut cupres- *Collutiones*

C si, aut serpilli, aut mali punicæ, aut radicis violæ albę, aut lentisci decocto leuiter tepido colluito. Aut medicamentum ex butyro, & resina, & adipe anserino infundito. Aut id quod ex medulla & adipe suillo præparatur. Suffitus ad fluxus. Ordeum tostũ prunis inspersum suffito. Aut cerui cornu cũ oliuis immaturis. Aut rhoẽ rubrũ, & polentã torrefactã, cũ oleo & vino duplo. Aut paleas ordei, & stercus bubulũ similiter. Aut loti raměta, aut rhoem, aut cupressum siccam, cum vino nigro austero suffito. Aut galbanum, aut mannam thuris, aut resinã vino subactam. Aut capræ cornu, & gallam. & sistetur fluxus. Alij suffitus. Effodere oportet scrobẽ, & vinaceorum vuæ duarum chœnicũ Atticarum mẽsuram torrefacere & de cinere in scrobem mittere, & vinum odoratũ irrorare. Mulier aũt circuminsidens, ac seipsam cõtegẽs ac cõuoluens, *Sicca suffimenta.*

suffitum

suffitum admittit. Aut sordes pilorum circa sedẽ capræ siccas D
tundito, et torreto, atque cum ordeo fracto, et oleo subactas suffito prunis inspersas. Aut ordei paleas ijsdẽ prunis inijcito. Aut cupressi ramenta vnguento subacta suffito. Aut cicutã, aut myrrhã, aut thus, vnguento affuso suffito. Aut bitumẽ et ordei paleas similiter. Aut cupressi radicem rosaceo oleo perfusam suffito. Aut ad calamũ, iuncum odoratũ, cyperũ, apij semen, anisum, oleo rosaceo affuso suffito. Similiter autẽ et resinã, prunis inijcito. Et cinamonũ, et myrrhã, cum rubi folijs, aut rosarũ folijs aut mẽta, addito modico croco et styrace. Hæc omnia simul terito ac suffito, oboli Attici põdere, in cinere sarmentorũ vitis, aut in stercore bubulo instar acetabuli formato. Sit autẽ ignis ex sarmentis vitis. Mulierẽ ve E
rò imponito prius, vt ne odorẽ percipiat. Nã si odorẽ senserit, melius est nõ suffire. Subdititia ad rubrum fluxum, Myrrha et bulbion cũ melle tritũ, optimũ præstant subdititium. Aut rosæ in aqua coctæ, quas sanè cum rosaceo vnguento tritas, ac lanę inuolutas apponito. Aut loti florẽ in aqua coquito, et deinde cum rosaceo vnguẽto terito, et in lana ad vteri os adhibeto. Aut cyperũ, et irim, et anisum, singula pari portione, cũ rosaceo vnguento trita, intro in vteri osculũ detrudito. Aut myrti nigræ folia in vino albo terito, et pini corticem ammisceto, et similiter facito. Aut cupressi fructum, et thus, pari portiõe simul ambo in vnguẽto terito, et apponito.

Fluorem quæ siccent

Si resiccare fluxum opus fuerit, calaminthã in vino nigro coquito, et linteo inuolutã apponito. Aut hyoscyami folia, et ci F
cutã simul coquito: Similiter porrũ, et maluã: et cerã ac anseris adipẽ ammisceto. Deinde tepida ad pudenda subdito. Aut vinũ meracũ, cum resina et malicorio cocto terito, ac similiter apponito. Aut cnicum cũ vino tritũ subdito. Aut loti ramenta similiter. Aut lentisci folia. Aut rhoẽ melle cocto ammixto apponito. Si verò nõ cesset, Susinũ, aut blitum herbã, quæ velut lingua est, in lana ad subdititium efformato. Ad

Fluoris aquosi medela.

fluxũ aquæ subdititium et infusile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, resinã siccã, et myricæ folia, et lini semen, in vino terito, et volucrinũ adipẽ ammisceto, et per clysterẽ in pudẽda infundito. Aut farinæ purissimæ chemã, siue conchæ testam cauiorẽ, aut amylũ in lana ad vteri stomachũ apponat.

Alud similiter infusile. Quum aqua ex pudendo fluxerit,

myricę

A myricæ folia,& thus,& resinã, cum anserino adipe terito, & per clysterẽ in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquoso doleat, viticis semen cum melle terito, & in cataplasmate pectini probè adhibeto. Si fluxus sanguinolẽtus, aut albus, aut qualiscũq; fuerit, Sulphur & mãdragorã in vino meraco terito, & lana excepta apponito. Et supina dormiat, & immota maneat. Aut malicoriũ siccũ in vino pramnio terito, ac bibendum dato. Ad fluxũ albũ potus. Hederæ albæ semen, & pini corticẽ, in vino austero exhibeto. Aut cornu cerui vsti partem vnã, crudæ ordeaceæ farinæ partes duas, & cedri baccas quinque, aqua terat ac bibat. Quũ ab vteris strãgulatur, castoriũ & conyza in vino, & seorsim, & simul vtrãq; bibat.

Pecten si doleat.

Si albus fluor defluat.

B Aut bituminis obolos tres. Aut phocæ adipis quantũ duobus digitis apprehẽdi potest. Aut radicis pæoniæ dimidiã potionem, in vino odorato bibendã dato. Quũ verò vteri suffocarint, & simul tussierit, sandaraches obolũ, & sulphuris viui tantundẽ, & amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, misceto & in vino odorato exhibeto. Si verò adhęserint vteri, ordeũ terito, & vnà cũ paleis, & cornu cerui, oleo subigito, & suffito. Quum autẽ sursum ascẽderint, & cor ac stomachus prematur, & substiterint, myrrhã aut resinã, aut netopũ, aut castoriũ, aut silphij succũ bibendũ dato. Quum vterus strangularit, spiritus autem aceruatim sursum cõmotus fuerit, & grauitas incubuerit, & mens perculsa fuerit, et loqui nõ potuerit, et perfrigeratio adest, ac spiritus offendens, et oculi

Vuluæ strãgulatio.

Vuluæ strãgulationis uexatio.

Medela.

C obscurantur: caput quàm citissimè radito, et per fasciã supra vmbilicũ, si opus fuerit, deligatã detrudito. Dato autẽ castorium, et conyzã, et rutę aquã cuminũ Aethiopicũ, raphani semen, sulphur, myrrhã. Ad nares graueolẽtia, ad vteros bene olentia adhibeto. Si verò sustinuerit, etiã grani cnidij internam partẽ, albã illã, melle subactã ac mixtã, naribus illinito. Aut schinũ scillæ speciẽ quæ mordeat. Quũ autem dolor habuerit ac suffocatur, maluæ radicẽ, aut acetũ mulsum, aut fœniculi corticẽ, aut crethmũ in aqua bibendũ dato. Optimum verò est eructare, et sedentẽ collocare, et sternutationẽ facere, aut veratrũ naribus admouere. Si verò sub septo trãsuerso ac præcordijs vteri sedere videãtur, derepente voce destituitur, et præcordia dura fiunt, et strangulatur, et dentes conferit, et vocata nõ audit. Oportet igitur sub nares suffiri lanã accensam,

Quum uteri superiora petunt.

Medela.

accensam, bitumen in ignem coniectum, & castoriũ, & sulphur,& picẽ. Inguina verò & femora vngento odoratissimo intus inungere. Aut stellas marinas nigras, & brassicã vino odorato misceat, ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres, coriãdri parũ, resinã, pæoniæ radicẽ, cuminũ Aethiopicũ, hæc in vino albo & aqua trita, aut cum aqua mulsa diluta, leuiter tepida bibat. Auxiliatur & peucedanũ, aristolochia, cepæ lachryma, panaces in vino aut aqua leuiter tepida datũ. Vteros ad locum suũ reducit, crotonis radix pota, aut cuminũ Aethiopicum, aut apiũ, aut fœniculi & anisi semen, aut piper, aut myrrha,& papaueris succus potus. Si cor strangulatur, ab vtero reprimitur,& spiritus habet,& anhelatio: Viticis, & pæoniæ semen in vino bibere oportet. Aut abrotonum,& panaces,& ammoniacum. Aut rutã, aut somnificũ papaueris succũ. Rursus igitur si similiter habet, melãthiũ terito,& melle subigito,& velut glandulã efformato, ac pennæ circũdato, & apponito. Aut philistion similiter subdito. Aut telephiũ, aut anemones folia trita, in linteum indito, & modica myrrha ammixta apponito. Si in lumbos vteri incubuerint, suffocatio verò caput nõ cõtigerit, polypos coctos edat, & vinũ nigrum odoratũ meracum quàm plurimũ bibat. Quũ verò velut ad viscera cõuersi strãgularint, vinũ cedrinũ,& vinũ Aethiopicũ bibat,& calida lauetur,& odoratis fomentis vtatur. Si vento inflati fuerint vteri, aromata omnia in vnguentũ immittuntur,& laurus,& myrtus,& saluia, & cedri ac cupressi ramenta. Hæc cõtundito,& trita cribrato,& in vinum odoratum inspergito,& oleum rosaceũ superfundito. Quum verò transmoti vteri presserint, ordeũ vnà cum paleis, & myricã, & cerui cornu, vino subigito, ac suffito. Quũ assistẽtes strangularint, funiculum lucernariũ accendito,& præ naribus extinguito, quo fuligo & nidor ipsas ingrediãtur,& picẽ,& castorium,& peucedanũ,& myrrhã, vnguento irino diluito, & subacta apponat. Bibat autẽ resinam oleo dilutam. Si valde strangularint, Aut testudinis iuxta mare natæ obolos tres, in vini albi hemina, vel cyathis tribus tritos, bibẽdos dato. Aut cedro in lucernã infuso, lucernã accẽdito,& vbi extincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœnũ fœtidissimũ similiter. Aut lanã incensam sub nares mulieris suffito. Aut bituminis parũ tritũ in vino albo bibat. Aut erysimi cõchæ testã, & castoriũ in vino

Cùm cor uulua uexatur. *Cùm lumbi uexantur.* *Si intestina molestant.* *Cum inflantur uteri.* *Cum transmouentur.* *Cum strangulant.* *Medela uaria.*

A in vino albo bibenda dato, et lauato. Si verò etiã tussiat, sandarachæ obolũ, sulphuris vini obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, & castorij obolũ, cũ vino odorato misceto, & bibẽda dato. Si verò strãgularint vteri, & strãgulatio cor cõtigerit, & os cõclusum fuerit, acetũ calidũ sorbendũ dato, & os paxillo aut radio aperito, & vinũ inodorũ similiter exhibeto, & cũ aceto mulso. Si verò valde strãgularint, & voce destituta fuerit, cepã in vino tepido tritã, in nares instillato & excitato. Si verò vsq; ad hepar ascẽderint, & suffocatur, voce destituitur. & nihil videt, & dentes cõserit, & dura fit, & nihil sentit, & frequẽter respirat, & non audit. Hãc sub præcordijs manibus cõprehensam frequenter B inungito. Et dẽtibus cũ paxillo diductis, vinũ meracũ tepidũ infundito, si nihil prohibuerit. Et plerunq; statim melius habet. Si ad inguina incũbant ac innitantur, caprini stercoris pilulas, & leporis pilos phocæ adipe subigito ac suffito. Aut hederæ fructum, aut folia, aut corticẽ siccato, & quercus folia ac resinã ammisceto, oleoq; subigito ac suffito. Aut coaguli phocæ pellẽ cõterito, & spongiã ac muscũ, cum phocæ adipe ammisceto ac suffito. Aut stercoris caprini pilulas, & phocæ pulmonẽ, ac cedri ramenta suffito. Sed & bubulũ stercus suffito. Aut cornuũ bouis ramenta, & bitumẽ. Aut spinæ Aegyptiæ fructũ, & cedri ramenta, & myrti folia sicca. Hæc molli vnguento subacta suffito. Multa vero aromata in vnguentũ inijcito. Aut vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinã pi- C neã, simul mixta & passo cocto subacta suffito. Fomenta à quibus discedũt. Stercus bubulum contusum, aceti dimidia mẽsura, & decocti erui ex qua marina aut dulci similiter dimidia adiecta, pro fomẽto adhibeto. foueto autem leuiter & lenticulę decoctũ bibendũ dato, ac reuomendũ. Et farinã sorbendã, & insuper vinũ. Postridie verò granũ cnidiũ dato. Sed & quod vrinã ciet. Ciceris partes duas tritas, vuæ passæ optimæ tertiã partẽ, affuso aquæ cõgio coquito, deinde excolatã aquã per noctẽ sub dio exponito, & postridie bibendã dato. & de cætero saluiã & lini semẽ, & polentã, bis per diẽ in vini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias; tres foliorũ sambuci manus plenæ mensurã, hæc coquito, & cum calidis foueto. aut testis calidis immissis fomentũ facito, muliere in sella collocata, & vestimentis cooperta. Aut sambuci folia

Strangulatio uuluæ.

Medela.

Diuersa fomenta.

folia cũ myrto coquito,& in excolata aqua paleas ordei coquito,& fomẽtum facito,si calorẽ sufferre poterit. Aut acetũ, oleum,mel,aquã. Hæc permixta ac valde feruefacta, in vesicã infundito. Aut pini corticẽ,& rhois folia in aquã inijcito, & fortiter coquito,& in excolatã aquã etiã ordei paleas immittito ac coquito,& affuso oleo foueto. Aut loti & cupresi ramẽta,aqua & oleo affuso,probè coquito, ac foueto. Aut cũ aromatis vnguentũ infundito,& gallam inijcito, & rhamni corticem,& polentã triticeã cum aqua. Si verò vteri extra prominuerint,& depẽdent velut scrotũ: myrti baccas,loti ramenta,rubi & oleæ folia,simul coquito,& leuiter tepidè foueto. Aut cũ vino vnà cum illis & cũ graueolentib. similiter. Externas autẽ partes cum oui candido oblinito. Cùm verò perfrigerãtur,& liuidæ factę fuerint,cum aqua calida. Mollitoria vteri. Adipẽ ouil. ouorum vitellum, mel,oleum rosaceum sumito,& cũ his farinã subigito,& ad lẽtum ignẽ tepefacito,& quod destillat lana exceptũ emollito ac apponito. Aut adipẽ ouil. aromatis cõditum & nitrum rubrum, anseris adipem,& oleum rosac. colliquata & lana excepta apponat. Aut Anseris adipẽ,ouillum adipẽ,cerã albam,netopum,rosaceum oleum. Hæc q̃ optimè permisceto, & tenuibus linteis excipito,& statim vbi lota est, apponat tepida osculo vterorum. Aut cerui medullã,& anseris adipem, in rosaceo oleo liquefaciat,& molli lana excepta subdat. Mollia subdititia, quæ aquam ducunt,& mucos,& pelliculas,& non exulcerãt. Myrrhã q̃ optimã,& salis granum,& picem aromatis imbutam,terito & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta. Indicum quod Persæ piper vocãt,& in hoc inest rotundum,quod appellãt myrtidanum,cum lacte muliebri simul terito,& melle diluito. Deinde lana molli ac pura excepta, & pẽnæ obuoluta subdito,& per diẽ finito. Si verò fortius facere voles modicũ myrrhæ ammisceto,tertiã videlicet partem siue trientẽ:& lanã mollẽ purã semisuccidã. Ex vteris educũt,& osculũ molliũt,narcissus,cuminum, myrrha, thus, absinthiũ,cyperis. Hæc ipsa per seipsa,& cũ oleo rosaceo,aut albo,aut Aegyptio. Apponãtur autem vbi lota est. Aliud qđ saniem cruentã educere potest. Cum tædis misceto myrrhã, salem,fel taurinum, cuminum, mel,& in lana subdito. Aut cumini folia similiter in vino trita. Aut silphij succũ ad ficũ

Quũ uteri procidunt.

Lenimenta uaria.

D E F

ammi

A ammiſceto,& glandulã inde factam ſubdito. Idẽ facit & mori radix cũ melle.& poſtea roſaceo illinito. Efficax eſt & allij caput integrũ,& nitrum rubrũ,& ficus pinguis,pari portione. miſceto autẽ & gallã paruã,& glandẽ facito,eamq́; liquore aliquo tinctam ſubdito. Et poſtea lota cerui adipẽ in lana ſubditũ habeat. Aliud quod cruenta omnia magis prioribus ducere poteſt,& mollire. Piper,elateriũ,& lac muliebre miſceto,& cũ his terito etiã mel,& oleum albũ,& cerui adipẽ,& linteo excepta ſubdat. Vehementer verò ducit omnigena hoc. fici pingue,elaterij potiones duas, nitrum rubrum quantum elaterij,mellis parum,cũ linteo aut cũ lana glandẽ facito. Aliud. Netopum,fel tauri,nitrum,cyclaminũ,gal-
B lam,cum melle terat. Poſtea verò lota adipem cerui ſubditũ habeat. Aut pulegium & fel tauri tritum pẽnæ obducat,& in oleum Aegyptium tinctũ ſubdat. Aut cyclaminum magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritum pennæ obducito,& in oleo albo tingito. Aliud quod omnia ducit. Cucumeris ſylueſtris oblõgi internã partem, exempto ſemine,cũ lacte terito,& myrrham purã vna cũ ipſis,adiectoq́; modico melle,& oleo Aegyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris ſylueſtris internã partẽ ſiccato,& melle affuſo terito,ac glandẽ formato. Poſtquã autẽ lota fuerit, adipẽ ſubdat. Aut elaterij potiones tres cũ aqua. Mollitoria. Oui candidum,farinã,mel,ceram albã. hæc ſimul tepefacito, & quod deſtillat lana exceptum apponito. Aut adipẽ
C anſeris,cerã albam,reſinã,vnguentum roſaceum,cerui medullã liquefacito. Aut ouillũ vel caprinũ adipẽ,oui candidũ,vnguẽtum roſaceũ. Ex his aut glandẽ facito,aut lana excipito.

Fomenta per quæ vteri purgantur,ſi duri fuerint. Vinũ ſuauiſsimũ pari aqua tẽperare oportet, triũ ſemicongiorum Atticorũ menſura & fœniculi radices ac ſeminis eiuſdẽ quadrãtẽ,& olei roſacei heminam dimidiã,in ollam mittere,cuius operculũ foramẽ habet,& vinum ſuperfundere, & arundine indita fomentũ facere,& poſtea ſcillã apponere. Si dolores repẽtini irruerint,& animi deliquia affuerint. Roſarum folia,cinamomũ,myrrhã purã,netopũ,papaueris ſuccũ, hęc in paſtillos drachmales efformato,& ſuper fruſto amphoræ candẽti ponito,& pro ſuffimento vtitor. Aut ſtyracis modicũ in oleum mittito,ac vtitor velut priore. Omnia quæ in

vnguenta inijciuntur tundito ac cribrato,& ſuper ſtercus bu D bulum mittito,itemq; ſtyracē,& netopum, roſaceum oleū q̄ optimum,& Aegyptium albū affundito,& poſt purgationes ſuffito. Aut lauri & myrti folia tundito,& cyperi fructū,cum vnguento albo Aegyptio ſubigito,addito etiā netopo, & ſuper ſtercore bubulo ſuffito. Auxiliatur & manna thuris,& cupreſsi ramenta,& ciperi radix tuſa. Sed & iuncū odoratum aromaticum, & cardamomum, et iridē tundito ac cribrato, atq; hæc omnia miſceto, et roſaceū oleum ac netopum ipſis affundito,et vtitor in craſsiore tritici farina. Aut reſinam in recens formato fictili ſuffito,caſtorio, aut aliquo ex aromatis adiecto. Caput verò oleo roſaceo tingito,in aures autem myrteum,aut melinū oleum infundito. Et cicer albū,et vuas E paſſas coquito,ac decoctū bibendum dato. et in aqua calida deſideat. Et oliuas albas priuſquā oleum remittūt lancinato ac ſiccato, et in vino odorato terito, et acetabulum Atticum præbeto. Aut cátharidum ventres,aut adiátum,et nitrum rubrum Aegyptium,et ferulæ radicem,et apij ſemen tritū,hęc exhibeto. Si verò vrinæ ſtillicidium corripiat, in aqua deſideat,et vinum dulce bibat. Si maximè ſtrangulat̄ in vterorū dolore,vinum ſuauiſsimū pari aqua tēperatū,trium ſemicongiorum Atticorū mēſura,et fœniculi radices, et ſeminis eiuſdem trientem,et olei roſacei heminā dimidiā. Hæc in nouā ollā mittito,et vino ſuperfuſo foueto: Et ſcillā apponat,donec oſculū molle et amplū eſſe dixerit. et ſi exulceratum fuerit,ac puſtulæ vbiq; in ipſis fuerint,pręſtat adipe anſerino cū F thure curare. Ad vterorum dolorem. Paucedanum,ariſtolochiā,panaces,hæc ſimul in vino dulci miſceto,et tepefacta bibenda dato. Et peplū albū ſorbeat,et vrticæ ſemen. Aliud fomentum ſiue ſuffimentum. Si dolor habuerit,malicorium punici dulcis,loti ramēta,oleæ folia ſicca tuſa. Hæc cum oleo ſubigere oportet,et ſuper ignitū ſtercus bubulū mittere. Aut galbanum,myrrhā,thus, oleum album Aegyptium,ſuper vitis ſarmēta. Aliud fomētum fortius ex bitumine. Bitumē, radicem xanthij,pilos leporis,rutā,coriādrum ſiccum,hec omnia terito,et formatas inde placētulas ſiue paſtillos ſuffito. Aut ad picem,et ſandarachā tuſā tritā,cupreſsi ramenta ammiſceto,et vnguento affuſo placentulas formato, et in ignē miſſas ſuffito. Aut cornu capræ in ramenta cōſectum oleo ſubigito,

Strāguriæ medela.

Vterorū dolor quî ſedetur.

A bigito,& in ignem missum suffito. Aut effossa scrobe,vinacea vuæ torreto,& cinerem in scrobem mittito,& vino odorato insperso;mulieri circũinsidenti fomẽtum facito.Sint autem vinaceorum chœnices duæ,atq; hæc ipsa quàm maximè sicca. Si verò vterus doleat vsq; ad vesicam,porri semen cũ aqua tritum bibat.Aut cyclamini radicem,in vino albo ieiunæ bibẽdam dato,& calida lauetur,& subcalidam ieiuna bibat,& tepefactoria apponat. Aut alij caput integrum,& nitrum tostum,&cuminum,trita ac melle subacta apponito.& calida lauetur.& subcalidã bibat. Ad omnem vterorũ morbum curandum. Lini scissi vnà cum stipula pugillũ tenuiter tusum,in vino albo quàm suauissimo per noctem madefacito,deinde excolatum in ollula tepefacito.& in eo lanam mollissimã tinctã apponito, & vicissim priore detracta alia subdito. Opitulatur autem & crocus, & myrrha, & ponticæ nuces,alba & pura lana excepta, & cũ adipe anserino ac vnguento irino apposita. Si dolor vexarit ex subdititijs purgatam,myrrhæ acetabulum, thuris tantundẽ, melanthium, cyperum,seseli,anisum,apij semen,netopum,mel,resinam,adipem anserinum,oui candidum,vnguẽtum Aegyptium,singula paribus portionibus in vino albo dulci, duarum heminarum mensura terito,& tepidis infusis colluito. Si dolor vehemens habuerit,cantharides,cyperus,calamus,iuncus odoratus,& iris prosunt.Hæc in vino nigro coquito,ac vtitor.

Morbi cuiusque uterorum sedatio

B

Doloris sedatio.

Alia collutio. Si dolor & vrinæ stillicidiũ vexarit,porri

C succũ,sambuci fructũ,seseli,anisum,thus,myrrhã,vinũ,in succum redigito,misceto,ac infundito. Aut myrrhæ acetabulũ, thuris tantundẽ,melanthij &cyperi tantundẽ,seseli,anisum, apij semen,netopũ,mel,resinã, anseris adipem, oui candidũ, vnguentũ Aegyptiũ,singula paribus portionibus in vino albo dulci diluito,ac infundito. Aut mercurialis aquã decoctã cum myrrha,thure,netopo. Aut saluiã,& hypericum,in aqua coquito ac infundito. Aut apij semen, anisum,melanthium, seseli,myrrham,casiæ fructum,in vino coquito ac colluito.

Collutiones uariæ.

Alia collutio. Si dolor fuerit vehemens post purgationem. Sambuci fructum,& lauri baccas,in vino nigro coquito ac colluito. Aut sambucũ in aqua coquito,et aquam excolato,et vino dulci affuso colluito. Si post collutionem infusam dolor oboriatur,aromata quæ in vnguẽta inijciuntur coqui-

to,& de aqua duas heminas excolato,misceto autẽ adipẽ anseris,& oleum rosaceũ,& tepida infundito. Amplius autẽ infusum nulli, vt semel dicã, cõpetit quã duarũ heminarũ. Aut mercurialẽ in aqua coquito,& ad succũ, myrrhã ammisceto, aut thus,& netopũ pari mensura,& tepidũ infundito. Si verò vteros doleat cyclamini radicẽ in vino albo ieiunæ bibẽdam dato. Et calida lauetur,& subcalidẽ bibat. Si ex feruido & superficiario vlcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis colluat,& melilotũ apponat. Et mali punici dulcis putamina in vino coquito,& myrrhã ac resinã simul mixta vino diluito,& intinctũ in his linteum subdito. Et si vrinę stillicidiũ corripiat, fomentũ adhibeto,& pectinẽ illinito. Desideat autẽ in decocto rosarũ, aut rubi, aut myrti, aut oleæ, aut pampinorũ vitis, aut iuniperorũ baccarum, aut saluiæ. Si vẽtus in vtero obortus fuerit,& dolor vehemens, & flatus nõ exit, cuminũ apponat. Et saluiam ac cyperũ tusa madefacito per noctẽ,& mane excolato, & lucidũ ac clarum cremorẽ in vas infundito,& crassiorẽ tritici farinã cum vino albo ammisceto,& silphij succũ magnitudine fabæ, cum farina coquito,& crudius sorbenda dato. Si columella in pudendis nascatur, dolor obtinet. Et doloris quidẽ medela est apij semen. Columellam verò resecare oportet. Si vlcera in pudendis oboriantur, & pruritus corripiat, oleæ folia,& hederæ,& rubi,& mali punici dulcis trita,& vino veteri diluta, cum recenti carne apponito, ita vt folia carni oblinas. Et habeat subditam per totam noctem. Mane verò eximens & myrtum in vino coquens, cum vino pudenda colluat.

Doloris & ulcerum uterorum medela. *Stranguria* *Ventus Vteri.* *Columella uulua.*

D E F

Notha ad finem primi libri De morbis muliebribus adiecta.

Tussis pueri quã discutiatur. *Venter qui moueatur.*

Ad tussim pueri. Thapsiã in polẽta edendã dato. Aliud Ex ouo assato vitellũ acceptũ terito,& sesamũ albũ tostũ, & salem, cũ melle delingẽda dato. Ad aluũ pueri soluendã. Lanam illotã melle tinctã indito. Si verò antiquior fuerit puer, ceparũ internas partes tritas cum melle indito. Si lac nõ fuerit. Recẽtis tritici farinã elotam, melle ac oleo ammixto, tepidã sorbendam dato. Ad anhelitum pueri facit. Thus in vino dulci,& illuuies. Purgatoriũ. Glãdulas facito ex mellis hemina, anisi acetabulo, bituminis drachmis duabus, felle bouis, myrrhæ drachmis tribus, elaterij potiõe

Hæc

A Hęc in vase æneo coquito,& anseris adipẽ ammisceto,& vbi vti voles,glãdulis anserino aut ouillo adipe illinito,lana autem vtere molli. Vomitũ soluit. Ocymi succus in vino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exsuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus & acidis succũ exprimito, & deinde mel ammisceto. Corrosiuũ sic paratur. Veratrũ nigrũ,sandaracham,squamã æris,singula paribus portionibus seorsim terito.Quum autẽ trita fuerint,ad vnã partẽ,duplã calcẽ ammisceto, & cedrine subacta illinito. Aliud corrosiuũ pharmacum sic paratur. Florẽ æris purè cõbustum donec ruber fiat,terito ac vtitor. Pharmacũ nigrũ. Squamã æris,& florem æris,seorsim ambo terito. Vbi verò cõtriueris,ita misce- *Vomitionis remedium.*

B to.Duas aut tres pharmaci species facito.Vnam fortissimam quæ habet ad squamã,tertiã floris partẽ. Alterã,quæ quartã. Tertiã, quæ quintã. Hoc pharmacũ ad omnia cõueniens est.

Illitio ad anginam. Roris marini semen, staphis syluestris:absinthiũ,elateriũ,mel. In doloribus podagricis. Abscessus nitro trito aqua diluto, cataplasmatis modo integito,& tribus diebus non lauato.Vbi verò laueris,rursus nitrũ rubrũ crudũ cum modico melle terito,& hoc semper vtitor. *Anginæ & Podagræ medela.*

Inflammata illine portulaca cum farinæ massa,& lactucæ rubræ drachma, ex aqua dissoluta. Medicamenta oculatoria. Aes vstum,ærugo,fel capræ,myrrha, hæc dissoluuntur, & omnia simul trita vino albo diluuntur, posteà in arundinem coniecta, sicca in vsum veniant. Puluillus. Misy præ- *Inflammata.*

C paratũ in pila terito, & spumæ argẽti chrysitidis appellatæ cinerẽ lotũ ammisceto, Sint autẽ cineris partes tres, misyos vna.At misy in maza cõburito vitans ne diffluat.Nam dum torretur liquescit, vbi verò probè tostum fuerit, puniceũ fit.

Alius puluillus. Cerusa eodẽ modo cum misy tosto miscetur, velut chrysitidis cinis. Alius puluillus fortior priore. Spodiũ cyprium ex fuligine lota, & cerusa,& misy torrefactum. Sunt autem duæ partes cerusæ de spodio,vna verò misyos.In hæc anemonæ folia contusa exprimito, & in æris rubri vase ad solem exponito, & vt nihil illabatur cõtegito. Quũ verò crassa facta fuerint,pastillos formato, deinde siccato,& siccatos quàm maximè fieri potest comburito,& posteà perfrigeratos leuiter terito,& de spodio ex fuligine loto parem portionẽ misceto, deinde netopon instillato, & parum

terito, deinde melle diluito, & resiccata in vase æreo asser- D
uato, ac vtitor. Puluillus mollis. Spodium cypriũ, chalcitis nõ lota leuiter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus misceto ac terito. Alius. Spodiũ cypriũ, chalcitis leuiter trita, & cinis chrysitidis illotus. Hæc inter se terito. Alius. Spodiũ lotũ, chrysitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius.

Vuæ acerbæ succus, & spodiũ cypriũ. Vuã immaturã in vigore cõstitutã sume, & succũ per linteũ, in vas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiã partẽ ammisce, atq; sic in sole coque, & quinquies in die agita ac cõturba. Et vbi crassus factus fuerit succus, spodiũ cypriũ tritũ ac adijce ac permisce, ita vt vbi sex aut septẽ dies in sole positus steterit, ad heminam succi Atticã, spodij drachmas octo immittas. Si verò E
acrius efficere medicamentũ voles, minus de spodio: sin mollius, plus. Posteà verò siccato hæc, donec in pastillos formari possunt. Deinde domi siccato, sursum in fumũ suspensa, atq; hoc tandiu, donec testacea fiant, vt inter terendum nõ adhæreãt, posteà sic vtere. Reponito autẽ in loco humiditatẽ nullã habẽte. Alius. Spodium, chalcitidẽ, aceto albo subigito, deinde factos inde pastillos siccato, & vbi oculum sublinire voles, quàm optimè terito, & vino veteri dulci cõcalefacito. Ad argemõ oculi vlcus. Populi nigræ lachrymã, lac muliebre,
308 a *Lachrymatio.* misce ac vtere. Si oculus lachrymetur, & dolor vexet. Mali punici dulcis succum expressum in æreo vase coquito, vt niger fiat instar picis. Si verò æstas fuerit, ad solẽ exponito, deinde liquidũ sublinito. Si verò dulci lachryma fluat oculus, F
quum vua fuerit alba, valde matura, & gracilis in vite, decerptam exprimito ac excolato, deinde in sole siccato, & vbi siccus factus fuerit succus deradito, & æruginis dimidiũ obolũ attici ponderis ammisceto. Deinde hoc sublinito. Puluillus inspersilis. Plumbũ & spodiũ, æquis partibus, myrrhæ decimam partẽ, succi papaueris parum, vinũ vetus, arida tere ac vtere. Alius, Accipitur scoria siue recrementum plumbi, & spodij tertia pars, & cerusæ tertia, & chartæ vstæ tertia, &
Deglabratio. myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare voles, vitis lachrymã cũ oleo illinito. Si verò etiã circa oculũ tollere velis, euellito & illinito, & cũ tenui cuticula discedet, & locus rubicũdus ac boni coloris erit. Ad intestinorũ leuitatẽ.
Lienteria. Lentes ac triticũ recẽs duarũ chœnicũ mensura aqua mencerato,

A cerato,& vbi mollia facta fuerĩt,in pila aut mortario fortiter cõterito,deinde aquæ heminis sexaffũdito,ac fortiter cõmoueto.& vbi purgaméta discesserint,ĩ ollã infundito, & modico melle affuso coquito, & valde cocta torrefacito, ac edẽda prębeto.Siverò sitierit,vinũ vetustissimũ bibat,atq; hocvtatũ donec sanus fiat. Ad grauedinẽ. Si quis grauedinẽ habeat, myrrhã tritã ammixto melle:linteo excipiat,& nares cõfricet. Infusum sedis pituitã ducẽs. Thapsiæ potionẽ, & vuas passas quadraginta:aut grani cnidij,aut cnestri potionem sumito,& mellis dimidiã heminã,ac olei tãtundẽ ammisceto, & aqua marina diluito,in aqua furfures cocti sunt,aut ptisana donec pinguis facta fuerit.Aut adipẽ betæ succo ammisce

Grauedo.

Pituitæ eductio.

B to,& nitri drach.decẽ.Aut salis heminã plenã aquæ marinæ ammisceto.Si verò bilẽ deducere voles,succi silphij potionẽ, elaterij drach.vnã & dimidiã,colocynthidis drachmã, terito & ijsdem quibus prius diluito. Si autẽ vehemẽtius ducere velis,cucumeris syluestris internã partẽ quarta drachmę parte in dimidia aquæ hemina macerato,& per sedẽ infundito, & si in egressu mordeat,ptisanæ succum postea infundito. Aliud. In lacte asinino cocto,aut in betæ succi heminis tribus,internã cucumeris syluestris partẽ macerato,& salẽ,mel ac oleũ ammisceto.& postea ptisanæ succũ infundito. Aliud. Colocynthidis drach.terito,& in lacte asinino macerato, ea dẽq; misceto. Aliud. Cucumeris syluestris interioris drach. elaterij potionem,salis quantum tribus digitis apprehendi

Bilis eductio.

C potest,mel,oleum,aqua marina diluito.At si stercus educere voles,nullum pharmacum bibito,sed alijs vtere.Infusum ad dysenteriã.Punici dulcis malicoriũ in vino ad dimidias coquito,& olei,quartã heminæ partem ammisceto, & thuris quartã drach.partẽ. Aliud. Vnguẽti rosacei dimidia hemina,ptisanæ succus,aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas,in aquæ dimidia hemina diluito,& olei tantũdẽ affundito.Potio. Mala cotonea dissecato,& in aqua macerato,& vbi aqua odorẽ acceperit,bibẽdam dato. Alia. Ptisanæ farinã in congiũ aquæ missam,coquito donec pinguis fiat.Alia. Mala cõcisa siccata,& fauũ mellis,in aqua macerato,ac simul terito,& vbi subdulcis facta fuerit excolato,& apij folia inijcito. Alia.Vuã passã albã, & calaminthẽ,& fauũ mellis,in aquã mittito ac terito, donec aqua subdulcis fiat.

Dysenteria

A # HIPPOCRATIS COI LIBER DE STERILIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

E his quidem quę accidunt mulieribus in singulis affectionibus, prius dictum est. Nunc autem ostendam ob quas causas mulieres omnino steriles fiunt, & B cur nō pariunt antequā sanentur. Causam verò hanc esse dico, si os vterorum omnino auersum fuerit à pudendo, nō concipiunt. Non enim suscipiunt vteri genituram, sed statim foras exit. contigit autem hoc etiam si parum distortum fuerit os vterorum præter naturam à pudendo. Et si omnino conclusum fuerit os vterorum, neq; sic suscipiunt. Neque si recens conclusum fuerit magis quàm oportet. Singula verò relata manifesta sunt. Etenim si omnino auersum fuerit, aut conclusum, menses non prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo, si sanguis coëgerit vteros pro more conuerti. Et si purgata fuerit mulier, aliquando os vterorum ipsi à pudendo auertitur. Si verò parum C distortum, aut recens conclusum fuerit, prodeunt quidē menses, prodeunt autem violenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifesta fiunt, si sic habent, contingenti mulieri. & si horum aliquid fuerit, curata mulier fœcunda fit. Quandoq; verò etiam sua sponte. Hæc autem singula cur fiant, dicetur. Dictum autem est & in muliebribus morbis. Si leues fuerint vteri. Contingit autem hoc & ex natura quibusdam, & si vlcera innata magnas cicatrices reliquerint. Si leues igitur vteri fuerint, mulier in ventre non concipit. Nā genituram suscipiunt quidem vteri, si non alia aliqua causa obstiterit, non autem concipiunt, sed semen foras emittunt. Hoc autem maximè clarum fit contingenti, & si interrogetur an aliquando vlcera in vteros ipsi oborta fuerint. Menses verò sano quidem modo prodeunt in hoc morbo. Ve-

Cur quædā non ferunt conceptum.

Cur quædā non concipiant.

rùm talis plerunq; incurabilis eſt.& hæc cauſa eſt,vt in ventre ne concipiat. Si vlcus in vteris factum fuerit ab affectione quadam ex relatis,& non ſtatim ſanatum, ſed impurum factum fuerit, permanet vlcus ad multum tempus, quemadmodũ & id quod in aure exiſtit.& malè olet mulier. & quãdoque ſanies malè olens ipſi ex pudendo fluit,& quandiu ſanè vlcus habuerit,in ventre nõ cõcipit. Non enim cõcipiunt vteri genituram. Huic autem menſes ſano modo procedunt. Verùm ex contactu, & interrogatione, maximè clarum fit de relatis. Curata verò fœcunda fit,exigua tamen ſpes eſt. D

Cur ulcus uuluarum citò curandum ſit.

Sterilitatis cauſſæ.

Si quid ex menſibus in vteris remanens ſciſſuram ac ſegmentum habeat, quod circa oſculum aut paulò penitius caleſcat,& rurſus frigeſcat,neque ſic in ventre concipit. Impedimentum enim hoc incumbens,geniturã quò oportet trãſire non permittit. Et ſi quidem in principio curetur,ſaneſcit, & fœcunda fit. Si verò tempus acceſſerit,ſterilis manet. Manifeſta eſt autem affectio maximè ad contactum, Durum enim quiddam intus eſt. Et ſi magis quàm conuenit vteri hiarint,neque ſic prægnans fit. Non enim concipiunt vteri ſemen genitale. Sed & hoc ad contactum clarum fiet,& mẽſes aceruatim prodeunt, & per paucos dies. Fit autem & natura hęc affectio,& à relatis morbis. Et ſi quidẽ à natura fuerit,incurabilis eſt morbus: Sin minus,non ſani prodeunt mẽſes,vtpote muliere non exiſtente ſana,neq; ſic prægnans fit. Non enim compingitur ſemen à ſanguine morboſo. Sed ſanguis qui à corpore morboſus deſcendit, geniturã ſeroſam facit. Seroſa verò facta genitura,tẽpore modico aut multo, foras progreditur vnà cum ſanie. Atque hoc ex corpore mulieris,& ex menſibus manifeſtum fit. Prodibunt enim ipſi menſes velut dictũ eſt,ſiue biliosa,ſiue pituitoſa, ſiue aquoſa fuerit. At breui curata fœcunda fit: Sin minus,nõ. Si verò mulieri menſes non prodeant omnino, aut ab omnibus relatis, etiam ſic nõ concipit. Venæ enim ſanguine plenæ, geniturã nõ ſuſcipiunt:& in vteris aliquid inueterati ſanguinis ineſſe neceſſe eſt,quod geniturã nutriri prohibet. Si verò pauciores quàm debeant menſes prodeant, neque ſic prægnans fit. cauſæ verò in priore morbo relatæ ſunt. fit autem hoc manifeſtum ex interrogatione.& ſi quidem à natura pauci mẽſes prodeunt,incurabilis eſt,Si verò ab affectione aliqua ex relatis,

Sterilitas naturalis. E

F

Cur non cõcipiant.

relatis,

A relatis,breui curata,fœcunda erit. Et si plures quàm debent menses mulieri prodeant,neque sic in ventre concipit. Vteri enim sanguine euacuato,genituram non concipiunt,præ debilitate.Si verò etiam conceperint,sanguis multus derepente in vteros mulieris descendens,genituram suffocat. Manifestum autem & hoc est ex mensibus qui multi prodibũt. Et si quidem natura mulier multos menses demittit, sterilis fit. Si verò non natura, sed ab aliqua ex relatis affectione, breui curata fœcunda erit. Et si os vterorum ex pudendo exciderit, neque sic concipit, Nam os durum fit, & genituram non suscipit,& intumescit, & propterea in totum infœcunda fit. Manifesta est autem hæc affectio,ex eo quod contingit. Et B si non prodeant menses velut debent, sed deorsum processerint in sedem, neque sic in ventre concipit. Manifestum est enim, quòd os vterorum à pudendo auersum est, aut conclusum,& si quidem ad sedem auersum fuerit osculum,aut conclusum, curata fœcunda fit. Vtrunque verò ex interrogatione ac responsione manifestum fit. Si enim menses semper sic prodierint, clarum est quòd his morbus caussa est. Atque tot ac talia mulieribus contingunt, propter quæ nõ pariunt antequàm curẽtur,& propter quæ omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres non oportet, quando coeunt quidem non autem sæpe pariunt. Experimenta per quæ indicatur an prægnans fiet mulier. Si cognoscere voles an mulier prægnans fiet,Butyrum & lac mulieris masculum alentis biben C dum dato,& si eructauerit,cõcipiet,Sin minus,non. Aliud. *Conceptura signa.*

Netopum modicum lana exceptum subdat,& posteà manè,an quod subditum est per os oleat, cõsideret, & si quidem oleat, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Cuicunque mulieri à subdititijs non valde fortibus, dolores ad articulos processerint,& stridor dentium ipsam habuerit,& vertigine affecta fuerit, & oscitarit. Huic maior spes est vt prægnans fiat,quàm ei quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allij integrũ depurgatum ac derasum, ad vterum apponat, & postridie videat an per os oleat,& si oluerit, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Si cognoscere voles an mulier cõcipiet, anisum in aqua tenuissime tritũ bibat, ac dormiat, & si quidem pruritus ipsam circa vmbilicum corripuerit, concipiet. Sin minus, non. Prægnantem mulierem si non ex alio co- *Prægnantis signa.*

gnoſcas,ex hoc cognoſces.Oculi videntur diſtracti ac cauiores,& candidum in oculis,albedinis naturam non habet,ſed liuidius apparet. Quæ in ventre habent,maculam ſolarem in facie habent, & poſtquàm conceperunt, vinum odio habent,& cibos auerſantur,& oris ventris morſu,ac ſaliua plenæ fiunt. Mel & aniſum tenuiſsimè terito, deinde in aqua diluito,ac exhibeto, & dormire ſinito, & ſi quidem tormen ipſi fiat circa vmbilicum, prægnans eſt: Sin minus,non eſt. Poſt hæc autem omnia,farinam bibat,& mel, & origanũ,in vino & oleo. Quæcunque in vtero habentes, maculam ſolarem in facie habẽt,fœmellam geſtant.Quæ verò bene coloratæ permanent,maſculum plerunque geſtant. Si papillæ ſurſum cõuerſæ fuerint,maſculum geſtat.Si deorſum,fœmellam. Accipe de lacte,& farinam miſce,& paſtillum forma,& ad lentum ignem aſſa.Et ſi quidem comburatur,marem geſtat.Si verò diffundatur,fœmellam.Aut idem hoc lac ſuper folia emulctum contemplare. Et ſi quidem condenſatur, maſculum geſtat. Si verò diffuſum fuerit, fœmellam. D E

Conceptus ſigna.

Signa maris uel fœmellæ.

Curationes ad conceptionem experimento cognitæ. Si qua liberorum generationem expetat, quæ ſine liberis ſit,& ſi qua iam anteà prægnans fuerit, nunc autem non pariat.

Stomachus uuluæ.

Quum ſtomachus vteri durus fuerit totus,aut ſumma parte, & concluſus ac non rectus fuerit, ſed ad alteram coxam auerſus,aut ad inteſtinum rectum inclinatus, aut in ſeipſum contractus, aut labium ſtomachi ſibijpſi incubuerit. Vndecunque igitur aut aſper fuerit,aut calloſus,ſit autem durus & à concluſionè,& à calloſitate. His menſes non apparent, aut multò pauciores aut peiores quàm oportet apparent, & per longius tempus,Et menſes quidem iuxta ſanitatem corporis & vterorum,exitum inueniunt. Itemque iuxta naturalem ac iuſtum modum, & à calore & humiditate menſium, & ſtomacho non valde læſo.At genituram rurſus nõ ſuſcipit, propter læſionem,quęcunque tandem impedierit ſuſceptionem à ſtomacho non bene habente.Huic poſt fomentũ toto corpori adhibitum,pharmacum bibendum dare oportet,& corporis purgationem primùm facere, ſiue ſurſum & deorſum, ſiue deorſum ſolùm.Et ſi quidem ſurſum purgans pharmacũ dederis, ante purgationem fomentum ne adhibeto, ſed poſteà. At fomento priùs facto, pharmacum deorſum purgans bibendum F

Menſes cur inuẽti à natura.

Medela quæ conceptum reparet.

A bibendum dato. Si verò sursum purgante nõ opus habere videatur, præmisso fomento, deorsum purgans bibendum dato. Quum autẽ corpus probè habere visum fuerit, postea fomentum adhibeto, ita vt vteros frequenter insidere facias, in fomento quod maximè conferre visum fuerit. Inijcito autẽ in fomenta, cupressi ramenta, et lauri folia contusa. et multa calida sæpe lauato. Quum verò recens lota et fota fuerit, vteri osculum dilatato, simulque dirigito si opus fuerit, cum specillo stanneo aut plumbeo, à tenui auspicatus. Deinde cũ crassiore si admiserit, donec probè habere videtur. Tingito autem specillum in mollitorio diluto, quodcunq; liquidum factum conferre videbitur. Specilla verò retro lata facito. Deinde lignis longis adaptato, ac sic vtitor. At verò hoc tem

B pore, in vino albo dulci quã suauissimo, tędã pinguissimã in tenuia frusta concisam coquens bibat, et apij semen contusum, et cumini Aethiopici semẽ, et thus quã optimũ. De hoc ieiuna bibat moderata copia, per quot dies bene habere visa fuerit. et edat catulos pingues percoctos, et polypũ in vino dulcissimo coctum, et de iusculo bibat. et brassicam coctam. et vinum album insuper bibat. et ne cœnet. et bis in die lauetur. A cibis verò hoc tempore abstineat. Postea verò si processerit secundum stomachum, et purgationem aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat, per vnum atque alterum diem, et à specillorum vsu cesset. et conetur vteros purgare subdititijs, et medicamentis. Cuicunque verò: stomacho recto, et molli et sano, et probè habente, et in debito lo-

C co sito, menses omnino nõ apparuerint, aut pauciores, et per amplius tempus, et non sani: morbum perscrutatus quẽ vteri habent, et an corpus etiam aliquid conferat, cõperies caussam à qua prægnans non fit. et quum quidem sic habet, curationem facito adhibens id quod conuenit, si admiserit, curationem incipiens à fortibus, prout tempestiuum esse videbitur, desinens autem in molliora, donec vterus probè purgatus esse visus fuerit, et stomachus consistere rectè habẽs in sufficiente loco situs. Si verò à pharmaco et à potione non processerit, neque vbi ipsum bibit moderato tempore, à potione quidem hac cesset. Quum verò probè habuerit, per vsum specillorum os stomachi mollito, et vt hiet facito, ad viã subdititio præstandam, tum à medicamentis suffumigabili-

bus,tum à mollitorijs. Postquam autem probè mollitum ac suffitũ esse videbitur, appositis pharmacis vteri purgationẽ facito, donec probe habere visum fuerit, incipiens à mollibus ad fortiora, desinens autem rursus in mollia odorata. pleraque verò ex fortibus medicamentis stomachũ exulcerant, & prohibent ne rectus consistat, & probe habeat ad genituræ susceptionem, & vterum siccum faciunt. Si verò mulier à pinguedine vteros sibi læsos esse putet ad conceptionem, attenuato ipsam quàm maximè, & ad reliqua gracilem facito. Vernum autem tempus optimum est ad cõceptum. At vir non sit ebrius, neque vinum album bibat, sed fortius ac meracius, & cibos edat fortissimos. & calida ne lauetur, & robustus sit ac sanus. & à cibis abstineat qui ad rem non conducunt. Quum autem mulier purgata visa fuerit, & stomachus vteri rectè habere, lauetur, & caput fricetur, & nihil omnino illinatur. Postea linteo inodoro loto capillis circundato, reticulo loto nihil olẽte deliget, linteo primùm supposito. Deinde vbi galbanum ad ignem aut solem calefactum, ac probe mollitum subdidit, quiescat. Postea mane exoluto reticulo ac linteo, caput suum alicui olfaciendum exhibeat, & si probè fuerit purgata, olet. Sin minus, non olet. Verùm hæc à cibis abstinens faciat. Si verò non fœcundæ apposueris, nunquam olet, neque purgata, neque aliàs, et si prægnanti apposueris, neque sic olebit. Quæ verò sæpe concipit, & fœcunda est ac sana, ei si apposueris, etiamsi nõ purgaris, olebit ipsius vertex: alibi verò nõ. Quum verò cognoueris ipsam rectè habere, ad virum accedere iubeto. & mulier quidem à cibis abstineat. Vir autem non sit ebrius. Verùm frigida lotus, & cibis paucis conducentibus pastus, & si mulier geniturã se concepisse cognouerit, primo tempore non amplius ad virum accedat, sed quiescat. Cognoscet autem si quidem vir dixerit se emisisse, Mulier autem præ siccitate ignorat. Si verò vterus rursus reddiderit genituram eadem die, humidus erit, & si humidus factus fuerit, rursus cum viro misceatur, donec concipiat. Alia curatio. Vbi fomentum toti corpori adhibueris, medicamentũ bibendum dato sursum ac deorsum purgans. Deinde lacte asinino postea in potu exhibito, vteros per fistulam duobus diebus foueto, cũ vrina muliebri putrida, nitro iniecto. Tertia verò die, cũ vrina bubula. Quarta autem

Cum mulier pinguis non concipit.

Vinum nigrum ad cõceptum facit.

Curatio alia.

D E F

A autem & quinta, fœniculi semen tritum, & sambuci folia ac lauri, & cupressi ramenta. Hæc coquito aqua affusa. Oportet autem post fomentum, multa calida lotam, apponere adipem aromatis imbutum, statim à fomento, & ad noctē. Postea verò hoc præparato. Myrrham stacten, butyrum, adipē anserinum, medullā cerui, resinā, & netopum. Horum singulorum æquales portiones permixtas ac liquefactas apponat in lana Milesia molli quàm optima. Deinde plūbeis penicillis quinque, ad octo digitorum longitudinem fabricatis, vterum aperito. Primus ex his sit tenuis, alter crassior, & reliqui alius alio crassior sit. Aperiuntur autem per dies quinq;, & semper lota apponat, & ex lumbis deliget, vt ne excidant, & semper B vlterius intrudat. Postremum verò quā penitissimè. Postquā autem aperueris, purgatoriū appone, chantaridas tritas quinque, & colocynthidis longæ internam spongiosam partē, & myrrham. Hæc melle cocto subacta, & in glandē efformata, lana inuoluito, excepta summa parte. Deinde in oleū suauissimum tingito ac apponito. Vtere autem & hoc purgatorio, felle tauri, & flore æris assato, & nitro, & myrrha modico melle dilutis, ac linteo tenui deligatis, & linteo supnè pharmaco obducto apponito. Vtere & buprești cum myrrha. & elaterio cum melle cocto. & cantharidibus cum elaterio & myrrha. Postquam autem purgata fuerit, postridie vbi lauit vterum colluito. Cuminum Aethiopicum tritum, & melanthium, & resinā, & oleum, & mel, ac vinum dulce. Hæc mixta C & tepefacta infundito. Postquā verò infuderis, erectā obambulare iubeto, quo collutio infusa cōcutiatur. Subdito autem crocum, & myrrhā, & thus, singula paribus portionibus sicca linteo illigata, ita vt anserinum adipem ammisceas ac linteo oblinas. Atque hæc apponito per dies septem. Octauo verò suffitū facito, cum myrrha, bitumine, & ordeo oleo odorato subactis: his lento igni iniectis, ac suffito per fistulam facto. Postquā autem suffitum feceris, postridie castoris testem terito, vino albo affuso, & ipsum melle oblitū, & lanæ inuolutum, apponat in noctem. Mane verò eo sublato, ac emollito, ad virum accedat, & vbi cōdormijt, quiescat. & si non prima vice cōceperit, eodem rursus apposito, virum adeat. Cæterum hunc medicationis ductum incipere oportet vbi mēses prodierint. Desinentibus autē mensibus, cōceptorio medicamē-

to apposito cõdormire. Priore verò tẽpore neq; mulier ad virum accedat, neq; vir ad mulierẽ. Quum autem mulier non cõceperit, prius cõcipere solita, vteri verò viri geniturã in seipsos suscipiunt: penitus necesse est mulierem, serosam hanc facere. Quãdoq; enim in vteris pus innascitur. pus autem in vteris à tuberculis fit. Et sanè ob hoc genitura viri, qñ cum viro coit, vteros non cõtingit, quo videlicet ipsa viri genitura cõpingatur. Nam pus ipsam dissipat, vt ne afferatur. Mortificat enim pus, & putrefacit geniturám. proinde & pus ex vteris expurgare oportet. & tuberculum in vtero sedare, quo de cætero ne impediat geniturã compingi ac afferri. Festinare itaq; oportet ad expurgandum, priusquam pus in vteris in callum cõcrescat. & vteros colluere hoc modo. Lac equinum coctum exactè colato, vt tenuissimũ & purissimum euadat, & hoc infundito, clysteris instrumento idoneo facto. Et summa quidem clysteris pars leuis sit, argentea velut specilli, & statim modico intercedente spacio foramẽ perforetur. Sint autem & alia foramina, nõ magna, sed angusta, hinc atque hinc, ex transuerso clysteris æquali interstitio distantia. & clysteris quidem apex solidus sit. Reliquum verò totũ cauum sit, velut fistula. Alligare autẽ oportet vesicam suis fœminæ, atq; hanc probè radere confricare. postquam autẽ alligaris, lac in vesicam infundito, foramina verò tenui linteo obstruito, ne lac affluat. Vbi verò obturaueris, vesicam deligato, & ipsi mulieri dato, cui collutionẽ infundere paras. Illa verò exemptis obturamentis, in vterũ indat. Ipsa enim sciet vbi indere oportet. Postea autem tu vesicam manu premito, quãdiu pus foras effluxerit. Manifestum autem hoc erit, vbi nõ amplius pus simul cum lacte exierit. palàm enim clarum est, quod non amplius inest. Atq; tunc cessare oportet, & post hoc vbi paululũ recreata fuerit, ad modicum tẽpus, cucurbitæ siccæ fundum resecato, itemq; apicis summã partem, quo perforata sit, ita vt similẽ efficias in reliquis, excepto apice, velut clysterẽ: crassitudine verò paulò tenuior sit q̃ virile pudendum. Hanc cucurbitam sic formatam vasi circumponito, vase vino impleto. Sit autẽ vinum odorum fragrantissimum & siccissimum ac vetustissimum. deinde lapidẽ nigrum pellucidum in vinum inijcito. deinde cucurbitã ex ære albo factã circumponito, & mulier circuminsideat, pudendum circum

Cùm amplius nõ cõcipit.

Pus si in vulua est semen perdit.

Medela.

D E F

A cum cucurbitæ glandē adhibens qualiter oportet, quo cucur bita vera super æream emineat, duorum digitorum intra pu dendum mēsura. Quum mulier geniturā suscipere nō pote rit, necesse est mēbranā superexcreuisse in osculo vterorum. Oportet igitur æruginē æris, & fel tauri, & serpētis adipē, simul miscere, deinde pharmaco hoc lanā imbuere, & in byssinum linteum inuoluere, linteo melle sublito, & facere subdiritium magnitudine maximæ oliuæ, & apponere ad pudēdum per totā noctē. Supina autem iaceat. & in die auferat, & calida aqua lauet quàm plurima ex myrti decocto. Apponat autem & postea singulis noctibus. & deinde cum viro coeat. Alia curatio. Marrubij foliorum manus plenæ mensurā, in

Quum genitura non suscipitur. Medela.

B vas atticum inijcito, & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affundito, & vbi per nouē dies præmacerauit, per alios nouē dies ieiuna, lota, duos cyathos de hoc bibat, pari mēsura passi albi ammixtā. Quum autē tertiā diem potādo transegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ folijs in ignem missis, per nouem dies. & post fomentum lauetur. Atq; sic rursus de hoc bibat. Quum verò per triduum fomentum adhibuerit, marrubium ipsum tritum in die apponat per triduū, & mercurialem tritā in melle Attico bis in die. præmaceretur autē in vini albi congio, hippomarathri & fœniculi radix, & tædæ pinguissimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semen, & verbenacæ radices multæ. præmacerenturq; diebus non minus quàm nouem. & postea loto capite, in balneo he-

C minam per diem de meri cremore bibat. & postea reclinata seipsam cōcalefaciat. Atque hinc post potum, alternis diebus id quod ex felle paratur, per diem ad dies sex apponat. Quū autē iam virum accedere vult probè purgata, hyoscyami folia ac radices in aqua feruefaciat, & ex his quàm calidissimis per triduum ad noctē fomentum adhibeat, & lota virum accedat. post hoc verò fomentum, etiā cerui pudendum siccum sufficit: & de hoc in vinum album dilutum deradens, per triduum bibēdum, & quum partus dolor institerit, bibendū dato. Nam hoc partum accelerat. Alia curatio. Fel tauri feruefacito, & alumen melium, & cornu cerui vstum terito, & permixtis ac in glādulas efformatis vtitor. Aliud curatiuum. Cuminum in vino nigro coctum tritum, in glādē efformato & ad noctē apponito. post hæc verò fęcē vini albi tenuissimā

videlicet fęcis partē,cōburito,& cōbustā in pēna auferas,linteoq; illigatā,ad noctē subdas. & porrum coctum edat. post hoc tragiū terat,& melle dilutū in noctē apparet. & deinde tragij fructum tritū,in vino albo dilutū,tædæ ramētis adiectis bibendū dato.& postea origanū alternis suffito.& sic ad virū accedat. Alia curatio ad mulierē parere nequeūtē. Si mulierem parere nequeuntem,puerperā facere velis,in mensib. cōsiderare oportet,an biliosa sit,siue pituitosa.cognosces autem vtrū horum magis sit,si vbi mēses prodeūt, arenā tenuē & siccam in sole substraueris, & de sanguine infuderis, & siquidē biliosa fuerit,sanguis in arena siccatus,luteus fit. Si vero pituitosa,velut mucus. Vtrū igitur horū fuerit ventrē purgabis,siue sursum siue deorsum opus habere videtur. Deinde intermissis tribus diebus,vteros purgato.& si humidius vterorum osculum fuerit,acria apponito,quo cōmorsum & inflammatū os vterorū durū euadat. Si verò mulier internis partibus non febriat,neq; præ vteris cōcipiat,neq; viro misceri queat,sed dormiat,& cibū auersetur,vinum melle ammixto pudēdis infundatur.& myrrhā suffito. In sedem verò glandes indat.& vinū adipe anserino ammixto, in pudendū infundat. Deinde etiā oleum pari melle mixtum infundat.

Qui conceptus paretur.

Cognitio biliosæ & pituitosæ.

Si qua alia conceptum impediant.

Si mulieri vteri gracilescāt, & osculum ipsorum exasperetur,& concludatur,& menses ipsi non appareant,neq; concipiat. Sed febris corripit lenta, & dolores incidunt ei in lumbos,& imum ventrem. Morbus autem hic maximè fit,quum quid in ipsa fuerit corruptum.fit autem & ex partu. Hanc calida lauare oportet,& fouere. Quum autē lota ac fota fuerit, os vterorū dilatare cum specillo.& myrrham tritā cum pari netopo apponat. Aut vnguentū, aut oleū rosaceum in linteo, & plumbum instar glandis formatum apponat,felle bubulo illitū. Et in quatuor diebus infœcundas cognosces.& fomentum adhibeto,& pharmacum bibēdum dato. Si verò præter naturam mulier fuerit crassefacta,in ventre non cōcipit. Nam omentū crassum ac multū incumbēs,os vterorū deprimit,& geniturain non suscipiūt. Hanc attenuare oportet, & pharmacum deorsum purgās bibendū dare.& ad vteros apponere quod purgat,ac flatum inducit. Si os vterorum durum fiat,aut ceruix,ex digiti contactu cognoscet. Itemque si ad coxam auersi vteri fuerint. Quum sic habuerit, nihil acre adhib

Medela.

Cùm pinguedo cōceptum impedit.

Cùm os vuluæ durum est.

A adhibeto. Si enim os vterorũ exulceraueris, quũ inflãmatum fuerit, omnino periculum est ne sterilis fiat. Verũ apponito quæ nõ mordent, à quibus pituita purgatur. Quum menses mulieri prodierint, & præterierint, primùm quidẽ caput purgare oportet. Deinde veratrũ exhibere, siue semel siue bis opus fuerit. Postea verò fomentũ adhibere, fomẽtatorio ex cucurbita constructo, sic autem facto. Aquam mariná in vas infundito, & porro immisso, fistulam cucurbitis imponito, & cum luto quàm optimo illinito, vt ne transpiret. Deinde per sellam erectá quadrangularem, transmittito ipsam fistulam, quo duorum digitorum mensura emineat vltra sectionem. deinde prunas subaccendito. & in desessu caueat, & quum

Cum menses plus iusto defluunt

B desidet, & quũ surgit, vt ne cõburatur. Sed desideat dum adhuc frigidum est fomẽtatoriũ, & surgat dum fistula est perfrigerata. In hoc verò fomento plurimam diei partem consumat, & in huiusmodi fomenti vsu ad quinque dies perseueret. Per decem verò dies pro porro, allium in fomentum immittito, & huius fasciculum contusum in aquã mariná iniicito. Postea verò reliquis diebus, ipsa sola aqua marina foueatur, vt vltra ne procedat pro totá curationẽ. Cæterũ postremum fomentũ quũ à curatiõe desistere voles sic facito. Catulum recẽtissimum resecato, & aromatum omnis generis odoratissimorum ac siccissimorum species contundito, & interaneis catuli exemptis, aromata indito ac expleto. Subiectis autem lignis, & catulo in vas misso vinum odoratissimũ

C affundito, & fomentum per fistulá facito. & si vires permittunt, totam diem cum hoc fomento ipsam foueto, ac interrogato, an odor aromatum per os olere videatur. non enim exiguum hoc signum est ei quæ curatur, ad conceptionem. Subdititijs verò vtere, croci quantum voles, & myrrhæ magnitudinem fabarum duarum, & salem sufficientem permisce illorum respectu, & fellis taurini fabarum duarũ magnitudinẽ. Si verò mitiore vti voles, minus fellis ammisce: Si fortiore, plus. Hæc trita melle instillato tere, donec id quod teritur, fiat tale, vt digito efformare possis. Quãto autẽ magis triueris, tãto siccius, & viscosius, ac melius erit. Vbi aũt efformaris crassius quá glandẽ, & summá partem acutá, & mediũ crassius, & deinde consequenter quo ad vterum apponatur, in hoc ipsum surculos origani duos leuigatos infigito. Sint

autem

autem longitudinis sex digitorum. Deinde lana mollißima D
surculos inuoluito & filo tenui superne deligato, & præmineat filum quatuor digitorum longitudine præ surculis infixis. postquam autem perfudit & puram seipsam fecit, ipsum ad vteri os apponat, linteum sub coxas subijciens, & per noctem appositum sinat. Erit autē ipsi purgatio aquosa. postridie vbi surrexit, lauetur & ea die super fomentū ne insideat. Quum autem fomentum adhibuerit, & de fomento surrexerit, ceratum sit quàm optimum prima illa die factū, & in ipsum cerui maximè medullam cōmisceto: Sin minus, adipem anserinum. & quum à fomēto surrexerit, quotidie vbi se perfudit, & puram circa ventrem fecit, cerato vterum inungat. Aut reliqua quidem omnia superioribus ammisceto, excepto E
felle, origanum verò leuißimè tritum in glādem permisce, & apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundē modum facta, verùm pro origano absinthium ammisceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probè terito, melleq́; ammixto in pilę formam redactum apponat. Verùm febres inducit, et articulum tumefacit, et vehementer mordax hoc est. Aliud. Mel, et veratrum nigrum tenue non multum, coquito. Vehementer enim mordax euadet. Sed et hoc febrificū est. Eodem modo mel coctum, et elaterij potionem coquito, et factam inde glandem subdendā dato. et hoc febrificum est. Ducit autem et sanguinem. Quædam verò ex his etiam pelliculas. Si verò voles, etiam dracontium derade (Est autem lene) et hoc F
cum melle cocto aut crudo, in pilæ figuram velut magnam gallam efforma. Cęterum conare, vt physicus sis, ad hominis habitum ac robur respiciens. Ex his enim nullus est qui non omnia ad amußim faciat. Proinde ex his ipsis cōiecturā faciens, totius corporis, et capitis purgationibus, medicamētis, et vteri fomentis, ac apposititi js vti conare. Hæc autem elementa tibi sunt. Verùm medela horum vnicuique particularis est. Et vbi horum quid nō feceris semper in fomēto perseueret. Hoc enim est quod mollit, et ducit serosos ac saniosos humores. Postquā verò ab hac curatione desineris, his quę secundum naturam fiunt desinentibus, sanguinem de manu detrahere oportet. si quidem fortis fuerit, de ambobus brachijs. si verò debilior, de altero sufficit. At verò diæta qua in

his cu-

A his curationibus vti oportet, alibi à me indicata est. Si verò suffire voles, lolium ex tritico deligito, & molito, factoque igne sarmẽticio lentißimo, in catinum mittito, & mulierem super sellam impositã, mollibus linteis instratam, sedere iubeto, cruribus quàm maximè diductis. Atque hæc curatio si quidem sufficiens tibi fiat in quatuor mensibus, bene est: Sin minùs, ad hæc præcipe etiã vt ad virum ne accedat, eo tempore quo curatur. Inter curandum autẽ, tædam in aqua macerato, & ieiunæ cyathũ bibendum dato, & penicillum stanneum aßiduè subditum habeat, & cotyledonas siue vmbilicos veneris, vnà cum sale & cumino, in aqua coquito, & tepidam sorbendam exhibeto. Et latæ quidem cotyledones fœ- *Cotyledonis natura.*
B mellas gignere videntur: paruæ verò & conclusæ, masculos.

Conceptorium summum. Melanthium mulieri in vino nigro acerbo bibendum dato. Mulierem iuuenculam fluxus ruber infestabat, & medicamentis datis, & capite purgato, ac vena secta, nihil meliùs habebat. Videbatur autem hęc causa ipsi esse, vt ne conciperet. Dabam itaque ipsi vinum album, in quo aspalathi radices efferbuerant, manè & antè cœnam, & fluxus sedatus est, & non longè post concepit, & peperit masculum, Erat autem corpore coloris candicantis, & probè carnosa. De mola. Molæ porrò cõceptus causa hæc *Molæ conceptus.* est, Quum multi menses, modicũ & morbosum semen conceperint, neq; fœtus rectus fit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem in ventre mouetur, neque lac in mam-
C mis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc itaque & ad duos annos, sępe etiam tres sic habet. Et si quidem vna caro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri potest vt superstes maneat. Si verò plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis multus ac carnosus. Et si hoc moderatè fiat, seruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit, & morbus quidem talis est. Iudicare verò oportet ex plenitudinis mole, & quòd in ventre nõ mouetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motũ ha- *Quibus dignoscatur.* bet. Postquàm igitur tempore hoc prætergresso non mouetur, nimirùm hic morbus est. Est autem hoc magnũ signum, quòd lac in mammis nõ generatur. Hãc igitur maximè quidem ne curato, aut certè cum prædictione. Et primùm quidem totum corpus foueto. Deinde per sedem clysterem ad- *Curatio que.* hibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortaßis enim quod

compactum

compactum est cõmoueris, id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco cõcalefacta. Sed & vteros colluito, quo sanguinẽ educas: Sin minùs, subdititijs vtatur è bupresti, & dictamnum creticũ in vino bibat: Sin minus, castoris testem. & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem detrahito, atque hoc maximè coniectura virium ipsius facta. Ad vteri purgationes, quum nõ fiunt, siue ex partu, siue etiam aliàs. Tædam pinguissimam contusam in vino albo coquito, & trium cyathorum mensura vtatur. Aut pæoniæ grana quatuor, cumini Aethiopici parum, & seselis paulò plus. Aut cedri baccas. Si verò suffocationes affuerint, castorij parum. Si verò purgatione moderata ex partu facta, venter maneat, aut etiam flatus conclusus, & dolore vexetur, siue cum febre, siue citra febrem, succi scammoniæ quintam potionis partem, aut seseli, aut aliud quoddam ex odoratis, & rutam in vino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit, illitionẽ ad sedem facito, velut verbi caussa, ex felle taurino, & melle, ac litro. Si verò ex purgationis corruptione dolore vexetur, & odoratis exhibitis nihil cedat, & febris adsit, lactis caprini heminas duas decoquito, deinde eo perfrigerato pinguedinẽ detrahito, excolatoque, & aquæ mulsæ tertiam partem ammisceto, quo dulcius fiat. Bibat autẽ hoc ter ieiuna. Si verò dolor non quiescat, neque venter subeat, ad vesperã in calidam aquam in solio insideat. Quum autem perfota fuerit, vbi inde surrexit, cum vino nigro austero aqua diluto, olei dimidia parte addita, tepidè colluito, & inde dormiat. Subdititium vterorum. Si conclusum fuerit, aut durum osculum vterorum, Ficum albam expurgato, & nitrum Aegyptium purissimum tritum ammisceto, & subdititium facito magnitudine gallæ non magnæ, quod in lana molli in vnguẽtum irinũ tinctum apponat, per tres aut quatuor dies, prout visum fuerit. Post hoc conducit fomentum odoratum. Posteà verò molli quodam opus est subdititio, quod saniosa maximè ducat. Deinde mercurialem, si tenera fuerit, cum vnguento rosaceo, in linteo ad diem ac noctem subdat. Ad idem. Fel taurinum & salem feruefacito, & sulphure trito ammixto, in oblõgam spiram ac tractum efformato, & ad duos dies ac noctes nudam, ad ipsos vteros apponito. Et deinde rursus mercurialẽ.

Vteri purgationes.

Quæ uuluæ os aperiant.

Post

A Post hoc myrrham puram inspergito,& rosaceo ac irino vnguento ammixto diluito, indeq; vteri osculum quàm penitissimè illinat. Ad idem. Iridem odoratam contusam ac cribratam seorsim, & cyperi tãtundem,& crocomagna magnitudine massę manum implentis,vino odorato diluito,& ad vnguēti formam redigito,& splenijs palmi longitudine inducta ac illita,in paruam pixidem reconde, vt ne transpirent,& apponat. Si verò vlcerati fuerint vteri, aut osculum exasperatum fuerit,aut ab aliquo subdititio commorsi fuerint,adipē in lana illinito:& rosaceum ac ceræ parum inungito. Quum prægnãs corruperit fœtum menstruum, & ad finem perferre non poterit,& tenuis præter naturã fiat, huius vteros purgare oportet,& ipsam medicamētis curare, & B crassefacere.Non enim ad perfectionem gestare poterit,donec seipsam refecerit,& vteri robusti facti fuerint. Si verò cõcipiat quidem,corrumpat autem fœtus bimestres, exactè eodem tempore,& neque prius neque posterius. & hoc perpessa fuerit bis aut ter eodem modo. Aut etiam ad amplius tēpus progressum corrumpat eodem modo. Huius vteri nõ amplius extenduntur,fœtu in ipsis augescēte, & ex bimestri aut trimestri,ad ampliorem modum excedente.Verùm fœtus quidem augescit. Vteri verò non crescunt, & propterea multæ eodem tempore corrumpunt. Huius vterum colluere oportet,& subdititijs quàm maximè inflare, aut hisce medicamentis.Colocynthidis internam partē tusam cribrato, & C silphij parum,cum paulò ampliore melle cocto ammisceto, & hæc circum specillum obducito, ea crassitudine quantam stomachus ad vteri os suscipere potest,& semper vltra protrudito,donec ad internam vteri partem penetrarit.Quum autem pharmacũ colliquuerit,specillum eximito,& rursus eodem modo paratum elaterium,& colocynthidē,syluestrem, similiter velut prius medicamentum apponito. Edat autem hoc tempore allium multũ,& silphij caulem,& reliqua dięta vtatur,quæ flatum maximè in ventre inducere potest.Apponat autem subdititium tertio quoque die, donec bene habere visa fuerit. Quandoque verò pluribus diebus interpositis:& in summa,prout libenter admiserit. Interiectis autē diebus,vtatur mollibus.postquam verò per emollitoria osculum vteri pręparauerit,&mēses apparuerint,paulùm remo-

Vuluæ ulcera.

Quæ ante tempus fœtus perdunt

Medela.

rata

rata, vbi iam ſicca fuerit, cum viro coëat. Quum autem flatum in vterũ inducere voles, allij caput integrum, & ſilphij ſuccum, ad ſubdititia ammiſceto. Quòd ſi qua prægnans decem menſes perficere non poſsit, ſed corrumpit, & hoc ſæpe patitur, ex huius vtero aquam purgato, & ipſam medicamentis curato, quo aqua purgetur. Si vero geniturã continens, non prægnans fiat, id quod multis contingit, ſtomacho vteri præter naturam hiante: menſes plures quàm conuenit, & humidiores prodeunt, vt & id quod à fœmina prodit ſemen, ad fœtificationem non concipiatur, & viri genitura inſuper accedens corrumpatur. Contingunt autem hæc, & corpore, & vteris ægrotantibus. Verùm oportet huic medicamenta deorſum purgantia dare, & interpoſito aliquo tempore, totum corpus fouere, & vteros cum aceto & aqua marina, ſpecillis ac ferramentis ignitis immiſsis. Conijciantur autem in fomentũ curpreſsi ramenta, & lauri viridis folia contuſa, & polycnemi folia. faciendum eſt hoc fomentum tempore opportuno. poſt hoc verò lauetur, & fomentum adhibeatur ex loti ramẽtis, & roſis, ac polycnemi folijs aceto incoctis. Ad finem autem ſuffitus fiat, ex verbaſci folijs contuſis ac loti ramentis. Verùm ante lotionem ſuffito myrrham & thus, vtraq; æquis partib⁹ trita, & myrti ac lauri folia. His permixtis & in lentum ignem coniectis, recens adhibito fomẽto ſuffito, bis in die, fomentum autem adhibeatur recens lotæ. Sed & poſt ſuffitum lauet, & vteri ſtomachum ad priſtinam naturam reducat. Et ſi vires ſufficiant, ante hæc omnia venam in manu ſiniſtra ſecato, atque ita reliqua facito. Si verò ſtomachus ſic habeat, menſes autem non prodeant, aut vitioſè, aut minus, ad reliqua omnia ampliorem purgationẽ adhibeto, & ſic curato, ſubdititijs etiam vtẽs ſi opus habeat, & ex prioribus lauans, & ſuffitum faciens, ac ſiccans. Si mulier inuita abortum faciat, nec ita eijcere velit, triticum torrefactum & molitum, & vuam paſſam albã contuſam, aqua mulſa dulci diluta, modico oleo affuſo, ieiunæ bibenda dato. poſtea raphani ſemen tritum, & acetum ac adipem anſerinum, permixta bibat, & lauri folia trita apponat. Deinde bibat origanum, & pulegium, & polentam ex aqua, ita vt lauri folia tuſa ac trita ammixto gũmi, aquæ inſpergat, diluat, ac bibat. Aut adipẽ ouillum, & anſerinũ, & mel ſimul mixta ac trita diligenda

Cur quæ ſemen retinẽt nõ cõcipiũt

Curatio.

Cùm abortus non emittitur.

D E F

præb

A prębeto. Aut pastinacę semen leuissimè terito. & lacti superstantem concretionem ammisceto, & adipem anserinum eli quatum. Hæc feruefacta sorbenda dato. Aut origani folia viridia, si haberi possunt, sin minus, sicca leuissimè trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas leuissimè terito, & suis fœminæ adipem liquatũ, & mel ammisceto, & simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen leuissimè tritum ex vino diluto bibendum. Si vteri genituram non contineant, plumbum, & lapidem qui ferrum ad se rapit, le uiter terito, & linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subdititio vtatur. Aut æris florem tritum ac melle dilutum subdat. Quum vteri genituram viri eructant tertia die, necesse est mulieris, quæ hęc patitur, vteros callo repletos esse, *Quũ semen non retinetur.*
B & nõ potest viri genitura intus in vtero manere, sed excludi tur, & propterea concipere non potest, quãdiu callus in vtero fuerit. At calli expulsio sic fit. Pennas sumito minutissimas ac mollissimas, hisq; simul colligatis vteros illinito, quẽadmodum oculos illinire solent, ita vt pennas exæques, ipsarumq; summas partes tenuissimo filo deliges, & multo rosa ceo illinas. Sic autem facito. Supinã reclinato, & sub medios lumbos puluinar subijcito, & specillũ immittito, ita vt cruribus mulieris extentis, & hinc atque illinc diductis, specillum sursum ac deorsum vertas donec promineat: postquam autem videris in osculo vteri callum, optimum quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed vltro sequatur. Si itaque
C in osculo vteri inhæret, volsella tenuissima præhensum extrahere conare, prouidus vt placidè hoc fiat, & nõ violenter. Et postea viro condormiet. Si pręgnanti menses compareãt, stercus asininum siccum, & rubricam, & sepiæ testam terito. & linteo illigata apponito. Aut pæoniæ semina nigra, in vino diluto trita bibenda dato. Si verò à coitu, imum ventrem dolet, & sanguis recens ipsi appareat, lini semen tusum & muscum mollem, & adipem anserinum, mixta ac molli la na excepta imponito. Si vteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maximè pudenda, & sedem: & vrina paulatim destillat & pudendũ mordet. patitur autẽ hæc si recens ex partu viro condormierit. Quum sic habuerit, myrti baccas & loti ramẽta in aqua coquito. & aquam per noctem sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendis affundito, & *Quũ uulua procidit. Medela.*

trita hæc apponito. Poſtea aquam lentium bibens, melle & D aceto ammixtis, vomat donec vteri fuerint retracti. & lectus à pedibus altior ſit: & graueolentia ſub pudenda ſuffito, odorata verò ſub nares. Cibis vtatur quàm mollißimis, ac frigidis: & vinum aquoſum album bibat, & non lauetur, neq; cum viro dormiat. Si verò omnino ex pudendis exciderint, dependent velut ſcrotum, & dolor corripit. Hoc autem contingit, quum ex partu laborarit, vt vteros concuſſerit, & cum viro dormierit in puerperij purgatione. Cùm ſic habuerit, frigefactoria apponat, & quod foris eſt depurgatũ, ac cum vino nigro vinoſo, in quo malum punicum coctũ eſt ablutum, intrò detrudat. Deinde mel & reſina, pari menſura eliquata, & pudenda infundantur: & decumbat ſupina pedes E ſurſum extentos habens: poſtea ſpongias apponat, & ad lumbos deliget. Quãdiu verò ſic habuerit, à cibis abſtinere oportet. Potu verò quàm paucißimo vti, donec ſeptem dies prætereant: & ſi quidem ſic redire voluerint, bene eſt: ſin minus, ſummas vteri partes deradito, lauato, & cerato picato illinito. Deinde pedes ad ſcalã deligato, ſcalamq; iuxta caput pulſato, & cum manu intrudito. Poſtea crura ipſius alternatim colligato, & diem ac noctem ſinito in quiete, & modicũ ptiſanæ ſuccum frigidum dato, aliud autem nihil. Poſtera die ipſam reclinato, & cucurbitam quàm maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere ſinito: & cùm detraxeris, reclinatam iacere ſinito, & nihil aliud præter ptiſanæ ſuccũ exhibeto, donec ſeptem præterierint dies. Cibis autem tunc F mollißimis ac paucißimis vtatur. Si verò ventrem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim dies prætereant, poſtea ſurgat, & quàm parcißimè deambulet, & non lauetur, & cibis modicis vtatur, ſub pudenda verò ſuffitus per graueolentia fiat. Et poſtquam obambulare inceperit, ſubligar geſtet.

Quum uulua penitus propendet. Curatio.

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

SECTIO PRIMA.

B

Constitutio temporis prima.

IN Thaſo autumni tempore, circa æquinoctium & ſub pleiadas, aquæ multæ, aſsiduæ, molles, velut in auſtrinis, hyems auſtrina, parui venti aquilonares, ſqualores, & omnino hyems quale ver fieri ſolet. Ver autem auſtrinum, frigidum, pluuiæ paruæ. Aeſtas plerunque nubila, aquarum inopia. Eteſiæ parum, modicè, ſparſim ſpirarunt. Quum autem totus hic aëris ſtatus ad auſtrina vergeret, ac cum ſiccitatibus fieret, ante ver quidem ex priore ſtatu, ſubcontrario & aquilonio fiente, paucis obortæ ſunt febres ardentes, atque his omnino boni ſtatus, & paucis ſanguis erupit, neque ex his moriebantur, Tubercula verò circa aurem alteram multis erant, plurimis ex vtriſque, citra febrem erectè obambulantibus. Quibuſdam verò etiam parum incaleſcebant. Extincta ſunt omnibus abſq; nocumento. Neque cuiquam ſuppurarunt, quemadmodum ea quæ ex alijs cauſis ſunt oborta. Erat autem natura ipſorum hæc, laxa erant, magna, diffuſa, non cum inflammatione, doloris exortia, omnibus obſcurè euanuerunt. Fiebant autem hæc adoleſcentibus, iuuenibus, in vigore conſtitutis, & ex his plurimis qui circa palæſtrā & gymnaſia exercebantur. Mulieribus verò paucis fiebāt. Plurimis verò tuſſes ſiccæ, qui tuſsiebāt & nihil reiectabāt, & voces non longè poſteà raucoſæ. Quibuſdam verò etiam interpoſito

Vergiliæ Thaſos. Temporum uarietates.

C *Cauſos. Tubercula ſecundum aures.*

Quibus hæc fierent.

tempore inflámationes cum dolore, in altero testiculo, quibusdam in vtroq;. Et alijs quidem febres, alijs non. Hæc autem plurimis laboriosè fiebant. De cætero verò, quantum ad ea quæ in officina medica ad chirurgiam pertinentia fiunt, sine morbo degebant. At verò ante æstatis initium, & per æstatem ac hyemẽ, multi ex his qui longo iam tempore subcorrupti erãt, tabidi decubuerunt. Nam & multis qui ambigui erant, tunc tabes confirmata est. Quibusdam verò primũ cœpit. Et his natura ad tabem vergebat. Moriebãtur autem multi, & plurimi ex his. Et de his qui decubuerunt haud scio an quis etiã modico tempore superuixerit. Moriebantur autem citiùs quàm tales morbi transigere solent. Nam alios & longiores, & cum febribus cõiunctos, facilè ferebant, & non moriebantur. De quibus paulò post scribetur. Solus enim & maximus ex his qui tum vigebant, tabidus morbus multos occidit. Erant autem plurimis ipsorũ affectiones huiusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totum non intermittentes. Modus autem erat semitertianus, vna die leuiores, altera ampliùs exacerbescẽtes, & in summa acutiores increbescentes. Sudores verò semper, non per totum, frigiditas extremitatum multa, & quæ vix recalesceret. Alui turbatæ, biliosæ, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus, frequenter ad exonerandos se surgebant. Vrinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ: Aut crassitudinem habẽtes, & subsidentiam paruam, non probè desidentes, sed cum cruda quadam ac intempestiua subsidentia. Tussiebant autem, pauca, condensata, concocta, paulatim vix educentes. Quibus verò violentissima accidissent, his neque modicè concoctio aderat, sed cruda spuere perseuerabant. Fauces autẽ plurimis horum ab initio, & perpetuò dolebant, ruborem habentes cum inflammatione, fluxiones paruæ, tenues, acres. Breui colliquescebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuò fastidiẽtes, sitis exortes, & plerique circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hęc. Cæterùm æstate iam & autumno, febres, multæ, continuæ, non violentæ, diu quidem ægrotãtibus, non autem aliàs ita malè habẽtibus oboriebãtur. Plurimis alui turbatæ, ita vt valde tolerãter ferrent, & nihil memorabile lædebãt. Vrinæ item plurimis boni quidem coloris & purę. Verùm tenues, & post tempus circa iudicationem cõcoctæ. Tussiebant autem non valde,

Hemitritæos. (margin)

Vrinæ quales. (margin)

Mala autumnalia. (margin)

D E F (margin letters)

A valde,neque ea quæ per tuſsim reiectantur difficultatem exhibebant, Neque cibum faſtidiebant,ſed etiã valde licebat ipſis offerre.In ſumma ſubægrotabant tabidi,nõ tabido modo,febribus horridis parum inſudãtes,aliàs alij,vt qui erroneo modo exacerbarentur,febribus quidem in totum nõ intermittentibus,ſed quæ iuxta naturæ febris tertianæ morẽ exacerbarentur.Iudicabantur autem quibus inter os breuiſſimæ eſſent,circa vigeſimum diem·plurimis circa quadrageſimum.Multis circa octuageſimum.Quibuſdam neq; ſic,ſed vago modo & circa iudicationem deficiebãt. horum autem plurimis febres rurſus nõ multum tempus intermittẽtes reuerſæ ſunt.Ex reſidiuis autẽ in ijſdem circuitibus iudicabãtur.Multis verò ipſorũ producebãtur,vt ſub hyemẽ ægrota- *Tabes hæc quæ.*

B rent.Ex omnibus porrò in hac tẽporis conſtitutione deſcriptis,ſolis tabidis lethalia acciderũt.In alijs aũt febribus,nõ.

SECTIO SECVNDA.

Conſtitutio temporis ſecunda.

IN Thaſo ante autumnũ tempeſtates non tempeſtiuè,ſed derepẽte in aquilonijs & auſtrinis multis,humidę & prę-erumpentes.Huiuſmodi verò durabant vſq; ad pleiada,& ſub pleiade.Hyems autẽ aquilonia.Aquæ multæ,largæ,magnæ.Niues.Plerunque mixta aëris ſerenitas.& hæc quidem fiebant omnia frigora verò nõ admodum intempeſtiua.Iam verò poſt brumale ſolſtitium,& quando fauonius ſpirare incipit,poſterior hyems magna erat.aquilonia multa.Niues& *Thaſus. Solſtitium hybernum.*

C aquæ aſsiduè multæ, & cœlum procelloſum ac nubilũ. Hæc autẽ durabant & nõ remittebãt vſque ad æquinoctium. Ver autem frigidum,aquolonium,aquoſum,nubilum. Aeſtas nõ valde æſtuoſa fiebat. Eteſiæ aſsiduæ ſpirarũt,Mox circa arcturum in aquilonijs,aquæ valde multæ. Quum autẽ annus totus humidus & frigidus & aquilonius eſſet,per hyemẽ ſano modo plerunq; habebant.Ante ver autem multi quidam & plurimi morbidè degebant.Primũ igitur cœperunt lippitudines fluidæ,doloroſæ,humidæ,crudę.Lemę paruę et multis difficulter erumpentes,plurimis reuertebantur.defecerũt ſero ad autumnum.Aeſtate iam et autumno,lienterię,et dyſenterię,et teneſmi,et alui profluuia ex bilioſis,tenuib.multis,crudis,et mordacibus:quibuſdã verò etiam aquoſis.Mul- *Ver. Aeſtas. Eteſiæ. Arcturus Ophthalmiæ. Ventris fluores diuerſi*

tis autem & vrinæ fluxiones cum dolore biliosæ, aquosę, ramentosæ, purulentæ, cum stillicidio, nō rhenales. sed his alia pro alijs. Vomitus pituitosi, biliosi, & ciborum crudorum reiectiones. Sudores. Omnibus vndiquaque multa humiditas. Fiebant autē hæc multis erectè obambulantibus, nō febrientibus. Multis item febrientibus, de quibus paulo post scribetur. In quibus autem omnia hęc præscripta apparebant cum dolore, tabidi fiebant. Iam verò autumno & sub hyemem, febres continuæ, & quibusdam ipsorum paucis ardentes, diurnæ, nocturnæ, semitertianæ, tertianæ, exactę, quartanæ, erroneæ. Singulæ verò prædictæ febres multis fiebant. At ardentes & paucissimis obortæ sunt, & ex ægrotis hi minimum laborauerunt. Neque enim sanguis erupit, nisi valde parum, & paucis. Neq; delirabant, aliaque omnia tolerabilia erant. Iudicabantur autē plurimis valde bono ordine, cum intermittentibus in septem ac decem diebus. Neque mortuum aliquē tunc in febre ardente noui, neque phrenitim tunc cuiquam factam scio. At verò tertianæ plures quidem quàm ardentes febres erant ac grauiores, verū ordinatè in his omnibus à prima accessione quatuor circuitus habebāt, in septem autē perfectè iudicabantur, neque vlli horū reuersæ sunt. Quartanæ verò multis quidem ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibusdam autē nō paucis, ex alijs febribus ac morbis abscessus ad quartanas fiebant, atque hos diu, quemadmodum solent, & adhuc diutius tenebant. Diurnæ verò quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ, multis & multo tēpore permanebant, & erectè obambulantibus, & decumbentibus. Plurimos horum sub pleiada, & vsque ad hyemem, febres consequebantur. Multos conuulsiones, magis autē pueros ab initio, & febriebant. & in febribus conuulsiones fiebant. & erant hæc plerisque diuturna, verùm innocua, nisi ad hæc, etiam ex alijs omnibus pernicies adesset. At continuæ quidem in totum, & nihil intermittentes, exacerbescētes autem omnibus ad naturæ tertianæ modum, vna die subleuantes, & vna exacerbescentes, omnium quæ tūc fiebant violentissimæ erant, & longissimæ, ac cū maximis doloribus, leniter auspicantes, & in totū semper augescentes, & in iudicatorijs diebus exacerbescentes, & in peius procedentes, parū alleuātes, & statim rursus ex intermissione violētius exacerbescentes

Stranguria *Vomitio.* *Sudor.* *Febres diuersæ.* *Quartana erratica.*

D E F

A ſcentes, in iudicatorijs plerunque diebus peiores fientes. Rigores verò omnibus quidẽ inordinatè & erroneo modo fiebant, parcissimè autem & minimè his. Verùm in alijs febribus maiores. Sudores multi, his minimi, nihil alleuantes, ſed ſubcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatum his multa, & vix recaleſcens. Neq; ſomni in totũ, maximè verò hi etiam rurſus ſoporoſi. Ventres autem omnibus turbati & mali, his autem longè peſsimi. Vrinæ verò plurimis horum aut tenues, & crudæ, & decolores, & poſt tẽpus parum concoctæ iudicatorio modo. Aut craſsitudinem quidem habentes, verum turbatæ, neque conſiſtẽtes, neque ſubſidentes neq; concoctæ. Aut paucæ, & crudæ, ac malæ, & ſub-

B ſidentes. Peſsimæ autem hæ omnes. Et tuſſes quidem ad febres comitabantur. Verùm non habeo quod ſcribam, an detrimentum aut vtilitas tũc ex tuſsi contigerit. Diuturna igitur & moleſta, & valde inordinatè ac erroneo more, & citra iudicationem, plurima horũ perſeuerabant, tum his qui perniciosè habebant, tum his qui non. Si enim aliquos ipſorum paululum relinquerent, ſtatim rurſus reuertebantur. Quibuſdam verò paucis ipſorũ iudicabantur, quibus breuiſsimè adeſſent, circa octogeſimam diem & horum aliquibus reuerſa ſunt, vt plurimi ipſorũ per hyemẽ adhuc ægrotarint. plurimis autem citra iudicationem defecerunt. Hæc verò pariter acciderunt, & his qui ſuperſtites manſerunt; & qui non. Quum autẽ multa & varia fieret iudicationis impeditio ex

Tuſsis cum febre.

C morbis, maximum etiam ac peſsimum ſignum perpetuò comitabatur, quòd plerique omnes cibos faſtidirent, & ex his maximè hi, quibus etiã alia exitialia erãt. Siticuloſi verò nõ adeo intempeſtiuè in his febribus erant. Quum verò tempus produceretur, & dolores eſſent multi, ac colliquatio mala, his abſceſſus ſuccedebãt, aut maiores quàm vt ferre poſſent, aut minores quàm vt quicquam prodeſſent: ſed ſtatim recurrerent & ad peius courgerent. Erant autem quæ his fiebant hæc: dyſenteriæ, teneſmi, lienteriæ & alui profluuia. Quibuſdam etiam hydropes, partim cum his, & partim abſque his. Quicquid autẽ ex his violenter accedebat, ſtatim vires deijciebat: aut rurſus nihil proderat. Papulæ paruæ, & non pro dignitate rationis excretionis morborum, & ſtatim rurſus euaneſcentes. Aut iuxta aures tumores, qui non ſoluebantur,

Ventris mala.

& nullam de se significationem præbebant. Quibusdã in articulos, maximè verò in coxendicem, paucis iudicatorio modo cessantes, & statim rursus ad habitum ab initio inualescẽtes. Moriebantur autem ex omnibus, & plurimi ex his pueri iam ablactati, & maiores natu, octennes ac decennes, & nondum puberes. Fiebant autem hæc his, non sine prius scriptis. Priora verò multis, sine his. Solum verò bonum & maximũ inter ea quæ fiebant signum, & quod plurimos in maximis periculis constitutos liberauit, quibus ad vrinæ stillicidium conuertebantur, & ad hoc abscessus fiebant. Accidit autẽ plerisq; vrinæ stillicidium, maximè his ætatibus. Fiebat & alijs multis, tum erectè obambulantibus, tum in morbis. Statim verò etiã magna quædam mutatio omnium, his fiebat. Alui enim etiamsi humectæ essent, maligno modo mox sistebantur, cibosq; omnes libenter sumebant. Et febres postea mites erant. Verùm vrinæ stillicidium his diuturnum & laboriosum erat. Vrinæ verò his erant multæ, crassæ, variæ, rubræ, purulentæ cum dolore, Atq; hi omnes superstites manserunt, & nullum ex his mortuum noui. Quæcunque verò non periculosæ fiunt, concoctiones excrementorum omnes vndiquaq; tempestiuas aut bonas, & iudicatorios abscessus, considerare oportet. Concoctiones celeritatem iudicationis, & securitatẽ sanitatis significant. Cruda verò & inconcocta, & in malos abscessus conuersa, aut iudicationis sublationem, aut dolores, aut diuturnitatẽ, aut mortem, aut eorundẽ recidiuas. Quod verò ex his potissimum futurum sit, ex alijs cõsiderandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, vt iuues, aut non noceas. Ars ex tribus cõstat, morbo, ægroto, & medico artis ministro. Aegrotũ cum medico aduersari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac grauitates cum dolore, cum febribus, & sine febribus, Phreniticis quidem conuulsiones, Sed & virosa vomunt, & quidam ex his subito moriuntur. In ardentibus autẽ & alijs febribus, quibus colli dolor, & tẽporum grauitas, & caligo vertiginosa circa oculos, aut etiã præcordiorum distentio, non cum dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus autem grauitates quidẽ totius capitis, oris autẽ ventriculi morsus adsunt, & nauseabundi sunt, hi biliosa & pituitosa vomunt. Plerunque verò pueris

Digesta crudaq; qd portendant

Medici munus.

Medica ars quibus constet.

D E F

A ris in talibus afflictionibus cõuulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem, tum ab vteris dolores. Senioribus autem & quibus iam calor superatur, paraplegiæ vocatæ, leues siderationes, aut insaniæ, aut oculorum priuationes.

Constitutio temporis tertia.

IN Thaso paulò ante arcturum, & sub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquilonijs. Circa æquinoctium autẽ & vsq; ad pleiada, austrinæ pluuiæ paucæ. hyems aquilonia. siccitates, frigidi venti, magnæ niues. Circa æquinoctium, hyemes maximæ. Ver aquilonium, siccitates, pluuiæ paucæ frigidæ. *Qualis tertia constitutio in Thaso.* *Ver quale.*
B Circa solstitium æstiuum aquæ paucæ, magna frigora vsque ad canẽ. Post canẽ vsq; ad arcturum, æstas calida, æstus magni nõ ex accessione augescentes, sed continui ac violenti. Aqua non delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturum pluuiæ austrinæ vsq; ad æquinoctiũ. In hac autẽ cõstitutione, per hyemẽ quidẽ receperunt resolutiones ex sideratione, & multos inuaserunt. & quidã ex ipsis subito moriebãtur. Nã hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebant. Ante ver autẽ cœperunt febres ardẽtes, & vsq; ad æquinoctium, & ad æstatẽ durabant. Quicunq; igitur vere & & æstate ineunte statim ægrotare cœperunt, plurimi seruabantur. pauci verò quidã moriebantur. In autumno iam & quum pluuiæ fierent, lethales erãt, & plures peribãt. Erant autẽ febrium ar- *Æstas.* *Etesiæ.* *Autumnus semper malus.*
C dẽtium affectiones. Quibus quidẽ bene ac largè sanguis per nares erupit, per hoc maximè seruabantur. & nullum noui qui in hac constitutione mortuus esset, si rectè ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim & Epaminone ac Sileno, quarta & quinta die parum de naribus stillauit, & moriebantur. Pleriq; igitur ægroti circa iudicationẽ rigebãt, maximè hi quibus sanguis nõ erupisset. Ijdem verò etiã postea insuper riguerunt, et exsudarunt. Quibusdã morbus regius accidit sexta die. Verùm his purgatio per vesicã, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decumbebat apud Aristocydã. nã huic & ex naribus sanguis erupit, et aluus turbata est, et per vesicã purgatus est. Vigesima die iudicatus est. nõ velut Phanagoræ seruus, cui nihil tale factũ est, et mortuus est. Sanguis autem plurimis erupit, maximè adolescentibus et in vigore cõstitutis, et talium plerique *Philiscus.* *Epaminõ.* *Silenus.* *Heraclides* *Aristocides.* *Phanagoras.*

perierunt, quibus sanguis nõ erupit. Senioribus verò ad mor D
bum regium res deuenit, aut alui ipsis turbatæ sunt, aut di-
Bion. senterici facti sunt. Velut Bioni apud Silenum decumbenti
Silenus. contigit. Populariter grassabantur etiam dysenteriæ per
æstatem. & quibusdam qui ægrotarunt, quibusq; etiam san-
guis erupit, ad dysenteriam transitus factus est velut Erato-
Eraton. nis filio & Mylo, qui multa sanguinis eruptione facta, in dy
Mylus. sentericum statum delapsi superstites manserunt. Multis igi
tur maximè hic humor redundauit. Nam & quibusdã circa
Tubercula. iudicationẽ sanguis non erupit, sed tubercula iuxta aures ex-
citata euanuerunt. Quæ vbi euanuissent, iuxta sinistri lateris
mollitudinem, & ad summam coxã grauitas fuit. Quum au-
tem dolores post iudicationem fierent, & vrinæ tenues pro- E
dijssent, parum sanguinis profundere cœperunt. Verùm cir-
ca quartam & vigesimam, abscessus ad sanguinis eruptionẽ
fiebãt Antiphonti Critobuli filio, quæ sedata est, & perfectè
Antiphõ. indicatus est circa quadragesimam. Mulieres porrò multæ
Critobulus, quidem ægrotarunt, pauciores autem quàm viri, & paucio-
Mulieres res etiam mortuæ sunt. Plurimæ verò grauiter ex partu labo-
quæ paterẽ rarunt, & post partus insuper ægrotarunt, & hæ maximè pe
tur. rierũt. Velut Telebuli filia, quæ sexta à partu die mortua est.
Telebulus. Plurimis itaq; in febribus menses apparebant. Quibusdam
verò ex naribus sanguis erupit. & virginibus multis id pri-
mùm factum est. Quibusdam & ex naribus sanguis, & men-
Dæthars9. ses proruperunt. Velut Dætharsei filiæ virgini apparuerunt
tunc primùm, & sanguis largus è naribus fluxit. Neq; vllam F
mortuam noui, ex his quibus aliquid horum probè factum
esset. quibus autem prægnantibus contigit ægrotare, omnes
fœtus perdiderũt, quas ego noui. Vrinæ verò plurimis bo
ni quidem coloris, verùm tenues & subsidentias modicas ha
bentes, ex recrementis tenuibus ac biliosis. Multis autem a-
Xenopha- lijs iudicatis ad dysenterias res deuenit. Velut Xenophani &
nes. Critiæ. Vrinæ aquosæ, multæ puræ, tenues post iudicationẽ,
Critias. & subsidentia bona facta, & alijs probè iudicatis. Mentionẽ
Bion. faciam eorum quib9 factæ sunt, Bioni qui apud Silenum de-
Cratia. cũbebat. Cratiæ quæ apud Xenophanẽ. Aretonis filiæ vxori
Mnesistrati. Postea verò oẽs hi dysenterici facti sunt. Quod
vrinas minxerunt aquosas, cõsiderandum est. Circa arcturum
Arcturus autem multis vndecima die iudicatio facta est, & bis recidi-
uæ non

A uæ non pro ratione fientes reuersæ sunt. Erant autem soporosi circa tempus hoc, plures autem pueri, & hi omnium minimè moriebantur. At verò circa æquinoctium, & vsque ad pleiada, & sub hyemem, comitabantur quidem febres ardentes. Sed & phrenitici plurimi tunc fiebant. & pleriq; horum moriebantur. fiebant autē & per æstatem pauci. Quum igitur febres ardentes inciperent, significationem de se pręebant quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parum insuper rigebant, vigiles erant, siticulosi, anxij, parum exudantes circa frontem & clauiculas, nullus per totum, multum delirabant, tumores, tristitiæ, extremitates subfrigidæ, pedes summi & maximè manuū summę partes. Exacerbationes in diebus paribus. Plurimis autem quar-

Aequinoctium.

B ta die dolores maximi, & sudores plerunque subfrigidi, & extremitates non amplius recalescentes, sed liuidæ, subfrigidæ. & neque sitiebant. Ad hæc vrinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alui sistebantur. neque sanguis è naribus erupit vlli ex his quibus hæc accidissent, sed parum stillauit. Neque ad recidiuam vlli horum res deuenit. Sed sexta die mortui sunt cum sudore. Phreniticis autem acciderunt præscripta non omnia. Iudicabantur autem his plerunque die vndecima, quibusdam vigesima. Quibus non statim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartam diem, sed moderatè habebant primo tempore, his circa septimam morbus ad acumen transijt. Magna itaque erat morborū multitudo. Ex ægris

Postrema qualia in his.

C autem maximè moriebātur adolescentes, iuuenes, in vigore ætatis cōstituti, leues, subalbicāte cute, rectos itemq; nigros capillos habentes, & oculos nigros, & qui in quiete & ocio vixerāt, & alta voce, aut gracili, aut aspera præditi, balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hac specie moriebantur. At in hac constitutione ex quatuor signis maximè seruabantur. Quibus videlicet sanguis è naribus probè erupisset Aut vrinæ multæ, & multam subsidentiam habentes per vesicā prodijssent. Aut per ventrem turbata, biliosa tempestiuè processissent. Aut qui dysentirici facti essent. Acciditque multis vt non ex vno præscriptorum signorum iudicarentur, sed per omnia percurrerent. & grauius quidem habere videbantur, conseruabantur autem omnes quibus hæc accidissent. Mulieribus autem & virginibus accidebant item pręscripta

Qui hoc morbo perirent.

Quatuor hæc languētes seruabāt

scripta signa omnia. Quibus autem vel horum quippiam bene accideret, aut menses largè apparerent, per hæc seruabantur ac iudicabantur, neque vllam interijsse noui, cui ex his aliquid accidisset. Philonis enim filię sanguis ex naribus largè fluebat. Septima autem die intempestiuius cœnauit et mortua est. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ inuitæ defluunt, his sanguinis à naribus eruptionẽ expectare oportet, si etiam alia perniciose nõ habeant. Nam his qui male habent, nõ sanguinis eruptionem, sed mortem significant. Tubercula iuxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibusdam febre iudicatorio modo deficiente, neque sedantur, neque suppurantur: hæc biliosum alui profluuium, aut dysenteria, aut crassarum vrinarum subsidentia soluit. Velut Hermippo Clazomenio. Iudicationes autem ex quibus cognoscimus, aut similes sunt, aut dissimiles. Velut duo fratres qui simul eadem hora ægrotare cœperunt Decumbebant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Horum seniori sexta die iudicatio facta est, iuniori verò septima. Recidiua facta est vtrisque simul eadem hora. Intermisit dies quinque. Ex recidiua iudicatio facta est vtrisque simul in totũ, die decima septima. Plurimis autẽ sexta die iudicatio facta est, intermisit sex. Ex recidiuis autem iudicatio facta est quinta die. Quibusdam verò septima iudicatus est morbus, et septem diebus intermisit. Ex recidiua verò iudicatus est tertia. Quibusdam autem iudicatus est quinta, intermisit septem, redijt per tres, intermisit vnam, insuperque vnam rursus occupauit. Aliquibus verò iudicatus est sexta, intermisit sex, redijt per tres, intermisit vnam, et vna iudicatus est: Velut Euagonti Daipharsis filio. Quibusdam autem iudicatus est sexta, intermisit septem: ex recidiua verò iudicatus est quarta. Velut filiæ Aglaidæ. plerique igitur ex his qui ægrotarunt in hac constitutione, hoc modo ægrotarunt. et nullum noui ex his qui superstites manserunt: cui non redijssent recidiuæ secundum rationem fientes, et seruati sunt omnes quos ego noui, quibus hoc genus recidiuæ factæ sunt. Neque ægrotantium hoc modo vllum aliquem noui, quem recidiua iterum repetijsset. Moriebantur autem in morbis his plurimi sexta die: velut Epaminondas, et Silenus, et Philiscus Antagoræ filius. Quibus autem tubercula

Philonis filia cur perierit. *Lachrymæ non sponte defluentes.* *Tubercula iuxta aures* *Iudicationes variæ.* *Theatrum Epigenis.* *Euagon.* *Aglaidæ filia.* *Epaminondas.* *Silenus* *Philiscus.*

D E F

A bercula iuxta aures facta essent, his iudicatio facta est vigesima die. Restincta autē ac sedata sunt omnibus, & non suppurata sunt, sed ad vesicam conuersa. Cratistonacti qui apud Heracleium habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppurauerunt, & mortui sunt. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit nouem, reuersus est morbus. Iudicatus est ex recidiua quarta die. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit sex, deinde redijt, & iudicatus est septima velut Phanocrito, qui decumbebat apud Gnathonem pictorem.

Tubercula post aures *Cratistonax.* *Heracleius* *Scymnus.* *Phanocritos.* *Gnathon*

Sub hyemem circa solstitium hybernum, & vsque ad æquinoctium, perseuerabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Iudicationes tamen trāsmutatæ sunt, & iudicatio facta est plurimis ab initio die quinta, intermisit quarta, recidiua facta est, ex recidiua verò iudicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est iudicatio pueris plurimis, imo etiam senioribus. Quibusdam verò morbus iudicabatur die vndecima. Reuertebatur decimaquarta, iudicabatur perfectè vigesima. Si verò aliqui insuper riguissent circa vigesimam his iudicabatur quadragesima. Superriguerunt autem plurimi circa iudicationem ab initio. Qui verò circa iudicationem ab initio riguerunt, etiam in recidiuis vnà cum iudicatione riguerunt. Riguerunt autem paucissimi vere, æstate plures, autūno adhuc plures, hyeme longè plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

B

C

SECTIO TERTIA.

Morbos dinoscimus edocti, ex cōmuni omnium natura, & ex vniuscuiusq; propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offeruntur, ex eo qui offert. Ex his enim & breuiores, & grauiores redduntur: ex tota ac partiali constitutione cœlestium, & vniuscuiusq; regionis, ex victu, ex vitæ studijs, ex ætate cuiusq;, sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, vigilijs, insomnijs quibusdam & quando, vellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, vrinis, sputis, vomitibus, & quæ ex quibus, in quos, successiones morborum: & qui abscessus ad perniciem, & ad iudicationem: Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis eruptiones,

Morborum cognitio & obseruatio varia.

eruptiones, hæmorrhoides, ex his autẽ, & quæ per hæc fiunt, D
Febriũ species. considerandum. Febres quædam continuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittunt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ. Sunt autem acutissimi, & maximi ac grauissimi morbi, & maximè lethales, in continua febre. Securissima verò omnium, & facillima ac longissima est quarta-
Quartana. na. Non enim solùm ipsa à seipsa talis est, sed etiam ab alijs
Semitertiana. magnis morbis liberat. At in semitertiana appellata, contingit quidem & acutos morbos fieri, & est hæc præ cæteris maximè lethalis. Sed & tabidi, & quicunque ex alijs longis
Nocturna. morbis ægrotant, ex hac maximè ægrotant. Nocturna non
Diurna. admodum lethalis est, verùm longa. Diurna longior. Qui- E
Septimana. busdam autem & ad tabem vergit. Septimana longa est, verùm non lethalis. Nonana adhuc longior, & non letha-
Nonana. lis. Tertiana exacta cito iudicatur, & non est lethalis.
Tertiana. Quintana pessima omniũ est. Nam & antè tabem, & iam
Quintana. tabidis superueniens, occidit. Sunt autem modi, & consti-
Continua. tutiones, & exacerbationes singularũ harum febrium, æquè continuarum ac intermittentium. Velut verbi caussa, Continua quibusdam ab initio floret, & viget maximè, & ad deterius procedit. Circa iudicationẽ verò & vnà cum iudicatio-
Continuæ febris varietas. ne, imminuitur. Quibusdam verò molliter incipit & submissè, augescit autem & exacerbatur quotidie, Circa iudicationem verò & vnà cum iudicatione, aceruatim elucet. Quibusdam leniter auspicata augescit & exacerbatur, & vbi ali- F
quandiu in vigore fuit, rursus remittit vsq; ad iudicationem, & circa iudicationem. Atque hæc contingere solent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autem victus rationem ex horum consideratione offerre. Multa verò etiam alia signa his sunt cognata, de quibus partim scriptum est, partim scribetur. Ad quæ ratiocinari oportet, examinareque ac considerare, cui horum acutus ac lethalis sit morbus, aut à quo superstes sit futurus, & cui offerendum sit, aut non, & quando,
Decretoria paria vel non paria. & quantum, & quid offerendum erit. Quæ verò paribus diebus exacerbantur, paribus iudicantur. Quorũ autem exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicãtur. Est autem primus iudicatorius, ex circuitibus diebus paribus iudicantibus, quartus dies. Deinde sextus, decimus, de-

cimusq

A cimusquartus, decimusoctauus, vigesimus, vigesimusquartus, vigesimusoctauus, trigesimus, trigesimusquartus, quadragesimus, sexagesimus, octogesimus, & centesimus vigesimus. Ex circuitibus verò in imparibus diebus iudicantibus, primus est dies tertius: deinde quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimusseptimus, vigesimusprimus, vigesimusseptimus, & trigesimusprimus. At verò nosse expedit, si aliter iudicatio fiat, extra præscriptos dies, recidiuas fore significat, & fuerit sanè perniciosa. Oportet autem animaduertere nosse, in his temporibus iudicationes futuras esse, ad salutem, aut perniciem, aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porrò febres, & quartanæ, & quintanæ, & septimanæ, & nonanæ in quibus circuitibus iudicentur considerandum est. *Iudicationes bonæ uel contra, quæ.*
B

AEGROTI QVATVORDECIM I.

PHiliscus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, sudauit, noctem laboriosam habuit. Secundo die omnia exacerbata sunt. Vesperi ab infuso per clysterem adhibito bene habuit, noctem quietem. Tertio mane vsque ad meridiem, visus est à febre liber esse. Ad vesperam febris acuta cum sudore, siticulosus erat, lingua resiccabatur, nigra minxit, noctem molestam habuit, nō dormiuit, omnino delirauit. Quarto omnia exacerbata sunt, vrinæ nigræ, nox tolerabilior, vrinæ melioris coloris. Quinto circa meridiem parum de naribus stillauit non mixtum. Vrinæ variæ, quæ *Philiscus quàm uariè agitatus.*
C habebant innatantia quędam rotunda, genituræ similia, dispersa, non subsidebant. Subdita glande, flatuosa pauca prodierunt, noctem habuit laboriosam, somni parui, sermones, deliramenta, extremitates vndique frigidæ, & non amplius recalescentes. minxit nigra, dormiuit parum, ad diem voce destitutus est, frigidum sudauit, extremitates liuidæ. Circa meridiem sexta die mortuus est. Huic spiritus ad finem vsq; velut reuocanti, rarus & magnus. Splen eleuatus est orbiculari gibbositate. Sudores frigidi perpetuò. Exacerbationes diebus paribus. *Philisci mors.*

AEGROTVS II.

SIlenus habitabat in Platamone, prope filios Eualcidis. Hunc ex lassitudinibus, & potationibus, ac exercitijs intempestiuis febris corripuit. Cœpit autē ægrotare ex lūbis, *Silenus.*

& cap

& caput grauitas tenebat.& colli distentio erat.Ab aluo prima die biliosa,mera,spumosa, abundè colorata, multa prodierunt.Vrinæ nigrè nigrã subsidentiã habentes, siticulosus lingua resiccata,nocte nihil dormiuit.Secunda die febris acuta,secessus plures,tenuiores,spumosi,Vrinæ nigrę,nox molesta,parum delirauit. Tertia omnia exacerbata sunt, præcordij distentio vtrinq; oblonga, ad vmbilicum submollis. Secessus tenues,subnigri. Vrinæ turbatæ, subnigræ. Nocte nihil dormiuit,sermones multi,risus, cantus, cõtinere se nõ potuit.Quarta per eadem.Quinta secessus meri, biliosi, leues pingues. Vrinæ tenues, pellucidæ, parum resipiscebat. Sexta circa caput parum sudauit,extremitates frigidæ, liuidæ.Iactatio multa, ab aluo nihil prodijt. Vrinæ suppressæ sunt,febris acuta.Septima die voce destitutus est.extremitates non amplius recalescebant.nihil minxit.Octaua sudauit frigidum per totum sudorem:papulæ cum sudore rubræ,rotundæ,paruæ,velut vari permanebant,non abscedebant. Ab aluo verò cum parua irritatione, stercora tenuia velut incõcocta,multa prodibant cum dolore. Vrinam reddebat cum dolore mordacem.Extremitates parum recalescebãt.Somni tenues, soporosi. Vox intercepta. Vrinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem.Decima potum non suscipiebat.Soporosus erat,somni autem tenues.Ab aluo similia.Minxit aceruatim subcrassum,depositum subsidens, subsidentia crassæ farinæ similis,alba.Extremitates rursus frigidæ. Vndecima mortuus est.Ab initio huic & ad finem vsque spiritus magnus rarus:præcordij palpitatio asidua. Aetas erat circa annos viginti.

Quanta uarietas uideto.

Sileni mors

AECROTVS III.

Herophon.

HErophonti febris acuta. Ab aluo pauca ab initio velut in tenesmo. Postea verò tenuia prodibant biliosa,frequentiora.Somni non aderant.Vrinæ nigræ,tenues. Quinta mane surditas.Exacerbata sunt omnia.Splen eleuatus est. præcordij distentio.Ab aluo pauca,nigra prodierunt.delirauit. Sexta delirabat. ad noctem sudor, frigiditas. delirus permanebat.Septima perfrigerabatur.Siticulosus,delirabat noctu resipiscebat, obdormiuit. Octaua febricitauit, splen minuebatur,intelligebat omnia.doluit iuxta inguẽ, tumor primùm è directo splenis. Deinde dolebat vtrasque tibias.

nox

A nox tolerabilis. Vrinæ coloris melioris paruam subsidētiam habebant. Nona sudauit, iudicatus est morbus, intermisit. Quinta reuersus est. Statim autem splen eleuatus est, febris acuta, surditas rursum. Post recidiuā tertia die splen minuebatur, surditas minor erat: crura dolebant, noctu sudauit. Iudicatus est die septimadecima. Neq; delirauit in recidiua. *Herophon liberatus est*

AEGROTVS IIII.

IN Thaso Philini vxorem, quę filiam pepererat, quum purgatio secundum naturam facta esset, & aliâs leuiter degeret, decimaquarta à partu die febris vehemēs corripuit cum rigore. Ab initio verò cor dolebat, & circa præcordium dexterum: muliebrium partium dolores. purgatio cessauit. Vbi verò glandem subdidisset. hæc quidem leuiora facta sunt. *Philini coniunx puerpera. Thasus.*

B Capitis autem, colli & lumborum dolores permanebant. Somni non aderant. Extremitates frigidæ. Siticulosa erat. aluus combusta: pauca egerebat. Vrinæ tenues, ab initio decolores. Sexta die ad noctem multum delirauit, & rursus resipiscebat. Septima siticulosa: secessus biliosi, abundè colorati. Octaua superriguit. febris acuta: conuulsiones multæ cum dolore, multum delirabat. Glande subdita exurgebat, multaque cum fluxione biliosa prodibant. Somni non aderant. Nona conuulsiones. Decima parum resipiscebat. Vndecima dormiuit, omnium recordata est. Statim autem rursus delirauit. Vrinam autem reddebat cum conuulsionibus, aceruatam, multam: illis autem parum admonentibus, crassam albam: qualis est ex his quæ subsiderunt, vbi multo tempore

C sita, fuerint conturbata: non subsidebat, color & crasitudo talis, qualis est in vrinis iumentorum. Talia mingebat, quæ & ego vidi. Circa decimumquartum diem palpitationes per totum corpus, sermones multi, parum resipiscebat. Verùm statim rursus delirabat. Circa decimumseptimum voce destituebatur. Vigesima mortua est. *Mors huius*

AEGROTVS V.

EPicratis vxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui iam propinquam, rigor fortiter corripuit: nō incaluit, velut dicebant. Et postridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia iuxta rationem venerunt. Postridie à partu febris acuta eam inuasit, cordis dolor & muliebrium partium. Vbi verò glandem subdidisset, hæc quidē *Epicrates. Archegetes.*

leuiora facta sunt. Capitis autẽ & colli ac lumborum dolor. D
Somni non aderãt. Ab aluo modica biliosa, tenuia, pura prodibant. Vrinę tenues, subnigræ. Sexta die à quo febris ipsam corripuit, ad noctem delirauit. Septima omnia exacerbata sunt, vigilans delirauit, siticulosa, secessus omnes biliosi abũdè colorati. Octaua superriguit, plus dormiuit. Nona per eadem. Decima crura laboriosè dolebat. Cordis dolor rursus: capitis grauitas: nõ delirauit. magis dormiuit: aluus restitit. Vndecima sudauit: minxit melius colorata, multam subsidẽtiam habentia: leuius degebat. Decimaquarta superriguit. febris acuta. Decimaquinta vomuit biliosa, flaua, satis multa. Sudauit sine febre. Ad noctem febris acuta. Vrinæ crassæ subsidentiam albam habentes. Decimasexta ad noctem exa- E
cerbata est, & cum molestia non dormiuit, delirauit. Decima octaua siticulosa, lingua combusta est: nõ dormiuit. multum delirauit: crura dolebat. Circa vigesimam mane parum riguit, soporosa, quietè dormiuit. vomuit biliosa, pauca, nigra. Ad noctem surditas. Circa vigesimamprimam lateris sini-

Lateris dolor.

stri grauitas, per totum cum dolore, parum insuper tussit. Vrinæ cassæ, turbatæ, subrubræ, quæ depositæ non subsidebant, cætera leuiora: non sine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella reuulsa, fluxio acris, mordax, salsa, perpetuò perseuerabat. Circa vigesimamseptimam

Non perit.

febri libera, in vrinis subsidentia: latus dolebat. Circa primã & trigesimã febris corripiebat. aluus ex biliosis turbata est. Quadragesima die vomuit pauca biliosa. Iudicata est perfe- F
ctè libera à febri die octogesima.

AEGROTVS VI.

Cleanactides.

CLeanactiden qui supra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat autem caput ab initios, & latus sinistrum: & aliarum partium dolores aderant, lassatorum modo: febres exacerbantur aliâs aliter inordinatè. Sudores quandoq;, quandoq; non. Exacerbationes vt plurimùm in iudicatorijs diebus magis accedebant. Circa vigesimamquartam summas manus dolebat. Vomuit biliosa, flaua, satis multa. Paulò pòst autem æruginosa. Ab omnibus alleuatus est. Circa trigesimam sanguis ex vtrisque naribus erumpere cœpit, atque hoc erroneo modo paulatim vsque ad

A ad iudicationem. Non autem fastidiebat cibum, neque siticulosus erat per totum tempus, neque insomnis. Vrinæ tenues, non decolores. Circa quadragesimam minxit subrubra, subsidentiam multam valde rubram habentia, alleuatus est, post hæc autem vrinæ varię, quandoque subsidentiam habebant, quandoque non. Sexagesima vrinis subsidentia multa, & alba, & leuis. Remiserunt omnia, febres intermittebant. Vrinæ tenues quidem, verùm boni coloris. Septuagesima à febre liber permansit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit, multum sudauit. Vrinis subsidentia rubra, leuis, perfectè iudicatus est. *Non moritur.*

AEGROTVS VII.

B

MEtonem febris vehemens corripuit, lumborum grauitas dolorosa. Postridie vbi aquā bibisset satis multam, ab aluo probè prodijt. Tertia capitis grauitas. Secessus tenues, biliosi, subrubri. Quarta omnia exacerbata sunt. Fluebat à dextra nare bis sanguis modicus. Noctem molestè tulit. Secessus similes tertiæ diei. Vrinæ subnigræ, habebant quiddam in medio innatans, subnigrum, diuulsum, non subsidebant. Quinta effluxit ex sinistra nare sanguis largus, merus. Sudauit, iudicatus est. Post iudicationem insomnis, delirabat. Vrinæ tenues, subnigræ. Capitis lotionibus vsus est, dormiuit, resipiscebat. Huic recidiua facta non est. Sed sanguis erupit sæpe etiam post iudicationem. *Meton.*

C

AEGROTVS VIII.

ERasinum qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris vehemens corripuit post cœnam, nocte turbatus fuit, diem primam quietè, noctem laboriosè transegit. Secunda omnia exacerbata sunt, ad noctem delirauit. Tertia dolorosè, multum delirauit. Quarta molestissimè, ad noctem nihil dormiuit. Insomnia & ratiocinationes, deinde peiora, & magna, & periculosa, timor, molestia. Quinta manè resipiscebat ac intelligebat omnia. Verùm ad meridiem multùm insanijt, continere se non potuit. Extremitates frigidæ subliuidæ. Vrinæ inconcoctæ. Circa solis occasum mortuus est. Huic febres perpetuò cum sudore, præcordia sublimia, distentio cum dolore. Vrinæ nigræ habentes quæ- *Erasinus. Bootes. Moritur.*

dam in medio ſuſpenſa innatantia rotunda, non ſubſidebant. Ab aluo ſtercora prodibant. Sitis perpetuo non valde. Conuulſiones multæ cum ſudore, circa mortem. D

AEGROTVS IX.

Critonis caſum uideto.

CRitoni in Thaſo erectè obmbulanti, pedis dolor fortis à magno digito cœpit. Decubuit eadem die, horridus, anxius, parum ſubcaleſcens, nocte deſipuit. Secunda die tumor laxus per totum pedem, & circa malleolum ſubrubens cum diſtentione. Puſtulæ nigræ, febris acuta, inſanijt. Ab aluo verò mera, biliosa, ſatis multa prodibant. Mortuus eſt altera ab initio die.

Secũdo die hic moritur.

AEGROTVS X.

E

Clazomenius.

CLazomenium qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris vehemens corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Statim autem ſurditas. Somni nō aderant. Febris acuta inuaſit. Præcordium eleuabatur cum tumore, diſtentio non valde, lingua ſicca. Quarta ad noctem deſipuit. Quinta laborioſè omnia exacerbata ſunt. Circa vndecimam parum remiſerunt. Ab aluo verò ab initio & vſque ad decimamquartam, tenuia multa aquei coloris prodibant. Toleranter ea quæ ad ſeceſſum pertinent, ferebat. Poſteà aluus reſtitit. Vrinæ perpetuò tenues quidem, verùm boni coloris, & multa in medio ſuſpenſa habebant diuulſa, non ſubſidebant. Circa decimamſextam minxit paulò craſsiora, habebant ſubſidentiam paruam, paululum alleuarunt, reſipiſcebat magis. F Decimaſeptima rurſus tenuia. Circa vtraſq; aures tubercula extiterunt cum dolore. Somni non aderant, delirabat. Circa crura dolebat. Vigeſima à febre liber iudicatus eſt, non ſudauit, omnia intelligebat. Circa vigeſimam ſeptimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quieuit. Tubercula verò iuxta aures neque ſedata ſunt, neque ſuppurata, verùm dolebant. Circa trigeſimam primam profluuiũ alui ex multis aquoſis, cum eiuſmodi quæ in dyſenteria prodire ſolent. Vrinas craſſas mingebat. Tubercula circa aures ſedata ſunt. Circa quadrageſimum oculum dextrum dolebat, obſcurius videbat. Reſtitutus eſt.

AEGROTVS XI.

Dromeades.

DRomeadæ vxorem quæ filiam pepererat, & alijs omnibus

A nibus secundum rationem factis, secunda die rigor corripuit. febris acuta. Cœpit autem prima die dolere circa præcordia fastidiosa ac nauseabunda, horrida, anxia. & sequentibus non dormiuit. Spiritus rarus, magnus, statim reuulsus. Altera à rigore die, stercora ab aluo bene prodibant. Vrinæ crassæ, albæ, turbatæ: qualis fit ex his quæ subsiderunt, vbi multo tempore sita, fuerit conturbata: non subsidebant. nocte non dormiuit. Tertia circa meridiem superriguit. Febris acuta. Vrinæ similes. præcordij dolor, fastidiosa ac nauseabunda. nox molesta, non dormiuit. Sudauit per totum subfrigida. Statim autem rursus recalefacta est. Quarta die circa præcordia parum alleuata est. Capitis grauitas cum B dolore. in soporem incidit, parum de naribus stillauit. lingua sicca. siticulosa. Vrinæ tenues, oleosæ. parum dormiuit: Quinta siticulosa. fastidiosa. Vrinæ similes. nihil ab aluo. Circa meridiem multum delirauit, & statim rursus parum resipiscebat. exurgens in soporem incidit. frigiditas parua. nocte dormiuit, delirauit. Sexta mane superriguit. Statim autem recalefacta est. Sudauit per totum. Extremitates frigidæ. delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo post conuulsiones à capite cœperunt. Statim mortua est. *Moritur hæc.*

AEGROTVS XII.

HOmo quidam calefactus cœnauit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu. febris acuta. Præcordij dextri C dolor. Inflammatio submollis ex interna parte. noctem moleste tulit. Vrinæ ab initio rubræ, crassæ, depositæ non subsidebant. Lingua sicca. non valde siticulosus. Quarta febris acuta. Dolores omnium. Quinta minxit leue, oleosum, multum, febris acuta. Sexta vesperi multum delirauit. Nec nocte dormiuit. Septima omnia exacerbata sunt. Vrinæ similes. sermones multi. continere se non potuit. Ab aluo cum irritatione prodierunt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit. febris acuta. Sudauit calidum. A febre liber esse visus est. non multum dormiuit. A somno frigiditas, sputatio. Vesperi multum delirauit. Paulo post vomuit nigra, pauca, biliosa. Nona frigiditas. multum delirabat. non dormiuit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata sunt. delirauit. Vndecima mortuus est. *Hic perijt.*

AEGROTVS XIII. D

MVlierem quæ decumbebat in littore, trimeſtri fœtu grauidam febris vehemens corripuit, ſtatimque lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis, iuxta clauiculam, & manum dexteram. Statim lingua voce deſtituta eſt. dextra manus reſoluta eſt cum conuulſione, velut his qui aliqua ſiderãtur parte cõtingere ſolet. Delirabat penitus. noctem moleſtè tulit, non dormiuit. aluus turbata eſt, ex bilioſis, meris, paucis. Quarta die lingua voce ſoluta eſt. Conuulſiones eorundem. dolores omnium permanebant. Iuxta præcordia tumor cum dolore. non dormiebat penitus delirabat, aluus turbata. Vrinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta. præcordij dolor. planè delirabat. ſeceſſus bilioſi. E ad noctem ſudauit, à febre libera. Sexta reſipiſcebat. Ab omnibus alleuata eſt. Verùm circa ſiniſtram clauiculam dolor permanebat. ſiticuloſa. Vrinę tenues. non dormiuit. Septima tremor. in ſoporem incidit, parum delirauit. dolores iuxta clauiculam, & ſiniſtrum brachium permanſerunt. Reliqua alleuata ſunt. Omnia intelligebat. Tres dies à febre libera manſit. Vndecima reuerſa eſt, ſuperriguit, febris vehemens corripuit. Circa decimamquartam vomit bilioſa, flaua, ſatis multa. ſudauit. A febre libera iudicata eſt.

Non moritur hæc.

AEGROTVS XIIII.

Melidia. Iunonis templum.

MElidiæ, quæ decumbebat iuxta Iunonis templum, capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autem febris acuta corripuit. Menſes pauci apparebant. Dolores omnium horum continui. F Sexta die ſoporoſa, anxia, horrida. rubor in maxilla. parum delirauit. Septima ſudauit. febris dimiſit. Dolores permanebant. Redijt. ſomni, pauci. Vrinæ perpetuò boni coloris, verùm tenues. Seceſſus tenues, bilioſi, mordaces, valde pauci, nigri, graueolentes prodibant. In vrinis ſubſidentia alba, leuis. Sudauit. Iudicata eſt perfectè vndecima die.

HIPPO-

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS, LIBER II.

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

SECTIO PRIMA.

B

Arbunculi in Cranone æstiui, pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hoc per totum, & maximè ab austro. & subnascebantur quidem in cute sanies. dum autem intro concipiebantur, calescebant, & pruritum inducebant. Deinde pustulæ velut ab igne inustæ excitabantur, & sub cutem vri sibi videbantur, in ardoribus siccitatis. Febres plerunque citra sudorem. In his verò si minutæ imbris guttæ deciderint, magis sudatoriæ fiunt ab initio. At hæc difficiliora iudicatu manent, quàm aliter: Attamen minus, si non propter hæc fuerint, sed C propter morbi modum. Febres ardentes in æstiuis magis fiunt, & in alijs temporibus. Resiccantur autẽ magis æstate. Autumno maximè ferinũ, & oris ventriculi dolor, quanquã & ipse minus maleficus fuerit, ipso morbo tali existẽte. Ascarides vesperi similiter huic. & illæ tunc infestant in die plerunq;, non solũ ideo quòd magis affligunt, sed etiã ipsæ per seipsas. In autũno acutissimi morbi & maximè lethales. & omnino similitudinẽ habẽt, eo ꝙ vesperi exacerbãtur: tanquã annus ipse habeat circuitũ morborũ. Quale est dies morbi, quale est vespertinũ tẽpus ad exacerbationẽ: Tale est morbi, & vniuscuiusq; cõstitutionis inter se, vbi non quid in superiori specie fuerit innouatũ. Sin minus, alia sanè constitutione hæc imperium obtinuerint. Quare etiam annus ad seipsum hoc modo se habet. In quietis ac constantibus tẽporib. & an-

Carbunculi
Cranon.
Ascarides quando magis uexant

nis tempestiuè tempestiua præbentibus, boni status & iudi- D
Perinthus. catu facillimi morbi fiunt. In inconstantibus verò, incōstantes & qui difficulter iudicantur: quum sanè in Perintho defecerit aut abundauerit quid, vt aut venti sint, aut non vēti: aut aquæ, aut siccitates: aut ardores, aut frigora. Ver autem omnino saluberrimum, ac minimè lethale. Circa principia morborum considerandum, an statim florēt. Clarum autem hoc fit ex incremento. Incrementa verò ex circuitibus. & iudicationes quoq; hinc manifestæ fiunt, itemq́; ex acerbationibus in circuitibus, si citius accedant, aut non: & si diutius durent, aut non: & si magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus, & diuturnis, & vulneribus, & sputis, & doloribus. Itemq́; tuberculorum inflammatio- E nes, & quæcunque alia posterius apparent, fortasis autem & ex alijs communibus rebus, quæ quidem citius fiunt, breuiora sunt. Quæ verò tardius, longiora: quum etiam in circuitibus citiorē recursum, ac reliquum augmentum, morbus neget. Nam & eorum qui statim pereunt, velociores sunt iudicationes, quoniam & dolores, & continui ac fortes. Quæ verò ad melius iudicant, non statim apparent. Iudicatoria non iudicantia, partim lethalia sunt, partim difficilis iudicatio-
Quæ redeāt nis. Quæ præiudicata sunt, si crudè iudicata fuerint, recidiuæ fiunt: Sin minus, iudicationis impeditiones aut malæ iudicationes. Possunt etiam fieri perniciosa, ea quæ nō parua sunt. Quæcunq; iudicatoria signa fiunt, eadē hæc si non fiunt, difficilis sunt iudicationis. Quæ verò contraria significant, ma- F lum: non solum si recurrant: sed etiā primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodū etiā malorum signū, ea quæ ad contraria repunt. Considerare verò sic oportet, in cibis, conpresionibus venarum, tumoribus præcordiorū, sursum vergentibus, deorsum vergentibus. Sed & multa sunt eiuscemodi, velut abortientium mammæ graciles fiunt, neq; enim cō-
Tusis sedatio: testiū tumor, & cōtra. trarium est: Neq; tusses diuturnæ, quoniam vbi testis intumuit, cessant: & testis tumor à tusi cessat & alleuatur: quæ res cōmonefacit nos cōmunionis pectorum, mammarū, genituræ, vocis. Abscessus aut per venas, aut per ossa, aut neruos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autē sunt qui infra mor-
Abscessus boni. bum fiunt, velut varices, lumborum grauitates ex supernis. Optimi verò potisimum sunt inferni, & longisimè infra

vent

A ventrem,& remotiſsimi à morbo: & qui per effluxionẽ fiũt, velut ſanguis è naribus, pus ex aure, ſputum, vrina, quæ per effluxionem fiunt. At abſceſſus quibus hæc nõ fiunt,ſunt velut dentes,oculis,naſus,ſudor. Sed & quæ ſub cutẽ abſcedunt foras tubercula,velut putreſcẽtia,& quæ ſuppurantur,aut vlcus,aut eiuſmodi puſtulæ,aut ſquamæ,aut defluuium capillorum,vitiligines,lepræ,aut eiuſmodi quæ abſceſſus ſunt acervatim fluentes,& non ſemirepentes,& quæcunque alia dicta ſunt. & ſi non pro rationis excretionis morbi dignitate fiát. velut Temeni nepti,ex morbo forti ad digitũ decubuit, qui quum non ſufficeret ad ſuſcipiendũ morbum,recurrit. Mortua eſt. Abſceſſus aut per venas,aut per aluũ, aut per neruos, *Temeni neptis.*

B aut per cutem,aut iuxta oſſa, aut ſecundum ſpinalem medullam,aut ſecundum alias effluxiones,os,pudendum,aures,nares, ex vtero menſes. Iudicationes poſtridie fiunt, velut ad lumbos,aut ad femur,& ad teſtes:Quandoque ex tuſsi,& teſtis ipſe à ſeipſo. Tuſsiculoſi abſceſſus, qui ſupra ventrem ſunt,non ſimiliter perfectè liberant. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerunque liberant,velut Heragoræ, quod medici non animaduerterunt. Qui voces aſperas natura habent,his etiam linguæ ſubaſperæ ſunt, & quæcunq; aſperitates à morbis ſimiliter. Quæ igitur duræ ſunt linguæ à natura,etiã ſine morbo hoc habẽt. Molles verò tardiores ſunt, & ad peccatum,& ad bonum,quàm prior natura. Conſideranda ſunt etiã longa capita,ex viuendi ratione,& ceruices lon- *Heragoras.* *Linguæ vocisq; diuerſitas.* *Caput oblongum & ceruix.*

C gæ,ab inclinationibus.& venarum amplitudo & craſsitudo, ab eadem,& anguſtiæ,ac latitudines,& breuitates,ac tenuitates,ex contrarijs. Quorum venæ amplæ,& ventres,& oſſa ampla,hi ſunt qui tenues ſunt. Pingues verò his cõtraria habent.& in his qui fame macerãtur,mediocritates. Ab his cõſideranda ea ſunt quæ præpropera incrementa vnicuiq; detrahunt,& quæ diminutiones adaugent.& ea quæ incrementa coadaugent, & quæ corroborant. Et quæ ſint communes venarum diſſectiones. Pectinum ruptiones quæ quidem circa pubem fiunt,vt plurimum ſtatim ſunt innoxiæ. Quæ verò paululum ſupra vmbilicũ in dextera parte,hæ doloroſæ ſunt & anxioſæ & ſtercoris vomitum inducunt, velut etiã Pittaco accidit. Fiunt autem hæ,aut à plaga,aut vulſura aut alterius inſultu. Quibus id quod medium eſt inter abdomen & *Macri.* *Pingues.* *Quæ in his obſeruẽtur.* *Pittacus.*

cutem inflatur,& non ſedatur. Color eſt velut qui multum D
Quæ iecur affectũ & lien creent. pallidus eſt,& qui ex candicante pallet: quoniam omne huiuſmodi ab hepate eſt, & ex hoc ſunt hepatici in his morbi. & morbi regij ab hepate, ad ſubalbidum colorem vergunt. & qui ex aqua inter cutem,& ex pituita alba laborant. Qui verò à ſplene ſunt,tum hydropes,tum morbi regij,nigriores ſunt.Sed & vlcera quæ ægrè perſanantur exalbidorum ſunt, qui ferè lentis colorem referunt: & cutis diffringitur ac labia,velut Antilochus habuit & Aleuas,ab humoribus ex corpore falſuginoſo,quod ſub cute maximè, & à capite contingit, quum à pulmone fuerit calefactum. Occaſiones vnde quis ægrotare cœpit, & conſiderare oportet, ſiue capitis ſit dolor,ſiue auris,ſiue lateris.Signum autem ſunt in quibuſdã dentes,& in quibuſdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac iudicantia febres,& tubercula.Quibus hæc non fiunt, iudicatio ſublata eſt.Quibus intus relinquuntur,certiſsimæ recidiuæ ac celerrimæ. Crudos ac liquidos ſeceſſus, milium ſolidum in oleo coctũ ſiſtit.Exemplo eſt nautæ puer,& Myriochaune.

Antilochus. E

Miliũ quid tollat.

SECTIO SECVNDA.

Cordis doloris medela.

MVlier cor,hoc eſt os ventriculi dolebat,& nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici ſuccum inſperſus, & ſemel in die acceptus in cibo ſatis fuit, & non reuomebat,velut Charioni contigit. Mutationes proſunt, ſi non ad praua mutentur, velut his qui à medicamentis vomunt febrium gratia. Fines in meraciora deſinentes, putrefactionem ſignificant, velut Dexippo. Serapis ex liquida aluo intumuit. Pruritus autem haud ſcio quot diebus,non vltra.Habebat autem & abſceſſum quendam in lateris mollitudine,qui nigrefactus occidit. Et Stymargi vxor ex ventris per paucos dies turbatione, vbi multum in ſiſtendo laboraſſet,& poſt pueri ſexus fœminei quadrimeſtris ex corruptione diſceſſum ſana facta eſſet intumuit. Moſcho è calculo laboranti fortiter, in ſuperna palpebra ordeolum obortum eſt magis ad aurem. Deinde intro exulceratum eſt. Quinta & ſexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones ſoluit. Glandularum tumor ac inflammatio circa aurem erat, itemque infernè in collo, è directo ſuperni F

Dexippus. *Serapis.* *Stymargus.* *Moſchus.*

A superni tumoris. Aristæi vxoris frater fatigatus in via incalescebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui similes. Postea febris continua fiebat, & postridie sudor factus est, & alijs paribus diebus semper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat autē sublienosus. Ex sinistra nare sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Iudicatus est. Postridie iuxta sinistram aurem tumor. Sequenti die etiam circa dextram, sed hic minor, & insuper tepescebat. Hi euanuerunt, & nō suppurati sunt. Qui ab Alcibiade venit, ei ex febribus modicis ante iudicationem testis sinister intumuit. Habebat autem splenem magnum. & sanè tunc iudicata est febris vigesima die. Deinde aliâs atque aliâs subincalescebat, & subfloribum spuebat. Cuidam manus dextra, & crus sinistrum quum ex tussi parū & nihil memorabile eiecisset, siderationis modo resoluta sunt: alia verò nulla re alterata est, neque facie, neque mente: Nec verò adeò fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa vigesimā diem. Factum autem hoc est illi ferè circa mensium eruptionem, & fortassis tunc primū apparebant. Erat enim virgo. Apœmantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicostratus non extussiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes dolores. Interrogationes factæ sunt. dicebant ipsos semper repleri potu aut cibo. Dolores fortissimos quo modo dinouerit quis conspicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua quæ cito calescit, & cito frigescit, semper leuior est. Cibi & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quòd vbi sanguis effluxit, excalescunt, & quæcunque alia huiuscemodi. Abortus masculus sexaginta dierum, in partium suppressionibus salubris. Hercules intumescebat mali ipsius die octaua. Magis ex dysenteria laborat, quisquis sanè etiam è tenesmo vexatur. Quedam lactans pustulas per corpus vbique habebat. Postquam autem lactare cessauit, sedatæ sunt per æstatem. Coriarij illius qui coriacea præparabat, vxori, quum peperisset & perfectè exoluta esset, visum est de secunda membranosum quiddam remanere: discessit autem quarta die malè. Nam vrinæ stillicidio vexabatur. Statim concipiens peperit masculum. Habebat autem iam multos annos, & postremum neque menses prodibant.

Aristæus — B — *Apœmantus.* *Nicostratus.* — C — *Aquæ cognitio.* *Hercules.* *Quæ lac præbebat.* *Coriarij uxor.*

bant. Quãdo autem peperiſſet, vrinæ ſtillicidium paululum intermittebat. Quædam priuſquam conciperet, coxam dolebat. Poſtquam autem concepit, non amplius dolebat. Vbi verò peperit, vigeſima die rurſus doluit. Peperit igitur maſculum. Prægnanti in tibia infernè dextera, tertio aut quarto menſe puſtulæ, ad quas manna thuris vtimur, itemque in manu dextera iuxta magnum digitum: haud ſcio an peperit, reliqui enim ipſam ſemeſtrem, habitabat autẽ velut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis vxor habitabat iuxta Nicomachum, peperit puerum carnoſum quidem, verùm qui haberet maximas partes diſcretas, magnitudine verò eſſet quatuor digitorum, & ſine oſsibus, deinde craſſus ac rotundus. Hæc autem anheloſa erat ante partum. Deinde ſimul cum partu pus remouit modicum, velut ex furunculo vocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficulter peperit, & non valde purgata eſt, tota intumuit. Deinde venter ipſi magnus fiebat. Reliqua verò reprimebantur. & rubicunda prodibant vſque ad ſextum menſem. Deinde alba valde per omne iam tempus. Atque hæ fluxiones veneri officiebant, & mera rubicunda ipſi profluebant. In diuturnis inteſtinorum leuitatibus ructus acidus fiens, antea nunquam factus, ſignum bonum, velut Demænetæ contigit. Fortaſsis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes eiuſmodi alterant. Fortaſsis autem & ructus acidi inteſtinorum leuitatem ſoluunt. Sanata eſt veratri potione Lycia poſtremùm ſplen magnus, & dolores & febris, & ad humerum dolores. Et vena quæ in ſplene eſt, in cubito ſecabatur. & ſaliebat quidem ſæpe, Aliquando verò etiã non eſt ſecta, ſed vna cum ſudore ſanguis penetrauit, aut ſua ſponte. Ex quo autẽ prodibat, Splen dextera parte intẽdebatur, ſpiritus intus duplicabatur, nõ tamen magnus, mente mouebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat infernè quicquam, neque mingebat. Mortua eſt ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partẽ repentia proceſſerunt, exulcerata non ſunt, ad ſiniſtra tranſiuerunt, ad ſplenem dolor venit citra iudicationem. Hieroni iudicatio facta eſt decimaquinta die.

Archelaus *Antigenis vxor.* *Nicomachus.* *Partus gemellarum.* *Inteſtinorũ leuitas.* *Demenetas* *Lycia.* *Hieron.*

Coi ſorori hepar eleuatum eſt ſplenico modo. Mortua eſt ſecunda die. Bion ſimul multum mingebat quod non ſubſidebat, & ſanguis ex ſiniſtra nare manabat. Erat eñ & ſplen ſurſum

Bion.

A ſurſum in gibbum eleuatus,ac durus, ſuperſtes manſit, recidiua. Erant autē anginoſorum affectiones hæ. Colli verticula intro vergebant,quibuſdam amplius,quibuſdam prope. Et collum forinſecus conſpicuam cauitatem intro habebat, & hac parte ad cōtactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum,quod non ſimiliter acutum eſt:quibuſdam verò etiam valde rotundum,maiore circunferentia. *Qualis angina.*

Si non cum dente appellato,fauces non inflammatæ,verū iacētes. Partes ſub maxilla tumidæ, nō inflammatis ſimiles. Neque glandulæ vlli intumuerunt. Sed magis ſecūdum naturam.linguam non facilè vertebant, ipſiſque & maior eſſe videbatur,& prominentior,& ſub lingua venæ cōſpicuæ,de-
B glutire non poterant,aut valde difficulter. Imò ad nares fugiebat,ſi valde cogerent, & per nares loquebantur. Spiritus autem his nō valde ſublimis.Quibuſdam verò venæ in temporibus,& in capitibus ac ceruice eleuatæ. At recrudeſcentibus,ex his,parū quiddam tempora calida,etiamſi aliàs non febricitarent. Non ſuffocabantur plurimi, niſi quū deglutire cupiebant,aut ſaliuam,aut aliud quiddam. Neque oculi intus deſidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem vergebat,hi neque leuiter ſideratorum modo reſoluebantur.An verò aliquem perijſſe viderim, in memoriam reuocabo.Quos autem nunc noui, ſuperſtites manſerunt.Erant autē partim celerrimè alleuantia. Plurima ve-
C rò ad quadraginta dies deueniebant,& in hoc pleriq; etiam ſine febre.Multi verò etiā ad valde longum tempus,partem aliquam tumoris habebant.Et deglutitio, & vox indicabat, & columellę liqueſcentes ſignificationem quandam prauam exhibebant, quāuis nullum grauis malum habere videbantur. Qui verò tumores ad alteram partem vergentes habēbant, hi vnde verticula inclinata fuerunt, iſthic reſoluebantur.Atque inde ad alteram partem diſtrahebantur.Erant autem hæc in facie maximè conſpicua, & in ore & interſepto iuxta gurgulionem. Sed & maximè infernè pro ratione immutabantur. Cæterùm reſolutiones leuiter ſideratorū modo, non per totum corpus fiebant veluti ex alijs, ſed vſq; ad manum,ab anginoſa affectione. Atque hi & matura expuebant, eaq́ue pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat,itidem expuebant.Quibus verò etiam cum

febre,

febre, hi multò magis & difficulter ſpirabant, & aliena lo- D
quebantur, & venæ his magis eleuatæ. Et pedes omnibus quidem frigidiſsimi erant, maximè autem his. Et hi ad erectè ſtandum impotentiores erant. Et quidam nõ ſtatim moriebantur. Quos autem ego noui, omnes mortui ſunt.

SECTIO TERTIA.

Conſtitutio temporis.

Perinthus. IN Perinthum circa ſolſtitium ferè æſtiuum venimus, facta autem eſt hyems clementi cœlo, auſtrina. Ver & æſtas valde ſine aquis vſq; ad pleiadum occaſum. Nam ſi etiam quid aquæ cecidiſſet, id erat velut minutæ roris guttæ. Et *Eteſiæ.* Eteſiæ non valde ſpirarunt. Et qui ſpirarunt, diuulſe id fece- E
Quæ febres vigerent. runt. Aeſtate febres ardentes populariter graſſatæ ſunt multæ. Erant autẽ ſine vomitu, & alui turbatæ ex tenuibus, aquoſis, non bilioſis, ſpumoſis, multis, quæ aliquando depoſita etiam ſubſidentiam habebant, ex quibus ſanè etiam id quod ſub dio noctu exponebatur, ſimile erat. Aequales ſpecie alui ſeceſſus ſemper, malum. In his multi ſoporoſi erant, & mente moti, hi verò ex ſomnis tales fiebãt. Quum autem ſuſcitati eſſent, omnia intelligebant. Spiritus ſublimes, non tamen valde. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, aliàs autem non decolores. Sanguinis eruptiones è naribus non fiebant, niſi paucis: neq; parotides iuxta aures, de quibus poſteà ſcribam: neq; ſplenes attollebantur, neq; dextrum præcordium, neque doloroſum valde, neque fortiter intentum F
erat. Erat tamen quid quod iudicationem faciebat. Et maximè iudicabantur omnia plerunque circa decimamquartam diem, pauca cum ſudore, pauca cum rigore, & valde paucis recidiuæ fiebant. At verò ſub minutas velut roris guttas quæ in æſtate fiebant, apparebat ſudor. In febricitantibus etiã quidam ſudores ſtatim ab initio fiebant, nõ tamen maligno modo, & quibuſdam ſub hoc tempus etiã iudicatio facta eſt cum ſudore. Fiebant autem in febribus æſtiuis, cir- *Aſpretudines culicum morſibus ſimiles.* ca ſeptimam, octauam & nonam diem, aſpretudines in cute miliaceæ, culicum morſibus maximè ſimiles, non valde pruriginoſæ. Hæ perſeuerabant vſque ad iudicationem. Nulli equidem maſculo tales erupiſſe vidi. Mulier autẽ nulla mortua eſt, cui hæ fiebant. Et graui auditu præditæ & ſoporoſæ

erant.

D erant. Prius autem non valde soporosæ erant hæ, quibus illæ affuturæ essent. Non tamen in totum durabant, verùm soporosæ & somnolentæ erant per æstatem, & vsq; ad pleiadum occasum. Postea verò magis vigiliæ aderant. Sed neq; in totum ab hac constitutione moriebantur. Aluum igitur per cibos sistere non dabatur, imò præter rationem putasset quis mederi conducere, etiamsi minus multa quibusdam prodirēt, per hoc quod in frigore quis iaceret strato supposito. Nā vlcerat quidem frigidum, calefacit autem eiusmodi species sensim progrediendo adhuc magis, etiamsi nulla afflictio naturæ accedat: & in quibus, & qualia signa, & plura aut pauciora fientia, oscitatio, tussis, sternutatio, distētio cum oscitatione, eructatio, flatus: omnia talia corrumpunt. Quibus in

E febribus anxiosis, horridis, rubescunt facies, lassitudines, oculorum dolores, capitis grauitates, resolutiones leuiter sideratorum modo, & menses si apparuerint, maximè quibus primùm, sed & virginibus & mulieribus, quibus per tempus. Sed & quibus non in quo solet tēpore, aut velut oportet apparent. Deinde pallidæ fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & consequenter fit, & in quo tēpore, & in quibus. Valde biliosis, in febribus maximè, omnino quibusdam ad cruda purgatio. Medicamentorū modos scimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes similiter, sed alij aliter cōponuntur. Et alibi citius, aut serius, in manuum tractationes assumuntur, velut est aut siccare, aut tundere, aut coquere, &

Quibus peritiuris fierent.

Quæ obseruanda.

F eiusmodi. Omitto plurima, quæ vnicuiq;, & in quibus morbis, & quo tēpore morbi, ætatem, speciem, victum, qualis hora anni, & quæ, & qualiter procedat, & huiuscemodi. Zoilo iuxta murum ex tussi matura, febris acuta, & faciei rubor & aluus intercepta, præterquam ad necessitatem coactè, lateris sinistri dolor, & auris è directo valde dolorosa, & caput non vsque adeò. Spuens semper suppuratum ægrotabat. Sed alia iudicata sunt, & iuxta aurem pus multum erupit, circa octauam aut nonā diem. Principia verò noni diei ex dolore auris. Haud scio quomodo sine rigore iudicatio facta est. Sudauit caput valde. Et hic sudor firmus erat, quòd quidem ardor etiam sinistri lateris esset. Supernè vnà cum aure dolor sedatus, maximè circa scapulas. Sed & ante sputa multa, ab initio florida reiecta, & circa septimam aut octauā diem. Deinde

Zoilus.

Deinde laborioſa. Aluus reſtitit vſq; ad nonam & decimam D
diem. Dolor extinctus eſt. Tumor remittebat, & ſudores fiebant parui, non autem iudicabant. Manifeſta autē erant hæc tum ex alijs, tum ex receſſu. Nam incipiente auris dolore, etiam venter turbatus eſt. Erupit autem ex aure nona die, & iudicatus eſt morbus decimaquarta ſine rigore eadem die.

Sed & ſputum largius ibat, & maturius, poſtquā auris erupit. Sudores autem, & ſerpentia vlcuſcula ad multum tempus, in capite fiebant. Reſiccata ſunt tertia die. Quæcunq; ſine ſigno iudicationis iudicatorio diſparent, malè iudicata ſunt, velut Eryſipelas ancillæ Polimarchi. In glandularū tumoribus febres, malum, exceptis diarijs. Et in febribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio vigorem remiſerunt. Spiritus, præcordijs eleuatio mollis, & intentio neutra, in ipſis supernè rotundum, in dextris velut circumferentia ſuppuratoria, aliud longius magis, aliud diffuſum, aliud deorſum repens, & hinc atq; hinc diſtentio vſq; ad vmbilicum. In omni ſurſum verſus è directo latione, ſi reuocetur, & in rotunditatem cōcludatur, quatenus quidem ſpiritus fuerit, citra iudicationem calore attenuatur. Si verò hunc effugerit, ad ſuppurationem procedit. Spiritus denſi, parui, magni, rari. parui, rari: extra magnus, intra paruus, alius quidem extendens, alius verò vrgens, dupla intro reuocatio, velut ſuperinſpirantibus, calidus, frigidus. Medela aſsiduarum oſcitationum ſpiratio longa. Non potantibus & vix, ſpiratio breuis. E directo etiam laterum intentio dolorcſa, & præcordiorum intentiones, & ſplenis eleuationes, è naribus eruptiones. Quæ relinquūtur poſt iudicationem, recidiuas facere ſolent. Primùm itaque lienis eleuationes, ſi non ad articulos finierint, ſanguinis è naribus eruptio fit, aut præcordij dextri intentio, ſi non penetrauerint vrinæ. Hæc enim eſt interceptio vtrorunque, & recidiuæ horum meritò fiunt. Abſceſſus igitur horum facere oportet ſi non fiant. eos verò qui iam fiunt, declinare. Eos autem excipere, ſi prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui verò non valde, eos coadiuuare. Eos verò auertere, ſi omnino incommodi fuerint, maximè ſi hi affuturi ſunt: ſin minus, ſi iam veniunt. Quarta die fientes ſanguinis è naribus eruptiones ægrè iudicant. Febres quæ vna die intermit

Febres malæ in glandularum tumoribus.

diaria febres

E

F

A mittentes, altera superrigent, vnà cum iudicatione, ad septimum circuitum durant. Scopo ex mucosis, biliosis, & fauciũ inflammatione, malo victu vso aluus suppressa est, & febris acuta facta, & lingua florida, & vigil sine somno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris. Spiritus subdensus, præcordia dolebat, & respirans, & quum verteretur. Sine tussi verò excreabat subcrassa. Peplus ipsi data, à præcordio quidem depulit, transiuit autem nihil. Postridie glandes duæ appositæ non apparuerunt. Vrina crassa & turbata. Subsidentia leuis & plana: & restitit aluus in turbulentia, venterque mollior erat. Et splen eleuatus, & deorsum vergẽs factus est. Potu vtebatur aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto. Decima sanguis ex sini- *Scopus.*

B stra nare aquosus paucus venit: non autẽ valde infirmus erat ob hoc ipsum: & vrina subsidentiam habens. In subsidentia verò subalbum quiddam adhærens vasi, tenue, neque genituræ simile, neque dissimile. Defluxit hoc breui. Postridie iudicatus est, à febre liber, & subijt subuiscosum vndecima die. Hoc verò circa defluxum erat quid biliosum. Vrinæ verò purgatio multa, tum copia, tum subsidentia. & priusquam vinum bibere inciperet, ferè pituitæ similis. Penetrauit autem vndecima die, vt quæ non esset multa. Viscosa verò erãt stercora & turbata. Huiusmodi autem iudicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Perintho tale erat. Quæ circa linguas eleuantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiũt. circa debiles illorum articulos sunt. Nam ossium *Antigenes.*

C natura caussa est, vt hæc & indurentur, & distendantur.

Collectio Hippostrati vxori ex quartana annua ad fastigium eleuata est, quũ subfrigida palã esse videretur, impetus in totum corpus factus est, & sudor: iudicata est hoc modo: & postea menses plures copia & tempore. Tunc enim suppressi fuerant. Abscessus non consistere visus est. In pulsantibus sanguinem fundentibus figura ampla, & in totum si ex omnino decliui accliue fiat. Quapropter etiam deligationes in venarum sectionibus impetum faciunt: fortes verò sanguinem impediunt. Sanguineum & subbiliosum, ructũ acidum facit. Fortassis autem ad atræ bilis morbum his definet. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, per dorsum ad caput. Sed & viris posteriore corporis par *Principiũ horroris.*

te magis quàm anteriore, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem pilus animantium. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. D

Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus. Quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia: requirit diætam siccissimam. Quod citius motum est ac discretum, rursus augescit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquagesimumtertium diem, & circa centesimumsextum. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo ac quarto. Quæ nosse oportet ad septimum mensem, aut à mensium fluxu numerandi sunt nouem menses, aut à conceptione: & ad septuaginta ac ducẽtos dies, græci mẽses fiunt: & si quid amplius vltra hos est, & aut masculis, aut etiam fœmellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur: & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec ossa fuerint solida facta. Menstruarum purgationum circuitus est. Quæ ante has fiunt grauitates, similes sunt laboribus octimestribus. Primipararum lac, alimento quidem transmutationem accipiente, octimestri verò perficiente. Si in vulneribus fortibus, tumor nõ appareat magnus, malum. Laxi bonum: sursum pascentes, peius Menstruæ purgationes similes octimestribus, in tendentibus ad decimum mensem fientes, malum. Quibus tumores in vulneribus, non valde conuelluntur, neq; insaniunt. His autem derepẽtè dissipatis, quibus quidem ad posteriores partes, conuulsiones cum doloribus, quibus autem ad interiores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. Tumores præter rationẽ alleuãtes, prauum: velut Andronici filio Erysipelas recurrit: si non ad eũdem locum rediens, bonum quid significet. Hoc ex natiuitate circa aurem, ad pubem distributum est. Alteri tertia ex natiuitate die factum, suppuratum est nona. Hic septima die sanus euasit. Maligniora sunt quæ derepentè disparent. E F

Andronicus.

SECTIO QVARTA.

De venis.

Hepatic uena.

HEpatitis in lumbis vsque ad magnum verticulum, infernè etiam verticulis se ingerit: hinc subleuata per

hepar

A hepar,& per septum transuersum ad cor, & quæ quidem recta est,ad clauiculas : hinc aliæ quidem ad collum,aliæ verò ad scapulas,aliæ deorsum deflectentes, ad verticula & costas declinant. Et ex sinistris quidem , vna propè clauiculas. Ex dextris verò ad quendam ipsarum locum. Alia verò vtrinque deflexa. Alia paulò inferius deflexa, vbi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad venam in ipsum cor accesserit, ad sinistras deflexa. Infrà autẽ decuruata ad vertebras descẽdit donec perueniat , & inde incipit eleuari ingerẽs se costis reliquis omnibus , hinc atque hinc singulis ramulos præbens, quum sit vna : à corde quidem ad locũ quendã à sinistris magis procedens. Deinde infra arteriam,donec consumpta fuerit,& venerit eo vnde hepatitis subleuata est. Priusquàm autem eo venit,circa extremas duas costas diuisa est,& partim ab hac , partim ab illa verticulorũ parte progressa consumitur. Quæ verò recta à corde ad clauiculam tendit,supra arteriam est:& ab hac,velut etiam iuxta lumbos infra arteriam, ad hepar insilit , partim in portas & pinnas , partim in reliquum deinceps procedit paulò infra septum transuersum. Septum autem transuersum adhæret hepati, neque facile est ipsum separare. Duplices porrò venæ à clauiculis , alteræ hinc alteræ isthinc, sub pectus ad pectinem procedunt : quo verò hinc, nondum scio. At Septum transuersum infra iuxta verticulum quòd est infra costas , qua rhenes ex arteria , ea parte cõsurgunt: Verùm arteriæ ex ipso rhene oriuntur,hinc atque hinc ab arteria neruum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente à corde Hepatitis desinit. Cæterùm ab hepatitide per septum transuersum maximæ duæ , altera hinc, altera isthinc , sublimes feruntur , multifidæque per septum sunt , & circa ipsum consistunt in superna parte , atque hæ magis sunt conspicuæ. Duo verò nerui à cerebrò sub os magni verticuli , ex supernis & ad gulam magis,ab vtraque arteriæ parte descendunt , & vterq; in seipsum incidens, vni similis,vbi verticula & septum sunt,ibi desinunt,& quidam ambigui, ex hac societate ad hepar & splenẽ ipsos tendere putauerunt. Alius neruus ab vtraque verticulorum parte iuxta clauiculam ad spinam procedit , ex obliquo verticulorum , & ad costas distribuitur , & quemadmodum venæ,sic hi per septum, ad mesenteriũ mihi tendere videntur.

Duæ aliæ uenæ.

Duo nerui.

Neruus alius.

B

C

Neruorum discursus. *Sacrum os.* Vbi autem hæ deficiunt, rursus hinc vbi septum exoritur, ab eo cohærentes ac continui existentes, iuxta mediũ infra arteriam, deinceps ad verticula distribuuntur, quemadmodum venæ, donec ad sacrum os progreſsi consumuntur. In Aeno ex aſsiduo leguminũ esu, fœminæ & masculi, crurum impotentes facti sunt, ac vitam degerunt. Sed & his qui eruo vescuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda est vt excandescentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in vasa subter cuticulam colligendi gratia: itemq; læticia, & timor, & huiusmodi, & si quidem reliquũ corpus simul ægrotarit, simul curare: Sin minus, satis est. Stymargi famula Idumæa erat, quæ vbi filiã peperisset, conuersum est ei vteri osculum, & dolor ad coxam & crus. Iuxta malleolũ secta vena liberata est, & quidem quum etiã tremores totum corpus detinerent. Verùm ad causam deuenire oportet, & ad causæ principium.

D E F (margin letters)

SECTIO QVINTA.

Naturæ indiciorum notio.

Physiognomia. *Varix testium quid poſsit.* QVicunque fului, naso acuto, oculis paruis, mali. Quicunque fului, simi, oculis magnis, boni. Hydropici rauos oculos habent, & calui sunt. Vocis gracilitatem soluit varix, ad sinistrum & dextrum testem, absq; horum altero fieri non potest vt soluatur. Magni, calui, balbi, gracili voce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut caluus, aut gracili voce præditus, aut hirsutus, fortiter atrabiliarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, eos necesse est dum illa soluuntur, suppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, surditas soluit, itemque sanguis multus ex naribus erumpens. Insania magni morbi ex more fientis solutio. *Puerperæ spasmos.* Si puerperis conuulsio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in vesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito. *Capitis os dolitans fractúmue.* Si capitis os confractum fuerit, lac, & vinum ammixta aquæ pari mensura, bibenda dato.

Si verò vlcus fuerit, internas venas secato, si non febricitet. Si autem desipiat, caput irrigato, si non præcordia fuerint eleuata. Si caput doluerit, ad pectus descendit, deinde ad præcordia, posteà ad coxam, Omnia verò vt doleant fieri non potest. Ventositatem flatuosam venæ sectione, fluxionem pharmaco illito sistito. Fluxus enim ex vena magna est.

Si

A Si verò sua sponte multum fluat, ieiunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato. Quicunque derepente voce destituuntur, si sine febre fuerint, ipsis venam secato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem. Quibus tussis sicca est, his non soluitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat. Si hydropicum tussis corripiat, siquidem statim animo linquatur, calidis omnibus vtatur: Sin minus, inebriato, ac cibis ipsum impleto. Venas autem internas secato, dum morbus magnus in intentione est. Solutio coxarum doloris, oculorum distortiones, cæcitas: testium tumoris, mammarum eleuatio. Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, sequenti die soluetur. B Hydropicus si tumorem in cruribus habens tussiat, malum. Si auris doleat, lacte vtatur.

Vocis reparatio. *Tussis sicca.*

Si non in die impari febris dimittat, recidiuare necesse est. Cui vena in cubito pulsarit, insanus & iracundus est: cui verò quieuerit, stupidus. Vulnus si sanguinem fundat, vlcus ne madefacito, verùm caput calida rigato. Si os ventriculi doleat, panem calidum cum vino meraco exhibeto. Vomitus solutio. aquam calidam bibendam dato, & vomat.

Vulnus quando non lauandum. *Vomitio quâ paretur.*

Quæcunque corrupta torpescunt, euulsa vena vlcerato, ac sanato. In conuulsione digitorum manus citra febrem, venam secato, si non caput doleat: Sin minus, aquam calidã affundito. Ad oculos. Spodij partem duodecimam, croci quintam, nuclei oliuæ vnam, cerusæ vnam, myrrhę vnam. C Aquam frigidam super caput fundito. & allia cũ maza edenda dato. Varices caluorum si non magni fuerint, furiosi sunt. Ad vitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, vt ne exulceres. Secundarum purgatio si non discedant. Sternutatorium ad nares apponito, vt sternutet. & sternutantis nares ac os apprehendito.

Diuersæ medelæ. *Varices.*

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

CApuT magnum, oculi parui, balbi, iracundi sunt. Qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij, biliosique sunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri &

Diuersa per aspectũ cognitio.

magni,nasum crassum & simum habentes, boni. Oculi raui magni,caput magnũ,ceruix tenuis, pectora angusta, cõgrue adaptati hominis sunt. Caput paruum habens,neque balbus esse poterit,neque caluus, nisi fuerit glaucus. In conuulsionibus si vox in die impari soluitur,à magno morbo liberat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito, & ptisanam crassam ter in die calidam dato. Puer nutritur septimo mense,aut nono,aut decimo,& voce firmatur,& robur sequitur,& manibus validus fit:dum vox soluitur,omnia soluuntur. Solutio enim similis est voci.Soluitur autẽ in die impari. Si venæ pulsauerint in manibus,& facies sana ac robusta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus,qui sine conuulsione nõ soluitur,aut sanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis dolore,aquam calidam super caput fundito,si non frigus fuerit:Sin minus,farinam quàm calidissimã dato, & vinum meracum. In turbatione ventris, fabas coctas dato, si non supernæ partes abundè fuerint biliosæ.Aut cuminum cum fabis edendum dato. At interceptio morbi fieri non poterit, nisi in die impari. Neq; principium fierit poterit, nisi in die pari,itemq; mense ac anno pari.Nitrum autem Aegyptium & coriandrum,ac cuminum cum oleo terito,& ventri illinito. Qui moriuntur eos necesse est die impari,& mẽse impari,& anno impari mori. Bonũ autẽ fuerit prædicere mortem,aut dolores fortes. Quorum oculi robusti nõ sunt, his mors breui imminet.Si verò in impari anno fiat,ab vtrisque impares fieri necesse est.Si autẽ in anno pari & die pari, necessariũ est in impari die mori. Ex numero tertia fortissima est. Anginẽ & lippitudinẽ venæ sectio. Vulnerato intestino,respiratio prodit infernè incõspicua iuxta vulnus,& euacuãtur pectora.Dato igitur lac & vinũ,pari aquæ mensura ammixta. Quorũ pectora bilẽ generant, balbi,furiosi,& calui sunt.Quicũq; horũ ex natiuitate etiã strabones,hi imprudẽtes sunt,aut calculosi aut insaniẽtes. Quibus autẽ non, alterius mali solutio fit.Circa naturã plurimã vim habet,mãma dextera,oculus dexter & quæ infrà sunt hac parte.Nã & masculi dextris inhærẽt.Mulieribus mẽses vt sistas,cucurbitam maximam ad mammam affigas. Trimestris puer omnia præ se fert,& lac tunc habet. Si multũ fluat lac, necesse est fœtum

Pueri natura.

Morbi natura.

Mors quota.

Medela anginæ, lippitudinisq; & percussi intestini.

Mas dextris hæret.

D E F

A est fœtum debilem esse. Si solidiores fuerint mammæ, sanior est fœtus. Vena crassa est in vtraque mamma: quapropter maximam habent prudentiæ partem. Vrinæ stillicidium soluit venæ sectio. Si superni loci turgent qui sunt circa caput, vlcerum purgatio, vomitus, hydrops. *Strãguria quî soluatur*

A ventris turbatione, aut à tussi, si cancer fiat, os amarescit. Dato autem elaterium bibendum bis aut ter, si non balbus fuerit. Deligare verò oportet florem æris vstum, donec fuluus euaserit, & spongiam, si non balbus fuerit. In anxietate, horrore, oscitatione, dato vinum pari aquæ mensura ammixta. Ad auris dolorem cucurbitam affigito.

Quicquid supernarum partium doluerit, dolor ad coxas, B aut ad genua, & anhelatio fiens, omnia hæc soluit. In volvulo molli, frigidum vinum multum meracum pro ratione dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris, & dysenteria citra dolorem. Si præcordia distenta fuerint, manu comprimito ac lauato. Ad paronychiam vnguium abscessum, galla nigra cum melle. Aqua secedente, lactis heminas octo bibendas dato. Si verò vomat, & non bibat, allij aut ceparum intritum dato. Vt mulier in vtero concipiat, polypos paruos super flamma calidissima assatos, & ferè semiambustos, edendos dato. Et nitrum Aegyprium tritum, coriandrumque ac cuminum, in pastillos efformato, in pudendumque subdito. Si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat. Si verò aliter caput C doleat, panem quàm calidissimum cum vino meraco edat. *Capitis dolor quî discutiatur.*

Si hominem calor corripiat, non à bile, neque à pituita, sed aut à lassitudine, aut aliàs febriat, aquam multam calefacito, deinde ea superinfusa caput rigato, donec pedes sudarint: & farinam crassissimam coquito. Postquam autem pedes sudarint, farinam plurimam & calidissimam edens, ac vinum meracum insuper bibens, vestimentis contectus facilè quiescat. Aut narcissi duo aut tria capita in cœna edat. Qui insania corripietur, ei hoc signum præsagit, sanguis colligitur ipsi ad mammas. *Signa furoris.*

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS, LIBER III. D

IANO [illegible] B-
[illegible] PHYSICO IN
TERPRETE

*

SECTIO PRIMA. AEGROTVS I.

Python.

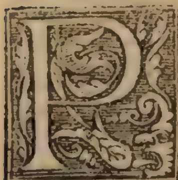

Ythion qui habitabat iuxta telluris templum. Cœpit tremor à manibus prima die, febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata ſunt. Tertia eadẽ. Quarta ab aluo pauca, mera, birioſa prodierunt. Quinta omnia exacerbata ſunt. tremores perſeuerabãt, ſomnį tenues, aluus restitit. Sexta ſputa varia, ſubrubra. Septima os diſtractum eſt. Octaua omnia exacerbata ſunt. Tremores perſeuerabant. Vrinæ ab initio quidem, & vſq; ad octauam tenues, decolores, in medio pendens nubiloſum quiddam habebant. Decima ſudauit. Sputa aliquantulum matura, iudicatus eſt. & vrinæ ſubtenues circa iudicationem. Poſt iudicationem verò, quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedem, & abſceſſus factus eſt cum vrinæ ſtillicidio. P. M. V. Q. S. hoc eſt, probabile multitudine vrinæ quadrageſima ſanatum. E F

AEGROTVS II.

Hermocrates perit.

HErmocraten qui ad nouum murum decũbebat, febris vehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordij diſtẽtio molliter. Lingua ab initio aduſta eſt. Surditas ſtatim. ſomni non aderant. Siticuloſus non valde, Vrinæ craſſæ rubræ, depoſitæ non ſubſidebant. Ab aluo verò non pauca combuſta prodibant. Quinta minxit vrinas tenues, habebant quid in medio pendens, non ſubſidebant. Ad noctem mente motus eſt. Sexta morbo regio correptus eſt. omnia exacerbata ſunt. non reſipiſcebat. Septima moleſta

A sta fuit. Vrinæ tenues similes, similiter etiam sequentibus diebus. Circa vndecimam omnia visa sunt alleuata esse. Sopor cœpit. Vrinæ crassæ subrubræ, infra tenues, non subsidebant. Placidè resipiscebat. Decimaquarta à febre liber, non sudauit, dormiuit, intelligebat omnia. Vrinæ consimiles. Circa decimam septimam rediјt, calefactus est, sequentibus diebus febris acuta. Vrinæ tenues. Rursus autem vigesima die iudicatus est, à febre liber, non sudauit. Cibum fastidiebat per totum tempus. resipiscebat, loqui non poterat, lingua arida. non sitiebat. dormiebat soporosus. Circa vigesimam quartā calefactus est. aluus lubrica multis tenuibus fluens. et sequentibus diebus febris acuta. lingua combu
B sta est. Septima & vigesima mortuus est. Huic surditas perpetuò perseuerabat. Vrinæ crassæ & rubræ non subsidentes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes. gustare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc est probabile secessibus suppressis vigesima septima mortuum.

AEGROTVS III.

QVi in Dealcis horto decumbebat, capitis grauitatem, & tempus dextrum dolorosum habebat multo tempore. Cum occasione verò febris corripuit, decubuit. Secunda die ex sinistra nare modicus merus sanguis fluxit. Ab aluo stercora probè prodierunt. Vrinæ tenues, variæ, in medio pendens quiddam habentes minutim dispersum. velut fari- *Dealces.*
C næ crassiores, & geniturae similes. Tertia febris acuta. Secessus nigri, tenues, spumosi, subsidentia secessibus liuida. somno grauiore aliquantulum premebatur, molestè surgebat. Vrinis subsidentia liuida, subuiscosa. Quarta vomuit biliosa, flaua, pauca, paulo post æruginosa. De sinistra nare modicus merus sanguis fluxit. Secessus similes. Vrinæ similes. sudauit circa caput & clauiculam, splen eleuatus est. femoris dolor è directo. Præcordij dextri distentio submollis. nocte non dormiuit. parum mente motus est. Quinta secessus plures, nigri, spumosi, subsidentia secessibus nigra. nocte non dormiuit, mente motus est. Sexta die secessus nigri, pingues, viscosi, graueolentes. dormiuit, intelligebat magis. Septima lingua sicca, siticulosus, non dormiuit, mente motus est. Vrinæ tenues, non boni coloris. Octaua seces-

ſus nigri, pauci, compacti. dormiuit. intelligebat. ſiticuloſus non valde. Nona riguit. febris acuta. ſudauit. frigiditas. mente motus eſt. Dextro oculo diſtortus eſt. lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima circa eadem. Vndecima intelligebat per totum omnia, à febre liber. ſudauit. vrinæ tenues circa iudicationem. Duobus diebus à febre liber fuit, decimaquarta rediit. Statim autē nocte non dormiuit, penitus mente motus eſt. Decimaquinta vrina turbata, qualis ex his quæ ſubſiderunt fit, quum fuerint agitata. febris acuta. penitus mente motus eſt. non dormiuit. genua & tibias doloroſa habebat. ab aluo ſubdita glande, ſtercora nigra prodierunt. Decimaſexta vrinæ tenues, habebant quid in medio vehens nubiloſum. mente motus eſt. Decimaſeptima mane extremitates frigidæ, contegebatur, febris acuta. ſudauit per totum. alleuatus eſt. intelligebat magis. non à febre liber, ſiticuloſus. vomuit bilioſa, flaua, pauca. Ab aluo ſtercora prodierunt paulò pòſt nigra, pauca, tenuia. vrinæ tenues, non boni coloris. Decimaoctaua non reſipiſcebat. ſoporoſus. Decimanona per eadem. Vigeſima dormiuit, omnia intelligebat. ſudauit. à febre liber. non ſitiebat. Vigeſimaprima parum mente motus eſt. paululum ſitiebat. præcordii dolor, & circa vmbilicum palpitatio perpetuò. Vigeſimaquarta vrinis ſubſidentia. intelligebat omnia. Vigeſimaſeptima coxæ dextræ dolor. vrinæ tenues, & ſubſidentiam habebant. in reliquis commodiſsimè habebat. Circa vigeſimamnonam oculi dextri dolor. vrinæ tenues. Quadrageſima egeſsit pituitoſa, alba, aliquanto plura. multum ſudauit per totum, perfectè iudicatus eſt.

SECTIO II. AEGROTVS IIII.

Philiſtes citò perit.

IN Thaſo Philiſtes caput multo tempore dolebat. & quandoque etiam aliquanto grauiore ſummo preſſus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ eſſent, dolor exacerbatus eſt. nocte excalefactus eſt primùm. Prima die vomuit bilioſa, pauca, flaua primùm. poſtea verò plus æruginoſa. Ab aluo autem ſtercora prodibant. noctem habuit moleſtam. Secunda die ſurditas. febris acuta. præcordium dextrum diſtentum eſt, declinauit ad internas partes, vrinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens geniture ſimile. Parum inſaniuit circa meridiem. Tertiam

A tiam diem molestam habuit. Quarta conuulsiones.exacerbata sunt omnia. Quinta mane mortuus est.

AEGROTVS V.

CHæriorem qui decumbebat apud Demænetum, ex potu febris corripuit. Statim autem capitis grauitas dolorosa.non dormiuit.aluus turbata ex tenuibus biliosis. Tertia die febris acuta.capitis tremor,maximè autẽ labij inferni.paulo post rigor, conuulsiones, penitus mente motus est. Noctem molestè tulit.Quarta per quietem, parũ dormiuit. parum delirauit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt. delirium.noctem molestè tulit.non dormiuit. Sexta per eadem. septima superriguit. febris acuta. sudauit per totum. *Chærion non perit.*

B iudicatus est. Huic perpetuò ab aluo secessus biliosi, pauci,meri. Vrinæ tenues boni coloris,in medio nubilosum quiddam pendens habentes. Circa octauam minxit vrinas melioris coloris, habentes subsidentiam albam,paucam resipiscebat.febris intermisit.Nona rediјt. Circa decimamquartam febris acuta,sudauit. Decimasexta vomuit biliosa,flaua,satis multa. Decimaseptima superriguit.febris acuta.sudauit à febre liber, iudicatus est. Vrinæ post recidiuam & iudicationem, melioris coloris, subsidentiam habentes. Neque mente motus est in recidiua. Decimaoctaua parum calescebat.insuper sitiebat. Vrinæ tenues, quod in medio pendebat nubilosum erat.parum mente motus est.Circa decimam nonam à febre liber, collum dolorosum habebat.

C Vrinis subsidentia.perfectè iudicatus est vigesima. P.M.B. V.V.S. hoc est,probabilè multitudine biliosarum vrinarum vigesima sanatum.

AEGROTVS VI.

EVryanactis filiam virginem febris corripuit.Erat autẽ sine siti perpetuò,nihil ad gustandum admittebat. Ab alua pauca prodibant.Vrinæ tenues, paucæ, non boni coloris.Incipiente autem febre circa sedem dolebat. Sexta die à febre libera, non sudauit.iudicata est. Quod verò circa sedem erat, parum suppuratum est. erupit vnà cum iudicatione. Post iudicationem septima die riguit,parum incaluit, sudauit. post iudicationem octaua die, riguit non multum. postea verò extremitates frigidæ semper. Circa decimam post factum sudorem,mente mota est. & rursus breui resipiscebat. *Euryanax*

ſcebat. Dicebant autem ex guſtato botro ipſam hęc pati. Die D
verò vna intermiſſa, rurſus duodecima multũ delirabat. aluus turbata eſt ex bilioſis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus, frequenter ſurgebat. Die ſeptima ab ea qua mente mota fuit, mortua eſt. *Hæc periit* Hæc incipiente morbo fauces dolebat & perpetuo ruborem habebat. & gurgulio reuulſus. fluxiones multæ, paruæ, tenues, acres. Tuſsiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus faſtidiebat, neque vllum aliquem appetiuit. ſine ſiti erat. neq; quicquam memorabile bibit. Tacens nihil loquebatur. Triſtitia deſperata rurſus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

AEGROTVS VII.

Biton. ANginoſa illa quæ apud Bitonem erat, primũ à lingua E cœpit. Vox nõ clara, lingua rubra reſiccata fuit. Prima die horrida, incaluit. tertia rigor. febris acuta, tumor ſubruber, durus, colli & pectoris ex vtraq; parte. extremitates frigidæ, liuidæ. Spiritus ſublimis. potus per nares fundebatur. deglutire non poterat. alui ſeceſſus & vrinæ ſuppreſſa erant. Quarta omnia exacerbata ſunt. Mortua eſt anginoſa. P.S.S. Q.M. hoc eſt, probabilè ſeceſsibus ſuppreſsis quinta mortuá.

AEGROTVS VIII.

Forum mẽdacium. ADoleſcentem qui decumbebat in mendacium foro, febris corripuit, ex laſsitudinibus, & laboribus, ac curſib. inſolitis. Prima die aluus turbata ex bilioſis, tenuib. multis, Vrinæ tenues ſubnigræ. nõ dormiuit. ſiticuloſus. Secũda omnia exacerbata ſunt. Seceſſus plures, intẽpeſtiuiores non dormiuit. Mens turbata. parũ ſudauit. Tertia moleſtè habuit. ſiticuloſus, anxius, multa iactatio. deſperatio. mẽte motus eſt. F
Extremitates liuidæ ac frigidæ. præcordij intẽſio ſubmollis vtrinque. Quarta nõ dormiuit. Malum in peius procedebat. Septima mortuus eſt. Aetate circa vigeſimũ annum erat. P. N.S.M. hoc eſt, probabilè nouationibus ſeptima mortuum.

AEGROTVS IX.

Tiſamenus QVæ apud Tiſamenum decumbebat mulier, ei voluuloſa moleſtè procedebant. vomitus multi. potum continere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis partibus iuxta ventrem dolores, tormina continua, non ſiticuloſa. incaleſcebat. Extremitates frigidæ perpetuò. anxia. inſomnis. Vrinæ paucæ, tenues. ſeceſſus crudi, tenues, pauci, prodeſſe-

A prodesse non ampliùs quicquàm poterat. Mortua est.

AEGROTVS X.

MVlierem ex his quæ apud Pantimedem degebant, ex abortu infantis, prima die febris corripuit. Lingua arida, siticulosa, anxia, insomnis. Aluus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die superriguit, febris acuta, ab aluo prodiere multa, non dormiuit. Tertia die dolores maiores. Quarta mente mota est. Septima mortua est. Aluus semper lubrica, ex secessibus multis, tenuibus, crudis. Vrinæ paucæ, tenues, febris ardens. *Pantimedes abortu perit.*

AEGROTVS XI.

B ALteram ex abortu circa quintum mensem, febris corripuit. Ab initio soporosa erat, & rursus insomnis, lumborum dolor, capitis grauitas. Secũda aluus turbata est paucis, tenuibus, meracis primùm. Tertia plura, deteriora, nocte non dormiuit. Quarta mente mota est. Timores. Tristitiæ, dexter oculus distortus est, sudauit circa caput sudorẽ modicum, frigidum, extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata sunt, multùm delirabat, & rursus breui resipiscebat. Sitis, insomnis. Ab aluo multa, intempestiua, perpetuò prodibant. Vrinæ paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, subliuidæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide. *Mortua est delira.*

AEGROTVS XII.

MVlierem quæ decumbebat in mendaciũ foro, primùm tunc enixam dolorosè masculum, febris corripuit. Statim ab initio siticulosa, anxia, cor dolebat, lingua arida, venter turbatus est tenuibus, paucis, non dormiuit. Secunda die parum riguit, febris acuta, parũ circa caput sudauit frigidũ. Tertia laboriosè ab aluo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguit. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quintam laboriosè tulit. Sexta per eadem. Ab aluo verò prodierunt liquida, multa. Septima riguit, febris acuta, sitis multa, iactatio. Circa vesperã frigidum sudorẽ per totũ sudauit, frigiditas, extremitates frigidæ, non ampliùs recalescebãt, & rursus ad noctem riguit. Extremæ partes nõ recalescebant, non dormiuit, parum mente mota est, & rursus breui resipuit. Octaua circa meridiẽ recalefacta est. Siticulosa, soporosa, fastidiosa ac nauseabunda. Vomuit biliosa, pauca, sublaua. Noctem molestè tulit, nõ dormiuit. Vrinam minxit multã acer- *Primipara perit.* C

natam inscia. Nona remiserunt omnia, soporosa. Ad vesperã D
parũ riguit. Vomuit pauca, biliosa. Decima rigor. febris exacerbata est, nihil dormiuit. Mane multam vrinam subsidentiam habentem minxit, extremitates recalefactæ sunt. Vndecima vomuit virosa, biliosa. Non ita longè posteà superriguit, & rursus extremitates frigidæ. Ad vesperam sudor, rigor. Vomuit multùm, noctem laboriosè transegit. Duodecima vomuit multa, nigra, graueolentia, singultus multus, sitis laboriosa. Decimatertia nigra, graueolentia, multa vomuit. rigor. Circa meridiẽ voce destituta. Decimaquarta sanguis per nares. Mortua est. Huic perpetuò aluus lubrica, horrida. Aetas circa annum decimumseptimum.

SECTIO TERTIA. E

Constitutio temporis pestilens.

Tempestatis & anni pestilentis descriptio.

ANnus austrinus, pluuius. Venti perpetuò quiescentes, Quũ squalores fuissent superioribus tẽporibus ad annum, in austrinis circa arcturũ aquæ multę. Autũnus vmbrosus, nubilus, aquarũ copia. Hyems austrina, humida, mollis. Post solstitiũ longè posteà, propè æquinoctiũ feræ hyemes. Et iam circa æquinoctiũ aquilonares venti niuosi nõ multo tẽpore. Ver rursus austrinũ, sine ventis. Aquæ multę perpetuò vsq; ad canem. Aestas serena, calida, æstus magni. Etesiæ parũ dispersum spirarũt. Rursus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quum autẽ esset annus austrinus, humidus, & mollis, per hyemẽ quidem sani degebãt, exceptis tabidis, de F
quibus scribetur. Ante ver autẽ simul cũ fientibus frigoribus, sacri ignes multi, quibusdã cum occasione, quibusdã nõ, atq; hi maligni multos peremerũt. Multi fauces doluerũt.

Qui morbi uigerent.

Voces vitiatæ, febres ardentes, phrenitici, ora vlcere feruido affecta, in pudẽdis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alui turbatæ. Ciborũ fastidia. Aliqui siticulosi, aliqui non. Vrinæ turbatę, multę malę. Diu soporosi, & rursus insomnes. Multę iudicationes penitus interceptæ. Quędã ægrè fiẽtes. Hydropes, tabidi multi. Atq; hi quidẽ erãt populares morbi. In singulis aũt relatis speciebus ægroti, & moriebãtur multi. Acciderũt aũt singulis horũ hoc modo. Multis equidẽ ignis sacer cũ occasione ex vulgarib. & valde paruis vulnusculis, in toto corpore, maximè sexagenarij, circa caput si vel parũ negle-

cta

A cta essent. Multis verò etiã in ipsa curatione, inflammationes magnæ fiebant:& sacer ignis multus, breui, vndique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt: carnium & neruorum ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta nõ puri similis. Sed alia quædam putredo, & fluxio multa acvaria. Quibus igitur circa caput horum quid fieri cõtigit, his glabricies totius capitis ac mẽti fiebat:& ossium denudationes ac elapsus:& multæ fluxiones, & hæc in febribus, & sine febribus. Erãt autem hæc horrẽda magis quàm mala. Quibus enim ad suppuratio nem talium maturatio peruenit, horum pleriq; seruabãtur. Quibus verò inflammatio quidem & ignis sacer discessit, ta B lem autẽ nullum abscessum fecit, horum multi perierunt. Similiter autẽ & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderũt. Multis enim brachiũ, & totus cubitus defluxit. Quibusdã verò hæc affligebãt latera, aut anteriorem aut posteriorẽ aliquã partem. Quibusdam autem totum femur, vel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium grauissimum, vbi circa pubem & pudenda accidisset:& circa vlcera quidem, & cum occasione, huiuscemodi erãt. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderũt:& qui quidem horum abscessum fecissent per suppurationẽ, aut per aluum turbatio quædam tempestiua, aut vrinarũ bonorum excretio contigisset, per hæc soluebantur. Quibus autem nihil horum accidisset, C verùm obscurè disparuisset, hi lethales erãt. Plerunq; igitur plurimis accidit sacer ignis verè. consequebantur autem & per æstatem, & sub autumnum. Multa verò turbatio quibusdam, & circa fauces tubercula, & linguæ inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocesq; multis significationem de se præbebant. quòd essent vitiatæ ac impeditæ & inuolutæ, primùm quidem, tabidis incipientibus, imò etiam ardenti febre correptis & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardẽtes ante ver, itemq; phrenitis, post facta frigora:& plurimi tunc ęgrotarunt. Acuta verò & lethalia symptomata his aderant.

Similia hæc sunt morbo gallico qui nunc uiget.

Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxij, horridi: febris acuta: nõ valde siticulosi: non deliri. De naribus parùm stillauit. Exacerbationes plerisq; diebus paribus. Circa exacerbationes obliuio, exolutio, & vocis

Febris ardẽtis modus.

& vocis priuatio. Extremitates manuum ac pedum ſemper his frigidiores, præſertim circa exacerbationes: & rurſus tardè ac non bene recaleſcebant, rurſumq; & intelligebãt & loquebantur. Detinebat etiam ipſos ſopor continuus, non ſomniculoſus. Aut vigiliæ cum doloribus: plurimis horũ alui turbulentæ, ſeceſsibus crudis tenuibus, multis. Vrinæ multę, tenues, nihil neque iudicatorij, neque boni habentes. Necverò aliud aliquod iudicatorium ita habẽtibus fiebat. Neq; enim ſanguis bene erumpebat, neq; alius aliquis abſceſſus iudicatorius fiebat. Moriebaturq; vnuſquiſq; prout contigit erroneo modo, plerunq; circa iudicationes. Quidam verò diu voce priuati. Multi ſudantes: & his quidem qui perniciosè habebant, hæc accidebant. Conſimilia verò etiam phreneticis. Sine ſiti autem hi erant. Neq; quiſquam phreniticus inſaniuit, velut ex alijs, ſed alia quadã mala ac lenta in ſomnũ delatione grauiter peribant. Erant inſuper etiam aliæ febres, de quibus ſcribetur. Ora multis vlcere feruido affecta, vlceroſa. Fluxiones circa pudenda multæ, vlcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrumpẽtes, quas ficus vocant. Erumpebant etiam in alijs vlceribus multa, & in pudendis. Carbunculi per æſtatem multi, & aliæ quæ ſeps vocãtur, puſtulæ magnæ. Herpetes multi magni. At verò circa aluum multis multa & nociua acciderũt. Primùm quidem teneſmi multis doloroſè: plurimis autẽ pueris, & omnibus qui erant ante pubertatem. & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dyſenterici, neq; hi valde doloroſè. Seceſſus autem biliosi, & pingues, & tenues, & aquoſi. Et multis quidem ipſe morbus ad hoc decubuit: & ſine febribus, & in febribus: cũ doloribus, tormina, & voluuli maligni, multorũ quæ in corpore erant, & ſuppreſſa erãt exitus: & exeuntia progreſſa dolores non ſoluentia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. Nam purgatione plurimos amplius lędebant. Ex his autem qui ſic habebant, multi quidem citò peribant. Multi verò lõgius vitam degebant: & in ſumma, omnes & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maximè ex his quę per aluũ ſecedebant, mortui ſunt. Omnes enim aluus ſuſtulit. Cibum autem faſtidiebant omnes, ob cũctos præſcriptos morbos, in quos

Mala narria.

Palpebrarum ficus.

Ventris malum hos oẽs necabat.

A quos sanè ego incidi. Multi verò & maximè hi ipsi, & qui tales erāt, sed & alij, perniciosè habebāt: & siticulosi alij erāt, alij non. Ex his qui febribus alijsq; laborabant, nullus siticulosus intempestiuè. Sed licebat circa potum victus rationem constituere, prout velles. Vrinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, nō pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verùm multa quædam malitia vrinarum eiectarum erat. Neque enim crassitudinem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per vesicam fientes bonæ sunt. significabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam iudicationem. Soporosi verò maximè phrenitici,
B & febre ardente laborantes erant. Sed & in alijs morbis omnibus maximis, qui cum febre fiebant. In totum autem plurimos aut grauis sopor comitabatur, aut paruos ac tenues somnos habebant. Multa præterea alia febrium genera popvenulariter grassata sunt tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum, erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes autem hæc cum multa turbatione fiebant. Nam alui plurimis turbatæ: horrores, sudores non iudicatorij: & vrinæ velut præscriptum est. Atque hæc plerisque horum longa erant. Neque enim abscessus his fientes iudicabant, velut in alijs. Et omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, & nullæ iudicationes fiebant, & diuturnæ, maximè verò his: paucis autem horum iudicatio circa octogesimum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Mo-
C riebantur autem horum pauci ex hydrope erectè obambulantes. Multos verò etiam in alijs morbis tumores infestabant, maximè verò tabidos. Maxima autem & grauissima erat tabes, & plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erectè obambulabāt. Ante ver autem plerique ex decumbentibus moriebantur. Aliorum verò tusses nihil defecerunt. Verùm æstate remiserunt. Aut sub autumnum omnes decubuerunt, & multi mortui sunt, plurimi verò horum diu ægrotauerunt. Cœpit igitur plurimis horum derepentè ex his afflictio. frequentes horrores erant, sæpe febres continuæ, acutæ: sudores intempestiui, multi, frigidi perpetuò. Multa frigiditas, & vix rursus recalescebant. Alui variè adstrictæ, & rursus breui hume-

Quæ febres uigerent.

Tabes grauissima fuit

ſcentes. Et quę circa pulmonem erant omnia, infra diſtribue D bantur. Multitudo vrinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tuſſes autem aderant quidem perpetuò multæ, & multa educentes matura ac liquida, non autem valde cum doloribus. Sed etſi aliquantulum dolerent, valde tamen leniter omnibus purgatio à pulmone fiebat: fauces non valde mordaces: neque ſalſugines quicquam infeſtabant. Viſcoſa tamen & alba, & liquida ac ſpumoſa multa de capite deſcendebāt. Magnum autem malum & hos, & alios comitabatur ciborum faſtidium, velut præſcriptum eſt. Nam neque potū cum cibo libenter ſumebant, ſed valde ſine ſiti degebant. Grauitas corporis. Soporoſi. Plurimis ipſorum tumor, & ad hydropem deueniebant. Horridi, deliri circa mortem. Forma tabidorum erat leuis, ſubalbida, lentis colorem referens ſubrubra, raua. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminentes habentes: & mulieres ſic. Atrę bilis item forma, & ſubſanguinea, febres ardentes, & phrenitides, ac dyſenteriæ hos tentabāt. Teneſmi iuuenibus pituitoſis: longa alui profluuia, acreſq; ſeceſſus & pingues, bilioſis. Erat autem omnibus præſcriptis grauiſsimum quidem ver, & multos occidit. Aeſtas autem facilima, & pauciſsimi perierunt. Autumno verò & ſub pleiada rurſus multi moriebantur quartanarij.

Quæ tabidis ſpecies hos uexabat E

AEGROTI SEDECIM. PRIMVS.

Parius.

IN Thaſo Parium quendam, qui decũbebat ſupra Artemiſij ædes, febris corripuit acuta: ab initio continua, ardens, ſiticuloſa. principiò ſoporoſus, & rurſus inſomnis. Aluus turbata in principio. Vrinæ albæ. Sexta die minxit vrinā oleoſam, mente motus eſt. Septima exacerbata ſunt omnia: nihil dormiuit. Sed & vrinæ ſimiles, & mēs turbata. Ab aluo verò bilioſa, pinguia prodierūt. Deinde octaua parum de naribus ſtillauit. Vomuit viroſa pauca, parū dormiuit. Nona per eadem. Decima omnia remiſerunt. Vndecima ſudauit, non per totum. Circumfriguit quidem, verùm breui rurſus incaluit. Duodecima febris acuta. Seceſſus bilioſi, tenues, multi. In vrinis quiddam in medio vehebatur: mente motus eſt. Decimaſeptima laborioſè tranſmiſſa eſt. Neq; enim ſomni, neq; febris augeſcebat. Vigeſima ſudauit per totum, inſomnis: ſeceſſus bilioſi, cibum faſtidiens, ſoporoſus. Vigeſimaquarta recidiua facta eſt. Trigeſimaquarta à febre liber, aluus non ſuppreſſa

F

urina oleosa

A ſuppreſſa eſt. Et rurſus inclinauit. Quadrageſima à febre liber. aluus nõ multo tempore ſuppreſſa fuit. Cibũ faſtidiens, parum rurſus febricitauit. & ſemper erroneo modo, partim ſine febre, partim non. Nam etſi reliquiſſet & alleuata eſſet, rurſus reuertebatur. Edulijs quoque multis & vitioſis vtebatur. Somni mali circa recidiuas, mente motus eſt. Vrinas craſsitudinem quidem habentes tunc mingebat, verùm turbatas & prauas, & aluus iam adſtricta erat, & rurſus ſoluta, febriculę continuæ: ſeceſſus multi, tenues. Centeſimavigeſima die mortuus eſt. Huic aluus aſsiduè à prima die lubrica erat, ex bilioſis, liquidis, multis. Aut adſtricta ex feruidis ac crudis. Vrinæ verò perpetuò malæ. Sopores plerunq; cũ doloribus, inſomnis, cibum faſtidiens, febris ardens continenter.

B

AEGROTVS II.

Puerperæ quæ paſſa ſit.

IN Thaſo decumbentẽ apud frigidã, à partu vbi filiam peperiſſet, & purgatio facta non eſſet, febris acuta horrida, tertia die corripuit. Multo autẽ tẽpore ante partũ febriculoſa erat, decumbẽs, cibum faſtidiens. Poſtquam autem riguiſſet, febres cõtinuæ, acutæ, horridæ. Octaua multũ mente mota eſt, & ſequẽtibus diebus, & breui rurſus reſipiſcebat. Aluus turbata, ex multis tenuibus, aquoſis, bile permixtis: ſine ſiti erãt. Vndecima reſipiſcebat, verũ ſoporoſa erat. Vrinæ multæ, tenues, & nigræ, inſomnis. Vigeſima parũ cicumfriguit, & breui rurſus incaluit, parum delirauit, inſomnis. Alui ſeceſſus ijdẽ. Vrinæ aquoſæ, multę. Vigeſimaſeptima à febre

C libera, aluus adſtricta eſt. Non multo tempore poſtea coxæ dextræ dolor fortis multo tẽpore. Febres rurſus comitabantur, & vrinæ aquoſæ. Quadrageſima dolores circa coxam alleuati ſunt. Tuſſes autem aſsiduæ, humidæ, multę: aluus ſubſtitit. Cibum faſtidiens. Vrinæ in ijſdem, febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo verò modo exacerbeſcentes, partim ita, partim nõ ita. Sexageſima tuſſes quidem obſcurè defecerunt. Neque enim aliqua ſputorum concoctio fiebat, neque alius conſuetus abſceſſus. Maxilla verò ex dextris diuulſa eſt: ſoporoſa, rurſus delirabat, & breui reſipiſcebat. Cæterum à cibis auerſum animum habebat, & maxilla quidem ad locum ſuum redijt. Aluus autem bilioſa, pauca egeſsit, febricitauit acutius, horrida, & ſequẽtibus diebus voce deſtituta eſt, & rurſus reſipiſcebat ac loquebatur. Octoge-

ſima mortua eſt. Vrinæ huic perpetuò erãt nigræ, & tenues, & aquoſæ, & ſopor comitabatur. Cibum auerſans. Triſtis inſomnis: iræ, moleſtiæ. Mens melancholica. D

AEGROTVS III.

Pythion Herculis templum.

IN Thaſo Pythionem qui ſupra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & laſsitudinibus, & neglecta victus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit, lingua arida, ſiticuloſus, bilioſus, non dormiuit. Vrinæ ſubnigræ, quòd in medio ipſarum pendebat, ſublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarũ partium, & magis circa manus & caput, loquela & voce deſtitutus. Breuiſpirus ad multum tempus, rurſus incaluit. Sitis. Mox quieta. Sudauit parum circa caput. Tertia dies quieta. Veſperi verò ſub ſolis occaſus parum friguit. Turbatio nocte doloroſè, nihil dormiuit. Ab aluo pauca cõpacta ſtercora prodierunt. Quarta manè quietus. Circa veſperam omnia exacerbata ſunt, frigiditas, loquela, & voce deſtitutus, in deterius recalefactus eſt poſt tempus. Vrinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quietè dormiuit. Quinta viſus eſt alleuatus eſſe. Verùm iuxta aluum grauitas cum dolore: ſiticuloſus. Noctem laborioſè tulit. Sexta manè quietus. Veſperi dolores maiores, exacerbatus eſt. Veſperi clyſtere adhibito, ab aluo probè egeſsit. Nocte dormiuit. Septima die anxius, ſubmoleſtè ferebat. Vrinam minxit oleoſam, noctu turbatio multa, delirabat, nihil dormiebat. Octaua manè parum dormiuit. Mox autem frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Veſperi rurſus excalefactus eſt, mente motus eſt. Iam autem ad diem parum alleuatus eſt. Seceſſus meri, pauci, bilioſi. Nona ſoporoſus, anxius, quum excitaretur, non valde ſiticuloſus. Circa ſolis occaſus moleſtè ferebat, delirabat, noctem malam habuit. Decima manè voce deſtitutus, frigiditas multa, febris acuta. Sudor multus: mortuus eſt, dolores huic in diebus paribus. E F

urina oleosa

AEGROTVS IIII.

Phreniticus moritur.

PHreniticus prima die decũbens vomuit æruginoſa, multa tenuia, febris horrida, ſudor multus, continuus per totum. Capitis & colli grauitas cum dolore. Vrinæ tenues, in medio ipſarũ pendentia, parua, diuulſa: non ſudauit. Ab aluo ſtercora aceruatim egeſsit, multũ mẽte motus eſt, nihil dor-

miuit

A miuit. Secunda mane voce destitutus, febris acuta, sudauit. nõ intermisit. Palpitationes per totũ corpus. Nocte conuulsiones. Tertia exacerbata sunt omnia. Quarta mortuus est.

AEGROTVS V.

IN Larissa caluus, femur dextrum doluit derepente. ex his quæ offerebantur nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quietè tenebat. dolores autẽ consequebantur. Secunda femoris quidẽ remiserunt dolores. febris autem acuta est. submolestè ferebat. nõ dormiebat. extremitates frigidæ. Vrinarum non bonarũ copia prodibat. Tertia femoris dolor quieuit. Mentis emotio, & turbatio, & multa iactatio. Quarta circa meridiem mortuus est celerrimè & acutissimè. *Caluus citò moritur Larissæ.*

B AEGROTVS VI.

IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, cõtinuus, cum dolore. Sitis multa anxietas. potũ continere nõ poterat. Erat aũt sublienosus, & capite grauatus. primo die sanguis è sinistra nare erupit, multa tamẽ febris augescebat. Vrinam minxit multam, turbatã, albam. deposita nõ subsidebat. Secunda omnia exacerbata sunt. vrinæ tamẽ crassæ quidem erant, verùm magis subsidebant. & anxietas leuata est. dormiuit. Tertia febris emollita est. Vrinarũ copia; quę concoctæ multam subsidentiam habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multum calidum sudorem per totum exclusit. A febre liber iudicatus est. non rediit. morbus acutus. *Pericles. Abdera.*

AEGROTVS VII.

C IN Abderis virginem quę decumbebat in sacra via, febris ardens corripuit. Erat autẽ siticulosa & insomnis. Menses autẽ primùm ipsi descendebant. Sexta anxietas multa. rubor. horrida. mœsta. Septima per eadem. Vrinæ tenues quidem, verùm boni coloris. venter non vexabat. Octaua surditas, febris acuta. insomnis. anxia. horrida. intelligebat. Vrinę similes. Nona per eadem, itemq; sequẽtibus sic surditas perseuerabat. decimaquarta mens turbata. febris remisit. Decimaseptima sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit. & sequẽtibus anxietas. surditas aderat. & delira erat. Vigesima pedum dolor. surditas, deliriũ intermisit. sanguis paucus per nares erupit. sudauit. à febre libera. Vigesimaquarta febris rediit. surditas rursus. pedum dolor permansit. mentis emotio. Vigesimaseptima sudauit multum à febre libera. *Virgo Abderitana.*

Surditas defecit.pedum dolor restabat. De cætero perfectè D iudicata est.

AEGROTVS VIII.

Anaxion. Thraciæ portæ.

IN Abderis Anaxionem, qui decumbebat ad Thracias portàs, febris acuta corripuit. lateris dexteri dolor assiduus. Siccam tussim habebat, neque expuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Vrinę boni coloris, multæ, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebant, & tusses vexabant, difficultérque spirabat. Octaua cubitum secui. effluebat saguis multus. velut debebat. Remiserunt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Vndecima remiserunt febres. parum circa caput sudauit. Tusses E adhuc. & quæ à pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca, matura spuere. alleuatus est. Vigesima sudauit, à febre liber post iudicationem. alleuatus est. Erat autem siticulosus, & à pulmone prodeuntium purgationes non bonæ. Vigesimaseptima febris redijt. Tussijt, eduxit matura multa. Vrinis subsidentia multa, alba. Sine siti erat. bene spirans. Trigesimaquarta sudauit per totum, à febre liber. penitus iudicatus est.

AEGROTVS IX.

Heropythus.

IN Abderis Heropythus erectè obambulās caput dolebat. Non multo autē tempore postea decubuit. habitabat prope superiorem viam. febris ipsum corripuit ardens, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorum, siticulosus, multa molestia. Vrinę tenues, nigræ, id quod in medio ipsarum pende F bat, sublimè erat aliquando, quādoque non. noctem dolorose transegit. Febris aliâs aliter exacerbescebat, plerūque inordinatè. Circa decimamquartam surditas. febres augescebant. Vrinę per eadem. Vigesima multum mente motus est. itēq; sequentibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit. & magis intelligebat. Surditas aderat quidem, sed minor. febres remiserunt. Sequentibus diebus sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Circa sexagesimā sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis. & febres augescebāt. Non longo tempore postea dolores ominiū infernarum partium. Contigitque aut febres esse maiores, & surditatē multā: aut hæc quidē remittere & leuiora fieri, infernarum

A fernarum autẽ partium circa coxas,dolores eſſe maiores. Iã verò circa octogeſimam omnia remiſerunt. Nihil tamẽ defecit. Vrinæ enim boni coloris,& plures ſubſidentias habentes prodibant,& deliria minora erant. Circa centeſimã alu9 multis bilioſis turbata eſt, & tempore non modico multa talia prodibant,& rurſus dyſenterica cum dolore. Reliquorum verò quies erat. In ſumma, & febres defecerunt, & ſurditas ceſſauit. In centeſima vigeſima perfecte iudicatus eſt. febris ardens.

AEGROTVS X.

IN Abderis Nicodemũ ex venere & potu, febris corripuit. *Nicodemus.* Initio autem erat anxius. & cordis dolore vexabatur. ſi-

B ticuloſus. lingua combuſta fuit. Vrinæ tenues, nigrę. Secunda febris exacerbata eſt. horridus. anxius. non dormiuit. Vomuit bilioſa, flaua. Vrinę ſimiles. Nox quieta. dormiuit. Tertia die remiſerunt omnia & quies erat. circa ſolis occaſus rurſus moleſtè ferebat. noctẽ laborioſè tulit. Quarta rigor. febris multa. dolores omniũ. Vrinæ tenues,& quid in medio ipſarum pendẽs. Sexta mẽte multum motus eſt. Septima quies. Octaua alia remiſerunt omnia. Decima & ſequentibus diebus aderãt quidem dolores, verùm omnes minores. Exacerbationes autem & dolores huic ad finem vſque in dieb9 paribus magis erant. Vigeſima minxit vrinã albam, quæ craſsitudinem habebat,& depoſita non ſubſidebat. Sudauit multum. viſus eſt ſibi à febre liber eſſe. Veſperi verò rurſus incaluit.&

C dolores ijdem. horror. ſitis. parum mente mot9 eſt. Vigeſima quarta multam vrinam albam, multam ſubſidentiam habẽtem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudauit. à febre liber. iudicatus eſt.

AEGROTVS XI.

IN Thaſo mulier moroſa, ex mœrore cum occaſione, erectè obambulans, inſomnis facta eſt,& cibi faſtidiẽs. & erat ſiticuloſa,& anxia. habitabat autẽ prope Pyladę ædes in Leio. *Mulier Thaſia.* Prima die ſub initium noctis timores, ſermones multi, triſtitia, febricula tenuis. Mane conuulſiones multæ. Quum autem intermiſiſſent conuulſiones illæ multæ, delirabat. turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem. nihil dormiebat. febris acutior. Tertia cõuulſiones defecerũt. Sopor autem & in ſomnum grauiorem delatio ade-

rat,& rurſus vigiliæ.exilijt.continere ſe non potuit.multum D
delirauit.febris acuta.Ad hanc noctem multum ſudorem ca
lidum per totum corpus excluſit.à febre libera.dormiuit.Pe
nitus reſipuit.iudicata eſt. Circa tertiam autem diem vrinæ
nigræ,tenues. quod in medio ipſarum pendebat aliquandiu
rotundum,non ſubſidebat.Circa iudicationem menſes mul-
ti prodierunt.

AEGROTVS XII.

Virgo lariſſea. IN Lariſſa virginem febris corripuit ardens,acuta. inſom-
nis.ſiticuloſa.lingua fuliginoſa,arida.Vrinæ boni quidem
coloris,ſed tenues.Secunda die laborioſè degebat. non dor-
miuit . Tertia ab aluo multa prodierunt aquoſa cum virore
pallida.itidemque ſequentibus diebus prodierunt eiuſmodi E
tolerabiliter.Quarta vrinam egeſsit tenuem,paucam:habe-
bat in medico pendens illud ſublime,non ſubſidebat.mente
mota eſt ad noctem. Sexta per nares ſanguis multus largè
fluxit.quumq; inhorruiſſet, ſudorem multũ calidum per to-
tum effudit.à febre libera.iudicata eſt.In febribus autem,&
iam iudicatæ, menſes tunc primùm prodierunt. Erat enim
virgo.Perpetuò verò anxia erat.horrida.faciei rubor. oculo-
rum dolor,capitis grauitas.Huic non redijt, ſed iudicata eſt.
Dolores diebus paribus.

AEGROTVS XIII.

Apollonius Abderitanus. APollonius in Abderis erectè titubãs obambulabat mul
to tempore. Erat autem magnis viſceribus præditus.
& circa hepar dolor multo tempore familiaris ipſum comi- F
tabatur & ſanè tũc etiam morbo regio tenebatur. flatuoſus.
Cur hic adeo laborauit. coloris ſubalbi.Quum autem ediſſet ac bibiſſet intempeſti-
uius carnẽ bubulam,incaluit parum primũ. decubuit. Lacte
verò vſus cocto & crudo, multo, caprino ac ouillo, & victu
malo,omniũ læſiones magnæ ſequutæ ſunt. Nam & febres
exacerbatæ ſunt,& aluus nihil memorabile de ingeſtis egeſ
ſit.Vrinæ tenues & paucę prodibant.Somni non aderant.in-
flatio mala.ſitis multa.ſoporoſa.præcordij dextri eleuatio cũ
dolore. extremitates vndique ſubfrigidæ. parum delirabat.
Obliuio omnium quæ loquebatur.mente mouebatur. Circa
decimam quartam ex qua quum riguiſſet incaluit;decubuit,
& inſanijt.clamor.turbatio. ſermones multi.& rurſus quies.
& tunc ſopor acceſsit,poſtea verò aluus turbata,multis,bilio
ſis,

A ſis,meris,crudis. Vrinæ nigrę,paucę,tenues. Multa moleſtia. Seceſſus variè habebant. Aut enim nigri,& pauci,ac æruginoſi erant:aut pingues,crudi,& mordaces. Per tempora verò videbatur etiam lactoſa egerere. Circa vigeſimam quartam lenitas erat.& reliqua quidem in ijſdem perſeuerabant, parum autem reſipiſcebat:ex quo verò decubuit,nullius meminit:Rurſus autem breui deſipiebat. Omnia in peius procedebant. Circa trigeſimam febris acuta. Seceſſus multi,tenues.delirus.extremitates frigidæ.voce deſtitutus. Trigeſimaquarta mortuus eſt. Huic perpetuò ex quo ego noui,aluus turbata. Vrinæ tenues,nigræ.ſoporoſus.inſomnis.extremitates frigidæ.delirus perpetuò.phreniticus.

B AEGROTVS XIIII.

IN Cyzico mulierem,quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non valde purgata eſt, primùm inuaſit febris horrida,acuta. Capitis & colli grauitas cum dolore. Inſomnis ab initio, taciturna ac tetrica, & non obſecundans, Vrinæ tenues & decolores. ſiticuloſa.anxia plerunque.aluus erroneo modo turbata.& rurſus adſtricta. Sexta ad noctem multum delirabat.nihil dormiuit. Circa vndecimam inſanijt.& rurſus reſipuit. vrinæ nigræ tenues. Et rurſus tempore interpoſito oleoſæ. Et aluus multis tenuibus turbata. Decimaquarta cõuulſiones multæ. extremæ partes frigidæ.nihil amplius intelligebat. vrinæ ſuppreſſæ ſunt. Decimaſexta voce deſtituta eſt. Decimaſeptima mortua eſt.phrenitis.

Puerpera Cyzicena gemellas peperit, & mortua eſt.

urina oleosa

C AEGROTVS XV.

IN Thaſo Dealcis vxorem,quę decumbebat in Leio,febris horrida,acuta,ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuò, ſemper tacita manibus palpabat, vellebat,ſcalpebat,pilos legebat. Lachrymæ,& rurſum riſus. non dormiebat. ab aluo irritationes. nihil prodibat, parum commonita bibebat.vrinæ paucæ,tenues. Febres ad manum tenues.extremarum partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rurſus ſedata eſt.tacita. Decimaquarta ſpiritus rarus,magnus,per tẽpus. Et rurſus breuiſpira. Decimaſeptima ab aluo irritatio turbulenta.poſtea verò ipſi potus percurrebant,neque conſiſtebant.omnino nihil ſentiebat. Cutis aridæ circuntenſio. Vigeſima ſermones multi, & rurſus ſedata eſt.voce deſtituta.breuiſpira. Vigeſimaprima mortua. Huic

Dealcis uxor Thaſia

perpetuò ad finem vſque erat ſpiritus rarus magnus. Omnino nihil ſentiebat. ſemper contegebatur. Aut ſermones multi, aut, tacita perpetuò. phrenitis. D

AEGROTVS XVI.

Adoleſcẽs in Meliboea

ADoleſcẽs in Meliboea, ex potationibus & venere multo tempore calefactus decubuit. Horridus autem & anxius erat. inſomnis. & non ſiticuloſus. Ab aluo prima die ſtercora multa prodibant, cum multa defluxione. & ſequentibus multa aquoſa cum virore pallida prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordij intentio ſubmollis, oblonga ex vtriſque. Cordis palpitatio perpetuò continua. Vrinam minxit oleoſam. decima ſenſim mente motus eſt. moderatuſque erat ac quietus. Cutis arida & circundiſtenta. Seceſſus multi & tenues, aut bilioſi & pingues. Decimaquarta omnia exacerbata ſunt. mẽte motus eſt. multũ delirauit. Vigeſima inſanijt. iactatio. nihil mingebat. paucos potus cõtinebat. Vigeſimaquarta mortuus eſt. phrenitis. Videtur porrò mihi æſtas illa quæ tunc fuit, iuxta rationem commoditatem attuliſſe. Nam æſtiuos morbos hyems ſuccedens ſoluit. Et hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat. Quanquam ipſa in ſeipſa quæ tunc erat æſtas, nõ ſtabilis erat: ſed derepente calida, & auſtrina, & ſine ventis. Attamen ad aliam tempeſtatem tranſmutata profuit. Magnam verò artis partem eſſe arbitror, etiam de his quæ ſcripta ſunt recte, poſſe conſiderationem facere, ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his vtitur, non videtur mihi in arte multum falli poſſe. Oportet autem exactè perdiſcere vnamquanque tẽporum conſtitutionẽ, & ipſum morbum. Et quid boni communis ſit in conſtitutione, aut in morbo. & quid mali communis ſit in ſtatu, aut morbo. & qui morbus longus ſit & lethalis. & qui longus. & non pernicioſus ad vitam. & qui acutus, ac lethalis. & qui acutus, & ſupereſſe ſinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorũ conſiderandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros ſcire contingit, quibus & quando, & quomodo victum preſcribere oportet. F

Quæ & in anni temporibus & in morbis obſeruantur.

vrina oleosa (handwritten margin note)

Hippocra

A HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER QVARTVS.

M K I X.

B Post æquinoctiũ & post pleiada qualia sunt erodentia & mucosa, quæ caput aperuerunt, suprà aurem prodierunt. Ei qui apud Leocydis ędes habitabat, in pede. Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiã sectus est, hac parte etiam nigrefactus est. Erat vlcus magnũ in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quũ purum factum esset, lateris dolor & pectoris sinistri è directo, & febres. Mortuus est à febre. Biliosum restiario abundè coloratum. Et vstoria adhibenti circa æquinoctiũ, sanguis multus deorsum prodijt. Seni valde vehementer abscessit, nõ vltra quatuordecim dies. Vulnerato ab Antiphilo, vsto iudicatio facta est die septima, bilioso, stupido. Tertia post iudicationẽ sanguinẽ spuit, superstes manebat. & recidiua facta est postea C Iudicatus est velut par erat, circa pleiadũ occasum primùm. Post pleiadũ autẽ occasum, biliosus ad insaniã vsq;. iudicatio facta est, superuixit, circa nonã diẽ, absq; sudore. Circa æquinoctiũ Chalcidonius à portis delatus ad forũ, ex ruptione circa mãmã dextrã dolẽs, spuebat aliâs atq; aliâs pallẽs subuiride. Vẽter egerebat. Sudor auspicatus septima, tenuit plerũq; vsq; ad octauã. iudicatus estįdecimaquarta. Circa quadragesimã tabercula exorta ipsi circa vtrasq; aures, haud immeritò putabatur suppuratus fore, nõ factũ est. Pectus Aristodemo vstum est. Philidis filio quũ abscessus factus esset ex casu, & ipsi pectus vstũ est. Erat aũt dolor quidã etiã antea. post ęquinoctiũ autũnale recidiuę. & aliâs vsq; ad solstitiũ hyemale, & cum sole æstiuo. Acheloi vxor sexta die abortiuit, quũ esset sanguinea,

Antiphilus. *Charcidonius.* *Aristodemus.* *Philidis filius.* *Acheloui.*

ſanguinea,& horrida.& ſudores. Iudicatio facta eſt decimaquarta,quot mẽſium fuerit fœtus,haud ſcio. Maſculum autẽ etiã alium ad dies viginti ſe abortiuiſſe dixit, an vera dixerit non ſcio. Circa ſolſtitium hybernum aquilonares venti erant.Morbo regio corripiebatur abundè colorati. & partim horridi,partim nõ.Linguæ combuſtæ tertia die.Et turbationes circa ſextam & ſeptimam, atque hæ diu durantes. Decimaquarta ventres reſiſtentes,& in medicationibus non obedientes.Pro ratione febrium etiam nulli ſudores. Splenes quibuſdam parui ad præcordia dextra extenti,& ad manũ ſubmurmurantes.Sanguinis fluxiones.& vrinis purgatio ac iudicatio. Multo autem magis infrà nitebantur. Nam & hoc ſub illud tempus corripiebat.Quibus nõ ſic erat,ſplenes verò etiam eleuati, his ſanguis ex ſiniſtra nare. Solſtitium præterierat,hyberna hyberno modo in Aquilonaribus,paulo verò pòſt auſtrina erant,ad quindecim dies. Poſtea verò niues quatuordecim diebus. Circa hanc anni conſtitutionẽ, morbi regij abundè colorati vigebant.qui non ſincerè iudidicabantur,recidiuabant.Poſt niues,auſtrina ſuccedebant,& pluuiæ,grauedines eruperunt,& cum febribus, & ſine febribus. Cuidam verò etiam,ad dentes, qui antea ex medio doluerat:ad dextra,ſupercilium,& oculos. Erant autem & raucoſi,& fauces inflammatæ.& glandulę iſthic ſpongiæ appellatæ intumeſcebant.& tubercula circa aures,& maxillã mollia,& cũ febre ſedabant. Incipiẽtibus febricitare fiebant ſupernè,& in vtraſq; partes pleraque horũ.& Spongiæ quibuſdam ſub autumnũ & hyemem.Sed & porrigines. Et multæ omnibus modis abortiebant, & difficulter pariebant.

Morbus regius. *Diuerſi morborum affectus.* *Spongiæ.* *Virginis morbus.*

D E F

Sexta die virgini iudicata.ſexta reuerterunt.iudicata verò ſunt per ſextam. Omnia in his temporibus ſexta & octaua iudicabantur,circa pleiadum occaſus. Meandri cæci vxor ſtatim cum pallore viride,& ſtatim purulentum ſpuit circa ſextam.& hepatis feruor, & deorſum ſeceſſus modicus. carnopurulenta ſurſum pauca, alba, lata expuebat. cibum faſtidiens. Mortua eſt propè vigeſimam diem. Ex vicinis Theſtoris famula,ex vſtorijs:ſeceſſu birioſo, multo: præcordio intenſo: Sexta die ex ſuppreſsione aluus ipſi tenuia,multa,vna vice egeſsit.& ſtatim ſudauit, & iudicata eſt.& aluus ſubſtitit. eadem autem hora quum riguiſſet febricitauit.& rurſus

Meandri uxor. *Theſtoris famula.*

A rurſus eadẽ hora. Therſandri vxor quum pituita alba prædita nõ valde eſſet, lactans acuta febre correpta eſt. Huic lingua combuſta eſt, dum alia comburerentur, ſub hoc tempus: linguaque exaſperabatur, velut grandine multa. Et lumbrici per os. Circa vigeſimam autem non perfectè iudicata eſt. *Therſandri uxor.*

Circa pleiadum occaſus Metrophanti filius, caput percuſſus ab alio puero, per teſtam: quum perueniſſet ad duodecimam diem febricitauit. Occaſio autem erat quòd quum detergeret partes circa vlcus perfricuit, & perfrigeratus eſt, & labia ſtatim ſunt eleuata. Attenuata eſt autem cutis, multis locis vlterius ab vlcere, quum autem ſectus eſſet non tardè, neque pus effluxit, neque alleuatus eſt. Iuxta aurem verò videbatur ſuppurari, in maxilla ad dextram. Hac enim parte B etiam vlcus erat. Poſteà & hoc non ſuppuratum eſt, & humerus dexter ſuppuratus eſt cito. Mortuus eſt circa vigeſimam quartam. Poſt pleiadum occaſum is qui aurem doluit, circa vigeſimam diem poſteà voce deſtitutus eſt, & dextrarum partium impotens, ſine febre ſudauit, dextra auris, dexter oculus, conſiſtebat non valde, & attrahebat quid ex inferna parte. A ſiniſtris autem diſtortus eſt oculus grauiter dolens, collum durum factũ eſt, tertia hora poſteaquàm doluit. *Metrophãti filius.*

Poſt pleiadum occaſum, ſeruus Attici à quartana correptus, ſtupidus ſedatus eſt. Alius eodem tempore vera ſtupida inſania, ex phrenitide ac lethargo mixta, correptus eſt. Ad coxas & crura venit dolor, quieuit, quoto die haud ſcio. *Attici ſeruus.*

C Eodem tempore horridi, vomentes, & poſt iudicationem cibum auerſantes, & biliosi, & ſplenes magni, duri, doloroſi, & ſanguinis eruptiones. Quibuſdam verò eodem tempore, poſt pleiadum occaſum, ex naribus ſanguis bilioſus ob ſplenes. In Cranone vxorem Nicoſtrati correptã decimaquarta die, ſtatim occupauit impotentia colli, & aliarũ partium, & cibus incluſus fuit vſq; ad decimam. Spiritus denſus paruus, impotentia, palpans digitis, delirans, ſudores, diſtracta ſunt ad dexteram partem collum, os, oculus, naſus. Vrinarum ſubſidentia alba, eruum referens, alia alba, alia ramentoſa, cũ pallore ſubuiridis, farinam lentium referens. Huic quãdoq; velut adipoſum quiddam ſuperſtabat, atque hoc aceruatum, non multùm diſperſum, velut quod in medio ipſarũ pendere ſolet diſparatũ, velut extrinſecus ex ouicula, poſteà verò etiã *Nicoſtratus.* *Vrinarum uarietas.*

non

non subsidens mingebatur, & alia quidẽ talis erat, alia subsidens, alia talis modicè ad latitudinem dispersa, alia cõturbata, alia talis. Quod in medio vehi solet, nubeculæ subnigræ simile, quę putaretur crassitudinem habere. Laxum autẽ aliud tenue, aliud tenue tale, aliud velut equi, aliud velut sunt caliginosa. Qui primus delatus est adolescẽs, huic vrina pura tenuis. Omniũ secessus tenuis, multus sine bile, lingua valde aspera. Febris adurẽs. insomnis. aluus gibbosa. Hic mente motus est octaua arbitror die, proteruum in modum. exurgebat pugnabat. turpia fortiter loquebatur, quum talis non esset. Huic quũ vrinæ multæ tenues prodijssent ex suppressione, somnus obortus est continuus. & sudor, qui iudicatorius esse putabatur, ex quo talis erat forte circa decimam diem. Verùm posteà rursus insanijt, & breui mortuus est vndecima die. Occasionem fuisse puto quòd meracum multum bibisset, priusquàm insaniret. Paucos habebat annos, propemodum viginti. D E

Eumenis uxor. Eumenis vxor autumno vomuit bilem atrã. Sed & odores manifesti erant, & febres horridæ, & cordis siue osculi ventris dolores, biliosa pauca vomebat, & lumbricum. Secessus tenues per omne tẽpus. Ante pleiadum occasum desinebant statim sanguinis eruptiones. & breuiores erant febres ac statim reuertentes breuibus recidiuis, & cibum auersantes, & velut excocti, & anxij, & cor dolentes, & ferini in iudicationibus, & rigore affecti. & biliosi.

Iuuenis alter. Adolescens peregrinus erat, cui tertia die sanguis ex naribus multus fluxit. itemque quarta ac quinta. Sexta compositè consistebat. mente motus est. Septima die aluus substitit. soporosus erat. Recidiua tertia die. aluus eniti cessauit. Vrinam non vidi. Circa iudicationẽ velut debebat. At verò circa pleiadum occasum austrina, & pluuiæ erant. & tunc Adolescens mucosa, subbiliosa, viscosa, multa recremẽta egerebat. febris vehemens continua. lingua arida. Sexta iudicatus est. Septima rursus inuasit, dimisit eadem die cum tremore. auris sinistræ fluxio viscosa, crassa, die sexta. F

Puer phagedænosus quid tulerit. Puero ab vlcere phagedæna eroso, dentes inferni, & ex supernis ac infernis anteriores, emergebant, cauitatem habebant. Quibus os ex palato discedit, his medius considet nasus. Quibus verò superni dentes anteriores, his latus est summus nasus. Qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet.

A bet, singulis paribus ad vtrunque vicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis.

Circa tertium dentem suppurationes plures quàm iuxta alios omnes. Et ex naribus fluxiones crassæ, & à temporibus dolores, ex hoc maximè fiunt. Corroditur hic, maximè quintus, ex medio quidem nodum habebat vnum, duos autē anterius. Paruus primus intrinsecus iuxta duos corrodebatur. Septimus radicem vnam crassam, acutam habebat. Athenadæ puero masculo doluit à sinistra parte infernus dens, à dextra supernus. Huius auris dextra suppurata est, dum non amplius doleret. Post pleiada clemens cœlum, nubilosum, & caligines: iudicationes quintanæ, & sextanæ ac septimanæ. Iam verò etiam diuturniores: febres recidiuantes, & quandoque erroneæ, & cibum auersantes, & biliosæ: & dysenteriæ cibum fastidientes, febriculosæ. Circa pleiadum occasum, austrina fortiter erant, sanguinis eruptiones: & febres tertianæ naturam referentes, & lenes. Qui in sutrina decumbebat, sanguinem abundè biliosum è naribus effudit. Secessus modicus: iudicatus est septima cum rigore. Seruus in extrema caupona, quarta die sanguine è naribus effudit. multa statim nugabatur: aluus renitebatur. Præcordium dolorosum, durum. Ad subditam glandem sexta die subierūt mala, cū pallore viridia. Septima mane iactatio: clamor multus: venarum pulsiones circa vmbilicum. In acutissimis febribus pulsus densissimi, & maximi. Quale est ad vesperam exacerbati, tale erat in omni morbo. Cæterùm ad principia, considerandæ sunt etiam exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tempus. Post pleiadum occasum, austrina. Quæ quinta die iudicabantur, intermissa vna repetebant. At verò laxa, pustulosa erant, velut Acanthio Lapytò. Circa pleiadum occasum, subscabra, & aspera erāt pruriginosa, nullas lachrymas emittentia: & magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginosa turgentia. Hæc erant in Pythodori vxore, & Capelio, cum febre, sub cuius initium ferè Pythodori vxori coxæ impotentes. Post pleiadam occasum horrores: sanguinis è naribus eruptiones. Sutor quidam septima iudicatus est, vna intermissa, altera redijt. Rursus quarta iudicatus est. Alius ex his qui à Leocyde venerant, septima iudicatus est. Alius quarta. Moschus nona.

Puer dictū

Quæ patterentur hi.

Quæ consideranda.

Acanthio Lapyto.

Pythodorus.

Sutor Glaucius nomine.

Moschus.

Largus

Largus sanguis ex sinistra, modicus è dextra narę. Ad decimamquartam ad iudicationem, si quatenus debebant ab initio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia decimaseptima fiebant. Circa aurem in dextra parte tuberculum, paruũ intus durum, foris paruum laxum, dolorosum, nihil remittens, decimanona noctu factum est. Valde biliosis suppuratis, purgatio sepiæ atramento maximè similis. Qui cucurbitam affixit, cùm in coxa esset dolor, huic ad crus deorsum venit, & melius habuit. Qui in ceramico ab equo lapsus est cui non statim cucurbita affixa est: vstus est intrò, & vigesima die recruduit malum: sanguinis eruptiones fæculentæ, & erodentes. Tenedia quarta die abortiuit, masculum triginta dierum: aluus liquida, tenuia, egessit: lingua combusta fuit: iudicatio quarta die. Post pleiadum occasum lienosa, vsque ad quintum diem fluebant: iudicata sunt. Cuidam septima die vrina velut erui lotura, similis ipsa sibijpsi. postea pura recidiua. Intermisit etiam Megasis filio, verùm sanguis non fluxit. Vrina velut Antigenis alba, crassa, similis. Circa solstitium hybernum, sydus non paruum, quinta & sexta postea terræmotus. Quæ in Perintho morabatur anhelosa, Antigenis vxor, quæ non sciebat an prægnans esset, menses comparentes rubri. Venter aliâs atque aliâs paruus, aliâs magnus. Tussiens semper, velut si celerius iter perfecisset. Mensis erat octauus, sedata est prius febricitans. Apemanti fratris vxor, septima die abortiuit fœmellam velut dixit sexaginta dierum. Circa nonam turbata est. post iudicationem, dextras partes dolebat, velut à recidiua. Hæc & concipiebat citò, & perdebat. Alia quædam in albis mensibus filiam peperit. Alia in rubris, velut conueniebat. Horridi, anxij, cibum auersantes, recidiuantes, biliosi, sanguine manantes, subsplenici, doloroso modo plurimi ex sinistris affecti. Apemãti vxori hac parte oculus distortus est dexter, ad alteram verò partem lateris mollitudo. Aristophontis filia tertia & quinta febricitauit: sicca plerunque perseuerauit. Venter tamen huic turbatus: ægrè iudicatio fiebat. vltra triginta dies cessauit. Pustulæ ex lassitudinibus non valde fortibus, perueniunt ad septimam liuidæ. Rigor ancillæ retrò Heroum obortus est. At verò albæ magnæ, neque ipsæ valde bonæ, graui sopore pressorum, & somnolentorum

Marginal notes: *Tuberculũ auris.* — *Equo lapsus quid cutulerit* — *Tenedia.* — *Terræmotus.* — *Antigenis vxor.* — *Apemantus.*

Margin letters: D, E, F

A torum:& nō confidentium,& bile renitente:& siue lubrica, siue dura fuerit aluus,non confidentes. Zoili fabri pulsus tremuli tardi. Vrina & alui secessus moderatè decolor: pecti nis distentio vtrinque in directum,vsq; ad vmbilicum, cum febre acuta:cibum auersans, siticulosus. Filiæ ædilis apud Tecomæum , quum obscurum esset ipsi quòd vterum gestaret,secundi mensis initio erupit vomitus pituitosus, aliquando verò biliosus:difficulter peperit:perfectè purgata est. Vomitus similiter vsq; ad trigesimam diem perseuerauit: postea venter turbatus est,& vomitus cessauit. Lienteria,menses non prodibant per duos annos hyeme habuit hæmorroidas. *Zoilus.* *Tecomæus*

Duo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio *Cecrops.*
B prodibant,subfęculenta,edulia ex sanguine confecta colore referentia,ea ex spumosis bile abunde coloratis viridia erāt. Qui asinum ex pacto eleuauit,statim febricitauit. Tertia & quarta,& quinta,& septima,& octaua sanguis erupit:iudicatus est:aluus lubrica. Vir metallicus,præcordium dextrum intentum , splen magnus : aluus intenta, subdura,spirituosus,decolor. Huic ad genu sinistrum:recidiua. per totum iudicatus est. Temenæ filius habebat quid spiritus,vt viridātis palloris esset,ad dorsum:ad manus viridantis palloris. *Temenæ filius.*

Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochum, arquato morbo infestatus,ad quem septima die ingressus sum,octaua moriebatur,neque mingens,neque egerens. Præcordia magna & dura,& spiritus densus. Hic moriens ne frontem quidem
C sudore humectauit præ dolore. Huius vxor eiecit fœmellam septimestrem,septima die. Apparuit autem quarta die. Hanc à principio quidem pedum dolor tenebat. Desinente verò febre,spiritus non est solutus, sed intus relictus : dolor ad manus & brachium. Recidiua per lōgissimum tempus corripuit eos quibus vrinæ ante iudicationem suppressæ fuerant. Quæ erat apud Temenen ipsius soror,cum rigore iudicata est. Quum autem viridans pallor citò desineret , manus & humeri doluerunt : horum autem cessante dolore,caput:oculorum palpebræ supernæ eleuatæ sunt, & lachrymæ profluebant:reliqua non noui. Iudicata est primùm septima die. Menandri vinitor similiter,verùm aluus ab initio tenuia egerebat : postea suppressa est, itemque vrina iudicata est,nō riguit,septima die:quoniam aluus antea turbata fuit. *Menander.*

Potamonis filius. Potamonis filio aluus non egerebat septima die: duobus diebus ante iudicationem riguit, quapropter neque vrina supprimebatur. *Hegesistratius.* Dens Hegesistratio, cui suppuratio iuxta oculum, suppuratus est iuxta extremum: & rursus sanatus est oculus: & secundum nares pus descendit crassum. Iuxta gingiuam carunculæ paruæ rotundæ abscesserunt. Huic circa tertiam diem suppuratio affutura putabatur: postea auertebatur. Derepentè verò intumuit maxilla, & oculi. Quibus abscessus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & sanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortasis autem & abscessus ad articulos magis, non tamen clarè noui. Rigores tremulis, præcordij intentio. Menses apparuerunt decimaseptima, iudicatio fiebat ita perpetuò. Si tamen non sic intus permansissent, iudicabantur tertia: quædam quinta: quædam septima. Hegesistratio postremi duo dentes parte inter se contigua corrodebantur: postremus habebat supra gingiuam duos nodos, vnum iuxta cauernam, alterum ex altera parte. Qua verò parte duo nodi erant, ibi radices latæ similes singulis paribus coincidebant, ad alteram partem medietas vna rotunda. *Mulierum diuersi morbi.* Mulier cui sanguis è naribus erupit quarta & sexta. Septima iudicata est, rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter grauatæ, iudicatio facta est circa vigesimam. Vigesima præcordia æstuosa. Septima die non valde sanguis è naribus erupit. Secessus tenues: ad oculum dextrum circa octauam. Viro eadem, verùm septima iudicatus est. Sublienosus è sinistra parte. Huic octogesima die, & diuturniores oculi affectiones: fortasis quoniam post iudicationem, & quia multæ. Vxor Temenæ *Temenæ uxor.* spirituosa præcordia, & intenta. Menses per tempus apparuerunt. An verò etiam prægnans fuerit, haud scio, aluus primùm suppressa, & tunc vomebat: postea non amplius. aluus enim multa viscosa ac biliosa egerebat: præcordium non impediebat. Vndecima ad magnum dextræ digitum inflammatio: alui egestio etiam penitus procedebat. Quibus contingentibus, melius habebat. Nam & in somnū delatio minor erat, & febris: & quodammodo facilius spirabat, quoniam supra malum vomitum, vomuerat. Decimasexta sensim factus est spiritus densus, & febris: mortua est.

Hæc

A Hęc febricitauit ante abſceſſum. Septima poſt abſceſſum periijt. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipſius Apemanti ſororis, præcordia magna & ſplen, ſpiritus, ſeceſſus amari bilis, aliquantulo ſtercore ammixto, laſſus ex operibus. Vigeſima die ad pedes, & iudicatio certè laſsis ad articulos, non ad oculum, præcordia verò erant intenta, & ſanè erat etiam tuſsicula quædam modicè ſicca. Quæ relinquuntur poſt iudicationem recidiuam faciunt. & in ipſis morbis quæ excernuntur, ſputum præmaturum, alui ſeceſſus, intemperies, & ſimilia. Apemantus cui dolores in ſede, in dextri lateris mollitudine, & iuxta vmbilicum paulò inferius, & è dextra parte: ante dolorem vrinam cruentam mingebat, deſijt tertia die. Et faber in altera parte, ex eadem in directum, & hic quoque vrinam cruentam eijciebat. Quæ vbi ceſſaſſet, ambo ſubſidentias in vrinis habebant, & hoc tertia die. Apemantus autem plurimùm fouebatur. Alter verò non ſentiebat, niſi in dextra parte. Et Nicoſtrato accidit aliquid iuxta vltimas partes à dextris, inferiùs quàm quibus in ſiniſtris, longè verò ſubter lateris mollitudinem, vſque ad vmbilicum vtriſque. Anicula apud Soſileum alba pituita referta: Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, itemque pedes, verùm minus. Erant autẽ & in partibus infra femora, etiamſi pleriſque difficilis huc exitus patet: imo & in lumbis. & venter tenuis erat, præcordia ſubmollia, ſpirituoſa non valde. Erat autem deſinentibus plurimis, etiam alia

Apemanti ſororis filius.

Apemantus.

Vrina cruenta.

Nicoſtratus.

Anus.

C cura vbi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem cura paulò moderatior erat. Coxæ verò ac cruris affectiones vterinæ erant, quum dolores eſſe putarentur. Appoſito enim ac ſubdititio medicamento odorato, ex farina & vnguento, contigit vt breui diſcuterentur ac deſinerent. Tempus autem abſceſſus ad oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiã puſtulæ non perfectè contabuerunt. Sunt autem & à diſquamatis talia. Seruus in Hippolochi villa, cui in præcordijs vtrinq; quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulũ habens infernè, qualis erat in fabri ferrarij vxore hydropica: Cui tenuia recrementa progreſſa partem aliquam euacuauerunt. Erat autem & hoc ipſum ad dextrũ planum quiddam, ſupra ea quæ circumferentiã habent eleuatũ. Huic vmbilicus ex natiuitate denigratus erat, & vlcus pro-

Hippolochus.

fundum fiebat,& vmbilicus non valde cicatricem contrahebat,& pudendum summa parte denudatum erat, quum non statim tale fuisset,neq; connatũ,& adhuc magis fiebat. Hic plurimùm vomebat,febris, cibi fastidiũ, sanatus est. Verùm circa septimam à decubitu diem (nam & anteà ægrotarat) aquam multã bibens,& fortassis aliter contemnens,iactabatur & aliquantulum conuellebatur. Desinente autẽ conuulsione, circa animaduersionem extinctus est. Antè hoc verò vrinam aceruatam minxit, & flatus cum crepitu prodierunt, & supernæ partes minimè sunt euacuatæ. Quum autẽ mortuus esset,statim etiam & illæ fortiter emollitæ sunt,& reliquæ rubefactæ sunt,velut à flagris per totum corpus,excepta ea parte vbi tumor ille maximè eleuatus erat,& multũ quoque calidus erat. Cuidam verò in Abderis deorsum erupit. Cuidam autem anteriore parte intumescebat sine febre. Tumor ad contactum suppurato similis erat. Famulæ anhelosæ,quum vasa menstruum sanguinem funderent, anhelationes illæ cessabant: febris fiebat, mamma sinistra supernè suppurata est, & ab initio etiam auris. Olympiodori famulæ sanguis ex sinistra nare, & iudicata est ad vigesimam,quemadmodum etiam febricitãtibus, & secessus quales etiã æstate populariter grassati sunt, & quales Hipponactis. Hyle famula Aristidis,octaua die in pharmacorũ purgatione, infernè signa habuit, qualia facile ferunt, & si non præter rationem debilitantur,& neque spumosa,neque subsanguinolẽta,sed qualia sunt oua,velut Heraclidæ vxor purgata est multum, & facile tulit. Quæ in Bulagoræ villa depurgata erat, cœpit febricitare ex splene. (Qui verò dextrum præcordium habent, non quidem sublime, verùm intentum, hi etiam magis rubicundi fiunt) rubicunda quum esset, aluum in principio turbatam habuit, expectabam ad oculum decubitum. Huic septima die salsuginosa lachryma mordax ex oculis prodijt, & secundum nasum, & fauces, & aurem sinistram.Decimaquinta sudauit cum rigore, non iudicabatur ante rigorem,pallida facta est valde, & faciei circumtensio ac contractio. Aurem e directo splenis ac lateris dolebat. Pueris ventres turbari, & tusses siccæ : quandoque ad humerum suppuratio fiebat in tussibus,posterioribus diebus. Fullo collum,caput,septima manus torpida. Nona crus

Famula anhelosa. *Olympiodorus.* *Hyle ancilla.* *Heraclidæ uxor.* *Bulagoræ uilla.* *Lachryma salsa.* *Puerorum uitia.* *Fullo quid tulerit.*

D E F

A crus torpidum. tussis cessauit. Cui maxilla distracta fuit, in quinto mense in ventre distracta erat ad sinistram partem.

In Cranone Lycino Grãmatico, ex febre biliosa ex splene, capitis grauitas, stridebat secundum pulmonem, in labijs vtrisque vlcera, intus rotunda, parua. postea etiã sanguinis quid ex nare è directo manauit. Famulæ quam recens emptam vidi, cui duricies in dextris erat magna, non valde dolorosa. & venter magnus ac circuntensus. non similis hydropicæ, & aliàs pinguis ac mollis. & non valde difficulter spirans, verùm decolor. Menses septem annis non prodierant. facta est dysenteria, & non tenesmo tentata. Et sub hęc duricies in dextra dolorosa erat. & febres tenues. & non vltra septem dies etiam aluus turbata est, secessus electrum referẽs, B subuiscosus, multus ad aliquot dies. Sanata est. & mẽses postea prodierunt. & partes secundum ventrem molles fiebant. & corpus boni coloris ac crassum ipsi erat. Minois vxor ex sectione, pressa ab eam administrantibus durius, marcorem ac corruptionem incidit, malo ad pulmonem deueniente, breui significationem de se dedit quotquot diebus supererat. erat & aliud quiddam intrinsecus. Quæ induntur in nares si febricitarint, si quidem solutus fuerit dolor, crassa per nares effluunt. Si verò neque dolor, neque febris, tenuia: & fortasis feruida: Veluti tenue quidem Hegesippo, quum ad noctẽ quid indidisset. Crassum verò illi in Corintho eunucho simili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abscesC sus an iudicent signum est, si dum feruida sunt mala, non febricitarint: & dum molesta sunt, facile portarint: Velut quæ in sede acciderunt Charoni. Leambio verò quũ intestinum vlcerosum esse putaretur. in dysenteria pharmacis curato, humerus & sedes vlcerata sunt in sinistra parte, citra febrẽ.

Cui à flatibus laterum mollitudo eleuabatur, & aliquantulum dolebat, huic quũ lac vberius & meracius bibisset, & insuper dormijsset, statim nausea & calor accedebat. Deinde ignem incẽdenti, & pro cibis farinã crassiorem in craticula coctã comedenti, aluus substitit. & purulentum tamen quiddam egessit. Quum autem sedes esset inflãmata, sine febre & sine dolore sufficienter erat. hoc assero. Senex in lapideis vestibulis, lumbos doluit, & ambo crura, & vtrique dolores descendebãt ad femora, & quandoque tibias, & aliquãdo ad

Lycinus Grammaticus. *Famula quædam.* *Minois uxor.* *Hegesippus.* *Celeuris filius.* *Charon.* *Leambius.* *Senis morbus.*

genua.& quum diutiſsimè durarent, recurſiones multæ fiebant.tumor in pedibus,lumbis,tibia.breues inguinũ tumores.venter durus.& totus pecten intenſus ac doloroſus. Plerunque compertus eſt etiam veſicam durã habere ac doloroſam.& papularum eruptiones,& calores oculis, auribus,naribus,manu.Iudicationes,& alia per quæ cognoſcimus de ipſo ægro,an ſudet,aut tangat,aut aliquid olfecerit,aut guſtauerit,itemque alia cognoſcuntur. Pili, color,cutis,venæ,nerui, muſculi.carnes,oſſa,medulla,cerebrum,& à ſanguine viſcera,vẽter,bilis,alij humores,articuli.& poſtea an doluerit iuxta aurem,iuxta ipſam collectum tuberculum,glandulã non attingens,os non ſuppurans,& hoc diſparuit, & tunc ſtatim febricitauit.Pulſus,tremores,cõuulſiones,ſingultus, circumſpiratio,ſeceſſusq́;per quæ cognoſcimus. Suppuratis oculis, & dum erumpunt,vlcera magna fiunt,& dum ſecantur,profunda.et vtroque modo oculi vlcerantur. Ariſteas ex pago Amphilochi quarta die mente motus eſt.aluus ſubuiridia egerebat,et ſomni ſalubres.albicantis coloris. Quibuſdam ab initio ſubtremuli digiti,et labia vbi loquerẽtur,itidemq́; aliæ partes:et proteruè lingua citiore ac volubiliore prædi-ti:his rubor in facie maximè erat. Hi ebrioſi erant, aut vomitu commodè vſi intumeſcebant. Qui iuxta Medoſadæ ædes habitabat,cui tenuia,nõ bilioſa, aquoſa, multa,per ſeceſſum prodibant.præcordium cedens et gibboſum.ſoporoſus fiebat. Cirea decimamquartã ad iudicationem maximè progreſſo, rigor ſine tremore. diſſolutio. reſolutio. contractio ſeceſſus et egeſtiones.ſoporoſus.mente motus.exſomno non inſanijt.iudicatus eſt circa decimamquartam.nihil è iudicantibus contrarium. Alius ſimiliter in principijs ſeceſſus ſubuiſcoſi, ex quibus quod craſſum eſt iudicatorium eſt. inſomnis.poſtea ſubuiſcoſi,ſubbilioſi, maturi, bilioſi, nõ tenues:qui vbi compacti fieri cœpiſſent. iudicationes celeres. Præcordium intentũ apparuit inflammanti,aut venarum intentarũ modo, circa ſextã. Poſtea dormiuit ſeptima.iudicatus eſt circa nonã,albicantis colore ambo,non fului. Quum ſeceſſus aquoſi ſub dio expoſiti eſſent, ſupernè leues, tenues, iſatidi valde ſimiles fuerũt:infernè verò ſubſidẽtiã habebãt,

Quæ obſeruentur.

Ariſteas.

Quibus in dextris diſtentio ſubmollis,phrenitici ſunt: ſi nõ ſoluatur febre deſinẽte. Quibus autẽ à mollitudine ventris in

A tris in hac ipsa febre,quiddam collectum aut durum, doloro sum fit,& valde malignum diffundi nō potest, ex talibus for tassis suppurantur. In dextris tumores eleuati,si quidem si quis plurimū ac maximè premat,submurmurarint,non valde maligni putandi sunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi pago erat, & ei qui iuxta Medosadę ędes habitabat. Hi soporosi erant, & in somnis mente moti. Constitutiones quales in quibus temporibus ac regionibus magis & minus fiunt. Vigores morborum,& ad iudicationem,& quotidie.& an citius fiant aut serius,tertia quarta, circuitu . & in quibus circuitibus iudicantia,tumētia,cruenta,& non. Quibus abscessibus recidiuæ fiant, venæ temporum, & cōtractiones,& B colorum mutationes ante iudicationes,ex rubro ad viridem ac pallidum,si non iudicent . & cutis circuntensiones absque iudicatione.& oculorum contractio,corporis duritia sicca. Qui quidem volentes lachrymantur,nō malum est. Quibus autem inuitis lachrymę profluunt,malum. Quibus in dentibus circūcirca viscosa fiunt, malum est subhiare ac fixis oculis intendere. Qui in tibia vlcus habebat,& Attico vsus est,huic pustulæ eleuatæ,rubræ magnæ : atque hoc pro tussi quæ postea accessit.prius enim nō tussijt. In Aeno quicunque capite vulnerati horridi erāt,maligni & suppurati ex te nesmo. ex peregrinatione ac itinere dolor pedum,& in turbationibus lassitudines. Clinia cibū auersans,colliquescēs, C purulentum,aliquando parum cruentum,purulentum tumidum eiecit. Hippeæ vxor hidropica, quæ etiam per tres annos vere incipiēte tussijt, amplius autem suppurata est,ad hyemem aquosa facta est,ab illis autē pharmacis curata melius habuit.Mortua est ancilla. Ex tussiētibus qui manibus laborabant, velut seruus ille qui sarmēta obtorquebat, & Amyntæ filius,ambo sola aextra resoluti cessauerunt, quando quidem perpessi sunt hoc tussientes.Qui verò aut equitarūt, aut iter fecerunt,in lumbis ac femoribus resoluti sunt. Plurimæ verò tusses siccæ erant:Sin minus violente sanè.

Hippeæ uxor.

Qui tussiūt manus agitent.

Vxor Emmyris modo non morboso, absque febre, stupida esse videbatur.postea ad tremorem totius corporis res ipsi deuenit , & ad colliquationem , & cibi fastidium ac sitim, & frigida erat. Nyctalopes qui plurimam minxissent postea parum quiddam mingebant. Verùm tussientes & insuper

Vxor Emmyris.

Nyctalopes.

febrientes tubercula ad aures habebant, erumpentia circa se D ptimam aut octauam diem. Emmyris filia febricitabat, & ex aure purulentum fluebat, circa octauam, aut pro comperto habeo. Quibusdam vero etiam dens corrosus fuit, tertius maxime ex supernis. Præ omnibus autem hic reperitur corrosus. ad hunc dolor, & quibusdam etiam circumsuppuratio. Quibus verò ad aures, hi magis tussiebant quàm illi. Quibus autem cum febribus ad suppurationem, septima recedit. Cuidam postquam exacerbatus fuit, præcordium solutum non est. aluo autem emollita, inerant pauca subuiscosa, compacta, non bona vrina cruenti coloris. spuebat autem sputum spumosum. Ille ad quem Cynicus me induxit, septima exacerbatus est. circa decimamquartam iudicatus est. Disparentia, mala sunt. purus fauces. pauca, lata, matura expuens. ex naribus parum sanguinis stillauit. capite grauatus erat. Manuũ ac pedum dissolutio. aluus soluta profuit. pedes semper calidi. somni aderant ipsi, & iuxta aurem non extuberabat, quoniam matura spuisset. Demarathi vxor, pedes etiam in horroribus callidi: siue ad suppurationem, siue non tendebat, perijt. Senex qui è vita decessit, ægrotabat simul cum vxore sua, furiosum quiddã in se habebat. Postea verò vbi prodijsset, ab ipso lumbricus subcrassus, & modicus cibus, statim sedatus, & dormiuit, & sanus erat hic senex, & corporis cutis circũtensio. extremæ partes frigidæ, mollis, tremulus ab initio & labijs, & manibus, & voce, mente motus est, moderatè hiabat, ac fixis oculis intendebat. non valde difficulter spirabat. diebus haud scio quot vltra viginti mortuus est. Quibusdam præcordia & aluus subegesserunt compressa, aceruatim, non cum murmuratione, velut in Abderis vermium speciem præ se ferentia. Quicquid contingit priore iudicatorios dies præcedente die, & mala & bona signa fiunt in diebus, quibus qui exacerbãtur diuturniores fiunt: & quibus desinentes remorantur. Quædam non fideliter alleuabant, & quædam per seipsa exacerbabantur. Sputa peripneumonicis quibusdam biliosa, quum desinere volunt. Valde flaua breuia fiunt. Si qualia sunt quæ in principijs adsunt, talia postea appareant, hæc non valde concoqui puto: sed iudicare velut ei qui apud præceptorem erat, & velut aliàs quoq; vidi. Nicippus in febribus per somnum semẽ effudit: & nihil ad peius

Emmyris filia.

Demarati coniux.

Senex cum uxore.

Nicippus.

E

F

A ius processit.& hoc ipsum sæpe ipsi factum est,& nihil læsit. Prædictum est ipsi id desiturum, postquam febres iudicatæ forent.& sic factum est. Critias in febribus ab insomnijs vexabatur quæ nouimus,& cessauit etiã ipse eadem somniare vnà cum iudicatione. Alcippus quũ haberet hæmorroidas, à curatione prohibebatur. Curatus insanijt. febre acuta succedente cessauit. In febribus acutis siticulosi, à medicis potu interdicto, aut etiã à seipsis abstinẽtes, multũ sibi bibere posse vidẽtur: his aqua frigida data vt reuomãt, prodest. Biliosa enim aderũt. Quod nerui ipsi in seipsos trahunt, signũ est. Siquidẽ enim nerui in supernis manus sauciati fuerint, manus deorsum nutabit. dũ ab infernis neruis trahitur. Si verò con-
B trà, vice versa. Tussient siccã tussim, qui testes affectos habẽt. & ex tussi vena secta, ad testẽ solutio fit, & inflãmati tussiũt. & in febribus ex inguinum tumoribus insuper tussiunt.

Critias. *Alcippus*

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS, LIBER V.

C

N Helide Olitoris vxor. febris corripuit ipsam acuta. & medicamenta bibens nihil sentiebat opis. In ventre infra vmbilicum erat quid durum, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Huc enim manibus cum oleo fortiter compressum ac emollitum est. & postea sanguis frequens ipsi deorsum processit,& sanata est,& vixit. In Helide Timocrates amplius bibit. Insaniens autẽ ab atra bile. bibit pharmacũ. hic purgatus est. purgatio multã pituitã ac bilem atrã egerebat per diẽ. & ad vesperã purgatio cessauit, & dolorem pertulit in purgatione multũ. & quum

Olitoris vxor. *Timocrates.*

polētā bibiſſet, ſomnus ipſum corripuit, & tenuit per noctē, donec ſol oriretur. In ſomno autē præſentibus nihil reſpirare videbatur, ſed mortuus eſſe. & neq; quid diceretur, neque quid fieret, ſentiebat. Extentū autem fuit corpus & rigidum. Verū viuebat, & excitatus eſt. D

Scomphus. Scōphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus eſt ſeptima delirus. Pharmacum autem bibit infra purgās. priore ante potionē die mētis cōpos erat, & purgatus eſt non multū. quum autē purgaretur, delirauit.

Phœnix. Phœnici in Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit, & labium quod eſt ante maxillā & oculum. & neq; intrinſecus quicquā ſpectāti apparebat, neq; forinſecus ſuppurabat. Sed tumens arida putredine putreſcebat. Et alter eadem perpeſſus eſt. Mortuus eſt autem alter ſeptima die, & pharmacū bibit, & nihil profuit. Verum Phœnici circulus putridus exſectus eſt. & vlcus purgatum eſt magna ex parte priuſquā moreretˉ. Mortuus eſt autē & hic, vbi diutius vixiſſet. E

Euridamus. Euridamus in Oeniadis, in peripneumonia decima die incœpit delirare. curatus ad mentem rediijt, & ſputa erant puriora, & morbus ad melius procedebat, & ſomno multo perfuſus eſt. & oculi morbum regium contrahebant. & mortuus eſt ad viginti dies. In Oeniadis vir quidā morbo tenebatur, quum ſine cibo eſſet, fortiter in ventre ipſius ſugebat, & dolebat. & quum ediſſet ac cibi cōtriti eſſent, tempusq; poſt cibi eſum aceſsiſſet, non longè poſtea idem hoc patiebatur. & tabeſcebat corpus ac conſumebatur. & alimentum ipſi nō contingebat à ciborum eſu. & per aluum ſecedebat cib9 prauus & cōbuſtus. Quum verò recens cibum accepiſſet, eo ipſo tempore minimè ſugebat. neq; dolor aderat. Hic omnis generis pharmaca bibens ſurſum ac deorſum purgantia, nihil opis ſentiebat. Vbi verò vena ipſi ſecta eſſet in vtraq; manu, donec exanguis redderetur, poſtea vtilitatē percepit, & a malo liberatus eſt. F

Eupolemus. Eupolemus in Oeniadis, dolebat coxā dexteram, & inguē, & cōmiſſuram propinquā ad coxā, ab inguine & coxa in anteriore parte. Huic ſanguis detractus eſt à talo, multus valde, & niger, ac craſſus. & pharmacum bibit aluum deorſum purgās, & multum purgatus eſt. & melius quidē habebat, dolores autē non remittebāt. Sed ſuppuratā habebat, & coxā, & commiſſurā in ipſa ad ſedē, & partem circa ingnē, quibus locis etiā amplius dolebat. Pus autem ad os magis fiebat,

A bat,quã ad carnẽ,in profundo, & per tempus ſic habens negligebat,donec valde debilis fiebat.poſtea cruſtæ ipſi inuſtę ſunt,valde multæ & magnę.ac inter ſe propinquę. & pus effluxit multũ ac craſſum & mortuus eſt poſtea paucis diebus, tum præ magnitudine ac multitudine vlcerũ,tum ex corporis debilitate. Huic ſi vna ampla ſectio inciſa fuiſſet,&per ſectionẽ pus emiſſum eſſet,& ſi opus fuiſſet, etiã altera ſectio facta eſſet: Hæc ſanè in tẽpore ſi facta fuiſſent,mihi quidẽ videtur quòd ſanatus eſſet. Lycon in Oeniadis, reliqua quidẽ eadem patiebatur, Verùm dolores etiã ad crus non ita valde progrediebãtur,& nõ factus eſt ſuppuratus, ſed ſanus multo tempore.Bibebat autem pharmaca.& cucurbitas adhibebat. & venam ſecabat.Atque his factis melius habere videbatur. *Lycon.*

B Homo quidã Athenis prurigine toto corpore vexabatur, maximè autẽ teſtibus ac fronte, vexabatur autẽ valde vehemẽter.& cutis craſſa erat per totũ corpus,& velut lepra aſpectu,& ex nulla parte cutẽ apprehendere potuiſſet,prę craſsitudine.Huic nemo opitulari potuit. Trãſgreſſus autẽ ad melum,vbi ſunt calidæ balneæ,à pruritu quidẽ & cutis craſsitudine liberatus eſt,verũ hydropicus factus mortuus eſt.Athenis virum cholera corripuit,vomebãtque & deorſum egerebat,& dolebat:& neq; vomitus,neque per aluum ſeceſſus,ſiſti poterat,& vox ipſum deſtituebat: & ex lecto moueri non poterat:& oculi caliginoſi ac caui erãt,&cõuulſiones tenebãt ab aluo,& inteſtino,& ſingultus. Verũ ſeceſſus multo copioſior erat quã vomitus. Hic veratrũ in lentium ſucco bibit,&

Atheniensis quidam. *Melos insula.* *Atheniensis alter.*

C alterum lentium ſuccũ inſuper bibit,quãtum potuit,& poſtea vomuit,& coacta ſunt ac adſtricta ipſi ambo.frigidus autem factus eſt. & lauabat infernè vſque ad pudenda, calida valde multa,donec etiam ſupernæ partes calefactæ ſunt.& viuebat.poſtera verò die,polentam bibit ex aqua. In Lariſſa vxori Gorgiæ menſes ſuppreſsi erant per annos quatuor, præter valde modicos. Verùm in vtero,ad quãcunq; partem ſe inclinaſſet,pulſum exhibebãt ac grauitatem.Hæc mulier concepit & peperit,&puella viua nono menſe edita eſt,vlcus habens in coxa. & ſecundæ conſequentes, ac ſanguinis fluxus valde multus,ſucceſſerũt.poſtridiè,& tertia die,ac quarta,etiam grumi ſanguinis concreti. & febris tenebat vſq; ad decem primos dies. & de cætero prodijt ipſi ſanguis ruber, & facies

Gorgiæ cõiunx. *Partus cũ ulcere in coxendice nono menſe editus.*

& facies fortiter intumescebat, itemque tibiæ, ac pedes ambo, & alterum femur. & cibos non admittebat. Sitim autem habebat vehementem, & frigidissima aqua conferebat. Vinum autem nequaquam. At venter post primum puerũ modicè emollitus est, valde autem non considit, sed durior erat. dolor autem non aderat. Quadragesima verò die à prima superfœtatio excidit, caruncula quædam. & venter considit omneque tumores, & fluxio tenuis, ac sanguis olens prodijt, & sana euasit. D

Pheræ. Mulier in pheris caput circumcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquam opis conferre neque dum caput purgaretur. Melius autẽ habebat, quum menses ipsi facilè prodibant. Hæc quũ caput doleret, ex subdititijs odoratis ad vterum appositis opem sentiebat, & modicè depurgata est. & quum concepisset, dolores caput relinquebãt. E

Mulier Larissa decimo mense abortit. Mulier in Larissa prægnans erat. Huic decimo mẽse sanguis prodijt multus per quatuordecim dies. Plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta excidit ex vtero puer mortuus, habens dextrum brachium lateri adnatum, & tertia die noctu eadẽ hora qua puer, prodijt secunda, & purgamenta alba. deinde post hæc per tres dies ac noctes multa moderatè prodierũt. Postea febris corripuit, per duos dies totidemque noctes. & dolebat omnem ventrem, & coxas, maximè verò pectinem.

Hipposthenes. In Larissa Hipposthenes peripneumonia apprehensus esse medicis videbatur, erat autem nequaquam. Verùm principio luctans in duro loco cecidit supinus, aduersario ipsi illapso, & lauatus est frigida, & cœnauit, & grauior factus esse sibi videbatur. Sequenti autẽ febricitauit, & tussis apprehendit siccior, & spiritus densus. Quinta die cruentum exscreauit, non multum. & delirare incipiebat. Quando tussiebat, dolebat pectus & dorsum. Sexta autem vbi sternutasset, sanguis fluxit è naribus, quatuor heminarum mensura. Ad vesperã neque loquebatur, neque sentiebat, neque quid fieret, neque quid diceretur. Vndecima mortuus est. Per quinque verò dies, modo sapiens erat, modo non. Erat & sine febre. Spiritum autẽ nullum recipiebat, neque stertorẽ habebat. Non enim erat sputum. F

Scamandrus. Scamandrus in Larissa, & in coxa marcorem habuit, & in osse diu disparato. Ipse verò sectus est sectione magna, etiam ad os ipsum, & posteà vstus est & tunc die duodecima

post

A post sectionem cœpit conuulsio,& valde obtinuit, conuellebatur autem crus hoc vsque ad costas, & ad aliam quoq; partem cõuulsio progrediebatur,flectebatur autem crus, & extendebatur:& alia membra mouebat, & maxillæ compactæ riguerunt. Hic mortuus est cõuulsus octaua die post conuulsionis inuasionem. Curabatur autem tepefactorijs vtriculis, & fomentis erui,per totum corpus,& infusum per clysterem immissum est,& tunc modicum stercoris prodijt, & pharmacum bilem abunde purgans bibit,ac insuper catapotium deglutiuit,& secesit quidem,nihil autem à catapotio opis sensit, & somnus modicus venit, & rursus pharmacũ idem fortè ad vesperam bibit,ac sole emergẽte mortuus est.Videba-
B tur autem multò tempore morbũ ferre potuisse, nisi ex pharmaci vi perijsset. Equiso Palamedis in Larissa vndecim annorum, percussus est in frontem suprà oculum dextrum, ab equo:& videbatur os non sanũ esse, & exiliebat ex ipso modicus sanguis,& sectus est sectione magna vsq; ad secundam laminam, & curabatur sic habens ipsum os,quòd etiã anteà statim os peperit. Vigesima tumor cœpit circa autem, & febris & rigor, & in die magis intumescebat ac dolebat tumor,& ab initio febricitauit ex rigore,& oculi intumuerũt, & frons, & tota facies. Patiebatur autẽ hæc in dextra magis capitis parte. Progressus est autem tumor etiã ad sinistram, nihil tamen hic læsit. Demum febris continua corripiebat. Atque hæc minora erant, vsq; ad octauam diem. Vixit autem
C vstus, & per catapotium purgatus, & cataplasmate tumori imposito. At verò vlcus nullius mali causa erat. In Larissa Theophorbi filius vesicam scabiosam habebat, & viscosam vrinam mingebat, & dolebat dum & inciperet mingere, & dum desineret,& confricabat pudendum.Hic quum bibisset pharmacum vrinam ciens acre, in vesicã quidem nihil processit,verùm multùm purulentũ & bilem euomuit, & deorsum alia huiucesmodi egerebat,& ventrẽ dolebat,& intrinsecus ardebat.Reliquum verò corpus frigidum erat, & totus resolutus est,& nihil assumere volebat.Huic exulceratus est venter fortiter valde,à vi medicamenti,& mortuus est tertia post potionem die. Vxor Antimachi in Larissa, prægnans erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tẽpore præ fastidio à cibo abstinebat, & per septem dies vterum dolebat, & cor-

Palamedis equiso.

Theophorbi filius.

Antimachi uxor.

& cor. & febris corripiebat. eo tempore nihil per aluũ egerebat. huic datum est catapotium deorsum purgans fortius, D
quàm cõueniebat, & euomuit bilem cõbustam præ cibi abstinentia & febre. Nam neque vllo potu vtebatur, euomuit autem paucã violenter,& grumosa. & vbi cõcitata fuisset,ac ipsam emisisset, debilis esse videbatur. & nõ volebat aquam bibens euomere. Posteà verò dolor fortis tenebat infernum ventrem:exulceratus enim erat à medicamento,& prodibat ipsi statim post stercus,subcruentũ ramentosum. Semper autem amplior fiebat & debilitas,& cibi fastidiũ:& purgamẽti erant heminæ quinque. Sistebantur autẽ aluus,aqua multa super ventrẽ affusa, aliud autẽ nihil potuit admittere. Mortua est circa mediam noctem. Videbatur viuere potuisse, si E
aquã bibere potuisset, ac statim vomere priusquàm deglutiuisset. Famula Onesidemi in Larissa, vlcerata est aluum & intestinum, à bile sponte cõmota.& prodibat sursum ac deorsum bilis & sanguis.& febris tenebat. Huic debili datum est pharmacũ deorsum purgans in potu, debile, aquosum,ac modicũ. & vomuit ab ipso multum. & infrà ampliùs subijt. & vesperi redijt.Postridie febris erat,sed debilis. Aluus autẽ vlcerabatur,& adhuc eadem egerebat.Tertia die ad vesperã mortua est, quũ febris valde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse videbatur.Minime verò ideo quòd aquam frigidam biberat,donec vomitus tenebat.Postquàm autem perfrigeratus est supernus venter, depurgatus per aquam, succo frigido posteà poto, sic posteà infusum per F
clysterem immissum est. Eudemus in Larissa,hæmorrhoidas habẽs fortes,ac diuturnas,quum exanguis esset,bilis cõmota est,sed leniter in corpore.& aluus turbata deorsum biliosa egerebat, & hæmorrhoides intumescebant. Pharmaco deorsum purgante poto,probè depurgatus est,& rursus bibit succum, & ampliùs aluus turbata est, & dolor ad præcordia consistebat.Huic quum venter non probè haberet,sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ sunt. & vomuit. Posteà quum cancer successisset, febris irruit, & non dimisit antequàm occideret. Quandoque etiam quum rigor subrepens dimisisset,febris venit:& prodijt ipsi bilis& flatus,& partim prodibat,partim intus erat.& dolor in ventre. Hæmorrhoides autem extra intestinũ rectum erant,reliquo

Onesidemi famula.

Eudemus.

A liquo tempore à purgationibus auſpicatę: & flatus per ipſas prodibat,& ad ſternutationem principium fiebat. In Lariſſa vir quidam ſauciatus eſt cominus ex manu per haſtam latam à tergo,& ſummum eius penetrauit infra vmbilicum per multũ ſpatium,quod liuidum erat & tumidum: poſtquã autem vulneratus fuit,dolor obtinebat primùm fortis, & vẽter intumeſcebat.Huic poſtridie datum eſt pharmacum deorſum purgãs,& egeſsit modicum cruẽtum, & mortuus eſt. Videbantur inteſtina huius non eſſe ſana, & venter ſanguiñe plenus eſſe. Apellæus Lariſſæus ætatem habebat annorum circiter triginta,aut parum aberat. Corripiebatur autẽ morbo,à quo vexabatur noctu magis in ſomno,quàm interdiu. B Aegrotabat autem ad duos annos ante mortem.Vomebat bilem fuluam aliquando vbi excitatus eſſet. Vomebat etiam nigrã.Hic purgatione à capite forti valde ad multum tempus purgabatur:& cùm pharmacum bis bibiſſet, ſex mẽſes ipſum penetrauit.Erat valde vorax multi cibi: & cũ corpus haberet bilioſum,multùm luctatus, valde riguit: & febris corripuit,ac morbus ad noctẽ:poſtridie ſanus eſſe ſibi videbatur,& rurſus altera die.Sequẽti verò nocte morbus inuaſit cœnatum à primo ſomno,& per noctẽ ac diem, & vſq; ad cœnam tenebat. Mortuus eſt priuſquam reſipiſceret.

Percuſſus haſta moritur.

Apellæus

Conuellebatur primùm circa dextras partes, faciemq; ac reliquum corpus:poſtea in ſiniſtris:& quum videretur quietus eſſe, ſoporem habebat ac ſtertebat: & rurſus ſuccedebat C morbus. Eumelus Lariſſæus rigida habuit crura,& manus, & maxillas,& non poterat neque extendere, neq; flectere, ſi non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat,ſi non alius diduceret. Aliud verò nihil neque dolebat,neque edebat,niſi mazam, & aquam mulſam bibebat.Vigeſima die ſedens caput ſupinus.& caput ad lapidem vehementer offendit,& vertigo ipſi caliginoſa offuſa eſt, & paulò pòſt ſurgens,ſanus erat:& ſoluta erant omnia,præterquam poſt ſomnum vbi excitaretur, articuli modicè ligati erant.Erat autem duodecim aut tredecim iam annorum. & ægrotauit mẽſibus tribus aut quatuor. In Lariſſa virgo quæ ſanguinem vomuit non multum, ſuppurata facta, febribus corripientibus,non liberabatur priuſquam moreretur. Mortua eſt tertio menſe.Ante mortem verò obſurduerunt ei aures.

Eumelus.

Virgo Lariſſæa.

rès & non audiebat,nisi quisvalde exclamasset.Verùm ante D sanguinis vomitum debilis erat. Famula Dyseridis in larissa,quum iuuencula esset,vbi venere vteretur, fortiter circumcirca dolebat.Aliàs autem sine dolore erat. Concepit autem nunquam.Et quum sexaginta esset annorum dolebat à meridie,velut ex partu vehementer laboraret. Hæc cũ ante meridiem porrum edisset multum,postquã dolor ipsam corripuit vehemẽtissimus:& priores omnes excedens, exurgẽs asperum quiddam in ore vteri deprehendit:postea cùm ipsa animi deliquium incideret, alia mulier immissa manu,expressit lapidem asperũ,magnitudine verticilli fusi. Et sana tunc statim, & postea erat. Maliensi currus onustus inductus est supra costas,& costas confregit:& per tempus substi- E tit ipsi pus infra costas.Vstus sub splenem penicillis ac linamentis vtebatur,& peruenit ad decem menses.Resecta verò cute,cauerna apparuit ad tenue intestinum vtrinque procedens,& ad rhenem,& ad ossa procedebat putrida.In hoc nõ animaduersum est,quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa: & aliarum carnium,quas statim eijcere oportebat, si quis potuisset sicco pharmaco,dum robur aliquod homo habebat.Nã ab humidis nihil remittebant,sed putrescebant. A linamentis verò inditis quũ humor sisteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putrescebat:affluebat autem isthic putridum quiddam,subnigrum,graueolens.Priusquam verò curationis aggressio fieret,quotidie multum foras penetrabat. Erat autẽ F nõ probè fluidum.Cognitum est naturam morbi esse magis remotam,quàm subter cutem.Quòd si verò etiam omnia rectè facta essent,tamen non videbatur seruari posse, etiamsi ventris profluuium ipsum corripuisset. Autonomus in Omilo,ex capitis vulnere mortuus est die decimasexta,in media æstate lapide ex manu ictus,in suturas in medio sincipite.Quare non animaduerti ipsum secari opus habere: deceperunt enim me suturæ habentes in seipsis iaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat.Primùm quidem ad claui culam,postea ad latus dolor fortisvalde:& euulsio ad ambas manus venit.In medio enim capitis ac sincipitis vlcus habebat.Sectus est autẽ die decimaquinta,& pus prodijt nõ multum.Membrana verò cerebri imputrefacta apparebat. Famula

Dyseridis serua.

Maliensis quidam calcatus curru

Autonomus capitis vulnere moritur.

Famula similiter.

A mula in Omilo ex capitis vulnere, duodecim annos nata, moritur in media æstate, decimaquarta die. Ianuā quidam ipsi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ verò in vlcere erant. Quare cognitū est rectè sectione opus habere. Secta est autem non velut oportebat, sed quātum relictum est, pus in ipso factum est. Octaua, rigor, febris inuasit: habebat autem non velut oportebat, sed quantū etiam prioribus diebus quando febris nō tenebat. Nona verò die reliquum resectum est: & valde modicum pus cum sanguine subtus apparuit: & mēbrana cerebri pura erat: & somnus quidem occupabat: febris autem non dimittebat. Conuulsio verò manū sinistram inuadebat. Nam in dextris magis vlcus habebat.

B Cyrenius in Omilo suppuratus factus, infernum ventrem vstus est, triginta diebus serius quàm oportebat: & mansuetè se habebat: & resiccatum est pus in ventre. Verùm in calidissimo tempore cedens fructus pomorum, & alios cibos non conferētes, à febre correptus est, & à vētris profluuio: & mortuus est. Hecason in Omilo, velut etiā alter serius vstus est, attamen resiccatus est venter, modico excepto. Dysenteria verò arripiebat ipsum, quam vbi effugisset, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipsi pus deorsum, & vētris profluuio mortuus est. Hecason in Omilo, ab immunditia nō purgata, & à praua purgatione, dolorem acutum in coxa habebat: & hic quidem discessit, successerūt autem ipsi febres. & multo tempore in lecto decumbebat, neque bibens quicquam, neque sitiens: & debilis, & horridus. Huic commodè C quidem ablatus est morbus velut conueniebat. Opem autem percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem verò erupit morbus deorsum, & totus secessit præ multa bile: & mente motus est, & mortuus. Videbatur autē morbū euasurus esse.

Cyrenius purulentus.

Hecason.

Qui in Salamine in anchoram incidit, in ventrem sauciatus est, & circumcirca dolebat. Bibit autem pharmacum, & non egessit deorsum, neque remouit. Mulier quæ iugulauit seipsam, suffocabatur: & datum est ipsi longè postea pharmacum deorsum purgans, & per secessum ipsi exijt. Qui ex Eubœa venit adolescens, quum multum esset deorsum purgatus, intermissione facta quietus febricitauit. Deinde quum putaret se purgatione sursum versus opus habere, non validam radicem veratri bibit, & post potionem quarta die

Salaminius anchora uulneratus.

Mulier per se iugulata.

Adolescens moritur.

mortuus est,nihil expurgatus.Verũ somnus ipsum tenebat, D
Serua barbara peperit.
& sitis sedari non poterat. Serua illa cui à catapotio sursum quidem pauca prodibant,ac suffocabant: deorsum verò multa,nocte mortua est.Erat autem barbara.
Vrbis etiã perit,
Quidam homo Eubœus poto pharmaco deorsum purgãte, per tres dies purgabatur,& mortuus est. Habebat autem manum suppuratam vsq; ad cubitum.
Symmachi filius.
Symmachi filius à bile suffocabatur,noctu quum dormiret,& febris eum teneret. Pharmacũ autem vbi bibisset,non continuit, neq; purgatus est diebus sex antequam moreretur. Qui iuxta curriculum habitabat quum noctu sanguinẽ vomuisset, postridie mortuus est,sanguinem vomens multum,& strangulatus.Ad splenem verò, & deorsum multus sanguis ipsi prodibat. E
Puer à mulo vulneratus.
Puer à mulo percussus ventrem & hepar,mortuus est quarta die.Spiritum autem densum habebat,& non intelligebat quicquã: & febris tenebat.
Hermophili filius.
Hermophili filius ægrotabat diebus vndecim.Febris autem tenebat, & cibi non deorsum prodibant: & primùm quidem delirauit,nocte verò cessauit. Sequenti autem die voce destitutus iacebat stertens, distortos habens oculos,febricitans.Penna verò immissa vomuit bilem atrã, & quum infusum per clysterem immissum esset,stercus prodijt multum.
Aristionis serua.
Seruæ Aristionis pes sua sponte marcore corruptus obtorpuit,iuxta medium pedis intrinsecus ex obliquo: & ossa putrida fracta abscesserunt:& prodibant paulatim fistulosa: & ventris profluuium succedebat, & mortua est.
Mulier concipere cupiens.
Mulier sana,crassa, à catapotio conceptus gratia accepto, dolorem habebat ventris,& tormen in intestino, & intumuit. F Spiritus autem sistebatur: & desperatio erat cum dolore:& sanguinem vomuit nõ multum:& emortua est quinquies, vt vita decessisse putaretur: & neque vomitu facto ab aqua frigida laxabatur,neque dolor præsens, neque spiratio. Superfusæ verò sunt ipsi aquæ frigidæ amphoræ circiter triginta super corpus:& sanè hoc solùm prodesse videbatur:& postea deorsum processit bilis multa. Quum autem dolor obtineret, nihil poterat succedere: & vixit.
Antãder.
Antander à catapotio accepto, cætera sanus erat. Verùm circa vesicam dolorem habere videbatur: purgauit ipsam celeriter multo purgamento: & à meridie dolor tenebat fortis valde: & in posteram diem strangulatio, & desperatio, & iactatio

A ctatio. & vomebat, & nihil per secessum egerebat. & noctu patiebatur. & somnus non accedebat. postridie verò egerebat multum, & posteà sanguinem. & mortuus est. Athenadæ puero masculo à Phagedæna vlcere corroso, doluit à sinistra parte dens infernus, à dextra supernus. Huius auris dextera suppurata est, dum non ampliùs doleret. Sutor in Pityo dum soleas veteramentarias sueret pupugit seipsum supra genu in femur, & ferme longum digitum immersit. Huic sanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito clausum est. femur autem totum in tumorem eleuabatur, & procedebat hic tumor vsque ad inguen & lateris mollitudinem. Hic tertia die mortuus est. Quidam iuxta inguen B sagitta percussus, quem nos vidimus, maximè præter omnem opinionem seruatus est. Neque enim cuspis exempta est, erat enim valde in profundo: neque sanguinis eruptio vlla memorabilis fiebat: neque inflammatio: neque claudicauit. Cæterùm cuspidem inuenimus nos, ipsamq; exemimus, quum sex iam essent anni, ex quo sauciatus erat. Suspicio autem erat hæc, inter medios neruos cuspidem occultatam fuisse, nullamque venam aut arteriam dissectam esse.

Athenadæ puer.

Sutor subula læsus perijt.

Sagitta percussus euasit.

Qui percussus est spiculo acuto retrorsum paulò infra collum, vulnus quidem habebat non memorabile aspectu, neque enim in altum ferebatur, verùm nō multo tempore posteà exempto spiculo, distendebatur in posteriorem partem tractus, velut opisthotonici. & maxillæ ligatæ erant. & si liC quorem aliquem in os sumeret, eumq; deglutire conaretur, rursus relidebatur ad nares. Cæteraq; statim peiora fiebant. & secunda die mortuus est. Adolescens per asperam viam cursu facto, dolebat pernam, maximè inferna parte. Abscessum autem locus accepit nullum, velut qui colligeret humorem. Verùm tertia die totus locus nigrescebat, vsque ad talum, astragalum appellatum, & vsque ad cauitatem quæ est ad pectus pedis. & quod denigratum erat, non diffringebatur, sed priùs moriebatur. Viginti verò dies ex toto cursu vixit. Qui ad oculum percussus est, percussus quidem est in palpebram, descenderat autem cuspis altè satis, barbæ verò summum supereminebat. Secta palpebra, sublata sunt omnia. Nihil erat mali. Oculus enim permansit, & compendio sanus factus est. Sanguis autē effluxit largè, & multa copia.

Contrà alter.

Calce subatrato cursu hic perit.

Supercilio percussus sine oculi læsione sanatur.

Virgo manu aperta uerticem percussa perijt.

Virgo illa pulchra Nerij filia, erat quidem annorũ viginti, verum à muliercula amica ludente, lata manu percussa est in sinciput. & tunc quidem vertigine capta est, & sine spiritu erat. & quum ad domũ venisset, statim febris vehemens corripiebat, & caput dolebat, & rubor circa faciem erat. Septima die circa aurem dextram pus processit graueolens, subrubrum, ampliùs cyatho & videbatur sibi meliùs habere, & alleuata est. Rursus augebatur febris, & in soporẽ deferebatur. & loqui non poterat. & faciei pars dextera trahebatur, & difficulter spirabat. & conuulsio ac tremor aderat. & lingua detinebatur. & oculus stupidus erat. Nona mortua est. D

Cleomenis filius.

Cocus gibberosus.

Cur hæc mortua sit videto.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur, & eius fastidio citra febrem vexabatur, & vomebat cibos ac pituitam. & per duos menses cibi fastidium durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio conferebat. Verùm vinum nigrum, & panis esus, & balneorũ abstinentia, & frictio, & lenis fotus nõ cum multo fomento, sed placidè. Cuidam quæ circa vigesimum ætatis annum, biberat pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, vomitus biliosorum, multorum, pallidorũ ac prasinorum. Quum bibisset, cõuulsio tenebat, linguam commandebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum. & erat ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra, insomnis. Quarta mortua est ad noctem. Origanum potum, oculis, & dentibus malum est. E

Quæ ex alto deciderat non perit.

Puella quæ de rupe cecidit, voce destituta, iactatio aderat. & vomuit ad noctẽ sanguinem multum. quum ad sinistram aurem impegisset, ampliùs inde fluebat. Aquam mulsam difficulter deglutiebat. stertor. spiritus densus, velut morientium. Venæ circa faciem distentæ. decubitus supinus. pedes tepidi. febris debilis. vocis interceptio. Septima vocem rupit. calores tenuiores tenebant. superstes mansit. F

Pythoclis medela.

Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. Perniones pertundendi, & calefaciẽdi sunt pedes sic vt maximè excalefacias igne & aqua. Oculis incommoda sunt, lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetiq; calidum fomentum confert, ita vt vel aspergas, vel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare verò oportet lanis succidis, & pel-

libus

A libus agninis. Fullonibus inguina extuberabant dura,& sine dolore. & circa pubem, & in collo, similia erant tubercula magna.febris ante decimum diem. Tussi vexabātur à ruptionibus. Tertio mense autem quarto venter colliquiuit.Calores successerunt. lingua sicca.sitis. egestiones deorsum malignæ. mortui sunt. Qui lapide in caput percussus est à Macedone, & corruit. Tertia die voce destitutus erat. anxietas. febris tenuis.pulsus non valde in temporibus. Nihil omnino audiebat,neque sapiebat.non quietus; sed quarta mouebatur.humiditas circa frontem, & sub nasum,& vsque ad mentum.& mortuus est. Eniates in Delo iaculo ictus retro in latus, in sinistra parte, vlcus quidem B sine dolore habuit. Tertia verò ventris dolor vehemens. non egerebat. Infuso verò per clysterem immisso,stercus prodijt ad noctem. afflictio intermittebat. Sedes ad scrotum extabat. Quarta & ad puberem, & ventrem, dolor irruebat.quiescere non poterat. biliosa vomuit abundè colorata. Oculi quales animi deliquium incidentium. Post quintum diem mortuus est. Calor quidam tenuis inerat.

Fullo cur moritur.

Caput lapide percussus perijt.

Eniates.

Ei qui hepar percussus est iaculo, statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est. oculi caui.anxietas,molestia. Mortuus est priusquam concio solueretur, quum sub diei exordium percussus fuisset. Polemarchi vxori hyeme anginosæ, tumor sub guttur. febris multa. vena secta est.cessauit suffocatio ex faucibus. febris comitabatur. Cir-C ca quintam genu dolor ac tumor sinistri. & circa cor videbatur ipsi aliquid colligi. & respirabat velut hi qui submersi fuerunt, respirant. & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquuntur, Engastrimythi quasi ex ventre loquentes Græcis appellati. Tale quiddam contingebat.Circa septimam aut nonam ad noctem aluus deorsum prorupit, & multa liquida quæ mala putantur egessit. Ipsa verò voce intercepta mortua est. Ventres subpurgare oportet in morbis; quum matura fuerint. Infrà quidem, vbi consedisse videris.Signum habes;si neque anxij, aut capite grauati fuerint:& quum calores mitissimi fuerint, aut quum post exacerbationes cessarint. Sursum verò, in exacerbationibus. Tunc enim etiam sua sponte eleuantur, quum anxij, & capite grauati fuerint, ac se iactarint. Ex casu vulnerato cu-

Quidam hepar iaculo percussus statim moritur.

Polemarchus.

Cubiti læsio.

bito, ob corruptionem cubitus suppuratur. Quum autem iam maturus est, viscosa sanies exprimitur. Velut etiã Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & valde ex iisdem pus nullum. Velut Aeschylli filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror & febris succedebat. Pharmenisci filio surditas accidit. Contulit clysterem auricularium non adhibere. Verùm lana solùm indita perpurgare, & oleum infundere, aut netopum. Praecipere verò vt deambularet, mane surgeret, & vinum biberet album. Aspasij vxori dolor dentis vehemens, & maxillae in tumorem eleuatae sunt. Quum verò castorium & piper collueret, opem sentiebat. Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & magnum, & crudum ac dolorosum, sectio venae brachij: & lini torrefacti cataplasma imponere subactum vino albo, & oleo imbutum, ita vt deligetur neque calidum, neque valde coctum. Aut cum aqua mulsa coquatur foenigraeci, aut ordei, aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur, & vehementer intumesceret, sectio venae brachij, & alumen Aegyptium in principio sedabat.

Cleogeniscus. Demarchus. Aglaotelis filius. Parmeniscus. Aspasius. Callimedon. Melissander.

Hydropicum laboribus fatigari oportet, sudare, panem edere calidum, in oleo bibere, non multum lauari, & caput tepidè. Vinum autem album & tenue, & somnus auxiliatur. Bianti pugili quum natura vorax esset, contigit vt in affectiones cholericas, bilis sursum ac deorsum exeuntis, delaberetur, ex carnis esu. Maximè verò ex porcinis carnibus crudioribus, & ex ebrietate vini odorati, & placentis ac dulciarijs ex melle, & cucumere, pepone, & lacte, & polenta recenti. In aestate verò affectiones cholericae, & febres intermittentes. Timochari hyeme destillatio, maximè in nares, quum venere vsus esset, resiccata sunt omnia. lassitudo, calor successit. caput graue. sudor à capite multus. defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. Tertia die euasit sanus. Post canem febres fiebant sudorosae: & nõ perfrigerabantur omnino post sudorẽ, sed rursus ampliùs incalescebant: & longae, & leniter sine iudicatione, & non valde siticulosae. paucis in septem & nouem diebus cessabant. Vndecima & decimaquarta, & decimaseptima, & vigesima iudicabantur. Polycratem febris

Hydropis Medela. Bias pugil. Timochares. Canis sydus. Polycrates.

A bris inuadebat, & sudor qualis præscriptus est. Purgatio pharmaco deorsum facta est. & febris erat lenis. Rursus in temporibus sudores parui, & circa collum, ad vesperam. Deinde in totum. & rursus incaluit. Circa duodecimã & decimamquartam diem febris augescebat, & secessus pauci. post purgationem sorbitionibus vsus est. Circa decimam quintam ventris dolor circa splenem, & lateris mollitudinem sinistram. Calidorum adhibitiones minus profuerunt, quàm frigidorum. Quum autem leni ac molli per clysterem infuso vsus esse, dolor cessauit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ manus confregit. inflammatio successit, & marcor, & febris.
B Subpurgatus est moderatè. Calores lenes, & dolores. de digito quid decidit. Post septimum diem, sanies exibat lenis. postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictum est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, & ad collum rigidæ. Tertia verò die totus conuellebatur in posteriorem partem cum sudore. Sexta à prædictione mortuus est. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus est, & dolorosus erat. & vbi repositus est, & dolor remisit proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit, lauit, maxillæ ad noctem concerebantur, & opisthotonus aderat. Saliua spumosa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est. Thrinon Damonis filius,
C habebat circa tibiæ malleolũ vlcus, iuxta neruum sanè iam purum. huic à pharmaco corroso contigit, vt opisthotono moreretur. Profectò in omnibus suppurationibus, & his quæ circa oculum sunt, dolores ad noctem. Tusses hyeme, maximè in austrinis, crassa & multa alba exscreantibus. & febres succedebant leniter, & quinta die cessabant. Tusses autem circa quadraginta, velut Hegesipoli. Eutychydes ex cholericis affectionibus, in cruribus ad neruorum destentionem desiuit, vnà cum secessu deorsum. Bilem multam abundè coloratam vomuit ad tres dies ac noctes, valdeque rubram. & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neque ex potibus neque ex cibis. & vrinæ ac transitus deorsum supresio multa, per vomitum fæx molis prodijt, & deorsum quoque erupit, Andro-

Harpali filius. *Thrinon.* *Eutychides.* *Andropha nes.*

phani vocis interceptio.ignorantia.delirium. His solutis supererat adhuc diu multis annis,& recidiuæ fiebāt.Lingua verò per totum tempus permanebat sicca. & si non collutione vteretur, loqui non poterat, & plerunque erat valde amara. Aliquando etiam dolor ad cor,quem venæ sectio soluit. Huic aquæ potus,aut aqua mulsa contulit. Veratrum nigrum bibit.neque biliosum prodibat,sed modicum. Tandem hyeme decubuit, & mente motus est. & linguæ affectiones similes.calor tenuis siue dolore.lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore stragula reijciebat, & se educi iubebat.Nihil autem poterat clare loqui. Ad noctem mortuus est. Nicanoris affectio erat, quum ad conuiuium progrederetur timor tibicinæ: quum sub initium vocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timoribus turbationes. Vix se sufferre posse dixit,quum nox esset. Interdiu verò audiens, nihil commouebatur. Talia comitabantur ipsum multo tempore. Damocles qui cum illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi videbatur: & non accessisset sanè ad præruptum locum, neque trans pontem, neque minimi scrobis altitudinem transgredi poterat, sed per ipsum scrobem. Hæc per tempus aliquod ipsi affuerunt.

Nicanor. *Damocles* *Phœnis.*

Phœnicis affectio ex oculo dextro talis quædam erat, plerunque velut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipsum continuisset, dolor ad tempus dextrum instabat, & per totum caput ac collum. Caput intumescebat retro ad verticula. & distentio, & duricies circum tendines.& vbi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non poterat,vt qui valde distendebatur. Vomitus vbi facti fuissent, prædictos dolores auertebant, & leniores faciebant. Sed & venæ sectio proderat, & veratri potio.eduxit autem varia & omnigena,maxime verò prasina. Parmenisco etiam prius incidebant tristitiæ, & decedendi è vita cupiditas. Quandoque verò rursus lætitia. Cononis serua ex capitis dolore incipiente, mente mota est.clamor. querelæ multæ.rato quies. Circa quadragesimum diem mortua est.

Parmeniscus. *Conon.*

Decem autem diebus ante mortem voce destituta, & conuulsa fuit. Adolescens quidam multo meraco poto, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic serpens Arges appellatus in os ingressus est. & sanè quum sensisset, & loqui non

Adolescens.

A qui non posset, dentibus stridit, & serpentem deuorauit. & dolore magno tenebatur. & manus prætensas adhibebat, velut qui strangularetur. & iactabat seipsum. & conuulsus mortuus est. Timocharis seruus, ex atrabiliarijs esse putatus, à talib' ac tot viris, similiter mortuus est circa easdem dies. Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationibus horruit. ad noctem febres. postridie vomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena esset, sudor totius corporis cessauit. Diopithis sorori in semitertiana, circa accessionem etiam cor grauiter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die. & huiusmodi cordis dolor etiam alijs similiter aderat. Verumtamen

Timocharis seruus. *Nicolaus.* *Diopithes.*

B sub pleiadis occasum, viris talia rariora fiebant. Epicharmi vxori antequam pareret, dysenteria erat. dolor vehemens. secessus recrementa, subcruenta, mucosa. Vbi peperisset, statim sanata est. Polemarchi vxori in morbo articulari, coxæ dolor quidam vehemens. causa erat quòd menses non prodierunt. Vox intercipiebatur, per totam noctem vsque ad meridiem. Audiebat autem & sapiebat, & per manum significabat, quòd circa coxam esset dolor. Epicharmo circa pleiadum occasum, dolor humeri, et grauitas in brachium. anxietas. vomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut culicum morsus, verum modico tempore. postridie febricitauit. Siccitates multæ post Fauonium factæ sunt, vsque ad æquinoctium autumnale. Sub ca-

Epicharmus. *Polemarchus.* *Euphranor.*

C nem æstus magni. calidi venti. Febres sudorificæ. Tubercula iuxta aurem multis oborta sunt. Tychon in obsidione circa Datum, à catapulta percussus in pectus. et paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquisse aliquid de spiculo in septo transuerso. Et quum ipsi videretur, ad vesperam infusum per clysterem adhibuit, et pharmacum deorsum purgans dedit. Noctem primam transegit molestè. Statim verò vbi dies illuxisset, et medico, & alijs, melius haberi videbatur. Erat enim quietus. prædictio facta est, quòd vbi conuulsio fieret, breui esset moriturus. Sequenti itaque nocte moleste habens, in somnis, plerunque in ventrem decumbens, tertia exoriente die conuellebatur, et tunc mortuus est. Billo percusso in dorsum, spiritus multus per vul-

Tychon. *Billus.*

nus cum ſtrepitu proceſsit ſanguis erumpebat. Vbi verò medicamentum cruentis vulneribus deſtinatum adhibitum ac deligatum eſſet, ſanatus eſt. Contigit & infeliciſsimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. deinde os liuefactum eſt. mortuus eſt. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis oſsibus, & febricitantibus, cutis ab oſſe diſceſsit, & pus non comparuit. Ariſtippus in ſupernum ventrem violēter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt. ventris dolor vehemens, & breui ardebat. deorſum verò non egerebat. anxius erat. bilioſa abundè colorata quum vomuiſſet, melius habere vedebatur. paulò poſt rurſus dolores vehementes, & venter velut in voluulis. calores. ſitis. & in ſeptē diebus mortuus eſt. Neapolis ſimiliter percuſſus, eadem paſſus eſt: acri infuſo per clyſterē immiſſo, aluus deorſum erupit. color per corpus diffuſus eſt, tenuis, pallidus, niger. oculi ſicci, ſtupore rigidi, intus conuerſi, intuentes in corde. Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gingiuarum carnis ſuperexcreſcentia. Moderatè ſuppuratus eſt. exciderunt dentes molares, & ipſa maxilla. Mulieri in Abderis, carcinoma obortum eſt circa pectus. et per mammam fluebat ſanies ſubcruenta. obturata verò fluxione, mortua eſt. Plerique ex deſtillatione ſecundum dimidiam capitis partem dolebant. et humore ſecundum nares procedente febricitabant leniter. et in quinq; diebus perfrigerabantur. Et quæ in partu concuſſa fuit, dolor circa pectus et latus factus eſt. exſcreationes purulentæ. Tabes conſtitit. febres per ſex dies. Rurſus alui profluuiū. quies. febris. aluus adſtricta eſt: et circa ſeptimam diem mortua eſt. Anginoſa quædam dextrā manum et crus doluit. febris tenebat debilis. ſtrangulatio tertia die remiſit. quarta conuulſa, voce deſtituta, ſtertor, dentium contritio, maxillarum rubor. Mortua eſt quinta aut ſexta die. Signum circa manum ſubliuidum. Alia quoque in palato ſtertoroſa. lingua ſicca, peripneumonica. non deſipiens, mortua eſt. Et in Olyntho hydropicus, derepente voce deſtitutus, deſipiens per noctem ac diem, mortuus eſt.

Phile. *Phaniæs.* *Euergetes.* *Ariſtippus* *Neapolis.* *Metrodorus.* *Carcinoma pectoris cur hæc necauit.* *Anginoſa cur moritur.*

D E F

HIPPO

A HIPPOCRATIS
COI DE MORBIS PO
PVLARIBVS, LIBER VI.

IA ... ME
... IN

Vibuſcunque ex abortu circa vterum,& tumoribus, ad capitis grauitatem conuertitur,& iuxta ſincipur maximè dolores,& quicunque alij ab vteris:his in octo aut decem menſibus ad coxam morbus deſinit. Acutum habentes caput, qui quidem validam habent ceruicem, robuſti ſunt tum aliàs,tum oſsibus. Qui verò caput dolent, & aures fluentes habent: his palatum canum eſt, & dentes inter ſe non è directo reſpondentes. Quibuſcunque os de palato diſceſsit,his medius cōſidet naſus. Quibus verò inde vnde dentes prodeunt,his ſummus naſus ſimus fit. Puerorum eluceſcentiæ ſimul cum pubertate,in quibuſdam mutationes habent etiā alias. In rhenem dolor grauis,quū implentur cibo,vomunt pituitam.Quum verò redundarint dolores,æruginoſa.& melius quidem habēt.Soluuntur autem, quum cibis euacuati fuerint, arenulæque fuluæ ſubſident,& cruentū mingunt,torpor femoris è directo,quieſcere nō conducit.Sed exercitia,nō impleri,iuuenes veratro purgare,poplitem ſecare,vrinā ciētibus purgare, attenuare, & mollire. Menſes aquoſis diu permanēt.Quū verò nō breui prodierint,intumeſcunt. In Cranone antiqui dolores frigidi. recentes autem calidi.ex ſanguine verò plurimi.& quæ ex coxa,frigida ſunt. Quæ ad rigores fortes progreſſa ſunt,non valde mitigantur,niſi prope vigorem. Ante rigorem vrinarum ſuppreſsiones, ſi ex bonis fuerint, & aluus egerat,& ſomni adſint. fortaſsis autem & febris modus. fortaſsis etiā quæ ex laſsitudinibus. Abſceſſus nō valde, quibus rigores.

Crurum

Plinius hinc plurima ſumpſit.

Menſes. fœminarū.

Cranon.

Lotium cū retinetur.

Crurum effœminationes, veluti si aut ante morbũ iter fecisset, aut statim ex morbo: eo quòd fortaßis ex lasѕitudinib. in articulos abscesѕit ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & fastigiata, & æqualiter maturescentia, & non obdura, & deorsum vergentia, & non bifida, meliora: contraria verò, mala: & quanto plus contraria, pesѕima. Ferinum autumno, & oris ventriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes considera, & in omni morbo, quale est ad vesperam exacerbari, & annus ad vesperam, & ascarides. Infantibus tusѕicula cum ventris turbatione, ac febre continua, significat post iudicationem bimestri, in totum vigesima die, etiam tumores ad articulos. Si quidem infrà vmbilicum constiterint, in infernis articulis superna, bonum: si verò suprà, non similiter morbum soluunt, nisi suppurata fuerint. Quæ verò in humeris suppurãtur tantillis, mustellæ cubito præditos, paruumq́ue ac macilentum brachium habentes faciunt. Soluerit autem & vlcusculorum infernè eruptio, si non rotunda & profunda fuerint. Talia enim perniciosa etiam aliâs sunt pueris. Soluerit itidem sanguis fluens. Magis autẽ in perfectioribus is apparet. Lachrymæ in acutis male habentibus, vltroneæ quidem bonæ. Inuoluntariæ verò defluentes, malæ. Quibus circumtenditur palpebra malum. Malus est etiam oculus inarescens, velut spuma. & obscuratio oculorũ mala est. Et squalliditas mala. & qui intrinsecus corrigãtur. & rigentes. & qui vix cõuertuntur, & qui intus conuersi sunt, & quæcunque alia omittuntur. Febres aliæ quidem mordaces sunt manui, aliæ lenes. Aliæ verò non quidem mordaces, verùm augescentes. Aliæ autem acutæ quidem, sed quæ à manu vincãtur. Aliæ statim adurentes, aliæ semper debiles, siccæ. Aliæ salsuginosæ. Aliæ inflatæ horrendi aspectus. Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ valde. Aliæ valde pallidæ. Aliæ liuidæ, & alia id genus. Distentiones corporis, & articulorum duriciæ, malum. & ipse dissolutus. & confractiones articulorum, malum. Oculi audacia delyrij signũ est. & oculorum deiectiones ac peruersiones malum.

Tubercula quæ bona, quæ non. D

Tumor articulorum. E

Lachrymæ sponte manans vel cõtra.

Oculorum signa. F

Febriũ differentiæ.

SECTIO SECVNDA.

Dilatare, constringere, alia quidem, alia verò non. Humores alios quidem expellere, alios verò siccare. alios

autem

A autem indere,& alia quidem parte,alia verò non. Attenuare,crassefacere,corpus, cutẽ carnes, & alia.& aliqua quidem, aliqua verò non. Leuigare, exasperare, indurare, mollire, alia quidem, alia non. Excitare,torpefacere, & quæcunque alia huiuscemodi. Deriuare, subcedentia statim reuellere, renitentibus concedere. Alium humorem nõ prodeuntem ducere. prodeuntem verò simul effundere.operari simile, velut dolor dolorem sedat. Dissimilia,si vergant sursum eleuata, infernè soluere, & contraria per eadem:velut est capitis purgatio, venæ sectio, quando non temerè detrahitur.

Abscessus velut glandularũ tumores,signum quidem sunt earum partium quæ germina habẽt,sed & aliarum. Maximè verò circa viscera. Maligni autem hi sunt. Spiritus parui densi,magni rari,parui rari,magni densi:extra magni, intus parui:intus magni,extra parui:alius extendens,alius vrgens: dupla intro reuocatio,velut superinspirationibus.calidus.frigidus. Medela asiduarum oscitationum,spiratio longa. In non potantibus,& vix,spiratio breuis. E directo & laterum & præcordiorũ intentiones,& splenis eleuationes,& è naribus eruptiones.& aures è directo. Horum plurima etiam ad oculos. Vtrum igitur omnia?aut quæ quidem ex infernis sursum,è directo:qualia sunt quę iuxta maxillas,aut circa oculũ aut aurẽ?quæ verò ex supernis deorsum,non è directo?Atqui & anginosi rubores,& laterum dolores è directo. Aut etiam quæ infra hepar sunt ex supernis distributa, velut in testes ac varices? Considerãda sunt hæc quo, & vnde,& propter quid.

Tumores quid portendant.

B

Spiritus varietas.

C

Venæ temporum non considentes,neq; viriditas splendida,si spiritus intus relinquatur,aut tussis sicca, non ferina:vt in articulos decumbat expectare oportet,è directo distentionum secundum ventrem vtplurimum. Habẽt autem horum plurimi,& facies rubicũdas, & ex natura sunt modi albidioris & de naribus sanguis non erumpit, aut parum erumpit. & si quidẽ ex affusis intus relinquatur, paratus est abscessus.

Sitis intus relicta,& oris resiccatio,& iniucunditas,& cibi fastidium,eodem modo. Febres autem non acutæ, eiusmodi sunt,verùm reuertentes. Quæ relinquuntur post iudicationem,recidiuas facere solent. Primum itaque splenis eleuationes, si non ad articulos finierint, aut sanguinis è naribus eruptio fit, aut dextra præcordij intensio: si non penetrauerint

rint vrinæ. Hæc enim est interceptio vtrorunq;. & recidiuæ D horum merito fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet, si non fiant, Eos verò qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui verò non valde, eos coadiuuare. Eos verò auertere, si omnino incômodi fuerint, maximè si hi affuturi sunt: sin minus, si iam incipiunt. Quartanæ sanguinis è naribus eruptiones ægrè iudicant. Febres quæ vna die intermittentes, altera superrigẽt vnà cum indicatione, ex quinque ad septem circuitus durant. Quæcunque tertianæ naturam habent, his nox molesta ante exacerbationem: Quæ verò sequitur tolerabilior plerunque est. Tusses siccæ parum irritantes à febre adurente, non pro ratione siticulosæ, neque linguæ E torrefactæ, non feritate, sed spiritu. Constat id inde. Quum enim loquuntur, aut hiant, tunc tussiunt: quum verò nõ, minimè. Hoc autem in febribus ex lassitudinibus obortis maximè contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendum. Contraria paulatim facta accessione adhibenda sunt, & interquiescendum. Dolenti capitis partem posteriorem, recta vena in fronte secta profuit. Successione præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & viscerum inflammationum qualia possunt; siue ex hepate spleni, & vice versa: & quæcunque huiusmodi. Reuellere oportet, si non qua oportet repant. Si verò qua oportet, his oscula aperire oportet, qualiter singula repunt. Latæ pustulæ non valde pruriginosæ sunt: Quale Simon habebat hyeme, qui vbi ad ignẽ F inungeretur, aut calida lauaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbitror si quis calida fomenta adhibuisset, opem ferre potuisse. Quæcunque concoqui oportet, conclusa esse conuenit. Contraria verò siccare, & aperta esse. Oculorum fluxiones, si aliàs conducere videtur, reuellere ad fauces conuenit. Et vbi eructatio conducit, & quæcunque alia huiusmodi. Transitus apertos esse oportet, veluti nares, & alia quibus opus est, & velut opus est, & qualia, & qua parte, & quando, & quantum opus est, velut sudores, & alia sanè omnia. In magnis malis facies si fuerit bona, bonum signum est. In paruis autem, contraria significans bonæ significationi, malum. Apud magnum Theatrum vbi mulier retrò heroum, morbo regio superueniente permãsit ipsi.

Quartanæ diurnæ. *Tertianæ.* *Tussis sicca.* *Capitis doloris medela.* *Simon.* *Oculorum fluxiones.* *facies*

A Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Perintho geniture similis vrina talis,quæ esset iudicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam huiusmodi vrinæ talia sanant:quoniam neq; flatu multo,neq; stercore multo egresso euacuabantur. Non enim profectò magnum erat præcordium. Brasſicam septima die quis comedit,quum adhuc difficulter spiraret,postquam pecten emollitus est,rectè spirans factus est:aluus ipsi expulit. De sanguine seroso, quoniam in pauidis talis,aut in his qui vigilarũt:& siue malus,siue bonus. Quibus splen deorsum vergit, pedes & manus, & genua calida sunt:nasus & aures semper frigida. Num propter hoc quòd tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent? *Temenes. Lotium genitali semini tale. Sanguis serosus in quibus sit. Lienosorũ signa.*

B Suppurationibus vmbilicus terminus, quibus suppuraturis ventres turbantur. Splen durus non supernè, infernè: rotundus,latus,crassus longus, tenuis longus. Minus capitis grauedine laborantibus. Circa ægrotantem administratio,& de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones:quæ ad ægrotantem,quæ ad præsentes; quæ ad externos. Quod in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea,& venæ extrinsecus,& multò biliosiores. *Quid medico agẽdum erga languentes.*

Concretum est,compactum est citius:vbi motum est,desinit,& tardius augescit,& ad amplius tempus. Quòd solidum factum est,& biliosius,& sanguinolentius est:Hic calidior est locus animali.

SECTIO TERTIA.

C CVtis raritas,ventris densitas:cutis constrictio, carnium incrementum:ventris torpor,vniuersorum confusio:vasorum immundicia,cerebri consumptio. Quapropter & caluities,instrumentorum attritio. Detractio cursibus,luctis, quiete,multis celeribus deambulationibus,carne ouilla,maza cocta plerunque, panis modicus. Detractionis signum, eandem horam diei seruare, derepentè enim trahitur. Remittito labores,aut defluet. Similiter enim totum concidit: Quum verò iam conciderint,carnes suillas assatas exhibeto. Quum autem implentur,signum est, quòd corpus rursus floridum fit. In exercitationibus signum,sudor fluens guttatim,qui exit velut ex canalibus: aut collapsio ex eleuatione. Mulier quam primùm curaui in Cranone,splen ipsi magnus natura,febris ardens,rubicunda,spiritus, decima sudor *Caluities caussa. Mulier lienosa.*

plerunque

plerunq; supernè. Sed & infernè, decimaquarta. Minus his D qui ex capite grauedine ac raucedine laborãt, vbi febre correpti fuerint, recidiuæ velut puto fiunt. Quicquid suppuratur, non reuertitur. Ipsa enim maturatio, & iudicatio simul, & abscessus. Quibusdam vbi venere vtuntur, venter inflatur, velut Damagoræ. Quibusdam verò in hoc strepitus, Arcesilao verò etiam intumescebat. Flatuositas simul caussa est in his qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sunt enim flatuosi. Frigidum valde, venas rumpit, & tussim mouet, velut nix, glacies: & constringit, velut sunt eminentiæ oblongæ & rotundæ, Pherea & Gongronæ, à satyrorum circa aures eminentis, & arborum quarundam tuberculis appellatæ. Simul caussa sunt etiam durities. Post mictionẽ con E cretio, pueris magis, num quòd calidiores? Figuræ magis alleuantes, velut qui sarmenta manu nectebat & obtorquebat, præ doloribus decũbens, arrepta paxilli summa parte supra seipsum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quę ex mõtano labore circa pontem ego vidi crura iactantem, altera tibia minimè extenuabatur, femoribus autem valde. Vrinę & genitura non supprimebantur. Quæcunq; laterum naturæ scapulas alarum modo eminentes habent, propter caussæ debilitatem in destillationibus malignis, siue excretio fiat, siue non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidẽ magis à lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis quàm anteriore. Horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis parti- F bus, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior: Indicat autẽ pilus. A quibus autem alijs rigent, fortasis vlceribus, incipiunt à vasis. Summa, ex natiuitate, & caussa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem venientibus colligentẽ & addiscentem, an similia sint inter se, & an nõ similia sint inter se: quo ex dissimilitudinib⁹ similitudo fiat vna. Sic sanè fuerit via. Sic etiam eorum quæ rectè se habent probatio, & non rectè se habẽtium redargutio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut subpallidè nigricãtibus, aut rubicundè pallentibus, aut subpallidis. Parùm demittentem crassefacere oportet sicco. Alijs verò minus crassificatione opus est. Sicco autem opus est albo. velut galla, alumen. Postquam venere vti inceperint, aut hircire, sanguis ipsis è naribus erumpit.

Damagoræ & Arcesilao quid in Venere passi sunt. Frigus uehemẽs quid faciat.

Rigores unde incipiant.

Sanguis de naribus quibus manet, & pueris quandò incipit.

A pit. In accesſibus alij quidem ſtrepitum edunt:velut Arceſilaus. Alij verò acceſſuri,horridi fiunt ac rugoſi. Alij poſtquam acceſſerint,ventre inflantur,velut Damnagoras. Mutationes cauendæ.Cibus modicus,non delaſſari, non ſitire. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio vice verſa.Cutis conſidentis corrugatio, renutritæ extẽſio.Rugoſum,leue,vtriuſq; ſignum:itemq́; ſubbilioſum & ſubrubrum:Sic etiam detractas eſſe mammas,graciles autem ſurſum tractas eſſe & circumtenſas, etiam ſi quis non propterea putauerit id fieri,ſed in carnoſis. Clauiculæ conſpicuæ,venæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus,luctis,multis fomentis,mala eſt febriculoſitas,inimica fami,luctis,circuitibus,curſibus,frictioni: laborem labore. Ipſis venarum rubor,liuor,pallor,laterum dolores molles. Non ſitire faciunt,continere os, tacere, ventum cum potu frigidum inducere. Occaſiones vnde ægrotare cœperint,conſiderare oportet,ſiue capitis fuerit dolor, ſiue auris,ſiue lateris.Signũ ſunt dentes, & in quibuſdam inguinum tumores.Vlcera fientia ac tubercula iudicantia febres.Quibus hęc non fiunt,iudicatio ſublata eſt:Quibus intus relinquuntur,certiſsimæ,recidiuæ,ac celerrimæ. Sputa rotunta delirium ſignificant,velut in Pleno. Qui Hęmorrhoidas habent,neq; pleuritide,neque peripneumonia,neq; phagædena,neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortaſsis autem neque leC pris,fortaſsis neque vitiliginibus.Multi tamen intempeſtiuè curati,talibus non tardè correpti ſunt,& ſic pernicioſę fuerunt:& quicunque alij abſceſſus, velut fiſtulæ, aliorum medela ſunt. Decubitus humorum ad aliquem locum,in quibus factos affectus liberat,in his prius ipſe factus,illos impedit. Alterius loci morbos loca excipiẽtia, aut ob dolorem, aut ob grauitatem,aut propter aliud quiddam liberant, aut quòd alijs ſunt communicationes. Propter inclinationem non amplius ſanguis prodit,ſed iuxta humoris cognationẽ talia ſpuunt. Conuenit quibuſdam ſanguinem detrahere, tempeſtiuè in talibus. In alijs autem velut in his,non conuenit. Impedimentum in ſpuentibus cruenta,tempus anni, pleuritis,bilis.

Arceſilaus.

Damnagoras.

Herodicus.

Hæmorrhoidas patientes à quibus tuti.

SECTIO QVARTA.

D

Tubercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, pro ratione recidiuarum. Recidiua verò fiente, rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidiuæ in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si verò vltra hoc, etiam sanguis è naribus largè eruperit, etiã valde. Cui intestinũ in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est: erat quietior. Postquã autẽ hic curatus fuit, magis dolebat. Agasis filia quum esset puella, densum spiritum habebat. Mulier autem facta, à partu nõ diu dolore correptâ leuiter, magnum onus sustulit. & statim quidem in pectore aliquid crepuisse visum fuit. Postera die & anhelationẽ habebat, & coxam dexterã dolebat: & cùm hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ verò dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio verò florida: Vbi verò consedisset sputum, vomitu bilioso tenui simile erat. Dolores maximè erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere visum fuit, porroque ac ouicula, & boue. In rebus autem agendis à clamore, & excandescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primùm alumen vstum profuit. Habuit alium abscessum, fortè quòd os abscessurum esset. Abscesit sexagesima die supra aurẽ, sursum ad verticem vulnus erat. Intestina crassa habet, qualia sunt canis, verùm maiora. Dependent autem ex medianis membranis. Mesocolis hac parte appellatis. Hæc verò ex neruis, de spina sub ventrem. Aegrotantibus gratificationes, velut est purè præparare potus ac cibos, & ea quæ videt: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lædunt, aut facilè reparari possunt, velut frigida, vbi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, vestitus ægrotanti, tonsura, vngues, odores. Aqua decocta partim vt aërem admittat, partim vt vas non plenum sit, & operculum habeat. Quòd ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facilè ferunt. In Aeno legumina comedentes asiduę, fœminæ, mares crurum impotentes facti sunt, & perman

E

F

Archigenes.

Agasis.

Capitis tumor.

Quæ medicus erga lãguẽtes agat

Legumina in Aeno.

A permanſerunt. Sed & eruum comedentes, genuum dolores habebant. Palàm vigilans calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens vice verſa. Calidæ naturæ frigiditas. potus, aqua, quieſcere, ſomnus in frigore, cõtecto, ſomnus ſedentium, erectorum nictatio. Debiles victus, frigidi: robuſti verò calidi. Aquarum arte nõ præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta eſt, aut cum tonitruo, æſtiua: procelloſa verò mala. Aqua vorax, vigilia vorax. Percalidam naturam calido tempore, in frigore cubile craſſefacit: in calido attenuat. Exercitatio ſanitatis eſt veſci citra ſaturitatem, non refugere laborem. Inter vigilandum ſiti leui ſomnus medela eſt. Siti verò ex ſomno, vigilia in quibuſdam. *Qualitas ciborum & aquarum.* *Sanitas.* *Somnus.*

B Quibus plurimus calor eſt, maxima voce præditi ſunt. Nam & plurimus eſt frigidus aer. Ex duobus autẽ magnis magna etiam quæ generantur exiſtunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes venas habent, & iracundiores ſunt. Terra ſiccitatibus ſquallida, volucrium genus abundat. Hircire incipiens, vter teſtis extra apparuerit, ſiquidem dexter, maſculum: ſi verò ſiniſter, fœmellam protendit. Oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus: Sed & color in peius aut melius vergit. Iuſtum eſt autem, prout ſe habuerit alimentum, ita & quod forinſecus eſt ſequi. Signa lhetalia, per cutem, nares, calidus vapor: vbi prius nares frigidum ſpiritum emiſerunt. Signa verò vitalia, contraria ſunt. Labores cibos præcedant. *Volucrum abundantia* *Oculi.* *Mortis & uitæ ſigna.*

C

SECTIO QVINTA.

MOrborum naturæ medici. Inuenit natura ipſa ſibiipſi aggreſsiones, non ex præmeditato, partim velut & nictare, partim verò & ea quæ lingua ſubminiſtrat, & quæcunque alia huiuſcemodi, non edocta natura, & nullo magiſtro vſa, ea quibus opus eſt facit. Lachrymæ, narium, humiditas, ſternutatioes, auris ſordes, oris ſaliuæ eductio, ſpiritus introitus, exitus, oſcitatio, tuſsis, ſingultus, non eiuſdem omnino modi. Vrinæ ſeceſſus, & flatus, & huius alterius, alimenti, & tranſpirationis, & ea quæ fœminis ſolis adſunt, & in reliquo corpore ſudores pruritus, corporis diſtentiones cum oſcitatione, & quæcunque huiuſcemodi. Hominis anima ſemper producitur vſque ad mortem. Si verò efferbuerit, vnà cum morbo etiam ani-

ma corpus depaſcitur. Morbi connutriti, in ſenecta, & D
per concoctionem, & per ſolutionem, & per rarefactionem deſinunt. Sanatio, contra ſententiam non conſentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit, quæcunque ex calido ſunt. Excandeſcentia retrahit cor & pulmonem in ſeipſa: & ad caput calida ac humidum. Læticia vero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, ſomnus, viſceribus. Animæ deambulatio eſt cura hominibus. In vulneribus ſanguis concurrit, opitulandum igitur vt vacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obuoluta oleum calidum inſtillato. Deinde lanam intus in volam manus poſitam, ſub aurem ſubdito, vt aliquid ipſi exijſſe videatur. poſtea in ignem immittito, Dolus. Lingua vrinam ſignificat. Linguæ virides cum palore biliofa. Bilioſum autem à pingui: Rubicundæ verò à ſanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca à fuliginoſo ardore, & vterina parte. Albæ verò à pituita. Vrina concolor cibo, & potui, & qualis intus eſt humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipſam humoribus: quapropter per hanc humores cognoſcimus. Si ſallæ carnes guſtanti, redundantiæ ſignum. Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morboſum vteri vas eſt. Hominibus ſordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara verò non. Terram mutare commodum eſt in longis morbis. Debiliores cibi breuem vitam habent. In fluxionibus ad coxam, venas retro aures ſecato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido F
ventriculo præditos, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis velut ſimilis eſt hæmorrois. Augeſcentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in ventre ſunt indurat. Coitus ea quæ in ventre ſunt indurat. Eum qui veratrum bibit, ſi citius purgare volueris, lauare oportet aut comedere. Sanguis in ſomno intro magis fugit. Rigor à ſuperiore ventre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, ſiccus ardor: Superuacuatum ſiccat & ſomnus multus. Frigidiſsimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Vlcera exoriuntur ſi quis dum impurgatus eſt laborauerit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem ſylueſtrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori, id quod comedit, intrinſecus frigiditas eſt, forinſecus autē dolor à ſole, igne, veſtitu, in tempore

Dolor auris quî leuetur. *Lingua notæ uariæ,* *Sordes auris quid portendant.* *Cibaria qualia.* *Destillationis remedium.* *Coitus quibus proſit.* *Veratri purgatio.* *Sanguis per ſomnia intro fugit.* *Cibi frigidiſsimi.* *Cucumis agreſtis.*

A tempore æstiuo. Contrario verò contrario modo. Cibi partim celeriter superantur, partim tardè. *Ciborum satietas.*

SECTIO SEXTA.

CArnes attractices, & ex ventre, & extrinsecus. Indicio est sensus ipse, quòd expirabile ac inspirabile est totum corpus. Calidissima venula sanguinis multitudine, id quod fuliginosum est, exerit, & statim secernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus autem sanguis, atra. Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis instrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, somnus, res venereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac regione calidior erit. In doloribus proximum ventrem purgato, sanguinis autem ventrem secato. Vstio, sectio, calefactio, perfrigeratio, sternutationes, plantarum succi, in quibus vim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, vinum feruefactum, acetum, sal.

B

Homo ex lassitudinibus ex itinere, imbecillus, grauatus, expuit. Tussiuit enim ex vertice. febris acuta, ad manum submordens. Secunda die capitis grauitas, lingua combusta fuit, naris vnguibus conscalpta sanguinem non effudit. Sinister splen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, à magno morbo non corripiuntur, Si verò corripiantur prius, & succedat quartana, liberantur. Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, velut de vulneribus dixi, quòd sint biliosæ. Caliditas acrimoniæ signum est. Turbationes, transitus. Nam mente motis dolores laterum desinunt: quibusdam febres, quibusdam non. Sed cum sudoribus. quibusdam autem cum turbatione, quibusdam verò cutis arida & circumtensa ac salsuginosa. Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa. Per aures, ex auribus, plerunque tertio die moriuntur. Quibus cutes circumtenduntur aridæ ac duræ, sine sudore: quibus laxæ sunt ac raræ, cum sudore moriuntur. In recidiuis mutationes prosunt. His transmutare oportet ad ea quæ conueniunt, antea quàm male afficiantur, velut Cherioni. Quæ irritantur ex qualibus, stridulæ faucium asperitates terminum præscribunt. Quibus quidem id quod sanum est, relinquitur, causa deorsum submissa, eos aut purgato, aut deligato, aut eijcito, aut resecato, aut exurito. Quibus verò non, non.

Quartana à quibus immunes præstet tutósque.

C

Deliratio quibus prosit.

Dolor aurium magnus tertio die plerunque tollit.

Locorum mutatio quos iuuet.

Sanguis de naribus fluens quibus prosit. Quibus sanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo sunt, his parum prodest. Quibus verò colores rubicundi, non similiter. Et quibus capita sunt quæ facilè tolreant, prodest: Quibus secus, non. *Quales sint qui nares humidas habent.* Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copiosior, hi morbosius sani sunt. Plurimis autem quibus ex morbo, vice versa. *Rotunda sputa.* Sputa rotunda, mentem emouent, veluti illi in Plinthio. Huic sanguis ex sinistra nare erupit, & solutus est quinto die. *Dexippus.* Vrina multam subsidentiam habens, à mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Post pilorum defluuium, quartana febris non vltra annum. Aurium eruptiones æstate quinta die fiunt. Quandoque verò etiam diutius durant. Ita & circa ginginas, & circa nares suppurationes. D E *Piper dentes iuuat.* Quibus in dentium dolore, de supercilio tenuia descendunt, his à pipere probè affricto postridie crassiora descendunt, si etiam alia non obtinuerint. Nam Hegesippo soporiferum inditum non obtinuit, sed magis & violentius insuper prouocauit. *Natura ossium, neruorum, uenarum, carnis & cæterorum qui cognoscatur.* Ossium naturam ex capite colligere oportet, deinde neruorum, & venarum, & carnium, & aliorum humorum, & supernorum ac infernorum ventriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, velut pustulæ & huiuscemodi. Simile enim est his quæ quotidie citius aut serius accipiuntur. Similiter & biliosum, & sanguineum corpus atrabilarium fit, si non habet euacuationes. *Lycinus.* Lycino postremum splen magnus dolorosus, in quarta aut quinta. F

SECTIO SEPTIMA.

Tussis. TVsses cœperunt circa solstitia hyberna, decimaquinta aut vigesima die, ex frequenti australium & aquilonarium ac niuosorum transmutatione. Ex his aliæ breuiores, aliæ diuturniores fiebant, & post has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rursus plerisque reuertebãtur, quadragesima vt plurimum ab initio die: & aliquibus sanè valde breues ac iudicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ sunt, quibusdam Anginæ obortæ. *Anginosi. Lusciosi. Syderati.* quibusdam leues syderationes, alijs Nyctalopes, atq; hi magis pueris. Verùm peripneumonicę affectiones valde breues erant. Fauciũ verò inflammationes post tussim, aut omnino parum

A parum pro tussi fiebant, atque hæ breues, magis autem Nyctalopes. Anginæ vero & leues syderationes, aut duræ & siccæ, aut paruæ & raro matura educentes: quibusdam vero etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius se fatigarũt, aut riguerunt, in anginas magis desierũt. Qui vero manibus laborarunt, manibus tantum syderati ac resoluti sunt. Qui verò equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotẽtiæ resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora ac tibias lassitudo ac dolor. Durissimæ autẽ & violentissimæ tusses erant quæ ad leuem syderationem ac resolutionem perducebant. Verùm omnia hæc in recidiuis fiebant. In principijs vero nõ ita valde. Plerisque autem horum tusses in medio remiserunt, sed perfecte non defecerunt, verùm cum recidiua affuerunt. *Voci labor & cæterorum qui syderati* *Tussis uariæ* B

Quibus voces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem, Quidam vero parum. Sed neque peripneumonicæ affectiones vlli horum fiebant, neque leues syderationes, neque vllus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola voce iudicabantur. At vero Nyctalopicæ affectiones firmabantur, vt quæ etiam ex alijs causis fiebant. Fiebant autem pueris maximè. Oculorum autem nigræ partes aliquantum variegabantur, quæ pupillas paruas habebant. In summa oculus niger vt plurimum erat. Et magnos magis quàm paruos oculos habebãt, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres non similiter à tussi afflictæ sunt. Verùm paucæ febricitarunt, & ex his valde paucæ ad peripneumonicam affectionem deuenerunt, atque hæ seniores, & omnes superstites euaserunt, Causabar autem hoc fieri, eo quod non similiter velut viri prodirent, & quòd nequaquam similiter vt viri morbis corripiuntur. *Lusciosi pueri qui fierent.* C *Mulieres aliter uexabantur.*

At Anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, ipsasque celerrime perimebant. Viris vero multis fiebant, qui partim euaserũt, partim perierunt. In summa, qui solum deglutire non poterant, his valde mites ac toleratu faciles erant. Qui vero etiam insuper obscurè loquebantur, his molestiores ac diuturniores. Quibus verò etiam venæ circa tempora & ceruicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimæ verò his *Anginæ uexatio.*

ro his quibus & ſpiritus ſublimis coëleuabatur. Hi enim etiam incaleſcebāt. Nam ſicut ſcriptum eſt, ita conſortia affectionum habebant. Et quæ quidem primùm ſcripta ſunt, etiam ſine poſterioribus fiebant. Quæ verò poſterius, non ſine prioribus. Celerrimè autem moriebātur, vbi febrili rigore inſuper riguiſſent. His ita preſsis nihil memorabile proderat, non ventris turbatio, non venæ ſectio, neque quæcunque alia tentaui. Secui etiam venam ſub lingua, quoſdam & ſurſum purgaui. Hæc igitur omnino in æſtate fiebant, ſicut etiam eruptiones omnino multæ, & potiſsimum in ſiccitatibus lippitudines doloroſæ populariter graſſabantur. D

Sanguinis venarum ſuppreſsiones faciunt animi deliquiū. figura alterata, interceptio, linamētum intortum, appoſitio, deligatio. Inguinum glandularumq; tumores plurimi fiebant, eo quòd hepatitis affecta eſſet. Erat autem & ab arteria male affecta malum ſignum, veluti Poſidoniæ. Quibus ſanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, ſed velut contracti præ ſiccitate erant. Et anheloſi, ac cum ſudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationem ferunt, velut Poſidoniæ: & quæ animalcula in aluo inducunt. In attenuatione circuntenſio ante obitum, & vmbilicus oblongus ipſi protractus eſt: & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes. Multa de vnoquoque rectè præcipi poſſunt, quæ partim eadem poſſunt, partim non: velut eſt talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & vbi mutatione opus eſt, de lecto propellere timidos, & torpentes excitare ad ea quæ relinquunt. E F

Poſidoniæ

Hydropicos citius ſecare oportet, tabeſcentes ſtatim vrere, caput ſecare, & huiuſmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile eſt enim multis genibus. Affectiones circa cor ſiue ventriculi oſculum Xenarcho, & calidum aceruatim exſpirare, & vlcus per euacuationem ab initio fouere. Vox qualis eſt iraſcentibus, ſi talis fuerit non irato, ex natura fuerit. & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales ſunt vbi iraſcuntur hi qui tales non ſunt. Et alia iuxta morborum rationem, velut verbi cauſſa, Morbus tabidam ſpeciem inducit, ſi talis ex natura æger fuerit, ex tali morbo ſuperſtes euadet: & alia eodem modo. Tuſſes laborioſæ contingunt locos læſos, & maximè

Xenarchꝰ.

Tabes.

Tuſsis ſicca.

A maximè articulos. Sed & in febribus laſsitudinem inducentibus, tuſſes ſiccæ ad articulos decumbunt cum febre, ſi intus relinquantur. Spiritus tabeſcentibus obſcuri mali, & non parientibus, & quicunque alij tales ab eadem conſtitutione. Tabeſcentibus autumnus malus. Malum item ver, quum fici folia cornicis pedibus ſimilia fuerint. In Perintho vere plurimi ægrotarunt. Simul cauſa fuit tuſsis per hyemem populariter vagata. & alijs quicunque diuturni ſunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati ſunt. Quibuſdam verò diuturni non ſunt oborti, velut his qui dolores rhenales habent. Sed & alijs, velut homo ille ad quem Cyniſcus me adduxit. Dolorum in lateribus, & pectore, & alijs partibus, tempora an multum differant conſiderandum eſt. Nam quum melius habuerint, rurſus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dyſenterijs cibi faſtidia mala, tum alias, tum ſi inſuper febrierint. Vlcera circumglabra maligna ſunt. Lumbos dolenti recurſus ad latus, & puſtulæ quæ ſeps vocantur. Rhenum affectiones non vidi ſanatas ſupra quinquageſimum annum. Quæ in ſomnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa ſomnum fiunt eiuſmodi: & quibus contraria.

Perinthus.

Cyniſcus.

B

Quibus nihil intra conſtitutum tempus accidit, ſingulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus menſibus fiunt.

Labores in circuitibus, quicquid in ſeptuaginta mouetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta mouetur, C in triplicitate perficitur. Poſt menſes, dextera & ſiniſtra hiant. Humiditas per prodeuntia, diæta ſicca opus habet.

Quod citius diſcretum ac motum eſt, rurſus augeſcit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, ſeptimo, nono menſe: & ſecundo ac quarto.

Hæc ex parua tabula conſideranda ſunt.

Victus ratio fit repletione, vacuatione, ciborum, potuum. Mutationes horum qualia ex qualibus, prout ſe habent.

Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout ſe habent. Illabentes, ingreſſos aut egreſſos ſpiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alij meliores, alij offendentes. Et à lingua ex qualibus qualia alliciuntur. Spiritus tanta calidi-

A Corpus, actio, in considerationem ducatur. Visus, auditus, nasus, tactus, lingua, cogitatio consideretur. Tumores in supernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracilescunt, recidiuas faciunt: In extremitate verò subrubicundi, duri, & valde viscosi, & insurgentes ac inhærentes in his sunt, velut Pharsalio Polymedi. Erumpentes tumores aut liuores, in lippitudinibus aut vlceribus: Sed & quæ deferuntur ex tuberculis ac suppurationibus, quia signa sunt. *Polymedes*

Circa mensem tormina circa vmbilicum, & dolores, quandoque à porrò: Sed & ab alio his postea. Sacri ignes quibusdam à collo, & circa has partes, in facie iudicabuntur: Nigri etiam quibus à collo, mali erant: & si pustulæ essent,
B malæ erant: & quibus aluus turbata esset. Adamantus atrabiliarius à peplijs pluribus vomuit aliquando nigra, quãdoque à cepis. Febres in quibus vlcerantur labia, fortaßis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. At amburentes statim ad manum soluuntur semper. Quales inest in articulis considerandum, an non suppurantur. *Adamantus.*

Consuetudo autem, ex qualibus sani degimus, victus modis, tegumentis, laboribus, somnis, rebus venereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, à quibus quæ figuræ, ad quos locos conuersi sunt, quando cœperunt, affuerunt, desiuerunt. In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo victus rationes, qui facilè, qui ægrè toleratur. Victus rationes quantum fieri po-
C test cognoscendæ. Nam non nosse, multarum calamitatum res est. Bonis autem medicis similitudines pariunt errores ac difficultates. Verùm contraria facit causa & occasio. Scio quòd difficile est ratiocinari ac cognoscere vias, veluti si sit acuto capite, simus, subaridus, biliosus, ægrè vomens, facilè vomens, niger, iuuenis qui temerè vitam degit: Hæc simul inter se consentire difficile est. Cui fistula refringebatur, tusiculæ permanere impediebant. *Quanta obseruatio medicorum debeat esse.*

Cui apex hepatis complicatus erat, eum concußi, derepente dolor sedatus est. Satyrus in Thaso cognomento Grypalopex vocabatur, hic quum annorum vigintiquinque esset, sæpe per somnum semen effudit: & interdiu quoque frequenter ipsi prodibat. Quum autem ad annum trigesimum peruenisset, tabidus fiebat, & mortuus est. *Satyrus pollutione mortuus est*

In Abd

Palæstræ custos. In Abderis palæstræ custos, qui Stheneus dicebatur, multum luctatus aduersus fortiorem, & in caput lapsus, digressus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte vigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula aluo subdita, nō subijt, verùm parum minxit, prius autem nihil minxerat: ad noctem lauit, nihilo minus vigiliæ & angustiæ aderant. delirauit. Tertia die frigiditas extremarum partium, excalefactus sudauit. pota autem aqua mulsa tertia die mortuus est. D

Melancholici comitialesque communicant. Atrabiliarij, etiam comitiali morbo corripi plerunque solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarij, Vterque verò morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt. Si verò ad animum, atrabiliarij melancholici dicti. E

Phaethusa Pytheas. *Mensium defectu moritur.* *Namysia Corgippus.* In Abderis Phaethusa Pytheæ vxor, priore quidem tempore fœcunda erat: quum autem maritus ipsius in exilium abijsset, menses multo tempore suppresi sunt. postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem vbi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta penitus euasit. & barbam produxit, & vox aspera facta est. Et quum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre visa essent, non prodierunt, sed mortua est, quum non ita multo tempore postea vixisset. Idem hoc contingit etiam Namysiæ Corgippi vxori in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sanè ego incidi, vnam spem esse, si menses secundum naturam prodirent, Verùm & huic prolici non potuerunt omnia nobis molientibus, sed paulo postea mortua est. F

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER SEPTIMVS.

Post

A
Ost canem febres fiebant sudorificæ, & non perfrigerabantur penitus post sudorem, sed rursus incalescebant: & leniter longæ, & iudicatu difficiles, & non valde siticulosæ. paucis in septimo & nono desinebant, alijs vndecimo, & decimoquarto, & decimoseptimo. *Canis sydus.*

Polycrati febris, & sudor, qualis descriptus est. à medicamento purgatio deorsum vehementer. & febris adeò lenis facta est, vt obscura consisteret, præterquam in temporibus. & sudores ad vesperam, circa caput, collum, pectus. Deinde rursus etiam per totum ventrem, & rursus incalescebat. At circa duodecimum & decimumquartum febris aucta est, & modicæ alui subegestiones. post purgationem vsus est sorbitionibus. Circa decimumquintum dolores ventris iuxta splenem, & sinistram lateris mollitudinem. Calidorum appositio minus profuit quàm frigidorum. Quum infuso per clysterem molli vsus esset, cessauit dolor. Idem quoque Cleocydi profuit, ad dolorem similiter habentem, itemque febrem. Circa decimamsextam calores leniores esse videbantur, & egestiones bilis meracæ, & animus audacior. spiritus autem moderatus. Quandoque verò aceruatim attractum, rursus aceruatim expirabant, velut præ animi deliquio, aut velut in vmbra desidens respirare solet, is qui per æstum inter fecit. Decimaseptima itaque die desidens in sellam, animi deliquium incidit, & multo tempore sine voce ac sensu iacebat, & vix aquam mulsam suscipiebat, fibras in collo distendens, vtpote faucibus resiccatis, ac omni virium exolutione præsente. Vix itaque intra seipsum erat. & calores leniores fiebant. Posteà verò desijt morbus vigesima secunda die. Pythodoro eodem tempore febris continua. octauo die sudor obortus est, & rursus incalescebat. Decima rursus sudor. duodecima sorbuit succum. & vsque ad decimáquartam obscura erat, in temporibus autem cõparebat. & sine siti erat. & ipse sibipsi sanus esse videbatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta iusculum pulli sorbens vomuit bilem, & aluus infrà exturbata est. & febris exacerbata est. rursus desijt. & sudores

Polycrates. B *Cleocydes.* C *Pythodorus.*

dores fiebant multi.& corpus totum perfrigeratum erat,exceptis temporibus. Pulsus non defecit. Videbatur quieuisse modico tempore vt incalescere se putaret. Vigesimaquarta quũ iam gustaret cibos multis diebus,& pransus esset,multa erat febris, & ad vesperam delirium, accedente simul etiam somno. Detinebat itaque iam cõtinua & vehemens,& quãdoque vnam,quandoque duas noctes vigilabat reliquo verò tempore somnus abundè contingebat,vt operosum esset excitare.& delirium in somno.& si quando ex somno excitatus esset,vix ipse suijpsius erat. Sitis exors. Spiritus moderatus, talis aliquando,qualis Polycrati.Lingua non decolor. Post septimam recidiuæ succi exhibebantur. post decimamquartam cibus. Circa primos septem eructabat , ac reuomebat: quandoque cum potu subbiliosum , citra anxietatem, donec aluus deorsum soluta est. Sudores post recidiuam defecerũt, nisi quis circa frontem esset tantillus vt vix significationem de se præberet, lingua ex somno si non collueretur, subalba præ siccitate. & ruptiones vlcerum circa ipsam , & in labio inferno,& circa dentes.alui egestiones paucę.Circa decimãquintam vt recidiua facta est , frequentiores & viscosæ. Decoctum malicorij sedauit ipsas.Vrinæ quales sunt diuturnæ. Sub vltimum tempus dolor pectoris deglutienti potum. & manus in pectore. Cuminum & ouum absorbẽti sedatus est. linguæ raritas profuit.Quinquagesima à prima circa arcturum,sudores breues iuxta lumbos & pectus.& corpus perfrigerabatur,exceptis temporibus,valde modico tempore. Prima & quinquagesima remisit,nec iterum apprehendit. Eratolai filius circa æquinoctiũ autumnale dysentericus fiebat, & febris tenebat. Egestiones alui erant biliosæ,tenues,multæ,& moderatæ subcruentæ.Dolor autem ventris vehemẽs. Vbi serum & lac bibisset,silice candefacta immissa, dolores & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant , sed biliosæ comitabantur:& sæpe ad exonerandam aluum surgebat, sed minore dolore.Febricula verò & ægroto,& multis, omnino nõ adesse videbatur per omne tempus, post primos sex dies, adeò obscura erat.Verùm iuxta tẽpora pulsus erat. & lingua præ siccitatè subalba.& moderatè siticulosus, & sine somno. Sorbitionibus autem iam vtebatur & vinis. Quum iam ad decimumquartum diem peruenisset , tubercula circa aurem oborta

Eratolaus.

Tubercula aurium.

A oborta sunt, tum alteram, tum vtranq;, dura ac cruda: omnia disparuerunt, moderatè autem dolorosa erãt. Quum autem non desinerent egestiones, & semper biliosæ essent, absorbẽti herbam in farina, biliosæ egestiones & dolores ad tẽpus aliquod mitiores facti sunt: liquidas verò multas sæpe egerebat, & cibos valde auersabatur, & omni necessitate coact⁹ admittebat. Calor autẽ, & lingua, & sitis tales sequebantur quales dicti sunt: & sudores nulli. Obliuio verò huiusmodi quædam. Vbi interrogasset de eo quod paulò anteà audiuisset, modico interposito tempore rursus interrogabat: & rursus repetebat, velut qui non dixisset: & se desidere obliuiscebatur, nisi quis ipsum commonefecisset: & ipse sibijpsi conscius erat huius affectionis, neq; ignorabat. Spiritus qualis sano. Vltra trigesimum verò vsq; ad quadragesimum diem, & dolor vẽtris multum augescebat, & supinus decumbebat, & se conuertere ne tantillum quidem poterat: & quia dolor vehemens erat, alijs qui cibum exhiberent opus habebat. Alui egestio erat multa, & discreta, tenuis, & calores vinosi, quæcunq; tandem ingessisset, & quandoq; subcruenti. & corporis dolor: colliquatio extrema, & impotentia: & ne alio quidem subleuante surgere amplius poterat. In medio verò vmbilici ac ossis pectoris, circa hanc sedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neque à cursu, neque à timore circa cor generari possit. Bibenti lac asininum coctum, nouem heminarum Atticarum mensura ad duos dies, biliosa purgatio vehemens oborta est, & cessauerunt dolores, & ciborum appetentia accessit. Postea verò bubuli lactis crudi quatuor heminas Atticas bibit, pro vice vna cyathos duos, in diem, primùm sextam aquæ partẽ ammiscens, & vini nigri austeri parum. Semel autem in die cibum capiebat ad vesperam. Panis erat ad mensuram dimidię chœnicis subcinceritius, & pisciculus petrosus simplex, aut caruncula capræ aut ouiculæ. Potus lactis post primos decẽ dies, ad quadraginta vsq; sine aqua, cum vini nigri modica parte. Post septuagesimum iam à primo diẽ, à balneo ad noctem, sudor exiguus obortus est. Vtebatur autem modico potu, & post cibum potu austeriore. Ctesicrati lac in farina magis quàm serum caprinũ contulit, quum dolor esset circa totum ventrem, & dolores cum multa ad egerendum surrectione, ac subcruenta egestione, & tumor

Obliuio huius quæ.

Ctesicrates

Adrianus & tumor circa pedes, ferè iam ad dies vigintiquinque esset. D

Cæneas. Et Adriano eadem contulerunt. Verùm Cæneæ filio lac asininum coctum. *Cydes.* Cydis filio circa solstitium hybernum rigor & febris, & auris dextræ dolor, & capitis dolor. Talis autem auris dolor statim à paruo puero ipsum comitabatur, fluidus, fistulosus, & grauis odoris. Quum autem ita se haberet, plerunque doloris exors erat. Tunc autem dolor erat vehemens, & capitis dolor. secunda aut tertia die bilis vomitus: desidenti exonerandi ventris gratia, prodijt excrementum subbiliosum viscosum, velut ex ouo subpallidum. Quarta & quinta ad noctem aliquantum delyrabat: & dolor capitis ac auris vehemens, & febris. Sexta alui egestio à mercuriali: & calor, & dolor cessasse videbatur. Septima velut sanus. In temporibus autẽ dolor non defecit, sudor nullus obortus est. Octaua succum sorbuit, ad vesperam autẽ betæ succum. & in noctem somnus: & valde doloris exors: & nona lætabatur ad solis occasum. Verùm ad noctem capitis & auris vehemens dolor. Contigit quoque aurem pure manare circa hoc tempus quum maximè doleret statim à principio. Totam verò noctem nonam, & sequentem diem, ac noctis magnam partem, neminem noscebat. Verũ suspirans perseuerabat, in die verò intra seipsum erat: & dolores cessabant, & calor moderatior erat. Quum autem sorbuisset mercurialem, vndecima egessit per aluum pituitosa, mucosa, maleolentia, duodecima & decimatertia moderatè habebat. Decimaquarta initio mane facto, vsq; ad meridiẽ per totum corpus sudabat cũ somno & sopore multo, vt operorum esset ipsum excitare: ad vesperam experrectus est, & corpus quidem moderatè perfrigeratum est, in temporibus autem pulsus perseuerabat: decimaquinta & decimasexta succis vsus est. Decimaseptima venit rursus dolor eorundem ad noctem, & delyrium: & pus fluebat. Decimaoctaua & decimanona acvigesima, insani modo degebat. Vociferabatur autem attollere seipsum nitens, sed capiti dominari non potens, manibus protentis semper aliquid frustra venabatur. Prima & vigesima sudor exiguus circa latus dexterum, & pectus, & caput. Vigesima secunda sudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, si quidem valde conaretur, quæ volebat perfectè loquebatur. Si verò ex tempore citra conatum semiperfecta.

(Margin letters F and E appear beside the lines "nus. In temporibus…" and "bat cũ somno…" respectively.)

A fecta.et os exolutum.et maxillæ et labia ſemper in motu, velut qui loqui vellet. et oculorum frequens motus ac intuitus.et color in dextro oculo velut dictum eſt, ſubcruentus. et palpebra ſuperna intumuit.et iuxta maxillam rubor in fine.et venæ omnes in facie manifeſtæ adeoq; contractæ. et oculis non amplius nictabat,ſed intentè intuebatur, et palpebras diducebat ad ſupernam partem, velut fieri ſolet vbi quid in oculum incidit.et quum biberet,deſcendentis potus in pectora et ventrem ſtrepitus audiebatur, qualis et Chartadi.Spiritus leniter ſemper moderatus.lingua qualis eſt peripneumonicis cum pallore albicans.ab initio et ſemper capitis dolor.Collum ſemper immobile vt vnà cum capite circumgeretur opus habebat.et pars ſecundum ſpinam ex col-
B lo recta ac inflexibilis.decubitus quales dicti ſunt,et nō ſemper ſupinus decumbebat. At pus iam ſeroſum album, multū negotij ad detegendum cum ſpongijs exhibebat. odor eius valde excellens,circa poſtremum tempus pedum contactum non valde percipiebat. Harpalidæ ſorori prægnanti circa quartum aut quintum menſem, tumores circa pedes aquoſi fiebant. et oculorum cauæ partes intumeſcebant. et totum corpus in tumorem eleuatum erat,velut in pituita alba affectis,tuſsis ſicca.rectæ ceruicis ſpiratio, et eiuſmodi anhelatio.et quandoque ſtrangulationes à ſpiritu, vt ſedens in lecto perſeueraret.decumbere autem non poterat, ſed etiam ſi qua ſomni expectatio eſſet, deſidebat. Sine febre erat leniter.et fœtus ad plurimū tempus immobilis erat, veluti cor-
C ruptus,et translabebatur.Comitabatur autem anhelatio ferè ad duos menſes. At quum fabis melle ammixto, et eclegmate mellis vſa eſſet,et Aethiopicum cuminum in vino bibiſſet,melius habuit. Poſtea tuſsiendo eduxit multa,matura,pituitoſa,alba,et ſpiratio illa ceſſauit. peperit autem fœmellam. Polycratis vxori æſtate circa caniculæ ſydus febris. Spiritus matutinus minor, à meridie magis et paulò denſior ſpiritus.Tuſsis et exſcreatio ſtatim ab initio, ſimilis purulentis. Intus circa arteriam et fauces ſubſibilabat ſtridula aſperitate,facies boni coloris.in maxillis rubor, non abundè coloratus,ſed leniter floridus. Progreſſu verò temporis et vox raucoſa,et corporis colliquatio.et circa lumbos eruptiones.et aluus circa poſtremum tempus liquidior. Se-

Harpalidæ ſoror.

Polycrates

ptuagesima die febris extrinsecus valde friguit. in tempori- D
bus autem quies. Spiritus verò frequẽtior fiebat. Verùm post hanc quietem spiritus densior, adeò vt sedens perseueraret, donec mortua est. In arteria strepitus multus inerat. sudores praui. intuitus valde modesti, vsque ad extremum tempus. Dies accesserunt ipsi perfrigeratæ plures quàm quinque. Post primos autem purulentum exscreare perseuerabat.

Vetula languens euasit.

Mulieri supra portas habitanti iam seniori febricula oborta est: quæ quum iam desineret, colli dolor vsque ad spinam & lumbos, & harum partium non valde potens erat. Maxillæ erant compactæ. & dentes in seipsos, plus quàm vt specillum admitterent. & vox balbutiens, eo quòd resolutum, & immobile ac debile esset corpus. prudens tamen erat. E
Calefactorijs & aqua mulsa tepida, tertia ferè die hæc laxauit, & postea succis & iusculis sana euasit, id quod ad finem autumnalis temporis cõtigit.

Vnctor.

Apud Harpalidem vnctor, crurum ac manuum impotentior circa autumnum factus, bibit temerè medicamentum sursum ac deorsum purgans. ex purgatione febris. & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret, & faceret vt inter loquendum anhelaret, similiter vt anginosus raucosus. Strangulatio deglutienti, & alia quæ in angina. Verùm tumor non erat. Febris autem & tussis augescebat, & exscreatio liquidæ ac multæ pituitæ. Progressu temporis & dolor circa pectus ac mammam sinistram. Quum autem exurgeret, aut cõmoueretur, anhelatio multa, & sudor à fronte & capite. & faucium affe- F
ctio mollior erat, dolore ad pectus descendente. Ab initio igitur fabis melle ammixto vtebatur. Postquam autem febres detinebant, magis aceto mulso calido, & mellis delinctu multo. Vbi præterijssent dies quatuordecim omnia desiuerunt. & manuum ac crurum non longè postea potens factus erat. Chartadi febris ardens, vomitus bilis multus, & infra alui egestio. vigiliæ, & iuxta splenem tumor rotundus. Tertia die mane surrexit, strepitu circa ventrem citra dolorem percepto. Vbi verò aluum exoneraret, sanguinis recentis plus quàm congij mensura subijt. & vbi iterum atque iterum cohibuisset, grumi concreti. anxietas circa cor & os ventriculi & sudor per totum ferè corpus. & febricula frigescere videbatur. & primùm prudens erat, progrediente verò die, &

A die, & inquietudo maior, & anxietas, & ſpiritus paulò denſior, & confidentius ac benignius quàm pro tempore homines compellabat, ac excipiebat, & quædam animi deliquia accedere videbantur. Quum autem exhiberent aliqui ſuccos, & aquam de farina craſſa in ipſa macerata, non ceſſauit: ſed ſpiritus, ad veſperã valde multus erat. & iactatio multa, & ad dextera, & ad ſiniſtra tranſmouens ſeipſum nullo tempore quieſcere poterat, pedes frigidi. In temporibus & capite calor magis propinqua iam morte, & ſudores multi, & bibenti ſtrepitus audiebatur, circa pectus & ventrẽ, deſcendentis potus. Quod verò peſsimum erat, vbi dixiſſet ſibi aliquid infra ſubire velle, & oculis intente intuitus eſſet, non diu ſe
B cohibens mortuus eſt. Hermoptolemi vxori hyemis tempore febris, & capitis dolores, & quum bibiſſet, vt quæ difficulter deglutiret, ſurrexit, & cor ſe ſanaſſe dixit, lingua liuida ab initio. Occaſio videbatur ex horrore poſt balneũ facta eſſe. Vigilabat & nocte & die. Poſt primos dies interrogata, non adhuc ſolùm caput, ſed & totum corpus ſe dolere dixit. Sitis quandoque vehemens, quandoque moderata. Quinta & ſexta & vſque ad nonam fermè delyriũ, & rurſus ad ſeipſam loquebatur ſemiperfecta cum ſopore, & aliquando manum ad dealbatum parietem protendebat, & puluinum quendam frigidum ad caput ſitum, etiam pectoribus adhibebat, & ſtragula quandoque reijciebat, & in oculo dextro ſubcruentum quid erat, & lachrymabatur. Vrina autem erat quæ in
C pueris ſemper peſsima eſt. Ex aluo egerebat ab initio quidem ſubfulua, poſteà verò aquoſa valde, & huiuſmodi coloris. Vndecima moderatius calida eſſe videbatur, & quandoque ſitis exors fiebat, adeò vt niſi quis dediſſet, non peteret. Somni poſt primùm tempus contingebant moderatè interdiu, ad noctem vigil erat, & ad noctem magis dolebat. Nona venter exturbatus eſt aquoſis excrementis. Similiter etiam vndecima. Sequentibus verò moderatè multùm ad egerendum ſurgebat, & talis egeſtio erat. Erant autẽ in prioribus diebus indignationes & eiulationes, velut pueri, & vociferatio, & timores, & circunſpectiones, vbi ſopore excitata eſſet. Verùm decimaquarta operoſum erat ipſam continere exilientem ac clamantem derepente & pertinaciter, velut ex plaga, & vehementi dolore ac timore, velut ſi quis ipſam

Hermoptolemos.

apprehenſam modico tẽpore detineret. Deinde rurſus quietem habebat, & ſopore preſſa dormiens perſeuerabat omnino non videns, quandoque neque audiens, & totam hanc diem ad vtrunque, modo ad tumultum, modo ad quietem tranſmutabat. Sequenti nocte per aluum ſubiit quid cruenti, velut mucoſum: & rurſus velut limoſum: poſteà praſina valde ac nigra. Decimaquinta repentinæ iactationes, & timores, & vociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem efferatio, & indignatio, & eiulatio, niſi ipſi cito quod vellet porrectum eſſet, & cognoſcebat quidem omnes & omnia ſtatim iam poſt primos dies, & oculi ſubcruentũ illud ſedatum eſt. Verùm inſania iuxta temporis occaſionem, & vociferatio, & mutatio prædicta ſequebatur ad ſoporem, audiebat inæqualiter, aliqua valde, & ſi ſubmiſſe quis loqueretur: aliqua verò clarius eloqui oportebat. Pedes ſemper æqualiter cum reliquo corpore calidi, vſque ad extremos dies. Verùm decimaſexta minus. Decimaſeptima moderatius quàm aliis diebus habens, ad noctem horrore ipſi oborto, ſe cõtrahens magis febricitabat, & ſitis multa erat, reliqua ſimilia ſequebantur. Tremores autem circa manus fiebant, & aliquantũ concutiebat caput, & oculorũ intuitus praui, & ſitis vehemens, vbi bibiſſet rurſus poſtulabat, & rapiebat ac large bibebat. neque auellere ipſi poterant, lingua ſicca, valde rubicunda. & os totum ac labia vlcerata erant ac ſicca, & ambas manus ad os admouens manducabat quum tremula eſſet, & ſi quis aliquid ad manducãdum aut ſorbendum obtuliſſet, largè ac furioſè deglutiebat ac ſorbebat, & ſigna circa oculos mala. Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores quandoque incidebant ipſi, adeò vt contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret, crura diſtendebantur, & pedes frigidi erant. Sitis ſimilis, & mentis affectiones ſimiles, & ſurrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenuibus prodeuntibus, cum modica quadam tenſione. Poſtrema tertia & vigeſima, oculus magnus mane erat, & circunſpectio breuis, & quietem agebat, quandoque etiã abſque contectione ac ſopore. Ad veſperam verò dextri oculi motus, qualis videntis, aut aliquid volẽtis, ab externo angulo ad naſum, cognoſcebatque & interroganti reſpondebat. Vox poſt multa ſubblæſa, & præ vociferatione fracta ac raucoſa.

Amph

A Amphiphradis filio æstate lateris sinistri dolor, & tussis. *Amphiphrades.*
& alui egestiones multæ, aquosæ, & subbiliosę. & febris cessasse videbatur circa septimam. Tussis aderat. Color subalbidus ac subpallidus. Circa duodecimam cum virore subpallidum spuebat. Spiritus ꝓgressu morbi semper densior, & anhelatio, & stridula asperitas circa pectus & arteriam. Sorbitionibus vtebatur. prudens per omne tempus. circa vigesimã octauam mortuus est. Sudores quandoque fiebant foras. *Caupo.*

Caupo peripneumonicus. aluus statim subibat. Circa quartam sudor multus. febricula cessasse videbatur. tussicula nulla, vt ita dicam. Quinta, sexta & septima detinebat febris. sudor octaua. Nona exscreauit pallidum. decima subibat aluus aceruatim nõ sæpe. circa vndecimam mitius habebat.
B Decimaquarta sanus. Hermoptolemo post pleiadis occasum febris accessit. Tussis non valde. lingua peripneumonica. nona exudauit. totus frigefactus est, velut videbatur. obtulerunt ipsi succum. circa meridiem calescebat. Vndecima sudor. & aluus erupit biliosis egestionibus. Tussicula accessit. Decimaquarta pallidum exscreauit. & stertebat Decimaquinta quum per totum tempus prudens mansisset, mortuus est. Alius quidam in palato stertens. lingua sicca, peripneumonica, prudens mortuus est. Et Posidonius adhuc æstate instante, iuxta pectus, & præcordia, & latus, multo tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea suppuratus fuerat. hyeme verò quum inhorruisset, dolor au-
C gescebat. & febricula tenuis. & exscreatio purulenta. tussis cum stridula asperitate circa fauces. & stertens. quum prudens esset mortuus est. Balis filius quum ex monte penitus aberrasset, sexta lingua praua, subrubra. & vocem læserat inter aberrandum. oculi colorati, natantes velut dormitantium. color reliqui corporis non valde velut in morbo regio, sed subpallidum, liuidum. vox praua. lingua obscura, peripneumonica. non prudens. Spiritus ad manum malus, non densus, neque magnus, frigidi pedes lapidosi. Circa nonam mortuus est. Quædam apud Metronem anginosa, dexteram manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis suffocatio die tertia remansit. Septima cõuulsa. vox intercepta. Stertor. dẽtium collisio ac consertio, maxillarum rubor. Hęc non longè vitam protraxit, quinta aut sexta mortua est. Si-

Hermoptolemos. *Posidonius.* *Bales.* *Anginosus perit.*

Bion hydropicus. gnum circa manum subliuidum. Bion ex hydropico diuturno cibũ auersabatur ad multos dies. et vrinæ stillicidio vexabatur. In sinistro genu abscessus fiebat. suppuratus est. mortuus est. *Ctesiphon.* Ctesiphon hydropicus ex febre ardente multa.et prius hydropicus ac splenicus,valde repletus est et scrotum,et crura,et peitoneum membranam aluum ac intestina ambientem. Ad finem tussis et suffocationes fiebant ad noctem, magis à pulmoue,velut pulmonicis ac tabescentibus. Tribus aut quatuor diebus ante diem obitus,rigor.febris. circa femur dextrum intus ad venam mediam ab inguine collectio velut ignis feri, subliuidum habens ruborem.ad noctem cordis ac oris ventriculi dolor.et non longè postea vocis interceptio strangulatio cum stertore. et mortuus est. E

Et in Olyntho hydropicus,deiepente voce priuatus, noctem et diem desipiens,mortuus est. *Prodromus.* Prodromi filius,æstate subblæsus,æstuosus.lingua ipsi subarida, obscura. egestio alui deorsum multa.Superstes euasit. *Leophorbidæ.* Leophorbidæ febris acuta post solstitium hybernum. præcordiorum et ventris dolor alui egestiones liquidæ,biliosæ, multæ.et interdiu soporosus.lingua peripneumonica.tussis non inerat. Duodecima nigra pauca et prasina egessit. Decimaquarta febricula cessasse videbatur. Postea verò sorbitionibus vtebatur. Decimasexta os valde salsuginosum siccum fiebat.ad summam vesperam horror, febris. Vigesima prima circa meridiem rigor, et sudor.febris desijt, verùm calor adhuc suberat tenuis. ad noctem rursus sudor. et vigesima secunda ad noctem sudor.et calor remisit.At prioribus diebus omnibus sine sudore erat.Aluus autem humecta fuit etiam in putata postea recidiua. *Theocles.* Quæ supernè habitabat Theoclis cognata,sub pleiadas febris acuta. sexta videbatur cessasse. lauit velut febre sedata. septima mane maxilla valde rubicunda, vtra nõ memini. In vespera febris venit multa.et animi deliquium,et vocis interceptio erat. non longè verò postea sudor.et quies cessante morbo septima die. *Theodorus* Theodori vxori in febre vehementi sanguinis eruptio facta est, hyeme.vbi febris desijsset circa nonam:non longè postea, lateris dextri velut ab vtero grauitas.Sed et primũ,et sequẽtibus diebus,obortus est dolor vehemens iuxta pectus.et fomento ad latus dextrum adhibito, remiserunt dolores quarta die.spũs densior

A densior.arteria vix respirãs subsibilabat.et supina difficulter se vertere poterat.ad noctem febris acutior, et delyriũ breue fiebat. Quinta mane mitior esse videbatur. sudor de facie diffundebatur primùm modicus: deinde multo tempore per totum corpus ac pedes. Postea verò videbatur ipsi febris remisisse. Erat autem ad manum frigidius corpus arteriarum. Quæ verò in temporibus sunt etiam magis saliebant, et spiritus densior, et aliàs atque aliàs delyrabat. et omnia ad deterius: lingua perpetuò alba valde: et tussis non inerat, nisi tertia ac quinta die ad breue tempus. Sitis non erat. Spuratio erat. Præcordium dextrum valde eleuabatur circa quintam. verũ postea mollius. egestio tertia die à balneo stercoris mo-
B dici. Quinta rursus liquidi modici. Vẽter autem mollis. Vrinæ acerbæ, cineris speciem referentes. oculi velut delassatæ difficulter suspiciebat ac circũferebat oculos. Quinta ad noctem ægrè affecta fuit, & delyrium sequebatur. Sexta rursus eadem hora qua plenum solet esse forũ, multus sudor diffundebatur, incipiebat à fronte ad totum corpus. ad multũ tempus prudenter res suas disponebat. ad meridiem verò valde delyrabat. & perfrigeratio similis erat omnia verò circa corpus grauiora. Ad vesperã tibia ipsius ex cubili decidit, & puero præter rationẽ minabatur, & rursus silebat, & ad quietem conuertebatur. Circa primũ somnum sitis multa, & insania, & erecta sedebat, & præsentibus conuiciabatur. & rursus conticuit, ac in quiete erat. & videbatur reliquum noctis sopore
C pressa esse. Verùm oculos non clausit. Ad diem indicabat pleraque nutibus, corpore quiescens, & moderatè intelligẽs. Sudor rursus eadem hora. similiter oculi demissi, ad infernam palpebram magis incumbentes, rigidè ac stupidè intuentes. albæ oculorum partes pallidæ & mortiferæ. et totum corpus pallidum ac nigrum. manum plerunque ad parietem, aut ad stragula habebat. strepitus autem habẽti magni fiebant, respuebat. et sursum ad nasum absorbebat. et floccos legebat. et faciẽ obuelabat. Post sudorem manus velut in glaciẽ congelatę. sudor sequebatur frigidus. corpus ad manum frigidũ exsiliebat, vociferabatur. insaniebat. spiritus multus. manus tremulæ fiebant, sub mortem progressæ iam etiam cõuulsæ. septima die mortua est. Sexta die in nocte stratum modicè perminxit, quod minxerat de festucis detrahebãt viscosum,

geniture simile. Vigilabat per omnes dies, post sextã vrina D
Antiphanes. subcruenta. Antiphanis filio hyeme, lateris dexteri dolor, tussis, febris, edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta esse. nona remisit. febris non reliquit. tussis multa. & crassa ac spumosa spuebat. latus dolebat. Circa decimamquartam & rursus vigesimam febres desinere videbantur, & rursus corripiebant. erat autem calor tenuis, & parum quid relinquebat. Tussis quandoque deficiebat, quandoque abundabat, cum multa suffocatione. Tunc verò remittebat. & exscreatio post hos dies multa, cum strangulatoria tussi. & purulenta supra vas efferuentia ac spumantia prodibant. & in faucibus plerunq; stridula asperitas subsibilabat. anhelatio semper detinebat, & spiritus densior. rarò bene E
spirabat. Vltra quadragesimum diem, prope sexagesimum opinor, oculus sinister excæcatus est, cum tumore, sine dolore: nec longe postea etiam dexter. & pupillæ valde albæ ac siccæ fiebant. & mortuus est post excæcationem, non progressus vltra septẽ dies, cum stercore ac multa delyratione.

Thessalion Similia & ex similibus eodem tempore contigerunt etiam *Polemarchos.* Thessalioni, feruentia, & spumantia, & purulenta, & tusses, & stridulæ asperitates. Polemarchi vxori hyeme anginosę tumor sub gutture. febris multa. vena secta est. cessauit strangulatio ex faucibus, febris comitabatur. Circa quintam genu dolor & tumor sinistri, & circa cor dixit sibi videri aliquid colligi. & respirabat velut respirãt. hi qui sub aquã mersi fuerunt. & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore F
loquuntur, engastrimythi, quasi ex ventre loquentes appellati. Tale quid cõtingebat. Circa octauam aut nonam ad noctem aluus prorupit, ac liquida multa, aceruata & graueolentia egesit. vox intercipiebatur. Mortua est.

Aristippus Aristippus in supernum ventrẽ violenter ac grauiter sagittæ ictu petitus est. ventris volor vehemens. & breui ardebat. deorsum verò nihil egerebat. anxius erat. biliosa abundè colorata quum vomuisset, melius habere videbatur. Paulò pòst dolores rursus vehementes. & venter similiter ardebat. velut in voluulis. calores & sitis. in septem diebus mortuus est.

Neapolis. Neapolis percussus similiter, eadem passus est. acri infuso per clysterem immisso, aluus deorsum erupit. color per corpus diffusus est tenuis, pallidus, niger. oculi squallidi, stupore rigidi, intus

conuer

A conuersi,intentè intuentes. Et qui in hepar percussus est iaculo,statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est.oculi caui.anxietas,molestia.Mortuus est prius quàm cõcio solueretur, in qua die percussus est. Qui caput percussus est lapide à Macedone supra tempus dextrum, ita vt fissura saltem facta dissectio contigisset,vertigine affectus est & cecidit. Tertia die voce destitutus erat.anxietas. febris non valde vehemens. pulsus in temporibus velut tenuis caloris. nihil audiebat, neque sapiebat, neque quiescebat. humiditas circa frontem, & sub nasum, vsque ad mentum. Quinta mortuus est. Eniates in Delo iaculo percussus est retrorsum in latus,iuxta sinistram partem.vlcus quidem sine dolo *Eniates.*
B re. Verùm tertia die ventris dolor paruus.non egerebat. infuso per clysterem immisso,stercus prodibat,& dolor deficiebat.sedes extra ad scrotum extabat.quarta die etiam ad pubem,& totum ventrem,dolor vehementer irruebat.quiescere non poterat.biliosa vomuit abundè colorata.oculi cum virore pallidi,quales in animi deliquijs. Post quintã mortuus est.Erat autem calor quidam tenuis in ipso. Billo percusso in dorsum,spiritus multus per vulnus cum strepitu prodibat, & sanguinem fundebat. Verùm deligatus emplastro cruentis vulneribus commodo,sanus euasit. Contigit & infelicissimo Philes filio,denudatione in fronte facta,nona die febris. Deinde liuefactum est os.mortuus est. Et Phaniæ & Euergetæ filio,liuefactis ossibus,& febricitantibus, cutis ab *Billus.* *Phanias* *Euergetes.*
C osse discessit.& pus subtus depascebatur. His dum perforarentur, ex ipso osse egressa est sanies tenuis, serosa, subpallida,graueolens,lethalis.Contingit autem talibus etiam vomitus accedere, & ad finem conuulsiones:& vt clangorosam vocem edant,ac impotentes fiant,& si in dextris fuerit vulnus,in sinistra parte: si verò in sinistris, in dextra. Theodori filio nona die in sole versato,febris accessit decima die, ex denudatione iuxta os nullius momenti.In febre verò denudatum est.discessit cutis.multum clangorosus erat.Vigesimasecunda venter eleuatus est maximè circa præcordia. Vigesimatertia mortuus est. Quibus ossa fracta fuerint,his septima die febres. Si verò calidus fuerit tempus, etiam citius. At si magis fracta fuerint, etiam euestigio. Et Exarmodi famulus similiter dolorẽ habebat ad femur, non è di- *Theodorus* *Exarmod.*

recto vulneris. & factus est clangorosus. & colli erat dolor. D

Posidocreō Et Posidocreon tertia conuulsio. calor non relinquebat. mortuus est die decimoctauo. *Isagoræ.* Isagoræ filius percussus est retro in caput, contuso osse ac nigrefacto quinta die superstes euasit. os autem non discessit. *Nauis rector.* Magnæ nauis gubernatori anchora digitum medium, & os dextræ manus confregit. inflammatio successit. & marcor. et febris. subpurgatus est. quinta calores moderatè remiserint, itemque dolores. de digito quid decidit. Post septimum diem sanies exibat leniter. Postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictio facta est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, et ad colum rigidæ. Tertia die totus conuellebatur in posteriorem partem, cum sudo- E re. Sed à prædictione mortuus est. *Harpalus.* Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepti, inflammatus est, et valde dolorosus erat. et vbi repositus est, et dolor remisit, proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit. lauit. maxillæ ad noctem conferebantur. et opisthotonus aderat. saliua spumosa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est. *Thrinon.* Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiam aut malleolum vlcus, iuxta neruum iam purum. Huic à pharmaco corroso contigit, vt opisthotono moreretur. *Menon.* Menoni sub arcturum et prius, ex febre æstiua, et alui profluuio ægrè affecto, et ex itinere delassato, dolor lateris sinistri et tussis quæ ex destillatione quidem etiam prius aderat, verùm tunc valde intenta erat, et vigila- F bat. et febrem statim ab initio ægrè ferebat. et erectus sedens tertia die spuebat pallidum. arteria ex stertore subsibilabat. Circa quintam spiritus moderatè densus. pedes tibiæ, extremæ partes plerunque frigidæ, et extra stragula. alui egestio ab initio fiebat biliosa, neque valde modica, neque multa. septima, octaua, et nona, leuius ferre videbatur, et somni aliquid contingebant. et quæ exscreabat crudiora erant. decima, et vsque ad decimamtertiam, alba et pura. et præcordium mollius fiebat. sinistrum tamen distentum. et melius spirabat. Subdita glande moderatè aluus subijt. Decimatertia rursus pallidū spuebat. Decimaquarta magis. Decimaquinta prasinum. Aluus autem maleolentia, biliosa, liquida, multa demisit. sinistrum præcordium eleuabatur. Decima

A cima ſexta autem etiam valde intumuit.& ſpiritus iam ſtertoroſus.ſudor circa frontem & ceruicem. raro ad pectus.extremæ partes, & frons,leniter permanebant frigidæ. Saltatio verò venarum circa tempora detinebat. Somni ſoporoſi noctem ac diem poſtremo tempore. Vrina ab initio cruda, cineris ſpeciem referens.Circa decimã,& vſque ad decimam tertiam tenues,& nõ decolores. Verùm à decimatertia quales ãb ĩnitio. Cleocho lateris dolor & febris.remiſit febris, ſudauit per totum corpus.In vrina mũlta erant quæ ferebantur ac innatabant.poſtea turbata eſt. Circa Pleiadum occaſum Olympiadę vxorem,fœtum octimeſtrem geſtantem,ex caſu febris acuta corripuit.lingua æſtuoſa:ſicca,aſpera,pallida.oculi pallidi. & corpus mortiferũ. fœtum corrupit quin-

Cleochus.

B ta die facilè liberata eſt. & ſomnus vt videbatur ſoporoſus. veſperi excitantes nõ ſenſit. ſternutatorium adhibitum percepit.potionem ſuſcepit & ſuccum. deglutiens potionem ali quantum tuſsiuit.vox non ſoluebatur, neque ipſa quicquam alleuabatur ex morbo oculi triſtes ac ſubmiſsi.ſpiritus ſubli mis per naſum trahebatur.color prauus.ſudor circa pedes,& crura,vbi iam morti propinqua eſſet. mortua eſt. Nicolai concubinæ ex febre ardenti, abſceſſus iuxta horam fiebant ab vtraque parte,paulo poſterius alter, quum iam febris remittere videretur, velut tumor laxus. Circa decimumquartum magni citra ſigna ſedati ſunt. recidiua facta eſt. Color qualis mortuorum,lingua aſpera,valde denſa,ſubalbida.Siticuloſa.alui egeſtio deorſum multa, liquida, male olens per

Nicolaus.

C omne tẽpus. Ante finem corruptum eſt corpus præ multitudine egeſtionis.Mortua eſt circa vigeſimum diem. Andreã ante pleiadem horror,febris,vomitus.Ab initio ſemitertiana apparebat.Verũ tertiana erat.Quum rurſus in foro verſaretur,inhorruit.febris acuta.vomitus bilis meracę.delyrium ad noctẽ quarta rurſus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta à mercuriali probè egeſsit aluus. Septima difficilius & ſequẽtibus iam diebus febris magis cõtinẽter affligebat, & ſine ſubdore ab initio,et ſiticuloſus.Maximè verò os reſic cabatur,et potionẽ nullam libenter admittebat, quum multa iniucũditas circa os eſſet,lingua ſicca, inarticulata,aſperitas efflorefcebat,cum pallore albicans. Vigil, anxius.exolutus,fractus,lingua præ ſiccitate quãdoq; ſubblęſa,donec ma-

Andreas

defecit

defeciſſet. ſuccum maximè admittebat. Nona aut decima cir- D
ca aurem ſiniſtram, atq; etiam alteram, tumores parui citra ſigna apparuerunt. Vrinæ ſemper non decolores, verùm ſine ſubſidentia. Decimaquarta ſudor circa ſupernas partes non multus, ſed moderatior. Color circa decimamſeptimam euanuit. Aluus poſt decimam ſicca, citra glandem ſubditam nõ egerens. Circa vigeſimamquintã puſtulæ per totum corpus pruriginoſæ calidæ, velut igne ambuſta. Dolor autẽ erat circa locos ſub alis, & latera: tranſiuit ad crura citra ſigna, & deſiuit. Balneum proderat & vnguenti illitio cum aceto. Mẽſe verò ſecundo aut tertio fortaſsis, ad rhenes dolor, qui etiam antea quandoque fuerat, ſedatus eſt.

Ariſtocrates. Ariſtocrati circa ſolſtitium hybernum laſsitudo, & horror, & calor. Poſtea tertia E
die incepit lateris dolor itemque lumborum. & tumor ſub alis initium ſumẽs, per totum dextrum latus durus, rubicundus, liuidus, velut ab igne celefactus & inuſtus. anxius. omnia moleſtè ferens. valde ſiticuloſus. lingua ſubalbida. Vrinę non procedebant. crura ſubfrigida. alui egeſtio à mercuriali modica, liquida, ſubalbida ſpumoſa, ad noctem ſpiritus eleuabatur. ſudor circa frontem. partes infernæ frigidæ. collum inflabatur. tuſsis non inerat. mortuus eſt prudens.

Oneſianax Oneſianacti circa autumnum lippitudo. poſtea verò febris quartana. Incipiente quartana cibos valde adurſabatur, in progreſſu verò libenter accipiebat.

Polychares Sed & Polichari in quartana, ſimilia circa cibum accidebant.

Mneſianax. Mneſianacti alui egeſtio ante febrem, & poſtea, ad multum tẽpus ſequebatur, multis F
albis mucoſis prodeuntibus: & quandoque pauco ſanguine, citra dolorem. Strepitus autem in vẽtre. Poſt febrem abſceſſit citra ſedem tuberculum durum, quod multo tempore inconcoctum comitabatur, erupit ad inteſtinum, & foris fiſtuloſum fiebat. Deambulante verò ipſo in foro, ſplendores prę oculis obuerſabãtur, & ſolem non valde videbat, Quum autem parum diſceſsiſſet, extra ſeipſum erat. & collum conuulſum eſt. Poſtquàm autem domum deportatus eſt, vix ſuſpexit, & ipſe vix ſuijpſius erat. Primùm autem colluſtrabat circunſtantes. & corpus perfrigeratum eſt. vix verò recalfactus eſt vtriculis & fomentis adhibitis. Poſtquã autem ipſe intra ſeipſum eſſet, & exurgeret, non volebat exire, ſed timere dixit. Si verò quis de grauibus morbis diſſereret, ſubducebat

ſe præ

A se præ timore. Quandoq; etiam caliditatem sibi ad præcordia allabi dixit,& oculorũ splendores comitari, & alui egestio multa,& sæpe,& similis hyeme cõtingit, facta est venæ sectio, datum est veratrum, bibit lac bubulum, priùs autem asininum,contulit,& alui egestiones sedauit. Aquæ potus ab initio,deambulationes quoq; & capitis purgationes. Ancheti filio hæc cõtigerunt,hyeme in balneo dum vngeretur ad ignem,calefactus est, & statim in comitiales cõuulsiones incidit. Postquàm verò multæ factæ essent cõuulsiones, circunspexit,nõ apud sese erat,quum autem intra seipsum esset, rursus postridie mane correptus est ac conuulsus, spuma non valde. Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguã signi- *Anchetus.*
B ficabat.Quinta loqui nõ poterat,sed in principijs nominum hærebat lingua valde, & conuulsio fiebat, & extra sese erat. Quum verò hæc remitterent, lingua vix in suum statum restituebatur. Sexta abstinebat ab omnibus, & sorbitione, & potu, & à nulla ampliùs affectione corripiebatur. Cleocho ex lassitudinibus ac exercitijs melle per dies aliquot vtenti, tumor ad genu dextrum obortus est.Immo potius ad infernam partem circa tendines sub genu, circumibat subclaudicans, & sura intumescebat, ac dura erat,& ad pedem, & ad malleolum dextrum, & tubercula ad gingiuas circa dentes magna, velut vuæ acini, liuida, nigrefacta, doloris exortia, vbi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant,si non exurgeret.Venit enim & ad sinistrum tumor,verùm mi- *Cleochus.*
C nus liuescebat. In tumoribus circa genua ac pedes velut suppurationes erant. Tandem verò fieri non poterat, vt staret, aut calcaneis insisteret,sed in lecto decumbebat.Calores manifesti,quandoque cibum auersabatur,non valde siticulosus, neque ad sedem surgebat, anxius,& quandoque etiam pusillanimitas tenebat,veratrum exhibitum est,& capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris,cùm alijs ammixtis profuit. Ad vlcera in ore, sorbitio lenticulæ commoda erat.Circa sexagesimam sedati sunt tumores à secundo veratro,dolores tantùm ad genua decumbenti venerunt.Humor autem & bilis abscessit ad genua,etiam pluribus diebus ante veratrum. Pisistrato humeri dolor, & grauitas diuturna deambulanti & alias sano, hyeme verò incidit multus lateris dolor, & calor, & tussis, & exscreatio sanguinis spumosi. *Pisistratus.*

& in faucibus ſtertebat. Verũ facilè ferebat,& apud ſeipſum D erat,& calor remiſit, ſimulq́ue & exſcreatio,& ſtridula aſperitas,& circa quartam aut quintã diem ſanus. *Simon.* Simonis vxori in partu concuſſæ dolor circa pectus & latus, tuſsis,febres, exſcreationes purulentæ,tabes, ad ſex menſes febres, & alui profluuia ſemper. Ad finem febres ceſſauerunt,poſt ceſſationem ſubſtitit aluus,& poſt ſeptem dies mortua eſt. *Euxenus.* Euxeni vxorem ex fomentis vt videbatur,calores nullo tempore relinquebant,magis tamen ad veſperam augeſcebant, ſudores fiebant per totum corpus. Febre ad augmentũ tendente frigiditas pedum, quandoq; etiam tibiarum & genuum fiebat. tuſsicula ſicca ad modicũ tempus,febre exacerbari incipiente,deinde ceſſabat, per multum autem tempus etiam totius E corporis rigor fiebat. Sitis exors ſemper. Vbi medicamẽtum bibiſſet,& ſerum,magis læſa eſt. Ab initio omnino ſine dolore erat,& bene ſpirabat. Medio verò tẽpore lateris dextri dolor fiebat,& tuſsis cõmota eſt, & anhelatio, & exſcreationes paruæ albæ ac ſubtenues,& horror non ampliùs ex pedibus, ſed de collo & dorſo, & aluus liquidior, remiſit febris cũ multo ſudore,& perfrigerata eſt. Anhelatio verò erat varia,mortua eſt poſt remiſsionẽ ſeptima die quum eſſet mente prudens. *Polemarchus.* Polemarchi vxor æſtate incepit febrire, dimiſit autẽ ipſam febris ſexta die,titubans obambulabat,ad noctem calores. Rurſus interpoſito tempore corripuit febris,& non dimiſit tribus ferè menſibus,tuſsis multa,exſcreatio pituitæ. Poſtquàm verò viginti duraſſet diebus, ſpiritus ſemper denſus,in pectore ſtrepitus,plerunque ſudor,mane febris F mitior,& horrores quandoq; corripiebant, ſomni fiebant,& aluus aliquando humectabatur,& rurſus reſtitabat,moderatè cibum guſtabat. At medio tẽpore ad genua & tibias dolor,& ad flectendum ac extendendũ alio opus habebat. Perſeuerabant crurum affectiones vſque ad finem iam propinquum & intumuerunt pedes vſq; ad tibias, & ad contactum dolebat, & ſudores ac rigores deſierunt. Febris autẽ ſemper intendebatur. Ante obitum aluus erupit, prudens permanebat. Tribus ante obitum diebus,in faucibus ſtertebat,& ſpiritus reuertebatur. Mortua eſt. *Hegeſipolis.* Hegeſipolis filiolus quatuor ferè menſibus dolorem circa vmbilicũ corrodentem habebat. Progreſſu tẽporis augebatur dolor. Percutiebat vẽtrem,

vellicabat.

A vellicabat. calores corripiebant. contabeſcebat. oſſa reliqua erant.pedes tumebant. Teſtes, venter, partes circa vmbilicũ inflata.Num & quibus futurum eſt vt aluus exturbetur?cibũ auerſabatur. lac ſolum admittebat recens. & aluus liquida erat,& ſubcruenta ſanies ſubibat,male olens:aluus ardebat. mortuus eſt vbi vomuiſſet modicũ pituitoſum, adeo vt quis genituram putaſſet. Plateæ filio vbi mortuus eſſet ſutura capitis valde cauata eſt. Quum autem ægrotaret,ſemper manu ſinciput cõtingebat,maximè morti propinquus. Non dolebat autẽ caput.& in femore ſiniſtro ſub inguen partes inferiores liuidæ.Teſtes autem graciles erant. Similia etiam Hegetoridæ filio.mortuus eſt. Præterquã quòd vomitus plu- *Plateas.* *Hegetorides.*

B res ſub obitum contigerunt. Hippię ſoror hyeme Phrenitica.mente aberrans. manibus negotiũ exhibens. lancinans ſeipſam.Quinta & ſexta ad noctem voce deſtituta,ſoporoſa. inflans in maxillas & labia,velut dormientes.ſeptima mortua eſt. Oſander vbi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor,itemq́; ad femur.vbi comediſſet delyrabat.breui mortuus eſt. Cleotimo ſutori aluo liquefacta multo tempore, & calore oborto,iuxta hepar tumor tuberculoſus ad imum ventrẽ deſcendit, & aluus liquida fiebat. & aliud ipſi tuberculum iuxta hepar ſurſum ad præcordiũ.mortuus eſt. Quibuſdam capitis dolor vehemens cum calore:quibuſdam quidem ad dimidiam capitis partem,& ſecundum nares humor quidam decedit tenuis,aut maturus:aut ad aures:aut ad fau- *Hippias.* *Oſander.* *Cleotimus.* *Similia hæc aphoriſmis.*

C ces ex capite ſecurius.Quibuſdam vero hæc ſicca. At marcor vehemẽs periculoſus eſt.Si vero affuerit anxioſus, aut bilioſus vomitus,aut ſtupor oculorum,aut vocis interceptio,& raro quid loquitur,aut delyrium, lethalia hæc ſunt & conuulſoria. Quicunq; verò ex deſtillatione dimidiã capitis partẽ dolent,& humore ſecũdum nares decedente inſuper febrierint leniter, in quinta aut ſexta perfrigerantur. Echecrati cæco capitis dolor vehemẽs magis ad poſteriorem partem, & colli quo loco connexio eſt, & ad verticem procedebat. Progrediente tempore & ad aurem ſiniſtram.& dimidia capitis pars doloroſa erat.mucoſa ſemper procedebant leniter combuſta. & calor comitabatur tenuia. & cibum auerſabatur.in die melius habebat. ad noctem verò dolebat. Poſtquam autem pus per aurem erupit, ceſſauerunt omnia. eru- *Echecrates.*

pit

pit autem circa hyemem. Num & omnibus ſuppurationib⁹, D
& affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Quibus tuſſes hyeme maximè auſtro ſpirãte craſſa & multa exſcreãtibus, febres accedunt: leuiter autem quinta die ſedantur. Tuſſes verò circa quadrageſimã, velut Hegeſipoli. Quibus calores multi quandoq; ſedantur, hi non per totum corpus, ſed aut circa ceruicem, aut ſub alis, aut capite ſudantes liberantur.

Charites. Chariti hyeme ex tuſsicula populariter graſſante febris aduentãs, acuta corripuit, ſtragula reijciebat: ſopor cũ dolore. Vrinæ erant rubræ velut erui lotura: ſubſidentia ſtatim ab initio multa, alba: poſtea etiam ſubrubra. Septima à glande ſubdita pauca prodierũt: ſopor detinuit ſine dolore: humiditas in fronte: ſomnus ad noctem, & calor mitior. octa E
ua ſuccum admiſit: ſoporoſus permanſit vſq; ad vndecimam. Hac autem die etiam calor maximè ceſſauit. Poſtquam verò tuſsis erat, exſcreatio perſeuerabat ſemper multa, facilis. primùm viſcoſa, alba, craſſa, poſtquam autem concocta eſſet: ſimilis purulentis. Vrinæ ab vndecima die puriores: ſubſidentia aſpera. decimatertia dolor ad dextera. vſq; ad lateris mollitudinem, ad imũ ventrem. Vrina ſupprimebatur. Potus callyphylli cõtulit. Decimaquinta rurſus dolor. decimaſexta ad noctem magis dolor præcordij incipiebat ad ventrem. Mercurialis aqua ſubduxit. Calor intra vigeſimũ euanuit. & exſcreationes ſecutæ ſunt craſſæ, Melius habuit ad quadrageſimum. Subpurgandi ſunt ventres in morbis, vbi purganda matura fuerint: Inferni quidem, vbi conſidiſſe videris. ſi- F
gnum habes ſi non anxij fuerint, neq; capite grauati: et quũ calores mitiſsimi, et quũ poſt exacerbationes ceſſarint. Superni verò, in ipſis exacerbationibus. Tunc enim et hi eleuãtur, quum anxij, et grauati ſupernis partibus fuerint. propterea verò in principijs purgandum non eſt, quoniam ſua ſponte in his temporibus expurgantur. In cubiti proceſſu ex caſu ſauciato, cubitus marcore corruptus ſuppuratur. maturatione verò fiente, viſcoſa ſanies ac glutinoſa exprimitur et breui ſupprimitur: velut et Cleogeniſco, et Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem et valde ex ijſdem pus nullũ: velut Aeſchyli filio contigit. At vbi ſuppuratur plurimis horrores et febres accedunt. Alcmani ex rhenum affectionibus ſe recolligenti, et ſanguine deorſum detracto, ſurſum ad

Cleogeniſcus. Demarchus. Aglaoteles. Aeſchylus. Alcmanus.

hepar

A hepar conuersus est morbus,& ad cor dolor vehemẽs.& spiritus præ dolore detinebatur. & aluus difficulter egerebat parua caprini stercoris pilulis similia. anxietas non inerat. Verũ rigor quandoq; & febris corripiebat. & sudor.& vomitus.& in dolore non conferebat aqua marina per clysterem infusa. Verùm furfurum decoctum infusum contulit. A cibo abstinuit ad dies septem.aquam mulsam meraciorem bibit: postea lentis succum,quandoq; verò ex lenticula fresa decoctum. Inde bibit aquam:postea catulum coctum:& mazę parum,quæ potissimum diu antea confecta esset. progressu verò temporis,aut ceruices bubulas, aut extremas partes suillas coctas,vnà cum priore aquæ potu:quies,tegmen, ad rhenum affectionem infusum per clysterem ex cucumere syluestri. Parmenisci filio surditas,contulit clysterem auricularium non adhibere. Verùm lana expurgare, & solùm oleum aut netopum infundere.deambulare. mane surgere. vinum albũ bibere.oleribus abstinere.pane & piscibus petrosis nutriri. Aspasij vxori dentis & maxillæ dolor vehemens. Castorium & piper colluens,ac in ore tenens,remisit. Et stillicidij vrinæ affectionem ipsi sedauit farina cum rosaceo. Capitis dolores ex vtero sedat castorium. Plurimas vteri affectiones flatus faciunt, Signum sunt ructus, & strepitus circa ventrem,& lumborũ tumores,& dolores circa rhenes ac coxas. Ad hoc autem confert,aromatum tertiam partẽ, farinæ duas, in vino odorato albo coquere, & linteolo illita cataplasmatis modo imponere, qua parte ventris dolores ab vtero affligunt. Callimedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum,& magnum,& crudum ac dolorosum,venæ brachij sectio:& seminis lini torrefacti cataplasma,vino albo ac oleo subactum ac imbutum, ita vt neq; calidum,neq; valde coctum deligatur, Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci,aut ordei, aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur, & vehemẽter intumesceret,sectio venæ brachij,& alumẽ Aegyptium in principio sedabat. Eutychidi ex cholericis affectionibus,ad neruorum in cruribus distentionem desiuit,vnà cum secessu deorsum.Bilem multam abundè coloratã vomuit ad tres dies ac noctes valde subrubram.sub vomitum bibit.& impotens erat,& anxius.Nihil autem continere poterat,neque ex po-

B (margin letter beside "num affectionem")

C (margin letter beside "plasmatis modo")

Parmeniscus.

Surditatis medela.

Aspasius

Castorium.

Callimed.

Melissãder

Euthichides.

Arcuati morbi medela. tibus, neq; ex cibis: & vrinę ac transitus deorsum suppressio: D per vomitus fex mollis prodijt, & deorsum quoq; erupit. Regio morbo correpto prodest laborare, sudare, panem edere, bibere non multum, lauare caput calida multa, sed potius tepida, vinum album, somno nõ multo vti.

Calligenes. Calligeni circa vigesimũquintum ætatis annum destillatio, tussis multa, quod defluebat per vim educebat: nihil infrà psistebat. annos quatuor perseuerabat. Ab initio calores tenues fiebant. Veratrũ non profuit, sed modicus cibus, & cõprimi corpus, edere panem, bibere vinũ nigrum, obsoniorum quorũcunq; esus, abstinẽtia ab acribus, salsis, pinguibus, succo silphij, olerib⁹ crudis, multa deambulatio. Lactis potus nõ contulit, sed sesamũ purum, crudum, acetabuli mensura bibere, cum vino molli. E

Timochares. Timochari hyeme destillatio, maximè in nares. Quũ venere vsus esset, resiccata sunt omnia. lassitudo, calor successit. caput graue. sudor à capite multus. defluebat autẽ & per totum corpus. Erat autẽ etiam sanus sudare adsuetus: tertia die sanatus est.

Cleomenes. Cleomenis filius hyeme initio facto cibũ auersabatur, & eius fastidio citra febrem vexabatur: & vomebat cibos ac pituitam. Duobus autem mensibus cibi fastidium durabat.

Cocus. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit, verùm vinum nigrum, & panis esus, & balneorũ abstinentia, & vnctio, & frictio ab vnctione, & fouere non valde, neq; multo fomento. sed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ, si maturæ in nares processerint, prosunt. Quibus prægantibus ex casu, aut cõuulsione, aut plaga, aut dolores leniter fiũt. F his in tribus diebus manifestum fit, an fœtum corrumpet.

Cuidam quę circa vigesimum ætatis annum biberat vltro pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor: vomitus biliosorũ, multorum, pallidorum, prasinorũ, nigrorum. Quum bibisset, tertia die conuulsio corripiebat: linguam cõmandebat. Ad quartã diẽ ad ipsam ingressus sum: lingua nigra, magna, oculorũ albæ partes, erant rubræ: vigilabat: quarta mortua est ad noctem.

Pythoclis. Pythocles ægrotãtibus aquã, & lac multa aqua ammixta dabat, & renutriebat. Perniones pertundere oportet, & calefacere, ita vt quàm maximè excalefacias igne & aqua. Oculis incõmoda sunt lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, aut coxã,

aut

A sunt crura, ex laboribus obortis, aquæ marinæ acetique calidum fomentum confert, ita vt vel aspergas, vel spõgiam his imbutam adhibeas. Deligare verò lanis oportet. Origanum potum, oculis & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit, voce destituta, iactario ipsam tenebat. vomuit ad noctem sanguinem. Quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat. & aquã mulsam difficulter deglutiebat. stertor habebat. Spiritus densus velut morientiũ. Venæ circa frõtem intentæ. decubitus supinus. pedes tepidi. febris multa, aliquãdo acuta. maximè expauescebat. septima vocem rupit. calores tenuiores erant. superstes euasit. Nisantides humeri dolorem habebat, in æstate obortum ex abscessu. profuit ipsi corpus & humerum in aqua marina madefacere, ad B multum tempus, & per tres dies vinum album aquosum bibere, simul vt in aqua marina decumberet, ita vt & in ipsa vrinam eijceret. Fullo in Syro phreniticus, quum mouere- tur cruribus tremulis. corpus velut à culicibus cõpunctum. oculus magnus. motus breuis. vox fracta, sed clara tamen. vrina pura subsidentiam non habens. Num propter alui ex thapsia egestionẽ, decima octaua die morbus remisit, euanẽscens citra sudorem? Nicoxenus in Olyntho similiter septima die videbatur à morbo liber esse cũ sudore. Sorbitiones assumebat, vinũ, botrum ex sole. Decimaseptima die ingressus sum ad ipsum. lingua ardebat, calor forinsecus non valde fortis. exolutio corporis vehemens. vox fracta, vt operosum C esset exaudire, clara tamen. tẽpora collapsa, oculi caui, pedes molles ac tepidi. iuxta splenem distentio. Infusum per clysterem nõ valde suscipiebat, sed resiliebat. prodijt stercus cõpactum modicũ, & aliquid sanguinis, arbitror ab infuso. Vrina clara, pura. decubitus supinus. crura diducta ac disparata, ob exolutionẽ. penitus vigil. Intra vigĩti dies calor euanuit. Potus erat aqua de farina crassa in ipsa macerata, Sed & de pomis simulq; mali punici succus. & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta, frigida, tenuis sorbitio. Superstes euasit.

Nisantides

Fullo.

Nicoxenus

Fullonum inguina extuberãt dura & sine dolore. & circa pubem ac collum similia erant tubercula magna. febris ante diem decimũ. Tussi vexabantur à ruptionibus. Tertio mense aut quarto venter colliquiuit. Calores successerunt. lingua sicca. sitis. egestiones deorsum malignæ mortui sunt.

Fullonũ tubercula.

Cholericæ bilis malum quî fiat. Cholericæ bilis sursum ac deorsum eruptiones, ex carnis D esu, maximè suillæ crudioris, & ex cicere, & ebrietate vini odorati veteris, & insolatione, & ex sepijs, & locustis, & gam maris: & ex olerum esu, maximè porri & ceparum: Insuper & à lactucis coctis, & brassica, & rumicibus crudioribus: & à placentis ac dulciarijs & mellitis libis, & à fructibus pomorum, & cucumere pepone, & vino lactei teporis, & eruo, & polenta recēti. Cholericæ affectiones magis in æstate fiūt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt. Verùm cauere oportet. Iudicat autem tales morbos maximè quinta & septima & nona dies. Melius tamen est cauere vsq; ad decimamquartam. *Pherecydes.* Pherecydæ post solstitiū hybernum, E noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri solitus cessauit. pransus est, & egressus horruit. febris ad noctem. doloris exors. tussicula quædā sicca. Vrina non multa. subsidentia multa. Ab initio ramentosa. glabra, diuulsa: post dies quatuor turbulenta, subsidebant. & vrina non decolor, subsidentiam habens, & collectio nō apparebat in matula, vbi perfriguisset. Tertia die aluus sua sponte egessit. Quarta subdita glande, stercoracea & biliosa prodierunt. fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non valde. Verùm interdiu aliquantum dormiebat. Sitis non vehemens. Quarta ad noctem maximè cutis circa frontem, & reliquum corpus mollis, semper superexcedens. febris vincebatur ad manū, & sub ea humescebat. pulsus in fronte valde obscurus. venarum grauitas in cōuer- F sionibus, & in omnibus egestionibus ad modicum tempus. semper doloris exors. ab initio anxius, & paulatim vomebat. Septima à glande subdita, egessit ter biliosum ac stercoraceum, liquidum valde ac pallidum. & iam aliquantū delyrabat. & humiditas modicè quādoq; circa frontem. stragula in faciem ducebat. oculos frustra velut si quis videret cōtrahebat, & rursus nictabat. & stragula reijciebat. Nona die sudor mane obortus ad pectus perseuerabat donec moreretur. & febris, & delyratio augescebat. Circa frontem sudor plurimus graueolens. color valde albus. cutis sub pilis interpūcta. precordium dextrum eleuatum. demisit à seipso biliosa. Octaua apparebāt velut culicum morsus. ante mortem tussiendo reiecit velut ex muco fungos, compacta quædam, alba pituita circun

A circundata. Exſcrearat autẽ & antea parua, alba, lactea. poſt cœnam in ſomno horruit. mane ſurrexit, capite grauatus horruit. vomuit. capite grauabatur. ad noctem remiſit. vſque ad meridiem leniter horruit. ruiſus noctem grauiter tulit. Sequenti die febris acuta. capitis torpor. vomitus multæ bilis, quæ plurima praſina erat. ceſſauerunt omnia. ſomnus ad noctem. mane perfrigerabatur. ſudor & humiditas per plurimã corporis partem. iuxta ſplenem manu indicabat ad modicũ tempus collectionẽ doloris exortem, ſtatim euanuit. ad noctem vigil. circa fori tempus exacerbabatur febris. anxietas. vertigo. tormen. capitis dolor. vomitus praſinus, leuis, viſcoſus velut pituita. circa ſolis occaſum ceſſauerunt omnia. ſu-
B dor, capitis, colli. poſt vomitum egeſsit per aluum ſtercoracea, liquida, bilioſa, neque nigra, neque inconuenientia. Noctem moderate habebat, itemq́ue ſequentẽ diem. ad noctem rurſus vigil. Vomitus mane ſimiliter & ſequẽti die, citra anxietatẽ. dolores capitis poſt ſudorẽ ceſſarunt. ad veſperã oĩa remiſerunt. Nona nõ amplius vomuit. magis calefactus eſt. Reliquis nõ videbatur febrire. Venę in temporibus ſaliebãt. doloris omnino exors. ſitis ſemper erat. Nona quum ad ſellã ſurrexiſſet valde animo linquebatur. à glãde ſubdita egeſsit ramenta nigra & bilioſa colore, quantũ ſtercoracei deſtillabat. vox fracta. in conuerſionib. grauis oculi caui. cutis frontis circumtenſa. alioqui bene ſpirabat. moderatus erat. ad parietem plerunq; conuerſus. flexibilis in decubitu, incuruatus
C quieſcens. lingua alba, leuis. Circa decimã & poſtea, vrinę rubrę in circuitu, in medio exiguum quid albũ. Duodecima ad glandẽ ſubditã, ſimilia deſtillabãt bilioſa & ramentoſa. poſt glandẽ animi deliquiũ. poſtea os reſiccabat̃. Colluebat ſemper. & ſi non valde frigida eſſet aqua, calidã eſſe dicebat. niuẽ leniter guſtabat. ſitis nõ inerat. ſtragula ſemper de pectore repellebat. Chlamydem calefieri nõ ſinebat. ignis procul, isq́; paruus, vtriuſq; maxillæ rubor. poſtea lingua inarticulata. recaleſcebat vnum aut duos dies. ceſſauit. Androphani vocis interceptio. ignorãtia. delyrium. His ſedatis ſupererat multis annis, & recidiuæ fiebãt. lingua permanebat per totũ tempus ſicca, & ſi collutione non vteretur, loqui nõ poterat. & plerunque erat valde amara. Aliquando etiã dolor ad cor. Venę ſectio ſoluit hęc. aquæ potus, aqua mulſa. Veratrũ quo- *Androphanes.*

que bibit nigrũ,biliosum nõ prodibat,sed modicum. Tandẽ hyeme decubuit,& extra se positus mente motus est. & linguæ affectiões similes.calor tenuis.lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore stragula reijciebat, & se educi iubebat,velut micturũ,quum nihil clarè loqui posset, neq; apud seipsum esset.educebãt ipsum.ad noctẽ mortuus est.duobus aut tribus diebus decubuit. D

Nicanor. Nicanoris affectio erat,quũ ad conuiuium progrederetur timor tibicinæ: quũ sub initiũ vocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timoribus turbationes, vix se sufferre posse dixit,quũ nox esset. Interdiu verò audiens nihil cõmouebatur. & hæc multo tempore ipsum comitabantur.

Damocles. Damocles qui cũ illo erat,cæcutire,& corpore exoluto esse sibi videbatur: & sanè præruptũ locum non accessisset,neq; trans pontẽ, aut minimæ altitudinis scrobem,ausus fuisset trãsgredi,præ timore ne caderet sed per ipsum scrobem ibat.hoc ad tempus quoddã ipsi aderat. E

Phœnix. Phœnicis affectio erat,ex oculo dextro plerunq; velut fulgur elucere putabat.Vbi verò nõ diu ipsum clausisset,dolor ad tempus dextrũ vehemens oriebatur.postea etiã ad totum caput,& collũ.caput intumescebat retro ad verticula.& distentio ac duricia erat circum tendines. Si itaq; conaretur cõmouere caput,aut aperire dentes, nõ poterat,vtpote valde distentus.Vomitus si quãdo oborti essent, relatos dolores auertebãt,ac mitiores faciebãt.& venæ sectio profuit.& veratrum duxit omnigena, & nõ minimè prasina.

Parmeniscus. Parmenisco etiã prius incidebãt tristitiæ, & desiderium excedẽdi è vita. quãdoq; verò rursus lætus erat. F

Olynthus. At in Olyntho aliquãdo autumni tempore,voce priuatus decumbebat,quietẽ agens,ita vt parũ saltẽ loqui conaretur,ac inciperet. Immo etiã si quid loquutus esset,rursus voce destituebatur. somni aderãt. quãdoq; verò vigiliæ:& iactatio cum silentio, & anxietas.& manus ad præcordia velut dolenti. Aliquando auersus iacebat quietẽ agẽs.febris perpetuò.& facilè spirabat.Postea dixit se cognoscere ingressos.Bibere quãdoq; tota die ac nocte, etiã si potus exhiberetur,nõ volebat:quãdoq; verò vrna derepente correpta,omnem aquã ebibebat.Vrina crassa velut iumẽti.Circa decimãquartam remisit.

Conon. Cononis serua ex dolore capitis incipiente,extra se mẽte mota erat.& clamor.& querelæ multæ.rarò autem quies. Circa quadragesimum diem mortua

A mortua est. Decem verò diebus ante mortem, voce destituta & conuulsa fuit. Timocharis seruus ex atrabiliarijs esse quũ putaretur à tot ac talibus viris, mortuus est similiter circa eosdem dies. Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationib⁹ horruit. ad noctem febres. postridie vomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio adhuc fori plena esset, sudor toti⁹ corporis cessauit. & statim rursus calefactus est. vomit⁹ similis. Quarta ab aqua mercurialis egessit stercoracea & liquida. Vrina cineris specie, qualis est aqua mercurialis, nõ dissimilis, subsidẽtia nõ erat, neq; vrina multa, pauca quædã in medio vehebãtur innatãtia. dolores præcordij sinistri & lumborũ. Putabat se ex vomitu insuper re-
B spirare, & insuper respirabat, quãdoq; dupla respiratione. lingua alba, habens ex dextra parte cõcretionẽ adnatã instar lupini. Parum siticulosus erat. vigil. prudẽs. Sexta dexter oculus maior dũ videret. Septima mortuus est. Verũ aluus ante mortẽ eleuata fuit. & mortuo posteriores partes rubefactæ sunt.

Timocha-res. *Nicolaus.*

Metoni circa pleiadum occasum febris. lateris sinistri dolor vsque ad clauiculã, atq; is adeò vehemens vt quiescere nõ posset. & inflãmatio tenebat. alui egestio multa, biliosa. In tribus ferè diebus cessauit dolor. Calor autẽ circa septimum aut nonũ. Tussis inerat. exscreationes neq; biliosæ, neq; multæ fiebãt, verũ pituitosæ. tusses comitabãtur. cibos gustabat. quãdoq; velut sanus exibat. Corripiebant autẽ aliquando calores tenues modico tẽpore. sudores fiebãt ad noctem. Spiri-
C tus in calore densior. maxillarum rubor. circa latus grauitas, & sub alas, & ad humerũ, tusses tenebant. medicamentũ per superna eduxit biliosa. Tertia à medicamẽto erupit pus, verùm ab initio morbi quadragesima. repurgabatur circa triginta quinq; alios dies, & sanus euasit. Vxori Theotimi in semitertiana anxietas, & vomitus, & simul horror incipiente febre. & sitis. progrediente tempore incipiente febre calor ingens. Vbi aquam mulsam bibisset, & vomuisset, & horror, & anxietas sedata sunt. & mali punici succum postea accepit.

Meton. *Theotimi uxor.*

Diopithis sorori in semitertiana, cordis dolor grauis circa accessionem, & comitabatur is totam diem. & huiusmodi cordis siue oris ventriculi dolor etiam alijs similiter aderat.

Diopithes.

Veruntamen sub pleiadis occasum viris talia rariora fiebant. Vxori Apomoti in semitertiana circa arcturum, ve-

Apomotus.

hemens cordis dolor circa accessionẽ. & vomitus.& strangu- D
lationes ab vtero simul instabant, & ad dorsum dolores iu-
xta spinam. Quum autẽ huc ipsi peruenirent, cordis dolores
Terpidas. cessabant. Terpidæ matri à Dorisco, quum abortus factus
Doriscus. esset mense quinto gemellorũ, ex casu, ab altero quidem sta-
tim, velut in tunica quadam liberata est. ab altero vero prius
aut posterius quadraginta diebus. Postea autem concepit in
ventre. At anno nono dolores vehementes circa vẽtrem ad
multum tempus, quandoq; incipiebãt ex collo ac spina, con-
sidebant autem ad imum ventrem & inguina: quandoq; ex
genu dextro, considebãt autem ad eundem locum. Et quum
quidem iuxta ventrẽ dolores essent, aluus eleuabatur. quum
vero sedarentur, cordis dolor coincidebat. Verũ strangula- E
tiones non aderant. Sed frigiditas corporis, velut in aqua ia-
centis. Tempore quo dolor fiebat, per totum corpus dolores
spargebantur, mitiores his qui ab initio erant. alliũ, silphiũ,
acria omnia non cõferebant, neq; dulcia, neq; acida: neque
vina alba. Verùm nigra, & balnea rara. Ab initio quoq; vo-
mitus vehementes fiebãt, & ciborũ exclusiones. & circa do-
Cleomenes. lores mẽses non apparebant. Cleomenis vxori circa fauo-
nij flatus, ex nausea & lassitudine, lateris sinistri dolor, ex
collo ac humero auspicatus. febris & horror, & sudor. Incœ-
pit autem febris, & non desijt, sed augescebat. & dolor vehe
mens. tussis. exscreatio subcruenta, pallida, multa, lingua al-
ba. alui egestiones moderatæ, liquidę. vrinæ biliosæ. Quarta
ad noctẽ mẽses prodierũt multi. cessauit & tussis, & exscrea- F
Epicharmus. tio, & dolor. calor autem tenuis. Epicharmi vxori ante par-
tum dysenteria. dolor. alui egestiones subcruentæ, mucosæ.
Polemarchus. Vbi peperisset, statim sana erat. Polemarchi vxori in morbo
articulari coxæ dolor derepente, mẽsibus non prodeũtibus.
Vbi betæ succũ bibisset, vox supprimebatur per noctem, &
vsq; ad meridiem. attamen audiebat, & sapiebat, & manu si-
Clinias. gnificabat, dolorem esse circa coxam. Cliniæ sorori senio-
ri vomitus, quicquid accepisset per quatuordecim dies, citra
febrem. cruentorum vomitionum reiectiones. & contracta
strangulatio ad cor procedebat. Castorium, seseli, mali puni-
ci succus, sedauerunt omnia, abscessit autem dolor modera-
tus ad lateris mollitudinẽ bulbi succus. & vinũ lactei tepo-
Pausanias ris, austerũ. & panes quàm paucissimi cum oleo. Pausaniæ
filiam

A filiam ex fungi crudi esu, anxietas tenebat. strangulatio. dolor vẽtris. Aquã mulsam calidam bibere ac vomere profuit. & balneum. In balneo fungum euomuit. & vbi illa cessatura essent, exsudauit. Epicharmo circa pleiadum occasum, humeri dolor, & grauitas vehemens ad brachium. anxietas. vomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut à culicum morsu. Post fauonium siccitates fiebant, vsq; ad ęquinoctium autũnale. Sub canem, æstus vehementes, & venti calidi, & febres sudorificæ. & statim aliquantum recalescebant. Tubercula vero iuxta aurem multis fiebant. Aniculæ à tussi vexatæ circa nonam diem. Adolescenti splenico ancillæ filio, aluo liquefacta, circa idem tempus. Ctesiphonti sub B arcturum, ferè circa septimam. Adolescẽti solũ suppurata sunt.

Epicharmus. *Euphranor.* *Ctesiphon.*

Eratylli filio euanuerunt. Circa vtraq; tẽpora, nullæ exudationes. lingua præ siccitate blæsi. Recti venti spirauerunt multi ac frigidi. & niues ex clemẽti cœlo quandoq; fiebant, & post æquinoctium, austrina aquilonaribus permixta. aquę multæ. populariter grassatę sunt tusses multæ, magis autẽ in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habent. Quandoq; vero ante hoc tempus hyems valde hyberna erat, cum niue & pluuijs aquilonaribus. Timonactis filio fermè bimestri pustulæ in cruribus, & in coxis, & lumbis ac imo ventre. & tumores valde rubicundi. His autem sedatis, conuulsiones & comitiales fiebant, sine febribus, multis diebus. & C mortuus est. Polemarchi filio contigit quidem vt priore tempore suppuratus esset, & exscrearet. postea vero calores ipsi erãt. & hydropicus erat, & splenicus, & anhelosus. ad locum accliuem si quando accederet, impotens. & siticulosus. quãdoq; etiam cibum leniter auersabatur. & siccæ tussiculæ ad multũ tempus ita fiebant. titubãs obambulabat. & si non facilè solubilis esset aluus deorsum, plena reddebatur. & anhelatio ac strangulatio magis fiebant. Tandem autem defluxus & exscreatio superuenit, ac tussis. Exscreatio crassa, pallida, purulenta, & febris vehemens cessasse videbatur. & tussis mitior. & exscreatio pura. Redijt rursus febris acuta. spiritus densus. mortuus est. Verùm antea riguerunt pedes, & postea perfrigeratus est. Spiritus magis interclusus est. Vrina substitit. extremæ partes perfrigeratæ sunt. prudens mortuus est, tertia die à recidiua. Thyni filio in febre ardente

Eratyllus. *Timonax.* *Polemarchus.* *Thynus.*

inedia macerato, alui egestio multa. Verùm cum bile, & animi deliquio, & sudore multo fiebat. perfrigeratus est valde. voce destitutus erat totam diem ac noctem. Instillatum ptisanæ succum continuit. sapiebat. bene spirabat. Epicharmi filio accidit ex via & potu cruditas. Postridie mane anxietate oborta, vbi aquã, acetum, salem bibisset, euomuit pituitam. Postea rigor apprehendit. lauit febricitans. Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tẽpore tenebat, & delirabat. & febris acuta. grauiter morbum tulit. Quarta vigil. mortuus est. Aristoni vlcerato pedis digito, cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit vsq; ad genu. periJt. Erat autem nigrum, subaridum, graueolens. Cui carcinoma in faucibus vstum est, sanus euasit à nobis. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre vehementi. Vrinæ tenues, multæ. Subsidentiæ densæ & conturbatæ. Quũ autem non cessaret dolor capitis, sternutatoria decima die adhibita sunt. Postea ad collum dolor vehemens. Vrina prodijt rubicunda conturbata velut iumenti. mente motus est phrenitico modo. Mortuus est in vehementibus conuulsionibus.

Epicharmus. *Ariston.* *Polyphantus.* D E

Eualcides. Consimiliter etiam Eualcidę famula; quum multo tempore densæ vrinæ prodijssent, & capitis dolores adessent, phrenitica facta mortua est, eodẽ modo ex vehemẽtibus doloribus. Nam vrinæ densæ ac cõturbatæ, certũ signũ sunt doloris capitis, & conuulsionis, ac mortis. Halicarnassensis qui in domo Xanthippi diuersabatur, aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter. Erat autem annorum circiter quinquaginta. Vena secta ex iuxta Mnesimachum. læsum est caput euacuatum, ac perfrigeratum. Non enim facta est suppuratio. Phreniticus factus est, & mortuus. Vrinæ erant & huic densæ. In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillæ, & gingiuarum vehemens carnis excrescentia. mediocriter suppuratio facta est. exciderũt dentes molares, & maxilla. Anaxenor in Abderis, erat quidem splenicus, & viciati coloris. Contigit autem ipsi vt tumor circa femur sinistrũ obortus, derepẽte euanesceret. Non multis verò postea diebus oborta est ipsi circa splenem velut pustula nocturna ab initio, insuperque tumor ac rubor durus. Post diem quartum febris ardẽs oborta est. & liuefacta sunt omnia circumcirca, & putrida videbantur. mortuus est. Verùm

Halicarnassensis. F *Metrodorus.* *Anaxenor.*

prius

A prius subpurgatus est,& intelligentiam habebat. Clonigus in Abderis,erat quidem nephriticus , mingebat autem sanguinem paulatim plerunq; difficulter. Vexabat etiam aluus dysenterica. Huic mane quidem dabatur lac caprinum,& aquæ quinta pars,ita vt ex ambobus compositum totũ essent heminæ tres.Ad vesperam autẽ,panis valde assatus,obsonia, beta aut cucumis. Vinum nigrum tenue. Dabatur etiam cucumis pepo.Hac verò victus ratione quum vteretur,& aluus substitit,& vrinæ purę prodibant. Bibit autem lac donec vrinæ restitutæ sunt. Mulieri in Abderis carcinoma factum est circa pectus. erat autem tale,per papillam sanies subcruenta fluebat.intercepta autem fluxione, mortua est. Dinij *Clonigus.* *Mulier Abderitana.*

B filio in Abderis vmbilicum mediocriter sauciato,fistula parua relicta est.&quandoq; etiam lumbricus per seipsum satis crassus penetrauit.& quum febriret,vomebat biliosa.quãdoque verò & hæc ipsa per fistulam prodibant. Allapsum est & intestinum ipsi ad fistulam , & velut fistula corrodebatur,& rursus refringebatur.& tusses permanere prohibebant. Pythonis filio in Pella febris statim incœpit multa.& in somnum collapsio.& cum vocis interceptione somni fiebant.& aluus dura per omne tempus.At glãde ex felle subdita,multa egerebat,& statim remittebat. Verùm breui aluus rursus eleuabatur. & febris exacerbabatur.& collapsio in somnum per eadem. Quum autem idem ductus esset,datum est medicamentum quoddam ex his quæ cnico, & cucumere syl- *Dinius.* *Python. Pella.*

C uestri,& peplo constant . & biliosa egestio erupit. & statim sopor sedatus est.& febris mitigabatur.& omnia leuiora facta sunt.& iudicatus est in die decimaquarta.Eudemus splenem vehementer dolebat. imperarunt ipsi medici vt multum ederet,& vinum biberet modicum,tenue, & multũ deambularet.nõ mutatum est quicquã. Vena secta est cibos ac potus parcè sumpsit.deambulationes fecit sensim augmento facto. Vinum bibit nigrũ,tenue. sanatus est. Philistidi Heraclidæ vxori cœpit febris acuta.rubor faciei,ex nulla manifesta causa.paulo post in die rigorem habuit.quum non recalesceret,cõuulsio facta est in digitis manuum ac pedum.paulo post recalefacta est.minxit vrinas compactis quibusdã innatãtibus,nubeculosas,diuulsas.noctẽ dormiuit.Secunda die rursus riguit . paulo magis calefacta est . & rubor minor.& *Eudemus.* *Philistides.*

conuul

cõuulſiones fiebãt moderatiores. Vrinæ cõſimiles. noctẽ dormiuit, parũ vigilauit, quũ nulla moleſtia premeretur. Tertia die minxit coloratiora, modicã ſubſidentiã habentia. eadem hora rigor apprehẽdit. Febris acuta; ſudor ad noctẽ per totũ corpus. Verùm veſperi color ad morbi regij modũ permutatus eſt. noctu dormiuit, ac per totum corpus ſudauit. Quarta ſanguis ex ſiniſtra nare probè fluxit. & mẽſes pauci cõparuerunt ordinatè. Rurſus autẽ eadẽ hora febris exacerbata eſt. Vrinæ compactis quibuſdã innatantibus paucæ. Aluus natura quidem dura. verũ multo magis ſubſtitit, neq; quicquam prodibat, ſi non glandem ſubdidiſſet. noctẽ dormiuit. Quinta febris mitior. & ad veſperam per totum corpus ſudabat. & mẽſes prodierũt. & noctẽ dormiuit. Sexta minxit aceruatam multam vrinã, compactis quibuſdam innatãtibus, modicam ſubſidentiam habentem, concolorẽ. Circa meridiem verò parum rigore tenebatur. aliquantum incaluit. ſudauit per totum. noctem dormiuit. Supina parum calefacta eſt. facilè tulit. ſudauit per totum. vrinæ boni coloris. Iudicata ſunt omnia. Tychon in obſidione circa Datum, ictus eſt catapulta in pectus. & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autẽ mihi medicus eximens lignũ, reliquiſſe ferrum in ſepto trãſuerſo. & quũ ipſi ita videretur, ad veſperam infuſum per clyſterẽ adhibuit, & pharmacũ deorſum purgãs dedit. Noctẽ primã tranſegit. Statim verò vbi dies illuxiſſet, & medico, & alijs melius habere videbatur. erat enim quietus. Prædictio facta eſt, quòd vbi conuulſio fieret, non tardè moriturus eſſet. Sequentẽ noctem moleſtè ferens, inſomnis plerunq; in vẽtrem decũbens. Tertia mane cõuellebatur. Circa meridiem mortuus eſt. Eunuchus ex venatione & diſcurſu hydropicus factus eſt. Quidam circa Elealcis fontẽ, ad ſex annos habuit ex equitatione inguinũ tumorem, varices, & coxendicum dolores. Qui lateris mollitudine tabuit, ſeptima die mortuus eſt. Præpotent crudi ſalſa cum melle. Scortatio turpis, dyſenteriæ medela eſt. Leonidæ filiæ natura concitata, auerſa eſt: auerſa, in iram excanduit: vbi ira excanduit, reconciliata eſt. Medicus non intellexit. puella mortua eſt. Philotimi filius puber venit ad me in Iechina, caluariç os habens medicina deſtitutum: in quo videbam occultas ratiocinationes non eſſe conſtantes.

Tychon. *Cur hic repetatur, non uideo.* *Eunuchus.* *Elealcis fons.* *Leonides.* *Philotimus*

D E F

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Priscorum medicorum tres fuisse familias meminit Galenus libro primo de Curandi uia & ratione. Vna eorum fuit medicorum, qui Coum insulam incolebant, quorum fuit princeps Hippocrates. Alia Rhodiorum. Tertiæ sectæ auctores Cnidij uocabantur à Cnido insula, una ex quinque Cycladibus. Horum placita Hippocrates, hoc loco Cnidias sententias uocat.

B

QVi Cnidias appellatas sententias conscripserũt, rectè quidem scripserũt ea quæ patiuntur ægroti in singulis morbis, & quomodo quædam ipsorum euenerunt: & hactenus quidem etiam qui medicus non sit, rectè conscribere posśit, si probè ex singulis ægrotis quæ patiuntur didicisset. Quæ

C

verò medicum ante discere oportet, ægroto non referente, horum pleraque omissa sunt, alia in alijs, & quædam valde commoda ad coniecturam. Quum autem ad cõiecturam dicatur, quomodo singula curare oporteat, in his multa aliter sentio quàm velut illi prodiderunt. Et nõ solum ob hoc non laudo. Verùm quòd etiam paucis numero vsi sunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipsis relata sunt pharmaca aluum deorsum purgantia exhibenda, & serum ac lac pro tempore. Si quidem igitur hæc bona essent, & morbis conuenientia, in quibus exhibenda esse monuerunt: longè magis laudanda essent, eo quòd quum pauca sint sufficiunt. Nunc verò res non ita habet. Qui tamen postea eam tractationem repetiuerunt, magis sanè medico modo, de his quæ singulis exhibenda sunt, transegerunt. At neque veteres

veteres quicquam memorabile de victus ratione conscripserunt, & quanquam magna hæc res sit, eam omiserunt: attamen multos in singulis morbis modos, multiplicemq́ue ipsorum diuisionem non ignorarunt aliqui. Cæterùm numeros singulorum morborum clarè pronunciare volentes, non rectè scripserunt. Non enim facile sit enumerare, si ex eo quis ægrotantium morbum æstimet, quod alter ab altero aliqua re differt: & ideo non putet eundem morbum esse, si nō idem nomen habeat. Mihi verò placet, vt in vniuersa arte mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac rectè tractat, ea singula bene ac rectè facere oportet: & quæ cito, cito: & quæ purè, purè: & quę citra dolorem tractare oportet, ita facere vt quàm minimus dolor sentiatur: & alia omnia eiusmodi insigniter præ alijs ad meliorē modum transigere oportet. Maximè verò laudauerim medicū qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ alijs insigniter ad meliorem partem excellat. Sunt autē hi acuti, quos veteres nominauerūt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alij morbi qui ex his hærent, quorū febres omnino continuæ sunt, & occidunt. Quum enim nō pestilentis morbi modus quis cōmunis grassatus fuerit, sed sparsi fuerint morbi, & nō similes ab his morbis plures moriuntur, quàm ab alijs omnibus. Idiotæ igitur non valde cognoscunt eos qui in his, alijs pręstant: aliarumq; curationum magis aut laudatores, aut vituperatores existunt. Et profectò magnum signū hoc est, quòd populares minimè de his morbis intelligentiā habeant, veluti quos studio consequi oportet. Nam qui medici non sunt, medici esse videntur, maximè propter hos morbos. Facile est enim nomina ediscere, quæ proferri solent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis ptisanæ succum nominarit, & vinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulsam, omnia hæc eadem plebeis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere videntur. At res hec nō ita se habet, sed in his sanè vel maximè alij ab alijs differūt. Videntur autē mihi digna esse quæ scribantur maximè hæc quæ ignorantur à medicis, maximè scitu cōmoda, & quæ magnas vtilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quæ itaque ignorātur hæc sunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medici omne æuum terunt, ptisanas non colatas exhibentes, & rectè se

Acuti morbi qui.

D E F

ctè se

A &è se medicari putant. Aliqui verò plurimi faciunt, vt nullũ ordeum æger deuoret. Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verùm per linteum excolantes succũ exhibent. Quidam verò ipsorum neque ptisanam crassam dederint. neque succum: atque hi partim donec ad septimũ diem æger perueniat, partim verò perpetuò, donec iudicatus fuerit morbus. Sanè huiusmodi quæstiones ne proponere quidẽ medici consueuerunt: fortasſis autem neque si proponantur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud vulgus adeò magnam, vt neque omnino medicinam esse putent. Nã in acutis morbis intantum inter se differunt artifices, vt quæ alter exhibet optima esse putans: ea alter iam mala esse existimet: & ferè ob id artem vaticinationi similem esse dixerint. Quia vates eãdem auem, si sinistra appareat, bonã esse ducunt: si dextra, malam. Et in aruspicina talia sunt, alia in alijs. Verùm aliqui vates contraria his dicunt. Assero autem hanc speculationem pulcherrimam esse, & cognatã plurimis ac maximè cõmodis in arte. Nam ægrotãtibus omnibus plurimum ad sanitatẽ confert, & sanis ad securitatem, & his qui se exercent, ad bonum habitum, & ad quod quisque voluerit. *Artificũ differentia.* B

Ptisana igitur rectè omnibus frumentaceis edulijs prælata esse videtur, in morbis acutis, & laudo sanè eos qui ipsam prætulerunt. Nam viscositas ipsius leuis est, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderatè humida, & sitim eximit, & facilè eluitur: si fortè & hoc opus sit: & neque adstrictionem habet, neque malam turbationem, neque in ventre intumescit. Intumuit enim in coctura quàm maximè tumefieri solet. Quicunque igitur ptisana in hisce morbis vtuntur, nulla die vasa vacua fieri permittant, vt ita dicam, sed vtantur, & non intermittant, si non aut ob medicamenti, aut infusi per clysterẽ vsum, intermittere oporteat. Et qui quidẽ bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis dãda est: qui verò semel edere consueuerunt, his semel primo die danda est. Verùm sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur, si sanè opus habere visum fuerit. At verò copia sufficit ab initio dare non multa, neq; minus crassam: sed vt consuetudinis gratia quid ingeratur, & vt ne multa vasorum vacuatio fiat. Cæterùm quod ad augmentum copiæ sorbitionis attinet, si quidem siccior fuerit morbus, quàm quis putarit, nõ ita magna *Ptisanæ laus.* C *Ptisana quando exhibenda.* quibus non conuenit ptisanæ exhibitio in principio

copia

copia dare oportet,sed ante sorbitionẽ, aut aquam mulsam, aut vinum præbibendum exhibere.vtrum ex his conuenientius fuerit. Vtrum verò conueniat,in singulis modis referetur.Si verò os humectetur,& à pulmone prodeuntia qualia oportet fuerint,sorbitionis copiam,vt in summa dicam, augere oportet.Quæ enim citius & magis humectantur, celeritatem iudicationis significant.Quæ verò tardius & minus tardiorem iudicationem significant. Et hęc quidem per se talia omnino existũt. Verùm multa quoque alia commoda omittuntur,ex quibus coniecturas facere oportet, quæ postea referẽtur:& quanto copiosior purgatio fuerit,tanto plus dare oportet,vsq; ad iudicationem, maximè duobus à iudicatione diebus,quibus sanè quinta,aut septima, aut nona iudicare videtur:ita vt etiam parium ac imparium dierum rationem habeas.Postea verò sorbitione quidem mane vtendum est.Vesperè verò ad cibos transeundum. Conueniunt autem talia vt plurimum his qui statim tota ptisana vtuntur.Nam & dolores in pleuriticis statim sua spõte cessant,vbi memorabile quid spuere ac expurgari cœperint:& purgationes lõgè perfectiores sunt,& minus suppurati fiũt, quàm si quis aliter victum suppeditet:& iudicationes simpliciores, & melius iudicantes,& minus reuertẽtes.Ptisanam porrò ex optimo hordeo factam esse oportet,& quàm optimè coctam, & præsertim si non solo succo vti velis. Nam vnà cum reliqua ptisanæ virtute,lubricitas facit, vt ordeum dum deglutitur non lædat.Nusquam enim adhæret, neque secundum thoracis rectitudinẽ morã trahit.Lubricissima autem est, & maximè sitim eximit,& facillimè concoquitur, & debilissima est,quæ optimè cocta est,quibus omnibus opus est. Si quidẽ igitur non opem tulerit quis quantum opus est, vt sufficiens sit eiusmodi ptisanæ sorbitionis modus,multis modis læditur.Etenim verbi caussa,quibus cibus intus conclusus est, si quis non facta deorsum euacuatione, sorbitionem dederit, dolorem si adest amplius exacerbauerit:& si nõ adest,statim induxerit:& spiritus densior fiet.Hoc verò malum est. Pulmonem enim resiccat,& præcordium,& pectinem, ac septũ transuersum dolore affligit.Quinetiam si lateris dolor assiduus est,& ad calefactoria non remittit, & sputũ non prodit sed circa putrefactionem ac concoctionẽ valde viscosum fit, si non

D E F (margin letters)

pro plus. magis. lege (handwritten marginal note)

quibus nõ est exhibenda ptisana (handwritten marginal note)

A si non soluerit quis dolorem: aut ventrē mollito, aut vena secta, vtrum tandem horū cōducet: ptisanam autem ita habentibus dederit, cita mors talium cōtinget. Propter has igitur caussas, & alias huiusmodi adhuc magis, qui tota ptisana vtūtur, septima die & citius moriuntur, partim mente læsi, partim ab erectæ ceruicis spiratione, & stertore suffocati. Tales verò veteres sydere ictos esse putauerunt, ob hoc quidē maximè, nō minus autē ꝙ & mortuis ipsis latus liuidū reperitur, vt simile quid plagæ appareat. Caussa verò huius est, ꝙ prius quàm dolor soluatur, moriuntur. Citò enim anhelosi fiunt. Præ multo autem ac denso spiritu, velut iam dictum est, valde viscosum circa concoctionem fit sputum, & egressum fie- *praestantiss[a] doloris remedia*

B ri prohibet. Imò stertorem inducit, chartilaginosis pulmonis arteriarum partibus bronchijs appellatis impactū: & vbi ad hoc deuenerit, lethale iam plerūq; existit. Nam & ipsum sputum impactum, prohibet quidem spiritum intrò ferri, cogit autem citò extra ferri. Atq; sic mutuam opem ad malum inter se conferunt, dum & sputum impactum, densum spiritum facit: & hic cùm densus sit, sputum insuper viscosum facit, & lubricum fieri, ac elabi impedit. Occupant autem hęc, non solùm si ptisana intempestiuè vtantur: verùm multò magis, si quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quàm ptisana idoneum sit, proinde plerunq; consimilia sunt auxilia, & his qui tota ptisana vtuntur, & his qui succo ipsius: his verò qui neutro horum, sed solo potu, quandoq; etiam diuersi- *pleuritiis multa ac densa spiratio periculosa*

C modè auxiliari oportet. At verò hoc modo omnino facere oportet. Si cui à cibo recens accepto, & aluo nondum subeuacuata, febris incœpit, siue cum dolore, siue sine dolore, inhibenda est sorbitionis exhibitio, donec putarit cibum ad infernam intestini partem secessisse. Vtendum autem est potu aceti mulsi, si dolor affuerit, hyemè quidem calidi, æstate verò frigidi. Si verò multa fuerit sitis, etiam aqua mulsa, & aqua. Postea verò si dolor aliquis affuerit, aut periculosi aliqd apparuerit, danda est sorbitio neque multa, neque crassa, atq; hæc post septimum, aut nonum diem, si validus æger fuerit. Si verò non subijt vetustior cibus ei qui recens cibum accepit, si quidem validus sit, & ætate vigeat, infusum per clysterem adhibendum est. Si verò debilior fuerit, glande vtendū est, si non sua sponte probè prodierit. Tempus porrò exhibē- *Quid obseruandum.* *Clysteris et glandis differentia*

idē intra 389.

dæ sorbitionis hoc maximè obseruare ab initio,& per omnē D morbum oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint,inhibere oportet sorbitionis exhibitionē. Maximè verò & à potu abstinendum est. Vbi verò calor descenderit ad pedes, tūc exhibere conuenit,& putare in omnibus morbis, & non minimè in acutis,& maximè in his qui magis febriles ac periculosissimi sunt,tempus hoc magnam vim habere. Vtēdum est autē primùm quidem maximè succo. Deindeverò ptisana iuxta prædictas coniecturas diligēti facta cōsideratione. Cæterum pleuritis, hoc est dolor lateris, siue ab initio fiat, siue postea,calefactorijs quidem primùm non alienum est tētare dissoluere. Ex calefactorijs verò optima est aqua calida in vtre,aut in vesica,aut in vase æneo,aut testaceo admota. Verùm molle quid antea ad latus supponere oportet. Lenitatis ergò. Cōmodè etiā spōgia mollis,magna ex aqua calida expressa apponitur. Cōtegere verò stragulis ipsum fomentum oportet. Nā & ampliore tēpore sic sufficiet & durabit,& simul vt ne vapor ad ægrotantis spiritū afferatur,nisi fortassis & hoc ad aliquid cōmodū esse visum fuerit. Aliquādo enim ad aliquid cōmodat. Insuper autē & ordeum,& eruū in aceto diluto, ita vt paulò acidius sit quàm vt quis bibere possit, dissoluta ac feruefacta,& in marsupia coniecta, apponere oportet, & furfur eodem modo. Siccum autem fomentū præbent sal & milium torrefactum, in laneis sacculis cōuenientissimum. Nam & leue,& lene est miliū. Soluit autē huiusmodi mollitorium fomentum,etiam dolores ad clauiculam F pertingentes. Sectio autem venæ non similiter soluit dolorē si non ad clauiculam pertingat dolor. Quòd si ad calefactoria dolor non soluatur, non multo tempore calefacere oportet. Resiccat enim hoc pulmonem, & suppurationem facit. At si quidem dolor ad clauiculam de se significationem præbeat,aut grauitas ad brachium,aut circa mammā aut supra septum transuersum:venam secare prodest in cubiti flexura internam,& non cunctari copiosum sanguinem detrahere, donec multò rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicundo liuidus. Vtrunq; enim contingit. Si verò sub septo transuerso fuerit dolor, ad clauiculam autem de se significationē non præbeat,aluum mollire oportet, aut veratro nigro, aut peplio,ita vt veratro quidem daucum,aut seseli,aut cuminū,

Z. *Lateris doloribus quibus subueniendum.*

E

Ad clauiculam dolore extenso medela.

aut

A aut anisum, aut aliud quid ex odoratis ammisceas, peplio verò silphij succum. Sed hæc inter se si misceantur, consimilis modi existunt. Ducit autem nigrum veratrum melius, & ad iudicationem commodius quàm peplium. Peplium verò flatus magis erumpere facit. Ambo autem hæc dolorẽ sedant. Sedant item alia multa aluũ subducentia medicamenta. Verùm hæc inter ea quæ ego noui optima sunt. Alioqui & ea quæ in sorbitionibus exhibentur aluũ subducentia medicamenta opitulantur, quæcunq; non valde iniucunda sunt, aut ob amaritudinẽ, aut propter aliam quãdam iniucunditatem, aut ob copiam, aut colorẽ, aut aliquam suspicionẽ. Ptisanam tamẽ statim insuper sorbendam dare oportet, postquã medi- B camentũ bibit, non memorabili copia paucioré, quàm quanta sumere adsuetus est. Nam & rationi consentaneum est, in media purgatione sorbendam nõ dare. Quum autem cessauerit purgatio, tunc minus sorbeat de ea, quàm adsuetus est. Posteà verò reducat semper ad maiorem copiam, si & dolor sedatus fuerit, & nihil aliud aduersetur. Idẽ mihi sermo est, si etiam ptisanæ succo vti opus fuerit. Melius enim esse assero, statim omnino incipere sorbere, quàm prçeuacuatis iam vasis sorbere auspicari, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta, aut septima die, si sanè non iudicatus fuerit morbus ante hoc tempus. Præparationes autẽ & his consimiles faciendæ sunt, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio. Sed & de potu, qualemcunque tandem quis ex describendis C sumpturus est, eadẽ mihi penitus sermonis ratio est. Noui autem etiã medicos maximè contraria facere his quæ fieri oportebat. Omnes enim volunt, vbi sub morborum initia homines fame præmacetarũt, duobus aut tribus, aut etiã pluribus diebus, sic sorbitiones exhibere, itemque potus: & fortasis etiam par ipsis esse videtur, vt magna corpori mutatione fiente, etiam magnũ quid valde contra obijciatur. Verùm mutare quidem nõ parum, bene habet. Rectè tamẽ mutatio transferenda est, & ex mutatione adhuc magis exhibitio eorũ quæ per os sumuntur. Maximè igitur lædi poterint, si non rectè mutationem fecerint, hi qui tota ptisana vtũtur. Poterint etiam lædi qui solo succo vtuntur. lædi quoq; possunt qui solo potu vtuntur. Minimè verò hi. Oportet autẽ & in sanorum adhuc hominum victu addiscere quæ conferunt.

pro alioqui quoniam legi

idẽ infra 392: C.

Error medicorum.

in morbis sanorũ victus consideranda

Si enim ſanis tales aut tales victus multũ differre videntur, D
tum in alijs quibuſdam, tum in mutationibus: quomodo nõ etiam in morbis multum differant, & maximè in acutis? Atqui facile eſt hoc addiſcere, quòd ſimplex victus cibi ac potus, ipſe ſibijpſi ſemper ſimilis, ſecurior omnino eſt ad ſanitatem, quàm ſi quis derepente ad alium meliorem, magnam mutationem faciat. Nam & his qui bis in die cibum ſumũt, & his qui ſemel, repentinę mutationes noxas ac ægritudines inducunt. & eos ſanè qui prandere non adſueti ſunt, ſi pranſi fuerint, ſtatim infirmos facit hoc, & toto corpore graues & debiles, & pigros. Si verò etiam inſuper cœnauerint, acidum ructantes. Quibuſdam verò etiam alui liquida egeſtio oboritur, quum præter conſuetudinem ventriculus grauetur, ſolitus reſiccari, & non bis intumeſcere, neq; bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationẽ rurſus adæquare. dormire enim oportet velut nocte reducta poſt cœnam, hyeme quidem, abſque frigore, æſtate verò, abſq; calore. Si verò dormire nõ queat, vbi multam lentam deambulationẽ non ſtando oberrauit, nihil cœnet, aut pauca, eaq́; innoxia. Inſuperq́; minus bibat, & potum non aquoſum. Talis autẽ adhuc magis affligetur, ſi ter in die ad ſatietatẽ cibum acceperit, & adhuc magis ſi ſæpius. Quanquàm ſanè multi ſint, qui facilè ferunt, ſi ter in die cibũ copiosè accipiãt, qui ita ſunt adſueti. Quin & hi qui bis in die cibũ capere ſoliti ſunt, ſi pranſi nõ fuerint, debiles & infirmi ſunt, & ad omne opus timidi, & ventriculi oſculum dolẽt. Viſcera enim pendere ipſis videntur: & calidã ac cum virore pallidam vrinã mingunt, & alui egeſtio comburitur. Quibuſdam etiam os amareſcit, & oculi caui fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et plerique ex his qui pranſi non ſunt, cœnam edere non poſſunt. Si verò cœnã ſumpſerint, ventriculum grauant, & multò magis ægrè in lecto degunt, quàm ſi etiam pranſi fuiſſent. Quum igitur talia hæc ſanis fiãt, ob victus dimidiæ diei mutationem præter conſuetudinem: apparet neque apponere, neque detrahere commodum eſſe. Si igitur hic qui præter conſuetudinem ſemel in die cibum accepit, vbi tota die vaſa vacua fecit, quantum conſueuit cœnauerit, veriſimile eſt ipſum, ſi tũc quum impranſus eſſet doluit ac ægrotarit, & vbi cœnauit grauis fuit: multò magis grauari. Si verò etiã
long

Conſuetudo multum poteſt.

Ieiunij inſolita incommoda

A longiore tempore euacuatis vasis, postea derepente cœnauerit, adhuc magis grauabitur. Qui igitur præter consuetudinem vasa vacua fecit, ei hanc diem rursus adæquare sic conducit absque frigore, & calore atq; labore, Hæc enim omnia grauiter tulerit. & cœna multo minor exhibenda est, quàm consueuit, eaque non sicca, sed modi humectioris & postea bibat potum non aquosum, neque pauciorem quàm pro cibi ratione. Sed & postera die pauca prandeat, quo sensim progressu fiente ad cõsuetudinem reuertatur. Qui tamen supernas partes amara bile infestantur, talia molestius ferunt. Pituitosi autem supernis partibus, cibi præter morem abstinẽtiam omnino facilius ferunt. Quare etiã semel in die cibum B præter morẽ capere, facilius vtique ijdem tulerint. Sufficiẽs igitur & hoc signum est, quòd maximè mutationes eorum quæ circa naturas nostras ac habitus cõtingũt, maximè morbos faciunt. Non igitur licet intempestiuè, neque vehementissimas vasorum vacuationes facere, neque vigentibus morbis, & in inflammatione cõsistentibus, cibos exhibere, neq; licet derepente in tota re quicquam, aut huc aut illuc mutare. Multa verò his cognata, ex his qui ventri contingunt, itemq; alia referre quis posit, quòd facilè quidam ferunt cibos, quibus adsueti sunt, etiamsi natura non sint boni. Similiter etiam potus: ægrè autem ferunt cibos, quibus adsueti nõ sunt, etiamsi non sint mali, similiter etiam potus. & quæ quidem multus carnis esus præter consuetudinem assumptus fa C cit, aut alliũ, aut silphium, aut succus ipsius, aut caulis, aut alia huiusmodi, magnas quasdam peculiares vires habentia, minus admiretur quis vbi talia dolores ventriculis magis quàm alia inducunt. At iusta fuerit admiratio, si didiceris quantam maza turbationem, & molem, & flatum, & tormen ventriculo inducat, si pręter morem ingesta fuerit, ab eo qui mazam edere non est solitus: aut qualem sitim panis ipse calidus ingestus inducat, & repentinam repletionem, ob siccandi vim, & quòd tardè trãsit: & quàm diuersas inter se affectiones faciant, & panes valde puri, & qui ex toto sunt collati, præter consuetudinẽ in cibo accepti, itemque maza sicca præter morem, aut liquida, aut viscosa: & quale quid faciant polentę recentes non adsuetis. & aliæ his qui recẽtibus vti adsueti sunt itemq; vini & aquæ potus, præter morẽ derepente vicissim

biliosi difficilius inedia ferunt, [...] cibi abstinentiam ferunt

fugienda repentina mutatio

Calidus panis sitim adfert.

permutatus,& aquoſum vinũ,& meracũ,præter cõſuetudinẽ derepente potatũ. Illud enim humiditatẽ in ſuperno ventre inducit,& flatũ in inferno. Hoc verò venarũ palpitationem, & capitis grauitatẽ ac ſitim. Quin & album vinũ,& nigrum ſi quis præter cõſuetudinem permutet,etiam ſi ambo vinoſa fuerint,tamẽ multa in corpore alterarint,vt minus mirũ eſſe quis dixerit.dulce & vinoſum vinum nõ idem poſſe,ſi derepẽte permutata fuerint. Porrò huiuſmodi aliquam partem ſermoni contrario patrocinari oportet:quòd mutatio victus his facta eſt ,corpore non mutato,neq; ad robur,vt cibos apponere opus ſit,neq; ad debilitatẽ,vt detrahere oporteat. Inſuper autẽ & robur coniectandum eſt,& morbi vniuſcuiuſq; modus,& hominis natura,& conſuetudo victus ægri,non ciborum ſolũ,ſed etiã potuũ. Multo autẽ minus ad additionem procedendũ eſt. Nam detractionem omnino tollere ſępe conducit:vbi ſuffecturus eſt æger, donec morbi vigor maturefcat. In quibus autem hoc faciendum ſit,ſcribetur. Multa verò etiã alia relatis cognata ſcribere quis poſsit. Hoc tamen melius teſtimonium eſt. Non enim cognatũ eſt rei illi de qua plurimus à me ſermo habitus eſt, ſed ipſa res opportuniſsimũ eſt documentũ. Nam ab acutorũ morborũ initio, aliqui quãdoq; eadem die qua morbus incœpit,cibos comederunt:aliqui poſtridie:quidã etiã ſorbuerunt quicquid oblatum eſſet,quidã etiam cyceonem. Omnia autẽ hęc deteriora quidẽ ſunt,quã ſi quis alio modo victũ inſtituiſſet,multo tamen minus detrimentũ afferunt in hoc tẽpore peccata,quã ſi quis primis duobus aut tribus diebus, penitus vaſa vacua feciſſet,& quarta aut quinta die, tali victu vſus eſſet. Deterius tamen eſt,ſi omnibus his diebus vaſis euacuatis,in poſterioribus diebus hoc modo victũ inſtituat , prius quã concoctus ac maturus ſit morbus. Etenim hoc modo mortem plurimis manifeſtè affert,ſi nõ omnino facilis fuerit morbus. Quæ verò ab initio cõmittuntur peccata,nõ ſimiliter,vt illa medelã omnem reſpuunt, ſed multò faciliùs correctionẽ admittunt. Hoc igitur maximum documentum eſſe arbitror,quod primi dies ſorbitione tali vel tali,nõ ſint priuãdi,in his qui paullo poſtea talibus,aut talibus ſorbitionibus vſuri ſunt. Funditus igitur ignorãt,tum hi qui granoſa ptiſana vtũtur,quòd ab ipſa lædũtur,quũ ſorbere inceperint,ſi duobus,aut tribus, aut

D

E

F

Errores ab initio commiſsi faciliter corriguntur.

in dieta instituenda quae consideranda legi · Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus, subtrahere vero omnino saepenumero ut expedit, ut aeger sufferre possit, donec morbus maturescat

in graeco texto legitur κριθώδεα πτισάνην ·i· hordeaceam ptisanam, κριθή ·i· hordeum ·

A aut pluribus diebus antea vasa euacuauerint:tum hi qui succo vtuntur,quòd sorbentes læduntur, vbi nõ rectè sorbitionem inceperint. Tunc tamen cauent,& magnam noxam afferre cognoscũt, si priusquam maturus factus fuerit morbus granosam ptisanam sorbuerit æger,succo vti adsuetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, quòd medici ægros non rectè ad victum perducũt. Sed in quibus morbis vasa vacua facere non oportet,his qui sorbitionibus vti debent,vasa vacua faciunt. In quibus verò ex vasorum vacuatione,ad sorbitiones mutationem facere nõ oportet,in his mutationẽ faciunt,& hoc plerunq; absolutè. Aliquãdo verò in his temporibus mutationem ad sorbitiones faciunt ex vasorum B vacuatione, in quibus sępe ex sorbitionibus ad vasorum vacuationem accedere expediebat,si ita morbum exacerbari contingat. Aliquãdo autem & cruda attrahuntur de capite,& à thoracis regione,biliosa,& vigiliæ ipsis coincidunt,ob quas non coquitur morbus:& tristes ac amarulẽti fiunt,& delirãt, & splendores ipsis ob oculos obuersantur,& aures sonitu plenæ sunt,& extremæ partes perfrigeratæ,& vrinæ incoctę,& sputa tenuia,& salsa, & meraco colore tincta,ac pauca, & sudores circa collum,& anxietudines,& spiritus in latione sursum versus offendens,densus,aut etiã valde magnus,supercilia distenta ac grauata,deliquia animi praua,& stragulorum de pectore reiectiones,& manus tremulæ. Quandoque verò labium infernum concutitur. Hęc autem in principijs C comparentia,vehemẽtis delyrij significationẽ præbent,& plerũque ægri moriuntur. Qui verò effugiunt,aut cum abscessũ, aut cum sanguinis è naribus fluxione,aut ex crassi puris sputo effugiunt:aliàs verò minimè. Neq; enim talium rerũ peritos medicos esse video, quomodo debilitatos in morbis dinoscere oporteat,& quæ ex vasorũ vacuatione efficiuntur, & quæ propter aliam aliquam irritationem,& quæ propter dolorem,& præ acumine morbi:itemq; quot affectiones, & omnigenas species,natura nostra & habitus singulis pariat:& quidem quum talium cognitio,aut ignorãtia,salutẽ aut mortem afferãt. Maius enim malum est,si ob dolorem & morbi acumen debilitato,exhibet quis potum,aut sorbitionem copiosiorem,aut cibum,ob vasorum vacuationem debilem esse existimans. Indecorum etiam est ob vasorum vacuationem

In textu graeco legitur. κεναγγεῖν κεναγγέουσιν cf. κεναγγείης quod est vasa per inediam evacuare, et ἡ κεναγγεία i. inedia

debilitatum non cognoscere,& victu premere. Affert equidem periculum aliquod & hoc peccatum, verùm multo minus quàm alterum. Multo autem magis risu dignũ hoc peccatum est quàm illud alterũ. Si enim alius medicus, aut etiã idiota, ingressus cognouerit ea quæ contigerũt,& edenda ac bibenda dederit ea quæ alter prohibuit, palàm auxilium tulisse putabitur. Talia vero faciũt, vt artifices maximè ab hominibus vituperentur. Videtur enim ipsis ille qui ingressus est medicus aut idiota, velut mortuum suscitasse. Scribentur autem de his quoq; signa, ex quibus singula dinoscere oportet. Consimilia tamen illis quæ circa ventrem contingũt, & hæc sunt. Nam si totũ corpus præter consuetudinẽ multũ quiescat, nõ statim magis robustũ fit. Si vero etiã vbi multo tẽpore quieuit, derepente ad labores prodierit, vitiosum qddam palam operabitur. Ad eundem modũ etiã singulæ corporis partes. Nam & pedes tale quiddã operabũtur,& alij articuli laborare non adsueti, si interposito tempore derepente ad laborandum prodeant. Eadem etiã oculi & dẽtes perpetientur,& quæcunque tandem pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemq; præter consuetudinem durus. Sed & si sub dio lectus præter morem sternatur, corpus indurat. Quin & talium omnium exempla scribere satius fuerit. Si quis enim accepto vlcere in tibia, neq; valde periculoso, neque adeo contemnendo, ita vt neque ipsi ita difficulter, aut adeò facilè vlcera sanescant: statim prima ab initio die decumbens curetur,& nequaquam crus eleuet, hic sanè hoc modo citra inflammationem fuerit,& sanus multo citius sic fiet, quàm si obambulans curetur. Attamẽ si quinta aut sexta die, aut etiam prius surrexerit,& progredi voluerit, magis vtique affligetur ac dolebit, quàm si statim ab initio obambulans curatus esset. Si vero etiam multũ derepẽte se fatigauerit, multo magis dolebit, quàm si illo modo curatus, in illis diebus ita se fatigasset. Perpetuò igitur hæc omnia inter se testimonium præbent, quòd omnia quæ derepente multum supra modum huc & illuc mutantur, lædunt. Multiplex igitur in ventre læsio est, si ex multa vasorum vacuatione, plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore, si ex multa quiete, ad ampliorem laborẽ derepente deueniat, multo magis lædetur, quàm si ex multo cibo

Corporis labor.

A cibo ad vaſorum vacuationem tranſmutetur, & ſi ex multo labore derepente ad ocium ac ſegniciem exciderit. Oportet tamen & his corpus quieſcere. Oportet item illis ventrem à ciborum copia quieſcere. Sin minus, & dolorem in corpore inducet,& totius corporis grauitatem. Plurimus itaq; ſermo de mutatione huc atque illuc à me habitus eſt, eo quod hæc noſſe ad omnia commodum ſit, & ad hoc præſertim de quo nobis ſermo erat, quòd in acutis morbis ad ſorbitiones mutationem faciunt ex vaſorum vacuatione. Facienda enim eſt mutatio velut ego iam iubeo. deinde non eſt vtendum ſorbitionibus priuſquã morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddam ſignum apparuerit, vel vacuatorium, vel irritato-

B rium, circa inteſtinum, aut circa præcordia qualia ſcribentur ſigna. Vigilia fortis, potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rurſus in contrariam partem mutatio, diſſoluit corpus,& excoctionem ac capitis grauitatem inducit. Vinum porrò dulce.& vinoſum,& album, ac nigrum,& aquam mulſam,& aquam,& acetum mulſum, his notis diſtinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput grauat, quàm vinoſum,& minus mentẽ ferit,& magis quàm alterũ per aluũ & inteſtinũ ſubit. Viſcera verò magna facit, ſplenẽ & hepar. Quare neq; his qui amara bile abundant commodum eſt. Nam & ſiticuloſum in talibus eſt, & flatuoſum in ſuperno inteſtino: non tamen inferno inteſtino inimicũ pro flatus ratione,& quidẽ quum non valde penetret flatus à vi-

C no dulci, ſed circa præcordia moretur. Certè per vrinam hoc minus exit omnino quàm vinoſum album. Sputum vero magis educit dulce quàm alterum. & quibus quidẽ ſiticuloſum eſt dum bibitur, his minus quàm alterum vinũ educit. Quibus verò ſiticuloſum non eſt, his magis quàm alterum educit. At verò album vinoſum vinum, plurima ac maxima ex parte iam & laudatum & vituperatũ eſt, in dulcis vini enarratione. Ad veſicam autẽ magis penetrat quàm alterum: & quum vrinã cieat, ac ſemper perrumpat, multum in his morbis profuerit. Nam & ſi ad alia incommodius ſit altero, attamen quæ in veſica fit ab ipſo purgatio, liberat, ſi quale oportet propellatur. Bonæ verò hæ notæ ſunt de vini vtilitate ac detrimento, quas ſeniores me non nouerunt. Fuluo verò vino,& nigro auſtero, in his morbis ad hæc vti poteris, ſi ca-

Vigilia immodica.

Vinũ dulce.

Vinum album.

Fuluum uinum.

pitis grauitas non affuerit, neque mentis perculsio, neque D sputum ab ascensu prohibeatur, neque vrina suppressa sit: alui autem egestiones humectiores ac ramentosiores fuerint. In talibus sanè, vel maximè conuenerit ex albo transmutationem facere, & si qua his similia existunt. Hoc verò insuper intelligere oportet, quòd si aquosum fuerit vinum, supernas partes omnes, & eas quæ circa vesicā sunt, minus lædet. Verùm partibus circa intestinum magis proderit, si meracius fuerit. Aqua verò mulsa si bibatur per totum morbum in acutis morbis, in totum quidem his qui amara bile abundāt, ac magna viscera habent, minus cōmoda est quàm his qui tales non sunt. Siticulosa tamē minus est dulci vino. Pulmonem enim mollit, & sputum moderatè educit, & tussim lenit. E Habet enim vim quandam extersoriam, quæ magis moderatò sputum viscosum facit. Vrinas etiam sufficienter ciet aqua mulsa, si non aliqua ex visceribus affectio prohibeat. Sed & biliosa per aluum magis egerit, quandoq; bona, quandoque magis quàm conuenit colore saturata, ac spumosiora: atque hoc biliosis & magna viscera habentibus magis cōtingit. Sputi igitur eductionem, & pulmonis mollitionem, aquosior aqua mulsa magis facit. At spumosas alui egestiones, & biliosa magis quàm cōuenit colorata, ac magis calida, meraca aqua mulsa magis ducit quàm aquosā. Talis autem egestio habet quidem & alia magna nocumenta: Neq; enim ex præcordijs ardorē extinguit, sed concitat, & anxiā molestiam, ac membrorum iactationem facit: Verùm & intestina & sedem exulcerat. F Horum autem auxilia scribentur. Qui igitur aqua mulsa vtitur, absque sorbitionibus, pro alio potu, in his morbis, hic multum successum percipiet, & non in multis successu destituetur. Quibus autem danda sit, & quibus non, & ob quas caussas non danda, maxima ex parte dictum est. Damnata verò est aqua mulsa ab hominibus, veluti quæ bibētes ipsam extremè debilitet: & propterea mortem accelerare putata est. Verùm hoc propter eos qui seipsos fame conficere constituerunt, dictum est. Aliqui enim aqua mulsa sola in potu vtuntur: nimirum velut talis existat. At hoc non omnino hoc modo se habet. Sed si sola bibatur, multò quidem fortior est, quàm aqua, si non aluum exturbet. Sed & vino albo ac tenui, & parum aquæ ferente, & inodoro, aliqua

Aqua mulsa.

A aliquatenus fortior eſt, aliquatenus debilior, Multum tamen differt & vini & mellis meracitas, ad vtriuſque vires. Nam etiamſi duplam menſuram vini meraci quis bibat, reſpectu mellis quod delingat, multo tamen fortior fuerit ex melle ſolo, ſi aluum non turbarit. Nam & multo plus ſtercoris ipſi prodibit. Si tamen ptiſanæ ſorbitione vtatur, inſuper autem aquam mulſam bibat, valde ipſum replebit, ac flatus excitabit, & viſceribus circa præcordia incommoda erit. At ſi ante ſorbitionem aqua mulſa bibatur, non ita lædit velut ſi inſuper bibatur, ſed etiam aliquo modo proderit. Cæterum cocta aqua mulſa, aſpectu quidem multo melior eſt quàm cruda. Splendida enim & tenuis, albaque ac pellucida fit: Sed B quam ipſi virtutem attribuã, qua crudam præcellat, non habeo. Neque enim iucundior eſt quàm cruda, ſi mel bonũ eſſe contigerit, debilior tamen, & minus ſtercoris ducens, quorũ neutro vt caſtigetur aqua mulſa opus habet. Proximè verò vtendum tali cocta, ſi mel prauum fuerit, & impurum, & nigrum, & non boni odoris. Coctura enim maiorem partem turpitudinis prauitatis ipſius detrahere poterit. At verò acetum mulſum appellatum ſi bibatur, ſæpe quidem commodũ eſſe in his morbis comperies. Nã & ſputum educit, & facilem ſpirationem facit. Tempora verò huiuſmodi habet. Etenim quod valde acre eſt, nihil moderati fecerit, ad ſputa quæ non facilè prodeunt. Si enim educeret ea quæ ſtridulam aſperitatem faciunt, & lubricitatem induceret, & guttur C velut dilataret, pulmonem vtique leniret. Ipſum enim mollit. & ſi quidem hæc contingerent, magnam ſanè vtilitatem afferret. Aliquando verò id quod valde acre eſt, eductionem ſputi non obtinet, ſed inſuper viſcoſum id facit, & lædit. Maximè autem hoc perpetiuntur hi qui etiam aliàs perniciosè habent, & qui neque tuſsire, neque exſcreare inhærẽtia poſſunt. Ad hoc igitur vires ægroti inſuper coniectare oportet, & ſi ſpem de ipſo habeas, exhibere. Exhibere autem oportet ſi dederis, ſummè tepidum: atque tale paulatim, & nõ large. Quod verò parum acre eſt, humectat quidem os & fauces, ſputum item educit, & ſitim ſedat, & præcordio & viſcerbus quæ ſunt hac parte lene eſt, & detrimenta ex melle hac parte prohibet. Quod enim bilioſum eſt in melle caſtigat. Flatus etiam erumpere facit, & ad mictionem proritat. Inteſtini tamen

Aqua mulſa quando obſit & contra.

Oxymel.

modus exhibendi [illegible]

tamen infernã partem humectiorem facit,& ramenta indu- D
cit.Quãdoq; verò etiã malum hoc fit in acutis morbis,maximè quidem,quòd flatum penetrare,imò recurrere facit. Insuper autem & aliâs debilitat, & extremas partes frigefacit. Atque hanc solam læsionem ex aceto mulso cõtingere noui, quæ sanè digna sit vt scribatur. Parum autem de huiusmodi potu, nocte & ieiuno ante sorbitionem præbibendum dare commodum est.Sed & vbi multum temporis post sorbitionẽ intercessit,bibere nihil prohibet.His verò qui solo potu degunt absq; sorbitionibus,propterea non est cõmodum semper & perpetuò hoc vti, maximè propter rasurã aut exasperationem intestini. Quum enim stercore vacuum sit,magis vtiq; hæc induxerit:& quum vasorum vacuatio adsit, postea E
etiam aqua mulsa vires detraxerit.Si tamen opitulari apparuerit ad totum morbum multus huius potus vsus, parum aceti affundere oportet, vt saltem cognosci possit.Ita enim & ea quæ lædere solet,minimè læserit: & his quæ auxilio opus habent,opem tulerit.Cæterum vt in summa dicatur,acredines siue aciditates ex aceto, amara bile abundantibus magis conferunt,quàm atrabiliarijs. Amara enim dissoluũtur,& in pituitam transeunt,dum ab ipso attolluntur.Nigra verò fermentantur,& attolluntur ac multiplicãtur. Acetum enim nigra sursum ducit.Mulieribus autem omnino magis aduersatur acetum,quàm viris. Dolores enim vteri inducit. Aquæ porrò potui in acutis morbis,nullum aliud opus habeo quod attribuã.Neque enim lenit tussim in peripneumonicis,neq; F
sputum educit,sed minus quàm alia,si quis semper aquæ potu vtatur.Si tamen inter acetum mulsum & aquam mulsam parum aquæ absorbeatur, sputum educit, propter qualitatis potuum transmutationem. Inundationem enim quandã inducit.aliâs autem neque sitim sedat,sed exacerbat. Est enim naturæ biliosæ biliosa,& præcordio mala,imò pessima fit ac biliosissima,& vires maximè prosternit,vbi in vacuitatẽ ingressa fuerit.Sed & splenem auget & hepar,vbi inflammatũ fuerit,& fluctuat ac superinnatat. Nam & tardi transitus est, eo quòd frigida est & cruda ac incoctilis,& neque per aluum secedit, neque per vrinas transit. Insuper autem & propterea læsionem inducit,quòd à natura stercus non subducit. Si verò etiam dum adhuc frigidi sunt pedes, aliquando bibita

Acetum. *Aqua.*

fuerit,

A fuerit, hæc omnia multò plus lædit, ad quodcunque tandem ipsorũ peruenerit. Vbi tamẽ in his morbis suspicatus fueris, aut capitis grauitatem vehementẽ, aut mentis percussionem, penitus à vino abstinendum est, & aqua in tali vtendum: aut vinum aquosum & albũ penitus dandum, & penitus inodorum, & post ipsius potum aqua modica insuper bibenda. Ita enim robur vini caput & mentem minus percellet. In quibus autem potu ipsius maximè vtendum sit, & quãdo valde multa, & quando moderata, & quando frigida, & quando calida, partim priùs dictũ est, partim pro temporis occasione dicetur. Cæterùm de reliquis potibus, qualis est ordeaceus, & qui ex herbis fiunt, & qui ex vua passa, & vuarum expressarũ re-
B trimentis, & ex tritico: & cnico. & myrti baccis, & malo punico, & de alijs, vbi alicuius ipsorum vsus cõtigerit, scribetur circa ipsum morbum: quemadmodum etiã de alijs compositis medicamẽtis. Balneũ verò in multis morbis opẽ tulerit eo vtentibus, ad aliquos quidem assiduè, ad aliquos nõ item. Quandoq; verò minus eo vtendum est, propterea quòd homines ad hoc sint imparati. In paucis enim domibus præparata sunt necessaria instrumenta, & nec ministri velut opus est parati habẽtur. Si verò nõ omnino bene quis lauetur, non modicam læsionẽ incurret. Nam & tugurio fumum non habente opus est, & aqua larga, & balneo multo, & nõ valde largè affuso, si sanè non ita opus fuerit. Et defrictione quidem potius vtendum non est. Si verò defricetur, calido vtendum *Balneum.*
C est ipso defrictorio medicamento, eoque multiplici magis quàm aliâs receptũ est, & insuper nõ pauca aqua perfundendum, & citò perfundendũ. Breui quoq; via ad soliũ opus est; & vt facilis sit inscensus, & facilis item exitus. oportet autem eum qui lauatur esse moderatũ ac taciturnũ, & nihil ipsum operari, sed alios & perfundere, & defricare. Debet etiam posteà multa aquæ mixtura parata esse, & celeres perfusiones fieri, & spongijs vtendum est pro strigili, & nõ valde siccum inungendum est corpus. Caput tamen resiccatum esse oportet, quantũ eius fieri potest maximè, ita vt spongia extergatur, & neque perfrigerari caput oportet, neq; extremas partes, neque reliquum corpus. & neq; eum qui recens sorbitionem accepit, neque eum qui recens potum sumpsit, lauare oportet. & neque sorbere, neq; bibere cito post balneũ. Magnam

gnam tamen partem ægro tribuere conuenit,si sanus balnei D
valde amans fuit,& lauari adsuetus. Tales enim magis appetunt,& loti vtilitatem sentiunt.& nō loti læduntur. Conuenit autem in totum magis peripneumonijs, quàm febribus ardentibus. Nam dolorem lateris & pectoris ac dorsi balneū lenit, & sputum maturum facit ac educit:& facilē spirationem reddit,& lassitudinē eximit.articulos enim & cutis superficiem mollit. Sed & vrinam ciet, & capitis grauitatē soluit,& nares humectat.tot igitur bona balneo adsunt,quibus omnibus opus est. Si verò apparatus penuria aliqua fuerit, in vna re vel pluribus, periculum est ne magis lædat balneum quàm prosit. Singula enim ex ipsis magnū detrimentū afferunt,si non à ministris velut cōuenit præparata fuerint. Minimè verò tempestiuum est eos lauare,quibus aluus in morbis liquidior iusto est. itemque eos quibus plus iusto adstricta est,& non prius subijt. Sed neq; debilitatos lauare oportet,neq; ex ciborum fastidio nauseantes, aut vomentes, neq; eos qui biliosum eructant, neq; eos quibus sanguis ex naribus erūpit,nisi minus quàm pro occasione cōuenit fluat. Occasiones autē nosti. Si verò minus quàm pro occasione fluat, lauare expedit, siue totum corpus ad reliqua inde opem sentiat,siue caput solùm. Si igitur præparationes cōmodæ fuerint, & æger bene suscepturus est balneum, quotidie lauare conuenit. Eos verò qui balneo delectantur,etiamsi bis in die laueris,nihil peccaueris. Cæterùm balneis vti,multo magis licet his qui tota ptisana vtuntur, quàm his qui solo vtuntur F succo. Licet autem & his aliquãdo. Minimè verò his qui potu solo vtuntur. Sunt tamen ex his quoq; quibus licet. Coniectare verò ex prescriptis oportet,& quibus balneum in singulis victus modis perfuturum est, & quibus non. Quibus enim aliquid horum deest cōmodorum, quæ balneum facit, & quæ balneo commodant, lauare non oportet. Quibus verò nihil horum deest,& adsunt ipsis signa in quibus lauari conducit, lauare oportet. Febris autem ardens fit quum resiccatæ venulæ, hora æstiua acres ac biliosos serosos humores, in seipsas attraxerint:& febris multa detinet,& corpus velut ex ossium lassitudine detentū,delassatur ac dolet. Fit autem plerunque & ex longo itinere, & longa siti, quum resiccatæ venulæ acres ac calidas fluxiones in seipsas attraxerint. Fit autem

Febris ardens quomodo fiat.

A autem lingua aspera ac sicca,& valde nigra,& dum circa vētrem mordetur,dolet:& alui egestiones valde liquidę ac pallidæ fiunt:& sitis vehemens inest,itemq; vigiliæ. Aliquādo etiam mentis emotiones. Huic & aquā,& aquam mulsam aquosam coctam,quantū voluerit,bibēdam dato: & si amarū fuerit os,vomere conducit,& ventrem per clysterem subluere. Si verò ad hæc non soluatur, lacte asinino cocto purgato. Salsum autem nihil,neq; acre exhibeto. Non enim sufferet. Sorbitionem verò donec extra iudicationes fuerit, ne dato. Et si sanguis ex narib. fluxerit,soluitur affectio,itemq; si sudores accedāt iudicatorij, genuini,cū vrinis albis & crassis, ac subsidentijs leuibus:& si abscessus aliquis fiat. Siverò absB que his soluta fuerit,recidiua rursus ægritudinis continget. Aut coxæ,aut crurum dolor emerget: & crassa expuet, si sanus futurus est. Febris ardentis genus aliud. Aluus subit, siti plena est,lingua aspera,sicca,salsuginosa. Vrinæ interceptio:vigilia, extremitates frigefactæ. Tali si non sanguis ex naribus fluxerit,aut abscessus circa collum fiat,aut crurū dolor,& sputa crassa spuerit (hæc autē suppressa aluo fiunt) aut coxæ dolor,aut pudendi liuor,non iudicatur:& testis intensus iudicatorium signum est. Sorbitiones attractorias dato. Verùm in acutis morbis venam secabis, si vehemens appareat morbus,& qui ipsum habeant in vigoris ætate fuerint, & robur ipsis affuerit. Siquidē igitur angina fuerit, siue aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repurC gato. Si verò debiliores appareant,si plus de sanguine detraxeris,infuso alui per clysterem tertio quoq; die vtere,donec in tuto fuerit æger,aut etiam fame opus habeat. Præcordia inflāmata non ex flatuum interceptione: septi transuersi intentiones,aut spirituum protensiones:in rectæ ceruicis spiratione sicca,quibus pus non subest. Verùm ex flatuum interceptione, affectiones hæ accedunt. Maximè autem & hepatis dolores,& splenis grauitates, & aliæ inflāmationes,& supra septum transuersum dolores ac morborum collectiones,solui non possunt,si quis prius medicamētis purgare aggrediatur. Nam venæ sectio in talibus principalis est. Deinde infusa per clysteres,si non magnus & vehemens fuerit morbus. Sin minus,etiam postea medicamēto purgante opus est. Sed & post venę sectionem,purgans medicamētum securitate ac modera

Causos. alius.

Præcordiorum inflammationes unde.

pharmacum et exhibendi et inde diebus vide supra 186. b. 162. c

condiciones requisite ad venę sectionem in morbis acuta menter ...

vena quibus ...

venę sectio precedit purgatione

moderatione opus habet. Quicunq; verò ea quæ imflammata sunt, statim in principio morborum medicamẽto soluere aggrediuntur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda est: quæ verò morbo resistunt ac sana sunt, colliquefaciunt. Debili verò fiente corpore, morbus inualescit. Quum autem morbus corpori præualuerit, tale iam incurabiliter affectum est. Vt aliquis derepentè voce priuatus fiat, venarum interceptiones faciunt, si sano hoc contingat absque manifesta, aut alia forti caussa. Venam igitur secare oportet, in brachio dextro internam & sanguinem detrahere, iuxta habitum ac ętatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc: rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigeratio, spirituum per venas interceptiones. Quum dolores accesserint, atræ bilis & atrium fluxionum affluxus fiunt. Dolent autem partes internæ dum mordentur. Cõuersæ verò, & valde siccæ fientes venæ intenduntur, & inflãmatę affluẽtia attrahunt. Vnde corrupto sanguine, & spiritibus non potentibus naturales in ipso vias permeare, perfrigerationes fiunt ex statione, & vertigines, & vocis interceptio, & capitis grauitas, & conuulsiones, si iam od cor, aut hepar, aut ad venam deuenerint. Hinc morbi comitiales fiunt, aut semisyderati, si in ambientes locos fluxiones inciderint, & à spiritibus pertransire non potentibus resiccatæ fuerint. Quare talibus, fomentis prius adhibitis, venam secare oportet statim ab initio, dum adhuc eleuati sunt omnes affligentes spiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittunt: & refectis viribus, & consideratis iudicationibus, medicamentum exhibere sursum purgans, si non alleuetur: ad infernam verò aluum, si nõ subeat, infusum per clysterem adhibere. Postea verò lac asininum coctum dato, & non minus quàm duodecim heminas bibat. Si verò virium robur adsit, plures quàm sedecim. Angina fit quum fluxio ex capite multa ac glutinosa, tempore hyberno aut verno, ad venas iugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem, propter amplitudinem, attraxerint. Cùm autem frigida & glutinosa sit, spiritus trãsitus obturabit, & sanguinis transitus obturans, propinquas sanguin

Vocis interceptio.

Comitiales morbi unde

Angina quando fit.

A ſanguinis partes congelat,ipſumq; immobilem ac ſtabilem facit:quũ natura frigida ſit,& obturandi vim habeat,& propterea ſuffocantur,lingua liueſcente, & rotũda fiente ac reflexa,propter venas quæ ſunt ſub lingua. Præciſa enim vua, quam aliqui columellam vocant,vena craſſa ab vtraq; parte eſt.Cùm igitur hæ plenæ ſint,& in linguam innitantur,quę rara eſt ac ſpongioſa,propter ſiccitatem:cõtingit vt ipſa præ violentia humorem ex venis ſuſcipiens,ex lata fiat rotunda: ex bene colorata,liuida:ex molli,dura:ex facilè flexibili, inflexibilis:adeò vt æger citò ſuffocetur, ſi non quis citò auxilium ferat, venæ ſectionem à brachijs faciens, & venas ſub lingua ſecans.& eclegmatum delinctu curans,& calidos gargariſmos exhibẽs,& caput radens. Debet autem & ceratum

B collo ac capiti circumponere,& lanas obuoluere,& ſpongijs mollibus ex aqua calida expreſsis fouere. Bibat autem æger aquam,& aquam mulſam,non frigida.Succum verò ptiſanæ tunc ſumet,quum iam ex iudicatione in tuto fuerit. Quum verò æſtiuo vel autumnali tempore,fluxio calida ac nitroſa, de capite defluxerit,vtpote ex tempore acris ac calida facta: talis vbi eſt,mordet, & vlcerat, & ſpiritu implet, & ceruicis ſpiratio accedit, & ſiccitas multa, & quæ videntur gracilia apparẽt:& tendines poſteriores in collo diſtenduntur,& velut in tetano diſtenti eſſe videntur:& vox abrupta eſt,& ſpiritus paruus eſt, & retractio ſpiritus denſa ac violenta accedit.Talibus arteria vlceratur,& pulmo ardet,quum non poſſint extrinſecum ſpiritum inducere. Et ſi his affectio nõ vl-

C tronea ad externas colli partes deferatur,grauior ac ineuitabilior eſt,& propter tempus,& ꝙ à calidis & acribus ſit humoribus. Si febris corripiat,veteri ſtercore non ſubeunte, aut à cibo recens accepto,ſiue cum dolore lateris, ſiue abſq; eo,quietem agere oportet, donec cibi deſcenderint prius ad infernam aluum : potu verò vti aceto mulſo. Quum autẽ ad lumbos grauitas deuenerit,infuſo per clyſterem eluere, aut medicamento purgare oportet. Vbi verò purgatus fuerit. victum præſcribere ex ſorbitione primùm,& aquę mulſæ potu.Deinde ex cibis ac piſcibus coctis,& vino aquoſo, modico,ad noctem.Interdiu autem,ex aqua mulſa aquoſa.Quum verò flatus graueolentes prodierint,glandula ſubdititia, aut infuſo per clyſterem vtendum erit.Sin minus,in aceti mulſi

Angina ...

Aliud anginæ genus

potu cohibere oportet, donec ad infernam aluum descende- D rint cibi, deinde sic per infusum clysteris subducere. At si mollem ac vacuum ventrem habenti febris ardens accedat, si tibi commodum esse visum fuerit medicamentis purgare, intra tres dies id ne feceris, sed quarto. Postquam verò medicamentum exhibueris, sorbitionibus vtere, obseruans febrium exacerbationes, vt nunquam exhibeas quum sunt, aut futuræ expectantur, sed vbi desinunt, aut quieuerunt, & quàm longissime à principio. Quum verò frigidi sunt pedes neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quicquam eiusmodi dato, verùm maximum hoc esse ducito, vt expectes donec valde fuerint calfacti. Deinde sic id quod cõducit exhibe. Plerunque enim futuræ exacerbationis febris signum E est pedum frigiditas. Si verò in tali tempore exhibueris, maximè per omnia peccaueris. Morbum enim non parum augebis. Quum autem febris desinit, vice versa pedes reliquo corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes, accensa ex thorace, ad caput flammam remittens. Vniuerso autem calore aceruatim sursum concurrente, & ad caput exhalante, meritò pedes frigidi fiunt, vt qui excarnes & neruosi natura existant. Insuper autem etiam quum longè à calidissimis locis absint, perfrigerantur, calore ad thoracem coaceruato. Et rursus iuxta proportionem, quum febris soluitur, & in tenues partes dirimitur, ad pedes calor descendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax ipsorum perfrigeratur, qua de causa sorbitio exhibẽda est. Nam F vbi pedes frigidi fuerint, necesse est ventriculum calidum esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, & corporis iactationem, propter internam turbationem: & mentis abalienationem, & dolores, & æger distrahitur, ac vomere cupit, & si praua vomuerit, dolet. Postquam verò calor ad pedes descendit, & vrina progressa est, etiam si non sudarit, omnia desinunt. Hoc igitur tempore sorbitionem dare oportet: alioqui perniciosa est. Quibus verò perpetuò aluus in febribus liquida est, his præcipuè pedes calefaciens, & ceratis integens, & fascijs obuoluens, animum aduerte, vt ne sint reliquo corpore frigidiores. Si verò calidi sunt, calefactorium nullum adhibe, sed conserua vt ne perfringerentur: potu autem vtendum est quàm paucissi

Pedum frigus febriũ accessum denotat.

Pedum calor.

Alui solutæ curatio.

A paucisſimo, aqua frigida, aut aqua mulſa. Quibus autem
in febribus aluus liquida eſt,& mens perturbata,& multi ex
talibus floccos auferunt, & nares ſcalpunt, & paulatim qui-
dem reſpondent ſi interrogentur, ipſi verò à ſeipſis nihil
aptum dicunt:talia atrabiliaria eſſe mihi videntur. Talibus
igitur ita ſe habentibus, ſi aluus liquida fuerit, ac colliqué-
rit, videtur mihi ſorbitiones frigidiores ac craſsiores exhi-
bere oportere,& potiones aluum ſiſtentes,& vinoſiores ma-
gis quàm adſtringentes. At quibus in febribus vertigines
ab initio,& capitis pulſus fiunt,& vrinæ tenues,in his expe-
ctare oportet,vt ad iudicationes febris exacerbetur. Nec ve-
rò admirarer,ſi delirarent. Quibus in principio vrinæ nebu-
B loſæ,aut etiam craſſæ ſunt, tales depurgare oportet,ſi etiam
alia contulerint. Quibus verò in principio vrinæ tenues,ta-
les ne purgato, ſed ſi viſum fuerit, infuſum per clyſterem
adhibeto. Hos ſic curare conducit. Aeger corpore quietem
agat, vngaturque ac æqualiter contegatur. Potu vtatur aqua
mulſa aquoſa: & ſorbitione ſucci ptiſanæ ad veſperam.
Aluum verò ab initio per clyſteris infuſum ſubducito. Me-
dicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa ven-
trem commoueris,vrina non concoquitur,ſed abſque ſudore
ac iudicatione,febris ad multum tempus durabit. Sorbitio-
nes autem vbi propè iudicationem fuerit, ne dato, ſi turbe-
tur: verùm quum remiſerit turbatio,& ad melius procedet.
Obſeruare verò etiam omnium febrium iudicationes opor-
C tet, & in hoc tempore ſorbitiones detrahere. Solent autem
longæ fieri hæ febres, & impetuoſos humorũ de loco ad lo-
cum illapſus habere, ſi quidem infernæ partes frigidæ fue-
rint,circa aures & collum. Si verò non fuerint frigidæ, alias
mutationes habent. Fluit autem ſanguis ex naribus, & alui
his exturbantur. Quibuſcunque verò febres anxioſæ ſunt, &
quæ præcordia intendunt:& decumbẽtes in eodem loco de-
cubitum non ſuſtinent,& extremæ partes perfrigerantur,hi
plurima omnino diligentia ac cuſtodia opus habẽt. Degant
autem hi vt nihil ipſis exhibeas aliud, quàm acetũ mulſum
aquoſum. Sorbitionem verò ne exhibe, donec febris deſie-
rit, & vrina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger
in domo obſcura, & in ſtratis quàm mollisſimis reclinatus
eſſe,ita vt multo tempore decubitum in eodem loco toleret,

& quàm minimum ſe iactet. Hoc enim talibus maximè prodeſt. D
Super præcordium verò, lini ſemen linteo illitũ imponito, obſeruando vt ne horreſcat æger dum apponitur. Sit autem ſummè tepidum, aqua & oleo coctum.

Vrinarum cognitio.

Coniectare verò ex vrinis oportet id quod futurum eſt. Si enim craſsiores ac pallidiores fuerint, meliores ſunt. Si verò tenuiores ac nigriores, deteriores. Si autem mutationes habent, temporis diuturnitatem ſignificant: & neceſſe eſt vt morbus & ad deterius, & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterùm inconſtantes febres ſinere oportet, donec conſtiterint. Quum verò conſtiterint, & victu, & curatione conuenienti occurrere, ſpeculatione ſecundum naturã facta. Sunt autem aſpectus ægrotorum multi. Quare animaduertendum eſt medico, vt ne aliqua manifeſta cauſa ipſum lateat, neq; ex his quæ E
ratiocinatione cognoſcuntur, neq; ex his quæ ad numerum parem aut imparẽ apparere oportet. Maximè igitur numerum imparem vereri oportet. Nam hĩ dies in alterutrã partem ægrotos inclinare faciunt.

Primus dies in ægro obſeruãdus.

Primùm itaque diem obſeruare oportet, quo æger debilis eſſe cœpit, cognito principio ex quo, & quãdo. Præcipuum enim hoc eſt vt ſciatur. Quum verò ægrum interrogaueris, etiam hæc omnia conſiderabis. Primùm quidem quomodo caput habet, an doloris exors ſit, nec grauitatem in ſeipſo habeat. Deinde præcordia & latera an doloris exortia ſint. Si enim præcordiũ doloroſum fuerit aut eleuatum, aut obliquitatem aliquã habuerit, aut ſatietatem: aut lateris dolor affuerit, & vnà cum dolore, tuſsicula, aut tormen, aut ventris dolor. F
Quum horum quid affuerit in præcordio, aluũ maximè infuſis per clyſterẽ ſoluere oportet. Bibet autem aquã mulſam calidam coctam. Conſiderandum verò eſt an dum exurgit, animi deliquium incidat, an bona ſpiritus tolerantia ipſum habeat: & inſpicienda alui egeſtio, num vehementer nigro colore prodierit, aut pura, quales ſani hominis ſunt egeſtiones: & an febris ad tertium diem exacerbetur. Vbi verò valde probè tales conſideraueris in his morbis tertia die, ad hæc iam etiam alia contemplare, & ſi quarta ſimile quid tertiæ habuerit ex iiſdem illis, æger in periculo verſatur.

Signa ualetudinis.

Et ſignis autem, nigra alui egeſtio, mortem ſignificat. Quæ verò ſani hominis egeſtioni ſimilis eſt, ſi per omnes dies apparuerit, ſalutare ſignũ eſt. At

ſi glande

A si glande subdita non obedierit, & spiritus bona tolerantia affuerit, si vbi ad sedem exurrexit, aut isthic in lecto, animi deliquium inciderit: Hæc vbi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delyrium futurum expecta. Intentus autẽ sis quoq; ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali sanguinis de naribus destillationem futuram expecta. Inspicere verò ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per vtrasque feratur. & si multus feratur è naribus, conuulsio fieri solet. Si verò conuulsio fiat, tali mors expectanda est: & bene habet si quis hoc prædicat. Si verò in febre hyberna, lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali remissio febris contingere solet: attamen fame talem macerare oportet, & aquæ mulsæ potu, *In ægro quæ consideranda.*

B ac ptisanæ succo conseruare, ita vt fidem ne habeas febrium remissioni. Nam qui talia signa habent, de vita periclitantur. Vbi verò hæc cognoueris, ac probè contemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit. Quum verò in febribus horrendum quid acciderit quinta die, aut aluus derepente liquida deiecerit, & animi deliquium incidat: aut vocis priuatio contingat, aut conuulsio, aut singultus fiat: ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frontem ac ceruicem à posteriore capitis parte oboriri. Qui verò hæc patiuntur, spirituosi facti non longe postea morientur. Quibus autem in febribus crura fiunt tuberculosa, atque hæc tubercula moram trahentia non maturantur, febribus perseuerantibus, & strangulatio acciderit in faucibus,

C ita vt partes circa fauces graciles existãt, & tubercula nõ matura facta, sed extincta fuerint: talibus sanguis è naribus fluere solet. Et si quidem multus fluxerit, solutionẽ morbi significat. Sin minus, morbum longum. Quanto autem minus fluxerit, tanto deterius est, & longitudo maior. Si verò reliqua facilima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autem contigerint pedem, & dolorosus esse perseueret æger, & calore affligatur, ac non soluatur, paulatim & ad ceruicem dolores peruenient, & ad clauiculam, & humerum, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autem extinctis, si manus contrahantur, aut tremulæ fiant, conuulsio talem corripit, & delyrium. Sed et pustulæ in supercilio oriuntur, et rubores habet, et palpebra altera ad alteram progerminat, et inflãmatio dura detinet, &

quinta die

febris hec periculosa est

oculus vehementer intumescit,& delyrium valde augescit. D
Delirij signa. Noctes autem plus quàm dies delyrij significationem præbent. Multa verò signa ad imparē numerū magis fiunt, quā ad parem. Vtro autem horum numerorum fiant, lethalia existunt. Tales verò si quidem ab initio medicamentis purgare volueris, ante quintum diem id facito, si venter murmurarit. Sin minus, impurgatos sinito. Si verò murmurarit,& alui egestiones biliosæ fuerint, scammonio dato moderatè purgato. In reliquo verò victu potus ac sorbitiones parcissimè exhibeto, quo melius æger habeat, si nō remissione facta decimumquartum diem transgressus fuerit. Quum febricitanti decimaquarta die vocis interceptio accesserit, non cita solutio contingere solet, neque liberatio à morbo fieri, sed tēporis diuturnitatem tali significat. Quum itaque apparuerit in hac die, longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua conturbata loquitur, & aluus biliosa liquida egerit, talis delyrare solet. Sed obseruare ac assequi euentus oportet. Aestiuo ac autumnali tempore in morbis acutis, sanguinis destillatio repentina, firmitatem ac multā inflammationem circa venas significat,& in posterum diem tenuium vrinarum apparitiones.& si ætate viguerit, & corpus in exercitio, aut bene carnosum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit, bene habet vt delyrium, aut conuulsionem prędicas. Et si quidem in diebus paribus accedat, melius est. In iudicatione verò perniciosum, si non multus aceruatim concitatus sanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per sedem: aut abscessus, aut præcordiorum dolores, aut ad testes, aut ad crura dolores inducat. His autem concoctis, exitus fiunt sputorum, crassarum vrinarum, leuium, albarum. Febri singultuosæ silphij succum, acetum mulsum, daucum tritum, bibenda dato. & galbanum in melle.& cuminum in eclegmate delingendum.& ptisanæ succum post hæc sorbendum. Talis autem effugere non potest, si non sudores iudicatorij, & somni æquales accesserint: & vrinæ crassæ & acres decurrerint, aut ad abscessum morbus decubuerit. Nux pinea, & myrrha, in eclegmate dentur. Bibendum autem talibus acetum mulsum quàm minimum dato. Si verò valde siticulosi fuerint, aquā ordeaceam. Peripneumonicas ac pleuriticas affectio

E (margin, beside "lutio contingere solet…")
F (margin, beside "ciosum, si non multus…")

Singultus medela. *Peripneu-*

A affectiones sic considerare oportet, an acuta sit febris, & dolores lateris alterius, aut vtriusque:& dũ spiritus sursum fertur an doleat:& an tusses adsint,& sputa prodeant fulua, aut liuida, aut etiã tenuia,& spumosa, & florida: & si quid aliud diuersum habeat, ab his quæ illis fieri solẽt. Hunc sic degere oportet. Si quidem dolor sursum tendat ad clauiculã aut circa mammã,& brachium, venã in brachio secare oportet internam, vtra tandem fuerit parte, in ea ipsa: detrahere verò sanguinẽ iuxta corporis habitum,& tempus,& ætatẽ, & colorẽ, plus & confidenter. & si acutus fuerit dolor, ducere vsq; ad animi deliquiũ. Postea verò infusum per clysterem adhibere. Si verò sub thorace fuerit dolor,& valde distẽdat, pleuritico medicamento aluum subpurgato, & interim dum purgatur, nihil dato. Post purgationẽ verò acetum mulsum. Medicamentum autem purgans exhibeto quarta die. Verũ per tres ab initio, infusum per clysterem adhibeto: & si hinc nõ alleuetur, sic subpurgato. Custodia autem fiat vsq; ad febris quietem ad septimum diem. Deinde si in tuto esse videatur, succum modicũ ac tenuem primùm melle ammixto exhibeto. Si verò facilè educat sputũ,& bene spiret, ac doloris exors sit circa latera, etiam paulo crassiorem ac ampliorem, & bis in die dabis. Si verò non facilè liberetur, potionem pauciorem,& modicam sorbitionem, succum tenuẽ, eumq; semel, & in quo tempore melius degit, exhibeto. Cognosces autem hoc ex vrinis. Sorbitionem enim exhibere in his morbis nõ prius oportet, quàm vrinas concoctas, aut sputa matura facta esse videris. Si verò is qui medicamentum accepit, frequẽter & multum purgatus fuerit, necesse est dare, verũ pauciorem ac tenuiorem. Non enim poterit dormire, præ valorũ vacuatione: neque similiter coquere: neque iudicationes sustinere ac expectare. At vbi crudorum colliquationes factæ fuerint & ea quę renitunt abiecerit, nihil obstabit. Matura verò sunt sputa quidẽ, quum similia fuerint puri. Vrinæ autem subsidẽtias habẽtes subrubras, velut est eruum. Nihil autẽ prohibet & ad alios laterum dolores tepefactoria apponere & cerata. Inungere autẽ crura ac lumbos oleo calido, et pinguedinem illinere. præcordia verò ex lini semine integere vsq; ad mãmas. At vbi in vigore est, peripneumonia, auxilium non admittit, si non expurgetur: et malum est si æger difficulter spi

monicæ affectiones.

B

C

rauerit: & vrinę tenues & acres,& sudores circa collum ac ca- D
put fiant. Tales enim sudores praui sunt,præ suffocatione,& impetu ac violentia,superantibus morbis,si nõ vrinæ multæ ac crassæ prodierint,& sputa matura exierint. Vtrũ autẽ horum sua sponte venerit,morbum soluit. Ad peripneumoniam medicamentum quod delingitur. Nux pinea & galbanum,in melle Attico. Abrotonum in aceto mulso. Piper veratrum nigrũ feruefacito,& pleuritico in principijs dum dolor vexat,bibenda dato. Bonum est & panacem in aceto mulso feruefacere,& excolare,ac bibendum dare, tum hepaticis, tum in doloribus septi transuersi. Et quæcũque ad ventrem, aut ad mictionẽ impellere oportet,hæc in vino & melle dabis,illa ad ventrem,cum aqua mulsa aquosa copiosiore bibẽda dato. E Dysenteria sedata abscessum,aut tumorem aliquem faciet,si non ad febres,aut sudores,& vrinas crassas,& albas, ac valde perspicuas, aut ad tertianas, aut ad varicem, aut ad testem,aut ad crura,aut da coxam dolor decubuerit. In febre biliosa ante septimum diem,cum rigore morbus regius accedens,soluit febrem. Verùm sine rigore si accedat,extra temporis occasiones,perniciosus est. Tetanus lumborum in anteriorem ac posteriorem partem distentio:& in atrabiliarijs,vbi spirituum per venas interceptiones fuerint:venæ sectione soluuntur. Quum autem à tendinibus vehementer in anteriorem partem reuelluntur, & circa collum ac faciem sudores fiunt, dum præ dolore mordentur ac resiccantur tẽdines vsque ad sacri ossis finem exporrecti,qui crassiores spinam continent, qua parte maxima ligamenta exorta, F deorsum ad pedes vsque desinunt: Tali si non febris & somnus accesserit,& sequentes vrinę concoctionẽ habentes prodierint,& sudores iudicatorij,vinum creticum vinosum bibendum dato,& farinam coctam edendam. Et cerato vngito ac illinito, & integito crura vsque ad pedes , vbi calida aqua prius in scapha perfudisti : brachia quoque ad digitos vsque integito:& lumbos ac spinam à collo vsque ad coxas pinguedine incerata molli pelli illita circũdato, ita vt etiam anteriores partes complectãtur: & interposito tempore,per vtriculos calida aqua infusa foueto, & circuntento linteo ipsum reclinato. Aluum verò ne valde soluas,nisi glandula subditia,si multum tempus fuerit,quo absque egestione permãsit. & si

Peripneumoniæ medela.

dysenteria

τέτανος

A & si quidẽ in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, Mei radicem in vino odorato tritã, & Daucum bibẽda dato, mane vbi ieiunus est ante calidæ perfusionẽ. & post hæc breui farinã coctam, tepidam, plurimam edat. & vinum vbi voluerit, bene temperatũ insuper bibat. & si quidem in melius res tibi processerit, satis est. Sin minus, prædicere oportet. Morbi porrò omnes soluuntur, aut per os, aut per aluum, aut per vesicã, aut alium aliquẽ eiusmodi articulũ. Verùm sudoris species omnibus communis est. Veratrum dare his oportet, quibus à capite fluxio fertur. Quicunque verò ex abscessibus, aut venæ ruptura, aut propter intemperantiam, aut ob aliam quandam fortem causam, suppurati fiunt, talibus vera-
B trum ne dato. Nihil enim profuerit, & si quid perpetietur æger, veratrum in causa esse videbitur. Si verò corpus dissoluatur, aut dolor in capite sit, aut aures obturatæ sint, aut nares, aut sputatio: aut genuum grauitas sit, aut corporis tumida moles præter consuetudinem, dato quicquid tandem horum contigerit, si non ex potibus, neque ex rebus venereis, neque ex tristitia, neque ex curis, neque vigilijs hæc fiant. & si quidem horum quid in causa fuerit, ad hoc ipsum curationem instituito. Dolores ex itinere, laterum, dorsi, lumborum, coxarum, & quicunque respirantes dolent, causam manifestam habentes. Sæpe enim ex crapulis & cibis flatuosis, dolores procedere solent, & ad lumbos, & ad coxam. Quibus verò ipsorum talia fuerint, vrinæ difficultas ipsis accedit. Ho-
C rum autẽ causa iter est, & grauedinũ ac raucedinum. Quæcunque ex victus ratione contingunt. Pleraque vnusquisque prout præter cõsuetudinem victu vsus fuerit maximè annotat. Nam qui nõ soliti sunt prandere, si pransi fuerint, multus ventris tumor ipsis accedit, & dormitatio ac repletio. Si verò insuper cœnauerint, aluus exturbatur. His vbi balneo vsi sunt, dormire conducit. Vbi verò dormiuerunt, deambulare lenta ac multa circuitione. & si quidem aluus euacuata fuerit, cœnare, & bibere vinum paucum, meracius. Si verò euacuata nõ fuerit, corpus oleo calido illinere. & si sitierit, vinũ aquosum album aut dulce bibere ac quiescere. Si verò nõ obdormierit, ãplius quiescere. Reliquus victus similiter vt his qui crapula grauantur, constituatur. Quod verò ad potus attinet, qui quidem aquosi sunt, tardioris trãsitus sunt, & intus

Morborũ solutio.

Veratro purgandi sunt quibus à capite destillatio fluit.

Crapula morborum parens.

Medela.

obuolquntur,& circa præcordia redundãt, & ad mictionem non decurrunt. Tali verò potu repletus, nullum opus celeriter perficere poterit, ex his quæ intento corpore per violentiam aut celeritatem perfici solent. Quiescat autẽ quàm maximè, donec vnà cum cibis concoctus fuerit. Quicunque verò potus meraciores sunt, aut austeriores palpitationem in corpore, & pulsationem in capite inducunt. His commodum est vt insuper dormiant, & calidũ quid sorbeant, ad quod maximè iucundè affecti sunt. At verò ieiunium ad capitis dolorem ac crapulam malum est. Cæterum qui semel in die cibum capiunt, hi & impotentes sunt, & calidam vrinã mingunt, præter consuetudinem vasa vacua habentes. fit autem & os salsum ac amarum, & in omni opere tremunt, & tẽpora ipsis distenduntur, & cœnã concoquere non possunt, velut si pransi essent. Hos autem minus bibere oportet quàm soliti fuerunt, & mazam liquidiorẽ pro pane sumere: & ex oleribus, rumicem, aut maluam, aut ptisanã, aut betas. Bibere verò vinum inter cibum, moderatũ & aquosius: & à cœna modicè deambulare, donec vrina descẽderit, ac minxerint. Vtantur autem & piscibus coctis. Edulia porrò maximè de se significationem præbent.

Allij natura. Allium flatum, & dolorem circa thoracem facit, & capitis grauitatem, & anxietatẽ, & si quis alius dolor antea fieri consueuit, eum exacerbauerit. Vrinam autem ciet, & hoc bonum habet. Optimum verò est vt quis ipsum edat, si aut ebrius est, aut ad potationem ire volet.

Casei operatio. Caseus flatum, & adstrictionem, & ciborum accensionem facit, quum crudum & incoctile sit edulium, pessimum autẽ est repletos ipsum inter potum edere.

Legumina. Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & viridia. His autem vtendum non est nisi cum cibis. Vnumquodque verò ex ipsis sua pecularia vitia habet.

Cicer. Cicer flatum, tum crudum, tum frictum, & dolorem inducit.

Lens. Lens adstringit, & turbationẽ inducit, si cum cortice sumatur.

Lupinus. Lupinus minimè inter hæc mala habet.

Silphium. Silphij caulis & succus, quibusdam quidem maximè, inexpertis autẽ non transit per ventrẽ. Verùm vocatur hoc malum cholera sicca. Fit autẽ maximè vbi cum multo caseo mixtus fuerit, aut cum carnis bubulę esu. Nã & atrabiliariæ affectiones à bubularũ carnium esu exacerbantur. Est enim insuperabilis ipsarũ natura, & non cuiusuis ventriculi

A triculi est ipsas concoquere. Optimè tamē ipsas concoxerint, ac summouerint, qui percoctis & quàm vetustissimis vtantur. At caprinæ carnes quæcunq; in bubulis insunt mala, omnia habent, itemq; à concoctione alienitatē: & flatuosiores sunt ac ructus ampliores faciunt, & cholerā generant. Sunt autem odoratissimæ, solidæ, ac iucundissimæ, optimæ, & percoctæ, & frigidæ. Verū iniucundissimę & graueolentes ac duræ, pessimæ: imò etiam recentes. Optimæ verò sunt æstatis tēpore: pessimæ autumno. Porcinæ verò carnes prauæ sunt, quū fuerint crudiores aut ambustæ. Magis autē cholerā generant, & turbationē faciunt, Suillæ autem optimæ sunt omniū carnium. Sed præstant etiā ex his quæ nō vehementer pingues

Caprinæ carnes.

Porcinæ carnes.

Suillæ.

B sunt, neq; tenues, neq; veteris victimæ ætatē habent. Edere verò ipsas oportet absq; pelle, & subfrigidas. In cholera sicca venter inflatus est, & strepitus insunt, & dolor laterū ac lumborum. Secedit autē nihil deorsum, sed aluus adstricta est. Talem adseruato vt ne vomat, sed aluus subeat. Infusum itaque calidum ac pinguissimū quā citissimè per clysterē immittito: et oleo illitum in aquā plurimam calidā dimittito, in solium reclinās, et calidā paulatim affundēs. Et si calescēti ipsi aluus subierit, morbus solutus est. Dormire quoq; tali cōducit, et bibere vinū tenue, et vetus ac meracius, et oleū dato, vt et quiescat, et aluus subeat, et soluatur morbus. A cibis verò et alijs abstineat. Si verò nō remiserit dolor, asininū lac bibendū dato, donec purgatus fuerit. At si liquida fuerit aluus,

C et bilis subeat, et tormina sint, et vomitus, ac suffocationes: his optimū fuerit quiescere. Bibere verò aquā mulsam, et nō vomere. Hydropum duæ naturæ sunt: quorum alter sub carne si fieri aggreditur, ineuitabilis est. Qui verò cum inflationibus fit, multa bona fortuna opus habet, maximè autem ærumnis, et fomentis, ac temperantia. Edat autem sicca et acria. Sic enim vel maximè vrina eiecerit, et plurimum viribus polluerit. Si verò difficulter spirauerit, et tempus vernum fuerit, et simul ætas viguerit, et viriū robur adsit, de brachio sanguinem detrahere oportet. Deinde panes calidos ex vino nigro et oleo tinctos edat: et quàm minimum bibens quamplurimum laboret. et carnes suillas carnosas edat cum aceto coctas, vt aduersus accliues deambulationes reniti possit. Quicunque infernum ventrem calidum habent, et alui

Aquæ inter cutem duo genera.

egestio

egestiones acres & inæquales ipsis prodeunt præ colliquatio D ne:his si quidem potentes fuerint, veratro albo reuellere oportet. Sin minus, succus tritici horni crassus, frigidus dãdus est, & lenticulæ fresæ decoctum, & panes subcineritij, & pisces febrienti quidem cocti, non verò febrienti, assati: & vinum nigrum non febrienti: sin minus, aquam à mespilis, aut myrti baccis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe. Si verò febris non habeat, & tormina adsint, lac asininum calidum modicum primùm, deinde sensim fiente progressu amplius, & lini semen, & triceam polentam, & fabas Aegyptias, exempto eo quod in ipsis amarum est, molita ac trita hæc inspergens bibat: aut oua semiconcreta assata edat, & similaginẽ, & milium, & alicam coctam in lacte: hæc E cocta frigida edat, & quæ his similia existant, tum pocula, tũ edulia in cibo assumat. Maximi momenti circa victus rationem, est obseruare ac cauere, tũ in acutis, tum in longis morbis, & intẽsiones febrium, & remissiones, quo temporum occasiones scias, quando cibos exhibere non oportet, & quãdo tuto exhiberi possunt. Insuperque quando plurimum ab intentione absunt. Nosse porrò oportet eos quibus caput dolet ab exercitationibus, aut cursibus, aut profectionibus, aut venationibus, aut ex alio quopiam intempestiuo labore, aut ex re venerea. decolores item, raucosos splenicos, exangues, spirituosos, & siccam tussim habẽtes, ac siticulosos, & flatuosos, & venarũ interceptiones: & eos qui intenta habent præcordia, & latera. & dorsum, & torpefactos, & obscurè videntes, & quibus aurium sonitus incidunt, & qui vrinariam fistu F lam vrinam non continentem habent, & morbo regio laborantes, & quorum alui cruda eijciunt, & quibus ex naribus, aut per sedem sanguis vehementer erumpit, & qui tubercula habent, & quibus vehemens dolor incurrit, & nõ superauerint: ex talibus nullum medicamento purgandum esse. Periculum enim habebis, & nihil opis afferes, & spontaneas liberationes ac iudicationes tolles. At si sanguinem alicui detrahere cõducit, solidam aluum facere oportet, atque sic detrahere, & fame macerare, ac vinum auferre. Postea victu cõueniente, & fomẽtis humidis, reliquam curationem perage.

Sanguis quomodo mittendus.

Si verò aluus densa ac adstricta esse videatur, molle infusum per clysterem immitte. Si verò medicamentum dare visum fue

item, in textu graeco ... re ... peritur. sed legendum aut ex re venerea decolores, raucosos ...

medicamentum ... by ...

A ſum fuerit,per veratrũ tuto ſurſum purga. Deorſum verò nullum talium. Optimum autem eſt ad mictionẽ, & ad ſudores,& ad deambulationes perducere, & leni frictione vti, vt ne habitum denſum efficias. Si verò in lecto decumbat, alij ipſum fricẽt. Et ſi quidem in thorace ſupra ſeptum tranſuerſum,affectio ipſum infeſtarit,plurimùm reſideat,& minimè ipſum reclinent,quandiu vires tolerant: & ſedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si verò in inferna aluo ſub ſepto tranſuerſo dolores habeat, decumbere conducit,& nullo motu moueri tali corpori cõfert, extra defrictionem. Qui verò ex inferna aluuo ſoluũtur dolores, per vrinas & ſudores,ſi moderatè delabuntur,ſua ſponte ſoluuntur,qui B parui ſunt. vehementes autem parui ſunt. Tales enim aut pereunt,aut abſque alijs morbis ſani non fiunt. Verùm qui huiuſmodi ſunt incumbunt ac firmantur. Potio hydropico. *Hydropici potio.*

Cantharidas tres, detracto capite vniuſcuiuſque, & pedibus,& alis,corpora videlicet ipſarum in tribus aquæ cyathis terito. Quum autem is qui bibit doluerit,calida aqua perfundatur. Bibat autẽ prius illitus, ieiunus:& edat panes calidos ex oleo. Medicamentum ſanguinem ſiſtens. Fici ſuccum lana exceptum intus ad venam appone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem digito prius efformatam apprime,& cartilagines extrinſecus vtrinque comprime:& aluum lacte aſinino cocto ſolue,& caput rade, & perfrigerẽtia adhibe,ſi calidum tempus fuerit. Seſamoides ſurſum pur- *Sanguinem ſiſtentia.* C gat. potio eius eſt drachma dimidia in aceto mulſo trita. Cõmiſcetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus ſuffocat. Ad trichiaſin, id eſt pilos pungentes in palpebris enaſcentes. Immiſſum in acum foramen habentem filum, in ſumma ſupernæ palpebræ margine deorſum verſus perpunctione facta tranſmitte,& aliud itidem ſub hoc infernè traijce:& extenta fila conſue ac deliga,donec decidant.& ſi quidem ſatis habuerit,bene eſt. Sin minus,& quid defecerit,rurſus eadem facito. Sed & hemorrhoidas eodẽ modo tranſmittes,filo lanæ ſuccidæ craſsiſsimo ac maximo in acum immiſſo,ac deligato. Securior enim fit curatio. Deinde cõpreſſione facta medicamento erodente vtere,& ne prolue donec deciderint: ſemper vnam relinque. Poſtea verò refectis viribus veratrum dato. deinde exerceatur & exudet, & ante *Trichiaſis.* *Hæmorrhoides.*

exercita

exercitationẽ mane frictio multa fiat. Verùm à cursu abstineat, & ebrietate, & ab acribus, origano excepto. Vomat autem per interpositos dies septem, aut ter in mense. Sic enim quàm optimè habuerit corpus. Vinum verò fuluũ, austerum, aquosum ac modicum bibat. At verò ad suppuratos, scillæ frusta rotunda secta in aqua coquito, & vbi valde bene efferbuerit, diffundito, & alia affusa coquito, donec ad cõtactum percocta ac mollia apparuerint. Deinde leuiter tritis cuminum frictum ammisce, & sesama alba, & amygdalas recentes tritas, & hæc melle excepta delingenda præbe, & posteà vinum dulce bibendum. Sorbitiones verò sumat, peplum, appellatum meconium album, tritum acetabuli parui mensura, in aqua loturæ farinæ recentis dilutum ac coctum, melle affuso tepidum absorbens. Atque sic degat per diem. Deinde supputans ea quæ eueniunt cœnam dato. Fabarũ item depuratarum quadrantem, & rubiæ sarmenta duodecim, terito, misceto, coquito, & pingui addito delingenda præbeto.

Suppurati.

D

E

Ad oculos. Spodium lotum probè velut farinæ massam subactum, nõ liquidum, vuæ immaturæ acerbæ succo humectatum leuiter terito, in sole resiccato, & vt ad illitionẽ commodum sit humectato: quum verò siccum factum fuerit, leuiter trito sicco oculos sublinito, & angulos conspergito. Ad eosdem. Ebeni drachmam, æris vsti obolos nouem, croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito, & vini dulcis heminam Atticam affundito. deinde ad solem obuelata exponito, & vbi cocta exaruerint, ipsis vtere. Ad dolores oculorum. Chalcitidis drachmam, vuæ expressæ vt duæ partes sint reliquæ, myrrham & crocũ terito, & mustum admisceto, & ad solem coquito, ac illinito. Sint autem in vase æneo.

Oculorum medelæ.

F

Earum quæ ab vtero strangulantur cognitio. Digitis duobus comprimito, & si senserit, vteri strangulatio est. Si non, conuulsio. Ad hydropicos. Pepli meconij appellati, acetabulum paruum Atticum rotundum, potio vna, squamæ æris specilla lota tria. Hæc leuiter trita, & cum farina recenti agglutinata, ac in catapotia efformata, deglutienda dato. Purgant aquam deorsum. Aliud, quod stercora per aluum expellit. In caricas succum tithymalli instilla, in singulas septies. deinde in nouum vas compositas reconde, ac exhibe ante cibum. Aliud. Peplum, quod & meconium appellatur, aqua affusa

Strangulatio uuluæ.

Hydropicorum catapotia.

Solutio uentris.

A fusa trito ac excolato,& farinam placẽtarum torrefactarum ammiſcens,& mel coctum affundens, hydropicis edendũm dato: & vinum dulce aquoſum, & aquam mulſam aquóſam inſuper bibendam. At meconium,quod primum excremẽtum à pueris prodit,collectum recondito,ac curato. *Meconium*

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE IVDICATIONIBVS I[illegible] ARIO MEDICO P[illegible] interprete.

B

DE iudicationibus quæ cito ad melius tendunt plerunq; eadem ſigna ſunt, quæ etiã ſanitatis. Sudores enim optimi ſunt,& celerrimè febrẽ ſedãt, qui in iudicatorijs diebus fiunt, & febrẽ perfectè ſummouẽt. Boni quoq; ſunt qui per totum corpus fientes, morbũ facilius ferre faciunt. Qui verò nihil horum faciunt,incommodi ſunt. Denſari verò oportet alui egeſtionem,morbo ad iudicationẽ tendente.Sit autem ſubfulua,& non valde graueolens. Cõmodum eſt & lumbricos exire ad iudicationẽ.Vrina autem optima eſt,quæ habet albiſsimã ſubſidentiam,& leuẽ ac æqualem,per totum tempus donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim ſecurum ac breuem fore morbũ. Si ſudore oborto morbus deficiat: & vrina fulua albã ſubſidẽtiam habẽs cõſpiciatur: his eadẽ die recidiua febris fiet,atq; hæc quinta die citra periculum iudicatur. His qui in breuiſsimo tẽpore ſani euadẽt,omnia maxima ſigna fiunt.Nam magis ſine dolore degũt,& extra periculum,& noctu dormiunt,& alia ſigna ſecura præ ſe ferũt. *Sudores qui boni.* *Oletum.* C *Vrina.*

Quibus in febre non lethali capitis dolor,& alia ſigna circunſtant,in his bilis dominatur.Quibus inceperit dolor primis diebus,& quarta & quinta magis premũtur, hi ſeptima à febre liberãtur.Febres iudicantur in ijſdẽ numero diebus, *Capitis dolor.*

ex quib

ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pe- D
Febres lenes reunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis fiẽtes quarto die desinũt, aut prius. Lethalissimæ verò & signis horrẽdissimis fientes, quarto die aut prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Alter ad septimum deducit. Tertius ad vndecimum. Quartus ad decimumquartum. Quintus ad decimumseptimum. Sextus ad vigesimum. Atq; hæ in acutissimis morbis, per quatuor ad viginti, appositiones fiunt. Non potest autem quicquam horũ integris diebus exactè numerari. Neq; enim anni ac menses totis diebus cõstant. In febribus ardentibus bona signa apparẽtia, qualia in sanis scripta sunt, si quidem minora fuerint, ad tertium diem remissionem indicant. crassiora verò, in crastinum. crassa autem, eadem die. In febribus ardentibus si posterius septimo E
die morbus regius accedat, iudicium est sudoris. Nam morbus non solet exudare, neque vsquam alibi abscessum facere, sed sanus fit. Necesse autem est vbi calor febris discessit, & humorẽ in seipsum attraxit, febri contingere iudicationem, per vrinas prodeuntes, aut etiam alui egestiones, aut sanguinis ex naribus fluxum, aut mictionẽ multam, aut per multã humiditatem, sudorem, aut vomitum, Mulieri verò etiã per mensium viam. Maximè igirur hæc iudicationem faciũt, & quicquid his propinquum contingit. Facit autem & alias iu-
Morbus regius. dicationes, sed minus quàm has. Si verò septimo die morbus regius accedat, aut posterius, in febre ardente, & difficilis multi sputi secessus, tum in ardẽtibus, tum in alijs febribus: si nullo talium signorũ fiente dimiserit febris, necesse est ta- F
les iudicationes pro illis fieri, aut magnorum tuberculorum abscessum, aut dolores ex abscessu vehemẽtes, aut colliquationes humorũ ex calore. Iudicationes & remissiones eorũ quæ febrem ardentem significant, longiorem morbũ faciũt. Si verò fortia fuerint, mors plerunque sequitur. Reliquæ verò ardentes secutæ desinunt septimo aut decimoquarto die. Solet autem & ad lipyriam deuenire, & detinet maximè xl. dies, & in Epialum transit. & lipyria eadem quoque die corripit ac dimittit. Fit autẽ & capitis dolor. Si verò lipyria nõ dimiserit in xl. diebus, sed producta fuerit, & holor habuerit caput, & delyret æger, ipsum purgato. Desinente verò febre ardente si accedat morbus regius, non solet amplius exudare,

A re, neq; vſquam alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Tertiana in ſeptem circuitibus plerunque iudicatur. Quibuſcunq; in febribus intolerabilibus ſeptima, aut nona, aut decimaquarta morbus regius accedit, bonum: ſi non dextrum præcordium durum fiat. Sin minus, ambiguum. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerunque iudicantur. Sudores febricitanti ſi fiant tertia die, & v. & vij. & ix. & xj. & xiiij. & xxj. & xxxj. hi ſudores morbos iudicant. Qui verò non ſic fiunt, dolores ſignificant. Concoctiones vrinarum paulatim matureſcentes, ſi in iudicatorijs diebus concoctæ fuerint, morbum ſoluunt. Exemplum vrinarum vlcera facere oportet. Nam vlcera ſi repurgantur pure albo, celerem curationem indicant. Si verò in ſanioſos humores tranſmutētur,

Acuti morbi. idē infra 510

Sudor decretorius.

Lotiorum maturatio digeſtióue.

Vlcera.

B maligna fiunt. Eodem modo & vrinæ ſignificant. Si ex dolore tennes fiant, ex occaſione ratiocinari oportet, ex qua morbus acceſsit, & hanc inſpicere vbi ſedatur. Nam hac deficiente, alijs ſignis qualia conueniunt accedentibus, non putandum eſt morbo liberationem contingere. Si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, & hinc non ſedetur: dolore nō ceſſante febris nō iudicatur: & plurima talia iudicationis lōgæ ſunt ad melius, etiam in his quæ ad ſanitatem tendunt.

Capitis dolor cū febre.

In præcordijs tumores molles, & doloris exortes, & ad contactum cedentes, diuturniores quidem iudicationes faciunt, minus autem horrendas tuberculis his contrarijs. Eodem modo habet & de tuberculis in reliquo ventre. Ex vrinis ſi quidem id quod mictum eſt, purum fuerit: ſubſidentiam verò albam ac leuem habuerit, diuturnior fit morbus, & minus quàm optima ſecura eſt hæc vrina. Si verò & vrina ſubrubra fuerit, & ſubſidentia ſubrubra ac leuis: diuturniorē quidem hæc morbum quàm prior ſignificat, ſed valde ſalutarem. Quicunq; podagrici morbi fiunt, hi in quadraginta diebus ab inflammatione liberi ſedantur. Sed in his pleraq; longæ iudicationis ad melius ſunt. Quæ ad mortem tendunt, in die ac nocte iudicantur, quę videlicet debilitationis ſigna ſunt, velut epoti medicamenti, exturbationis alui & ſurſum, & deorſum, anxietatis, & aliorum huiuſmodi. Si igitur horum ſigna in die ac nocte ſubmoueantur, bene eſt. Sin minus, lethalia eſſe putanda ſunt. Sudores peſsimi ſunt frigidi, & circa ceruicem fientes. Hi enim mortes, & morborū

Præcordia turgida.

Tubercula.

Vrinæ.

C

Podagrici.

Debilitatis ſigna.

Sudor frigidus.

Ee

longitudinem præſignant. Alui egeſtiones variæ, diuturnio D
res quidem ſunt nigris & alijs lethalibus egeſtionibus, nihi
lo verò minus pernicioſæ. Sunt autem tales, ramentoſæ, bi-
lioſæ, cruentæ, praſinæ, nigræ: & aliquãdo ſimul omnes pro-
Vrina. deunt, aliquando ſingulæ particulatim. Vrina ſi quandoq;
pura micta fuerit, quandoque ſubſidentiam albam ac leuem
habens, diuturnæ tales ſunt, & minus ſecuræ quàm optima
vrina. Si verò fulua ac tenuis fuerit vrina multo tempore, pe-
riculum eſt ne ſufficere homo poſsit, donec concocta fuerit
vrina. & ſi aliâs ſuperſtitis futuri ſigna fuerint, his abſceſ-
ſum affore expecta ad locos infra ſeptum tranſuerſum. In fe
bribus ſi mutationes habeat vrina, diuturnitatem temporis.
ſignificat, & neceſſe eſt ægrotum mutari & ad deteriora, & E
ad alteram partem. Si vrinæ ab initio non ſimiles fuerint,
ſed ex tenuibus craſſæ fiant, & penitus tenues, tales ægre iu-
Sudor frigidus. dicant ac inconſtantes ſunt. Frigidi ſudores cum acuta qui
dem febre, lethales ſunt: cum mitiore verò, lõgitudinẽ mor-
bi ſignificant. Et vbi in corpore caliditas aut frigiditas, hic
morbus eſt: & vbi in toto corpore mutationes repẽtinæ fiũt,
& ſi corpus perfrigeretur, aut rurſus calefiat, aut color alius
ex alio tranſmutetur, morbi longitudinem ſignificat. Si fe-
bricitanti ſudor accedat, febre non deficiente, malũ. prolon-
gatur enim morbus, & humiditatem ſignificat. Febricitã-
ti frigidi ſudores accedentes, longam febrem ſignificant.

Sudor ſani. Sudor multus intemperatè fiens ſano, morbum ſignificat,
æſtate minorẽ, hyeme maiorẽ. Alui egeſtiones ſi in idem F
concedere ac cõſiſtere permiſeris, velut ramenta ſubſident: ſi
pauca, modicus eſt morbus: ſi multa, multus: his infuſum per
clyſterẽ adhibere conducit. Quibus verò in egeſtione infer-
nè bilis atra ſubſidet, ſi copioſior, maior eſt morbus. Si pau-
Pulſus uenarum. cior, minor. Si venæ pulſarint, & facies ſana fuerit, & præcor
dia non mollia, ſed in tumorem eleuata, diuturnus eſt mor-
bus, & abſque conuulſione non ſoluitur, aut multa ſanguinis
ex naribus fluxione, aut vehementi dolore. Et palpitationes
Breui morituri ſigna. in manibus, diuturnæ febris ſignũ ſunt, aut breuis iudicatio
nis in deterius: & in his pleraque quæ ad mortem tendunt.

Febris continua. His qui breuiſsimo tempore perituri ſunt, maxima ſigna
ab initio fiunt. Nam & c[illegible]ficulter ſpirant, & noctu non dor-
miunt, & ſigna periculoſ[illegible]ræ ſe ferunt. In febre continua
ſi quis

A si quis quarta die & septima affligatur, & vndecima non iudicatus fuerit, plerunque perit. Quicunque à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si verò hos effugerint, sani fiunt. In febribus ardentibus si accedebat morbus regius, & singultus quinto die, lethale est. Recidiuæ fiunt in his, quibus desinētibus vigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulenti, aut corporis robur, aut dolores vniuscuiusq; membri: & quibus febres sedantur, neque signis solutorijs fientibus, neq; in iudicatorijs diebus: & si deficiente febre, & sudore accedente, vrinā fuluam minxerint, albam subsidentiam habētem, his febris recidiuam eadem die expecta. Hæ verò recidiuæ quinto die iudicātur extra periculum, & si ex iudicatione facta vrinā rubicundam, rubram subsidentiam habentem minxerint, etiam his recidiua febris fit eadem die: & pauci ex hac seruantur. Quum recidit febris ardens, plerunq; etiam exudat. Et si reuertens tot diebus detineat quot priùs, etiam terito recidiuat, si non impari die dimiserit reuersa. Plerunq; si crudæ sint vrinæ, & alia signa non secundum rationē eueniant, morbus in die iudicatoria recidiuat. Quandoque verò etiam reuertitur in die iudicatoria, his talibus relictis. Abscessus circa aurem quibus circa iudicationem fientes non suppurantur, his submotis recidiua fit, iuxta recidiuarum rationē, similis circuitui: in his spes est ad articulos abscessum fieri: aut vrina crassa, qualis est alba in quartanis delassatorijs, liberat ab abscessu. Quibusdam verò horum etiam sanguinis è naribus eruptiones fiunt. Hæc autem sanguinis eruptio quartanas non soluit, neque morbos qui per alui egestiones sanari solent.

Tetanos. *Morbus regius.* *Febris ardens.* *Vrinæ crudæ.* *Abscessus circa aurē.*

Signa recidiuæ ... fastidiū, moeror ... absque causa manifesta

B

C

Atrabiliarijs cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriantur, bonum est. Quicunque insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniā soluit dolor ad pedes progressus, aut ad pectus: aut tussis vehemens oborta. Si verò horum nihil fiat, insania soluta oculi priuatio contingit. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, si hæc sedata fuerint, suppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem soluit aut surditas, aut sanguis multus è naribus erumpens. Insania magni morbi ex more fientis solutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum distortio, aut cæcitas, aut testiū tumores, aut mammarū eleuatio, febrem

Phrenitis. *Insania.* *Causi solutio.*

ardentem ſoluit, aut etiam ſanguinis ex naribus fluxus. In D febre ardenti ſi inſuper corripiat rigor, exudare ſolet. A febre ardente occupato, rigore accedente, ſolutio fit. Quibus in febribus ardentibus tremores oboriũtur, mentis emotio ſoluit. Quibus in febribus aures obſurduerunt, his non ſoluta febre, inſanire neceſſe eſt. Soluit autem ſanguis ex naribus erumpens, aut aluus bilioſa egerens, aut dyſenteria accedens, aut coxarum, aut genuum dolor. Quibus febribus rigor accedit, febris ſoluitur. Quibus dolores fiunt derepente, præcordium eleuatum eſt ſupernè, & ſi circa ſpuriam coſtã graues dolores fiunt, his ſolutio fit venæ ſectio, & purgatio deorſum. Non enim corripit febris vehemẽs locis impotentibus. In his qui ab hydrope detinentur, ſi aquoſitas E per ventrem ad veſicam aut ventrem fluat, ſolutio fit. Si à pituita alba occupato, alui profluuium vehemẽs accedat, ſolutio fit. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur vnà cum tuſsi, non liberantur, ſi non dolores vehementes in pedibus inciderint. Si verò vult commutatio ac correctio naturæ fieri, poſtquàm non ampliùs aluus profluit, aut inanem omnem egeſtionem habuerit, flatus foras prodeuntes accidunt. Nullum itaque humorem manifeſtum habent. Quare ei qui ita habet ſecure exhibere ſcies ea quæ conueniunt, & ſi voluulus accedat, vinum frigidum multum meracum paulatim bibendum dato, donec ſomnus, aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris, aut dyſenteria. Caput circuncirca dolenti ac ægrotanti, ſi pus per aures, aut per na- F res fluxerit, ſoluit morbum. Quibuſcunque ſanis derepente dolores oboriuntur in capitibus, & ſtatim voce priuantur, ac ſtertunt, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris corripuerit. Caput circuncirca dolenti, quicunque ex ſupernis locus doluerit, cucurbitam affige. Soluit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factum fuerit. Lippienti ab alui profluuio corripi, bonum eſt. A conuulſione aut diſtentione neruorum vexato, febris accedens ſoluit morbum. Si à febre detentum conuulſio corripuit, ſedatur febris eadem die, aut poſtridie, aut tertia die.

Tremor. Surditas. Subiti doloris medela. Morbus aquæ ſubter cutem. Pituita alba. Alui profluuium. Capitis dolor. Lippitudo. Spaſmos.

Hippocr

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE DIEBVS IVDICATORIIS, IANO CORNARIO M. PHYSICO INTERPRETE.

B MAgnam artis partem esse arbitror, de his quæ recte scripta sunt posse considerationem facere ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his vtitur, nõ videtur mihi in arte multũ falli posse. Oportet autẽ exacte perdiscere vnamquãque temporũ constitutionem. & quenq; morbum. & qui morbus sit bonus, & qui periculosus aut in constitutione, aut in morbo. & qui morbus longus sit & lethalis: & qui longus, & non perniciosus ad vitam. & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinẽ dierum iudicatoriorũ considerandi ac precedendi facultas datur. & ex his cognoscere datur, quibus & quãdo C & quomodo victum præscribere oportet. Maximũ itaque signum in ægrotis qui victuri sunt, si nõ præter naturã fuerit febris ardens, & alij morbi eodem modo. Nihil enim horrẽdum, neque lethale sit in his quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cùm morbo impugnet. Plerunque enim hominis natura, vniuersi potestatem non superat. Postea verò si partes circa faciem gracilescant: & venæ in manibus, & in oculorũ angulis, & superciliis quietem habeant, quum prius non quieuissent. Huic si vox fuerit debilior, & sit leuior: & spiritus rarior ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad iudicationes: & an bifida linguæ pars velut saliua alba obducitur, & an in summa lingua hoc idem factũ sit, verùm minus. Si quidẽ igitur parua hæc fuerint, ad ter-

Potissima huius artis pars.

Mens quãdo non fallitur.

Prima morborum obseruatio.

Secunda.

Tertia.

Lingua saliuosa.

tium diem remiſsio fit morbi. Si verò aliquanto craſsior ſit D
Oculorum notæ. ſaliua,in craſtinum. Si verò adhuc craſsior,eadem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi denigrari neceſſe eſt,ſi inualuerit morbus. Hæ igitur ſi purę fiāt,perfectā ſanitatem indicant:leniter quidem,tardius:vehementer autem,citius. Cæterum acuti morbi fiunt à bile,vbi in hepar

Morbi acuti unde. influxerit,& ad caput conſtiterit. Hæc igitur patitur hepar. Intumeſcit & expanditur ad ſeptum tranſuerſum præ tumore.& ſtatim ad caput dolor irruit,maximè verò ad tempora: & æger auribus non acutè audit. Sæpe etiā oculis non videt. & horror,& febris corripit. Atq; hæc quidem ab initio morbi ipſi fiunt ex interuallo,quandoq; vehementer,quandoque minus. Quāto autē morbi tēpus magis progreſſum fecerit, E tanto maior fit dolor in corpore: & pupillæ oculorum ſparguntur, & obtuſe vidēt: & ſi digitū admoueris ad oculos,nō

Cæcutientis ſignum. ſentit,eo quòd non videt. Quòd autem non videat,inde cognoueris. Non enim nictat dum digitus admouetur:& floccos aufert de ſtragulis,ſi quidē viderit, pediculos eſſe putās.

Præ oculis quæ curſitare uidentur. Et quū hepar magis expaſſum fuerit ad ſeptum trāſuerſum, delirat:& ob oculos ſibi aduerſari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera,& milites armatos pugnantes,& ipſe aduerſus ipſos pugnare ſibi videtur: & talia dicit velut qui videat,& egreditur, & minatur ſi quis ipſum egredi nō permittat. Et vbi ſurrexerit,crura eleuare non poteſt, ſed cadit. Pedes autē ſemper fiunt frigidi. Et quum dormierit,exilit à ſomno,& inſomnia horrēda videt. Hoc autē cognoſcimus ꝙ F

Sōnia quæ uexent. ab inſomnijs exilit ac perterretur, poſtquā ad ſanā mentem redijt. Exponit enim inſomnia hęc, qualiaq; & corpore fecit & lingua loquutus eſt. Atq; hæc quidē ſic patitur. Quandoq; verò etiā voce priuatur,per totā diem ac noctem multū aceruatum ſpiritū reſpirās. Poſtquā verò delyrare ceſſauit,ſtatim ad ſanā mentē redit. Et ſi quis ipſum interroget,rectè reſpō-

Morbi huius cauſſa. det,& intelligit oīa quæ dicuntur. Deinde rurſus paulo poſt in ijſdem afflictionibus iacet. Hic morbus accidit maximè in peregrinatione,& ſi alicubi deſertā viam iuerit, & timor ipſum ex ſpectro corripuerit. Corripit etiam alijs modis.

Tetanos quotuplex. Tetani tres. Si quidem ex vulnere tetanus,ſiue diſtentio neruorum antrorſum ac retrorſum fiat,æger hęc patitur. Maxillæ cōgelantur ac rigent,velut ligna: & os aperire non poteſt,

A poteſt, & oculi frequenter lachrymantur ac diſtrahuntur, & dorſum riget, & crura flectere non poteſt, neq; manus, neq; ſpinam. Quũ verò lethalis fuerit, potus & cibi quos prius ac cepit, per nares quandoq; redeunt. At opiſthotonos, retrorſum fiens diſtentio, reliqua quidem eadem ægro inducit vt plurimùm, fit autẽ quũ in ceruice tendines retrorſum ægrotarit. Aegrotat autẽ, ab angina, aut ab vua, aut locis circa tonſillas ſuppuratis. Aliquando etiã à capite febribus accedentibus cõuulſio ſuccedit. Iam verò etiã à vulneribus. Hic trahitur in poſteriorem partem, & præ dolore dorſum ac pectora rigent, & eiulat. Hic cõuellitur vehementer, vt vix detineatur à præſentibus, ne è lecto excidat. Alius tetanus eſt minus lethalis prioribus. fit autẽ ab ijſdem, & totum corpus ſimiliter conuellitur. Febris ardẽs prædictis non ſimiliter fit. Vrit enim ſemel vt neceſſe ſit febricitare. Sitis igitur multa hominem tenet, & febris vehemens. lingua verò rumpitur exaſperata, & ſicca fit: & color ipſius primũ quidem pallidus eſt, velut ſolet. progreſſu verò tẽporis nigreſcit. Et ſi quidem in principijs nigreſcat, citiores iudicationes fiunt. Si verò poſterius, diuturniores. Coxendicum morbus ex his maximè cauſis fit in pleriſq;: ſi quis diutius in ſole verſetur, & coxendices fuerint calfacti, & humor qui eſt in articulis, à calore fuerit reſiccatus. Quòd autem id quod reſiccatur condenſatur ac cõpingitur, hoc magnum ſignum eſt. Aeger enim articulos vertere ac mouere non poteſt, præ dolore articulorum, C & eo quod verticula ſunt cõpacta. Dolet autem magis lumbos & verticula ea quę ſunt ex obliquo coxarũ, & genua. Cõſiſtit autem dolor plurimo tẽpore in inguinibus ſimulq; coxendicib⁹, acutus ac æſtuoſus. & ſi quis ipſum erigat aut trãſmoueat, eiulat præ dolore quàm maximè poteſt. Quandoq; verò etiam conuulſio accedit, & rigor ac febris. Fit autem à bile & pituita. fit etiã à ſanguine: & dolores cõſimiles ab omnibus morbis: & rigor & febris aliquando corripit debilis.

Opiſthotonos.

Spaſmos.

Cauſos.

Iſchias.

Morbus regius acutus eſt, & celeriter occidens. Color totus malicorij ſpeciem refert, & eſt vehementer cum virore pallidus, quemadmodum lacerti cum virore pallidiores. cõſimilis autem eſt cutis. Et in vrina ſubſidet velut eruum fuluũ & febris & horror debilis habet. Quandoq; etiam ſtragula habere non ſuſtinet, ſed mordetur ac raditur matutino tem-

Morbus regius.

pore, vbi nondum cibum accepit, internis partibus. Deinde D viscera plerunque sugunt. Et si quis erigat ipsum aut alloquatur, non sustinet. Hic vtplurimùm moritur intra quatuordecim dies. Has autem vbi effugerit, sanus fit. Peripneumonia talia facit. Febris vehemens tenet: & spiritũ densum ac calidum respirat: & anxietas adest, & impotentia, & iactatio, & dolores circa scapulas, & clauiculas, & mammam: & grauitas in pectoribus, & delyrium. Quandoque verò doloris exors æger est, donec tussire inceperit. Verùm hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Saliuam autem albam & spumosam primùm spuit. Lingua flaua est, verùm progressu temporis nigrescit. Si quidem igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Si verò posterius, tardius. Tandem verò etiã E rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhęret. At liberationem à morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur ęger minimum diebus quatuordecim, ad summum vnà & viginti: & tussit hoc tempore vehementer: & vnà cum tussi purgatur, primùm quidem saliua multa ac spumosa. Septima verò & octaua die, vbi febris in vigore fuerit, & humida sit peripneumonia, crassior: sin minus, non. Nona verò & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem vsq; ad decimamquartam, multa & purulenta. Atque hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum verò & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus. Cæterùm de iudicatorijs diebus, etiam iam ante à me F dictum est. Iudicantur autem febres quarta die, septima, vndecima, decimaquarta, decimaseptima, vigesimaprima. Et his autem acutis quædam etiam trigesima. Deinde quadragesima. postea sexagesima. Quum verò hos numeros excesserint, diuturna in febrium constitutio fit.

Peripneumonia.

Febrium decretoria.

HIPP

A # HIPPOCRATIS COI LIBER PRAENOTIONVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE

Edicum prænotionẽ adhibere, optimũ esse mihi videtur. Prænoscens enim & prędicẽs apud ægrotos, & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ægroti relinquunt expo-
B nens, fidẽ vtiq; fecerit, quòd ægrotorum res magis cognoscat, quare audebunt homines seipsos medico cõmittere. At verò curationẽ optimè fecerit, vbi prænouerit futuras affectiones. Sanos equidẽ facere omnes ægrotos impossibile est, hoc enim pręstãtius esset, quàm prænoscere in posterũ euentura. Quãdoquidẽ verò homines moriuntur, alij priusquã medicũ vocent, præ violẽtia morbi: alij verò accito etiã medico, derepentè vita decedunt, quidã vbi vnã vixerũt diẽ, quidã tempore paulò diutiore, anteaquã medicus per artẽ aduersus singulos morbos repugnet: itaque nosse oportet taliũ affectionũ naturas, quantũ corporũ vires excedũt. Simul verò & si quid diuini in morbis inest, etiã huius prẹnotionẽ ediscere. Ita enim meritò admirationi fuerit,
C & medicus bonus extiterit. Nã quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis rectè cõseruare poterit, ex multo tẽpore antea consiliũ adhibẽs ad singula. & tum morituros, tum seruandos, prænoscens ac prędicẽs, & culpa exors fuerit. Considerare porrò hoc modo cõuenit in morbis acutis, primùm quidẽ faciẽ ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maximè verò an ipsa sibijpsi. Ita enim optima fuerit. Si verò maximè cõtraria simili fuerit, horrendissima est. Talis autẽ fuerit, nasus acutus, oculi caui, tẽpora collapsa, aures frigidæ ac contractæ, & extremitates auriũ auersæ, & cutis circa frõtem dura & circũtẽta ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiã niger, & liuidus, aut plumbeus. Siquidẽ igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondũ ex alijs coniecturam facere licuerit, interrogare oportet, num vigilauerit ho

Quæ medici sunt.

Quæ medico cognoscenda.

Facies Hippocratica.

mo,aut alui excrementa valde liquida sint,aut fames aliqua ipsum teneat. Et si quidẽ horũ aliquid cõfiteatur,minus graue esse putandũ est. Iudicantur autẽ & cognoscuntur talia in die ac nocte,si ob has causas facies talis fuerit.Si verò nihil horũ esse dicat,neq; in prædicto tẽpore cõsidat.nosse cõuenit morti proximũ esse. At si vetustiore existente morbo, aut triduano,aut quadriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet,de quibus etiã prius iussi: itẽq; alia signa cõsiderare,& in vniuersa facie, & in corpore,& in oculis. Si enim lucẽ fugiãt,aut inuolũtariè lachrymẽt, aut distorqueãt,aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubẽtes habeãt,aut venulas liuidas aut nigras in ipsis habeãt,aut lemæ ac sordes circa oculos appareant,aut etiã instabiles,aut eminẽtes,aut caui vehemẽter facti,aut squallẽtes & obscuri fuerint:aut color totius faciei alteratus fuerit. Hæc omnia mala & perniciosa esse putandũ esse. Cõsiderare verò cõuenit etiã oculorũ subapparitiones in somnis. Si eñ albæ quid partis subapparuerit,palpebris nõ cõmissis,si id nõ ex alui pfluuio, aut medicamẽti potione fuerit, aut ægrotus nõ ita dormire cõsueuerit,malũ signũ & valde lethale est. Si verò retorta,aut cõtracta fiat,aut liuida,aut pallida palpebra,aut labiũ,aut nasus,cũ aliquo ex alijs signis,morti pximũ esse sciẽdũ est. Lethale est etiã habere labia resoluta,& pendẽtia,& frigida,& albicãtia facta. Decũbentẽ ægrotũ à medico deprehẽdi cõuenit in latus dextrũ aut sinistrũ, & manus,& collum, & crura modicè inflexa habentẽ,& totũ corpus flexibile sitũ. Ita eñ plurimi ex sanis decũbunt. Optimi autẽ sunt decubitus qui sanorũ decubitibus similes existũt. At verò supinũ iacere, & manus, & collũ, & crura extenta habere, minus bonũ est. Si verò etiã pronus fiat, & de lecto ad pedes dalabatur, magis horrẽdũ est. Si verò nudos quoq; pedes habere cõperiat, nec admodũ calidos:& manus,& collũ,ac crura inæqualiter disiecta,ac nuda,malũ est. Anxietatẽ enim significat. Lethale est & hiantẽ semper dormire:& crura supini iacentis valde incuruata esse ac cõplicata. At in ventrẽ decũbere, si quis nõ sit adsuetus dũ sanus fuit ita dormire,delyriũ significat,aut dolorẽ locorũ circa ventrẽ. Cæterũ erectũ sedere velle ægrum in morbi vigore,in omnibus morbis acutis malum est, pessimum autem in peripneumonicis pulmone inflammato.

Oculorũ signa.

Dormientium coniectatio.

Cubatio qualis.

D E F

Denti

A Dentibus stridere in febribus, quibus nõ familiare id est à pueris, furiosum ac lethale est. Verùm prædicere oportet ab vtrisque periculum futurum. Si verò etiã delyrus hoc faciat, perniciosum valde iam existit. Vlcus autem siue prius factum fuerit, siue in morbo accesserit, considerare oportet. Si enim periturus est homo, ante mortem liuidum ac siccũ erit aut etiã pallidum & siccũ. At de manuũ latione ita sentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumonijs, aut in phreniti de, aut capitis dolore, ante faciem feruntur, & frustra venantur, & festucas legunt, & floccos de vestibus euellunt, & de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas & lethales esse.

Stridor dentium quid portendat.

Spiritus densus dolorem significat, aut inflammationem, B in locis supra septum transuersum. Qui verò magnus exspiratur, & per multum temporis interuallum, delyrium indicat. Si verò frigidus è naso & ore exspiretur, valde iam perniciosus est. Bonam autem spirationem valde magnam vim habere ad salutem, in omnibus acutis morbis putare conuenit, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus iudicãtur. Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatorijs fiunt, & febrem perfecte submouent. Boni verò sunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius morbum ferre faciunt. Qui verò tale quid non effecerint, incommodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & tantum circa caput & faciem fientes, & circa ceruicem. Hi enim cum acuta quidem febre, mortem præsignificant: cum mitiore C verò, longitudinẽ morbi. Et qui per totum corpus fiunt, simi liter significant his qui circa caput. At verò milioformes, & solum circa collum fientes, mali sunt. Qui verò cum guttis fiunt, & euaporant, boni sunt. Considerare porrò conuenit sudores in summa. fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis vigorem. Præcordium optimum est doloris exors, & molle, et æquale, tum in dextra, tum in sinistra parte. At inflammatũ, aut dolorẽ exhibens, aut dextræ partes inæqualiter affectæ ad sinistras: hæc omnia obseruare oportet. Si verò etiam pulsus inerit In præcordio, turbationem significat aut delyrium. Verùm oculos talium insuper intueri oportet. Si enim oculi frequẽter moueãtur, furiosos hos fore timor est. Tumor in præcordio durus existens et dolorosus, pessimus quidẽ est si per totum

Spiritus

Sudores qui salubres & contra.

A præcordijs nota.

totum fuerit præcordium. Si verò fuerit in altera parte, minus periculosus est in sinistra. Significãt autem eiusmodi tumores, in principio quidem, mortem breui affuturã. Si verò viginti dies transgrediatur, tum febris detinens, tum tumor non considens ad suppurationem conuertitur: Contingit autem his in primo circuitu, etiã sanguinis eruptio è naribus, & valde prodest. Verũ interrogare conuenit, an caput doleant, aut hebetem visum habeant. Si enim horum quid fuerit, ad eum locum repit. Magis tamen in iunioribus quinque ac triginta annis, sanguinis eruptionem expectare cõuenit. At verò molles tumores, & doloris exortes, & qui digito cedunt, diuturniores iudicationes faciunt, & minus illis sunt horrendi. Si verò trãsgrediatur sexaginta dies febris detinens, & tumor non considat, suppuratum fore significat & hunc, & eum qui in reliquo ventre est eodem modo. Quicunq; igitur tumores dolorosi sunt, & duri, & magni, periculũ mortis breui affore significãt. Qui verò molles, & doloris exortes sunt, & digito compressi cedunt, diuturniores illis sunt. Cæterũ tumores in ventre minus faciunt abscessus, quàm hi qui sunt in præcordijs. Minimè verò hi qui sub vmbilico consistũt, ad suppurationem conuertuntur. Sanguinis verò eruptionem, ex supernis locis maximè expectare oportet. Omnium autem tumorum diuturnorũ circa hos locos, suppurationes considerare conuenit. Sunt autem suppurationes hinc fientes hoc modo considerandæ. Quæcunque extra vertuntur, optimæ sunt, quæ paruæ sunt, & quàm maximè foras eminentes, & in acutum fastigiatæ. Quæ verò magnæ sunt, & latæ, & minimè in acutum fastigiatæ, pessimæ sunt. Quęcunq; verò intro rumpuntur, optimæ sunt quæ nihil cum externo loco communicant, sed sunt contractæ, & doloris exortes, & totus externus locus concolor apparet. At verò pus optimũ est, si est album & æquale, & leue, & quã minimè graueolẽs. Quod verò huic contrarium est, pessimum est. Aquæ porrò inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ sunt. Neque enim à febre liberãt, & valde dolorosę sunt, ac lethales. Incipiunt autẽ pleræq; à laterum mollitudine, & à lumbis: aliquæ verò etiam ab hepate. Quibus igitur à laterũ mollitudine & lumbis, principia fiunt, his & pedes intumescunt, & alui profluuia diuturna ipsos tenent, quæ neque dolores ex

Hydropis origo.

D E F

pus optimũ bonum

A ex laterum mollitudine ac lumbis soluunt, neq; ventrẽ molliunt. Quibuscunq; verò ab hepate aquæ inter cutẽ oriuntur, his tusses tussiendique promptitudo accedit, & nihil memorabile expuunt, & pedes tument, & venter non egerit nisi dura, & coactus, & circa aluum fiunt tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra parte, tum cõsistentes, tum considen tes. Caput autem & manus, & pedes, si frigida sunt, malũ est, vbi & venter, & latera calida sunt. Optimũ verò est & totum corpus calidum esse, ac molle. Conuerti autem facilè conuenit ægrotum, & in attollendo se leuem esse. Si verò grauis esse appareat, & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculosum est. Si verò supra grauitatem, vngues & *Hydropis diuersitas.*

B digiti liuidi fiãt, mors euestigio expectanda est. At si digiti ac pedes penitus nigrescũt, minus perniciosi sunt quàm liuidi. Verũ & alia signa considerare oportet. Si enim facilè ferre videatur malum, & aliud quoddam ex salutaribus ad hæc signa subindicet, morbum ad abscessum verti spes est, ita vt æger quidẽ superstes mãsurus sit, corporis verò partes nigræ factæ casuræ. Testes & pudenda reuulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale. Quòd verò ad somnos attinet, quemadmodum secundum naturã consuetum nobis est, interdiu vigilare oportet, noctu dormire. Si verò hoc fuerit transmutatum, peius est. Minimè verò lædi æger poterit, si dormiat manè ad tertiam partem diei. Qui verò ab hoc tempore fiunt somni, deteriores sunt. Pessimum autẽ est nõ dor- *Testes.* *Somnus.*

C mire, neque noctu, neque interdiu. Aut enim præ dolore ac afflictionibus vigiliç adsunt: aut deliriũ aderit ab hoc signo.

Egestio alui optima est, mollis & cohærens, & secundum horam, in qua etiam à sano egerebatur. Iuxta copiam verò, pro ratione ciborũ ingestorum. Tali enim cõtingente exitu, venter infernus sanus fuerit. Si verò liquida fuerit egestio, conducit neque stridere, neque frequentem esse, & paulatim secedere. Delassatur enim homo ex frequẽti desessu, & vigilias vtique cõtraxerit. Si verò sæpe aceruatim egerit, periculum est ne in animi deliquiũ incidat. Quin & iuxta copiam ingestorũ egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu semel. Plura verò mane, quemadmodum in consuetudine est homini. Inspissari autem oportet egestionẽ, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua, & non valde graueolens. *Alui excrementa.*

Commod

Commodum eſt & lumbricos rotũdos cum egeſtione prodire, morbo ad iudicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem eſſe ventrem, & iuſta mole præditum. D

At verò aquoſum valde, aut album, aut pallidum, aut viride, aut vehementer rufum, aut ſpumoſum ſtercus egerere: Hæc omnia mala ſunt. Malum inſuper eſt & quod exiguum eſt, & viſcoſum ac album: & quod ſubpallidum aut ſubuiride ac leue. His verò magis lethalia fuerint ſtercora nigra, aut pinguia, aut liuida, aut æruginoſa, & malè olentia. Quæ verò varia ſunt, diuturniora quidẽ his ſunt, nihilominus autem pernicioſa. Sunt autẽ talia, ramentoſa, & bilioſa, & cruenta, & praſina, & nigra, aliquãdo ſimul inter ſe exeuntia, aliquando particulatim. Flatum porrò ſine ſtrepitu ac crepitu prodire optimum eſt. Melius autem eſt & cum ſtrepitu exire, quàm iſthic reuolui. & qui ſic progreſſus eſt flatus, aut dolere quid hominẽ ſignificat, aut delirare: niſi ſua ſponte homo ita flatum emittat. Cæterùm præcordiorum dolores ac tumores, ſi fuerint recentes, & non cum inflammatione, ſoluit, murmur in præcordio obortum, & maximè quidem ſi pertranſierit cum ſtercore, & vrina, ac flatu. Sin minus, etiam ipſum per ſe ſi tranſierit, prodeſt. Prodeſt item ſi ſubdeſcenderit ad infernos locos. E

Vrinæ. Optima verò eſt vrina, quum fuerit alba ſubſidentia, & leuis & æqualis, per totũ tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim & ſecuritatem, & morbum fore breuem. Si intermiſerit, & aliquãdo quidem pura mingatur, aliquando verò ſubſidet album ac leue, diuturnior fit morbus, & minus ſecurus. Si verò fuerit & vrina ſubrubra, & ſubſidentia ipſius ſimilis, & leuis, diuturniorem quidem hæc morbũ quàm prior ſignificat, ſed valde ſalutarem. At ſubſidẽtiæ in vrinis craſsiores polentæ partes referentes, prauæ ſunt. His autẽ peiores ſunt, laminoſæ. Albæ verò & tenues valde malæ ſunt. Verũ his deteriores ſunt furfuraceæ. Nubeculæ quæ feruntur in vrinis, albæ quidẽ bonæ ſunt, nigræ verò malæ. Quandiu verò fulua fuerit vrina & tenuis, morbum incõcoctum eſſe ſignificat. Si verò & diuturna fuerit talis exiſtens, periculũ eſt ne ſufficere homo poſſit, donec vrina fuerit concocta. Lethaliores autem ſunt vrinæ, & fœtidæ, & aquoſæ, & nigræ, & craſſæ. At tum in viris, tum in mulieribus, nigræ vrinæ peſsimæ ſunt. In pueris F

autem

A tem aquosæ. Quicunq; vrinas tenues & crudas mingũt multo tempore, si alia veluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum expectare oportet ad locos infra septum trãsuersum. Sed & pinguedines supernè instantes, araneorum telis similes, damnare oportet. Sunt enim colliquationis signa. Considerare verò conuenit in vrinis in quibus nubeculæ sunt, an supernè aut infernè sint: & quales habeant colores. Et quæ quidem deorsum feruntur, cum coloribus relatis eas bonas esse putare, ac laudare. Quæ verò sursum feruntur, cum coloribus relatis, malas esse, & tales damnare. Nec verò decipiat te, si vesica morbum aliquem habens, eiusmodi vrinas reddiderit. Non enim totius corporis signum est, sed B ipsius per se vesicæ. Vomitus cõmodissimus est, ex pituita ac bile quàm maximè permixtus, & non crassus valde, neq; multus. Nam meraciores, deteriores sunt. Si verò id quod vomitu reiectum est prasini fuerit coloris, aut liuidum, aut nigrum: quicunque horum fuerit colorum, malum esse putandum est. Si verò omnes colores idẽ homo vomit, valde perniciosum hoc est. Celerrimã autem mortem significat liuidus vomitus, si graueolens fuerit. Omnes verò subputridi ac fœtidi odores, in omnibus vomitibus mali sunt. Sputum verò in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiũt, citò ac facilè expui conuenit, & flatum sputo valde permixtũ apparere. Si enim longè postea post principium doloris, expuerit quod flauum est, aut fuluum, aut quod multam tussim inducit, & nõ valde permixtum est, deterius est. Nam & fla-C uum meracum, periculosum est: & album ac viscosum & rotundũ, inutile est. Malum est & quod viride est valde, itemq; pallidum, & quod spumosum. Si verò ita fuerit meracum, vt etiam nigrum appareat, hoc ipsum deterius est quàm illa.

nubeculam infimã gñere bonum (?) esse: et media vide [illegible]

Vomitus.

Sputum.

Malum etiam est si nihil repurgetur, neque emittat pulmo, sed plenus ferueat in gutture. Grauedines & sternutationes in omnibus circa pulmonẽ morbis, & antecessisse, & succedere, malũ est. At in alijs morbis lethalissimis sternutationes prosunt. Sputum autem flauum, sanguine permixtum non multo, si in pulmonis inflammatione, in principio morbi reijciatur, salutare est, & valde prodest. Si verò septimo die, aut posterius, minus securum est. Omnia sputa mala sunt, quę dolorem non sedant. Pessima verò sunt nigra, velut descri

Pulmo quũ non purgat malum est.

Sputa quæ mala.

descriptum est. Quæ verò dolorem sedant, omnium optima D existunt. Quicunq; dolores ex his locis non sedantur, neq; ad sputorum purgationes, neque ad stercorum alui subductionem, neque ad venæ sectiones, & victus rationem ac medicamenta, eos ad suppurationem verti sciẽdum est. Ex suppurationibus quæcunque dum sputum adhuc biliosum est, suppurãtur, perniciosæ valde sunt, siue biliosum illud in parte, siue simul cùm purè expuatur: & hoc potissimùm si morbo ad septimũ diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor autem est eum qui talia expuit, mori turum esse decimaquarta die, si non aliquod bonũ signũ ipsi acciderit. Sunt autem bona hæc: facilè ferre morbum, bene spirare, à dolore liberatum esse, sputum facilè tussiendo reijcere, corpus æqualiter calidum ac molle apparere, sitim non habere, vrinas & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse conuenit accidere vt quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo non morietur. Si verò aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore tẽpore vita producta, decimaquarta die homo peribit. Porrò mala signa his contraria sunt: ægrè ferre morbum, spiritum magnum & densum esse, dolorem nõ sedari, sputum vix tussiendo reijcere, valde sitire, corpus inæqualiter à febri teneri, ventrem quidem ac costas fortiter calidas esse, frõtem verò & manus ac pedes frigidos. Vrinas autem & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptũ est: hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit F horum aliquid ad sputum, peribit vtiq; homo priusquam ad decimumquartũ diem peruenerit, aut nono die, aut vndecimo. Sic igitur coniecturam facere oportet, quòd hoc sputum lethale sit valde, & non perducat ad decimumquartũ diem. Proinde & mala & bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimùm veritatẽ consequi quis poterit. At verò aliæ suppurationes rumpuntur plurimæ quidem vigesimo die, aliæ verò trigesimo, alię quadragesimo, aliquæ verò ad sexaginta dies perueniunt. Considerare verò futuræ suppurationis principium oportet, suppuratione facta ab ea die qua primũ homo febricitauit, aut si fortè ipsum primùm rigor apprehẽdit: & si pro dolore grauitatem sibi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat.

Suppurationes. *Bonæ speì signa.* *mala Speì Sig.* *Pus quãdo erumpit.*

Hæc

A Hæc enim in principijs ſuppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem ſuppurationũ fore expectare oportet ad prædicta tempora. Si verò ſuppuratio fuerit in altero latere ſolum, vertere & conſiderare oportet in his, num aliquem habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero ſit calidius: & reclinato ægro in latus ſanùm interrogare ipſum, an videatur ipſi graue quid ex ſuperno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero eſt ſuppuratio, in quo grauitas affuerit. Cæterùm omnes ſuppuratos ex his ſignis cognoſcere oportet. Primùm quidem ſi febris nõ dimittit, ſed per diem quidem tenuis eſt, noctu verò amplior: & ſudores multi oboriuntur, tuſſesque, ac tuſsiendi promptitudo ipſis B adeſt, & nihil memorabile expuũt: & oculi caui fiunt, & maxillæ ruborem contrahunt, & vngues quidem manuum curuantur, digiti verò caleſcunt, & potiſsimum ſummi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos nõ appetũt, & puſtulæ per corpus enaſcuntur. Quæcunque igitur ſuppurationes diuturnæ ſunt, hæc ſigna habent, & fidem ipſis valde habere oportet. Quæ verò breues ſunt, ex his ſignis cognoſcere oportet, ſi quid apparuerit ex his, qualia in principijs fiunt. Simul autem & ſi aliquanto difficilius ſpirauerit homo. At verò quæ ex ipſis citius & tardius rumpuntur, his ſignis cognoſcere oportet. Si quidem enim dolor in principijs fiat, & ſpirãdi difficultas, & tuſsis, & ſputatio perſeuerãs, ad vigeſimum diem pertingat, eruptionem tũc expectare oportet, aut etiã prius. C Si verò quietior fuerit dolor, & alia omnia pro huius ratione, eruptio poſterius expectanda eſt. Neceſſe verò eſt accedere & dolorem, & ſpirandi difficultatem, & ſputationem, ante puris eruptionem. Ex his autem maximè ſuperſtites manent hi quos febris eodem poſt eruptionem die dimiſerit: & qui cibos citò appetiuerint, & à ſiti liberati fuerint: & ſi vẽter parua & compacta egeſſerit, & pus album & leue & eiuſdem coloris fuerit, & à pituita liberum, & citra dolorem ac tuſsim fortem repurgetur. Ac optimè quidẽ ſic ac celerrimè liberãtur. Sin minus, hi quibus proxima his cõtigerint. At verò intereunt hi quos febris non dimiſerit, aut vbi ipſos dimiſiſſe putata fuit, rurſus recaleſcens apparuerit: & qui ſitim quidem habuerint, cibos autem non appetiuerint, & ſi vẽter liquidus fuerit, & pus pallidum ſiue viride, & liuidum

Suppuratorũ cognitio. idem. 435.

expuerint, aut pituitoſum & ſpumoſum. Si hæc omnia conti D
gerint, pereunt. Quibus verò ex his quædã acceſſerint, quedã
non, horũ aliqui intereũt, aliqui in multo tẽpore ſuperſtites
euadunt. Verũ ex omnibus ſignis quæ adſunt, tum in his, tũ
in alijs omnibus coniecturã facere oportet. Quibuſcunq;
ex inflammati pulmonis morbis, abſceſſus circa aures fiũt, &
ſuppurantur, aut ad infernas partes, ac fiſtulantur, hi ſuperſti
tes euadunt. Verũ huiuſmodi ſic cõſiderare oportet. Si & fe-
bris detinuerit, & dolor non ſedatus fuerit, & ſputũ pro ra-
tione nõ prodierit, neq; bilioſæ, neq; ſolutu faciles, & mera-
cæ alui egeſtiones fuerint, neq; vrina valde multa, & multã
ſubſidentiam habẽs: indicatur autẽ ſuperſtes futurus ab om
nibus reliquis ſalutaribus ſignis, tũc abſceſſus huiuſmodi fo E
re ſperandũ eſt. Fiunt autẽ partim ad infernas partes, quibus
videlicet inflãmatio aliqua circa præcordia affuerit: partim
in ſupernis, quibus præcordiũ molle & doloris exors permã
ſerit, & vbi ſpirandi difficultas, quæ per tẽpus aliquod affuit,
deſierit citra aliã manifeſtã cauſſam. Cęterũ abſceſſus ad cru
ra, in pulmonis inflãmationib⁹ fortib⁹ ac periculoſis, omnes
quidẽ vtiles ſunt, optimi verò ſunt, qui dum ſputũ iam in mu
tatione eſt, fiunt. Si enim tumor & dolor fiat, ſputo pro flauo
purulẽto fiente, & foras procedẽte: ita ſecuriſsimè homo ſu-
perſtes euaſerit, & abſceſſus abſq; dolore celerrimè ſedabit.
Si verò ſputũ non bene proceſſerit, neq; vrina ſubſidentiam
bonã habẽs apparuerit, periculũ eſt claudum fore articulum,
aut multum moleſtiarũ exhibiturũ. At ſi euaneſcãt & recur- F
rant abſceſſus, ſputo non prodeũte, febreq; permanẽte hor-
rendum eſt. Periculũ enim eſt ne deliret homo & moriatur.

Tubercula aurium.

Ex ſuppuratis à pulmonis inflammatione, ſeniores magis intereunt. Ex alijs autẽ ſuppurationibus, iuniores magis moriuntur. Dolores cum febre fientes circa lumbos & infernas partes ſi ſeptũ trãſuerſum attigerĩt, infernas partes relinquẽtes, pernicioſi valde ſunt. Proinde alijs quoq; ſignis animum aduertere oportet. Nam ſi quod etiã ex alijs ſignis malũ apparuerit, deſperatus eſt homo. Si verò aſsiliẽte ad ſeptũ traſuerſum morbo alia ſigna nõ mala acceſſerint, hunc ſuppuratum fore multa ſpes eſt. Quicunq; verò ſuppurati vruntur, quibus quidem purum pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi ſeruantur: quibus autem ſubcruentum, & cœnoſum, hi pereunt,

A reunt. Porrò vesicæ duræ & dolẽtes penitus quidẽ horrendæ ac perniciosæ sunt, perniciosissimæ verò quæ cũ febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipsis vesicis ad occidendũ sufficiunt, & alui nõ egerunt hoc tempore, nisi durũ quiddam, & hoc coactę. Soluit autẽ vrina purulenta micta, quæ albã ac leuem subsidentiã habet. Si verò neq; ab vrina quicquã remiserit dolor, neq; vesica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrũ moriturũ esse timor est. Atque hic modus potissimũ pueros corripit septẽnes, donec ad quintumdecimũ annum peruenerint. Febres iudicantur in iisdem numero diebus, ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & B signis securissimis nitẽtes, quarto die desinũt, aut priùs. Malignissimę verò, & signis horrẽdissimis fiẽtes, quarto die aut priùs occidunt. Primus igitur ipsarũ insultus sic desinit. Secundus autem, ad septimum producitur. Tertius ad vndecimum. Quartus ad decimumquartũ. Quintus ad decimumseptimum. Sextus ad vigesimum. Hi igitur impetus ex acutissimis morbis, per quatuor ad viginti, ex additione desinunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exactè numerari. Neq; enim annus, & menses, integris diebus numerari possunt. Posteà verò eodem modo iuxta eandem additionem, primus circuitus quatuor & triginta dierũ est, secundus quadraginta dierum, tertius sexaginta dierum. At in horum principijs difficillimũ est cognoscere eos qui in pluC rimo tẽpore iudicabuntur. Simillima enim sunt ipsorũ principia. Verùm à primo die animaduersionem facere oportet, & prout singuli quaternarij adduntur considerare, & non latebit te quo vertetur morbus. Fit autem & quartanarum febrium cõstitutio ex huiusmodi ordine. Qui porrò morbi in breuissimo tẽpore iudicabuntur, faciliores cognitu sunt. Maximæ enim differentiæ ab initio ipsis sunt. Qui enim superstites ab ipsis euasuri sunt, facilè spirantes, & doloris exortes sunt, & noctu dormiunt, aliaque signa securissima habent. Qui verò morituri, ægrè spirãtes fiunt, delirãtes, vigilantes, aliaque signa pessima habentes. Vt igitur his ita contingentibus, cõiectare oportet, & iuxta hoc tempus, & iuxta vnamquamq; additionem, tendentibus ad iudicationem morbis. Iuxta eandem rationẽ mulieribus quoque iudicationes fiunt

Ex uesica notæ.

Febriũ decretoria.

iii hec eadem vide supra 396.

ex partu. Capitis dolores fortes & continui cum febre, si D quidem lethalium signorum quid accesserit, perniciosi valde sunt. Si verò absq; talibus signis, dolor viginti dies trāsmiserit, & febris tenuerit, sanguinis à naribus eruptionē, aut abscessum quendā ad infernas partes expectare oportet. Sed & quàm diu dolor recens fuerit, similiter sanguinis è naribus eruptionem, aut puris eruptionē sperare cōuenit, cum aliàs, tum si dolor circa tempora & frontē fuerit. Verùm sanguinis eruptio magis expectanda est iunioribus trigintaquinque annis, senioribus verò puris eruptio. Auris dolor acutus cū febre cōtinua ac forti, horrendus est. Periculum est enim deliraturum esse hominē, ac periturū. Proinde quum hic modus minimè tutus sit, cito mentem aduertere oportet etiam E alijs signis, à primo statim die. Pereunt autē iuniores homines septimo die, & adhuc citiùs, ex hoc morbo. Senes verò longè tardiùs. Nam & febres & deliria minùs ipsis accidūt. & hac de causa aures anteà suppurantur. Verùm his quidem ætatibus recidiuæ morbi contingentes, plurimos occidunt. At verò iuniores priusquàm suppuretur auris, pereunt. Nam si pus albū effluxerit ex aure, spes est iuuenē superstitem euasurum esse, si sanè & aliud quoddam bonū signum ipsi accedat. Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ sunt. Verùm si quod aliud item signum accedat, ex his quæ anteà mala esse iudicata sunt, in periculo hominem versari prædicendum est. Anginæ horrendissimæ sunt, & citissimè accidunt, quæ neque in faucibus quicquam conspicuum faciunt, neque in F ceruice: verùm plurimum dolorem exhibent, & erecta ceruice spirationem inducunt. Hæ enim eodem die suffocant, secundo item ac tertio & quarto. Quæ verò alioqui similiter dolorem exhibent, attolluntur autem, & in faucibus rubores faciunt, perniciosæ quidem valde sunt, verùm prioribus magis diuturnæ, si rubor fuerit magnus. Quibuscunq; verò fauces & ceruix simul rubuerint, hæ anginæ diuturniores sunt, & ex ipsis maximè euadunt, si & ceruix, & pectus ruborem habuerit, & erysipelas ignis sacri non intro recurrerit. Si verò neque in diebus iudicatorijs dissipetur erysipelas, neque tuberculum ad externam partem conuertatur, neq; pus tussiendo reijciat, facileq; ac sine dolore degere videatur, mortem significat, aut ruboris recidiuam. Securius est autem tumorem

Capitis dolor assiduus quando malus.

Auris dolor.

Faucium exulceratio.

Anginæ uarietas.

Erysipelas.

A morẽ & ruborẽ quã maximè foras verti. Si verò ad pulmonẽ vertatur, & delirium inducit, & quidã ex ipſis ſuppurati plerunque fiunt. Gurguliones periculoſi ſunt vt & reſecentur, & ſcarificentur, quàm diu rubicundi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos ſuccedunt, & ſanguinis eruptiones. Quare tales alijs machinamentis attenuare conari oportet hoc tẽpore. Quum verò totum iam fuerit ſecretum, quòd ſanè vuam appellant, & fiat extrema gurgulionis pars maior & rotunda, ſuperior autem tenuior, in hoc tempore tutum eſt rem aggredi. Præſtat tamen & aluo ſubducta, chirurgia hac vti, ſi & tempus permittat, & homo non ſtranguletur. Quibus febres ceſſant, neque ſignis ſolutorijs apparentibus, ne-
B que in diebus iudicatorijs, his reuerſuras eſſe expectandum eſt. Quæcunque febris longiorem moram traxerit homine alioqui ad ſalutem diſpoſito, ita vt neque dolor teneat ob inflammationẽ, aut ob aliquam aliam manifeſtã cauſam: huic abſceſſum expectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulum, vel maximè infernum. Fiunt autem huiuſmodi abſceſſus magis, & in breuiori tẽpore, his qui iuniores ſunt triginta annis. Expectare verò ſtatim oportet abſceſſum ſi febris detinens viginti dies tranſmiſerit. Senioribus autẽ minus fiunt, diuturniore etiam exiſtente febre. At verò huiuſmodi abſceſſum expectare oportet febre continua exiſtente. Verùm ad quartanam deducetur, ſi intermiſerit, & erroneo modo apprehenderit, & ſi hæc faciens ad autumnum
C appropinquarit. Quemadmodum autem iunioribus triginta annis abſceſſus fiunt: Ita quartanæ magis his qui triginta ſunt annorum, & ſenioribus. Cæterum hæc noſſe expedit abſceſſus magis hyeme fieri, tardiúſque ceſſare, & minus recurrere. Quicunque verò in febre non lèthali, dixerit ſibi caput dolere, aut etiam præ oculis obſcurum quiddam apparere, ſi & oſculi vẽtris morſus huic acceſſerit, ei bilioſus vomitus aderit. Si verò etiam rigor acceſſerit, & partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc vomitus aderit. At ſi quid biberit aut ederit ſub hoc tempus valde cito vomet.

Porrò quibus horum dolor fieri inceperit primo die, hi quarto magis quã quinto premuntur: ſeptimo verò liberantur. Plerique tamen ipſorũ tertio die dolere incipiunt, vexantur autem maximè quinto, liberantur nono, aut vndeci-

mo. Qui verò inceperint quinto die dolere, aliaque iuxta D rationem priorũ ipsis fiant, his ad decimumquartũ morbus iudicatur. Fiunt autẽ hæc & viris,& mulieribus,maximè in tertianis.Iunioribus verò fiunt quidem & in his,verùm magis in continuis febribus,& in sinceris tertianis. Quibuscunque verò in huiusmodi febre caput dolentibus, pro eo quod obscurum quiddam præ oculis appareat, visus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obuersantur : & pro osculi ventris morsu,in præcordiorũ dextra aut sinistra parte aliquid tenditur,neque cum dolore, neque cum inflammatione: sanguinem de naribus his, pro vomitu fluxurum esse expectandum est. Magis tamẽ & hic in iuuenibus sanguinis eruptionem expectare oportet, his autem qui triginta sunt E annorum,& seniores adhuc, minus verũ vomitus in his expectari debent. At verò pueris conuulsiones fiunt, si febris furit acuta,& venter non egesserit, & vigilarint,& terreantur,& eiularint,& colorem mutarint,& viridẽ siue pallidum aut liuidũ, aut rubrũ cõtraxerint. Fiunt autẽ hæc promptissimè quidem pueris nuperrimè editis,vsq; ad septimum annum. Seniores autem pueri,& viri,non amplius in febribus corripiuntur cõuulsionibus,si non quid ex signis fortissimis ac pessimis accesserit, qualia sanè in phrenitide fieri solent. Perituros porrò & superstites futuros,tum pueros,tum alios, ex omnibus signis coiectare oportet,prout singula de singulis perscripta sunt. Atque hæc & de acutis morbis,& de his qui ex ipsis fiunt,dico. Qui verò rectè prænoscere volet,& F superstites futuros, & morituros : & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus est:eum signa omnia ediscere,& iudicare posse conuenit, ita vt vires ipsorum inter se conferendo expendat, quemadmodum perscriptum est,& de alijs,& de vrinis,& de sputis,vbi simul & pus & bilẽ ægrotus tussiendo reiecerit.Quin & impetus morborũ semper populariter grassantium cito animaduertere oportet,& tẽporis constitutionem non ignorare.Probè tamen id nosse expedit de cõiecturis certis, & alijs signis,& nõ ignorare quod in omni anno,& omni tempore, mala malum,bona bonum significant.Nam & in Libya, & Delo,ac Scythia,præscripta signa vera comperiuntur.Proinde sciendum est,minimè difficile esse, in ijsdẽ regionibus posse aliquem pleraq; ex ipsis assequi

Libya, Delos, Scythia pro omnibus ponuntur.

A assequi, si memoria tenens ipsa, iudicare ac rectè expendere sciat. Cæterùm nullius morbi nomen desiderare oportet, quod hic non est adscriptum. Omnes enim qui in prædictis temporibus iudicantur, ex ijsdem signis cognosces.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM, LIBER I. IANO CORNARIO MEDICO PHISICO INTERPRETE.

B

Soporosi in principijs fientes, cum capitis, lumborum, præcordij, colli dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tum aliàs, tum quarto ab initio die. Alui proluuium valde rubicundum, malum quidem est in omnibus morbis, non minimè verò in prædictis. *Alui profluuium.*

Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ. *Lingua.* In turbatis vigilantibus, vrinæ decolores, nigræ, innatantes, in sudoribus, phreniticæ. *Vrina.* Insomnia etiam in phreniticis manifesta sunt. *Insomnia.* Screatio frequens, si sanè & aliud quoddam signum *Screatio.* C affuerit, phrenitica sunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali sunt, tum aliàs, tum in sudoribus. Prędebilitatorum desipientiæ pessimæ, velut etiam Thrasynonti. *Thrasynō.* Phreniticæ vehementer affectiones, tremulæ desinunt. *Phrenesis.* Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate & vigilijs, cito insaniam affore denunciẽt. *Vomitus.* Loci circa fauces in acutis morbis dolorosi, graciles, parui, suffocatorij, quando hiarit æger vt os claudere & aperire nō facilè possit, mentis emotionem portẽdunt. *Fauciū dolor.* Ex talibus phrenitici fiunt, & perniciosè affecti. In phreniticis in principio mansuetudo. Verùm frequenter trāsmutari, malum id est, & sputatio mala est. *Archecrates.* In phreniticis alba alui egestio, malum: quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his pessimus. *Melancholicum eacoethes.* Quibus melancholico modo mente

motis, tremores accedunt, malignum hoc eſt. Mente moti acutè, vbi inſuper febrierint, cum ſudore phrenitici fiunt. Phrenitici paucibili, ſtrepitum valde percipientes, tremuli. Ex vomitu nauſeabundo oborta, clangoroſa vox, oculi pulluillum incumbentem habẽtes, inſaniam portendunt: quemadmodum etiam Hermozygæ vxor, inſania acutè correpta, voce deſtituta mortua eſt. In febre ardenti ſonitibus auriũ accedentibus, cum viſus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente mouentur. Mentis percuſſiones cum voce clangoroſa, linguæ conuulſiones tremulæ: & voces tremulæ fientes, mortem alienãt. duricies in his pernicioſa eſt. Linguæ tremulæ ſignum ſunt mẽtis non firmæ. In bilioſis meracis alui egeſtionibus, ſpumoſa floru lentia mala, tum alias, tum ſi cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit. Rari circa latus in his dolores, deſipientiam ſignificãt. Vocis interceptiones cum ſingultu peſsimæ.

Furiale ſignum. *Hermozygas.* *Tinnitus aurium qualis.* *Linguæ ſpaſmi.* *Linguæ tremor.* *Oleтula ſpumoſa.* *Singultus quando malus.* *Vocis interceptiones.* *Ariſtagoras.* *Vrinæ clandeſtinæ.*

Vocis interceptiones cum exolutione peſsimæ. In vocis interceptione, ſpiritus veluti his qui ſtragulantur præ manibus expoſitus, malus eſt. Num & talis mentem emouet?

Modicè feroces mentis emotiones, ferinæ ſunt. Moleſtè ferre morbum cum perfrigeratione, ſi non ſine febre exſudent partes ſupernæ, phrenitim portendit: quemadmodum etiam Ariſtagoræ. Sed & pernicioſum hoc eſt. Frequentes in phreniticis permutationes, conuulſoriæ. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus, nec commonefactis, pernicioſæ. Num his minguntur velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes? Palpitantes per totum, num voce deſtituti moriuntur? Sputationes in phreniticis cum perfrigeratione, nigræ reuomuntur. Surditas, & vrinæ non conſidentes, valde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portendunt. His morbo regio corripi malum eſt. Mala eſt & ex morbo regio fatuitas. Hos voce quidẽ deſtitui, verùm ſentientes eſſe contingit. Arbitror autem & aluos his perũpere, velut cõtigit Hermippo, & mortuus eſt. Surditas in morbis acutis & turbulentis conſequens, mala. Mentis emotiones tremulæ, obſcuræ, palpatoriæ, valde phreniticæ ſunt. Velut & Didymarcho in Co. Torpores ex rigore, non valde apud ſeipſos ſunt. Dolores circum vmbilicum palpitantes, habent quidem aliquid quod mentem emouet. Verùm circa iudicationem his ſpiritus

Hermippus. *Surditas malũ in his.* *Didymarchus.*

tus

A tus aceruatus cum prompta tensione penetrat. Et dolores circa suram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in vrina, dolore circa femur dissipato, mentis emotionem portendit. & qualia circa aurium sonitus contingunt, talia existunt. In aluo liquida, lassato, caput dolenti, siticuloso, vigilanti, obscure loquenti, impotenti, quibus talia sunt, his timor est vt mente moueantur. Exudantes & maximè circa caput, in morbis acutis submolestè ferētes, malum, tum alias, tum in vrinis nigris. & turbidus spiritus in his malus.

Impotentiæ præter vacuatorum vasorum rationem contingentes, non existente vasorum vacuatione, malum. Alui interceptæ, sed parua, nigra, velut caprarum stercora ad necessitatem coactè emittentes, nasus in his erumpens, malum. impotentia

B Quibus lumborum dolor diutinus, cum ardore fastidioso ac nauseabundo, hi si exudent, malum est. Num his tremores fiunt? Sed & vox velut in rigore conspicua? Extremitates si in vtranque partem cito transmutentur, malum est. Et sitis huiusmodi, mala est. Ex moderato ferox responsio, malum. Vox acuta, his præcordia intro trahuntur. Oculus hebes, malus: & fixus ac caliginosus, malus. Vox acuta clangorosa, mala. Dentium stridor perniciosus est, quibus non & sanis familiaris est, Suffocatio in his valde mala. Faciei bonus color, & vehemens toruitas, malum. Egestiones alui desinentes in spumosas meracas, exacerbatoriæ sunt. Vrinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, pessimæ. Perniciosa si citra signa, leuia facta fuerint, mortem significant. In morbis acutis biliosis valde albæ, spumosæ, circumbiliosæ egestiones, malæ. Malæ item & vrinæ eiusmodi. Num his hepar dolorosum est? Vocis interceptiones in febribus conuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cum silentio deueniunt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortem inducunt. Febres ex præcordiorum doloribus malignę. Sitis præter rationem soluta in acutis morbis, mala est. Sudor multus cum febribus acutis fiens, malus est. Et vrinæ dolorosæ, malæ sunt. extremitatum permutatio idem. 424 *Vox acuta.* *Dentiū stridor.*

C *Lotij interceptio.* *Mortis signum.* *Silentiū in febribus perniciosum.* *Sitis.* *Sudor.* *Vrinæ malæ.*

Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itemq́ue æruginosæ, malæ sunt: & paruas apparere veluti stillas. Et vomitus cum varietate, mali sunt, tum aliâs, tum si propius inter se prodeant. Quæcunq; in diebus iudicatorijs, cum an- *Vomitus malus.*

xietudine, absque sudore perfrigerantur, malum est: Et quæ D
ex his insuper riguerint, mala sunt. Vomitus meraci, anxiosi, mali. Sopor num vbique malus est. Ignorantia cum rigore, malum. Malum item obliuio. Perfrigerationes ex rigore non recalescentes, malæ sunt. Sudantes ex perfrigeratione recalescentes, malum. In his ardor dolorosus in lateribus, & insuper rigere, malum est. Aestuosi rigores aliquatenus perniciosi: & flammea facies cum sudore in his mala est: In his posteriorum partium frigiditas, conuulsionem accersit. Exudantes vigiles recalescentes, malum. Ex lumborum recursu, oculi distortio malum. Dolor in pectus firmatus cum torpore, malus. Hi si insuper febriant, acutè ardẽtes, moriuntur. Qui nigra reuomunt, cibos auersantur, deliri sunt, iuxta pubem parum dolorosi, oculum ferocem aut clausum habent, eos medicamentis purgare nõ oportet. Perniciosum enim est: Neque intumescentes, vertiginosos, in leuiter vagando deficientes, cibos auersantes, decolores. Neque in febre fractos, si soporosi fuerint. Perniciosum enim est. Oris ventriculi dolor, cum præcordio distento, & capitis dolor, malignum; & quidpiam anhelosum. Num hi repente moriuntur. velut in Dysode. Huic etiam vrinæ vehementer fermentatæ, erant valde rubicundæ. Colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autem his quib⁹ timor est vt insaniant. Febres soporosæ, lassatoriæ, caliginosæ, vigilias inducentes, exudãtes, malignæ. Horrores frequẽtes ex dorso, celeriter translabentes, molesti, vrinæ interceptionem dolorosam significant. Qui anxie se iactantes, citra vomitum exacerbantur, male habent. Perfrigeratio cum duricia signum malum. A ventre tenuia non sentienti prodire, ei qui est apud seipsum, perniciosum: velut Hepatico.

E

F

Vomitiones exiguæ biliosæ malæ, tum aliàs, tum si insuper vigilauerint ægri. Nasus in his destillans, perniciosum est. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, surditasque adest, & in latere dolor acutus, hæ perniciose mente mouentur. In febribus ardentibus subperfrigerantibus, egestionibusque alui biliosis aquosis frequentibus, oculorum distortio signum malum est, tum aliàs, tum si stupore prehensi detineantur. Siderationes repentinæ ei qui exolutè ac diutinè insuper febrijt, perniciosæ sunt: quale quiddã passus est.

Numenij

Sopor.
Ignorantia
Obliuio.
Oculi distortio.
qui purgandi non sunt
Qui cito moriuntur.
Colli dolor pessimus.
Perfrigeratio.
egestio clandestina
Pernicies fœminarũ.
siderationes

A Numenij filius. Ex lumborum dolore ad os ventriculi recursiones, febriculosæ, horridæ, reuomentes aquosa tenuia multa, mente motæ, voce destitutæ, nigrorum vomitu facto moriuntur. Oculi confractio in morbo acuto mala. Num anxiæ se iactātibus citra vomitum, lumbos dolentibus, si ferociter mente moti fuerint, spes est vt nigra per aluum prodeant? Fauces dolorosæ, graciles, cum ægrè tolerabili molestia, strangulatoriæ, perniciosæ acutè. Quibus spiritus retrahitur, vox autem strangulatoria est, & vertebra intro considet, his in fine velut contrahente quodam spiritus fit. Caput dolentes, & stupore detenti delirantes, aluo intercepta, oculum ferocem præ se ferentes, florescentes, opisthotono posteriorum partium conuulsoria distentione corripiuntur.

Numenius

Oculi confractio.

Dolor faucium.

Capitis dolor.

B In oculorum distortione, febriculoso, lassato, rigor perniciosus Et soporosi in his, malum. In febribus ad præcordiū dolores, sine voce, si sudore non soluantur, maligni sunt. His dolores ad coxas, vna cum febre ardente, & si aluus aceruatim eruperit, perniciosum. Quibus voces cum febribus deficientes post iudicationem, hi trementes ac soporosi moriuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventris tumor, cibis interceptis, in sudoribus: Num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid superueniens, singultum indicat? Sed & aluus spumosa, biliosa, insuper egerit? Splendidum in his mictum prodest. Venter autem his

Oculorum distortio.

Præcordiorum dolor.

C insuper turbatur. Quibus sopor fit spumosis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, cum sudoribus febriculosi laxantur in seipsos, fiuntque morbi reuertentes diutius durantes, His insuper rigere, non malum est. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, subsurdi, mingentes nigra densata: quibus hæc sunt, his nigra ventura esse expectare oportet, perniciosum. Vocis interceptiones cum exolutione, stupore detinente, perniciosæ. Lateris dolor, ex sputis biliosis, citra rationem si euanuerit, mente mouentur.

Manus tremulæ.

vocis interceptio

Lateris dolor.

Ex colli dolore, soporoso, sudanti, aluus inflata, si sanè ad necessitatem liquida demiserit, infuso immisso subluta: ex his ea quæ biliosa non sunt supprimuntur. Talia verò si seruentur retenta, longius ægrotat. Num itaque pro

Ceruicis dolor cum sudore.

que proluuia quæ biliosa non sunt, meliora sunt? & flatuoso tumori profuerint? Alui circumtensio, ad necessitatem liquida demittens, cito intumescens, habet quid conuulsorium, velut etiam Aspasij filio. Superrigere his perniciosum. Ex his conuulsus factus ac inflatus, vbi diutius ægrotasset, ori putrefactio viridis superuenit. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium se reuoluentes, & ciborum fastidium inducẽtes vnà cum febre: his ad caput dolor intentus progressus, repente conuulsorio modo occidit. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum vigilijs, & dilirio in somnis, aliquando vrinas inuoluntariè emittentes, in conuulsiones soporosas desinunt. A principio exudantes vrinis concoctis, ardentes qui citra iudicationem perfrigerantur, breui circum circa ardentes: Torpidi item, soporosi, conuulsi, perniciosè affecti sunt. Vterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cum grauitate fientes, mali sunt. Fortasſis autẽ his etiam conuulsorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores strangulatorij, habent quid conuulsorium, tum aliâs, tũ à capite oborti, Velut etiam Thrasynontis consobrinæ. Tremores cõuulsorij fientes in sudoribus, reuerti solent. Iudicatio his fit vbi superriguerint. Superrigent hi ardore circa ventrem prouocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & oris ventriculi dolor, cum exscreatione violenta, conuulsorium quid habet. A ventre subliuida, turbulenta: & lotia tenuia ac aquosa, suspecta. Fauces exasperatæ parum, & venter murmurans inanibus ad egerendum surrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delassati, in stragulis ac vestimentis dolorosi. Quæ ex his augentur, difficilia sunt. Somnus multus in his cõuulsorius, & dolores in frontem graues, & mictio difficilis. Vrinæ suppresſio quibus rigores, & in conuulsorijs affectionibus: velut & ipsa vbi inhorruit, sudauit. Meracæ desinentes purgationes, omnibus quidem exacerbatoriæ sunt, His verò etiã valde. Ex talibus etiam circa aurem abscessus exurgunt. Turbulentæ ferocisſimæ è somno excitationes, cõuulsoriæ sunt tum aliâs tum cum sudore. Et colli, & dorsi perfrigerationes apparentes, sed & per totũ corpus: In his etiam spumosæ mictiones, vnà cum animi deliquio, & oculorum obscuratio, cõuulsionem

Aspasius

Lumborum mala.

Capitis dolor grauidis perniciosus.

D E F

A sionem propè adesse significant. Cubiti ac colli dolores conuulsorij. A facie autem hi. In faucibus sonitus frequentes, cũ saliuę sputatione. In his in somnis sudores, boni. Num & sudore leuari, plurimis non malum est? Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles. In febribus exudantes caput dolentes, aluo intercepta, conuulsi fiunt. Subfriabiles liquidæ alui egestiones, perfrigerantes nõ sine febre, malæ sunt. Rigores ex his vesicam & ventrem occupantes, dolorosi. Proinde soporem his habere aliquid conuulsorij, non sanè mirum apud me fuerit. Quæ in acutis vomitorio modo trahũtur, mala sunt. Et albæ alui egestiones, difficiles. Non viscosa ex his progressa, cum multo ardore ad mentis
B emotionem perueniunt. Num ex his soporosi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius durant. Num circa iudicationem hi arescentes difficulter spirantes? Quæ ex lumbis ad collum ac caput progressa sunt, & leuis syderationis modo resoluerunt, conuulsoria fiunt & mentem emouentia. Num & soluuntur talia cõuulsione? Ex talibus variè ægrotant, & per eadem progressi. Conuulsiones in his quæ ab vtero strangulantur sine febre, faciles sunt, velut etiam Dorcadi. Vesica intercepta tum aliàs, tum cũ capitis dolore, habet quid conuulsorium. Quæ in his cum torpore exoluuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num id quod tale est, etiam mentem emouet? Num & ossium circa tempora dissectiones, conuulsionem accersunt? aut si quis ebrius verberetur,
C aut sanguis multus effluat in principijs, num hoc facit conuulsionem? In sudore sputa defluentia febricitanti, leuia sunt. Num ad dies aliquot alui humectantur? arbitror. Num his ad articulos abscessus fiet? Quæ modicè cerociter mentem emouent, atrabiliaria sunt. Si verò à muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc verò sæpius accidũt. Num & cõuulsæ fiunt hæ? Num & vocis interceptiones cum sopore, conuulsoriæ sunt? velut coriarij filiæ, quæ muliebribus purgationibus præsentibus affici cœpit. Quibus conuulsis oculi intentè relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ sunt: velut in splene magno si ex dextra nare fluat. Et circa præcordia eodem modo res se habet. Verùm cum sudore hoc peius est. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus,

Sanguinis fluxus ex contrario

doribus, perfrigeſcentia maligna ac praua. Poſt ſanguinis D
eruptionẽ, nigrorum per aluũ tranſitus, malus. Praua ſunt etiam valde rubra. Num verò quarto die hæc ſanguinis eruptio contingit? Soporoſi ex his conuulſione moriuntur. Num nigris pręegreſsis, & ventre tumefacto? Vulnera ſanguinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Poſt modicam ſanguinis eruptionem, & nigrorum egeſtionem, in acutis ſurditas malum.

Sanguinis egeſtio in his pernicioſa. Verùm ſurditatem ſoluit. Lumbis dolentibus oris ventriculi dolores accedentes, ſigna hęmorrhoidum fluxionis futuræ ſunt. Arbitror autem & hos prægreſſæ hæmorrhoidum eruptionis ſignũ eſſe. Sanguinis eruptiones ſtatis temporibus fientes, ſiticu- E
loſæ, difficiles ac exoluentes, ſi ſanguinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt. Morbi qui ſtatim turbulenti ſunt, inſomnes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die alleuati, noctu afflixerunt, poſtridie exudarunt, in ſomnumque delati mentem emouerunt, hi largè ſanguinẽ fundent. Num & aquoſa vrina tale quid ſignificat? Quibus ſanguinis eruptiones plures, his temporis progreſſu alui malè afficiuntur, ſi non vrinæ concoctæ fuerint. In iudicatorijs perfrigerationibus, ſanguinis eruptiones fortes peſsimæ ſunt. Capite grauati, iuxta ſinciput dolentes, inſomnes, ſanguinẽ profundunt, tum aliàs, tum ſi quid ad collum contendat. Vigilijs infeſtati, derepente cum inquieta iactatione, ſanguinem fundunt, tum aliàs, tum ſi quid anteà F
perfluxerit. Num vbi inhorruerunt? Colli dolores, oculi valde rubicundi, ſanguinis eruptionem ſignificant. Quibus aluo ſuppreſſa ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent, Num aluus inteſtinorum leuitate corripitur, & obdura fit, aut aſcarides inſunt, aut vtrunque? Quibus ex lumbis recurſus fit ad caput, & manus, hi ſtupidi, os ventriculi dolentes, ſanioſis ac ſeroſis humoribus pleni, largè ſanguinẽ profundunt. Sed & aluus his turbulentis erumpit. Quibus ex ſanguinis eruptione larga ac frequẽti, nigrorum multorum fit egeſtio, hi ſuppreſſa aluo doloroſi ſanguinẽ profundunt. Cum quadã verò fluxione, facile ferunt. Num hi multos frigidos ſudores excludunt? Conturbata in his vrina non mala, neque id quod geniture ſimile in ipſa reſidet. Verùm frequenter

A quenter hi aquosa mingunt. Quibus in surditate & torpore parua est à naribus destillatio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his confert, & alui perturbatio. Quibus ex rigore febres cum lassitudine, his menses muliebres decurrunt. At collum in his dolorosum, sanguinis eruptionis è naribus signum est. Et per nares sanguinẽ effundere spes est, ea quæ caput concutiunt: Et quæ aurium sonitum faciunt, sanguinẽ profundunt, aut menses deducunt, tum aliâs, tum si iuxta spinam ardor consequetur. Fortasis autem & dysenteriam facient. Et circa ventrem palpitationes cum præcordij intensione sublonga ac tumente, sanguinis eruptionem significant. Inhorrescunt autem hi. Quæ larga, violenta, mul-
B ta ex naribus fluxerint, aliquando ad conuulsiones adducũt. Venæ sectio soluit. Frequentes & paulatim fientes ad egerendum surrectiones, subflauæ, viscosæ, modica stercoracea habentes, cum præcordijs ac lateris dolore, morbo regio participant. Num autem his suppresis hi exoluuntur? arbitror sanè, & sanguinem profundunt? His tẽsio lumborũ, & dolores in his, sanguinis eruptionem significant. Præcordij tẽsio, cum capitis grauitate ac surditate, & quæ ad hæc consequenter diuexant, sanguinis eruptionem indicant. Vndecimo die sanguinis stillicidia difficilia, tum aliâs, tum si superstillauerint. Qui in horroribus simul iudicatoriè exudarunt, postridie verò postquam inhorruerunt præter rationem vigilant, eos sanguinem effusuros esse arbitror. Qui-
C bus ab initio largæ sanguinis eruptiones, rigor fluxionem sistit. Ex sanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac capitis dolores, & totius corporis impotẽtia quædam, sanguinis eruptiones soluunt. Sed è tempore sic soluuntur. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abscessus habent, citò & modicè concoquuntur, malæ sunt. Et perfrigerari hoc modo malum est. Subsoporati, morbo regio affecti, non valde sentientes, quibus singultus, his aluus erumpit, fortasis & suppressa est. Hi exoluuntur. Num his etiam abscessus iuxta aures fiunt? Suppressæ cum rigore vrinæ malæ, tum aliâs, tum si antea sopor apprehenderit. Num iuxta aures abscessus parotides dictos, in his fore spes est? Ex torminoso subsidentia limosa subliuida, mala est. Num ex præcordijs dolet puto dexterum? & exoluitur? Num abscessus iuxta

iuxta aures talibus parum dolorosi? Aluus erumpens his in omnibus perniciosa est. In anxiosis quibusdam vigilijs abscessus circa aures maximè. Ex voluulis graueolentibus, in febre acuta, præcordijs sublimibus diutius permanentibus, abscessus circa aures oborti occidunt. Ex surditate leniter abscessus circa aures fiũt, tum aliâs, tum si anxiosum quippiá succedat, & soporosi: inter hos adhuc magis. Abscessus iuxta aures leuiter syderatis mali sunt. Quæ cõuulsorio modo exacerbantur, cum stuporis detentione, abscessus iuxta aures producunt. Conuulsio, tremor, anxietas, cum stuporis detentione, paruos circa aures abscessus exacerbant. Num quibus abscessus sunt iuxta aures, capitis dolore affecti sunt? Num & supernis partibus exudant, num insuper rigẽt quoq; aliquo modo? Deinde & aluus erumpit, & soporosum quippiam habent? Num & aquosæ vrinæ alba innatantia habentes, & quæ variè exalbidæ sunt, ac fœtidæ, abscessus iuxta aures faciunt? Num quibus tales vrinæ, frequentes sanguinis è naribus stillæ profluunt? num & lingua his leuis est? Quibus magnum & frequentem spiritum habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordijs duris perfrigeratæ sunt, num his abscessus magni ad aures consistunt? Soporosa, anxiosa, præcordia dolentia, vomitoria parua symptota. In his abscessus iuxta aures oboriuntur. Antea verò & ea quæ circa faciem fiunt. Aluo nigra stercorea egerente, sopor insuper apparẽs, abscessum iuxta aures producit. Tussiculæ quæ sunt cum sputatione abscessum circa aurẽ submouent. In capitis dolore sopor & surditas, circa aurem abscessum aliquem eructat. Præcordij distentio cum sopore anxioso, ac capitis dolore, abscessus circa aurem attollit. Dolorosi aurium abscessus, citra iudicationẽ dissipati, mali sunt.

HIPPOCRATIS

COI PRAEDICTIONVM LIBER II. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO

Medicor

A Edicorum prædictiones narrantur multæ, & variæ, & admirãdæ, quales ego quidem neque ipse prædixi, neque alium aliquem prædicere audiui. Sunt autẽ aliquæ ex ipsis huiuscemodi. Hominem perniciose affectum esse, & medico ipsum curanti, & alijs videri. Verùm medicum alterum superuenisse ac dixisse, Non peribit hic homo, verùm cæcus euadet. Item ad alium qui omnino malè habere videbatur, ingressum prædixisse, hominem quidem euasurũ esse, verùm manum clau-
B dam habiturum, & ad alium quendam qui similiter superstes fore non putabatur, dixisse, ipsum quidem sanum fore, verùm pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpẽdos esse. Et aliæ huiuscemodi prædictiones in tali prædictionis specie dicuntur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus ac negotiationes tractantibus prædicere; alijs mortem, alijs insaniam, alijs alios morbos: & ad hæc omnia, etiam ea quæ prioribus temporibus facta sunt, prædicere, ac omnia vera narrare. Alia porrò adhuc forma prædictionum est, athletas & eos qui morborum caussa exercentur ac se fatigant cognoscere, si quid aut circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiã ederint, aut potu vberiore vsi fuerint, aut deambulationem intermiserint, aut res venereas quasdam
C exercuerint. Horum omnium nihil illos latet, adeò vt etiam minima quæque, in quibus non paruerit homo, exactè cognoscant. Hi omnes prædictionum modi esse feruntur. Ego verò talia quidem non vaticinabor, Verùm signa scribam, ex quibus & sanos futuros homines, & morituros coniectare oportet: & tum breui tempore, tum longiore, sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem à me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conueniat. Arbitror autem & eos qui de claudicationibus prædixerunt, alijsque eiusmodi, confirmato iam morbo prædixisse, & quum iam manifestum esset, quòd abscessus non esset recursurus, si modo intelligentiam habuerunt: multò sanè magis quàm priusquam abscessus fieri inciperet. Spero item & alia prædixisse, magis humano more quàm refertur, quæ videlicet

Prædictiones has deridet.

Quid prædicẽdum est

ementibus & negotiationes tractantibus prædixisse dicuntur mortes,& morbos,& insanias. Atque hæc mihi videntur talia facta esse,& nulla mihi videtur esse difficultas prædicendi, si quis circa talia studium ac curam adhibere velit. Primùm etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos, quis non cognouerit? Deinde deliraturi non diu latere possunt, si quis nouerit quibus his morbus cognatus est, aut prius aliquando insaniuerunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes vorauerint, aut vigilauerint, aut in frigore aut calore inconsideratè versati fuerint, multus timor est ex tali victus ratione, ipsos deliraturos esse. Et eos qui hæmorroidas habent, si quis hyeme multo potu vti viderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quòd ad ver multa spes sit sanguinis eruptionis, vt & decolores & aquatici sub æstatem fiant. Verùm omnia hæc addiscere, ac prædicere oportet, si quis in talibus studijs palmam ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere, & mortem, & insaniam, & bonam habitudinem. Possem autem referre & alia multa huiusmodi, sed quæ facilima cognitu sunt, visum est mihi scribere. Consulo autem vt quàm prudentissimè agant, tum in reliqua arte, tum in huiusmodi prædictionibus, illius probè memores, quòd si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligentia præditum in admiratione fuerit. Si verò quis aberrarit, supra hoc quod odio habetur, fortasse etiam insanire videbitur. Quapropter iubeo vt tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quanquam sanè & audiam, & videam, neque iudicare rectè homines ea quæ dicuntur, ac fiunt in arte, neque narrare.

Per hæc exempla hæc confirmat.

Prædictio de mariscis

Parcius prædicito.

D E F

Cæterùm de his quæ exercentur ac laboribus se fatigant, eas asseuerationes quas afferunt hi qui ipsas asserunt, neque esse puto, neque si quis putat, prohibeo. A nullo enim signo, neque bono, neque malo, læduntur suspiciones, cui signo fide habita quis sciat, an rectè pronunciatum sit, aut secus: alioqui per me licet vt si quis velit credat. Non enim ego impedimento sum. Arbitror autem si quid veri ab ipsis dicitur, aut his qui de his qui exercentur, asseuerant, aut illis cui prius scripti sunt: primùm quidem hunc qui cognouit, ex signis coniectasse. Deinde verò ambiguè & humano more prædixisse: & simul eos qui id narrant, monstrosius quàm

A quàm factum fuit recensere. Nam neque in morbis facile est peccata cognoscere, etiamsi decumbât homines, & victu parum nutriente vtantur, vt non adeò multa intueri opus sit eum qui hæc considerandi curam suscepit. Alij enim bibunt solùm. Alij ad hoc quòd bibunt, aut sorbitionem, aut cibum paucissimum assumunt. Necesse igitur est eos qui vberiore potu vsi sunt, magis difficulter spirare, & plus vrinæ eijcere, Eos verò qui sorbitionem aut cibum auxerunt, magis & sitire, & febrire. Si verò quis vtrisque, & potu & cibo, immodicè vsus fuerit, ad hoc quòd febrit, & difficulter spirat, etiam ventrem circumtentum & maiorem habebit. Licet porrò & hæc, & alia omnia experimentis optimè explorare, quæ & habemus, & omnibus rectè vtimur. Primùm equidem & intelligentia, & oculis cognoscere facile est, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta victus ratione vtentem, si non paruerit, aut obambulando, aut multa edendo. Deinde qui manibus contrectauit ventrem ac venas, minùs falli potest, quàm qui non contrectauit. Et nares in febrientibus quidem, & multa & bene significant. Odores enim multum inter se differunt. At verò in sanis & recto victu vtentibus, haud scio qua re vel in hoc experimento faciendo vti possim. Posteà audiendo, vocem & spiritum auribus cognoscere datur, quæ in sanis non similiter sunt manifesta, sed qualiter etiam anteà. Quòd si etiam mores morborum ac ægrotorum didicerit medicus, non tamen quicquàm prædicere oportet. Non enim difficiliùs spirabit homo, morbo adhuc errante, & febriet acutiore febre, & venter intentus fuerit. Quare propter hæc non tutum est prædicere priusquàm statum accipiat morbus. Verùm post hoc tempus, quicquid præter rationem acciderit, dicere oportet. Manifesta verò sunt mala, quæ propter ægri inobedientiam fiunt. Nam & spirandi difficultates, & alia huiusmodi postridie sedabuntur, si ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc iudicationem considerans dixerit, non delinquet. Atque ego quidem hunc considerandi modum nunc consulo, tum de his qui domi manent, tum de his qui exercentur, itemque de alijs omnibus, qualia peccata committant. At exactam illam narrantes rationem & audio, & derideo. Quum enim parum inobedientes fuerint homines, haud scio quo-

Diuersitas languentiũ.

B

Varia obseruatio.

Quando nõ prædicendum.

C

Modus obseruationis qui.

modo id deprehendere pofsim. Si verò maiora fuerint peccata, quem in modum cõfiderare oporteat, fcribam. Oportet autem primùm hominẽ, in quo quis per inobedientiam admiffa cognofcere volet, per totum diem intueri, & in eodem loco, & eadem hora, fole præfertim recens orto. hoc enim tẽpore fubeuacuatus fuerit, & adhuc ieiunus eft, & nullo labore fatigatus eft, præterquàm matutinis deambulationibus, in quibus minimè inobediẽs eft, fi fanè vbi de fomno furrexit homo, ad deambulandum prodierit. Quare neceffe eft eum qui iufta victus ratione vtitur, hac hora maximè æqualiter habere, & coloris, & totius corporis conftitutionem. Quapropter & is qui huius confiderationis curam gerit, acutifsimus fuerit & mente, & oculis, eo tempore. D E

Quæ præ cæteris obferuentur.

Contemplari prætereà oportet hominis mentem, & mores, & corporis vires. Alij enim alia faciliùs aut difficiliùs imperata faciunt. Primùm igitur is cui inedia imperata eft, fi plura comederit & biberit, per hæc manifeftus fiet, & tumidius corpus ipfius apparebit, & plenius ac coloratius erit, fi non excrementa alui malè ipfi proceflerint. Erit item animofior ad ferendum laborem. Confiderandum etiam an ructum edat, aut à flatibus vrgeatur. Hæc enim fieri folent his qui ita affecti funt, propter hoc peccatũ. Si verò dum edere multa cogitur, & fortiter laborare, aut cibum imperatũ non ederit, aut ebrius factus fuerit, aut à cœna larga nõ obambulauerit, hoc modo explorare oportet. Si quidem cœnam non ederit, folito autem more deambulauerit, iucundiorem afpectum præ fe feret, & vegetior ac operofior in exercitijs erit. F Verùm alui egeftio modica & compacta maximè in hoc fuerit. Si verò cœna fumpta nõ deambulauerit, ructũ vtiq; edet, & flatuofus fuerit, & plenitudo nõ minor apparebit, & inter laborandum magis quàm anteà fudabit, & difficulter fpirabit, ac grauis erit. & tranfitus alui maiores, ac minus vifcofi his fuerint. Quòd fi neq; cibũ cõfumpferit, neq; deambulauerit, pigrior vtique fuerit ac tumidior. Si verò ebrius factus fuerit, fudabit magis quàm anteà, & difficulter fpirabit, & ipfe feipfo grauior erit ac humidior. Sed & lætior erit, fi nõ caput ipfi affligatur. Quòd fi vxore femel vfus fuerit, vegetior vtiq; erit, & magis folutus. Si verò fæpius rẽ peregerit, durior euadet, & fqualloram quendam habebit, & decoloratior

Coitus quid his faciat.

tior

A tior ac magis lassatus erit. Porrò egestiones alui procederet oportet his qui laboribus exercentur, quandiu parum ederint, ac parum potauerint, modicas & duras, atque hoc quotidie. Si verò tertio quoque die, aut quarto, aut ex longiore interuallo prodierint, periculum est aut febri, aut alui profluuio corripiendos esse. Quæcunque verò egestiones liquidiores sunt, quàm vt in transitu conformentur, hæ sanè omnes peiores sunt. At verò his qui multum edunt, & multum laborant, egestionis transitum mollem, oportet esse siccum, & copiam ciborũ ingestorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem qui minimum laborãt, plurimæ egestiones, his verò qui plurimum laborant, modicæ, si sani fuerint, & iusta victus ratione vtantur. Nam ad hæc coniecturam facere oportet. Liquidiores autem egestiones, & sine febribus fientes, & quę septima die, aut citius iudicantur, commodæ sunt, si semel vna vice omnes fiant, & non reuertantur. Si verò insuper febrierint homines, aut alui profluuia redierint, si longa fuerint, penitus mala sunt, siue biliosa fuerint, siue pituitosa, siue cruda: & victus ratione propria, singula opus habent, itemque medicamentis alia alijs. Cæterùm vrinam iuxta potionis copiam mingere oportet, & semper æqualem, & quá maximè aceruatim, & momento paulo crassiorem, quàm id quod in potu acceptum fuit. Si verò fuerit aquosa, & copiosior quàm pro eo quod bibi imperatũ est, significat hominem non obedire, sed copiosiore potu vti: Aut non posse renutriri, quàm diu talia vrinam faciunt. Si verò paulatim stridat vrina, aut medicamentis hominem opus habere significat, aut morbũ aliquem circa vesicam habere. At sanguinem mingere, rarò quidẽ & sine febre ac dolore, nihil mali significat, sed lassitudinum solutio fit. Si verò sæpius mingat, & aliquid ex his accesserit, malum est. Verũ prædicere oportet, siue cum dolore mingatur, siue cum febre, fore vt insuper pus mingat, atque ita dolores ac afflictiones quiescant. Crassa verò vrina albam subsidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem significat. Aliæ verò omnes subsidentiæ in vrinis eorum qui exercentur, à morbis circa vesicã fiunt, id quod ipsi manifestum faciẽt. Cum doloribus enim erunt, & tales vt difficulter quis ab ipsis liberari possit. Atque hæc

B (margin, beside "laborant, modicæ")

C (margin, beside "dire, sed copiosiore")

Olotum quale omnium esse debeat.

Lotium quale.

Sanguinis minctio.

Puris minctio.

Crassum lotium.

debet legi tenue et ga... sic est enim ... ea litera qm si urina est crassa et ... turbida et albã subsidentiã habens aliud significat

quidem de his ſcribo, & huiuſmodi alia dico. Cæterùm ex his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipſe conuerſatus ſum, cum aliquorum verò filijs ac diſcipulis rem contuli, quorundam verò ſcripta accepi. Quare quum probè ſciam qualiter quiſque ipſorum ſentiat, & exactas certitudines nuſquam compererim, hæc ſcribere aggreſſus ſum. At verò de aqua inter cutem, & tabidis, & podagris, & his qui à morbo ſacro appellato corripiuntur hæc dico, ex aliqua quidem parte de omnibus idẽ. Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægrè ab ipſis liberari poteſt. Reliqua verò ſingulatim ſcribam de ſingulis. Eum qui ab hydrope, ſiue aqua inter cutem correptus eſt, & ſuperſtes eſſe volet, bonis viſceribus præditum eſſe oportet, ita vt natura ſe exerat, ſimulq́ue facile concoquat, & benè ſpiret, ſitq́ue ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidũ habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius eſt autem vt tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum verò eſt neutrũ horum habere. Nam molles ac graciles eſſe conuenit extremas partes, itemq́ue ventrẽ ad contactũ mollem. Tuſsim verò adeſſe non oportet, neque ſitim, neque linguam reſiccari, tum reliquo tempore, tum poſt ſomnos, quando hæc valde fieri ſolent. At cibos libenter accipere oportet. & vbi multum ſatis comedit, non affligi. Aluum verò ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egerere recrementum molle efformatum. Vrinam autem apparere cõuenit, pro ſtudiorum ratione, & vinorum mutatione tranſeuntẽ. Laborem verò ferre oportet facile, & laſsitudinis exortem eſſe. At optimum quidẽ eſt hominẽ ita per omnia diſpoſitum eſſe, & ſic ſecuriſsimè ſanus fieri poterit. Sin minus, plurima ex his habeat. Nam ſpes erit vt ſuperſtes euadat. Qui verò nihil horum habuerit, ſed contraria, eum deſperatum eſſe ſcito. Qui autem pauca horum habuerit, quę bona eſſe dixi, ſi hydrope laboranti adſint, huic exiguæ ſpes reſtant. Cui verò multum ſanguinis ſurſum ac deorſum eruperit, & febris inſuper acceſſerit, eum multa aqua repletum iri timor eſt, atque hic hydrops breuiſsimi temporis eſt, & ex quo pauciſsimi euadunt. Verùm de hoc alteri prius ſignificare oportet. At quibus magni tumores facti emarceſcunt ac rurſus attolluntur, hi magis cõualeſcũt quàm illi

Hydropiſis. *Phthiſis.* *Podagra.* *Morbus ſacer.* *Qui Hydropes ſanantur.*

D E F

A quàm illi qui ex sanguinis eruptione implent. Verũ fallunt hi hydropes ipsos ægrotos, faciuntq; vt ipsi à medicis discedant ac pereant. De tabescentibus quod ad sputum ac tussim attinet, eadem dico quæ de pectore suppuratis scripsi. Oportet enim eum qui probè liberari volet, facile sputũ per tussim reijcere, & id esse albũ, & æquale, & eiusdem coloris, & ab inflammatione alienũ. Quòd verò à capite defluit ad nares conuerti. febrẽ autem non inuadere, vt ne à cœnis prohibeatur, neque sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorum. hominem verò quàm minimè tenuem esse oportet. Pectus autem laudare conuenit quadrangulum & hirsutum. & B os ipsius paruum sit, & robustè carnosum. Quicunque enim hæc omnia habuerit, maximè superstes erit. Qui verò nihil horũ habet, interitui proximus. Quicunq; verò pectore suppurati facti fuerint, dum iuuenes sunt, ex humorum illapsu, aut fistula, aut alio quopiam huiuscemodi, aut ex abscessus recursu, hi non euadunt, nisi valde multa bona signa ipsis accesserint. Pereunt autem homines hi ad autumnum. Sed & ex alijs morbis longis pleriq; ad hoc tempus maximè moriuntur. Cæterum ex alijs minimè superstites manẽt & virgines, & mulieres quibus ex suppressis mensibus tabes oborta est. Si verò aliqua virgo, aut mulier euasura est, & aliorum signorum bonorum multa accedere oportet, & menses splendidè ac purè apparere, aut nulla spes est. Qui verò ex sanguinis e- C ruptione, pectore suppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus euadũt. Verùm signis omnibus tum suppuratorum, tum tabescentium collectis, & superstitẽ futurum, & periturum prædicere oportet, Maximè verò euadunt ex sanguinis eruptione, hi quibus dolores sunt atrabiliarij, & in dorso, & in pectore: & qui post eruptionem minus dolent. Nam & tusses non valde insuper accedunt, & febres pleræque perseuerant, sitim facilè ferẽtes. At reuersiones eruptionis sanguinis maximè fiunt his, si nõ abscessus succedãt. Optimi verò sunt abscessus sanguinolentissimi. Quibus autem in pectoribus dolores insunt, & per tempus attenuantur, & tussiunt, ac difficulter spirant, neque febribus insuper corripientibus, neque suppurationibus succedentibus, eos interrogare oportet, quum tussiant, & difficulter spirent, an & compa-

Phthisicorũ bona signa

Quo tempore hi pereũt.

Phthisis mulierum.

Suppurati.

Qui abscessus meliores

ctum quiddam & modicum odorem habens tuſsiendo reij- D
Podagra. ciant. De podagricis hæc dico. Quicũque aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærumnoſe viuunt, ac ſiccam aluum habent: hi omnes ſani fieri nõ poſſunt humana arte, quantum ego noui. Sanant quidem hos optimæ dyſenteriæ ſi ſucceſſerint. Sed & aliæ eliquationes valde proſunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui verò iuuenis eſt, & circa articulos nõdum tofaceos callos concretos habet, & accuratè viuit, & laboris amans eſt, & aluum bonã habet ad obediendũ pro ſtudiorũ ratione, hic ſanè medicum intelligentiam habentem nactus, ſanus fieri poterit. Ex his
Sacer morbus. porrò qui à ſacro morbo corripiuntur, difficillimè quidem liberantur hi quibus à puero contigit morbus, & ſimul ad virilem ætatem peruenit. Deinde hi quibus corpore in vigore ætatis conſtituto factus eſt, & fuerit à vigintiquinque annis, vſque ad annum quadrageſimum quintum. Poſt hos autem, quibus factus fuerit morbus, nullam ſignificationẽ præbens ex qua corporis parte initium ſumat. At quibus ex capite initium capere videtur, aut à latere, aut à manu, aut pede facilius curatur. Verùm differunt etiam hæc morbi genera. Qui enim à capite initium ſumunt, ex his grauiſsimi ſunt. Deinde qui à latere. Qui verò à manibus ac pedib⁹, maximè ſanari poſſunt. Cæterum horum curã aggredi oportet medicum, qui medẽdi modum nouit, ſi homines fuerint iuuenes, & laboris amantes, niſi mens mali aliquid habuerit, aut quis ſtupore attonito ſideratus fuerit. Nam hæ atrabiliariæ mentis emotiones non ſunt conducibiles. Alij verò qui ad infernas partes conuertuntur abſceſſus, boni ſunt. Longè verò optimi & hic ſunt, qui ſunt ſanguinolentiſsimi. Quicunq; verò ſenes apprehẽdi incipiunt, maximè moriuntur. Etſi nõ pe-
Comitialis ſenes tollit ferè. reant, ſtatim celerrimeq; per ſe liberantur, à medicis autem minimè opem ferunt. At quibus pueris oculi repentè diſtorti fuerunt, aut maius quoddam malum perpeſsi ſunt, aut tubercula ſub ceruicem oborta ſunt, aut vocem graciliorem adepti ſunt, aut tuſſes ſiccæ diuturnæ adhærent, aut maioribus factis dolor procedit ad ventrem, & non exturbatur, aut in lateribus diſtortiones habent, aut venas craſſas circa ventrem varicoſas, aut omentum deſcendit, aut teſtis magnus factus eſt, aut manus tenuis & impotens, aut pes aut tibia tota
claudа

A clauda facta est, citra aliam causam: his omnibus morbũ antea factũ fuisse, scire oportet, prę his vniuersis. Et plurimi qui pueros educant, si interrogentur confitebuntur: quosdam verò etiam res latet, negantq; se scire quicquam tale factum esse. Qui porrò de vlceribus cognoscere volet, quomodo singula finient, eum primùm hominum species perscrutari oportet, tum eas quæ meliores sunt ad vlcera, tum quæ deteriores. Deinde ætates nosse, in quibus singula vlcera curatu difficilia existunt. Locos item in corporibus perspectos habere, quantũ alij ab alijs differũt. Sed & alia qualia in singulis accedunt tum bona, tum mala, nosse oportet. Si quis enim omnia hæc nouerit, is sanè sciet etiam quomodo singulorũ

Quæ ad vulnera u'cerá ue facieda.

Aetatũ et locorũ differentia.

B euentus continget. Qui verò non nouerit hæc, non nosse poterit quales fines vlcerum erunt. Species equidem bonæ sunt hæ. Leues, & commoderatæ, & bonis visceribus præditæ, & neq; valde carnosæ, neq; duræ. Iuxta colorem verò sit species alba aut nigra, aut rubens. Hæ enim omnes bonæ sunt, si purę sunt. Si verò pallidus color ammixtus fuerit, aut color ipse pallidus aut liuidus fuerit, peius est. Species verò quæ præscriptis contrariæ sunt, eas deteriores esse scito. At verò quod ad ætates attinet, tubercula quidem suppurata fiunt, & strumosa hæc plurimos pueros occupant, & facillimè ex ipsis liberantur. Senioribus verò pueris & adolescentibus, minus quidem oriuntur, verùm difficilius ab ipsis liberantur. Viris autem talia quidem tubercula non valde fiunt, verum, cæria

Quæ hominũ species & qui colores probi.

Strumæ.

C Græcis dicta, ad modũ faui concreta, horrẽda: & cancri occulti submersi, & ex pustulis nocturnis herpetes, donec sexaginta annos transmiserint. Senibus autẽ nihil talium tuberculorum accedit, verùm cancri & occulti, & summas partes occupantes, & cõmoriuntur. Cæterum ex locis subalares difficiliores curatu sunt, & laterũ mollitudines, ac femora. Nam & moræ in ipsis fiũt, & recidiuæ. Ex articulis periculo maximè obnoxij sunt magni digiti, & præsertim pedũ. Quibus autẽ in obliqua linguæ parte vlcus fit diuturnũ, in his dentes considerare oportet, an quis iuxta illam vlceris partem acutior sit. Vulnera magis lethalia sunt, quæ in venas crassas in collo ac inguinibus infliguntur. Deinde quæ in cerebrum, & in hepar. Postea quæ in intestinum & vesicam. Sunt autem hæc omnia perniciosa valde, non tamen ita vt nemo ex his

Herpetes.

Loca saucia curatu difficilia.

Vulnera lethalia sunt.

euadat, velut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habent, D
multum inter se differũt, & ijdem modi. Multum etiam dif
fert corporis ipsius hominis structura. Aliquando enim neq;
febricitat, neque inflammatur sauciatus. Aliquando etiam
citra causam febricitat, & aliqua corporis pars omnino in-
flammatur. At quãdo is qui vlcus habet, delirat, & facile fert
vulnus, tunc vulnus aggredi oportet, velut iuxta medicinæ
& accedentium rationem, euentum habiturum. Moriuntur
enim homines ab omnis generis vulneribus. Multæ enim
venæ sunt & tenues, & crassæ, quæ sanguinem fundentes oc
cidunt, si gliscere ac eo ferri ipsas contigerit, quas alia tem-
poris occasione si quis pertundat, corporibus prodesse sen-
tiat. Multa verò vulnera in locis vilibus ac non malis esse, & E
nulla re grauia videntur, & tamẽ sic dolore affligit plaga, vt
respirare non possit. Alij verò præ vulneris dolore, quod sa-
nè graue nulla re erat, spiritum quidem duxerunt, verùm de
lirarunt, & febrientes mortui sunt. Quicunq; enim aut cor-
pus febricitans habent, aut mentem turbatam, talia patiun-
tur. Sed neq; hæc admirari oportet, neq; formidare, illud ex-
pendendo, quod & animæ & corpora hominum plurimum
Quæ uulnera curanda differunt, & vim maximam habent. Quæcunque igitur vul-
nera tempus nanciscuntur, aut corpus & mẽtem huiusmodi,
aut ita gliscentem sanguinẽ, aut magnitudine tanta fuerint,
vt homo ad curationem adduci ab eius contemptu non pos-
sit, ab his quidem discedere oportet, qualiacunq; tandem fue
rint, diarijs animi deliquijs exceptis: alia verò omnia aggre F
di, quæ recens sunt incussa, quo & febres effugiant homines,
& sanguinis eruptiones, & nomas vlcerum proserpentes, hi
qui euadent. Exactissimè verò & ad plurimum tempus, eo-
rum quę grauissima sunt custodiam facere oportet. Nam ita
Nomæ quæ malæ sint. facere iustum est. At verò nomæ lethalissimæ sunt, quarũ pu
tredines profundissimæ & nigerrimæ ac siccissimæ existũt.
Prauæ etiam sunt ac periculosæ, quæ nigram saniem remit-
tunt. Albæ verò ac mucosæ putredines, minus quidem occi-
Herpetes quæ malæ non sint. dunt, magis autẽ reuertuntur, & diuturniores sunt. Herpe-
tes autem minimè omnium vlcerum quæ depascendo proser
punt, periculosi sunt. verùm maximè difficulter submoueri
possunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus autẽ ta-
libus febrem superuenire vna die confert, & pus quàm albis
simum

A simum ac crassissimũ. Cõmodat & corruptio nerui, aut etiã ossis, aut etiã amborũ, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multũ fluit, & putredines soluit. Porrò ex capitis vulneribus lethalissima sunt quę ad cerebrum pertingunt, velut etiam antea scriptum est. Grauia sunt & huiusmodi omnia, os nudum magnum, os infarctum, os diffractum. Si verò etiã osculum vlceris paruum fuerit, fistula verò ossis aliquandiu permanserit, periculosius est. Hæc autẽ omnia grauiora fiunt, si & iuxta suturã sunt, & ex locis semper periculosiores summi in capite existũt. Cęterũ in oĩbus memorabilibus vulneribus interrogare oportet, si adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam iactus fuerint, an B conciderit homo, aut an in soporem altiorẽ collapsus sit. Si enim horum quippiã factum fuerit, ampliore custodia opus habet, nimirum quum cerebrũ vulnus tunc perceperit. Si verò nõ recens sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet, ac consilium capere. Optimum quidẽ igitur est, neque febrire eum qui vlcus in capite habet, neque sanguinem insuper ipsi erupisse, neque inflammationem, neque simul vllum aliquem dolorem accessisse. Si verò quid horum apparuerit, securissimum est vt in principio fiat, & modico tẽpore permaneat. Cõducit autem in doloribus, etiam inflammatione ex vlceribus accedere. In sanguinis autem eruptionibus, pus in venis apparere. Quæ verò in acutis morbis cõferre febribus scripsi ea etiam in his fieri cõducit, & eadem hic quoq; bona C esse assero, contraria verò mala. At incipere febrẽ in capitis vulnere quarta die aut septima, aut vndecima, valde lethale est. Iudicatur autem plerisque, si quidem quarta vulneris die febris inceperit ad vndecimã. Si verò septima die febris inchoarit, ad decimamquartam, aut decimamseptimam. Si verò vndecimo febrire inceperit, ad vigesimam, quemadmodum in febribus descriptum est, quæ absque manifestis causis fiunt. Cæterum in principijs febrium, siue delirium accesserit, siue alicuius membri sideratio, periturum hominem sciendũ est, si nõ omnino aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis vires adsint. Verũ considerabis modũ. Nam homini adhuc spes salutis, sed claudũ fieri articulum in quẽ incubuit necesse est, etiamsi superstes maneat homo. Porrò vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & neruos coniun

Capitis vulnera.

Quid in his petendum.

Quæ in his conferant vel contra.

Mortis nota in his.

Claudi qui fiant.

coniungentes penitus præſecant, clarũ eſt quòd claudos ef- D
ficient. Si verò ambiguum fuerit de neruis, quomodo ſe habeãt, ſi quidem fuerit acutum telum quod rectum vulnus fecit, melius eſt obliquo. Si verò graue & obtuſum fuerit id quod vulnerauit, nihil refert. Sed plagæ profunditatẽ & alia ſigna conſiderare licebit. Sunt autem hæc. Pus ſi inſuper accedat ad articulum, duriorem fieri neceſſe eſt. Si verò etiam tumores ſimul permanſerint, hunc locum ad multum tempus durum eſſe neceſſe eſt, & quum ſanum iam eſt vlcus, tumorem permanere neceſſarium eſt, ſimulque flecti ac extendi, quæcunque dum articulus incuruus eſt, curantur. Quibus verò etiam neruus elapſurus eſſe videtur, ſecurius de claudicatione prædicere licet, tum aliâs, tum ſi inferiorũ neruorum aliquis fuerit exolutus. Ex his autẽ cognoſces neruum qui excidet. Pus album & craſſum, multo tempore defluit, doloreſque ac inflammationes circa articulũ in principijs fiunt. E
Eadem fiunt etiam ſi os elabetur. At verò diſſectiones in cubiti gibbis, præſertim quæ ſunt cum inflammatione, ad ſuppurationem perueniunt, ſectioneſque ac vſtiones. Medulla verò ſpinę ſi ægrotarit, ſiue ex lapſu, ſiue ex alia aliqua cauſa, ſiue ſua ſponte, homo & cruribus impotens fit, vt neque ſi tangatur percipiat, & ventre ac veſica, vt circa prima tempora, neque ſtercus, neque vrinam egerat, niſi ad neceſsitatem. Quum autem vetuſtior factus fuerit morbus, nõ vrgente homine, & ſtercus prodit, & vrina. Moritur autem poſtea, non multo interpoſito tempore. Quòd ſi verò cuipiam fauces implentur ſanguine ſæpe ſingulis diebus ac noctibus, cui ne- F
que caput antea doluit, & qui neque tuſsim habuit, neq; vomuit, neque febre correptus fuit, neque dolorem habuit, nec pectoris, nec dorſi, huius conſiderandæ ſunt nares, & fauces, an vlcus aliquod habere compareat in hoc loco, aut hirudinem. Oculi porrò lippientes optimè permutantur, ſi & lachryma, & ſordes, & tumor, ſimul fieri inceperint. Si verò lachryma ſordi fuerit permixta, & non valde calida: Sordes autem alba fuerit & mollis, & tumor leuis ſolutus: Si ita hęc ſe habuerint, oculus cõglutinabitur ad noctes, vt doloris exors ſit, atque hoc modo res minimè periculoſa fuerit, ac minimè diuturna. Si verò lachryma procedit multa & calida, cũ paucíſsima ſorde, ac paruo tumore, atque hoc ex altero oculo tantum,

Vulneris obſeruatio.

Medullæ tergi affectæ ſigna.

Fauces cruentæ.

Lippitudo.

A tum, tunc diuturnum valde fit malum, verùm non periculosum, & doloris exors eſt hic modus. Et iudicationem in his maximè expectare oportet, primam quidem ad vigeſimam diem. Si verò hoc tempus tranſmittat, ad quadrageſimā expectanda eſt. Si verò neque in his diebus ſedetur, in ſexaginta iudicatur. Per totum autem tempus hoc, ſordem conſiderare oportet, an in digito miſceatur, & alba ac mollis fiat, maximè ſub iudicationis tēpus. Si enim deſinet, hæc faciet. At ſi vtriq; oculi hæc perpetiātur, in maiori periculo ſunt, ne vlcerentur. Verùm iudicatio breuioris temporis erit. Sordes autem ſiccæ valde doloroſæ ſunt, ſed cito iudicantur, ſi non vulnus acceperit oculus. Si verò tumor magnus fuerit, do-
B lorisque exors & ſiccus, periculo vacat. Si verò cum dolore fuerit, malus eſt, ſi ſiccus ſit, & periculū eſt ne vlceretur oculus ac cōcreſcat. Sed & grauis eſt tumor, ſi lachrymā coniunctam habeat, itemque dolorem. Si enim lachryma procedit calida ac ſalſa, periculum eſt & pupillam exulcerari, & palpebras. Si verò tumor conſederit, ſed lachryma multa multo tempore effundatur, & ſordes fuerint, viris quidē palpebrarū euerſionem prædicere oportet: mulieribus autem & pueris exulcerationē ac euerſionem palpebrarum. At ſi ſordes pallidæ aut liuidæ fuerint, & lachryma multa ac calida, & in capite ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his acceſſerint, neceſſe eſt vlcus in oculo factū eſſe, & timor eſt quoque vt talis rumpatur. Prodeſt autem fe-
C bris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere verò his futura oportet, ita vt reſpectus & ad tempus habeatur, & ad ea quæ ex oculo fluūt, & ad dolores itemq; vigilias. Poſtquàm verò & oculum cōtueri datum fuerit, ſi quidem compertus fuerit ruptus, & per fiſſuram prominuerit oculus, malum eſt & difficile vt ſedetur. Si verò & putredo tali ſuberit, penitus inutilis oculus redditur. At verò alios vlcerum modos prædicere oportet, locos conſiderando, & putredines, & profunditates. Neceſſarium enim eſt iuxta vlcerū vehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rumpuntur oculi, & poſteà prominent, vt extra locum oculus ſit, his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ad hoc vt videant. Paruæ verò oculorū tranſmotiones ſedari poſſunt, ſi nihil mali acceſſerit, & homo iuuenis fuerit. At vlcerum cicatrices, quibus nihil

Cùm acies oculorum extuberat de uiſu actū eſt.

hil aliud mali affuerit, omnes & à temporibus, & ab arte, D opem ferre posse putandum est, maximè recentissimas, & in iuuenũ corporibus. Cæterùm ex locis maximè oculi læduntur, si exulcerantur. deinde pars quæ est supra supercilia, postea quicquid vicinissimum his locis fuerit. Pupillæ verò flauescentes, aut argenti speciem referentes, aut ceruleæ, non bonæ sunt. His autem paulo meliores sunt, quæ aut minores apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, siue ex causis tales factæ fuerint, siue sua sponte. Caligines & nubeculæ, & cicatrices subalbicantes, leuigantur ac delentur, si nõ vulnus aliquod in eo loco accesserit, aut priùs cicatricẽ habuerit in hoc loco, aut vnguẽ pterygion dictum. Si verò splendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam E nigredinis dealbat, adeò vt si multò tempore permaneat, & aspera & crassa, etiam memoriam sui relinquat. Porrò iudicationes quemadmodum in febribus scripsi, ita & hic se habent. Verùm signa edoctum, iuxta differẽtias lippitudinum prædictionẽ facere oportet, quum pessima signa accesserint, diuturnarum lippitudinum, velut de singulis perscriptũ est: quum verò apparuerint optima signa, breuium. Tunc enim septima die desituras esse prædicendum est, aut propè hoc tempus, & alioqui securas esse putandum est. Recidiuas autẽ expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neq; in diebus indicatorijs, neq; signis bonis cõspectis. Omnium verò maximè vrinæ statum in oculorum affectionibus considerare oportet. Nam temporũ occasiones repentinæ sunt. F

Pupillarum color.

Præcipua in his obseruatio.

Dysenteria quæ mala.

Dysenteriæ si quidẽ cum febre inuaserint, aut varijs alui egestionibus, aut cum hepatis inflãmatione, aut præcordij, aut ventris: aut quæ dolorosæ fuerint, aut cibos intercipiũt, sitimq; inducunt: hæ omnes malæ sunt. Et qui sanè plurima horum malorũ habuerit, citissimè peribit. Cui verò paucissima talium affuerint, huic plurimæ spes sunt. Moriũtur autem ex hoc morbo maximè pueri quinquennes, & seniores adhuc, decennes. Reliquæ verò ætates minus. At quæ dysenteriæ commodæ sunt, hæ mala hæc nõ inducunt. Verùm sanguine & ramentis egestis, desinerunt septima die, aut decimaquarta, aut vigesima, aut quadragesima, aut intra hęc tẽpora. Huiusmodi enim egestiones, etiã eos qui priùs sunt in corporibus, morbos sanant, antiquiores quidẽ diutiore tempore,

A pore, recentiores autem in paucis diebus submouere possunt
Nam & quæ vterum gestant, etiam ipsæ euadunt superstites
magis ad partum, & ex partu, & fœtus conseruant, sanguine
& ramẽtis egestis, etiam per multos menses: nisi dolor ipsis
affuerit, aut aliud quoddam malum signũ ex his quæ in dy-
senterijs fieri scripsi, accesserit. Si verò aliquod illorum ap-
paruerit, & fœtui perniciem significat, & prægnanti pericu-
lum, si non post fœtus effugium, & secundæ exolutionẽ, ipsa
dysenteria eadem die, aut post modicum tempus desinat.

Lienteria.

Leuitates porrò intestinorum, lienteriæ græcis appellatæ,
hæ quidem sunt continuæ & diuturnæ, & per omnem horã,
& cum strepitibus, & sine strepitibus exturbantur, & simili-
B ter noctu ac interdiu incumbentes, & egestione subeunte,
aut valde cruda, aut nigra & leui ac graueolente: hæ omnes
malæ sunt. Nam & sitim inducunt, & potum nõ ad vesicam
promouent, vt per vrinam eijciatur, & os exulcerant, & ru-
borem eleuatum in facie efficiunt, & maculas solares varios
colores habentes. Simul autem & ventres emollitos, & sor-
didos ac rugosos reddunt. Ex talibus autem homines impo-
tentes fiunt, ad cibum capiendum, ad deambulandum, ad fa-
ciendum alia quæ facere debent. Estq; morbus hic grauissi-
mus senioribus. Vehemens est etiam viris. Reliquis autem
ætatibus multò minor. Quisquis autem neq; in ętatibus his
est, quas malè tractari ab hoc morbo dixi, & paucissima ex si
gnis habet, quæ mala esse scripsi, hic securissimè dispositus
C est. Indiget autem curatione hic morbus, donec & vrina pro
ratione eius quod in potu acceptum est, procedat. & corpus
ab egestis cibis augmentum cupiat, & à malis coloribus li-
beratum fuerit. At verò alia profluuia alui, quæ sine febre
sunt, & breui tempore durant, & mitia existunt. Aut enim e-
luta sedabuntur, aut sua sponte. Prædicere autem oportet
excretionem subtus erumpentem desituram esse, quum tan-
genti ventrem manu nullus motus occurrerit, & in fine ege
stionis flatus penetrarit. Sedes autem euertuntur ac pro-
cidunt, viris quidem, quos vbi hęmorridas habent, alui pro-
fluuium corripit: pueris autem calculo laborantibus, & in dy
senterijs longis ac meracis: Senibus verò quibus muci agglu
tinati insunt. Porrò ex mulieribus, quæ magis aut minus
in vtero concipere solent, ita considerationem facere con-
uenit

Medela quæ.

Alui profluuia.

Sedis procidentia.

Mulierum fœcunditatis cognitio

uenit, primùm quidem specierum, Paruæ enim ad cõceptionem præstantiores sunt maioribus, tenues crassis, albæ rubicundis, nigræ liuidis. Quæ item venas conspicuas habẽt, meliores sunt quàm quibus non apparent, Carnem autem vberiorem habere, aniculę malum est, mammas autem tumidas ac magnas, bonum. Atq; hęc quidem ad visum exposita sunt. Verùm interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus, an omnibus mensibus compareant, & an copia satis magna, & an boni coloris sint, & æquales in singulis tẽporibus, & in ijsdem mensium diebus. Sic enim has fieri optimũ est. D

Vteri qualitas. Locum verò in quo conceptio fit, quem sanè vterum nominamus, sanum esse oportet, & siccũ, ac mollem. Sit item neq; retractus, neque pronuus, neque os ipsius sit auersum, neque conclusum, neq; euersum. Fieri enim non potest vt cõceptio fiat, quodcunq; tandem talium impedimentorum affuerit. E

Conceptus impedimẽta Quæcunq; igitur mulieres in vtero concipere non possunt, verùm pallidæ apparent, neq; febre, neq; visceribus in caussa existentibus, hæ capite se dolere docent, & menses sibi malè ac meracos prodire. Siue autem breui, siue longo tempore, ipsi sic affectis menses non comparuerint, vteri in his purgatione opus habent. Quæcunq; verò bene coloratæ sunt, & carnem multam ac pinguem habent, & venulas occultatas, & dolore carent, & menses his aut omnino non apparẽt, aut modici & meraci prodeunt: Hic modus difficilimus est ad cogendum vt concipiant. Si verò mensibus comparentibus inculpatè, & mulier sic corpore disposita fuerit, & non conceperit, locus in quo est vterus in caussa est, vt fœcunda fœtu fieri non possit. Aut enim reuulsus est, aut euersus. Nam & alia quę isthic fiunt cum doloribus decolorationeque ac colliquatione fiunt. Quibus porrò vlcus factum fuerit in vtero, siue ex partu, siue ex tuberculo, siue ex alia quadam caussa his febres & inguinum tumores succedere necesse est, & dolores in his locis. Si verò & puerperij purgamenta simul fuerint intercepta, hæc mala si fuerint, omnino meraciora sunt & diuturniora. Et ad hæc præcordiorum ac capitis dolores. Vlcere autem facto & sanato, locum hunc leuiorem ac duriorem fieri necesse est, & minus concipere posse. Si verò solùm in sinistra parte fiat vlcus, & mulier in vtero concipiat, siue dum adhuc habet vlcus, siue vbi iam sana est, masculum magis F

Post ulcus qualis locus *Cùm ulcus ĩ altera parte est quid pariant.*

A magis enixurã esse spes est. Si verò in dextra parte vlcus fiat, & mulier concipiat, fœmineum magis fore fœtum expectãdum est. At si febres corripiant concipere non potentem, & attenuata sit muliercula, interrogare oportet, an vteri vlcus aliquod habeant, aut aliud quippã ex malis de quibus scripsi. Si em̃ in hoc loco nihil mali subesse apparuerit, quod causa sit attenuationis, & quòd concipere non posit, sanguinem vomituram esse mulierem expectandum est, menses autem tali necessariò euanuerunt. Si verò febris soluta fuerit à sanguinis eruptione, & menses cõparuerint, in vtero concipiet. Si verò priusquam sanguis erumpat, alui excremẽta liquida facta fuerint paruo modo, periculum est perituram esse mu-B lierem antea quàm sanguinem vomat. Quæcunq; in vtero se concepisse putant, & non cõceperunt, & per multos mẽses falluntur, menstruis purgationibus non apparentibus, & ventres augeri ac moueri vident: hæ & caput dolent, & collum, & præcordia, & in mammis lac ipsis nõ est, nisi modicũ quiddam, atque id aquosum. Postquam verò ventris tumiditas exoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in vtero cõcipient si non aliud quoddam impedimentum ipsi fiat. Nam hęc affectio bona est ad mutationem in vtero faciendam, vt post hoc tempus in vtero concipiant. At his quæ cõceperunt, dolores hi non fiunt, nisi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mãmis gignitur. At verò eas quæ à diuturnis fluxionibus vexantur, interrogare oportet an caput doleant, & C lumbos, & infernam ventris partem. Interrogandę sunt etiã de dentium stupore, & visus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcunq; autem dum ieiunæ sunt, subbiliosa vomunt per multos dies, quum neque vterum gestent, neque febricitent, eas interrogare oportet an lumbricos rotũdos simul vomãt. Si enim hoc non confitentur, prædicendum est ipsis futurũ esse. Fit autem hic morbus maximè quidem mulieribus: deinde verò etiam virginibus, alijs autem hominibus minus. Quibuscunq; verò sine febribus dolores fiunt, mortem quidem non inducunt, verùm plerique diuturni sunt, & multas mutationes ac recidiuas habent. Modi autem hi sunt. Primũ quidem ex capitis doloribus aliqui sunt leues, aliqui multò grauiores. Vtrosq; verò hoc modo considerare oportet. Quicunq; hebetem visum habent, & rubor quidam ipsis fit

Conceptus fallacia.

Quid ab his petendum.

in oculis,& pruritus frontem vexat,his sanguis sua spōte ma- D nans opitulatur. Atque hic modus necessariò simplex est.

Quibus verò dolores circa caput & frontem, ex magnis ventis fiunt,& ex frigoribus quum vehementer calfacti fue rint,eos grauedines quidem maximè perfectè liberant. prosunt autem & sternutationes,& muci in naribus fientes, magis quidem sua sponte, sin minus, coactè. Grauedines autem fiunt perfectè, adeò vt & tusses succedant: & sternutationes succedentes si dolores non sedauerint, necesse est tubercula & decolorationes his succedere. Quibus autem dolores sine manifestis causis fiunt,& diuturni,& in toto capite, suntque ipsi & graciles,& debiles, his prædicendum est morbū longè grauiorem priore esse. Si verò etiam ad collum,& ad dor- E sum dolor descendat, caput relinquēs, & rursus ad caput recurrat, adhuc grauior fit. Verùm omnium horū grauissimus est, si ex capite ad collum ac dorsum tendat. Vtilitates autem his ex abscessibus fore expectandum est: aut vbi pus per tussim reiecerint, aut hæmorrhoidas habēt, aut pustulas in corporibus enatas. Confert etiam caput furfures habens. Torpores & puncturæ purginosæ velut ab vrtica, quibus per caput discurrunt, aliquando per totum, aliquando per aliquam partem. Sæpe verò & frigiditas aliqua ab ipsis sentiri putatur, velut per caput discurrere, hos interrogare oportet, an etiam ad summam linguam punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit, perfectus morbus fit,& qui difficilius submoueri posit. Verùm absque hoc facilis est. Modi verò vtilitatum F consequendarum ex abscessibus cōtingent, veluti antea scriptum est. Sed tamen abscessus minus in his succedunt, quàm in illis. Quoscunque verò vnà cum doloribus vertigenes corripiunt, malum ægrè exolubile ac furiosum existit. Senibus autem maximè hic modus fit. At alij morbi circa caput, & viris,& mulieribus, cum securitate vehementissimi sunt, & diuturniores: fiunt autem & adolescentibus,& virginibus in ea pubertatis ætate,& maximè circa mēsium progressum Mulieribus verò in capitis doloribus, alia quidē omnia fiūt, quæ & viris. Verùm puncturæ illæ pruriginosæ & affectiones atrabilariæ, his minus quàm viris, si non menses penitus aboliti fuerint. Quibus colores dum iuuenes sunt, praui sunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi regij

Quid his prosit. *Torpor.* *Quid his prosit.* *Vertigo.* *Color.*

A regij modo: hi siue viri sint, siue fœminæ, caput dolent, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi verò cum virore colores qui diuturni sunt, & morbus regius vehemens non est, alia quidem eadem facere solent, verùm pro lapidum ac terræ esu, præcordia hos magis affligũt quàm alteros. Quicunque verò multo tempore pallidi apparent, & facies in tumorem eleuatas habent, eos caput dolere sciendum est, aut circa viscera dolorem habere, aut in sede malum aliquod in seipsis. Ex his autem apparẽtibus, plerisque non vnum aliquod horum malorum apparet, sed plerunque multa, aut etiam omnia. Qui nocte vident, quos sanè nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur iuuenes, *Pallor.* *Nyctalopes.*

B aut pueri, aut etiam adolescentes, & liberantur sua sponte, aliqui in quadraginta diebus, aliqui septimo mense, quibusdam verò & per totum annum permansit. Quapropter de tempore coniectare oportet, ita vt & ad morbi robur, & ad ægri ætatem respicias. Abscessus autem his prosunt insuper apparentes, & ad infernas partes fluentes. Verùm non valde accedunt, propter iuuentutem. At mulieres nõ corripiuntur ab hoc morbo, neque virgines quibus menses comparent. Quibus autem lachrymarum fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiunt, eos interrogare oportet an caput doluerint anteà quàm hæc reuelarunt. Quicunque dum neque febricitant, neque decolores sunt, sæpe & verticem & tempora dolent, si non alium manifestum habuerint abscessum *Temporũ dolor.*

C in facie, aut grauiter loquantur, aut dentes doleant, his sanguinem per nares erupturum esse expectandum est. Quibus verò ex naribus sanguis fluit, hi alioqui sani esse videntur, hos autem vel splenem in tumorem eleuatum habere comperies, vel caput dolere, & splendicans quiddam ipsis ob oculos obuersatur. Plerisque verò horum simul & caput & splen, hoc modo se habere apparent. Gingiuæ vitiatæ, & ora graueolentia his sunt quibus splenes magni. Quicunque verò habent splenes magnos, & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neq; oris graueolentia, horum tibiæ vlcera praua habent, & cicatrices nigras. Quibus partes sub oculis vehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies. Si verò etiam in pedibus tumores accesserint, aquam etiam habere videbuntur. Verùm & ventrem, & lumbos in- *Lien non sanus quid ferat.*

ſpicere oportet. At verò diſtortiones in facie, ſi nulli alij D corporis parti communicent, cito ſedantur, aut ſua ſponte, aut ad neceſsitatem coactæ: reliqui verò ſyderati fiunt.

Diſtortiones faciei.

Quibus vnà cum hoc quod mouere non poſſunt, morboſa corporis pars attenuatur, hi in ſanitatem reſtitui non poſſunt. Quibus autem colliquationes non acceſſerint, hi ſani euadent. Cæterùm de tempore quando ſani erunt prædicendum eſt, reſpectu habito ad vim morbi, ad tempus, & ad ætatẽ hominis, & ad anni tempus, ita vt eius rei memor ſis, quod vetuſtiſsimi morbi, & peſsimi, & qui reuoluuntur, grauiſsimè obediunt: itemque hi qui ſunt in vetuſtiſsimis corporibus. Sed & autumnus & hyems, ad tales morbos ſubmouendos minorem commoditatẽ exhibent quàm ver & æſtas. E

Humerorũ dolor.

Dolores porrò in humeris fientes, qui quidem ad manus deſcendunt, torporeſque ac dolores inducunt, his abſceſſus non ſuccedunt, verùm nigram bilem vomentes ſanantur. Qui verò iſthic in humeris manent, aut etiã ad dorſum progrediuntur, eos puris, aut atræ bilis vomitu effugiunt. Verùm de his ita conſiderationem facere oportet. Si quidem enim facilè ſpirauerint, ac graciles fuerint, atram bilẽ ipſos vomituros eſſe ſpes eſt. Si verò difficiliùs ſpirauerint, & in faciem ipſis color incurrit, qui priùs non erat, ſiue rubicundus ſiue niger, eos magis pus ſputuros eſſe ſperandum eſt. Ad hæc verò conſiderandum eſt etiam, an in pedibus tumores ſint. Nam & hoc ſignum in his conſentit. Atque hic morbus viris vehementiſsimus eſſe ſolet, à quadrageſimo anno F vſque ad ſexageſimum. Qua ætate etiam coxendicum morbus maximè affligit. Porrò de coxendicum morbo ſic conſiderationem facere oportet. Quibuſcunque ſenioribus & torpores vehementiſsimi ſunt, & perfrigerationes tum lumborum, tum crurum: & qui pudendum arrigere non poſſunt: & quibus aluus non egerit, niſi ad neceſsitatem coacta, & prodit ipſis multus ſtercoraceus mucus: his maximè diuturnus morbus erit, prædicendumque eſt annum vt minimùm duraturum eſſe morbũ, ab eo tempore quo incepit, & opem ad ver & æſtatem expectandam eſſe. At verò iuuenibus non quidem minus doloris inducit coxendicum morbus, verùm breuior eſt. Nam quadrageſimo die liberantur. Sed neque torpores vehementes accedunt, neque perfrigerationes crurum

Coxendicũ morbus

A rum ac lumborum. Quibus autem hic morbus eſt quidem in lumbis ac cruribus,non autem affligit adeo vt decumbat, conſiderare oportet an alicubi ſint collectiones in coxa, & interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet,diuturnus fit morbus. Interrogandum inſuper eſt, an in femore torpores inſint,& ad poplitem progrediantur , & ſi hoc confiteatur, rurſus interrogandum, an & per tibiam ad ſummum pedem procedant.Quicunque enim pleraque horum confeſsi fuerint, his dicendum eſt, quòd crura ipſis aliquando calida, aliquando frigida fiant. Quod ſi morbus hic lumbos relinquens,aliquibus ad infernas partes vertatur,eos confidentes eſſe iube. Quibuſcunque verò coxas & lumbos non relinquens, ad ſupernas partes con-
B uertitur, malum id eſſe prædicendum eſt. At quibus circa articulos dolores fiunt, & tumores, & ſedantur, non podagrico modo: in his comperies viſcera magna, & in vrina ſubſidentiam albam.Et talis ſi tempora eleuarit,dicet ſe ſæpe dolere, dicet etiam ſudores ſibi nocturnos oboriri.Si verò neque in vrina ſubſidet talis ſubſidentia, neque ſudores fiunt,periculum eſt ne aut claudi fiant articuli, aut affectio abſceſſus humore melli ſimilis,quem meliceridavocant,ſub ipſis naſcatur. Fit autem hic morbus his quibus in pueritia & iuuentute ſanguinis ex naribus fluere ſolitus deſijt. Proinde interrogandum eſt de ſanguinis eruptione,an in iuuentute facta fuerit: & an pruriginoſæ velut ab vrtica pun-
C cturæ,& in pectore, & in dorſo inſint: & quibus alui dolores fortes inducant, citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant. Hoc enim horum morborum principium eſt. Si verò etiam malo colore præditi ſint hi homines, interrogandum eſt an caput doleant. Hoc enim fatebuntur. Quibus verò ex his alui dolores in dextris fuerint, dolores his vehementiores fiunt, & præſertim quum ad præcordiũ iuxta hepar reliquiæ doloris fuerint. His autem doloribus prodeſt ſtrepitus ſtatim in aluo obortus. Poſtquam autem dolor quieuerit,vrinam craſſam ac cum virore pallidam mingunt. Atque hic modus nequaquam lethalis eſt, verùm valde diuturnus. Quum autem iam vetuſtus fuerit morbus, homines ab ipſo cæcutiunt. At de ſanguine interrogare oportet, an in iuuentute fluxerit, & de viſus hebetudine, & de vrinæ

euacuationis pallore, itemque de strepitibus an insint, & succedentes prosint. Hæc enim omnia fatebuntur. Impetigines & lepræ, & vitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem iuuenibus aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit: his non putare oportet abscessum esse, eam papularum eruptionem, sed morbum. Quibus verò horum aliquid factum est multum & derepente, hoc sanè fuerit abscessus. Fiunt autem leucæ quidem ex lethalissimis morbis, qualis est & morbus tabidus appellatus. Lepræ verò & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his autem facilius sanantur ea quę in maximè iuuenibus fiunt, & quæ recentissima sunt, & in mollissimis ac carnosissimis corporis partibus producuntur.

Impetigines. Leucæ. Leucæ unde. Lepræ unde.

D E

HIPPOCRATIS

COI COACAE PRAENOTIONES.

Qui ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, voce destituti, insuper exudantes, postquã se recollegerint, moriuntur. Molestè ferre morbum cum perfrigeratione, pessimum est. Perfrigeratio cùm duricia perniciosa est. Ex perfrigeratione, timor, & tristitia pręter rationem, in conuulsionem finit. Ex perfrigeratione vrina intercipi pessimum est. Ignorantia cum rigore, malum. Malum item obliuio. Soporosi rigore aliquatenus perniciosi, & flammeus in facie color, cum sudore, in his malignus est. In his frigiditas posteriorum partium conuulsionem accersit. Et in summa, posteriorum partium frigiditas, conuulsoria est. Ex dorso horrores frequentes, & cito transeuntes, ægrè tolerari possunt. Vrinæ enim interceptionem dolorosam significant.

Qui post rigorem pereant. Perfrigeratio. Pauor & tristitia sine caussa. Ignorãtia, obliuio. Rigores soporosi.

F

A ficant. Insuper exudare, his pessimum est. Rigor continenter vexans, corpore iam debili existente, lethalis est. Qui frequenter exudant, ac insuper rigẽt, perniciosum hoc est, & in fine suppurationem habere comperiuntur, ventresq; perturbatos. Rigores ex dorso molestiores sunt. Qui verò decima septima die rigorem habuit, & quarta ac vicesima insuper riguerit, malignum hoc est. Horrore affecti, caput dolentes, exudantes, malignum id est. Horrore affecti, multum insuper exudantes, difficili malo implicantur. Rigores multi torpidi, maligni sunt. Quibus sexta die rigores fiunt, hi ægrè iudicantur. Quibus sanis horrores frequentes sunt, hi ex sanguinis fluxione suppurantur. Horror & spirandi dif- *Rigor continuus.* *Horror qui malus.* *Rigores multi.* *Horror & dyspnœa.*

B ficultas in doloribus, signa tabis sunt. Ex pulmonis suppuratione, & circa ventrem aliquando ac clauiculam dolores, & anxiè stertere, sputi copiam in pulmone significat. Horrore affecti, anxij, delassati, lumbos dolentes, aluos humectas habent. Affectiones insuper rigentes. & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbãtur, cum vigilijs ac delirio in somnis, aliquando vrinas inuoluntariè emittentes, in cõuulsionẽ desinunt. Continui rigores in acutis, praui sunt. Ex rigore, cum capitis dolore exolutiones, perniciosæ. Cruentæ in his vrinæ prauæ. Rigor cum distentione neruorum in posteriora occidit. Qui inhorruerunt & exudarunt iudicatorio modo, & postridie præter rationẽ horruerunt, si quis non vigilijs infestetur, neq; cõcoxerit, ei sanguinẽ erupturum esse puto. Vri- *Horrentes quales.* *Rigor continuus.* *Rigor opisthotonodes* *Lotium retentum malum est.*

C næ cum rigore suppressæ, malæ & cõuulsorię, tum aliàs, tum si quis antea graui sopore pressus fuit. Spes autẽ in his est abscessus retro aures fore. Rigores velut in febre tertiana, si in media inordinata febre exacerbẽtur, valde maligni sunt. Si verò contrario cõuellentibus modo exacerbentur, cum rigore & febre, perniciosum est. Vocis interceptiones ex rigore, soluuntur tremore. Et insuper rigentes tremores succedẽtes iudicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exoluuntur, in periculo versantur. Cruenta vrina his mala est. Quibus rigor, his vrinæ suppresio. Conuulsio in febre, manuum, ac pedum dolores, maligni sunt. Malignus est & doloris ex femore progressus. Neq; genuum dolor bonus est. Sed & surarum dolores maligni sunt, mẽtemq; emouent, tum aliàs, tum si vrinæ subsidentia in medio innatet. Febres ex precordio- genuũ et surarum dolor

rum dolore malignæ sunt,sopor in his pessimus est.Qui fre D
quenter exudare cũ precordij intẽsione nõ cessant, plerunq;
malignè habent.& dolores in summũ humerum ac claiculam incumbẽtes,in his praui sunt. Febres tertianæ naturam referentes,cum anxietudine,malignæ sunt. Vocis interceptiones in febre malæ sunt. Lassati,caligantes,vigilantes, soporosi exudantes,recalescentes,male habent. Lassati cum horrore si exudarunt iudicatorio modo,recalfacti in morbo acuto,male habent,tum aliàs,tum si circa hæc sanguis de naribus stillarit.E regio morbo abundè colorati,moriuntur,alba verò alui egestio in his præcedit. Febres tertianæ naturã referẽtes erroneæ,in pares dies trãslapsæ,difficiles sunt. Anxietudines in diebus iudicatorijs,si in his sine sudore perfrigerentur,& omnes qui sine sudore perfrigerantur citra iudi- E
cationem,male habẽt.Et qui insuper riguerũt ex his,vbi vomuerunt meraca,anxij,tremuli in febre,malum. Qui ex rigoribus,paruis sudorib.perfrigerantur,malũ.Exudãtes,vigilantes,recalescentes,malum. Qui insuper exudant in febre, malignè habent.Quibus biliosa est alui egestio,his circa pectus morsus & amaritudo,malum est. In febribus inflata aluo,flatus non erumpere malũ.Lassati,singultientes, stupore detenti,mali. Præter consuetudinem quid facere,velut est, proponere sibi aliquid,& expectare aliquid,prius nõ consuetum,aut cõtrarium,malum est,& mentis emotioni proximũ. Qui morbi in malis signis leuantur,& qui in bonis non remittunt,difficiles sunt. Qui exudant,& maximè capite,in F
morbis acutis submolestè ferẽtes,malũ,tum aliàs,tum si vrinæ sunt nigræ & turbidus spiritus in his malus. Extremæ partes si in vtranq; partẽ cito trãsmutentur,malũ est.Sed & sitis huiusmodi mala est. Ex moderato ferox responsio,malũ. Vox acuta,malum.Precordia his intro trahũtur.Qui ex perfrigeratione sudorosa cito recalescunt,malum. Qui acutis exudãt submolestè ferẽtes,malum. Qui preter rationẽ nulla existente vasorũ euacuatiõe,impotẽtes fiunt,malũ. In febre tractus velut à vomitu,in screationem desinẽs,malum. Torpor in vtranq; partẽ cito trãslabẽs,malum. Sanguinis stillæ pusillæ,malæ. In acuto morbo sitis preter rationem soluta, malum. Qui ad manum exiliunt,male habent.Quibus cum febre ardẽte,tumores somnolenti,torpidi fiunt, his dolor in latus

A latus superueniens leuis sideratiõis ac resolutiõis modo occidit. Suffocatio in acutis ægris attenuatis, perniciosa. In perniciosis iam parui tremores, & vomitus æruginosus. Qui in potibus substrepunt, & submurmurãt in siccis: & qui difficulter deglutiunt spiritu tussiẽte, perniciose habẽt in acutis perfrigeratis. Rubores in manibus ac pedibus, perniciosi.

Efflantes & refracti, in somnis leuiter suspicientes, morbo regio abundè colorati moriuntur, alba alui egestio in his præcedit. In febribus mẽtis emotiones taciturnæ, in eo qui voce priuatus non est, perniciosæ sunt. Liuores fientes in febre, breui mortem affore significant. Quibus in febre dolore lateris fiente, aluus multa aquosa ac biliosa egerit, hi alleB uantur. Quibus verò inediæ consequenter accedunt, ac sudores, cũ bono faciei colore, & aluo liquida, ita vt adsit etiã aliquis cordis, seu potius oris vẽtris dolor, hi vbi longius ægrotarunt, peripneumonicorum modo moriuntur. Febrienti si atra bilis in principio, sursum aut deorsum prodierit, lethale est. Qui cum perfrigerationibus, nõ sine febre, supernè exudant, molestè ferẽtes & phrenitici, in acuto morbo perniciose habent. Dolores modicè acuti, ad clauiculam ac sursum transeuntes, perniciosi. In longis perniciosis morbis, sedis dolor lethalis est. Si debiliter iam affecti, non videant, aut non audiant, aut labiũ, aut oculus aut nasus ipsis distorqueat, lethale est. In febribus inguinis dolor, morbum diuturnum significat. In febribus iudicationes impeditę ac sublatæ, temC poris quidẽ diuturnitatẽ inducunt, non autẽ perniciosę sunt. Febres ex doloribus vehementibus diuturnæ. Mentis emotiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ sunt. & dolores circa suram, in his mentem emouent. Quicunq; in febre cõtinua, voce destituti iacentes, oculis cõniuentes nictant, hi si postquam sanguis ipsis ex naribus fluxit, & vbi vomuerũt loquãtur, & ad seipsos redeant, seruantur. Si verò hæc nõ fiant, difficulter spirantes facti breui moriuntur. Qui melius habuerunt, si postridie exacerbentur, malum est. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur, malum est. Num & tales exacerbationes phreniticæ sunt? Quibuscunque desinunt febres, non in diebus iudicatorijs, his recidiuæ fiunt. Qui in principio tenues, cum capitis pulsu, & vrina tenui, ad iudicationem acerbãtur, his nihil miri est si & mẽtis emotio insuperq; vi-

Liuores

sedis dolor.

inguinis dolor

gilię accedant. In morbis acutis, motus, iactatio, somnus turbulentus, quibusdam conuulsionem significat. Turbulentæ cum ferocia excitationes mentem emouentes, malæ sunt, itemq; conuulsoriæ, tum aliàs, tum cum sudoribus. Cōuulsoriæ etiam videntur colli ac dorsi perfrigerationes, imò etiam totius corporis. In his mictiones sunt pelliculosæ. Deliria cum sopore, conuulsoria. Mentis emotiones modicè feroces, ferinæ sunt, sed & conuulsiones significant. In morbis longis, ventris præter rationem tumores, conuulsorij. Affectiones statim turbulentæ, vigilias inducentes, sanguinem de naribus stillantes, sexta die alleuantes per noctē, verùm postridie rursus affligentes, exudātes in somnum delatæ, mentem emouentes, largè sanguinem fundunt, & morbos soluūt. Aquosa vrina talia significat. Qui cum relatis, ab atra bile mēte moti, tremuli fiunt, malignè habēt. Delirium in spiritu & sudore, lethale est. Lethale est & in spiritu ac singultu. Insomnia in phrenitide euidentia bona sunt. E

In phrenitide egestiones alui albæ, & torpor malum. Rigor his pessimus est. In phreniticis in principijs affectiones mansuetæ, ac frequenter transmutationē habentes, malę sunt. Quibus ab atra bile mēte motis, tremores fiunt, malum est. Qui ab atra bile mēte moti, tremuli fiūt, ac saliuā fundūt, nū sanè phrenitici sunt? Mente moti, acutè insuper febrietes phrenitici fiunt. Phrenitici parum bibentes, strepitum valde percipientes, tremuli, aut conuulsi. In vehementer phreniticis, tremores lethales sunt. Deliria circa necessaria, pessima. Quæ ex his exacerbantur lethalia sunt. Mentis perculsiones, voces clangorosæ, linguæ cōuulsiones tremulę, & voces tremulæ fientes, mentē alienāt. Duricies in his perniciosa est. Prædebilitatorum deliria pessima. Affectiones in phreniticis frequenter transmutationem habentes, cōuulsoriæ, prauæ. Phrenitici cum perfrigeratione saliuā fundentes, vomitum nigrum indicant. Qui variè ægrotant, & frequenter soporosi mente mouentur, his nigrū vomitū expectandum esse dicito. Quæ conuulsorio modo exacerbantur, stupefactoria sunt. Tumores iuxta aurem in morbis longis praui sunt: Sanguinis fluxiones ac vertigines insuper apparentes, perniciosæ. Febres vertiginosæ, & cum voluulis, & sine voluulis, perniciosæ. Anhelosis febris postea acuta. Cum F

præcor

A præcordio intẽto perfrigeratis, magnus circa aurem tumor.

Quibus in febre dolores circa lumbos & infernas partes fientes ſeptũ tranſuerſum contingunt, infernas partes relinquentes, pernicioſi ſunt, tum aliàs, tum ſi aliud quoddam ſignum prauũ accedat. Si verò alia ſigna nõ fuerint praua, ſuppuratum fore timor eſt. Pueris febris acuta, & aluus ſuppreſſa, cum vigilijs, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere, conuulſorium eſt. Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, & nigra cõpacta egerẽtes, partim ſanguinẽ fundũt. Affectiones cũ vigilijs & anxietudine repentina, ſanguinẽ fundũt, tũ aliàs, tũ ſi quid etiã antea pfluxerit. Num & qui modicè perfrigerati poſtea horruerunt? At qui circa exacerbationes tuſsiunt, & parum exudãt, malignè habent. Ad latus dolore ac ſuffocatione accedente, hi ſuppurantur. Quibus in febribus cõtinuis puſtulæ per totum corpus erumpunt, lethale, ſi nõ purulentus abſceſſus fiat, maximè autem circa aurem his fieri ſolet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & ſitire, malũ eſt. Febres cõtinuæ per tertiam diẽ augeſcentes, periculoſę.

Quibus febris aliquãdo intermittit, periculo vacat. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt: & ſi facti fuerint, non ſunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordium reuulſum, non profluente ex naribus ſanguine, ad phrenitidem deuenit. Febres lypiricæ, bilis ſurſum ac deorſum effuſione nõ accedente, nõ ſoluũtur. Morbus regius ante ſeptimum diem accedens, malum. Septimo verò ac nono, & vndecimo ac decimoquarto, iudicatorius eſt ſi non præcordia induret: ſin minus, ambigua res eſt. Frequentes per eadem recidiuæ, circa iudicationẽ ſanguinolentæ, nigrorum vomitũ faciunt, fiunt autẽ & tremulæ. Dolores qui in tertianis febribus exacerbantur, tertianarũ generis morbũ faciunt, & grumoſum ſanguinẽ egerũt. In febribus ſecundum venam quę eſt in collo, pulſus ac dolor, in dyſenteriã deſinit. Color qui ſæpe in calore tranſmutatur, vtilis eſt. In bilioſis ſpiritus magnus, & febris acuta, cum pręcordij intenſione, iuxta aurẽ abſceſſum facit. Qui ex morbis longis ſe refocillãtes bene cibũ accipiunt, & nihil proficiunt, hi malignè recidiuã incidunt. Quibus in febribus venæ in tẽporibus pulſant, & facies ſana eſt. & præcordium nõ molle,

molle, diuturnũ morbum significat, & non desinentem citra D multi sanguinis ex naribus fluxum, aut singultum, aut cõuulsionem, aut coxendicum dolorem. In febre ardente si aluus eruperit, mortale est. Ex alui dolore laborioso, febris ardens, perniciosa. In febribus ardentibus si aurium sonitus accedant, cum visus hebetudine, & grauitate secundũ nares, melancholico modo ab atra bile mente mouẽtur, sanguine ipsis non erumpẽte. Tremores in febribus ardentibus, mentis perculsio soluit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus, quarta die, mala est, si nõ aliud quid boni coinciderit. Verùm quinta minus periculosa est. Qui ex febribus ardentibus aliquãtulum perfrigerãtibus, cum egestionibus alui aquosis ac biliosis laborant, oculis malum est, tum aliàs E tum si stupidi fiant. Febris ardens rigore superaccedente soluitur. Febres ardentes recidiuare solent, & vbi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant. Sin minus, septima die. Febres ardentes quatuordecim dies dijudicant, aut alleuãtes, aut perimentes. Ex febre ardente, abscessu purulento circa aurem non fiente, non valde seruantur. Letargici, tremuli ex manibus, somnolenti, discolores, tumidi, pulsibus tardi sunt, & partes sub oculis eleuatas habent, & sudores insuper accedunt, & aluos biliosas, & intẽperatas subtumidas habent. Si verò obaridas habuerint, vrinæ & egestiones alui latenter ipsis progrediuntur, vrina velut iumentorum est, potum non expetunt, neque aliud quicquam. Postquam verò resipuerint, collum dolorosum se habere dicunt, & sonitus per aures transire. Qui verò ex lethargicis seruantur, plerunq; pectore suppurati fiunt. Quibuscunque in febribus tremores circa iudicationem cessant, his temporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & vesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores sunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarũ pulsus, his sanguinis fluxio plerunque contingit. Quibus autem cibi fastidia sunt, & oris vẽtriculi morsus, & multum saliuæ, his vomitus fit. Quibus verò ructus adsunt, & flatus, strepitus ac eleuationes ventris, his fit alui exturbatio. Qui diutius securè ex febre continua laborant, citra dolorem aut inflammationem, aut aliam causam, his abscessus expectandus est cũ dolore ac tumore, & magis in infernis partibus. Expectare autem

A re autem oportet abſceſſus, his magis qui trigeſimũ annum
egreſsi ſunt. & tunc expectare abſceſſus oportet, vbi viginti
dies febris trãſmiſerit. Senioribus autem minus fiunt, & vbi
multo tempore febres durant. At intermittentes & erroneo
modo inuadentes, autumno maximè in quartanam leniter
tranſeunt, & hoc magis his qui triginta annos exceſſerint.
Abſceſſus autem hyeme magis fiunt, & tardiùs deſinunt, &
minùs recurrunt. Quibus verò ſæpe recidiua contigit, his
ſi ſemeſtre tempus tranſmiſerint, tabes coxendicum leniter
accedit. Quæcunque ſigna febri ſe opponunt, & non ab-
ſceſſus ſignificationem habent, maligna ſunt. Febres quæ
neque in diebus iudicatorijs, neque poſt ſolutorium ſignum
B deceſſerunt, recidiuant. Acuti morbi in diebus quatuorde-
cim iudicantur. Tertiana exquiſita in quinque aut ſeptem
circuitibus, aut ad ſummũ in nouem iudicatur. Quibus fe-
brire incipientibus, ſanguis de naribus ſternutatione fiente
diſtillat, & vrina ſubſidentiã albam in quarta die habet, his
in ſeptima die ſolutionem ſignificat. Morbi acuti iudican-
tur, ſanguine de naribus fluente, in die iudicatorio: & ſudore
multo fiente, & vrina purulenta ac vitri formam referente,
prodeunte & bonam ſubſidentiam habẽte, & aceruatim ex-
eunte: Abſceſſu item memorabili fiente, & aluo mucoſa &
cruenta derepente egerente: & vomitibus non prauis fienti-
bus circa iudicationem. Somni profundi, non turbulenti,
firmam iudicationem ſignificant. Turbulenti verò cum do-
C lore corporis, inconſtantes ſunt. Septima die, aut nona, aut
decimaquarta, fluxiones ſanguinis à naribus fientes, plerun-
que febres ſoluunt: Similiter & alui fluxio bilioſa, & qualis
in dyſenteria fieri ſolet: & genuum ac coxendicum dolor: &
vrina concocta ad iudicationem. In muliere verò etiã men-
ſtruæ purgationis fluxus. Quibus in febribus ſanguis abũdè
vndecũq; profluxit, his in refectionibus à morbo alui hume-
ctantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes aluo ſup-
preſſa, conuulſi fiunt. Mentis emotiones modicè feroces,
& ferinum, & conuulſionem ſignificant. Conuulſio in fe-
bre fiens, & eadem die deſinens, bona eſt. Conuulſio in fe-
bre fiens, ſedat febrẽ eadem die, aut poſtera, aut tertia. Si ve-
rò tempus in quo incepit, tranſgrediatur, & non deſinat, ma-
lum eſt. Febres intermittẽtes, verùm inæqualiter caleſcen-
tes,

tes, aluo inflata, pauca egerente, in his post iudicationẽ lumborum dolore sequuto, alui erumpunt. At amburẽtes ad manum, torpidæ, siticulosæ, anxiosæ, in his aluo suppressa grauati exoluuntur. Quandoque verò & rubicundæ in pedibus ambustiones, eadẽ significant. Hybernæ febres quartanæ, leniter in acutos morbos transeunt. Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio signo maligno, lethale est. Cæterùm sine signo malo, transgrediens vigesimũ diem, sanguinis aut puris fluxũ è naribus, aut abscessus ad infernas partes significat: fluxiones quidẽ iunioribus trigintaquinque annis, senioribus verò, abscessus. Si verò circa frontẽ ac tempora fuerit dolor ille pertinax, fluxiones. Quibus capitis sunt dolores, & sonitus aurium, citra febrem & vertigo, & vocis tarditas, & manuum torpor, eos aut syderatos, aut comitiales, aut obliuiosos fore expecta. Qui caput dolent, stupore correpti, delyrantes, aluo suppressa, oculo ferociente, florulenti, hi in posteriorem partem conuelluntur. Capitis succussiones, oculi rubicundi, mente manifestè emouentes, perniciosæ sunt. Non commoriuntur hæc, sed circa aurem tumorem faciunt. Capitis dolor, cum sedis & pudendorũ dolore, & torporem, & impotentiã inducit, & vocem resoluit. Hæc horrenda non sunt, verùm somnolenti ac singlutientes fiunt nono mense: ex quibus soluta voce, in idem restituuntur. Qui in capitis dolore ascaridas habent, his surditas & sopor consequens, abscessus circa aurem exsuscitat. Qui caput dolent, stupore detenti, dolorosi, oculum rubicundum habentes, sanguinem effundunt. Capitis concussiones, & aurium sonitus sanguinem effundunt: aut mulieri menses deducunt, tum aliàs, tum si iuxta spinã ardor consequatur: fortassis autem dysentericis fluxiones. Capite grauati, iuxta sinciput dolentes, vigilijs infestati, sanguinem effundunt, tum aliàs, tum si quid ad collum se extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cũ surditate, vigilantibus, cito insaniã excitant. Quibus capitis ac colli dolor est, sed & totius corporis tremula quædã impotẽtia, sanguinis eruptio soluit. Quin & tẽpore hæc soluuntur. Verùm vesicæ in hoc supprimũtur.

In acutis capitis doloribus, & in torpidis cum grauitate, conuulsiones fieri solent. Capitis dolorẽ soluit pus per nares, aut sputa crassa, & non olentia. Soluit item vlcerum eruptio

A ptio. Quãdoq; & somnus,& alui fluxus. Capitis dolor moderatus,cum siti cibum capiente, aut cũ sudore nõ soluente febrem, abscessus in gingiuis,aut circa aurẽ significat, aluo non exturbata. Capitis dolor soporosus cum grauitate,cõuulsorium quid facit. Caput dolentes,siticulosi,aliquatenus vigilantes,obscuri cognitu,impotentes, ex aluo liquida delassati,num mente mouentur? Caput dolentes,surdastri,manibus tremuli,collum dolentes,mingẽtes nigra condensata, vomentes nigra,perniciosè habent.Caput dolẽtes, exudantes,aluum suppressam habentes,conuulsioni obnoxij sunt.

Sopor vbique malus est. Soporosi in principijs sientes, cum capitis lumborum, colli præcordij dolore, vigilantes, B num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tũ aliàs,tum quarto ab initio die. Malum est etiam alui profluuium valde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes,vrinis concoctis ardentes, verùm citra iudicationem perfrigescentes,& breui rursus ardente, torpidi,soporosi, conuulsi,perniciosè habent. Somni soporosi,& perfrigerationes, perniciosi sunt. Soporosis delassatis,surdis factis, aluo erũpente si rubicunda egesta fuerint circa iudicationem prosunt. Soporosi,anxiosi,præcordium dolentes, parũ vomentes,abscessus iuxta aurem habent. Antea verò circa faciem tumores cum sopore. Morbi derepentè mentem percellentes cum anxietudine,sanguinem profundunt. Soporosa,anxiosa,dolorosa præcordia,frequẽter parũ spuentia.Tumores C circa aurem habent. Soporosi,num aliquid conuulsorij habent? Affectiones soporosæ,fatuitatem inducentes,stuporis detentionem inferentes,præcordia variantia,& ventrem tumidum habentes,cibũ fastidientes,aluo suppressa exudantes,num his turbidus spiritus,& geniture simile quid pertrãsiens,singultũ significat? Nũ & aluus biliosa insuper egerit? Splendidũ in his mictum prodest. Ventres quoq; his insuper turbantur. Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in septem moriũtũr. Has verò si effugerint seruãtur. Quibus aũt ex his resectis os disparatũ repertũ fuerit,hi pereunt. Caput dolentibus ex posteriore parte ossa rupta habentibus,fluxio è nare larga crassa,mala est: Hi vbi oculum antea doluerint, rigent. Num & iuxta tempora ofsium diruptiones conuulsoriæ sunt? Auris dolor pertinax, cũ febre acuta,& alio quodam

Auris dam ſigno aliquantũ maligno,iuuenes quidem ſeptima die D
occidit,& citius delirio correptos,ſi nõ multum pus effluxerit ex aure,aut ſanguis è naribus, neque aliud quoddam bonum ſignum compareat. Seniores autem tardius, & minus tollit. Nã & aures ſuppuratione præueniunt, & minus delirant. Verũ multi ex his recidiuant,atq; ſic pereunt. Surditas in acutis ac turbulentis conſequẽs,malum. Malum etiá in lõgis. In his autẽ dolores etiam ad coxas deducit. In febribus ſurditas,aluum ſiſtit. Aures frigidè,& pellucidæ,& contractæ,pernicioſæ. Tinnitus in acutis,& ſonitus in auribus,lethale. Sonitus auriũ,cum viſus hebetudine,& narium grauedine,mentem euomet,& ſanguinem profundit. Quibus ſurditas cum capitis grauitate,& præcordij intentione,& ad E
ſplendorem turbatio,ſanguinem profundit. In febre acuta aures obſurdeſcere,furioſum eſt. Valde ſurdi, in accipiendo tremuli, linguam reſoluti, torpidi, malum. Accedente ægritudine ſurditas,& vrina ſubrubicunda ſubſidentiam nõ habens,ſed id quod in medio innatat,mentẽ euomet. Morbo regio corripi,in his malũ eſt. Mala eſt & ex morbo regio fatuitas. Hos voce priuari,ſentientes tamẽ eſſe cõtingit. Fortaſsis autem & aluus malè his afficitur. Quæ circa autẽ doloroſe excitantur,pernicioſa ſunt. Rubores circa aurem ex progreſſo dolore,in febribus fientes,ſignum quidem ſunt eryſipelatis in facie futuri. Sed & cõuulſiones ex talibus fiũt, cum vocis interceptione ac exolutione. Tumores circa aurẽ ex plurimis graueolentibus cum febre acuta, & præcordio F
intento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurem leuiter ſyderatis,mali. Tumores circa aurem in longis morbis non ſuppurãtes,lethales. Aluiverò his deorſum feruntur.

Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures,caput dolẽt? Num & ſupernis partibus exudant: Num & inſuper rigent? Num & alui erumpunt,& quid ſoporoſum habent? Num & aquoſa eſt vrina, alba innatantia habens, & aliquantum varia, exalbida,graueolentia. Abſceſſus iuxta aurem ſubmouent tuſsiculę cum ſputationibus fientes. Vrinę in abſceſsibus retrò aures citò & modicè matureſcentes, malæ ſunt. & ſic perfrigerari, malum eſt. Abſceſſus circa aurem in morbis diuturnis ſuppurati,non valde albo & inodoro pure, occidunt,& maximè mulieres. Abſceſſus iuxta aurem,ex acu-

tis

A tis morbis maximè in febribus ardentibus fiunt : & ſi non
iudicationem fecerint , & matureſcant , aut ex naribus ſan-
guis fluxerit,aut vrinæ ſubſidẽtiam craſſam habuerint, ægri [redacted]
pereunt. Pleriq; verò talium tumorum antea propulſantur.
Verùm conſiderare oportet inſuper etiam ipſas febres , ſiue
augeſcant,ſiue remittant,atque ſic pronunciare. Ex ſurdi-
tate ac torpore,de naribus aliquid deſtillare, difficultatis a-
liquid habet. Vomitus his conueniet,& alui turbatio. Ex
ſurditate leniter abſceſſus iuxta aures fiunt,tum aliâs,tum ſi
quid nauſeæ accedat. Sed & ſoporoſis ex his , etiam magis
abſceſſus ad aurem fiunt. Surditatem ex febribus,ſanguinis
è naribus fluxio ſoluit : itemq́ue alui turbatio. Facies quæ facies
B ex tumida humiliatur,& vox leuior ac debilior fiens, & ſpi-
ritus rarior ac leuior,remiſsionem in ſequentem diem ſigni
ficat. Faciei corruptio , lethalis.Verùm minus,ſi propter vi
gilias,aut famen,aut alui exturbationem fiat : Et ſi id quod
propter hæc corruptum eſt,ſedetur per diem ac noctem.Ta-
lis autem fuerit,oculi caui,naſus acutus,tempora collapſa,au
res frigidę ac contractæ,cutis dura,color pallidus aut niger.
Liueſcens verò ex his palpebra,aut labium, aut naſus, breui
lethale eſt. Faciei bonus color,& toruitas, in morbo acuto
malum eſt. Frontis ex his contractio , phrenitidis ſignum
eſt. Circa faciem color bonus,& ſudores non febrientibus
ſtercora vetuſta ſubeſſe ſignificat,aut victus rationem inor-
dinatam. Rubores circa naſum,alui humeſcẽtis ſigna ſunt.
C Dolores circa præcordia aut pulmonem ſi ſuppurentur, oculoru con
malum eſt. Oculorum puritas,& albas ipſorum partes,ex ſideratio
nigris aut liuidis puras fieri,iudicatorium eſt. Si igitur citò
purgentur,celerem iudicationem ſignificat,Si tardè,tardio-
rem. Caligo oculorum,aut ſi alba ipſorum pars rubeſcat,
aut liueſcat,aut venulis nigris impleatur , bonum non eſt.
Malum eſt etiam lucis ſplendorem fugere,aut lachryma-
ri,aut diſtorqueri. Et alterum minorem fieri, malum eſt:& idem. 401
oculos frequenter agitare,ac iactare,aut paruas lemas ac ſor
des circa ipſos,aut concretionem tenuem albicantem habe-
re:aut albam partem maiorem fieri,nigram verò minorem:
aut nigram ſub palpebram ſupernam occultari. Mala eſt
etiam oculorum cauitas,& expreſsio valde foras, & ſplendo
ris extritio,vt pupilla extendi non poſsit. Et extremitatum

palpebrarum curuitas,& oculi fixi,& aſsiduè nictare, & colo D
res permutare,& palpebras inter dormiendum nõ commit-
tere,perniciosum eſt. Malus eſt & oculus peruerſus. Oculorũ
rubor in febre fiens,alui diuturnã malignam affectionem ſi
gnificat. Circa oculos puſtularum eruptiones in virium re-
fectionibus, aluum prorumpere faciunt. In oculorum diſ-
tortione febriẽti,laſſato,rigor perniciosus:& ſoporoſi in his
malè habent. Viro lippienti,febre ſuperueniente, ſolutio.
Sin minus,periculum eſt ne cæcus fiat,aut pereat,aut vtrũq;.

Quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum
tempus concomitatur,periculum eſt ne cæci fiant. Lippiẽ-
ti alui profluuium ſua ſponte prodiens vtile eſt. Oculorum
obſcuratio,& oculus fixus,caliginoſus, malum. Oculorum E
obſcuratio,cum animi deliquio,breui cõuulſionem inducit.

Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, &
ſomnus turbulentus,& vigiliæ, & quandoq; ſanguis è nari-
bus ſtillationes,nihil boni. Qui febres ad tactum non adu
rentes habent, phrenitici fiunt: & magis ſi ſanguis fluxerit.

Lingua quę in principio quidem inhorruit,in colore verò
permanet:progreſſu autem temporis exaſperatur,& liueſcit
& rumpitur,lethalis eſt. Si verò valde nigreſcat, in quartade
cima die iudicationem fore ſignificat. Periculoſiſsima autẽ
eſt nigra,& cum virore pallida. Linguam circa bifidam ſui
partem,velut ſaliua alba obduci, febris remiſsionis ſignum
eſt,ſi quidem id quod ſuperinductum eſt,craſſum fuerit, ea-
dem die. Si verò tenuius,poſtridie. Si verò adhuc tenuius,ter F
tia die. Eadem ſignificãt etiam huiuſmodi,ſi circa ſummam
linguam fiant,verùm minus. Lingua tremula cum rubore
iuxta naſum, & aluo liquida, ſi reliqua ſine ſignis ſint circa
pulmonẽ,malũ eſt,& celeres purgationes,pernicioſas ſignifi
cat. Lingua citra rationẽ tenera fiens,& cum cibi faſtidio
nauſeabunda,cum frigido ſudore,ex aluo liquida,nigrorum
vomituum,ſignum eſt:laſsitudo in his mala eſt. Linguę tre-
mulæ quibuſdam etiam aluum liquidam quandoque faciũt.
Denigratæ verò in his,celerem mortem ſignificant. Num
lingua tremula mentem non firmã ſignificat? Linguæ aſpe-
ræ & reſiccatæ,phreniticæ ſunt. Dentes collidere aut ſtride-
re, quibus non familiare, id eſt à pueris, furioſum ac letha-
le eſt: Iam verò delyrãs ſi hoc faciat,penitus lethale eſt. Per-
nicio

A niciosum autẽ est & resiccari dentes. Dentis corruptio abscessum circa gingiuá factum soluit. Ex dentis corruptione, vehemens febris superaccedens, & delyriũ, lethale est. Si verò seruentur, vlcera suppurabunt, & ossa discedent. Quibus circa palatũ humoris collectio fit, plerũque suppuratur.

Dolores vehementes circa maxillas, periculum est ne ad ossis eductionẽ deueniant. Labium cõtractum, alui biliosæ eruptionem significat. Sanguis de gingiuis, ex aluo liquida perniciosus. Sputi exscreationes in febre, liuidæ, nigræ, biliosæ, si quidem supprimãtur malæ sunt, secedentes verò pro ratione, vtiles. Quibus salsuginosa sputa, ac tussis supprimuntur, his corpus velut à pustulis rubescit. Verùm ante obitum exasperatur. Screatio frequẽs, si sanè & aliud quod-B dam signũ affuerit, phenitidẽ indicat. Vocis interceptiones cũ exolutione, pessimæ. Modicè feroces mentis emotiones, malæ & ferinæ sunt. Quibus vox cum febre deficit, & cum iudicatione intercepta, tremuli moriuntur. Vocis interceptiones in febre cõuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cũ silentio deueniũt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortẽ inducũt. Vocis interceptiones cum exolutione stupefactorio modo, perniciosæ sunt.

Voces confractæ post medicamẽti sumptionem, num prauæ sunt. Pleriq; horũ exudant, & ventres humectos habent.

In vocis interceptione spiritus, velut his qui strãgulantur, præ manibus expositus, malus est. Num & mentem emouet?

C Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, febricitantes cum sudore laxantur in seipsos, fiuntque morbi reuertentes diutius durantes. his insuper rigere, malum non est. Mentis emotiones cũ vocis interceptione, perniciosæ. Vocis interceptiones insuper rigentibus, lethales. Tales autẽ leniter caput dolẽt. Vocis interceptiones cũ exolutione, in febre acuta sine sudore, sunt quidem lethales, minus verò quàm cũ sudore. Verùm diuturnitatẽ temporis significãt. fortassis autẽ & qui ex recidiua tale quid patiũtur, tutissimi sunt. Perniciosissimè autẽ ex talibus habẽt quibus sanguis ex naribus fluit, & quibus alui humectantur. Vox acuta, planctũ referens, & oculorũ obscuratio, conuulsoriũ est. Dolores his ad infernas partes, toleratu faciles sunt. Cùm voce tremula, solutio alui præter rationẽ, in his moram trahẽtibus diuturnis, pernicies

spiritus

est. Frequentes subsopóratæ vocis interceptiones consistentes, tabem præsignant. Spiritus qui densus quidem & paruus est, inflammationẽ & dolorẽ in locis principalibus significat. Magnus autẽ & per multũ tempus delirium aut conuulsionem. Et frigidus quidẽ lethalis est, lethalis autẽ est & febriculosus & fuliginosus. Verùm minus quàm frigidus. & qui magnus foras exspiratur, paruus verò intro: & paruus foras, magnus verò intro, pessimus sanè est, & morti propinquus. Itemq; extendens, & vrgens, & obscurus, & dupla intro reuocatio, veluti superinspirantibus. Bona autem spiratio, in omnibus morbis qui cum febre acuta sunt, & in quadraginta diebus iudicantur, magnũ momentum ad salutem habet. D

fauces

Collum durum & dolorosum, & maxillarũ colligatio, & venarũ iugularium palpitatio fortis, & tendinum distentio, perniciosum. Dolores in faucibus gracilibus strangulatorij, à capitis dolore originẽ trahentes, conuulsorij sunt. Frigiditates colli ac dorsi apparẽtes, Sed & totius corporis conuulsoria, in his mictiones fiunt crassiorẽ farinam referentes. E

Quibus circa fauces irritamẽta sunt, his tumores circa aurem leniter erumpunt. Fauces dolorosæ, graciles, cum ægrè tolerabili molestia, perniciosæ acutæ sunt. Quibus spiritus retrahitur, & vox strangulatoria est. & vertebra intro considet, his in fine velut cõtrahente quodam spiritus fit. Fauces modicè exasperatæ, & aluus vanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando cõtrectantes, dolorosi: quæ ex his augescunt, difficilia sunt. Dolores fortes circa fauces, tumores circa aurẽ, & conuulsiones efficiunt. Colli item ac dorsi dolores. Cum febre acuta cõuulsiones perniciosæ. Colli & cubitorum dolores, conuulsorij. A facie autem hi, & secundum fauces. Pallidi, graciles, saliuam sputantes, In his in somnis sudores boni sunt. Num & sudore leuari, plurimis non malũ est? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles sunt. In dorsi ac pectoris dolore, mictio cruenta suppressa, perniciosa est dolorosè. Colli dolor malum quidẽ in omni febre, pessimum autẽ his quibus timor est vt etiam insaniant. In pectoris dolore febriculoso, aluus turbata, torpida, nigrarum egestionũ signa sunt. Dolores parui in acutis iuxta fauces graciles, in gracili vbi hiarit, nõ facilè os contrahente, mentem emouent. Ex his phrenitici perniciosè habent. Fauces F

exulcer

A exulceratæ in febre, cũ alio ſigno ex his quæ difficilia ſunt periculoſæ ſunt. In febribus derepente ſuffocari, & deglutire non poſſe, citra tumorem, malum eſt. Collum conuertere non poſſe, neque deglutire, vt plurimùm lethale eſt.

Præcordium molle eſſe conuenit, & doloris exors, & æquale. At inflammatum, aut inęqualiter ſe habens, aut dolens, ſignum eſt ægritudinis non leuis. Tumor verò in præcordijs durus & doloroſus, peſsimus quidem eſt, ſi iuxta omnes partes fuerit. Ex his autem qui ab vna parte ſunt, minus periculoſus eſt qui à ſiniſtris eſt. Significant autẽ in principio quidem tales, mortẽ citam. Si verò viginti dies tranſmittant, febre manente, ſuppurationem. Contingit autẽ his in primo B circuitu, etiam ſanguinis eruptio è naribus, & valde prodeſt. Plerunq; enim hi caput dolẽt, & viſus obſcuratur. & magis in his ſanguinis eruptionẽ affore expecta. In ætatibus autẽ annorum triginta quinq;. Senioribus verò minus. At verò molles & doloris exortes tumores, diuturniores iudicationes faciunt, & minus periculoſi ſunt. Sed & hi ſexaginta dies tranſgredientes, febre manente, ſuppurantur. Conſimilia verò ſignificant & tumores circa ventrẽ, his qui ſunt in præcordijs. Verũ minus ſuppurãtur hi quã illi. Minimè verò qui ſub vmbilico conſiſtunt. & fiunt etiã hi quidẽ in tunica, illi verò ſurſum diffuſi. Lethales autem ſunt ex ipſis, quicunq; intro rupti fuerint. ex reliquis autem ſuppurationibus, quę quidẽ foras rumpuntur, optimum eſt vt in breuiſsimã & acutiſsimã C molem colligantur: quæ verò intro, vt neq; mole, neque dolore, neq; colore, foris ſe manifeſtas faciant. Contrariũ autẽ peſsimum eſt. Quædã verò ex his propter puris craſsitudinẽ, nullam de ſe ſignificationẽ præbent. Porrò recentes in præcordijs tumores, ſi non cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipſis ſoluit murmur in præcordio obortũ, & maximè quidẽ ſi pertrãſierit per vrinas, & alui egeſtiones. Sin minus ſi etiam ipſum pertranſierit. Prodeſt autẽ & ſi ſubdeſcẽderit ad infernos locos. Pulſus in præcordio cũ tumultu, mentis emotorius eſt, & magis ſi oculi frequẽter moueantur. Oris ventriculi dolor, & pulſus præcordiorum, febre perfrigerata malum, tum aliâs, tum ſi inſuper exudarint. Dolores ad præcordium irruentes, tũ aliâs mali ſunt, tum ſi aluos humectẽt. Peiores autẽ ſunt, ſi breui fiant. & tumores circa aurẽ ex his

emergẽtes, maligni sunt, & aliæ suppurationes. Oris vẽtriculi dolores cũ tormine vẽtris animalcula erũpere faciunt. D

Oris ventriculi dolor seniorẽ frequenter impetens, mortem repentinã significat. Quibus præcordia eleuantur, aluo suppressa, malũ est, maxime autẽ in morbis tabidis, lõgis. & quibus alui humectantur, in præcordio inflãmatio suppuratoria est, quibus ante mortem nigra per aluum subeunt.

Præcordiorũ distẽtio cum sopore anxioso, in caput dolente abscessus circa aurem attollit. Post præcordiorũ tumorẽ, biliosis spiritus magnus & febris acuta, abscessus circa aurem attollit. In dolore præcordiorum submurmurãti, lumborum dolor superaccedẽs in febribus, ventres vt plurimùm humectat, si non flatus eruperit, aut vrinæ copia prodierit. E

Ex præcordio diutinè afflicto, & aluo graueolenti, abscessus circa aurem, occidit. Quibus à præcordiorũ doloribus, aluus paulatim subuiscosa egerens, pauca stercoracea effundit. num etiam sanguinẽ effundit? Quibus derepente dum sine febre sunt, præcordij & oris vẽtriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & aluus in tumorem eleuata est: soluit venæ sectio, & alui fluxio. His febrire nociuum est. Longę enim & vehementes febres fiunt, & tusses, & spiritus & singultus fiunt. His autem ad solutionem tendentibus, dolor fortis coxarum, aut crurum, aut puris sputum, aut oculorum priuatio succedit. Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa vmbilicum, hi sanguine per aluum egesto, seruantur: non autẽ egesto, moriuntur. Quibus præcordia non mollia, facies sana, nõ liberantur citra multi sanguinis ex naribus fluxum, aut conuulsionem, aut coxẽdicum dolorẽ. Dolores ad præcordia in febre. voce intercepta, sine sudore soluti, malum est. His ad coxendices dolores fiũt. F

Iuxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt, Sanguinis autem fluxio horrorem efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes, sine sudore soluti, maligni sunt. His ad coxendices dolores fiunt, & ipsis vnà cum febre ardente, aluus deorsum erumpẽs, perniciosum est. Dolores circa vmbilicum palpitatorij, habẽt quidem & aliquid mentis emotorium, verùm circa iudicationem pituita his aceruatim copioso cum dolore penetrat. Post aluum suppressam, præcordia subleuata in tumorem, mala sunt, maximè

tabescen

A tabescentibus iam diu,& quibus alui humectantur. Anxietatem in præcordio sentientibus, tumores circa aurem oborti, ipsos occidunt. Duricies circa ventrem cum dolore, in febrientibus cum horrore, cibum auersantibus, si aluo insuper parum humectata, purgationem non faciant, ad suppurationem peruenient. Dolor supra vmbilicum, & lumborum dolor, si medicamentis non soluantur, in hydropem siccum desinunt. Dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbãtur, grumosum sanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis sanguinis fluxionem inducunt. Ex lumborum dolore sanguinis fluxiones largæ fiunt. Quibus ex lumborum dolore, recursus ad caput, &
B manus torpidæ,& oris ventriculi dolores,& aurium sonitus, his sanguis largè profluet. Sed & alui his deorsum erumpũt, & mens turbata est vt plurimùm. Ex dorsi dolore ægritudinis principia difficilia sunt. In lumborum dolore pertinaci,& ampliore alui subductione, à veratro vomere spumosa multa prodest. Spinæ distortionem ac spirandi difficultatem, sanguinis fluxio soluit. In lumbis dolentibus oris ventriculi dolores insuper accedẽtes, signa sanguinis fluxionis sunt, etiam prægressæ. Affectiones ex lumbis ad collum & caput transeuntes leuis siderationis modo resoluẽtes, conuulsoriæ, mentis emotoriæ sunt. Num tales etiam soluuntur conuulsionibus? Aut taliũ alui ægrotant per eadem prodeuntia? Ex lumborum doloris recursu, oculorum distortio, ma-
C lum. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre est. Hi repentè pereunt. Ex lumborum dolore recursiones ad os ventriculi febriculosæ, horrorem inducentes: Sic affecti reuomentes tenuia aquosa, mente moti, voce destituti, nigrorum vomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos,& tenue intestinum dolores, & ad præcordia dolores, si ægri cibos auersentur vnà cum febre, his dolor intentus ad caput progressus, repentè ipsos occidit conuulsorio modo. Quibus lumborum dolor est, hi male habẽt. Num his tremores fiunt,& circuli rubicũdi in tibijs in rigore? Num lumbos dolentibus, cibos fastidientibus, non vomentibus, modicè ferociter mente motis, spes est nigra proditura esse? Lumborum dolor in ventriculi os dolente, cum exscreatione violenta, habet quid conuulsorium. Rigor vnà cum iudicatione ali-

lumbi

quatenus horrendus eſt. Lumborum dolor ſine cauſa manifeſta ſæpe impetens, maligni morbi ſignum eſt. Lumborum dolor cum ſopore anxioſo, malus eſt. Lumborum diſtentio ex muliebrium mẽſium multitudine, ad ſuppurationem tendit. & variè prodeuntes viſcoſi, graueolentes, ſtrangulatorij menſes ex prædictis, ad ſuppurationem tendunt. Arbitror autem tales etiam aliquantum delirare. Quibus lumborum dolor, & lateris, ſine cauſa manifeſta, hi regium morbum incurrunt. Perfrigerationes ex ſanguinis eruptionibus in diebus iudicatorijs vehementes, peſsimæ ſunt. D

Vice verſa ſanguinem erumpere, malum eſt. velut in ſplene magno ex dextris. & circa præcordia eodem modo ſe res habet. Vulnera ſanguinem fundentia, inſuper rigentia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die ſanguinem largè fundunt, ſexta inſuper riguerunt, ſeptima perfrigeratæ fuerunt, & repentè recalefactæ, in his alui malè afficiuntur. Poſt ſanguinis eruptionem, nigrorum per aluum egeſtio, mala. Mala autem ſunt & rubicunda valde & æruginoſa. Quarta die tales fiunt ſanguinis eruptiones. Soporoſi ex talibus conuulſi moriuntur, nigris prægreſsis, & ventre tumefacto. Poſt ſanguinis eruptiones, & nigrorum egeſtiones, in acuto ſurditas, malum. Sanguinis egeſtio his pernicioſa. Surditas autem ſoluit. Quibus ſanguinis eruptiones plures, his temporis progreſſu alui malè afficiuntur, ſi non vrina concocta prodierit. Num & aquoſa vrina tale quid ſignificat? Quibus ex ſanguinis eruptione larga frequenti, multa fit alui cum nigris egeſtio, ea autem ſuppreſſa, ſanguinis fluxiones: hi aluum dolẽt. vnà verò cum quibuſdã flatibus, facilè tolerant. Num tales multis frigidis ſudoribus exudant. Conturbata in his vrina, mala non eſt: neq; id quod genituræ ſimile in ipſa reſidet, verùm plerunq; hi aquoſa mingunt. Quibus de naribus in ſurditate ac torpore pauca deſtillant, habent quid difficultatis. Vomitus his conducit, & alui perturbatio. Magnæ in principijs ſanguinis eruptiones, circa refectionem aluos humectant. Fluxiones ex naribus largæ per vim ſuppreſſæ, quandoq; conuulſionem prouocant. Venæ ſectio ſoluit. Vndecima die fientes ſanguinis ſtillationes, difficiles ſunt, tum aliâs, tum ſi bis ſuperſtillauerint, & rurſus ſtillauerint. In ſanguinis fluxione

E (margin, beside "Vulnera ſanguinem fundentia") — F (margin, beside "Quibus ex ſanguinis eruptione")

A xione multa, aut ſingultus, aut conuulſio, mala eſt. In his qui decolores vſque ad ſeptem annos vires recolligunt & ſpiritus in vijs aceruatus,& terræ cõcupiſcentia, ſanguinis corruptionem ac exolutionẽ ſignificat. In morbis longis coruæ comparentes ſanguinis fluxiones,perniciofæ ſunt. Vertigines ab initio ſanguinis narium fluxio ſoluit. Ex naribus erumpente ſanguine,cum exiguis ſudoribus perfrigeſcẽtia, maligna ſunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida,mala eſt. Qui aluo ſuppreſſa ſanguinem effundunt,& vna cum ſanguinis effuſione inſuper rigent,his aluum velut ex inteſtinorum leuore lubricam hæc faciunt,itemq; durãt, & aſcaridas, aut ambo. Sanguinis fluxiones ſtatis tempo-
B ribus fientes,ſiticuloſæ,ſi ſanguinem non effuderint, comitialis morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parum apparente,vertigines obortæ,paruam ac modicam ſideratione ſignificant, ſoluit venæ ſectio. & quicquid hoc modo apparuerit,mali aliquid ſignificat. Palpitantes per totum,num etiam voce intercepta moriuntur? Tremores conuulſorij fiẽtes in ſudoribus reuerti ſolent.Iudicatio his fit,vbi ſuperriguerint. Superrigent autem hi ardore circa ventrem prouocati.Somnus multus in his conuulſorius,& ad frontẽ grauitates,& mictio difficilis. Conuulſiones antea non cognitæ in ſtrangulatis ab vtero, faciles ſunt. Conuulſoria ſine ſudore ſputa defluentia in febriẽte,leuia ſunt,His inſuper alui aliquantum humectantur. fortaſsis autem & ad articulos
C aliquid abſcedet. Quibus conuulſis oculi intente relucent, neque apud ſeipſos ſunt, & diutius ægrotant. Quæ conuulſorio modo exacerbantur,cum ſtuporis detẽtione, abſceſſus iuxta aurem excitant. Tremulis,anxioſis,parui iuxta aurem tumores conuulſionem ſignificant,aluo male affecta. Conuulſiones & tetanicas diſtentiones febris accedens ſoluit.

Conuulſio ex vulnere lethalis eſt. Conuulſio in febre fiens,pernicioſa eſt. Minimè verò pueris. Seniores ſeptem annis in febre nõ corripiuntur conuulſione.Sin minus,pernicioſum eſt. Conuulſionem ſoluit febris ſuperueniens acuta, quæ prius non fuit. Si verò fuit prius, iam exacerbata. Prodeſt & vrinæ tranſitus vitri ſpeciem referens,copioſus,& alui fluxus,& ſomni. At repentinas cõuulſiones ſoluit febris, alui fluxus. In conuulſionibus vocis interceptio diu durans,

Conuulſio

§ cl 427

mala est:parua autem,aut linguæ siderationem,aut brachij, D
aut dextrarum partium significat. Soluitur autẽ vrinis multis aceruatis derepentè prodeuntibus. Sudores autem paulatim fientes prosunt, Aceruati verò,itemque sanguinis detractiones aceruatæ lædunt. In distentionibus & ante & retro fientibus,& in tergũ solũ cõtingentibus,si maxillæ soluãtur lethale est. Lethale est etiam sudare in distẽtione in dorsum fiente,& corpus dissolui,& in eadẽ affectione reuomere per nares,aut clamare,aut nugari, si ab initio vox intercepta fuit. In posteram enim diem mortem significat. Febriles in dorsum distentiones,vrinæ genituræ similes soluunt. Anginæ quæ neque in collo,neque in faucibus, quicquam conspicuum faciunt, verùm suffocationem vehementem ac spi- E
randi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidunt. Quæ verò tumores & ruborem in collo accipiunt,in cæteris quidem consimiles sunt,verùm diuturniores. Quibuscunque verò & fauces, & ceruix, & pectus, simul rubuerint, diuturniores sunt, & ex ipsis maximè seruantur, si non recurrerint rubores. Si verò dissipentur,neque tuberculo foras conuerso ac collecto, neque pure leniter ac sine dolore exscreato, neque in diebus iudicatorijs,perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt ? Securissimum autem est ruborem & abscessus quàm maximè foras verti. Erysipelas verò foris quidem accedere,commodum est,intro autem conuerti, lethale. Conuertitur autem intro,quum disparente rubore pectus grauatur,& difficilem spirationem habet. Quibus verò anginæ ad F
pulmonem vertuntur,partim in septem diebus pereunt, partim euadentes suppurati fiunt, si non eductio pituitosa sursum ipsis fiat. Quibus per pullationis venarum vehementiam,stercus derepentè per aluum secedit,lethale est. In anginis sputa gracilium subarida malum. Anginosi in linguis tumores,circa signa disparentes,perniciosi: & dolores disparentes citra manifestam causam, perniciosi sunt. In anginis qui non breui concocta exspuunt,perniciose habent. In angina dolores ad caput, citra notas, cum febre, perniciosi. In angina dolores ad crura, citra notas,cum febre,perniciosi. Ex anginis citra indicationem præcordij dolor , cum impotentia ac torpore fiens, occidit occultè, etiamsi valde mansuetè se habere putent. Ex anginosis citra notas attenuatis,

A nuatis, dolor ad pectus & ad aluum progressus concitatus, pus egerere facit, aliàs autem eius qui exoluitur tale est. In anginis omnia perniciosa sunt, quæ non manifestũ dolorem faciunt. Sed & ad crura dolores diuturni procedunt, & difficulter suppurantur. Ex angina sputa viscosa, crassa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala sunt. Et omnis eiusmodi maturatio, mala. Purgatio multa deorsum, tales leuis siderationis modo perimit. Ex angina, subarida frequentia sputa, cum tussi, lateris dolorem inducentia, perniciosa: itemq; ea quæ inter potandum per tussim subemergunt: & deglutitio violenta, mala. Pleuritici quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt, tertia die moriuntur, aut quinta. pleuritis
B Si verò has effugerint, non multo melius habentes, septima, aut nona, aut vndecima suppurari incipiunt. Quibus supra aurem rubor, & similiter veluti pleuritici calescunt, & aluus biliosis ac graueolẽtibus exturbatur, hi vigesima ac quadragesima die periclitantur. Vbi verò has effugerint, seruantur.

Pleuritides siccæ ac sine sputo difficilimæ sunt. Horrendę quoq; hæ in quibus dolores supernè sunt. Pleuritides sine cõuulsionibus, grauiores sunt his quæ cũ cõuulsionibus fiũt.

Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit, hi septima die iudicantur. Quibus autem tertia aut quarta die, circa nonam. Bulla subliuida fiente in lingua, in principio, qualis est ferri tincti in oleum, difficilior solutio contingit: & indicatio quidem ad decimumquartũ diem peruenit, sanguinem autem plerunque spuunt. Sputum in pleuriticis
C tertia die maturari ac exspui incipiens, citiores solutiones facit: verùm posterius, tardiores. In doloribus pleuriticorum commodum est aluum molliri, sputa colorari, strepitus in pectore non fieri, vrinam bene procedere. His autem contraria, difficilia sunt: itemque sputũ dulce fieri. Biliosæ simul & sanguineæ pleuritides, plerunque nona aut vndecima die iudicantur, & maximè sanantur. Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles sunt, quinta verò aut sexta die exacerbantur, hi magis ad duodecimã perueniunt, & non valde seruantur. periclitãtur autem maximè septima die ac duodecima. Vbi verò bis septem dies effugerint, seruãtur. Quibus pleuriticis strepitus sputi multus in pectore est, & facies tristis, & oculus morbi regij colore infectus, ac

caligi

caliginosus, hi pereunt. Qui ex pleuritide suppurati fiunt, in quadraginta à ruptione diebus expuunt. Sputum in omnibus pleuriticis ac peripneumonicis facilè ac cito expui conuenit, & flauum sputo ammixtum esse. Quod verò longè post dolorem educitur flauum, aut non mixtum, & multam tussim inducens, malum est. Prauum autem penitus est flauum meracum, & viscosum, & album, & rotundum, & cũ virore pallidum valde, & spumosum, & liuidum, & aeruginosum. Peius autem aliquanto est id quod ita meracum est, vt nigrũ appareat. At sanguine non multo permixtum flauum, in principio quidem salutare est, septima verò die, aut posterius, minus tutum. Sanguineum verò valde, aut liuidum, statim in principio periculosum est. Praua sunt etiam sputa, spumosa, & flaua, & nigra, & aeruginosa ac viscosa, & quaecũque cito colorantur. At mucosa ac fuliginosa, & cito colorantur, & securiora sunt. Quae verò intra quintum diem ad coctionem colorantur, meliora sunt. Omne porrò sputum non soluens dolorem, malum est: soluens autem, bonum. Quicunque verò cum bilioso purulentum educunt, aut seorsim, aut permixtum, plerunque decimaquarta die moriuntur, si non mali aut boni quippiam ex praescriptis superueniat. Sin minus, pro ratione, maximè autem his quibus eiusmodi pus septima die incipit. Bonũ verò est & in his & in omnibus circa pulmonẽ morbis, facilè ferre morbũ, à dolore liberatũ esse, sputum facilè educere, bene spirare, & sine siti esse, & totũ corpus aequaliter calescere, ac molle esse. Et ad haec somnos, sudores, vrinas, alui egestiones, bonas esse. Mala autẽ sunt his cõtraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc sputum accesserint, seruari homo poterit. Si verò partim affuerint, partim non, nõ vltra decimũquartum vita producta peribit. Quòd si contraria signa accedant, citius etiam. Quicunq; verò dolores in his locis non sedantur, neque ad exspuitiones, neque ad venarum sectiones, ac victus rationes, suppurantur. Quibuscunque autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt, & suppurantur ac fistulantur, hi superstites euadunt. Fiunt autem his quibus & febris, & dolor affuerit, & sputum pro ratione non prodierit, neq; biliosae alui egestiones, solutuque faciles ac meracae fiunt, neque vrina crassa valde, & multam subsidẽtiam habens: & alia salutaria

A lutaria habuerint. Fiunt autem ad infernas quidẽ partes, his quibus circa præcordia inflãmatio fit: ad supernas verò, quibus præcordiũ molle & doloris exors fuerit, & vbi per tempus aliquod difficulter spirauerint, ac citra manifestam causam cessauerint. At abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis, omnes quidem cõmodi sunt, optimi autem, sputo purulento pro flauo fiente. Non procedente verò sputo secundum rationem, neque vrina bonam subsidentiam habente, periculum est claudum fore hominẽ, aut multum molestiarum exhibitura res est. Si verò recurrerint abscessus, febre consequente, & sputo nõ procedente, periculum est ne moriatur ac deliret. Quicunque verò peripneumonici B nõ purgati sunt iudicatorijs diebus, sed mẽte moti quatuordecim dies effugerunt, eos periculum est suppuratos fieri. [redacted]

Peripneumoniæ ex pleuritide trãsmutatæ, securiores sunt his quæ ab initio fiunt. Corpora exercitata ac densa citiùs à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereũt quàm inexercitata. Grauedines & sternutationes in morbis circa pulmonem, & antecessisse, & succedere, malũ est. Reliquis autẽ sternutatio non incommoda est. Peripneumonicis quibus lingua tota alba ac aspera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ sunt. Quibus verò dimidium, vna iuxta quam apparet. Et quibus ad vnam clauiculam dolor fit, his superna pulmonis ala vna ægrotat. Quibus autem ad ambas clauiculas dolor fit, ambæ supernæ pulmonis alæ ægrotant. Quibus iuxta C mediam costam, media. Quibus ad discriminationem, inferna. At totam vnam partẽ dolentibus, omnia iuxta hanc partem dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ, vtrinque appendentes pulmonis partes, valde inflãmatæ sunt, vt ad latus assideant, hac corporis parte resoluuntur, & liuores foris circa costam habent. Hos autẽ veteres ictos, siue syderatos vocabant. Si verò non valde inflammatæ sunt, vt nõ assideant; dolor quidem fit per totum, non tamen resoluuntur, neq; liuores habent. Quibus verò totus pulmo inflammatus fuerit, vna cum corde, vt ad latus allabatur, hi toti resoluuntur, & iacet æger frigidus, sensus exors. Moriturque secunda aut tertia die. Si verò etiam sine corde contigerit, minus diu viuunt. Quidam autẽ etiã seruantur. Qui suppurati fiunt, maximè ex pleuritide ac peripneumonia, eos calores comitantur,

[handwritten margin:] ror infla mmnoi. 183 Suppuratorũ signa

tur, interdiu tenues, noctu vehementiores, & nihil memoratu dignum ſpuunt, & circa collum ac clauiculam ſudant, & oculi caui fiunt maxillæ verò rubent. digiti ſummi deterius caleſcunt ac aſperantur. Vngues curuantur, ac perfrigerãtur, & circa pedes tumores habẽt, & circa corpus puſtulas, & abſtinent à cibis. Diuturnæ igitur ſuppurationes, ſigna hæc habent. Quæ verò breui rumpuntur, ex notis ad eas cõſequentibus cognoſcere oportet, & ex doloribus in principio. Simul autem & ſi aliquãdo difficiliùs ſpirauerit homo. Rumpuntur autem plurimæ ſuppurationes, partim vigeſima die, partim quadrageſima, partim ſexageſima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intentus, & ſpirandi difficultas, & tuſsis cum ſputatione, ad vigeſimũ diem aut citiùs, eruptionem expecta. Quibus autem leuiora hæc ſunt, iuxta rationẽ. Supputare autem oportet tempus, à quo primùm doluit, aut grauatus fuit, aut febrijt, aut ſi quando rigor corripuit. Neceſſe eſt autem præcedere & dolorem, & ſpirandi difficultatẽ, & ſputationem, ante ruptionẽ. Quibus igitur & febris ſtatim poſt ruptionem decedit, & cibum appetunt, & pus facilè educitur album, inodorũ, leue, eiuſdem coloris, & à pituita liberum, & aluus parua cõpacta egerit, plerunque breui ſeruantur. Quos verò & febres ſequuntur, & ſitis, & cibi faſtidium, & pus liuidum, aut cum virore pallidũ, aut pituitoſum, aut ſpumoſum, & aluus inſuper liquida fit, moriuntur. At quibus aliqua ex prædictis acceſſerint, aliqua non, horum aliqui pereunt, aliqui multò tempore ſeruantur. Qui ſuppurati futuri ſunt, primùm ſalſuginoſum ſpuunt, deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiunt, pus educunt ad dies quadraginta poſt ruptionem. Has verò tranſgredientes plerunque tabidi fiunt. In lateris dolore, ſtillatio ſanguinis de naribus, mala eſt. Quos ſuppuratos mitius habentes, ſputorum graueolentiæ ſequuntur, eos recidiua occidit. Qui ex pleuriticis exſpuunt purulenta, ſubbilioſa, rotunda: aut purulenta ſubcruenta progreſſo tempore, pernicioſè habent. Pernicioſè item qui nigra fuliginoſa ſpuunt: aut quibus velut à vino nigro ſputa fiunt. Quicunque ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate ſpuunt, & multi pereunt. Quibus dum concutiuntur pus cœnoſum & graueolens prodit, plerunque pereunt. Quibus à

pure

D E F

ſalſ. ſuppurator. ſputa

ſanguinis vomitus ab hepate lib. de nat. mulieb. pag. 237. d.

A pure ſpecillum coloratur, velut ab igne, plerunque pereunt. Cum lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus, hi phrenitici euadunt. In morbis pulmonis valde rubicundæ ſanguinis ſtillæ, malæ ſunt. Cum raucedine, ſputa viſcoſa, ſalſuginoſa, mala. Si verò etiam quid attollatur iuxta pectus, in his malum eſt. Dolores ad collum his attenuatis pernicioſi. Raucedo cum tuſsi, & aluo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia vrinæ craſſæ in principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale eſt. Qui in peripneumonijs ſiccis pauca concocta educunt, horrẽda res eſt. Rubores in pectoribus ſublati, talibus pernicioſi ſunt. Lateris dolor in ſputo bilioſo præter rationẽ
B euaneſcens, mentem emouet. Febres intermittentes ob ſuppurationem, pleræque ſudorificæ ſunt. Suppuratis ſurditas oborta, cruentam egeſtionem ſignificat. His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cum febre diuturna, puris eductionem fore ſignificat. Horrore affecti frequenter ad ſuppurationem deueniũt. Sed & febris tales ad ſuppurationem perducit. Quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequuntur, oris vẽtriculi dolore ac ſudore aliquantulum vexantur. Facie flores habente, & aluo liquidiore, ſuppurationes circa pulmonem habent. Erectæ ceruicis ſpirationes facit hydros ſiccus. Conuulſiones omnes quidem moleſtæ ſunt, & dolores in principio intentos inducunt: & poſtea quóque aliquos cõmonefaciunt. Verùm difficillimæ ſunt circa thoracem, &
C maximè periculoſæ. Quibus eſt vomitus ſanguinis, febris multa, & dolor circa mammam, thoracem, & dorſum: quibus hæc omnia fiunt, breui moriuntur. Quibus autem non omnia, neque valde, tardius. Inflammati autem ſunt diebus quatuordecim ad ſummum. Sanguinem ſpuentibus confert, vt ſint ſine febre, & tuſsiant, ac doleant leuiter, & vt ſputum tenue fiat ad dies bis ſeptem. Febrire verò & tuſsire, ac dolere pertinaciter, & ſanguinem recentem ſemper ſpuere, incommodum eſt. Quibus latus ſubleuatum in tumorem ac calidus eſt, & inclinatis in alterum, grauitas aliqua impendere videtur, his pus ex vna parte eſt.

Suppuratis pulmonem per aluum pus ſecedere, lethale eſt. Quicunque vulnerati in thoracem, externa vulneris parte ſanati ſunt, interna non, periclitantur ne ſuppurati fiant.

fiant. Quibus autem debilis inducta est intus cicatrix, facilè refringitur. Ex peripneumonicis suppurationibus seniores magis pereunt, ex reliquis iuniores. Quibus suppuratis dum cócutiuntur, multus strepitus de humeris fit, minus puris habēt hi, quàm quibus paucis, si difficilius spirent & meliorem colorem habeant. Quibus autem strepitus quidem nullus fit, verùm difficultas spirandi fortis, & vngues liuidi, hi pleni sunt pure, & perniciosè habent. Qui spumosum sanguinem vomunt, dolore infra septum transuersum non existente, de pulmone vomūt. Ex quibus quidem magna in ipso vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo versantur. Quibus verò minor, minus educunt, & securiores sunt. D

Quibus tabidis sputum in igne grauem nidorem olet, & capilli de capite fluūnt, pereunt. Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundum sidit, breui pereunt. Sit autem mare in æneo vase. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, à profluuio alui moriuntur. Et quibus tabidis alui profluuia accedunt, moriuntur. In tabescentibus sputa suppressa, mentem ad nugas garriendas emouent. His spes est hęmorrhoidem apparere posse. Tabes periculosissimæ sunt, à ruptione venarum crassarū, & à defluxu de capite. Aetates periculosissimæ sunt ad tabem, ab anno decimooctauo, vsq; ad trigesimumquintū. Pruriginosa corpora post aluū suppressam, in tabidis mala sunt. In habitibus tabescentibus cum febre, fluxiones ad gingiuas & dentes comparentes, malæ sunt. In omnibus in tumorem eleuata præcordia, mala sunt, in tabidis autē pessima. Ex his qui diutina tabe perniciosè consumpti sunt, aliqui ante finem rigore apprehēduntur. Pustularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus tabem significant. Difficulter spirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, perniciosè habent. Quibus hepaticis multum est sputum cruentum, siue subputridum, siue biliosum meracum, statim perniciosum est. In hepatico colliquatio cum raucedine, malum, tum aliàs, tum si aliquantum tussiat. Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, soporosi, rigorem habentes, & aluum turbatam, tenues, cibum auersantes, multum exsudantes, purulenta per aluum egerūt. Hepar derepentè circumcirca dolentibus, febris accedens dolorem soluit. Qui sanguinem spumosum spuunt, pręcordium E F

dium

A dium dextrum dolentes, de hepate ſpuunt, & moriuntur.

Quibus hepar vſtis, velut amurca prodit, lethale eſt. Hydropes ex morbis acutis doloroſi fiũt, ac pernicioſi. Incipiũt autem pleriq; à laterum mollitudine, aliqui etiam ab hepate. His igitur quibus à laterum mollitudine initium ſumũt, pedes tument, & alui profluuia diuturna ſequuntur, aluũ nõ mollientia, neq; dolores ex lumbis & laterum molitudine ſoluentia. Quibus verò ab hepate, tuſsis adhuc promptè oboritur, & pedes tument, & aluus dura egerit, eaq; ad neceſsitem coacta, & tumores circa ipſam fiũt, partim in dextra, partim in ſiniſtra, & rurſus ſedantur. In hydropicis ſiccis, vrinæ ſtillicidia mala. Malæ etiam vrinæ paruas ſubſidẽtias habentes. B Hydropicis comitialis morbi affectiones accedẽtes pernicioſæ ſunt, & inter ſe ſigna praua ſunt, & aluos humectant. In bilioſis aluus turbata, egerens parua genituræ ſimilia, mucoſa, & dolorẽ circa pubem inducẽtia, & vrinæ nõ facilè ſolubiles prodeuntes, ex talibus in hydropem deſinũt.

Hydropico febrienti, vrina parua, & turbata, pernicioſa eſt. In aqua inter cutem incipiente, alui profluuium aquoſum fiens, citra cruditatem, morbum ſoluit. In hydrope ſicco ſui ſignificationẽ præmittente, tormina circa inteſtinũ tenue inſidentia, mala ſunt. Et hydropicis comitiales pernicioſi. Hydrops qui ad curationem remiſit recurrens, deſperatus eſt. Hydropicis circa venas aqua, in aluum prolapſa, ſolutio fit. C Dyſenteria intempeſtiuè ſuppreſſa, abſceſſum in coſtis, aut viſcerib⁹, aut in articulis facit. Num igitur bilioſus abſceſſus in articulis, ſanguineus in coſtis aut viſceribus fit? Dyſentericis vomitus bilioſus in principio, malus eſt. Quibus ex dyſenteria acuta, humor ad purulẽtiam deuenit, his id quod ſuperſtat, valde album ac multum erit.

Dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alui, inflammeis valde rubicundis coloribus ſolutæ, inſaniæ timorem inducunt. Dyſenteria non longa ſplenicis commoda eſt, longa verò mala. deſinente enim ſi hydropes, aut inteſtinorum leuitates fiunt, lethale eſt. In inteſtinorum leuitatibus, cum animalculis, dolores tormine ſoluti, partes circa articulos tumefaciunt, ex talibus ſquamulæ rubicũdæ puſtuloſæ: hi vbi exudarunt velut flagris cæſi rubefiunt. Qui in longis inteſtinorum leuitatibus, vnà cum animalculis, tormi-

na patiũtur,& doloribus afficiuntur,his solutis intumescũt. Insuper rigere his malũ est. Intestinorũ leuitates cũ spirãdi difficultate,& lateris pũctura,in tabẽ desinũt. Voluulosis vomitus,& surditas,malũ. Vesicæ duræ & dolẽtes,omnino quidem malæ sunt,pessimæ verò cum febre cõtinua. Nã dolores ab ipsis vesicis,ad occidendũ sufficiũt,& alui his nõ valde egerunt. Soluit autem hos vrina purulenta prodiens, albam ac leuem subsidentiam habens. His verò non solutis, neque vesica mollescente,in primis circuitibus,ægrum moriturum esse timor est.Fit autem hoc maximè à septem annis:vsque ad decimumquintum. Calculosi ita figurati, vt lapis ad vrinarium meatum non illabatur, facilè mingunt. Quibus ruberculum est circa vesicam,quod mingendi difficultatem inducit, ad omnis generis figuras vexãtur:huius autem solutio fit,purè erumpente. Quibus vrina clandestinè allabitur ad pudendum,exoluuntur desperati. In vrinæ stillicidio voluulus accedens,septima die perimit, si non febre accedente vrina aceruatim prodeat. Torpores,& sensus stupiditates, præter morem fientes, futuræ syderationis signum sunt. Qui ex vulnere impotentes fiunt corpore, febre quidem accedente citra rigorem sanantur:non autẽ accedente,syderati fiunt dextra aut sinistra parte. Syderatis si hæmorrhoides accedant,vtile est:Si verò frigiditates & torpores,malum. In syderatis ex spiritus ægra latione, sudor accedens,lethale.Rursus autem in his ipsis si febris accedat, solutio fit. Syderationes derepentè exolutorio modo fientes,insuper temporis progressu accedente,perniciosæ sunt.

Quibus ex aliqua ægritudine, ad aquam inter cutem res deuenit, his alui siccæ excrementa caprini stercoris pilulis similia egerunt,cum eliquidatione mucosa,& vrina non bona,& distentiones circa præcordia,& dolores ac tumores circa ventrem,& dolores circa laterum mollitudinem,& iuxta spinæ musculos accidunt:febres item, & sitis,& tusses siccæ sequuntur.& circa motus spirandi difficultas, & crurum grauitas,& à cibis abstinent, & paucis ingestis explentur.

Hydropas leucophlegmatias appellatos, alui profluuium sedat.At tristitię cum silentio,& hominum auersiones,leniter eo modo affectos occidunt. Qui ex timore cum perfrigeratione mente mouẽtur,febres cum sudoribus, & somni

A nl vocem aliquantum intercipientes, hæc soluunt. Ex insania, ad raucedinem cum tussi, fit discessus. In furiosis conuulsio accedens, dissipationem facit. Mentis emotiones taciturnæ, non quiescentes, oculis circumspicientes, spiritum extra efferentes, perniciosæ sunt. Faciunt autem & leues sy derationes diuturnas. Sed & ita affecti ad insaniam deueniunt. Qui verò in ventris turbatione ita exacerbãtur, his nigra circa iudicationem prodeunt. Quibus sanis hyeme circa lumbos frigiditas, & grauitas ex leui causa, & aluus suppressa, superno ventriculo probè officium suum præstante, his coxendicum morbus, aut rhenũ dolor, aut vrinæ stillicidium fortassis contigerit. Quibus infernæ partes affli-
B guntur, pruritibus anteà fortibus obortis, his arenosa vrina fit, & supprimitur. Qui verò ex his perniciosè habent, his mens obtorpescit. Qui circa articulos rubicundas in superficie pustulas habent, insuperque rigorem, hi circã ventrem & inguina rubefiunt, velut ex plagis dolorosis, & moriũtur.

Morbo regio affecti, non ita subtili sensu præditi, quibus singultus sunt, his alui erumpunt. Fortassis autẽ & suppressio fit, hi viridanti pallore inficiuntur. Dolores iuxta latus, in febribus tenuiter cõsistentes, citra notas, venæ sectio lęserit, siue cibum auersetur æger, siue præcordium sublime habuerit: & in perfrigeratione, nõ sine febre torpidos, sanguinis detractio lædit: & putantes se meliùs habere, hi moriuntur. Caput & pedes, & manus perfrigerari, aluo & lateri-
C bus calidis, malum est. Optimum autem est, totũ corpus similiter calidum ac molle esse. Conuerti autem conuenit facilè ægrotum, & in attollendo se leuem esse. At grauitas totius corporis, & manuum ac pedum, mala est. Si verò etiã ad grauitatem liuidi fiãt digiti ac vngues, mors propinqua est. Si verò penitus nigrescãt, minus perniciosi sunt liuidis. Verùm etiam alia considerare oportet. Si enim facilè fert morbum, & aliud quoddã ex bonis signis subindicat, morbus ad abscessum vertitur, & partes corporis nigrefactæ decidunt.

Testes & pudenda reuulsa, malum significant. Flatum sine strepitu ac crepitu prodire, optimũ est. Meliùs autẽ est & cum strepitu exire, quàm isthic reuolui, etiamsi tali modo progressus, dolorẽ & desipientiã significet: si non volens homo vltro flatum ita emittat. Vlcus liuidum & siccum, aut

Decubitus cum virore pallidum, lethale eſt. Decubitus optimus eſt, D velut quis ſanus ſolitus fuit. At ſupinum iacere, cruribus extentis, bonum nõ eſt. Si verò etiam delabatur pronus ad pedes, deterius eſt. Lethale autem eſt & hiare, & dormire ſemper, & crura ſupinè iacentis valde incuruata eſſe ac complicata. In ventrem autem decumbere, ſi quis non ſit adſuetus, delyrium ſignificat, & dolores circa ventrem. At pedes nudos habere & manus, ſi quis nõ vehemẽter calidus ſit, & crura diſiecta, malũ eſt. Anxietatem enim ſignificat. Ceterũ erectum ſedere velle, malũ eſt in acutis, peſsimũ autẽ peripneumonicis ac pleuriticis. Dormire verò oportet noctu, interdiu vigilare, Contrariũ autem malum eſt. Minimè verò lædi æger poterit, ſi dormiat manè ad tertiam diei partẽ. Verùm E poſteà ſomni mali ſunt. Peſsimum autẽ eſt nõ dormire, neq; die, neq; nocte: aut enim præ dolore & afflictione vigilarit, aut ab hoc ſigno delyrabit. Quibus tempora ſecantur, conuulſio ex cõtrarijs ſectioni partibus oboritur. Quibus cerebrum cõcuſſum fuerit & doluerit, percuſsis, aut aliâs lapſis, hi ſtatim voce priuantur, & neq; vident, neq; audiunt, & plerunq; moriuntur. Quibus cerebrum vulneratur, febris plerunq; ac bilis vomitus accedit, & corporis ſyderatio, atq; tales perniciosè habent. Ex ruptis capitis oſsibus, difficilima cognitu ſunt ea, quæ circa ſuturas rũpuntur. Rumpuntur autem maximè à grauibus ac rotundis telis, & ex his quæ ex ſubcontrario afferuntur, & nõ ex plano loco. At verò de quibus ambiguum eſt, rupta ne ſint an nõ, iudicare oportet, exhibito ad manducandum in vtranque maxillam aſphodeli F caule, aut ferula, ita vt animaduertere iubeas, an os aliquod ipſi ſtrepere videatur. Nam fracta ſtrepere videntur. Progreſſu verò temporis, fracta partim ſeptima, partim decimaquarta, partim etiam aliter ſignificationem de ſe præbent. Nam & carnis ab oſſe diſceſſus fit, & os liuidum, & dolores ſanie effluente. Hæc autem ægre iam auxilium admittunt.

Quibus omentum excidit, neceſſe eſt putrefieri. Si inteſtinum quoddam ex gracilibus diſſectum fuerit, non coaleſcit. Neruus diſſectus, aut genæ tenuis pars, aut præputium, non coaleſcit. Quodcunque os in corpore reſectum fuerit, aut cartilago, non augeſcit. Ex vulnere conuulſio accedens, mala eſt. Ex vulnere bilis vomitus acce-

deas

A dens malum,& maximè in capitis vulneribus. Nerui craſſi ſi vulnerantur,plerunque claudi fiunt ; & ſi obliqui vulnerantur præſertim,& ſi muſculorum capita,maxime in femoribus. Moriuntur maxime ex vulneribus,ſi quis cerebrum ſauciatus fuerit,aut ſpinalem medullam,aut hepar,aut ſeptũ tranſuerſum,aut cor,aut veſicam, aut venã craſſam. Moritur autem etiam,ſi in arteriam & pulmonem valde magnæ plagæ fiant,ita vt pulmone percuſſo,paucior ſpiritus per os procedat,quàm is eſt qui ex vulnere elabitur. Moriuntur autem qui in inteſtina vulnerati ſunt,ſiue ex tenuibus aliquod,ſiue ex craſsis vulneratum fuerit, ſi per tranſuerſum fiat plaga,& magna. Si vero parua & recta,quidam euadunt. Minime verò moriutur vulnerati in paribus corporis vbi hæc nõ ſunt, aut ab his quàm longiſsimè abſunt. At verò viſus obſcuratur in vulneribus fientibus in ſupercilium,& paulo altius. Prout autẽ vulnus recentius eſt,maximè vident.cicatrice verò diutius tardante ac ſeneſcente,magis obſcurari contingit. Fiſtulæ difficilimæ ſunt,quæ in cartilaginoſis & excarnibus locis ſunt,& cauæ ſunt , & procedunt ac ſanie manant ſemper, & caruncula in oſculo ipſis ineſt.Curatu autẽ faciliores ſunt, quæ in mollibus & carnoſis & non neruoſis exiſtunt. Morbi hi ante pubertatem non fiunt , peripneumonia, pleuritis, podagra,nephritis,varix circa tibiam, fluxus ſanguineus,cãcer non congenitus, vitiligo leuce dicta non à natura inſita, defluxus medullæ ſpinalis,hæmorrhoïs,voluulus chordaſus appellatus non cognatus. Horum morborum nullũ ante pubertatem fore expectandũ eſt. Verùm ab anno decimoquarto,vſque ad quadrageſimum ſecũdum,natura corporis morborum omnis generis ferax fit. Rurſus ab hac ætate,vſq; ad annos ſexagintatres , non fiunt ſtrumæ, neq; lapis in veſica, niſi prius exiſtat,neq; defluxus medullæ ſpinalis, neque nephritis,niſi ex alia ætate comitẽtur,neq; hæmorrhoides,neque fluxus ſanguineus,niſi prius fuerit. Hi vſq; ad ſenectutẽ abſunt morbi. In menſibus muliebribus qui aquoſi ante partus prodeunt,mali ſunt. Ora feruido aphthæ vlcere affecta,vterum geſtantibus,non ſunt bona. Num & alui humectantur? Dolores ex laterũ mollitudine, ad inteſtinum tenue tranſeuntes,in morbis longis,ex corruptione fœtus non valde purgata,pernicioſi ſunt. Quæ ex partu ac fœtus cor-

(B and C section letters appear in the left margin at "rò moriutur" and "appellatus".)

Marginal handwritten notes: ide 144 vulnera lethalia; fistula; Qui morbi ante pubertatem nõ fiunt

ruptione multa repente concitata, supprimuntur, difficilia D sunt. Rigor his infestus est, & alui turbatio, tum aliàs, tum si præcordium doleant. Vterum gestantibus dolores capitis soporosi, cum grauitate fientes ac conuulsione, plerunque mali sunt. Quibus dolores pertinaces ex mensibus, circa supernam partem, & intestinum tenue, aluos humectant, aliquantum cibos auersantur. His circa iudicationem, delationes in somnum fiunt, & impotentes ex capitis dolore exsudant, ac perfrigerantur. Tales recidiuè plerisq; fientes post remissionem, cito occidunt. Spiritus qui cum suspirijs extra feruntur, & colliquatio præter rationem, in vterum gestantibus abortum facit. Dolor ventris post partum, in his purulenta purgat. Torpidæ, & præsertim in motibus, cum E impotentia fractæ, circa iudicationem vexatę, anxiosæ, multum exsudant. Alui his humectæ, malum. Menses non supprimi cõmodum est, ex talibus comitiales morbi fiunt, vt arbitror, quibusdam verò ventris subductiones diuturnæ, quibusdam hæmorrhoides. Prægnantibus præcordij dolor, malum & alui his subeuntes, malũ. & insuper rigere his malum Dolor ventris in talibus, minus malũ, si limosa purgentur.

Quæ ex talibus facilè pariunt, post partũ vehementer molestantur. Prægnantibus tabescentibus quibus rubor in facie fit, stillationes de naribus fientes hũc auertunt. Quibus ex partu prodeũt alba, his verò suppressis cum febre surditas, & dolor acutus ad latus fit, mente mouentur, & perniciose F habent. In gestantibus vterum salsuginosa, significant post partũ molestias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurant. singultus in his malum. Ad pedes & ad lumbos distentiones ex mensibus, suppurationem inducunt, itemq; ea quæ de aluo viscosa graueolentia cũ dolore prodeũt. Strangulationes quoq; ex præscriptis suppurationẽ faciunt. Vterinæ in ventriculis duricies dolorosæ acutè, perniciosum.

Vterum iam gestantibus ex feruido vlcere fluxiones dolorosæ, malũ. Hæmorrhois his pessimum. Quibus aluo tumefacta, ad pudendum rubor deuenit, mensib. albis humidis derepente progressis, in longis febribus moriuntur. Conuulsionis, si menses in principio apparuerint, febre non accedente, solutio fit. Vrinæ tenues cum aliquantula nubecula in medio consistente, rigorem significant. Si à quarta die sanguin

urina nota nubecula q[ue] s[u]it[ur]e in m... 404.

A ſanguinis fluxus fiat,diuturnitatẽ ſignificat, & aluus erũpit, & cruium tumores. Vterum gerentibus capitis dolores,ſoporoſi,cum grauitate fientes,mali ſunt,fortaſsis autẽ his etiã conuulſorium quid pati contingit. Quæ ante partum,iuxta modum bilis ſurſum ac deorſum erumpẽtis,doluerũt, facilè quidem pariunt,verũ ſi febricitẽt,malignè habẽt: tum aliàs tum ſi circa fauces quid vexet,aut aliquod ſignũ in febri malignum appareat. Aquoſa ante partus erumpentia mala. Vterum geſtantibus ſalſuginoſę iuxta fauces fluxiones,malum. Ante partum rigorem habere,& partus circa dolorem,periculoſi. Vterum gerentibus ex feruido vlcere fluxiones, malum: conuulſæ, exolutæ, & poſtea perfrigeratæ excaleſcunt B acutè. Sed & difficiles fiunt prægnantibus tumores circa tenue inteſtinum,quales circa eminẽtias oſculi vteri fiunt, erectæ ceruicis ſpirationem inducentes. Num tales tumores gemellorũ partum ſignificant? Num & conuulſionẽ tales tumores faciunt? Quæ ſuſpirioſum efferunt ſpiritum in febribus, abortiunt. Horrorem habentibus,laſsitudine affectis,capite grauatis,menſes erumpunt. Ad manum torpidæ,obaridæ, ſitis exortes,menſes multos emittentes,ſuppuratæ fiunt. Alba derepentè ex abortu decurrentia, ſi aliquantum riguerit: & ad femur impetus, in his tremor difficilis eſt. Ora feruido,aphtha appellato,vlcere affecta, vterum geſtãtibus aluos humectant. Prægnantes præægrotantes ante partus inſuper rigent. Torpefactoriæ exolutiones difficiles quidem ex C partubus cõtingunt & mentem emouentes,non tamen pernicioſæ. Sed & menſium copiam præſignificant. Quæ in partu os ventriculi prædoluere,paulo poſt eijciunt. Horrores,laſsitudines,capitis grauitates. colli dolores, menſes extrudunt. Circa iudicationem tale fiens cum tuſsicula rigorẽ inſuper inducit. Quibus puellis erectæ ceruicis ſpiratio contingit vterum geſtantibus,his mammæ ſuppurantur,& menſes apparere in principio,malum eſt. Inſaniæ febres acutas turbulentas non bilioſo os ventriculi dolenti ſoluunt. In ſterilibus, & non parientibus ſanguinis vomitus ad conceptionem prodeſt. Caligines menſibus multis compatentibus ſoluuntur. Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarum fit, ſputatio cruenta non fęculẽta oborta,ſoluit dolores. Conuulſiones ex vtero affecto ſine febre faciles

uomitu

ſunt,velut etiam Dorcadi. Quibus ex rigore febris laſſatoria,menſes decurrunt,collũ in his doloroſum ſanguinis eruptionem inducit. Vomitus minimè moleſtus eſt ex pituita ac bile permixtus.verùm ne valde multus vomatur.At meraciores vomitione deteriores ſunt. Praſinus autẽ vomitus, & niger,& liuidus malus eſt. Si verò etiã omnes colores idẽ vomuerit,pernicioſum eſt.Celerrimum autem mortẽ ſignificat liuidus,& male olens.Eſt etiam lethalis rubervomitus, & maximè ſi cum neceſsitate doloroſa vomatur. Qui anxiè ſe iactantes,citra vomitum exacerbantur,male habent,itẽq; qui lancinantur citra vomitum. Parui vomitus bilioſi ſunt, tum aliàs,tum ſi vigilauerint. In nigris vomitibus ſurditas non nocet. Pauci fientes,celeres,bilioſi,meraci vomitus. mali ſunt in alui ſubductione vberiore, & pertinaci lumborum dolore. Ex vomitibus anxietates,clangores,oculi concretionem lanuginoſam habẽtes,furioſa. Acutè inſania correpti,voce intercepta,ita affecti moriuntur. In vomitu ſi qs ſiticuloſus ſit,& ſitis exors fiat, malum eſt anxioſis vigilantibus. Abſceſſus iuxta aurem maximè fiunt anxioſis. Aluo turbata ſuppreſſa, breui velit culicum puncturæ erumpunt, & ad oculos lachrymoſus abſceſſus deuenit. In meracis vomitibus ſingultus,malus,mala etiam conuulſio. Similiter etiam in nimijs purgationibus ex medicamentis. Qui vomituri ſunt,antea ſputationes faciunt. Ex veratro conuulſio pernicioſa. In omni purgatione redundante,frigiditas cum ſudore,pernicioſa eſt:& qui inſuper vomunt,ſiticuloſi in his, malum. Anxioſi,lumbos dolentes,aluo humectantur. Purgationes valde rubicundorum, nigrorum, à veratro, malæ ſunt:& tum talibus exolutio,mala. A veratro vomere rubicunda,ſpumoſa, pauca prodeſt:facit tamen duricias,& ſuppurationes magnas abducit.Sunt autem qui talia vomunt aliàs & pectus doloroſi,& in rigoribus exudãtes,& teſtes intumeſcunt,quod ſi cõtigerit inſuper rigent,& graciléſcunt. Frequentes per eadem recidiuæ vomitoriæ , circa iudicationem nigrorum vomitum faciunt.fiunt item tremulæ. Sudor optimus quidem eſt,qui febrem in die iudicatorio ſoluit.cõmodus autem eſt & qui leuat.frigidus verò, & circa caput ſolùm ac collum fiens,malus eſt.Nam & temporis diuturnitatem,& periculũ ſignificat. At frigidus in febre quidẽ acuta,

sudor

lethalis

A lethalis est. In mitiore verò, diuturnitatē significat. Sudor vnà cum febre fiens in acuto morbo, malus est. Vrina in febre albam habens & leuem subsidentiā firmatam, celerē dimissionē significat. Celerem etiam ea quæ ex indiscreta, pinguedinem quandam habens, exaquescit. At subrubra, & subsidentiam subrubram habens & leuem, si quidem ante septimum diē prodeat, septima die liberat. Post septimū verò, tardius, aut omnino post tempus aliquod diuturnius. & quæ in quarto die nubeculā subrubram habet, septimo liberat, si reliqua iuxta rationē habeant. Cæterū tenuis & biliosa, & vix tenuem ac exiguā subsidentiam habens, & quæ ad melius, ac deterius mutatur, diuturna est. Hæc autē diutius consequens,

B aut temporis diuturnitate circa iudicationē fiente, periculo nō vacat. Aquosa verò & alba perpetuò, in diuturnis morbis difficulter iudicat, & secura non est. Nubeculæ in vrinis albæ quidē & infernè, cōmodæ sunt. rubicundæ verò, & nigræ, ac liuidæ, difficiles sunt. Periculosa vrina est biliosa, non subrubra, in acutis: & quæ crassiores farinæ partes refert, albas habens subsidētias, & quæ varia est colore ac subsidētia, & maximè in fluxionibus de capite. Periculosa est & quæ ex nigra in tenuem biliosam transmutatur: & quæ ex subsidentia diuellitur: & quæ ex cōpactis innatantibus, subsidentiam habet subliuidam, limosam. Num ex talibus præcordiū dolent? dextrum arbitror, aut etiam cum virore pallidi fiunt? & abscessus circa aurē dolentes? His paululum erumpens aluus

C perniciosa est. Vrinæ quæ derepente citra rationem paulatim concoquuntur, malæ sunt: & in summa, quæ citra rationem matura est, in morbo acuto, mala est. Mala est etiā valde rubicunda ex his, florulentiā æruginosam continens. Alba verò & diffusa pellucida vrina, mala est, maximè si in phreniticis comparet. Mala est quoque quæ post potum cito mingit, & præsertim pleuriticis ac peripneumonicis. Mala est & quæ ante rigorem oleosa mingitur. Malæ sunt & in acutis viridantis palloris, non existētes in colore. Perniciosa est vrina nigram subsidētiam habens, & nigra. In pueris verò tenuis, magis quàm crassa. Verū in tenuibus vice versa quàm in crassis. Et grandinosa genituræ similis diffusa, eademque dolorosa. Perniciosa etiam est omnis quæ latenter mingitur. At peripneumonicis perniciosa est quæ in principio quidem

cocta est, post quartum verò diem attenuatur. Pleuriticis v- D
rina cruenta, caliginosa, cum subsidentia varia, indiscreta, le
thalis est plerũq; in quatuordecim diebus. Lethalis est item
in pleuriticis breui prasina, nigram subsidẽtiam habens, aut
furfuraceam. Verùm in febre ardẽti stupefactorio modo de-
tentis, pessima est vrina valde alba. Vrina cruda multo tem-
pore manens, alijs signis salutaribus, abscessum & dolorẽ si-
gnificat, & magis in partibus sub septo trãsuerso. Si verò do-
lores in lumbis oberrarint, ad coxã, & in febre, & sine febre.
At quæ emittitur vrina pinguedinem habens [redacted]
febrem significat. Cruẽta verò in principio micta, diuturnã,
turbata, cum sudore, recidiuam. Alba velut iumentorũ, capi-
tis dolorem, pelliculosa, cõuulsionẽ. Quæ sputo similes sub- E
sidentias, aut limosas habet, rigorem indicat: Quæ aranei te
lis similes, colliquationem. At in febribus erroneis nigræ nu
beculæ, quartanã indicant. Decolores autẽ, nigra innatantia
in medio habentes, cum vigilijs & turbatione phrenitidem.
puluerulentæ, cum spirandi difficultate, aquã inter cutẽ. Vri-
na aquosa aut turbata friabili asperitate, aluum liquidã fore
significat, Verũ tenuis valde vrina si densa fiat, num sudorem
futurum indicat? iam verò factum, spumosa in seipsam consi
dens. In tertianis cum horrore velut nubeculæ nigræ, hor-
roris inconstantis indicia sunt. Et pelliculosa vrinæ, & cum
horrore subsidentes, conuulsoriæ sunt. Vrina bonam habens
subsidentiam, derepentè non habens, dolorẽ & mutationem
significat. At subsidentiam habens turbata desinẽs, rigorem F
circa iudicationem. Fortasis autẽ & in tertianam aut quar-
tanam transitionem. In pleuriticis vrina subrubram ha-
bens leuem subsidentiam, securam iudicationem significat.
Cum leui virore ac pallore florulenta, albam subsidẽtiam ha
bens, etiam celerem. At rubicunda valde & florulenta, subsi-
dentiam cum virore pallidam, leuem, sinceram habens, diu-
turnum valde turbulentum morbum qui in alium transmu-
tatur, non tamen perniciosum. Alba verò aquosa, subsiden-
tiam crassas polentæ partes referentem, fuluam habens, do-
lorem & periculum significat: & quæ cum virore pallida est,
fuluam crassas polentæ partes referentem subsidentiam ha-
bens, tempus & periculum significat. Vrinæ quæ in his qui
iuxta aures abscessus habent, cito & modicè concoquuntur,
malæ

A malæ ſunt.& perfrigerari hoc modo,malum eſt. Veſica intercepta tum aliâs,tum cum capitis dolore, habet quid conuulſorium.Quæ in his cũ torpore exoluuntur,difficilia ſunt non tamen pernicioſa.Num & aliquantũ mente mouentur?

Rhenum dolor repentinus,cum vrinæ ſuppreſsione, calculorum aut vrinarum craſſarum mictionẽ ſignificat. Tremores ſenioribus in febre fiunt, atque ſic comparentes, fortaſsis calculos per vrinam ægris eijciunt. Vrinæ ſuppreſſio,& grauitas in imo ventre plerunque ſtillicidium vrinæ ſignificat futurum. Sin minus alium morbum ex quo ægrotare ſolet. In billioſis vrinæ interceptio,breui occidit. Vrina in febre denſitatem habens diuulſam,recidiuam aut ſu-

B dorem ſignificat. In febribus longis,tenuibus, erroneis,vrinarum tenuium mictiones, ſplenicæ ſunt. In febre aliâs aliarum vrinarum mictiones, morbum producunt. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus nec commonefactis pernicioſæ ſunt. Num his minguntur velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes? Quibus vrinæ paucæ,grumoſæ,non ſine febre,copia ex his progreſſa tenuis prodeſt. Prodit autem talibus ab initio,aut breui ſubſidentiam habet. Quibus vrinæ cito ſubſidentiam habent, hi cito iudicantur. Comitiali morbo laborantibus vrinæ tenues & crudæ,præter morem,ſine repletione, morbi inuaſionem ſignificant, tum aliâs,tum ſi quis dolor,aut cõuulſio, in ſummum humerũ,aut collũ,aut dorſum incidat,aut torpor corporis fiat,aut turbu-

C lentum inſomnium viderit.Parua cõparere,veluti ſanguinis ſtillas,& vrinam & vomitum,& alui egeſtiones,penitus quidem malum eſt. Peſsimum verò ſi propinquè inter ſe prodeant. Alui egeſtio optima eſt mollis,cohærens ac compacta, ſubfulua, non valde graueolens, prodiens hora conſueta, copia pro ratione ciborum ingeſtorum. Spiſſum autem fiat ad iudicationem.Commodum eſt & lumbricos rotundos exire ſimul vbi ad iudicationem tendit. In acutis ſpumoſa,circumbillioſa alui egeſtio,mala eſt.Mala item valde alba. Adhuc verò peior eſt,quæ farinæ ac ſterquilinij ſpeciem refert.Sopor in his malus eſt, & cruenta egeſtio,& vaſorum vacuatio præter rationem. Alui interceptio,parua nigra,velut caprarum ſtercora,ad neceſsitatem coacta emittens,naſus his erumpens,malum. Viſcoſa meraca,aut alba

alui

alui egeſtio,mala eſt. Mala eſt & abundè multũ fermentata, ſubpituitoſa. Praua item ex compactis quibuſdam innatantibus, ſubſidentia ſubliuida, purulenta, cum bilioſa. Sanguinem ſplendidũ egerere, malum eſt, tum aliàs, tum ſi quis dolor affuerit. Spumoſa circumbilioſa alui egeſtio, mala eſt. Sed & morbum regium ex talibus incurrunt. In bilioſis alui egeſtionibus ſpumoſa florulẽtia, mala eſt, maximè ei cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit. Num autem his dolores? Tenuis ſpumoſa alui egeſtio, aquoſam cũ virore pallidam habens ſubſidentiam, mala eſt. Mala etiam purulenta & nigra cruẽta mala, cum febre, & aliàs, & varia, abunde bile colorata egeſtio, mala eſt, tantoque deterior quantum colore magis horrenda eſt, præterquã in medicamentorũ vſu. In hoc enim periculo vacat, ſi non copia excedat, & tenuis. mollis egeſtio. in febre mala eſt. Mala quoq; ſicca, friabilis, decolor, tum aliàs, tũ ſi aluum humectet. Nigris verò antea egreſsis occidit. Liquida alui egeſtio, & aceruatim, & paulatim fiens, mala eſt. altera enim vigilias, altera exolutionẽ facere poterit. Liquida ſubtenuis alui egeſtio perfrigeſcẽs, non ſine febre, mala eſt. Rigores in his veſicam & ventrem corripiunt. Aquoſa verò valde non deſinens in acutis, mala: & magis ſi etiam ſitim non habuerit. Valde rubicunda egeſtio in alui profluuio, mala eſt. Mala quoque valde cũ virore pallida, aut alba, aut ſpumoſa, aut aquoſa, & parua, & viſcoſa, & leuis, & cum virore ſubpallida, mala eſt. Et ſoporoſis torpefactis liquida egeſtio, peſsima eſt. Lethale autẽ & aluũ ſanguine manare, multa grumoſa egeſtione, itemq; alba ac liquida, cum ventre in tumorem eleuato. Egeſtio alui nigra velut ſanguis, & cum febre, & ſine febre, mala eſt. Malæ item omnes variæ abũdè ex bile coloratæ. Egeſtiones deſinentes in ſpumoſas meracas, omnes quidem exacerbãt, cõuulſos autem etiam valde. Ex talibus abſceſſus iuxta aurem emergunt. At quæ valde liquidæ fiunt, & rurſus compactæ, meracæ, ſtercoraceæ egeſtiones, longitudinem morbi ſignificant. Valde rubicunda in febre delyrium. Alba ſtercoracea morbo regio difficilis eſt, itemque liquida quæ ſepoſita ruborem capit. In ſanguinis eruptionibus viſcoſa egeſtio nigris variegata, maligna eſt maximè autem valde albidis.

Valde alba egeſtio in febre, nõ bene iudicat. Aluus turbulenta

A bulenta paruis frequẽtibus ad egerendum progreſsibus, maxillas intendit. Soluit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum contentione egeſtio, alui afflictionẽ ſignificat. Pituitoſa verò acutè cum oris ventriculi dolore, dyſenteriá: fortaſsis autem & lumborum dolorem. Talibus alui incumtenſio ad neceſsitatem liquida demittens, citiùs reſtitans, habet quid conuulſorium, Inſuper rigere his pernicioſum eſt.

Quibus nigra per aluum prodeunt, frigidum ſudorẽ excludunt. Quibus aluus ab initio turbatur, vrinæ verò paucæ ſunt, & progreſſu temporis aluus quidem ſiccatur, vrina verò tenuis redundat, his abſceſſus ad articulos fiunt. Progreſſus ad egerendum paulatim fientes, horrorẽ ac rigorem B inducunt. & quibus larga fit egeſtio difficilimum eſt quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendum progreſſus paulatim fientes, pauca ſtercoracea ſubuiſcoſa habentes, cum præcordij & lateris dolore, morbum regium denotant. Num his ſuppreſsis hi cum virore pallidi fiunt? Arbitror autem & hoc ſanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his ſanguinem fundentibus, ſanguinem egerũt ſplendidum. Cùm ſopore, & capitis dolore, caleſcere inſuper, pernicioſum eſt.

Viſcoſæ, bilioſæ, magis abſceſſus iuxta aurem faciunt.

Quicunque tumores aluo humecta eleuantur, cum doloribus, malum. Aluo verò ſuppreſſa, & nulla alia re nouata, cito rumpuntur, & malignus eſt. Vomitiones in his malæ & ferinæ. Quibus & flammeis & valde rubicundis ſolutis, graC ueolens, larga, ſubrubra fit, hi ne inſaniant timor eſt. Corpus ſquallidum aluum malè affectam ſignificat, In his valde rubicundæ, inſtar purulentæ carunculæ, egeſtiones maximè prodeunt. Ad aluum bilioſam mollem ſtercoracea egerentem, ardores comparentes, tumorem iuxta aurem faciunt.

Bilioſas egeſtiones ſurditas ſedat, & ſurditatem ſedat bilioſa alui egeſtio. Puſtulæ ſerpiginoſæ ſupra inguina, ad laterum mollitudinẽ ac pubem fientes, aluum malè affectam ſignificant. Exolutio dolorem ſoluens, aluum maximè humectat. Iuxta ſedem doloroſæ ſuppurationes aluũ turbant.

Lethales egeſtiones ſunt, pinguis, nigra, liuida cũ graueolentia, & bilioſa habẽs in ſe ſimile quiddam ciceri aut fabis freſis, aut veluti floridos ſanguinis grumos, & quæ odore ſimilis eſt egeſtioni infantium, & varia eademque diuturna, Lethalis egestio

Talis

Talis autem fuerit cruenta, ramẽtosa, biliosa, nigra, prasina, & simul, & permutatis vicibus. Lethalis quoq; omnis est quę sensum ægri fugiens exit. Qui potũ difficulter deglutiunt spiritu tussiente, eructatio subtracta intro reuoluta dolorem ventris significat. Malæ sunt etiam egestiones valde rubræ æruginosę in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt. ex his conuulsione moriuntur, nigris anteà egressis. D

Exolutiones alui repentinæ præter rationem, in diuturnitate temporis consumptis, vnà cũ vocis tremula interceptione, perniciosè habent. Tenues nigrorum egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maximè in ætate ante vigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorum egestionem significant, & vomitum grumosum. Et tremulæ affectiones cũ morsu ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales, vomitus prodit, & vbi vomuerũt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alui turbatione exacerbatur morbus, circa iudicationem nigra infernè prodeunt. Ex aluo diutinè affecta, vomentibus biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorum vsu, in defluxione, tenuis abundè sanguis eliquescens, malum est. Duricies circa ventrem cum dolore, in febribus cũ horrore cibos auersantibus, aluo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Vnà cum febre aluus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos, non valde comitatur. Ex aluo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, vigilãtes, valde rubicunda egestione solutos, timor est ad insaniã deuenturos esse, si difficulter spirauerint. Ad hoc vbi quis cum virore pallescit, bene spirare noxium non est aluo insuper probè egerente. Adustæ egestiones contentionem habentes; aluum malè affectã significant. Biliosis aluus turbata, parua, frequẽter egerẽs, distendentia cum paucis mucosis, dolorem circa tenue intestinum hæc faciunt, & vrinam non facilè prodeuntem, ex talibus ad hydropem desinunt. Linguæ tremulæ quibusdam alui eruptionis futuræ signum sunt. Quibus ardor fit, & ad egressas egestiones alui, insuper exsudant, his febris exacerbatur. E F

Ex aluis liquidis perfrigeratio cũ sudore, mala. Ex aluis liquidis, sanguis de gingiuis defluens, lethalis est. Alui egestio pura superueniens, soluit febrem acutam cum sudore.

Hippoc

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE CAPITIS VVLNERIBVS, IANO CORNARIO [illegible]ICO PHYSICO INTERPRETE.

*

NVllum capitis vulnus leuiter contemni debet. Sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligẽter, aut cum quadam cautione curetur: veluti si sanguis concretus non expurgetur: aut aliud quiddam negligatur: vlcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquãdo etiam febrẽ inducit: & medico quidẽ negotia, ægroto verò periculum nõ minus affert. Verùm hoc multò magis contingit, si caluaria, & cerebri mẽbranæ rũpuntur. Quare si non singula hæc diligẽter medicus curauerit, sæpe mortis causa existit. Et de his quidem omnibus etiã alibi diximus, sed & nunc dicẽdũ est. *Cutis capitis læsa periculosa.*

B

Primùm igitur capite vulnerato interrogare oportet: per quid vulneratũ sit. Deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Postea qua parte vulnus inflictum sit. Nam hominum capita nihil inter se similiter habent, neq; suturæ capitis in omnibus eodẽ loco consistunt. Verùm quisquis ex priore capitis parte prominentiam habet: est autẽ prominentia, rotunda ossis pars eminens præ alia: huius suturæ consistunt in capite, velut litera grȩca tau T pingitur. Breuiorem enim lineam ad prominentiam transuersam constitutã habet: alteram verò lineã per medium caput, sed secũdum longitudinem ad collũ semper habet. Qui verò ex posteriore capitis parte prominẽtiam habet, huius suturȩ etiam cõtrario priori modo cõsistunt. Breuior enim linea ad prominentiã trãsuersa cõsistit: longior autem per mediũ caput, secundũ longitudinem ad frõtem semper cõstituta est. Quisquis autem ex vtraq; capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominentiã habet: huic suturȩ sunt similiter cõstitutȩ, velut litera græca H scrib

C

Suturæ capitis diuersæ.

Prominentia capitis priore parte.

Suturæ capitis H literæ similes. H scribitur. Cõsistunt autem longæ quidem lineæ ad vtrãq; prominentiam transuersæ. Breuis autem per medium caput secundum longitudiuem ad vtranque lõgam lineam desinens. At qui neutra parte vllam prominentiam habet, hic suturas habet velut litera græca χ pingitur. Consistunt autem hæ lineæ, altera quidem transuersa ad tempora pertingens, altera verò secundum longitudinem, per medium caput. D

Aliæ χ similes.

Os capitis duplex. Duplex autem est os iuxta medium caput: durissima verò ac dẽsissima suprema ipsius pars existit, & infima quæ est ad membranam. Consimilis est color ossis sub carne: cõsimilis est color ossis infernè. Secedit autem à supremo ac infimo osse, à durissimis ac densissimis, ad mollius, ac minus dẽsum & cõmunius, ad duplicatam laminam. Est autem duplicata lamina cauissima, ac mollissima, & maximè antrosa. Est aũt & totum os capitis, excepta valde modica suprema ac infima parte, spongię simile & habet os in seipso carunculas similes multas humidas, & si quis ipsas digitis conterat, sanguis vtique ex ipsis prodierit. Sunt etiã in osse venulæ tenuiores ac cauiores, sanguine plenæ. Quod igitur ad duriciam, & molliciem, & cauitatem attinet, sic habet. Quod verò ad crassitudinem ac tenuitatem, hoc modo. Vniuersi capitis os tenuissimum est ac debilissimum, quod est circa sinciput: & carnẽ paucissimam ac tenuissimam hac parte os in seipso habet: & cerebrum hac capitis parte plurimum subest. Et quia hęc ita se habent, vt & vulnera, & tela æqualia sint magnitudine, & minora: & similiter vulneratus quis sit, & minus: os hac capitis parte & magis cõtunditur, & rũpitur, & magis intrò contusum cedit: & lethaliora, ac ad curãdum, & ad effugiẽdam mortẽ, difficiliora sunt vulnera hac parte, quàm alibi in capite. & vt sint æqualia vulnera, & similiter vulneratus quis sit, & minus: homo vbi etiã aliàs ex vulnere moriturus est, breuiore tẽpore moritur, qui hac parte capitis vulnus habet, quàm qui alia. Cerebrũ enim & citissimè & maximè iuxta sinciput sentit mala, quæ & in carne, & in osse fiunt. Sub tenuissimo enim osse, ac modica carne, cerebrũ est hac parte: & plurimũ cerebrum sub sincipite iacet. Cæterùm ex reliquis ossibus id quod circa tẽpora est, debilissimum est. Cõmissura enim est infernæ maxillę ad caluariam, & motus in tẽporibus sursum ac deorsum, velut articuli: & auditus prope ipsum

Color ossis capitis.

E

Cur verticis vulnus cæteris periculosius sit.

F

Cerebri situs.

Tempora cur periculosa.

A pe ipsum est:& vena per tempora extenta est, caua ac fortis.

Omni verò capitis osse robustius est os verticis: & quod est retro aures, robustius est quàm totum quod in anteriore parte est:& carnem ampliorem ac profundiorẽ in seipso hoc os habet. Et sanè his ita se habentibus, si quis & vulneribus,& telis, omnibus æqualibus ac similibus, & maioribus ac minoribus, similiter sit vulneratus, & magis: hac capitis parte os minus rũpitur,& contunditur:& si homo aliàs moriturus est ex vulnere, si in posteriore capitis parte vulnus habet, diutiore durans tempore morietur. In longiore enim tẽpore os suppuratur, & deorsum ad cerebrum transpuratur, propter ossis crassitudinem: & paucius etiam cerebrum hac *Capitisqua parte durũ est os.*

B parte subest:& plures mortem effugiũt plerunq; ex his qui posteriore capitis parte vulnerati sunt, quàm qui anteriore. Sed & in hyeme diutiore tẽpore viuit homo quàm in æstate, quisquis etiam aliàs moriturus est ex vulnere, quacunque capitis parte vulnus habeat. At verò sedes telorum acutotorum ac leuiorum, ipsæ in seipsis fientes in osse,& cum fissura,& cõtusione, ac intrò cessione: fiunt autem hæ similiter, & in anteriore & in posteriore capitis parte: ex his mors nõ contingit secundum iustitiam, etiam si contingat. Sutura verò in vlcere si compareat, osse denudato, quacunque capitis parte vlcere fiente, debilissimus æger est ad resistendum vulneri ac telo, si in ipsam suturam telũ incubuerit: & maximè omnium si telum in sincipite, iuxta debilissimã capitis par-

C tem incussum fuerit,& suturæ circa vlcus, si ita cõtingat, fuerint,& telum ipsas suturas contigerit. Vulneratur porrò os in capite tot modis. Singulorum autem modorum plures species fracturæ in vulnere fiunt. Os vulneratum rumpitur, & ossi fissuram continenti ac ambienti necesse est contusionem accedere, si ruptum fuerit. Nam telum quod os rumpit, idem hoc etiam os, aut magis, aut minus cõtundit, id ipsum videlicet os, in quo fissuram rumpit. Atque hic vnus modus est, Species autem fissurarum omnigenæ fiunt. Nam & tenuiores,& valde tenues conspicuæ fiunt. Quædam verò neq; statim post vulnerationem, neque in diebus, in quibus dolorum vtilitas mors homini contingere potest. Rursus autem aliquæ fissuræ crassiores ac ampliores fiunt: quædam verò etiam valde amplæ. Et aliæ quidem in longiorem modum *Varij læsionis modi.* *Modus primus.*

rumpuntur, aliæ verò in breuiorem:& aliæ rectiores ſunt, a- D
liæ etiam valde rectæ: aliæ verò curuiores & curuæ ac pro-
fundiores: aliæ autem ad infernam partem, & per totum os.
Secundus modus. Poterit autem & os in ſua ipſius natura contundi, ita vt nulla fiſſura ad contuſionem oſsi accedat. Atq; hic ſecundus modus eſt. Species autem contuſionis plures ſunt. Nam & magis, & minus contunditur, & altius ac per totum os, & minus in altum ac per totum os, & in ampliorem & minorem tum longitudinem, tum latitudinem. Verùm harum specierum nullam oculis intuēti cognoſcere datur, qualiſnam ſpecie exiſtat, & quanta magnitudine. Neq; enim etiamſi ſint contuſa, & malum factū ſit, an cōtuſa ſint, oculis videre conſpicuum ſit, ſtatim poſt vulneratione̅: quemadmodum neque aliquæ fiſſuræ videri poſſunt, quæ rupto oſſe procul abſunt. E

Intrò etiam cedit os ex natura ſua, vnà cum fiſſuris: aliâs enim nō intrò ceſſerit. Nā quod intrò cedit, abrumpiturque ac frāgitur, intrò cedit ab alio oſſe, quod in ſua ipſius natura manet. & ſic ſanè fiſſura adeſt intrò ceſsioni. Atq; hic tertius
Tertius modus. modus eſt. Intrò autem cedit os per multas ſpecies. Nā & maior oſsis pars, & minor intrò cedit: & magis ac profundius deorſum, & minus ac magis in ſuperficie. Quin & ſede teli in oſſe contingente, fiſſura vtiq; ad ſedem acceſſerit, & ad fiſſurā etiam contuſione̅ magis aut minus accedere neceſſe eſt, ſi quide̅ & fiſſura accedat ea parte qua & ſedes facta eſt:
Quartus modus. & fiſſura ſit in oſſe continente & ſedem, & contuſione̅. Atq; hic quartus modus eſt, in quo ſedes teli ſit in oſſe. Sedes aute̅ F
Teli ſedes. vocatur, quum manēte oſſe in ſua ipſius natura, telū quod in os incubuit, manifeſtum fecerit vbi incubuit. Verū in ſingulis modis plures ſpecies fiunt. Et de cōtuſione quide̅ ac fiſſura, ſi ambo hæc ad ſedem accedant: & ſi cōtuſio ſola fiat, iam dictum eſt ꝙ multæ ſpecies contuſionis, & fiſſuræ fiunt.

Hæc autem ſedes ipſa in ſeipſa, longior ac breuior fit, & curuior ac rectior, & orbiculatior: & multę aliæ ſpecies talis modi ſunt, prout etiam figura teli fuerit: & eædem etiā profundiores deorſum, & magis & minus, & anguſtiores, & ampliores, & valde amplæ, ſi diſſectione interciſa fuerit. Quanta autem diſſectio in longitudine̅ ac latitudinem fiat, in eſſe ſedes eſt, ſi alia oſſa diſſectionem ambientia in ſua ipſorū natura manſerint, & nō vnà cum diſſectione intrò ceſſerint ex

ſua

A sua natura. Nam si ita contingat, intrò cessio fuerit, & non ampliùs ossis sedes. Si vero alia capitis parte vulneratur, & vlcus habet homo,& os carne denudatũ est,quintus hic modus est:& hãc calamitatẽ vbi facta est,nulla re iuuare queas. *Quintus modus.* Nam si passus est hoc malum, nõ est quod ex ipso exquirere possis, an passus sit hoc malum, neq; qua capitis parte:& ex his fracturæ modis ad perforationem deuenit, tum si contusio ad visum incõspicua est,tũ si aliquo modo manifesta fuerit:& fissura si inconspicua visui fuerit, & ad visum manifesta.Sed & si sede teli in osse fiente,fissura ac cõtusio ad sedem accedat:& si contusio sola accedat ad sedẽ, absq; fissura: hæc quoq; ad perforationem deuenit. At verò os quod ex sua natura intrò cessit,parum perforatione opus habet:& quæ maximè intrò cesserunt,& maximè fracta sunt, & perforatione minimè opus habent. Neq; sedes ipsa in seipsa fiens, absque fissura ac cõtusione,perforatione indiget.Neq; dissectio ipsa si magna ac ampla fuerit.Dissectio enim & sedes idem sunt.

B

Cæterùm primum spectare oportet in vulnerato, qua capitis parte,& num in debilioribus vulnus habeat:& capillos considerare circa vlcus,an dissecti sint à telo,& an intus sint in vulnere:quod si est, periculũ est os carne nudum esse. Itaque dicere oportet,os aliquam læsionem à telo habere. Atq; hæc longè priùs consideraße ac dixiße oportet, anteaquam hominem contingas.Vbi verò iam cõtigeris,clarè noſſe conari,an nudum carne os sit,aut non. & si quidem oculis conspicuum fuerit os nudum,bene habet:Sin minus,specillo cõsiderato.& si quidem inueneris os carne nudum esse, & non sanum à vulnere, eius quod in osse est dinotionem primùm facere oportet,inspiciendo & quantũ sit malum,& quo opere opus habeat. Oportet etiam vulneratum interrogare vt passus sit,& quo modo.Si verò non conspicuũ fuerit os,multo adhuc magis interrogationem facere oportet, an habeat quid mali,aut non habeat:& si nudum est os,vt factum sit,& iuxta quem modum. Nam cõtusiones & fissuras in osse non apparentes,& tamen præsentes,ex vulnerati responsione cognoscere primùm conari oportet, an tale quid passum sit os, aut nõ passum.deinde ratione & opere exquirere, citra specilli admotionem.Specilli enim admotio nõ indicat,an tale quid mali os passum sit,& an habeat quid in seipso, aut non *Quæ consideranda.*

C

passum sit. Sed sedem teli indicat specillum, & an intro cesserit os ex natura sua, & an vehementer fractum sit os: quæ etiam oculis conspicua videnti cognoscere datur. Rumpitur autem os & obscuris fissuris,& manifestis:& cõtunditur obscuris contusionibus: & intro ex sua natura maximè cedit, quum alter ab altero sauciatur, de industria sauciare volens: aut quum ex altiore loco fit iactus,aut plagæ ictus, vter tandem fuerit, magis quàm ex plano loco:& si contineat manu telum,siue iaciat,siue percutiat:& si fortior debiliorem vulnerat. Ex his verò qui cadentes vulnerantur ad os, aut in ipsum os, is qui ex altissimo loco cadit, & in durissimum ac obtusissimũ:huic periculum est vt os & rumpatur, & cõtundatur,& intro cedat ex sua natura. Ei verò qui ex plano magis loco cadit, & in molliorem, os minus hæc patitur, aut etiam non patitur. Quæcunq; verò illabentia in caput tela,ad os,vulnerant,ex his id quòd ex altissimo loco illapsum est,& minimè ex plano,& quòd durissimũ ac obtusissimum, & grauissimum ac minimè leue est,& quòd minimè acutum ac molle:hoc & ruperit os,& contuderit.& maximè sanè periculum est vt os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & è directo aduersus telum, os sauciari contingat, siue ex manu percutiatur,siue iactum suscipiat, siue quid ipsi incidat, siue ipse collapsus sauciet ur ita vt quomodocunque sauciatus, osse aduersus telum occurrat. Quæ verò tela ex obliquo os sauciant, minùs & os rumpunt, & intro ad caput contundunt, etiamsi carne fuerit os denudatum. Nam quædam vulnera ita inflicta, neque denudant os carne. Profectò ex telis maximè os rumpunt,& manifestis,& obscuris fissuris,& cõtundunt, & ex natura sua os intro cedere faciunt, quæ sunt rotunda, & orbiculata, & vndiquaque plana, & obtusa,& grauia,& dura:& carnem hæc contundunt,& maturam faciunt, ac concidunt: & vlcera fiunt à talibus telis in obliquum,Sed & in circulum,subcaua,& suppurata magis fiunt, ac humida sunt,& diutiore tempore purgantur. Necesse est enim carnes contusas ac concisas: pus fieri ac consumi. At tela oblonga, multùm tenuia, & acuta, & leuia, carnem magis dissecant quàm contundunt,& os eodem modo. Et sedem quidem inducit id ipsum quòd etiã dissecauit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Verùm non valde os contundunt talia tela,neque

Os quæ patiatur.

Cadẽtes de alto & ecõtrà quid patiantur.

Telorũ uarietas.

Margin letters: D, E, F

rump

A rumpunt,neq; ex natura sua intro cedere faciunt. Cæterùm oportet supra conspectum tuum, quicquid tandem apparuerit in osse,etiā de omnibus his interrogationem facere. Nā magis & minus sauciati signa hæc sunt, si vulneratus soporē altiorem inciderit,& caligo offusa fuerit,& vertigo, & si ceciderit. Quum autem os carne denudatū à telo fuerit,& circa ipsas suturas vlcus fieri cōtigerit, difficilè est sedē teli deprehendere,quę in alio osse manifesta est,an insit in osse,aut non insit, & an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura,asperior existens reliquo osse,& non satis clarum est vbi in ipso sutura est,& vbi ossis sedes,si nō valde magna sedes fiat. Accedit etiam ruptio ad sedem, plerunque & ipsa B in suturis fiens, & fit etiam hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior,eo quòd circa ipsam suturam ruptio fit, si rumpitur,vt plurimū. Procliuè enim est hac parte os rūpi ac dissolui,propter ossis hac parte debilitatem ac raritatē, & propterea quod parata sit sutura vt rumpatur ac dissoluatur. Nā reliqua ossa suturā ambientia ruptionis exortia manere possunt,eo quòd robustiora sunt quàm sutura. Verùm ruptio circa suturam fiens,etiam dissolutio suturæ est,& non facile est deprehendere,neq; si à tali sede fiat in sutura,vbi rupta fuerint ac dissoluta. Verùm difficilius est deprehendere fissurā ex contusione. Fallunt enim & mentem,& visum medici hæ suturæ, fissuræ speciem referentes, & reliquo osse asperiores existentes,nisi vehemēter dissectæ fuerint ac dissolutæ. Dis- C sectio autem & sedes idem sunt. Proinde si circa suturas vulnus factum fuerit,& ad os telum incubuerit,animaduersionē habere oportet,ac inuenire quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis,& similib. ac multo minoribus, & similiter & multo minus vulneratus,longè magis malum accipit,qui in osse in suturas telum recepit,quā qui nō in suturas id recepit. Et pleraque horum perforare oportet. Verū ipsas suturas perforare non oportet, sed secedendo in propinquo osse perforationem facere,si perfores. Porrò de curatione vulnerum in capite,& quo modo deprehendere oportet affectiones in capite fientes non manifestas, ita mihi videtur. Vlcus in capite nullo humore humectare conuenit,ac ne vino quidē: neque cataplasmate integere, neque linamēto curationem facere. Neque verò comprimere oportet vlcus

Sauciati signa.

Capitis vlcus quî curetur.

in capite, si non in fronte fuerit, aut in loco pilis nudato, aut circa supercilium & oculũ. Hic enim fientia vlcera, cataplasmatis ac deligatione magis opus habent, quàm in alijs capitis partibus. Continet ac ambit reliquum caput totam frontem. partes autem vlcus ambientes, in quacunque tandẽ parte vlcera fuerint, inflammantur ac intumescunt, propter sanguinis influxionem. Oportet autem neque ea quæ in fronte sunt vlcera, per omne tempus cataplasmatis integere ac deligare, sed postquam inflammatio sedata est, & tumor sedatus, à cataplasmatis ac deligatione cessare. At in reliquo capite vlcus, neque linamentis, neque cataplasmatis, neque deligatione curare oportet, si non & sectione opus habeat. Secare autem oportet vlceribus in capite ac fronte fientibus, qua parte os carne nudum fuerit, & læsionem aliquã ex telo habere visum fuerit. Vlcera verò quæ non habent sufficientem magnitudinem longitudinis ac latitudinis, ad ossis inspectionem, an quid mali passum sit à telo, & quale id passum sit, & quantum caro contusa est, & quãtam os læsionem habet: & rursus an illæsum sit os à telo, & nihil mali passum sit: & ad curationem, qualisnam opus habet vlcus, & caro, & ossis affectio: talia sanè vlcera sectione opus habent. Si verò etiã os quidem carne fuerit denudatũ, subcaua verò fuerint vlcera in obliquũ, cauitatem quã plurimum resecare oportet vbi nõ facile est medicamẽto quocunq; peruenire. Sed & orbiculatiora vlcera, ac plurimũ subcaua, etiã ipsa resecare oportet, circulo diuisim inciso secundum longitudinẽ pro hominis natura, vt longius fiat vlcus. At verò in capitis sectione, reliquæ quidẽ capitis partes securitatẽ habent dum secãtur. Verũ tempora, & adhuc supra tẽpora venã, quæ per tempora fertur, secare nõ oportet. Conuulsio enim corripit sectũ. Et si quidem sinistra tempora secta fuerint, dextera cõuulsio corripit. Si verò dextra secta fuerint, sinistra conuulsio apprehendit. Quum igitur vlcus in capite secas, ossium gratia carne denudatorum, scire cupiens an habeat os quid mali à telo, aut nõ habeat, secare oportet vulnus tanta magnitudine, quãta sursum opus habere visum fuerit. Secantẽ verò carnẽ ab osse diducere oportet, quæ ad membranã, & ad os existit. Deinde linamentũ per totũ vlcus adhibere oportet, quod vlcus quã amplissimum in posterum diem faciat, cum minimo do

Vlcera quæ secanda.

D E F

A mo dolore. vbi verò linamentum adhibuisti, cataplasmate vtere, quanto tempore etiã linamento, ita vt mazã ex tenui polenta in aceto subigas, aut coquas, & quàm maximè viscosam facias. Postridie verò vbi linamentum exemeris, inspecto osse quod passum est, si non conspicua tibi sit vulneratio, qualisnam sit in osse: neq; cognoscas an os aliquid mali in se habeat, aut non habeat: telum autem ad os peruenisse ac læsisse videatur: radere oportet specillo rasorio, secundũ longitudinem ac profunditatem pro hominis natura. & rursus si etiam transuersum sit os, ruptionum gratia ad visum inconspicuarum, & contusionis obscuræ gratia, quæ non intrò cessit ex natura alterius osis capitis. Indicat enim ipsa rasio magis, si non etiam aliàs conspicuæ fuerint hæ affectiones, ex

B telo in osse existẽtes. Et si sedem teli in osse videris, tum ipsam teli sedem radere oportet, tum ambientia ipsam ossa, ne sæpe ad sedem ruptio accedat, & contusio, aut sola cõtusio, & deinde lateant, quũ non cõspicua existant. Postquam autem os scalpro raseris, si quidem ad perforationem tendere osis sauciatio videatur, perforare oportet, & citra perforationem triduum nõ excedere, sed in hoc perforare, tum aliàs, tum tẽpore calido, si ab initio curationem susceperis. Si verò suspiceris os ruptũ, aut contusum esse, aut ambo hæc: cõiectura facta quòd vehementer sauciatus sit, ex vulnerati verbis: & quòd à forti id contigit qui sauciauit, si alius ab alio vulneratus fuerit: & quòd telum quo vulneratus est, ex maleficorum telorum ordine fuit: deinde ꝙ vertigo & caligo ipsum

Cùm os an ruptum sit ambigatur.

C corripuerit, & quòd in soporem profundiorem inciderit, & quòd ceciderit: His ita fientibus, si nõ cognoscas an os ruptũ sit, aut contusum, aut ambo hæc, neque aliàs videas: super os aliquid maximè nigri coloris, nigro medicamento liquato subactum, imponere oportet: & subextento linteo oleo imbuto super vlcus, & deinde mazæ cataplasmate apposito deligare, postridie verò exoluto ac expurgato vlcere deradere. Et si sanum non fuerit, sed ruptũ ac contusum, reliquũ quidẽ os rasum album erit, fissura verò & contusio, quæ nigrũ medicamentum eliquatum in seipsam suscepit, in reliquo osse albo nigra erit. Cæterum hanc fissuram conspectam rursus secundum profunditatem radere oportet. Et si quidẽ radens fissuram hanc conspectam nigrã exemeris, & deleueris è con

ſpectu ſublatam, cõtuſio quidem oſsis,aut magis aut minus D
facta fuit,quæ ſanè etiam fiſſurã à ſcalpro raſorio deletam ru
pit.Verùm minus horrenda hæc eſt, & minus negotij exhi-
buerit,fiſſura deleta.Si verò in profundo ſit, & dum raditur
deleri nolit, ad perforationem deuenit hæc calamitas. Sed
perforare oportet,ac de cætero vlcus curare. Cauere autem
conuenit vt ne aliquid mali os contrahat ex carne,ſi malè cu
retur.Nam & perforato oſsi,& aliàs denudato,ſed ſano:& ſi
læſionem aliquam ex telo habeat, & tamen ſanum eſſe pute
tur, periculum magis imminet vt ſuppuratum fiat, etiamſi
XXIII. aliàs futurũ non eſſet,ſi & caro os ambiens malè curetur, &
inflammetur ac conſtringatᷣ.Igneſcit enim, & multa flãma
impletur.Et ſanè os ex ambientib.carnibus in ſeipſum calo E
rem & flammam , & quæcunque mala in ſeipſa habet caro,
trahit,& ex his ita ſuppuratum fit.Malum eſt etiam humidã
eſſe carnem in vlcere,& putreſcentem,& ad multum tempus
purgari. Quare ſuppuratum quidem quàm celerrimè vlcus
facere oportet.Sic enim ambientes vlcus partes quàm mini-
mum inflammabuntur,& vlcus citiſsimè purũ erit. Neceſſe
eſt enim carnes conciſas ac cõtuſas à telo ſuppuratas fieri ac
conſumi. Poſtquam autem purgatum fuerit,ſiccius fieri vl-
cus oportet. Sic enim citiſsimè ſanũ fiet, ſicca carne germi-
nante, & non humida. Et ſic quoque vlceri caro non ſuper-
XXIV. increſcet.Eadem ratio membranæ circum cerebrum eſt.Sta
tim enim oſſe perforato & exſecto, ac de membrana detra-
cto,ipſam denudatam membranam purã quàm citiſsimè ac F
ſiccam facere oportet, vt ne vbi ad multum tempus humida
ſit,computreſcat ac in tumorem attollatur.His enim ita fien
tibus, periculum eſt ipſam putrefieri. At verò os quod di-
ſcedere à quouis alio oſſe oportet vlcére in capite fiente, &
ſede teli in oſſe exiſtente,aut aliàs oſſe plurimum denudato:
diſcedit vbi plurimum exangue factum eſt.Reſiccatur enim
ſanguis ex oſſe,& à tempore,& à plurimis medicamẽtis.Ci-
tiſsimè enim diſceſſerit,ſi quis vlcus quàm citiſsimè purga-
rit,& de cætero & vlcus, & os,tum maius, tum minus reſic-
cauerit. Quod enim citiſsimè reſiccatum ac teſtaceum factũ
fuerit,ex hoc facto maximè dimittitur ab alio oſſe,quod ſan
guinolentum ac viuum exiſtit, & quum exangue ac ſiccum
fiat, à ſanguinolento ac viuo valde diſcedit. Quæcunque
verò

A verò ossa intro contusa cedunt ex sua ipsorum natura, rupta aut etiam dissecta, valde ampla, talia minus periculosa sunt, vbi membrana sana fuerit:& quæ plurib⁹ fissuris & amplioribus intro rupta sunt, adhuc minus periculosa sunt,& ad detractionem faciliora fiunt.& nullum ex talibus perforare oportet, neq; periclitari ossa auferre conando, priusquam spõte sua emergant, priore forma exoluta. Emergunt autem carne subnascẽte. Subnãscitur autem ex duplicata ossis lamina, & ex sano osse, si superna osis pars sola fuerit corrupta. Sic verò quã citissimè & caro subnasci ac germinare poterit, & ossa emerserint, si quis vlcus quàm citissimè suppuratum red ditum, purum faciat. Et si per totum os ambæ partes intro cõ B tusæ cesserint ad membranam,& superna osis pars,& inferna, si quis similiter medeatur, vlcus celerrimè sanũ erit,& ossa quæ intro cesserunt celerrimè emergunt ac reuertuntur.

Ossa fracta quæ minus periculosa.

At verò puerorum ossa,& tenuiora & molliora sunt, ea de causa, quòd sanguinolentiora sunt,& caua, & neque antrosa, neque densa, neq; solida: & à telis æqualibus ac debilioribus si similiter ac minus fuerint vulnerati, iunioris pueri vulnus, & magis & citius suppuratur, & in breuiori tempore quàm senioris: & si aliàs ex vulnere moriturus est, iunior seniore citius perit. Cæterum si os denudatum carne fuerit, animaduersione habita cognoscere conari oportet, si oculis videre ac noscere non datur, an ruptum sit os,& an contusum, aut solum contusum:& an sede teli facta, adsit contusio, aut fissura, C aut ambo hæc. Et si quid horũ os passum fuerit, detracto sanguine, paruo terebello modicè & cum cautione, os terebrare oportet. Tenuius est enim os,& minus profundum iuuenibus, quàm senioribus. Quicunq; verò ex vulneribus in capite moriturus est,& fieri non potest vt sanus fiat ac seruetur, ex his signis dinotionem morituri facere oportet,& quod futurum est prædicere. Patitur enim hæc. Quum quis os fractum, aut ruptum, aut cõtusum, aut quocunq; modo fractum intelligens, per errorem deliquerit,& neq; raserit, neq; perforauerit, veluti os non opus habeat,& velut os sanũ existat: ante decimumquartum diem febris corripiet vt plurimùm in hyeme. In æstate verò post septimum diem febris corripit.& postquam hoc factum fuerit, vlcus colorem omittit,& ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflammatum est ex ipso

Puerorum ossa.

Morituri signa.

emoritur,& viscosum fit,& apparet velut salsamentũ,colore D fuluum,subliuidum.& os tunc corrumpi incipit, & fit valde nigrum,postremùm pallidum aut valde album euadens. Quum verò iam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur,& desipiens æger moritur,& conuulsio plerosq; corripit in altera corporis parte: si quidem in sinistra parte capitis vlcus habeat, in dextra corporis parte conuulsio corripit. Si verò in dextra capitis parte vlcus habeat, in sinistra corporis parte conuulsio corripit. Sunt autem & qui syderati fiunt,atque sic pereunt ante septimum diem in ęstate,aut decimũquartum in hyeme. Similiter autem significãt hæc signa,& in iuniore,si vulnus existat. Quapropter vbi intellexeris febrem inuadere hominẽ,& ex alijs signis aliquod ipsi E accedere non cunctari oportet, sed os vsque ad membranam perforare,aut scalpro rasorio deradere. Est enim & ad perforationem,& ad rasionem,facile ac expeditum. Deinde reliqua sic curare, prout conducere visum fuerit, respectu ad id quod fit habito. Quum verò in vulnere in capite, homine terebello perforato,aut non perforato,osse autem denudato, tumor rubicundus, ignis sacri speciem referens,accesserit in facie, & in oculis vtrisq;,aut altero:& si quis tumorem contingat, doleat: & febris corripiat ac rigor: & vlcus ipsum tum quod ad carnem attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aspectum:& ambientes vlcus partes bene habeant, excepto tumore qui in facie existit: & aliud peccatum nullum tumor habeat,quod ad reliquam victus rationem attinet:Hu- F ius infernam aluum deorsum purgare oportet medicamento,quod bilem ducit,& vbi sic purgatus fuerit, & febris dimittit,& tumor sedatur,& sanus euadit. Medicamentum verò dare oportet, ad vires hominis respiciendo, prout robore validus fuerit. Cæterum de perforationis ac terebrationis vsu, vbi ea necessitas ingruat,vt necesse sit hominem perforare,sic statuendum est. Si ab initio assumptam curationem administras,non oportet statim os ad membranam perforare ac exscindere. Non enim conducit membranam osse denudatam esse,ad multum tempus male afflictam:sed postremum vbi madore corrumpi ac putrescere ipsam periculum est. Est & aliud periculum , si statim osse ad membranã perforato, ipsum auferas, ne in ipso opere membranam per terebellum

Medela huius.

Terebrationis modus qui.

A rebellum vulneres. Verùm terebrãtem oportet, vbi iam valde parum abest vt os sit perforatum, & os iam mouetur, à terebratione desistere, & sinere vt os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & à perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim iam id quod restat fit. Reliqua verò curare oportet, prout vlceri conducere visum fuerit.

Terebrantem autem frequenter eximere terebellum oportet, caliditatis ossis gratia, & in frigidam aquam immergere. Calescens enim ex circumductione terebellum, etiam os excalfaciens ac resiccans adurit, & maius os perforationẽ ambiens discedere facit, quã aliàs discessurum fuisset. Si verò etiam statim volueris vsque ad membranam perforare, & *Terebra aqua intingenda.*
B postea os auferre, eodem modo frequenter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si non ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis, ita vt posterior tardè ad curationem deuenias: terebello exsculpto statim os ad membranam perforare ac exscindere oportet, & exempto sæpe terebello speculari: tum aliàs, tum per admotum specillum, circumcirca ipsius terebelli viam. Nam multo citius perforatur os, si suppuratum iam ac transpuratum perforaueris. & sæpe contingit vt non profundum os sit, tum aliàs, tum si ea capitis parte fuerit vulnus, qua tenuius magis quã crassum os ipsum existit. Quare cauere oportet, vt in terebelli admotione ne fallaris, verùm qua parte crassissimum os esse visum fuerit, in eam semper
C terebellum admotum adigito, ita vt frequenter consideres, ac commoueas os, & eijcere coneris. Postquam autem abstuleris, reliqua velut vlceri conferre visum fuerit curato.

HIPPOCRATIS COI CHIRVRGIAE OFFICINA,

Aut

Vt similia, aut dissimilia, à principio, à maximis, à facillimis, ab his quæ vndiquaque penitus cognoscuntur: quæ & videre, & tangere, & audire licet: quæ & visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia sentire licet: quæ & quibus cognoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ verò ad chirurgiæ officinam. Aegrotans. agens. ministri. instrumenta. lumen. vbi, quomodo. quot, quomodo. quando. corpus. vasa commoda. Tempus. modus. locus. Agens aut sedens, aut stans, moderatè ad seipsum, ad id quod tractatur, ad splendorem lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera communis, altera artificialis. Communis, in nobis non est. Artificialis, etiam in nobis est. Vtriusque verò duplices vsus sunt, aut ad lucem, aut sub lucem. Sub lucem, & modicus vsus est, & moderatio manifesta., Ad lucem verò, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus, ad splendorem conuertere oportet id quod tractatur, exceptis his quæ aut latere oportet, aut videre turpe est: ita vt id quod tractatur ex aduerso sit luci, qui verò tractat ex aduerso eius quod tractatur, verumtamen vt ne tenebras inducat. Sic enim & qui agit videre poterit, & quod tractatur non videtur. Ad seipsum verò, si quidem sedeat, pedes secũdum rectitudinem sursum versus è directo ad genua sint, distantia autem parua in consistẽdo intercedat. Genua autem superiora sint inguinibus modicè distantia, pro commoda cubiti positione ac appositione. Vestitus expeditè, distinctè, æqualiter, similiter, cubitis, humeris

D E F

Lux duplex.

Quæ chirurgo pspiciẽda.

Ad id verò quod tractatur, vltra & propè, & sursum ac deorsum, & hac aut illac, aut in medio. Vltra quidem & propè termini sunt cubitorũ gibbi, ita vt in anteriorem partem nõ excedant genua in posteriorem costas. Sursum verò, vt non supra mammas, summas manus habeat. Deorsum vt nõ inferius quàm vt vbi pectus ad genua habet, summas manus angulares ad brachia figuret. & in medio quidem hoc modo se habet. Hac verò aut illac, vt non extra sedem: sed pro ratione conuersionis & corpus, & operantẽ corporis partem producat. Si verò stet, vtrisque pedibus ex æquo insistere satis est.

A est. Agere verò oportet ita vt altero pede inſcendat, non eò qui eſt ad manum agentem, genu ad inguem ſublato, velut in ſede, ſed & alij termini ijdem ſunt. At qui tractatur, reliqua corporis parte tractanti inſeruiat, aut ſtans, aut ſedẽs, aut decumbens, quo quàm facilimè ita velut figurã habens perſeueret, ſeruãs ſubfluxionem, ſubſidentiam, euerſionem, decliuitatẽ. Sic quæ debet ſeruatur & figura, & forma eius qui tractatur in exhibitione, in tractatione, in habitu poſteà ſequente. Vngues neque præminere oportet, neque deficere. Digitorũ vertices ad vſum exercere, digitis quidem ſummis pleraque, indice ad magnum admoto. Tota verò manu prona, ambabus autem aduerſis. Digitum extendere cogit *Vngues & digiti chirurgi quales eſſe debeãt.*

B magnum quiddam in medio digitorum poſitum, & oppoſitum facere magnũ digitum indici. Morbum autem eſſe manifeſtum eſt, per quem etiã læduntur hi quibus ex natiuitate, & educatione, aſſueuit magnus digitus ab alijs contineri. Opera omnia exercere oportet vtriſque ſeorſim agendo, & ambabus ſimul. Similes enim ſunt: ambabus cõiectando bene, pulchre, citò, non laborioſè, concinnè, expeditè. Inſtrumenta quidem, & quando, & qualiter dicetur. Vbi oportet, vt ne quid impediat opus, neq; impedimento ſit inter accipiendum circa operãtem corporis partem. Si verò alius det, paulò priùs paratus ſit, & faciat vbi iuſſeris. Qui verò circa ægrotantẽ ſunt, id quòd tractatur exhibeãt prout viſum fuerit. Reliquum autem corpus detineant, vt totum quieſcat, ta- *Inſtrumenta in promptu ſint & miniſtri.*

C centes, & præfecto obedientes. Deligationis ſpecies duæ ſunt, quæ facta eſt, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, citò, non laborioſè, expeditè, concinna. Cito quidem perficiendo opera. Non laborioſè, facilè agẽdo. Expeditio verò ad omnia parata eſt. Concinnitas autẽ iucunda aſpectu eſt. Ex quibus verò exercitationibus hæc cõtingant, dictũ eſt. Quæ facta eſt, bene, pulchrè. Pulchrè quidẽ, ſimpliciter, diſtinctè: aut ſimilia ac æqualia, æqualiter ac ſimiliter: aut inæqualia ac diſſimilia, inæqualiter ac diſſimiliter. Species verò hæ ſunt, ſimplex rotunda in orbem, aſcia, ſima, oculus, rhombus, & ſemiſecta: ita vt ſpecies congrua ſit ſpeciei & affectioni eius quod deligatur. Eius verò quod bene deligatur, duæ ſunt ſpecies, roboris quidem, aut compreſsione, aut copia linteolorum. & partim quidem ipſa deligatio ſanat, partim curanti- *Deligatio duplex.* *Ligationũ ſpecies.*

bus

bus inseruit. Ad hæc igitur lex hæc est. In his autem maxi- D
Modi ligandi. ma deligationis vis est. Compresſio quidē, vt incumbentia non abscedant, neq; penitus innitantur: sed sint quidem firmata. non autem coacta, & minus quidem extrema, minimè verò media. *Nexus.* Nexus & filum procedant non deorsum, sed sursum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu posteà sequente. Initia nō super vlcus inijcere oportet, sed hinc aut illinc facere nexum. Nexum verò neque in semita, neque in opere, neque illic vbi inane est, vt ne in vanum iaceat. Nexum autem & filum, mollia non magna. Hoc tamen probè nosse cōuenit, quòd omnis deligatio ad decliuia & acuminata fugit, velut in capite, ad partem supernam: in tibia, ad infernam. Deligare oportet dextras partes, in E sinistras: & sinistras, in dextras: excepto capite. Hoc verò secundum rectitudinem. Verùm cōtraria ex duobus initijs. Si verò ex vno, ad id quod simile est, ad subtilitatem: velut est media pars capitis, & si quid aliud huiusmodi. Quæ vero mouentur, velut articuli, qua quidem parte inflectuntur, quàm minimis ac expeditissimis linteis obuoluere oportet, velut poplitem: qua vero circuntenduntur, expaſsis ac latis, velut est patella. Circundare quoque insuper oportet, comprehensionis quidem gratia eorum quæ circa hæc sunt, appensionis vero vniuersi deligamenti, in quiescentibus & depressioribus corporis partibus, qualis est & supra, & infra genu. Conuenit autem in humero quidem, circūductio circum alteram alam: In inguine vero, circum alterā lateris mollitu- F dinem: in tibia, supra suram. & quibuscunque sursum cōtingit fuga, his infernè appensio conuenit: quibus autem deorsum, vice versa. Quibus vero non est, velut in capite, his in æqualiſsima parte cōprehensiones facere oportet, & minimè obliquo deligamento vti. Nam stabiliſsimū postremum circundatum, vel maximè vagabunda continet. Quibuscunq; autem neque comprehensio, neq; appensio linteorum, commodè se habet: his per fila appensiones facere conuenit, ex *Deligamenta qualia.* iniectione, aut consutione. Deligamenta sint pura, leuia, mollia, tenuia. Obuoluere verò oportet ambabus simul, aut vtrisque seorsim exercere. Conueniente autem deligatione vti, coniectura ad latitudinem ac craſsitudinem partium facta. Obuolutionis capita dura, æqualia, distincta sint. In

quibus

A quibus autem futurum est vt decidant, ea peiora sunt, quàm si cito decidant. Quædam verò sunt eiusmodi, vt neque comprimere, neque decidere oporteat. Quæ verò spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hęc sunt. Subligatio, quidem in causa est, vt aut disparata attrahantur, aut expassa contrahantur, aut contracta diducantur, aut distorta dirigantur, aut vice versa. Præparare autem oportet lintea leuia, tenuia, mollia, pura, lata, non consuta, neque extuberantias habentia, & sana, vt extensionem ferant, & paulò præstantiora, non sicca, sed succo imbuta singulis affectionibus familiari: & ea quidem quæ disparata abscesserunt, ita vt sublimia sedem quidẽ contingant, non tamen comprimant. Initium autem sumere *Lintea qualia.*

B oportet ex sana parte, & ad vlcus desinere, quo id quidem quod subest excoletur, aliud autem non amplius colligatur. Deligare autem oportet recta quidem, in rectum: obliqua verò, obliquè, in figura doloris exortæ, in qua neq; constrictio, neq; discessio contingat: ex qua vbi translatio fit ad appensionẽ, aut positionẽ, non transmutent, sed similia habeãt hæc, musculos, venas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detenta. Appensa verò aut posita esse conuenit, in figura doloris exorte, quæ est secundum naturam. In quibus verò discesserint, vice versa. At quibus expassa sunt, contrahere oportet quod ad alia quidem attinet eodẽ modo: ex multo verò temporis spatio interposito contractionem facere oportet, & sensim progressu facto cõpresionẽ, primũ minimè, deinde *Deligatio qualis.*

C magis, ita vt terminus quòd maximè facta sit, mutuus contactus fiat. Quibus verò contracta sunt, diducere: cum inflammatione quidem vice versa, sine hac autem, præparatione quidem eiusmodi, deligatione verò contraria. Distorta verò dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet eodem modo. Verùm quæ quidem abierunt, ea reducere oportet, subligatione, agglutinatione, appensione. Contraria verò contrario modo. Spleniorum lõgitudines, latitudines, crassitudines, multitudines. Longitudo, quãta est deligatio. Latitudo, quatuor aut trium digitorum, crassitudo, vt triplices aut quadruplices sint. Multitudo, vt dum circundantur non excedant, neque deficiant. Quidus verò ad directionem, in longitudinem circundando, latitudiem ac crassitudinem defectu coniectare oportet, ita vt non aceruatim expleamus. At *Splenia.*

verò

Linteorum subligatio. verò linteorum subligationes duæ sunt, prima ex loco læso D
ad supernas partes definit:altera ex loco læso, ad infernas.

Iuxta locum affectum maximè comprimere oportet: Minimè extremas partes:Reliqua verò pro ratione: Deligatio autem multam sani loci partem occupet. *Deligamenta qualia.* Deligamentorũ multitudo,longitudo,latitudo. Multitudo quidem,vt ne superetur à loco læso,neque per ferulas illisio fiat, neque pondus,neque circuncirca inclinatio, neque effœminatio deligamenti contingat. Longitudo verò & latitudo,trium,aut quatuor, aut quinque, aut sex, cubitorum quidem longitudo,digitorum autẽ latitudo. Et assulcimenti circunductiones tot sint,vt ne comprimant. Mollia verò & non crassa sint hæc omnia,pro longitudine & latitudine,ac crassitudine partis affectæ. *Ferulæ.* Ferulæ porrò sint leues,æquales,iuxta E
extremitates simæ,hinc atque illinc paulò minores deligatione,crassissimæ autẽ ea parte qua extat fractura. Quæcũq; verò partes incuruæ sunt & excarnes,in his quæ præminent cauendæ sunt,velut circa digitos & malleolos,aut positione aut breuitate. Assulcimentis autem fulcire ac firmare oportet, non comprimere primùm. *Ceratum.* Ceratum molle,& leue, & purum sit. *Aqua.* In aqua spectatur caliditas, multitudo. Caliditas, vt supra suam ipsius manum medicus affundat. Multitudo,ad laxandum quidem & attenuandum, plurima optima est. Verùm ad incarnandum ac molliendum, moderata. Moderatio autẽ in perfusione ea est, quòd dum adhuc attollitur pars, priusquam considat,desistere oportet. F
Primùm enim attollitur. Postea verò attenuatur. Positio sit mollis, æqualis, sursum vergens, in eminentibus corporis partibus, velut calcaneo, & coxa, vt neque refrangatur, neque euertatur. Canalem toti potius cruri quàm dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen respicere oportet: & reliqua quæ lædere solent,manifesta sunt. Exhibitio verò & distentio, & restitutio, & reliqua secundum naturam fiant. Natura in operibus est: operis actione quid illa velit coniectandum est. Ad hæc autem ex quiescente, ex communi,ex consuetudine. Ex quiescente quidem ac remisso, rectitudines considerare oportet,velut in manus figura. Ex communi verò,extensionem & inflectionem,veluti figura cubiti ad brachium,quæ prope ad angularem accedit. Ex consuetu-
dine,

A dine,quod non alias figuras magis ferre possunt, velut extra extẽsionem. In hac enim figura plurimum tempus facilimè durarint,nulla facta immutatione. In immutatione verò ex distentione,similia hęc habent,ad habitum aut positionem, musculos,venas,neruos,ossa,& bene posita,& bene detenta.

Distentio. Distentio fit maximè circa maxima, & crassissima, ac æqualia,& vbi ambo ossa læsa sunt. Secũdo loco vbi subiectũ, minimè vbi supernum. Si verò magis moderato fiat,detrimentũ affert:pueris exceptis. Oportet autem ipsa paululum accliuia habere. Directionis exemplum, æquiuocum,coniugatum simile,sanum. *Defrictio.* Defrictio potest soluere,ligare,incarnare,minuere. Dura,ligare. Mollis soluere. Multa,minuere.

B Moderata,crassefacere. *Deligationis modus.* Deligare verò oportet,primùm vt is qui deligatur,dicat,maximè se cõpressum esse circa læsam partem,minimè circa extremas:& firmatum se esse,non compressum,copia linteorum, non robore:& hac die ac nocte paulò magis,postridie minus,tertia laxè. Reperiatur autem postridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia verò die deligatum solutum gracilius fit,atque hoc per omnes deligationes. Secunda verò deligatione an iustè deligatum apparuerit discere oportet. Hinc autem magis & pluribus comprimatur. Tertia adhuc magis,itemque pluribus. Septima verò à prima deligatione soluta, inueniantur gracilia ossa ac depressa. At verò in ferulas deligata, si gracilia & pruritus exortia,& sine vlcere fuerint, sinere oportet vsq;

C ad dies viginti à læsione. Si verò quid suspectum sit, soluere in medio tempore,& ferulas tertio quoque die firmare.

Appensio,positio, deligatio, vt in eodem statu sint custodire oportet. *Figuræ.* Figurarum summa hæc est,consuetudines,naturæ singulorum mẽbrorum species excurrendo, ambulando,stando,decumbendo,ex opere,ex remittendo. Nam vsus corroborat,ocium autem colliquat. Aut compressione, aut copia linteorum. Quæcunque verò effuso sanguine sugillationes, aut contusiones, aut vulsiones, aut tumores inflammationis exortes,ex vulnere oboriuntur, ad supernam partem plurimùm,ad infernam etiam parum deligare oportet, ita vt manum aut crus non habeat in decliue, & initium supra vulnus ponat,ac maximè firmet, minimè extremas partes,medio modo medias, vltimã partẽ ad supernas corporis

partes distribuendo deligatione, cõpresſione. Sed & hæc copia magis quàm robore. Maximè autem his lintea tenuia; tenuia, mollia, pura, lata, ſana debentur, vtpote ſine ferulis: & vberiore perfuſione vti oportet. At verò elapſiones aut luxationes, aut tortiones, aut diſtantiæ diſparatæ, aut auulſiones, aut abruptiones, aut diſtortiones, veluti mutilationes ad alteram partem vergentes, vnde quidem exceſſerunt, remittendo deligare oportet: quò verò acceſſerunt, intẽdendo deligamentum, vt ad contraria vergant deligata, etiam priuſquam fuerint deligata, paulò magis quàm vt ex æquo ſint, & deligamentis, & ſplenis, & appenſionibus, & figuris, extenſione, defrictione, directione: & hic etiam vberiore perfuſione. Cæterùm imminutiones multam ſanam partem occupãdo deligare oportet, vt ex influxione qua colliquata plus quàm ſua ſpõte imminuta ſunt, alia delegatione permutata ad augmẽtum declinent, & carnium efformationem faciãt. Melius autem eſt, vt & ſuperna pars ſimul deligetur, velut tibiæ, & femorum, & alterum crus cum ſano crure, quo ſimilius ſit, & ſimiliter quieſcat, & ſimiliter alimẽtũ excludant, & ſuſcipiant. Linteorum verò copia, non compreſſione vtẽdum eſt, remittendo primùm id quod maximè opus habet, & vtendo defrictione incarnante, & perfuſione abſq; ferulis. D E

Fulcimenta quibus aptanda.

Fulcimenta porrò ac ſtabilimenta adhibere oportet, veluti pectori, coſtis, capiti, & alijs quæ eiuſmodi ſunt: partim pulſuum gratia, vt ne concutiantur: partim etiam diſtantiarum diſparatarum gratia, circa iuncturas, in oſſibus capitis, F quo firmentur. Et in tuſſibus, aut ſternutationibus, aut alio motu, qualia fiunt circa thoracem & caput ſtabilimenta. Horum omnium eædem ſunt deligationis commoderationes. Qua enim parte læſiones ſunt, maximè comprimendum eſt. Supponere igitur oportet lanam mollem, affectioni conuenientem: deligare verò non amplius comprimendo, vt ne pulſus concutiatur: neque amplius quàm vt diſtantiam iuncturarum extremitates mutuò ſe contingant. Neque vt tuſſes & ſternutationes fiat, ſed vt prohibeantur ſtabilimentũ adhibeatur, quo neque cogatur quid, neque concutiatur.

HIPPO

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE FRACTVRIS. ...NO CORNARIO ...DICO PHYSICO IN... ...RPRETE.

Portet medicum & luxationum, & fracturarum extensiones quàm directissimas facere. Hæc enim iustissima natura est. Si verò quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere cõuenit. Minus enim hoc peccatũ est quàm ad supinam. Qui igitur nihil præmeditati sunt, plerunq; nihil peccant. Ipse enim qui deligatur, manũ porrigit, vt qui ita à iusta natura cogatur. Qui vero sapiẽtes sibi videntur medici, hi sunt nimirùm qui peccãt. Studij igitur nõ multi est manũ fractam tractare, & quilibet vt ita dicã, medicus hoc potest. Verùm cogor plura de hoc scribere, quod sciã medicos esse, qui sibi sapiẽtes esse videntur ex figuris manus in deligatione, ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa in hac arte hoc modo iudicãtur. Quod enim peregrinum est, quum nondum intellexerint an bonũ sit, magis laudant quàm familiare, quod iam bonũ esse sciunt: & alienum magis laudant quàm probè notũ. Dicendum igitur, quænam medicorũ peccata de natura manus, tum dedocere, tum docere velim. Nam & aliorũ corporis ossiũ doctrinã hic sermo affert. Manũ itaq;, de qua nobis sermo est, quidam pronã deligandam dedit, ille verò cogebat sic tenere velut sagittãtes, quũ humerũ inijciunt, atq; ita habentẽ deligabat: hoc ipsum illi secundum naturã esse existimans. & in testimoniũ adducebat, tum omnia cubiti ossa, quòd directionem inter se haberent, tum coloris cõcordiam, quod ipsa per seipsam rectitudinẽ haberet, idque hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiã dicebat & carnes, & neruos, à natura, productos esse, & artem sagittandi in testimoniũ citabat. & hęc di-

Quæ medicus in his præstare debeat.

Medicos imperitos taxat.

cens ac faciens, ſapiens eſſe ſibi videbatur. Verùm aliarũ artium oblitus erat, & eorum quæ robore, & eorum quæ artificijs operantur ac efficiunt: non animaduertens aliã in alio figuram ſecundum naturam eſſe, & in eodem opere aliâs dextræ manus figuras ſecũdum naturã eſſe, aliâs ſiniſtræ, ſi ita contingat. Alia enim figura in iaculatione ſecundum naturã eſt, alia in fundæ iactu, alia in lapidis iactu, alia in pugilatu, alia in quieſcendo. Quot verò artes inuenire quis poſsit, in quibus non eadem figura manuũ naturalis eſt? & in vnaquaque arte, aliter ad inſtrumentũ quod quiſq; habet, & ad opus quòd perficere vult manus figurantur. Ei verò qui ſagittandi artem exercet, hanc figuram alterius manus optimã eſſe conſentaneũ eſt. Cardinoformis enim brachij pars, in cubiti ſede in hac figura innitens, oſsibus cubiti & brachij rectitudinem facit, veluti totũ vnum eſſet. & refractio articuli fracta eſt in hac figura. Veriſimile eſt igitur hoc modo minimè flexibilem & rigidiſsimum eſſe hunc locũ, & non ſuperari, neque remittere, dum à dextra manu neruus trahitur. & ſic neruum quidẽ quàm plurimùm trahet, à firmiſsimo verò ac con fertiſsimo emittet. Ex talibus enim ſagittarũ emiſsionibus, celeres & vehementiæ, & longinquitates fiunt. Deligatio verò cum arte ſagittandi nihil cõmune eſt. Nam & vbi deligauit, ſi manũ ita habiturus eſſet, multos vtiq; dolores maiores vulnere adderet: & ſi flectere iuberet, neque oſſa, neq; nerui, neq; carnes in eodem permanerent, ſed ſuperata deligatione aliò transferrentur. Et quæ tandem eſt figuræ ſagittarij vtilitas? Et in hac parte fortaſſe non peccaret is qui ſibi ſapiens eſſe videtur, ſi ipſum vulneratũ ſibi manum exhibere permitteret. Alius porrò medicus ſupinam manum præbens, ita extendere iubebat, atq; hoc modo habentẽ deligabat, hanc figurã naturalem eſſe putans, coniectura ex colore facta: & oſſa hoc modo ſecundum naturã eſſe exiſtimans, eo quòd os eminẽs circa manus iuncturã, vbi paruus digitus eſt, è directo eſſe apparet eius oſsis, ex quo vlnam homines metiuntur. & hæc teſtimonia adducebat, quòd ſecundum naturam hoc modo figura ſe haberet. & rectè dicere putabatur. At verò ſiquidẽ manus ſupina extendatur, vehementer vtiq; doluerit. Cognoſcere autem poterit hoc quiſq; ſua manu ita extenta, quòd doloroſa eſt hęc figura. Nã & debilior vir, fortio

Modus alius deligandi.

D E F

A tiorem ita manibus suis comprehēsum, vt cubiti flexura supina frangitur, quocunq; voluerit duxerit. Neq; enim si gladium in hac manu habeat, eo vti poterit, adeò violēta hęc figura est. Deinde si vbi deligauit quis, in hac figura sinat, maior quidem dolor vbi obambularit, magnus autē etiam vbi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manum si opus fuerit, omnino necesse est & musculos & ossa aliam figuram habere. Sed ... citra reliquā perniciem, in hac figura hæc ignorabat. Os e...im circa iuncturam manus eminēs, iuxta paruū digitum, hoc quidē cubiti est. Quod verò in flexura est, à quo vlnā homines metiuntur, id brachij caput est. Ille verò idem os esse, & hoc & illud putabat: itemq; multi alij. Est autē idē B cum illo, is qui cubitus siue cubiti gibbus vocatur, in quē innitimur. Si quis igitur ita supinam manus habeat, tunc & os distortum apparet, & nerui à manus iunctura tendentes, ex interna parte & de digitis, distorti fiūt. Tendūt enim hi nerui ad os brachij, vnde vlna mensuratur. Tanta sanè ac talia sunt peccata, & ignorantiæ naturæ manus. Si verò velut ego iubeo, manum fractam quis extēdat, os quidem quod est circa paruum digitum, ad cubiti flexuram tendens, in directum conuertet, rectitudinem verò habebunt nerui à manus iunctura ad brachij summas partes tendētes: & manus dum appensa excipitur, in consimili figura erit, in quali etiam erat dum deligaretur, ita vt neque ambulanti, neque decumbēti, vllus dolor aut fatigatio accedat. Desidere verò hominē ita C oportet, vt ossis pars ad clarissimā præsentem lucē constituatur, ne is qui extensionē tractat circa sufficientē directionem fallatur. Nam periti artificis manum admotam, ne os quidē eminēs in cōtactu latere poterit. Porrò ex cubitu ossibus vbi non ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernū os sauciatum est, etiamsi crassius id existat: partim quòd sanū subtentum fundamenti loco ipsi est, partim quòd facilius occultari potest, nisi iuxta manus iuncturam sauciari contigerit. Crassa enim est caro quæ supernè innascitur. Infernum verò os excarne est, & non facilè occultari potest, & vehemētiore extensione opus habet. Si verò hoc cōtritum non fuerit, sed alterum illud, vilior extensio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extensione opus habent. In puero etenim vidi extenta magis quā oportebat. Verùm plerią; minus quàm

Cubiti ossa si fracta fuerint.

oportet extenduntur. Conuenit autem facta extensione, vo- D
Deligatio. lis admotis dirigere: deinde cerato illito non ita multo, vt ne deligamenta circunfluitent, ita deligare, vt summã manũ non inferius cubiti flexura habeat, sed etiam paulo superius ne ad summã partem sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio eius supra fracturam iniecto, ita vt firmet quidem, nõ tamen admodũ premat. Postquã autẽ circundedit eodem loco bis aut ter, ad supernã partem deligãs distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiantur, & illic desinat. Conuenit autem prima lintea non esse longa. Secũdorum verò linteorũ initium supra fracturam inijcere, ita vt semel circundet eodẽ loco, deinde deorsum distribuat, & minus premẽs, & magis traducẽs, quo linteum ipsi sufficiẽs sit, E ad recurrendũ eo vbi alterum desiuit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextrã deligẽtur, aut ad vtrã partẽ cõtulerit ad fracturæ figuram, & in vtram declinare expedierit. Postea verò splenia extẽdere oportet modico cerato illita. Nam sic & mitius & stabilius se habẽt. Deinde sic linteis deligare alternatim, modo in dextrã, modo in sinistram: & plerunq; infernè initio facto, sursum ducere aliquãdo etiam supernè deorsum. Extremitates autẽ subaridas, & in acutũ abeuntes, splenijs obuolutis curare oportet, ita vt copia opertoriorũ non totũ aceruatim, sed particulatim corrigat. Insuper autem circa manus iuncturã siue articulum laxe circundare splenia oportet aliàs atq; aliàs. Copia verò linteorum sufficiens primùm, duæ partes sunt. Signa autẽ bene curati, & terminus rectè deligati, hæc sunt: si interrogaueris ipsum an compressus F sit, & si cõpressum quidẽ se esse dixerit, sed leniter, & maximè circa ipsam fracturã. Huiusmodi ita facta esse perpetuò dicere oportet eum qui rectè deligatur. Signa verò mediocritatis hæc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est ipse sibijpsi videatur non minus, sed magis compressus esse. Postridiè verò tumorem paruum, mollem, ad summam manum obortum esse. Mediocritatis enim factæ à te compresionis signum hoc est. Desinente autem die minus compressus esse sibi videatur. Tertia verò die deligamenta laxa esse ipsi videantur. Et si quid horum iam relatorum defecerit, noscere oportet deligationem moderata laxiorem esse. Si verò quid ex relatis abundauerit, nosse oportet vltra modum

compress

A compressum esse. Et ex his coniectura facta, postea deligans aut laxabis, aut comprimes magis. Resoluere autem oportet tertia die, vbi extẽderis. Et si primũ moderatè deligasti, hãc deligationem paulo magis quàm illã cõprimere oportet, & initia supra fracturã inijcere, quemadmodũ etiã antea. Si quidem enim hanc prius deligaueris, sanies ex hac ad extremitates hinc atq; illinc exhauritur. Si verò aliquã aliam partẽ prius cõpresseris, in illã ex cõpressa exhauritur. Intelligentia autẽ ad multa vtilis existit. Sic igitur semper incipere oportet & deligationẽ, & cõpressionem ex hoc loco. Reliqua verò iuxta rationem, ita vt quãto lõgius à fractura digressus fueris, minus cõprimas, nunquã quidem laxa omnino circũ-

B dando, sed adhærentia. Postea verò pluribus linteis deligare oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat se paulo magis cõpressum esse q̃ prius, & præsertim circa fracturã. Sed & alia, & circa tumorem, & circa dolorem, & circa alleuationẽ, pro prioris deligationis ratione fiant. Postquam verò tertius iam aderit dies, laxiora esse ipsi videanẽ deligamenta. Deinde resoluere oportet, & rursus paulo magis comprimendo deligare, & hoc cum omnibus linteis quibus deligandus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendant, quæ etiam in primis deligationum circuitibus contigerant. Vbi verò tertius aderit dies, & septimus à prima deligatione, si quidem rectè deligatus fuerit, tumor in summo manu, atq; hic non valde magnus erit: locus autem qui deligatur, in o-

C mnibus deligationibus tenuior ac gracilior cõperietur: Verùm in septimo etiam valde tenuis, & ossa fracta magis mouentur, & facilius ad correctionem ducuntur. Et si hæc huiusmodi fuerint, facta coaptatione velut ad ferulas adhibendas deligare oportet, paulo magis cõprimendo quàm antea, si nõ dolor aliquis maior fuerit ex tumore qui est in summa manu. Postquam autem linteis deligaueris, ferulas circumponere oportet, & vinculis quàm laxissimis circũdare, quietis saltẽ gratia, vt ferularum appositio ad compresſionẽ manus nihil faciat. Postea verò & dolor, & alleuatio, eodem modo fiant, velut in primis deligationũ circuitibus. At verò vbi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maximè quidem circa fracturam, sed & alia iuxta rationem, si quidem & deligatio magis laxa fuerit quàm compri

Ferulæ quãdo apponẽdæ.

mat. Craſsiſsimam autem ferulã eſſe oportet, qua parte ex- D
tat fractura, non tamen multum, Et ad hoc ſtudium vel maximè adhibendum eſt, vt ferula è directo magni digiti non ponatur, ſed hac vel illac: imò neq; à directo parui digiti, qua parte os ſuperminet in manus articulo, ſed hac vel illac. Quod ſi ad fracturam conferat, hac parte aliquas ferulas poni, breuiores ipſas alijs eſſe oportet, vt ne perueniant ad oſſa præminentia, iuxta manus articulum. Periculum eſt enim vlcerationis, & denudationis neruorum. Oportet autem tertio quoq; die ferulis valde leniter firmare, hoc cogitantes, quòd ferulæ deligationis conſeruandæ gratia apponuntur, non autem compreſsionis gratia alligantur. Si quidem igitur probè noueris, quòd in prioribus deligationibus oſſa ſufficien- E
ter ſunt directa, & neq; puritus infeſtent, neq; vlla aliqua vlceratio ſuſpecta ſit: ita cum ferulis deligatum ſinere oportet donec viginti dies transgreſſus fuerit. In triginta enim diebus vniuerſis maximè ex toto cubiti oſſa corroborant. Certum tamen nihil eſt. Nam & natura à natura, & ætas ab ætate valde differt. Poſtquam autem ſolueris, aquam calidam effundere oportet, & poſtea deligare, paulo minus comprimẽdo quàm antea, & paucioribus linteis quàm prius. Et poſtea tertio quoq; die ſoluere, ac rurſus deligare, ita vt minus comprimas, & paucioribus linteis vtaris. At verò ſi vbi ferulis deligatus eſt, oſſa nõ rectè poſita eſſe ſuſpiceris, aut aliud quid vulneratũ vexet, in dimidio temporis ſpatio, aut paulo prius

Victus horum qualis.

ſoluere, & rurſus deligare oportet. Victus porro his quibus F
ab initio vlcera non facta fuerint, neq; oſſa extra eminẽt, ſufficit aliquanto ſimplicior. Verùm pauciore victu vtendũ eſt ipſis, vſq; ad diem decimum, vt qui iam etiam quieſcant: & obſonijs tenellis vtendum, quæ tranſiui mediocritatem exhibent. A vino verò & carnis eſu abſtinendum. Poſtea tamẽ ſenſim progreſſu facto reficiẽdi ſunt, Hic ſermo velut lex iuſta poſita eſt de fracturarum curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo euentus ſequi, ex iuſta tractatione, Quicquid verò non ita euentum habuerit, ſcire oportet, ꝙ in tractatione quid defectuoſe, aut redũdanter factũ eſt. Quin & hæc inſuper in hoc ſimplici modo cõſiderare oportet, quæ non ita valde curare ſolent medici, & quidem quum omnẽ curationem, & totam deligationẽ corrumpere poſsint, ſi nõ

rectè

A rectè fiant. Si enim ambo ossa fracta fuerint, aut infernum solum: is verò qui deligatus est, in fascia quadam manum exceptam ac appensam habeat, & plurima fasciæ pars circa fracturam existit, ita vt manus hinc atque hinc pendeat: hunc necesse est reperiri os ad supernam partem distortum habentẽ. Si verò sic fractis ossibus, & summam manum in fascia habet, & partem iuxta cubiti flexuram: reliqua verò cubiti pars non sit eleuata: hic ad infernam partem os distortum habere comperietur. Proinde in fascia molli latitudinẽ habẽte maximam cubiti partem, & manus articulum, æqualiter suspendere ac eleuata gestare oportet. At verò si brachium fractum fuerit, si quidem quis extentam manum in hac figura extendat, musculus brachij extẽtus deligabitur. Postquam autem deligatus cubiti flexuram inflexerit, musculus brachij aliam figuram habebit. Iustissima igitur brachij extensio hæc est. Lignum cubitale aut paulo breuius, qualia sunt ligna quę in foramina ligonũ immittuntur, suspendere oportet, hinc atq; illinc catena deligatum. Hominem verò in alta quapiam sede collocatum, ita manu superincumbere oportet, vt lignum id sub ala sit moderatè habens, vt homo vix sedere possit, & ferè subleuatus sit, supposito postea alio quopiá fulcimento, & coriaceo puluino vno aut pluribus subiectis, quo moderatam altitudinem habeat cubitus, ad rectũ angulum obliquatus. optimum quidem est corium latum ac molle, aut fasciá latam circundare, & magnum aliquod pondus appendere, quod moderatè intẽdere possit. Sin minus, vir aliquis robustus in hac figura cubiti, circa cubiti flexuram deorsum cogat. At verò medicus erectus stans, & alterũ pedem in altiore quopiam habens, aggressionem faciat, ita vt volis os dirigat ac componat: facilè autem dirigetur. Nam hæc extensio bona est, si quis ipsam rectè præparet. Deinde deliget fasciarum principijs supra fracturá iniectis: & reliqua omnia, quẽadmodum prius monuimus, tractet: & easdem interrogationes faciat. & ijsdẽ signis vtatur, an moderatè habeat, aut secus. Et per tertium diem deliget, & magis comprimat. Et septima aut nona die cum ferulis deliget. Et si suspicionem habeat, os non bene positum esse, intermedio tẽpore soluat, & vbi probè collocauit, rursus deliget. Corroboratur autẽ maximè os brachij in xl. diebus. Postquam verò hos excesserit,

Qui brachium fractũ coaptetur.

Quoto tempore brachium fractũ coalescat.

B C

soluere oportet,& minus comprimere, & paucioribus quoq; D linteis deligare. Cæterùm victũ quendã exquisitionẽ quàm prius constituere oportet,& ad longius tẽpus. Eius verò con iecturam facere oportet,ad tumoris qui in summa manu est robur respiciendo.Insuper autem & ad hæc animum aduertere oportet: ꝙ brachium à natura ad externam partem incuruatum est,& distorqueri solet,si non bene curetur. Sed & alia omnia ossa,quæ à natura ad hanc partem distorta sunt, etiam dum curantur vbi fracta sunt, distorqueri solent. Vbi igitur tale quippiã in suspicionẽ venerit, laxa insuper fascia brachium circũcirca complecti oportet,& circum pectus deligare:& vbi quiescere volet,inter cubiti flexuram & costas, splenium quoddam multiplex conuolutum ac complicatum E supponere:aut aliud quid quod huic simile existat. Hoc enĩ modo incuruatio ossis recta euadet. Cauere tamen oportet, vt ne minus ad internam partem vergat. Pes verò hominis ex multis ac paruis ossibus compositus est, quemadmodum etiam summa manus. Franguntur quidem non ita valde hęc ossa,si non vnà cum corpore, ab acuto aliquo aut graui vulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat,in vlcerationum parte refertur. Si verò quid è loco suo motũ fuerit, aut digitorum articulus, aut aliud quoddam ex ossibus summi pedis,vnumquodq; in suum locum cogere oportet,quemadmodum & ea quæ in manu sunt. Curare verò oportet cerato,& splenijs,& linteis velut etiam fracturas, exceptis ferulis,eodem modo comprimendo, & per tertium diem deligãdo. Interrogetur item is qui deligatur similiter,velut in fracturis,& de cõpressione facta,& an laxa sit deligatio. At verò sana fiunt in xx. diebus perfectè omnia,exceptis his quæ cum tibiæ ossibus communionem habẽt,& cum ipsa è directo. Conducit autem hoc tempore decumbere. At non tolerant contẽnentes morbum. Verùm priusquã sani fiant obambulant: & propterea plurimi non perfectè sanantur, sed dolor ipsos sæpe meritò commonefacit. Totum enim corporis pondus pedes vehunt. Quum igitur nondũ sani iter faciunt, articuli moti malè curantur,ideoq; aliàs atq; aliàs hi qui ad tibiã sunt, dolẽt. Quæ verò cum tibię ossibus cõmunionem habent & maiora alijs sunt,& vbi hæc mota sunt, diuturniorem medelam requirunt. Curatio tamen eadem est. Verùm

Pes & ossa eius fracta quî curẽtur.

Quoto tempore hæc sanescant.

lintels

A linteis & splenijs pluribus vti oportet:Et in totũ hinc atque illinc deligare,cõprimere item velut alia omnia,ea maximè parte qua emota sunt, & primas quoq; linteorũ obuolutiones eodem modo facere.In vnaquaq; verò resolutione,multa,calida aqua vti oportet.In omnibus em̃ circa articulos lęsionibus,multa aqua calida affundenda est. Cęterùm cõpressiones & laxationes in ijsdem tẽporibus eadem signa ostendunt,quæ in superioribus:& religationes eodẽ fiant.Sani verò perfectè hi fiũt in xl. maximè diebus, si decumbere sustinuerint.Sin minus , eadẽ patiuntur quæ prius relata sunt,& adhuc amplius. Porrò quicunq; saltu de alto quopiam loco facto, in calcaneũ vehementer se fulciuerunt, his ossa quidẽ disparantur,venulæ verò sanguinẽ effundunt, carne circa os cõtusa,tumor autem accedit, & dolor multus. Os enim hoc paruũ non est,& supereminet quidem sub tibiæ rectitudinẽ, cõmunionem verò habet cum venis ac neruis principalibus. Tendo autem posterior huic ossi annectitur. Hos curare oportet cerato, & splenijs,& linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab his opus est etiam alijs quã optimis ac lenissimis.& si quidẽ mollis fuerit à natura cutis circũ calcaneum,sic sinere oportet.Si verò crassa & dura veluti quidã habent,incidere oportet,æqualiter,& attenuare,ita tamẽ vt ne vulneretur. At verò talia bene deligare non cuiusuis est. Si enim deliget quis,quomodo alia circa malleolos deligantur, ita vt aliquando circũ pedem , aliquando circum tendinem,fasciæ circũdentur: hæ cõstrictiones calcaneũ separant: qua parte contusio facta est. Atq; ita periculum est,ne calcanei os corrumpatur:& sanè si corruptum fuerit per omne æuum morbus durare potest.Nã & alia quæ non ex tali modo sunt, ipsum corrumpũt, sed in decubitu denigrato calcaneo, ex figuræ neglectu: aut in tibia vulnere fiente periculoso,ac diuturno,& communionem cum calcaneo habente:aut in femore:aut vbi ex alio morbo diuturnus decubitus contingit. Attamen & talibus diuturnæ ac molestæ affectiones fiũt , & quæ sæpe refringantur,si nõ bona diligentia,& multa quiete curentur. Quare etiã ea quæ ex tali modo corrumpuntur, supra aliquã læsionem,magna corpori pericula inducunt.Febres enim peracutæ oboriuntur,continuæ, tremulæ, singultuosæ , mentem contingentes , paucis diebus durantes ac occiden

Qui de alto desiliunt.

B

Curatio horum.

C

occidentes. Fieri etiam possunt venarum sanguifluarũ liuo- D
res, venarum nauseę, & cancerationes ex compresione. Fieri autem possunt hæc absque alia corruptione. Atque hæc quidem relata sunt, vbi vehementissimæ contusiones fiunt. Plurima tamen leniter circumcirca contunduntur, neque vllum magnum curationis studium exigunt, sed rectè tamẽ tractare oportet. Quũ verò vehemens in fulciẽdo illisio facta esse visa fuerit, tũc sanè relata facere cõuenit, & deligationẽ plurimam facere circum calcaneum obuolutam, ita vt aliquando ad summas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex apposito lintea obuoluantur. Deligare insuper oportet & vicina omnia, hinc atque illinc, velut etiam prius dictum est, & vehementem compressionem non face- E
re, sed cum multis linteis. Præstat autem & veratrum bibendum dare eadem die, aut postridiè: & tertia die resoluere ac rursum deligare. Signa porrò an recrudescant, aut non, hæc sunt. Quum sanguis è venis effusus, & denigrationes, & his vicina, fiunt subrubra & subdura, periculum est ne recrudescant. At si quidem febre careat, sursum purgans medicamẽtum dandum est, velut dictum est: itemque si non continua febre laboret. Si verò continua fuerit febris, medicamentum dandum non est. Verùm & à cibis, & à sorbitionibus abstinendum. Potu verò vtendum aqua, non vino, sed fauorum cremore decocto, aut aceto mulso dulci. Si verò non recrudescent, sanguis è venis effusus, & denigrationes, & vicinæ partes, cum virore subpallidæ fient, & non duræ. & bo- F
num est hoc testimonium in omnibus sugillatis, sanguine è venis subter cutem effuso, quòd non recrudescent. Quæcunque verò cum duricia liuescunt, ea vt denigrescant, periculum est. Cæterùm hoc studio habere oportet, vt pes plerunq; paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autẽ fieri poterit in sexaginta diebus, si quieuerit. At verò tibię duo ossa sunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius est, illa verò parte nõ multo tenuius. Cohærent autem inter se iuxta pedem, & appendicem communẽ habent. Verùm in rectitudine tibiæ non cohærent. Iuxta femur autẽ cohærẽt, & appendicem habent, & appendix discriminationem. Longius verò paulo alterum os est, quod secundum paruum digitum est. Et talis quidem est natura osium in tibia. Luxantur aut

Tibiæ ossa.

A tur autem aliquando iuxta pedem ambo ossa, quandoque cum appendice, quandoque verò appendix tantùm emouetur, quãdoq; alterũ tantũ os. Hæc autẽ minùs molesta sunt, quàm ea quæ in articulo manus existũt, si quiescere homines sustineãt. Curatio vero cõsimilis est velut illorũ. Nam & repositionẽ ex extẽsione, velut in illis facere oportet. Verũ vehementiore extensione opus habẽt, quãto fortiùs est ea parte corpus. Plerũq; tamẽ sufficiũt viri duo, alter hinc alter illinc extẽdentes. Si verò nõ satis robusti fuerint, facile est vehementiorẽ extensionẽ facere. Aut enim rotæ modiolũ, aut aliud quid huic simile defodere oportet, & molle quiddã pedi circũdare, & posteà latis bubulis loris pede deligato, prin-
B cipia lororũ aut ad pistillũ, aut ad aliud lignũ alligare, atq; ita ligno in summũ modiolũ indito refringere, ita vt alij cõtra extẽdant humeris & poplite apprehẽsis. potest etiã superna corporis pars necessitate hac extensionis vrgeri, partim quidẽ si ita voles, ligno rotũdo leuigato altè defosso, partem quandã ipsius supereminẽtem intra crura iuxta ani & scorti intercapedinẽ applicato, quo corpus sequi prohibeat ad eos qui à pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extenditur declinare non oportet, sed aliquem à latere assidere, qui nates retrudat, ne corpus circũtrahatur: partim verò si etiã circa alas hinc atque illinc ligna affigantur, manus autẽ extentæ seruentur, apprehendat autem quis circa genu, atque ita contrà extẽdat: partim item si quis velit, alijs loris circa ge-
C nu aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo supra caput defosso, & loris ex ligno quopiã alligatis, & ligno ita in rotæ modiolũ defixo, ad contrariã partem his qui à pedibus extendunt, adtrahere potest. Quin & si voles, pro rotarum modiolis trabem mediocrem sub lectum extẽdes, deinde ad trabis hinc atq; illinc caput ligna fulciens ac refringens, lora ipsis alligata intendes. Si verò & hoc velis, asellis hinc atque illinc constitutis, in ipsis extensionẽ facies. Sunt autem & alij multi extensionum modi. Optimum autem fuerit, si quis in magna ciuitate medicum agit, vt lignũ habeat præparatum, in quo omnes necessitates insint, tum ad omnes fracturas, tum ad omnes articulorum repositiones, ex extensione, ac vectium vsu. Satis autem est si lignum fuerit & longitudine, & latitudine, & crassitudine tale, quales columnæ querneæ

Tibiæ ossa quæ luxantur.

quernež quadrangulæ fiunt. Postquàm autē sufficienter extenderis, facile iam est articulum reponere. Eleuatur enim in directum supra pristinam sedem. Dirigere itaq; manuum volis oportet, ita vt his partim in id quod eluxatum eminet innitaris, partim ab altera parte infra malleolum renitaris. Vbi verò reposueris, si quidem fieri poterit, extentum ita deligabis. Si verò præ loris impediaris, his exolutis distentionē facias, donec deligaueris. Deligare autem eodē modo oportet, & fasciarum initijs similiter in id quod luxatum eminet iniectis, & primis obuolutionibus plurimis suprà id factis, imò etiam splenijs plurimis supra id impositis, & compressione maximè isthic fiente. Sed & hinc atque illinc multum insuper deligare oportet. Magis autem hic articulus cōpressione opus habet, in prima deligatione, quàm is qui in manu est. Postquàm autem deligaueris, sublimius reliquo corpore deligatam partem habeat. Positum autem ipsius ita facere oportet, quo quàm minimè pes dependeat. At verò attenuationem corporis ita facere oportet, prout talem vel talem vim ipsa luxatio habet. Aliqua enim parum, aliqua multùm luxantur. In totum verò magis & longiore tempore, in vulneribus circa crura, quàm his quæ circa manus fiunt, attenuare oportet. Nā & maiora & crassiora hæc quàm illa sunt; & sanè etiā necessarium est quiescere corpus ac decumbere. Verùm posteà deligare articulum tertia die, neque prohibet quicquam, neq; vrget. & alia omnia similiter velut superiùs relata curare oportet. Et si quidem quietè decumbet, sufficient quadraginta dies, si solùm in suum locum ossa rursus desederint. Si verò quiescere nolet, non facilè quidem crure vti poterit, & deligatione ad multum tempus vti cogetur. Quæcunq; verò ossa nō perfectè desident in suum locum, sed aliquid deficit, progressu tēporis attenuatur coxa, & femur & tibia. Et si quidē intro luxata fuerint, externa pars attenuatur. Si verò extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxātur. Postquàm verò ambo tibiæ ossa fracta fuerint, citra exulcerationē, extensione vehementiore opus habent. Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam à viri fientes extensiones. Plerunque enim suffecerint duo viri robusti, alter hinc, alter illinc distendentes. Intendere autem oportet

Tibiæ utra que ossa cū fracta sunt.

A in directũ,secundũ naturã,& secundum rectitudinẽ tibiæ ac femoris,siue tibiæ fractæ,siue femoris ossa extẽderis. Sed & deligare sic oportet vtrisq; extẽtis, vtrũ tandẽ horũ deligaueris. Nõ enim eadẽ cruri & manui cõferunt. Nam vbi cubiti & brachij ossa fracta fuerint deligata, manus appensa excipitur. At si extenta deligaueris, figuræ carnium alterantur inter flectendum in cubiti flexura. Fieri enim non potest, vt cubiti flexura ad multum tempus maneat extẽta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse consueuit. Quin & quum homines obambulare possint, vbi circa manum sauciati fuerint, opus habent flexione in cubiti flexura. At crus quum & in ambulando, & in stando consueuit, aliquando B quidem extentum esse, aliquando verò ferè extentum esse, ad infernam partem secundum naturã: & sanè etiam ad hoc vt reliquum corpus vehat: propterea facile est ipsi extentum esse, vbi eius necessitatem habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, vt videlicet sit extentum. Pòstquam autem vulneratum fuerit, necessitas animi propositum in seruitutem adigit. Impotẽtes enim fiunt ad se attollendum, adeò vt ne meminerint quidem, vt inflectant ac exurgant: sed quiescunt in hac figura decumbẽtes. Propter has igitur causas, neq; extensionis, neq; deligationis figura eadem, manui & cruri conducit. Si quidem igitur suffecerit extensio quæ per viros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiam enim arguit machinas adhibere vbi ipsis nõ est o- C pus. Si verò non sufficiens fuerit extensio per viros, etiam ex alijs necessarijs quædam adhibere oportet, si quæ commoda fuerint. Quum autẽ satis iam extenta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturam reducere, manuum volis ac palmis corrigendo ac coaptando. Vbi verò direxeris, linteis deligare extẽta, siue ad dextram partem, siue ad sinistrã, circunducere prima lintea conducat. Initia autem ipsorum supra fracturam inijciantur, & circũ hanc primæ quoq; obuolutiones circunducantur, deinde deligando sursum ad tibiã distribuantur, velut in fracturis dictum est. Cæterùm lintea latiora esse oportet, & lõgiora, eaq; multò plura circa crus quàm in manu. Vbi verò deligaueris, super planum quoddam & molle deponere conuenit, vt neq; hac, neque illàc distorqueatur: neque repandum, neque gibbum fiat. Maximè autem cõfert puluin

puluinar, aut lineum, aut laneum non durum, laxũ, per medium secũdum longitudinẽ subiectum, aut aliud quid quod huic simile existit. Nam de canalibus qui sub crura fracta subijciuntur, quid consulam ambigo, an supponere ipsos cõueniat, aut non: prosunt enim, non tamen quantum putãt hi qui ipsos supponunt. Non enim quiescere cogunt canales, velut illi putant. Nam neq; dum reliquum corpus aut hàc, aut illàc vertitur, cogit canalis vt crus ne sequatur, si nõ ipse homo huius rei curam habeat: Neque rursus absq; corpore crus moueri canalis prohibet, vel in hãc, vel in illam partẽ. Quin & crudelius est lignum subijcere, si non simul molle quiddã in ipsum indatur. At vtilissimum est in strato permutando, & in progressibus ad aluum exonerandam. Licet igitur & cum canali, & sine canali, & bene, & malè rem moliri. Verũ vulgò persuasum est, etiam medicum minus delinquere, si canalis subijciatur, etiam si minus hoc artem referat. Oportet enim super plano quopiam ac molli cubare crus ipsum, penitus in directum: alioqui necesse est deligationem superari à distortione, quæ in positu contingit, quocunque & quantumcunque tandem inclinarit. Respondeat autem deligatus eadem quæ etiam prius dicta sunt. Nam & deligationem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem: & quod deligatur gracilius inueniri, & deligationes magis facere, & pluribus linteis, & circundare pedem laxè, si nõ vulnus valde propinquum genu fuerit. Extendere autem moderatè, & dirigere ossa, in vnaquaque deligatione oportet. Si enim rectè curetur, & tumor secundum rationem procedat: tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit, tum ossa adducta faciliora, & extensioni magis obedientia. Postquam autem septimus aut vndecimus aderit dies, ferulas apponere oportet, quemadmodum & in alijs fracturis dictum est. Cæterùm ferularum locationes vitare oportet, & secundum malleorum rectitudinem, & supra tẽdinem, qui est in tibia pedis. At tibiæ ossa corroborantur in quadraginta diebus, si rectè curentur. Si verò suspicionem habeas, os aliquod directione opus habere: aut de vlceratione aliqua timeas, intermedio tempore soluere, & probè coaptata religare oportet. Porrò si alterum tibiæ os fractum fuerit, extensione

Canales an sint supponendi.

Ferulæ quãdo apponendæ.

Tibiæ ossis coalescentia quota.

D

E

F

A tensione quidem debiliore opus habet, non tamen deficere, neque segniter agere, in extendendo conuenit: & maximè quidem omnes fracturas in prima deligatione, quātum eius fieri debet, extendere oportet: Sin minus, quàm citissimè. Quodcunque enim os non recto modo coaptatum deligans quis compresserit, locus maiori dolore vexabitur. Reliqua verò curatio eadem est. At verò ex ossibus his internum, tibia & prima tibia appellatū, molestiā maiorē in curādo exhibet, & extēsione magis opus habet: & si non rectè coaptata ossa fuerint, occultari nō possunt. Est enim totum conspicuum & carnis exors, & hoc facto lōgè tardius progredi eo crure poterint. Si verò externum os fractum fuerit, & multò B facilius ferunt, & multò melius occultare possunt, etiāsi non bene fuerit coaptatum. Est enim carnosum, & cito in pedes consistunt. Plurimum enim oneris interdum tibiæ os vehit. Nam simul & vnà cum ipso crure: & oneris secundum crus rectitudine, maiorē laboris partem internum os suffert. Femoris enim caput supernam corporis partem sustinet. Hoc autē intra crus est, & nō extra, sed secundum tibiæ rectitudinem: & simul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & non externæ: & simul crassius est internum quàm externum, quēadmodum etiam id quod in cubito est, secundum parui digiti rectitudinem, tenuius est & longius. In articulo tamen inferno nō similis est ossis longioris cōstitutio. Inæqualiter enim cubiti gibbus siue flexu C ra, & poples flectūtur. Propter has igitur causas, externo quidem osse fracto, celeres progressus fiūt, interno verò fracto, tardi. At verò si femoris os fractum fuerit, extensionē præ omnibus facere oportet, ita vt ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neq; enim si quis distantia ex vehementia extēsionis ossa deligauerit, fieri poterit vt deligatio ipsa teneat, vt ita distent: sed coëūt inter se ossa, quàm citissimè, vt intendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim ac fortissimæ quum sint hac parte carnes deligationem superabunt, non ab ipsa superabuntur. Magnum enim dedecus est ac detrimentum, femur breuius efficere. Nam si quidem manus breuior fiat, & occultari poterit, & nō est magnus error. At crus si breuius fiat, claudum hominem efficiet. Sanū enim crus lōgius est, & id redarguit. Quare vtilius fuerit, vt si quis

Femoris os fractum.

malè curãdus ſit, ambo potius crura fracta habeat, quàm al- D
Curatio. terum tantũ: æquilibris enim ipſe ſibijpſi fuerit hoc modo. Poſtquam verò ſufficienter extẽderis, directione ac coaptatione per manuum volas facta, eodẽ modo deligare oportet, velut etiam prius ſcriptũ eſt, iniectis etiam faſciarum initijs velut dictum eſt, & deligationis diſtributione ſurſum verſus fiente: & deligatus eadem reſpondeat, velut etiam prius: & *Femur fractum quotũ coaleſcit.* doleat eodẽ modo, & melius habeat, & ſimiliter rurſus deligetur: & ferularum appoſitio eadem ſit. Corroboratur autẽ femur in quinquaginta diebus. Inſuper verò & hoc conſiderare oportet, ꝙ femur gibboſum magis eſt ad externam, partem, quàm ad internã, & magis ad interiorem, quàm poſteriorẽ. In has itaq; partes etiam diſtorquetur, ſi non probè E curetur: & ſanè ijſdem partibus etiã ipſe ſeipſo magis excarnis eſt, vt neq; occultari poſsit in diſtortione. Si igitur huiuſmodi quippiam ſuſpectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio diſtorto conſuluimus. Pauca inſuper lintea circa coxam, & locum inter coxas & lumbos, cicundare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediam crurũ ac inguinam partẽ plechada appellatam, inſuper deligetur. Nam & aliâs confert, & vt ne extremæ ferularum partes lædant, ſi non ad deligata adhibeantur. Deficere autem oportet ſemper ferulas, à nuda parte, & hinc atq; illinc multum: & poſitionem ferularum ſemper ita prouidere conuenit, vt neque ſuper os aliquod circa articulos natura prominens, neq; ſuper neruum circa articulum fiat. Tumores verò iuxta F poplitem, aut circa pedem, aut iuxta aliam quampiam partem, ex compreſsione eleuatos, multis lanis ſuccidis probè carminatis, vino ac oleo reſperſis, cerato ſublito, deligare oportet, & vbi preſſerint ferulæ, citius laxare. Graciles autem fieri poterint, ſi ſupra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad ſupernam procedendo. Sic enim quàm citiſsimè tumor gracilis fieri poterit, & tranſcẽderit ſupra priores deligationes. Verùm hoc deligationis modo vti non oportet, ſi non periculum fuerit in tumore, puſtularũ, aut denigrationis. Tale verò nihil fit, ſi non *Canalis quãtus eſſe debeat.* quis valde premat fracturã, aut ſuſpenſam habeat, aut manu ſcalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At verò canalem ſi quis ſub ipſum femur ſupponat, qui poplitem

non

A nõ excedat, læserit magis quàm profuerit. Neq; enim prohibuerit, quo minus & corpus, & tibia, sine femore moueatur. Noxius enim erit ad poplitem pertingens, & quod minimè oportet, id facere impulerit. Minimè verò oportet genu flectere. Omnẽ enim turbationẽ deligationibus inducit, & femore, & tibia deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos aliàs atq; aliàs aliam figurã habere. Necesse est item ossa fracta moueri. Præ omnibus itaque faciendum, vt poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodesse, qui à coxa ad pedem vsque subiectus contineat. & aliàs circa poplitem, fasciam cum canali laxe circundare oportet: quemadmodum infantes in cunis fascijs obuoluuntur. B Deinde si femur ad supernam partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita cõtineri poterit vnà cum canali. Cæterùm calcanei summi valde magnã curam habere conuenit, vt & in tibiæ, & in femoris fracturis, aptè se habeat. Si enim dependeat pes, reliqua tibia firmata, necesse est iuxta anteriorem tibiæ partẽ, ossa incurua esse. Si verò calcaneum quidem moderato altiùs fuerit firmatum, reliqua verò tibia aliquantulum eleuata, necesse est huic ossi, vt circa anteriorem tibiæ partem, moderato cauius appareat: atque hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnũ. Sed & omnia ossa tardiùs corrobantur, si nõ secundum naturam posita fuerint, itemque ea quæ non in eadem figura quiescunt: & calli quoque debiliores ipsis obducuntur. Atque C hæc quidem de his quibus ossa quidem fracta sunt, non autem extra eminent, neque aliàs vlcus factum est. Quibus vero ossa fracta sunt simplici modo, & non multifido, ita vt eadem die reposita sint, aut postridie in sedem suam recepta, & nullus timor sit fissorum osium discesionis: aut etiã quibus vlcus quidem factũ est, ossa verò fracta non extra eminent, neque modus fracturæ talis est, vt sint segmenta à fissis osibus separata: tales spes est simplici modo curari posse.

Calcanei in his cura.

Et quidem sanè neque magni quippiam boni, neque mali faciẽtes, vlcera quidẽ curant aliquo purgatorio, aut picatum ceratum, vt emplastrum cruentis vulneribus idoneum, aut aliud quid ex his quæ facere solent, imponẽtes: Ego verò eos laudo qui splenia vino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid huiusmodi deligant: Vbi verò vlcera pura facta fue-

rint,& iam coalefcunt,tũc multis linteis deligare, & ferulis dirigere conantur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autẽ magni mali: Offa tamẽ non fimiliter in fuam fedem firmari poffunt. Verùm corpora aliquãto tumidiora ea parte fiunt,quàm fit opportunũ. fiunt autem & breuiora his quibus vtraque offa,aut cubiti,aut tibiæ fracta funt. Alij verò rurfus funt, qui talia ftatim linteis curant, & hinc atque illinc linteis deligant, vlcus verò ipfum relinquunt, & perfrigerari finunt. Deinde fuper vlcus purgatorium aliquod imponunt,& fplenijs vino imbutis, & lanis fuccidis curant. Hæc curatio mala eft, & verifimile eft eos qui ita curãt, tum in alijs fracturis,tum in huiufmodi maximè imprudenter fe gerere. Maximum enim eft cognofcere quomodo initiũ lintei inijcere oportet, & qua parte maximè cõprimere:& quæ vtilitas contingat,fi quis initium lintei rectè inijciat, & qua maximè oportet parte premat: & quæ detrimenta inducantur,fi quis non rectè inijciat, neq; quà maximè oportet premat, fed hinc atq; illinc id faciat. & dictum quidem eft etiã in fuperioribus, quæ ex vtrifque eueniant. Teftatur autem & ipfa hæc medicina. Neceffe eft enim ei qui ita deligatur, tumorem ad ipfum vlcus eleuari. Etenim fi fanum corpus hinc atque illinc fuerit deligatum, in medio verò relictum, iuxta relictum vtique fpatium maximè intumuerit,ac decoloratum reddetur,quo modo vlcus hæc nõ perpetietur? Neceffe igitur eft,vt vlcus quidem decoloratũ fit,& labijs euerfum ac protuberans,verùm lachrymofum & non fuppurans: offa verò etiam quæ difceffura non erant, difcedant: fed & pulfans,& febriens vlcus fuerit. Coguntur autẽ propter tumorem cataplafmata infuper imponere, quod & ipfum incommodum eft his qui hinc atque illinc deligantur. Pondus enim inutile ad reliquum pulfum accedit. Poftremùm verò deligamẽta refoluunt, vbi iam malum ipfis recrudefcit,& de cætero citra deligationem curant. Neque verò minus,etiam fi aliud quoddam eiufmodi vulnus acceperint,eodem modo curant. Non enim deligationẽ hinc atq; illinc factam,& vlceris perfrigerationẽ,in caufa effe putãt, fed aliud quoddam infortuniũ. Attamen de hoc tam multa nõ fcripfiffem,fi non certo fcirem incommodam effe hanc deligationẽ,& multos effe qui ita curent, & magni momenti effe hanc rem dedifcere,

Quid potiffimum in his.

D E F

fcere,

A ſcere, & teſtimonio hæc eſſe, quòd rectè ſcripta ſint ea quæ prius ſcripta ſunt, ſiue maximè premendæ ſint, ſiue minimè ipſæ fracturę. Oportet autem vt in ſumma dicam, his quibus non eſt futuri diſceſſus oſsis expectatio, eandem curationem adhibere, veluti his quibus os fractum fuerit, vlcus autem nõ habent. Nam & extentiones, & directiones ac coaptationes oſsium eodem modo facere oportet, & conſimilem deligationem. Super ipſum enim vlcus ſplenium tenuè duplex, picato cerato illitum deligandum eſt, & circumſitæ partes cerato albo illinendæ. Verùm lintea, & reliqua latiora, aliquãtum fiſſa ſint magis, quàm ſi nõ vlcus haberent: & id quo primùm deligamus, multo latius ſit ipſo vlcere. Quæ enim an-
B guſtiora ſunt quàm vlcus, cinctum vlcus tenent, id quod fieri non conuenit, ſed prima circunductio totum vlcus comprehendat, & linteum hinc atque illinc præmineat. Itaque ſecundum vlceris rectitudinem, linteum inijcere oportet, & premere paulo minus, quã ſi vlcus non haberent. Diſtribuenda verò eſt deligatio, velut etiã prius dictum eſt. Lintea autem ſemper quidẽ mollis modi ſint, magis tamen in talibus, quàm ſi vlcus non eſſet. Copia verò linteorum non minor ſit prius relatis, ſed etiam aliquanto amplior. Si verò deligatus fuerit, videatur is ſibi lintea firmata quidẽ eſſe, nõ autem cõpreſſa: dicatq; ſuper vlcus maximè firmata eſſe. Eadem autẽ tẽpora eſſe oportet, ad hoc vt magis firmata eſſe videantur, & ad hoc vt magis laxa videãtur, quemadmodum etiã in ſu-
C perioribus dictũ eſt. Deligatio etiam poſtea facienda per tertium diẽ, ita vt omnia poſtea faciamus conſimili modo, velut prius dictũ eſt. præterquã quòd in totũ, minus aliquãto hæc quã illa comprimenda ſunt. Quòd ſi ſecundũ rationem, quæ fieri par eſt, facta fuerint, gracilior quidẽ ſemper cõperietur vlceris pars, graciliores autẽ & reliquæ omnes, quæ à deligatione continentur: & ſuppurationes citiores erunt, quàm in vlceribus aliter curatis: & quæcunque carunculæ in vulnere denigratæ ſunt & mortificatæ, citius abrumpuntur ac excidunt in hac curatione, quã in alijs: & ad cicatricem citius peruenit vlcus, ſi hoc modo quàm ſi alio curetur. At omniũ horum cauſa eſt, quòd & locus circa vlcus gracilis fit, & quę circunſita ſunt gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus conſimiliter curare oportet, velut oſſa ſine vlcerationibus

Ligationis modus.

fracta, Verũ ferulas apponere non oportet. Et propterea lin- D
Ferularum appositio. tea his plura esse debent quàm alijs, & quod minus comprimantur, & quod ferulæ tardius apponantur. Si tamen ferulas apposueris, nõ secundum rectitudinem vlceris appones, sed ita vt laxæ adhibeantur, prouidendo vt nulla magna ab ipsis constrictio fiat. Dictum autem hoc quoque est in his quæ prius scripta sunt. Victus autem rationem exquisitiorem, & longiori tempore constituere oportet, his quibus ab initio vlcera fiunt, & quibus ossa extra eminent. & vt in summa dicatur, in vehementissimis vulneribus exquisitiore, eoq́ue diuturniore victu vti conuenit. Eadem etiam curatio vlcerum est in his quibus ossa quidem fracta sunt, sed vlcus ab initio non fuit. Verùm inter medendum factum est, aut vlce- E
re linteis magis compresso, aut à ferularum insessu, aut ab alia quapiam causa. Cognoscuntur autẽ tales fracturæ, an vlcus subsit, & dolore, & pulsib. & tumor qui in extremis partibus est, talibus durus efficitur, & si digitum admoueris, attollitur: sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid suspicatus fueris, soluere oportet: & si quidem pruritus circa subligationes fuerit, aut alia quapiam parte deligata, cerato picato pro altero vti. Si verò horum nihil fuerit, verùm ipsum vlcus irritatum, reperitur nigrum valde aut impurum: & futurum est vt & carnes suppurẽtur, & nerui insuper excidant, hos omnino perfrigerare nõ oportet, neq; quicquã has suppurationes vereri, sed curare in reliquis omnibus consimili modo, velut eos quibus ab initio vlcus factũ est. Linteis verò F
deligare incipere oportet valde laxis, à tumore qui in extremis partibus consistit, atq; ita deligationem distribuere semper sursum versus, nusquã quidem cõprimendo, sed maximè super vlcus firmãdo, super alia verò minus. & prima quidem lintea hæc munda sint, & nõ angusta. Copia verò linteorum
Linteorum quantitas. tanta sit, quãta est si cum ferulis deligatio fiat, aut paulo minor. Super ipsum autẽ vlcus sufficiens est splenium cerato albo illitum. Siue enim caro, siue neruus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare non oportet, sed mollibus, velut ambusta. Deligare verò postea per tertiũ idem conuenit, ferulas autem nõ apponere. Quiescere verò magis quàm prius, & modico cibo vti. Scire verò expedit, siue caro, siue neruus sit, id quod excidet, ꝙ hoc modo multo minus vltra depasci

A depascitur,& multo citius excidet, & multo graciliores circunsitæ partes erunt,quã si quis exolutis linteis, aliquid medicamentorum purgatoriorũ super vlcus imponat. Quin & si exciderit id quod suppurasset,& citius carne repletur,& citius ad cicatricem peruenit, q̃ si illo aut alio modo curetur. Omnia sanè in hoc sita sunt, vt quis hæc rectè & moderatè deligare sciat. Conferunt insuper & figuræ quales esse oportet,& reliqua victus ratio,& linteorum aptitudo. Si verò in recens vulneratis decipiaris,osſiũ discessum non fore putãs, quum tamẽ expectatio sit illa emersura esse,modum curationis timere non oportet.Nihil enim magni mali cõtigerit,si modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noueris.

B Signum autẽ hoc est,si osſiũ discessus in hoc curationis modo futurus est. Pus enim multũ fluit ex vlcere, & gliscere ac turgere affecta pars videtur,Frequẽtius igitur deligare oportet,ob nimiam humiditatẽ,& quòd aliàs etiã febres fiũt. Et si quidẽ valde præmantur à deligatione & vlcus,& circũsitæ partes graciles fiunt. Quicunq; itaq; valde tenuium osſium discessus fiunt,hi nulla magna mutationẽ opus habẽt,nisi vt laxius deligatio fiat,vt ne pus intercipiatur,sed facilè effluere posſit.Sed & freqũetius deligare oportet,donec os discesserit,& ferulas non apponere.Quibus verò maioris osſis discessus expectatur,siue hoc à principio prẹnoueris, siue etiam postea cognoueris,non amplius eadẽ curatione opus habet. *Osſis maioris abscessus.*

C Sed extensiones & directiones ita facere oportet,velut dictũ est:splenia verò duplicata, latitudine quidẽ dimidio palmo non minora: quale tamẽ fuerit vulnus iuxta hoc coniectura facienda est:longitudine verò paulo quidem breuiora,quàm vt bis circum sauciatum corpus circunduci posſint,multo verò longiora quàm vt semel.Copia verò tot sint, quot facere cõducit.Hæc in vino nigro austero madefacta, ex medio initio facto circũuoluere oportet,quemadmodũ fascia ex duobus initijs deligatur:& deinde asciatim alternatione ipsorũ facta,initia dimittere. Hæc & super ipsum vlcus adhibenda sunt,& ab vtraq; vlceris parte ,& ne comprimantur, sed saltem fulciẽdi vlceris gratia incũbant.Supra ipsum verò vlcus, ceratũ picatum imponere oportet,aut aliquod ex emplastris cruentis vulneribus destinatis, aut aliud quoddam medicamentum, quod familiare ac idoneum sit humectationi adhi-

bendæ. & si quidem æstatis tempus fuerit, vino madefacere splenia frequẽter oportet. Si verò hyems, lanas succidas multas vino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autem capræ pellem substernere, & defluctiones obseruare, vt facilè effluere posśint, ita vt meminerimus quòd hi loci in ijsdem figuris multo tempore permanentes, intertrigines curatu difficiles faciũt. Qui verò deligatione sanari per aliquẽ ex relatis, aut referendis modis non possunt, eos magnam huc curam adhibere conuenit, vt fractam corporis partẽ commodè positam habeant secundum rectitudinem, animaduersione ad hoc habita, vt sursum magis quàm deorsum vergat. Si verò quis bene ac facilè opus perficere velit, operæprecium est etiam machinamenta facere, quo iustam & non violentã extensionem pars corporis fracta habeat. Maximè verò in tibia machinamẽta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligantur, & quæ non deligantur, pedem summum ad lectum alligant, aut ad aliud quoddam lignum iuxta lectum defossum. Hi itaq; omnia mala faciunt, nihil autem boni, Neque enim vllam opem affert extẽsioni, hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedem concedet reliquum corpus, atq; sic non amplius extenditur: neque rursus ad rectitudinem quicquam prodest, sed etiã obest. Dum enim vertitur reliquum corpus, aut hac, aut illac, nihil prohibebit vinculum illud, quo minus & pes, & ossa pedi annexa, reliquũ corpus sequantur. Imo si pes alligatus non fuisset, minus distorqueretur. Si verò qs pilas duas ex corio Aegyptio consuat, tales quales gestãt hi qui multo tempore in magnis compedibus vincti sunt: habeant autem pilæ hinc atq; illinc tunicas, ad vulneris quidẽ partes, profundiores: ad articulorum verò partes, breuiores: Sint itẽ tumidæ ac molles, & cõgruentes ad hoc, vt altera supra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat insuper vtraq; duas vtrinq; appendices à latere, aut ex simplici, aut ex duplici loro, breuiores velut ansas, ita vt alteræ sint ab vtraque malleoli, alteræ ab vtraque genu parte: & superna pila alteras tales habeat secundum eandem rectitudinem. Postea virgis corneis acceptis, æqualem inter se magnitudinem habentibus, crasśitudine quidem digitali, longitudine verò vt flexæ appendicibus congruant, huc diligẽtiam adhibeas, vt extremæ virgarum partes

Quid æstas & hyems in his poscat.

Quis sine ligatione curetur.

Hæ pilæ quid sibi uelint.

Virgæ corneæ.

D E F

A tes non ad corpus, ſed ad ſummas pilarum eminentias innitantur. Oportet autem eſſe tria virgarum paria, aut etiam plura, & aliàs alijs aliquanto longiores, & aliquanto breuiores ac minores, vt ſi vellis magis diſtendere poſsis. Locentur autem virgę vtręque hinc atque illinc à malleolorum vtraq; parte. Hæc itaq; ſi bene machinatus fuerit, & extenſionem iuſtam exhibuerint, & ſecundum rectitudinem æqualem, & vulneri nullus dolor acceſſerit. Nam quæ expreſſa fuerint, ſi quid tamen exprimetur, partim ad pedem abducentur, partim ad femur: & virgæ hinc atque illinc à malleolis accommodatiores erunt, vt tibiæ poſitio non impediatur, & vulnus probè impingat ac ſuſtentetur. Neque enim impedimen-
B to eſt, ſi quis velit duas virgas ſuperiores, ipſas inter ſe coniungere, & ſi quis leuiter quid ſuperimponere velit, vt id quod ſuperimponitur, à vulnere eleuatum ſit. Si quidem igitur & pilæ lenes, & molles, & bonæ, & recenter conſutæ fuerint: & virgarum intentio probè intenta fuerit, velut iam dictum eſt, commodum erit machinamentum. Si verò quid horũ non rectè habuerit, læſerit magis qnàm profuerit. Conuenit autem & alias machinas, aut bene machinari, aut non machinari: Turpe enim eſt & minimè artificioſum, in machinis ſtruendis à machinis aberrare. Plerique porrò medici fracturas, & cum vlceribus, & ſine vlceribus, primis diebus lanis ſuccidis curant, & nihil ab arte alienum ipſis hoc eſſe videtur. & qui quidem à recens vulneratis coguntur, ex lin-
C teorum inopia lanis vti, his plurimus venię locus patet. Non enim habuerit qui in linteorum penuria, aliud quid multo meſius ad tales deligãdas quàm eſt lana. Verũ omnino multæ lanæ eſſe debent, & valde bene carminatæ, & nõ aſperæ. Nam paucarum & malarum vires etiam modicæ ſunt. Qui verò ad vnum ad duos dies, lanis deligare iuſtũ eſſe cenſent, tertia verò ac quarta linteis dèligãtes premunt, ac extẽdunt tunc vel maximè, hi in re multi adeo ac magni in medicina momenti, ſe imprudenter gerunt. Minimè enim tertia ac quarta die omnia vulnera mouere oportet, & vt in ſumma dicam, etiam omnes ſpecillorum admotiones vitare conuenit in his diebus, & alia quoque quibus vulnera irritantur. In totum enim tertia ac quarta dies in pleriſque vulneribus recrudeſcentias pariunt, & quæ ad inflammationem ac im-

mundiciam procedunt,& quæ ad febres deueniunt. Et hæc D res multi momenti est vt discatur,vt si qua alia. Cum qua enim ex vtilissimis in medicina rebus,non solùm circa vulnera, verùm etiam circa alios multos morbos, communionem non habet?nisi quis etiam alios morbos vlcera esse dixerit, Habet enim & hic sermo aliquam verisimilitudinē. Multis enim modis alij alijs cognati sunt. Quicunque tamen iustum esse putant lanis vti, donec septem præterierint dies, deinde verò extendere ac dirigere & linteis deligare,hi non similiter imprudētes videri poterint. Nam & maximum inflammationis periculum præterijt, & ossa laxa ac apta post hos dies sunt. Longè tamen & hæc curatio superatur,ab ea deligatione quæ ab initio linteis fit. Ille enim modus præparat ac efficit vt septima die ferulis perfectè deligari possint. E Hic autem modus multò tardior est. Sed & alia quædam detrimenta habet. Verùm longum esset omnia scribere. Quibus verò ossa fracta & extra eminentia in suam sedem collocari non possunt,his hæc restitutio debetur. Ferramenta facere oportet ad eum modum quem vectes habent illi quibus lapicidæ vtuntur,alia latiora,alia angustiora. Esse verò conuenit tria, aut plura etiam, quo quis maximè congruis vtatur. Postea cum his vnà cum extēsione motionem aggredi oportet,ita vt ad inferiorem ossis partem subijcias ad superiorem verò partem ossis,superiorem ferramenti partem innitendo firmes, In summa, quemadmodum si quis lapidē aut lignum vehementer vecte cōmoueat. Sint autē valida ferramenta quantum eius fieri potest,vt ne flectantur. Hoc magnum auxilium est,si & ferramenta idonea fuerint,& si quis velut conuenit commotionem faciat. Nam ex omnibus instrumētis quæ homines machinati sunt, fortissima hæc tria existunt,aselli circunductio,per vectes commotio, & cuneorum vsus. At sine horum vno aliquo,aut sine omnibus, nullū vehementissimum opus homines perficiūt. Non igitur spernenda est hæc per ferreos illos vectes commotio, aut enim hoc modo,aut nullo alio,in sedem suam collabentur. Si verò superna ossis pars immutata fuerit ac confracta, vt vecti adhibendo locus non sit commodus, sed acutum quid prominet, tunc osse scalpendo deraso, securam vecti sedem facere oportet. Hanc autem per vectes commotionem & extensio F

Cum ossa fracta & extantia nō redeunt.

A tensionem, eadem die aut secunda facere oportet. Non autem tertia. Minimè verò quarta aut quinta. Nam etiamsi non reponas, sed aliàs molestiam exhibeas in his diebus, inflammationem induxeris: quãto magis si reponas. Conuulsionem tamen multo magis induxeris si reponas, quã si reponere omittas. Atque hæc probè nosse conuenit. Si enim reponenti conuulsio accesserit, non multa salutis spes est. Commodum autem est rursus eijcere os à sua sede, si hoc fieri citra molestiam posit. Non in laxioribus quàm opportunum est, cõuulsiones ac distensiones accedunt, sed in his quæ magis extenta sunt. Cæterùm de qua re nunc nobis sermo est, in prædictis illis diebus molestiam exhibere nõ oportet, B & curã adhibere vt vlcus minimè inflammetur, & maximè suppuretur. Postquam verò septem præterierint dies, aut paulo plures si sine febre fuerit, & vlcus non inflammatũ sit, tunc minus vetat vt reponere tentes, si speres obtenturum te esse. Sin minus non oportet frustra molestiam suscipere & inferre. Si igitur ossa reposueris in suam sedẽ, iam scripti sunt modi quomodo curare oportet, siue ossa discessura esse, siue nõ, expectatio sit. & si quidem osium discessus expectatio sit, eo quem dixi modo cum linteis, in omnibus talibus deligationem facere oportet, ex medio linteo initio facto vt plurimùm, velut ex duobus initio fascia deligatur. Coniecturam autem facere oportet iuxta vlceris formam, quo sit quã minimum hians ac labijs protuberans & expassum. Alijs C enim ad dextram deligare cõmodum est, alijs ad sinistram, alijs ex duobus initijs. Quæcunque verò ossa repositionem effugerunt, ea discessura esse nosse oportet: itemque ea quæ carnibus penitus nudata sunt. Nudatur autem quorundam superna pars, quorundam verò carnes circumcirca mortiferantur. Et quibusdam quidem ex veteri vulnere aliqua ossa emarcuerunt: quibusdam verò non. & aliquibus magis, aliquib⁹ minus, & partim parua, partim magna. Propter hæc igitur relata, vno morbo dici nõ potest, quando ossa sint discessura. Aliqua enim ob paruitatem, aliqua ex eo quod in summa parte existunt, citius discedunt: aliqua eo quod non discedunt, resiccata & marcida fientia desquamantur. Præterea differt curatio à curatione. In totum igitur ossa citissimè his discedunt, quibus citissimæ fiunt suppurationes & citiss

Tertius, quartus, quintusque dies repositionem non admittit.

& citissimæ ac optimæ carnis productiones. Subnascentes enim iuxta lęsam partem carnes, plerunque ossa ipsa eleuant. Totus tamen ossis circulus, si in quadraginta diebus discesserit, bene discedet. Quædam enim ad sexaginta dies perueniunt. Nã & rariora ossa citius discedunt, solidiora verò tardius. Alia autem minora: multo minore temporis spacio, alia aliter. Cæterùm os extra eminens his de causis præsecare oportet, si reponi nõ posit, & parum absit vt reponi posse videatur, & fieri poterit vt auferatur, & si noxium fuerit, & de carnibus quid rumpat, & sensus molestiam exhibeat. Sed & si nudum fuerit, tale auferre oportet. Reliqua siue præseces, siue non præseces, non multum refert. Hoc enim certo scire expedit, quòd ossa quæ carnibus perfectè priuantur, ac exarescunt, omnia penitus discedent. A quibus verò squamæ discessuræ sunt, ea præsecare non oportet. Coniecturam verò eorũ quæ discedent, ex constitutis signis facere oportet. Curare autem tales splenijs & vinosa curatione, velut etiã prius de discessuris osibus scriptum est. Sed cauere decet ne primo tempore frigidus madefiant. Rigorũ enim febrilium periculum est. Periculũ item cõuulsionum. Frigida enim semper conuulsionem prouocant quandoque verò etiam vlcera. Nosse quoque id conuenit, necesse esse ibi corpora breuiora fieri, vbi ossa fracta ac immutata curantur, & quibus totus osis circulus discesit. At verò quibus femoris aut brachij os extra eminet, hi non valde superstites euadunt. Nam & ossa magna sunt, & multũ medullæ habent: & quæ simul vulnerantur, multa sunt & magni momenti, & nerui, & musculi & venæ. Et si quidem reposueris, conuulsiones accedere solent. Si verò non reposita fuerint, febres acutæ, & biliosæ, & singultuosæ oboriuntur, & denigrãtur. Non minus autem superstites euadunt hi, quibus reposita non sunt, neque tentatum est vt reponerentur. Adhuc verò magis euadunt, quibus inferna osis pars eminet extra, quàm quibus superna. Euadunt etiam quibus reposita fuerint, attamen raro. Nã & curationes à curationibus multũ differunt, & naturæ corporum à naturis, ad facilè tolerãdum. Multum etiam differt an in interna brachij ac femoris parte ossa extra promineãt. Multæ enim & periculosæ venarum extensiones in interna parte sunt, quarum aliquæ si vulnerentur, lethales sunt. Sunt autem

A autem & in externa parte, verũ minus. In talibus igitur vulneribus, qualia pericula immineant, ignorare nõ oportet, & ad temporum occasiones prædicere. Si verò reponere hæc ossa cogaris, & reponendi aliqua tibi spes sit, & non multa ossis immutatio fuerit, & masculi non concurrerint: solent enim concurrere: vectis mollitio etiam his cum extensione, opem bene ferre poterit. Vbi verò reponis, veratrum molle bibendum dare oportet eadem die, si eadem die reposita fuerint. Sin minus, ne aggredi quidem oportet. Verùm vlcus curare oportet velut in capitis ossibus fractis, & frigidi nihil adhibere, & cibos penitus auferre. & si quidẽ amara bile pręditus natura fuerit, fauorum cremorem odoratũ coctum, aut B acetum mulsum dulce, in aquam instillato, eoque pro victu vtatur. Si verò amara bile præditus nõ sit, aquæ potione vtatur. Et si quidem continua febre laborarit, ad quatuordecim dies vt minimùm hoc victu degat. Si verò sine febre sit, septẽ diebus. Posteà sensim progressu fiente secũdum rationem ad vulgarem victum adducatur. Et quibus ossa nõ reposita fuerint, eandem itidem medicamẽti purgationem facere oportet, & vlcerum curationem, eundem item exhibere victum: & dependentem de corpore partem non extendere, sed magis adducere, quo laxior sit pars circa vlcus. At ossiũ discessus diuturnus est, velut etiam priùs dictum est. maximè verò talia fugere oportet, si modo quis honestam fugam habeat. Nam & spes paucæ sunt, & pericula multa. & si quis non reponat, artis expers esse videri poterit: & si reponat, propin- C quius ad mortem quàm ad salutem perduxerit. Cæterùm luxationes & emotiones ossiũ circa genua, multo mitiores sunt emotionibus ac luxationibus circa cubiti flexurã. Nam femoris articulus pro magnitudine expeditior est quàm brachij, & iustam naturam solùm habet, eamq; rotundum. Brachij verò articulus & magnus est, & sinus plures habet. Ad hæc verò, tibiæ ossa longitudine inter se similia sunt, & externum os paululum, ne memorabili quidem modo excedit, nullum magnũ impedimentum afferẽs, à quo externus tendo circa poplitem enascitur. At cubiti ossa inæqualia sunt, & quod breuius est, multò crassius est: quod verò tenuius est, multùm superat & excedit articulũ. Dependet tamen & hoc ex neruis, iuxta communem ossium cõnexionem. Maiorem autem

Luxatum genu facilè reponitur.

Tibiæ & cubiti ossa qualia.

autem partem connexionis neruorũ in brachio os tenue habet, quàm crassum. Horum itaque articulorum & ofsium flexuræ cubiti natura huiusmodi est. & propter naturæ modũ, ossa circa genu sæpe quidem luxantur, facilè autẽ rursus incidunt ac reponuntur. Inflammatio verò nõ magna accedit, neque vinculum articuli. Luxantur autem plerunque in internam partem, aliquando etiam ad extremam, quandoque etiam ad poplitem. Horum omnium repositiones non sunt difficiles. Verùm si quidem foras aut intro luxentur, hominẽ in humili aliquo sedili sedere oportet, ita vt crus altiùs, non tamen multò habeat. Extensio autem plerunque moderata sufficit, ita vt ab altera parte tibia, ab altera femur in diuersum extendatur. At ossa circa cubiti flexurã molestiora sunt, quàm quæ circa genu sunt, & difficiliùs reponi possunt, etiã ob inflammationẽ, si quis non statim reponat. Luxantur quidem minus quàm illa, verùm difficilius reponuntur ac coaptantur. insuperq; inflammantur, ac collum acquirunt. Sunt autem & horum plerunque paruæ inclinationes, aliquando ad partem ad costas, aliquando ad externam, non vt totus articulus sit emotus, sed manet quid iuxta ofsis brachij cauitatem, qua parte cubiti os excedẽs habet. Talia igitur siue hac, siue illac luxentur, facile est reponere: & sufficit extensio in directum fiens, secundum brachij rectitudinem, ita vt alter iuxta manus iuncturam extendat, alter locũ sub alis impectatur: Medicus verò altera manu ad emotum articulum admota, volis impellat. altera propè ad articulũ iniecta retrudat. Obediunt autem tales luxationes, & nõ tardè reponuntur, si quis antea quàm inflammentur, reponat. Luxantur autem plerunque magis ad internam partem: luxantur etiã ad externam. Innotescit id ex figura: & talia sæpè etiam absque vehementi tensione rursus incidunt. Oportet autem in his quæ intro luxantur, articulum quidem ad naturam suam repellere, cubitum verò magis in pronam partem vergentem circunducere. Et plerunque sanè cubiti luxationes huiusmodi sunt. Si verò transgressus fuerit articulus, aut hac, aut illac, supra cubiti os, quod ad brachij cauitatẽ excedit: fit quidem raro hoc, si verò fiat, non ampliùs similiter extensio in directum fiens, talibus luxationibus idonea est. In tali enim extensione, os à cubito excedens, brachij transgresionem prohibet.

Marginalia: D; Cubiti recoaptatio. E; F

A hibet. Oportet itaque ſic emotis extenſionẽ tali facere, qualis prius deſcripta eſt, vbi quis oſſa brachij fracta deligat, vt ab alia quidem in ſupernam partem tenſio fiat, ab ipſa verò cubiti flexura, ad infernam cogatur. Sic enim brachium ſupra ſuum ſinum maximè eleuabitur. Si verò eleuatũ fuerit, facilis eſt reſtitutio cum volis manuũ, ita vt emotã quidem brachij partem apprehendentes impellamus, os verò cubiti iuxta articulum retrudamus, vtraq; eodem modo, minus tamen. Atque talis extenſio huiuſmodi luxationis iuſtiſsima eſt. Poterit etiam reponi per extenſionem in directũ, verùm minus, quàm hoc modo. At ſi in anteriorem partem brachiũ luxetur: rariſsimè autem hoc contingit. Sed quid repentina B eluctatio nõ eiecerit? Multa enim etiam præter naturam ſuã excidunt, etiamſi magum quid ſit quod prohibeat. Huic autem eluctationi magnũ quoddam obſtaculum eſt, & os craſſius quod ſuperexcedit, & multa neruorum extenſio: attamẽ quidam ſanè eluctantur. Signũ autẽ his qui ita eluctati ſunt. Nihil enim de cubito flectere poſſunt. Manifeſtus eſt etiam articulus ad contactum. Si quidem igitur non ſtatim repoſitus fuerit, vehementes ac violentæ inflammationes, itemq; febriles fiunt. Si verò ſtatim quis occurrat, facile reponi poteſt. Oportet autem linteum durum conuolutum (ſuffecerit nõ magnum) imponere obliquum in cubiti flexuram, & derepentè cubitum inflectere, & manum quàm maximè ad humerum adducere. Sufficiens igitur fuerit hæc repoſitio his C qui ita eluctati ſunt. Sed & extenſio in directum, hunc repoſitionis modum coaptare poteſt: volis tamen manus in eminẽtem brachij partem iniectis, inxta flexuram retro impellere oportet, ita vt aliquis infernè iiſdem in cubiti gibbũ iniectis, ad cubiti rectitudinẽ retrudat. Efficax eſt etiam in hoc luxationis modo illa extenſio quæ prius ſcripta eſt, quomodo oſſa brachij fracta extendere oportet, vbi ſunt deliganda. Poſtquam verò extenta fuerint, ſic cùm manuum volis iniectis coaptationes facere, velut etiam prius ſcriptũ eſt.

Brachium antrorſum luxatum quale.

Cæterùm ſi in poſteriorem partem brachium exciderit, rarò autẽ hoc contingit, hæc luxatio omnium maximè doloroſa exiſtit, & febres continuas meracæ bilis paucorum dierum ac maximè lethales inducit: & tales extendere brachiũ non poſſunt. Si igitur ſtatim affueris, extẽto cubiti gibbo cogere

Brachium retrorſum luxatum.

gere oportet,& sponte incidit.Si verò febris præuenerit, nõ D amplius reponere oportet.dolor enim in cogendo augescet, Vt autem in summa dicam,neq; alium articulum febrienti reponere oportet,minimè verò cubiti gibbum. Sunt autẽ & aliæ læsiones ac molestiæ circa cubiti gibbum.Hoc enim os crassius,si quando ab altero emotum est, neque flecti, neque extendi similiter potest. Manifestum autem fit ex cõtractu, iuxta cubiti flexuram,circa venæ discissionem supra musculum tendentem.Quibus autem tale accidit,his non amplius facile est ad suam naturã reducere. Neq; enim aliam vllam communem duorum ossium connexionem emotam,ad pristinam naturam collocare facile est:sed necesse est tumorem habere ipsam disparationem.Quomodo verò deligare oportet in articulo, dictum est in deligatione circa malleolum. E Quibusdam autem os cubiti brachio subiectum frangitur, quandoque quidem chartilaginosa ipsius pars, ex quo tẽdo retrò brachiũ enascitur,& vbi hæc emota fuerit, febrile est ac malignum.Articulus tamen manet in suo locó, æqualiter enim basis ipsius hac parte excedit. Quum autem abductus fuerit ea parte qua caput brachij excidit, vagabundus magis fit articulus,quàm si penitus sit abruptus. Nam vt in summa dicam,omnia ossa quæ frangũtur,minus noxia sunt,quàm si ossa quidem non franguntur, venæ autem & nerui alicuius momenti in his locis contundantur. Vicinius enim ad mortem accedunt hæc quàm illa,si febris cõtinua accesserit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt: quandoque verò hoc brachij F caput iuxta appendicem frangitur, atq; hoc quum videatur multò magis noxiũ esse,lõgè mitius noxis circa cubiti gibbum contingentibus existit. Quomodo igitur singulas luxationes reponere,& presertim curare oportet,scriptum est: & ꝙ statim reponere articulum maximè confert,propter celeritatem inflammationis neruorũ.Nam etiamsi elapsa statim reposita fuerint,similiter tamen nerui distentionem facere solent,& ad tempus aliquod tum extensionem,quam facere solent,tum influxionem impedire.Confert autem omnia hæc similiter curare,& quæ franguntur,& quæ disparantur,& quæ luxantur.Omnia enim multis linteis, & splenijs, & cerato curare oportet,velut etiam alias fracturas.At figuram cubiti gibbi in his etiã omnino talem facere oportet, qualem

Caput brachij fractũ.

A qualem in his quibus brachium fractum, & cubitus deligabatur. Communissima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis, hæc figura est. Cõmunissima item ad distentionem postea fiendam, & ad singula extendenda, ac inflectenda. Hinc enim viæ sunt ad vtrasque partes consimiles. Cõmodissima est etiam hæc figura ipsi ægroto, vt ipsum & gestet, & appensum excipiat. His adde si à callo apprehensus fuerit, si quidem extenta manus apprehendatur, melius fuerit si non adsit: multis enim impedimento erit, paucis adiumento. Si verò inflexa, magis quidem commoda fuerit, Verùm longè commodior, si mediam figuram obtinens callo apprehendatur: & hæc quidem de figura. Deligare verò *Schema.*
B oportet, primùm lintei initio super ipsam læsam partem iniecto, siue fracta fuerit, siue emota, siue disparata, primas etiã obuolutiones super ipsam facere, ita vt maximè hac parte innitantur, minus verò hinc atque illinc. Deligationem autẽ communem facere oportet, & cubiti & brachij, vtriusq; multò plus quàm plerique faciunt, quo quàm remotissimè à lęsa parte tumor hinc atq; illinc exprimatur. Circundetur insuper etiam acuta cubiti pars, siue læsio in hac fuerit, siue non, vt ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendum verò est in deligatione, quantum eius fieri potest, vt ne circa flexurã multa lintea coaceruata sint. Compressio autem quàm maximè circa læsam partem facienda est. Sed & reliqua compressio ac laxatio eadem adhibeatur, & ijsdem temporibus
C singula, quemadmodum in ossium fractorum curatione antea scriptum est. Et religationes postea per diem tertiũ fiãt. Videatur autẽ laxa esse deligatio tertia die velut etiam tũc. Et ferulæ conueniente tempore adhibeantur. Neque enim alienum hoc est, & in his quibus ossa fracta, & quibus non fracta sunt, si non febriant. Sint autem quàm laxissimæ partim à brachio extentæ, partim ad cubitum positæ: & nõ sint crassæ. Necesse est etiam inæquales ipsas esse inter se, vt vicissim permutentur qua parte conducit, coniectura iuxta inflexionem fiente. Quin & spléniorum appositionem eiusmodi facere oportet, velut de ferulis dictum est, ita tamẽ vt paulò tumidiora super læsam partem apponantur. Tempora verò ab inflammatione, & ab his quæ prius scripta sunt coniectare oportet. *Ferulæ quales in his ponendæ.*

Oo

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTICVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Humerorũ luxatio.

Vmeri verò articulum vno modo luxari noui, ad locũ ſub alis. Surſum autẽ nunquam, neq; ad externã partẽ. Non tamẽ affirmauerim an luxetur, aut non, etiãſi habeam quod dicã de ipſo. Sed neq; in anteriorem partẽ vnquã vidi, neq; videtur mihi vnquã excidiſſe. Medicis tamẽ videtur valde in anteriorem partem luxari, & maximè decipiuntur in his, quorum carnes tabes circa articulum & brachium occupauit. Apparet enim in talibus caput brachij omnino in anteriorem partẽ eminens. Atq; ego tale aliquando non excidiſſe aſſerens, ob hanc rem apud medicos & vulgus malè audiui. Solus enim ipſis ignorare videbar, alij verò omnes cognoſcere. Nec potui ipſis perſuadere, niſi admodũ difficulter, rem ita ſe habere. Si quis in brachio ſupernam humeri partem carnibus denudarit, denudarit autem qua parte muſculus ſurſum tendit. Nudarit autem tendinem, qui ſub alis, & iuxta clauiculam ad pectus eſt: apparuerit vtique caput brachij in anteriorem partem vehementer eminens, etiamſi non ſit elapſum. A natura enim pronum eſt brachij caput in anteriorem partem, reliquum autem brachij os, ad externam partem incuruum. Conuerſatur autem brachium cum ſcapulæ cauitate obliquum, quũ iuxta coſtas fuerit porrectum. Quum verò ad anteriorem partẽ extenta fuerit tota manus, tũc brachij caput è directo eſt in ſcapulæ cauitate, & non amplius in anteriorem partem eminere conſpicitur. Verùm de quo nunc eſt ſermo, nunquã vidi in anteriorem partem elapſum: non tamen affirmarim ne de hoc quidẽ, an ita excidat, necne. Quum igitur exciderit brachium ad locum ſub alis, multi reponere nouerũt, vtpote ꝙ multis elabatur.

Eruditi

A Eruditi autem est omnes modos nosse, quibus medici id reponũt, & quo modo quis his modis quàm optimè vtatur. Optimo verò horum modorum vti oportet, si fortissimam necessitatem videris. Optimus autem est qui postremus describetur. Quibuscunq; igitur frequẽter humerus excidit, hi plerunque ipsi sibiipsis ad reponendũ sufficientes sunt. Immissis enim alterius manus digitis ac nodis in locum subalarẽ, articulum sursum cogunt, cubiti verò gibbum ad pectus adducunt. Eodem etiam modo medicus reponet, si ipse quidem sub alam, articulo magis intro elapso, subtentis digitis à costis diducat, ita vt capite suo in summum humerum iniecto, renitendi gratia, genibus verò iuxta cubiti gibbum ad brachium admotis, ad costas retrudat. Conducit autẽ eum qui reponit fortes manus habere: aut ipse quidẽ manibus & capite ita faciat, alius verò quidã cubiti gibbum ad pectus adducat. Est autẽ & humeri repositio, vt cubitus retrorsum ad spinã subducatur, deinde altera manu in summã gibbi cubiti partẽ iniecta retortio fiat, altera verò iuxta articulũ retro innitatur. Hæc repositio, & ea quæ priùs dicta est, quum non sint secundum naturam, tamen articulum circũagitantes incidere cogunt. Qui verò calcaneo reponere conãtur, propinquum quid ei quod est secundum naturam cogunt. Oportet autem hominẽ humi supinum reclinare, eum verò qui reponit humi sedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehensam manum læsam, cum suis manibus extẽdere. calcaneo

Humeri luxati repositio.

Alia repositio.

B

C verò in subalarẽ locum iniecto, dextro in dextrũ, sinistro in sinistrũ, retrudere. Oportet autẽ in cauitatem sub ala rotundum quid congruens indere. cõmodissimæ verò fuerint pilæ valde paruæ ac duræ, quales multæ ex corijs consuuntur. Si enim nõ eiusmodi quid inditum fuerit, calcaneũ ad brachij caput peruenire nõ potest. Dum enim manus extẽditur, locus sub ala cauatur. Tendines enim qui hinc atq; illinc locũ sub ala constringunt, contrarij sunt. Oportet autẽ aliquem ab altera parte eius qui extenditur considentẽ, sanum humerum cõtinere, vt ne corpus circuntrahatur, dum læsa manus in alteram partẽ extenditur. Posteà vbi pila sub alam subdita fuerit, molle lorum sufficiẽti latitudine præditũ, circum pilam circundare oportet, ita vt quidem eo loro ex vtrisque initijs apprehẽso sursum retrahat, à capite eius qui extenditur con-

sidens,& pede ad summi humeri os innitens. Pila verò quàm D
penitissimè & maximè intus ad costas sita sit,& non ad brachij caput.

Alia repositio. Est & alia repositio, quum humerum alter subdit. Maiorem tamen esse oportet eum qui humerum supponit, ita vt apprehẽsa manu, humerum suum acuminatum sub illius luxati alam supponat, & deinde aliquantum verset, vt velut sedi insideat, ea coniectura facta, vt homo ille circa humerum suum ex ala pendeat, ipse verò seipsum in hũc humerum altiorẽ faciat quàm in alterũ, brachium autem pendentis ad pectus suum quàm citissimè cogendo adducat. In hac verò figura insuper concutiat vbi hominẽ sustulerit, quo reliquum corpus in aduersam partem brachio quod cõtinetur vergat. Si verò valde leuis fuerit homo, puer aliquis leuis insuper ex ipso retrorsum dependeat. E Atque hæ omnes repositiones in palæstra vsitatæ sunt, eo quòd nõ opus habẽt aliorum instrumentorũ importatione. Poterit tamen quis etiam alibi his vti.

Alij repositionis modi. Sed & qui circum pistillum cogunt, propemodum secundum naturam reponunt. Oportet autem pistillum molli quadam fascia esse inuolutum: minus enim ita labarit: & inter costas ac brachij caput subter intrusum. & si quidem breue fuerit pistillũ, collocare hominẽ in sedili aliquo oportet, quo vix brachium circum pistillum circundare possit. Sit autem potius longũ pistillum, quo homo stans fermè circum pistillum dependeat. Postea brachiũ quidem & cubitus circa pistillum porrigantur, ab altera verò corporis parte, quis manibus circa ceruicẽ ad clauiculam circumiectis deorsum F cogat. Hæc repositio moderatè secundum naturam est, & repositionem facere potest, si probè ipsam tractẽt.

Repositio per scalam. Quin & per scalam alia quædã huiusmodi repositio fieri potest, & adhuc melior, eo quòd corpus hinc atque illinc eleuatum, securius librando adęquari potest. Nam circum pistillum etiamsi humerus fixus maneat, periculum tamen est ne corpus hac aut illac circunagatur. Oportet tamẽ & super scalam supernè rotundum quid deligatum esse, quod ad loci sub ala cauitatem congruum sit, & quod brachij caput ad naturam redire insuper cogat.

Repositio optima. Optima verò ex omnibus repositionibus talis est. Lignum esse oportet latitudine quidẽ quinque aut quatuor in totum digitorum, crassitudine verò duorum digitorum, aut etiam tenuius, longitudine autem bicubitali, aut paulò breuius.

A breuius. Sit autem altera parte summa rotundũ,& angustissimum ac tenuissimum hac parte, habeatq; crepidinem paululum supereminẽtem, in extrema rotunditatis parte, sed nõ ea quæ ad costas, verùm ea quæ ad brachij caput existit, quo sub alam congrua sit, iuxta costas sub brachij caput subdita. Linteo autem vel fascia molli, lignũ summa parte obuoluatur, quo leuius reddatur. Deinde subdito ligni capite quã penitissimè sub alam, inter costas ac brachij caput, totam manum ad lignum porrectam alligare oportet, iuxta brachiũ, iuxta cubitum, & iuxta manus iuncturam, quo quã maximè sit quieta. prę omnibus autem curandum est, vt summa ligni pars, quàm penitissimè intra subalarẽ locum recipiatur, bra-
B chij caput trãsgressa. Postea inter duas columnas trabẽ trãsuersam probè alligare oportet, & deinde manum cum ligno supra trabẽ transmittere, quo manus ab altera parte sit, corpus ab altera, trabs verò sub ala. & postea ad alteram partem manum deorsum cogere vnà cum ligno, circum trabẽ: ad alteram verò reliquum corpus. Trabs autem ea altitudine alligetur, vt reliquum corpus eleuatum summis pedum digitis innitatur. Hic modus repositionis humeri lõgè optimus est. Iustissimè enim commotionem facit, si solum penitius intus ad brachij caput lignum fuerit. Iustissimæ item sunt in vtrãque partem adæquationem facientes librationes, & ad hæc ossi brachij securæ. Recentes itaque luxationes citius incidunt, quàm quis putare possit, & priusquam extentæ esse vi-
C deantur. Sed & veteres sola hæc repositio reponere potest, si non iam ob vetustatem, caro quidem in acetabulũ deuenit, caput autem brachij in loco ad quem declinauit, semitam sibijpsi iam fecit. Veruntamen etiam ita inueteratum brachij elapsum, mihi posse reponere videtur. Quid enim iusta molitio nõ nouerit? manere tamen in loco posse, nõ ita mihi videtur, sed prout conuenit rursus luxabitur. Idem facit etiam si circum scalam, eodem modo velut dixi præparatam coactio transmissi brachij fiat. Abundè item sufficit circum magnam sedem Thessalicam coactionem facere, si recens fuerit luxatio. Præparatum autem esse oportet lignum, velut dictum est: hominem verò locare oportet in sede obliquum, deinde brachium vnà cum ligno supra sedis reclinatorium transmittere, & ad alteram partem corpus deorsum

cogere, ad alteram brachium cum ligno. Idem quoque facit coactio supra biforem ianuam. His autem quæ forte præsentia fuerint, vtendum est. Nosse igitur expedit, quod naturæ à naturis multum differunt, ad hoc vt elabentia facilè rursus incidant: differt etiam acetabulum ab acetabulo, quum aliud facilè transcendi posit, aliud minus. Plurimùm item differt neruorum ligamentum, quum in quibusdam remissum sit, in quibusdam intentum. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter neruorum connexionem, si laxa fuerit, & intensiones facile ferat. Multos enim videas qui adeò humidi sunt, vt quando velint, articuli ipsis citra dolorem excidant, & absque dolore restituantur. Differt etiam habitus quidam corporis. Nam his quibus bene se habet membrum, & carnosis, & minus excidit, & difficilius incidit. Vbi verò ipsi seipsis tenuiores & magis excarnes fuerunt, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentum autem quòd hæc ita se habeant, hoc est. Bobus enim tunc magis femora excidunt ex acetabulo, quum tenuissimi existunt. Fiunt autem tenuissimi boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiam maximè luxantur: si tamen & huiusmodi quiddam in medicina scribere conuenit. Verùm conuenit vtique. Bene enim Homerus didicit, quòd ex omnibus pecudibus boues quàm maximè laborẽt hoc tempore, & ex bobus potississimum aratores, eo quòd hyeme operentur. His itaque maximè excidunt articuli. Hi enim maximè attenuantur. Nam reliqua quidem pecora breuem herbam depasci possunt, Bos autem non ita valde priusquam alta fiat. Reliquis enim tenuis est labri prominentia, tenuis item superna maxilla. Boui verò crassa est labij prominentia, crassa ita & obtusa superna maxilla. Quapropter in breues herbas subijcere non potest. Rursus solipeda animalia vtpote vtrinque dentata, & dentes inter se committere possunt, & sub breuem herbam dentes subijcere queunt, delectanturque tali herba magis quàm alta. Breuis enim herba in totum melior ac solidior est quàm alta, adde quòd alta etiã prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit,

Quæ in his perpendenda.

Exemplo comprobat.

Herba breuis melior pecoribus.

D E F

Haud secus ac bobus nigris gratissima ueris
Tempora proueniunt.

quia

A quia gratissima apparet ipsis alta herba. Sed & aliàs bos laxũ habet hunc articulũ, magis quàm alia animalia: & ob id etiã magis quàm alia pedẽ trahit, & maximè quum macilentus est, & iam senex. Propter omnia hæc etiã maximè boui excidit. Plura autẽ de ipso à me scripta sunt, eo quòd omniũ antea relatorum testimonia hæc sunt. Verùm de quo nunc sermo est, excarnib. magis excidit, sicut etiã citius incidit, quàm probè carnosis: & humidis ac excarnibus minus inflammatur, quàm siccis ac carnosis: & in posterum tempus quoq; minus vincitur: sed & mucus amplior moderato subest, si non adsit inflãmatio, & sic sanè lubricus fuerit. Mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus quàm carnosis. Nam &
B ipsę carnes eorum qui non rectè ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores sunt, quàm in crassis. Quibus tamen cum inflammatione mucus subest, his infimmatio vinculo facto articulum cõtinet: & ob id hi qui submucosi sunt articuli non valdè excidunt, & exciderent vtique si non plus aut minus inflammationis accessisset. Quibus igitur quum articulus excidit, circunsitæ partes non inflammantur, & statim citra dolorem humero vti possunt, hi putãt quidẽ nihil opus esse vt suijpsorum curã gerant, medici tamẽ est vt contra tales vaticinetur: talibus excidit rursus magis quàm his quibus nerui sunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in homine ita habet, & maximè circa humerum & genu. Maximè igitur etiam hæc excidunt. Quibus autem nerui inflam-
C mati sunt, hi humero vti nõ possũt. Prohibet enim dolor & inflãmationis distentio. Tales igitur curare oportet cerato, & splenijs, & linteis multis deligando. Sub alam verò lanam mollem pura conuolutam subijcere oportet, ad cauitatẽ explendam, quo fulcimẽtum quidem sit deligationi, articulum verò sustentet. At brachium plerunq; sursum vergens tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput à loco, in quem excidit. Oportet autẽ postquam humerum deligaueris, brachium ad costas adalligare, fascia quadam in orbem circum corpus obducta. Fricare quoq; humerum oportet placide & accuratè. Multarum autẽ rerum peritum medicum esse expedit, & non minus frictionis. Ex eodẽ enim nomine, nõ idem euentus subsequitur. Nam & vincire potest frictio articulum iusto laxiorẽ, & soluere articulũ iusto duriorẽ. Verùm de fri-

Curatio borum.

ctione in alio opere à nobis tractabitur. Talem igitur humerum mollibus manibus fricare cõuenit, cõfert enim, & aliàs leniter. Articulũ autẽ commouere non violenter, ſed intantum vt circa dolorem cõmoueatur. Reſtituuntur verò omnes articuli partim longiore, partim breuiore tẽpore. An autem brachium exciderit, his ſignis cognoſcere oportet. Nam vbi iuſtũ corpus habent homines, manus itẽ ac crura, ſano in exẽplum vti oportet, ad non ſanum: & non ſano ad ſanum, non alienos articulos inſpiciendo, (alij enim alijs magis extantibus ſunt articulis (ſed ipſos eius qui affectus eſt, an diſsimilis ſit ſanus ægroto. & hoc rectè quidẽ dictum eſt, multã tamen erroneam intelligentiam talia habẽt: & non ſatis eſt ſolum ſermonis doctrina artem hanc noſſe, ſed conuerſatione etiã verſare oportet. Multa eñ præ dolore, aut ex alia cauſa, quũ non exciderint ipſis articuli, tamẽ non poſſunt in ſimiles figuras reſtitui, in quales ſanum corpus figuratur. Proinde & talem figuram inſuper intelligere ac cõſiderare oportet. Sed & in loco ſub ala, caput brachij multo magis incumbere videtur, in luxato quàm in ſano. Quin & ſupernè iuxta ſupernam humeri partem, cauus apparet locus: & ſummi humeri os extans conſpicitur, vtpote articulo ad infernum locum digreſſo, & eſt etiam aliqua erronea in hoc intelligentia, ſed poſtea de ipſo ſcribetur. Eſt enim dignum de quo ſcribatur. Prȩterea in luxato cubiti gibbus magis à coſtis diſtare, videtur quàm in altero. Si tamẽ quis vim afferens cogat, adducit quidẽ, ſed cum dolore. Sed & ſurſum ad aurẽ manum attollere cubiti gibbo extento, non valde poteſt, velut ſanam: neque hàc & illac ſimiliter diducere. Hæc igitur ſigna ſunt humeri luxati, repoſitiones item præſcriptæ & curationes hæ ſunt. Operæpreciũ verò eſt diſcere, quomodo frequenter excidentes humeros curare oporteat. Multi enim à certaminibus iam prohibiti ſunt, ob hanc calamitatem, quum aliàs penitus fuerint inculpabiles. Multi etiam ad res bellicas inutiles fuerunt, & ob hanc calamitatem perierunt. Sed & propterea res digna eſt quæ diſcatur, quòd nullum nouerim qui rectè medeatur, ſed alios ne aggredi quidem ſciam, alios cõtra quàm conducit & ſentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos vſſerunt, & iuxta ſupernam humeri partẽ, & iuxta anteriorẽ, qua parte caput brachij extuberat, & iuxta

Brachium an exciderit ſignum.

D E F

A xta posteriorem paululum retro supernam partem. Hæ igitur vstiones, si quidem sursum brachium excidisset, aut in anteriorem aut posteriorem partem, rectè inustæ essent. Nunc verò quũ deorsum excidit, eijciunt magis hæ vstiones quàm impediunt. A superna etiam spacij amplitudine caput brachij excludunt. Verùm hæc ita vrere oportet. Cutem sub ala digitis apprehensam attrahere oportet, secundum ipsam maximè rectitudinem, secundum quàm brachij caput excidit. Deinde ita attractam cutem in vlteriorem partem perurere. Ferramentis autem talia vrere oportet non crassis, neq; valde caluis, sed oblongis. Citius enim penetrant, & manu firmata transigi possunt, pellucidis item his vrere oportet, quo

Excidẽtes humeri qui vrantur.

Ferramenta qualia ad hunc usum.

B quàm celerrimè pro viribus penetrent. Nam crassa tardè penetrantia, latiores crustarum elapsiones faciunt, & periculũ est ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc esset, verùm turpius & ab arte alienius. Postquam autẽ in vlteriorem partem perusseris, in plurimis satis est vt infernæ parti soli has crustas inuras. Quòd si periculum esse non videatur ne cicatrices rumpantur, sed multum spacij interpositum sit, tenue quoddã specillum per inusta foramina traijcere oportet, cute adhuc attracta. Neque enim aliàs traijcere posis. Vbi verò traieceris, cutem dimittere. Postea inter crustas aliam crustã tenui ferramẽto infligere ac inurere, donec specillum contingas. Quantum verò de cute sub ala apprehẽdere oportet, hinc coniectare licet. Glandulæ sub ala sunt si-

C cut etiã in alijs corporis partibus. Verùm in alio libro de tota glandularum natura scribetur, quòd sint, & qualia in qualibus significant ac possunt: glandulas igitur simul apprehendere non oportet, neque ea quę glandulis sunt interiora. Magnum enim afferunt periculum. Sunt enim neruis maximi momẽti vicina. Quantũ verò extra glandulas est, eius quàm plurimam partem apprehẽdere oportet. Nihil enim periculi est. Nosse tamẽ hoc expedit, quòd si fortiter brachium extenderis, nihil cutis sub ala apprehendere poteris, quòd sanè attractu memorabile sit. Distrahitur enim in extẽsione. Nec verò neruos vlla machina vulnerare oportet. Hi enim prõpti expositi sunt ac extenti in hac figura. Si verò parum brachium eleuaris, multum quidẽ cutis apprehendes: Nerui verò quorum curam gerere oportet, intus vltra apprehensionẽ

Glandulæ periculosæ.

Nerui non lædendi.

consistent. Nónne igitur in omni arte pro omnibus curandum est, vt in singulis figuræ iuste inueniantur. Atq; hęc quidem de loco sub ala. & sufficiunt hæ apprehensiones, si crustæ rectè fuerint inustæ. Extra verò alam duo solũ loci sunt, vbi quis crustas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Vnam in anteriore parte, inter brachij caput, & tendinem iuxta alam. Et hac quidem parte cutem penitus perurere oportet, sed non altius. Vena enim crassa propinqua est, & nerui, quorum neutra igne calfaciẽda sunt. Retrorsum autem alteram crustam inurere licet, multum supra tendinẽ, qui est iuxta alam, & paululum infra brachij caput. Et cutem quidẽ penitus perurere oportet. Verùm neq; hic valde altam crustam facere. Inimicus enim est ignis neruis. Curare igitur vlcera per omnem curationem oportet, ita vt brachium nunquam vehementer extendas, sed moderatè, vlcerum saltem curandorum gratia. Minus enim ita perfrigerãtur. Conducit enim omnes vstiones tegere, vt etiam leniter curentur, & minus disparentur, minusq; sanguinis erumpat: & minus conuulsio accedat. Vbi verò pura facta fuerint vlcera, & ad cicatrices deuenerint, tunc sanè penitus brachium semper die ac nocte costis alligatũ esse oportet. Sed & quũ sana facta fuerint vlcera, similiter ad multum tempus, brachium ad costas alligandum est. Sic enim maximè cicatrix induci poterit, & spatij amplitudo intercipietur, in quam maximè luxatur brachiũ. Quibuscunque verò humerus repositione fuerit destitutus, si quidem homines adhuc crescant, os brachij non similiter vt sanum coaugescit, sed augescit quidem, verùm altero breuius aliquanto efficitur. Et qui mustellæ cubito prędititi sunt, paruumq; ac macilentum brachium ex natiuitate habent, galeancones vocati, ob duplices has calamitates fiunt tales, tum si talis aliqua luxatio ipsos dum in vtero sunt corripuerit, tum ob aliam calamitatem, de qua postea aliquando scribetur. Quin & hi quibus dum adhuc infantes sunt, profundæ ac submersæ suppurationes circa brachij caput fiunt, omnes galeancones efficiuntur: & siue secti fuerint, siue vsti, siue sua spõte ipsis eruperint, hęc ita se habere nosse oportet. Qui tamen ex natiuitate galeancones sunt, etiamsi manu potentissimè vt possint, tamen neque ipsi extento cubiti gibbo, brachium ad aurem extendere ac eleuare possunt. Sed multo

Ignis inimicus neruis. D E F

Galeancones.

A multo minus hanc quã sanam manum. Quibus verò iam viris exciderit humerus, & repositus non fuerit, his superna humeri pars magis excarnis efficitur, & habitus hac parte tenuis fit. Quum tamen dolor cessauerit, non omnia ea similiter operari possunt, quæ eleuato cubiti gibbo à costis in obliquum operari oportet. Quæ verò transmoto brachio iuxta costas, aut in anteriorem, aut in posteriorem partem operari oportet, ea operari possunt. Nam & scobinam, & serram trahere poterint, securi item findere, & fodere, si non valde sursum cubiti gibbum attollant, sed & alia iuxta tales figuras operantur. At verò quibus summus humerus fuerit auulsus, his os auulsum extra eminens apparet. Est autem hoc velut vinculum clauiculæ & scapulæ. Alia enim est hominis natu- *Humerus summus auulsus.*
B ra hac parte quàm aliorum animalium. Medici igitur in hoc vulnere maximè falluntur. Nam quũ os auulsum emineat, superna humeri pars humilis & caua apparet, vt etiam velut humeri elapsi curam adhibeant. Multos igitur noui medicos aliàs nõ malos, qui grauiter afflixerunt, tales humores reponere conantes, ita excidisse rati, & non prius desistunt ipsi existimare se humerum reponere, quàm vel desperarint, vel frustrati fuerint. His curatio quidem eadem quæ etiam a- *Curatio.* lijs huiusmodi, ceratum, splenia, & lintea, & deligatio eiusmodi. deorsum tamen cogere os supereminens oportet, & splenia super hoc ponere plurima, & hac parte maximè premere: & brachium ad costas adalligatum ad supernam par-
C tem tenere. Sic enim os auulsum maximè appropinquarit. Hæc tamẽ probè nosse expedit, & velut certa prædicere, si alioqui voles, quòd nullum detrimẽtum, neque paruum, neq; magnum, humero contingit ex hoc vulnere. Sed locus turpior euadit. Neq; enim hoc os in pristinam sedẽ similiter firmari poterit, velut natura exigit, sed necesse est plus aut minus tumidum esse ad supernam partẽ. Neq; enim aliud vllũ os in eundẽ locum restituitur, quod cum alio osse cõmunionem habet, & adhærens à veteri naturali sede auulsum fuerit. Paucis autem diebus summus humerus doloris exors fit, si probè deligetur. Clauicula porrò fracta, si quidem peni- *Clauicula fracta.* tus caulatim hoc contigerit, curatu facilior est. Si verò oblõge, difficilius sanatur: & contraria in his contingunt, aliter quã quis putauerit. Nã quæ penitus caulatim fracta est, cogi magis

magis poterit vt ad naturam redeat. Et si diligens cura adhi D
beatur, partem quæ superior est, inferiorē fecerit figuris ido
neis. & deligatione cōueniente. Si verò perfectè non firmata
fuerit, attamen supereminens ossis pars non valde acuta fit.
At quorū os in longitudinem fractum fuerit, his similis os-
sibus auulsis calamitas contingit, de quibus antea scriptum
est. Neq; enim ipsum ad seipsum valde firmari solet, & sum-
ma ossis eminētis, valde acuta fit. In vniuersum igitur nosse
expedit, quòd nullum detrimentū neque humero, neque re-
liquo corpori, ob clauiculæ fracturam accedit, si non insuper
corruptio aliqua contingat. Raro autem hoc fit. Deformitas
tamen circa clauiculæ fracturā accedit, primùm turpissima,
deinde verò minor fit. Coalescit autem clauicula cito, item- E
que alia ossa laxa. Celerem enim calli obductionem talia fa
ciunt. Quum igitur recens fracta fuerit, vulnerati ad curatio
nem festinant, maius malum esse putātes quàm est, & medi-
ci quoque prompti sunt ad rectè curandum. Progressu verò
temporis & vulnerati, vtpote qui neque dolent, neq; iter fa-
cere, neque cibum capere prohibentur, negligunt: & medici,
vtpote qui suis sedibus restituere nō possunt, aufugiunt, ne-
que vulneratorum negligentiam ægrè ferunt. In hoc autem
Deligatio. calli obductio acceleratur. Deligationis verò modus plerisq;
cōsimilis est, vt cerato & splenijs, & mollibus linteis curatio
fiat. Insuper autem & hæc curatio, & hæc animaduersio ha-
benda est, & præsertim in hac aggressione: ꝙ plurima sple-
nia iuxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis F
deligationibus maximè circa hanc partem premere. Sunt au
tem aliqui quibus complacuit plumbum graue insuper adal-
ligare, vt supereminentem partem deorsum cogat. Fortassis
autem neque intelligunt qui simpliciter deligant. Sed neq;
hic modus ad clauiculam fractā pertinet. Neque enim fieri
potest vt id quod eminet memorabili modo deprimat. Alij
verò quidē sunt, qui quum cognouerint quòd hæ deligatio-
nes erroneæ sunt, & nō secundum naturam supereminentia
deorsum cogunt: deligant quidem ipsos splenijs & linteis v-
tentes, velut etiam alij. Verùm cincto homine fascia quadā
qua parte maximè cingi solet, postquā splenia supra eminen
tes fracturas imposuerunt, ita vt isthic magna molle extube
rent, tunc initium lintei ad cincturam ex anteriore parte al-
ligant,

A ligant, atq; ita deligant in directum clauiculæ extendentes ac retrorsum ducentes,& isthic cincturæ circundatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui verò non cincturæ linteum circundant, sed circum inter fœmineum iuxta sedem,& per spinã linteum circundantes, hoc modo fracturam comprimunt. Hæc itaque si quis inexpertus audit, prope secundum naturam esse videntur, verùm si quis vtatur inutilia existunt. Neq; enim stabilia sunt, etiamsi decumbat quis, quamuis ita vel maximè stabilitas cõtingat: attamen si decumbens aut crus inflexerit, aut ipse se inclinet, omnia deligamẽta mouebuntur:& alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur,& lintea in hac angustia
B aceruata fiunt. & quæ rursus cingulo circundantur, non ita valida facta cinctura circundari possunt, vt nõ cingulum sursum ascendere cogant, neque ita necesse est omnia deligamenta laxari. Quàm proximè verò quis rem conficere videri posſit, etiam si non magna faciat, si quibusdam linteis cingulum circundet, plurimis autem linteis priorem deligationem perficiat. Sic enim maximè stabiles fuerint deligationes & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his quæ cõtingunt his quibus clauicula fracta est relata sunt. Insuper autẽ & hoc adintelligere oportet, quòd clauicula plerunq; frangitur ita vt os quod à pectore est, ad supernã partem emineat: quod verò à summo humero est, in infernam partem subsidat. Causæ verò horũ hæ sunt, quòd pectus ne-
C que multo inferiùs, neq; superius procedere potest. Nam articuli in pectore motus paruus est. Ipsum enim sibijpsi,& spinæ, ex continuitate commissum est. Proximè quidem clauicula ad humeri articulum fluctuat. Cogitur enim frequẽtem motum habere, propter summi humeri connexionẽ,& alioqui vbi vulnerata est, ad supernam partem defugit ea pars quæ pectori adhæret,& non valde ad infernam partem cogi potest. Nã & à natura leuis est, & loci amplitudo ipsi supernè maior est, quàm infernè. At humerus,& brachium,& quæ his annexa sunt, à costis ac pectore facilè exolui possunt: & propterea multo superius ac inferius abduci queunt. Quum igitur fracta fuerit clauicula, os quod ad humerum est magis deorsum repit. Huc enim ipsum vnà cum humero & brachio defluere procliuius est quàm sursum ferri. Quum igitur hæc

ita se habeant, imprudenter se gerunt qui supereminentem ossis partem deorsum cogere oportere putant. Nam infernam ad supernam adducendam esse manifestum est. Hæc enim motũ habet. Hæc est quæ à natura discessit. Clarũ itaq; est aliter nullo modo ipsam cogi posse. deligationes enim nihilo magis appellunt quàm repellunt. Si verò quis brachiũ quàm maximè ad costas admotum sursum cogat, vt quàm acutissimus esse humerus videatur, perspicuũ est quòd sic adaptari poterit ad os quòd à pectore est, vnde est diuulsa. Si quis igit̃ legitima deligatione vtatur, celeris curationis gratia: & reliqua omnia frustra fieri putet, præter figuram relatã, is & rectè intellexerit, & celerrimè ac optimè curauerit. D

Alia claui culæ fractura. Decumbere tamen hominem multũ refert, & sufficiunt dies quatuordecim si quieuerit, aut ad summum viginti. Si tamen contrario modo clauicula fracta fuerit, quod non valde contingit, vt os quod à pectore est subsidat, quod verò à summo humero est supereemineat, alteríque superstet: nulla magna curatione in his opus fuerit. Ipse enim humerus & brachium si demittatur, ossa inter se committere ac firmare potest. & vilis quæpiam deligatio suffecerit, & pauci dies satis erunt ad callum obducendum. E

Alia. Quòd si hoc modo fracta non fuerit, sed in obliquum hàc vel illàc luxata, ad naturam reducere oportebit, humero cũ brachio sursum adducto, velut etiam ante dictum est. Quum autem ad pristinã naturã resederit, reliqua curatio velox erit. Plerasq; igitur immutationes ac luxationes, brachium si sursum cogatur corrigit. F Quæcunque verò luxationes ex supernis obliquè ad latus fiunt, aut deorsum, his correctio præparatur, si homo supinus decubuerit, iuxta medias autem scapulas aliquid altius suppositum fuerit, quo pectus maximè in vtranque partem inflexum sit: & brachium adducat quis ad costas porrectum. Medicus autẽ altera manus vola in brachij caput iniecta retrudat, altera ossa fracta componat. Sic enim quàm maximè ad naturam reduxerit. Verùm quod iam dictum est, supernum os facile ad partem subsidere solet. Plerisque igitur vbi deligati fuerint, figura ipsa opitulatur, ita vt ad ipsas costas cubiti gibbum habentes, hoc modo humerum ad supernã partẽ cogant. Quibusdam verò humerum quidem sursum velut dictum est, cogere oportet: cubiti autem gibbum ad pectus ad-

ducere

A ducere: summam verò manum ad summum sanum humerũ adhibere. Siquidem igitur decumbere sustinet, fulcimẽtum aliquod quod obfirmet apponere oportet quo humer⁹ quàm maximè supernè maneat. Si verò obambulare volet, fundam ex fascia factam, & acutę gibbi cubiti parti circundatam, de collo appensam gestare oportet. Cubiti porrò gibbi articulus vbi emotus aut luxatus est, ad costas, aut foras, acuta ipsi⁹ parte in brachij cauitate manente, extensione in directũ facta, id quod eminet retrorsum & in obliquum repellere oportet. Vbi verò perfectè excidit, aut hàc aut illac, extensio in qua brachium fractum deligatur requiritur. Ita enim incurua gibbi pars non impediet. Excidit aut maximè ad partem versus costas. Correctiones verò facere oportet quàm plurimum abducendo, & vt ne brachij caput cornicem contingat, sublimem circunducere ac inflectere, & non in directum cogere, simul autem contraria in vtranque partem detrudere, & in sedem compellere. Cõtulerit etiam in his gibbi cubiti inuersio, modò in supinã, modò in pronam partẽ. Curatio verò ex figura est, vt summam manum paulò altiorem cubiti gibbo habeant, brachiũ verò ad costas. Sic etiam appensi exceptio, & positio, & gestandi facilitas, & natura, & vsus, in communi sunt, si modò non malè callus obducatur. Obducitur autem cito. Curatio fit linteis iuxta legem articularem, ita vt acuta eius pars insuper deligetur. Recrudescit autem maximè cubiti gibbus febribus, doloribus, nausea & vomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxatus fuerit, ob torporẽ: deinde, si in anteriorem partem. Verùm curatio eadem est. Repositio verò retrorsum luxati, vt extentum distendamus: Signum autem est, quòd extẽdere ipsum nõ possunt, sicut in anteriorem partem luxati, quòd inflectere nequeunt. Verùm tunc durum quiddam inuolutum indere oportet, & circũ hoc ab extensione derepẽtè inflectere. Disparationis autem ossium signum est manifestum ex contactu iuxta venam quæ in brachio finditur. At verò callus cito his obducitur. Ex natiuitate autem breuiora sunt ossa infra noxam. plurimũ quæ proxima sunt, cubiti. deinde manus, postea digitorum. Verùm brachium & humerus robustiora fiũt, propter inuersionem. At altera manus propter opera adhuc fortior est. Imminutio verò carniũ fit, si foras excidit, intrinsecus:

Cubiti luxatio. (margin, beside "Cubiti porrò gibbi articulus")

B (margin, beside "tem versus costas")

Curatio. (margin, beside "Obducitur autem cito")

C (margin, beside "vomitu meracæ bilis")

ſecus:Sin minus,in contrarium prout excidit. Cubiti verò D
gibbus ſi intrò,aut extra exciderit, extenſio fit in communi
figura cubiti ad brachiũ:faſcia enim ſub alã data, ipſam ex-
ceptam ſuſpendere oportet: ad ſummum verò cubiti gibbũ
iuxta articulum pondus appẽdere,aut manibus deorſum co-
gere. Vbi verò articulus vltra eleuatus eſt, coaptationes ma-
nuum volis fiunt,velut etiam in manibus. Deligatio quoque
in hac figura,& exceptio appẽſi,& poſitio. At ſi in poſteriorẽ
excidit partẽ,ſtatim extentũ palmis dirigere ac coaptare o-
portet. Simul autẽ in directione etiam alijs opus eſt. Si in an
teriorẽ,circum linteum conuolutum iuſtæ mollis inflectẽdo
ſimul directionẽ facere oportet. Si verò in alteram partẽ in-
clinarit,in directione ſimul vtraq; facere oportet. Verùm cu E
rationi cõmunis eſt figura & deligatio. Poſſunt autẽ ex diſ-
tentione omnia in cõmuni contingere. At verò repoſitiones
aliæ ex ſupereleuatione reponũtur,aliæ ex extẽſione,aliç ex
circũuolutione. Hæ verò ex figurarũ exceſsibus,aut hàc, aut
Manus luxatio. illàc celeriter fiunt. Manus articulus aut intrò,aut extra lu
xatur,plerũq; verò intrò. Signa autẽ facilia cognitu ſunt. Si
enim intrò luxatus eſt,digitos inflectere non poſſunt. Si ex-
Repoſitio. tra extẽdere nequeũt. Repoſitio fit,digitis ſupra mẽſam poſi
tis,vt ab alijs atque alijs in diuerſum extenſio fiat,& id quod
eminet,aut vola aut calcaneo retrudatur,& in anteriorẽ par
tem deorſum protrudatur. Infernè verò iuxta alterum os mo
les aliqua conuoluta mollis ſupponatur,ſi ſupra eminet,ma-
Curatio. nu prona locata:ſi infrà,ſupina. Curatio verò linteis fit. Tota F
porrò manus, aut intrò, aut extra, aut hàc, aut illàc luxatur.
Maximè verò intrò. Quandoque autem & appendix emota
eſt. Quandoque verò alterũ os diſparatum diſtat. His exten-
ſio foris facienda eſt,& quod quidem eminet retrudatur, al-
terum verò contra trudatur,duabus ſpeciebus ſimul contin-
gentibus,& retrorſum,& in obliquũ,aut manibus ſupra mẽ-
ſam,aut calcaneo. Quæ verò recrudeſcunt ac deformia ſunt,
tempore ad vſum corroborantur. Curatio fit linteis cum ma
nu & cubito:& ferulæ vſque ad digitos ponuntur. At ferulis
hæc deligata frequentius quàm fracturas ſoluere oportet, &
perfuſionem ampliorem adhibere. Ex natiuitate autem ma
nus breuior fit,& carnes imminuuntur maximè in contraria
parte ei in qua luxatio facta eſt. At adulto iam oſſa manent.

Digiti

A Digiti verò articulus luxatus facilis cognitu est. Repositio fit extẽdens in directum, ita vt quod eminet os protrudatur, contrariũ verò contra trudatur. Curatio fit fascijs ac linteis. Si verò nõ reponantur, forinsecus callo obducitur. At si hi ex natiuitate, aut dum adhuc crescit homo, luxata fuerint ossa, breuiora fiunt infra luxationẽ, & carnes imminuũtur cõtraria maximè parte ei in qua luxatio facta est. In adulto verò ossa manẽt. Maxilla verò paucis iam perfectè luxata est. Os enim quod à superiore maxilla prodit, cũ eo osse subiugatũ est, quod sub aurẽ annexum est, quódq; capita infernæ maxillæ concludit, ac dirimit, cùm altero capite superius sit, altero inferius: & extremę infernæ genæ partes ita se habẽt, vt altera ob longitudinẽ non facile accessum admittat: altera verò cornix est, & supra iugale os excedit. Simul autẽ & ambarũ harum extremitatũ neruosi tẽdines existunt, ex quibus musculi dependent, qui tẽporales ac manducatorij appellantur. Propterea autẽ appellantur, & propterea mouẽtur, eo quod hinc dependent. Nã in edendo, & in loquendo: & in reliquo oris vsu, superna quidẽ maxilla quiescit. Est enim capiti connexa, & nõ coarticulata. Inferna aũt maxilla mouetur. Coarticulata enim est à superna maxilla, & à capite. Cur igitur in conuulsionibus ac distẽtionibus hic articulus distentus primus de se significationẽ præbeat: & cur plagæ tẽporales periculosæ sint, ac soporẽ inducant, alio libro referetur. Quòd verò non valde luxetur, causæ hæ sunt. Sed & hæc quoq; causa est, quòd non valde tales ciborum necessitates hominem apprehẽdunt, vt magis quàm potest, hiet. Excederit autem à nulla alia figura, quàm si quis valde hiãs maxillam in álterã partem diducat. Confert tamẽ ad hoc vt excidat, hoc ipsum. Quicũq; enim nerui, & quicũq; musculi circa articulos sunt, aut ab articulis ex quibus colligantur, horũ quicũq; in vsu sæpe mouentur, hi etiam maximè ad extensiones remittunt, quẽadmodum etiam pelles mollissimæ multùm remittunt. De quo igitur sermo est, luxatur quidẽ & excedit maxilla raro: laxatur tamen sæpe in hiatibus, velut etiam aliæ musculorum ac neruorũ immutationes hoc faciunt. Manifestũ verò ex his maximè fit, vbi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorẽ partem, & in cõtrariam luxationi partem abducitur, & ossis cornix circa supernam maxillã tumidior

Digitus luxatus.
Repositio.
Curatio.
Maxillæ luxatio.

B, C (margin letters)

Repositio. fit,& infernas maxillas difficulter cōmittunt. Quæ verò repositio his conueniat,manifestum est. Oportet enim aliquē vulnerati caput detinere, & alterum infernā maxillam intrinsecus ac extrinsecus ad mentum digitis apprehēdere, & primū maxillam aliquādiu hàc atq; illàc manu abducere, & ipsum hominē iubere,vt maxillam laxā habeat,& simul adducat,ac quàm maximè remittat. Deinde repētè tribus figuris simul laxare oportet,diligēti in hoc animaduersione habita. Nam & ex distortione ad naturam deducere oportet,& infernā maxillam retrorsum protrudere,ita vt ægrè hæc sequatur,& maxillas cōmittat,ac non hiet. Atq; hæc quidem repositio est,& neque alijs figuris fieri poterit. Curatio verò breuis sufficit. Splenium enim inceratum apponitur,ac laxo deligamento deligatur. Securius autem hæc aggresśio perficitur,homine supino reclinato,& coriaceo puluinari plenisśimè farcto capiti supposito,vt in ipsum innitens quàm minimùm cedat. Insuper autem & caput vulnerati aliquis detinere debet. Si verò ambæ maxillę luxatæ fuerint, curatio quidem eadem est,verùm hi os minus committere possunt. Nā his genæ prominentiores sunt, sed indistortæ. Quòd verò distortæ non sint, maximè cognoueris ex dentium tum supernorum,tum infernorum terminis, è directo inter se correspondentibus. His confert vt quàm citisśimè reponantur. Repositionis autem modus prius dictus est. Si verò nō reponantur,animæ periculum imminet, præ febribus continuis, & torpido sopore. Soporiferi enim hi musculi sunt, & dum alterātur,& dum intēduntur præter naturā. Solet etiam aluus his biliosa,meraca,pauca egerere. Et si vomuerint, meraca vomūt. His igitur etiam moriuntur decima maximè die. At si fracta fuerit inferna maxilla,si quidem nō omnino caulatim hoc contigerit,sed cohæret adhuc os, confractum tamen fuerit,dirigere quidem os oportet digitis circa linguā obliquam subiectis,forinsecus verò contra niti, prout cōtulerit. Et si distorti fuerint dentes iuxta vulnus cōmoti, postquam os directum fuerit,dentes inter se coniugare oportet, non duos solùm,sed etiam plures, atq; hoc maximè auro,sin minus,lineo filo,donec os corroboret. Postea cerato,& splenijs paucis,& linteis modicis deligare,nō nimiū firmis, sed laxis. Nam hoc probè nosse expedit,quòd deligatio per lintea

Curatio.

D E F

tea

A tea,maxillæ fractæ parũ quidem contulerit, si rectè fiat:magnopere verò læserit,si prauè deligetur. Frequenter autẽ circa linguã explorare oportet,& multo tempore reniti ac digitis dirigere os confractum, optimúmque esset si hoc semper fieri posset,sed fieri nequit.Si verò os penit⁹ caulatim diffractum fuerit,raro autem hoc cõtingit:dirigere quidem os oportet velut dictum est.Vbi verò direxeris, dentes coniugare,quemadmodum antea dictum est.Magnopere enim contulerit ad quietem,& adhuc magis si quis rectè cõiungat, & velut oportet suturas consuat. At enim nõ facile est omnem chirurgiam scripto exquisitè prodere, sed ex his quæ scripta sunt,formam & imaginem cõcipere oportet.Postea corio o-
B pus est Carthaginẽsi, & si quidem iunior fuerit vulneratus, satis est squama inde detracta vti.Si verò adultior,ipso corio ita vt desecta inde particula trium digitorum latitudine,aut prout cõgrua fuerit,sublita prius è gummi maxilla,ita enim mitius fuerit,glutine agglutinet̃ summa sui patre,ad diffractam maxillæ partem, digiti aut paulo ampliore distantia à vulnere. Et hæc quidem particula ad infernã partem agglutinanda est, & habeat fissuram è directo menti quo acutam eius partèm circuncirca complectatur. Alterum autem eiusmodi lorum,aut paulo latius,ad supernam maxillæ partẽ agglutinare oportet,tanta à vulnere distantia,quanta illa altera lori particula abfuit.Sit autem & hoc fissum,vt circuncirca aurem ambiat.Sint autem hæc lora acuta,qua p[illegible]e cõmit
C tuntur,& vbi ipsorum extremitates connectere ac colligare oportet.In agglutinatiõe verò,caro corij ad cutẽ vergat. Sic enim magis agglutinatum adhęrescit.Postea extento hoc loro,magis autem eo quod circa mẽtum est quàm maximè, ne maxilla exacuatur,lora ipsa circa verticem connectere oportet,& deinde linteo frontem deligare, & superiniectũ quid esse oportet,velut moris est.quo vincula quieta sint ac firma. Decubitum autẽ faciat in sanam maxillam,nõ maxillæ, sed capiti innitens. Attenuandum verò est corpus vsque ad dies decẽ,deinde renutriendum nõ tardè.Si enim primis diebus inflammatio non accesserit,in viginti diebus maxilla corroboratur.perfectè enim callo obducitur,quẽadmodum etiam alia ossa rara,si nõ corruptio infestarit.Verùm de corruptionibus omnium ossium alia longa tractatio restat.Hæc extẽ-

ſio per agglutinamenta fiens, mitis eſt, & prompta ad moderationem faciendam, & ad multas ac multis locis faciendas directiones accommodata. At medici non intelligentia æquè ac manibus prõpti, tum in alijs vulneribus, tum in maxillarum fracturis tales exiſtunt. Varijs enim modis, & bene & male, maxillam fractam deligāt. Omnis enim deligatio maxillæ ſic fractæ, oſſa ad fracturam magis vergentia inclinat, quàm ad naturam ducit. Si verò inferna maxilla circa connexionem ad mentum diuulſa fuerit. Sola autē hæc connexio in inferna maxilla eſt. Verùm in ſuperna multæ. Sed non volo ſermone longiùs aberrare. In alijs enim morborũ ſpeciebus de his dicendum eſt. Si igitur connexio ad mentum diſparata fuerit, ipſam coaptare cuiuſlibet viri eſt. Os enim quod eminet, ad internam partem digitis admotis detrudere oportet. Quod verò intrò vergit, ad externam partem digitis immiſsis reducere. Hæc tamē extenſione diſtendendo facere oportet. Faciliùs enim ſic ad naturã redibunt, quàm ſi quis oſſa inter ſe complicans cogere conetur. Vbi verò coaptata fuerint, coniugare oportet dentes inter ſe hinc atque illinc, velut prius dictum eſt. Curare verò cerato, & ſplenijs paucis ac linteis. Deligationem autem breuem potius quàm variam hic locus maximè admittit. Nam vt æquilibris non eſt, propè tamen ad æquilibrium accedit. At lintei obuolutionem facere oportet, ſi quidem dextra maxilla eminet, in dexteram. In dexteram enim fieri putatur, ſi dextra manus deligationi præit. Si verò altera maxilla eminuerit, aliter deligationem ducere oportet. & ſi quidem rectè quis coaptationem adeptus fuerit, & velut cõuenit quieuerit, cita curatio continget, & dentes illæſi manent. Sin minus, diuturnior fiet curatio, & diſtortionem habebit. dentes autē læſi & inutiles fiunt.

Naſi fractura.

Porrò ſi naſus fractus fuerit, fracturæ modus non vnus eſt. Verũ qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligētiam, tum in alijs multis damnum incurrunt, tum in fracturis circa naſum vel maximè. Ex deligationibus enim hæc maximè varia eſt, & quæ plurimas aſcias habeat, & interruptiones ac interceptiones cutis maximè varias rhõbiformes. Sicut igitur dictũ eſt, qui nulla intelligentia præditi aggreſsionis ſtudio tenentur, vltro ſe offerunt ad naſum fractum deligandum. Vna itaque alteraque die lætatur medicus,

A dicus, gaudet quoq; is qui deligatur. Deinde cito quidē is qui deligatur, satiatur. Noxia enim & molesta est gestatio: satis autem est medico ostentasse, quòd nasum variè deligare nouit. facit autem talis deligatio omnia contra quàm conuenit. Partim enim qui propter fracturam simi fiunt, si supernè quis magis premat, simiores nimirum fient. partim verò quibus nasus hac aut illac distorquetur, aut circa cartilaginem, aut superius, palàm est quòd neq; ipsis supernè deligatio proderit, sed etiam magis lędet. Non enim ita congruit splenijs altera nasi pars, quanquam neq; hoc faciant deligantes. Proximè verò deligatio resistere mihi videtur, si iuxta medium nasum circa acutam partem, contusa caro ad os fuerit, aut e-
B tiam os parum, & non multū contusum sit. Talibus enim nasus callo obducitur, & aliquanto asperior euadit. Sed tamen neq; his deligatio multo negotio opus habet, si modo etiā deligare oportet. Sufficit autem super cōtusionem splenium inceratum extendere. Postea velut ex duobus initijs deligatio fit, ita semel linteum circundandum est. Optima tamen curatio est, per farinam triticeam hornam, lotam, viscosam, subactam, modicā, ita vt talia ex illa velut cataplasmate integantur. Si igitur triticea farina bona fuerit, & tractu facilis, ea ad omnia huiusmodi vti oportet. Si verò non facilis tractu sit, modicam mannam leuissimè tritam, & aqua dilutam, cum farina subigere oportet, aut gummi parum, similiter ammiscere. Quibuscunque igitur nasus fractus est, *Curatio.*
C vt deorsum & in sinum vergat, si quidem ex anteriore parte iuxta cartilaginem subsidat, fieri potest vt aliquid quod ipsum dirigat in nares indatur. Si minus, omnia talia digitis in nares iniectis dirigere oportet, si id fieri datur. Sin minus, crassum specillum nō in anteriorem narium partem digitis indere oportet, sed qua parte nasus subsidit: extrinsecus autem ab vtraque parte nasum apprehendere, simulque cogere ac sursum ducere. Et si quidem valde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit, vt aliquid intra nares indatur, velut iam dictum est, nimirum lintei rasura, aut aliud quid huiusmodi, linteo inuolutum, aut potius in corio Carthaginensi consutum, ea figura quæ congruat loco cui incumbet. Si verò vlterius facta fuerit fractura, fieri non potest vt aliquid indatur. Si enim in anteriore parte mole-

ſta eſt geſtatio, quomodo non ſit in interiore? Primùm igitur & intrinſecus conformando, & forinſecus non parcendo, ad priſtinam naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim conformatur naſus fractus, maximè quidem eadem die: ſin minus, paulo poſtea. Verùm ſegniter agunt medici, & leuius quàm conuenit primum contingunt. Inijcere enim manus hinc atque illinc iuxta naturam naſi quàm infime oportet, ex infernis ſurſum cogendo, & ſic quàm maximè erigere, vnam cum intena directione etiam extrinſecus dirigendo. Poſtea ad hæc nullus talis medicus eſt, ſi ſtudium adhibere ac tolerare vult, velut ipſius digiti indices. Hi enim maximè ſecundum naturam ſunt. Vtrunque enim digitum inijcere, eoque totum naſum firmare oportet, atque ita in quiete habere, ſi quidem fieri poſſet, ſemper donec corroboretur: ſin minus, plurimo tempore velut dictum eſt. Quod ſi fieri nequeat, aut puer aut aliqua mulier hoc faciāt. Molles enim manus eſſe oportet. Sic enim quàm optimè naſus curari poterit, vbi non in obliquum, ſed ad infernam partem æqualiter ſubſidat. Ego igitur nullum vnquam naſum vidi, qui ſic fractus dirigi non potuiſſet, ſi ſtatim ita cogeretur priuſquam callus obduceretur, ſi modo quis rectè curare velit. Verū homines vt ne deformes fiāt, multo quidem precio coemerint, ſtudium autem adhibere non ſciunt, ſimulque non tolerant, ſi non dolore vexentur, aut mortem timeant: quanquam breui tempore naſus callo obducatur. decem enim diebus corroboratur, ſi non corruptio inſuper accedat. Quibuſcunque verò os in obliquum frangitur, curatio quidem eadem eſt. Verùm directionem non æqualem vtrinque facere oportet, ſed quod inclinatum eſt, extrinſecus cogendo ad naturam compellere, & in nares facta cōtrectatione, ea quæ intrò repunt impigrè dirigere, donec correcta fuerint: ita vt eius probè memineris, quòd ſi non ſtatim corrigantur, fieri non poſsit vt naſus non diſtortus fiat. Poſtquam autem ad naturā reduxeris, digitos plures aut vnum digitum ad locum admouere oportet, qua parte eminebat, atque ita aut ipſum, aut alium quendam ſuſtentare, donec vulnus corroboratum fuerit. Sed & in narem paruum digitum immittere oportet, & aliàs atque aliàs impellando ea quæ inclinata ſunt dirigere. At ſi quid inflammationis his

accedat

A accedat, farina subacta vti oportet: & tamen incumbentè etiam farina digitos similiter admouere opus est. Si verò iuxta cartilaginem in obliquum fractus sit, necesse est summum nasum distorqueri. Talibus igitur in summam naré aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit autem quis multa idonea inuenire, quæ neq; odorem habeant, neque aliâs lenia sint. Ego verò quãdoque pulmonis ouilli frustum desectũ indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spongię inditæ humiditates suscipiũt. Postea Carthaginẽsis corij squamã magni digiti latitudine, aut prout contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatum agglutinare oportet, & deinde hoc corij lorum prout contule-
B rit extendere. Paulo tamen amplius extendere cõuenit, quo erectus & absolutè directus sit nasus. Longum autẽ sit hoc lorum, vt postea infra aurẽ abductũ circum caput obducatur: & licet quidẽ lori extremitatem ad frontem agglutinare, licet etiã longius deducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul iustam directionem habet, & simul ad moderationẽ faciendã promptus est, vt si quis magis aut minus nasi inclinationẽ ad contrarium facere velit. Nam quibus in obliquũ nasus frangitur, eos in reliquis velut relatum est curare oportet. Plurimis tamen insuper opus est, vt inclinationis in contrarium gratia, lorum ad summũ nasum agglutinetur. Quibuscunq; verò cum fractura etiam vlcera adsunt, eos ea propter turbari non oportet. Verùm super vlcera ceratum
C picatũ imponere, aut ex emplastris aliquod cruentis vulneribus idoneum. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiã, si ossa discessura sunt. Primam directionẽ impigrè facere oportet nihil omittendo, & directionem per digitos etiã postero tempore, ita vt laxius quidem admoueas, admoueas tamen. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facilimè cõformari potest. Cæterum lororum agglutinatione ac in contrarium inclinatione vti omnino nihil probibet, siue vlcera affuerint, siue inflammatio. Nullam enim molestiã exhibẽt.

At verò si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicæ sunt. Neq; enim ita laxam quis circũdare poterit. Si verò magis premat, maius malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pessima quidẽ omnino sunt quæ grauissima *Auriculæ fractura.*

ſunt. Verùm & alia pleraq; omnia mala ſunt. & abſceſſus inducunt, & mucum ampliorem ſuggerunt, & deinde ſuppurationes noxias. His autẽ fracta auris minimè opus habet. Proximum tamen locum habet, ſi quid imponi debet, farina viſcoſa, quam neq; ipſam grauem eſſe oportet. Contingere verò quàm maximè conducit. Bonum enim aliquando medicamentũ eſt, etiam nullum adhibere medicamẽtũ, & ad aures, & ad multa alia. Vellicationem inſuper ac ſcalpturam vitare oportet. Corpus autẽ attenuare, & magis in quo periculũ eſt ne auris ſuppuretur. melius eſt quoq; aliũ mollire. Si verò quis facilè vomat, ex moderata aliqua purgatione vomitũ faciat. At ſi ad ſuppurationem deueniat, cito quidem aperire non oportet. multa enim ex his quæ ſuppurari videntur quádoque reſorbentur, etiãſi nõdum quis vllum cataplaſma impoſuit. Si verò quis aperire cogatur, celerrimè quidẽ ſana fit, ſi in vlteriorem partem perurat. Illud tamẽ certo ſcire expedit, ꝙ mutila fiet auris, & minor altera, ſi peruſta fuerit. Si verò non in vlteriorem partẽ peruratur, tumidam partem non valde parua ſectione incidere oportet. Sub craſsiore enim cute pus reperitur quàm quis putauerit. Verùm vt in ſumma dicam, alia quoq; omnia mucoſa, & mucos faciẽtia, vtpote quæ ſunt viſcoſa, ad cõtactum ſub digitis hac atq; illac cito dilabũtur: & propterea ſub craſsiore cute medici talia inueniũt, quã putarint. Nã & aliquas neruorum cõtortiones, ganglia appellatas, quæ ſanè laxæ ac fluidæ ſunt, mucoſamq; carnem habent, multi aperiunt, humorẽ in talib. ſe inuẽturos eſſe putantes. Medicus quidẽ igitur ſententia ſua fallitur, verùm rei huiuſmodi nullũ ex apertione accedit detrimentũ. Qui verò aquoſi loci ſint, aut muco pleni: & in qualib. locis ſingula ſi aperiantur mortẽ afferant, aut etiam alia detrimenta inducant, de his in alio opere ſcribetur.

Auris inciſa. Curatio.

Quum igitur inciderit quis aurem, ab omnibus quidẽ cataplaſmatis, & ab omni linamentorũ vſu abſtinere oportet. Curare autem vel emplaſtro aliquo cruentis vulneribus idoneo, vel aliquo alio, quod neq; grauitatẽ, neq; dolorem inducat. Si enim cartilago denudari inceperit, & ſubſidentia purulẽta aut mucoſa habuerit, moleſtũ eſt: Fit autem & hoc propter illas curationes. Cæterum omnium eorũ quæ recruduerunt, peruſtio in vlteriorẽ partem ſufficientiſsima medela eſt.

Verticula ſpinæ.

Verticula verò ſpinæ quibuſ

A quibuſcunq; in gibbum trahuntur ex morbis, pleraq; vt ſol uantur fieri non poteſt. Inſuperq́; & quæ ſupra ſepti tranſuer ſi iuncturam ac connexionem gibba fiunt. Quæ verò infra, eorum aliqua ſoluunt varices in cruribus fientes. Magis autẽ hæ varices quæ in vena iuxta poplitem fiunt, quibuſcunque gibboſitas cõtigerit, eam ſoluunt, Fiunt autem & in vena cir ca inguina. Iam verò quibuſdã etiã dyſenteria diuturna ſol. uit. Et quibus quidẽ gibba fit ſpina dum pueri ſunt, priuſquã corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus iuxta ſpinam coaugeri non ſolet. Sed crura quidẽ ac manus perficiuntur, illæ verò partes defectuoſiores fiunt. & quibus ſupra ſceptũ tranſuerſum gibboſitas eſt, his & coſtæ in am-

B plitudinem augeri non ſolent, ſed in anteriorem partẽ: & pe ctus acutum fit, ſed non latum: ipſiq́; & difficulter ſpirant, & ſtridulam fauciũ aſperitatem habent. Nam vẽtriculi qui ſpi ritum ſuſcipiunt ac emittunt, minorẽ amplitudinem habẽt. Sed & iuxta magnum verticulum ceruicem repandã habere cogũtur, vt ne caput ipſis pronuum ſit. Multam igitur angu- ſtiam faucibus exhibet etiã hoc os intro vergẽs. Nam & his qui natura recti ſunt, ſpirandi difficultatem hoc os inducit, ſi intro vergat, donec repreſſum fuerit. Ob talẽ igitur figu[illegible] eiuſmodi homines eminentis gutturis, magis quàm ſani ap parent: & tuberculis circa pulmonem duris ac crudis plerũq; tales affecti ſunt. Nam & gibboſitatis occaſio, & diſtẽſio ple riſque propter tales collectiones fit, cum quibus vicini ne[illegible]

C cõmunionem habent. Quibus verò infra ſeptum trãſuerſu[illegible] gibboſitas eſt, horum quibuſdam morbi rhenũ ac veſicæ ac- cedunt. Sed & abſceſſus ad ſuppurationem, & circa laterum mollitudines. & inguina diuturni ac ægrè curabiles, & neu- tri horum gibboſitates ſoluunt. Coxæ verò his magis exca[illegible] nes fiunt, q̃ his quibus ſupernè gibboſitas contigit. Vniuerſa tamẽ ſpina his longior eſt q̃ ſupernè gibboſis. Pubes verò & barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi ſunt quàm ſuperne gibboſi. At verò quib⁹ iam aucto corpore gib boſitas facta fuerit, his palam præſentis tũc morbi iudicatio nem gibboſitas facit, per tempus tamẽ, aliquid ex iiſdem ſi- gnificationem de ſe plus aut minus præbet, quemadmodum etiam in pueris. Minus autem malignè in totum talia ſe ha- bent. & multi ſanè iam facilè ac ſano modo gibboſitatem ſu

Pp 5

ſtinuerunt, vſque ad ſenectutem: & maximè hi quibus ad car D
noſitatem ac pinguitudinem promotum fuerit corpus. pauci
tamen talium ſexaginta annos tranſgreſsi ſunt. plerique ve-
rò breuioris vitę ſunt. Quibuſdam etiam in latus, aut hac aut
illac, verticula obliqua fiũt. Et omnia aut pleraque talia, pro-
pter collectiones intra ſpinam fiunt. Quibuſdã vnà cũ mor-
bo etiam figuræ inſuper conferunt, ad quas reclinari cõſue-
uerunt. Verùm de his in diuturnis pulmonis morbis dicit.
Illic enim de his quæ futura ſunt, pulcherrimæ prænotiones
Spina gibboſa. habentur. Porrò quibus ex caſu ſpina gibba fit, horum ſa-
nè pauca ſuperantur, ita vt dirigi poſsint. Nam quæ in ſcala
fiunt extenſiones, nihil direxerunt quod ego ſciam. Vtuntur
enim ipſa maximè hi medici, qui multitudinis famam aucu E
pantur. Apud tales enim hæc in admiratione ſunt, ſi aut pen
dentem, aut proijci aliquem aut quæ his ſimilia ſunt videãt,
& hæc celebrant ſemper, neque ipſis curæ eſt quale quid eue
niat ex hac aggreſsione, ſiue bonum id ſit, ſiue malum. Medi
ci tamen qui talia ſtudio habent, quos ſanè ego noui, imperi
ti ſunt. Inuentum equidem vetus eſt, & laudo ſanè vehemen
ter eum qui primus excogitauit & hoc machinamentum, &
quoduis aliud ſecundum naturam inuẽtum. Nihil enim de-
ſpero, ſi quis rectè conſtructum concutiat, fieri poſſe vt quæ-
dam dirigantur. Ipſe tamen omnia huiuſmodi hoc modo cu
rare erubui: propterea quòd impoſtorũ magis tales ſunt mo
di. Quibus igitur prope ceruicem gibboſitas fuerit, his veri
ſimile eſt has in caput extenſiones minus prodeſſe paruum F
enim pondus habet caput, & ſummi humeri deorſum vergẽ
tes. Verùm tales veriſimile ex magis dirigi poſſe, ſi in pedes
cõcutiantur. Ita enim maior propenſio ad huiuſmodi fieret.
Quibus autẽ magis inferius gibboſitas eſt, hos par eſt vt ma
gis in caput concutiantur. Si quis igitur concutere volet, re-
ctè ſanè hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut
laneis puluinarib⁹ inſternere oportet probè alligatis, paulo
amplius & in longitudinem, & in vtrãque partẽ, quàm quã-
tum corpus hominis occuparit. Deinde hominem ſupinum
ſupra ſcalam reclinare, & poſtea pedes quidem alligare iux-
ta malleolos ad ſcalam non diſparatos, vinculo quidem ſatis
valido, verùm molli, alligare verò etiam oportet infra & ſu-
pra vtrunque genu, itemque circa coxas. Circa laterum au-
tem

A tem mollitudinem,& circa pectus,laxas fascias circūdare,ita vt ne impediant concussionem. Manus verò ad costas extentas,ad corpus applicare,& non ad scalam. Vbi verò hæc præparaueris,scalam ita ad turrim aliquam altam,aut ad domus lacunar attrahere oportet. Locus autem in quo concussionē facis,renitens sit. Eos verò qui extendunt probè doctos esse conuenit,quo æqualiter,& probè, & ex æquilibrio,ac derepente demittant, vt neque scala in alteram partem repēs ad terram deueniat,neque ipsi pronui sint. Quod si tamen à turri,aut malo defixo carchesium habente,quis demittat,adhuc melius preparabit,ita vt ex trochlea aut asello laxatis instrumentis ac funibus demissio fiat. Verùm iniucundum est de B his longius verba facere: attamen ex his structuris maximè quis concuti poterit. Si verò valde supernè fuerit gibbositas,& concutere sit opus,omnino in pedes id faciendum est, velut dictum est. Ita enim maior propensio ad hæc contingit. Et firmare quidem oportet iuxta pectus ad scalam fortiter deligando, iuxta ceruicē verò fascia quàm laxissima,directionis saltem gratia. Sed & ipsum caput iuxta frontem ad scalam alligare oportet,manus autem porrectas ad corpus alligare non ad scalam. Reliquum verò corpus indeligatum esse oportet,nisi quantum satis est directionis gratia,alia atque alia laxa fascia circundatum esse, Verùm considerandum est ne concussionem impediant hæc vincula. Crura verò ad scalam quidem ne deligentur, sed inter se, ita vt secundum C spinam in directum vergant. Atque hæc quidem hoc modo facienda sunt, si omnino opus fuerit in scala concussionem fieri. Turpe tamen est & in omni arte,& nō minimè in medicina, multā turbam, & multā ostentationem, & multum rumorem concitare,deinde nullam vtilitatem afferre. Oportet autem primùm spinæ naturam qualis est cognoscere. ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nā qua parte ad ventrem vergit, verticula intus inter se paria sunt, & inter se ligata vinculo mucoso ac neruoso de cartilaginib. exorto vsq; ad medullam. Alij verò nerui neruosi perpetui annexi, hinc atq; illinc iuxta ipsa porriguntur. Verùm venarū & arteriarū communitates,in alio sermone declarabuntur, quot & quales sint,& vnde proficiscantur, & in qualibus qualia possint. Itemque quibus inuolucris ipsa medulla intecta sit, & vnde

Spinæ natura pernoscenda.

profect

profectis,& vbi deſinentibus,& quibus cũ cõmunionem ha- D
bentibus,& qualia potẽtib. At in vlteriore parte in articulis verticula inter ſe cardinis in modum cõſerta ſunt.Nerui verò communes iuxta omnia,& in externis,& in internis partibus porriguntur. Et proceſſus oſsis ad externã partem, ab omnibus verticulis vnus de vnoquoq;,tum à maioribus,tum à minoribus.In his autem proceſsibus cartilaginum appendices,& ex illis neruorum progerminatio,cognata ac conſimilis extremis neruis.Coſtæ verò annexæ ſunt,ad internam partem magis quàm ad externam capitibus vergentes,ad vnumquodque autem verticulum adarticulatę ſunt.Curuiſsimæ autẽ ſunt hominis coſtæ obtorto modo. Intermediã ve-
rò partem coſtarum & oſsium de verticulis procedentium, E
explent vtrinque muſculi,à ceruice initio ſumpto,vſq; ad ſepti tranſuerſi annexionẽ. Ipſa autem ſpina ſecundũ longitudinem rectobliqua eſt,à ſacro quidẽ oſſe vſque ad magnum verticulũ, iuxta quod crurum annexio depẽdet, gibboſa eſt. Nam & veſica,& genituræ,& inteſtini recti laxa pars,in hac parte conſtituta ſunt. Inde verò vſque ad ſepti annexionem, in directum repãda eſt, & muſculos ad nates habet ſolus hic locus,ex internis partibus,quos lumbarios vocãt.Ab hac autem parte vſq; ad magnũ verticulũ, quod ſuprà ſupernas humeri partes eſt,è directo gibboſa eſt,imò magis eſſe videtur quàm eſt.Nam ſpina media ſui parte,altiſsimas oſsiũ propagines habet,hinc atq; autẽ illinc,minores.Ipſe verò ceruicis
articulus repandus eſt.Quibuſcũq; igitur gibboſitates iuxta F
verticula fiunt, his expulſio magna à connexione abrupta, vnius aut plurium verticulorũ,nõ ita multis,ſed paucis contingit.Neq; enim talia vulnera fieri facile eſt,neq; ad externam partem expelli fecile eſt,ſi non ex anteriore parte,forti aliqua re per ventrẽ quis vulneratus fuerit: Sic autem vtique perierit: aut niſi quis ex alto loco delapſus, coxis aut humeris impegerit. Sed & hic vtique morietur,etiamſi ſtatim nõ intereat. At ex poſteriore parte ad internam, huiuſmodi expulſionem fieri non eſt procliue, ſi non in immenſum grauè aliquod onus irruat. Nam ex oſsibus quæ foras enata ſunt,vnumquodq; eiuſmodi eſt,vt prius ipſum frangatur,quã magnam intrò inclinationẽ faciat,ita vt & ligamenta,& articulos inter ſe alternatos ac articulatos violet. Præterea & ſpinalis

A nalis medulla affligeretur, si ex modico loco inflexionẽ haberet, vbi verticulũ tali expulsione exiluisset: & verticulum quod exiluisset, spinalem medullã vtiq; premeret, si non etiã abrumperet: At ea pressa ac intercepta, multarũ & magnarũ & nobilium partium torporẽ induceret. Quare neq; curæ foret medico, quomodo verticulũ dirigat ac coaptet, quũ multa & violenta alia mala adsint. Itaq; si tale contingat, palàm est quòd neq; concutiendo, neq; alio quodam modo, reponi pósit, nisi quis dissecto homine, & manu in ventrem iniecta inquisitionem faciat, & ex interna parte ad externam manu retrudat. atq; hæc in mortuo quidẽ fieri possent, in viuo autem non ita. Cur igitur hæc scribo? Quia sunt quidam qui

B putant se curasse homines, quibus intro exciderint verticula articulos penitus transgressa: & sanè facillimam hanc distortionẽ esse, vt quis inde cõualescat, aliqui censent, eamq́ue nulla repositione opus habere, sed sua sponte talia sanescere. Ignari autẽ multi sunt, & lucro hoc habẽt quod ignorãt. Persuadent enim alios. Verũ fallũtur hi hac de causa. Spinã quæ in spina ipsa eminet, verticula ipsa esse putãt, quia vnũquodque ex his ossibus ad contactũ rotundum apparet, ignorãtes quòd hæc ossa sunt ea quæ à verticulis enata sunt, de quibus paulò antè dixi. At verticula longè magis in anteriorẽ partem absunt. Angustissimum enim ventrem ex omnibus animalibus homo habet, quantum ad magnitudinem attinet, à posteriore ad anteriorem partẽ, insuperq́; etiã iuxta pectus.

C Quum igitur horum supereminẽtium ossium aliquod vehementer fractum fuerit, siue vnũ, siue plura, ea parte humilior locus redditur, quàm hinc atq; illinc: & propterea decipiuntur putãtes verticula intro abijsse. Decipiunt autem insuper ipsos etiã figuræ vulneratorũ. Si enim inclinare se conantur, dolent: quũ ea parte qua vulnerati sunt, cutis sit circuntenta: & simul ossa fracta ita magis corpus affligunt. Si verò in repandum recuruantur, meliùs habẽt. Nam & cutis iuxta vulnus laxior fit, & ossa minus affligunt. Sed & si quis ipsos contingat, ea parte repandi cedunt, & locus vacuus ac mollis hac parte ad contactum apparet. Hæc omnia relata insuper medicos decipiunt. Verùm tales cito sani & illæsi sua sponte fiũt. Cito enim omnia eiusmodi ossa quæ laxa sunt, callo obducuntur. Obliquatur igitur spina etiã sanis iuxta multos *Spinæ obliquatio.* modos,

modos. Nam & in natura, & invsu ita se habet. Sed & præ senectute, ac dolorib. Nam hæc colligãdi vim habent. At gibbositates ex casibus contingẽtes pleruNq; fiunt, si aut in costas innitatur ac impingat, aut in humeros cadat. Necesse est enim foris apparere in gibbositate vnum aliquod altissimũ verticulũ, minus verò ea quæ sunt hinc atq; illinc. Nõ igitur prosilit multũ ab alijs, sed parum, quũ singula, aceruatim cõcedãt. Propter hoc igitur etiã spinalis medulla eiusmodi distortiones facilè fert, eo ꝙ circularis ipsi distortio cõtingit, non angularis. Oportet autem fabricã instrumẽti coactorij huiusmodi cõstruere. Licet equidẽ lignum robustũ & latum, incisuram oblongam habens, defodere. Licet etiã pro ligno, in pariete incisuram oblongã facere, quæ aut cubiti altitudine, aut prout congruum fuerit, à pauimẽto extet. Postea columnã querneam, quadrangularem, obliquã ad parietẽ adijcere oportet, tanto spacio in medio relicto, vt aliquis pertransire posit, si forte opus sit. Et super columnã quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamẽ nõ multum cedat, insternere oportet, homini verò fomentum adhibere. Si verò admittat, ipsum etiã lauare. Deinde pronũ extentũ reclinare, & manus ipsius secundum naturã extentas ad corpus alligare. Postea verò loro molli satis lato ac lõgo, ex duobus perpetuis inter se aduersarijs loris constante, ex media ipsius parte, iuxta medium pectus quàm proximè sub alas, bis circundare oportet, & quod superest de loris vtrisq; iuxta alam circum humeros obuoluatur, & initia ipsorũ ad lignũ quoddam pistilloforme alligentur, ita vt congruant secundũ longitudinem subiectæ colũnæ, ad quã lignum illud pistilloforme apponere, & retinendo extensionẽ facere oportet. Tali verò quodam alio vinculo & supra genua, & supra calcanea alligato, initia itẽ ad eiusmodi lignũ alligare oportet. Postea autẽ alio loro lato ac molli & robusto fasciæ formã habẽte, longitudinemq; ac latitudinẽ sufficientẽ, partem inter coxas & lumbos, quàm proximè ad coxas, circumcirca fortiter deligare, atq; ita tum huius lori, tum aliorum duorũ capita, ad lignũ à pedib⁹ extãs alligare. & postea in hac figura hinc atq; illinc, æqua simul inclinatione, simulq; in directũ extẽsionẽ facere. Nullũ enim magnũ malũ talis extensio induxerit, si cõmodè præparata fuerit, nisi quis de industria se extẽ-
dendum

A dendum exhibeat. At medicus, siue alius quisquam fortis & nõ imperitus, imposita manus vola supra gibbũ, & altera manu insuper alteri superimposita, deorsum cogat, animaduersione habita an in directum deorsum cogere oporteat, siue ad caput, siue ad coxas. Atque hæc coactio maximè innoxia est. Sed & si quis insideat super gibbum, & attollẽdo se dum ille distẽditur incutiat, innoxium est. Neque quicquã prohibet pede inscendere ac gestari supra gibbum, atq; ita sensim incutere. Ad hoc autem moderatè faciendum idoneus quis fuerit ex his qui in palestra adsueti sunt. Efficacissima tamẽ coactio est, si aut paries incisuram habeat, aut lignum defossum infra spinæ altitudinem incisum sit, quantum modera-
B tè habere videatur, ita vt tabula tiliacea, aut cuiusdam alterius ligni, non tenuis, incisuræ indatur, & postea linteum quoddã multiplex, aut paruũ quoddã coriaceum puluinar, super gibbum imponatur. Quàm paucissima tamẽ imposita esse cõducit, cauendi saltẽ gratia, vt ne tabula præ duricie dolorem aliquẽ importunè inducat. Sit autem gibbositas è directò maximè incisuræ in pariete, quo qua parte maximè extat, ea quàm maximè tabula imposita premat. Vbi verò imposita fuerit, aliquis extremã tabulæ partem deprimat, aut duo hoc faciant, si vnus nõ suffecerit. alij verò corpus secũdũ longitudinem velut dictum est extendant, partim hinc, partim illinc cõstituti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut iuxta lignum defossis, aut in ipso ligno asellorũ postibus con-
C structis, siue erectos velis vtrinq; paululum supereminentes, siue hinc atq; illinc iuxta ligni verticem. Hæ coactiones moderationem admittũt, vt & vehemẽtissimè, & moderatè fieri possint. Talem autem vim habent, vt si quis etiam ad perniciem tales necessitates adhibere velit, & nõ ad curationem, tunc quoq; multum possint. Nam si quis secundum longitudinem hinc atq; illinc saltem sic extendat, & nullam aliam necessitatem addat, tamen sic etiam extensionem facere poterit. Sed & si non extendat, & tabula solùm ita quis vtatur, etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ autem sunt huiusmodi violentiæ, quibus & vehemẽtioribus & debilioribus vti licet, vsu ipsorum prout quisq; vult moderato. Et sanè etiam secundũ naturam coactionem faciũt. Nam ea quæ extant, ad locũ suum redire cogit depressio. Quæ verò

præter

præter naturam coiuerunt,ea extendunt extensiones secundum naturam. Proinde neque meliores his necessitates ego habeo,neq; iustiores. Rectitudo enim extēsiōis iuxta ipsam spinam,infernè & iuxta os sacrum appellatum, nullam ansam habet:supernè verò iuxta ceruicē & caput, habet quidē ansam, sed in speciem indecora est: & si hac parte extensio fiat redundans,etiā alias læsiones inducere poterit. Experimentum autē aliquando feci,vt homine supino extento vtrem nō inflatum sub gibbum subderem,& postea folle ex officina fabri in subiectum vtrem immisso inflarē. Verū res mihi nō successit. Quum enim bene extenderem hominē, vincebatur vter,& non poterat flatus aliquā coactionem facere. Sed & aliàs hæc res prompta erat ad dilapsionē,nimirū quum in idem & hominis gibbositas, & vtris pleni incurua turgiditas cogātur. Quum autem rursus non valde extenderem hominem,vter quidem præ flatu incuruus turgebat,homo verò omnino magis quàm conducebat repandus fiebat. Scripsi autem hoc de industria. Pulchrum enim est etiā ea discere quæ in experimentum assumpta successu caruerunt, & cur successum non habuerunt. Quibuscunq; porrò verticula intrò obliquantur,aut ex casu,aut graui aliqua re illapsa, his nullum quidem verticulum extat plerunque ita multum ab alijs. Si verò extiterit multùm,aut vnum aut plura,mortē inducunt,velut etiam antea dictum est. Circularis etiam hęc & non angularis emotio existit. Vrinæ igitur talibus magis supprimuntur,itemq;alui egestio,quàm his qui extra gibbosi fiunt:& pedes ac tota crura magis perfrigerantur, & lethalia sunt hæc magis quàm illa quæ dixi. Sed & si superstites euadunt hi,magis profluam vrinā habēt, & cruribus impotentiores ac torpidiores fiunt. Si verò etiam in superna parte magis repādi fiant,totius corporis impotētia ac torpor accedit. Atq; ego sanè nullam machinam habeo,per quā talia in idem restitui posint,si nō alicui concussio per scalam opem tulerit, aut etiā alia quędam eiusmodi curatio aut extensio, qualis est ea quæ paulò antea relata est. Ad coactionem vnà cum extēsione nullam habeo,quæ sanè fieri ita posset,velut in gibbo tabula coactionem faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per ventrem coactionem facere posit? Neque enim fieri hoc potest. Sed neque tusses, neque sternutatio

Verticula obliquata.

D E F

A nutationes vllam vim habent,vt extẽſioni auxiliari poſsint. Nec verò flatus immiſsio in vẽtrem quicquã efficere poterit.Quin & ſi magnæ cucurbitæ affigãtur, attractionis nimirum gratia verticulorũ intrò repẽtium,magno hoc mẽtis errore contingit. Propellunt enim magis quàm attrahunt, & neq; hoc animaduertũt hi qui ipſas affigũt. Quãto enim magis ipſas quis adigit, tãto magis repandi fiunt hi quibus affiguntur,cute ſimul ſurſum coacta. Poſſem autẽ & alios cõcuſsionũ modos, quàm hi ſunt quos antea retuli, exponere, quos ſanè affectioni magis conuenire quis putare poſsit,verùm non valde ipſis fidem habeo,& propterea non ſcribo.In ſumma igitur de his quæ relata ſunt,ita aceruatim cõſtitue-
B re oportet, quòd ea quidem quæ in repãdum emota ſunt, lethalia ſunt ac noxia:quæ verò in gibbum,innoxia in totum, quantum ad mortem, & vrinæ ſuppreſsionem ac torporem attinet.Non enim riuos qui ſunt inventre gibboſitas ad externã partem intendit,neq; fluidos eſſe prohibet.Repãditas verò ambo hæc facit,& ad alia multa hæc accedunt. Nã multò plures & cruribus & manibus impotentes fiunt,& corpore torpeſcunt,& vrinæ his ſupprimuntur, quibus gibboſitas quidem neque extra neq; intrò extiterit, verùm in rectitudinem ſpinæ vehemẽter concuſsi fuerint. Quibus verò gibboſitas extat,hi minus talia perpetiuntur.Multa verò etiam alia in medicina quis videre poterit, ex quibus ea quidem quæ fortia ſunt, innoxia ſunt per ſe totã morbi iudicationẽ
C inducẽtia:quæ verò debiliora,noxia,ita vt & diuturnos morbos progenerent,& cum reliquo corpore ampliorem cõmunionem habeant,Nam & coſtarum fractura eiuſmodi quid perpetitur. Quibus enim fracta fuerit coſta vna, aut plures, velut plurimis frãgitur, ita vt oſſa ad internam partem non vergant,neq; denudata ſint, ex his pauci iam febricitarunt. Sed neque ſanguinem multi iam expuerunt, neq; ſuppurati multi fiunt,neque curatione medicamentorum ex illitis linamentis opus habent, neq; oſsium corruptiones accedunt, & victus vulgaris ſufficit.Si enim febris continua ipſos non corripuerit,etiam vaſa per inediam his vacua fieri deterius eſt,quàm ſi nõ vacua fiant.Maiorem item dolorẽ ac febrem & tuſsim inducit.Moderata enim ventris repletio,coſtarum fit directio. Verùm vacuatio pendentes coſtas facit, & hæc

Coſtarũ fr[...] fract[...] inedi[...] noret

dependentia dolorem inducit. Extrinſecus autem vulgaris D
deligatio talibus ſufficit,ita vt cerato,& ſplenijs , & linteis,
plana deligatio placidè firmetur, aut etiã laneum quiddam
inſuper opponatur.Corroboratur autem coſta diebus viginti.
Celeriter enim his oſsibus calli obducuntur. At contuſa
circa coſtas carne,aut ex plaga,aut ex caſu,aut reniſu,aut alio
quopiam eiuſmodi,multi iam multum ſanguinem ſpuerũt.
Rivi enim in molli ad vnamquanq; coſtam extenta parte,&
nerui,à principaliſsimis in corpore partibus grogreſſus habent.
Multi itaq; iam tuſsiculoſi,& tuberculoſi, ac ſuppurati
facti ſunt,& linamentis opus habuerunt,& coſta ipſis corruptionem
ſenſit.Sed & quibus nihil tale acceſsit , carne circa
coſtas contuſa,tardius tamen dolor in ipſis ſedatur,quàm in E
his quibus coſta facta fuerit : & in talibus vulneribus locus
dolorum recidiuas magis habet.Proinde aliqui tales noxas
magis contemnunt,ſi coſta ipſis fracta fuerit. Quin & curatione
exactiore tales indigẽt,ſi modò ſapiant.Victum enim
contractum eſſe conducit, & corpore quàm maximè quieſcere,&
à venere abſtinere,edulijsque pinguibus , & fauces
exaſperantibus, ac fortibus omnibus : Venamque in cubiti
flexura ſecare, & quàm maximè ſilere. Deligare verò locum
contuſum conducit ſplenijs non multiplicibus, ſed multis
& multò latioribus tota contuſione , & cerato ſublinere
, & linteis latis cum faſcijs latis ac mollibus deligare ,&
moderatè firmare, vt deligatus non valde ſe compreſſum
eſſe dicat , neque rurſus laxum. Initium autem ſumere debet F
qui deligat in ipſa contuſione , atque iſthic maximè firmare.
facienda verò eſt deligatio velut à dũobus initijs, deligandúmque
vt ne circumflua ſit cutis circa coſtas , ſed æquilibris.
Deligandum autem aut ſingulis aut alternis diebus.
Præſtat autem & aluum mollire leui aliquo medicamento,
cibi ſaltem euacuandi gratia : & ad decem quidem
dies attenuare. Poſtea verò corpus renutrire ac tenerum facere.
Quandiu verò attenuas,deligatione magis firmata vtendum
eſt. Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore.
Et ſi quidem ſanguinem ab initio expuerit , quadraginta
dierum curationem ac deligationem facere oportet.Si
verò ſanguinem non ſpuat , ſufficit viginti diebus vt plurimum
curatio. Verùm ex robore vulneris tempora coniectare
opor

A re oportet. Qui porrò tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil maioris mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quàm antea habebat. Vbi verò tale quippiam relinquitur, & curatione non probè exprimitur, deterius quidem est si iuxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neque enim caro ampliùs similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, & corruptiones ossis diuturnæ, multis iam ex huiusmodi occasionibus factæ sunt. Sed & si iuxta os non fuerit, verùm ipsa caro mucosa fit: attamen etiam sic recidiuæ, ac dolores, aliàs atque aliàs fiunt, si quis forte corpore ægrotauerit. Quapropter deligatione vti oportet bona, simulque multum conueniente, quo ad ea humo-
B ris effusio, quæ in contusione facta est, resiccetur ac resorbeatur, locus autem carne sana augeatur, & ossis quoque caro augescat. At quibus ex neglectu vetustatem contraxerit, ita vt locus sit dolorosus, & caro submucosa, his vstio medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit, vsque ad os vrere oportet, non tamen vt os percalescat. Si verò inter costas mucositas fuerit, ne sic quidem in superficie vrere oportet, cauere tamen ne in vlteriorem partem peruras. Si verò ad os ipsum contusio esse videatur, & sit adhuc recens, & nondum os corruptionem sentiat: si quidem parua admodum fuerit, sic vrere oportet veluti dictum est. Si verò oblonga fuerit iuxta os contusionis eleuatio, plures crustas incutere oportet. Cæterùm de corruptione costæ, vnà
C cum eorum qui linamentis opus habent curatione, dicetur. Si verò femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit autem iuxta quatuor modos, intrò quidem sæpe, foras autem præ alijs sæpe. Verùm in posteriorem ac anteriorem partem excidit quidem, sed raro. Quibus igitur intrò excesserit, his longiùs apparet crus, si ad alterum comparetur, atque hoc merito, propter duas causas. Nam os quod à coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentum fit capitis femoris, & articuli ceruix in acetabulo vehitur: & nates forinsecus cauæ apparent, vtpote quum intrò cesserit femoris caput. Et rursum summa femoris pars iuxta genu, extra repere cogitur. Tibia itẽ, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiã, sanum pedem ad hunc adhibent, & nõ hunc ad sanum: & propterea multò longius

Femoris articulus quatuor modis excidit.

læsum crus apparet quàm sanum. Multis autem etiã alijs lo- D
cis talia sinistram intelligentiam habent. Nec verò flectere
iuxta inguen similiter vt sanum possunt. Sed & si femoris ca-
put in interfœmineo contingatur, palàm extuberare com-
peritur. Signa igitur hæc sunt, in his quibus femur intrò ex-
cidit. Quibus igitur articulus elapsus nõ fuerit repositus, sed
aut frustra tentatus est, aut neglectus, his & ambulatio per
cruris circumuolutionem, velut in bobus fit, & plurima ve-
xatio ipsis in sano crure contingit: & coguntur iuxta late-
ris mollitudinem, aut iuxta elapsum articulum, mutili ac
obliqui esse. Iuxta sanum verò crus, nates ad externam par-
tem rotundæ esse coguntur. Si quis enim sani cruris pede
extra ambularet, protruderet vtique reliquum corpus, vt ad E
læsum crus veheretur. Læsum autem vehere hoc non pote-
rit. quomodo enim posset? Cogitur igitur sic sani cruris pe-
de intro ambulare, & non extra. Ita enim maximè vehit sa-
num crus, & suam ipsius, & læsi cruris, partem corporis vtris-
que incumbentem. Quum autem iuxta lateris mollitudinẽ,
ac iuxta articulum cauentur, parui apparent, & baculo in-
niti coguntur à latere iuxta sanum crus. Hac enim parte ful-
cimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in
hac corporis pondus vehitur. Coguntur item se inclinare.
Manum enim quæ est à parte cruris læsi, ad obliquum femur
firmare coguntur. Non enim potest læsum crus vehere cor-
pus, in crurum permutatione, si non detineatur dum ad ter-
ram premitur. In his igitur figuris esse coguntur hi quibus F
intrò elapsus, non fuerit repositus articulus, homine non
præmeditante vt quàm facilime sit figuratus. Sed ipsa hæc
calamitas ex præsentibus ea quæ facilima sunt eligere do-
cet. Nam & qui vlcus habent in pede aut tibia, non omnes
crure valde ingredi possunt. & infantes sic iter faciunt, ex-
tra enim ingrediuntur læso crure. Et duplex lucrum conse-
quuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non si-
militer vehitur in eo crure quod extra ingreditur, sicut in
eo quod intrò. Non enim secundum rectitudinem ipsi in-
cumbit pondus, sed multò magis ei quòd subingreditur. Ipsi
enim è directo incumbit pondus, tum in ipsa ambulatione,
tum in crurum permutatione. In hac enim figura sanum crus
celerrimè supponere poterit, si eo quod læsum est, exterius:

sano

A ſano interius ingrediatur. Verùm de quo nunc ſermo eſt, Bonũ eſt vt corpus ipſum ſibijpſi facilimas figuras inueniat. Quibus igitur nondum perfectis ad augmentum, elapſus articulus non fuerit repoſitus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim oſſa ſimiliter in longitudinem augeſcunt, ſed breuiora fiunt. Maximè autem femoris. Excarne item & emuſculatum, ac effœminatum & tenuius totũ fit crus, ſimul quidem propter priuationẽ loci articuli, ſimul autem quòd eo vti non poſſunt, eo quòd ſecundum naturam ſitus non eſt. Vſus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiam aliquantum ab intercepto in longitudinẽ augmentum. Maximè igitur læduntur hi quibus dum in vẽtre ſunt, hic articu
B lus fuerit luxatus. Secũdo loco hi quibus valde infantibus idem contigit. Minimè verò hi qui perfecti ſunt. Qualis igitur ambulatio perfectis contingat, dictum eſt. Quibus verò dum infantes ſunt calamitas hæc incidit, plerique ad corporis directionem tardi ſunt, imò male ad ſanũ crus deuoluuntur, manu quæ eſt ad ſanum crus, ad terrã ſe fulcientes. Sed & ex perfectæ ætatis hominibus quidã, quibus hæc calamitas contigit, ad ambulationem rectã cunctantur. Quicunq; verò infantes hac calamitate preſſi, rectè educati fuerint, ſano quidem crure in rectum vtuntur, verùm ſub alam ſecundum ſanum crus ſcipionem ferunt, aliqui etiam ſub vtranque alam. Crus autem læſum eleuatũ habent, & tanto melius habent, quanto breuius ipſius læſum crus fuerit. Sanum autem crus
C nihilominus ipſis robuſtum eſt, quàm ſi ambo ſana eſſent. Effœminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, & plerunq; hoc magis perpetiuntur hæ quæ ſunt ab externa parte, quàm quæ ab interna. Cæterùm quidã fabulantur Amazonides maſculam ſuam ſobolem ſtatim dum infantes ſunt luxare, aliâs circa genua, aliâs circa coxas, quo nimirum claudi fiant, & maſculum genus fœmineo inſidias non ſtruat. Vtuntur itaque his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia ſedentaria opera. An equidem vera hęc ſint, ego non noui: quod autem tales fiant, ſcio, ſi quis ipſos ſtatim dum infantes ſunt luxet. Iuxta coxas igitur magna differentia eſt, an extra, an intrò fiat luxatio. Iuxta genua verò, differentia quidem aliqua eſt ſed minor. Modus autem vtriuſque claudicationis propius eſt. Decurtantur enim magis hi quibus

extra luxatio facta est. Recti autem minus stant, quibus intrò luxatio contigit. Eodem modo etiam si iuxta malleolum luxatio fiat, si quidem ad externã partem id contingat, mutili quidem fiunt, verùm stare possunt. Si verò ad internã valgi quidem fiunt, minus autẽ stare possunt. At verò coauctio ossium talis fit. Quibus quidem circa malleolum tibiæ os excessit, his pedis quidem ossa minimè coaugescunt. hæc enim proximè ad vulnus sunt. Verùm tibiæ ossa augẽtur quidem non multo defectuosius, carnes tamen minuuntur. Quibus verò iuxta malleolum manserit articulus secundũ naturam, iuxta genu autem excesserit, his tibiæ os similiter coaugescere nõ solet, sed breuius fit. Hoc enim proximè ad vulnus est. Pedis autem ossa minuuntur quidem, sed non similiter, velut paulo ante dictum est, quia articulus circa pedẽ saluus est. Si verò ipso etiam vti possent, velut mutilo, minus adhuc pedis ossa his minuerentur. At quibus circa coxã luxatio contingit, his femoris os non similiter coaugescere solet: Hoc enim proximè ad vulnus est: sed breuius sano fit. Tibię tamen ossa nõ similiter his augmento destituũtur, neq; ossa pedis. atq; hoc ea de causa, ꝙ femoris articulus qui ad tibiam est, & tibiæ articulus qui ad pedẽ est, in sua natura manet. Carnes tamen minuuntur his totius cruris. Si verò vti crure possent, adhuc magis ossa augerentur, velut etiã prius dictum est, excepto femore, & minus excarnes essent. Multo tamen minus carnosi quã hi qui sunt, essent. Argumento autẽ ꝙ talia ita se habent, hoc est. Quicunq; enim brachio elapso, mustellæ cubito præditi sunt, paruumq; ac macilentũ brachiũ habẽt, aut ex natiuitate, aut etiã dum augescunt, priusquã perfecti euadant, galeancones appellati, hi os quidem brachij breue habent, cubitum autem & summã manum paulo defectuosiorem quàm sani, propter relatas causas, eo quòd brachiũ vulnerato articulo proximum est, vt ideo breuius factũ sit. Rursus autẽ cubitus propterea nõ similiter calamitatẽ percipit, quia brachij articulus qui est ad cubitũ, in veteri natura manet. Et rursus manus adhuc longius abest à calamitate quàm cubitus. Propter has igitur causas cõtingit, vt & ossa quæ nõ coaugẽtur, nõ coaugescãt, & quæ coaugẽtur, coaugescãt. Cæterũ ad carnositatẽ & manui & brachio multum profuerit, si quis manu laborãdo se fatiget. Quæcunque enim manuum

Ossium coauctio.

D E F

A operæ sunt, plurima ex ipsis Galeâcones hac manu operari conâtur, velut altera possunt, & nihilo defectuosius quàm cum illæsa efficiunt. Non enim supra manus, velut supra pedes, corpus vehi necesse est. Verùm leuia sunt ipsis opera. Propter vsum autem non minuuntur carnes Galeanconibus, neq; circa manum, neque circa cubitum. Sed & brachium propterea aliquam opem sentit ad carnositatem. Quum autem coxa eluxata fuerit ad internã partem à natiuitate, aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuunt quàm in manu, quòd crure vti non possint. Quòd autem hæc hoc modo se habeât, testimonium vnum quoddam in paulo posterius referẽdis habebitur. At quibus in exteriorem partẽ femoris caput excesserit, his crus breuius apparet, si ad alterum extendatur, atq; B id merito. Non enim super os fundamẽtum fit capitis femoris, sicut quum intro excidebat, sed iuxta os quod inclinatam naturam habet in carne humida ac cedente firmatur: & propterea quidem breuius apparet. Intrinsecus autem iuxta plechada, intermediam crurum ac inguinum partem, femur magis mutilum & excarne fit. Nates autẽ extrinsecus incuruiores, vtpote quum extra femoris caput elapsum sit. Sed & superius apparent nates, vtpote cum caro quæ isthic est, femoris capiti cesserit. Summa verò femoris pars circa genu, intro repere videtur. Tibia item & pes. Sed neque inflectere velut sanum crus possunt. Et signa quidem femoris extra elapsi hæc sunt. Quibus igitur perfectis iam elapsus articulus nõ fuerit C repositus, his totum crus breuius apparet. In ambulatione autem calcaneo terram pertingere non possunt. Verùm pectore pedis in terra cõsistunt ac progrediuntur, parum autem ad internam partem summis digitis vergunt. At crus læsum in his multo magis corpus vehere potest, quàm quibus ad internam partem excidit, partim quòd caput femoris, & ceruix articuli, quum natura obliqua sit, sub multam coxæ partẽ subsistit: partim quòd summus pes non ad externam partem inclinatus esse cogitur, sed propè est ad rectitudinem corporis, & tendit etiam interius. Quum igitur semitam ac callem acceperit articulus, in carne ad quam elapsus est, & caro viscositatem contraxerit, doloris exors progressu temporis fit. Quum autem doloris exors factus fuerit, possunt quidem absq; baculo iter facere, si aliàs voluerint. possunt autem &

vehere corpus supra crus læsum. Itaque propter vsum, carnes D talibus minus effœminantur, quàm illis de quibus paulo ante dictum est. Effœminantur autem aut plus, aut minus. Magisque adhuc effœminantur plerunque iuxta internam partem, quàm iuxta externam. Plerique tamen ex his calceamentum sibi inducere non possunt, propter cruris inflexibilitatem. Quidam verò etiã hoc possunt. At quibus dum adhuc in ventre sunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dũ adhuc augescunt, vi elapsus, non fuerit repositus, aut etiam præ morbo hic articulus excesserit, ac luxatus fuerit: multa enim huiusmodi fiunt: talium quibusdam si corruptionem senserit femur, suppurationes diuturnæ & linamentis indigenges fiunt, & aliquibus ossium denudationes. Similiter autem E & quibus corruptionem femoris os sentit, & quibus non sentit, multo breuius fit, & velut sanum coaugescere non solet. Tibiæ tamen ossa breuiora quidem fiunt quàm alterius tibiæ, sed paululum, ob causas antea relatas. Ambulare verò tales possunt, & quidam ex ipsis eo modo quo perfecti, quibus elapsus articulus repositus non est. aliqui verò etiam toto pede consistentes progrediuntur, declinant tamen inter ambulandum propter cruris breuitatem coacti. Hæc autem hoc modo fiunt, si diligenter educati fuerint in figuris, & rectè in quibus oportet, priusquam ad iter faciendum corroborati fuerint. diligenter item & rectè, postquam corroborati fuerint. Plurima autem diligentia opus habent hi, quibus dum maximè infantes sunt, hæc calamitas cõtigerit. Si enim F neglecti fuerint dum infantes sunt, inutile penitus, & omni augmento priuatum, totum crus euadit, & carnes totius cruris magis minuuntur quàm sani. Multo tamen minus his minuuntur quàm illis quibus intro excidit, propter vsum & laborem, ita vt statim crure vti possint. velut etiam paulo ante in Galeanconibus dictũ est. Sunt autem aliqui, quibus partim statim à natiuitate, partim præ morbo, amborũ crurum articuli exciderunt ad externam partem. His igitur ossa quidem easdem affectiones habent ac perpetiuntur. Carnes tamen minimè effœminantur. Sed & Satis carnosa crura fiũt, præterquam si quid sanè circa internã partem paululum deficiat. Propterea verò satis carnosa sunt, quia vtrisque cruribus similiter vtuntur. Similiter enim fluctuant hac atque

illàc

A illàc inter ambulandum:& vehementer eminentibus natibus hi videntur,propter articulorum excessum. Si verò ossa ipsis corruptionem non senserint, neque gibbosi supra coxas fiant:nonnullos enim etiam talia corripiunt. Si igitur tale quid non contigerit,satis sani de cætero durant. Totum tamen corpus hi minus augescens habent, capite excepto. At verò quibus in posteriorem partem femoris caput excide rit:paucis autem excidit:hi crus extendere non possunt,neque iuxta articulum elapsum,neq; ita valde circa poplitem. & multo minus quàm hi quibus iamdudum id contigit. Hi enim magis & circa inguen, & circa poplitem, articulũ extendunt. Illud tamen insuper intelligere oportet: Et enim B commodum,& magni faciẽdum,& plerisq; ignotum: Quòd neq; sani articulum circa poplitem extendere possunt,si non simul extendant etiam articulum circa inguen,præterquam si pedem valde sursum attollant.Sic enim poterint. Hi itaq; neq; inflectere articulum circa poplitem similiter possunt, sed multo difficilius,si non etiam articulum circa inguen inflexerint.Multa verò etiam alia circa corpus huiusmodi fraternitates ac cognationes habent,& circa neruornm distentiones,& circa musculorum figuras,plurima,& pluris facienda vt cognoscãtur, quàm quispiam putauerit. Item circa intestini naturam, & totius ventris, & circa vterorum errores ac distentiones.Verùm de his alibi nobis sermo erit cognatus his quæ nunc dicuntur.Sed de quo nunc sermo est,neque C extendere possunt, velut iam dictum est, & breuius crus apparet,atque hoc ob duas caussas, & quòd non extenditur, & quòd ad natium carnem elapsum est. Natura enim ossis coxæ ea parte est,qua & caput & ceruix femoris existit. Vbi verò luxatum fuerit, pronum ad externam partem natium defertur.Inflectere tamen possunt,si dolor non prohibeat,& tibia & pes moderatè recta apparent, & neq; hàc, neque illàc multum inclinatà.Iuxta inguen verò caro insuper aliquanto mollior esse videtur,præsertim ad contactum, vt pote articulo ad alterã partem elapso. Ad ipsas autem nates si attrectetur femoris caput,aliquanto etiã magis extuberare videtur. atque hæc quidem signa sunt,si cui in posteriorem partẽ femur excidit.Cui igitur iam perfecto elapsum non fuerit,repositum,hic ambulare quidem potest, vbi tempus interces-

ſerit, & dolor ſedatus fuerit, & articulus in carnem verſari D adſueuerit. Cogitur tamen vehementer ſe inflectere circa inguina, dum iter facit, atque hoc ob duas cauſas. tum quòd multo breuius crus fit, ob ea quæ antea dicta ſunt: tum quòd multum valde abeſt ab eo, vt calcaneo terram contingat. Si enim conaretur vel paululũ pede illo vehi, ita vt nihil aliud habeat quo ſe firmet, retro ſane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio, & coxis multum in poſteriorẽ partem ſupereminentibus ſuper pedis greſſum, & ſpina inſuper ad coxas vergente. Vix autem pectore pedis terram attingit, & ne ſic quidem, niſi ipſe ſeipſum circa inguina inflectat, & altero crure circa poplitem inſuper ſe inflectat. Ob hæc autem cogitur, vt manũ quæ eſt ſecundum læſum crus, E ad ſupernam femoris partem in ſingulis greſsibus firmet. Cogit igitur aliquantum hoc ipſum, vt circa inguina inflectatur. Nam in permutatione crurum in ambulando, corpus ſupra læſum crus vehi non poteſt, ſi nõ inſuper firmetur crus per manum ad terram, nimirum quum non ſub corpora articulus ſubſiſtat, ſed ad poſteriorem partem iuxta coxã extet. Abſq; tamen baculo tales iter facere poſſunt, ſi aliàs adſueuerint, eo quòd greſſus pedis in vteri rectitudine manet, & nõ ad extremam partem inclinatus eſt. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimento. Quicunque tamen pro femoris per manum apprehenſione, ſuppoſito ſub alam, quæ ad ſiniſtrum crus eſt, ſcipione inniti volunt, hi ſiquidem longiorẽ ſcipionem ſuppoſuerint, erectiores quidem iter facient, pede F autem ad terram non innituntur. Si verò pede inniti volent, breuior ipſis baculus faciendus eſt, & ad inguina, vt ſe inflectant neceſſe fuerit. Cæterum carnium imminutiones etiam his ſecundum rationem fiunt, velut antea dictum eſt. Qui enim eleuatum habent crus, & nihil laborant, his etiam maximè minuuntur. Si verò plurimo vtuntur ingreſſu, his minimè minuuntur. Sanum tamen crus nihil inde vtilitatis conſequitur, ſed etiam deformis fit, ſi læſo crure ad terram innitentes vtantur. Illi enim ſimul inſeruiens, & extra prominente coxa eſſe cogitur, & citra poplitem ſe inflectere. Si verò quis læſo crure non ad terram vtatur, ſed eleuatum habeat, & ſcipioni innitatur, ſic ſanum crus robuſtum fiet. Nam & in naturali ſtatu degit, & exercitationes

ipſum

A ipsum corroborant. Possit aliquis dicere, extra medicinam talia esse. Quid enim opus est de his quæ incurabilia iam facta sunt, amplius tractare? At hoc facere multum refert. Eiusdem enim professionis est & hæc cognoscere. Non enim fieri potest, vt inter se dirimantur. Oportet enim curabilia ita tractare, vt ne incurabilia fiant, ea intelligentia vt quàm maximè prohibeamus, ne ad hoc deueniant vt incurabilia reddantur. Oportet autem & incurabilia cognoscere. vt ne maximè lædant. Prædictiones autem splendidæ sunt ac gloriosæ ex cognitione, quò & qualiter & quando, singula desinent, siue eo vertantur vt incurabilia fiant, siue curationis spem exhibeant. Quibuscunque verò ex natiuitate, aut dum adhuc aliâs augescũt, ita elapsus fuerit articulus, & non repositus, siue ex violentia elapsus sit, siue præ morbo: Multæ enim huiusmodi luxationes fiunt in morbis: Qui verò sint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, postea scribetur: Si itaque elapsus non fuerit repositus, femoris quidem os breue fit, affligitur autẽ totum crus, & augmento destituitur, & multo magis excarne fit, eo quòd ipso non vtantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nerui enim ob ea quæ antea dicta sunt intenduntur. Quare articulum circa poplitem extendere non possunt hi quibus hoc modo coxa excidit. Vt enim in summa dicam, Omnia quæ in corpore ad vsum facta sunt, si quis moderatè ipsis vtatur, & in his laboribus exerceat, ad quos singula sunt adsueta, sic quidem sana sunt, & augescunt, & probè consenescunt. Si verò quis non vtatur, sed quiescat, morbosiora fiunt, & non augescunt, & cito consenescunt. Inter hæc autem non minimè perpetiuntur hoc & articuli, & nerui, si quis non ipsis vtatur. Propter has igitur causas, magis in hoc luxationis modo quàm in alijs affliguntur. Totum enim crus & in ossium, & in carnium natura, augmento destituitur. Tales igitur vbi iam in viros euaserunt, eleuatum ac inclinatum crus hoc habent, altero verò vehuntur baculo innitentes, aliqui vno, aliqui duobus. Quibus porrò in anteriorem partem femoris caput elapsum fuerit: pauci autem hoc contingit: hi extendere quidem crus perfectè possunt, inflectere autem se minimè hi possunt circa inguen. Affliguntur autem etiam, si circa poplitem se inflectere coguntur. Longitudo

Articulus cum repositus non fuerit.

Femur antrorsum elapsum.

B

C

gitudo verò cruris consimilis apparet, & circa calcaneum quidem valde. Verùm summus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere solet. Totum autem crus rectitudinem habet secundum naturam, & neque hàc, neque illàc vergit. Cæterùm hi statim dolore corripiuntur maximè, & vrina imprimis supprimitur, aliquanto magis quàm in alijs luxationibus. Caput enim femoris proximè his incumbit ad præcipuos neruos, & circa inguen quidem extuberantes videntur, & locus extentus apparet, Verùm circa nates rugosior, & maximè excarnis. Atque hæc quidem quę relata sunt, signa sunt eorum quibus ita femur excidit. Quibuscunque igitur viris iam factis, hic articulus elapsus, non fuerit repositus, hi vbi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit, versari adsueuerit, statim ferè recti ambulare possunt, absque baculo, & valde quidem recti, vtpote quum ad læsum crus, neque circa inguen, neque circa poplitem, facile se flectere possint. Propter inguinis itaque inflexibilitatem, rectiore toto crure in ambulando vtuntur, quàm quum sani essent. Sed & aliquando ad terram pedem trahunt, vtpote quum supernos articulos non facilè inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediuntur, quàm anteriore pedis parte. Si verò magnis gressibus progredi possent, etiam valde calcaneo insistentes progrederentur. Nam & sani quāto minoribus gressibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediuntur, alterum pedem deponentes, contrarium eleuantes. Quibuscunque itaque hoc modo excidit, adhuc etiam magis calcaneo terram contingunt, quàm anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, vbi reliquum crus extentum fuerit, nō similiter in anteriorem partem inflecti potest, sicut vbi crus fuerit inflexum: Neque rursus sinuari pes potest crure inflexo, sicut vbi crus fuerit extētum. Sana igitur natura hoc modo est, veluti dictum est. Quum verò elapsus articulus repositus non fuerit, sic iter faciunt, velut dictum est, ob prædictas has causas. Magis tamen excarne crus fit quàm alterum, & iuxta nates, & circa suram, & iuxta posteriorem rectitudinem. At verò quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic elapsus, nō fuerit repositus, aut etiam à natiuitate ita habuerint, & his femoris os aliquāto magis minuitur, quàm tibiæ aut ped

D E F

A aut pedis ossa. Et minimùm quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamen vndiq; minuuntur, maximè circa posteriorem rectitudinem, quemadmodum etiã priùs dictum est. Quicunq; igitur rectè educati fuerint, hi vbi augescunt, crure vti possunt, breuiore aliquantũ existẽte quàm altero, ita tamẽ vt baculo innitantur ea parte qua læsum crus est. Non enim absque calcaneo, pedis pectore admodum vti possunt, vt in id innitantur, quemadmodum in alijs claudicationibus aliqui possunt. Causa verò cur non posint, ea est quæ paulò ante relata est. Ob id igitur baculo insuper opus habent. Qui verò neglecti fuerint, & crure ad terram non vtuntur, sed eleuatum id habẽt, his minuuntur quidem ossa,
B vbi augescunt, magis quàm his qui eo vtuntur. Minuuntur autem & carnes magis multò quàm his qui vtuntur. Verùm circa articulos in directũ mutilatur his crus aliquãto magis, quàm quibus alio modo luxatio facta est. Quo igitur in summa dicatur, Articuli excidentes ac qui luxantur, inæqualiter inter seipsos excidunt ac luxantur, aliquãdo multò plus, aliquando multò minus. Et quibus quidẽ multò plus luxati aut elapsi fuerint, his omnino difficiliùs reponuntur. Et si repositi non fuerint, maiores & manifestiores mutilationes ac afflictiones tales habent, & osium, & carnium, & figurarum. Vbi verò minus exciderint & luxati fuerint, tales faciliùs quàm alij reponi possunt. Si verò frustra tentati, aut neglecti fuerint, minores ac minùs noxiæ mutilationes his fiũt, quàm
C illis de quibus paulò antè dictum est. Reliqui igitur articuli etiam valde multum differunt ad hoc vt aliquando minor, aliquando maior luxatio fiat. Verùm femoris & brachij capita, quàm similimè inter se vtraq; excidũt. Nã capita prout rotunda sunt, simplicem & caluam rotunditatem habẽt. Orbiculatiores autem sinus sunt, qui capita excipiunt, capitibus tamen ipsis congruentes. Quapropter fieri non potest vt dimidium articuli ex ipsis elabatur. Nam ob rotunditatis circunferentiã, aut ad externã, aut ad internã partem luxari poterit. Sed de quo nunc sermo est, perfectè excidunt, nam alioqui non excidunt. Attamen & hi aliquando plus, aliquando minus, à naturali statu prosiliunt, & femur aliquanto magis quàm brachiũ patitur. Nam aliquæ etiã ex his luxationibus quæ à natiuitate fiunt, si parũ elapsæ fuerint, ad naturalẽ sta-

tum

tum reduci possunt, & maximè articuli circa pedē. Quicunque à natiuitate mutili fiunt, pleriq; ex his curabiles sunt, si non valde magna emotio facta fuerit, aut etiam praeauctis iam pueris contigerit. Optimum igitur est vt talia quàm celerrimè curentur, priusquàm valde magnus ossium defectus fiat, & priusquā admodum magnus carniū defectus circa tibiam contingat. Modus itaque mutilationis nō vnus est, sed plures. Plurima quidem eluxata non sunt penitus, sed per figuræ consuetudinē, in quadam pedis interceptione mutilata. Animaduertendum autem in horū curatione est, vt tibiæ circa malleolum os, quod extrinsecus est, ad internā partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os quod è directo illi subiacet, ad externā partem retrudatur, quo ossa quæ eminēt sibijpsis occurrant iuxta medium ac obliquum pedem. Digiti verò aceruati vnà cum magno digito ad internā partē inclinentur, atque ita circuncirca cogantur. Probè autem deligare oportet cerato resinato, & splenijs, & linteis mollibus nō paucis, neq; nimis compresfis, atq; ita deligationis circūductiones facere, velut etiam manibus directo pedis fiebat, quo pes paulò magis ad valgum vergere videatur. Soleam etiā quandam facere oportet, aut ex pelle nō nimis dura, aut è plumbo, eamq; insuper alligare non ad corpus positam, sed vbi iam postremis linteis deligare voles. Quū verò iam deligatus fuerit, vnius alicuius lintei ex his quibus deligatur, initium, ad deligamēta quæ infra pedem sunt assuere oportet, è directo parui digiti, & posteà sursum extendere, ita vt moderatè habere videatur, atq; sic supra suram circundare, quo sic extentum ac collocatum stabile maneat. In summa, quasi quis ceram fingat, ad naturā iustam adducere oportet, ita vt & inclinata, & distenta præter naturam, & manibus sic dirigamus, & similiter deligatione: adducamus autem non violenter, sed leniter. Assuere verò ita oportet lintea, vt conducat ad reparationes ac appensiones faciēdas. Aliæ enim claudicationes alia reparatione ac appensione opus habent. Calceum insuper plumbeum facere oportet, extra deligationem adalligatum, qualem modulum crepidæ chiæ habebunt. Verùm nihil ipso opus est, si quis & manibus rectè direxerit, & linteis rectè deligauerit, & appensiones ac reparationes per assuta lintea rectè fecerit. Atque hæc quidem est curatio, &
neque

A neque ſectione, neq; vſtione, neque alia varietate quicquam opus habet. Citius enim talia medicinæ obtẽperant, quàm quis putarit. Deuincere tamen tempore oportet, donec in iuſtis figuris corpus auctum fuerit. Vbi verò calcei ratio habẽda eſt, Arbylæ lutigradę, calceamẽti ita appellati ſpecies, accommodatiſsimæ exiſtunt. Hoc enim calceamentũ minimè à pede ſuperatur, ſed potius ipſum ſuperat. Idoneus eſt etiam creticus calceamentorum modus. At verò quibus tibiæ oſſibus luxatis, ac vlcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, ſiue intrò vergant, ſiue extra, tales reponere non oportet, ſed permittere vt quicunque velit medicus reponat. Illud enim clarè ſcire oportet quòd homo morietur, ſi repoſiti permanſerint. Sed & vita paucorum dierũ his cõtinget. Pauci enim ex ipſis ſeptimũ diem tranſgrediuntur. Conuulſio enim eſt quæ ipſos occidit. Sed & cancerari contingit tibiam ac pedẽ. Hęc ita futura eſſe certo ſcire oportet. Et neq; veratrum mihi videtur profuturũ eſſe, & eadem die datum, & rurſus epotum: proximè autem ſi quicquam huiuſmodi facit, non tamen mihi hoc videtur. Si verò repoſiti nõ fuerint, & ne tentati quidem ab initio, plerią; ipſorũ ſuperſtites euadunt. Sic autem & tibiam & pedem coaptari oportet, prout ipſe volet, modò non ſint dependentia, aut commota. Curatio verò facienda eſt cerato picato, & ſplenijs vino imbutis paucis nõ valde frigidis. Frigiditas enim in talibus cõuulſionem accerſit. Idonea etiam ſunt folia betarum, aut tuſsilaginis, bechij appellatæ, aut alicuius alterius huiuſmodi, in vino nigro auſtero ſemicocta ac impoſita. Et facienda eſt curatio ſuper vlcus, & ſuper partes adiacentes. Et cerato tepido ipſum vlcus illinendum. Si verò hyemis tẽpus fuerit, etiã lanæ ſuccidæ vino ac oleo tepidis imbutæ ſupernè ipſum madefaciant. Deligatio verò nulla, neque vllum cataplaſma adhibendum eſt. Probè enim noſſe conuenit, quòd compreſsio ac omnis oneris geſtatio, talibus omne malum affert. Accõmodata autem ſunt ad talia, & ex emplaſtris aliqua quę cruẽtis vulneribus deſtinata ſunt, quibus videlicet ex ipſis cõfert, vt lanæ ſuperimpoſitæ vino madefiant, & multo tempore ſinãtur. Quæ verò ex illis cruentis emplaſtris, paucisſimis diebus incumbere debent, & quæ reſina comprehenduntur foriſecus adiecta, nõ ſimiliter vt illa idonea ſunt: diuturna enim

Tibiæ oſſa luxata.

Luxatio [illegible] ulcere [illegible] Gota 3º [illegible] di cap 9. [illegible] cu ſuca.

Curatio.

B

C

nim fit horum vlcerum purgatio, quum multo tempore madore abundent. Quosdam tamē ex his deligare, bonum est. Verùm illud clarè nosse oportet, quòd necesse est hominem turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in supernā partē retractus est: & ossa luxata, extra eminentia apparēt. Neque enim vllum ex talibus ossibus plerunque denudatur, nisi leniter aliquantum: neque abscedit, sed tenuibus ac debilibus cicatricibus circumducitur: atq; hoc si multo tempore quieuerint: Sin minus, periculum est ne vlcusculum immedicabile relinquatur. Verùm de quo sermo est, qui sic curantur, seruantur. Si verò repositus fuerit articulus ac permanserit, moriuntur. Eadem ratio est, si etiam cubiti ossa circa manus articulum vlcere facto emineant, siue ad internam manus partem, siue ad externam. Clarè enim nosse id oportet, quòd is morietur intra paucos dies tali morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus verò reposita nō fuerint, neque repositio tentata est, hi multò plures superstites manent. Curatio autem eiusmodi etiā talibus cōmoda est, qualis iam dicta est. Figuram verò claudicationis turpē esse necesse est, & digitos manus debiles ac inutiles. Sin enim ad internā partem ossa luxata fuerint, digitos inflectere nō potest. Si verò ad externam, extendere nequit. Quibus verò tibiæ os facto vlcere, circa genu eminuerit foras, siue ad externā partem siue ad internā, his si quis reponat, adhuc prōptior mors adest quàm alijs, etiam si etiam illis prompta aderat. Si verò omissa repositione medearis, spes quidem salutis hoc solo modo existit. Verū periculoriosa hec ossa sunt, quāto superiora ac robustiora sunt, & a fortioribus elapsa. At si os femoris quod ad genu est, vlcere facto elapsum fuerit & repositū permanserit, mortē adhuc violentiorē citius induxerit quàm prius relata. Si verò repositum non fuerit, longè magis periculosum est quàm priora. Sola tamē hæc salutis spes est. Eadē verò ratio est, & de articulis circa gibbū cubiti, & de cubito ac brachio. Quæcunque enim ex his luxata, vlcere facto eminuerint, ea omnia si reposita fuerint mortem inducunt: non reposita, spem salutis: claudicationem verò superstitibus. Lethaliores autē sunt superiores articuli, si reponantur. Sed & si non reponantur, periculosiores ijdem sunt. Si verò alicui superiores articuli luxati, facto vlcere emineant

Os tibiæ eminens.

Os femoris quàm periculosum.

D E F

A mineant, hi & si reponantur celerrimam mortem inducunt: & si non reponantur, periculiosiores sunt. Curatio verò iā relata est, quę mihi accōmodatissima esse videtur. At verò quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati, facto vlcere eminuerint, osse nō fracto, sed circa ipsam connexionē auulso, his si repositi permanserint, adest quidem periculum conuulsionis, si non bene curati fuerint: attamen operæ precium est vt repositio fiat, cum prædictione quòd multa custodia ac cura opus habet. Reponere verò facilimum est, efficacissimúmq; ac artificiosissimum per vecticulū, velut etiā antea dictū est in fractis ac eminētibus ossibus. Postea quiescere quàm maximè conuenit, & decumbere, ac pauco cibo B vti. Melius est & pharmaco sursum purgante leui aliquo vti. Vlcus verò curare oportet, aut cruentis emplastris quæ madefiūt, aut polyophthalmi siue buphthalmi folijs impositis, aut quibus ossa in capite fracta curantur. Nihil autem valde frigidum adhibere. Minimè igitur primi articuli periculosi sunt. Superiores autem periculosiores. Reponere verò oportet eadē die aut postridie: Tertio ac quarto minime. Quarto enim die maximè recrudescere solent. Quibus autem nō statim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra decem dies repositum fuerit, omne id continetur. Si verò reposito osse conuulsio accedat, articulū statim eijcere oportet, & calida quàm sæpissimè humectare, & totum corpus, & præsertim circa articulos, calidè & leni- C ter ac molliter tractare. Verùm inclinatum magis quàm extentum totum corpus esse oportet. Expectandū tamē est articulos circa digitos qui reponuntur abscessuros esse. Plerūque enim ita contingit, si vel quæuis inflāmatio subsit. Quare si non propter vulgi imperitiam, modico verēda esset accusatio, nullum penitus reponere oportebat. Atque ad hunc modum periculosa sunt ossa, circa articulos eminentia foras, si reponantur, quemadmodum dictum est. Quæcunque verò circa articulos digitorum penitus resecātur, ea plerunq; innoxia sunt, si nō quis in ipsa vulneratione ex animi deliquio lædatur. Et curatio vulgaris talibus vlceribus sufficit. Sed & quæ nō circa articulos sed iuxta aliam quandam ossium rectitudinem resecantur, & hæc innoxia sunt, & adhuc alijs curatu faciliora. Ex quæ iuxta digitos ossa fracta extra eminēt,

Curatio.

non ad articulum,& hæc si reponantur, innoxia sunt. At resectiones osium perfectę circa articulos,& in pede,& in manu,& in tibia ad malleolos,& in cubito ad iuncturã manus, plerisq; quibus resecantur innoxiæ sunt,si non statim animi deliquiũ euertat,aut quarta die febris cõtinua accedat. Corruptiones tamen carnium contingunt,& in vulneribus sanguifluis fientibus,& vehemẽtibus cõstrictionibus,& in osiũ fracturis magis quàm oportet compresis : & alijs vinculis violentis intercepta plerisq; decidunt. Et pleriq; ex talibus superstites euadunt,& quibus femoris pars aliqua & carniũ & osis decidit,& quibus brachij pars(Minus autem si cubiti aut tibiæ pars deciderit)& amplius facilè ferentes superstites euadũt.Quibus igitur fractis osibus corruptiones statim fiunt,& denigrationes,his abruptiones corporis celeres circũcirca fiunt,& decidentia cito decidunt, vt cùm ossa iam antea remiserint emollita.Quibus verò dum ossa sana sunt, denigrationes fiunt,carnes quidem etiã his cito moriuntur, ossa verò tardè abscedũt,qua parte termini sunt denigrationis,& osis nudatio extat.Oportet autẽ partes corporis quęcunq; infra terminos denigrationis sunt, quum iam penitus mortuæ fuerint,& doloris exortes, iuxta articulum auferre, prouidendo vt ne vulneret.Si enim is cui resectio fit,dolore affectus fuerit,& corpus nõdum mortuũ fuerit ea parte qua resecatur,magnum periculum est ne præ dolore animi deliquium incidat.Talia verò animi deliquia multos iam euestigio peremerunt.Femoris itaque os tali modo denudatum octogesimo die abscedere vidi.Tibia tamen huic homini circa genu vigesima die ablata fuerat,aut vt mihi videbatur etiam citius.Non enim simul,sed ad maiorẽ prouidẽtiam facere quid mihi visum fuit. At tibiæ ossa ex eiusmodi denigratione circa mediã tibiã, sexagesimo die mihi deciderũt, quæcunq; ex ipsis fuerunt denudata.Differt equidem & curatio à curatione,ad hoc vt ossa denudata citius aut tardius decidant.Differt etiam cõpresio à compresione, prout vehementior aut debilior fit,ad hoc vt citius aut tardius nerui denigrati emoriantur,carnes item & arteriæ ac venæ. Nam quæcunq; non vehementer intercepta moriuntur,ex talibus quædã ad osium denudationes non perueniũt,sed magis in superficie decidunt.Propter has igitur causas,non vnum numeri

A meri nomen tēpori poni poteſt,in quāto ſingula ex his iudicantur. Aſſumere verò valde oportet tales curationes. Sunt enim magis horrēdi aſpectus quàm curationis,& curatio lenis omnibus talibus ſufficit. Ipſa enim ſeipſa ſolū iudicant:& circa victū diligentiā adhibere oportet vt pro viribus febris exors ſit:& in iuſtis figuris corpus collocare. Iuſtæ autem hæ ſunt,vt neq; ſublimius eleuatum ſit,neq; deorſum repat. Sed magis prætereà ſurſum vergat,donec perfectè fuerit circuncirca abruptū. Nam in hoc tempore ſanguinis eruptionū periculum imminet. Ob id igitur vulnera deorſum repentia facere non oportet,ſed vice verſa. Alioqui vbi tempus ampliùs acceſſerit,& vlcera pura facta fuerint, non ampliùs hæ figu-
B ræ cōmodæ ſunt,ſed poſitio recta, & aliquando deorſum repentes. Temporis enim progreſſu quibuſdam horū oſsis diſceſsiones fiunt,& ſubligaminibus opus habent. Expectare tamen oportet,vt tales per tempus à dyſenteria corripiātur. Nam in plerisq; denigreſcentibus dyſenteria accedit, & in ſanguinis eruptionibus ex vlceribus. Accedit autem iudicatis iam denigrationibus ac ſanguinis eruptione. & procedit quidē large ac vehementi impetu,ſed nō ad multos dies durat,neque lethalis eſt. Neq; enim valde cibum auerſantur tales, neque aliàs vaſa vacua facere conducit. Femoris porrò luxationē circa coxam hoc modo reponere oportet, ſi ad internam partē elapſum fuerit. Bona quidem ac iuſta & ſecundum naturam hæc repoſitio eſt, & ſanè etiam aliquid oſten-
C tationis habēs,ſi quis talium rerum iactatione ſuperbire velit. Ex pedibus hominē ad tranſuerſam mediæ domus trabē ſuſpendere oportet,vinculo forti, ſed molli ac lato,ita vt pedes quatuor digitorū ſpatio,aut minus,inter ſe diſtantes habeat. Sed & ſupra genua latum ac molle lorum circundatum eſſe oportet,quod itē ad trabem illam extendat. Crus autem læſum duobus digitis ampliùs quàm alterum extentum eſſe oportet. A terra verò abſit caput ad duorum cubitorum ſpatium,aut paulò plus, aut minus. Manus autē iuxta latera extentæ,aliquo molli ſint alligatæ. Omnia verò hæc ſupino iacenti ipſi præparentur, vt quàm breuiſsimo tēpore pendeat. Poſtquàm verò ſuſpenſus fuerit,virum peritum & non debilem immiſſo inter femora cubito ita agere oportet, vt cubitum inter caput femoris elapſum, & interfœmineū locum-

Femoris luxati repoſitio.

q̃ue inter anum ac pudendũ ponat, & posteà altera manu ad D
illam interpositã coniuncta, rectus astans ad suspensi corpus,
derepente se appẽdens sublimis quàm æquabilissimè depen
deat. Hæc repositio omnia quibus secundum naturam opus
est exhibet. Nam & ipsum corpus suspensum sua ipsius gra-
uitate extensionem facit:& is qui appendet, vnà cum exten-
sione,femoris caput super acetabulum eleuari cogit, simulq́;
cum cubiti osse, velut cum vecte molitur ac cogit, vt ad pri-
stinam naturam relabatur. Oportet autem vincula omnino
bene constructa esse, & curare vt fortissimus sit is qui se ap-
pendit. Queadmodum igitur etiã antea dictum est. Magna
est differentia naturarum in hominibus,ad hoc vt vel facilè,
vel difficulter repositio fiat. Et cur magna sit differentia di- E
ctum est antea,vbi de humero egimus. Quibusdam enim fe-
mur rursus incidit nullo adhibito apparatu, sed ex modica
extensione,quantum manibus directio fieri potest,& ex leui
cõmotione. Multis autem qui crus iuxta articulũ inflexerũt,
iam facta circũagitatione rursus incidit. At multò plura vul-
gari cuilibet apparatui non obtemperant. Quapropter scire
quidẽ oportet de singulis optima in omni arte, vti verò his
quæ singulis vicibus idonea visa fuerint. Relati igitur sunt
extensionum modi etiã in superioribus, vt quis vti possit ex
his qui fortè affuerint. Oportet enim in cõtrarias partes fie-
ri extensionẽ vehemẽter,in alteram,cruris: in alterã,corpo-
ris. Si enim probè extensio facta fuerit,femoris caput supra
pristinã sedem eleuabitur. Et si quidẽ ita supereleuatum fue- F
rit,ne prohibere quidẽ facile sit,quo minus ipsum in suã sedẽ
insideat. Quare omnis iam vectis molitio ac directio suffi-
cit. Sed enim in extẽsione deficiũt, & ob id maiorẽ turbatio-
nem exhibet repositio. Oportet igitur non solũ iuxta pedem
vincula alligata esse,sed etiã supra genu,quo non magis cir-
ca articulum sit deligatio in extẽsione, quàm circa coxæ ar-
ticulum. Sic igitur extensionẽ ad pedis partẽ præparatam fa-
cere oportet. Sed & in alterã partem extensionẽ, non solùm
ex deligatione circa pectus & alas, in contrarium extendere
oportet,sed etiã loro longo,duplicato,robusto,leni, circa in-
terfœmineum inserto,& à posteriore parte ad spinam porre-
cto,ab anteriore verò ad clauiculam tendente, ibiq; ad alte-
rum initiũ alligato,ita coactionẽ facere oportet, vt alij hinc,
alij

A alij illinc extensionẽ faciant,ita tamen vt lorum circa interfœmineum,non super femoris caput porrectũ sit,sed inter caput & interfœmineũ. Verùm inter extendendũ pugno ad femoris caput quis innixus,id ad exteriorẽ partẽ propellat. Si verò is qui trahitur eleuetur,iniecta manu,& cum altera manu cõiuncta,simul deorsum trahat,simulq; ad externã partẽ cogat. Alius verò quispiam partẽ femoris ad genu,placidè ad internam partẽ dirigat. Dictum autem est etiã antea,operæprecium esse vt si quis in vrbe populosa medicinã exerceat, lignũ possideat quadrangulare sex cubitorum,aut paulo minus latitudine bicubitali: crassitudo autẽ sufficit dodrantalis. Id secundũ longitudinẽ hinc atq; illinc sectionẽ incisam
B habere oportet,vt ne altior quã oportet machinatio fiat. deinde postes aselli breues, robustos,vtrinq; inaptatos habere. Postea sufficit quidẽ in dimidia ligni parte,nihil tamẽ vetat etiã per totum,velut fossas longas quinq; vel sex,quatuor digitorũ spacio inter se distantes,incisas esse:& satis est vt sint hæ & latitudine & profunditate triũ digitorũ. Habere etiã in medio hoc lignũ debet excauationẽ profundiorem quadrangulã trium digitorũ,quo in hanc excauationẽ, vbi opus esse visum fuerit, lignũ cauitati congruũ infigatur, quo supernè sit rotundũ. In figendũ autem hoc est, si quãdo conducere visum fuerit, inter caput femoris & locũ inter anum ac pudendũ. Hoc lignũ erectum stans prohibet ne cõcedat corpus,dũ à pedibus extẽditur: Quãdoq; enim hoc ipsum lignũ
C sufficit pro extensione in contrariũ supernè faciẽda. Aliquãdo etiã dum hinc atq; illinc crus extẽditur, hoc ipsum lignũ hac vel illac laxum incũbens cõmodum ad hoc fuerit,vt instar vectis,caput femoris ad externam partem extrudat. Ob hoc enim etiam fossæ incisæ sunt, quo in quibuscunq; ex ipsis cõgruũ id facere fuerit,vectes ligneus immissus mollitionẽ faciat,aut circa articulorũ capita, aut ad ipsa penitus capita infixus,vnà cũ extensione, siue ad externã partẽ,siue ad internam,molitionẽ facere expedierit:siue etiam rotundum vectẽ esse conducat,siue latũ. alius enim alij articulo conducit. Cõmoda autẽ est in omniũ articulorum cruris repositione,hæc per vectes molitio vnà cũ cõcussione. Verùm de quo nunc sermo est,teretẽ ac rotundum vectem esse conuenit. Ex his machinis ac coactionibus, nõ videtur mihi fieri posse vt

vllius articuli repositio frustra tentetur. Inuenire tamẽ quis D
possit etiam alios modos repositionis huius articuli. Si enim lignũ hoc magnũ, habeat in medio à lateribus duos postes pedales, eius altitudinis, quæ cõferre videtur, alterum hinc, alterum illinc. Deinde lignũ trãsuersum, velut scalæ gradus, postibus impositũ sit: atque ita sano crure inter postes transmisso, læsum crus suprà gradum adaptatũ habeat. Verũ ad altitudinem, & ad articulum qua parte excidit facilè quiddam adaptare oportet. Gradum enim moderato altiorem facere oportet, & stragulum multiplex prout congruum fuerit, sub corpus subextẽdere. Deinde lignum moderatam latitudinem ac longitudinẽ habens, sub crus ad malleolum vsque extentũ esse oportet, quòd vltra femoris caput, quantum eius E
fieri potest porrigatur, & ad crus alligetur quotiescũq; opus fuerit, vt moderatè habeat. Postea dũ extenditur crus, siue ligno pistilloformi, siue aliqua alia ex his extensionibus, crus simul circũ gradũ vnà cũ alligato ligno, deorsum cogere oportet, ita vt aliquis supra articulũ iuxta coxam hominẽ detineat. Hoc enim modo simul & extensio femoris caput super acetabulũ attollet, simulq; mollitio femoris caput in pristinã naturã detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis rectè ac bene præparet. Quemadmodum autẽ etiam antea dictum est, à longè debilioribus extẽsionibus, & viliore apparatu plerisq; rursus incidit. At verò si ad externã partẽ femoris caput luxatũ fuerit, extensiones quidẽ hinc atq; illinc F
facere oportet, eodẽ modo velut dictũ est. Verùm molitionẽ cum vecte lato, vnà cum extẽsione facere cõuenit, ab externa parte ad internã cogendo, ita vt ad ipsas nates, & paulo superius vectẽ adhibeas. Ad sanam verò coxã iuxta nates aliquis manibus renitatur, vt ne cedat corpus: aut alio quopiam huiusmodi vecte submisso, & ex fossa conueniente fulcito contra obnitatur. Partẽ autẽ femoris luxati quæ ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterũ suspẽsio in hoc modo luxationis articuli non conuenit. Cubitus enim eius qui se appendit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionem tamen cũ ligno subiecto, ita quis adaptare possit, vt huic luxationis modo conueniat, si forinsecus adhibeat. Sed qd opus est plura dicere? Si eñ rectè extensio fiat, & rectè per

vectes

A vectes molitio contingat,qui articulus hoc modo elapsus nõ reponi posſit? At ſi in poſteriorem partem femur exciderit, extenſiones & diuerſum tenſiones ita facere oportet, velut dictum eſt,ita tamen vt ſuper lignum multiplex ſtragulum inſternatur,quo molliſsimum ſit,& homo pronus reclinetur ac ſic extendatur. Verũ vnà cum extenſione, etiã tabula deorſum cogere oportet eodẽ modo veluti gibboſitates,è directo natium tabula collocata , aut magis ad infernam quàm ad supernã coxarũ partem,& inciſura in pariete ad tabulã excipiendã non recta ſit,ſed paululum decliuis ad pedũ partem. Hæc repoſitio maximè ſecundum naturã eſt huic luxationis modo,& ſimul fortiſsima. Suffecerit autem fortaſsis pro ta-
B bula,vt aliquis inſideat, aut manibus innitatur,aut inſcẽdat derepente,ſimulq; cum extenſione incũbat. Nulla verò alia ex relatis repoſitionibus ſecundũ naturã eſt huic luxationis modo. Si verò in anterioré partem elapſum fuerit, idẽ quidem modus extenſionũ faciẽdus eſt. Verùm virũ & manibus validiſsimũ,& aliàs peritiſsimum,vola manus alterius circa inguina firmata,& altera manu inſuper iniecta,ſimul luxationem deorſum propellere,ſimulq; femoris partem quæ ad genu eſt ad anteriorem partem compellere oportet. Hic eñ modus repoſitionis,huic luxationi maximè ſecũdum naturã eſt. Sed & ſuſpenſio finitimum quid ſecundum naturam habet. Oportet tamen eum qui ſe appendit peritum eſſe, vt ne cubito articulum excutiat, ſed circa medium inter anum ac
C pudendum locũ,& iuxta os ſacrũ ſe appendat. Laudatur etiã is qui per vtrẽ hunc articulũ reponere conatus eſt. Et iam ſanè aliquos vidi,qui prę imperitia,etiã extra & retro luxatos, per vtrẽ reponere conabant̃,non animaduertentes ꝙ magis ipſum eijcerent q̃ reponerẽt articulũ. Nam qui primus excogitauit,haud dubiè ad intrò elapſos articulos,per vtrẽ repoſitionem tẽtauit. Noſſe igitur oportet ꝙ alia multa vtre ſunt potiora. Oportet autẽ vtrem non inflatum infra femora ponere,quantũ fieri poteſt ſupremè ad locũ inter anum ac pudẽdum adductum:& facto à patelis genu initio, femora per faſciam vſq; ad mediã femorum partẽ deligare. deinde in partem vtris ſolutam folle ex officina fabri immiſſo inflare,& vtrẽ cogere vt diſtẽdatur. Hominẽ verò in latus decumbere oportet,& læſum crus ſuperne habere. Atq; hic quidẽ eſt ap-

paratus: sed pleriq; peius præparāt quàm ego nūc dixi. Non D
enim deligant femora ad multā partem, sed solùm genua, &
non insuper extendunt. est autē insuper extēsio quoq; facien
da. Attamē aliqui iam reposuerant, facilè rem assequuti. Non
autē ita facile est coactionē hoc modo perficere. Nam & vter,
dum inflatur, tudissimas partes suas ad articuli caput non ha
bet, quod maximè emoliri oportet: sed inferius ipso, medius
ipse locatus est circa media femora, aut adhuc inferius: &
rursus femora ipsa natura sunt curua. Supernè enim carnosa
sunt, & inter se sociata. Infernè verò sicca, vt etiam natura fe-
morum vtrem ab opportunissimo loco repellat. Si verò quis
paruum vtrem imponat, fieri non potest vt paruum robur ar
ticulum cogat. Si itaq; vtre vti velis, femora inter se ad mul- E
tam partem colliganda sunt: & vnà cum corporis extensione
vter inflandus est. Crura verò ambo deligāda sunt vsq; ad fi-
nem in hoc repositionis modo. At verò in vniuersa arte hoc
plurimi facere præ omnibus oportet, vt id quod ægrotat sa-
num facias. Si verò multis modis fieri possit sanatio, vt eum
qui minimè molestus est eligas. Nam & virum bonum, & ar
tis peritum, hoc declarat, qui populo imponere non studeat.
Verùm de quo nunc sermo est. Tales quædam sunt familia-
res extensiones corporis, vt ex his quæ adsunt expedita ac fa
cilis reperiri possit. Nam si vincula ex loris mollia ac lenia
non affuerint, sed aut ferrea, aut funes nautici aut domestici,
fascijs aut pāniculis laneis ea maximè parte amplius obuol-
uere oportet, qua vincula detentionē factura sunt, atque ita F
vinculis deligare. Deinde in lecto robustissimo & ex præsen
tibus maximo, hominē bene extendere oportet, hoc modo.
Lecti pedes qui ad caput sunt, aut à pedibus, ad limen ianuę,
intus aut foris prout cōmodum fuerit firmētur. Ad alteros
autem lecti pedes lignū quadrangulare transuersum obijcia
tur, ita vt à pede ad pedem pertingat. Et si quidem tenue fue
rit lignum, ad pedes lecti deligetur. Si verò crassum, non est
opus. Deinde initia vinculorum, & eorum quæ à capite sunt,
& eorum quæ à pedibus, vtraq; alligentur ad pistillū, aut ad
aliud huiusmodi lignum: ita vt è directo corporis sint, aut
paulò superius. Moderatè verò extendantur ad pistilla erecta
consistentia, quorum alterum ad limen, alterum ad lignum
obiectum firmetur, atque sic refractis pistillis extensio fiat.

A Sufficit autem ſcala quæ robuſtos gradus habet, ſub lectum extenta,pro limine ac ligno obiecto, quo piſtillis ad conuenientes gradus hinc atq; illinc firmatis, ita vinculorum extenſio fiat.Porrò reponitur femoris articulus etiam hoc modo,ſi ad internam , & ad anteriorem partem luxatus fuerit. Supra ſcalam in terram defixam hominē collocare oportet. deinde ſanum crus placidè externum deligare, vbi commodum fuerit ex ſiniſtro verò vas teſtaceum aqua plenum, aut ſportulam lapidibus refertam appendere. Alius repoſitionis modus,ſi ad internā partē luxatus fuerit:inter duas colūnas trabē moderata altitudine deligare oportet.Præmineat autem vna pars trabis pro magnitudine natium. & vbi ſtra-
B gula circū pectus hominis deligaueris,ipſum hominē ſupra præminentem trabis partem collocato, & deinde pectus ad columnam lato aliquo vinculo alligato.Poſtea ſanum quidē crus detineat aliquis,vt ne circumagatur.Ex læſo verò appēdatur pondus quantum congruit, velut etiā prius dictū eſt. Primùm igitur ſcire expedit,quòd omnium oſsium cōmiſſuræ plerunq; ſunt caput & acetabulum.In quibuſdam verò & locus acetabuli formam refert,& oblongus eſt.Quidam verò loci leuiter ſinuoſi ſunt. Semper autem reponere oportet omnes articulos elapſos,maximè quidem ſtatim dum adhuc calidi ſunt. Sin minus,quàm celerrimè.Nam & ei qui reponit,facilius ac citius reponere contingit,& ægroto multo minus doloris affert repoſitio priuſquam intumuerit. Omnes
C etiam articulos vbi reponere voles, præmollire ac commouere oportet. Sic enim facilius reponi ſolent. Circa omnes autem articulorum repoſitiones hominem attenuare oportet,maximè circa maximos articulos & repoſitu difficilimos minimum circa minimos & faciles. At verò ſi digitorum articulus,ſiue primus,ſiue ſecundus,ſiue tertius in manu exciderit,idem ac æqualis repoſitionis modus eſt. difficilius tamen ſemper maximi articuli reponuntur. Excidunt autem quatuor modis,aut ſurſum,aut deorſum,aut in obliquū vtrinque maximè quidem ſuperne,minimè autem in obliquū, in vehementi motu. Vtrinq; autē in ea parte in quam exciderunt,velut crepido eſt. Si quidē igitur ad ſupernā aut infernam partem exciderit articulus,eo quod leuior eſt hic locus quàm à lateribus,& ſimul parua facta eſt tranſgreſsio,facilè

Digitorū articuli.

est reponere. Modus autem repositionis sic habet. Digitum D
summum aut deligamēto aliquo, aut alia quapiā huiusmodi re obuoluito, vt ne vbi summū digitum apprehensum exten dis, elabatur. Quum autem obuolueris, alter quispiā manum supra iuncturam apprehendat, alter digitū obuolutum, atq; ita vterque ad seipsum probè extendat, simulq; elapsum arti culum ad sedem suā detrudat. Si verò in obliquum excidit, extensionis quidem idem modus est. Vbi verò iam visus fue rit tibi articulus lineam transgressus esse, simul cum exten- sione statim ad locum suum detrudere oportet, ita vt alius quidam ex altera digiti parte obseruet ac repellat, vt ne rur- sus illic elabatur. Moderatè quoque repositionem faciunt vi- mineæ texturæ, sauræ id est lacertæ appellatæ, ex palmis cō- E
textæ: ita vt dum digitum hinc atque illinc distendis, altera manu lacertam, altera manus iuncturam apprehendas. Post- quam autem reposueris, deligare oportet linteis quàm citis- simè tenuissimis inceratis, cera neque valde molli, neque val de dura. Dura enim de digito abscedit. Mollis autē & lique- scens eliquatur, & digito calefiente deperit. Soluendus au- tem est digiti articulus tertia aut quarta die. In summa, si in flammatus fuerit, frequētius soluendus est: sin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Restituitur digiti articulus decima quarta die. Idem verò est curationis modus digito- rum manus ac pedis. Circa omnes autem articulorum reposi tiones attenuare oportet ac fame macerare vsq; ad septimū
diem: & si inflammati sint, frequentius soluere: sin minus, ra F
rius. Quietem verò semper habere oportet afflictum articu- lum, & quàm optimè figuratum positum esse. Genu porrò propter expeditam ac facilem naturam, mitius est quàm cu- biti gibbus. Quare etiam facilè excidit. Excidit autem sæpe intrò. Sed & extra, & in posteriorem partem. Repositiones autem fiunt ex repētina cōflexione aut excalcitratione: aut conuolutam fasciæ molem in poplitem ponito, & circū illā corpus ita ad flectendū genua in terrā dimittito. Potest etiā vbi in posteriorem partem excidit, moderata extensione re- poni, veluti cubiti gibbus. Si verò hàc aut illàc excessit, ex conflexione aut excalcitratione reponitur. Cæterum dire ctio ex moderata extensione omnibus cōmunis est. Si verò non inciderit, hi quibus in posteriorem partem excidit, fle-

ctere

A ctere nõ possunt: Sed neq; alij ita valde: minuitur autem femoris & tibiæ anterior pars. Si verò intrò, valgiores fiunt. Minuuntur autem externæ partes. Si verò extra, magis varij ac detorti, minus claudi fiunt. crassiore autẽ osse vehũtur, & internæ partes minuuntur. At si ex natiuitate, aut in augmẽto hæc fiant, iuxta priorẽ rationem res se habet. Cæterũ articuli circa malleolos luxati extensione vehementi opus habent, aut manibus, aut alijs huiusmodi: & simul directione vtrunq; præstãte. Cõmune autem hoc est omnibus. At verò luxationis articulorum in pede, velut eas quæ in manu fiunt sanabis. Qui verò cum tibia cõmunionem habent, & ex natiuitate elapsi sunt, aut etiã in augmento luxati, eandem cũ

Luxationis articulorum pedis.

B manu repositionem expetunt. Quicunq; verò facto saltu ex supernis, calcaneo innitentes se firmarunt, sic vt ossa dispara ta sint, & venæ humores effuderint, & nerui contusi sint: si grauiter hæc acciderint, periculum est ne corruptione accedente per omnem vitam affligãtur. obtorta enim fiũt ossa, nerui autem inter se communionem habent. Quin & quibus fractis, aut ex vulnere, vel in tibia, vel in femore: aut neruis exolutis qui his cõmunicant: aut ex negligenti decubitu, calcaneum fuerit denigratũ, etiã his maximæ recrudescẽtiæ ex talibus fiunt. Quandoq; etiã ad corruptionẽ accedunt febres acutæ, singultuosæ, mentẽ percellẽtes, citã mortem inducẽtes, & insuper venarũ sanguifluarum liuores. Signa recrudescentium sunt si effuso sanguine sugillata, & denigra-

C ta, & vicina his, subdura ac subrubra fuerint. Si enim cũ duricia liuescant, periculum est ne denigrescant. Si verò subliuida sint, aut etiã liuida mollia & diffusa: aut cũ virore subpallida ac mollia: hęc in omnibus talibus bona sunt. Curatio si febris absit, veratro in potu dato fit: sin minus nõ, sed potu si opus sit, fauorũ cremor decoctus, aut acetum mulsum dulce detur. Deligatio conuenit qualis in articulis. Ad contusiones autem magis quàm ad omnia, linteis pluribus ac mollioribus vtendũ est, & minus comprimẽdum, & plurima insuper calcaneo abuoluenda. Figura si velut deligatio postulat, vt ne ad calcaneum exprimatur Ferulis vtendum nõ est.

Quibus verò aut ipse pes solus excesserit, aut cum appendice, excidit quidem magis ad internam partem: his si non rursus incidat, attenuatur progressu temporis & coxa, & femur,

& femur,& tibiæ pars luxationi opposita. Repositio est velut iuncturæ ad manum. Extensio autem vehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit,sed minus quàm manus articulus siue iunctura,si quieuerint. Victus parcior quiescentibus expedit. Quæ verò ex natiuitate, aut in augmento fiunt, iuxta priorem rationem. D

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VLCERIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

*

Qui ulcera curentur.

Lcera vniuersa, nisi vino, humectare non oportet, si non in articulo fuerit vlcus. Nam siccum sano propius est,& humidum non sano. Est enim vlcus humidum: quod verò sanum est, siccum. Præstat autem absque deligatione sinere, præterquam quod cataplasma imponitur: quanquam aliqua vlcera neque cataplasma ferre possint,magis autem recentia quàm vetustiora,& quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua, quàm maximè omnibus vlceribus conducunt, & magis recentioribus quàm vetustioribus, & si quod aliud vlcus inflammatum est, aut inflammationem minatur, & si periculum est corruptionis: & vlceribus ac inflammationibus in articulis: & vbi conuulsionem fieri periculum est: & vulneribus in ventre. Maximè verò omnium, fracturis in capite ac femore,& si cui alij parti fractura contigerit. Stare autem vlceri minimè cõducit,præsertim si quis in crure vlcus habeat: imò neque sedere,neque ambulare. Verùm ocium & quies maximè conferunt. At verò recentia vlcera omnia, tum ipsa, tum circunsitæ partes, minimè inflammationem incurrent,si quis quàm citissimè suppuret, & pus ab osculo vlceris non interceptum supprimatur: aut si quis auertat, vt omnino non suppurentur, præterquam necessario, eoque paucissimo F

Vulnus omne quietem poscit.

Vlcera ne inflammentur.

A cissimo pure,& sicca sint quàm maximè ex medicaměto non molesto. Igneum enim feruorem hoc inducit, vbi horror & pulsatio accesserit. Inflammantur enim vlcera tunc quum ad suppurationem tendunt. Suppurantur autē alterato sanguine ac calefacto, donec putrefactus talium vlcerum pus fiat. Quum verò cataplasmate opus esse visum fuerit, non ipsum vlcus cataplasmate integere oportet, sed circunsitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata sunt, mollescant. Cæterùm ex vlceribus si quod acuto specillo incisum aut dissectū fuerit, cruentis vulneribus aptum medicamětum suscipit. & resiccatorium quoddam, quod prohibet suppurationem. Si qua caro ex telo contusa & dissecta est, eam curare oportet, *Pus.*

B quo quàm celerrimè suppuretur. Nam & minus inflāmatur, & necesse est carnes contusas ac dissectas, putrescere ac pus fieri, & eliquari ac consumi : & posteà nouas carnes nasci. Omni recēti vlceri, præterquàm in ventre, cōducit frequenter sanguinem defluere facere, prout opportunū esse visum fuerit, & ab ipsis partibus vlcus complectentibus, tum aliàs, tum si in tibia vlcus fuerit, aut in digito pedis aut manus, magis quàm si alicubi in alia corporis parte. Sanguine enim defluente gracilescētia, sicciora fiūt ac minora. Prohibet enim hoc maximè talia vlcera humectari. Deinde verò in omnibus. Putredo sanguinis ex sanguinis trāsmutatione fit. Confert autē post sanguinis defluxionē in talibus vlceribus, etiā spongiam deligare densam, mollem, cōcisam, sicciorē quàm *Sanguinis defluxio in his quid faciat.*

C humidiorem: aut super spongiam supernè folia multa ponere. At oleum, & quæcunque mollia, aut oleosa sunt medicamenta, talibus vlceribus non conducunt, si non valde iam ad sanitatem tendant. Neq; vlceribus ex recenti vulnere oleum conducit, neque mollientia, neq; adiposa medicamenta, tum aliàs, tum quòd vlcus ampliore purgatione opus habet. Vt autem in summa dicā, oleo illitio facienda est, & in æstate, & hyeme, in his ad quæ talibus medicamentis opus habemus. Depurgatio ventris deorsum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus quæ sunt in capite, & in ventre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculum est, & in his quæ confusa sunt, & in exedentibus ac serpentibus, & aliàs inueteratis vlceribus. At vbi deligare voles, pharmaca non prius imponere oportet, quàm vbi valde siccū feceris vlcus. Tūc verò ap- *Oleum quibus inutile.* *Purgatio uentris confert his.*

ponere

ponere oportet, vlcus autem sæpe spongia detergere, & rursus linteum siccum ac purum sæpe adhibere, atque sic imposito medicamento quod conferre videtur, deligare, aut non deligare. Plerisque vlceribus tempus calidius commodius est hyeme. exceptis his quæ in capite sunt ac ventre: magis verò æquinoctij tempus. Vlcera quæcunque probè & prout oportet purgata sunt, semper ad sicciorem modum germinationem faciunt. Hæc autem plerunq; carne non superexcrescunt. Si vndecunq; tandem os discesserit, aut vstum, aut sectum aut alio modo, horum vlcerũ cicatrices cauiores fiũt. D

Tempus calidum quibus uulneribus prosit.

Vlcera quæ non coeunt.

Vlcera non purgata, non cõmitti solent etiam si adducantur, neque sua sponte coeunt. Vbi circunsitæ vlceris partes inflammatæ sunt, quandiu durat inflãmatio, vlcera coire nõ solent. Sed & vbi circunsitæ partes denigratæ fuerint, & sanguinis putredine, aut etiam varice, influxionẽ sanguinis exhibente, neq; hæc coire solent, si non circunsitas vlceris partes sanas feceris. Ex vlceribus rotunda si subcaua fuerint, excidere oportet vndiquaque in orbem ea quæ discesserũt, aut omnia, aut ex dimidio circuli, secundum longitudinem naturæ hominis. In omni vlcere igne sacro accedente, corpus purgationem facere oportet, in vtram partem vlceri conculerit, siue sursum, siue deorsum. Cui tumor obortus fuerit circa vlcus, vlcere nõ inflammato, huic posteà temporis progressu tumor puris subsidentiam habet. Quodcunque vlcus ex inflammatione tumidum non sedatur, dum alia quæ simul inflammari ac tumescere cœperunt sedantur, etiã hoc non coalescere periculum est. Quæcunq; verò ex casu, aut alio quopiam modo dissecantur, & cõtunduntur, & intumescunt, ita vt vicinæ circuncirca partes suppuratæ, pus de tumoribus per vlcus egerant: in talibus quicquid cataplasmate opus habere visum fuerit, non super ipsum vlcus cataplasma ponere oportet, sed super circunsitas partes, quo pus decedat, & indurata molliantur. Postquàm autem mollita fuerint, & inflammatio sedata, spongijs super ea quæ abscesserunt deligatis compescito, initio à sana parte facto, atq; ita procedendo. Supernè verò super spongiam folia sint multa. Quum verò compesci non poterit caro quæ humida existit, in causa est vt hãc eijcias. Si sub profunda carne vlcus fuerit, ex vtrisque, & ex deligatione, & ex eo quod insuper compresſit, hoc sanè E F

Ignis sacer ulceris.

Tumor circa ulcus

A ne incuruũ subattollitur, & si quis id fecet specillo, si fieri poterit ad fluxionem accommodatum ab ore vlcus resecare oportet, vbi commodum tempus esse visum fuerit, atq; ita curationem adhibere, qualicunq; tandem indigere videbitur. Plerunque verò in omni vlcere quod ventrem habet, in directum ad visum conspicua sunt omnia, tumore non præsente. Et si quidem in ipso fuerit putredo, aut caro suberit humida ac putrida, hoc vlcus & complectentes vlcus partes, aspectu nigra subliuida erunt. Et in excedentibus vlceribus, qua parte phagedena affuerit, vehemẽtissimeq; depascitur ac cedit, ea parte circũsita vlceris pars colorem habebit nigrum, subliuidum. Cataplasma tumorum & inflammationis in cir-
B cunsitis partibus sunt, verbascum coctum. & trifolij folia cruda, & ligustri folia cocta, & polium. Si verò etiã purgari opus habuerit vlcus, omnia quidem etiam hæc purgãt: Sed & fisci & oleæ folia, & marrubium. Coquere autem oportet hæc omnia, & maximè viticem, & fici ac oleæ folia: & mali punicę folia similiter coquere oportet. Crudis verò his vtẽdum est. Maluæ folia terito cum vino, & rutę folia, & origani viridis. Omnibus his lini semen torrefactum ac tusum quam leuissimè, ammiscere opertet. Vbi verò periculum est ignẽ sacrũ in vlceribus oboriturũ esse, isatidis folia trita cruda cum lini semine imponito. aut lini semen solani aut isatidis succo subactum imponito. Quum autem vlcus purum quidem fuerit, verùm inflammatum est & vlcus, & circunsitę itidem in- *Ignem sacrum quæ prohibeant.*
C flammatæ partes, lentem vino coctam, ac leuiter tritã, oleo modico subactã imponito, ac deligato: & rubi canini folia in aqua cocta, leuiter trita imponito, linteo tenui subextento, puro, vinoq; ac oleo madefacto. Et vbi committere ac coalescere vlcus voles, rubi canini folia velut lentem præparato. Nasturtium item sauridion à lacerti similitudine appellatum, vinum, & lini semen tenuiter tritum commiscentur. Et hæc, lini semen, & vitex crudus, & alumẽ melium: hæc aceto subacta. Vuam albam immaturã per colum in vas ęris rubri expressam, per dies ad solem exponito, noctu autem tollito, vt ne irroretur. Per dies verò indesinenter terito, vt æqualiter siccetur, & de æneo vase quàm plurimum assumat. Tãto autem tempore ad solem exponere oportet, donec ad mellis crassitudinem deuenerit. Postea & hũc succum, & mel quàm optimum

optimum,& vinum dulce,in æneam ollam infundito, ita tamen vt prius resinam terebinthinam in vino coquas, donec dura fiat instar mellis cocti,& postea resinã eximas,& vinum affundas. Sit autem plurimus vuæ immaturæ succus. Secũdo loco vinum. Tertio mel. Myrrham etiam stacten quàm optimam leuiter tritam, eodem vino paulatim affuso diluito, & postea ipsam per seipsam cum vino sæpe agitãdo coquito,& vbi ad bonam crassitudinem deuenisse videbitur,ad vuæ immaturæ succum affundito, & nitrum optimum torrefactum sensim ad pharmacũ ammisceto,& flori æris minus quàm nitri. Hæc postquam miscueris,coquito non minus tribus diebus,lignis ficulneis nõ multis succensis,aut prunis,vt ne torreatur,& vbi hoc pharmacum illinitur,omnia quæ imponũtur sicca sint,& vlcera non humectentur. Vtẽdum autem est hoc pharmaco ad vlcerata inueterata ac recentia, & ad pudendi:& capitis ac aurium vlcera. Aliud ad eadem vlcera. D E

Medicamẽta varia ad ulcera.

Fel bubulum siccum,mel quàm optimũ, vinum album in quo cocta sint loti ramẽta,thus,myrrha æqualis,crocus equalis,flos æris similiter. Ex liquidis autem vinum sit plurimũ, deinde mel, paucissimũ verò fel. Aliud. Vinũ,mel oleũ cedrinum. Sicca verò sint,flos æris,myrrha,malicoriũ siccũ.

Aliud. Flos æris tostus dimidia parte,myrrhæ duę partes dimidiæ,croci partes tres,mel modicũ,cum vino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars,gallæ pars,croci tres. Hæc singula sicca q̃ leuissimè terito,deinde mixta ad solem calidissimũ, affuso vuæ immaturæ succo,donec viscosa fiant, per tres dies terito.postea vino,austero,nigro odorato,paulatim affuso diluito. Aliud. In vino dulci albo,ilicis radices coquito,& vbi probe habere visum fuerit,de vino defuso duas partes sumito,& amurcæ olei quàm siccissimæ partem vnam. Postea agitãdo coquito,vt ne torrefiant,lẽto igne donec ad bonã crassitudinem deueniant. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verùm pro vino.acetum sit album acerrimum,in quo tinctę sint succidę lanę. Postea ammixta amurca coquito,& succum caprifici affuudito, & alumen melium, & nitrum ac æris florem,vtraque tosta ammisceto. Hoc magis priore vlcera purgat. Verùm prius non minus resiccat. Aliud. Lanas succidas paucissima aqua tingito, deinde vini tertiam partẽ ad aquam misceto, ac coquito donec bona prouenerit crassitudo. Ex F

Alumen melium.

A do. Ex his recētia vulnera quàm citissimè suppurari possunt.
Aliud. Aron siccum inspergito ac adaptato. Aliud. Fici dum succulenta est corticem viridem, in vino tritum immittito: & sine vino: ipsum etiam cum melle. Aliud. Ad acetum in quo cocta sunt loti ramenta: sit autem acetum album: amurcam oliuarum, & picis serum crudum ammisceto, & illinito, & instillato, & deligato sicca. Hoc recentia vulnera auertit, ne suppurentur: aut aceto abluito, & vino imbuta, spongia extergito. Aliud. Plumbum tritum cum spodio cyprio leuigatū inspergito. Et loti ramenta inspergito. & squamam æris, & chalcitidē cum ære, & solam per se, & cum loti ramentis. Et aliàs vbi siccis opus fuerit, talibus vtendum est,
B & spodio Illyrico trito cum ramentis, & ipsis solis ramētis, & flore argenti solo quàm leuissimè trito. & aristolochiā rasam ac tritam leuiter, inspergito. Aliud ad cruenta vulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris tostus, Alumen Aegyptium tostum, œnāthe, lanarum sordes, plumbago. Horū singulorū æquale pondus diluitur cum vino velut superius, & reliqua præparatio fit eodem modo. Aliud. Acetum quàm acerrimum album, mel, alumen Aegyptium, nitrum optimū leuiter tostum, felis parum, simul coquito. Hoc carnem superexcrescentem consumit, & cauat, & non mordet.

Aliud, Herba est paruis folijs prædita, cui nomen est Parthenium microphyllum. Hæc verrucas de pudēdo aufert: & chalcitis ex insula Melo cruda, & elaterium tenue siccū adstringit: & malicorium tenue siccum eodem modo. Maximè autem replet caua, pura, herba Lagopyrus nomine: est autem tritico similis vbi arescit, folio paruo velut olea, sed longiore: & marrubij folium cum oleæ folijs. Aliud. Carissæ siccissimæ internam partem pinguem, mellis speciem referentem duabus portionibus, cum seminis lini tosti non admodum, ac triti quàm tenuissimè parte vna. Aliud. Caricæ partem internam, & florem æris tenuem modicū, & fici succum. Aliud. Caricæ partem internam, chamæleonem nigrum, bubulum fel siccum. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verùm sicca, nasturtium tenue crudum, irio, vtrūq; pari pondere: caricæ verò partes duæ, sint, & seminis lini partes duæ, cum fici succo. Quum autem aliquo horum pharmacorum vteris, splenia aceto imbuta supernè imponito, &

Partheniū microphillū

C

Lagopyrum.

ſpongia ſuper ſplenia impoſita deligato, & paulò magis ap- D
primito. Si verò circũſitæ partes inflãmatæ fuerint, quicquid conferre viſum fuerit circũponito: Si liquido vti voles, etiã caricum pharmacum illinito, & velut ſuprà ſcriptum eſt deligato eodem modo. Eſt autem ex his pharmacum factum, veratro nigro, ſaudaracha, ſquama æris, plumbo vſto, cũ multo ſulphure, auripigmento, cantharide. Ex his prout viſum fuerit cõponito, ac vtitor. Diluuntur oleo cedrino, Poſtquã verò ſatis fuerit illitũ, pharmacũ eijcito, & aron coctum, tritũ imponito: aut ſiccum, tritũ, oleo ſubactum. Et ſi ſicco Carico vti voles: liquida remouere oportet, & pharmacum inſpergere. Facit autem ſiccum ex veratro ſolo conſtans ac ſandaracha.

Aliud liquidum. Herba eſt cuius folium ſimile eſt aro na- E
tura, verùm albũ, lanuginoſum, ad hæderæ folij magnitudinem. Hæc herba cum vino imponitur. Aut ilicis partem eam quæ eſt circum truncum, cum vino tritam imponito. Aliud. Vuæ immaturæ ſuccus, acetum acerrimum, flos æris, nitrum, ſuccus caprifici. Ad vuæ immaturæ ſuccum alumen inijcito tenuiſsimè tritum, & in vas æris rubri immiſſum ad ſolem exponito ac agitato, & vbi ad bonam ſpiſsitudinem deuenerit, tollito. Sicca ad cruenta vulnera hæc faciunt. Veratrum nigrum tenuiſsimè tritum inſpergitur, quandiu aliquid humoris inerit ac depaſcentis. Deligatio verò eadẽ eſt quæ in emplaſtris. Aliud. Salis grana ſiccißima in æneam ollam aut fictilem nouam immittito, magnitudine maximè æqualia, non magna: & mel optimũ dupla ſalis menſura pro F
cõiectura facta, ad ſalem affundito: deinde ollam prunis imponito, & dum totũ combuſtum fuerit finito. Poſtea exterſo ac expurgato per ſpongiam vlcere inſpergito, & velut prius deligato, & paulò magis comprimito. Poſtridie verò qua parte non adhæſerit pharmacum inſpergito, comprimito ac deligato. Vbi verò pharmacum diſcedere voles, acetum calidũ affundito, donec diſcedat, & rurſus eadem facito, ſi opus fuerit exterſione per ſpongiam facta. Aliud ſiccum mordax.

Myſi quàm leuiſsimè tritum inſpergito ea quæ humida ſunt ac putrida: & florem æris tenuem non penitus leuiter tritum. Aliud ſiccum ſimiliter mordax. Vbi ſpongia exterſiſti, lanas quàm maximè ſuccidas in teſta exurito, face admota donec totas combuſſeris. hoc pharmacũ leuiter tritum

A tum inspergito, & eandem deligationem adhibeto. Aliud siccum ad eadem vlcera. Chamæleo niger, alumen fici succo subactum, subigito autem tostum, & anchusam misceto.

Aliud. Anagallis & alumen Aegyptium tostum. Aliud. Puluillum inspersilem Orchomenium inspergito. Cæterùm ad nomas proserpendo depascentes, alumen Aegyptium tostum, itemq; Melium facit. Verùm nitro tosto insperso priùs præparare ac spõgia extergere oportet. Facit & chalcitis tosta. Torrere autem oportet, donec flammæ speciem induat.

Ad vetera vlcera in tibijs fientia. fiunt autẽ sanguinolenta & nigra, meliloti florem tritum, melle subactum, cataplasmatis modo vtere. At verò supra neruos dissectos, myrti B syluestris radices contusas ac cribratas, & oleo subactas deligato. Et herbam quinquefolium: est autem alba & lanuginosa, & altior à terra, quàm nigrũ quinquefolium : in oleo tritum deligato, & tertia die exoluito. His autem medicamẽtis in hyeme potius quàm æstate vtendum est. Medicamenta mollientia, quæ etiã cicatrices pulchras faciunt. Scillæ internam partem mucosam terito, & resinam de picea, cum recenti adipe suillo, & oleo modico, resinaq; ac cerusa modica. Et adipem anserinum, ac suillum recentem purum, & oleum modicũ, & scillam, & ceram albissimam. Aut scillam, oleum albũ, resinæ parum, cerã, adipem, suillũ veterem ac recentem. Facit & oleum. & ærugo, & scilla, & resina. Sint autem duæ partes veteris adipis ad recẽtem. De reliquis autem C quantum opportunum esse visum fuerit. Adipem recentem liquefactum in aliam ollam defundito, & plumbaginẽ leuissimè tritam ac cribratam commisceto ac coquito, & primùm agitato. Coquito autem donec destillatũ in terram congeletur. deinde tollito, ac reliquum diffundito, prẹter lapidẽ subsidentem: & resinã inijcito ac agitato, & modicũ oleum cedrinum, & quod priùs diffusum ac ablatũ fuit ammisceto. Porrò in omnibus mollibus in quibus resinam ammisces, vbi pharmacũ ab igne abstuleris, in calidum adhuc resinam immittito ac agitato. Aliud. Adeps suillus vetus & nouus, & cera, & oleũ: Sicca verò, loti ramenta, thus, plumbago: thuris videlicet pars vna, plumbaginis vna, & ramentorũ loti vna. Sint autem adipis veteris partes duæ, ceræ vna, & noui adipis vna. Aut adipem solùm veterem suillum, & cum ipso adi-

pem caprinum recẽtem, quàm minimè cum membrana, sed D
purgatum, parum terito aut contundito, & oleum affundito, & plumbum cum spodio inspergito, & ramentorũ loti dimidium. Aliud. Adeps caprinus, spodium, chalcitis cærulea, oleum. De Ambustis. Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum si cortex crassissimus est ac viridissimus, consectum in tenues partes, vino albo affuso, lento igne coquito, donec ad bonam crassitudinem deueniat, vt illini possit. Potest & in aqua coqui eodẽ modo. Aliud non mordax. Suillum adipem solùm veterem liquefactũ illinito. Supernè verò scillæ radicem dissectam imponito ac deligato. Postridie verò foueto ac perfundito, & adipem suillum veterem liquato, & ceram ac oleum ammisceto, thus item, & loti ramenta, E
ac minium. hoc vbi illeueris, ari folia in vino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Postquàm suillo adipe illeueris vetusto, hastulæ regiæ radices in vino coctas ac tritas superillinito. Aliud. Adipem suillum veterem liquato, & resinam ac bitumen ammisceto, & hæc linteo illita, ad ignem calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorso ex plagis, aut aliàs vlcus factum fuerit, scilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Posteà verò adipem caprinũ, & recentem suillum, & spodiũ, & oleũ, & thus illinito. Tumores in pedibus fientes, & sponte, & non sua sponte, in quibus neq; tumores, neque inflammatio, à cataplasmatis sedatur: & si quis spongias deliget, aut lanas, aut aliud quid super sanam partem, posteà intumescunt sua sponte, ac inflammantur: influxio sanguinis F
per venas in causa est, si cui nõ contusio causa est. Et si alicubi alia in corporis parte tale quid fiat eadẽ ratio est. Verùm sanguinem detrahere oportet, de venis præsertim influentibus, si conspicuæ fuerint. Sin minus, pertundere tumores oportet, profundioribus ac frequẽtioribus vulnusculis impactis: Sed & in alijs omnibus quæ pertũdis, sic facere oportet, atque hoc acutissimis ac tenuissimis ferramentis. Quum verò sanguinem detrahis, specillo ne valde premas, vt ne contusio accedat. Aceto autem perluito, & grumum sanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruentis vulneribus destinato medicamẽto, lanas succidas, carminatas, molles deligato, vino & oleo respersas. Et pertusam partem æger ita habeat, vt refluxus sit sanguinis, non defluxus: & omnino nõ humectet:

Dorsi ulcus.

Pedum tumor.

A ctet:& parum cibi capiat,& aquam bibat. Si verò vbi solueris, fissuras repereris inflammatas, cataplasma ex vitice ac lini semine imponito. Si verò vlceratæ fuerint fissuræ ac eruperint, ad rem respiciens, & quod opus fuerit adhibens, de cætero curato. At vbi varix inest in tibia, aut conspicuus, aut in carne, & tibia est nigra, & videtur opus habere sanguine ab ipsa defluente: talia nequaquam pertundere oportet. *Varices tibiæ.* Plerunque enim magna vlcera ex fissuris fiunt, propter varicis influxum. Verùm varicem ipsum aliâs atque aliâs compungere oportet, vbi opportunum esse visum fuerit. Cæterùm quum venam secueris, postquam sanguinem dimiseris, & fasciam solueris, & non sistatur, in contrarium, partem habeat, quò refluxus sanguinis fiat, siue manus fuerit, siue crus, B vtpote sanguine retrò fluente, atque ita tempus longius aut breuius decumbens expectet. Postea ipsum sic habentem deligato, nullo grumo existente in fissura. Deinde splenium duplum vino imbutum apponito, & super ipsum lanam puram oleo imbutam. Nam etiam si influxus sanguinis fuerit violentus, suppresio fit influentis. Et si grumo in fissura manente sic inflammetur, suppuratur. Pransum autẽ & potum plus aut minus venam secare [redacted] oportet, & aliquantum calefactum: & die calidiore quàm frigidiore. Si verò influat sanguis, cucurbitam affigere oportet, & si ablata cucurbita, multum sanguinis, aut serosus sanguis fluat, cito priusquam repleatur rursus affigere & quod restat extrahere. Sin minus, C grumi in fissuris inhęrent, & deinde ex ipsis inflammata vlcera fiunt. Aceto autem omnia talia perluere oportet, & postea non humectare, neque in fissuras decumbere. Verùm aliquo medicamento cruentis vulneribus destinato fissuras illinere. Et quum infra ganu, aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, stanti erecto, si stare potuerit, affigantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE FISTVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Caussa & origo fistulæ.

Istulæ fiunt quidem ex contusionibus & tuberculis, fiunt autem & ex remigatione ac equitatione, quum in natibus congregatus fuerit sanguis prope sedem. Putrescens enim distribuitur ad molles partes nimirum quum & intestinũ rectum sit humidum, & caro mollis, in quam distribuitur, donec tuberculum eruperit, & deorsum ad rectum intestinum computruerit. Postquam hoc factum fuerit, in fistulam abit, ac sanie manat, & stercus per ipsam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex contusionibus itaque fit fistula, vbi aliquis circa rectum intestinum locus contusus fuerit ex plaga, aut ex casu, aut vulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcunque talia sunt. Congregatur enim sanguis. Putrescens autem suppuratur: à suppurato verò ea quæ de tuberculis dicta sunt patitur. Primùm igitur quum tale quoddã tuberculum nascens senserit, crudum quã citissimè secare oportet, priusquàm suppuretur ad rectum intestinum. Si verò iam ęgrotantem ex fistula assumpseris, ali[illegible]em recentẽ accipe, & homine supino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulem immitte donec offendas ac impinguas, & fistulæ profunditatem per caulem metire. & seselis radicem tenuissimè tritam, aqua affusa ad dies quatuor macerato, eámque aquam trium cyathorũ mensura, melle ammixto ęger bibat ieiunus. Cum hac etiam ascaridas purgato. Quicunque verò relicti fuerint nõ curati, moriuntur. Postea linteũ byssinum tithymalli magni succo imbutũ, flore ęris tosto trito insperso, in penicilli figurã intorque longitudine fistulę æqualem, filo per summũ penicillũ trãsmisso, & rursus per summũ caulem: & homine supino reclinato, adhibito catoptere instrumento sedem expandente, corrosam recti intestini partem inspicito, & sic caulẽ immittito: & vbi in intestinum inciderit, apprehensum retrahito, donec penicillus fuerit intrusus, & superiori ac inferiori parti adæquatus. Postquam verò fuerit intrusus, glandẽ corneam in intestinum indito, & podice ex terra cimolia oblito finito. Vbi verò ventrem exonerat, eximito, ac rursus indito, donec ad quintũ diem peruenerit.

Medela.

D E F

Sexta

A Sexta autẽ eximito, extrahens penicillũ ex carne, & alumen terito,eoq; glandem expleto, & in inteſtinũ indito ac ſinito, donec alumen liquidum fiat. Podicẽ verò myrrha illinito donec coaluiſſe viſus fuerit. Alia curatio. Crudum linum tenuiſsimum accipito, & ad palmi longitudinem quincuplicato,& pilum equinum circundato. Deinde facto ſpecillo ſtanneo in ſumma parte perforato,& initio lini complicati in ſpecillum immiſſo, ſpecillum in fiſtulam demittito, & ſimul ſiniſtræ manus digitum indicem in ſedẽ indito:vbi verò ſpecillum contigerit digitũ,inflexa ſumma ſpecilli parte,intium lini quod eſt in ſpecillo per digitum adducito: & ſpecillum quidẽ rurſus extrahito, lini verò initia bis aut ter *Medela altera quã & Celſus ſumpſit.*

B connectito,& reliquam lini partem intortam ad nexum deligato.Poſtea verò dimiſſum negocia ſua obire iubeto.Cęterum quantum putreſcente fiſtula de lino laxatur, tantum augere oportet,ac intorquere ſemper ſingulis diebus. Si verò linum crudum computreſcat, priuſquam fiſtula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte ac connecte. Pilus enim ea de cauſa ad crudum linum additur, quòd non putreſcit.Poſtquam verò fiſtula computruerit, ſpongiam mollem in tenuiſsima fruſta conciſam apponere oportet, deinde in fiſtulam quidem,florem æris toſtum multum per ſpecillum immittere.Spongiam verò melle illinere,& ſubiecto digito indice ſiniſtræ manus,vltra protrudere : & appoſitam alterã ſpongiam deligare,eodem modovelut in hæmorrhoidibus. *Curatio fiſtulæ.*

C Poſtridie verò exoluere,& aqua calida abluere,& cum ſpongia per ſiniſtræ manus digitum fiſtulam purgari conari: & rurſus æris florem immittere, ac ſpongiam deligare. Atque hæc facere oportet per dies ſeptenos. In his enim maximè tunica fiſtulæ computreſcit. decætero verò donec ſanata fuerit ſpongiam deligare.Nam dum per hunc modum fiſtula à ſpongia cogitur ac explicatur, neque rurſus concidere poterit,neque alia ipſius pars ſanabitur,alia verò rurſus complebitur,ſed in ſeipſa tota ſana erit.Verũ in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si verò non corroſa fuerit fiſtula, ſpecillo immiſſo ſecato donec diduxeris,& æris florem inſpergito, & ad dies quinque ſinito. Deinde aquam calidam affundito,& polentam aqua ſubactã ſuperimponito, & betarum folia diligato. Vbi verò excide- *Medela alia.*

rit æris flos, & fistulæ vlcus purum fuerit, velut prorem curato. Si verò in loco si vbi fieri id non posſit, & profunda etiam sit fistula, flore ęris, & myrrha, & nitro in vrina dilutis colluito: & in fistulæ osculum plumbeam glandem indito, vt ne coaleſcat. Collutio verò facienda eſt, pennæ fiſtula ad veſicam alligata, & fiſtula intro immiſſa, atque ſic collutione infuſa. Verùm ſanus non fit, ſi non ſecetur. Si inteſtinum rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat & febris, & frequenter ad exonerandum aluum deſideat, & nihil egerat, & præ inflammatione ſedes exijſſe videatur, & aliquando vrinæ ſtillicidium corripiat: hic morbus fit, quũ pituita ex corpore ad inteſtinum rectum decubuerit. Conferunt autem calida. Quum enim hæc adhibentur, pituitam attenuare ac cõſumere poſſunt, & ſimul acrimonia ſua ſalſam pituitã aquoſam reddere, vt non ſit ardor, neque morſus aliquis in inteſtino. Curare itaque oportet hoc modo. Aegrum in calidam aquam collocato, & trita grani cnidij grana ſexaginta, in vini hemina, & olei hemina dimidia diluto, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitã educunt & ſtercus. Si verò in aqua non ſedet, oua cocta in vino nigro odorato, ad ſedem apponito, calido quopiam infernè ſubſtrato, aut veſica aqua calida plena. Aut lini ſemen toſtum, mollitum, tritum pari farina, in vino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplaſmatis modo calidiſsimè imponito. Aut ordeum & alumen Aegyptium tritum miſceto, & glandem oblongam efformato, & ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde ſummè tepidam effectam in ſedem indito. Forinſecus autem cerato oblinito, & allium in vino nigro diluto coctũ pro cataplaſmate imponito. Poſtquã verò exemeris, in aquam calidam collocato: & ſolani ſuccum, & anſerinum ac ſuillum adipẽ, & chryſocollam, & reſinam, & ceram albam commiſceto, ſimulque liquefacito, & cum his illinito. & quandiu inflammatio durauerit, allium coctum cataplaſma adhibeto. Et ſi quidem ad hæc à dolore liberetur, ſatis fit. Sin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam quod pituitam purgat. Et quam diu durat inflammatio, edulijs leuibus nutriatur. Vrinæ ſtillicidium ex his incidit. Veſica ex inteſtino recto caleſcens, caliditate pituitam adducit: à pituita verò vrinæ ſtillicidium fit. Si quidem igitur vnà cum morbo

Inteſtinum rectum inflammatum

Curatio.

Stranguria quare his ſuperueniat.

D E F

A bo sedetur, solet enim plerunque ita fieri, satis est. Sin minus, medicamenta ad vrinæ stillicidium destinata exhibeto. Si verò sedes elabatur, fomento per mollem spongiam adhibito, & cochleæ muco illito, è manibus deligatum suspendito ad modicum tempus, & redibit. Si verò amplius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, & vbi sedem intro protrusisti, spongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta sunt, imbutam imponito. Sed & de aqua ipsa ad sedem affundito, spongiam verò exprimito. deinde fasciam per media crura supextentam, circa vmbilicum deligato. Vbi verò aluum exonerare volet, inter tabulas an- *Sedis procidentia.*

B gustissimas insidens id faciat. Si verò puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem ventrem exonerat, crura extendat. Sic enim minimè sedes exciderit. At si intestinum rectum humidum fiat, & sanies defluat, fęce vini vsta & aqua ex myrti decocto abluito, & adiantũ siccum, tusum, cribratum inspergito. Si verò sanguis profluat, ablutione ex ijsdem facta chalcitidem, & cupressi, aut cedri, aut pini, aut terebinthi ramẽta, inspergito, pari mensura de his ad chalcitidẽ ammixta. Forinsecus autem ceratum crassum oblinito. Quum sedes siue rectum intestinum exciderit, & in loco suo manere noluerit, silphium optimum ac densissimum derasum tenuè inspergito: & sternutatorium medicamentum ad nares apponito, & hominem ad iram exacerba- *Sedis procidẽtis uaria medela.*

C to. Aut vbi aqua calida abluisti, malicorium, & alumen, in vino albo trita, ad sedem affundito. deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & ieiunet. Vinum autẽ bibat dulce. Si verò neq; sic retro cedat, miniũ mixtum cum melle illinat. Intestinum rectum si procidat, & sanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritum farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vitis syluestris, quam aliqui psilothrion vocant, radices tenerrimas derasas in vino nigra meraco austero coquito, deinde tritas tepidè imponito. Sed & farinam ammisceto, & in vino albo ac oleo subigito, & tepidè imponito. Aliud. Cicutæ semen vino albo odorato instillato terito, deinde tepidè imponito. Si verò inflammatum fuerit, hæderæ radicem in aqua coctam, leuiter tritam, ammixta farina optima, in vino

albo subactam imponito,& oleũ ad hæc ammisceto. Aliud. D
Mandragoræ radicem maximè viridem,sin minus,siccam: viridem itaq; lotam ac concisam, in vino diluto coquito, ac imponito:siccam verò tritam similiter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leuiter tritam imponito. Si verò dolor fiat,& inflammatum non sit,nitrum rubrum assato, ac leuiter terito, & alumen ac salem torreto ac leuiter terito,& pari mensura singula misceto.deinde ad picem optimam ammisceto,& linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia viridia trita, in marsupium coniecta adalligato:& vbi vrere videberis auferto,ac rursus apponito.Si verò folia non affuerint,corticem radicis capparis contusum,vino nigro subactum,eodem modo alligato. Hoc etiam ad splenis dolorem bonum est. Ex his cataplasmatis E quæ quidem frigefaciunt,fluere prohibent:quæ verò molliunt ac calefaciunt,diffundunt:quæ in sese trahunt, siccant & attenuant.Porrò hic morbus fit,quum bilis & pituita ad hos locos decubuerit.At recto intestino inflammato medicamento in quod resina,& oleum,& cera,& plumbago, & adeps calidissimus commiscentur,illinere oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HAEMORRHOIDIBVS, IANO CORNARIO MEDICO [illegible] SICO IN[illegible] PRE[illegible] F

*

Caussa hæmorrhoidũ.

Aemorrhoidum morbus hoc modo fit. Quum bilis aut pituita ad venas recti intestini decubuerit, sanguinem qui in venis est calefacit. Calescentes autem venæ ex vicinis venulis sanguinem attrahunt:& vbi replentur,interna sedis pars intumescit,& capita venarum superemineant:& partim dum à stercore exeunte comprimuntur,partim

A tim dum à coaceruato ſanguine coguntur, ſanguinem eiaculantur: atque hoc maximè quidem vnà cum ſtercore, aliquãdo verò etiam ſine ſtercore. Curare autem oportet hoc modo. Primùm equidem noſſe oportet in quo loco ſint hæmorrhoides. Rectum enim inteſtinum & ſecans, & reſecans, & conſuens, & vrens, & putrefaciens, etiamſi grauiſsima hæc eſſe videantur, nihil læſeris. Iubeo autẽ preparari ferramenta ſeptem aut octo, magnitudine palmi, craſsitudine ſpecilli craſsi, ex ſumma parte reflexa ac lata, velut in obolo paruo. Et vbi priore die purgatorio medicamento purgaſti, ea qua rem aggrederis vrito, & homine ſupino reclinato, & puluinari ſub lumbos ſubiecto, ſedem quam maximè per digitos B foras extrahito: ferramentaque candentia facito, ac vrito, donec reſiccaueris, & hoc ita vt ne contingas. Vrere enim oportet, & nullam hæmorrhoidem ſine vſtione ſinere, ſed omnes exurere. Cognoſces autem hæmorrhoidas non difficulter. Supereminent enim in internam recti inteſtini partem, velut vuæ acini, liuidæ, & ſimul vt ſedes extrahitur, ſanguinem eiaculantur. Detineant autem aliqui ipſius caput & manus, dum vritur, vt ne moueatur: & dum vritur vociferetur, ſedes enim magis inde eminet. Poſtquã verò vſſeris, lentes ac eruum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinque aut ſex dies. Septima verò die ſpongiam mollem in tenuiſsima fruſta concidito. Sit autem latitudo ſpongiæ vndiquaq; ſex digitorum. deinde ſuper ſpongiam linteum teC nue, ac leue, ſpongiæ æquale, melle illitum imponito, & poſtea ſubiecto digito indice ſiniſtræ manus, mediam ſpogiam in ſedem quàm penitiſsimè protrudito. deinde ſupra ſpongiam lanam apponito, quo in ſede quieta permaneat. Et laterum mollitudines præcingito, & retrorſum faſciã ex cingulo ſubmittito, quam per media crura receptam, ad cingulum circa vmbilicum deligato. At pharmacum de quo dixi, ad denſam ac robuſtam carnem faciendam ac producendam deligatur, & non minus quàm viginti diebus hęc deligare oportet. Sorbenda autem eſt ſemel in die farina, aut milium, aut furfurum decoctum: & aqua bibenda. Si verò ad aluum exonerandam deſideat, aqua calida proluito. & tertio quoq; die lauet. Alia curatio. Extractã quã maximè ſedẽ, aqua calida pfundito. deinde ſummas hęmorrhoidũ partes pręſecato. Phar

Curatio quæ.

Curatio alia.

to. Pharmacum autẽ ad ſectionẽ præparatum ſit hoc. In æreũ vas mingito, & in vrinã, æris florem toſtum, tritũ, leuem inſpergito, deinde diluito, ac vas agitato, & in ſole ſiccato. Vbi verò ſiccatum fuerit, eradito, terito, & leuigatũ ad anum apponito, & ſplenia oleo imbuta addito, ac ſpongiam ſupra deligato. Alius modus Adnaſcitur ad venã ſanguifluam extuberantẽ, velut mori fructus. & ſi quidem valde extra fuerit extuberãtia, carnis tectoriũ circum ipſam naſcitur. Hominẽ igitur flexis genibus in duo mortaria ſiue exciſos lapides locato, ac videto. Cõperis enim inflatas partes inter nates circa ſedem, ſanguinẽ verò intrinſecus procedere. Si itaq; mollis ſit, & ſub tectorio cedat extuberãtia, digito ipſam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quã ſi quis dũ ouicula excoriatur, digitum inter cutem ac carnẽ adigat. Atque hæc interim dum loqueris, ægro non animaduertẽte facito. Poſtquã autẽ extuberantiã abſtuleris, neceſſe eſt ſanguinis curſus ex tota detractione promanare. Itaq; vino auſtero in quo gallę maceratæ ſunt, cito abluere oportet: & vena ſanguiflua vnà cum extuberantia peribit, & tectorium ſedabitur, & quanto vetuſtior affectior fuerit, tanto facilior ſanatio erit. Si verò penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inſpicito, & ne à catoptere decipiaris videto. Cum enim aperitur, extuberantiã explanat: dum verò rurſus cõtrahitur, rectè oſtendit. Aufferre autẽ oportet, veratro nigro in anum ſublito: deinde tertia die auferre, ac vino auſtero infuſo colluere. Cæterum quòd ſanguis non fluit, quum abſtuleris extuberantiã, mirari nõ oportet. Neq; enim ſi in articulis diſſeces manus aut crura, ſanguis ꝓfluet. Si verò ſupra aut infra articulos ſecueris, cauas ac ſanguifluas venas comperies: & difficile fuerit vt expeditè ſiſtas. Sic etiam hæmorrhoidem in ſede, ſi ſupra aut infra extuberantiæ detractionem ſeces, ſanguis profluet. Si verò ipſam extuberãtiam in connexu abſtuleris, non profluet. Si quidem igitur ita ſedatur, bene habet: Sin minus, vrito, cauendo vt ne contingas ferro, ſed propè admotis ferramentis reſiccato, & florem æris ex vrina apponito. Alius modus curationis hæmorrhoidum. Clyſterem facere oportet, velut arundinem ſepiariã, phragmiten appellatam, & in ipſum ferramẽtum probè cõgruum adaptare. Deinde indita in ſedẽ clyſteris fiſtula, ferrament

Margin notes: *Alia.* (beside "ligato. Alius modus") — *Alia curatio.* (beside "ris ex vrina apponito. Alius modus curationis") — D, E, F (right margin section letters)

A ramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri sustineat, & neque vlcus ex calore habeat, & venæ resiccatæ sanæ fiant. At verò si neq; vrere, neq; resecare voles, vbi multa calida aqua proluisti, & sedem euersam extraxisti, myrrham tritam, leuigatam, & gallam, & alumen Aegyptiũ vstum, vna & dimidia ad reliqua parte, & melanteriæ tantundem accipe, atque siccis his vtere. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, velut coriũ combustum, Hæc facito donec omnes extirpaueris. Et dimidia chalcitidis vstæ pars idem efficit. Si verò glandulis sanare voles, sepiæ testam, plumbaginis tertiam partem, bitumen, alumen, florem æris modicum, gallam, æruginem modicam, commi-
B sceto & mel coctum affundito, & formatam ex his glandem oblongiorem apponito, donec exstirpaueris. Muliebrem hæmorrhoidem hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua verò odorata, velut est myrica trita coquito. Deinde spumam argenti tostam, & gallam misceto, & vinum album, & oleum, & anseris adipem affundito, omniaque simul trita, post factam prolutionem illinenda dato. Proluere verò oportet sede quàm maximè extracta.

Muliebris hæmorrhois.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VISV,

C

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

OCuli corrupti sponte quidem cærulei fientes, derepente tales fiunt. & vbi facta fuerint, non est talium sanatio. Qui verò maris speciem referunt, paulatim per multum tempus procedendo corrumpuntur. & sæpe alter oculus in multo tempore posteà corruptus est. Huius caput purgare oportet, & venas vrere. Et si quis ab initio curatus fuerit hoc modo,

Visus corruptus qualis.

Medela.

do, malum ſedatur, & in deterius non procedit. At qui colorem inter cæruleum ac marinum medium referunt, ſi quidem puero tales fiant, vbi ſenior fit, ſedantur. Si verò ſeniori ſeptimum annum egreſſo fiant, melius videt magna valde & ſplendida: & videt quidem procul, ſed non clarè: & ſi quid valde ad oculum admouerit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & capitis vſtio. Sanguinem verò his detrahere non conducit, neq; cæruleo, neque maris ſpeciem referenti. Et viſum oculorum, oculo ſano exiſtẽte, in iunioribus hominibus, tum fœmellis, tum maſculis, quicquam faciendo nihil iuueris, quandiu adhuc augeſcit corpus. Quum autẽ non ampliùs augeſcit, ipſius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & ſi opus eſſe viſum fuerit, etiam ferramentis non admodum candentibus intrinſecus inurito. Quum verò palpebras oculi raſeris, lana mileſia, criſpa, pura, circumfuſum obuoluta, radito, ipſam oculi coronam vitando, vt ne ad chartilaginem vſque peruras. Signum autem ſufficientis raſuræ eſt, ſi non ampliùs ſplendidus ſanguis exit, ſed ſanies cruenta aut aquoſa. Tunc verò liquido aliquo medicamẽto, in quo flos æris eſt, defricare oportet. Poſteà autem vbi & raſionis, & vſtionis cruſtæ exciderint, & vlcera purgata fuerint ac germinauerint, fiſſuram per ſinciput ſecare oportet, & quum ſanguis defluxerit, medicamento cruentis vulneribus idoneo illinere. Deinde verò & huius, & omnium caput purgare operæprecium eſt.

Palpebrarum curatio.

Palpebræ ſi craſsiores quàm pro natura fuerint, ex inferna parte carne quantum potes quàm expeditiſsimè reſecta, poſteà palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum: aut flore æris toſto tenui adſtringito. Quum autem cruſta exciderit, velut reliqua curato.

Palpebræ curatio.

Quum palpebræ ſcabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipſo palpebram defricato. Et tunc ſquamam æris quàm tenuiſsimè terito, deinde vuæ immaturæ ſuccum excolatum affundito, ac leuiter ſimul terito. & poſteà reliquum ſuccum in vaſe æris rubri affundens, paulatim terito, donec craſsitudo fiat velut allij intritum. & vbi reſiccatum fuerit medicamentum, leuiter trito vtere.

Nyctalops quõ curetur.

Nyctalops medicamentum bibat deorſum purgans, & caput purgetur, & ceruicem

A uicem eius quàm maximè scarificato,& fame ad multũ tempus premito. Vbi verò remiserit, vnum aut duo frusta, prout maxima deuorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum sani sunt visum corrumpant, huic sectione & insuper excoriatione, in sinciput facta, os exscindere,& aquam auferre oportet, sicque curare: & ita sani fiunt. Ad lippitudinem annuam ac popularem conducit purgatio capitis,& ventris inferni. Et sic corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam eiusmodi dolores confert. Conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Cibus modicus & aquæ potus. Decumbat autem æger in tenebris, procul à fumo,& igne,& alijs splendidis, atque hoc in obliquum, mo B dò in dextram, modo in sinistram partem. Caput verò ne humectet, neque enim conducit. Cataplasma si dolor nõ adest, verùm velut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exortes. Verùm post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinũtur, postquam dolor sedatus fuerit ac separatus, post medicamenti illinitionem, tunc cataplasmata imponere cõducit, si quod commodum fore visum fuerit. Nec verò ad multum tempus contentè intueri confert. Lachryma enim prouocatur, quũ non possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neque ad multum tempus claudere oculos conducit, maximè si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa, calefacit. Si verò fluxio non sit, cum puluillo sicco sublitionem facere conducit.
C

Medela cũ quis sanis oculis nõ uidet.

Lippitudinis curatio

HIPPOCRATIS

COI, LIBER APHORISMORVM, [illegible]O CORNARI [illegible]O PHYSA[illegible]CTER.

Vita

SECTIO PRIMA. D

1 Ita breuis, ars lõga, tempus præceps, experimẽtum periculosum, iudicium difficile. Oportet autem nõ solùm seipsum exhibere quæ decẽt facientem, sed etiã ægrotum, & præsentes, & quæ externa sunt. II. In perturbationibus alui, & vomitibus sponte fientibus, si quidem qualia purgari oportet purgentur, confert, & leuiter ferunt: Sin minus, vice versa. Sic & vasorum vacuatio, si quidem talis fuit, qualis fieri debet, confert, & bene ferunt: Sin minus, vice versa. Inspicere itaque oportet re- E
gionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conuenit, aut non. III. In exercitantibus boni habitus ad summum progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Non enim manere possunt in eodem, neque quiescere. Quum verò non quiescant, non amplius in melius augescere possunt. reliquum est igitur vt in deterius. Ob has igitur causas bonam habitudinem non tardè soluere confert, quo corpus rursum renutritionis principium sumat. Neque verò collapsiones ad extremum ducere oportet: periculosum enim est. Sed qualis natura est eius qui perferre debet, ad hoc ducere conuit. Similiter autem & euacuationes ad extremum ducentes periculosæ sunt. & rursus renutritiones in extremo existen-
tes, periculosæ sunt. IIII. Tenues & exacti victus, & in F
longis semper affectionibus, & in acutis, vbi non expedit, periculosi sunt. & rursus victus ad extremam tenuitatem progressi, difficiles sunt. Et repletiones ad extremum progressæ difficiles sunt. V. In tenui victu delinquentes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictum quod committi poterit, magis magnum committitur in tenui quàm in paulò pleniore victu. Quapropter etiam in sanis periculosus est valde tenuis, & constitutus, ac exactus victus, quoniam delicta grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis & exactus victus periculosus est magis quàm paulò plenior. VI. Ad extremos morbos, exactè extremæ curationes, optimæ sunt. VII. Vbi igitur peracutus est morbus, statim etiam extremos labores habet, & extremè tenuissimo victu

vbi

A vti neceſſe eſt. Vbi non, ſed pleniore victu vti licet, intãtum ſubdeſcendendum eſt, inquãtum morbus extremis mollior fuerit. VIII. Quum in vigore fuerit morbus, tũc tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt. IX. Simul autem coniectare oportet, an æger ex victu durare poſsit ad morbi vigorem: & vtrum ille prius deficiet, & ex victu durare non poſsit: aut morbus prius deficiet ac obtundetur. X. Quibus igitur ſtatim vigor eſt, his ſtatim tenuis victus exhibendus eſt. Quibus verò vigor poſterius, his ad illud, & paulò ante illud tempus ſubtrahendus eſt. Antea verò mitius æger victu tractandus eſt, quo durare poſsit. XI. In exacerbationibus ſubtrahere victum oportet. Nam apponere noxa eſt. Ex quibus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus
B ſubtrahere oportet. XII. Exacerbationes & conſtitutiones indicabunt morbi, & tempora anni, & circuituum inter ſe collata incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per amplius temporis interuallum fiant. Sed & ex apparentibus indicia fiunt, velut in pleuriticis, ſi ſputum ſtatim appareat incipiente morbo, ipſum abbreuiat. Si verò poſterius appareat, producit. & vrinæ, & alui egeſtiones, & ſudores apparentes indicant & ægrè & facilè iudicandos, & breues & longos morbos. XIII. Senes facillimè ieiunium ferunt. Deinde ætate conſiſtentes. Minimè adoleſcentes: omnium verò minimè pueri, inter hos ipſos qui ipſi ſeipſis alacriores fuerint. XIIII. Qui creſcunt, plurimum habent innatũ
C calorem: plurimo igitur opus habent alimento. Sin minus, corpus conſumitur. Senibus autem modicus eſt calor: quapropter paucis fomitibus opus habent, à multis enim extinguũtur. Ob hanc etiam cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt. Frigidum eſt enim ipſorum corpus.

XV. Ventres hyeme & vere natura calidiſsimi ſunt, & ſomni longiſsimi: Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda ſunt. Nam innatum colorem ampliorem tunc habent, alimento igitur ampliore opus habẽt. Signum ſunt ætates, & athletæ. XVI. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt. Maximè verò pueris, & alijs ita ali adſuetis. XVII. Et quibus ſemel aut bis, & plus aut minus, & ex parte exhibere oportet, conſiderãdum eſt. Dandum verò etiam aliquid eſt tempori, & regioni, & ætati, &

consuetudini. XVIII. Aestate & autumno cibos difficillimè ferunt: hyeme facillimè, deinde vere. XIX. His qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere: sed auferre de appositionibus ante iudicationes. D

XX. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, neque mouere oportet, neque nouare, neque medicamentis, neq; alijs irritamentis, sed sinere. XXI. Quæ ducere oportet, quò maximè repunt, eò ducere oportet, per conuenientes locos.

XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & mouere non cruda, neque in principijs, si non turgeant. Plurima verò non turgent. XXIII. Quæ prodeunt non multitudine æstimare oportet, sed quandiu prodeant qualia oportet, & facilè æger ferat. Et vbi opus est, vsque ad animi deliquium ducere oportet: & hoc facere, si sufficiat æger. E

XXIIII. In acutis affectionibus rarò etiam in principijs medicamentis vti oportet: atque hoc facere diligenti prius æstimatione facta. XXV. Si qualia oportet purgari, purgētur, cōfert & facilè ferūt. Cōtraria verò difficulter.

SECTIO SECVNDA.

1 IN quo morbo somnus laborem facit, mortale: Si verò somnus prosit, non lethale. II. Vbi somnus delyriū sedat, bonum est. III. Somnus, vigilia, vtraq; modū excedentia, malum. IIII. Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod naturæ modum excedat.

V. Lassitudines spōtaneæ denūciant morbos. VI. Quicunque aliqua corporis parte dolentes, plerunque dolores non sentiunt, his mens ægrotat. VII. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lentè reficere oportet. Quæ verò breui, breui. VIII. Si ex morbo cibum capiens quis nō fiat validus, significat quòd corpus vberiore alimento vtitur. Si verò cibum non accipiente hoc contingat, nosse oportet quòd euacuatione opus habet. IX. Corpora quocunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. X. Non pura corpora quāto plus nutries, tanto magis lædes. XI. Facilius est repleri potu, quàm cibo. XII. Quæ relinquuntur in morbis post iudicationem, recidiuam faciunt. F

XIII. Quibuscunque iudicatio fit, his nox grauis ante exacerbationem. Quæ verò sequitur plerunque tolerabilior est. XIIII. In alui fluxionibus, mutationes egestionum

prosunt

A profunt,si non ad prauas mutentur. XV. Vbi fauces ægrotant,aut tubercula in corpore nafcuntur, excretiones cõfiderare oportet. Si enim biliofæ fuerint, corpus fimul ægrotat. Si verò fimiles fanis fiant, tutum eft corpus nutrire. XVI. Vbi fames, non oportet laborare. XVII. Vbi cibus præter naturam copiofior ingreffus fuerit,morbum facit.Oftendit autem fanatio. XVIII. Eorum quæ aceruatim & velociter nutriunt, veloces etiam egeftiones fiunt. XIX. Acutorum morborum non omnino tutæ funt prædictiones, neque mortis, neque fanitatis. XX. Quibus dum iuuenes funt, ventres humidi funt, his fenefcentibus reficcantur. Quibus verò dum iuuenes funt, ventres ficci funt, his fene-
B fcentibus humectantur. XXI. Famen vini potus foluit.

XXII. Quicunque morbi ex repletione fiunt, euacuatio fanat. Et quicunque ex euacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas. XXIII. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. XXIIII. Septimæ quarta index eft. Alterius hebdomadæ octaua principium eft. Confideranda verò eft vndecima. Hæc enim quarta eft fecundæ hebdomadæ. Confideranda rurfus decimafeptima.Ipfa enim eft quarta quidem à decimaquarta,feptima verò ab vndecima. XXV. Aeftiuæ quartanæ plerunque funt breues. Autumnales verò longæ, & maximè quæ ad hyemem pertingunt. XXVI. Febrem in conuulfione fieri melius eft,quàm conuulfionem in febre. XXVII. His quæ non fecundum rationem le-
C uant, non oportet credere, neque valde timere ea quæ praua fiunt præter rationem. Pleraque enim ex talibus inconftantia funt, & non valde permanere, neque morari folent.

XXVIII. Febricitantium non omnino leuiter, permanere,& nihil minui corpus,aut etiã magis quàm pro ratione colliquari,malum eft. Illud enim morbi longitudinem, hoc verò debilitatem fignificat. XXIX. Incipientibus morbis fi quid mouendum videtur,moue:vigentibus verò, quietem agere melius eft. XXX. Circa principia & fines, omnia debiliora funt. Circa vigores verò, fortiora. XXXI. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augefcere corpus, malum eft. XXXII. Plerunque omnes malè habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augefcentes, ad finem rurfus cibos faftidiunt. At ab initio quidem valde ci-

bum auerſantes, poſteà verò bene cibum capientes, meliùs D liberantur. XXXIII. In omni morbo valere mente, & bene ſe habere ad ea quæ exhibentur, bonum. cõtrarium verò, malum. XXXIIII. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quàm hi quibus non affinis in aliquo horum exiſtit. XXXV. In omni morbo partes circa vmbilicum & pectinem, craſsitudinẽ habere melius eſt. At vehemens tenuitas & eliquatio, praua eſt. Periculoſa verò talis eſt etiam ad infernas purgationes. XXXVI. Sana habentes corpora, dum medicamentis purgantur, cito exoluuntur. Itemque qui prauo cibo vtuntur. XXXVII. Qui bene habent corpore, eos operoſum eſt medicamentis purgare. E

XXXVIII. Paulò deterior & potus & cibus, verùm iucundior, melioribus quidem, ſed iniucundioribus præferendus eſt. XXXIX. Senes iuuenibus plerunq; minus ægrotant. Quicunque verò ipſis fiunt morbi diuturni, vt plurimum commoriuntur. XL. Raucedines & grauedines, in valde ſenibus non concoquuntur. XLI. Qui exoluuntur ſæpè & fortiter, abſque manifeſta cauſa, derepente moriuntur. XLII. Syderationem fortem quidem ſoluere, impoſsibile eſt: debilem verò, non facilè. XLIII. Ex his qui ſtrangulantur, & ſubmerguntur, nondum autem mortui ſunt, non reconualeſcunt quibus ſpuma circa os fuerit.

XLIIII. Craſsi admodum ſecundum naturam, magis cito moriuntur, quàm graciles. XLV. Iuuenibus comitialibus liberationem faciunt mutationes, maximè ætatis, & F regionum, & victuum. XLVI. Duobus doloribus ſimul fientibus, non ſecundum eundem locum, vehementior obſcurat alterum. XLVII. Circa generationem puris dolores & febres magis cõtingunt, quàm facto iam ipſo. XLVIII. In corporis motu, quum incœperit dolere, quieſcere ſtatim laſsitudinem eximit. XLIX. Adſueti conſuetos labores ferre, etiamſi fuerint debiles, aut ſenes, non adſuetis fortibus ac iuuenibus faciliùs ferunt. L. Ex multò tempore conſueta, etiamſi deteriora fuerint, inconſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur etiam ad inconſueta tranſmutationem facere. LI. Multum & repente euacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunque

corpus

A corpus mouere,periculoſum eſt. Et omnis multitudo naturæ contraria eſt. Quod verò paulatim fit,tutum eſt,tũ aliàs,tum ſi ex altero ad alterum tranſitus fit. L I I. Omnia ſecundũ rationem facienti,ſi non ſecundum rationem fiant,nõ tranſire oportet ad aliud, mente eo quod viſum eſt ab initio.

L I I I. Quicunque ventres humidos habent,dum quidem iuuenes ſunt, melius degunt quàm hi qui ſiccos habent. Verùm ad ſenectutem deteriùs degunt. Reſiccantur enim plerunque ſeneſcentibus. L I I I I. In corporis magnitudine iuuentutem quidem degere, liberale eſt, & non indecorum. Senectutem verò degere,inutilè,& deterius paruitate.

SECTIO TERTIA.

B MVtationes temporum maximè pariunt morbos,& in temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, 1
& reliqua ,iuxta rationem hoc modo. I I. Naturam aliæ quidem ad æſtatem,aliæ verò ad hyemem,bene aut male ſe habent. I I I. Morborum alij ad alia tempora,bene aut male ſe habent:& ætates quædam ad tempora, & regiones,& victus. I I I I. In temporibus quum eadem die,modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. V. Auſtri auditum grauantes, caliginoſi,caput grauantes,torpidi, diſſoluentes. Quum hic præualuerit,talia in morbis patiuntur. Si verò Aquilo fuerit,tuſſes,fauces,alui duræ, vrinæ difficultates,horrores,dolores coſtarum,pectoris. Quum hic dominatur, talia in morbis expectare oportet. V I. Quum æſtas fit veri ſimilis,ſudores in febribus multos expectare oportet. V I I. In ſiccitatibus febres acutæ fiunt, & ſi quidem annus ampliùs talis fuerit, qualem conſtitutionem fecerit, plerunque tales etiam morbos expectare oportet. V I I I. In conſtantibus temporibus, ſi tempeſtiuè tempeſtiua reddantur,morbi conſtantes & iudicatu facilimi fiunt.In inconſtantibus autem inconſtantes,& qui difficulter iudicantur. I X. In autumno morbi acutiſſimi, & omnino mortiferi. Ver autem ſaluberrimũ & minimè lethale. X. Autumnus tabidis malus. X I De temporibus ſi quidem hyems ſicca & aquilonaris fuerit,Ver autem pluuioſum & auſtrale,neceſſe eſt æſtate febres acutas,& lippitudines, & dyſenterias fieri,maximè mulieribus, & viris natura humidioribus. X I I. Si verò hyems auſtralis, &

pluuiosa, ac clemens fiat, Ver antẽ siccum & aquilonare, mulieres quidem quibus partus ad ver instat, ex omni occasione abortiunt. Quæ verò pariunt, impotentes ac morbosos pueros pariunt, ita vt aut statim pereant, aut tenues ac morbosi viuant. Alijs autem dysenteriæ, & lippitudines siccæ fiunt. Senioribus verò defluxiones breui perimentes. XIII. Si verò æstas sicca fiat & aquilonaris: Autumnus autem pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tusses, & raucedines ac grauedines: quibusdam etiam tabes. XIIII. D

Si verò aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis verò fient lippitudines siccæ, & febres acutæ, & grauedines. Quibusdam verò etiam atræ biles. E

XV. Ex anni verò constitutionibus, in summa siccitates pluuiosis salubriores sunt, & minus lethales. XVI. Morbi in pluuiosis quidem plerunque fiunt, febres longæ, & alui fluxiones, & putredines, & comitiales, & syderationes, & anginæ. In siccitatibus verò, tabes, lippitudines, arthritides, vrinæ stillicidia, & dysenteriæ. XVII. Quotidianæ verò constitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robusta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & ventres resiccant, & oculos mordent, & si circa thoracem aliquis dolor prius est, magis affligunt. Australes autem corpora dissoluunt, & humectant: & grauem auditum, ac capitis grauitatem, & vertigines faciunt. In oculis autem & corporibus ęgrum motum, & ventres humectãt.

XVIII. Secundum tempora vere quidem & prima æstate, pueri, & qui his ætate cohærẽt, optimè degunt, & maximè sani sunt. Aestate verò & autumno aliquandiu, senes. Reliquo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes. F

XIX. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibusdam ipsorum, & fiunt & exacerbantur. XX. Vere insaniæ, & atræ biles, & comitiales, & sanguinis fluxiones, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & tusses, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & pustulæ vlcerosæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. XXI. Aestate verò & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vomitus, & alui profluuia, & lippitudines, & aurium dolores,

A & oris exulcerationes,& pudendorum putredines,& papulæ sudorosæ. XXII. Autumno autem & ex æstiuis multi,& febres quartanę,& erroneæ,& splenes,& hydropes,& tabes,& vrinæ stillicidia,& intestinorum leuitates,& dysenteriæ, & coxendices,& anginæ,& anhelationes,& voluuli,& comitiales,& insaniæ,& atræ biles. XXIII. Hyeme verò pleuritides,peripneumoniæ,grauedines,raucedines,tusses, dolores, pectorum,laterum ac lumborum,capitis dolores,vertigines, syderationes. XXIIII. In ætatibus autem talia contingunt,paruis ac recens natis pueris feruida oris vlcera,vomitus, tusses, vigiliæ, tumores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates. XXV. Ad dentitionem verò accedentibus,gingiuarum pruritus,febres,conuulsiones,alui profluuia,& maximè vbi dentes caninos producunt, tum crassissimis pueris,tum his qui duros ventres habent. XXVI. Senioribus autem fientibus, tonsillæ,verticuli in occipitio intro, luxationes,anhelationes calculorum generationes,lumbrici rotundi,ascarides,verrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi satyriasmi appellati,strumæ,& alia tubercula,maximè verò predicta. XXVII. adhuc verò senioribus,& ad pubertatem accedentibus, pleraq; ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones. XXVIII. Plurimæ verò affectiones pueris iudicantur, partim in quadraginta diebus,partim in septem mensibus, partim in septem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ verò permanserint pueris affectiones,& non exolutę fuerint circa pubertatem,aut fœmellis circa mẽsium eruptiões,diuturnæ fieri solent. XXIX. Iuuenibus autem sanguinis sputiones,tabes,febres acutæ,comitiales,& alij morbi,maximè verò prædicti. XXX. His verò qui hanc ætatem excesserunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alui profluuia diuturna, bilis sursum ac deorsum effusiones, dysenteriæ, intestinorum leuitates,hæmorrhoides. XXXI. Senibus autem spirandi difficultates, & defluxiones cum tussi, vrinæ stillicidia, vrinæ difficultates,articulorum dolores,nephritides,vertigines,syderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, visus hebetudines, glaucedines,auditus grauitates.

B

C

SECTIO QVARTA. D

1 PRægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & vsque ad septimum. Minus verò has. Iuniores autem & seniores fœtus vereri oportet. II. In medicamentorum vsu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeuntia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare. III. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facilè ferunt. Contrario verò difficulter. IIII. Medicamentis purgare oportet æstate quidem superiores magis: hyeme verò inferiores. V. Sub eanem, & ante canem, operosæ sunt medicamentorum purgationes. VI. Graciles, & facile vomentes, sursum purgare oportet, vitantes hyemen. VII. Difficulter vomentes, & moderate carnosos, deorsum, vitantes æstatem. VIII. Tabescentes autem, vitantes superiores. IX. Atrabiliarios verò plenius inferiore. Eadem ratione contraria apponens. E

X. Purgare oportet in valde acutis, si humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum est. XI. Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neq; à medicamento, neq; aliàs soluitur, in hydropē siccum firmatur. XII. Quibus alui intestinorum leuitate affecti, eos hyeme sursum purgare malum est. XIII. Ad veratrum, his qui non facilè sursum purgantur, ante potionem corpora humectare oportet, ampliore cibo ac quiete.

XIIII. Vbi biberit quis veratrum, ad motus quidem corporum magis ducere oportet, ad summos autem & quietem minus. Declarat autem nauigatio, quòd motus corpora turbat. XV. Vbi volueris magis ducere veratrū, corpus moueto. Vbi verò sistere, somnum facito, & ne moueto, XVI. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Conuulsionem enim inducit. XVII. Sine febre existenti cibi fastidium, & oris ventriculi morsus, & vertigo, & os amarescens, medicamento sursum purgante opus habere significat. F

XVIII. Dolores supra septum transuersum, qui purgatione opus habent sursum versus purgatione indigere significant: qui verò infra, deorsum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur non sitiunt, non cessant priusquam sitierint. XX. Non febrientibus si fiat tormen, & genuum grauitas, & lumborum dolor, deorsum medica

A dicamento purgante opus habere significat. XXI. Egestiones alui nigræ, velut sanguis niger, sua sponte prodeuntes, & cum febre, & sine febre, pessimæ sunt: & quãto plures fuerint peiores colores, tanto magis malũ est. Cum medicamẽto verò melius, & quãto plures fuerint colores, nõ malũ est. XXII. Quibuscunque morbis incipientibus, si atra bilis aut sursum aut deorsum prodierit, lethale est. XXIII. Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulnerib⁹, aut aliàs attenuatis, atra bilis, siue qualis sanguis niger subierit, postri die moriuntur. XXIIII. Dysenteria si ab atra bile inceperit, lethalis est. XXV. Sanguis sursum quidem qualiscunque fuerit, malus est. deorsum verò bona sunt nigra subeuntia.

B XXVI. Si à dysenteria occupato, veluti carnes subierint, lethale est. XXVII. Quibus in febribus sanguinis multitudo erumpit vndecunque, his in refectionibus alui humectãtur.

XXVIII. Quibus biliosæ sunt egestiones, surditate fiente cessant. Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat. XXIX. Quibus in febribus sexta die rigores fiunt, difficulter iudicant. XXX. Quibus exacerbationes fiunt, quacunque tãdem hora febris dimiserit, si postridie eadem qua antea hora corripuerit, difficulter iudicant. XXXI. Delassatis in febrib. ad articulos, & circa maxillas maximè, abscessus fiunt. XXXII. Quibuscunq; resurgentibus ex morbis, si quid doluerit, isthic abscessus fiunt. XXXIII.

Sed & ante morbum quid doluerit, isthic morbus incum C bit. XXXIIII. Si à febre occupato, tumore non existente in faucibus, suffocatio derepentè contingat, lethale est.

XXXV. Si à febre occupato collum repentè obuersum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non existente, lethale est. XXXVI. Sudores febricitanti si inceperint, boni sunt tertia die, & quinta, & septima, & nona, & vndecima, & decimaquarta, & decimaseptima, & vigesimaprima, & vigesimaseptima, & trigesimaprima, & trigesimaquarta. Hi enim sudores morbos iudicant. Qui verò non sic fiunt, dolorẽ significãt, & longitudinem morbi, & recidiuas. XXXVII.

Frigidi sudores cum acuta quidem febre fientes, mortem significant: cum mitiore verò, morbi longitudinem. XXXVIII. Et vbi in corpore sudor est, illic morbum esse declarat. XXXIX. Et vbi in corpore frigiditas aut calliditas, isthic

morbus est. XL. Et vbi in toto corpore mutationes,& si cor D
pus perfrigeretur, aut rursus calefiat,aut color alius ex alio fiat,longitudinem morbi significat. XLI. Sudor multus ex somno,citra manifestam causam fiens,corpus multo alimento vti significat. Si verò cibum non capienti hoc fiat,significat quòd euacuatione opus habet. XLII. Sudor multus,frigidus aut calidus, semper fluens: frigidus maiorem calidus minorem morbum significat. XLIII. Febres quæcunque non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocunque verò modo intermiserint,quòd sine periculo sint significant. XLIIII. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos,aut dolores fiunt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores, ex febribus longis fiunt, E
hi pluribus cibis vtũtur. XLVI. Si rigor incidat febre non intermittente ægroto iam debili,lethale est. XLVII. Exscreationes in febribus non intermittẽtibus,liuidæ,& cruentæ,& graueolentes,& biliosæ,omnes malę sunt. At probè secedẽtes,bonę,& per alui egestiones,& per vrinas. Si verò nõ aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos,malũ est.

XLVIII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidę fuerint,internę verò ardeant,ac sitim habeant,lethale est. XLIX. In febre non intermittente,si labium aut palpebra,aut superciliũ,aut oculus,aut nasus distorqueatur:aut non videat,aut non audiat,æger iam debilis existens,quicquid horum fiat, propinqua mors est. L. Vbi in febre non intermittente difficultas spirandi,& delyrium F
fit lethale est. LI. In febribus abscessus qui non soluuntur ad primas iudicationes, longitudinem morbi significant.

LII. Quicunque febribus,aut alijs ægritudinibus,ex voluntate lachrymãtur,nihil absurdi est. Qui verò nõ ex voluntate,absurdum. LIII. Quibus circa dentes in febribus viscosa adhęrent,his fortiores febres fiunt. LIIII. Quibus plerunque tusses siccę,parum irritantes,in febribus ardentibus, hi non ita valde siticulosi sunt. LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diarijs. LVI. Febricitanti sudor oboriẽs febre non remittẽte,malum. Morã enim trahit morbus, & multam humiditatem significat.

LVII. A conuulsione, aut distentione neruorum vexato, febris accedens morbum soluit. LVIII. A febre ardente

occupato,

A occupato, rigore accedente, solutio fit. LIX. Tertiana exacta in septem circuitibus ad summum iudicatur. LX.

Quibus in febribus aures obsurduerunt, his sanguis è naribus effusus, aut aluus exturbata, morbum soluit. LXI.

Febrientem si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidiuare solet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluũtur.

LXIIII. Quibus in febribus morbus regius septima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, si non præcordium dextrum durum fiat: sin minus, non bonum.

LXV. In febribus circa ventrem æstus vehemens, & cordis siue oris ventriculi morsus, malum. LXVI. In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum.

B

LXVII. In febribus, ex somnis, timores aut conuulsiones, malum. LXVIII. In febribus spiritus offendens, malum. Conuulsionem enim significat. LXIX. Quibus vrinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febribus, vbi copia ex qis successit, tenuis prodest. Tales autem maximè prodeunt his quibus ab initio, aut breui subsidentiam habent. LXX.

Quibus in febribus vrinæ conturbatæ, velut iumenti, his capitis dolores, aut adsunt, aut aderunt. LXXI. Quibus septima dies morbi iudicantur, his nubeculam habet vrina, quarta die rubram, & alia secundum rationem. LXXII.

C

Quibus vrinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maximè autem in phreniticis comparent. LXXIII. Quibus præcordia eleuata, permurmurantia, lumborum dolore accedente, his alui humectantur, si non flatus erumpant, aut vrinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIIII. Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos liberat ab abscessu vrina multa, & crassa, & alba prodiẽs, qualis in febribus laboriosis quarta die quibusdam fieri incipit. Si verò etiam ex naribus sanguis eruperit, breui admodum soluitur. LXXV. Si quis sanguinem aut pus mingat, rhenum aut vesicæ vlcerationem significat. LXXVI. Quibus in vrina crassa existente, carunculæ paruæ, aut veluti pili simul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in vrina crassa existente, furfuracea quædam simul mingũtur, his vesica scabie affecta est. LXXVIII. Qui sua sponte sanguinẽ mingunt,

his

his in rhenibus venæ ruptionem significat. LXXIX. Quibus in vrina, arenosa subsidunt, his vesica calculo laborat. D

LXXX. Si quis sanguinem mingat, & grumos, & vrinę stillicidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem, & ani ac scorti intercapedinem, partes circa vesicam affectæ sunt.

LXXXI. Si quis sanguinem & pus mingat, & squamas, & odor grauis sit: vesicæ exulcerationem significat.

LXXXII. Quibus in vrinaria fistula tuberculum nascitur his suppuratione facta & eruptione, solutio fit. LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, medicā alui egestionē significat.

SECTIO QVINTA.

1 Conuulsio ex veratro lethalis est II. Ex vulnere conuulsio lethalis est. III. Sanguine multo effuso E conuulsio aut singultus accedens, malum.

IIII. Ex superflua purgatione, conuulsio aut singultus accedens, malum. V. Si quis ebrius derepente voce priuetur, conuulsus moritur, si non febris corripuerit, aut vbi ad horam qua crapulæ soluuntur peruenit, loquatur.

VI. Quicunq; à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si verò has effugerint, sani fiunt. VII. Quibuscunq; morbi comitiales ante pubertatem fiunt, transmutationē habent. Quibuscunque verò vigintiquinque annos natis fiunt, his plerunq; cōmoriuntur.

VIII. Quicunque pleuritici fientes, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit. F

IX. Tabes maximè fit ætatibus, ab anno decimooctauo, vsque ad trigesimumquintum. X. Quicunque anginam effugiunt, his ad pulmonem vertitur, & in septem diebus moriuntur. Si verò has effugerint, suppurati fiunt.

XI. Qui tabe infestantur, si sputum quodcunque tussiendo reiecerint, grauè olet, dum prunis inijcitur, & capilli de capite defluunt, lethale est. XII. Quibuscunque tabe laborātibus capilli de capite defluxerint, hi alui profluuio accedente moriuntur. XIII. Quicunque sanguinem spumosum spuunt, his ex pulmone eductio fit. XIIII. A tabe occupato, alui profluuium accedens, lethale est.

XV. Quicunq; ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si verò nō, ad tabem transeunt. XVI. Calida freq

A da frequenter ea vtentibus, has noxas inducit, carniũ effœminationem, neruorum impotētiam, mentis torporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia. Hæc quibus mors. XVII.

Frigida verò cõuulsiones, antrorsum ac retrorsum distentiones, nigrores, rigores febriles. XVIII. Frigida inimica ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ. Calida verò grata. XIX. Quæcunque perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterquàm à quibus sanguis erumpit, aut erupturus est. XX. Vlceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem nõ suppurantem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit, conuulsiones, distentiones. XXI. Quandoque verò in distentione sine vlcere, iuueni carnoso, æstate media,
B frigidæ multæ affusio, caloris reuocationem facit. Calor autem hæc soluit. XXII. Calida suppuratoria est, non in omni vlcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolores eximit, rigores, conuulsiones, distentiones mitigat, capitis grauitatem soluit. Plurimùm autem confert ad ossium fracturas, maximè denudatas. Ex his autem maximè his qui in capite vlcera habent, & his quæ à frigiditatē moriuntur, aut vlcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi, pudendo, vtero, vesicæ. His calida grata est & iudicãs. Frigida verò inimica & occidens. XXIII. In his frigida vti oportet vnde sanguis erumpit, aut erupturus est: non super ipsas partes, sed circa ipsas vnde fluit. Et quæcunq; inflammationes, aut flammei ardores, ad ruborem & subcruentum co-
C lorem ex nouo sanguine tendunt, ad eas ipsas. nam veteres nigrefacit, & ad sacrũ ignem non exulceratum: nam exulceratum lædit. XXIIII. Frigida velut nix, glacies, pectori inimica sunt, tusses mouent, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis, & dolores absque vlcere, & podagricas affectiones, & conuulsiones: Horũ plurima frigida multa affusa leuat, & attenuat, & dolorem soluit. Torpor enim dolorem soluit. XXVI. Aqua quę cito calescit, & cito perfrigeratur, leuissima est. XXVII.

Quibus bibendi appetētiæ noctu valde sitientibus, si obdormierint bonum est. XXVIII. Menses ducit aromatum suffitus. Multis autem modis etiã ad alia commodus esset, si nõ capitis grauitatem induceret. XXIX. Prægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor quarto mense,

menſe,& vſque ad ſeptimum. Minus verò has. Iuniores verò D
& ſeniores fœtus vereri oportet. XXX. Mulierem vterum
gerētem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale eſt. XXXI.
Mulier vterum gerens ſecta vena abortit, & magis ſi maior fuerit fœtus. XXXII. Mulieri ſanguinem vomenti, menſibus erumpētibus ſolutio fit. XXXIII. Mulieri menſibus deficientibus, ſanguinem ex naribus fluere, bonum eſt.
XXXIIII. Mulieri vterum geſtanti ſi aluus multùm fluxerit, periculum eſt vt abortiat. XXXV. Mulieri quæ ab vteri ſtrangulationibus vexatur, aut difficulter parit, ſternutatio accedens, bonum. XXXVI. Mulieri menſes decolores, & non eodem tempore ſemper fientes, purgatione opus eſſe ſignificant. XXXVII. Mulieri vterum geſtanti, E
ſi mammæ repente graciles fiant, abortit. XXXVIII. Mulieri vterum geſtanti, ſi altera mamma gracilis fiat, gemellos geſtans alterū abortit. Et ſi quidem dextera gracilis fiat, maſculum: ſi verò ſiniſtra, fœmellam. XXXIX. Si mulier quæ neque prægnans eſt, neque peperit, lac habet: menſes ipſius defecerunt. XL. Mulieribus quibuſcunq; ad mammas ſanguis colligitur, inſaniam ſignificat. XLI. Mulierem ſi velis cognoſcere, an prægnans ſit, vbi dormire volet, aquā mulſam bibendam dato. Et ſi quidē tormen habuerit circa ventrem, prægnans eſt. Si verò non, prægnans non eſt. XLII.
Mulier prægnās ſi quidem maſculum geſtat, bene colorata eſt. Si verò fœmellam, malè colorata. XLIII. Si mulieri prægnanti ignis ſacer in vtero fiat, lethale eſt. XLIIII. F
Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes, vterū geſtant, abortiunt priuſquàm craſſeſcant. XLV. Quæcunque verò moderatè corpus habentes, abortiunt bimeſtres & trimeſtres, ſine cauſa manifeſta, his vteri acetabula muco plena ſunt, & non poſſunt fœtum continere præ grauitate, ſed abrumpitur. XLVI. Quæcunq; præter naturā craſſæ exiſtentes, non concipiunt in vtero, his omentū oſculum vteri comprimit, & priuſquàm attenuentur, nō concipiunt. XLVII.
Si vterus in coxam incumbens, ſuppuratus fuerit, neceſſe eſt curationem ex medicamentis, per linamenta ipſi adhibere. XLVIII. Fœtus maſculi quidem in dextris, fœminæ verò in ſiniſtris magis. XLIX. Vt ſecundæ excidant, ſternutatorio indito, nares & os apprehendito. L. Mulieri
menſes

A menses si cohibere voles, cucurbitam quàm maximã ad mãmas appone. L I. Quæcunq; vterum gestant, his osculum vterorum clausum est. L I I. Mulieri vterum gestanti si multum lac ex mammis fluat, debilẽ fœtum significat. Si verò solidæ fuerint mammæ, saniorem fœtum significãt.

L I I I. Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si verò rursus duræ fiant, dolor erit aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt.

L I I I I. Quibus os vterorum durum est, his necesse est osculum vterorum clausum esse. L V. Quæcunq; in vtero habentes, à febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur sine manifesta occasione, difficulter pariũt & periculosę, aut B abortum faciẽtes periclitantur. L V I. In fluxu muliebri, cõuulsio & animi deliquium si accedat, malum est. L V I I. Mensibus pluribus prodeũtibus morbi fiunt, & nõ prodeuntibus, ab vtero morbi contingunt. L V I I I. Ex intestino recto, & vtero inflammato, vrinæ stillicidium accedit, & ex rhenibus suppuratis vrinæ stillicidiũ accedit. Verùm ex hepate inflammato, singultus accedit. L I X. Si mulier in vẽtre non concipit, velis autem scire an cõceptura sit, vestimentis circuntectam ex infernis suffito. Et si quidem odor per corpus tibi procedere videatur ad nares & ad os, scito quòd ipsa non propter seipsam infœcunda est. L X. Si mulieri vterum gestãti purgationes prodeunt, impossibile est fœtũ sanum esse. L X I. Si mulieri purgationes non prodeunt, C neq; horrore, neque febre accedente: verùm cibi fastidia ipsi accidunt, hanc in ventre habere existimato. L X I I. Quęcunq; frigidos ac densos vteros habent, non concipiunt: & quæcunque humidos habent vteros, non concipiunt. Extinguitur enim in ipsis genitura. Et quæcunque siccos magis & adustos. Præ inopia enim alimenti corrumpitur semen. Quęcunque verò ex vtrisque temperamentum habeat moderatum, tales fœcundæ fiunt. L X I I I. Similiter autem in masculis. Aut enim propter corporis raritatẽ, spiritus extra fertur, vt semen non deducat: aut propter densitatẽ, humor non procedit foras: aut propter frigiditatem non concalescit, vt ad hunc locũ cõgregetur: aut propter caliditatem, hoc idem contingit. L X I I I I. Lac dare caput dolentibus, malũ. Malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia eleuata permurmu

murmurantia,& siticulosis. Malum & quibus biliosæ alui egestiones in febribus acutis sunt, & quibus sanguinis multi egestio facta est. Conuenit autem exhibere tabescentibus, non valde multùm febrientibus,& in febribus longis, debilibus,nullo ex prædictis signis præsente, sed præter rationẽ consumptis. LXV. Quibus tumores in vlceribus apparent,non valde conuelluntur,neq; insaniunt. His autem derepentè dissipatis,retrorsum quidem conuulsiones & distentiones fiunt: antrorsum verò, insaniæ, lateris dolores acuti, aut suppuratio,aut dysenteria,si rubicundi magis fuerint tumores. LXVI. Si in vulneribus fortibus ac prauis,tumor non appareat,magnum malum. LXVII. Tumores laxi boni,crudi mali. LXVIII. Dolenti posteriorem capitis partem,vena recta in fronte secta prodest. LXIX. Rigores incipiũt,mulieribus quidem ex lumbis magis,& per dorsum ad caput. Verùm & viris magis posteriore corporis parte quàm anteriore,velut ex cubitis ac femoribus. Sed & cutis rara est. Indicat autem pilus. LXX. Qui à quartanis corripiuntur,non ita valde à conuulsionibus corripiuntur. Si verò prius corripiantur,& quartana insuper accedat,cessant.

LXXI. Quibus cutis circuntenditur arida ac dura, hi sine sudore moriuntur. Quibus verò laxa ac rara, cum sudore moriuntur. LXXII. Morbo regio laborantes, non ita valde flatuosi sunt.

SECTIO SEXTA.

I IN diuturnis intestinorum leuitatibus,ructus acidus accedens,qui prius non erat,signum bonum. II. Quibus nares natura humidiores,& genitura humidior, morbosius sani sunt:quibus verò vice versa,salubrius. III. In longis intestinorũ leuitatibus,cibi fastidium malum,& cũ febre peius. IIII. Vlcera circunglabra maligna sunt. V. Dolores in lateribus,& in pectoribus,& in alijs partib⁹, an multum differunt,considerãdum est. VI. Rhenũ affectiones, & quæ circa vesicam consistunt, operosè sanantur in senib⁹.

VII. Dolores circa ventrem fientes, sublimes quidem leues sunt, non autem sublimes, fortiores. VIII. Hydropicis fientia vlcera in corpore, non facilè sanantur.

IX. Latæ pustulæ nõ valde pruriginosæ sunt. X. Caput dolenti & circundolenti,pus,aut aqua,aut sanguis fluens

per

A per nares,aut os,aut aures,soluit morbum. XI. Atrabiliarijs,& Phreniticis,hæmorrhoides accedentes,bonũ. XII. Hæmorrhidas sananti diuturnas, si non vna seruata fuerit, periculum est hydropẽ aut tabem accedere. XIII. A singultu detento,sternutationes accedentes soluunt singultum.

XIIII. Ab hydrope detẽto,vbi aqua in venis ad vẽtrem confluit,solutio fit. XV. A profluuio alui longo correpto, vomitus sponte accedens,soluit alui profluuium. XVI. A pleuritide aut peripneumonia occupato, alui profluuium accedens,malum. XVII. Lippientem alui profluuio corripi,bonum. XVIII. Vesicam dissectam habenti,aut cerebrum,aut cor,aut septum trãsuersum,aut tenue aliquod in-
B testinũ,aut ventriculum,aut hepar,lethale est. XIX. Vbi dissectum fuerit os,aut cartilago, aut neruus, aut genæ pars tenuis,aut præputium,neque augescit, neque coalescit.

XX. Si in ventrem sanguis effusus fuerit præter naturã, necesse est suppurari. XXI. In insaniẽtibus, varicibus aut hæmorrhoidibus accedentibus,insaniæ solutio fit. XXII. Quicunque dolores ex dorso ad cubitos descendunt, venæ sectio soluit. XXIII. Si timor & tristitia multo tempore perseueret,atrabiliarium hoc signum est. XXIIII. Si ex intestinis tenuibus aliquod dissectum fuerit,non coalescit.

XXV. Item sacrum ab externis intrò conuerti, non bonum:ab internis verò extra,bonum. XXVI. Quibus in febribus ardentibus tremores facti fuerint,mentis emotio sol-
C uit. XXVII. Quicunq; suppurati aut hydropici,secantur, aut vruntur,hi pure aut aqua aceruata effluente omnino moriuntur. XXVIII. Eunuchi non laborant podagra, neq; calui fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra,si nõ mẽses ipsi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra,ante veneris vsum. XXXI. Oculorum dolores meri potus,aut balneum,aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamenti potio soluit. XXXII. Balbi ab alui profluuio lõgo maximè corripiuntur. XXXIII. Acidum ructũ habẽtes,nõ ita valde pleuritici fiunt. XXXIIII. Quicunq; calui sunt,his varices magnæ nõ fiunt.Quibuscunq; verò caluis varices accedũt,hi rursus hirsuti sunt. XXXV. Hydropicis tussis accedens,malum. XXXVI. Vrinæ difficultatẽ soluit venæ sectio.Secare verò oportet internas. XXXVII. Ab angina

detento tumorem fieri foris in collo, bonũ eſt. XXXVIII. D
Quibuſcunq; occulti cancri fiunt, eos nõ curare melius eſt. Si enim curantur, citius moriuntur. Si verò nõ curentur, multum tempus perdurant. XXXIX. Conuulſio fit aut à repletione, aut euacuatione. Sic autẽ & ſingultus. XL. Quibuſcunque citra præcordium dolores fiunt, abſq; inflammatione, his febris accedens dolorem ſoluit. XLI. Quibuſcunq; ſuppuratum quid in corpore exiſtens, ſignificationem de ſe non præbet, his propter puris aut loci craſsitudinem, ſui ſignifiationem non exhibet. XLII. Morbo regio laborantibus hepar durum fieri malum eſt. XLIII. Quicunque ſplenici à dyſenteria corripiũtur, his longa accedẽte dyſenteria, aut hydrops accedit, aut inteſtinorum leuitas, & pereunt. E XLIIII. Quibuſcunq; ex vrinæ ſtillicidio voluulus accedit, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febre accedente vrina ſatis fluxerit. XLV. Vlcera quæcunq; annua fiunt, aut diutiore tempore durant, neceſſe eſt os abſcedere, & cicatrices cauas fieri. XLVI. Quicunq; gibboſi ex anhelatione, aut tuſsi fiunt, ante pubertatẽ pereunt. XLVII. Quibuſcunq; venæ ſectio, aut medicamentum conducit, his verè venam ſecare, aut medicamentum purgans exhibere conuenit. XLVIII. Splenicis dyſenteria accedens, bonum. XLIX. Quicunq; podagrici morbi fiunt, hi ſedata inflammatione, in quadraginta diebus reſtituuntur. L. Quibus cerebrum diſſectum fuerit, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum accedere. LI. Quibuſcunque ſanis de- F repentè dolores fiunt in capite, & ſtatim voce intercepta iacent, ac ſtertunt, in ſeptẽ diebus pereunt, ſi non febris apprehendat. LII. Conſiderare verò oportet etiam ſub oculis apparitiones in ſomnis. Si enim albæ partis quid ſubapparuerit, non commiſsis palpebris, ſi id non ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, malum ſignum & valde lethale eſt. LIII. Deſipiẽtię cum riſu quidem fientes, ſecuriores ſunt: cum ſtudio verò ſerio, periculoſiores. LIIII. In acutis affectionibus, quæ cũ febre fiunt, luctuoſæ reſpirationes, malum. LV. Podagricæ affectiones vere & autũno vt plurimùm mouentur. LVI. Atrabiliarijs morbis periculoſi humorũ à loco ad locum decubitus, aut ſyderationem corporis, aut conuulſionem, aut inſaniam, aut cæcitatem ſi

A tem significant. LVII. Syderationes verò maximè fiunt, ætate à quadragesimo anno vsq; ad sexagesimum. LVIII. Si omentum exciderit,necesse est putrefieri. LIX. Quibuscunq; à coxendicum morbo vexatis,coxa excidit,& rursus incidit, his muci accedunt. LX. Quibuscunque à coxendicum morbo diuturno vexatis,coxa excidit,his crus tabescit,& claudicant,si non vsti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

IN acutis morbis frigiditas extremarum partium,malum. II. Ex osse ægrotante,caro liuida,malum. III. Ex vomitu singultus,& oculi rubicundi,malum. IIII. Ex B sudore horror,non bonum. V. Ex insania, dysenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diuturno cibi fastidiũ,& meracæ alui egestiones,malum. VII. Ex multo potu rigor, & delyrium,malum. VIII. Ex tuberculi intus ruptione,exolutio, vomitus, & animi deliquiũ fit. IX. Ex sanguinis fluxu delyrium,aut etiam conuulsio, malum. X. Ex voluulo vomitus,aut singultus, aut conuulsio,aut delyrium, malum. XI. Ex pleuritide peripneumonia,malum. XII. Ex peripneumonia phrenitis, malum. XIII. Ex ardoribus vehemẽtibus conuulsio, aut distentio,malum. XIIII. Ex plaga in caput,stupor,aut delyriũ, malum. XV. Ex sanguinis sputo, puris sputum, malum. XVI. Ex puris sputo,tabes,& fluxus,malum. Postquã ve-C rò sputum supprimitur, moriuntur. XVII. Ex hepatis inflammatione singultus,malum. XVIII. Ex vigilia cõuulsio,aut delyriũ,malum. XIX. Ex osis denudatione, ignis sacer. XX. Ex igne sacro, putrefactio, aut suppuratio. XXI. Ex forti pulsi in vlceribus, sanguinis eruptio. XXII. Ex dolore diuturno partium circa ventrem, suppuratio. XXIII. Ex meraca alui egestione, dysenteria. XXIIII. Ex osis dissectione delyrium,si ad vacuum vsque processerit. XXV. Ex medicamenti potione conuulsio, lethale. XXVI. Ex dolore forti partiũ circa ventrem, frigiditas extremarum partium,malum. XXVII. Mulieri vterum gerenti,tenesmus accedens abortire facit. XXVIII. Quodcunque os præsectum fuerit,aut neruus in corpore, neque augescit, neque coalescit. XXIX. Si à pituita alba

detento, vehemens alui profluuium accedat, soluit morbum. D
XXX. Quibuscunq; spumosæ alui egestiones sunt in alui profluuijs, his de capite pituita defluit. XXXI. Quibuscunque febricitantibus, in vrinis subsidentiæ crassiores polentæ partes referentes fiunt, longum morbum significant.
XXXII. Quibus verò biliosæ subsidentiæ, ab initio tenues, acutum morbum significant. XXXIII. Quibuscunque disparatæ vrinæ sunt, his vehemens turbatio in corpore est. XXXIIII. Quibus in vrinis bullæ superstant, rhenũ affectiones significant, & morbum fore longum. XXXV.
Quibus pingue est id quod superstat, & aceruatum, his rhenum affectiones, easq; acutas significat. XXXVI. Quibus verò iam nephriticis ex rhenibus affectis prędicta signa E accidunt, doloresque circa musculos spinales fiunt, si quidem circa externos locos fiant, etiam abscessus extrinsecus futuros expecta. Si verò dolores magis circa internos locos fiant, etiam abscessus magis intus fore expecta. XXXVII. Quicunque sanguinem vomunt, sine febre quidem, salutare est: verùm cum febre, malum. Perfrigerãtibus autem & adstringentibus curare oportet. XXXVIII. Defluxiones in ventrem supernum, in viginti diebus suppurantur. XXXIX.
Si quis sanguinem mingat, & grumos, & vrinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac scorti intercapedinem, & imum ventrem ac pectinem, partes circa vesicam ægrotare significat. XL. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars syderata, atrabiliarium tale existit. F XLI. Si senioribus nimium purgatis singultus accedat, non bonum est. XLII. Si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affusa, febris solutio fit. XLIII.
Mulier ambidextra non est. XLIIII. Quicunq; suppurati vruntur, si quidem pus purum fluat & album, euadunt. Si verò subcruentum, & carnosum, ac graueolens, pereunt. XLV. Quicunque hepar suppuratum vruntur, si quidem pus purum fluat, & album, superstites euadunt. In tunica enim pus his inest. Si verò velut amurca fluat, pereunt. XLVI. In doloribus oculorum, vbi merum bibendum dedisti, & multa calida lauisti, venam secato. XLVII.
Hydropicum si tussis vexet, desperatus est. XLVIII.
Vrinæ stillicidium, & vrinæ difficultatem, vini potus & venæ

A venæ sectio soluit. Secare verò oportet internas.

XLIX. Ab angina detento, tumor & rubor in pectore accedens, bonũ. Foras enim vertitur morbus. L. Quibuscunque corruptum fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si verò has effugerint, sani fiunt. LI. Sternutatio fit ex capite, percalescente cerebro, aut vacuo quod est in capite perhumescente. Aër enim qui intus est, foras erumpit. Strepitum verò edit, quia transitus est ipsi per angustum.

LII. Quibuscunque hepar circumcirca dolet, his febris accedens soluit dolorem. LIII. Quibuscunq; sanguinem de venis auferre conducit, his verè venam secare conuenit.

LIIII. Quibus inter ventrẽ & septum transuersum pi-
B tuita conclusa est, & dolorem exhibet, nõ habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad vesicam conuersa pituita, morbi solutio fit. LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omentum eruperit, his venter aqua impletur, & moriuntur.

LVI. Anxietatem, oscitationem, horrorem, vinum æquali mensura aquæ ammixta potum soluit.

LVII. Quibus in vrinaria fistula tubercula fiunt, his suppuratione facta & eruptione, soluitur dolor. LVIII. Quibus cerebrũ concussum fuerit ex aliqua causa, eos statim voce priuari necesse est. LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famem inducere oportet. fames enim corpora siccat. LX. Vbi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rursus calescit, aut color alius ex alio mutatur,
C longitudinem morbi significat. LXI. Sudor multus calidus aut frigidus, semper fluens, humorem abducere oportere significat, forti quidem supernè, debili verò, infernè.

LXII. Febres non intermittentes, si per tertiam fortiores fiant, periculosæ sunt. Quocunque verò modo intermiserint, sine periculo esse significat. LXIII. Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt.

LXIIII. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores, ex febribus fiunt, hi cibis pluribus vtuntur.

LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem sano exhibet, sano quidem robur, ægroto verò morbus est.

LXVI. Quę per vesicã prodeũt inspicere oportet, an qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minimè similia his sunt ea morbosiora sũt. Quæ verò similia sanis, ea minimè morbosa.

LXVII. Et quibus alui egestiones, si stare permiseris, & non moueris, subsistunt veluti ramenta: si paucæ fuerint, modicus morbus est: si multæ, multus. His confert subpurgare aluum. Si verò nõ purgata aluo, sorbitiones dederis, lædes. & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuscũque cruda deorsum secedunt, ex atra bile sunt: si plura copiosiore: si pauciora pauciore. LXIX. Exscreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probè secedentes, bonæ, & per aluum, & per vesicam. & vbi sanè quid secedens constiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Et si quidem sursum, sistere aluum. Si verò deorsum, humectare. D

LXXI. Somnus, vigilia, vtraq; modũ excedẽtia, morbus. E

LXXII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ verò ardeant, & febris habeat, lethale est. LXXIII. In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium distorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger iam debilis existens: quicquid horum fiat, propinqua mors est.

LXXIIII. Ex pituita alba, hydrops accedit. LXXV. Ab alui profluuio, dysenteria, LXXVI. A dysenteria, intestinorum leuitas accedit. LXXVII. Ex corruptione, abscessus osis. LXXVIII. Ex sanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe, fluxus ex capite. Ex fluxu, alui profluuiũ. ex alui profluuio, suppresio purgatiõis sursum versus. ex suppresione, mors. LXXIX. Qualia etiã sint in vesicæ ac alui egestionibus, inspicere oportet, & in his quæ per carnes excernuntur, & sicubi alibi à natura recedat corpus, si parum, paruus est morbus: si multũ, multus: Si verò valde multus si recessus, lethale hoc est. LXXX. Quicunque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde sani fiunt. Minus enim periclitantur, quorũ naturæ, & ætati, morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuscunque in ægritudinibus oculi ex voluntate lachrymantur, bonum. Quibus verò citra voluntatem, malum. LXXXII. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est. LXXXIII. Sudores in diebus iudicatorijs fientes, vehementes & veloces periculosi sunt, qui expelluntur ex fronte velut F

guttæ, &

A guttæ, & aquæ salientes, & frigidi valde ac multi. Necesse est enim talem sudorem prodire cum violentia, & doloris excessu, ac expressione diuturna. LXXXIIII. Ex morbo diuturno, etiam alui defluxus, malum. LXXXV. Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat. Quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat. Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

HIPPOCRATIS COI EPISTOLAE,

B IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Rex regum magnus Artaxerxes, Pæto gaudium.

Orbus pestilens appellatus, inuasit exercitus nostros: & quum nos sæpe multa fecerimus, nihil adhuc remisit. Quare magnopere, & per omnia tibi à me data dona, te rogo, vt aut aliquid ex natura tua excogitatum, C aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius viri mederi potentis consilium, celerrimè ad nos mittas. Propulsa oro hoc malum. Multa enim anxietas populum corripuit, quæ spiritum magnum ad densum habet. Non belligerantes debellamur: quum hostem habeamus bestiam illam ouilia deuastantem. Sauciauit multos: ægrè curabiles fecit: amara spicula immittit. Cõsilij inops sum. Non amplius habeo quod cum viris natura prudentibus consultem. Solue hæc omnia, neque nos bono tuo consilio destituas. Vale.

Pætus, Regi regum magno Artaxerxæ gaudium.

NAturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassationem non soluunt. Qui enim ex natura fiunt mor-

bi:eos ipsa natura iudicans sanat. Qui verò ex populari grassatione:eos ars curat, artificiose iudicans corporum mutationem. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem est Doriensis:ex ciuitate verò Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Chrisamidis. Hic diuina natura præditus est,& ex paruis ac vulgarib. ac magna ac artificiosa, medicinã euexit. Est igitur diuinus Hippocrates nonus quidem à Crisamide rege: decimus autẽ & octauus ab Aesculapio : vigesimus verò à Ioue : ex matre verò Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex vtroque semine à dijs ortum habet diuinus Hippocrates:vt qui à patre quidem Asclepiades est,à matre verò Heraclides. Didicit autẽ artem,tum à patre Heraclida, tum ab auo Hippocrate. Verùm ab his quidem primùm, velut verisimile est,in re medica initiatus est, quantum sanè credibile est hos nouisse. Vniuersam vero artẽ ipse seipsum docuit, diuina natura vsus,& in tantum animi industria progenitores transgressus,quantum etiam artis præstantia eosdem superauit. Tollit autem non bestiarum genus, sed ferorum ac agrestium morborum, per magnam terræ ac maris partem Aesculapij auxilia,quemadmodum Triptolemus Cereris semina dispergens. Proinde iustissimè in multis terræ locis diuinos honores etiam ipse consequutus est,& ijsdem donarijs cum Hercule & Aesculapio ab Atheniensibus dignus factus est. Hunc ipsum accerse, & auri atque argenti quantum voluerit,ipsi dare iube. Hic enim non vnum modum curationis huius morbi nouit. Hic est sanitatis pater, hic seruator: hic dolorum curator. In summa, hic diuinæ scientiæ princeps est. Vale.

Hippocratis laus.

D E F

Rex regum magnus Artaxerxes, Hystanidi Hellesponti præfecto.

HIppocratis medici Coi ab Aesculapio originem ducentis,gloria artis etiam ad me peruenit. Dato igitur ipsi auri quantum voluerit,& reliqua abundè,quibus opus habet & ipsum ad nos mittito. Nam optimatibus Persarum æqualis erit. Et si quis alius bonus vir est in Europa, eum domus

regiæ

A regiæ amicum facito, nihil diuitijs parcens. Viros enim inuenire, qui consilio præstent, non est facile. Vale.

Hystanis Hellesponti præfectus, Hippocrati ex Asclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & misit ad nos prȩfectos, iubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcunque voles, dare, & breui ad se mittere. Fore enim te optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque cito adsis. Vale.

B *Hippocrates medicus, Hystanidi Hellesponti præfecto gaudium.*

AD epistolam quam misisti, à Rege venisse adserens, remitte Regi quæ dico, quàm celerrimè scribens: Quòd & victu, & vestitu, & domo, & omni ad vitam sufficienti opulentia fruimur. Persarum autem diuitijs vti, fas mihi non est: neque barbaros homines à morbis liberare, qui hostes sunt Græcorum. Vale.

Hippocratis Demetrio sanitatem.

PErsarum rex nos accersiuit, ignarus quòd apud me maior est sapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

Regi regum meo magno domino Artaxerxæ, Hy-
C *stanis Hellesponti præfectus gaudium.*

QVam misisti epistolam, iubēs demittere ad Hippocratem Coum ab Aesculapio originem ducentem, demisi, Sed & ab ipso responsum tuli, quod scriptum tradidit, & ad domum tuam transmittere iussit. Itaque eius latorem ac nuncium Gymnasben Dieutychen ad te misi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nuncijs Hippocratē medicum malignis moribus præditum, & in me, & in Persas petulanter se gerentem. Sin minus, cognoscetis, etiam primi peccati pœnam vos daturos esse. Vrbem enim vestram deuastatam, & insulam distractam, in pelagus conuertam, vt in posterum tempus nemo sciat, an in hoc loco fuerit insula, aut vrbs Cos.

Coorum responsum.

D

VIsum est populo, respondere nuncijs ab Artaxerxe missis. Coi nihil indignum facient, neque Merope, neque Hercule, neque Aesculapio. Quapropter omnes ciues nõ dabunt Hippocratem, etiam si pessima morte sint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epistolas scripserint, & terrã ac aquam à patribus nostris petiuerint, populus non dedit: quum eos ipsos se impetentes, similiter velut alios homines, mortales esse videret. Et nunc idem responsum dat. A Cois discedite: quoniam Hippocratem in manus vestras non dãt. Renunciate igitur ipsi vos nuncij, quòd neque dei ipsi, nostri negligentes erunt.

E

Senatus populusq; Abderitarum Hippocrati gaudium.

NVnc maximè vrbi nostræ in periculo versatur vir noster, ô Hippocrates, qui & præsenti tempore & futuro semper gloria vrbi sperabatur. Neq; nunc, ô vos dei omnes, nobis inuideatur. hic præ multa quæ detinet ipsum sapientia ægrotat, vt timor non vulgaris sit, si Democritus mente motus fuerit, reuera vrbem nostram Abderitarum pessum ituram esse. Etenim oblitus omnium, & primùm suijpsius, vigilans & noctu & interdiu, & singula parua ac magna deridens, & totam vitam nihil esse putans, vitam transigit. Ducit aliquis vxorem, alius mercaturam exercet, alius concionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, vulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dum alios mœstos ac tristes, alios gaudentes videt. Quin & de his, quæ apud inferos sunt, hic vir perscrutatur, & hæc scribit. Et idolis aërem plenum esse dicit. Et volucrum voces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgẽs, solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerum immensitatem proficisci dicit. & Democritos esse similes sibijpsi innumerabiles. Et corpus vnà cum mente corrumpens viuit. hæc timemus ô Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos serua, & patriæ nostræ cõsulturus cito adsis: neq; nos contempseris. Nam neq; ita viles sumus: & in nobis testimoniũ situm est. Ob ipsum enim conseruatum, & gloriam, & pecunias,

F

A nias,& doctrinæ famã consequeris: quanquam doctrinæ ratio multo potior apud te est,quàm fortunæ. Attamen & huius bona multa ac luculenta tibi à vobis obuenient. Etenim animæ Democriti gratia,etiam si vrbs aurum esset non nostræ voluntati responderet,aut quacunque tandem re illi carendum esset. Leges nostras putamus ægrotare ô Hippocrates,leges præuaricari. Adsis optimè vir, curaturus virum insignem. Non medicus,sed conditor,sacratiorem tota Ionia murum nobis circundabis. Ciuitatem,non virum curabis:& Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantẽ,aperies. Ipse legislator,ipse iudex,ipse princeps,ipse seruator,& horũ artifex aduenies. Ob hæc te exspectamus ô Hippocrates,at-
B que hæc etiã fient vbi veneris. Vna ciuitas nõ ignobilis,imò tota Gręcia rogat te,serua corpus sapientiæ. Quin potius ipsam apud te legationem agere puta doctrinã,ab hac præuaricatione liberari supplicantem. Cognata equidem res est omnibus,velut apparet,sapientia. Verùm his qui propius ipsam complexi sunt,velut nobis, etiã longè amplius. Et,sicut probè nosti, gratificaberis etiam futuro seculo,si non destitueris Democritum propter veritatem,cuius primas se raturum esse sperat. Tu enim & genere, & arte cõiunctus es Aesculapio. Hic verò Herculis est ex fratre nepos. A quo est & Abderus,quemadmodum omnino audiuisti,cuius cognomẽ vrbs nostra refert. Quare etiam illi grata fuerit Democriti sanatio. Quum igitur videas ô Hippocrates, & populum,&
C virum insignem,ad stupiditatem diffluentem: festina,rogamus, ad nos. Heu vt etiam bona redundantia morbi existunt. Quantum enim Democritus ad summam sapientiam generosè peruenit,tantum nunc pariter periclitatur,ne mentis stupore & stoliditate affligatur. At reliquum vulgus Abderitarum,quod mansit absque eruditione, communem sanè sensum habet. Imò nunc prudentiores sunt ad sapientis morbum iudcandum, qui prius desipuerunt. Adsis igitur cum Aesculapio patre. Adsis cum Herculis filia Epione. Adsis cum Aesculapij filijs, qui ad Ilium militarunt. Adsis nunc pæonias adferens morbi medelas. Nunc terra radicibus,& herbis,& auxiliaribus floribus, insaniæque medicamentis fœcunda est. Fermè igitur nunquam fertilius producent,neque terra, neque montium cacumina, quàm nunc

proferunt

proferunt ea,quæ pertinent ad Democriti ſanitatem. Vale. D

Hippocrates Senatui populóque Abderitarum gaudium.

CIuis veſter Ameleſſagoras venit in Co,& erat tũc in illa die Virgę aſſumptio,& annua feſtiuitas,ac publicus,velut noſtis,conuentus,& pompa ſumptuoſa fiebat,quã mos eſt eos,qui deo dicati ſunt,ad Cypariſſum deducere.Quãdoquidem autẽ & ex verbis,& ex aſpectu,Ameleſſagoras feſtinare videbatur,credens,velut erat,rem ipſam vrgere:epiſtolã veſtram legi,& admiratus ſum quòd ob vnũ hominem,velut ſi vnus homo eſſet ipſa ciuitas, turbati eſtis. Et beati profectò ſunt populi,qui ſciunt bonos viros ſua eſſe munimenta,& nõ turres,neq; muros, ſed ſapientium virorũ ſapientia conſilia. E Ego verò,qui credo artes quidẽ eſſe Deorum dona,homines autẽ naturæ opera:(& ne ægrè feratis viri Abderitæ) nõ vos puto,ſed ipſam naturam me vocare, ad conſeruandum ipſius opus,quod periclitatur,ne præ morbo collabatur. Quare prę vobis ego nũc, naturæ ac Dijs obediens , feſtino ægrotantẽ Democritum ſanare:ſi quidẽ ſanè & hoc morbus eſt,& nõ potius error vobis tenebras offundit:id quod opto,atque vtinã ſit hec vberius veſtræ beneuolentiæ,ſignũ,ꝙ etiam ad ſuſpicionem turbamini.Argentũ autem mihi venienti,neq; natura,neq; Deus promittere poterit.Quare neq; vos viri Abderitæ cogatis:ſed liberæ artis etiam opera libera eſſe ſinatis. F Qui verò mercedẽ capiunt, hi ſcientias ſeruire cogunt,velut captiuas faciẽtes ipſas ex priore libertate.Deinde,velut veri ſimile eſt,mẽtiri etiã poterint,velut de magno morbo:& negarint,velut de paruo : & polliciti nõ venerint,& rurſus venerint nõ vocati.Miſera eſt profectò humana vita:qm̃ per totam ipſam intolerabilis auaricia,velut hybernus vẽtus, diſtributa eſt ac penetrauit. Ad quã vtinam potius omnes medici conueniſſent , quò grauiorem inſania morbum curarent: quoniam quũ morbus ſit,& affligat,etiã laudatur. Ego verò arbitror etiam animæ morbos omnes vehementes eſſe inſanias , quæ opiniones quaſdam ac imaginationes rationi inducunt. A quibus qui per virtutem depurgatus eſt, ſanus euadit. Quòd ſi ego omnino diteſcere voluiſſem,viri Abderitæ, non vtiq; decem talentorũ gratia ad vos profiſcerer : ſed ad

Magnum

A Magnum accesſiſſem Perſarũ regẽ, vbi totæ ciuitates humanis opibus refertæ mihi obtigiſſent: ſanaſſem autẽ illic ipſorum peſtem. Verùm denegaui, inimicam Græciæ regionem à malo morbo me velle liberare. Et ego, quantum in me fuiſſet, Barbaros expugnaſſem. Habuiſſem autẽ ignominiã ipſas à rege diuitias, & opulentiam patriæ inimicã. Hæc verò mihi adfuiſſent, velut ei qui vrbiũ Græciæ deuaſtator eſſet. Non ſunt diuitiæ, vndiquaque lucrari. Magna enim ſunt ſacra virtutis, quæ à iuſtitia non occultantur, ſed manifeſta exiſtunt. Aut nõ æquale peccatum eſſe putatis, hoſtes ſeruare, & amicos mercede ſanare? At non hoc modo ſe res noſtræ habent, ô Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neq; libenter audiui Democritum mente motum eſſe. Qui ſiue ſanus eſt, amicus eſt: ſiue ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipſum grauibus ac ſolidis moribus præditum eſſe, & vrbis veſtræ ornamentum. Valete.

B

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

LEgati, qui vrbis epiſtolã mihi reddiderũt, etiã tuã tradiderunt. Et valde gauiſus ſum, & hoſpitiũ, & reliquũ victum te promittẽte. Veniemus autẽ bona fortuna, & meliore ſpe, velut arbitramur, accedemus, prout in literis eſt declaratum: quum nõ inſaniã ſed quandã excellentẽ mentis ſanitatem vir ille declaret, dum neq; liberorũ, neq; vxoris, neq; cognatorũ, neq; rei familiaris, neq; omnino alicuius curã gerit: ſed & diu & noctu apud ſeipſum cõſiſtit, & priuatim vitã degit, plerunq; in antris & ſolitudinibus, aut ſub arborũ vmbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequẽtia aquarũ fluenta. Contingunt igitur talia plerunq; atra bile percitis. Taciturni enim aliquãdo ſunt, & ſolitarij, ac deſerti amãtes, & rerum familiariũ cõſpectũ auerſantur, alienũ putãtes. Nec verò diſsimile vero eſt, etiã his qui circa diſciplinas verſantur ab vna erga ſapientiã adfectione, alias curas excluſas eſſe. Quẽadmodũ enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuãtes, & ſeditionẽ agentes, vbi derepente ipſis hera cõparuit, conſternati cõquieſcunt: ſic etiã reliquæ in anima cupiditates malorum ſunt hominibus miniſtræ. Poſtquàm autẽ ſapiẽtiæ conſpectus ſeipſum ingeſſerit: reliquæ affectiones velut famulæ diſcedunt. Non autẽ omnino inſani antra & quietẽ expetũt: ſed

C

ſed etiã hi qui humana negocia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatẽ. Quum enim mens ab externis curis vexata, corpus reficere voluerit, tũc cito ipſum quieti tradit. Deinde recta exurgens, circũcirca veritatis regionẽ colluſtrat, in qua non eſt pater, nõ mater, non vxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquam ex his, quæ tumultũ inducunt. Omnia autẽ perturbãtia, excluſa ſtant præ timore: & neq; appropinquare audẽt præ reuerentia eorũ, quæ iſthic habitãt. Habitant autẽ illam regionẽ, & artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & ſenatus, & conſilia. Et magnus polus in illa regione, ſtellis multũ mobilibus coronatus eſt: in quam fortaſsis etiã Democritus præ ſapiẽtia tranſmigrauit. Deinde quum nõ videat amplius eos qui ſunt in vrbe, vtpote procul profectus: inſaniæ morbo laborare putatur, propter ſolitudinis amorẽ. Student autem Abderitæ argenti amorem & ſtudium detegere, & in ſe manifeſtum facere, eo quòd Democritum non intelligunt. At tu hoſpitiũ nobis ô amice Philopœmen præpara. Non enim volo perturbatæ vrbi moleſtiam exhibere, quum veterem te proprium hoſpitem, velut noſti, habeam. Vale. D E

Hippocrates Dyoniſio gaudium.

AVt in Halicarnaſſo me expecta, aut ipſe ad me venire ô amice feſtina. Per ſummã enim neceſsitatẽ abeundum eſt mihi in Abderam, Democriti cauſſa, ad quẽ ægrotantem vrbs me accerſiuit. Cæterũ admiranda eſt hominũ, ô Dionyſi, per cõſenſum adfectio: velut vna anima cũ ciue coægrotãt. Quare mihi vidẽtur etiã ipſi curatione opus habere. Ego verò neq; morbũ ipſum eſſe puto, ſed immodicam doctrinam: quæ reuera nõ eſt immodica, ſed ab idiotis putatur. Nã nunquam nociua eſt virtus immodica. Excellentia verò, morbi opinionẽ de ſe præbet, propter iudicantiũ imperitiã. Vnuſquiſq; enim ex his, quæ ipſe nõ habet, iudicat, id quod in alio abundat, ſuperfluũ eſſe. Sic ſanè etiã timidus fortitudinẽ immodeſtiã putat, & auarus magnanimitatem. Et oĩs defectus, virtutis moderationẽ excedere putatur. Illũ igitur vbi viderimus, cum prænotione hinc cõtingente, & vbi ſermones eius audiuerimus: melius cognoſcemus. Tu verò, ô Dionyſi, ſtudio habe vt ipſe accedas. Volo enim te in patria mea cõmorari F

rari

A rari donec rediero:quo & rerum nostrarum,& in primis vrbis nostræ curã geras.Nam haud scio,quomodo ex casu contigit,vt saluber sit annus,& pristinam naturã habeat.Quare neq; multi infestabũt morbi:attamẽ venito. Inhabitabis autem meam domum nimis quàm opportunam,nimirũ quum & vxor apud parentes maneat propter meam profectionem. Attamen & illius res inspecta, quo pudicè degat, & non ob viri absentiã,alios viros approbet.Honesta equidem ab initio fuit,& parentes bonos habuit.Patrem autẽ mirificè virilem,& malos valde odio habentem,egregiè senem. Attamẽ semper opus habet mulier moderatore.Habet enim à natura in se lasciuiam:quæ,nisi quotidie resecetur, velut arbores
B in materiæ multæ effusionem, exuberat. Ego verò amicum parentibus diligentiorem puto ad vxorẽ custodiendam. Nõ enim,velut illis, etiam huic cohabitat beneuolentiæ adfectio,per quam sæpe vmbra admonitioni obtenditur.In omnibus autem rebus prudentior est alienitas ab adfectione,vt quæ minimè à beneuolentia infringatur. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

QVum apud te Rhodi essem Damagete,vidi nauẽ illam cui solis inscripio erat, penitus pulchram,& in puppi probè instructã,& sufficiẽtem carinã habentẽ.Habebat & trãstra multa.Et tu laudabas etiã in ipsa nauigandi præstãtiam,ꝙ velox esset,& tuta,& ad inseruiẽdum artificio
C sa.Et insuper prędicabas probũ in ipsa nauigationis cursum. Hãc mitte nobis:verũ si fieri potest,nõ remis, sed alis ad remigium instructã.Vrget enim res ipsa ô amice, vt valde cito in Abderã nauigẽ.Volo enim ægrotantẽ curare vrbẽ,propter vnum ægrotantem Democritum, si vnquam viri fama ad aures tuas peruenit. De hoc patria dicit,quòd insania adflictus sit.Ego autẽ cupio, imò magis opto,nõ reuera ipsum insanire,sed illos ita putare.Ridet,inquiũt,semper,& ridere nõ cessat in oĩbus negotijs.Et hoc ipsis insaniæ signũ esse videtur.Quare tuis in Rhodo amicis dicito,vt semp̱ moderatè se gerãt,& nõ multũ rideant,neq; multùm tristes sint: sed inter ambo hæc modũ teneant, vt alijs comis esse videaris, alijs sollicitus,de virtute cogitãs.Et ꝓfecto mali quiddã dũ ad singula ille ridet.Si eñ immodestia malũ est:ea sanè ꝑpe

tua longè peior est. Et dicam sanè ad ipsum: Democrite, & si D
quis ægrotat, & occiditur, & mortuus est, & obsidetur, &
quoduis malum ingruit: singula quæ fiunt, materiam risus ti
bi prębēt. Non autem repugnas deo, si, quum duo sint in mũ
do, Gaudium & Tristitia, tu alterum ipsorũ eiecisti? Beatus
profectò fueris (Verùm impossibile est) si neque mater tibi
ægrotat, neque pater, neq; postea liberi, aut vxor, aut amicus,
sed propter tuum risum conseruantur, penitus felix es. At
si dum ægrotant, rides: dum moriũtur, gaudes: & si quid ma-
li audieris, exhilararis: pessimus es ô Democrite, & procul
sanè à sapientia. Si verò putas hæc ipsa neq; mala esse, certæ
atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipse Abde-
rita sis, prudentior autẽ sit ipsa ciuitas. Cæterùm de his exa- E
ctius illic dicemus Damagete. At verò nauis etiam hoc tem-
pus, quo hæc tibi scribo, remoratur. Vale.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

COgitans ac solicitus de Democrito, illa ipsa nocte dor-
miens, sub ipsius auroræ initium somniũ mihi oblatũ
habui, ex quo puto nihil valde periculosi fore. Mirabiliter
enim expergefactus sum. Videbar mihi videre Aesculapiũ
ipsum corã, & iã ad ipsas Abderitarũ portas aderamus. Aescu
lapius autem non vt imagines eum aliàs ostẽdunt, mitis ac
blandus apparebat: sed habitu concitato, & aspectu horren-
do. Sequebãtur autẽ ipsum dracones reptilium generis im-
manes, longum tractũ ducentes, & horribile quiddam velut F
in desertis ac saltibus subsibilantes. Sequebantur & socij, py
xides medicamentarias probè obsignatas gestantes. Deinde
porrexit mihi manum deus: quã vbi libẽtissimè apprehen-
dissem, rogabã vt simul mecũ peregeret, & ne me in medẽ-
do destitueret. Verũ is: Nihil, inquit, in præsens me opus ha-
bes: sed hæc immortalium ac mortaliũ cõmunis dea te pere
grinũ deducet. Et ego cõuersus video mulierẽ pulchram ac
magnã, simpliciter ornatã, splẽdidam, cuius oculorũ circuli
puro lumine micabãt, vt stellarũ fulgorẽ putares. Et deus qui
dem disparuit. Mulier verò illa apprehẽsum me manu, lento
gradu benigniter per vrbẽ ducebat. Et vbi prope domũ esse-
mus, in qua hospitium mihi paratũ esse putabã, velut spectrũ
disparuit, hoc saltem dicens: Cras te apud Democritum de-
prehen

A prehendam. Cũ verò iam se illa cõuerteret: Rogo, inquã, optima fœmina, quænã es, & quo nomine vocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterùm quẽ accedentẽ vides (& derepẽtè altera quædã mihi apparuit) neq; ipsa mala videtur, audacior autẽ aspectu & cõcitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur vbi de somno surrexissem, mihiipsi somnium interpretatus sum, quòd non indigeret medico Democritus, quando sanè ipse medendi Deus discessisset, velut qui medendi occasionem & materiam nõ haberet, Sed ipsa quidem veritas, ꝙ Democritus sanus sit, apud Democritum manet. Opinio verò, ꝙ Democritus ægrotet, reuera apud Abderitas habitat. Atq; hæc vera esse, mi Philopœmen,
B credo, & sunt sanè. Et non contemno somnia, maximè vbi etiam ordinẽ conseruãt. Medicina autẽ & vaticinatio valde cognatæ sunt: quandoquidem & pater ambarũ artium vnus est Apollo progenitor noster, & præsentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos sanans. Vale.

Hippocrates Crateuæ gaudium.

SCio te, ô amice, optimum radicisecam esse, & propter tuam ipsius exercitationẽ, & propter progenitorum gloriam, adeò vt in hac facultate Crateuæ proauo minimè cedas. Proinde nunc, si vnquã aliàs, herbas collige, quot & quales poteris: vrget enim necessitas: atque hàs mihi trãsmitte, ad virum toti ciuitati cõparandum, Abderitam quidem ve-
C rum Democritum. Aegrotare enim ipsum dicunt, & purgatione valde opus habere, vt qui insania sit correptus. Non vtemur fortassis medicamentis, quẽadmodum etiam credo. Attamen vndiquaque instructum esse oportet. At verò rem herbariam apud te sæpe admiratus sum, quemadmodum etiam vniuersorum naturam ac constitutionem, & sacerrimũ terræ fundamentum, ex qua animalia, & plantę, & alimenta, & medicamẽta, & fortuna, & ipsæ diuitiæ exoriuntur. Neq; enim aliàs haberet vbi consisteret Auaritia, neque sanè Abderitæ nunc decem talentis inescassent me, pro medico mercenarium declarantes. Si verò possis Crateua amaram auaritiæ radicem exscindere, vt nullæ ipsius reliquiæ restent, probè scito, quod hominum vnà cum corporibus etiam animas ægrotantes purgassemus. At hæc quidem vota sunt. Tu

verò,quod fieri poteſt,nobis mõtanas maximè & in altis col D
libus naſcentes herbas radicitus reſeca. Sunt enim aquoſiori bus ſolidiores & acriores, propter terræ denſitatem, & aëris tenuitatem. Nam quod attrahunt ,frigidius eſt. Conare tamen vt etiam de his quæ circa ſtagna naſcuntur, & de paluſtribus,& fluuiatilibus , aut fontanis flores colligas: quas ſanè debiles,& exolutas ac dulcis ſucci eſſe ſcio. Omnia autem medicamenta quæ ſucci & liquores fluidi ſunt,in vitreis vaſis ferantur:quæ verò folia,aut flores , aut radices ſunt in fictilibus nouis probè obturatis:vt ne ventis perflata,medicamenti vigorem velut in animi deliquium collapſa, amittãt. Cæterùm ſtatim nobis hæc mittito. Nam & tẽpus anni congruum eſt,& neceſsitas dictæ inſaniæ vrget. Ab omni equidem arte aliena res eſt dilatio,verũ maximè à Medicina, in E
qua dilatio eſt animæ periculum. Curationum verò animæ ſunt temporum opportunitates,quarum obſeruatio finis eſt. Spero quidem ſanum eſſe Democritũ,etiam citra medelam. Si verò aliquis error naturæ,aut temporis, aut alterius alicuius cauſæ contingat:multa enim nos qui mortales ſumus,latent, vtpote non omnino per veritatem corroboratos, ad id quod obſcurum eſt,omnem vim congregatam eſſe oportet. Non enim contentus eſt is,qui in periculo verſatur,his quæ poſſumus:ſed concupiſcit etiam ea,quæ nõ poſſumus. Et fermè ſemper ad duos fines militamus,alterum hominis,alterum artis. Quorum alter obſcurus eſt,alter ſcientiæ determinatus. Opus eſt autem in vtriſq; his etiam fortuna. Incerta F
enim eſt coniectura eorum,qui in purgationibus cautè procedunt. Nam & ſtomachi adflictionẽ veremur, & medicationis congruentiam,ad naturã ignotam cõiectamus. Nõ enim vna & eadem eſt omnium natura,& aliud ſemper ſibijpſi decernens adſimilat ac familiare facit. Aliquãdo verò totũ perdit. Sed & herbis multa reptilia venarum immittunt,& hiatu ſuo internæ ipſarum teneritudini adflictionem pro auxilio inſpirant. Et huius rei ignorantia erit,niſi ſanè nota aliqua,aut macula,aut odor ferus & grauis rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipſa ars propter fortunæ caſum , à rectè faciendi propoſito aberrat. Stabiliores autẽ ſemper ſunt purgationes per veratrũ,quibus etiã Melampus in Prœti filiabus,& Anticyreus in Hercule vſi eſſe narrantur. Minimè verò

A rò vtemur nos vllo aliq) ex his in Democrito:ſed contigerit opto illi ſapientia, efficaciſsimorũ ac medicatiſsimorum pharmacorum finis. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

HOc erat illud Damagetesquod cõiectabamus: nõ inſanit Democritus,ſed ſuper omnia ſapit, & nos ſapiẽtiores effecit,& per nos omnes homines. Remiſi autẽ tibi amice reuera Aeſculapeam nauem:cui cum ſolis ſigno etiã ſanitatis inſigne apponito.Nam reuera ſecundo numine vela fecit:& illa die in Abderam nauigauit, qua ſcripſerã ipſis, me peruenturũ eſſe.Omnes igitur ante portas cõgregatos inue-
B nimus,nos,velut veriſimile eſt, expectantes,nõ viros ſolùm, ſed etiã mulieres:inſuperq́; ſenes & pueros, per deos, triſtes, itemq́; infantes.Atq; hi quidem ſic habebãt,velut ob Democritum inſanientẽ.Ille verò ſyncere tũc in philoſophãdo excellebat.Poſtquã autẽ me vidiſſent, viſi ſunt mihi paululum ad ſeipſos redijſſe,& bonas ſpes oſtentabãt. At Philopœmen me ad hoſpitiũ ducere geſtiebat, & hoc ab illis cõprobabatur.Ego verò,ô viri Abderitæ,inquã, nullũ mihi maius operæpreciũ eſt, quàm Democritũ videre. Illi verò hoc audito, collaudarũt,& gauiſi ſunt, & cõpendio duxerũt me per forũ, partim ſequẽtes,partim præcurrẽtes,alij ab vtraq; parte:Serua,clamãtes,auxiliare,medicare. Et ego adhortabar ipſos vt cõfiderent,tanquã fortaſsis nihil eſſet mali: aut ſi quid eſſet,
C modicũ id eſſet, & correctu facile, cõfiſus horis anni Eteſijs. Et ſimul hæc dicens ibam. Neq; enim procul erãt ædes:imò neque tota ciuitas.Aderamus igitur: propinquæ enim muro erãt,& me placidæ eò deducũt.At retro turrim collis erat altus,lõgis ac dẽſis populis nigris vmbroſus, vnde Democriti habitacula cõſpiciebantur. Et ipſe Democritus ſub ampla ac humilima platano ſedebat, in veſte craſſa citra humeros deſinente ſolus, diſcalceatus, ſuper lapidea ſede, valde pallidus ac macilentus,promiſſa barba.Iuxta ipſum verò à dextra,tenuis aqua per decliuẽ collẽ decurrens leniter reſonabat. Erat autẽ delubrũ quoddã ſuper illũ collem, quantũ equidem cõiectura aſſequor, Nymphis dicatũ,ſponte enatis vitibus circundatum. Ipſe verò cum multo ornatu ſuper genibus librũ habebat.Sed & alij quidem ex vtraque parte adiacebant.Ac-

cumulata erant etiam animalia multa per totum resecta. Et D ipse aliquando concitatè incumbens scribebat, aliquando quiescebat, diu multumque se continens, & in seipso meditans. Deinde non longè post, his peractis, exsurgens deambulabat, & viscera animaliū inspiciebat, & depositis ipsis digressus, rursus desidebat. At Abderitæ circunstantes me tristes, & non procul à lachrymantibus oculos habentes: Vides, inquiūt, Hippocrates Democriti vitam, quàm insanit, & neque quod vult nouit, neq; quod facit. Et quidam ex ipsis adhuc ampliùs ostendere volens ipsius insaniam, alta voce plorauit instar mulieris ob filij mortē lamentantis. Deinde rursus cum gemitu eiulauit, personā agens viatoris, qui aliquid ex his quæ portabat, amisit. Verùm Democritus cum hęc audisset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil ampliùs scribebat. Caput autem frequenter cōcutiebat. Ego E verò: Vos, inquam, ô Abderitæ, hic manete: ipse verò vbi & verbis, & corpori viri propior factus fuero, videroque ac audiero, cognoscā adfectionis veritatē. Et hæc loquutus, placidè descendebam. Erat autem locus ille asper ac decliuis. Itaque vix me suffulciens penetraui. Cùm autem appropinquassem, incidi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis adflatu & cum concitatione scribentē. Stabam igitur isthic expectans tempus quietis ipsius. Ipse verò paulò post, intermisso scribendi impetu, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentem, &: Salue, inquit, hospes. Et ego: Plurimum & tu, inquam, Democrite vir sapiētissime. At ille, verecundans arbitror, quòd nō nomine me compellasset: Te autem, inquit, F quo nomine vocabimus? Ignorantia enim tui nominis, causa erat, cur te hospitem appellarem. Hippocrates, inquā, Medicus est mihi nomen. Is verò: Asclepiadarum, inquit, nobilitas, & magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multùm celebris, etiam ad nos peruenit. Quid autem negocij, ô amice, te huc perduxit? Imò potius præ omnibus conside. Vides autem quòd hæc sedes folijs instrata non est iniucunda, viridis adhuc ac mollis, & ad insidendum lenior inuidiosis fortunæ sellis. Cùm autem consedissem, rursus inquit. Priuatúmne, aut publicum negocium agens huc peruenisti? Dic apertè. nam nos, quantum poterimus, adiuuabimus. Et ego: Quæ vera causa est, inquam, tui gratia huc venio, vt sapientem

tem

A tem virum conueniam. Habet autem causam patria, cuius legatum ago. Ille verò: Hospitio itaque, inquit, primùm vtere nostro. Ego verò per omnia virum pertentans, etiamsi iam mihi manifestum esset, ipsum nō insanire: Philopœmenem, inquam, nostri ciuem vestrum? Etiam, inquit, valde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontē? Hunc ipsum, inquam, cuius ego sum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hospitio excipe, & primùm sanè quid sit hoc, quod hic scribis, dicito. Ille verò vbi paululum se continuisset: De insania, inquit. Et ego, ô rex Iupiter, inquam oportunè profectò scribis contra ciuitatem. At ille: Qualem, inquit, ciuitatem Hippocrates? E-
B go verò: Nihil, inquam, ô Democrite, sed haud scio quomodo hoc verbum mihi excidit. Verùm quid de insania scribis? Quid enim, inquit, aliud quam quid sit, & quomodo in hominibus generetur, & quomodo alleuetur. Nam animalia hæc, quæ vides, inquit, huius gratia reseco, non quòd odio habeam opera dei, sed bilis naturam ac sedem quærens. Nosti enim quòd hæc furoris hominū causa est, vbi nimium redundarit. In omnibus equidem à natura inest: sed in quibusdam minus, in quibusdam amplius. At immodestia ipsius morbi sunt, ipsa velut materia, aliquando bona, aliquando mala subiacente. Et ego, Per Iouem, inquam ô Democrite verè hæc & sapienter dicis. Quare beatum te iudico, qui tanta quiete frueris. Nobis autem huius participes esse nō per-
C missum est. Interrogante verò illo: Cur ô Hippocrates, permissum non est? Quoniam, inquam, aut agri, aut res domesticæ, aut liberi, aut vsurę, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut eiusmodi quędā opportunitatem nobis commodam eripiunt. Hic sanè vir ille ad solitam adfectionem delatus est, & valde effusè risit, ac cachinnatus est. Et de cætero quiescebat. Et ego: Quid verò, inquam, Democrite rides? vtrum bona quæ dixi, aut mala? Ille verò adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita sua cædebāt, partim frontem. Alij verò capillos euellebant. Nam, velut postea dixerunt, ampliorem quàm aliâs solitus esset, risum effuderat. At verò, inquam, sapientum optimè Democrite, cupio caussam huius tuæ adfectionis cognoscere: quo risu ego tibi dignus visus sum, aut ea quæ dixi: quo

hoc cognito, à causa desistam, aut tu reprehensus, intempesti- D
uos risus coërceas. Ille verò: O Hercules, inquit, si me repre-
hendere potes, curationem perficies, qualem nullam vnquã,
ô Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, ô optimè?
Aut nõ absurdum te esse putas, dum rides hominis mortem,
aut morbum, aut mẽtis emotionem, aut insaniam, aut atram
bilem, aut cædem, aut aliud quid peius? Aut vice versa nu-
ptias aut festiuitates, aut liberorum procreationem, aut my-
steria, aut magistratus, aut honores, aut aliud quid omnino
boni? Nam quorum misereri oportet, ea tu derides, & ob
quæ lætari conueniebat, ea itidem derides, adeò vt neque bo
num, neque malum apud te sit discretum. At ille: Hæc quidẽ,
inquit, rectè dicis, ô Hippocrates: sed non nouisti risus nostri E
causam. Vbi verò cognoueris: satis scio quòd meum risum,
meliorem legatione medelam ac curationem, tuæ patriæ &
tibijpsi auferes, & alios prudentes facere poteris. Et pro hoc
fortassis me vicissim medicinam docebis, vbi cognoueris
quanto studio circa res nullo studio dignas versantes, & ea
quæ nullius precij sunt facere conantes, omnes homines vi-
tam consumunt, risu digna tractantes. Ego verò: Dic, in-
quam, per deos, nunquid vniuersus mundus ægrotare se non
animaduertit? & non habet quo legationem demittat ad
sui curationem? Quid enim extra ipsum esse poterit? Ille ve
rò excipiẽs: Multę, inquit, sunt mundorum infinitates, & ne-
quaquam, ô amice, diuitem naturam malignè extenues. At
hæc quidem, inquam, Democrite suo tempore docebis. Ve- F
reor enim ne fortè dum infinitatẽ recenses, ridere incipias.
Scias autem nunc, de tuo risu rationẽ vitę te reddere debere.
Ille autẽ toruè me intuitus: Duas, inquit, risus mei causas esse
putas, bona & mala. Ego autẽ vnum hominem rideo, demen
tia quidem plenũ, rectis autem actionibus vacuum, in omni-
bus consilijs pueriliter ac stultè se gerentẽ, nullius vtilitatis
gratia labores nunquã absoluendos tolerantem, fines terræ
& infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantẽ,
argentum & aurum quærentem, & nunquã ab his adquiren-
dis interquiescentem: sed semper circa plura adipiscenda tu-
multuantem, quo ipse inferior non sit, & neq; pudefiat si non
felix appelletur. Rideo itẽ ipsum eo ꝙ hiatum terræ effodit
manibus eorum perquirens, qui partim à laxa irruente terra

oppres

A oppreſsi ſunt, partim diutiſsimè in hac neceſsitate detenti, in ſupplicio velut in patria permanent, argentum & aurum inquirentes, veſtigia pulueris ac ramenta perſcrutantes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ venas exſcindentes, ad opulentiam ſemper glebas conflantes, ex matre terra hoſtilem terram, quum tamen eadem ſit, faciẽtes, & hanc admirantes pedibus calcant. Quanto verò riſu dignum eſt, quòd ærumnoſam & occultam terram amant, manifeſtam contumelia afficientes? Alij verò canes emunt, alij equos: alij multam regionem circũſcribentes, propriam ſibi inſcribunt: & multis imperare volentes, neque ſibijpſis imperare poſſunt. Vxores ducunt, quas paulo poſt eijciunt. Amant, B deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos generant: deinde adultos eijciunt. Quæ eſt illa vana ac abſurda diligentia, nihil ab inſania differens? Bellum inteſtinum gerunt, quietem non amplectentes. Reges alios deponunt, alios ſurrogant: occidunt homines: terram fodientes, argentum quærunt. Argento reperto, terram emere volunt. Empta terra, fructus vendunt: fructibus diuenditis, rurſus argentum accipiunt. In quot mutationibus verſantur? in quanta malicia? dum opes non habent, opes expetunt: dum habent, occultant, diſsipant. Rideo, dum improbè agentes video. Intendo riſum, dum infeliciter agentes cerno. Veritatis enim Leges tranſgrediuntur: contentionis ſtudio hoſtilem inter ſe litem habent, & cum fratribus, & parenti- C bus, & ciuibus: atque ad hæc, pro eiuſmodi opibus, quarum nemo, vbi mortuus eſt, dominus eſt, ſe mutuo occidunt. Illicitam vitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam contemnunt. Res indignas & inanimatas diuitiarum loco habent: pro vniuerſa opulentia ſtatuas emunt, quoniam effigies ita expreſſa eſt, vt loqui videatur. Eos verò qui verè loquuntur, odio habent. Res inſuper non faciles expetunt. Nam continentem habitantes, mare cupiunt. Et rurſus, cum in inſulis ſunt, continentem deſiderant, & omnia peruertunt ad propriam cupiditatem. Et in bello quidem fortitudinem laudare videntur. Vincuntur autem quotidie à petulantia, ab auaritia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant. Therſitæ verò vitæ omnes ſunt. Cur verò meum riſum reprehendiſti ô Hippocrates? Non enim quiſpiam ſuam ipſius

dementiam,sed alius alterius deridet:hi quidem ebrios,cùm ipsi sibi sobrij esse videntur:alij verò amantes, quũ ipsi grauiore morbo laborent:alij naugantes:alij eos,qui circa agriculturam occupati sunt. Non enim concordant neque artibus, neque operibus. Ego verò: Hæc quidem, inquam, vera sunt Democrite: neque alius aliquis conuenientior sermo esse poterit: ad mortalium miseriam declarandam, verùm ipsæ res sanciunt necessitatem,& domesticæ dispensationis, & nauium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua necesse est hominẽ esse. Non enim ad ocium natura ipsum genuit. Ex his autem rursus ambitio effusa,multorum rectè sentientem animam decepit, qui omnia quidem rectè ac serio agere student,velut re certa ac stabili futura.Non autem ita validi sunt, vt obscuritatem præuidere possint. Si enim quis ô Democrite vxorem ducens, separationem aut mortem timeret: aut quispiam liberos educans, ipsorum interitum: imo neque in agricultura, & nauigatione, & regno,& magistratu, & omnibus quæ sunt in vita, vllus vnquam de errore præsumpsit, sed vnusquisque horum bona spe alitur, deteriorum verò ne meminit quidem: nunquid igitur risus tuus his minimè conuenit? At Democritus: Valde,inquit,tardo ingenio præditus es,& longè à sententia mea abes ô Hippocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non consideras,præ ignorantia.Si enim hæc ipsa prudenti mente disponerent:& ipsi facilè liberarentur,& meum risum leuarent. Nunc autem,velut rebus in vita firmis,dementes illi superbiunt, ob ratiocinationis expertem mentem, inordinatum impetum suum ægrè discentes. Sufficiẽs enim admonitio ipsis esset, omnium rerum vicissitudo, quæ subitis mutationibus irruit, & derepentè omnigenam circunrotationem inducit. At ipsi, velut hæc firma sit ac stabilis, obliti adfectionum assiduè incidentium,aliter alias ea,quæ tristiciam inferunt, cupientes, & quæ non conferunt, quærentes, multis calamitatibus inuoluuntur. Si verò quis iuxta propriam facultatem omnia facere cogitaret: stabilem sanè vitam custodiret, seipsum cognoscens,& suijpsius comparationem clarè considerans, & non cupiditatis studium in infinitum extendens:sed opulentam naturam,& omnium nutricem, per sufficientiam intuens. Quemadmodum autem in optimo

A in optimo corporis habitu, adfectionum periculum manifestum est: ita successuũ fortunæ magnitudo periculosa est. Insignes autem palam in infelicitatibus conspiciuntur. Alij verò velut proximorum facta non videntes, à proprijs malefactis pereunt, tam manifesta, quàm obscura non præuidentes, quum longam vitam exemplum habeant eorum, quæ fiunt, & quæ non sunt, ex quibus etiam futurum considerare oportebat. Hæc sunt quæ mihi risus materiam præbent, ô dementes homines, prauitatis pœnas pendentes, auaritiæ, insatiabilitatis, inimicitiæ, insidiarum, doli, inuidentiæ (difficile est enumerare multiplices malorum versutias: sunt enim infinitæ) & in his dolosis versutijs vicissim conuersantes, & maligne sentientes. At virtutis apud ipsos modus est, id quod

B deterius est. Mendacij enim studium exercent, voluptatem consectantur, legibus non obediẽtes. Quidam verò ex ipsis præuidentiam in hominibus esse negat, vt qui neq; visus, neque auditus participes sunt. Solus autem sensus hominis recta intelligentia lucidus, & pręsens & futurum præuidet. In omnibus displicentiam habent, & rursus ad eadem accedunt. abnegata nauigatione, nauigant. reiecta agricultura, rursus agrum colunt. eiecta vxore, aliam inducunt. genitos sibi liberos sepeliunt: & his sepultis, alios generant, ac rursus educãt. Senectam optant: ad ipsam autem peruenientes, gemunt, in nullo rerum statu constantem mentem habentes. Principes ac Reges priuatum prædicant: priuatus autem regnum appe

C tit. Qui Reipub. magistratum gerit, artificẽ laudat, velut extra periculum constitutum: artifex autem illum, velut per omnia potẽtem. Rectam enim virtutis viam, puram & leuem ac inoffensam, non vident, quam nemo ingredi audet. Feruntur autem in contrariam, difficilem & tortuosam, per aspera incedentes, lapsantes ac offendentes: plerique vero excidentes, anhelantes velut si quis persequatur, litigãtes, modo posteriores existentes, modo præcedentes. Et quidam ipsorum petulanti alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per impudentiã inducti, alios auaritiæ morbus infinitus consumit, alij mutuo insidias struunt. alij ab ambitionis studio in aërẽ sublati, per maliciæ grauitatem in profundũ perniciei præcipites deferuntur. Quidam destruunt, deinde rursus ædificant: largiuntur, deinde pœnitentia ducti, amicitiæ iura tol-

lunt, malefici per inimicitiam cognationis iura bello impetentes. Et horum omnium causa est Auaricia. Qua in re hi à pueris ludentibus differunt? apud quos consilium quidem iudicio caret: quod verò se forte fortuna obtulit, id iucundum est. At verò in desiderijs quid brutis animantibus reliqui faciunt, quàm quòd intra sufficientiam feræ ipsæ se cōtinent? Quis enim leo aurum in terram occuluit? Quis taurus vberioris alimēti gratia depugnauit? Quam pardalim vnquam insatiabilitas cœpit? Sitit quidem aper, sed vsque ad aquæ appetentiam. Lupus autem, deuorato necessario alimēto oblato, quiescit. Si dies ac noctes coniungat homo, non sentit cōuiuandi satietatem. Et annuorum quidem temporum ordo, terminus est brutis ad coitum: at homo perpetuo insano libidinis œstro stimulatur. Quæso te Hippocrates, non ridere debeo plorantem propter amorem, eo, quòd commodo suo exclusus est? maximè verò si quis periculorum contemptor sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum non extendam? Non ridebo autem eum, qui nauem multis mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, quòd ipsam plenam submersit? Ego quidem nequaquā mihi ridere videor. Vellem autem potius aliquid molesti contra ipsos excogitare. At neq; medicinam pro his esse oportebat, neq; aliquem pæonia pharmaca præparantem: atq; huius rei documentum præbeat tibi tuus ille progenitor Aesculapius, qui dum seruaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non vides quòd & ego maliciei pars sum, dum insaniæ causam inquirens, animalia macto ac reseco? Oportebat autem ex hominibus causam perscrutari. Non vides quòd etiā ipse mundus odio in homines plenus est? Infinitas enim contra ipsum adflictiones accumulauit. Totus homo ex natiuitate morbus est. Dum educatur, inutilis est, & alienum auxilium implorat. Dum crescit, proteruus, insipiens, pædagogo opus habens. Dum in vigore est, audax est. Dum decrescit, miserabilis, vbi labores suos imprudenter recolit ac iactat. Ex maternis enim vteri inquinamentis talis prodijt. Et propterea alij indignatione ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis versantur: alij semper in adulterijs & corrumpendis puellis: alij in ebrietatibus: alij in rerū alienarū cupiditatibus: alij in suis prodigēdis. Vtinam facultas esset nobis, vniuersorum

A uerſorum habitationes reuelare, & nullum rerũ in ipſis velamentum dimittere, atque ita ea, quę intus aguntur, videre: videremus vtique alios edentes, alios vomentes, alios ſupplicijs torquentes, alios pharmaca miſcentes, alios inſidias conſtruentes, alios ſupputantes, alios gaudentes, alios plorantes, alios amicos accuſantes, alios propter ambitionem amentes. Quanquam ſint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidã ſunt iuuenes, quidam ſenes: petentes, negantes, pauperes, opulenti: fame preſsi, luxu grauati: ſordidi, vincti, alij delicijs diffluentes, famulitium magnum alentes: alij trucidantes, alij ſepelientes: alij ea quæ habent contemnentes, & ſperatis poſſeſsionibus inhiantes: alij B impudentes: alij parci: alij inexplebiles: alij occidentes: alij vapulantes: alij ſuperbientes, alij vana gloria elati. Et ex his aliqui apud equos ſpectatores conſiſtunt: aliqui apud viros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui ſacerdotijs præſunt. Et alij coronas geſtãt, aliqui armati ſunt, aliqui occiduntur. Singuli verò ex his ferũtur, partim ad pugnam naualem, partim ad militiam, partim ad ruſticationẽ: alij ad onerarias naues, alij ad forum, alij ad concionem, alij ad theatrum, alij ad fugam, alij aliò. Et rurſus, quidam ad voluptatem deliciasq́;, ac intemperãtiam: quidam ad ocium ac ſocordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas videamus: quomodo nõ vitam ipſarum eiuſmodi intemperantia præditam riſu exſi- C bilarimus? Quin & valde timeo neq; medicinam tuam ipſis placere. Nam præ intemperãtia omnia ipſis diſplicent, & inſaniam ſapientiam putant. profecto ſuſpicor pleraq; in ſcientia tua palam contumelia adfici, aut propter inuidiam, aut propter ingratitudinem. Aegrotantes enim ſimul vt ſeruantur, cauſam dijs aut fortunæ attribuunt. Plerique verò ſuæ naturæ hoc adſcribentes, benefactorem odio habent, & parum abeſt vt indignè ferant, ſi debiliores eſſe putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in ſeipſis habentes, & imperiti exiſtentes, id quod melius eſt, purgant. Inter ſtupidos enim fiunt ſuffragia, & neque ægroti atteſtari volunt, neque eiuſdem artis artifices teſtimonium præbere. Inuidia enim obſtat. Non autem inexpertus es tu talium nugarum: imò probè ſcio, ob hæc te ſæpe in memorabilibus adflict

adflictionibus accersitum fuisse, & neque causam, aut inuidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio vlla est, neque vllum testimonium. Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, ô Damagete, diuina specie apparebat, & velut qui priorem suam formam exuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquam, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera, in Co mecum auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione impleuisti, Discedo enim veritatis tuę præco, qui humanam naturam inuestigasti ac considerasti. Quum autem mentis meæ r[illegible]uelam à te acceperim, ab eo nunc tempre hoc expetente, itemque corporis curatione. Cras verò, & deinceps, hoc loco rursus conueniemus. Atque hæc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cum verò quidam accederet, haud scio vnde, tradebat ipsi libros. Et ego concitatius festinaui, & ad Abderitas in specula me exspectantes: Viri, inquam, pro legatione vestra ad me, magna sit vobis gratia. Vidi enim Democritum virum sapientissimum qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui Damagete, quæ de Democrito valde magna animi læticia tibi recensere volui. Vale.

Democritus Hippocrati *felicitatem.*

ACcessisti ad nos velut insanos, ô Hippocrates, veratrũ nobis daturus, persuasus à viris stolidis, apud quos labor virtutis insania iudicatur. Tunc autem de mundi dispositione, & de polis ac astris cœlestibus scribebamus. Cum verò horum naturam cognouisses, quod omnia valde commodè essent creata, & quòd procul ab insania ac desipientia abessent: meam quidem naturam laudasti: desipientes autem & crudeles ac furiosos illos iudicasti. Nam quæ simulachris per aërem vagantia nos decipiunt, quæ sanè mundus esse comprehenduntur, & vicissitudinem habentia creata sunt: ea mens mea, naturam perscrutata, verè in lucem produxit. Cuius rei testes sunt libri à me conscripti. Oportebat igitur te, ô Hippocrates, cum viris eiusmodi moribus præditis minimè congredi ac conuersari, quorum mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi, velut insano, veratrum bibendum dedisses, prudentia insania facta

A facta fuisset: & artem tuam reprehendissent velut quæ insaniæ fuisset causa. Veratrũ enim sanis datum, menti tenebras offundit. Insanis autem valde prodesse consueuit. Arbitror equidem, si non deprehendisses me scribentem, verùm recumbentem, aut fortè deambulantem, & mecum colloquentem, & nunc quidem indignantem, nunc verò ridentem, ob ea, quæ mente reuoluam, & familiaribus me alloquentibus non attendentem, sed cogitatione instantem, & mirum in modum speculantem: putasses sanè Democritum, iuxta oculorum iudicium, ex his, quæ vidisses, insaniæ imaginem præ se ferre. Oportet igitur Medicum non solùm visu adfectiones iudicare, sed etiam re ipsa: & rythmos ac consonantias
B vt plurimùm indagare: & vtrum incipiat morbus, aut medium teneat aut desinat, perscrutari: & differentia, ac anni tempore & ætate obseruata, adfectionem curare: itemque totius corporis naturam considerare. Ex his enim omnibus facilè morbum inuenies. Porrò remisi ad te de insania tractationem à te conscriptam. Vale.

Hippocratis Coi, de insania scriptum.

Quemadmodum in libello de morbo sacro dixi, Insanienti necesse est præ humiditate cerebrum, in quo animæ sunt opera, moueri: vbi videlicet humidius quàm pro natura fuerit. Eo verò commoto, neq; visum, neq;
C auditũ quiescere: sed aliàs alia & videre, & audire: & linguã talia loqui, qualia singulis vicibus viderit ac audierit. Quandiu verò cerebrum quieuerit, tandiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusque verò cognitio sic contingit. Etenim qui à pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui verò à bile, percussores sunt, & malefici, ac non quieti. Et si quidem assiduè insaniant, hæ causæ sunt. Si verò terrores & timores fuerint, à transmutatione fiunt, cerebro à bile calescente quæ ad ipsum per venas sanguinarias procedit. Cùm autem, bilis discesserit rursus in venas, etiam corpus quiescit. Tristatur autem & angitur homo, & præter temporis rationem obliuiosus fit, dum cerebrum à pituita perfrigeratur, & præter solitum morem compingitur. Postquàm verò cerebrum

derep

derepente à bile calefactum fuerit, sanguine in prædictis venis efferuescente: insomnia vident horrenda, & facies velut in vigilante flammescit, & oculi rubescunt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atque hoc in somno homo patitur. Cùm autem sanguis rursus ad venas dispersus fuerit, quiescit. Porrò in quinto popularium morborum libro quendam recensui, cui fiebat vocis interceptio, ignorantia, frequentes delirationes, & reuersiones. Lingua autem dura, &, nisi collutione vsus esset, loqui non poterat, & plerunque etiam valde amara. Venæ sectio exsoluit, aquæ potus, aqua mulsa, veratrorum potiones. Hic vbi modicum tempus superuixisset, mortuus est. Erat & alius quidam, quem, vbi noctu ad conuiuium progrederetur, timor tibicinæ corripiebat, vbi audiret ipsam tibia canentem. Interdiu verò audiens, nihil patiebatur. D E

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARtis Medicæ recta facta, ô Democrite, plerique è vulgo hominum non omnino laudant, verùm Dijs sæpe attribuunt. Si verò natura reluctata perdiderit eum, qui curatur: medicos reprehendunt, numen prætereuntes. Et ego sanè mihi videor, maiorem reprehensionem quàm honorem artis me assequutum esse. Ego enim ad finem Medicinæ nõ perueni, etiamsi iam senex sim. Neque enim ipsius inuentor Aesculapius, sed & ipse in multis à seipso dissensit, quemadmodum nobis scriptorum libri tradiderunt. Proinde epistola à te ad nos missa, veratri medicinam reprehendebat. Inductus equidem sum, ô Democrite, velut insanienti veratrum daturus, non perscrutatus qualis quis tandem esses. Vbi verò tecum congressus, cognoui nõ per Iouem desipientiæ opus, sed fermè omni laude ac commendatione dignum, valde laudaui naturam tuam, optimumque naturæ ac mundi interpretem te iudicaui. Eos verò qui me induxerunt ad te, velut insanientes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in idem coniunxit, rectè feceris si ad nos frequentius literas dederis, & libros à te cõscriptos impertiueris. Misi autem etiam ipse tibi de veratri vsu libellum. Vale. F

Hippocr

A

Hippocratis de ueratri usu libellus.

HIs qui non facilè sursum purgantur, ante potionẽ corpora præhumectare oportet vberiore alimẽto & quiete. Vbi verò quis bibit veratrum, ad motus corporum magis ducere, quàm ad somnos. Declarat autem nauigatio, quòd motus corpora turbat. Cùm veratrum magis ducere voles, corpora moueto. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Quicunq; in pharmacorũ potionibus non sitiunt, dum purgantur, non cessant purgari prius quàm sitierint. Conuulsio ex veratro, lethale. In nimia purgatione, conuulsio aut singultus succedens, malum. In turbationibus ventris
B & vomitibus spontaneis, si quidem qualia purgari oportet, purgentur, conducit, & leuiter ferunt. Sin minus, vice versa. Quemadmodum autem in prenotionibus dixi, purgatio sursum versus commodat ei, in quo sine febre est cibi fastidium aut stomachi punctura, aut vertigo, aut os amarum, & in summa doloribus supra septum transuersum: at deorsum versus, vbi sine febre est tormen, lumborum dolor, genuum grauitas, menses ægrè prodeuntes, dolores in partibus sub septo transuerso. Vitare verò oportet in pharmacorum potionibus eos, qui bona habent corpora, maximè autem nigros, & humida carne præditos, sed & subsiccos, & balbos, ac blæsos. Quicunque verò inflammata in principio morbi, velut in libello de ptisana dixi, statim medicamen-
C to soluere aggrediuntur, hi de eo quidem quod distentum est ac inflammatum, nihil auferunt. neque enim remittit qui crudus est adfectus. Ea verò quę morbo resistunt, & sana sunt, consumunt. Corpore verò debili fiente, morbus superat & immedicabile malum habent. Cæterùm veratrum his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum est pectore suppuratis. Neque medicamenta danda sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exanguibus, spirituosis & siccum tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcordia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpentibus, & obscurè videntibus, & quibus aurium sonitus sunt, & vrinæ meatus impotentibus: neque item morbo regio laborantibus, aut ventre debilibus, aut his qui sanguinis eruptiones aut tubercula habent. Si verò medicandum esse videbitur,

veratro

veratro securus sursum purga, deorsum verò non. Optimum D autem his est victus rationem cõstituere. Quemadmodum autem in predictionibus dixi, non sunt medicamenta danda his qui nigra euomunt, neq; cibum auersantibus, neque delyris & parum dormientibus, neque dolore vexatis, neq; visum temerarium inclinatum habentibus, neque tumefactis, neque vertiginosis, neq; decoloratis, neque his qui in febre æstuosi sunt ac confracti. Sicut autem de ptisana dixi, Sesamoides sursum purgat. potio eius est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Purgat item quartanas diuturnas & diuturna febri lipyria vexatos: & eos, in quibus non est sitis, neque excretio. Hos verò non ante tres hebdomadas. E Aliquando etiam pleuriticos ac voluulosos. Et sicut in muliebribus morbis dixi, purgandum est etiam si vteri purgatione opus habuerint.

Hippocrates ad Thessalum filium.

AD cognoscendam Geometriam & numerorum scientiam, mi fili multum studij adhibeto. Nõ enim solùm vitam tuam illustrem, & ad multa commodam, in humanarum rerum statu efficient: sed etiam animam acutiorem & clariorem reddent, ad omnium, quorum vsus in medicina expetitur, vtilitatem consequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac varia est, & omnia cum demonstratione trãsigit, vtilis erit & ad osium situs, & ad exarticu- F lationes, & reliquum membrorum ordinem. Nam ad multiplicem horum adfectionem, & articulorum luxatorum repositione, & osium contritorum refectione, & perforatione, & compositione, & exemptione, & reliqua curatione, maiore industria vtetur quisquis nouerit qualis est locus, & quale est os, quod ex eo eluxatum est. At verò numerorum ratio, & ad circuitus, & ad transmutationes febrium præter rationem fientes, & ad iudicia ægrotãtium, ac securitatis in morbis, sufficiens erit. Præclara enim res est; tale ministerium in medicina habere, quod tibi partes intentionis ac remissionis, cùm ex parte inæquales fuerint, facilè cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad huiusmodi experien

tiæ

A tiæ facultatem peruenire sedulo stude. Vale.

Democritus Hippocrati, De natura humana.

OMnes homines artem medicam nosse oportet, ô Hippocrates. Est enim res honesta simul ac vtilis advitam: & ex his maximè eos, qui eruditionis ac eloquentiæ cognitionem habent. Nam sapientiæ cognitionem medicinæ sororem ac contubernalem esse puto. Sapientia enim animam ab adfectibus liberat: medicina verò morbos à corporibus aufert. Augescit autem intelligentia, præsente sanitate: cuius prouidentiam habere, honestum est, eos qui rectè sentiunt.
B At vbi corporis habitus ægrotat: neque mens ipsa alacritatem habet ad virtutis meditationem. Morbus enim præsens animam vehementer obscurat, intelligentiam ad adfectionem per consensum ducens. Cæterùm naturæ humanæ descriptio, eiusmodi speculationem habet. Cerebrum quidem supremam corporis partem custodit, & securitatis tutelam sibi commissam habet, intra membranas neruosas cohabitãs. Super quod duplicatorum osium naturæ necessariæ firmatæ, dominum mentis custodem, ipsum cerebrum tegunt. Pilorum decor est, cutem ornare. Oculorum verò vis visiua in multiplici tunica latitatus, ob humoris instantias sub frontẽ medelam collocata est, & est videndi causa. Pupilla verò syncera, palpebrę marginem opportunitatis custodem sustinet.
C Duplices autem nares olfactum dinoscentes, oculorum vicinitatem dirimunt. Mollis verò labiorum contactus os circumplicans, verborum sensum, exactamque articulationem gubernans exhibet. Mentum autem in extremitatem desinens, ac lyræ simile, dentium clauis coaptatũ est. At sermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum est sermo, non certus temeritatis minister existit. Loquelæ mater lingua, animæ nũcius, gustum custodiens, munitis dentium septis custodita est. Guttur autem & Gula inter se cõiuncta, vicina sunt. Illud enim in viam spiritus: hæc in profundum ventris, alimẽtum demittit, largè id propellens. Regium verò cor, conó ac pineæ nuci simile, irã nutriens, aduersus omnes insidias thoracem induit. Frequenter autem flatuum ca-

uernæ, aëre per ipsas erumpente, vocis causam flatū pariunt. D
Quòd verò sanguinem suppeditat, & in alimētum transmutat, cum apicibus sæpe vena caua circumfluum, hepar est, cōcupiscentiæ causa. Viridis autem bilis iuxta hepar manens, vbi superebullijt, humani corporis corruptio est, & nociuus ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen vice versa dormit, nullum negotium exhibens. Inter hæc autem medius omnia suscipiens venter chorum ducit, & accumbit: concoctionem gubernans. Obnoxia verò ventris compositioni, per opificium conuoluta, circum ventrem euoluuntur intestina, adsumptionis & excretionis causæ. Gemini autem rhenes in coxis firmati, & pinguedine intecti, ab vrinarum excretione non sunt alieni. At dominus totius ventris, qui E
Omentum vocatur, totum ventrem complectitur, solo splene excepto. Consequenter, neruosa vesica in coxa osculum firmatum habens, venis complicatis, vrinarum excretionis causa est. Huic autem vicina mater puerorum, vehemens illud malum, infinitarum ærumnarum in muliere causa, vterus ipse latitat. Pylorus autem siue Ianitor, ex coxarum recessu emergens caro, neruis adstringitur. Verùm de plenitudine naturæ ventris effundit, ex opificij prouidentia. Porrò extra corpus pensiles domum incolūt, ad generationem destinati, conditores testiculi, multis tunicis præditi. Iucundum ex venis ac neruis plicamentum est pubes, quæ vrinarum effusionē facit, & ad coitus ministerium à natura creata est, & pubertatis appetētiam regit. Crura verò & brachia, F
& extremæ partes his annexæ, totum ministerij principium coaceruatum habentes, tutum neruorum ministerium perficiunt. At verò incorporea in recessibus natura, omnifaria viscerum genera fabricauit. Quæ sanè mors instans, celeriter à ministerio quieta reddit.

Hippocrates Cous, Demetrio regi gaudium.

NOs equidem etiam prius, ô Rex, studio habentes naturæ humanæ partes in summa considerare, has conscriptas quemadmodum voluisti demisimus. Nunc autē ea, quorum maximè studiosos esse oportet prudentes, partim à prioribus

A ribus transſumpta, partim nunc per nos ipſos comperta, tibi conſcripſimus. Quæ ſi tu priorum morborũ ſignis fientibus ſequutus, & iiſdem ſæpe vſus fueris: per omne vitæ tempus morborum exors eſſe poteris. Duo ſunt morborum vniuerſorum animalium genera, alterum ſecũdum genus, alterum ſecundum adfectionem, inter ſe diſsimilia. At verò concupiſcentias iuxta alimentum, ex ſubcontrarijs cognoſces, dum ea quæ euacuantur, indicant ea quæ plena ſunt: & quæ implent, coniecturam præbent eorum quæ vacua ſunt. Morbos autem omnes ex ſubcontrarijs conſtitutos cognoſces, & morbos à morbis fieri. In conuulſionibus febris ſuccedens, ſiſtit morbum: capitis autem dolores, ſanguis ex auribus B erumpens, aut ex naribus. Conuulſiones omnibus morbis atræ bilis ſuccedentes, atram bilem ſedant. Et in ſumma, radix humanorum morborum eſt caput, & maximi morbi ex hoc accedũt. Quum enim ori velut cucurbita medica incumbat: contingit, vt ipſum omnium eorum, quæ ingeruntur, ſuperfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autem animum aduertere, & peculiariter viuere, vbi teipſum præparaueris in has partes, quo morbi accidentes nullum augmẽtum capiant, per curam diligentem & per bonum ordinem apud te fientem: ita vt neque rei venereæ intemperantia, neq; diuerſorum eduliorum incontinentia, neq; ſomnis immodicis, inexercitato corpore vtaris: ſed ſigna in corpore contingentia ſequaris, & vniuſcuiuſq; corporis occaſionem conſerues: C quo morbum irruere parantem vites, & medelis, quas ego perſcribo, vtens, à morbis exors perſeueres. Vale.

Decretum Athenienſium.

VIſum eſt ac decretum Senatui & populo Atheniẽſium. Quandoquidem Hippocrates Cous Medicus, & ab Aeſculapio originem ducens, magnam beneuolentiam vnà cum ſalute Græcis oſtendit, quando etiam peſte à Barbaris in Græciam proficiſcente, diſcipulis ſuis ad locos dimiſsis. indicauit quibus medelis vti oporteat, & accedentem peſtem ſecurè effugere, quo medicina Græcis data, ipſorum ægrotos tutò ſeruaret. Sed & ſcripta ſua de arte medica ex-

acta edidit, multos esse volens Medicos qui seruare possent. D Et Persarum rege ipsum accersente,& honores optimatibus Persarum æquales promittente, & dona quæcunque tandem ipse Hippocrates vellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quòd hostis & communis inimicus Græcis esset. Quo igitur appareat, populum Atheniensium semper ea quæ vtilia sunt Græcis consultare: & vt gratiam condignam Hippocrati pro benefactis referat: visum est populo, ipsum publicè magnis mysterijs initiare, quemadmodum Herculem filium Iouis: & coronare ipsum corona aurea mille aureorum: & ipsam coronam Quinquatrijs magnis Mineruæ festis, in certamine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, vt Athe- E nis pubescant, quemadmodum liberi Atheniensium: quandoquidem patria ipsorum huiusmodi virum genuit. Esse verò Hippocrati,& vitam,& victum prouisum in Pritaneo per omnem vitam.

Oratio Hippocratis ad aram consistentis.

O Vos multi & multarum vrbium habitatores, in magna dignitate constituti, communi nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incumbit, vt quæ à fatis statuta sunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cũ mea sobole, oleæ ramulis coronatus, ad Mineruæ aram supplex consisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippo- F crates, ô viri, medicus Cous, non per piam & honestam causam, meipsum & liberos meos vobis commendo. Cognoscitis me ô plebs. Nam profectò vos estis viri mihi familiares, inter quos, vt verum dicam, inter plerosq; vestrum & in multis vrbibus vestris cognitus sum, vt in summa dicam. At verò nomẽ meum longè vlterius, quàm formæ meæ aspectus, processit. Atque hæc causa ex arte mea sanitatis ac vitæ ortum habuisse videtur, quòd nõ solùm hominibus vestram regionem habitãtibus, sed etiam multis Græcis vobis vicinis cognitus sum. Iam verò qua de caussa tantum negocium opere peragendum adsumpsi, referam. Atheniẽses male habebunt, ô viri Thessali, qui Metropolim ac patriam nostram

A ſtram Co deuaſtantes,in ſeruitutem redigunt ea, quæ libera ſunt ex progenitorum adquiſitione, priuatim ſibi parta facientes: neque cognationem reueriti, quæ ipſis eſt ab Apolline & Hercule, quæ ſanè ad Aenium & Sunium filios illorum peruenit,neque Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt, quæ ille communis & vobis & nobis bene faciens deus,in illos contulit. At vos per Iouem ſupplicationibus colum, & per cognatos deos, egredimini, vindicate, liberate, propriæ virtutis memores, & nihil ad gloriam veſtram ſpectans intermittentes.

Oratio Legati Theſſali filij Hippocratis, ad Athenienſes.

B

Exordium à docilitate.

CONuenire arbitror viri Athenienſes,conſtitutum apud vos,qui non omni multitudini cognitus eſt, primũ indicare quis ſit, & vnde ſit: poſtea verò reliquam orationem perſequi.Mihi equidem pater eſt Hippocrates:qui quantam in medicina facultatem habeat,vos nouiſtis.Nomen autẽ eſt Theſſalus.Cognitus verò & ego ſum nõ in poſtremis,neque paucis veſtrũ.Patria verò mihi eſt Cos:quæ quomodo vobis cognata ſit ab antiquo, alij dicunt, qui in recenſenda hiſtoria ſunt præſtantiores. Veni autem miſſus à patre,quatuor beneficia à nobis in vos collata prolaturus.Primum quidem vetus quoddam, tempore progenitorum noſtrorum commune in omnes Amphictyonas,quorum vos non minima pars

C

Amphictyones.

eſtis.Alterum verò illo adhuc maius,& ad plurimos Græcorum progreſſum.Atque hæc quidem vrbis & progenitorum meorum eſſe apparebunt. Tertium autem patris proprium eſt,& tantum,quantũ nemo vnus vir,& vobis & multis Grçcis contulit. Poſtremũ verò ex quatuor cõmune eſt patris & meũ,& quod non ad plures,ſed ad vos ipſos peruenit. Quod quidem priorum beneficiorum comparatione exiguum videri poterit: verùm ad aliorum beneficia collatum, magnũ eſt. Et ſanè huiuſmodi beneficia ſic ſe habent,quemadmodũ eſſe dixi,vt ſummatim dicam.Oportet autẽ non ſolum dicere,ſed etiã demonſtrare quòd vera ſunt. Principiũ igitur ſermonis, ipſum miniſteriorũ noſtrorum principium faciam.

Narratio.

Vetustißima verò primùm referam: in quibus fortaßis longiora ac altius repetita me dicere deprehenderitis. At quisque vetus dici expetit. Erat enim tẽpus quando Crisæa gens erat, & habitabat quidem circa pythicum templum: terram verò habebat, quæ sanè nunc Apollini consecrata est. Appellatur autẽ Crisæus quidem campus, iuxta quem Locri habitant, & cui Melæna adsunt: Cirrhæus verò mons, cui Phocẽses adiacent. Hi porrò Crisæi cum essent aliquãdo populosi, & fortes, & opulẽti, his bonis ad malum vsi sunt. Per insolentiam enim multa horrenda ac iniqua facta perpetrarunt, in deum impietatem exercentes, Delphos in seruitutem redigentes, vicinos deprædantes, agricolas spoliantes, vxores ac liberos abducentes, & corpora ipsorum constuprantes. Qua de causa Amphictyones ira commoti, & exercitu in terram ipsorum inducto, & ipsis pugna deuictis, regionem deuastarunt, & vrbes expugnarunt. Vbi sanè illi, qui multa & impia perpetrarunt, miserè accepti sunt, non minores pœnas persoluentes, quàm ipsi alijs intulerunt. Felicißimi verò ex ipsis fuerunt, qui intra manus hostium perierunt. Secũdo loco, qui manu capti sunt, & qui ad aliam regionẽ ac vrbes trãsiuerũt, Sua enim mala ob oculos nõ habuerunt. Qui verò ex captiuis illhic manserunt, infelicißimi fuerunt, quicunque in sua ipsorum regione torquebantur. Nam cum vxoribus & liberis, agros & vrbes igni tradi videbant. His verò adhuc peius degebant hi, qui intra mœnia perseuerabant, quando relata mala partim videbant, partim percunctabãtur, plura veris audientes. Sic enim fieri solet. Et sanè malam salutis spem habebant. Erat autem ipsis vrbs propè hunc locum maxima, vbi nunc certamen equestre peragitur: cuius muros extruxerant, & eos qui ex alijs vrbibus transfugerant, exceperant. Inutilia verò eiecerant, & necessaria importauerant. Et cogitabant obsidionem sustinere, bona spe præditi, neque manuum pugna, neque longi temporis obsidione, vrbem capi posse. At verò Amphictyones, tum alia deuastarunt, tum ad hanc vrbem præsidio constructo, & ad expugnationem præparato, reliquum exercitum per vrbes dimiserunt. Temporis autẽ progressu, cum pestis in exercitũ illapsa esset, & milites ægrotarent: quidam verò etiã morerentur: alij verò, propter

Crisæi. Pythicum templum. Locri.

Crisæorum calamitas quanta.

Pestilentia obsidentiũ summa.

morbum

A morbum, præsidium reliquissent: Amphictyones turbabantur. Et alij alia consultabant. Solet autem in rebus communibus sic ferè fieri. Tandem verò afflictionem molestè ferentes, & de bello desperantes, Deo rem commiserunt: & quid facere oporteret, interrogauerunt. Ille verò bellum gerere iussit, & ad victores fore promittebat, si ad Co profecti, cerui filium in auxilium adducerent, cum auro: atque hoc festinabundi, vt ne Crisæi prius in adyto tripodem deprędarentur. Sin minus, vrbem capi non posse. Ipsi verò, his auditis, & ad Co profecti, oraculum proposuerunt. Cùm autem Coi dubitarent, & oraculum non intelligerent: surrexit vir genere quidem Asclepiades, progenitor autem noster. Medicus verò Græcorum eius temporis omnium confessione optimus: nomen autem ipsi erat Nebrus: qui oraculum dicere inquit, vt ad seipsum venirent. Nam Deus, inquit, admonuit vos, vt profecti ad Co, cerui filium in auxilium adducatis. Cos equidem hæc est. Ceruorum autem filij Nebri appellantur, hoc est, hinnuli. Nebrus autem est mihi nomẽ. Quod verò aliud auxilium potius contigerit exercitui ægrotanti, quàm medicus? Et profectò non videtur mihi id consequens esse, quòd in tantum diuitijs Græcos omnes superantes, Deus ad Co proficisci iusserit, & aureum numisma petere. Verùm hoc oraculum in meam domum progreditur. Chrysos enim, hoc est aurum, vocatur masculus meus filius natu minimus. Est autem omnino & corporis specie, & animi virtute, quantum patri dicere licet, inter omnes ciues præcellẽs. Ego quidem igitur, nisi vobis aliud videatur, & ipse proficiscar, & filium mecum adducam, naue quæ quinquaginta remis agatur instructa meis sumptibus & ministerijs medicis ac bellicis referta, quo in vtranque partem auxilium feramus. Et hic quidem dixit: illi verò approbauerunt, qui missi fuerunt. At Nebrus hic etiam virum Calydonium apud se educatum, in nauem adsumpsit: de quo statim, vbi res tulerit, dicemus. Cùm igitur peruenissent hi viri ac castra, Deus gaudebat. Nam & mortes militum cessabant, & cum diuina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortum ducens) canalem, per quem aqua in vrbem ducebatur, vngula percussisset, vbi in puluere volutari voluisset: Nebrus aquam medicamentis infecit,

Apollinis responsum. *Nebri.* *Chrysos.* *Calydoni⁹.* *Euryloch⁹.*

B, C (margin letters)

vnde ventres Crisæorũ corrupti sunt:& sanè multum contulit ad hoc vt ciuitas caperetur. Atque hinc iam animi obsidentium elati sunt, velut deo iam manifestè auxilium ferente. Cùm autem impetus facerent,& præmia proponerẽt his qui primi muros conscendissent: certamen erat fortissimum, & vrbs capiebatur. Primus enim muros conscendit Chrysus,& turrim occupauit. Sequebatur autem ipsum e vestigio vir ille Calydonius, sub communi scuto auxilium ferens, de quo antea dixi. Et Chrysus quidem hasta percussus cecidit ex summa turri: percussus est autem à Mermode Lyci fratre, qui lapidibus obrutus mortuus est, cum in adytum irrupisset tripodem deprædaturus. Hi igitur ciuitatem sic cœperunt:& Nebri auxilium cum Chryso,& secundum medicam, & secundum bellicam facultatẽ rectè successit:& deus vera dixit, & quæ promiserat fecit. Qua de causa Amphictyones Apollini quidem templum consecrarunt, quod nunc est in Delphis:& certamen gymnicum ac equestre prius non peragẽtes, nunc peragunt:& Crisæorum regionem vniuersam dicarunt Deo contributori, reddentes ea quæ dedit in eo quòd oraculum dedit. Et Nebri filiũ Chrysum in circo equestri sepelierunt: & Delphis publicè ipsi parentare præceperunt. Asclepiadis verò in Co attributa est prudentia vaticinandi, quemadmodum his qui mittuntur ex vrbibus ad sacrum Amphictyonũ concilium: atq; hoc Nebri gratia. Calydonijs autem ab illo viro & illo ministerio, etiam nunc in Delphis primæ vaticinandi partes,& alimenta dantur. Verũ redeo ad nostra. Nam quod vera dico, hinc clarũ est. Cùm enim pater & ego accessissemus, Amphictyones hæc renouarunt,& attribuerunt,& in columna descripta in Delphis dedicauerunt. Atque huius quidem sermonis finis clarè ostendit, nostros progenitores esse vestros benefactores. Cęterùm hoc relicto, alium de ijsdem, non eundem sermonem, adsumam. Cùm enim magnus ille rex cum Persis & alijs Barbaris bellũ gereret contra Gręcos, qui aquam & terram non dedissent: patria nostra maluit in totum pessundari, vt ne contra vos, & eos qui vobiscum sentirent, hostilia arma sumeret, & in nauibus militarem expeditionem mitteret. Sed abnuit, honestum quid & dignum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidæ esse dicuntur. Visum igitur est in ipsis, cum quatuor essent muri in insula,

Chrysus primus murum conscẽdit. *Mermodes* D E *Templum Apollinis.* *Equestre certamen.* *Chrysi sepultura.* F *Persarum rex.*

A insula, omnes relinquere,& ad montes cõfugere,& salutem tutari. Vnde sanè quid non mali obuenit?dum regio fuit deuastata,& corpora libera mancipata,& hostili lege occisa, & vrbs & alia munimenta,ac templa,ad fauillam exusta. Insuper autem & filiæ Lygdamis Artemisiæ,circa patrum victoriam datum est,omnia quæ reliqua essent expiscari ac exportare. Atenim, velut apparet à dijs non sumus neglecti: verùm tempestatibus ingentibus exortis, & naues Artemisiæ omnes in periculo fuerũt, & multæ perierunt: & in exercitum ipsius multa fulmina inciderunt, quum insula nostra paucis fulminibus impeteretur. Dicitur etiam spectra Heroum mulieri conspecta esse. Quorum sanè omnium timo- *Artemisia Lygdamis filia.*

B re perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis destitit, amara confessione facta, quæ & relatu amara est. Quare omittatur. Attribuam autem & hic progenitoribus meis proprijssime minimè falsa,quòd neque contra vos,neque contra Lacedæmonios,aliosque Græcorum socios, Coi voluntaria arma sumpserint:& quidem quum multi tum insulas,tum Asiam habitantes, cum Barbaris in bello coniuncti fuerint, nulla violentia coacti. Equidem præfecti vrbis tunc fuerunt Cadmus & Hippolochus. Verùm autem est, & Cadmum & Hippolochum meos progenitores esse. Nam Cadmus,qui & Senatum regebat,matris meæ progenitor est: Hippolochus verò ex Asclepiadis, quartus à Nebro, cuius auxilio Crisæi sunt deuastati. Nos autem ex virili genere Asclepiadæ su- *Cadmus. Hippolochus.*

C mus. Quare & hoc bonum à progenitoribus nostris profectum amplectimini. Redeo ad Cadmum. Hic sanè vir adeò commodi Græcorum studiosus fuit, vt cum regio ab Artemisiæ obsidione liberata esset, isthic relicta vxore ab sobole,abiuerit cum his qui eadem sentirent in Siciliam,quo Gelonem & fratres eius prohiberet,ne amicitiam cum Barbaris contraherent contra Græcos. Perpetrauit & alia multa egregia facta, quæ longius producere non est tempestiuum. Atque hæc quidem & huiusmodi multa sunt publica progenitorum nostrorum in vos & alios Græcos beneficia. Nam deficit me dicendi facultas. Venio autem iam ad hoc, vt beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id sciunt, producam: quod hoc modo recensens, vera dicere cognoscat. Cùm pestis ex Barbaria adflueret, quæ su- *Gelon. Pestilentia Illyrica.*

pra Illyrios ac Pæonas sita est, & cùm malum in hanc re- D
gionem venisset: harum gentium Reges ad famam medicam, quæ vera erat, & vndiquaque processerat, & ad patrem meum, nuncios miserunt in Thessaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domum habet) vocantes ipsum ad auxilium ferendum. Et non solùm argentum, & aurum, & alias opes se missuros esse receperunt: sed etiam reportaturum esse quæcunque ipse vellet, si auxilium tulisset. Ipse vero quum interrogasset quales motus partiales fierẽt, & ęstus, ac ventos, & caligines perscrutatus, itemque alia quæ habitus ex præsenti statu commouere solent: cum sanè omnia didicisset, illos quidem retro discedere iussit, & nullam sibi facultatem esse ad illorum regionem proficiscendi, pronun- E
ciauit. Verùm ipse quàm citissimè Thessalis denunciare studuit, quibus modis malum accedens canerent: medelam conscriptam per vrbes proponebat. Me verò in Macedoniam demisit. Cum regibus enim Heraclidarum, qui isthic imperium obtinent, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidem ibam à Thessalia eo, quo me pater iussit, auxilium his qui isthic essent laturus. Iniunxit autem mihi vt

Dracon Thessali frater.

etiam vrbi vestræ opem ferrem. At fratrem meum Draconem ex Pagasis profectum, in Helespontum nauigare iussit, consimili consilio instructum, quali etiam ipse vtebatur. Non enim omnes loci eadem auxilia ferunt, eo quòd non

Polybius.

omnis ambiens nos aër similis est. Polybium verò, qui filiam ipsius, meam autem sororem habet, & alios discipu- F
los, ad alios aliorum conuentus & vias profecturos emisit, quo quàm plurimis opitularetur. Postquam autem ipse res in Thessalia perfecit, ad vicinas gentes auxiliũ laturus proficiscebatur, & ad pilas profectus, Doriensibus, & alijs, simulque Phocensibus auxilium tulit. Et quum sanè ad Delphos peruenisset, supplicationem Deo pro Græcis fecit: & sacrificio facto, iter ad Boëtos arripuit. Et cùm ipsis opem tulisset, similiter ad vos progressus est, & sufficientia vobis ad salutem, quæ sanè nunc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos vestrum nosse, quòd vera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abiui, & in Peloponesum missus sum, isthic habitantibus opem laturus. At verò vndiquaque nobis, & verbis, & re ipsa, dignus

A gnus honor contigit, vt minimè pœniteat nos, quòd non hunc cum quæſtu ex Illyricis ac Pæonibus oblato permutauimus. Verùm præ reliquis ciuitatibus magna ſunt quæ à vobis data ſunt. Nam & reſpublica veſtra alias excedit. Athenę enim altius quiddam ſunt alijs vrbibus, quãtum ad gloriam attinet. Et corona illa aurea in veſtro theatro patri impoſita, ad ſummã ęmulationem ac felicitatem ipſum euexit. Sed & hoc beneficium ſuperaſtis, dum & patrem, & me publicè Cereris & Proſerpinæ myſterijs ac ſacris initiaſtis. Atque hæc quidem tria ſunt beneficia, quantum ego verbis conſequi potui, & fracta voce proferre, vrbis, & progenitorum, & patris mei, in vos ſimulq́ue multos Græcos. Quartum nũc B dicere aggrediar, quod, velut antea dixi, in vos ego & pater meus collocauimus. Cùm enim Alcibiadem emitteretis in Siciliam, multa quidem potentia, non autem ita multa, velut admiranda: & ſermo in concione incidiſſet de Medico, quem exercitum ſequi oporteret: pater meus progreſſus, me ad curanda corpora veſtra ſe daturum eſſe promiſit, proprijs ſumptibus inſtructum, & citra mercedis exactionem, quàm diu claſsis abeſſet, paruipendens ſuam vtilitatem, vt qui ſibi perſuaſiſſet, hoc in veſtrum commodum ceſſurum eſſe. Ego enim non ſolùm res meas inſumebam, id quod faciebam vobis inſeruiens: ſed etiã ad alia magna opera deſtinatus fui. Et hoc minimũ eſt ex his, quę ſum dicturus. Decreuit enim pater ob me filium fortunæ fluctibus agitari, & in terra alie C na, & in mari, & in periculis bellicis, & in ægritudinibus, quę his qui erroneam vitam degũt, magis accedere ſolent, quàm his qui ordinatæ vitæ rationem habent. Nouit enim beneficium beneficio metiri: & non, velut qui aliquid emiſſet, contractu ex manu in manum facto ſemel, diſcedere. Et hic quidem talia præſtitit. Ego verò, vt qui filius illius ſim, nihil ſtudij & artis prætermiſi, auxilium ferens, & periclitatus vobiſcum, ſi quando occaſio tuliſſet. Et ad hæc ambo præſtanda. neque morbus, neque adflictio, neque timor in mari, & intra hoſtium manus, me prohibuit. Teſtes autem huius rei non alios aliquos, ſed vos ipſos habeo. Quare ſi quis contradicere volet, is nihil cunctatus exſurgat. Verùm non puto me mentiri. Cùm autem hæc præſtitiſſem ad annos, tres

& aurea

& aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus: domum redij ad nuptias, quo & artis, & generis nostri successores producerem. Et quæ quidem à ciuitate, à progenitoribus, à patre, & à me, vobis obtigerunt, hæc sunt. Dictum est autem & quæ nos à vobis oblata tulimus. Arbitror autē multos è vobis admirari, qua de caussa hæc à me ex tam lōginquo principio reperita sunt. Quo igitur & vos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio, contigant: tempestium est vt hoc dicam. Pater meus, ô viri Athenienses, & ego petimus vos (sic enim liberos & amicos loqui decet, quò id quod petunt ab amicis liberis consequantur) contra patriam nostram hostilia arma ne sumatis. Si verò oportet, quemadmodum fortasis oportet eos, qui sua ipsorum caussa progresi sunt, etiam rogamus, vt ne nos, qui eiusmodi & tam magna beneficia in vos priores contulimus, seruorum loco habeatis. Insuper autem (nam & sic dicere conueniet) supplicamus, vt ne nostra faciatis vobis ipsis in bello captiua, si contigerit vt multo inferiores superetis. Verùm & hoc considerate, quòd fortuna aliâs alia cito versat: & aliquando magni paruis opus habuerunt: & fortes per debiles salutem adepti sunt. Puto autem clarum esse, vt ne clarisimum dicam, quòd ob vnum virum non ciuitas, sed multæ gentes iam quandoque vtilitatem in rebus bellicis cōsequutæ sunt. Et vbi ars in precio est, neque nos contemnere poteritis. Nam neque ita viles ac contemnendi sumus, quemadmodum in vobis testimonium situm est. Verùm ab initio quidem dei, vnde genus nostrum esse gloriamur, Aesculapius & Hercules in hominum vtilitatem prognati sunt. Et hos propter virtutem, quam hîc exercuerunt, omnes deorum loco habent. Vrbs autem mea, & ego qui ad vos verba facio, ad tales originem nostram referimus, quemadmodum sanè hominum traditiones habent. Vnde profectò etiam pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipsos tutandos stetisse apparebimus. Non enim fabulæ sunt res ad Troiam gestæ, sed facta, in quibus Cos cum insulis suis non minima, sed maxima ad ferendum auxilium existit. Sic verò etiam Aesculapij filij, non arte solùm, sed etiam armis, Græcis auxilium tulerunt. Machaon equidem animam in

Aesculapius, Herculesque homines uti iuuarent, potisimum nati sunt.

Troade

A Troade depoſuit, quando, velut ſcriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami vrbem venit. Proinde neque eo quòd contribules, neque eo quòd ex auxiliariorum numero, auxiliares etiam ipſis Græcis ſumus, nos iniuria adfeceritis. Non in longum extendam ſermonem, res Criſæorum, aut Perſicas iterum repetendo, quando & ipſas audiuiſtis, & in manibus magis ſunt, quàm ea quæ pauloante relata ſunt. Quin & ſic cogitate, minimè pium eſſe benefactores iniuria adficere. Nos autem benefactores Te, facta ipſa clamant. Ex quibus patribus prognati eſſe videbimini (quemadmodum fabulatores dixerunt) ſi iniuria adficere, quàm benigni eſſe malueritis? Neque enim amarulentius
B quicquam dicere volo. Illi enim, ô viri Athenienſes, Heraclidis quidem gratias rependerũt. Alijs autem multis, beneficio adfecti, viciſsim auxiliati ſunt. Deficiat profectò me dies longiùs narrantem, ſi recenſere velim quot hominibus quanta bona obuenerint, qui nihil de vobis bene meriti fuerunt. Circumſpicite vos ipſos, & me nullo dicente, conſiderate qualia perpetretis. Mala res eſt poteſtas, ô viri Athenienſes. Non enim quæ ſua ſunt, menſura diſponere nouit. Sed & vrbes quaſdam & gentes iam perdidit. Si verò ad alios velut in ſpeculum reſpexeritis, videritis ipſi quæ facitis, & ego vera dico. Quin & lex noua eſt: Quicunque felici rerum ſucceſſu confiſus, non etiam ad rerum difficultates reſpicit: Non eſt hoc veſtrum viri Athenienſes. Multùm enim
C etiam ſic Deum tentaretis. Nullam vobis iniuriã intulimus. Si verò etiã intulimus: non armis, ſed verbis iudicemur. Deprecamur autem vos etiam hoc, vt ne faciatis nos alijs gratiam debere, qui nobis auxilium ferent. auxiliũ enim nobis ferent, ſi rectè fecerint, & qui intra Theſſaliam, Argos, Lacedæmona, Macedoniam, ſunt reges, & ſicubi alij Heraclidæ, aut Heraclidarũ cognati habitant. Præſtat citra violentiam, quàm vi coactos facere quæ iuſta ſunt. Non dico de inſolenti aduerſum vos rebellatione: verùm hoc vobis manifeſtum facio, quòd multi noſtri curam gerunt, aut certè curam habebunt, niſi vndiquaque de terra perijt, benignos adhuc eſſe homines. Ego quidem igitur, exiguæ enim mihi ſunt ad dicendum vires, vtpote qui aliarum rerum ſtudio ſim addictus,

dictus, hic desinam. Rogo autem vos per hospites nostros, & per eos qui nobis consiliarij esse cõsueuerunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt: vt inimicitias quidem vestras aduersum nos deponatis: ad amicitiam verò vos conuertatis. Si enim non in vestra ciuitate hæc consequemur: haud scio quo progressi, eorum, quæ cupimus compotes fiemus. D

HI POCRATIS COI OPERVM quæ ad nos extant omnium finis, Iano Cornario medico physico interprete.

*

LVGDVNI, EXCVDEBAT PETRVS FRADIN, M. D. LIII.

aq^a [illegible] in uesicis quas solent generari fagi seu ulmi ualet ad dolores podagricos si [illegible] sub loco dolenti. sed ille uesice debent reponi per quatuor dies in aliquo loco humido ut facilius et [illegible] generetur [illegible]